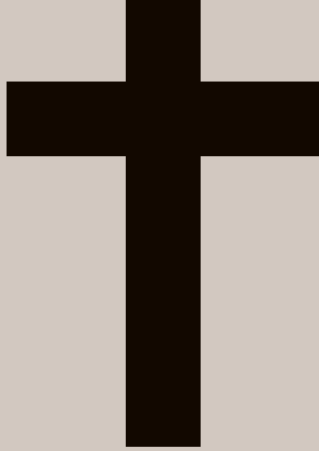

Nytsua a haanttie

Krumen, Plapo: Nytsua a haanttie New Testament

Nyisva a ŋhaanttie
Krumen, Plapo: Nyisva a ŋhaanttie New Testament

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Krumen, Plapo)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
12483b24-15d6-5b11-9f45-7a44a4ee6792

Contents

MATIE	1
MAKI	66
LUKU	105
SAAN	172
NUNU-TEBLI	217
RJMKYXE	275
1 KOLETIKYXE	303
2 KOLETIKYXE	332
GALATIKYXE	351
EFESIKYXE	362
FILIPYKYXE	371
KOLOSIKYXE	377
1 TESALONIKIKYXE	383
2 TESALONIKIKYXE	389
1 TIMOTE	392
2 TIMOTE	400
TITI	406
FILEMŌ	410
HEBREKYXE	412
SAKI	436
1 PIELI	443
2 PIELI	451
1 SAAN	456
2 SAAN	463
3 SAAN	464
JUDI	465
'LILE'YEECRIEN	468

**-Yusu a -ti, -te
MATIE
-mo -bi, e nu la 'a
'ciaru**

*-Yusu 'Klisu a 'bainu
(Luku 3.23-38)*

¹ 'Crien -bu, -Yusu 'Klisu a -ti e ne -mo le. -Yusu 'Klisu a 'mu, e mo boduo Dafidu a 'yonu a 'yu a 'Yu □nuo. Dafidu a 'mu, e mo la Abrahamu a 'yonu a 'yu a 'yu □nuo -we.

² Abrahamu a 'mu, e no- ko Yisaki,

Yisaki 'e ko Sakobu, Sakobu 'e ko Juda ko 'a 'diayinu 'huen-

³ Juda ko Tama 'huen-, 'u ko Falest ko Sala,

Falest 'e ko Esromu, Esromu 'e ko Alamu,

⁴ Alamu 'e ko Aminada, Aminada 'e ko Naaso,

Naaso 'e ko Sala, ⁵ Sala ko Rahabu 'huen- 'u ko Buasi,

Buasi ko Rutu 'huen- 'u ko Jobedu,

Jobedu 'e ko Yisai, ⁶ Yisai 'e ko Dafidu,

Dafidu ko Uyri a nuqba 'huen-, 'u ko Salomo,

⁷ Salomo 'e ko Rubuamu, Rubuamu 'e ko Abia,

Abia 'e ko Asafu, ⁸ Asafu 'e ko Sosafatu,

Sosafatu 'e ko Solamu, Solamu 'e ko Osiasi,

⁹ Osiasi 'e ko Svatumu, Svatumu 'e ko Akasi,

Akasi 'e ko Esekiasi, ¹⁰ Esekiasi 'e ko Manase,

Manase 'e ko Amu, Amu 'e ko Sosiasi,

¹¹ Sosiasi 'e ko Yekonia ko 'a 'diayinu 'huen-

Ti a 'mu 'yri, -e -bu tu klo la Yisraekue ni, 'u gba la 'li □nu Babilonublogba 'kwli. ¹² -Te u gba □nu, -e -bu

Yekonia ko Salatieli, Salatieli 'e ko Solobabelu,

¹³ Solobabelu 'e ko Abiudu, Abiudu 'e ko Eliakimu,

Eliakimu 'e ko Asu, ¹⁴ Asu 'e ko Sadoku,

Sadoku 'e ko Akimu, Akimu 'e ko Eliudu,

¹⁵ Eliudu 'e ko Eliasa, Eliasa 'e ko Mata,

Mata 'e ko Sakobu, Sakobu 'e ko Sosefu.

Sosefu, e no- mo Mari a nyibu, Mari a 'mu, e no- mo -Yusu 'Klisu a 'dii. ¹⁶ -Yusu a 'mu, e no- mo Wanyo -mu', Nyisua pu la le, e di la -a mu yi ya.

¹⁷ Kue 'li Abrahamu -mo bu, -bu ye boduo Dafidu ki, -tonyibli a □hrin ni -pu □tu 'u -hen, nu- ni 'u 'waa -gbati. Kue 'li Dafidu -mo bu, -bu ye ti -mu' -ko 'yri u gba la 'li Yisraekue Babilonublogba 'kwli, -tonyibli a □hrin ni -pu □tu 'u -hen, u nu- ni 'u 'waa -gbati. E ko, kue 'li ti a 'mu 'yie bu, -bu ye -Yusu a kukoti ki, -tonyibli a □hrin ni -pu □tu 'u -hen, u nu- ni 'u 'waa -gbati.

-Te -mu', u nu la -Yusu 'Klisu a kuko

(Luku 2.1-7)

¹⁸ -Te -mu', u nu la -Yusu 'Klisu a kuko, e no- -bu: 'A 'dii Mari a 'mu, Sosefu, e no- di la□a ko, kee u 'ye la 'bl ni pue, 'e ni la 'kwli, 'ki 'li Nyisua a -Hihiu* a 'kl 'kwli.

¹⁹ Sosefu a 'mu, -e di la□a ko, 'a 'yrinaabu 'sii la 'u yi, 'ku 'u Nyisua ye'. E no- nu□o, 'ki e 'ye ni -hua bu ye la Mari -ti, 'ku 'u nyibli ye', -e di□e nu, Mari a 'mu, 'a 'nyre 'ni □ha yi nyre. E no- nu□o, 'e pu la 'li□u 'li, -e mo, nyiblo □du 'ni 'wun la 'li, 'bu mo, 'bu yi la Mari bu ni te. ²⁰ Bu yi la 'lu le ni -hie, -e -bu Nyisua a lelenyo 'hru la□a yi, 'ku 'li yanie 'kwli, e wen:

«Sosefu o, Dafidu a 'yu a 'yu, Mari bu -he -na nuqba, 'a huannu 'ni 'nuo 'li -mu, -koti Nyisua a -Hihiu a 'kl, e no- nu□o, 'e ni 'kwli. ²¹ E di ko 'yu nyibehian. 'Yu a 'mu,

□tue □ne -Yusunyε, -ε =hen 'nyre Wanyo, -ε nu□o, ε no- di Nytsua a dako wa, 'ki 'b 'waa de 'kuku a -ta'.» 22 -Ti -mu', Nytsua lee la 'a winwlon-hanyo*, ε nyre 'b ni. -Ti a 'mu, ε no- -bu:

23 «Nugba -mu', -ε 'yi nyibede -yi, ε no- di 'kwli ni, ε 'mu 'yu nyibehan ko.

'A 'nyre di mo Emanue, -ε =hen 'nyre, Nytsua ni 'b -a mu -mo.»

24 -Te Sosefu 'du la ye', -ε -bi de a 'mu, Nytsua a lelenyo lee la□a, ε □tuu la 'b□v ni, 'ε ko la Mari. 25 Kee, ε ko□o 'hven-, v 'yi la bui na yi -pu, Mari 'ε ko la 'yu nyibehan a 'mu, Sosefu 'ε □tue la□a -Yusunyε.

2

-Te nyahroyenyv di la -Yusu 'ye mo

1 -Yusu a 'mu, 'ki v koo 'li□i Be-telemdio 'kwli, 'ki 'li Sudeblugba 'kwli. Ti a 'mu 'yri, -ε -bi Helodi, no- mo Sudeblugba a 'mu a 'kun gbagbu. 'Ki ε ni 'li Jrusredio 'kwli. -Te v ko -Yusu, ε ko nyibli □du. 'Blugba -mu', -ε ni 'li 'yru a 'hrule', 'ki v ni 'li. U mo nyahroyenyv gbagbi □nio. U nu- hon 'li 'yru a 'hrule', 'b nyre 'li Jrusredio 'kwli. 2 -Te v nyre 'li, -ε -bi v wen: «'Yu -bu, v -ko -te ti ne bu, -ε di -Juukve* a 'kun gbagbu -he, -bi' ε ni yi 'li? -A 'ye 'a nyahroye ni, 'ε 'hru 'li 'yru a 'hrule'. ε no- ko -ti, □a di 'ne-, -a 'mu□v 'ye, -a 'mu 'a -ti 'yi 'bua -ni.»

3 -Te 'kun Helodi 'win -ti a 'mu, -ε -bi hvannv bi 'li□i 'kwli, ε ko Jrusre a nyibli a pepe 'hven-.

4 ε no- mo bu 'kukue Nytsua a -cohlpinyv* gbagbi ε, ko tetetonyv 'hven-, 'ε -tua 'waa le'betile, ε wen: «Wanyo -mu', Nytsua pu la ε, ε di la -a mu yi ya, 'dio a 'di -bi -ε ko 'kwli v di 'li□i 'li -koo -ni 'li?» 5 -ε -bi v □tu□o □won, v wen: «'Ki v di 'li□i Betelemu -koo -ni, 'ki 'li

Sudeblugba 'kwli, -ε nu□o, de -mu', Nytsua a winwlon-hanyo* 'cu la, 'ki 'b Wanyo a 'mu ki, ε no- -bu:

6 Nytsua wen 'ni: Betelemu, 'ε mo □han-ti, 'ε mo 'dio 'cumie,

kee, ε mo 'dio gbagbu □nio, 'ki 'li Sudeblugba 'kwli,

-ε nu□o, 'ki 'li□i 'kwli, 'ki 'kun gbagbu di 'li -kue -ni.

ε no- di 'na dako Yisraekve -naa -ni.»

7 -Te Helodi 'win -ti a 'mu, ε no- mo bu da nyahroyenyv gbagbi a 'mu, 'ε 'beti □nv, ε 'mu□v yi -tee, ti -mu', -ε ko 'yri nyahroye a 'mu, ε 'hru 'li yako 'kwli. 8 -Te v -hithia□a kle, -ε -bi ε wen: «Ba mu 'li Betelemu, ba □muo 'yu a 'mu le. 'Ba 'ye□e, -ε -bi ba di 'mu -lee -ni, 'na 'mumu, 'mu 'li mu, 'mu□v -ti a 'yi'buale -nyi -we.»

9 -Te v 'win 'kun a tiwin, -ε -bi v bi 'hru wlon. Bu ni 'ki 'hru wlon, -ε -bi v 'ye nyahroye -mu' ni, v 'yee wen 'li 'yru a 'hrule', 'ε 'hru 'li □nv ye' de, 'ε nee □nv ye', 'b mi. Kee, -te -mu', 'yu a 'mu, ε ni 'b, -te ε nyre 'b, -ε -bi ε nyra bu. 10 -Ti- v 'mu nyahroye a 'mu 'ye mo mu, -ε -bi v ni dadv diaki, 11 'b pa 'li 'kayu bu, 'b 'ye 'yu a 'mu, ε ko 'a 'dii Mari 'hven-, 'b bla kwl bu, 'b -tua 'yu a 'mu, 'a -ti a 'yi'buale, 'b □wle 'waa ble, 'b -nyi□e -golv ko hunhronpu-tebli -mu', v pi 'to, -ε di□e nu, 'a hunhron 'mu bu 'heen -ni, ε ko hunhronpu-tebli -bi, v dee mil. 12 -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi Nytsua lee □nv ni, 'ki 'li yanie 'kwli, -ε mo, 'bu yi kle ni -me, v 'ni 'naa 'li 'kun Helodi -mo. ε no- nu□o, -te v yi 'waa 'bli ni mi, 'b gba ki'beehru.

-Te Sosefu ko -Yusu ko Mari 'hven-, v 'gba ci ε, 'ki 'li Esipublugba 'kwli

13 -Ti- nyahroyenyv a 'mu, v 'mu mu, -ε -bi Nytsua a lelenyo -bi, ε no- hru Sosefu yi, 'ki 'li yanie 'kwli, 'ε lee □ne, ε wen: «'Du ye',

-bu 'gbaa 'yu -bu, ε kɔ 'a 'dii 'hʋen-
ci lɛ, ba mu 'lɪ Esipɔɔblugba 'kwli,
'kɪ -bʊ nɪ 'lɪ bʊ -nɪnɪ, -bʊ yɛ ti -mʊ'
kɪ, -ε kɔ 'yri 'n di -mʊ -lee -nɪ, -bʊ
di 'bli, -ε nu□o, Helɔɔɔ di 'yu -bʊ
'a 'lɪlɛ lɛ 'nɪ □mʊɔ.» ¹⁴ -Tɛ Sosefʊ
'wɪn win a 'mʊ, -ε -bɪ ε 'du ye', ε
kɔ 'yu kɔ a 'dii 'hʋen-, 'tɔlɔwɔ nɪ
-do a 'mʊ, 'v mu 'lɪ Esipɔɔblugba
'kwli. ¹⁵ 'Kɪ v nɪ 'lɪ -nɪnɪ, Helɔɔɔ
'ε 'kʊ, Nyɪsʋa 'ε da Sosefʊ, 'kɪ bʊ
-hɔn 'lɪ Esipɔɔblugba 'kwli, ε kɔ 'yu
kɔ 'a 'dii 'hʋen-. Dɛ a 'mʊ, ε mu
'lɪ -mɔ, -ε di□e nu, -tɪ -mʊ', Nyɪsʋa
a winwɔlɔn-hanyu* -bɪ 'crɪ lɛ 'lɪ
Nyɪsʋacrɪɛn 'kwli, ε 'mʊ -nue -nɪ.
-Tɪ a 'mʊ, ε nɔ- -bʊ: «Nyɪsʋa wen
'nɪ: 'N da 'na 'Yu nɪ, 'kɪ bʊ -hɔn 'lɪ
Esipɔɔblugba 'kwli.»

-Tɛ v 'la la 'yonv, 'kɪ 'lɪ Be-
telemʊɔɔ 'kwli

¹⁶ -Tɛ dɛ a 'mʊ, ε 'yɛɛ 'v nɪ
nyre, -tɛ 'kɪn Helɔɔɔ yru□o, -ε mɔ,
nyahro'yenyv -mʊ', v kaa □nɛ nɪ,
-ε -bɪ ε bi la yru' dɪakɪ, 'ε lee nɛ 'a
'seyo, ε wen: «Ba bi Betelemʊɔɔ
kɪ, ε kɔ 'dɪ -mʊ', -v =glaa 'lɪ□ɪ,
ba 'la 'yonv nyɪbɛpʊ a pɛpɛ, -v
kɔ 'yri nɪ 'hʋen, ε kɔ 'waa dɛ -bɪ
-mʊ', -v 'yɛ 'yri nɪ 'hʋen nɪ kʋɛ.»
Kɛ-ε -pʊ, -kɔtɪ nyahro'yenyv -mʊ',
v lee la□a nɪ, -ε mɔ, -tɛ v 'yɛ la
nyahroyɛ a 'mʊ, ε -wɛ 'kɪ 'yri nɪ
'hʋen nɪ. ε nɔ- mɔ 'seyo a 'mʊ, bʊ
mu 'lɪ Betelemʊɔɔ 'kwli, bʊ 'lɪlɛ
'yonv a 'mʊ lɛ. ¹⁷ -Tɛ dɛ a 'mʊ, ε
mi 'lɪ -mɔ, -ε -bɪ -tɪ -mʊ', Nyɪsʋa
a winwɔlɔn-hanyɔ Selemi hla la, ti
-hi la a ti 'yri, ε nyre 'v nɪ. -Tɪ a
'mʊ, ε nɔ- -bʊ:

¹⁸ «D 'wɪn □hienwewin,
'kɪ 'lɪ Ramadɔɔ 'kwli.
Raselɪ, ε nɔ- nɪ nyat lɛ,
'ε yɪ 'a 'yonv a □hien we.
ε 'nɪ -hʋa□a lɪ bʊ □ga□a,
-ε nu□o, 'a 'yonv 'kʊ nɪ.»

-Tɛ Sosefʊ, kɔ -Yusu kɔ Mari
'hʋen-, v -hɔn la 'lɪ Esipɔɔblugba
'kwli

¹⁹ 'Kɪ v nɪ 'v -nɪnɪ, -ε -bɪ 'kɪn
Helɔɔɔ 'kʊ nɪ. -Tɛ ε 'kʊ, -ε -bɪ

Nyɪsʋa lee nɛ 'a lɛlɛnyɔ -bɪ, 'ε 'hru
Sosefʊ yɪ, 'kɪ 'lɪ Esipɔɔblugba 'kwli,
²⁰ ε wen: «Sosefʊ o, 'du ye', -kɔ
'yu, -kɔ 'a 'dii 'hʋen-, ba □hɪan -mɔ,
ba mu 'aan 'bli Yisraɛ, -ε nu□o,
nyibli -mʊ', -v =mʋɛ la 'yu -bʊ a
'kʊkʊv lɛ, v 'kʊ nɪ.» ²¹ Sosefʊ 'ε
'du ye', ε kɔ 'yu kɔ 'a 'dii 'hʋen-,
'v □hɪan -mɔ, 'v di 'waa 'bli Yisraɛ.
²² Kɛɛ, Sosefʊ 'wɪn nɪ, -ε mɔ, Ako-
lawusɪ, -ε mɔ 'kɪn Helɔɔɔ a 'yu, ε
nɔ- 'cɪɪ a 'baɪ. Akolawusɪ a 'mʊ,
ε nɔ- mɔ 'kɪ Sudeblugba a 'kɪn.
ε nɔ- nu□o, Sosefʊ a 'mʊ, hʋannʊ
'ε ni□e, 'kɪ bʊ 'ti 'lɪ Sudeblugba
'kwli. ε nɔ- kɔ -tɪ, Nyɪsʋa 'ε
lee □nɛ, 'kɪ 'lɪ yanɪɛ 'kwli, 'kɪ ε
'nɪ 'mʊo 'lɪ Sudeblugba 'kwli. ε
nɔ- nu□o, 'ε mu 'lɪ Galileblugba
'kwli, ²³ 'ε 'ti 'lɪ 'dɪɔ -mʊ', v dɛɛ
Nasaletɪ 'kwli. -ε -bɪ -tɪ -mʊ',
Nyɪsʋa a winwɔlɔn-hanyu* hla la,
'kɪ 'v Wanyɔ -mʊ' kɪ, Nyɪsʋa pʊ la
lɛ, ε di la ya, ε nyre 'v nɪ. -Tɪ a 'mʊ,
ε nɔ- -bʊ: «D di daa □nɛ Nasaletɪ
a 'yu.»

3

Saan Batisɪ hɛ Nyɪsʋa a -tɪ, 'ε
pɪ nyibli 'nie 'lu lɛ

(Makɪ 1.1-8; Luku 3.1-18; Saan
1.19-28)

¹ Ti a 'mʊ 'yri, ε kɔ la nyiblo □dʊ.
'A 'nyre mɔ Saan Batisɪ. 'Kɪ ε 'ti
'lɪ Sudeblugba 'kwli. 'Blɔgbakʊtɔ
-mʊ', -ε kɔ 'kwli ε 'ti 'lɪ, nyiblo □dʊ
'yɪ 'lɪ 'ti, kɛɛ, nyibli -hʋɔhʋɪ, v nu-
mi 'lɪ□ɪ -mɔ. 'Kɪ ε □tuu 'lɪ Nyɪsʋa a
-tɪ a -mɔlɛnuna -wɪlɪ. Nyibli -mʊ',
-v mi 'lɪ□ɪ -mɔ, kɛ- ε pɪ □nʊ yɪ:
² «Ba yru□o, 'kɪ 'lɪ 'aan □wɪ kɪ, -ε
mɔ, a nu -tɛblɪ, 'ε nyre yɪ, 'kɪ 'v
Nyɪsʋa ye'. Ba hie 'v yɪnyre-tɛblɪ
a 'mʊ bʊ, ba -nyɪ 'aan 'kɔ a pɛpɛ
Nyɪsʋa, -ε nu□o, ti -mʊ', -ε kɔ 'yri
Nyɪsʋa di 'v nyibli a pɛpɛ win kɪ
-kɔɔ -nɪ, ε 'mʋɛ yɛ.» ³ -Tɛ v 'yɛ
la -Yusu nɪ kʋɛ, ε kɔ la Nyɪsʋa a
winwɔlɔn-hanyu* □dʊ. 'A 'nyre mɔ
la Esai. Esai a 'mʊ, ε nɔ- na Saan a
-tɪ -mɔ lɛ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʋacrɪɛn 'kwli,

-ε μο, ε νο- di -Yusu a 'hru yi kla, 'ti- -Yusu a 'mu, ε 'mu di. -Ti a 'mu, ε 'cri la, ε νο- -bu:

«Nyisva wen 'ni:

Nyiblo [du, -te -mu', 'du bii 'li yi, 'ki ε di 'li 'ti.

'Bu mo, 'bu yi ni hle, ε di 'yaa 'li win,

ε 'mu le pu:

'Hru -bu, Kɔkɔnyo di na,

ba 'sii [ne yi,

'ti- Kɔkɔnyo a 'mu, ε 'mu di.

ε 'wi yi, 'aan 'klo bu 'sii 'u yi,

-ε di [e nu, a 'mu -mo -we,

'ti- Kɔkɔnyo 'mu di.»

⁴ Saan a 'mu, 'a wlawlu, ε pu, ε 'yi dekonyo a wlawlu yi 'wi. U nu [gbuki-so* a -pupui, 'u hla [a, 'ε neε [ne mɔmakɔ a 'betɔye ki. 'A -ne didide, ε yi di, ε νο- mo 'kolio kɔ dɔnyra. (ε 'wi yi, Saan mo la Nyisva a winwlon-hanyo [nɔ la. -Te ni -do nyibli -mu', -u yi la Nyisva a win wlon -he, u ni la 'mu, ti -hi la a ti 'yri, ke- Saan ni la 'mu -we.) ⁵ Nyibli -huɔhuɔ, u nu- huɔen 'li Jrusɛdɔ kɔ Sudeblɔgba 'kwli le, 'u mi 'li [ti yi, u kɔ 'blɔgbɔ -mu', -u =glaa 'li 'nie gbagbu -mu', u dεε Suden a nyibli 'huɔen-. Ke- nyibli a pepe a 'mu, u ni, 'u mi 'li [ti yi, 'u yi 'a win 'win, ⁶ 'u yi 'waa -tebli 'kukui yi -weɛn -ni, 'ki 'u nyibli -huɔhuɔ yi, 'ti- Saan, 'ε pu [nu 'nie 'lu le, 'ki 'li 'nie gbagbu -mu', -ε mo Suden -mo.

⁷ Falisi [tumu* kɔ Sadusi [tumu* a nyibli -huɔhuɔ, nu- mi 'li Saan -mo -we, -ε di [e nu, ε 'mu [nu 'nie 'lu le pu. -Te Saan 'ye [nu, -ε -bi ε wen: «'A mu -mu', a keε nyibli, 'aan nunuklo 'ε nyre yi, -wen hro. Nyisva a yru 'tiε kwle 'a mu ni. A 'ni 'puu 'li le, -ε mo, a -we 'li ba 'gba [a ye' ci ni. ⁸ 'Ti- 'mu 'a mu 'nie 'lu pu, ba nu [haan-tebli, u 'mu [u 'ye, -ε mo, a hie 'u dε 'kuku, a ni bu, 'a -nyi 'aan dɔɔnu Nyisva. ⁹ A 'ni 'puu 'li le, -ε mo, a mo -aan 'ba gbagbu Abrahamu a 'yonu [nɔ, 'a -ti, Nyisva 'yi 'li [ti

'li -we, bu puu ne 'a mu yru le. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mo, Nyisva -we 'li bu nu [o ni, 'hi -bu, bu -he Abrahamu a 'yonu ni. ¹⁰ U -we -mo, 'ki bu nu 'duwe, bu hla 'a -ne tugbe [du, -ε 'ye ni tu 'kui, u 'mu [u 'to pu. ε [hen 'nyre, -ε mo, Nyisva -we -mo, 'ki bu puu nyibli -mu', -u 'ye ni [tuu 'u [u 'u -bati le. ¹¹ 'Mo -bu, 'nie, ε νο- 'n pu 'a mu 'lu le, -ε di [e nu, nyibli 'mu [u 'ye, -ε mo, a hie 'u 'aan dε 'kuku bu, 'a -nyi 'aan dɔɔnu Nyisva. Keε, nyiblo -bi di 'ni di. Nɔ- di 'u 'mu ke' keε. Nɔ- di 'kl ki ni, ε 'mu 'u 'mu 'u -hi, 'ki 'li Nyisva a 'nyre 'kwli. 'Mo -bu, 'n 'yi nyiblo [du 'pa-, 'ki [bu di [e -heε -ni, 'ki 'u 'a -ne -kvandε [du a -ta'. Nyiblo a 'mu, -ε di di, Nyisva a -Hihiu* kɔ na -bu, -ε yi wɔn, νο- ε di 'a mu -nyi. ¹² Nyiblo a 'mu, ε di 'wi- -kubule [hlonnyo yi, -ε 'ble -ɔmahen kwa, ε di nu, ε 'mu -kubu le [hlon, 'bu [hlon -kubu a 'mu le, ε 'mu [u bu [tu, 'ti- ε 'mu 'a -tutui 'to pu, 'ki 'li na -mu', -ε 'ye ni jre 'nyi.»

Saan Batisi, ε νο- pu la -Yusu 'nie 'lu

(Maki 1.9-11; Luku 3.21-22)

¹³ -Nyɔwɔ [du, 'ki -Yusu -hon 'li Galileblɔgba 'kwli, 'ε mu 'li 'nie -mu', u dεε Suden wien, 'ki 'li Saan 'huɔ, -ε di [e nu, Saan 'mu [u 'nie 'lu pu. ¹⁴ Keε, Saan hɔa ni, ε wen: «'Mo -bleε yi, -bu pu wen 'nie 'lu, keε, -mo -di, 'ki [bu pu -mu 'nie 'lu.» ¹⁵ Keε, -Yusu [tu [o [wɔn, ε wen: «-Te ti ne -bu, [ni 'hɔa 'li [ti ki, -kɔti dε Nyisva -hɔa, a bleε yi -ba nu [o.» ε νο- mo Saan bu wen, bu pu -Yusu 'nie 'lu. ¹⁶ -Te ε pu [u 'nie 'lu, -Yusu bu yi 'li 'nie -mo ni -huɔen, -ε -bi ti ni -do a ti 'yri, yako -ki wlon, 'ε 'ye Nyisva a -Hihiu*, 'ε -hon 'li yako 'kwli, 'ε [tu 'u [u 'lu, ε 'wi -te -hungbe bu 'ye ni [tu wen 'u [u 'lu, ¹⁷ ε kɔ, 'u 'wɔn Nyisva a win, 'ε -hon 'li yako 'kwli, 'ε pu le: «ε νο- mo 'na 'Yu ni -do, 'n nuε -ni -teε, -ε nie 'mu dɔdu.»

4

-Te 'kuo -hvin* a nyiblo gbagbu
□tee la 'v -Yusu le

(Maki 1.12-13; Luku 4.1-13)

1 -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi Nyisua a -Hihiu* gba 'li -Yusu -tite -mu', 'du bii 'li yi, -ε di□e nu, 'kuo -hvin a nyiblo gbagbu Satan 'mu 'v□v le □tee -ni. 2 'Ki 'li -tite a 'mu, 'ki ε -hi 'li -nyrowi a -wli ni 'hven ko 'tolwri a -wli ni 'hven. 'Ki -nyrowi a 'mu 'kwli, ε 'yi de -di. -Te -nyrowi a □wli ni 'hven a 'mu, v -hi, -ε -bi 'kanv -tua la 'a nunuo. 3 ε nō- mō 'kuo -hvin a nyiblo gbagbu bu 'yia 'v□v 'hvi bu, bu lee □ne: «'Bu mō, □ni mō Nyisua a 'Yu, lee 'hi -bu, bu -he 'floo.» 4 -ε -bi -Yusu □tu□o □won, ε wen: «D 'crici ni, 'ki 'li Nyisuaacrien 'kwli, -ε mō, ε 'yi didide ni -do 'pa-, ε 'ni -nu□o li□i, -tonyiblo 'ni -ni□i 'klo, keε, win a pepe, -ε -hven 'li Nyisua wlon, ε nō- ni□e, 'ti- -tonyiblo 'ε yi 'klo ni.»

5 -Te ε -hi, -ε -bi 'kuo -hvin a nyiblo gbagbu gba 'li□i Jrusredto 'kwli, -ε mō Nyisua a dako a 'dwo gbagbu, 'ε 'yaa 'li□i Nyisua a 'kagbau ki, 6 'ti- 'ε yi 'ki□i -lee -ni, -ε mō: «'Bu mō, □ni mō Nyisua a 'Yu, -ε -bi □pluu 'li □hlon, -ε nu□o, v 'crici ni, 'ki 'li Nyisuaacrien 'kwli, -ε mō:

-Na -ti Nyisua ko bu lee ne 'a lelenyv, v 'mu -mu klo, -ε di□e nu, -na bu 'ni □ha 'hio yi □gbe.»

7 -Yusu wen: «D 'crici ni -we, 'ki 'li Nyisuaacrien 'kwli, -ε mō: □Yi yi -bleε -ni, -bu □tee 'v -na Kukonyo Nyisua le.»

8 -ε -bi 'kuo -hvin a nyiblo gbagbu gba□a ni de, 'ki 'li dugba blöblv 'lu, 'ε too □ne 'klo ki a 'blögbi a pepe, ko 'waa -ti a 'yi'bubua, ε wen: 9 «'N ko □bu -nyi -mu 'a pepe, 'bu mō, □ni bla 'mu kwli yi bu, 'ki 'v 'na 'v□tuule a -ta'.» 10 -ε -bi -Yusu wen: «Mu, Satan, hlōo 'mu -mō le, -ε nu□o, v

'crici ni, 'ki 'li Nyisuaacrien 'kwli, -ε mō: -Na Kukonyo Nyisua ni -do, ε nō- -bleε yi -bu bla kwli yi bu, 'ki 'v 'a 'v□tuule a -ta', nō- bleε -ti a 'yi'buale yi.» 11 -Te ε -yre, -ε -bi 'kuo -hvin a nyiblo gbagbu -ha□a me le. Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi Nyisua a lelenyv nyre 'v□v 'hvi, 'v -tua 'a -heεle.

-Te -Yusu □tu la -kvan -wlu, 'ki 'li Galileblögba 'kwli

(Maki 1.14-15; Luku 4.14-15)

12-13 -Yusu 'win ni, -ε mō, v pu Saan Batist □ji'. ε nō- ko -ti 'ε -hon 'li Sudeblögba 'kwli, 'ε mu 'li 'a 'dwo, -ε mō Nasaletu 'kwli, 'ki 'li Galileblögba 'kwli. Keε, ε 'yi 'li -wleen -ni, 'ε mu 'li 'dwo -mu', -ε mō Kapenao 'kwli, -ε ni 'v Galileblögba a 'yru wien, 'ki 'li Sabulöblögba ko Nefotaliblögba 'kwli. 14 ε nu□o ni, -ε di□e nu, -ti -mu', Nyisua a winwlon-hanyo Esai hla la, ε 'mu 'v nyre. -Ti a 'mu, ε nō- -bu:

15 «Ba pu 'v nva bu,

'a mu nyibli -mu', -v ni 'li Sabulöblögba ko

Nefotaliblögba 'kwli, 'ki 'li 'yru wien,

ko 'a mu -mu', -v ni 'li Suden a 'niki,

ε ko 'a mu hiaponyibli -mu', -v yi Nyisua -yi,

-v ni 'li Galileblögba 'kwli.

16 Ke- Nyisua -pu, 'ki 'v 'aan -ta':

Dako -mu', -v ni 'li halo 'nyi,

v di 'ye -nyre gbagbu.

-Nyre a 'mu, ε yi 'ni wlon,

'ki 'v dako a 'mu -mō,

-v ni 'li 'kokuu a 'blögba 'kwli,

-ε ko 'kwli -nyre 'yi 'li -ni.»

Ke- Esai a 'puplewin pu la.

17 Kve 'v ti a 'mu 'yie bu, -Yusu -tua la Nyisua a -ti a -molenuna, ε wen: «Ba yru□o, 'ki 'li 'aan □wli ki, -ε mō, a ni -tebli, 'ε nyre yi, 'ki 'v Nyisua ye'. Ba hie 'v ynyre-tebli a 'mu bu, ba -nyi 'aan 'klo a pepe Nyisua, -ε nu□o, ti -mu'

-ko 'yri Nyɩsua di nyibli a pepe win ki -koo -ni, e 'mɔe yre.»

-Te -Yusu da la 'pɔpanyibli ni -hen, 'ki bu -he la 'a -nagbopu*

(Maki 1.16-20; Luku 5.1-11)

¹⁸ -Nyrɔwɔ ɔɔɔ 'kwli, -Yusu mu la 'li Galileblugba a 'yru wien. Bu yi 'ki 'yru wien le ni 'yreɛ -ni, -e -bi e ye 'ɔɔɔɔɔ ni 'hɔen ki. 'Waa 'nyre mɔ Simɔ, v dɛɛ Pielɔ, kɔ Adre. U mɔ 'pɔpanyibli ɔɔɔ. 'Ki v ni 'li 'waa 'blagbi 'kwli, 'v pi 'waa -tati. ¹⁹ -E -bi ke -e pi ɔɔɔ yi, e wen: «Ba di 'li, a 'mu 'mu ɔɔɔ wien le kɔe, a 'mu 'na -nagbopu -he. 'N di ɔɔɔe 'ni nu, a 'mu -tonyibli le 'kukue -ni. E 'wi yi, -te a ni, 'a pi -tati 'a yi -hrin le 'kukue -ni, ke -ba nu, ba 'kukue -tonyibli le, v 'mu 'na -nagbopu -he -we.» ²⁰ -Te e lee 'ki ɔɔɔ -ti a 'mu, -e -bi ti ni -do a ti 'yri, v hie 'v 'waa -tati bu, 'v -tua 'a ɔɔɔ wienlekukɔe.

²¹ Bu 'yiya 'v ye' bu, -e -bi e yee 'v 'ɔɔɔɔɔ ni 'hɔen -bi bu. 'Waa 'nyre mɔ Saki kɔ Saan. 'Waa 'bat a 'nyre mɔ Sebede. 'Ki v ni 'li 'waa 'blagbi 'kwli, v kɔ 'waa 'bat 'hɔen-, 'v yi 'waa -tati ɔɔɔrenti -ni. -Te e yee 'v 'ɔɔɔɔɔ ni 'hɔen a 'mu bu, -e -bi e da ɔɔɔ ni, 'ki bu -he 'a -nagbopu, ²² ti ni -do a ti 'yri, 'v hie 'v 'waa 'bat kɔ 'waa 'blagbi bu, 'v -tua -Yusu a ɔɔɔ wienlekukɔe.

-Te -Yusu tɔe la nyibli Nyɩsua a -ti, e kɔ, -te e ni ɔɔɔe, 'waa 'kɔe 'e yi -we

(Maki 1.39; 3.7-12; Luku 4.44; 6.17-19)

²³ -Te dɛ a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu -tua Galileblugba a pepe a kɩna, 'e tɔe Nyɩsua a -ti, 'ki 'li Nyɩsua a 'kayo ble, 'e hle ɔɔɔe, -te Nyɩsua di -tonyibli a win a kɩkɔle nu, 'e ni ɔɔɔe, nyibli a 'kɔe a pepe 'e yi -we, kɔ 'waa kɩkla-tebli a pepe 'hɔen-. ²⁴ E nɔ- kɔ -ti, 'a 'nyre 'e 'hɛɛn bu, 'ki 'li Galileblugba a pepe 'kwli, nyibli -ni 'li Siliblugba 'kwli, 'v 'win 'a 'nyre. E nɔ- kɔ -ti 'v gbɛ 'li ɔɔɔ 'hɔhɔrennyu -hɔhɔni -mɔ, e kɔ nyibli -mu', 'a -ne kɩklade

ɔɔɔ ni. Nyibli a 'mu, 'waa dɛ -bi ni 'v, 'kuo -hɔɩn* ni 'v ɔɔɔ ke', -gbugbukɔe 'e ni -v -bi, 'waa dɛ -bi 'v -yiyre le. 'Waa pepe a 'mu, -Yusu nu ɔɔɔ ni, 'waa 'kɔe 'e -we. ²⁵ E nɔ- kɔ -ti nyibli -hɔhɔni 'v yi ɔɔɔ ɔɔɔ wien le kɔe. 'Ki v -hɔen 'li Galileblugba kɔ Dekapɔblugba, kɔ Jrusɛ kɔ Sudeblugba a pepe 'kwli, kɔ 'blugba -mu', -e ni 'li Sudan a 'niki.

5

-Te -Yusu tɔe la 'a -nagbopu*, 'ki 'li dɔgba 'lu

¹ -Te -Yusu 'ye la nyibli -hɔhɔni -mu', -e -bi 'ki e 'ya la 'v dɔgba 'lu, e kɔ 'a -nagbopu 'hɔen-, 'e ni la bu, ² 'e -tua la 'waa tɔɔle.

Seyi a plo a bleele (Luku 6.20-23)

³ E wen: «Nyibli -mu', -v yi ɔɔɔe, -e mɔ, 'ki 'li 'waa ɔɔɔ wli ki, ɔɔɔ haande 'yi 'li -ni, 'bu mɔ, Nyɩsua a -Hihiu* 'bu 'yi 'v ɔɔɔ ke' -ni, nyibli a 'mu, bu kɔ plo a bleele, -e nu ɔɔɔ, v nu- di 'li Nyɩsua a 'klo yrayru 'kwli pa.

⁴ Nyibli -mu', -v kɔ ɔɔɔ wli bi ɔɔɔ hlɔn, bu kɔ plo a bleele, -e nu ɔɔɔ, Nyɩsua a ɔɔɔ gbɛtu, e nɔ- di 'li ɔɔɔ ni ɔɔɔ wli 'kwli bu ɔɔɔ tu.

⁵ Nyibli -mu', -v kɔ ɔɔɔ wli ɔɔɔ ɔɔɔ ni, bu kɔ plo a bleele, -e nu ɔɔɔ, v nu- Nyɩsua di 'blugba -mu' -nyi, e pu le, e di 'a nyibli -nyi.

⁶ Nyibli -mu', -v =mɔe ɔɔɔ le dɩaki, 'ki 'li 'waa ɔɔɔ wli a pepe ki, 'ki 'waa nɩnabɩ bu 'siɩ 'v yi, 'ki 'v Nyɩsua ye', nyibli a 'mu, bu kɔ plo a bleele, -e nu ɔɔɔ, dɛ -mu', v ɔɔɔ mɔe le, Nyɩsua di ɔɔɔ ni -nyi.

⁷ Nyibli -mu', -v kɔ 'waa 'bio -tonyibli a nyai, bu kɔ plo a bleele,

-ε nu□o, 'waa 'mumu, Nyɩsua di yru 'waa nyai.

⁸ Nyibli -mu', -u kɔ □wɩ □sii 'u yi, bu kɔ plɔ a bleele,

-ε nu□o, u di Nyɩsua 'ni 'ye.

⁹ Nyibli -mu', -u =muε□ε le,

'ki nyibli bu wɔnwɛen ki bu, bu kɔ plɔ a bleele,

-ε nu□o, Nyɩsua di daa □nu 'a 'yonu.

¹⁰ Nyibli -mu', dε Nyɩsua -huε, -u ni□e,

'a -ti 'bu yi □nu □hɩven ni □tui, nyibli a 'mu, bu kɔ plɔ a bleele,

-ε nu□o, u nu- di 'li Nyɩsua a 'klo yrayru 'kwli pa.

¹¹ 'A mu -mu', 'bu yi 'a mu 'yri ni -he,

'bu yi 'a mu □hɩven ni □tui,

'bu yi 'a mu -ti ni -yεε -ni,

'bu yi 'a mu hi kle ni pi,

-te a mɔ 'na -nagbopu* a -ti,

ba kɔ plɔ a bleele.

¹² Ba nu dɔdu, -kɔti -nyrɔwɔ, a di Nyɩsua yi mu,

Nyɩsua di -nyi 'a mu 'wio gbagbu.

Nyɩsua a winwlon-hanyu* -mu',

-u ni la 'klo, ti -hi la a ti 'yri,

ke- nyibli ni la, 'u □tui la □nu □hɩven.»

-Yusu pu 'ta kɔ -nyre 'hven- a 'ledu

(Maki 9.50; Luku 14.34-35)

¹³ Ke- -Yusu pi 'a -nagbopu* yi de: «-Te 'ta ni 'mu, 'ki 'u didide -mɔ, ke- a ni 'mu, 'ki 'u -tutu ki a nyibli -mɔ -we. Keε, 'ta a 'mu, bu 'waan ne 'a wlonnɔ, u 'yi 'li□i 'li -we, bu -nyi□e 'a wlonnɔ a 'mu de. E 'yi 'ki -kwan □du -kɔ de, 'bu 'yi bu pu 'wan, nyibli bu na□a kle.

¹⁴ 'A mu -mɔ 'klo -bu, 'a -nyre. 'Dɔ -mu', -ε ni 'li dugba 'lu, ε 'yi -huhlidɔ 'pa-. ¹⁵ Nyiblo 'bu 'bia 'napɩ, ε 'ni □jri□e li□i kika 'lu bu, keε, 'ki ε □tui 'u□u dε 'lu bu, -ε di□e nu, nyibli -mu', -u ni 'li 'kayu bu, 'u 'mu le yru. ¹⁶ -Te 'napɩ ni wɔnwɩn, 'ki 'u nyibli -mu' -mɔ, -u ni 'li halo 'nyi, ke- 'aan nunuklo bu nu wɔnwɩn, 'ki 'u nyibli ye', -ε

di□e nu, □haandε -mu', a di nu, u 'mu□u 'ye, u 'mu 'aan 'Baɩ Nyɩsua -ni 'li yako 'kwli 'nyre le pu.»

De -mu', -Yusu tve ne 'a -nagbopu 'ki 'u Nyɩsua a tete a -ta'*

¹⁷ «'Aan □wɩ 'ni 'yee 'li□i, -ε mɔ, 'n di ni, -ε di□e nu, 'mu 'u tete -mu' le -ha, Nyɩsua -nyi la 'a winwlon-hanyɔ* Moise, ε kɔ -ti -mu', Nyɩsua a winwlon-hanyu -bi 'cɩɩ la. 'N 'yi -di, 'ki □bu -ha 'u□u 'u, keε, 'n di ni, 'mu 'a mu -tɔɔ -ni, dε -mu' ε □hen 'nyre, ε kɔ, -ti -bu, ε hle, 'mu□u nu. ¹⁸ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, ε 'yi Nyɩsua a tete bu gbe □du -kɔ, -bu di 'u 'a 'bi 'lu -hɔn, ε 'mu□u gba -gbagba, yako kɔ -tutu 'hven-, u 'mu bu -we. ¹⁹ E nɔ- nu□o, nyiblo 'bu ni 'u, 'bu yi 'u Nyɩsua a tete bu 'cɩmɩε gbe ni -do 'hru wlon ni -he, 'ti-, 'bu yi□i nyibli -bi ni -tve -ni, nyiblo a 'mu, ε nɔ- u di nyiblo 'cɩmɩε -daa -ni, 'ki 'li Nyɩsua a 'klo yrayru 'kwli. Keε, nyiblo 'bu ni 'u, 'bu yi 'u tete a 'mu ni □tui -ni, kɔ 'bu yi□i -u -bi ni -tve -ni, ε nɔ- u di nyiblo gbagbu -daa -ni, 'ki 'li Nyɩsua a 'klo yrayru 'kwli. ²⁰ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni: De -mu', Nyɩsua -huε, tetetɔnyu kɔ Falisi□tumu* a nyibli 'hven-, u 'ni -nu□o li□i. 'A mu -mɔ -bi, 'ba 'ye ni □tuu 'u Nyɩsua, 'ba 'yi 'u nyibli a 'mu 'u -hi, a 'yi 'li□i 'li -we, ba pa 'li Nyɩsua a 'klo yrayru 'kwli.»

De -mu', -Yusu tve ne 'a -nagbopu 'ki 'u nyiblo bu 'la 'a 'bi a dε ki*

²¹ «A yi□e ni, -ε mɔ, tete -bi, Nyɩsua -nyi la -aan 'baɩnu, ε nɔ- mɔ: □Ni 'laa 'li nyiblo. Nyiblo 'bu 'la 'a 'bi -tonyiblo, u kɔ bu pu□ne -bati le. ²² Keε, 'mɔ -bi, ke- 'n pi: 'A -ne nyiblo 'bu yi 'a 'diayi yru le ni -pu -ni, u bleε yi bu gba 'li nyiblo a 'mu -batipɔnyu yi. Nyiblo 'bu lee ne 'a 'diayi, -ε mɔ: -Ba ni, u bleε yi bu gba 'li□i 'blu a nyibli yi, u 'mu□u -bati le -pu -ni. Nyiblo 'bu daa ne 'a 'diayi ntblinyɔ, ε bleε yi

bu mu 'li na -mu' 'nyi, -ε 'ye ni jre yruyru.

²³ 'Bu mo, ɔni yi -cɔhlɔn* ni pi, 'ki 'u Nyɔsua ye', 'ti- 'bu bi 'li -mu 'kwli, -ε mo, -na 'ɔɔayi -bi, ε 'yi plo a bleele -ko -na -ti, ²⁴ hie 'u -na -cɔhlɔn a 'mu bu, -bu mu, -ko -na 'ɔɔayi a 'mu 'hven-, a 'mu -ti a 'mu yre -kɔkɔa -ni, ε 'mu 'li -we, 'ti- =mu -mo ɔhian, ɔmu -cɔhlɔn pi, 'ki 'u Nyɔsua ye'.

²⁵ 'Bu mo, nyiblo 'bu yee -mu -ti, -ε nu ɔo, ɔble 'a 'wliye kua, ε ko -mu 'hven-, 'ba yi 'li -batipɔɔle' ni mi, ɔmuɔɔo le, 'ki ε ko -mu 'hven-, ba ko kibɔweɛnle, -te a 'tie ni 'hru wlɔn, ε 'ni ɔha 'li -mu -batipɔɔyo yi gba, -batipɔɔyo 'ni ɔha -mu 'li -sadaɔu yi gba, 'u 'ni ɔha -mu ɔji' pu. ²⁶ 'N yi -mu 'ni -lee -ni, 'bu pu -mu ɔji', 'ki -di 'li ɔji' a 'mu ni, ɔmu 'wliye a pepe a 'mu 'pɛɛ -ni, 'ti- =mu ɔji' 'hri.»

De -mu', -Yusu tve ne 'a -nagbopv, 'ki 'u -wlawli a de ki*

²⁷ «A yi ɔe ni, -ε mo, tete -bi, Nyɔsua -nyi la -aan 'bainu, ε no-mo: ɔni 'nuo 'li -wlawli. ²⁸ Kee, 'mo -bi, ke- 'n pi, nyiblo 'bu ta 'li 'a 'bɔhian a nugba 'yi le, 'ti-, 'ki 'li 'a ɔwɔ ki, 'bu pu le: 'N -hɔe ɔe ni, nyiblo a 'mu, ε nu -wlawli, 'ki 'li 'a ɔwɔ ki, ε ko nugba a 'mu 'hven-. ²⁹ 'Bu mo, -na 'yii 'bu yi ɔi ni ni, ɔni yi de 'kuku ni ni, -ε -bi -ha 'li ɔnu le, ɔmu ɔnu 'wan pu. -Bu -ha 'u -ɔɔɔɔ a 'hɔi a 'kɔɔɔa, -bu pu ɔu 'wan, ε no ɔu le, 'ε -hi 'u bu pu 'li -na pepe na -mu', -ε 'ye ni jre yruyru 'nyi. ³⁰ 'Bu mo, -na diidedabu 'bu yi ɔi ni ni, ɔni yi de 'kuku ni ni, 'be 'u ɔu 'u, ɔmu ɔu 'wan pu. ε nu -tee, 'ki -bu pu -na 'hɔi a 'kɔɔɔa -bi 'wan, 'ε -hi 'u -na pepe -bu mu 'li na -mu', -ε 'ye ni jre yruyru 'nyi.»

De -mu', -Yusu tve ne 'a -nagbopv, 'ki 'u nugba ko 'a nyiblo*

'hven-bu -huhie yre a de ki

(Matie 19.9; Maki 10.11-12; Luku 16.18)

³¹ «Tete* -bi, Nyɔsua -nyi la -aan 'bainu, ε no-mo: Nyiblo 'bu te 'a nugba bu, ε ko bu -nyi nugba a 'mu 'crien, -ε hle ɔe, -ε mo, ε te ɔe bu. ³² Kee, 'mo -bi, ke- 'n pi: 'A -ne nyiblo 'bu te 'a nugba bu, 'bu 'yi 'a -wlawli de a -ti 'pa-, nugba a 'mu 'bu -mu, 'bu ko nyibɔ -bi, 'a yi-henyibɔ -mu', ε no- pu nugba a 'mu -wlawli de ki. 'Ya 'u 'lu de, nugba a 'mu, ε te bu, nyiblo -di ɔe ko, nyiblo a 'mu, ε ni -wlawli -we.»

De -mu', -Yusu tve ne 'a -nagbopv, 'ki 'u 'sɔɔle a de ki*

³³ «A yi ɔe ni, -ε mo, tete -bi, Nyɔsua -nyi la -aan 'bainu, ε no-mo: 'Bu mo, ɔni 'suu Nyɔsua, -ε mo: De -bu, 'n di ɔe 'ni nu, ɔyi 'ki yi -blee -ni de, -bu pu le, -ε mo, ɔni -nu ɔo li ɔi. De -bu, -kɔɔi -ni 'suu Nyɔsua, -ε mo, -di ɔe 'ni nu, nu ɔo. ³⁴ Kee, 'mo -bi, ke- 'n pi: A 'yi yi -blee -ni ba 'suu -ni. A 'yi yi -blee -ni ba 'suu yakɔ, -ε nu ɔo, ε no-mo Nyɔsua a kibɔnde. ³⁵ A 'ni 'suu 'li -tɔtɔ, -ε nu ɔo, ε no-mo Nyɔsua a bɔkɔble ɔtude. A 'ni 'suu 'li Jrusɔɔɔɔ, -ε nu ɔo, ε no-mo Nyɔsua a 'ɔɔɔ. ³⁶ ɔni 'suu 'li -na 'lu, -ε nu ɔo, ɔyi 'klɔ ɔɔɔ -ko, 'ki -bu nu ɔo, -na 'lu-pupui a 'ye ni -do bu 'ple, -hɔu' bu jre. ³⁷ Ke- ba pu: iin 'bu mo iin, ε ko, ba pu: 'Uɔn-, 'bu mo 'uɔn-. ɔni -maa 'u ɔu 'sɔɔle 'lu, ε mo yɔnyre de ɔni ɔo. 'Ki ε -hven 'li 'kuo -hɔu* a nyiblo gbagbu -mo.»

De -mu', -Yusu tve 'a -nagbopv, 'ki 'u kle'wɔwɔ a -ta' (Luku 6.29-30)*

³⁸ «A yi ɔe ni, -ε mo, tete -bi, Nyɔsua -nyi la -aan 'bainu, ε no-mo: Nyiblo 'bu wa 'a 'bi a 'yie, u ko bu wa a 'yie -we. Nyiblo 'bu -yraa ne 'a 'bi 'nye wlɔn, u ko bu -yraa ɔne 'nye wlɔn -we. ³⁹ Kee, 'mo -bi, ke- 'n pi: Nyiblo 'bu nu 'a mu yɔnyre de -mo, a 'ni 'wɔ 'li

'aan dɔɔnɔ klɛ. Nyiblo 'bu pu 'li 'ɲma -na diidenɔva 'kwli, -ha□a mɛ lɛ, bu pu 'li 'a dɛ -bɪ kamlanva 'kwli. ⁴⁰ Nyiblo 'bu -hɔɛ bu yɛɛ -mu -tɪ, 'kɪ 'li -batipɔnyɔ yɪ, 'bu yɪ -na wlawlɔ nɪ -hɔɛ, -ha□a mɛ lɛ, bu gba -na kuɛtɪ. ⁴¹ Nyiblo 'bu nɪ 'v -mu ke', 'kɪ -bu 'ble 'a blɔ, 'kɪ 'li -kiloyɛ nɪ -dɔ 'yri, -ɛ -bɪ pu 'v 'hɔɛn a -kiloyɛ. ⁴² Nyiblo 'bu yɪ -mu dɛ nɪ -hɔɛ, -ɛ -bɪ -ha 'li□ɪ 'li, -bu -nyi □nɛ□ɛ. Nyiblo 'bu -hɔɛ bu 'trɔst -mu dɛ, □nɪ 'hɪaa 'li.»

Ba nɔɛ nɛ 'aan yraanyibli (Luku 6.27-28,32-36)

⁴³ «A yi□ɛ nɪ, -ɛ mɔ, tete -bɪ, Nyɪsɔva -nyi la -aan 'baɪnɔ, ɛ nɔ-mɔ: Nɔɛ -na 'bɪhɪan, kɛɛ, yraa nyiblo -bu, -ɛ yraa -mu. ⁴⁴ Kɛɛ, 'mɔ -bɪ, kɛ- 'n pi: Ba nɔɛ nɛ 'aan yraanyibli, kɔ, ba da Nyɪsɔva, 'kɪ 'v nyibli -mu', -v -tɪ 'a mu □hɔɛn a -ta', ⁴⁵ -ɛ di□ɛ nu, 'aan 'Baɪ Nyɪsɔva, -ɛ nɪ 'li yakɔ 'kwli, a 'mu 'a 'yonɔ -hɛ, -ɛ nu□ɔ, nyibli -bu, -v kɔ 'crɛ, kɔ 'waa dɛ -bu, -v mɔ □haannyibli, Nyɪsɔva ni□ɛ nɪ, 'yɪɪ 'ɛ yɪ huɛn, 'kɪ 'v □nɔ -mɔ'. Nyibli -bu, -v 'sɪi 'v yɪ, kɔ nyibli -bu, -v 'yɪ 'v yɪ 'sɪi -nɪ, Nyɪsɔva ni□ɛ nɪ, 'nu 'ɛ yɪ di, 'kɪ 'v nyibli a pɛpɛ a 'mu a -ta'. ⁴⁶ 'Bu mɔ, 'ba nɔɛ nyibli nɪ -dɔ -mu', -v nɔɛ nɛ 'a mu, a 'nɪ 'yee 'li□ɪ, -ɛ mɔ, 'a -tɪ Nyɪsɔva di nu 'a mu □haandɛ -mɔ. Dɛ nɪ -dɔ a 'mu, 'crɛkɔnyibli ni□ɛ nɪ -wɛ. ⁴⁷ 'Bu mɔ, 'ba yɪ 'aan 'dɪayɪnɔ nɪ -dɔ □haandɛ -mɔ nɪ ni, 'aan □wɪ 'nɪ 'yee 'li□ɪ, -ɛ mɔ, a ni dɛ gbagbɔ. Dɛ a 'mu, nyibli -mu', -v 'yɪ Nyɪsɔva -yɪ, v ni□ɛ nɪ -wɛ. ⁴⁸ Ba 'sɪi 'v yɪ, □wɪ yɪ -tɛ 'aan 'Baɪ Nyɪsɔva -nɪ 'li yakɔ 'kwli, ɛ -nu, 'ɛ 'sɪi 'v yɪ.»

6

Dɛ -mu', -Yusu tvɛ nɛ 'a -nag-bopv ; 'kɪ 'v □hɔɛnyibli a -hɛɛɛ a -ta'*

¹ «'Bu mɔ, 'ba yɪ □hɔɛnyibli □haandɛ -mɔ nɪ ni, a 'nɪ 'nuo 'li□ɪ,

'kɪ 'v nyibli ye', -ɛ di□ɛ nu, v 'mu 'a mu 'nyɛ lɛ pu a -tɪ. 'Bu mɔ, 'ba yɪ □haandɛ a 'mu 'a nunuo lɛ nɪ ni, 'aan 'Baɪ Nyɪsɔva, -ɛ nɪ 'li yɔ', ɛ 'yɪ 'li□ɪ 'li -wɛ, bu -nyi 'a mu 'a -tɪ a 'wio.

² 'Bu mɔ, □nɪ yɪ □hɔɛnyibli dɛ nɪ -nyi, 'kɪ 'v 'a -hɛɛɛ a -ta', □nɪ 'lee 'li nyibli a pɛpɛ lɛ, □wɪ yɪ nyibli -mu', -v nɛɛ 'li nɪ 'huɛn, -tɛ v ni 'a nunuo. Nyibli a 'mu, 'bu nu □hɔɛnyibli □haandɛ -mɔ, v kɔ bu na 'a -tɪ -mɔ lɛ, 'kɪ 'li Nyɪsɔva a 'kayo blɛ, kɔ 'bu yɪ lɛ nɪ nɛ. V ni□ɛ nɪ, -ɛ di□ɛ nu, nyibli 'mu □nɔ 'nyɛ lɛ pu. 'N yɪ 'a mu 'nɪ -lee -nɪ, nyibliɔv a 'mu, Nyɪsɔva 'nɪ -nyi□ɛ lɪ □nɔ 'a 'wio nɪ, -ɛ nu□ɔ, -tonyibli -wɛ 'waa 'wio a bɔpɔpɔ -mɔ. ³ -Mɔ -bɪ, 'bu mɔ, □nɪ yɪ □hɔɛnyibli dɛ nɪ -nyi, nu□ɔ, nyiblo □dɔ 'nɪ 'wɪn 'li, mɔ 'yɛ □bɪ -na □wɪ a nɪnatumu a 'mumu, ɛ 'nɪ 'wɪn 'li, ⁴ -ɛ di□ɛ nu, -hɛɛɛ a 'mu, 'a -tɪ 'mu -hli. □Nɪ yɪ naalɛ nɪ ni, -ɛ -bɪ -na 'Baɪ Nyɪsɔva, -ɛ yɪ 'a -nɛ -huhlɪdɛ □dɔ 'yɛ, ɛ nɔ-di -mu 'a 'wio -nyi.»

Dɛ -mu', -Yusu tvɛ nɛ 'a -nag-bopv ; 'kɪ 'v Nyɪsɔva a dɪda a -ta' (Luku 11.2-4)*

⁵ «'Bu mɔ, 'ba yɪ Nyɪsɔva nɪ dɛ, a 'nɪ 'daa 'li□ɪ, □wɪ yɪ -tɛ nyibli -mu', -v nɛɛ 'li nɪ 'huɛn, v ni 'a dɪda. Nyibli a 'mu, 'bu yɪ□ɪ nɪ dɛ, v nɔɛ bu nyra blɛ, 'kɪ 'li Nyɪsɔva a 'kayo blɛ, -tɛ nyibli -hɔɔ 'v. 'Bu yɪ lɛ nɪ ni, ɛ 'wɪ yɪ, v ni□ɛ nɪ, nyibli 'mu □nɔ 'yɛ a -tɪ. 'N yɪ 'a mu 'nɪ -lee -nɪ, nyibliɔv a 'mu, Nyɪsɔva 'nɪ -nyi□ɛ lɪ □nɔ 'a 'wio nɪ, -ɛ nu□ɔ, -tonyibli -wɛ 'waa 'wio a bɔpɔpɔ -mɔ. ⁶ Kɛɛ, -mɔ -bɪ, □nɪ yɪ Nyɪsɔva a dɪda nɪ -hɔɛ, pa 'li -na -gblo 'kwli, -bu ka 'v 'majɪ 'v. □Nɪ ka 'kɪ 'v 'majɪ 'v, -ɛ -bɪ da -na 'Baɪ Nyɪsɔva, -ɛ nɪ 'v -mu 'hɔɪ. -ɛ -bɪ -na 'Baɪ Nyɪsɔva a 'mu, -ɛ yɪ 'a -nɛ -huhlɪdɛ □dɔ, -ni 'yɛ, ɛ nɔ-di -mu 'a 'wio -nyi.

7 'Bu mo, 'ba yi Nyisua ni de, 'aan pupuwini 'ni 'huv 'li, [w]i yi -te nyibli -mu', -v 'yi Nyisua -yi, v ni 'a dida. U nu- -mo- bi, v wen 'ni, 'waa pupuwini 'bu -hu, 'ti- Nyisua 'mu 'waa win 'win. 8 De a 'mu, v ni, a 'ni 'nuo 'li [i], -kotu 'ti- a 'mu 'aan 'Bai Nyisua de -hua mo mu, e yi de a 'mu ni. 9 -Te a di Nyisua a dida nu, e no- -bu:

-Aan -ne 'Bai, -e ni 'li yo', nu [o], nyibli a pepe bu yi [e], -e mo, -mo mo Nyisua.

10 -Mo -bu koo nyibli win ki.

-Na kwæenle, e no- -bu nue -ni, 'ki 'ne- -tutu ki, ko 'ki 'li yako 'kwli.

11 -Yi ke -a mu -nyrowo -bu a didide.

12 Yunyre-tebli -bu, -a -nu, -hru 'a -ti -mo,

[w]i yi -te -a ni, [a] -hru yunyre-tebli -mu', nyibli ni -a mu -mo a -ti -mo.

13 [N]i 'hoon 'v 'kuo -hwin a nyiblo gbagbu -mo', e 'ni 'tee 'v -a mu le,

-e di [e] nu, -a 'ni [ha] -ti 'wla, kee, -ha 'li -a mu 'kuo -hwin* a nyiblo gbagbu a 'kl bu,

[-e nu [o], -mo ble e yi -bu koo nyibli win ki,

e ko, -mo ko 'kl, ko -ti a 'yi' bubua, -te e te yi bu.

Ke- bu ni 'mu.]

Ke- ba nu Nyisua a dida.

14 Yunyre-tebli -mu', nyibli nu 'a mu -mo, 'bu mo, 'ba yi 'a -ti -mo ni -hru, 'aan 'Bai Nyisua, -e ni 'li yo', e di -hru 'aan -ne yunyre-tebli, a -nu, 'a -ti -mo -we. 15 Kee, yunyre-tebli -mu', nyibli nu 'a mu -mo, 'ba 'ye ni -hru 'a -ti -mo, -e -bi 'aan 'Bai Nyisua 'yi 'li [i] 'li -we, bu -hru 'aan -ne yunyre-tebli, a -nu a -ti -mo.»

De -mu', -Yusu tve ne 'a -nag-bopv*, 'ki 'v [icie] *a -ta'

16 «'Bu mo, 'ba yi ni [ci], ('ki 'v Nyisua a dida a -ta') a 'ni 'ci ci 'li 'aan yigbaki, [w]i yi -te nyibli -mu', -v nee 'li ni 'hven, v ni [icie].

Nyibli a 'mu, 'bu yi ni [ci], v ko bu [ti] 'v 'waa yigbaki 'v, -e di [e] nu, nyibli a pepe 'mu [v] 'ye, -e mo, v yi 'ni [ci]. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, nyiblidu a 'mu, Nyisua 'ni -nyi [e] li [nu] 'a 'wio ni, -e nu [o], -tonyibli -we 'waa 'wio a bu pupu -mo. 17 Kee, -mo -bi, 'bu mo, [ni] yi ni [ci], yra ye, -bu pu -na 'lu le -tee, 18 -e di [e] nu, nyibli 'ni [ha] [a] 'ye, -e mo, -yi 'ni [ci]. [N]i yi [i] ni ni, -e -bi -na 'Bai Nyisua ni -do -mu', -e yi 'a -ne -huhlidi [dv] 'ye, e no- di -mu 'a 'wio -nyi.»

Ba 'kukue -pupa-tebli le, 'ki 'v Nyisua 'hvi

(Luku 12.33-34)

19 «A 'ni 'kukue 'li -pupa-tebli le, 'ki 'ne- -tutu -bu ki, -te 'hlo ko -yruv 'hven-, v ni 'ne-, 'v yi -tebli ye nyre, ko, -te 'yiyinyibli yi 'ne- 'kayo -waa -ni. 20 Kee, ba 'kukue kuko-tebli le, 'ki 'li yako 'kwli, -te 'hlo ko -yruv 'hven-, v 'ye ni nyree 'li -tebli ye, ko, -te 'yiyinyibli 'ye ni waa 'li 'kayo, 21 -e nu [o], -te -na kuko-tebli ni 'v, 'ki -na [w]l ni 'v -we.»

-Nyre ko halo 'hven-

(Luku 11.34-36)

22 «-Tonyiblo a [w]l, e 'wi- 'a 'yii yi, -e yi [i] -nyre -nyi. -Na 'yii 'bu nu -tee, -e -bi -yru le -tee. 23 Kee, -na 'yii 'bu yi ni kle, -e -bi 'ki -ni 'li halo 'ny. -E -bi -nyre -mu', -e ni 'li -mu 'hvi, 'bu mo halo, -e -bi halo a 'mu, e ko bu jre diaki.»

Nyisua, -v'v- 'wliye

(Luku 16.13)

24 «Nyiblo [dv] 'yi 'li [i] 'li -we, bu nu 'masev ni 'hven a -kuan, ti ni -do a ti 'yri. E ko bu yraa nyiblo ni -do, e 'mu 'a nyiblo -bi -nve -ni. E 'yi 'li [i] 'li -we, ti ni -do a ti 'yri, Nyisua bu koo ne 'a mu win ki, 'ti- 'wliye bu di 'a mu win ki -koo -ni -we.»

Ba kuo Nyisua [w]l yi

(Luku 12.22-31)

25 «E no- nu□o, 'ni yi 'a mu -lee -ni: De -bu, a di di, ko, de -bu, a di 'na, ko, wlawli -bu, a di pu, -tebli a 'mu, 'a -ti, a 'ni 'hriti 'li -ni. -Hvnhlvn -bu, a pi, e mo de gbagbu □nuo, 'e -hi 'u didide 'u, ko, 'aan -plahvi mo de gbagbu □nuo, 'e -hi 'u 'hvlepu-tebli 'u. 26 Ba ta 'u nubl -mo le. U 'ni 'do□o li, ko, u 'ni 'ce□e li □dedede, ko, u 'ni -pu□v li □dedede 'kali'. Kee, 'aan 'Bat Nyisva, -e ni 'li yo', e no- yi □nu didide -nyi. Kee, 'a mu -mo -bi, Nyisva nve ne 'a mu ni, 'e -hi 'u nubl 'u. 'A -ti, -te e ni, 'e yi nubl didide -nyi, ke- e di nu, e 'mu 'a mu didide -nyi -we. 27 E 'yi nyiblo □dv -ko, 'ki 'li 'a mu 'nyi, 'a hritile a -ti, -bu ko 'kli, 'ki -bu puu ne 'a -nyrowi a de gbe ki, 'ki 'ne- 'klo -bu ki.

28 De- ko hritile a yi -hriti -ni 'li? □bi 'hvlepu-tebli a -ti? Ba 'ye -piti, -te 'waa -pui ni □giga, 'ti-, -te e nu yunuo. -Piti a -pui a 'mu, e 'wi- -tonyiblo a wlawli yi. Kee, -piti a 'mu, e 'ni -nu□o li -kvan, ko, e 'ni 'gbla□a wlawli, e 'ni -pu□v li□i, kee, e no yi. 29 □bu lee ne 'a mu: Bodio Salomo, e mo □han-ti, 'e ko la de, kee, -te -piti a -pui nu yunuo, Salomo a 'mu, e 'yi la 'a wlawli -ko, -bu nu la yunuo le. 30 -Piti -bu, u di -hvan -ci, 'ti- u di -hvan 'to pu, 'bu mo, Nyisva 'bu ko bu nu□o, 'a -pui bu no yi, □bi 'a mu -bu, e nve -ni, 'a mu e 'ye ni di 'hvlepu-tebli ni -nyi, 'a mu -bu, -u 'yi Nyisva □wlv yi -kuo -ni -tee?

31 'A -ti, a 'ni 'hriti 'li -ni, de -bu, a di di, ko, de -bu, a di 'na, ko, de -bu, a di 'hvi le pu a -ti. 32 Nyibli -mu', -u 'yi Nyisva -yi, u nu- yi -teblidv a 'mu 'lu -mo le -hie 'a -ne ti. 'Aan 'Bat Nyisva, -e ni 'li yo', e yi 'aan -hvha-tebli ni. 33 De -mo yi-hede, a ble yi ba -hie 'lu -mo le 'a -ne ti, e no- mo Nyisva bu ko ne 'a mu win ki, ko 'aan 'klo bu 'sii 'u yi, 'ki 'u Nyisva ye', e 'mu 'a mu 'aan -hvha-tebli a 'mu -nyi. 34 'Kla 'ni

'yaa 'li 'a mu -wliye, 'ki 'u -hva a -nyrowo a -ta', -e nu□o, Nyisva yi -nyrowo a 'mu a 'kla-wliye'yiya ni. E di -hvan 'a mu 'ni -hee -ni. -Te e ni, 'e yi ke 'a mu -hee -ni, kike a -nyrowo -bu 'kwli, ke- e di -hvan nu, e 'mu -hvan 'a mu -hee -ni, 'ki 'li -hva a -nyrowo a 'mu 'kwli.»

7

A 'ni 'ye e 'li 'aan 'bio -ti (Luku 6.37-38,41-42)

1 «A 'ni 'ye e 'li 'aan 'bio -ti, -e di□e nu, Nyisva 'ni □ha 'a mu -ti -ye e -ni, 2 -e nu□o, -te a ni 'aan 'bio a -ti a ye e, ke- Nyisva di 'aan -ti a ye e nu -we, ko, -te a di 'aan 'bio a 'yiye nu, ke- Nyisva di 'aan 'yiye nu -we. 3 De- ko -ti, -na 'bivan a kvetye -bu, -e ni 'li□i 'yi, □ni yi 'a 'ye e, 'ti- -ne tugbekvio -mu', -e pe 'li -mu 'yi bu, □ni 'ye ni 'ye□e 'li? 4 □Yi yi -blee -ni -bu lee -na 'bivan, -e mo: Nu gbe, □bu -ha 'li -mu kvetye 'yi, -mo -ko 'yi tugbekvio pe 'li bu. 5 -Mo -mu', -e nee 'li ni 'hven, yi-hede, -ko -bu nu, e no- mo -bu -ha 'li -ne tugbekvio 'yi, □mu le yru -tee, 'ti- -mu 'li kvetye -na 'bivan 'yi -ha.

6 De -bu, Nyisva -ko, a 'ni 'nyie 'li□i nyibli -bu, -u 'yi 'u yi 'sii -ni, -u 'wi buci yi, e ko, de -mu', -e ko -kvan, 'ki 'u 'a mu -mo, a 'ni 'nyie 'li□i nyibli -mu', -u 'yi -kvan -mu', e -ko -yi, -u 'wi -gbo yi, -e nu□o, 'ba -nyi □nu□v, u di na□a kle, 'ti- u 'mu -mo □hvan, u 'mu 'a mu bu -we mo di.»

-Yusu tve nyibli ni, -e mo, 'bu yi de ni -hve, bu -hva□a Nyisva (Luku 11.9-13; 6.31)

7 «Ba yi de ni -hve, ba -hva□a Nyisva, e 'mu 'a mo□o -nyi. 'Ba yi de ni -hve, ba □mu□o le, a di□e 'ni 'ye. 'Ba yi□i ni -hve, bu paa ne 'a mu 'kayu bu, ba bi gbo□o, u 'mu 'a mu -lee -ni: Ba di pa. 8 E mo □han-ti □nuo, 'a -ne nyiblo 'bu -hva Nyisva de, e di □ne□e 'ni

-nyi. Nyiblo 'bu yi de le ni [mve, e di]e 'ni 'ye. Nyiblo 'bu nyra 'u [huan.yi] bu, 'bu bi gbogbo, u di]e 'ni -lee ni, bu pa. ⁹ -Mo -bu, -e mo 'ba, -na 'yu 'bu yi -mu 'floo ni -hve, [bi -di -nyi]e 'huo? ¹⁰ -U'v-, 'bu yi -mu -hrin.ye ni -hve, [bi -di -nyi]e hre? ¹¹ 'E mo [han-ti, 'a mu -tonyibli, 'ki a 'yi [haannyibli] 'pa-, kee, a yi [haan-tebli] a le]rale, 'a yi [i] 'aan 'yonu -nyi. 'Bu mo, 'bu ni 'mu le, 'ki 'u 'a mu -mo, -u ko [wli -nyre yi, -e -bi] 'aan 'Ba Nyisva, -e ni 'li yako 'kwli, -e ko [wlv -no yi, nyibli] 'bu -hva]a [haan-tebli, e di] [nu]v 'ni -nyi.

¹² -Tebli a pepe, a -hve nyibli -bi bu nu 'a mu -mo, 'aan 'mumu, ba nu [nu]v -mo -we. De ni -do a 'mu, e no- Nyisva a tete tve -ni, e ko Nyisva a winwlon-hanyu* 'hven-»

Paale -mu', -e gbe 'li 'a mu Nyisva a 'klo yrayrv 'kwli, e 'cimu yri le

(Luku 13.24)

¹³ «Paale -mu', -e gbe 'li 'a mu Nyisva a 'klo yrayrv 'kwli, e 'cimu 'yri le. 'A -ti, 'ba -hve ba pa 'li Nyisva a 'klo yrayrv a 'mu 'kwli, -e -bi paale 'cimie -mu', e no- ba naa 'u 'yri, -e nu]o, paale ko 'hru -mu' 'hven-, -u gbe 'li 'a mu 'waanle', u 'bua 'yri le, 'ti- 'waa wlonnaale 'yi 'mu -kla, e ko, nyibli -mu', -u ne]e, u -hu ni. ¹⁴ Kee, paale ko 'hru -mu', -u gbe 'li 'a mu Nyisva a 'klo yrayrv 'kwli, u 'cimu wlon le, 'ti- 'waa wlonnaale kla 'mu ni, e ko, nyibli -mu', -u ne]e, u 'yi -hu.»

Tugbe a 'kuo, e no- v yi]i -yruu -ni
(Luku 6.43-44)

¹⁵ «Ba -gbee ne 'aan dionu, 'ki 'u hitoonyu a -ta'. 'Bu mo, 'ba yi [nu] ni 'ye, ke- a di pu, u 'ni -nu]o de -hvan [du. Kee, u nu- yi 'ki nyibli bu -we. U 'wi -jio yi, -u pu 'blakve kle. ¹⁶ 'Waa nununml, u ni, no- di]e nu, a 'mu [nu] yru. [Bu pu]v tugbekuo a de

yi. Nyiblo 'ni -ha]a li -gbogbuo, 'ki 'u hiaputugbe 'yri. Mo, nyiblo 'ni -ha]a li bubuokui, 'ki 'li -ju yra. ¹⁷ Tugbe -mu', -e yi [haan'nie -jri, e tu] [haan'kui. Kee, tugbe -mu', -e 'ye ni -jri [haan'nie, e 'ni -tu]v li [haan'kui. ¹⁸ Tugbe -mu', -e yi [haan'nie -jri, e 'yi 'li]i 'li -we, bu tu 'kui -hvin, Mo, tugbe -mu', -e 'ye ni -jri [haan'nie, e 'yi 'li]i -we, bu tu [haan'kui. ¹⁹ 'A -ne tugbe [du, -e 'ye ni -hva -bu tu] [haan'kui, u yi]i 'ni 'be, 'u pi]i 'to. ²⁰ 'A -ti, hitoonyu a nununml, u ni, u nu- a di 'ye, a 'mu [nu] yru.»

A 'ni 'kaa 'li 'aan dionu
(Luku 13.25-27)

²¹ «Nyibli -mu', -u dee 'mu Kukonyo 'a -ne ti, e 'yi 'waa pepe 'pa-, u 'ni -pa]a 'li Nyisva a 'klo yrayrv 'kwli ni. Kee, nyiblo -bu, -e di de -mu' nu, 'na 'Ba Nyisva -ni 'li yako 'kwli, e -hve, e no- di 'li pa. ²² -Nyrwo -mu' -ko 'kwli, 'n di 'u nyibli -bati le -puv -ni, ke- nyibli -huohui di 'mu yi pu: Kukonyo o, 'ki 'li -na 'nyre 'kwli, -a hla 'li Nyisva a -ti, 'ki 'li -na 'nyre 'kwli, [a bla 'kuo -hvin*] le, -u ni la 'u nyibli ke', 'ki 'li -na 'nyre ni -do a 'mu 'kwli, [a nu [wilekeee-tebli] -huohui. ²³ -E -bi ke- 'n di pu, 'mu [nu] kle -huta -ni, -e mo: 'N 'yi -hvan 'a mu ni yi. Ba hloo 'mu -mo le, 'a mu -mu', -u 'ye ni nu de -mu', Nyisva -hve.»

[Tokoonyo, ko nyiblo -mu', -e yi] [to -ko, u nu- pu] 'waa 'kayo
(Luku 6.47-49)

²⁴ «'A -ti o, 'a -ne nyiblo, 'bu ni 'u, -ti -bu, 'n hla wen, 'bu yi]i nua yi bu ni pi, 'ti- 'bu yi]i ni ni, -e -bi e 'wi- =tokoonyo -mu' yi, -e pu 'a 'kayu, 'ki 'u 'huo 'pa ki, -e di]e nu, e 'mu bu ku -tee. ²⁵ -Te e pu 'ki 'kayu a 'mu, -e -bi 'nu di ni, 'nie 'e 'yi, pepe 'e -hi, 'u -won 'kayu a 'mu yi, kee, e 'yi 'wle, -te e pu v]v 'huo ki -a ti. ²⁶ Kee, nyiblo -bu, -ti -bu, 'n hla wen, -e di]e nua yi bu

pu, 'ti- -e 'ye ni di□e ni nu, e 'wi nyiblo -mu' yi, -e 'yi □to -ko, -e pu 'a 'kayu 'ki 'u 'puwɔn ki. 27 -Te e -we 'ki 'a pupuɔ -mɔ, -e -bi 'nu di ni, 'nie 'e 'yi, pepe 'e -hi, 'u -wɔn 'kayu a 'mu yi. E nɔ- mɔ 'kayu a 'mu bu 'wle, bu nyre yi pepe.»

'Ki 'li 'kli 'kwli, 'ki -Yusu tve 'li nyibli Nyisva a -ti

28 'Ti- -Yusu 'mu tɔɔle a 'mu 'lu -yra mɔ mu, -te -mu', e nu tɔɔle a 'mu, nyibli a pepe, -u ni 'u, e maa □nu wlon le, 29 -e nu□o, -te Nyisva a tetetɔɔnyɔ ni nyibli a tɔɔle, e 'ni nu□o tɔɔle le, kee, 'ki 'li Nyisva a 'kli 'kwli, 'ki e tve 'li -ni.

8

-Te -Yusu nu la□a, □hrannunyɔ a 'kve 'e -we la

(Maki 1.40-45; Luku 5.12-16)

1 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu □ti dugba, nyibli a □ju, u nu- yi□i □wien le kve. 2 Bu yi 'ki 'li ni di, -e -bi □hrannunyɔ □du, e nɔ- mu 'u□u ye', 'e bla□a kwli yi, 'ti- 'e pi le: «Kukɔnyɔ o, 'n nyaa -mu le, nu□o, 'na 'kve bu -we.» 3 e nɔ- mɔ -Yusu bu -hɛn□e le, 'ti- 'e lee □ne, -e mɔ: «'N -hve□e ni, -na 'kve bu -we.» Ti ni -do a ti 'yri, -e -bi 'a 'kve -we ni, 4 -Yusu 'e lee □ne, e wen: «□Ni 'lee 'li nyiblo □du, kee, mu -bu tɔɔ -diɔnu Nyisva a -cɔhlɔnpinyɔ* yi, e 'mu□u 'ye, -e mɔ, -na 'kve -we ni. 'A -ti, -tebli -mu', u ni, 'u yi -cɔhlɔn* pi, 'ki 'u Nyisva ye', gba□a, □wi yi -te Nyisva a winwlon-hanyɔ* Moise nu la 'a hɔhla, yi-he-nyre a ti 'yri, -e di□e nu, nyibli a pepe 'mu□u yi, -e mɔ, -na 'kve -we ni.»

-Te -Yusu nu la□a, Romakve a 'seyo a nyiblo gbagbu a -kvannunyɔ □du a 'kve 'e -we la (Luku 7.1-10)

5 -Nyrɔwɔ □du, -e -bi 'ki -Yusu mu 'li Kapenaɔdiɔ 'kwli. -Te e pa 'li 'diɔ 'kwli, -e -bi Romakve a 'seyo a nyiblo gbagbu □du, e nɔ- mu

'u□u 'huɔ, 'e nyee □ne le, 6 e wen: «Tɔɔnyɔ o, 'ye, 'na -kvannunyɔ pe 'li 'kayu bu, 'e -yiyre le. E yi 'ye □hiɛn diakti.» 7 -E -bi -Yusu □tu□o □wɔn, e wen: «'N di 'li 'ni di, 'mu□u nu, 'a 'kve 'mu -we.» 8 Kee -e -bi, 'seyo a nyiblo gbagbu a 'mu, e □tu□o □wɔn, e wen: «Tɔɔnyɔ o, 'mɔ -bu, -e 'yi -Juukueyu* 'pa-, 'n 'yi yi -blee -ni, 'ki -bu pa 'li 'na 'kayu bu. Pu win dadu, 'na -kvannunyɔ a 'kve 'mu -we. 9 'Na 'mumu -bu, 'n kɔ nyibli gbagbu -bi, u nu- kɔɔ 'mu win ki. 'Ti- 'n kɔ 'seyo -bi, 'n kɔɔ win ki -we. 'Bu mɔ, 'ni pu win, 'ni lee ne 'a nyɔ, 'ki bu mu de nu, -e -bi e mi ni. 'Bu mɔ, 'ni lee ne 'a nyɔ -bi, 'ki bu di 'li, -e -bi e yi 'li 'ni di, e kɔ, 'bu mɔ, 'ni lee 'na -kvannunyɔ, 'ki bu nu de, -e -bi e ni□e ni.»

10 'Ti- -Yusu 'mu win a 'mu 'win mɔ mu, -e -bi -ti -mu', 'seyo a nyiblo gbagbu -mu', e -hla, e kee ne 'a □wli le. 'A -ti, e yi nyibli -mu' 'ni -lee -ni, -u yi□i □wien le kve, e wen: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni -tee, 'n 'yi -huan nyiblo ni 'ye, -bu nu 'na □wlu a yukuole le, 'ye □bu 'ki 'li Yisraekve a 'mumu 'nyi. 11 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, 'ki 'li 'yru a 'hrule', kɔ 'ki 'li 'yru a paale', 'ki nyibli di 'li -wlu le -hɔn, u 'mu le 'kukue -ni, u kɔ -aan 'batnu Abrahamu, kɔ Yisaki, kɔ Sakɔbu 'hven, u 'mu de -mɔ -didi -ni, 'ki 'li Nyisva a 'klo yrayru 'kwli. 12 Kee, Yisraekve -bi -mu', Nyisva -da, 'ki bu pa 'li 'a 'klo yrayru 'kwli, Nyisva di pu 'li □nu -patu' le, -tite -mu', halo ni 'li, 'Ki u di 'li □hien 'li -wee -ni, kɔ, 'ki u di 'li yru 'li -puɔ -ni.»

13 -Te -Yusu 'mu -yre mɔ mu, -e -bi ke- e pi 'seyo a nyiblo gbagbu a 'mu yi, e wen: «-Te -kuo □ne □wlu yi -e mɔ, Nyisva di□e 'ni nu, 'na -kvannunyɔ a 'kve 'mu -we, 'a -ti, e di de a 'mu 'ni nu. -We 'li -bu mu 'li 'kayu bu ni.» Ti ni -do a 'mu, -e kɔ 'yri -Yusu hlaa la 'u -ti a 'mu, 'ki 'seyo a nyiblo gbagbu a

-kɔannunyo a 'mu, 'a 'kɔe -wɛe la 'b.

-Te -Yusu nu la□a, kɪklanyibli -hɔhɔi a 'kɔe 'e -wɛe la (Maki 1.29-34; Luku 4.38-41)

14 E kɔ la -nyrɔwɔ -bi, -Yusu 'e mu la 'li Pielh a -te. -Te e pa 'kayu bu, -e -bi 'ki e yɛɛ 'v Pielh a 'dɔɔ bu, 'e 'ye□e, -e mɔ, 'a 'hvi hren ni, 'e pɛ bu. 15 E nɔ- mɔ -Yusu bu kɔ 'a dabu bu. -E -bi Pielh a 'dɔɔ a 'mu, 'a 'hvi 'kee ni, 'e 'du ye', 'e pi de.

16 -Winseke, -te -wuwle-nyrɔwɔ* -wɛ 'li, -e -bi nyibli -hɔhɔi -mu', 'kuo -hvin* ni 'v ke', v nu- v gba 'li -Yusu -mɔ, 'e bla 'kuo -hvin a 'mu le, 'e nu□o, nyibli a pɛpɛ a 'mu, 'waa 'kɔe 'e -wɛ. 17 E nu□o ni, -e di□e nu, -ti -mu', Nyɪsɔa a -kɔannunyo Esai 'crɪ la, e 'mu 'lu -mɔ mu. -Ti a 'mu, e nɔ- -bu: «E □gbɛɛ -a mu ni, 'ki 'li -aan 'kɔe 'kwli, 'ti- 'e gba□a.»

Nyibli -mu', -v -hɔe -bv kɔe -Yusu □wien le (Luku 9.57-62)

18 -Yusu 'ye□e ni, -e mɔ, nyibli -hɔhɔi, v nu- =glaa 'li□i le. E nɔ- kɔ -ti 'e lee ne 'a -nagbopu*, bu □ta 'li 'yru a 'kɪbɪa -bi -mu' ki. 19 Bu pu 'ki le, -e -bi Nyɪsɔa a tetetɔnyo □du 'yɪya 'v□v ye' bu, e wen: «Tɔɔnyo o, 'a -ne -tɪte, -di 'v mu, 'n di kɔe -mu □wien.» 20 E nɔ- mɔ -Yusu bu □tu□o □wɔn, e wen: «'Wan 'kwli a mamvɪ kɔ buɛɛle, nɔbɪ 'v kɔ 'lɔe, kɛɛ, 'mɔ -bu, -e mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyibli, 'n 'yɪ buɛɛle □du -kɔ, -te 'n di 'v ke le -haa -ni.»

21 -E -bi nyiblo -bi -ni 'v, 'e mɔ -Yusu a -nagbopi -bi. Ke -e pi -Yusu yɪ, e wen: «Tɔɔnyo o, 'ti- 'mu -mu □wien kɔe, -ha 'mu mɛ le, □bu mu, □bu -ha 'v 'na 'baɪ, -e 'kɔ, 'ti- 'mu di, 'mu -mu □wien kɔe.» 22 -E -bi -Yusu wen: «E 'yɪ -na -kvan 'pa-, 'ki -bu -ha 'v 'kɔkɔkui le. Kɛɛ, kɔe 'mu □wien le -tɛɛ.»

-Te -Yusu nyra la duduo bv (Maki 4.35-41; Luku 8.22-25)

23 Bu pu 'ki le, -e -bi 'ki -Yusu kɔ 'a -nagbopu* 'hven-, v 'ya 'li 'blagbi 'kwli. 24 Bu ni 'ki 'v 'nie ki, bu yɪ ni mi, -e -bi duduo ɛɛ 'li ni, 'yru 'e -tɔa 'dvi a pɔpɔv, 'yru a 'dvi a 'mu, 'v ni□e, 'nie 'e yɪ 'li 'blagbi 'kwli le 'wɛ. -Tɛbɪ a pɛpɛ a 'mu, -e mi 'lu -mɔ, -Yusu yɪ 'ni ηmɛ. 25 E nɔ- mɔ 'a -nagbopu bu 'yɪya 'v□v 'hvi bu, bu -ha□a ηmena'. Ke- v pi□i yɪ: «Kukonyo o, wa -a mu, -a yɪ -wɛ bu.» 26 -E -bi -Yusu wen: «De- kɔ hvannv a yɪ pie 'li? 'A mu -bu, -v 'yɪ Nyɪsɔa □wɪv yɪ -kuo -ni -tɛɛ?» 'ti-, 'e 'du ye', 'e hlee 'li duduo kɔ 'yru 'hven- -mɔ, 'ki 'li win 'yakɪ 'kwli, -e di□e nu, 'a 'dvi 'mu 'v □ti, 'e mɔ □han-tɪ, duduo a 'mu 'e nyra bu. 27 'Waa pɛpɛ a 'mu, e mɔ 'waa □wɪlekeɛɛde, v wen: «Ba 'ye kɛ nyiblo -bu, pɛpɛ kɔ 'yru 'hven-, v □tui 'v□v ni.»

-Te -Yusu □gbɛɛ la nyibli ni 'hven □dv, 'kuo -hvin* ni la 'v ke' (Maki 5.1-20; Luku 8.26-39)

28 Te de a 'mu, e -hi, -e -bi v nyre 'li Galileblugba a 'yru a 'kɪbɪa -mu' ki ni, -e mɔ Gadalakɔe a 'blugba. -Te v nyre 'li, -e -bi nyɪbɛpɔ ni 'hven □dv, v nu- -hɔn 'li 'dabi 'kwli, 'v mu -Yusu ye' 'be mɔ. Nyibli ni 'hven a 'mu, 'kuo -hvin ni 'v □nv ke', 'v □tui □nv □hven. 'Waa ηmlɪ a yɪnyɪnyre a -ti, nyiblo □dv 'ni -na□a 'v 'hru -mu' -kɔ wɔn v ni 'v. 29 -Te v 'ye 'ki -Yusu, -e -bi v -tɔa 'li win a 'li'yaale, v wen: «Nyɪsɔa a 'Yu, de a 'di -bi -hɔe -bu nu -a mu -mɔ 'li? □Bi -di ni, □mv -a mu □hven □tu, 'ti- Nyɪsɔa a -batipv-nyrɔwɔ 'mu 'v nyre?»

30 'Ki 'v -tɪte ni -do a 'mu, 'ki buɪca□ju gbagbu ni 'li □nv ye', 'v wɛ -tɔv, 'v yɪ de di. 31 E nɔ- mɔ 'kuo -hvin a 'mu, bu nyaa -Yusu le, v wen: «'Bu mɔ, □ni yɪ□i ni -hɔe, -bu bla -a mu le, wen, 'ki -ba bi 'v buɪca□ju -mu' ke'.» 32 -E -bi -Yusu wen: «Ba bi 'v □nv ke',» 'v -hɔn 'v nyibli ni 'hven a 'mu ke', 'v bi 'v

buici -ni wen ke', buici a pepe a 'mu, 'u 'gba ci le, 'u □ti dugba, 'u bi 'li 'yru -mo le, 'u 'kuku le.

33 -Te nyibli -mu', -u nee buici a 'mu, u 'ye -tebli a 'mu, -e mu 'lu -mo, -e -bi u 'gba ci le, 'u 'ya 'dɔ, -tebli a pepe a 'mu, -e mu 'lu -mo, 'ki 'u nyibli ni 'hven -mu', 'kuo -hvin ni wen 'u ke' a -ta', u na□a -mo le. 34 -Te 'dɔ a nyibli 'win, -e -bi u □ti 'dɔ, 'u mu -Yusu ye' 'be mo. -Te u 'ye□e, -e -bi u -tva 'a lenyaale, 'ki bu -hon 'li 'waa 'blugba 'kwli.

9

-Te -Yusu nu la□a, le-yiyrenyo a 'kue 'e -we la
(Maki 2.1-12; Luku 5.17-26)

1 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi 'ki -Yusu 'ya 'li 'blagbi 'kwli, 'e □ta 'yru -mu' ki de, 'e mu 'li 'dɔ -mu', e 'ti 'li 'kwli. 2 -Te e nyre 'li, -e -bi nyibli □du ya□a le-yiyrenyo □du yi. 'Ki 'li -hanmaki 'kwli, 'ki u pu 'li le-yiyrenyo a 'mu bu. -Te -Yusu 'ye□e, -e mo, nyibli a 'mu, u kuo □ne □wɔ yi, -e mo, e -we 'li bu nu□o ni, 'waa le-yiyrenyo a 'mu, 'a 'kue bu -we ni, -e -bi e lee le-yiyrenyo a 'mu ni, e wen: «'Na 'yu o, -na □wɔ 'ni 'bie 'li □hlon, -tebli -bu, -nu, -e nyre yi, 'ki 'u Nyisva ye', e 'wɔwe ke ni.»

3 -E -bi Nyisva a tetetonyu -mu', -u ni 'u, ke- u pi 'waa dɔnyu yi, u wen: «-Ti -bu, -Yusu -bu, e hle, e yi -heε Nyisva a -ti le.» 4 Kee, de a 'mu, u nee □wɔ kle, -Yusu yi□e ni, e wen: «De- ko yinyre□wɔdu -mu' a nee 'ki le 'li? A 'yi wen yi -bleε -ni ba naa wen □wɔdu a 'mu le. 5 'Aan □wɔ wen 'ni, -e mo, 'n 'yi 'li□i 'li -we, □bu lee nyiblo -bu, 'a de 'kuku 'wɔwe ni, e ko, 'aan □wɔ wen 'ni, 'n 'yi 'li□i 'li -we, □bu lee □ne, -e mo, bu 'du ye', bu na. 6 Kee, ba yi□e, -e mo, 'mo -mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'ti- 'mo -mo Nyisva a 'Yu, e lee 'ne- -tutu ki. Nyisva a □gbetu, e no- -nyi 'mu

'ki, 'ki □bu 'wɔwla -tonyibli a de 'kuku, 'ki 'ne- -tutu ki, 'e -nyi 'mu 'ki -we, 'ki □bu nu□o, -tonyibli a 'kue 'mu -we. 'A -ti, nyiblo -bu, u -ya, 'n ko □bu nu□o, 'a 'kue 'mu -we, -e di□e nu, a 'mu□u le yru, -e mo, -ti -bu, 'n lee wen 'a mu, e mo □han-ti □nu.» -E -bi e □hian -mo de, 'e -tva 'li le-yiyrenyo a 'mu, 'a -mohleele, e wen: «'Du ye', -bu 'du -na -hanmaki ye', -bu mu 'li -na 'kayu bu, -na 'kue -we ni.» 7 Ti ni -do a ti 'yri, -e -bi nyiblo a 'mu, e 'du ye', 'e mu 'li 'a 'kayu bu. 8 -Te nyibli 'ye de a 'mu, -e -bi u 'ta 'u ble, 'u pi Nyisva 'nyre le, -te e -nu, 'e -nyi -tonyibli 'kɔdu a 'mu.

-Te -Yusu lee la Matie, -e mo
Left, 'ki bu -he la 'a -nagbopi*
(Maki 2.13-17; Luku 5.27-32)

9 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu -hon 'li -tute a 'mu ni. -Te e yi 'ki ni mi, -e -bi 'ki e yee 'u nyibehian □du -bu. 'A 'nyre mo Matie. Matie a 'mu, 'blɔwli'ti-kvan* e ni. 'Ki e ni 'li 'blɔwli'tule' bu. (Kee, nyibli 'ni -hva□a li 'blɔwli'tinyu, -e nu□o, u yi di 'yiyriwli.) -E -bi ke- -Yusu pi□i yi, e wen: «Kue 'mu □wien le, □mu 'na -nagbopi -he.» Bu pu 'ki le, -e -bi Matie 'du ye', 'e kue□e □wien. 10 Matie a 'mu, e no- da -Yusu ko 'a -nagbopu 'hven- didide -mo, 'e da 'a 'bio 'blɔwli'tinyu -bi, ko hiapunyibli -bi -we, -u ko 'klo, -e 'yi 'u yi 'sii -ni, -e di□e nu, u 'mu de di. 11 Bu ni 'u dediile', -e -bi Falisi□tumu* a nyibli, -u ni 'u, u 'ye de a 'mu ni. E no- mo bu lee -Yusu a -nagbopu, -e mo: «De- nu 'ki□i, 'aan tɔnyo, ko 'blɔwli'tinyu, ko nyibliɔdu -bu, -u ko 'klo □yi 'u yi 'sii -ni 'hven-, 'u ni 'u dedihu ni -do ki 'li? E 'yi wen yi -bleε -ni, bu nu wen de a 'mu.» 12 -E -bi -Yusu 'win -ti a 'mu, nyibli a 'mu, u hle. Bu 'win 'ki□i, -e -bi e wen: «Nyiblo -bu, -e ko 'hvi -nu -tee, e 'ni □mu□o li -dɔdo a 'yiye le, keε, nyiblo -bu, -e ko 'hvi -hren, e no- =mue -dɔdo a 'yiye le. 13 U 'cru

'h[ti Nytsbaerien 'kwli ni, -e mo: Nytsba wen 'ni: De -bu, 'n -hve, e no-mo, ba ko 'aan 'bio a nyai. E 'yi ba pi 'wlugba-tebli a -cohlun* a gblegble ni -do, 'ki 'v 'mv -mo 'pa-» -Yusu wen 'ni de: «'N 'yi -di, 'ki 'v nyibli -bu, -v pi le, 'waa 'klo 'sii 'v yi a -ta', kee, nyibli -bu, -v yi[pe, -e mo, 'waa 'klo 'yi 'v yi 'sii -ni, v nu-ko -ti 'ni -di, 'mv [nu-lee -ni, -e mo, 'waa de 'kuku -mu', v ni, bu hie 'v[ub bu, bu -nyi 'waa 'klo a pepe Nytsba.»

Nytsba lee 'ne- -Yusu -tvv ki ni, 'e ya 'klo yrayrv, -e ko 'klo 'ka 'hven-, -v 'yi de ni -do 'pa-

(Makı 2.18-22; Luku 5.33-39)

¹⁴ -Te de a 'mv, e -hi, -e -bi Saan Batisi, -e pi nyibli 'nie 'lu le, 'a -nagbopv, v nu- 'yia 'v -Yusu 'hvi bu, 'v 'beti[pe, v wen: «De-nu[po, -a mv -bu, -v mo Saan a -nagbopv, -a ko Falisi[tumu* a nyibli 'hven-, [a yi [ci*, 'ti- -mo -bi, -na -nagbopv* 'ye ni [ci 'l?»

¹⁵ -E -bi ke- -Yusu pi [nu yi, e wen: «Nyibeyu -bu, -e pve 'bli, 'a 'bio -mu', e de 'blipadiide a 'bu mu 'l 'blipadiide a 'mv, 'a -tuo ki, 'a 'bio a 'mv, v 'ni [ci[pe li. E 'wi yi, 'bli a pupa mo dodbde [nto. 'A -ti, v 'yi [cicie -ko. De ni -do a 'mv, e no-nto. Dodb a -ti, ti ni -tie -bu, 'n di 'ne- =nu 'nyi -hii -ni, 'na -nagbopv 'ni [ci[pe ni. Kee, e di ko ti, -e di 'v nyre, v 'mv 'l 'mv 'na -nagbopv 'nyi -ha. Ti a 'mv 'yri, 'ki v di 'v [cii -ni.

¹⁶ -A 'blikve wen 'ni: Nyv 'ni -nu[po li dayrayrv a 'kubia, e 'ni -ma[pa da'ka. 'Bu mo, 'bu nu dayrayrv a 'kubia, 'bu -ma da'ka, ti -mu' -ko 'yri e di[pe yra, dayrayrv -mu', e ko bu 'yia -mo. 'Bu 'yia -mo, dayrayrv a 'mv, e ko bu cra da'ka a 'mv, 'a 'hvo 'ka -mu', e 'mv 'yri le 'bva -te. ¹⁷ Mo, nyiblo 'ni 'du[po li yono yrayrv, -e 'plui ye', e 'ni -pu[ub 'h[ti mumako a buo 'ka 'kwli. 'Bu pu 'h[ti buo 'ka a 'mv 'kwli, 'bu ka[pa yi, ti -mu' -ko 'yri

e di 'plu, 'bu yi ni 'ye, e ko bu cra mumako a buo -mu', no a 'mv, e 'mv bu 'wle. E no-ko -ti, 'v pi 'l no yrayrv mumako yrayrv a buo 'kwli. 'Bu nu[po le, -e -bi mumako a buo -mu', e ko no a 'mv 'hven-, v 'yi 'h[ti 'l -we, bu nyre yi. ('A -ti o, nyiblo [dv 'ni 'du[po li -tebli 'ki ye', e 'ni -pu[ub 'h[ti -tebli yrayrv ki. U 'ni -bibi[pe li 'yi le.)»

-Te -Yusu -ha la Sayilu a 'yu 'klo, ko, nvgba [dv, -hlvbleblekve ni la, e -hren la -Yusu a wlawlv le, 'a 'kve 'e -we la

(Makı 5.21-43; Luku 8.40-56)

¹⁸ -Yusu bu yi [nu -ti a 'mv 'ni -lee -ni, -e -bi -Juukve* a nyiblo gbagbv [dv nyre 'v ni, 'e bla kwli bu, 'ki 'v[ub ye', e wen: «-Te ti ne -bu, 'ki 'na 'yu nyröyu 'kuv 'v. 'A -ti, 'n nyaa -mv le, di 'l -bu pu[ub dabvi 'lu bu, -e di[pe nu, e 'mv -hunhlun pu de.» ¹⁹ -E -bi -Yusu wen ni, 'e 'du ye', 'e kve[pe [wien, e ko 'a -nagbopv* 'hven-.

²⁰ -E -bi nyibli -mu', -v ni 'v, 'ki 'l [nu 'nyi, nvgba [dv ni 'l, 'kve 'e ni[pe. 'A 'kve a 'mv, -e ni[pe, e no-mo -hlvbleblekve. -Te 'kve a 'mv, e -tua la 'a nunuo, 'a 'yri ni -pu [tu 'v 'hven a 'yrv -bu -a ni ki. E no-mu 'v -Yusu ke', 'e -hren 'a wlawlv a -wlvubde le, ²¹ -e nu[po, ke- e pi, 'ki 'l a dionv a [wlv ki: «'Ni -hren 'a wlawlv le dadv, 'na 'kve di 'ni -we.» ²² -E -bi -Yusu [hian -mo, 'e 'ye[pe, e wen: «'Na 'yu o, -na [wlv 'ni 'bie 'l [hlön. -Te -kuo 'mv [wlv yi a -ti, 'ni nu[po, -ni 'kve 'e -we.» Ti ni -do a 'mv 'yri, -e -bi nvgba a 'mv, 'a 'kve -we ni.

²³ -Te de a 'mv, e -hi, -e -bi -Yusu nyre 'l -Juukve a nyiblo gbagbv -ni wen a -te ni. 'Ki e yee 'l -teblibinyv ko nyibli -hvo[hu 'hven- bu, 'v pi popowli, -e -bi e wen: ²⁴ «Ba -hön 'v -wlv. 'Yu nyröyu -bu, e 'yi 'ku. Nmena e yi nme.» -Te e pu 'ki le, -e -bi v -tua 'a 'caale. ²⁵ Nyibli a pepe, -v ni 'l 'kayu a 'mv bu, v 'hroo [nu

ni, -Yusu 'e pa 'li -gblo a 'mu, -ε ko 'kwli 'yu pe 'li bu, 'e klo 'yu a 'mu, 'a dabu bu. -ε -bi 'yu nyrɔyu a 'mu, ε 'hri 'klo, 'e 'du ye'. ²⁶ De a 'mu, -ε mu 'lu -mɔ, 'a -ti 'heen bu, 'ki 'li 'blugba a pepe a 'mu 'kwli.

-Te -Yusu nu la□a, 'yii'dɔnyv ni 'hven a 'yii 'v -we la

²⁷ -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Yusu -hɔn 'v -tite a 'mu ni, 'e mi. Bu yi 'ki ni mi, -ε -bi 'yii'dɔnyv ni 'hven, v nu- bi 'v□v ke', 'v yi□t □wien le kve, 'v 'yεε 'li win, v wen: «Dafidi* a 'yonu a 'Yu o, yru -aan nyai!» ²⁸ -Te -Yusu nyre 'li 'kayu bu, -ε -bi v 'yia 'v□v 'hvi bu, 'e 'beti □nu: «□Bi a kuo □ne □wlv yi, -ε mɔ, 'n -we 'li □bu nu□o ni, 'aan 'kve bu -we ni?» -ε -bi v □tu□o □wɔn, v wen: «lin -o, Tɔonyɔ, -a kuo -mu □wlv yi.» ²⁹ ε nɔ- mɔ -Yusu bu -hren 'waa 'yii le, ε wen: «De -mu', a kuo □wlv yi, 'n -we 'li □bu nu 'a mu -mɔ, ε nɔ- bu mu 'lu -mɔ,» ³⁰ 'waa 'yii 'v kle yi. -ε -bi -Yusu yi hlee 'li □nu -mɔ, 'ki 'li win 'yakli 'kwli, ε wen: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, a 'ni 'lee 'li nyiblo □dv.» ³¹ -Te v nu- mɔ -bi, v -hɔn 'v -wlu, -ε -bi v 'heen -Yusu a 'nyre bu, 'ki 'li 'blugba a pepe a 'mu 'kwli.

-Te -Yusu nu la□a, nyiblo □dv, -ε 'yi la 'plele -yi, 'a 'kve 'ε -we la

³² Ti -mu' -ko 'yri nyibli a 'mu, v mi, ti ni -do a 'mu 'yri, -ε -bi v ya nyiblo □dv -Yusu yi, -ε 'yi 'plele -yi, -ε nu□o, 'ku -hvan* ni 'v□v ke'. ³³ ε nɔ- mɔ -Yusu bu bla 'ku -hvan a 'mu le, -ε ni 'v nyiblo a 'mu ke'. -Te ε bla 'ki□t le, -ε -bi nyiblo a 'mu, ε -tua 'puple. Nyibli -ni 'v, ε keε 'waa □wli le diaki, v wen: «De -bu, -ε mu 'lu -mɔ, -a 'yi -hvan□a ni 'ye, 'ki 'ne- Yisraekve a 'bli.» ³⁴ Keε, Falisi□tumu* a nyibli -mu', -v ni -tuo ki, ke- v pi, v wen: «'Kuo -hvin a nyiblo gbagbu Satan, ε nɔ- yi□t 'kl' -nyi, 'ki bu bla 'kuo -hvin le, -v ni 'v nyibli ke'.»

-Te -Yusu yru la nyibli -hɔhvi a nyai

(Maki 6.34; Luku 10.2)

³⁵ -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Yusu ne 'du a pepe ki, 'e tve Nyisva a -ti, 'ki 'li Nyisva a 'kayo ble, 'e pi Nyisva a □haantitie -mu', -ε hle□ε, -te -mu', Nyisva di nyibli a win a kikɔle nu, ε ko, 'e ni□e, nyibli a 'kve ko 'a -ne kıklade □dv 'hven-, 'v yi -we. ³⁶ -Te ε yi nyibli -hɔhvi -mu' 'ye, -ε -bi 'waa nyai -tua 'a nunuo, -ε nu□o, 'waa 'kl' -we 'li ni, ε ko, 'waa □wli bi □hlon. V 'wi blabli yi, -v 'yi kukonyo -ko. ³⁷ -ε -bi ke- ε pi 'ki 'a -nagbopv* yi, ε wen: «-Kubu, -ε -hlu, ε -hu ni, keε, 'a 'cicenyibli 'yi -hu. ³⁸ 'A -ti, ba nyaa -cikonyo le, bu lee ne 'a -kuannunyiibli -bi, bu bi 'a mu ki, a 'mu -kubu 'ce. (ε 'wi yi, ba nyaa Nyisva le, ε 'mu 'a nyibli -bi -lee -ni, 'ki bu -hee ne 'a mu, a 'mu nyibli -bi le 'kuke -ni, v 'mu 'waa 'klo Nyisva -nyi.)»

10

-Yusu a -nagbopv ni -pu □tu 'v 'hven*

(Maki 3.13-19; Luku 6.12-16)

¹ -ε -bi -Yusu da 'a -nagbopv ni -pu □tu 'v 'hven -mu' ni, 'e -nyi □nu 'kl, 'ki bu bla 'kuo -hvin* le, -v ni 'v nyibli ke', 'e -nyi □nu 'kl -we, 'ki bu nu□o, nyibli a 'kve a pepe 'mu -we, ko 'a -ne kıklade □dv 'hven-. ² -Yusu a -nagbopv ni -pu □tu 'v 'hven a 'mu, v deε ne 'a -mɔnanyo* -we, 'waa 'nyre, nɔ- bu: 'Waa yi-henyiblo, ε nɔ- mɔ Simɔ, v deε Pielɔ -we, ε ko 'a 'diayi Adre 'hven-; ε ko Saki, ko 'a 'diayi Saan 'hven-; v nu- 'hven a 'mu, v nu- mɔ Sebede a 'yonu; ³ 'ki Filipu ko Batelemi 'hven-, v ni 'v; ε ko Toma, ko Matie, -ε mɔ 'blwli'tunyɔ; Alufe a 'yu Saki, ko Tade 'hven-; ⁴ Simɔ -mu', -ε ni 'li nyibli -mu', -v 'ye ni -hva Romakve 'nyɔ; ko Judia Yisikalio,

-ε mɔ nyiblo -mu', -ε di -Yusu 'a yraanyibli -ji' pu.

-Te -Yusu lee la 'a -nagbopv ni -pu ɔtu 'v 'hven, bu gba la Nyisva a -ti 'du kle*

(Maki 6.7-13; Luku 9.1-6)

⁵ -Yusu a -nagbopv ni -pu ɔtu 'v 'hven a 'mu, v nu- ε te bu, 'ki bu gba Nyisva a -ti 'du kle. E ti ɔnu ni, ε wen: «'Blugbi -mu', -v kɔ ki -juukve* 'yi 'li -ni, a 'ni 'muo 'li, ε kɔ, a 'ni 'muo 'li Samaliblugba a 'dɔ ɔdu 'kwli. ⁶ Kee, Yisraekve a nyibli -mu', -v 'wan, -wen blabl, -v 'yi kukonyo ɔdu -kɔ, v nu- kɔ -mɔ ba mu 'li. ⁷ 'Bu mɔ, 'ba -mu, -ε -bi ba lee ɔnu, -ε mɔ: Ti -kɔ 'yri Nyisva di 'v nyibli win ki -kɔ -ni, ε 'mve yre. ⁸ Ba nu ɔo, nyibli a 'kve bu -we, ba -ha 'kukonyibli 'klo le, ba nu ɔo, ɔhrannuny a 'kve bu -we, ba bla 'kuo -hɔn* le, -v ni 'v nyibli ke'. Nyisva nu 'a mu ɔhaande -mɔ ni, 'ki 'li daduke 'kwli. 'A -ti, 'aan 'mumu, ba nu nyibli ɔhaande -mɔ -we, 'ki 'li daduke 'kwli. ⁹ 'Bu mɔ, 'ba yi ni mi, a 'ni 'gbaa 'li 'wliye, ¹⁰ a 'ni 'gbaa 'li blo gbagbu ɔdu, kɔ 'hven a wlawlv, ε kɔ, a 'ni 'gbaa 'li 'suin kɔ kotu* , -ε nu ɔo, nyibli -mu', -v kɔ -ti 'a ni -kvan, nu- bleε yi, -bu kikle 'a mu le.

¹¹ 'A -ne 'dɔ -kɔ 'kwli a di 'li nyre, ba ɔmɔv nyiblo le, -ε di 'a mu kva 'ble. 'Bu mɔ, 'bu 'ble 'a mu kva, 'ki ba ni 'li ɔi -mɔ bu -ni, 'aan mumuti 'mu 'v nyre. ¹² 'Bu mɔ, 'ba pa 'li 'kayu -bi bu, -ε -bi nyibli -mu', a di 'li 'kayu a 'mu bu -yεε -ni, ke- ba pu ɔnu yi: Nyisva bu ni 'v 'a mu -mɔ. ¹³ 'Bu mɔ, 'kayu a 'mu, 'a nyibli 'bu 'ble 'a mu kva, -ε -bi ba da Nyisva, ε 'mu ɔnu ɔhaande -mɔ nu, keε, 'bu 'yi 'a mu kva 'ble, -ε -bi Nyisva 'ni 'nuo 'li ɔnu ɔhaande -mɔ ni. ¹⁴ 'Bu mɔ, 'ba nyre 'li 'dɔ -bi 'kwli, -hɔv', 'ki 'li 'kayu -bi bu, 'bu -hia, 'ki bu 'ble

'a mu kva, ε kɔ, bu 'ye ni pu 'a mu nva yi bu, -ε -bi ba ɔhian -mɔ, ba mu. 'Ba yi ni mi, -ε -bi ba bubla 'aan bu, -ε di ɔe nu, 'waa -tutu a 'pupu 'mu 'a mu bu' le -hɔn, a 'mu ɔv nyibli a 'mu -tɔ -ni, -ε mɔ, 'bu mɔ, Nyisva a yru 'bu klo ɔnu, 'waa ɔgbetu nu ɔo 'waa dɔnɔ -mɔ. ¹⁵ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mɔ, -nyrɔwɔ -kɔ 'kwli Nyisva di nyibli -bati le -puv -ni, 'dɔ a nyibli -mu', -v 'yi 'a mu kva 'ble, 'waa -bati di 'ni 'yakla -ni, ε 'mu 'v Sodomudɔ kɔ Gomɔldɔ a nyibli -mu', -v ni la ynyre-tebl, a -ne 'v -hi.»

-Te -Yusu lee la 'a -mɔnanyv , -ε mɔ, v di ɔtu la ɔnu ɔhven*

(Maki 13.9-13; Luku 21.12-17)

¹⁶ (-Yusu 'tie yi 'li 'a -nagbopv* -mɔ -hlee -ni, ε wen:) «Ba pu 'mu nva yi bu. 'N yi te 'a mu bu, ɔwi yi -te v 'ye ni te wen 'li 'blayonv -jio 'ny. 'A -ti, ba ni 'v -pleele', 'ki 'v nyibli -mu', -v di 'a mu yi -wɔn a -ta', keε, a 'ni 'wɔɔn 'li ɔnu yi. ¹⁷ Ba ɔtu 'aan dɔnɔv 'yie, 'ki 'v nyibli a 'mu -mɔ, -ε nu ɔo, v kɔ bu gba 'li 'a mu -batipvle', ε kɔ, v 'mu 'a mu lɔkve -bii -ni, 'ki 'li Nyisva a 'kayo ble. ¹⁸ -Te a mɔ 'na -nagbopv a -ti, v kɔ bu yεε ne 'a mu -ti, 'ki 'v 'blunaanyv kɔ 'kunpu ye'. E nɔ- di ɔe nu, a 'mu ɔnu 'na ɔhaantitie pu, a 'mu ɔv nyibli -bi -mu' pu, -v 'yi -juukve* 'pa-. ¹⁹ 'Bu klo 'a mu, 'bu yi 'li 'a mu -batiponyv yi ni gbe, 'kla 'ni 'yaa 'li 'a mu -wliye, 'ki 'v -ti -mu', a di hla, ε kɔ, -te a di 'a hihla nu a -ta'. Win -mu', a di pu, ti a 'mu 'yri, Nyisva, nɔ- di 'a mɔ ɔo wɔn ɔtu. ²⁰ E 'yi 'aan ɔgbetu 'pa-, a 'ni -hle ɔe ni, keε, 'aan 'Ba Nyisva a -Hihiu*, -ε ni 'v 'a mu ke', ε nɔ- di hle.

²¹ Ti a 'mu 'yri, 'dɔaynv, nu- di 'waa 'dɔaynv 'blunaanyv ɔji' le pu, 'waa 'hla a -ti. De ni -do a 'mu, ε nɔ- 'baunv di 'waa 'yonv -mɔ nu,

* **10:10** 10.10 -Yusu a ti 'yri, nyibli neε la kotio. De a 'mu, ε mɔ la 'waa 'blide ɔnu.

'yonu 'mu□v 'waa 'batnu ko 'waa 'diinu 'huen- -mo nu. ²² Nyibli a pepe ko bu yraa ne 'a mu, -te a mo 'na nyibli a -ti. Kee, nyiblo, 'bu nu 'v, 'bu 'yi -sa, 'ki 'v Nyisua a □wlv a ykuole a -ta', 'bu gba□a 'lu -mo -gbagba, 'klo a 'v-honti 'bu nyre 'v, nyiblo a 'mu, e no- Nyisua di wa. ²³ Ti -mu' -ko 'yri v di 'v 'a mu □hven □tuu -ni, 'ki 'li 'dto -bi 'kwli, -e -bi ba 'gba ci le, ba mu 'li 'dto -bi 'kwli. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, a 'yi 'li□i 'li -we, ba kaa 'li Yisraekve a 'du a pepe 'li, 'mo -bv, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'mu 'li di de.

²⁴ E 'yi 'nyinyunyv □dv -ko, -bu di 'v 'a toonyo 'lu yi ni. E 'yi -kvannunyv □dv -ko, -bu di 'v 'a 'mase 'lu yi ni -we. ²⁵ 'A -ti, 'nyinyunyv ko -kvannunyv 'huen-, v 'yi 'li□i 'li -we, bu pu le, -e mo, □hwendv -mu', 'waa toonyo ko 'waa 'mase 'huen-, v di 'ye, v di 'li□i wlvn 'ni □ta. 'Bu mo, 'mo -bv, -e mo 'kayu'bai, 'bu yi 'mu Besebult (-e mo Satan) ni -dxe -ni, -e -bi ba yi□e, -e mo, 'a mu -mu', -v mo 'na 'kayubkve, 'nyre, v di 'a mu □tue, e di nyre yi diaki, e 'mu 'v Besebulnyre a 'mu 'v -hi.»

A 'ni 'pie 'li -tonyibli a hvannu, kee, Nyisua, no-ko hvannu ba pie (Luku 12.2-7)

²⁶ (Ke- -Yusu pu 'a -nagbopv* yi de, e wen:) «'A -ti o, nyibli a 'mu, -v di 'a mu □hven □tu, a 'ni 'pie 'li 'waa hvannu, -e nu□o, ti di 'v 'ni nyre, -e ko 'yri -ti a -tee di 'v pepe' bi, e ko, -tebl ni -tie -mu', -v -hli ke, nyibli a pepe 'mu□v yi. ²⁷ 'Bu mo, □ba bii yi, -ti -bv, 'n yi 'a mu -lee -ni, ba hla 'v□v -tite -mu', nyibli a pepe -we 'li bu 'wun 'v□v. -Ti -bv, 'n yi 'li bu -blee -ni, 'n yi 'a mu -lee -ni, ba lee □ne nyibli a pepe. ²⁸ 'A 'ni 'pie 'li -tonyibli a hvannu, -kotv 'aan -plahv ni -do, e no- v -we 'li bu -we bu, kee, v 'yi 'li□i 'li -we, bu -we 'aan -hihiu bu. Nyisua,

e no- ko hvannu ba pie, -e nu□o, e no- -we 'li -bv -we -tonyiblo a -plahv ko 'a -hihiu 'huen- bu, 'ki 'li na -mu', -e 'ye ni jre 'nyv, 'klo -mo 'klo, -e yi -tebl-hvinnunyv bu -we. ²⁹ □Bu pu □ne nubl 'cimi a de yi: 'Bu mo, □ni yi □nu ni -tve, v 'ni -pu□v □die diaki, kee, 'aan 'Bai Nyisua 'bu 'yi□i ki -wen, a 'yee □dv 'ni 'ku□v li. ³⁰ Kee, 'a mu -mo -bi, 'lunyapli ni -tie -bv, a -ko, 'aan 'Bai Nyisua -hre□e ni. ³¹ E □hen 'nyre, -e mo, a ko 'mini diaki, 'ki 'v Nyisua ye', a -hi 'v nubl -hvohv -mu' 'v. 'A -ti, a 'ni 'pie 'li -tonyibli a hvannu.»

Nyibli -mu', -v hle□e, 'ki 'v nyibli ye', -e mo, v mo -Yusu a nyibli □ni, e ko nyibli -mu', -v hle□e, -e mo, v 'yi -Yusu yi

(Luku 12.8-9)

³² «'A -ne nyiblo, -e di□e hla, 'ki 'v nyibli ye', -e mo, e mo 'na nyiblo □ni, 'na 'mumu, -te -batipv-nyrovv di 'v nyre, 'n di□e 'ni hla -we, 'ki 'v 'na 'Bai Nyisua, -e ni 'li yakv 'kwli ye', -e mo, nyiblo a 'mu, e mo 'na nyiblo □ni. ³³ Kee, nyiblo 'bu hla□a, 'ki 'v nyibli ye', -e mo, e 'yi 'mu -yi, 'na 'mumu, -batipv-nyrovv 'bu nyre 'v, 'n di□e 'ni hla -we, 'ki 'v 'na 'Bai Nyisua, -e ni 'li yakv 'kwli ye', -e mo, 'n 'yi□i -yi.»

-Yusu a 'lidie a -ti, nyibli di yi 'ni -wvnwvn -ni (Luku 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «'A 'ni 'yee 'li□i, -e mo, kvvveenle 'n ya 'ne- -tvtv ki. 'N di ni, -e di□e nu, nyibli 'mu yi -wvnwvn -ni. ³⁵ 'N di ni, -e di□e nu, 'yu nyvbehtan 'mu 'a 'bai yi -wvn, e ko, 'yu nyrovv 'mu 'a 'dov yi -wvn -we. ³⁶ E □hen 'nyre, -e mo, nyiblo 'bu ni 'v, 'a yraanyibli di mo 'a dtovv a 'kayubkve.

³⁷ Nyiblo 'bu nve ne 'a 'dii ko 'a 'bai 'huen- a de, 'bu -hi 'v 'mu, -e -bi e 'yi 'li□i 'li -we, bu mo 'na nyiblo.

Nyiblo 'bu nuε ne 'a 'yονυ a δε, 'bu -hi 'v 'mu, -ε -bi ε 'yι 'li□i 'li -we, bu mo 'na nyiblo. ³⁸ Nyiblo 'bu 'ye ni □tuu 'v 'na win 'v, 'ye □bu ε -wen, 'ki bu 'la□a 'na -ti, ε 'yι 'li□i 'li -we, bu mo 'na nyiblo. ³⁹ Nyiblo 'bu 'ye ni -hua bu 'waan ne 'a dionυ a -hnhlun, 'ki 'ne- -tutu ki, 'ki 'v 'na -ta', 'bu mo, nyiblo a 'mu 'bu 'ku, ε di 'a 'klo yrayru 'ni 'waan -ni, 'ki 'li Nyisva yi. Kee, nyiblo 'bu -wen, 'ki 'a dionυ a -hnhlun bu 'wan, 'ki 'ne- -tutu ki, -te ε nuε 'mu a -ti, 'bu mo, nyiblo a 'mu 'bu 'ku, ε di ko 'klo yrayru -mu', -ε 'ye ni -we 'li, 'ki 'li Nyisva yi.»

Nyibli -mu', -v 'ble Nyisva a -kvannunyi kva, Nyisva di -nyi □nu 'wio

(Maki 9.41)

⁴⁰ «Nyiblo 'bu 'ble 'a mu kva, 'a mu -mu', -v mo 'na -nagbopu*, ε □hen 'nyre, 'mo ε 'ble kva. 'Ti-, nyiblo -di 'mu kva 'ble, ε 'wi yi, na 'Ba Nyisva -mu', -ε lee 'ne- 'mu, ε no- ε 'ble kva. ⁴¹ 'Bu mo, □ni 'ble Nyisva a winwlon-hanyo* kva, -te ε mo Nyisva a winwlon-hanyo a -ti, 'wio -mu', Nyisva di wen 'a winwlon-hanyo a 'mu -nyi, ε no- ε di -mu -nyi -we. ⁴² Mo, 'na nyiblo ni -do -bu, 'ye □bu ε 'yι 'mini -ko, □ni -ha 'li 'niε a -nanowo ni -do, □ni -nyi □ne□ε, -te ε mo 'na -nagbopi a -ti, ε mo □han-ti □no, Nyisva, ε no- di -mu 'wio -nyi.»

11

-Te Saan Batisi lee la 'li 'a -nagbopu -bi -Yusu -mo

(Luku 7.18-23)

¹ -Te -Yusu -we 'a -nagbopu* ni -pu □tu 'v 'huen -mu', 'waa toole -mo, -ε -bi ε -hon 'v -tite a 'mu ni, 'ε mu 'li 'blugba a 'mu a 'du -bi 'kwli, 'ε mu Nyisva a -ti nyibli -bi lee mo.

² Ti a 'mu 'yri, Saan, -ε pi la nyibli 'nie 'lu le, 'ki ε ni 'li □ji', 'ε 'win -kvan -mu', -Yusu ni a -ti. ε no- ko -ti 'ε lee ne 'a -nagbopu -bi,

ε wen: «Ba mu, ba 'beti□e, ³ □bu ε no- mo Wanyo -mu', Nyisva pu la le, ε di la -a mu yi ya, -u'v- -a 'tε di Wanyo a 'mu -ple?» ⁴ -Te Saan a -nagbopu 'beti□e, ke- ε -pu, 'ε □tu □nu □won, ε wen: «Ba mu, -ti -bu, a yi 'win, ε ko -teblt a yi 'ye, ε no- ko -ti ba lee Saan. ⁵ Ba lee □ne, -ε mo, 'yii'donyu te le, le-yiyenyu 'v ne, □hrannuny a 'kue yi 'ni -we, 'kikenyu 'v yi -ti 'win, ko, 'kokonyibli yi 'hri 'klo le, □hwenyibli 'v yi Nyisva a □haantite 'win. ⁶ Po a blele 'ki 'v nyiblo -mu' -mo, -ε 'ye ni hia, 'ki bu kuo 'mu □wlv yi.»

-Ti -mu', -Yusu hla la, 'ki 'v Saan Batisi a -ta'

(Luku 7.24-35; 16.16)

⁷ -Te Saan a -nagbopu a 'mu, v □hian -mo, -ε -bi -Yusu -tua Saan a -ti a kihleele, 'ki 'v nyibli -mu', -v -gbee 'v□v 'hvi a -ta', ε wen: «-Te Saan hle la Nyisva a -ti, 'ki 'li -tite -mu', nyiblo □du 'yι 'li 'ti, -te a mu la 'li□i -mo, nyiblo a 'di -bi 'aan □wlt pu la le, a di la 'li bu -yee -ni 'li? □Bu 'aan □wlt wen 'ni, nyiblodu -bu, -ε yi huannu pie, 'ki bu lee nyibli -ti a -tee, ε no- a di la 'li bu -yee -ni? 'Uun-, ε 'yι 'a nyiblodu a 'mu 'pa-. ⁸ □Bu 'aan □wlt 'ye□e ni, -ε mo, a di yee la 'li nyiblo, -ε pu yinowlawlv bu? Nyibli -mu', -v pi yinowlawli, 'ki v ni 'li 'kumpu a 'kayo ble. ⁹ □Bu 'beti 'a mu de: Nyiblo a 'di -bi a mu la 'ye mo 'li? □Bu Nyisva a winwlon-hanyo*? In, 'n yi 'a mu 'ni -lee -ni, ε ko, 'ni hle□ε, -ε mo, Saan -hi 'v Nyisva a winwlon-hanyu -bi ni. ¹⁰ ε no- mo nyiblo -mu', -koti v 'cru la 'li Nyisvacrien 'kwli, -ε mo, ε no- di la 'na 'hru yi kla, 'ti- 'mu la 'li di. -Ti a 'mu, v 'cru la, ε no- -bu: Nyisva wen 'ni:

'Na 'Yu o, 'n di -ha nyiblo,
'ki 'v 'na -kvan a -ta',
ε 'mu mu, ε 'mu -na 'hru yi kla,
'ti- =mu 'li nyre.

11 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mo, 'ki 'li -tonyibli a pepe 'nyi, ε 'yi -hvan nyiblo □du ni kuvε, -bu ni 'u Saan Batisti 'lu yi. Kεε, 'ki 'li Nyisva a 'klo yrayru 'kwli, nyiblo -mu', u dεε 'hiangbe, ε no- di 'u Saan 'lu yi ni. 12 Kuvε la 'li ti -mu', -ε ko 'yri Saan Batisti -tua la 'li Nyisva a -ti a -molenuna 'yie bu, 'ki Nyisva -tua la 'li nyibli a win a kukole, kεε, Nyisva a yraanyibli □tui 'u 'kli, -ε di□e nu, nyibli 'ni □ha 'u Nyisva 'u □tuu -ni. 13 Tete -mu', Nyisva -nyi la Moise, ko Nyisva a winwlon-hanyu a pepe 'hven-, kuvε la 'li bu, -bu ye Saan Batisti a ti ki, u hle la□a ni, -ε mo, ε di ko la ti, -ε ko 'yri Nyisva di la 'u nyibli win ki -koo -ni. 14 Nyisva a win hle□ε ni, -ε mo, winwlon-hanyu Eli di la 'li 'ni di. □Bi a kuo □ne □wlu yi, □bi a 'yi□i □wlu yi -kuo -ni? De 'n yi 'a mu -lee -ni, ε no- mo Saan Batisti, ε no- mo Eli a 'mu. 15 'Ba ko -ti'winna, -ε -bi ba 'win -ti -dodo. 16 -Te ti -bu 'yri a nyibli ni 'mu, ε no- bu: U 'wi- yonu yi, -u yi hru 'mle, 'ki 'u 'dika, -u -bi yi yeε 'waa 'bio -ti, u wen: 17 -Te -a yi 'bli ni puε, -a yi 'blipa-wla ble, a 'yi -wla yi mo -di. 'Ti-, -te -a yi □hien ni we, a 'yi nyaηmlt le -nu. 18 ε 'wi yi, -te Saan -di, ε yi □ci*, 'ki 'u Nyisva a dida a -ta', ε 'ye ni 'na no, kεε, ke- -tonyibli pi la: 'Ku -hvan* ni 'u□u ke'. 19 'Mo -bu, -ε mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, -te 'n -di, 'ni □ci□e li, 'ti- 'ni 'ne no, kεε, ke- nyibli pi: Ba 'ye nyiblo -bu, didide ko no a 'nuna ni -do, ε no- ε yi 'lu -mo le -hie. 'Bluwli'tnyu ko nyibli -bu, -u ko 'klo □yi 'u yi 'sii -ni, u nu- ko□o 'hven-, -u ni nīnatumudε.» -ε -bi ke- -Yusu pi de: «Nyibli -mu', -u ko Nyisva a □to, 'waa nunu-tebli di□e nyibli 'ni -too -ni, -ε mo, Nyisva a □to a 'mu, ε 'sii 'u yi.»

'Dui -bi a nyibli 'yi la -Yusu □wlu yi -kuo -ni (Luku 10.13-15)

20 'Dui -mu', -ε ko 'kwli -Yusu nuu 'li □wilekεε-tebli -huohui, -ε -hi 'u 'dui -bi 'mu 'u, 'waa nyibli 'yi 'u de 'kuku bu -hie. ε no- ko -ti 'ε -tua 'waa -ti a yeεε, 'ki 'u nyibli -mu', -u ni 'u ye', ε wen: 21 «-Juukve* -mu', -u ni 'li Kolasedi ko Bettsaidadi 'kwli, 'jro 'ki 'u □nu -mo, -ε nu□o, □wilekεε-tebli -mu', 'n nuu 'li □nu -mo, 'bu mo, 'ni nuu wen 'li□i nyibli -mu', -u 'yi -Juukve 'pa- mo, -u ni 'li Tilidi ko Sidadi 'hven- 'kwli, see la, nyibli a 'mu, u 'mu la nyaηmlt le nu, u 'mu la -tebli -hvan 'hui le pu, u 'mu la 'waa diouu 'topupu 'ηmle, -ε di□e nu, u 'mu□u nyibli yi -too -ni, -ε mo, u -hve bu hie 'u 'waa de 'kuku a nunuo bu, u 'mu 'waa 'klo Nyisva -nyi. 22 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mo, -nyrowo -ko 'kwli Nyisva di 'u nyibli -bati le -puu -ni, nyibli -mu', -u ni 'li Kolasedi ko Bettsaidadi a 'mu 'kwli, 'waa -bati di ni 'kl ki, ε 'mu 'u Tilidi ko Sidadi a -ne 'u -hi. 23 'Ti- nyibli -mu', -u ni 'li Kapenaadi 'kwli, u 'ni 'hie 'li□i 'lu -mo le, -ε mo, Nyisva di 'li □nu 'ni 'yaa -ni -yaya, u 'mu mu -mumu, u 'mu yako yi kuvε. Kεε, ε ko bu □to 'li □nu -tioti, u 'mu 'li -tutu a -wluu nyre. □Wilekεε-tebli -mu', 'n nuu 'li □nu -mo, 'bu mo, 'ni nuu wen 'li□i Sodomudi a nyibli -mo, -u ko 'klo nyre yi, nyibli a 'mu, u di hie wen 'u 'waa de 'kuku a nunuo bu, Nyisva 'ni -we□e wen □nu bu ni. 24 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mo, -nyrowo -mu', -ε ko 'kwli Nyisva di 'u nyibli -bati le -puu -ni, -Juukve -mu', -u ni 'li Kolasedi ko Bettsaidadi 'kwli, ε di □tu □nu □hiuven, ε 'mu 'u Sodomukve 'u -hi, -u ko nunuko -nyre la yi.»

-Yusu wen 'ni: Ba di 'ne- 'mu -mo, 'mu 'a mu -wleεε -nyi

(Luku 10.21-22)

25 Ti a 'mu 'yri, ke- -Yusu pi, ε wen: «'Na 'Ba o, -mo mo yako ko -tutu 'hven- a Kukonyo. 'N pi -mu 'nyre le, -te -nu, □ni

-hli -na nunu-ṭebli ꞙtokonyo ko 'crien.yinyo 'hven- 'yi ki, 'ti- =ni too ꞙne nyibli -bu, -u 'yi ꞙdedede -yi. ²⁶ 'N pi -mu 'nyre le, -e nuꞙo, ke- nu 'a -huhua.

²⁷ 'Na 'Bai -nyi 'mu 'kli, 'ki 'u -ṭebli a pepe ki. Nyiblo a 'di -bi 'n pa 'mu, nyibli 'yiꞙi -yi, 'bu 'yi 'na 'Bai ni -do 'pa-. U 'yiꞙi -yi -we, nyiblo a 'di -bi 'na 'Bai -mo, 'bu 'yi 'mo ni -do -bu, -e mo 'a 'Yu 'pa-. 'A -ne nyiblo, 'n -hve ꞙbu too ꞙne, e yiꞙe ni -we, nyiblo a 'di -bi 'na 'Bai pa 'mu.

²⁸ 'A mu -mu', -u ko 'kli -we 'li, 'ki 'u ble a 'buble a -ta*', ba di 'ne- 'mu -mo, 'mu 'a mu -he- ni, 'muꞙu nu, a 'mu -wle. ²⁹ 'N 'yi 'liꞙi 'li -we, ꞙbu ꞙtu 'a mu ꞙhven, e ko, 'ni 'yaaꞙa 'li 'na dionu. Ba ween ꞙne ki, 'ki ꞙbu mo 'aan naanyo, -e diꞙe nu, 'mu 'a mu -too -ni. 'Bu mo, 'ba ween ꞙne ki, 'n di -nyi 'a mu ꞙhaan'klo. ³⁰ -Ti -mu', 'n di 'a mu -too -ni, e 'yi 'liꞙi 'li -we, bu kla 'mu, 'ki 'u 'a mu -mo, e ko, blo -mu', 'n di 'a mu hle, e di 'ni 'huhue -ni.»

12

-Yusu, e no- ko 'kli, 'ki bu lee nyiblo, de -mu', e -we 'li bu nu, 'ki 'li -uwu-nyrowo 'kwli

(Maki 2.23-28; Luku 6.1-5)

¹ -Te ti gbi -hi, -e -bi -Yusu ko 'a -nagbopu* 'hven-, u mu le na mo. -Nyrowo a 'mu, -e mo la -uwu-nyrowo ꞙnuo. 'Kanv ni la 'a -nagbopu ni. Bu ni la 'li mumuo 'kwli, -e -bi u yi 'be la 'li 'dudo-ṭebli ꞙdu, -u 'wi -kubu yi a -ci 'kwli ꞙtu. -ṭebli a 'mu, e no- ko bli gbi 'a -nagbopu yi 'ce, 'u yi 'a 'yo di. ² 'Ki 'li -ci a 'mu 'kwli, 'ki Falisiꞙtumu* a nyibli ni 'li. -Te u 'ye 'ki de a 'mu, -e mi 'lu -mo, -e -bi ke- u pi, 'u yi -Yusu -lee -ni, u wen: «'Ye ke de -na -nagbopu ni, e ꞙha ni. Nyisva a tete wen 'ni: Nyiblo ꞙdu 'ni 'nuo 'li -kvan,

'ki 'li -uwu-nyrowo 'kwli.» ³ -E -bi e ꞙtu ꞙnu ꞙwon, e wen: «-Ti -mu', u 'cru 'li Nyisvacrien 'kwli, 'ki 'u -aan 'bai gbagbu, -e mo bodio Dafidi a -ta', 'n puꞙu ꞙhaan-ti, -e mo, a -hreꞙe ni. -Ti a 'mu, u 'cru la, e no- -bu: -Nyrowo ꞙdu, -te 'kanv ni la bodio Dafidi e ko 'a nyibli 'hven-, ⁴ e pa la 'li Nyisva a 'kayu bu, 'e -ha la 'li 'floo -mu', -e pe la 'u 'teble ki bu, 'e di laꞙa. -E ko -ta' Nyisva a tete wen 'ni, Nyisva a -cohlunpinyo* ni -do, u nu- -we 'li, -bu di 'floodu a 'mu. 'Bi 'floodu a 'mu, -e ni 'li Nyisva a 'kayu a 'mu bu, u -ha laꞙa ni, 'ki 'u Nyisva a -ta'. ⁵ 'Ya 'u 'lu de, 'n puꞙu ꞙhaan-ti, -e mo, a -hre de -bu, Moise 'cru la 'li 'a tetecrien 'kwli ni. De a 'mu, e no- -bu: 'Ki 'li -uwu-nyrowo 'kwli, Nyisva a -cohlunpinyo ni -kvan, 'ki 'li Nyisva a 'kagbau bu. 'A -ti, u 'ni ꞙtuuꞙo 'u -uwu-nyrowo a tete. Kee, nyiblo ꞙdu 'ni -yeeꞙe li ꞙnu -ti. ⁶ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, nyiblo -bu, -e ni mo, e 'bua ni, 'e -hi 'u Nyisva a 'kagbau 'u. ⁷ Ke- Nyisva pi 'li 'a 'crien 'kwli, -e mo: De 'n -hve 'a mu, e no- mo, ba ko nyibli a nyai, 'e -hi 'u ba pie 'mu 'wlugba-ṭebli a -cohlun*. De -mu', winde a 'mu, e ꞙhen 'nyre, 'bu mo, 'ba yru wenꞙe' le, a 'yi 'liꞙi 'li -we, ba pu wen le, -e mo, nyibli -mu', -u 'yi de -hvan ꞙdu -nu, u mo de'kukununyꞙ ꞙnuo. ⁸ Mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, Nyisva lee 'ne- 'mu ni, 'e -nyi 'mu 'kli, 'ki ꞙbu lee ne 'a -ne nyiblo ꞙdu de, e -we 'li bu nu, 'ki 'li -uwu-nyrowo 'kwli.»

-Wuu-nyrowo ꞙdu 'kwli, -Yusu nuꞙo ni, nyiblo ꞙdu, -e ko dabu 'ku la a 'kve 'e -we la (Maki 3.1-6; Luku 6.6-11)*

⁹ -Te -Yusu -yre, -e -bi e -hon 'u -tite a 'mu ni, 'e mu 'li Nyisva a 'kayu bu. ¹⁰ 'Ki e yee 'li nyibehan

* 11:28 11.28 -e mo tete -mu', -juuko a tetetonyo yi 'a mu 'lu -tie -ni.

□du bu. Nyibehian a 'mu, 'a dabu 'ku ni. Falisi□tumu* a nyibli -mu', -u ni 'u, u -hwe□e ni, 'ki bu yee -Yusu -ti, 'bu mo, 'bu ko bu nu□o, nyibehian a 'mu a 'kue bu -we, 'ki 'li -wuwle-nyrowo 'kwli. (Falisi□tumu a nyibli wen 'ni, 'bu nu□o, nyiblo a 'kue bu -we, e mo -kbande □ni, -e ko -ta' Nyisva a tete wen 'ni, nyiblo 'ni 'nuo 'li -kvan, 'ki 'li -wuwle-nyrowo 'kwli.) E no- ko -ti 'u 'beti□e, u wen: «-Bi' Nyisva a tete pi 'li? □Bi e hle□e ni, -e mo, 'ki 'li -wuwle-nyrowo 'kwli, nyiblo -we 'li bu pia 'huthrennyu ni?» 11 -E -bi ke- e pi □nu yi, e wen: «□Bi 'a mu -mo -bi, a 'ni -nu□o -kvan, 'ki 'li -wuwle-nyrowo 'kwli? 'Ki 'li 'a mu 'nyi, nyiblo 'bu ni 'li, 'bu ko blable, 'ti- 'a blable a 'mu, 'bu bi 'li 'niebuto 'kwli, 'ki 'li -wuwle-nyrowo 'kwli, □bi nyiblo a 'mu, e 'yi 'li□i 'li -we, bu -ha 'li 'a blable a 'mu 'li? 12 E ko -ta' -tonyiblo -hi 'u blable ni. 'A -ti, Nyisva a tete hle□e ni, -e mo, e no- 'u le, 'ki -tonyiblo bu nu 'a 'bihian □haande -mo, 'ki 'li -wuwle-nyrowo* 'kwli.» 13 -E -bi ke- e pi 'ki nyibehian a 'mu yi, e wen ni: «Hru -na dabu -mu', -e 'ku!» Bu hru 'ki 'a dabu a 'mu, -e -bi e 'hri 'klo, 'e bi 'u 'a -ta', -wen dabu -bi -mu'. 14 -Te -Yusu nu□o, nyiblo a 'mu a 'kue -we, -e -bi Falisi□tumu a nyibli a 'mu, u -hon 'u -te a 'mu ni, 'u mu 'hra pa mo, -te -mu' u di -Yusu a 'hila nu, 'u mu 'a □to le □muo mo.

-Yusu, no- mo Nyisva a -kvanuny, Nyisva a □gbetu, e -ha 'li
(Maki 3.7-12; Luku 6.17-19)

15 -Yusu yi de -mu', u -hwe bu nu□o -mo ni. E no- ko -ti 'e -hon 'u -te a 'mu -wlu. -Te e yi ni mi, -e -bi nyibli -huhui kue□e □wien, nyibli a pepe -mu', -u ni 'li □nu 'nyi, -u ko 'hwi -yi hren, 'e nu□o, 'waa 'kue 'e -we. 16 Kee, ke- e ni, 'e yi □nu ti, -e mo, u 'ni 'lee 'li nyiblo □du,

nyiblo a 'di -bi e pa 'mu. 17 E hla□a ni, -e di□e nu, -ti -mu', Nyisva a winwlon-hanyo Esai 'cru la, ti -hi la a ti 'yri, e 'mu 'lu -mo mu. -Ti a 'mu, e no- -bu:

18 «Nyisva wen 'ni:
'Ye nyiblo -bu, e no- mo 'na -kvanuny.

E no- 'n -ha 'li, 'ki bu nu 'na -kvan. Nyiblo a 'mu, 'n nwe □ne ni, 'e nie 'mu dudu.

'N di□e 'ni nu, 'na -Hihiu* 'mu 'u□u ke' bi.

Nyibli -mu', -u 'yi -Juukue* 'pa-, e di □nu 'ni -lee -ni, -e mo, 'n di □nu 'ni wa.

19 E 'yi 'li□i 'li -we, bu ko 'blini, e ko, 'bu yi ni hle, e 'yi 'li□i 'li -we, bu pu -cici le,

e ko, 'bu yi 'du 'kwli le ni ne, e 'yi 'li□i 'li -we, bu 'yaa 'li win, -wen 'dioweny.

20 Nyibli -mu', -u 'yi 'khi -ko, e di yru 'waa nyai,

e ko, nyibli -mu', -u 'yi -heeny -ko, e 'mu □nu -he e ni.

E no- e di nu -nunu, nyibli 'mu 'a de ki wen,

'ki bu 'sii 'u □nu yi, 'ki 'u 'mu ye',

21 e ko, dako a gblegble, -u ni 'ne- 'klo ki,

u 'mu□u □wlu yi -kuo -ni.»

Nyibli wen 'ni, 'ku -hvan ni 'u -Yusu ke'
(Maki 3.22-30; Luku 11.14-23; 12.10)

22 'Huthrennyu -mu', u gba -Yusu yi, 'ki 'li □nu 'nyi, nyiblo ni 'li, 'a 'yii 'e 'do, ko, 'e 'yi 'plele -yi, -e nu□o, 'ku -hvan* ni 'u□u ke'. -Te u nyre 'u□u -Yusu ye', -e -bi -Yusu nu□o ni, 'a 'kue 'e -we, nyiblo a 'mu, 'e -tua 'puple, ko, 'e -tua leyuyruo. 23 Nyibli a pepe -mu', -u ni 'u, e kee 'waa □wli le. 'A -ti, u wen: «□Bi -Yusu -bu, e no- mo Wanyo -mu', Nyisva pu la le, e di la -a mu yi ya, -e mo bodio Dafidi a 'yonu a 'Yu?» 24 Kee, Falisi□tumu* a nyibli -ni 'u, 'ti- u 'mu -ti a 'mu 'win mo mu, -e -bi u wen: «'Ubn-

Nyiblo -bu, a yi 'ye, 'kuo -hwin -mu', -e ni 'u nyibli ke', u nu- e ble le, -e nu□o, Besebult, -e mo 'kuo -hwin a nyiblo gbagbu Satan, e no- yi -Yusu 'kl- nyi, 'ki bu nu -tebli a 'mu.»

²⁵ KEE, -Yusu yi 'waa 'lule-hihie ni. E no- ko -ti 'e lee □nu, -e mo: «□Bv pu□v de yi: 'Kl 'li 'blugba 'kwli, nyibli 'bu 'be □tlo le, -e -bi 'blugba a 'mu, e di bi □hlon. 'Ya 'u 'lu de, 'bu mo, 'dlo a nyibli, -huv' 'kayubukue, 'bu 'be □tlo le, -e -bi nyibli a 'mu, u di -gbe le. ²⁶ De e □hen 'nyre, e no- mo, 'bu mo, Satan 'bu yi 'a dionu le ni ble, e 'wi yi, 'a dionu e -wen yi. 'A 'blugba ko bu bi □hlon. ²⁷ A wen 'ni, 'n ble 'kuo -hwin le, -u ni 'u nyibli ke', -e nu□o, Besebult, e no- yi 'mu 'kl- nyi. 'Bu mo, -ti a 'mu, a hle, 'bu mo wen □han-ti, 'aan 'mumu, nyo- yi 'ki 'aan-ne nyibli 'kl- nyi, 'u ble 'kuo -hwin le -we 'li? De -mu', 'aan nyibli ni, e no- tve □ne yi, -e mo, -ti -bu, a yi 'mu -yee -ni, e mo hi □nto. ²⁸ E 'yi Satan 'pa-, kee, Nyisua a -Hihiu*, e no- yi 'mu 'kl- nyi, 'ki □bu bla 'kuo -hwin -mu', -u ni 'u nyibli ke' le. De a 'mu, e tve ne 'a mo□o ni, -e mo, Nyisua -tua nyibli a win a kikoolle, 'ki 'li 'a mu 'ny. ²⁹ De e -nu, e no- mo, nyiblo □dv 'yi 'li□i 'li -we, bu pa 'li 'klunyo a 'kayu bu, bu mu -tebli 'yri, 'bu mo, 'bu 'yi 'klunyo a 'mu -mua -ni 'ti-. 'Bu mua □ne, -e -bi 'hru pe 'u bu, 'ki bu 'yri 'a 'kayu a -tebli a pepe.

³⁰ Nyiblo 'bu ni 'u, e ko 'mu 'huen-, □ba 'yi -pe, e □hen 'nyre, e -wen 'mu yi. 'Ti- nyiblo 'bu 'ye ni -hee 'mu, 'ki -ba 'kukue nyibli le, 'ki 'u Nyisua -mo', e 'wi yi, nyiblo a 'mu, e -gbe □nu le, 'u hlvē Nyisua -mo le. ³¹ E no- nu□o, 'ni yi 'a mu -lee -ni, -e mo, Nyisua -we 'li bu 'wowlā nyibli a de 'kuku a pepe ni, 'ye □bu u -ha Nyisua 'yri le. Kee, nyiblo -bu, -e di Nyisua a -Hihiu 'yri le -ha, Nyisua 'yi 'li□i 'li -we,

bu 'wowlā 'a de 'kuku a 'mu. ³² 'Ya 'u 'lu de, 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, nyiblo -bu, -e di 'mu -ti -hwin yre hla, Nyisua -we 'li bu 'wowlā 'a de 'kuku a 'mu ni. Kee, nyiblo -bu, -e di Nyisua a -Hihiu -ti -hwin yre hla, Nyisua 'yi 'li□i 'li -we, bu 'wowlā 'a de 'kuku a 'mu, 'ki 'ne- 'klo -bu, -a ni 'ne- mo, e ko, 'ki 'li 'klo -mu', -e di 'li di 'kwli.»

Tugbe a 'kuo, e no- v yi□i -yruu -ni
(Matie 7.16-20; Luku 6.43-45)

³³ (Ke- -Yusu pi de:) «Tugbe -mu', -e yi □haan'nie -jri, e no- tui □haan'kui. Tugbe -mu', -e 'ye ni -jri □haan'nie, e 'ni -tu□v □haan'kui. Tugbe a 'kuo, e no- v yruu □ne. ³⁴ 'A mu -mu', a kee nyibli. 'Aan □wli nyre yre, -wen hro. E no- ko -ti, 'ba ni 'u -tite bu, 'a hle -ti -hwin le, -e nu□o, -ti -mu', -e 'yii 'li nyiblo a □wlv ki, e no- yi 'u□v wien -dii -ni. ³⁵ □Haannyiblo a nunu-tebli no yi, -e nu□o, 'a □wlv no yi. 'Crekonyo a nunu-tebli nyre yi, -e nu□o, 'a □wlv nyre yi. ³⁶ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, -nyrowo -mu', -e ko 'yri Nyisua di 'u nyibli -bati le -puv -ni, 'a -ne nyiblo 'bu ni 'u, 'bu hla nyiblo □dv -ti -hwin 'hvi le, 'ki 'ne- 'klo -bu ki, e di Nyisua kle 'ni -huhia -ni, -ti -mu', -koti 'e hla -ti a 'mu. ³⁷ 'A -ti, Nyisua 'bu di -na -bati 'be, -ti -mu', -hla, 'ki 'ne- 'klo -bu ki, e no- e di 'li 'kwli le ta, e 'mu -mu -lee -ni, -e mo: -Bati 'yi -mu -klo, -huv' -bati klo -mu ni.»

Falisi□tumu a nyibli -hve ni, 'ki -Yusu bu nu □wilekee-tebli*
(Maki 8.11-12; Luku 11.29-32)

³⁸ -Yusu bu pu 'ki le, -e -bi Nyisua a tetetonyo -bi, ko Falisi□tumu a nyibli -bi, -u ni 'u, u □tu□o □won, u wen: «Tōonyo o, -a -hve -ba 'ye□e, 'bu mo, □ni -we 'li -bu nu □wilekeede, -e di -a mo□o -tōo -ni, -e mo, Nyisua, no- lee 'ne- mu -tutu ki.» ³⁹ -E -bi -Yusu wen: «Ti -bu 'yri a nyibli -bu, 'waa nunuklo nyre yi, 'u plee 'li Nyisua

ke, 'ti- 'u -hve □wħlekεεde de, -ε di □nv -tɔɔ -ni, -ε mɔ, Nyɪsua, ε nɔ-lee 'nε- 'mu -tutu ki. Kεε, Nyɪsua 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wε, bu wen, 'kɪ ba 'ye □wħlekεεde □du. □Wħlekεεde nɪ -do -mu', Nyɪsua di nu, 'kɪ 'u 'a mu -mɔ, ε di 'wɪ- 'a dε -bɪ -mu', ε nu la, 'kɪ 'u winwlɔn-hanyɔ Jona a -ta'.
 40 Dε -mu', Jona a 'mu, ε -nu, 'ε -hi 'lɪ -nyrɔwɪ nɪ ta kɔ 'tɔlɔwɪ nɪ ta -hrin.yε gbagbu -mu' 'kwli, kε-ε di 'mu □ti, 'kɪ 'u 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pεpe a Nyiblo -mɔ. 'N di -hii 'lɪ -tutu bu -nyrɔwɪ nɪ ta kɔ 'tɔlɔwɪ nɪ ta. 41-42 'Tɪ- Ninifudɔ a nyibli 'mu la Jona a win 'wɪn, -tε ε yɪ la □nv Nyɪsua a -tɪ -lee -ni, -ε -bɪ u hie la 'u 'waa dε 'kuku, u ni la bu, 'u -nyɪ la 'waa 'klɔ a pεpe Nyɪsua. -ε -bɪ 'kɪ, 'mɔ -bu, -ε nɪ mɔ 'a mu ye' bu, 'n -hi 'u Jona a 'mu nɪ, kεε, a 'nɪ □tuu□o 'u 'na win 'u. ε nɔ- nu□o, ti -mu' -kɔ 'yri Nyɪsua di 'u -tonyibli -bati ε -puu -ni, Ninifudɔ a nyibli a 'mu, u nu-di ye' du, u 'mu ε pu, -ε mɔ, ti -bu 'yri a nyibli, u mɔ -tɪ 'włanyu □nɪɔ, 'kɪ 'u Nyɪsua ye'. 'Ya 'u 'lu de, ti -hi la a ti 'yri, bodɔ □du, ε nɔ-hɔn la 'lɪ -tɪtε blɔblɔ □du, u dεε Sabablɔgba. Bodɔ a 'mu, ε mɔ la nuɔba □nɪɔ. ε nɔ- di la Jrusredɔ 'kwli, ε 'mu la bodɔ Salomɔ, -ε mɔ la Nyɪsua a nyiblo, 'a □tɔwin 'wɪn. Kεε, 'mɔ -bu, -ε nɪ mɔ 'a mu ye' bu, 'n -hi 'u Salomɔ a 'mu nɪ. Kεε, a 'nɪ □tuu□o 'u 'na win 'u.»

'Ku -hvan 'bu -hɔn 'u nyiblo ke', ε di bi 'u□v ke' de, 'bu mɔ, Nyɪsua a -Hihii* 'bu yɪ 'u□v ke' -ni (Luku 11.24-26)*

43 Kε- -Yusu pɪ de: «'Bu mɔ, 'ku -hvan 'bu nɪ 'u nyiblo ke', 'ti- 'bu -hɔn 'u□v ke', -ε -bɪ 'kɪ ε mi 'lɪ 'wan 'kwli, 'ε mi bunɪle yrayru ε □muɔ mɔ. Kεε, ε 'nɪ 'ye□ε lɪ bunɪle. 44 -Tε ε 'ye nɪ 'ye 'kɪ bunɪle, -ε -bɪ kε- ε pɪ 'a dɪɔnu yɪ: 'N kɔ □bu -mε kle, 'mu 'lɪ bunɪle 'ka, 'n -hɔn la 'lɪ 'kwli mu. -Tε ε □ħɪan -mɔ, -ε -bɪ ε 'ye□ε nɪ, -ε mɔ, bunɪle a 'mu,

ε nu 'hɔhɔ, 'ε 'hren kle -tεε, kɔ, 'ε □hrentɪ -nɪ. (ε 'wɪ yɪ, Nyɪsua a -Hihii 'yɪ 'u nyiblo a 'mu ke' -nɪ.)
 45 'Bu nɪ 'mu ε, -ε -bɪ 'ku -hvan a 'mu, ε kɔ bu bla 'kuo -hɔn nɪ □ħlon'hven -bɪ, -u kɔ 'cre, -u -hi 'u 'a 'mumu 'u, 'waa pεpe a 'mu, u 'mu -mɔ -bibi -nɪ, u 'mu 'u nyiblo a 'mu ke' bi. -ε -bɪ nyiblo a 'mu, 'a 'klɔ di nyre yɪ pεpe, ε 'mu 'u 'a yɪ-hεklɔ 'u -hi. Kε- ε di 'mu □ti -wε, 'kɪ 'u ti -bu 'yri a nyibli -bu -mɔ, -u kɔ □włɪ -nyre yɪ.»

-Yusu a 'dii kɔ 'a 'diayɪnu 'hven- (Maki 3.31-35; Luku 8.19-21)

46 'Kɪ u nɪ la 'lɪ 'kayu nɪ -do a 'mu bu. -Yusu nɪ 'lɪ nyibli a 'mu, 'waa -mɔhleele 'kwli, 'a 'dii kɔ 'a 'diayɪ nyɪbepu 'hven- 'u nyre 'u. 'Kɪ 'u -patu', 'kɪ u hree 'u, 'u □muε 'hru ε, 'kɪ bu hlee 'lɪ -Yusu -mɔ. 47 ε nɔ- mɔ, nyiblo □du bu mu□o lee mɔ, -ε mɔ: «'Ye kε, -na 'dii kɔ -na 'diayɪnu 'hven-, 'kɪ 'u nɪ 'lɪ -patu', 'u -hve bu hlee 'lɪ -mu -mɔ.» 48 -ε -bɪ kε- -Yusu -pu, 'ε -ħɪħɪa nyiblo a 'mu kle, ε wen: «-U -bɪ nɪ 'u, 'u mɔ 'na 'dii kɔ 'na 'diayɪnu 'hven-wε.» 49 'ε pu 'a -nagbopu* dabu -mɔ, ε wen: «Ba 'ye kε, nyibli -bu, u nu- mɔ 'na 'dii kɔ 'na 'diayɪnu -wε, 50 -ε nu□o, nyibli -mu', -u nɪ 'na 'Ba Nyɪsua -nɪ 'lɪ yakɔ 'kwli a kɪwεenle, u nu- mɔ 'na 'diayɪnu, kɔ 'na 'dii -wε.»

13

-Yusu pu la 'dudɔnyɔ a 'ledu (Maki 4.1-20; Luku 8.4-15)

1 -Nyrɔwɔ a 'mu 'kwli, -Yusu 'ħrɪ la 'lɪ 'kayu bu nɪ, 'ε mu la 'lɪ Galileblɔgba a 'yru wien, 'ε nɪ bu, -ε di□ε nu, ε 'mu nyibli Nyɪsua a -tɪ -tɔɔ -nɪ. 2 Nyibli -ħuɔħuɪ, u nu- =glaa 'lɪ□ɪ ε. Bu 'ye nɪ 'ye 'ħru, ε nɔ- nu□o, 'ε 'ya 'lɪ 'blagbu 'kwli, 'ε nɪ bu, nyibli a 'mu, 'u 'wle 'u 'gbahlɔn bu, 3 'ε -ħɪħɪε □nv -teblɪ -ħuɔħuɪ kle, 'kɪ 'lɪ 'leduɪ 'kwli. Kε- ε pɪ 'kɪ, ε wen: «Ba pu 'mu nua yɪ bu. ε kɔ la -nyrɔwɔ □du,

nyubehtan □du, ε no- mu la 'a -tebli 'do mo. -Tebli a 'mu, ε -gble 'li□i 'a -ci 'kwli le. ⁴ -Te ε y□i ni -gble, 'a de -bi bi 'li 'hru wlon le, nobli 'u -di, 'u di□e. ⁵ 'A 'hven a de, ε -gbla, -tutukutjo -mu', ε bi 'u ki, 'hjo 'pa ni 'li□i bu, 'ε 'sii yi, 'ε □ga ti ni -do a ti 'yri, -ε nu□o, -tutukutjo a 'mu, -ε ni 'u 'hjo a 'mu ki, ε 'yi -hu. ⁶ -Te ε □ga, -te 'yru bi 'li y□, ε no- mo 'a □kwli bu 'yru, -ε nu□o, 'a -wlobu kuε 'hjo a 'mu yi. ⁷ 'A ta a de, ε -gbla, 'ki ε bi 'li 'witi 'nyi. -Te ε □ga, -ε -bi 'wilitili 'buu □ne 'lu le. ⁸ 'A -hen a de, ε -gbla, ε no- bi 'u □haan-tutu ki. -Te ε □ga, ε 'sii yi, 'ε ku -teε, 'ε pu bli. 'A blu ni -do, ε pu 'yo a (100) -wli ni □hun, -u -bi pu 'yo a (60) -wli ni ta, 'a de -bi pu 'yo a (30) -wli □tu 'u -pu. ⁹ 'Bu mo, 'ba ko -ti'winna, -ε -bi ba 'win -ti -dodo.»

¹⁰ -Te -Yusu -yre 'ki, -ε -bi 'a -nagbopu* 'yia 'u□u 'hvi bu, 'u y□i le 'beti -ni, u wen: «□Bi nyibli -bu, 'ki 'ledu 'kwli -tve 'li □nu 'li?» ¹¹ -ε -bi ε □tu □nu □won: «'N ni 'ledu, 'ni tve □nu, -ε nu□o, 'a mu -bu, -u mo 'na -nagbopu, Nyisua ni□e ni, 'a yru Nyisua a -ti' le, ε □hen 'nyre, -te ε ni, 'ε kuε nyibli win ki. Nyisua a -ti a 'mu, ε -hli nyibli 'yi ki. Kee, nyibli -bi -mu', Nyisua 'y□i -nu, 'ki bu yru□o' le, ¹² -ε nu□o, nyiblo -mu', -ε pi Nyisua a win nva yi bu, Nyisua di□e 'ni nu, ε 'mu□u' le yru, ε 'mu -te ε nu la 'a 'winwin 'u -hi. Kee, nyiblo -mu', -ε 'ye ni pu□u nva yi bu, ε 'yi 'li□i 'li -we, bu yru□o' le pepe.» ¹³ De -ko -ti 'n neε 'li 'ledu 'kwli, 'ni yi 'li □nu -mo -hlee -ni, ε no- mo, nyiblidu a 'mu, u y□i 'ni 'ye -teε, keε, u 'ni -yru□o li□i' le -teε, 'u y□i 'win -teε, keε, u 'ni -yru□o li□i' le -we. ¹⁴ -Ti -mu', Nyisua a winwlon-hanyo Esai hla la 'ki, ε no- mi ke 'lu -mo, 'ki 'u □nu -mo. -Ti a 'mu, ε no- -bu:

«Kε- Nyisua -pu:
-Ti -bu, 'n di hla, a di 'ni 'win,

keε, a 'yi 'li□i 'li -we, ba yru□o' le;
de -bu, 'n di nu, a di□e 'ni 'ye,
keε, a 'yi 'li□i 'li -we, ba yru□o le,
¹⁵ -ε nu□o, dako -bu, 'waa □wli 'gboklo ni,
'u ka 'waa nu yi yre,
-ε di□e nu, 'waa nu 'ni □ha -ti 'win,
'u ka 'waa 'yii ki,
-ε di□e nu, 'waa yii 'ni □ha de 'ye,
ε ko, 'waa □wli 'ni □ha -ti' le yru.
'Bu mo, 'bu 'ye ni nu wen -tebli a 'mu,
u di wen 'mu yi 'ni -me,
'mu wen□e nu, u 'mu wen 'u yi 'sii -ni, 'ki 'u 'mu ye'.
Kε- Nyisua -pu.»

¹⁶ -ε -bi ke- -Yusu pi 'a -nagbopu yi de, ε wen 'ni: «'A mu -mo -bi, ba ko plo a bleele, -ε nu□o, 'aan 'yii yru le, 'aan nu 'ε yi -ti 'win. ¹⁷ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, ti -hi la a ti 'yri a Nyisua a winwlon-hanyo*, ko Nyisua a dako a nyibli -huohu -bi 'hven-, u □mve la□a le, 'ki bu 'ye la -tebli gbagbi -bu, a yi ke 'ye, keε, u 'y□i 'ye, ko, 'u □mve la□a le, 'ki bu 'win la -tebli gbagbi -bu, a yi ke 'win a -ti, keε, u 'y□i 'win.»

¹⁸ -ε -bi, ε yi □nu 'ni -lee -ni de, ε wen: «Ba pu 'mu nva yi bu, -ε di□e nu, de -mu', 'ledu a 'mu, ε □hen 'nyre, 'mu 'a mo□o kle -huta -ni. ¹⁹ Nyiblo 'bu ni 'u, 'bu y□i 'win, -ε mo, Nyisua -hve bu ko□ nyibli win ki, 'ti- 'bu 'ye ni yru□o' le, nyiblo a 'mu, ε 'wi 'hru -mu' yi, -ε ko wlon 'dudjo-tebli bi 'u le, 'ti- nobli 'u -di, 'u di□e. 'Bu yi Nyisua a win ni 'win, -ε -bi 'kuo -huta* a nyiblo gbagbu, ε yi 'ni di, 'ε -he 'li□i Nyisua a win a 'mu □wli kle. ²⁰ -Tutukutjo -mu', -ε ni 'u 'hjo 'pa ki, -ε ko ki 'dudjo-tebli -bi bi 'u le -we, ε no- mo nyiblo -bu, -ε yi Nyisua a win 'win, 'ti- -ε y□i ki -wen, 'ki 'li plo a bleele 'kwli, ²¹ 'ti- -ε y□i kua 'ble, 'ki 'li ti ghi 'kwli,

kee, -e 'ye ni -hva, 'ki bu pu 'ma, 'ki 'li 'a [wlv] ki. Nyiblodu a 'mu, 'a 'bio -mu', -u 'ye ni -hva Nyisua a win, 'bu yi [i] [h]uven ni [t]ui, e ko, 'bu yraa [ne], e yi 'ni sa, 'ki 'u 'a -ne nyisvade a 'mu -mo'. ²² -Tutukutlo -mu', -e ko ki 'witi ni 'u, -e ko ki 'dudo-tebli -bi bi 'li le -we, e no-mo nyiblo -bu, -e yi Nyisua a win 'win, 'ti- nyiblo a 'mu 'e yi 'klo ki a 'kla-wliye'yuya a hritile -hriti -ni, ko, 'e nee kuko-tebli a -ti [wlv] kle, -e pi 'li [i] kika 'nyi. -Tebli a pepe a 'mu, no- ni [e], Nyisua a win 'e 'ye ni nu -kvan, 'ki 'li 'a [wlv] ki, 'e yi 'li le -hahre -ni. ²³ -E -bi [haan-tutu -mu', -e ko ki 'dudo-tebli -bi bi 'li le -we, e no- mo nyiblo -bu, -e yi Nyisua a win 'win, 'ti- e yru [e] le, 'e ni -kvan, 'ki 'li 'a [wlv] ki, 'wi a (100) -wli ni [hun], ko (60) -wli ni ta, 'ki 'u -e -bi -mo, ko (30) -wlv [tu 'u -pu, 'ki 'u -e -bi -mo, e -hi 'u -te u nu 'a 'winwun ni.»

-Yusu pu la yinyre-piti a 'ledu

²⁴ Ke- -Yusu pi la [nu] yi de, e wen: «Nyisua 'bu koo nyiblo win ki, de e 'wi yi, e no- -bu: Nyibehian [du], e no- 'do [haan-kubu], 'ki 'li 'a -ci 'ki. ²⁵ -Nyrowo [du] a 'to, -te -tonyibli a pepe pe ble, -e -bi 'a yraanyo mu 'li 'a -ci a 'mu ki, 'e 'do yinyre-piti, -e 'wi -kubu yi, 'ki 'li 'a [haan-kubu] a 'mu 'nyi. ²⁶ -Te -kubu a 'mu, e -mi, e pu bli, e ko -piti a 'mu 'hven-, u nu- =ga. ²⁷ -Te -cikonyo a -kuannunyibli -di, -e -bi u wen: Nyibeyu o, [bi] [yi] [haan-kubu] 'do, 'ki 'li -na -ci ki? -Bi' -piti -hvin -hcn 'ku yi, 'e [ga] 'li 'li? ²⁸ -E -bi e [tu] [nu] [won], e wen: 'Na yraanyo, e no- nu [o]. -E -bi -kuannunyibli wen: [Bi] -hve [e] ni, 'ki -ba -ha -piti -hvin a 'mu? ²⁹ E wen: 'Uvn-, a 'ni 'haa 'li [i], -e nu [o], 'ba yi [i] ni -he, 'ba 'be 'li bu, a di 'hri -kubu. ³⁰ Ba -ha [nu] me le, bu kuu 'u -te ni -do, u ko -kubu 'hven-. Ti -kubu'ceti di 'u nyre, 'ti- 'mu -kubu'cenyibli -lee -ni, -e mo:

Yi-hede ba nu, e no- mo, ba 'kukue -piti -hvin -mu' le, ba pu 'a dui, ba pu [nu] 'to le. 'Ba -we mo, -e -bi ba 'kukue -kubu -mu' le, a 'mu 'li [i] 'na 'kahl' pu.»

-Yusu pu la 'dudode -mu', -e ko ye [cimi] -ni a 'ledu

(Maki 4.30-32; Luku 13.18-19)

³¹⁻³² -Te e -yre, -e -bi e pu [nu] 'ledu -bi yi de, e wen: «[Bu] too ne 'a mu, -te Nyisua -nu, 'e koo nyibli dodoyo -bi win ki, 'ti- nyibli -bi 'u yi ki -bii -ni. De a 'mu, e 'wi 'dudode -mu', -e ko 'ye [cimi] -ni yi, -e -hi 'u 'dudo-tebli -bi a 'yo 'u. 'Dudode a 'ye a 'mu, e no- nyiblo [du] -gba, 'e 'doo 'li 'a -ci ki. -Te e -mi, e -ku, -e -bi e -he tugbe gbagbu, 'e -hi 'u -ci a 'dudo-tebli a pepe 'lu le, nobli 'bu -di, 'u pi 'lue, 'ki 'li 'a babu yra.»

-Yusu pu la 'floo a 'yaade a 'ledu (Luku 13.20-21)

³³ -Te e -yre de, -e -bi e pu 'ledu -bi de, e wen: «Nyisua 'bu koo nyibli win ki, 'ti- nyibli -bi 'bu yi kle ni -bii -ni, de a 'mu, e 'wi- 'floo a 'yaade yi, nuaba pu 'li 'floopupu -huhvi -mo, 'ti- 'e nyua [a] -nyuanyua, 'floo a pepe a 'mu 'e 'ya.»

De-ko-ti -Yusu 'e pi nyibli 'ledu yre 'li?

(Maki 4.33-34)

³⁴ -Tebli a pepe -mu', 'ki 'li 'ledu 'kwli, 'ki -Yusu nee 'li [i] 'li, 'e tve nyibli -mu'. E 'yi 'li [i] 'li -we, 'ki bu 'yi 'ledu -pu, bu 'yi [nu] -too -ni. ³⁵ Ke- e nu 'a nunuo, -e di [e] nu, -ti -mu', Nyisua a winwlon-hanyo* -bi 'cri la, 'ki 'li Nyisvacrien 'kwli, e 'mu -nue -ni. -Ti a 'mu, e no- -bu: «Nyisua wen 'ni: 'N di nu 'ledu, 'mu 'li [nu] -mo -hlee -ni. -Tebli -mu', nyibli 'yi la -yi, kve 'li 'klo a -wlv [tu] le 'ye bu, 'mu [nu] -too -ni.»

-Yusu -huhia la yunyre-piti a ledv kle

³⁶ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu hie 'u nyibli -mu' bu, 'e mu 'li 'kayu bu, e ko 'a -nagbopu* 'huen-, 'a -nagbopu a 'mu, 'u -mu, 'u 'yiya 'u [v] 'huu bu, 'u 'beti [e], u wen: «Yunyre-piti -mu', -e ko 'ledv -pu wen, [n] pu le, 'ki u 'doo 'li [t] -ci -mu' ki, -huhia -a mu 'a -ti kle.» ³⁷ -E -bi e wen: «Nyiblo -mu', -e 'dve [haan-kubu -mu', 'mo -bu, -e mo nyibli a pepe a Nyiblo, 'mo [n]o. ³⁸ -Ci -mu', e no- mo 'klo -bu, -a ni 'ne- 'kwli. [Haan-kubu, no- mo, nyibli -mu', Nyisua koo win ki. Yunyre-piti -mo -bi, e no- mo nyibli -mu', 'kuo -huan* a nyiblo gbagbu koo win ki. ³⁹ Yraanyo -mu', -e 'dve yunyre-piti -mu', e no- mo 'kuo -huan a nyiblo gbagbu. -Kubu'ceti, e no- mo 'klo a 'u-honti. -Kubu'cenyibli, nu- mo Nyisua a lelenyu. ⁴⁰ -Te u ni, 'u yi yunyre-piti -mu' le 'kukue -ni, 'u pi [t] 'to le, ke- ni -do, e di 'mu ni, 'klo a 'u-honti 'yri. ⁴¹ Ti a 'mu 'yri, 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n di te Nyisua a lelenyu bu, -e di [e] nu, nyibli -mu', -u ni [e], 'waa 'bio, 'u ni -teblt -huan, ko nyibli -mu', -u ni -teblt -huan, u 'mu [nu] le 'kukue -ni, 'ki 'li nyibli -mu', Nyisua koo win ki 'nyi, ⁴² u 'mu 'li [nu] na -mu', -e 'ye ni jre 'nyi pu. 'Ki u di 'u [hien -wee -ni, ko, 'ki u di 'u yru -puu -ni -we. ⁴³ Kee, nyibli -mu', -u =tui 'u Nyisua 'u, 'a -ne nyiblo, e di [nu] 'ni 'ye, 'ki 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli, [w] yi -te e ni, 'e yi 'yru 'ye, -e yi huen, 'ki 'li yakoo 'kwli. 'Ba ko -ti'wunna, -e -bi ba 'win -ti -dodo.»

-Yusu pu la [haande gbagbu, -e pi [die a 'ledv

⁴⁴ «Nyisua 'bu koo nyiblo win ki, de 'n -we 'li [bu] puu [ne] yi, e no- bu: e ko la [haande gbagbu [du], 'e pi la [die. 'Ki u -hli 'li [t] -ci [du] 'kwli, nyiblo [du] 'e 'hru [ne] ki. [Haande gbagbu a 'mu, e 'hru ki

a -tu, 'a plo ble ni diaki, 'e -hli [e] de, 'e -mu, 'e plo 'a -ne kuko-teblt a pepe, 'ti- 'e nu kuko-teblt a 'mu a 'wli, 'e -to -ci a 'mu, -e ko 'kwli [haande gbagbu a 'mu, e ni 'li.»

-Yusu pu la 'damaye a 'ledv

⁴⁵ «Nyisua 'bu koo nyiblo win ki, e 'wi puplonyo [du] yi, -e =mve 'damayo, -u pi [die a -tuto le. ⁴⁶ -Te e ye 'a 'ye ni -do ki, -e no yi -tee, 'ti- -e pi [die, -e -bi e mu ni, 'e plo 'a -ne kuko-teblt a pepe, 'e -to 'damaye a 'mu.»

-Yusu pu la -tita a 'ledv

⁴⁷ «Nyisua 'bu koo nyibli win ki, e 'wi -tita yi, u pu 'li 'nie -mo, -e kwle -hrin a gblegble. ⁴⁸ 'Bu 'yii 'li, -e -bi 'pupanyibli yi [t] 'ni -jri, 'u 'yee 'u [v] 'gbahlon, 'u yi ble ni, 'u yi 'li -hrin a 'mu 'li 'titi -ni, de -mu', -u mo 'a [haande, 'u pi 'li [t] -tugbi 'kwli le, 'ti-, 'u pi 'a -huan 'wan le. ⁴⁹ Ke- ni -do, e di -huan 'mu [ti, ti -ko 'yri 'klo di -huan 'u -wlu -hon: Nyisua a lelenyu di 'li 'ni di, nyibli -mu', -u 'yi 'u Nyisua 'u [tuu -ni, e ko nyibli -mu', -u =tuu 'u Nyisua, u 'mu [nu] 'yi le -huhia -ni, ⁵⁰ nyibli -mu', -u 'yi 'u Nyisua 'u [tuu -ni, na -mu', -e 'ye ni jre 'klo -mo 'klo, e no- ko 'nyi u di 'li [nu] 'li pu. 'Ki u di 'li [hien 'li -wee -ni, ko, 'ki u di 'li yru 'li -puu -ni.»

Toowin yrayri ko toowin 'ki 'huen-

⁵¹ -E -bi -Yusu 'beti 'a -nagbopu* -ni wen ni, e wen: «-Ti a pepe -bu, 'n -hla, [bi] a yru [o] le?» -E -bi u wen: «[in, -a yru [o] le ni.» ⁵² -E -bi ke- e pi [nu] yi, e wen: «'A -ne tetetoonyo [du], -e di 'na -nagbopi -he, e 'wi- 'kayu'bai -mu', -e ko [to, -e 'dui 'a kuko-teblt yrayri ko 'a -teblt 'ki 'huen-ye', -e nii [ne -kuan 'yri.»

Nasaleti a nyibli 'yi la -Yusu [w] yi -kuo -ni (Maki 6.1-6; Luku 4.16-30)

53 -Te -Yusu -we 'ledu a 'mu, 'a pupub -mo, -e -bi e -hon 'u -tite a 'mu ni, 54 'e mu 'li 'diwo -mu', -e ko 'kwli e kuu 'li, 'e mu 'li Nyisva a 'kayu bu, 'e -twa Nyisva a -ti a toole. Nyibli -huohvi -mu', -u ni 'u, 'waa [wlt kee le, u wen: «Nyo- too [ne [tawin -bu, -e yi 'li [t wlon 'hri 'li? Ko, nyo- nyi [e 'kli, 'ki bu nu [wlekeke-tebli -bu 'li? 55 De -a -yi, e no- mo, e mo 'camude a 'yu [nto. 'A 'dii a 'nyre mo Mari. 'A 'diayi nyibeu, nu- mo Sakti, ko Sosefu, ko Simo, ko Judi. 56 'A 'diayi nyroyo a pepe ni 'ne- -a mu 'nyi. 'A -ti, nyo- nyi 'ki [t [tadu -bu, e -ko, ko, nyo- nyi [e 'khdv -bu 'li?» 57 'Waa 'lule-hihiedu a 'mu, e no- nu [o, 'ki u 'yi [t [wlv yi -kuo -ni. -E -bi -Yusu wen 'ni: «Nyiblo -bu, -e mo Nyisva a winwlon-hanyo*, u [tui 'u [v ni, 'ki 'u 'a -ne -tite [du. Kee, u 'ni [tuu [o 'u [v, 'ki 'li 'a dionu a 'diwo 'kwli, ko 'ki 'li 'a 'kayu bu.» 58 'Ki 'li [nv 'nyi, -Yusu 'yi 'ki [wlekeke-tebli -huohvi -nu de, -e nu [o, u 'yi [t [wlv yi -kuo -ni.

14

-Te Saan Batisti nu la 'kukvu (Maki 6.14-29; Luku 9.7-9)

1 Ti a 'mu 'yi, 'ki Galilebugba a -gubnsuma, -e ko 'nyre mo Helodi, e 'wun la 'u -Yusu a 'nyre. 2 Ke- e pi 'a -kuannunyibli yi, e wen 'ni: «Saan Batisti, -e pi la nyibli 'nie 'lu le, e no- =nto. -Te e 'ku la, e 'hri 'klo de. E no- nu [o, 'e ni 'kli ki, 'e ni [wlekeke-tebli -mu', -u ko 'nyre -a yi 'wun.»

3-5 De -mu', Helodi a 'mu, e nu la Saan -mo, 'ti- Saan a 'mu, e 'mu la 'ku, e no- -bu: Helodi a 'diayi nyibeuan Filipu, e no- ko la nugba, 'a 'nyre 'e mo la Helodiadi. Helodiadi a 'mu, e no- Helodi -ha la Filipu [ji', e ko la. -Te Saan 'wun la -ti a 'mu, -e -bi ke- e pu la, -e mo: «E 'yi 'u le -nwo -ni, 'ki -na 'diayi Filipu -bu, bu di 'klo ni, -bu di [e nugba [ji' -ha, -bu di [e

ko.» -Ti a 'mu, Saan hla la, e no- ko -ti Helodiadi a 'mu, 'e [tutuo la Helodi, 'ki bu lee la 'a 'seyo, bu klo la Saan, bu mua la [a, 'ti- bu pu la [a [ji'. -Te Saan ni 'ki 'li [ji', -e -bi Helodi -hue [e ni, bu lee ne 'a 'seyo, bu 'la [a. Kee, e 'yi la 'li [t 'li -we, -e nu [o, e yi pie la nyibli a huannu. Nyibli wen 'ni, Saan mo la Nyisva a winwlon-hanyo* [nto la. 'A -ti, u 'yi yi -blee -ni, bu -hren [e le.

6 -Te -nyrowo -mu', u ko la Helodi, e nyre la 'u, -e -bi Helodi da le'mimle. Le'mimle a 'mu, e no- u mu ki, Helodiadi a 'yu nyroyu 'e yi -wla yi, 'ki 'u nyibli a pepe, u da le'mimle a 'mu ki ye'. 'A yiyie a 'mu, e klo ko Helodi ki diaki. 7 E no- nu [o, 'e lee [ne, e wen: «'N 'suu ni, 'a -ne [dedede, -di -hva, 'n di -mo [o 'ni -nyi.» 8 E no- mo 'a 'dii bu lee ne 'a 'yu nyroyu de -mu', e ko bu nu, 'ti- 'a 'yu nyroyu a 'mu, 'e lee Helodi, e wen: «De 'n -hue, e no- mo Saan Batisti a 'kukvu. 'Be 'u 'a 'lu 'u, -bu pu 'li [t hu 'kwli, -bu ya 'mo [o yi, -te ti ne -bu.» 9 -Te Helodi 'wun, -e -bi 'a [wlv bi [hlon. Kee, -te e 'suu wen -ni, 'ki 'u nyibli -mu', e -da ye', 'a -ti, e no- nu [o, 'e lee ne 'a nyibli -mu' a 'ye -bi, 'ki bu -nyi 'yu nyroyu -mu' de a 'mu, e -hva, 10 bu mu 'li [jikayu bu, bu 'be 'u Saan Batisti a 'lu, 'a nyiblo a 'mu, 'e nu de a 'mu, 11 'e pu 'li Saan a 'lu hu 'kwli, 'e ya [a, 'e -nyi [e 'yu nyroyu a 'mu, 'ti- 'yu nyroyu a 'mu, 'e gba [a 'a 'dii yi. 12 -Te Saan a -naghovu di la, -e -bi u gba la 'a 'kukoku ni, 'u -ha 'u [v 'u. -Te u -we 'li 'a -huta -mo, -e -bi u mu ni, 'u lee -Yusu de a 'mu, -e muu 'lu -mo.

-Te -Yusu wloo la 'floo, 'ki 'u nyibli a 'miliwi ni [hun ye', 'u di la [a, 'u [mla la

(Maki 6.30-44; Luku 9.10-17; Saan 6.1-14)

13 -Te -Yusu 'wun -ti a 'mu, -e -bi e 'ya 'li 'blagbi 'kwli, 'e mu 'li -tite -mu', 'du bii 'li yi. Kee, de a 'mu,

nyibli 'ye□e ni, 'v -hon 'du kle, 'v 'yraa 'yru □wien le, 'v kve -Yusu □wien. ¹⁴ -Yusu bu □ti 'li 'blagbi 'kwli, -e -bi e 'ye nyibli -huohvi -mu', -v ni 'v ni. Bu 'ye 'ki □nu, -e -bi 'waa nyai -tua 'a nunuo, nyibli a pepe -mu', -v ko 'hvi -hinhren le, 'e nu□o, 'waa 'hvi 'e -we.

¹⁵ -Te 'to yi ni -wen, -e -bi -nagbopu* 'yia 'v -Yusu 'hvi bu, 'v yi□i -lee -ni, v wen: «-Tite -bu, -a ni 'ne-, 'du hii 'ne- yi, diide 'yi 'ne- ni, 'ti- 'to -wen ni. 'A -ti, lee nyibli -bu, bu mu 'li 'du -bu, -v =glaa 'li -a mu 'kwli, bu mu 'waa dtov a diide le □muo.» ¹⁶ -E -bi -Yusu wen: «D 'yi yi -blee -ni, bu -hon 'ne- -wlu. 'Aan □gbetu, ba -nyi □nu diide.» ¹⁷ Ke- v pi□i yi, v wen: «-A 'yi □dedede -ko, 'bu 'yi 'flookui ni □hun ni -do, ko -hrin.yo ni 'hven 'pa-.» ¹⁸ -E -bi e wen: «Ba ya mo□o yi,» 'v ya □ne□e yi, ¹⁹ 'ti- 'e lee nyibli -mu', 'ki bu ni ble, 'ki 'v -piti ki. -Te v ni 'ki ble, -e -bi -Yusu 'du 'flookui ni □hun ko -hrin.yo ni 'hven a 'mu ye', 'e 'du 'lu ye', 'e ta 'li yo' le, 'e -nyi Niyisua 'wio, 'ki 'v diide a 'mu a -ta', 'ti- 'e 'be□e □tio le, 'e -nyi□e 'a -nagbopu, 'a -nagbopu a 'mu, 'v □gla□a nyibli a pepe a 'mu le. ²⁰ 'Waa pepe a 'mu, 'v di de -didi, 'v □mla. -Te v -we de le, -e -bi didide a 'mu, -e hie ble, -nagbopu, v 'kukue□e le, 'v 'yii 'li -tugbewi ni -pu □tu 'v 'hven. ²¹ Nyibli a 'mu, -v di de, 'bu 'yi 'yonv ko nvgbi 'hven- hre, v -we 'li bu mo nyibepu a (5000) 'miliwi ni □hun ni.

-Te -Yusu ne la 'yru ki, e mi la 'li -nagbopu* yi
(Maki 6.45-52; Saan 6.15-21)

²² -Te de a 'mu, e -hi, ti ni -do a ti 'yri, -e -bi -Yusu lee ne 'a -nagbopu ni, 'ki bu 'ya 'li 'blagbi 'kwli, bu □ta 'yru, e 'mu □nu □wien kve. Ti a 'mu 'yri, 'ki e di 'v nyibli wlu -gbaa -ni. ²³ -Te e gba 'ki □nu wlu, -e -bi e ni -do, e ya 'li dugba 'lu, 'e mu 'li

Niyisua -mo hlee mo. -Te 'to -won, -e -bi e ni -do, e no- 'tie ni 'li dugba a 'mu 'lu. ²⁴ 'Blagbi 'tie ni 'v 'nie a -heyri', 'yru a 'dvi 'e yi 'blagbi yre □gbe, -e nu□o, pepe yi 'ni -hu diakti. ²⁵ Yi-hehapi bu pu win a ti 'yri, -e -bi e mi 'v □nu 'hvi, 'e ne 'nie ki. ²⁶ -Te e yi 'nie ki ni ne, v 'ye□e, -e -bi v 'ta 'v ble. Hvannu a -ti, v wen 'ni: «'Ku* □nio,» 'v -tua -cici a lepupu. ²⁷ Ti ni -do a ti 'yri, -e -bi ke- -Yusu pi □nu yi: «Ba 'kee 'uble'tita. 'Mo □nio. A 'ni 'pie 'li hvannu!» ²⁸ -E -bi Pielh wen: «Kukonyo, sey-seyi, 'bu mo -mo, -e -bi lee 'mu, □bu na 'nie ki -we, □bu di 'v -mu 'hvi.» ²⁹ -E -bi -Yusu □tu□o □won, e wen: «Di 'li!» -E -bi Pielh □tu 'li 'blagbi 'kwli ni, 'e -tua 'nie a kinuna, 'e mi 'li -Yusu 'hvi. ³⁰ -Te e 'ye□e, -e mo, pepe yi 'ni -hu diakti, -e -bi hvannu bi 'li□i 'kwli, 'e -tua 'mumi. Bu yi 'ki ni 'mie, -e -bi e 'yaa 'li win, e wen: «Kukonyo o, wa 'mu -o!» ³¹ Ti ni -do a ti 'yri, -e -bi -Yusu hrυ dabu ni, 'e klo□o, 'ti- 'e lee □ne, e wen: «□Yi 'mu □wlv yi -kuo -ni -tee, -e mo, 'n -we 'li □bu nu□o ni, -bu na 'nie ki ni.» ³² -E -bi v ni 'hven a 'mu, v 'ya 'li 'blagbi 'kwli. -Te v 'ya 'ki, -e -bi pepe □tu 'li ni. ³³ 'A -nagbopu -bi -mu', -v ni 'li 'blagbi 'kwli, v bla□a kwli yi bu, v wen: «'E mo -tee, -mo Niyisua a 'Yu □nio.»

-Te -Yusu nu□o, nyibli a 'kve 'e -we la, 'ki 'li Senesaletidwo 'kwli
(Maki 6.53-56)

³⁴ -Te -Yusu ko 'a -nagbopu* 'hven-, v □ta 'yru, -e -bi v nyre 'li Senesaletidwo 'kwli. ³⁵ -Te v nyre 'li, -e -bi nyibli -mu', -v ni 'li 'dwo a 'mu 'kwli, v yru -Yusu ni. E no- mo bu 'heen 'a 'nyre 'blugba a pepe ki bu, -e mo, -Yusu nyre 'li □nu -mo ni. E no- nu□o, nyibli 'v ya□a kklanyibli a pepe yi, ³⁶ 'v nyee □ne le, 'ki bu wen, bu -hren 'a wlawlv le dadv, mo 'ye □bu 'a wlawlv a 'mu a -wlvube, nyibli

a pepe -hren□ε λε, 'waa 'kve yi 'ni -wε.

ε no- u deε Nyɩsɩva a tete.»

15

-Yusu wen 'ni, nyiblo 'yi yi -bleε -ni, bu □tu 'v -tonyibli a tete Nyɩsɩva a tete a -ta'

(Maki 7.1-13)

¹ Ε ko la -nyrɔwɔ □du, Falisi□tumu* a nyibli □du, v ko Nyɩsɩva a tetetɔnyɔ □du 'hven-, v nu- -hɔn 'li Jrusredɔ 'kwli, 'v mu 'li -Yusu -mɔ, 'v mu□o 'beti mɔ, v wen: ² «De a 'di -bi, -kɔti -na -nagbopu* 'ye ni □tuu 'v tete -bu, -aan 'baɩv tɔɔ ne -a mu 'li? 'Bu 'mu de di, v 'ni -yra□a □jre.» ³ Ε no- mɔ -Yusu bu □tu □nu □wɔn, ε wen: «'A mu -mɔ -bi, de- kɔ -ti 'a 'ye ni □tuu 'v Nyɩsɩva a tete 'v, 'a □tui 'v 'a mu ni -do a tete 'v 'li? ⁴ Ε mɔ □han-ti □niɔ, Nyɩsɩva -nyi -a mu tete. Tete a 'mu, ε no- yi -a mu -lee -ni, -ε mɔ: □Tuu 'v -na 'baɩ ko -na 'dii 'hven- 'v, 'ki 'li 'waa nuεle 'kwli. Ke- tete a 'mu, 'a de -bi pi: Nyiblo 'bu -ha 'a 'dii ko 'a 'baɩ 'hven- 'hri le, v ko bu 'la□a. ⁵ Kee, 'a mu -mɔ -bi, a wen 'ni: Nyiblo -wε 'li bu lee ne 'a 'baɩ ko 'a 'dii 'hven- ni, -ε mɔ: 'Na kukɔ-tebli a 'kɔtiɔ -bi, 'n ko □bu -nyi wen□ε 'a mu, 'ki 'v 'aan -hεεle a -ta', 'n -ha□a ni, 'ki 'v Nyɩsɩva a -ta'. ⁶ -ε -bi a wen 'ni: Nyiblo a 'mu, 'bu nu le, 'bu hla -tɩdɩ a 'mu, 'ki 'v 'a 'baɩ ko 'a 'dii 'hven- -mɔ', -ε -bi ε 'yi 'ki yi -bleε -ni, bu -hεε 'ki □nu de. Ke- a ni 'ki, 'a □tui 'v 'aan dɔɔv a tete 'v, 'a 'wle Nyɩsɩva a tete. ⁷ A ne 'li ni 'hven. Ti □du a ti 'yri, winwlon-hanyɔ Esai hla la -ti a -tεε, 'ki 'v 'a mu -bu -mɔ. De, ε 'cru la 'li Nyɩsɩvacriɛn 'kwli, ε no- -bu:

⁸ Nyɩsɩva wen 'ni:

Dako -bu, v yi -nyi 'mu -ti a 'yi'buale,

'ki 'v wunto 'yri,

kee, 'waa □wli hɔɔ 'mu -mɔ le.

⁹ U wen 'ni, 'n ko -ti a 'yi'buale,

kee, 'na -ti 'yi 'li 'waa □wli ki -ni, -ε nu□o, -tonyibli a tete, v tve -ni,

-Yusu wen 'ni, de -bu, -ε -hven 'li -tonyiblo a □wlv ki, ε no- ni□e, 'ε yi -ti 'wlanɔ -he, 'ki 'v Nyɩsɩva ye' (Maki 7.14-23)

¹⁰ -ε -bi -Yusu da nyibli -bi -mu' ni, -v ni 'v -tuo ni -do a 'mu ki, 'ε -tua 'waa leele, ε wen: «Ba pu 'mu nva yi bu, -ti 'n di hla, a 'mu□v' le yru. ¹¹ Didide -bu, -ε neε 'li -tonyiblo wlon, ε 'yi□t 'pa-, ε 'ni -nu□o li□t, ε 'ni 'sii□e 'v yi, 'ki 'v Nyɩsɩva ye'. Kee, de -bu, -ε -hven 'li -tonyiblo a □wlv ki, ε no- ni□e, 'ki ε 'ye ni 'sii 'v yi, 'ki 'v Nyɩsɩva ye'.» ¹² -ε -bi 'a -nagbopu* 'yɩya 'v□v 'hvi bu, 'v lee □ne, v wen: «□Bɩ □yi□t -yi, -ε mɔ, -ti -bu, -hle, ε pu Falisi□tumu* a nyibli a □wlv yru' le?» ¹³ -ε -bi ε □tu □nu □wɔn, ε wen: «'A -ne 'dɩdɩde □du, 'bu ni 'v, 'na 'Baɩ Nyɩsɩva -mu', -ε ni 'li yakɔ 'kwli, ε 'yi 'dɔ, v di -ha□a -wlu.» (-Ti a 'mu, -Yusu hle, Falisi□tumu a nyibli -mu', -v 'yi -tεε a Nyɩsvanyibli 'pa-, v nu- ε =hen 'nyre.) ¹⁴ Ke- -Yusu pi de, ε wen 'ni: «Ba -ha □nu me le. U mɔ 'yii'donyɔ □niɔ, -v -hve -bu naa 'waa 'bio 'yii'donyɔ. -A 'blikve wen 'ni: 'Yii'donyɔ 'bu yi 'a 'bɩhɩan 'yii'donyɔ ni -neε -ni, v ni 'hven a 'mu, v di bi 'li 'butɔ 'kwli.»

¹⁵ -ε -bi ke- Pielɩ pi 'ki, ε wen: «'Ledv a 'mu, -pu wen, -hɩhɩa -a mɔ□o kle.» ¹⁶ -ε -bi -Yusu wen 'ni: «□Bɩ 'aan 'mumu -bu, a 'yi -hvan -ti a leyuyruo ni kve? ¹⁷ □Bɩ a 'ni -yru□o li□t le, -ε mɔ didide -bu, -ε neε 'li -tonyiblo wlon, 'ki ε mi 'li□t 'kwli, 'ε neε 'li, 'ε yi 'li -patv' bi. ¹⁸ De -bu, -ε -hven 'li nyiblo wlon, 'ki ε -hven 'li 'a □wlv ki. Ε no- ni□e, 'ε 'ye ni 'sii 'v yi, 'ki 'v Nyɩsɩva ye', ¹⁹ -ε nu□o, 'ki 'li -tonyiblo a □wlv ki, 'ki 'lule-hihie -hɩn -hven 'li -wlu, 'v ni□e, 'ε ni -tebli -hɩn, 'ε 'le nyibli, 'ε ni -wlawli, 'ε ni 'lawlu, 'ε yi 'yri, 'ε pi 'a 'bio hi kle, 'ε yi nyibli a 'nyre yi nyre. ²⁰ -Tebli a

pepe a 'mu, e no-ni, 'ki -tonyiblo 'ye ni 'sii 'u yi, 'ki 'u Nytsua ye'. Kee, nyiblo bu yra jire, bu di de, e 'ni nu o l, 'ki 'u Nytsua ye'.» Ke-Yusu pu 'a -nagbopu yi.

Nugba o, -e 'yi -Juukveyrowlv pa-, 'ti-, -e kuo -Yusu o wlv yi (Maki 7.24-30)*

21 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu -hon 'li -tite a 'mu ni, 'e mu 'li hapublogba -bi 'kwli. 'Ki 'li 'blugba a 'mu 'kwli, 'ki 'du -mu', -u mo Tili ko Sido 'hven-, u ni lu. 22 'Ki 'li -tite a 'mu, 'ki 'nugba o bu ni 'li. Nugba a 'mu, e 'yi -Juukveyrowlv 'pa-Kanaakveyrowlv o. (-Juukve -mo -bi, nyibli -mu', -u 'yi -Juukve 'pa-, u de o -gbo.) -Te -Yusu nyre 'li, -e -bi nugba a 'mu, e 'yia 'u 'hu bu, 'e 'yaa 'li win, 'e 'yil -lee -ni, e wen: «Dafidi* a 'Yu! Yru 'na nyai. 'Ku -hvan* ni 'u 'na 'yu nyroyu ke', 'e 'tui e 'hven diaki.» 23 Kee, -Yusu 'yil me le -pu, 'a -nagbopu*, 'u 'yia 'u 'hu bu, 'u nyee ne le, u wen: «Bla a le, -e nu o, e pi -cici le diaki, 'e yi -a mu wien le ke.» 24 -E -bi ke-Yusu pi nugba a 'mu yi, e wen: «Yisraekve* -bu, -u mo Nytsua a dako, -u hlo Nytsua -mo le, -wen blabl, -u hlo 'blakonyo -mo le, u ni -do, u nu-ko -ti Nytsua 'e tee 'ne-mu.» 25 E no-mo nugba a 'mu, bu bla a kwli yi bu, e wen: «Tconyo o, -he 'mu.» 26 -E -bi ke-Yusu -pu, 'e 'tu o w, e wen: «Bu pu de yi: E 'yi 'u le -no -ni, 'ki 'yonu -mu', (-u mo -Juukve,) bu ni 'li de a didie 'kwli, 'ti-nyiblo o bu -ha 'u nu 'waa didide a 'mu ye', bu 'wla 'u -gbo ye' bu.» 27 -E -bi nugba a 'mu, e wen: «Tconyo o, e mo han-ti o. Kee 'ki, nyibli 'bu yi de ni di, -tebl yi ble nu jire, 'waa -gbo 'u yi le 'ti, 'u yi di.» 28 -Yusu 'tu o w de, e wen: «Nugba o, -te -kuo 'mu wlv

yi diaki, 'a -ti, de -mu', -hve, 'n ko o nu.» -E -bi ti ni -do a ti 'yi, 'yu nyroyu a 'mu a 'kve -we ni.

-Te -Yusu nu o, kklanyibli -hohvi a 'kve 'e -we (Maki 7.31-37)

29 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu -hon 'li -tite a 'mu ni, 'e mu 'li Galileblogba a 'yru wien. -Te e nyre 'li, -e -bi e 'ya 'li dugba 'lu, 'e ni bu. 30 Bu ni 'ki bu, -e -bi nyibli -hohvi, u -hon -tebl 'nyi le, 'u di 'u 'hu, 'u ya a kklanyibli yi: le-yirenyibli, 'yii'donyu, ko nyibli -mu', -u 'yi 'plele -yi, nianyu ko nyibli -hohvi -bi, hapuke -bi ni, kklanyibli a pepe a 'mu, 'u ya 'u nu -Yusu a bu hl, 'e nu o, 'waa kve 'e -we. 31 -Tonyibli a wli ke le, -te u 'ye nyibli -mu', -u 'yi mo 'plele -yi, u yi 'ple, ko, nianyu 'yi 'ki nia -ni de, le-yirenyibli ne ni, 'yii'donyu yru le. De a 'mu, e nu o ni, Nytsua -mu', Yisraekve de mo, 'u -ta 'a 'nyre a lepupu.

-Te -Yusu wlo la 'flokui ni hl'hven, nyibli a 'mili ni -hen 'u di la a, 'u mla la (Maki 8.1-10)

32 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu da 'a -nagbopu* ni, e wen: «Nyibli -bu, 'waa nyai ni 'mu ni, -e nu o, -te u bi la mo 'mu 'hu, 'a -nyroy ni ta a -nyroy -bu, 'ti-u 'yi didide -ko. 'Bu 'yi de -di, 'n 'yi 'li 'li -we, o le nu, bu mu 'li 'waa 'du 'kwli le, -e di e nu, 'kanu a -ti, 'waa 'kl 'ni 'ha 'li 'hru wlon -we.» 33 -E -bi 'a -nagbopu wen: «-Bi' -a di 'ki nu, 'ti- -a 'mu nyibli -hohvi -bu didide -nyi, u 'mu mla. -Tite -bu, -a ni 'ne-, 'du bii 'ne- yi.» 34 -E -bi -Yusu 'beti nu ni, e wen: «'Flokui ni -tie ni 'u 'a mu 'hu 'li?» U wen: «'A 'yo ni hl'hven ko -hrin.yo gbi.» 35 E no-mo bu le nyibli -mu', -u ni 'u 'hu, 'ki bu ni ble, 36 'e 'du 'u 'flokui ni hl'hven a 'mu ye', u ko -hrin.yo

-ni wen 'hven-, 'ε -nyi Nyɪsva
'wio, 'ε 'bεεε ε̄ tɔo le, 'ε -nyiε̄ 'a
'nagbopu, 'v ε̄ glāa nyibli a 'mu
le. ³⁷ Nyibli a pεpe di δε -tεε,
'v ε̄ mla. -Te v ε̄ mla, 'floo, -ε hie
bu, -te 'a -nagbopu 'kukueε̄ le, v
'yii 'lɪ -tugbɪ gbagbɪ nɪ ε̄ hlon'hven.
³⁸ Nyibli a 'mu, -v di δε, 'bu mɔ,
'bu 'yɪ 'yonv kɔ nɔgbɪ 'hven -hre,
v mɔ nyibepu a 'miliwɪ nɪ -hen.
³⁹ ε nɔ- hi, 'tɪ -Yusu 'ε te ε̄ nɔv bu,
'kɪ bu mu 'lɪ 'waa 'dɪ 'kwli le, ε
nɔ- mɔ- bɪ, 'ε -mu, 'ε 'ya 'lɪ 'blagbɪ
'kwli, ε kɔ 'a -nagbopu 'hven-, 'v
mu 'lɪ 'blɔgbakɔtɔ -bɪ kɪ. 'Kɪ 'lɪ
'blɔgbakɔtɔ a 'mu kɪ, 'kɪ 'dɔ -mu',
v δεε Magada, ε nɪ 'lɪ.

16

Falisiε̄tumu a nyibli -hveε̄ε̄ nɪ,
-Yusu bu nu ε̄ wleε̄ε̄ε̄-ε̄tblɪ*
(Maki 8.11-13; Luku 12.54-56)

¹ -Te δε a 'mu, ε -hi, -ε -bɪ
Falisiε̄tumu kɔ Sadusiε̄tumu* a
nyibli 'hven-, v nɪ- 'yɪya 'v -Yusu
'hɪ bu, -ε diε̄ nɪ, v 'mu 'vε̄ v le
ε̄ tεε -nɪ. ε nɔ- nuε̄, 'v lee ε̄ nε,
'kɪ bu nu ε̄ wleε̄ε̄ε̄ε̄, -ε di ε̄ nɔvε̄ v
-tɔɔ -nɪ, -ε mɔ, Nyɪsva, ε nɔ- lee
'nεε̄ -tɔv kɪ. ² Kεε, -Yusu ε̄ tɔv ε̄ nɪ
ε̄ wɔn, ε wɛn: «'Tɔ 'bu yɪ -wɔn mɔ
nɪ mi, 'ba 'yeε̄, -ε mɔ, 'nu 'yɪ 'lɪ
yɔ' le -nɪ, -ε -bɪ ke- a pɪ: 'Yru di
'hvan 'nɪ hven. ³ -Nyre 'bu -nye,
'ba 'yeε̄, -ε mɔ, 'nu nɪ 'lɪ yakɔ
'kwli, -ε -bɪ ke- a pɪ: 'Nu di ke 'nɪ
di. -Tεbɪ -mu', -ε mi 'lu -mɔ, 'kɪ 'lɪ
yakɔ 'kwli, a yɪ 'waa kle-hɪɪale,
'a yɪε̄ 'ye, -te -nyre di 'mu nɪ.
Kεε, -εtblɪ -bɪ, Nyɪsva ni, -v mi
ke 'lu -mɔ, a 'yɪ 'waa kle-hɪɪale
-yɪ. ⁴ Ti -bu 'yɪ a nyibli a nunukɔ
nyre yɪ, 'v plee 'lɪ Nyɪsva ke, 'tɪ- 'v
'hve ε̄ wleε̄ε̄ε̄ε̄ de, -ε di ε̄ nɔvε̄ v
-tɔɔ -nɪ, -ε mɔ, Nyɪsva, ε nɔ- lee
'nε- 'mu -tɔv kɪ. Kεε, Nyɪsva 'yɪ
'lɪε̄ 'lɪ -wε, bu wɛn, 'kɪ ba 'ye
ε̄ wleε̄ε̄ε̄ε̄ ε̄ dɪ. ε̄ wleε̄ε̄ε̄ε̄ nɪ
'do -mu', Nyɪsva di nu, 'kɪ 'v ε̄ nɪ
-mɔ, ε di 'wɪ- 'a δε -bɪ -mu', ε nu la,
'kɪ 'v winwɔn-hanyɔ jona a -ta'.»

Bu pu 'kɪ le, -ε -bɪ ε -hɔn 'v ε̄ nɪ
'hɪ, ε kɔ 'a -nagbopu* 'hven-, 'v
mu 'lɪ Galileblɔgba a 'yru a 'kɪbɪa
-bɪ kɪ.

Falisiε̄tumu a nyibli a
'floo'yaade, kɔ 'kɪn Helɔdɪ a
'floo'yaade 'hven-*
(Maki 8.14-21)

⁵ -Te -Yusu a -nagbopu* yɪ 'lɪ
'blagbɪ 'kwli nɪ 'ye, ε -hru ε̄ nɪ
-mɔ, 'kɪ bu gba 'floo -mu', v di
di, 'v nyre 'lɪ 'yru a 'kɪbɪa -bɪ
-mu' kɪ. ⁶ -ε -bɪ -Yusu -tɔa 'waa
titie, ε wɛn: «Falisiε̄tumu a nyibli,
kɔ Sadusiε̄tumu* a nyibli 'hven-,
'waa 'floo a 'yaade a -tɪ, ba ε̄ tɔv
'aan dɔnɪ 'yie.» ⁷ -Nagbopu -mɔ
-bɪ, v 'yɪε̄ 'le -yru, -ε mɔ, 'yaade
a 'mu, -kɔtɪ -Yusu hle, ε mɔ δε a
yɪpɔvde ε̄ nɔv, -ε =hen 'nyre, nyibli
a 'mu, 'waa 'lule-hihie -hvan. Bu
'yɪ 'kɪ -tɪ a 'mu le -yru, ε nɔ- kɔ
-tɪ 'v yɪ 'waa dɔnɪ le 'beti -nɪ, v
wɛn: «ε̄ Bɪ -te -a 'yɪ 'floo -ya, ε
nɔ- kɔ -tɪ 'ε nɪ 'pɔpɔ le?» ⁸ -Tɪ a
'mu, -nagbopu -hɪa, -Yusu 'wɔn nɪ,
ε wɛn: «'A mu -bu, -v 'yɪ 'mu ε̄ wɪv
yɪ -kuo -nɪ, δε- kɔ 'kla ε̄ ye 'a mu
-wliye 'lɪ? ε̄ Bɪ -te a 'yɪ didide -kɔ
a -tɪ? ⁹ A 'tɪ 'ye -tɪ a' leyuuro nɪ
kɔε, ε kɔ, a kla -tɪ-mɔ-hru-tɪ. -Te 'n
wloo la 'floo kɪ nɪ ε̄ hɔn, 'kɪ nyibli
a 'miliwɪ nɪ ε̄ hɔn bu di δε a -ta',
-te v -wε la δε le, 'floo -mu', -ε hie
la bu, -tugbɪwɪ nɪ -tie a 'yii la 'lɪ 'lɪ?
ε̄ Bɪ ε -hru 'a mu -mɔ? ¹⁰ ε kɔ, -te
'n wloo la 'floo kɪ nɪ ε̄ hɔn'hven,
'kɪ -tonyibli a 'miliwɪ nɪ -hen bu
di δε a -ta', 'tɪ-, -te v -wε la δε le,
'floo -mu', -ε hie la bu, -tugbɪwɪ nɪ
-tie a 'yii la 'lɪ 'lɪ? ε̄ Bɪ ε -hru 'a mu
-mɔ -wε? ¹¹ ε̄ Bɪ a 'nɪ 'yeε̄ε̄ lɪε̄, -ε
mɔ, ε 'yɪ 'floo a -tɪ 'pa-, 'nɪ -hɪaε̄
lɪε̄? Kε- 'n pɪ, -ε mɔ: Falisiε̄tumu
a nyibli, kɔ Sadusiε̄tumu a nyibli
'hven-, 'waa 'floo a 'yaade a -tɪ, ba
ε̄ tɔv 'aan dɔnɪ 'yie.»

¹² -Te -Yusu pu 'kɪ le, -ε -bɪ, 'a
'nagbopu yruε̄ le, -ε mɔ, -Yusu 'nɪ
'pɔv le, 'kɪ bu ε̄ tɔv 'waa dɔnɪ 'yie,
'kɪ 'v 'floo a 'yaade a -ta', kεε, bu

□tu 'waa dɔnɔ 'yie, 'kɪ 'v hɪtɔɔɔɛ -mɔ', Falisi□tumu kɔ Sadusi□tumu a nyibli 'hɛn-tɔɛ-nɪ.

Pielɪ wɛn 'nɪ, -Yusu, ɛ nɔ- mɔ Wanyɔ -mɔ', Nyɪsɔva pɔ la lɛ, ɛ di la 'a dakɔ yɪ ya

(Maki 8.27-30; Luku 9.18-21)

¹³ -Tɛ dɛ a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ -Yusu kɔ 'a -nagbopu* 'hɛn-, 'blɔgbakɔtɔ -mɔ', -ɛ 'mɔɛ 'blɔgba -mɔ' yrɛ, -ɛ kɔ 'nyrɛ mɔ Filipɔ a Sesale, 'kɪ v mu 'lɪ. Bɔ yɪ 'kɪ nɪ mɪ, -ɛ -bɪ ɛ yɪ □nɔ 'nɪ 'beti -nɪ, ɛ wɛn: «'Mɔ -bɔ, -ɛ mɔ -tonyibli a pepɛ a Nyiblo, -bɪ' -tonyibli pɪ 'na -tɪ 'lɪ, v wɛn, nyiblo a 'dɪ -bɪ 'n pa 'mɔ 'lɪ?» ¹⁴ -ɛ -bɪ v □tu□o □wɔn, v wɛn: «Nyibli -bɪ wɛn 'nɪ, Saan Batɪsɪ -mɔ', -ɛ pɪ la nyibli 'nie 'lu lɛ, ɛ nɔ- pa 'mɔ. -U -bɪ wɛn 'nɪ, -mɔ Nyɪsɔva a winwɔn-hanyɔ Eli □nɔ. -U -bɪ wɛn 'nɪ, -mɔ Nyɪsɔva a winwɔn-hanyɔ Selemi □nɔ. -U -bɪ wɛn 'nɪ, -mɔ Nyɪsɔva a winwɔn-hanyɔ -bɪ □nɔ, -ɛ 'kɔ la, 'tɪ- ɛ 'hrɪ 'klɔ de.» ¹⁵ -ɛ -bɪ ɛ wɛn: «'A mɔ -mɔ -bɪ, a wɛn, nyiblo a 'dɪ -bɪ 'n pa 'mɔ 'lɪ?» ¹⁶ -ɛ -bɪ Simɔ Pielɪ bɪ 'v nɪ, ɛ wɛn: «-Mɔ mɔ Wanyɔ -mɔ', Nyɪsɔva pɔ la lɛ, ɛ di la -a mɔ yɪ ya. -Mɔ 'Klɔhienyɪsɔva a 'Yɪ □nɔ.» ¹⁷ -ɛ -bɪ kɛ- -Yusu pɪ□tɪ yɪ, ɛ wɛn: «'ɛ mɔ -tɪ a -tɛɛ, Simɔ Pielɪ, Saan a 'yɪ. -Tɪ -mɔ', -hla, ɛ 'yɪ -tonyiblo □dɔ 'pa-, ɛ 'yɪ -mɔ□ɔ wɔn □tu. 'Na 'Batɪ Nyɪsɔva -mɔ', -ɛ nɪ 'lɪ yakɔ 'kwli, ɛ nɔ- lee -mɔ□ɔ. ¹⁸ 'N yɪ 'kɪ -mɔ 'nɪ -lee -nɪ, -ɛ mɔ, -na 'nyrɛ mɔ Pielɪ, ɛ =hɛn 'nyrɛ 'hɔ. ɛ nɔ- kɔ kɪ, 'n di 'v 'na 'cɔɛ 'v -pɔv -nɪ. 'Kɔkɔv 'yɪ 'lɪ□tɪ 'lɪ -wɛ, bɔ -wɛ 'cɔɛ a 'mɔ bɔ. ¹⁹ 'N di -mɔ Nyɪsɔva a 'klɔ yrayrɔ a 'majɔ a 'yɔ 'nɪ -nyɪ. -Tɛblɪ a pepɛ -mɔ', -di nyibli -lee -nɪ, v 'nɪ 'nuo 'lɪ, 'kɪ 'nɛ- tutɔ kɪ, Nyɪsɔva -mɔ', -ɛ nɪ 'lɪ yakɔ 'kwli, ɛ di□ɛ 'nɪ hla -wɛ, ɛ kɔ, -tɛblɪ a pepɛ -mɔ', -di kɪ -wɛɛn -nɪ, 'kɪ nyibli bɔ nu, Nyɪsɔva di wɛɛn □nɛ kɪ -wɛ.» ²⁰ -ɛ -bɪ -Yusu tɪ 'a -nagbopu nɪ -tɛɛ, ɛ wɛn: «'A 'nɪ

'lee 'lɪ nyiblo □dɔ, -ɛ mɔ, 'mɔ -mɔ Wanyɔ -mɔ', Nyɪsɔva pɔ la lɛ, ɛ di la ya.»

-Tɛ -Yusu hla la□a, -ɛ mɔ, ɛ di 'nɪ 'kɔ, 'tɪ- ɛ 'mɔ klɔ 'hrɪ de

(Maki 8.31-9.1; Luku 9.22-27)

²¹ Kɔɛ 'v tɪ a 'mɔ 'yie bɔ, -Yusu -tɔa 'a -nagbopu* -tɛblɪ -mɔ', -ɛ kɔ -bɔ mu□o yɪ, 'a kɛ-hɪhɪale, ɛ wɛn: «'ɛ di kɔ -nyrɔwɔ, 'mɔ 'lɪ Jrusɛdɔ 'kwli mu, 'blɔ a nyibli bɪ 'lɪ yɪ, Nyɪsɔva a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbɪ, v kɔ Nyɪsɔva a tetɔɔnyɔ 'hɛn-, v 'mɔ 'mɔ □hɛɛn □tu, v 'mɔ 'mɔ 'la. Kɛɛ, 'bɔ mɔ, 'nɪ 'kɔ, -nyrɔwɪ nɪ 'hɛn, ta a -nyrɔwɔ, Nyɪsɔva di -ha 'mɔ 'klɔ.» ²² ɛ nɔ- mɔ Pielɪ bɔ daa □nɛ 'kɔbɔ -mɔ, 'tɪ- bɔ lee □nɛ, -ɛ mɔ: «-Tɪ -bɔ, -yɪ 'lu -mɔ lɛ -hie, 'nɪ -hɔa□a lɪ□tɪ, bɔ nu -mɔ, ɛ kɔ, Nyɪsɔva 'nɪ 'wɛɛn 'lɪ□tɪ kɪ, 'kɪ bɔ nu -mɔ.» ²³ -ɛ -bɪ -Yusu □hɪan -mɔ, 'ɛ lee Pielɪ, ɛ wɛn: «hɔɔ 'mɔ -mɔ lɛ, Satan! -Kɛ 'mɔ yɪ, 'kɪ □bɔ nu dɛ -mɔ', Nyɪsɔva -hɔɛ. Dɛ -mɔ', -yɪ 'lu -mɔ lɛ -hie, ɛ 'yɪ□tɪ 'pa-, Nyɪsɔva 'nɪ -hie lɪ□tɪ 'lu -mɔ lɛ. -Na 'lulɛ-hihie mɔ -tonyibli a 'lulɛ-hihie □nɔ.»

²⁴ Bɔ pɔ 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ ɛ yɪ 'a -nagbopu 'nɪ -lee -nɪ, ɛ wɛn: «Nyiblo 'bɔ yɪ□tɪ nɪ -hɔɛ, bɔ kɔɛ 'mɔ □wien lɛ, ɛ 'nɪ 'kɔɛɛ 'lɪ 'a dɔnɔ a 'lulɛ-hihie □wien lɛ, kɛɛ, -tɪ -mɔ', 'n di□ɛ -lee -nɪ, ɛ nɔ- bɔ nu, 'a -nɛ tɪ, 'yɛ □bɪ nyibli v pɔ lɛ, v 'mɔ□v 'la, -tɛ ɛ pa 'v, 'ɛ mɔ 'na nyiblo a -tɪ. ²⁵ Nyiblo 'bɔ pɔ lɛ, ɛ 'nɪ -hɔa□a lɪ bɔ 'waan nɛ 'a dɔnɔ a -hɔnhɔn, 'kɪ 'nɛ- tutɔ kɪ, 'kɪ 'v 'na -ta', nyiblo a 'mɔ, 'bɔ mɔ, 'bɔ 'kɔ, ɛ di 'a 'klɔ yrayrɔ 'nɪ 'waan -nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsɔva yɪ. Kɛɛ, nyiblo 'bɔ -wɛn, 'kɪ 'a dɔnɔ a -hɔnhɔn bɔ 'wan, 'kɪ 'nɛ- tutɔ kɪ, -tɛ ɛ nɔɛ 'mɔ a -tɪ, -ɛ -bɪ nyiblo a 'mɔ, 'bɔ mɔ, 'bɔ 'kɔ, ɛ di kɔ 'klɔ yrayrɔ -mɔ', -ɛ 'yɛ nɪ -wɛ 'lɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsɔva yɪ. ²⁶ Nyiblo 'bɔ kɔ 'klɔ -bɔ a kɔkɔ-tɛblɪ a pepɛ, 'tɪ- bɔ 'waan nɛ 'a dɔnɔ a 'klɔ yrayrɔ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsɔva yɪ, kɔkɔ-tɛblɪ a 'mɔ, ɛ 'nɪ -pɔ□v 'v□v □dedede nɪ.

Nyiblo □du 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wɛ, bu pu 'v □dedede 'klo yrayru a 'mu, 'a -ta'.
 27 -Tɪ a pɛpɛ -bu, 'n lee nɛ 'a mu, 'n hla□a ni, -ɛ nu□o, 'mɔ -bu, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'n di 'lɪ 'nɪ di, 'kɪ 'lɪ 'na 'Baɪ Nyɪsua a -tɪ a 'yɪ'buale 'kwli, 'n kɔ 'na lelenyɔ 'hʊɛn-. Ti a 'mu 'yri, 'kɪ 'na 'Baɪ Nyɪsua di -huan 'a -nɛ nyibli -bɪ 'wio -nyi, kɔ, ɛ 'mu -v -bɪ yru lɛ -puv -nɪ, □wɪ yɪ -tɛ 'a -nɛ nyiblo a nunuklo nɪ 'mu, 'kɪ 'nɛ- -tɔtɔ kɪ.
 28 'N yɪ 'a mu 'nɪ -lee -nɪ -tɛɛ, -ɛ mɔ, 'kɪ 'lɪ 'a mu 'nyi, nyibli -bɪ nɪ 'lɪ, v 'mu -huan□a 'ye, -tɛ 'mɔ -bu, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'n di 'lɪdidie nu, 'mu nyibli win kɪ -kɔɔ -nɪ, 'tɪ- ɛ 'mu -huan nyibli a 'mu, 'waa 'kukuv a ti kɪ yɛ.»

17

-Tɛ -nagbopv 'yee la 'lɪ -Yusu Nyɪsua a -tɪ a 'yɪ'buale 'kwli (Maki 9.2-13; Luku 9.28-36)*

1 -Tɛ -nyrɔwɪ nɪ □hlon-do -hi, -ɛ -bɪ -Yusu gba Pielɪ, kɔ Saki, kɔ Saki a 'mu, 'a 'diayɪ nyɪbehɪan Saan 'hʊɛn- nɪ, 'v mu 'lɪ dɔgba blɔblɔ □du 'lu. 2 'Kɪ v 'nɪ 'lɪ dɔgba a 'mu 'lu, -ɛ -bɪ -Yusu 'ciɪ nɪ, 'kɪ 'lɪ □nu 'yɪ, 'a yɪgbakla yɪ 'nɪ wɪn, -wen 'yru, 'a 'hʊɪɛpɔ-ɛɛblɪ 'plɛ nɪ, -wen -nyrɛ. 3 Ti nɪ -do a ti 'yri, -ɛ -bɪ v 'ye Nyɪsua a winwɔn-hanyɔ Moise kɔ Eli 'hʊɛn- nɪ. Nyibli nɪ 'hʊɛn a 'mu, v 'ku la see la. U nu- 'hru v -Yusu 'hʊɪ, ɛ kɔ □nu 'hʊɛn-, 'v -tva toto a pɔpɔv. 4 Pielɪ bu yɪ 'kɪ □nu nɪ 'ye, -ɛ -bɪ ɛ yɪ -Yusu 'nɪ -lee -nɪ, ɛ wen: «Kukɔnyɔ o, ɛ nu -tɛɛ, 'kɪ -ba nɪ 'nɛ- -tɪtɛ -bu bu. 'Bu mɔ, □nɪ yɪ□ɪ nɪ -hʊɛ, 'n di pɔ papɔ nɪ ta: -nɛ pɔpa, Moise a -nɛ, kɔ Eli a -nɛ.» 5 Win nɪ 'lɪ□ɪ wɔn, ti nɪ -do a ti 'yri, -jruŋma, 'ɛ yɪ wɪn, 'ɛ □tɪ v □nu 'lu, 'ɛ -hli □nu. 'Kɪ 'lɪ -jruŋma a 'mu 'kwli, 'kɪ Nyɪsua a win -hʊɛn 'lɪ -wɪ, 'ɛ pɪ lɛ: «Nyiblo -bu, ɛ nɔ- mɔ 'na nɛyɪ, 'ɛ yɪ 'mu pɔ a bleelɛ -nyi. ɛ nɔ- ba pu nva yɪ bu.» 6 'Tɪ- -nagbopv 'mu win

a 'mu 'wɪn mɔ mu, -ɛ -bɪ huannu bi 'lɪ □nu 'kwli, 'v bla kwli bu, 'v kɔ yɪgbakɪ blɛ, 'kɪ 'v Nyɪsua a 'v□tuule a -ta'. 7 -ɛ -bɪ -Yusu 'yɪya 'v □nu 'hʊɪ bu, 'ɛ -hɛn □nu lɛ, ɛ wen: «Ba 'du ye', ba 'kee huannu a pipie.» 8 -Tɛ v 'du 'yɪ ye', -ɛ -bɪ v 'kee nyibli -nɪ wen a 'yɪye nɪ, 'bu 'yɪ -Yusu nɪ -do 'pa-.

9 -Tɛ v yɪ 'kɪ dɔgba a 'mu nɪ □tɪ, -ɛ -bɪ -Yusu yɪ □nu 'nɪ ti, ɛ wen: «Dɛ -bu, a 'ye, a 'nɪ 'lee 'lɪ nyiblo □du, ɛ 'mu□v gba -gbagba, 'mɔ -bu, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'mu 'ku, Nyɪsua 'mu 'lɪ 'mu 'kukonyibli 'nyi -ha, ɛ 'mu 'mu 'klo -ha.»

10 -ɛ -bɪ -nagbopv -tva 'a lɛ'betile, v wen: «Dɛ- kɔ -tɪ Nyɪsua a tetɔɔnyɔ 'v pɪ lɛ, -ɛ mɔ, Nyɪsua a winwɔn-hanyɔ Eli, nɔ- kɔ -bu 'nyɛɛ 'hru, -bu di, 'tɪ- Wanyɔ -mu', Nyɪsua pɔ la lɛ, ɛ di la ya, ɛ 'mu di 'lɪ?» 11 -ɛ -bɪ ɛ wen: «ɛ mɔ □han-tɪ □nɔ, Eli kɔ bu di, ɛ 'mu Nyɪsua a dako -hɛɛ -nɪ, v 'mu 'waa 'klo □hrentɪ -nɪ, v 'mu -mɔ -wɛ, 'tɪ- Wanyɔ a 'mu, ɛ 'mu di. 12 'N yɪ 'kɪ 'a mu 'nɪ -lee -nɪ, -ɛ mɔ, nyiblo -mu', -ɛ 'wɪ Eli yɪ, ɛ di nɪ, kɛɛ, v 'yɪ□ɪ -yru, 'tɪ- yɪnyrɛ-ɛɛblɪ -bu, -tonyibli -hʊɛ bu nu□o -mɔ, 'v nu □nɛ□ɛ -mɔ. -Tɛ v -nu, 'v □tɪ Eli □hɪwɛn, kɛ- nɪ -do v di nu, 'mɔ -bu, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, v 'mu 'mu □hɪwɛn □tu.» 13 -ɛ -bɪ -tonyibli a pɛpɛ yru□o nɪ, -ɛ mɔ, Eli -mu', -kɔtɪ ɛ hɪɛ, Saan Batisɪ ɛ □hen 'nyrɛ.

-Tɛ -Yusu nu la□a, 'yu -mu', 'ku -huan nɪ la 'v ke', 'a 'kve 'ɛ -wɛ la (Maki 9.14-19; Luku 9.37-43a)*

14 -Tɛ -Yusu kɔ 'a -nagbopv* nɪ -ta nɪ -wen 'hʊɛn-, v □tɪ 'kɪ dɔgba, -ɛ -bɪ v nyre 'v -tɪtɛ -mu', nyibli -hʊɔhʊɪ nɪ 'v. Bu nɪ 'kɪ 'v bu, -ɛ -bɪ nyiblo nɪ -do -bɪ 'yɪya 'v -Yusu 'hʊɪ bu, 'ɛ bla□a kwli yɪ bu, 15 ɛ wen: «Tɔɔnyɔ o, yru 'na 'yɪ nyɪbehɪan a nyaɪ, -ɛ nu□o, -gbugbukɛ ni□ɛ nɪ, 'ɛ □tɪ□ɛ □hɪwɛn diaki. ɛ kɔ ti,

'e yi 'li 'to le bi, ko 'ki 'li 'nie -mo.
 16 'N gba 'li□i -na -nagbopu yi ni,
 kee, u 'yi 'li□i 'li -we, bu nu□o, 'a
 'kue bu -we.» 17 Ke- -Yusu pi 'ki 'a
 -nagbopu yi, e wen: «A mo nyibli
 □ni□, -u 'yi Nyisva □wlu yi -kuo -ni
 -tee, ko, -u 'yi □haande ko de -huan
 'huen- a 'yile-hihiale -yi. Ti ni -tie
 'n ko □bu -hii 'ne- 'a mu 'nyi, 'ti-
 a 'mu Nyisva □wlu yi -kuo -ni 'li?
 □Bi ke- 'n di nu, 'mu 'a mu le -kikle
 -ni 'a -ne ti? Ba ya 'mu 'yu a 'mu
 yi.»

18 -Te u ya 'ki □ne□e yi, -e -bi
 -Yusu hlee 'li 'ku -huan -mu', -e ni
 'u 'yu a 'mu ke' -mo, 'ki 'li win
 'yakli 'kwli. -E -bi 'ku -huan a 'mu,
 e -hon 'u□u ke' ni. E no- mo ti ni
 -do a ti 'yri, 'yu a 'mu, 'a 'kue bu
 -we.

19 -Te ti gbi -hi, -Yusu ko 'a
 -nagbopu 'huen-, u ni -do, u ni 'u
 bu, -e -bi u wen: «De- ko -ti, □a 'yi
 wen 'li□i -we, 'ki -ba bla 'ku -huan
 -mu' le 'li?» 20 -E -bi -Yusu □tu □nu
 □won, e wen: «A 'yi Nyisva □wlu
 yi -kuo -ni -tee, 'ki bu nu□o, 'yu
 -mu', 'a 'kue bu -we. 'N yi 'a mu 'ni
 -lee -ni, 'ye □bi a kuo Nyisva □wlu
 yi de gbe, a -we 'li ba lee dugba
 -bu ni: -Hon mo -tite -bu, bu mu
 'li -tite -mu', 'e mo □han-ti, e 'mu 'u
 -tite a 'mu -hon. 'A -ti, a -we 'li ba
 nu 'a -ne □dedede ni. [21 'Bu mo,
 'ba yi Nyisva ni de, 'ki 'li □icie*
 ni -do 'kwli, 'ki a -we 'li ba bla 'li
 'kuo -huindu a 'mu le ni.]»

-Yusu hle la□a ni de, -e mo, e di
 la 'ni 'ku, 'ti e 'mu 'klo 'hri
 (Maki 9.30-32; Luku 9.43b-45)

22 -Nyrōwo □du, -Yusu ko 'a -nag-
 bopu* a pepe 'huen-, u 'kukue le,
 'ki 'li Galileblugba 'kwli, -Yusu 'e
 yi la □nu -lee -ni, e wen: «'Mo -bu,
 -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo,
 u ko bu pu 'mu nyibli -ji', 23 u
 'mu 'mu 'la. Kee, 'bu mo, 'ni
 'ku, -nyrōwi ni 'huen 'bu -hi, ta
 a -nyrōwo, Nyisva ko bu -ha 'li
 'mu 'kukonyibli 'nyi, e 'mu 'mu 'klo
 -ha.» -Te u 'win -ti a 'mu, -e -bi
 'waa □wli 'mue bu.

-Te -Yusu hlee la Nyisva a
 'kagbau a 'blowli a de ki

24 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi
 -Yusu ko 'a -nagbopu* 'huen-, u
 nyre 'li Kapenaodito 'kwli ni. 'Ki
 -Juukue* -mu', -u ni 'li 'nyi, e ko
 la 'blowli'tinyu, 'u yi la 'wli 'ti, 'ki
 'u Nyisva a 'kagbau a -kuan a -ta'.
 'Blowli'tinyu a 'mu, u nu- 'yia 'u
 Pielu 'hu bu, 'u yi□i 'beti -ni, u
 wen: «□Bi 'aan -ne toonyo -Yusu
 -bu, e yi Nyisva a 'kayu gbagbu
 a 'blowli 'ni 'pee -ni?» 25 -E -bi
 Pielu wen: «'In, e yi□i 'ni 'pe-
 -ni,» 'e mu 'li 'kayu bu, -e di□e
 nu, e 'mu -Yusu -lee -ni. Bu 'mu
 'ki 'li 'kayu bu pa, -e -bi -Yusu
 'nyee 'hru, 'e 'beti□e, e wen: «Simo
 Pielu, de- -yi 'lu -mo le -hie, 'ki 'u
 'blowli a 'pee le a -ta' 'li? 'Bu mo,
 'blugba a naanyu 'bu yi 'blowli ni
 'ti, nyibli a 'di -bi, u -hue 'wli a 'mu
 'li? □Bi 'blugba a 'yonu u -hue□e,
 -u'u- hiaponyibli?» (Ti a 'mu 'yri,
 'blugba a naanyu, hiaponyibli, u
 nu- u -hue la 'blowli, e 'yi 'blugba
 'yonu 'pa-) 26 -E -bi Pielu □tu□o
 □won, e wen: «Hiaponyibli □ni□.»
 -E -bi -Yusu wen 'ni: «'A -ti 'ki
 o, 'blugba a 'yonu 'yi 'pee le -ko.
 27 Kee 'ki, 'blowli'tinyu -bu, -u 'yi
 'na -nagbopu 'pa-, -a 'ni -hua□a li
 -ba pu 'waa □wli yru' le. 'A -ti, mu
 'li 'yru wien. □Ni yi ni mi, gba
 -wedi, □mu 'pa. Yi-he-hrin.ye, -di
 'pa, kla 'a wuntu yi. 'Ki 'li□i wlon,
 -di yee 'li 'wliyoko a 'yee ni -do bu,
 -e -we 'li -bu 'pee -aan -ne 'blowli,
 -n ko 'mu 'huen-. E no--di nu, □mu
 -aan -ne 'blowli a 'mu 'pee -ni.»

18

Nyiblo a 'di -bi, -e ni 'u 'a 'bio 'lu
 yi 'li?

(Maki 9.33-37; Luku 9.46-48)

1 Ti a 'mu 'yri, -e -bi -Yusu a
 -nagbopu* 'yia 'u□u 'hu bu, 'u
 'beti□e, u wen: «'Ki 'li Nyisva a
 'klo yrayru 'kwli, nyiblo a 'di -bi,
 -e di 'u 'a 'bio 'lu yi ni 'li?» 2 -Te u
 'beti 'ki□i, -e -bi e da 'huangbe □du,

'ε □tu 'v □nu□v ye' bu, ³ε wen: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, 'bu mo, 'ba 'yi 'v de 'kuku a nunuo bu -hie, ε ko, 'ba 'ye ni □tu□ 'li 'aan dtɔnu, □wi yi 'hangbi, a 'yi 'li□t 'li -we, ba pa 'li Nyɔsua a 'klo yrayru 'kwli. ⁴Nyiblo -bu, -ε ni 'li 'a 'bio 'nyi, 'bu □tu□ 'li 'a dtɔnu 'li, □wi yi 'hangbe -bu, ε nɔ- di 'v 'a 'bio 'lu yi ni, 'ki 'li Nyɔsua a 'klo yrayru 'kwli. ⁵'A -ne nyiblo, 'bu ni 'v, -te 'hangbe -bu, ε ni 'mu, 'bu 'ble 'a nyiblo kwa, 'ki 'v 'na 'nyre a -ta', -ε -bi 'mo ε 'ble kwa.»

-Te -Yusu hlee la de 'kuku a de ki
(Maki 9.42-48; Luku 17.1-2)

⁶-ε -bi ke- -Yusu pi de, ε wen: «Nyiblo -bu, -ε kuo 'mu □wlv yi, □wi 'hangbedv -bu yi, 'bu mo, nyiblo 'bu nu□o, nyiblodv a 'mu, bu 'kee 'na □wlv a yikuole, ε di nɔ□ 'v le, 'ki 'v nyiblo a 'mu, -ε nu de a 'mu -mo, 'ki bu pu□v 'hi□ gbeteε lo, 'ti- bu pu 'li□t 'yru -mo, ε 'mu 'ku. ⁷'Jrɔ 'ki 'v nyibli -mu' -mo, -v 'yi Nyɔsua -yi, 'ti- -v ni□e, nyibli 'v ni de 'kuku. ε mo □han-ti □ni□, -teblidv a 'mu, ε ko bu mu 'lu -mo. Kee, 'jrɔ 'ki 'v nyiblo -mu' -mo, -ε di□e nu, ε 'mu 'lu -mo mu.

⁸'Bu mo, -na dabu, -huv', -na bu 'bu yi□t ni ni, □ni yi de 'kuku ni ni, -ε -bi 'be 'v □nu le, -bu pu □nu 'wan. ε nu -teε, 'ki -bu gba dabukotio, -huv', bukotio, -bu pa 'li Nyɔsua a 'klo yrayru -mu', -ε 'ye ni -we 'li 'kwli, 'ε -hi 'v -na dabu ni 'hven, -huv', na bu ni 'hven, bu □ceε 'v yi, 'ti- -bu mu 'li na -mu', -ε 'ye ni jre 'nyi. ⁹'Bu mo, -na 'yie 'bu yi□t ni ni, □ni yi de 'kuku ni ni, -ε -bi -ha 'li□t 'li, -bu pu□v 'wan. ε nu -teε, 'ki -bu ko 'yie ni -do, -bu pa 'li Nyɔsua a 'klo yrayru 'kwli, 'ε -hi 'v -na 'yii ni 'hven bu □ceε 'v yi, 'ti- -bu mu 'li na -mu', -ε 'ye ni jre 'nyi.»

-Te -Yusu pu la□a blable a de yi, -ε 'wan, 'ti- v ye
(Luku 15.3-7)

¹⁰Ke- -Yusu pi de, ε wen: «Ba □tu 'aan dtɔnu 'yie, a 'ni □ha 'na nyiblo □dv -yraa -ni, -te ε 'yi nyiblo gbagbu 'pa- a -ti. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mo, nyibli -mu', -v 'yi nyibli gbagbu 'pa-, Nyɔsua a leleny, v nu- =tui □nu 'yie, 'v ko 'hru, 'ki bu ni 'v 'na 'Ba Nyɔsua, -ε ni 'li yako 'kwli 'hvi bu. [¹¹'Mo bu, -ε mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'mo Nyɔsua teε 'ne- -tutu ki, -ε di□e nu, nyibli, -v 'wan, -v hlo□ Nyɔsua -mo le, 'mu □nu le □mu□, 'mu □nu wa, 'ki 'v ynyre-tebli -mu', v ni a -ta', v 'mu Nyɔsua yre 'mve -ni.]»

¹²ε pu□v □ne de yi de, ε wen: «Nyiblo 'bu ko blabl a (100) □wli ni □hun, 'bu gba □nu 'ce mo, 'ti- blable ni -do, bu 'wan, de a 'di -bi nyiblo a 'mu, ε di nu 'li? ε ko bu hie 'v blabl a (99) □wli ni -hen □tu 'v -pu □tu 'v □hvan-do -mu' 'ceεle' bu, bu mu blable -mu', -ε 'wan le □mu□. ¹³'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, 'bu ye blable ni -do a 'mu ki, 'a plo di 'ni ble diaki, ε 'mu 'v blabl a (99) □wli ni -hen □tu 'v -pu □tu 'v □hvan-do -mu', -v 'yi 'wan a de 'v -hi. ¹⁴De ni -do, ε nɔ- ε pa 'mu, 'ki 'v 'aan 'Ba Nyɔsua -mo, -ε ni 'li yako 'kwli, -ε nu□o, ε 'ni -hua□a li□t, 'ki 'a nyibli -mu', -v 'yi nyibli gbagbu 'pa-, 'a nyiblo ni -do bu 'wan.»

-Na 'bihian Nyɔsua a nyiblo 'bu nu -mu de 'kuku -mo, -te -mu', -di nu, 'ti- =mu□v -heε -ni

¹⁵(Ke- -Yusu pi de, ε wen 'ni): «-Na 'bihian Nyɔsua a nyiblo 'bu nu -mu de 'kuku -mo, lee □ne, ba bii yi, □mu□v -lee -ni, -ε mo, de a 'mu, ε -nu, ε nyre yi. 'Bu mo, 'bu yru□o, -ε mo, ε nu de 'kuku, ε 'wi yi, -nu□o ni, 'ε -he -na 'diayi de. ¹⁶Kee, 'bu mo, 'bu 'ye ni yru□o, -ε mo, ε nu de 'kuku, -ε -bi da nyiblo ni -do, -huv' nyibli ni 'hven, bu bi -mu ki. ε mo □han-ti □ni□, Nyɔsua a 'crien 'ε hle□e, -ε mo, nyiblo 'bu 'mu 'a 'bihian -ti -yεε -ni, ε -hve□e ni, -hehpu ni 'hven, ta, bu ni -tuo

ki. 17 Kεε, 'bu 'ye ni yru□o -we, -ε -bi da 'cve a nyibli. 'Bu mo, 'bu 'yi 'ki□i -yru pepe, -ε -bi 'ki 'li -mu 'yi, nyiblo a 'mu, bu mo hulekonyo, -hvu' bu mo nyiblodv -mu', -ε 'yi Nyɩsva -yi.»

'Kli -mv', Nyɩsva yi -Yusu a -nagbopv -nyi*

18 (-ε -bi ke- -Yusu pi de, ε wen:) «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -tebli a pepe -mu', a di le pu nyibli 'ni 'nuo 'li, 'ki 'ne- -tvtv ki, Nyɩsva -mu', -ε ni 'li yako 'kwli, ε di□e 'ni hla -we, ε ko, -tebli a pepe -mu', a di le pu nyibli bu nu, 'ki 'ne- -tvtv ki, Nyɩsva, -ε ni 'li yako 'kwli, ε di wɛn de a 'mu ki -we.

19 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, 'ki 'ne- -tvtv ki, nyibli ni 'hven, 'ki 'li 'a mu 'nyi, 'bu -wen, 'ki bu da Nyɩsva, 'bu -hva□a 'a -ne □dedede, 'na 'Bai Nyɩsva -mu', -ε ni 'li yako 'kwli, ε di □nu□v 'ni -nyi, 20 -ε nu□o, nyibli ni 'hven, ta, 'bu 'kukue le, 'ki 'li 'na 'nyre 'kwli, 'ki 'n ni 'li □nu 'nyi.»

-Yusu wen 'ni: -Na 'bihian 'bu nu -mv de 'kuku -mo, -ε -bi bu -hru 'a de 'kuku a 'mu 'a -ti -mo

(Luku 17.4)

21 -Yusu bu pu 'ki le, -ε -bi Pieli 'yɩya 'v□v 'hvi bu, 'ε 'beti□e, ε wen: «Kvokonyo o, 'na 'bihian Nyɩsva a nyiblo, 'bu 'cibi 'v 'mu de 'kuku a -mɔnunu, 'wi ni -tie 'n ko □bu -hru 'a de 'kuku a 'mu, 'a -ti -mo 'li? □Bi □bu -hru 'a de 'kuku a 'mu 'a -ti -mo, 'wi ni □hlon'hven?» 22 -ε -bi ε wen: «'Ni -pu□v le -bu -hru 'a de 'kuku a -ti -mo, 'wi ni □hlon'hven, keε, ε 'yi hreele -ko. 'A -ne ti, -hru 'a de 'kuku a -ti -mo.» 23 -ε -bi ke-ε pi de, ε wen: «-Te Nyɩsva nu nyibli a win a kvokole, de ε 'wi yi, ε nɔ -bu: 'Blɔgba □dv a 'kɩn, ε nɔ -da 'a -kvannunyibli gbagbi, ε 'mu 'wli -mu' -hre, v ko bu 'pee □ne. 24 -Te ε □tu 'wli a 'mu a -hihre -wlu, -ε -bi v ya□a 'a -kvannunyo -bi yi, -ε 'ble 'a gba kva. 'Wli, ε 'ble kva, ε -we 'li 'wlible -hvohv ni. 25 Kεε, 'wli dv

a 'mu, -ε ti 'mu le, ε 'yi 'li 'a 'pee le -we. ε nɔ -mo 'kɩn a 'mu, bu lee ne 'a nyibli, ε wen: Ba gba nyiblo -bu, ε ko 'a nɔgba ko 'a 'yonv 'hven-, ba plo □nu, -wen □koyo, ε ko, ba plo 'a kvoko-tebli a pepe, -ε di□e nu, ε 'mu gba a 'mu 'pee -ni.» 26 -ε -bi -kvannunyo a 'mu, ε bla□a kwli yi bu, ε wen: 'N 'ble -na bu kva, 'n nyaa -mu le, ko □wlv a 'lɩa. 'N di -na gba a pepe 'ni 'pee -ni. 27 Bu pu 'ki le, -ε -bi 'kɩn a 'mu, ε yru 'a nyai, ε wen: 'Ye □bu □yi□i 'pee -ni, 'n te -mu bu, mu.

28 -Te ε -hɔn 'v□v ye', ε yi ni mi, -ε -bi ε ye 'a 'bi -kvannunyo -bi ki. 'A 'bi a 'mu, ε ye ki, ε 'ble 'a gba 'cɩmε kva. ε nɔ -mu', 'kɩn te wen bu, ε klo 'a 'bi a mlani ni, 'ε nyve□e le, 'ε yi□i -lee -ni: 'Na gba -mu', 'n ko 'li -mu -mo, -nyi 'mo□o, 29 'a 'bi a 'mu, 'ε bla□a kwli yi bu, ε wen: 'N 'ble -na bu kva, 'n nyee -mu le, ko □wlv a 'lɩa. 'N di -na gba 'ni 'pee -ni. 30 Kεε, ε hɩa ni, 'ε ni 'v 'a 'bi a 'mu ke', 'ε pu□v □ji', ε 'mu 'li ni -nɩni, ε 'mu gba a 'mu 'pee -ni, 'ti -v 'mu□v bu te. 31 -Te 'a 'bio -kvannunyibli -mu', v 'ye de a 'mu, -ε mu 'lu -mo, -ε -bi 'waa plo neε 'li bu dtakt, 'v mu 'li 'kɩn -mo, -tebli a pepe a 'mu, -ε mu 'lu -mo, 'v na□a -mo le. 32 ε nɔ -mo 'kɩn bu da□a, ε wen: -Mo -kvannunyo -bu, -ko 'cre, gba a pepe -mu', 'n ko wen 'li -mu -mo, 'wen, 'ye □bu □yi□i 'pee -ni, 'n te -mu bu, -te -nyaa 'mu le a -ti. 33 -Te 'n -nu, 'ni yru -na nyai, ke- ko -bu nu wen -na 'bihian -mu', 'a nyai a yuyru. 34 ε nu□o, 'kɩn a 'mu, 'ε ko yru'bibie dtakt, 'a -ti, 'ε da 'a nyibli, ε wen: «Ba pu□v □ji', v 'mu□v □hɩven □tu, -ε di□e nu, ε 'mu 'li ni -nɩni, ε 'mu 'na gba a pepe -mu' 'pee -ni -we.» 35 -ε -bi ke- -Yusu pi 'ki de, ε wen: «Ke- ni -do, 'na 'Bai -mu', -ε ni 'li yako 'kwli, ε di 'aan 'yiye nu. -Tebli -mu', 'aan 'bio Nyɩsva a nyibli nu 'a mu 'yi □hlon le, 'bu mo, 'ba 'ye ni -hru 'a -ti -mo, 'ki 'li

'aan ɔwli ki, -te 'kɔn a 'mu, e nu 'a nyiblo -mu' a ɔto, ke- Nyɔsua di 'aan ɔto nu -we.»

19

De -mu', -Yusu tɔɔ -ni, 'ki 'b nyibɔv kɔ nɔgba 'hɛn- bu -hihɛ yɛ a -ta'

(Maki 10.1-12; Luku 16.18)

1 -Te -Yusu -we tɔole a 'mu -mɔ, -e -bi e -hɔn 'li Galilebɔgba 'kwli ni, e kɔ 'a -nagbopu* 'hɛn-, 'v mu 'li Sudebɔgba 'kwli, 'ki 'li Sudɛn a 'niki. 2 Nyibli -huɔhuɔ, v nu- yɔ -Yusu ɔwien le kɔe. Kɔklanyibli 'bu ni 'v, e niɔe ni, 'waa 'kɔe 'e -we.

3 Falisiɔtumu* a nyibli -mu', -v ni 'v, v nu- 'yɔya 'vɔv 'huɔ bu, -e diɔe nu, v 'mu 'vɔv le ɔtee -ni, e 'mu ka, 'ki 'v Nyɔsua ye'. E nɔ kɔ -ti 'v yɔɔ le 'beti -ni, 'v pɔ le: «Bɔ Nyɔsua a tete hɛɔe ni, -e mɔ, -tonyiblo kɔ 'hru, 'ki bu pu 'li 'a nɔgba -patu', 'ki 'v 'a -ne ɔdedede a -ta?» 4 -E -bi -Yusu ɔtu ɔnu ɔwɔn, e wen: «N puɔv ɔhaan-tu, -e mɔ, a -hreɔe ni, 'ki 'li Nyɔsuaɔrien 'kwli, -e mɔ, 'kɔ a -wluɔtuule', -te Nyɔsua yɔ la -tonyiblo ni ni, e nuɔo ni, -tonyiblo a 'mu, 'e mɔ nyɔbeyugbe kɔ nɔgba 'hɛn-.

5 E nɔ- kɔ -ti nyɔbeyugbe 'mu 'v 'a 'baɔ kɔ 'a 'dii 'hɛn- bu hie, e 'mu nɔgba kɔ, e kɔ 'a nɔgba a 'mu 'hɛn-, v 'mu 'huɔ bu -nɔnɔ -ni, v ni 'hɛn a 'mu, v 'mu -tonyiblogblo ni -do -he. 6 E ɔhen 'nyɛ, -e mɔ, v 'yɔ 'ki -tonyibli ni 'hɛn 'pa-, kee, v mɔ -tonyiblo ni -do ɔnɔ. 'A -ti o, nyɔbeyugbe kɔ 'a nɔgba 'hɛn-, Nyɔsua -nu, 'v -he -tonyiblo ni -do, nyiblo ɔɔv 'yɔ yɔ -blee -ni, bu -hihia ɔnu yɛ.» Ke- -Yusu pu ɔnu yɔ. 7 -E -bi Falisiɔtumu a nyibli ɔtuɔo ɔwɔn, v wen: «De- kɔ -ti, 'ki 'li tete 'kwli, Nyɔsua a winwɔn-hanyɔ Moise 'e hɛɔa, -e mɔ, nyɔbeyugbe 'bu -hɛ bu pu 'li 'a nɔgba -patu', -e -bi bu 'ɔri 'ɔrien, -e hɛɔe, -e mɔ, e pu 'liɔ -patu', 'ti- bu -ha 'li 'ɔrien a 'mu, bu

-nyi ɔneɔe?» 8 -E -bi -Yusu wen 'ni: «'Aan ɔwli a 'gboklole a -ti ɔnɔ, Moise 'e -nyi 'a mu 'hru, 'ki ba pu 'li 'aan nɔgbɔ -patu' le. Kee, 'kɔ a -wluɔtuule', e 'yɔ la 'mu le -ni. 9 'N yɔ 'a mu 'ni -lee -ni, -e mɔ, nɔgba 'bu 'yɔ 'v 'a nyibɔv bu -hie, 'ti- 'a nyibɔv a 'mu 'bu pu 'liɔ -patu', 'ti- 'bu kɔ nɔgba -bi, -e -bi e nu -wlawli.» 10 -E -bi 'a -nagbopu yɔ 'kiɔ 'ni -lee -ni, v wen: «'Bu mɔ, 'bu ni 'mu le, 'ki 'v nyɔbeyugbe kɔ nɔgba 'hɛn- -mɔ, -e -bi e nu -tee, 'ki v 'ni 'kɔkɔ 'li -ni.» 11 -E -bi -Yusu ɔtu ɔnu ɔwɔn, e wen: «E 'yɔ nyibli a pɛpɛ 'pa-, v 'yɔ 'liɔ 'li -we, bu yru -ti a 'mu le. Nyibli ni -do -mu', Nyɔsua -nyi 'ki, v nu- yruɔ -ti a 'mu le. 12 E kɔ -tebli -huɔhuɔ, -e niɔe, 'ki nyɔbɛpu 'ye ni kɔ nɔgbɔ: -v -bi ni 'v, 'v 'yɔ 'yonɔkɔde, -v -bi 'v ni 'v, 'v -ha ɔnu bɔto, -e diɔe nu, v 'ni ɔha nɔgbɔ kɔ, -v -bi 'ni -kɔkɔ nɔgbɔ, -e diɔe nu, v 'mu Nyɔsua a -kuan ni -do a -ti 'lu mɔ le -hie, Nyɔsua a 'mu, e 'mu nyibli win ki -kɔ -ni. 'A -ti, nyiblo -bu, -e -we 'li -ti -bu a kua'buble, e nɔ- bu 'bleɔe kua.»

-Te -Yusu da la Nyɔsua, 'ki bu nu la 'yonv ɔhaande -mɔ

(Maki 10.13-16; Luku 18.15-17)

13 E kɔ la -nyɔwɔ ɔɔv, 'v gba 'li 'yonv -Yusu yɔ, e 'mu ɔnu dabu 'lu ble pu, kɔ, e 'mu Nyɔsua da, Nyɔsua 'mu 'yonv a 'mu ɔhaande -mɔ nu. Kee, -te -nagbopu* 'ye de a 'mu, -e -bi v -tua 'waa -mɔ'pɔple, v wen: «A 'ni 'haa 'liɔ 'ku.» 14 Kee, -e -bi -Yusu wen 'ni: «Ba -ha 'yonv me le, bu di 'ne- 'mu -mɔ. A 'ni 'kaa 'li ɔnu yɔ, -e nuɔo, nyibli -mu', -v 'wi- 'yonv -bu yɔ, v nu- di 'li Nyɔsua a 'kɔ yrayɔ 'kwli pa,» 15 'e -tua 'waa dabu a 'lublepɔpu, 'e de Nyɔsua, 'ki bu nu ɔnu ɔhaande -mɔ. -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi e -hɔn 'li -tite a 'mu ni, 'e -mu.

-Yusu ko gblotayu -mv', -ε mo la dekonoyo 'hven-

(Maki 10.17-31; Luku 18.18-30)

16 -Nyrōwo [dub 'kwli, gblotayu [dub, ε no- 'yɪya 'v -Yusu 'hvi bu, 'ε yɪ [tɪ 'beti -ni, ε wen: «Tōkonoyo, [haandε a 'di -bi 'n di nu, 'ti-Nyɪsua a 'klo yrayrv -mv', -ε 'yε ni -wε 'li, 'mu [v ko 'li?» 17 -ε -bi -Yusu wen: «Dε- ko -ti [ni yɪ 'mu 'beti -ni, 'ki 'v [haandε a -ta' 'li? Nyɪsua ni -do, ε no- mo [haanniyiblo. 'Bu mo, [ni yɪ [tɪ ni -hve, 'ki Nyɪsua bu -nyi -mu 'klo yrayrv -mv', -ε 'yε ni -wε 'li, -ε -bi [tuu 'v 'a tete 'v.» 18 -ε -bi ε 'beti [e ni, ε wen: «Tete a 'di -bi 'n di 'v [tuu -ni 'li?» -ε -bi -Yusu wen: «[Ni 'laa 'li nyiblo, [ni 'nuo 'li -wlawh, [ni 'yrie 'li, [ni 'pɒv 'li nyiblo hi ki, 19 [tuu 'v -na 'baɪ ko -na 'dii 'hven-, 'ki 'li nvele 'kwli, nve -na 'bihtan -tonyiblo, [wi yɪ -te -nu -na dɪɔnv a nvele.» 20 -ε -bi gblotayu a 'mv, ε wen: «'E mo -tεε, tete a pepe a 'mv, 'n [tuu 'v [v ni. Dε a 'di -bi 'n ko [bv nu de?» 21 -ε -bi ke- -Yusu pɪ [tɪ yɪ, ε wen: «'Bu mo, [ni -hve -bu 'sii 'v yɪ pepe, mu, -bu plo -na kuko-teblh a pepe, -bu -nyi 'a 'wliye [hiɒennyibli le, Nyɪsua 'mv -mu [haandε gbagbu -mo nu, 'ki 'li yako 'kwli. [Ni nu 'ki [tɪ, -ε -bi kve 'mv [wien le, [mv 'na -nagbopi* -he.» 22 Gblotayu -mo -bi, -te ε 'win -ti a 'mv, -Yusu -hla, -ε -bi 'a [wlv bi [hlɔn, 'ε -hɔn 'v [v 'hvi, -ε nu [o, 'a kuko-teblh -hv ni dɪaktɪ.

23 -Tε ε mu 'ki, -ε -bi ke- -Yusu pɪ 'a -nagbopv yɪ, ε wen: «'N yɪ 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mo, ε di 'mv 'ni kla, 'ki dekonoyo bu di 'li Nyɪsua a 'klo yrayrv 'kwli pa. 24 'E mo [han-ti, ε kla 'mv ni, 'ki 'v dekonoyo -mo', -ε kuo nε 'a kuko-teblh [wlv yɪ, bu kuo Nyɪsua [wlv yɪ, bu pa 'li Nyɪsua a 'klo yrayrv 'kwli, 'ε -hi 'v [gbuki-so* bu naa 'v 'die a 'hɔɔ 'yri.» 25 -Yusu a pɒpwin a 'mv, ε maa nε 'a -nagbopv wlɔn le dɪaktɪ. 'A -ti, v wen: «'Bu ko bu ni 'mv le,

-ε -bi nyiblo [dub 'yɪ 'li [tɪ 'li -wε, bu pa 'li Nyɪsua a 'klo yrayrv 'kwli.»

26 -Yusu 'ye [nv -yeye, ε wen: «'Ki 'li -tonyiblo a dɪɔnv a 'klɪ 'kwli, ε 'yɪ 'li [tɪ 'li -wε, bu kuo Nyɪsua [wlv yɪ, 'ti -bu pa 'li 'a 'klo yrayrv 'kwli. Kεε, 'ki 'li Nyɪsua a 'klɪ 'kwli, 'a -nε [dedede -wε 'li nvele.»

27 -ε -bi ke- Pielh pɪ -Yusu yɪ: «-A mu -mo -bi 'li? 'Ye ke, -a hie 'v -aan nyibli bu, ε ko -aan -teblh a pepe 'hven-, [a yɪ -mu [wien le kve. 'A -ti, dε a 'di -bi Nyɪsua di -a mu -nyi 'li?» 28 -ε -bi -Yusu wen: «'N yɪ 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mo, 'mo -bu, -ε mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, ti -mv', -ε ko 'yri 'n di 'v 'na bodɪɔgbata -mv' ki bu ni, 'ki 'li 'klo yrayrv -mv' 'kwli, ti a 'mv 'yri, 'a mu -mv', -v mo 'na -nagbopv ni -pu [tu 'v 'hven, 'ki a di 'v 'aan -nε gbatɪ ki blε ni -wε, -ε di [e nu, a 'mv Yisraekve a [tugbi ni -pu [tu 'v 'hven -bati le -pɒv -ni. 29 Ko, 'a -nε nyiblo 'bu hie 'v 'a 'kayo bu, ko 'a 'diaynv, ko 'a 'baɪ ko 'a 'dii, ko 'a nugba ko 'a 'yonv, ko 'a -cii 'hven-, 'na nvele a -ti, nyiblo a 'mv, -teblh Nyɪsua di [e -nyi, ε di 'ni -hv dɪaktɪ, ε 'mv 'v 'a dε -mv', ε hie 'v bu 'v -hi, Nyɪsua 'mv [v 'klo yrayrv -mv' -nyi, -ε 'yε ni -wε 'li. 30 Kεε, nyibli -mv', -v ni 'v 'waa 'bio 'lu yɪ, 'ki 'li -te ti nε -bu 'kwli, 'waa -huɔhvi, v nv- di 'li 'waa 'bio bu ni -nyrōwo [dub, ε ko, nyibli -mv', -v ni 'li 'waa 'bio bu, 'ki 'li -te ti nε -bu 'kwli, 'waa -huɔhvi 'mv 'v 'waa 'bio 'lu yɪ ni, -nyrōwo [dub.»

20

-Tε -Yusu pv la -cikonyo ko -kvannunyibli 'hven- a 'ledv

1 (-ε -bi -Yusu pv 'ledv -bi, ε wen:) «Nyɪsua 'bu kɔɔ nyibli win ki, dε ε 'wi yɪ, ε no- -bu: 'Dudonoyo gbagbu [dub, ε no- 'hri -nyrajruwo [dub, 'ε mu -kvannunyibli le [mɔɔ mo, -ε di [e nu, v 'mv 'a -kvan nu, 'ki 'li 'a -ci ki. 2 -Tε ε 'ye yɪ -henyibli, -ε -bi ε ko [nv

'hven-, v -yra□a ni, 'ki bu 'pɛɛ □nu-nyrɔwɔ 'mumu a 'wliye, 'ɛ lee □nu, 'ki bu mu 'a -kvan nu, 'ki 'li 'a -ci ki. ³ Muu 'v 'yru bu 'yaa 'v a ti 'yie, -ɛ -bi ɛ 'hru ni de, 'ɛ mu 'li -tite -mu', nyibli -mu', -v =mɛ -kvan le, v yɪ 'v blɛ ni, 'ki 'v -tite a 'mu, 'ɛ ye 'v nyibli -bi bu, -v 'ye ni nu -kvan □du. ⁴ -ɛ -bi ɛ wen: Ba mu 'li 'na -ci ki -wɛ, a 'mu -kvan nu. 'Wliye -mu', -ɛ blɛɛ nɛ 'a mu yɪ, 'n di 'a mɔ□ɔ 'ni -nyi. ⁵ ɛ nɔ- mɔ nyibli a 'mu, bu mu 'li 'a -ci ki. Muu 'v 'yru bu nyra bu a ti 'yie, -ɛ -bi ɛ 'hru ni de, 'ɛ mu -kwannunyibli -bi le □mɔ mɔ. De ni -do a 'mu, ɛ nɔ- ɛ -nu 'yru-hiile a ti 'yri. ⁶ -Tɛ ɛ hie 'li -haawɔ ni -do, nyibli 'mu -kvan bu -nyraa -ni, -ɛ -bi ɛ 'hru ni de, 'ɛ mu 'li -tite -mu', nyibli -mu', -v =mɛ -kvan le, v yɪ 'v blɛ ni, 'ɛ ye 'v nyibli -bi bu de, ɛ wen: De- kɔ -nyrɔwɔ -gbu -bu, a yɪ mɔ -hii -ni, 'ki a 'ye ni nu -kvan 'li? ⁷ -ɛ -bi v □tu□o □wɔn, v wen: Nyiblo □du 'yɪ -a mu -kvan -mɔ -pu a -ti □niɔ. -ɛ -bi ɛ wen: 'Bu ni 'mu le, -ɛ -bi ba mu 'li 'na -ci ki -wɛ, a 'mu 'na -kvan nu.

⁸ -Tɛ 'yru yɪ 'li yakɔ 'kwli le ni -wɛ, -ɛ -bi -cikonyɔ da 'a -kwannunyibli a nyiblo gbagbu ni, ɛ wen: Da -kwannunyibli a pɛpɛ, □mu □nu 'pɛɛ -ni. Yɪ-henyibli -bu 'pɛɛ -ni, v nu-mɔ nyibli -bu, -v pɛɛ 'tɔ, 'n pu -kvan ki. ɛ nɔ- -di nu -nunu, yɪ-henyibli -mu', 'n pu wen -kvan ki, □mu □nu ki ye. ⁹ Nyibli -mu', -v nu -haawɔ ni -do a -kvan, -tɛ v -di, v 'ye -nyrɔwɔ 'mumu a 'wliye. ¹⁰ -Tɛ nyibli -mu', -v mɔ wen yɪ-henyibli, v pu wen -kvan ki, v 'ye dɛ a 'mu, -ɛ mi 'lu -mɔ, -ɛ -bi 'waa □wɪ wen, 'waa -nɛ 'wliye di 'ni -hu, ɛ 'mu 'v 'waa 'bio a -nɛ 'v -hi. Kɛɛ, v -nyi □nu -nyrɔwɔ 'mumu a 'wliye -wɛ. ¹¹ -Tɛ v -nyi □nu 'wliye a 'mu, -ɛ -bi v pu -cikonyɔ yru le, ¹² v wen: Nyibli -mu', -v pɛɛ 'tɔ, -v nu -haawɔ ni -do a -kvan, kɔ -a mu -bu, -v -tua

wen 'li □hven a 'yiye, -nyrɔwɔ -gbu -bu 'kwli, 'yru yɪ kɛ yɪ -hven -ni, v kɔ -a mu 'hven-, 'wliye ni -do, ɛ nɔ- =pɛɛ nɛ -a mu. ¹³ Kɛɛ, -cikonyɔ □tu 'a nyiblo ni -do □wɔn, ɛ wen: 'Buhɔn o, 'n 'yɪ -mu -kaa -ni. □Bi -kɔ 'mu 'hven-, -a 'yɪ wen□ɛ -yra, 'ki □bu 'pɛɛ wen -mu -nyrɔwɔ 'mumu a 'wliye. ¹⁴ 'A -ti o, gba -na 'wliye, -bu mu. Nyibli -bu, -v pɛɛ 'tɔ, 'n pu 'v -kvan 'yie, 'wliye ni -do -mu', 'n -hva □bu -nyi □nu, 'wliye ni -do a 'mu, ɛ nɔ- 'n -hva □bu -nyi -mu -wɛ. ¹⁵ -Tɛ 'n ni 'na kɔkɔ-tebli a naale, 'mɔ kɔɔ 'li□i -mɔ. □Bi ca □tui, -tɛ 'na □wɪv nɔ yɪ a -ti?»

¹⁶ -ɛ -bi -Yusu wen 'ni de: «'A -ti o, nyibli -bu, -v ni 'li 'waa 'bio bu, -nyrɔwɔ □du, v nu- di 'v 'waa 'bio 'lu yɪ ni, ɛ kɔ, nyibli -mu', -v ni 'v 'waa 'bio 'lu yɪ, v nu- di 'li 'waa 'bio bu ni.»

-Tɛ -Yusu hla la 'a 'kɔkɔv kɔ 'a 'klɔ'hihru a -ti, 'a 'wɪ ni ta a 'wɔ, nɔ- -bu

(Makɪ 10.32-34; Luku 18.31-34)

¹⁷ -Tɛ -Yusu -yɛ, -ɛ -bi ɛ 'tɛ gbe 'hru 'lu -mɔ, ɛ kɔ 'a -nagbopu* 'hven-, 'v mi 'li Jrusɛdɪɔ 'kwli. Bu yɪ 'ki 'hru ni nɛ, -ɛ -bi -Yusu da 'a -nagbopu ni -pu □tu 'v 'hven ni, 'v bii yɪ, 'ɛ lee □nu, ɛ wen: ¹⁸ «Ba pu 'mu nva yɪ bu. Jrusɛdɪɔ, -a mi 'li 'kwli, 'mɔ -bu, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'ki v di 'li 'mu Nyɪsua a -cohlunpinyo* gbagbi -ji' pu, kɔ tetetɔonyɔ 'hven-, v 'mu 'mu -bati le -puv -ni, v 'mu le pu, 'n blɛɛ 'kɔkɔv yɪ. ¹⁹ 'Bu -hi, 'ti- v 'mu 'mu nyibli -mu', -v 'yɪ Nyɪsua -yi -ji' pu, nyibli a 'mu, v 'mu 'mu 'caa -ni, v 'mu 'mu lɔkɔ -bii -ni, 'ti- v 'mu 'v 'mu tugbe 'yie -kɔɔ -ni, -ɛ di□e nu, v 'mu 'mu 'la. -Nyrɔwɪ ni 'hven 'bu -hi, ta a -nyrɔwɔ, Nyɪsua kɔ bu -ha 'li 'mu 'kɔkɔnyibli 'nyɪ, bu -ha 'mu 'klɔ.»

-Tɛ Sakɪ kɔ Saan 'hven-, 'waa 'dii lee la -Yusu, -ɛ mɔ, ɛ -hve□ɛ ni,

'a yonv bu ni -hvan 'v -Yusu 'hvi bu, 'ki 'li Nyitsva a bvnule' (Maki 10.35-45)

20 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi Sebede a nugba, e no- 'yia 'v -Yusu 'hvi bu, e ko 'a yonv ni 'hven 'hven-, -v mo -Yusu a -nagbopv* Saki ko Saan, 'e blaqa kwli yi bu, -e diqe nu, e 'muqv de -hva.

21 -E -bi ke- -Yusu piti yi, e wen: «De a 'di -bi -hve qbv nu, 'ki 'v -mu -mo 'li?» -E -bi e qtuqo qwon, e wen: «Ti -mu', -e ko 'yri -di nyibli a pepe win ki -koo -ni, 'ki 'li Nyitsva a bvnule', 'n -hveqe ni, -bu wen, 'na yonv ni 'hven -bv, bu ni 'v -mu 'hvi bu, -do 'ki 'li -na diidektibia ki, -do -bi 'ki 'li -na kamlaktibia ki.»

22 Ke- -Yusu piti qnv yi: «De -bv, a -hve, de bu di 'nyre qhen, a 'yiti -yi. qbi qhivendu -mu', 'n di 'ye, a -we 'li ba 'yeqe ni?» -E -bi v wen: «A -we 'li qti ni.» 23 -E -bi e wen: «'E mo qhan-ti, qhivendu a 'mu, 'n di 'ye, a 'muqv 'ye. Kee, nyiblo, -e ko -bv ni 'na diidektibia ki bu, ko, nyiblo -bi -mu', -e ko -bv ni 'na kamlaktibia ki bu, e 'yi 'mo 'pa-, 'ni -waqa li qnv 'nyre ni. 'Na 'Ba Nyitsva a qgbetu, e no- di nyibli a 'mu 'nyre wa.»

24 -Te -nagbopv ni -pu -bi -mu', v 'win -ti a 'mu, 'diayinv ni 'hven, v lee -Yusu, -e -bi v -tua 'waa yrv a lepvle. 25 E no- mo -Yusu bu da 'waa pepe, e wen: «A yiqe ni, -e mo, 'klo -bv a 'luyinv, -v nee 'waa dako, v qtu qnv qhiven, 'v yi qnv 'plo. 'Waa 'kunde a 'mu, v nii 'li qti 'cre 'kwli. 26 'A mu -mo -bi, e 'yi yi -blee -ni, bu qti 'mu le, 'ki 'li 'a mu 'nyi. Nyiblo 'bv -hve bu mo 'aan naanyo, nyiblo a 'mu, e blee yi, bu mo 'aan -heenyo. 27 E ko, 'ki 'li 'a mu 'nyi, nyiblo 'bv -hve bu mo 'aan 'luyinv, nyiblo a 'mu, e blee yi, bu -we -mo, 'ki bu -hee ne 'aan pepe. 28 'Na 'mumu -bv, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n 'yi -di, 'ki nyibli bu -hee 'mu, kee, 'n di ni, 'ki qbv -hee nyibli, e ko,

qv -ha 'na dionv, 'mu 'ku, -e diqe nu, 'na 'kukv a 'mu, e 'muqv nu, Nyitsva 'mu nyibli -hvhvi qgble, 'ki 'v 'waa de 'kuku -mo.»

-Te -Yusu nu laqa, 'yii'donyv qdv, 'waa yii kle la yi

(Maki 10.46-52; Luku 18.35-43)

29 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu ko 'a -nagbopv* 'hven-, 'ki v -hven 'li 'dico -mu', v dee Seliko 'kwli. -Te v yi 'dico a 'mu 'kwli ni qti, nyibli -hvhvi kve qnv qwien.

30 'Hru a 'mu, v ne, e no- ko 'nyia 'yri 'yii'donyv ni 'hven ni 'v bu. 'Yii'donyv a 'mu, v 'win ni, -e mo, -Yusu, e no- yi -hi. E no- mo bu 'yaa 'li win, v wen: «Toonyo o, Dafidi a 'Yu, yru -aan nyai mo!»

31 Nyibli -mu', -v ni 'v -tuo a 'mu ki, v -tua 'waa -mo'puple, v wen: «Ba ma wien mo!» Kee, v hia ni, 'v 'sii yi, 'v 'yee 'li win, v wen: «Dafidi a 'Yu, yru -aan nyai mo!»

32 -Te -Yusu 'win 'waa win, -e -bi e nyra bu, 'e da qnv. -Te v nyre 'vqv 'hvi, -e -bi -Yusu 'beti qnv ni, e wen: «De a 'di -bi a -hve, qbv nu, 'ki 'v 'a mu -mo 'li?» 33 -E -bi v wen: «Toonyo o, -a -hve -bv nuqo, -aan 'yii -bv, -v kle, bu kle yi!» 34 E no- mo -Yusu bu yru 'waa nyai, bu -hren 'waa 'yii le. Ti ni -do a ti 'yri, -e -bi v ni 'hven a 'mu, v -tua leyuyruo, 'v bi 'v -Yusu ke', 'v -tua 'a qwienlekukve.

21

-Te -Yusu 'ya la Jrusredio 'kwli

(Maki 11.1-11; Luku 19.28-40; Saan 12.12-19)

1 -Te -Yusu ko 'a -nagbopv* 'hven-, v mi 'li Jrusredio 'kwli, -e -bi 'ki v nyre 'li 'dico -mu', -e ko 'nyre mo Betifase 'kwli, -e ni 'v dogba -mu' qhlon, -e ko 'lu olifieti ni 'li, -Yusu 'e lee ne 'a -nagbopv ni 'hven. 2 Ke- e piti qnv yi: «'Dico -mu', -e ni 'li 'a mu ye', ba mu 'li qti 'kwli. 'Ba 'ya 'dico, a di yee 'v 'kasra ko 'a 'yu 'hven-, v mua bu. 'Ba yee 'v qnv bu, -e -bi ba qwle qnv, ba ya

'mu □nu yi. ³ Nyiblo □du 'bu 'beti 'a mu, -ε -bi ke- ba pu: Kōkōnyo, ε nō- hūε □nu. 'Ba hla□a, ti nī -do a ti 'yri, ε di 'nī wen, a 'mu 'lī □nu 'lī ya.»

⁴ De a 'mu, ε mu 'lu -mō, -ε di□e nu, -tī -mu', Nyisua a winwlōn-hanyo* hla la, ε 'mu -nue -nī. -Tī a 'mu, ε nō- -bu:

⁵ «Ke- ba pu Siondō (-ε mō Jrusredō) a nyibli yi:

Ba 'ye ke, 'aan -ne Bodō, ε nō- yi 'ne- 'a mu -mō di.

ε □tō 'lī 'a dōnu nī,

'ε 'ya 'u 'kasra kī, ε kō 'kasrayu 'hūen-.»

⁶ -Te -Yusu lee la 'a -nagbopu nī 'hūen a 'mu, -ε -bī u mu nī, 'u nu de -mu', -Yusu lee □nu, ⁷ 'u ya 'kasra kō 'a 'yu a 'mu 'hūen- -Yusu yi. -Te u 'ya □nu, -ε -bī 'waa danī kō 'waa wlawlī 'hūen-, ε nō- u pu 'u 'kasra a 'mu kī ble, -ε di□e nu, -Yusu 'bu 'ya 'u□u kī, ε 'mu danī a 'mu kī bu nī. (-ε nu□o, ε tūε □ne nyibli nī, -ε mō, ε mō bodō □nō, -ε ye 'lī kibūwēenle 'lī, ε 'yi tu 'pa-, ε 'nī -ya□a 'lī□i 'lī. ε nō- kō -tī, 'ε 'ya 'u 'kasra a 'mu kī.) ⁸ -Te u yi 'lī nī di, nyibli -hūohū pu 'u 'waa danī 'hru wlōn ble. -U -bī nī 'u, 'u 'bē -hugbi, 'u pu 'u□u 'hru wlōn ble, -Yusu 'ε ne□e kle, ⁹ nyibli 'u ne□e ye' le, kō, -u bī 'u yi□i □wien le kūε. Ke- u nī, 'u 'yεε 'lī win, u wen: «-Na 'wio, Dafidī a 'Yu, -mō -bu, -ε yi 'lī di, 'kī 'lī Kōkōnyo Nyisua a 'nyre 'kwli. Nyisua bu kō -tī a 'yi'buale, 'kī 'lī yakō 'kwli!» ¹⁰ -Te -Yusu pa 'kī 'lī Jrusredō 'kwli, -ε -bī 'dō mi 'lī, 'ε yi 'lī di, 'u yi le 'beti -nī: «Nyiblo a 'du -bu ε pa 'mu 'lī?» ¹¹ -ε -bī nyibli wen: «ε nō- mō Nyisua a winwlōn-hanyo -Yusu. 'Kī ε 'tī 'lī Nasaletī, 'kī 'lī Galileblugba 'kwli.»

-Te -Yusu bla la -tebliplonyibli le, 'kī 'lī Nyisua a 'kagbau a -yaa 'kwli
(Makī 11.15-19; Luku 19.45-48; Saan 2.13-22)

¹² -Yusu -mō -bī, 'kī 'lī Nyisua a 'kagbau a -yaa 'kwli, 'kī ε pa 'lī. 'Kī 'lī -yaa a 'mu 'kwli, 'kī puplonyibli nī 'lī, 'wlugba-tebli -bu, u nī, 'u yi Nyisua a -cōhlōn pi, ε nō- u ple. 'Kī 'u -tīte nī -do a 'mu, 'kī 'wli'cīcīnyu nī 'u -wε, 'u yi hīapuwli 'cīcī -nī. -Te -Yusu yεε 'u □nu bu, -ε -bī ε -tua 'waa lebūbla, 'ε yi 'wli'cīcīnyu a 'teble yi ble □jiri -nī, 'ε 'nyrεε 'lī -hungboplonyu a gbatī yre. ¹³ Ke- ε pī □nu yi, ε wen: «D 'cru la 'lī□i Nyisuaerīen 'kwli nī, -ε mō: Nyisua wen 'nī: 'Na 'kayu nī 'u nī, -ε di□e nu, nyibli 'mu 'lī 'mu -daa -nī.» Ke- -Yusu pī de, ε wen: «Kεε, 'a mu -mō -bī, a nī 'kayu a 'mu 'yiyri nyibli a 'kayu -mō'.»

¹⁴ Tī nī -do a 'mu 'yri, -ε -bī 'yī'dōnyu kō nīanīnyu 'hūen-, u nu- 'yīya 'u -Yusu 'hūi bu, 'kī 'lī Nyisua a 'kagbau a -yaa 'kwli, -Yusu, 'ε nu□o, 'waa 'kūε 'ε -wε. ¹⁵ Nyisua a -cōhlōnpīnyu* gbagbī kō tetetōnyu -mu', -u nī 'u -tuo a 'mu kī, u 'ye □wilekεε-tebli a 'mu nī, -Yusu -nu, 'u 'wīn 'yonu a win, 'kī 'lī Nyisua a 'kagbau a -yaa 'kwli, 'yonu a 'mu, 'u 'yεε 'lī win, 'u pī le: «-Na 'wio, Dafidī a 'Yu!» ε nō- nu□o, nyibli gbagbī a 'mu, 'u bī yru' le, ¹⁶ 'u lee -Yusu, -ε mō: «□Bī -tī -mu', u hle, □yī□i 'nī 'wīn?» -ε -bī -Yusu wen: «līn, 'n yi□i 'nī 'wīn. 'N pu□u □haan-tī, -ε mō, -tī -mu', u 'cru la 'lī Nyisuaerīen 'kwli, a -hre□e nī. -Tī a 'mu, ε nō- -bu: Nyisua o, 'n nu□o nī, 'yonu kō 'nyinyayonu 'hūen- 'u pī -mu 'nyre le -wε.»

¹⁷ -Te ε pu 'kī le, -ε -bī ε -hōn 'u □nu 'hūi, 'ε mu 'lī Betanidō 'kwli. 'Kī ε pεε 'lī.

-Te -Yusu pu la tugbe -mu', u deε figie 'jro -mō
(Makī 11.12-14,20-24)

¹⁸ -Te -nyre -nyε, -ε -bī -Yusu kō 'a -nagbopu* 'hūen-, u yi -mε kle, 'u yi 'lī Jrusredō 'kwli di. Bu yi 'kī nī di, -ε -bī 'kanu bī 'lī -Yusu

'kwli. 19 Bu ta 'kɪ 'lɪ ye' lɛ, -ɛ -bɪ ɛ 'ye tugbɛɖ -mʊ', ʊ dɛɛ figie nɪ. 'Kɪ ɛ nyra 'b 'hrunyɪa 'yri bʊ, 'ɛ mu 'bʊʋ ɔhlɔn, kɛɛ, hawi nɪ -do, ɛ nɔ- ɛ yɛɛ 'lɪɔɪ yra bʊ. ɛ nɔ- mɔ bʊ lee tugbɛ a 'mʊ, -ɛ mɔ: «Kʊɛ kɛ 'kɪ mɔ bʊ, ɔnɪ 'tʊʋ 'kɪ 'kui de, 'kɔ -mɔ 'kɔ.» Ti nɪ -do a ti 'yri, -ɛ -bɪ tugbɛ a 'mʊ, ɛ 'kʊ nɪ.

20 -Tɛ -Yusu a -nagbopʊ 'ye dɛ a 'mʊ, -ɛ -bɪ 'waa ɔwɪ kɛɛ lɛ dɪaktɪ, 'b 'beti -Yusu, ʋ wɛn: «Dɛ- nu 'kɪɔɪ, tugbɛ -bʊ, 'ɛ 'wʊ 'bʊ ti nɪ -do a 'ti 'yri, 'ɛ 'kʊ 'lɪ?» 21 -ɛ -bɪ -Yusu ɔtu ɔnʊ ɔwɔn, ɛ wɛn: «'N yɪ 'a mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -ɛ mɔ, 'bʊ mɔ, 'ba kuo Nyɪsʊa ɔwɔb yɪ -tɛɛ, ɛ kɔ, 'ba 'yɛ nɪ pʊ gbɛ, a -wɛ 'lɪ ba nu dɛ -bʊ, 'n nuu tugbɛ -bʊ -mɔ nɪ. ɛ 'yɪ dɛ nɪ -do a 'mʊ 'pa-. A -wɛ 'lɪ ba lee dʊgba -bʊ nɪ -wɛ: -Hɔn mɔ -tɪtɛ -bʊ, -bʊ bi 'lɪ 'yru -mɔ, -ɛ -bɪ dɛ a 'mʊ, ɛ di mu 'lɪ -mɔ. 22 'Bʊ mɔ, 'ba yɪ Nyɪsʊa dɛ nɪ -hʊɛ, 'ba kuo ɔnɛ ɔwɔb yɪ, -ɛ mɔ, ɛ diɔɛ 'a mʊ 'nɪ -nyɪ, 'ɛ mɔ ɔhan-tɪ, ɛ di 'a mɔɔɔ 'nɪ -nyɪ.»

-Tɛ -Juukʊɛ a naanyʊ, ʋ yɪ la -Yusu lɛ 'beti -nɪ, -ɛ mɔ, nyɔ- nyɪɔɛ 'kɪ, 'kɪ bʊ nu -teblɪ -mʊ', ɛ nɪ*
(Maki 11.27-33; Luku 20.1-8)

23 -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, ɛ -bɪ 'kɪ -Yusu mu 'lɪ Nyɪsʊa a 'kagbau a -yaa 'kwli, 'ɛ -tʊa nyibli Nyɪsʊa a -tɪ a tɔɔlɛ. Bʊ nɪ 'kɪ 'lɪ tɔɔlɛ 'kwli, -ɛ -bɪ Nyɪsʊa a -cɔhlɔnpinyʊ* gbagbɪ, ʋ kɔ -Juukʊɛ a 'blʊ a nyibli -bɪ 'hʊɛn-, ʋ 'yɪya 'bʊʋ 'hʊɪ bʊ, ʋ wɛn: «Nyiblo a 'dɪ -bɪ -nyɪ 'kɪ -mʊ 'kɪ, 'kɪ -bʊ bla -teblɪplonyibli -bʊ lɛ 'lɪ? Nyiblo a 'dɪ -bɪ -lee -mʊ -wɛ, -bʊ nu -teblɪ a pepɛ -bʊ, -nɪ 'lɪ?» 24 -ɛ -bɪ -Yusu ɔtu ɔnʊ ɔwɔn, ɛ wɛn: «'Na 'mumu -bʊ, 'n di 'beti 'a mʊ dɛ. 'Bʊ mɔ, 'ba -hɪhɪa 'mʊ klɛ, -ɛ -bɪ 'n di 'a mʊ klɛ 'nɪ -hɪhɪa -nɪ -wɛ. 25 ɔBʊ 'beti 'a mʊ: Nyiblo a 'dɪ -bɪ -lee la Saan, 'kɪ bʊ pʊ la nyibli 'nie 'lɪ lɛ 'lɪ? ɔBɪ Nyɪsʊa ɔnɔɔ, -ʋʋ- tonyibli ɔnɔɔ?» -ɛ -bɪ ʋ -tʊa 'waa dɪɔnʊ a lɛ'betile, ʋ wɛn:

«-Bɪ' -a di 'kɪ pʊ 'lɪ? 'Bʊ mɔ, ɔba pʊ lɛ: Nyɪsʊa -lee la 'nɛɔɛ, -ɛ -bɪ ɛ di ɔhɪan -mɔ, ɛ 'mʊ -a mʊ 'beti -nɪ: -Tɪ -mʊ', Saan hlɛ la, dɛ- kɔ -tɪ 'a 'yɪ 'kɪɔɪ ɔhaan-tɪ -pʊ 'lɪ? 26 Mɔ, 'bʊ mɔ, ɔba pʊ lɛ: -Tonyibli ɔnɔɔ, -ɛ -bɪ nyibli kɔ bʊ yɛɛ nɛ -a mʊ -tɪ, -ɛ nuɔɔ, -tonyibli a pepɛ pʊʋ ɔhaan-tɪ, -ɛ mɔ, Saan mɔ la Nyɪsʊa a winwɔn-hanyɔ* ɔnɔɔ.» 27 ɛ nɔ- nuɔɔ, 'b ɔtu -Yusu ɔwɔn, ʋ wɛn: «-A 'yɪ 'a ɔdedede -yɪ.» -ɛ -bɪ -Yusu wɛn: «'Na 'mumu, 'n 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, ɔbʊ lee nɛ 'a mʊ -wɛ, nyiblo a 'dɪ -bɪ, -ɛ -nyɪ 'mʊ 'kɪ, 'kɪ ɔbʊ nu -teblɪ a pepɛ -bʊ, 'n nɪ.»

-Yusu pʊ la 'baɪ kɔ 'yonʊ nɪ 'hʊɛn a 'ledʊ

28 -ɛ -bɪ kɛ- -Yusu pɪ -Juukʊɛ* a naanyʊ yɪ, ɛ wɛn: «'N -hʊɛ ɔbʊ pʊ 'a mʊ 'ledʊ yɪ, -ɛ diɔɛ nu, dɛ a di 'lɪ -mɔ lɛ -hie, 'mʊʋ 'ye. Nyɪbɛhɪan ɔdʊ, ɛ nɔ- kɔ la 'yonʊ nyɪbɛpʊ nɪ 'hʊɛn, 'ɛ lee la 'a yɪ-hɛyʊ, ɛ wɛn: 'Na 'yʊ ɔ, mu kɛ 'lɪ -ci kɪ, ɔmʊ 'na -kʊan nu. 29 -ɛ -bɪ ɛ -hɪhɪa 'a 'baɪ klɛ, -ɛ mɔ: 'N hɪa nɪ, 'nɪ -muɔɔ lɪ. Kɛɛ, muu 'bʊ ye', -ɛ -bɪ ɛ 'ciɔɪ 'a 'lulɛ-hihie nɪ, 'ɛ mu 'lɪ 'a 'baɪ a -ci kɪ, 'ɛ mʊ -kʊan nu mɔ. 30 Dɛ nɪ -do 'a mʊ, nyɪbɛhɪan a 'mʊ, ɛ tɛ wɛn 'a yɪ-hɛyʊ -mɔ, ɛ nɔ- ɛ tɛ 'a 'hʊɛn a 'yʊ -mʊ' -mɔ -wɛ. ɛ nɔ- mɔ -bɪ, ɛ wɛn: -Aa, 'na 'baɪ ɔ, 'n di 'lɪ 'nɪ mu. Kɛɛ, ɛ 'yɪ 'lɪ -mu.» 31 -ɛ -bɪ -Yusu yɪ 'kɪ -Juukʊɛ a naanyʊ -mʊ' 'nɪ 'beti -nɪ, ɛ wɛn: «'Kɪ 'lɪ 'yonʊ nɪ 'hʊɛn a 'mʊ 'nyɪ, nyiblo a 'dʊ -bɪ, -ɛ =tuu 'bʊ 'a 'baɪ 'lɪ?» -ɛ -bɪ ʋ wɛn: «Yɪ-hɛyʊ ɔnɔɔ.» -Yusu yɪ 'kɪ ɔnʊ 'nɪ -lee -nɪ, ɛ wɛn: «'N yɪ 'a mʊ 'nɪ -lee -nɪ -tɛɛ, nyibli -mʊ', -ʋ di 'lɪ Nyɪsʊa a 'kɔ yrayrʊ 'kwli pa, ʋ nʊ- mɔ 'blwɪlɪ'tinyʊ kɔ 'lawɪnʊgbɪ 'hʊɛn-. 'A mʊ -mɔ -bɪ, a 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ ba pa 'lɪ. 32 'N hlɛɔɛ nɪ, -ɛ nuɔɔ, 'a mʊ Yisraekʊɛ, Saan Batisɪ di 'nɛ- 'a mʊ 'nyɪ, 'ɛ tɔɔ nɛ 'a mʊ 'hru -mʊ', -ɛ 'sɪi 'bʊ yɪ, a di gba. Kɛɛ, -tɪ -mʊ', ɛ -hɪa, a 'yɪɔɪ ɔhaan-tɪ -pʊ. Nyibli -bʊ, -ʋ

mɔ 'blɔwli'tunyɔ, kɔ 'lawlunɔgbɪ
'hɔɛn-, ɔ nu- pɔɔv ɔhaan-tɪ, 'v 'ciɪ
'waa nununɔmli. -Tɛ a 'yɛ dɛ a 'mɔ,
a 'yɪ Saan a 'mɔ nɔa yɪ bu -pɔ, 'a
'yɪ 'aan nununɔmli 'ciɪ -nɪ.»

-Tɛ -Yusu pɔ la -ci'yieɔtunyɔ, -v
kɔ la -balɔ a 'ledɔ

(Maki 12.1-12; Luku 20.9-19)

33 (-Yusu 'tɛ yɪ 'lɪ -cɔhlɔnpinyɔ*
gbagɪ a 'mɔ kɔ -Juukɔɛ* a
naanyɔ -bɪ 'hɔɛn- -mɔ -hlee -nɪ 'kɪ
'lɪ Nyɪsɔa a 'kagbaɔ a -yaa 'kwli.)
ɛ wɛn: «Ba pɔ 'mɔ nɔa yɪ bu, 'mɔ 'a
mɔ 'ledɔ -bɪ yɪ pɔ: -Cikɔnyɔ ɔɔɔ,
ɛ nɔ- ci la 'a -ci. 'Kɪ 'lɪ -ci a 'mɔ
'kwli, ɛ 'dɔɔ 'lɪ 'lili ɔɔɔ. 'A 'yɔ, ɛ
tɔɪ, ɔ dɛɛ ɔnɛ rɛsɛn. 'Dɔɔnyɔ a
'mɔ, 'a ɔgbɛtɔ, ɛ nɔ- ha 'a -ci a 'mɔ
yɪ, 'ɛ 'blɔ 'lɪ 'hɔɔ gbɛtɛɛ 'kwli lɛ, -ɛ
diɔɛ nu, 'bɔ yɪ 'a 'yɔ nɪ 'plɔɛ, 'a
'nie 'mɔ 'lɪ 'hɔɔ a 'mɔ 'kwli lɛ bi,
ɛ 'mɔɔv nɔ -mɔ' nu. ɛ nu 'hɪ-gbɔ
-wɛ, -ɛ kɔ kɪ ɔ di 'v bu nyra, ɔ 'mɔ
-ci 'yie ɔtu, 'yiyirinyibli a -tɪ. -Tɛ
ɛ -wɛ -kɔan a pɛpɛ a 'mɔ -mɔ, -ɛ
-bɪ ɛ lee -kɔannunuyibli ɔɔɔ, 'kɪ bu
mu -ci a 'mɔ, 'a -kɔan nu, -ɛ diɔɛ
nu, 'a 'dɔɔɔ-ɛbɛli 'bɔ -tɔ, ɔ 'mɔɔv
'a 'kɪbɪa -nyi, -kɔannunuyibli a 'mɔ,
'waa 'mumu, ɔ 'mɔ 'waa -nɛ 'kɪbɪa
kɔ -wɛ. -Tɛ -cikɔnyɔ a 'mɔ, ɛ -wɛ
-kɔan a 'mɔ a yɪɛɔɔtutulɛ -mɔ,
-ɛ -bɪ ɛ mu 'dagba blɔɔɔ. 34 -Tɛ
'dɔɔɔ-ɛbɛli a 'ciɛti nyre 'v, -ɛ -bɪ
-cikɔnyɔ a 'mɔ, ɛ lee nɛ 'a lɛlɛnyɔ
-bɪ, 'kɪ bu mu 'lɪ -ci'yieɔtunyɔ -mɔ,
ɔ 'mɔ ɔnɔ 'ciɛɛ-ɛbɛli -mɔ', -ɛ blɛɛ
-cikɔnyɔ yɪ -nyi, ɔ 'mɔ ɔnɛɔɛ yɪ
ya. 35 -Tɛ lɛlɛnyɔ a 'mɔ, ɔ nyre
'lɪ, -ɛ -bɪ -ci'yieɔtunyɔ a 'mɔ, ɔ
klɔ ɔnɔ nɪ, 'v bi lɛlɛnyɔ -bɪ -tɛɛ,
'tɪ- 'v 'la 'a 'yɛɛ -bɪ, 'v pɔ ta a
lɛlɛnyɔ 'hɪ -mɔ lɛ, 'v 'laɔa. 36 -Tɛ
-cikɔnyɔ 'wɪn dɛ a 'mɔ, -ɛ mu 'lu
-mɔ, -ɛ -bɪ ɛ lee nɛ 'a lɛlɛnyɔ -bɪ
dɛ. Nyibli a 'mɔ, ɔ nu- -hɔ, 'v -hi
'v yɪ-hɛnyibli -mɔ', ɛ lee mɔ. Kɛɛ,
dɛ nɪ -dɔ, -ci'yieɔtunyɔ -mɔ', ɔ nu
yɪ-hɛnyibli -mɔ' -mɔ, ɛ nɪ -dɔ a
'mɔ, ɛ nɔ- ɔ nu 'waa dɛ -bɪ -bɔ -mɔ.
37 -Tɛ lɛlɛnyɔ a 'mɔ, ɔ -hi, -ɛ -bɪ ɛ

lee nɛ 'a ɔgbɛtɔ a 'yɪ, 'kɪ bu mu 'lɪ
ɔnɔ -mɔ, -ɛ nuɔɔ, 'a ɔwɔɔ wɛn 'nɪ:
-Tɛ ɛ mɔ 'na 'yɪ, ɔ di kɔ 'a 'bɔtuulɛ.
38 Kɛɛ, -tɛ -ci'yieɔtunyɔ -mɔ', ɔ 'yɛ
'yɪ a 'mɔ, -ɛ yɪ 'lɪ di, -ɛ -bɪ kɛ- ɔ
pɪ, 'kɪ 'lɪ 'waa dɔnɔ 'nyɪ: Nyiblo
-bɔ, -ɛ di -ci -bɔ kɔ -nyrɔwɔ ɔɔɔ,
ɛ nɔ- yɪ 'lɪ di. 'A -tɪ, -ba 'laɔa, -a
'mɔ -ci -bɔ kɔ, 39 'v klɔɔɔ, 'v 'hrɔɔ
'lɪɔɪ -ci 'kwli, 'v 'laɔa.» 40 -ɛ -bɪ
-Yusu wɛn 'nɪ: «'A mɔ 'n yɪ 'beti
-nɪ, nyiblo -bɔ, -ɛ kɔ -ci a 'mɔ, 'bɔ
-di, dɛ a 'dɪ -bɪ ɛ di -ci'yieɔtunyɔ a
'mɔ -mɔ nu 'lɪ?» 41 -ɛ -bɪ ɔ ɔtuɔɔ
ɔwɔn, ɔ wɛn: «'Cɛkɔnyibli -mɔ',
ɛ 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bu yru 'waa nyar,
ɛ 'mɔ ɔnɔ 'la, 'tɪ- ɛ 'mɔ 'lɪ -ci a
'mɔ 'lɪ -ha, ɛ 'mɔɔv -ci'yieɔtunyɔ
yɪyɪ -bɪ -nyi, 'dɔɔɔ-ɛbɛli a 'ciɛti
'bɔ nyre 'v, ɔ 'mɔɔv 'a 'kɪbɪa -nyi.»
42 -ɛ -bɪ kɛ- -Yusu pɪ ɔnɔ yɪ, ɛ wɛn:
«-Tɪ -bɔ, ɔ 'cɪɪ la 'lɪ Nyɪsɔacɪɛn
'kwli, 'n pɔɔv ɔhaan-tɪ, a -hreɔɛ
nɪ. -Tɪ a 'mɔ, ɛ nɔ- -bɔ:
'Katuo -mɔ', 'kayupɔnyɔ 'yɪ -hɔa
bu nuu -kɔan 'yɪ,
v pɔ 'kɪbɪa kɪ,
ɛ nɔ- -hɛ 'kayu a 'mɔ a 'katuo
gbagɔ.
Kɔkɔnyɔ Nyɪsɔa, ɛ nɔ- nuɔɔ, 'ɛ -hɛ
'katuo gbagɔ,
'tɪ- 'ɛ nɔɔ 'yie kɛ, 'kɪ 'v -a mɔ -mɔ.»
43 -ɛ -bɪ kɛ- -Yusu pɪ dɛ ɛ wɛn: «'N
yɪ 'a mɔ 'nɪ -lee -nɪ, 'a mɔ Nyɪsɔa
a dako -mɔ', Nyɪsɔa kɔɔ win kɪ,
ɔhaandɛ -mɔ', ɛ nɪ 'a mɔ 'yɪ ɔhlɔn
lɛ, -ɛ -hɔɛn 'lɪ 'aan win a kɪkɔɔɛ
'kwli, ɛ di 'a mɔɔɔ -jt' 'nɪ -ha, ɛ
'mɔɔv dako -bɪ -nyi, -ɔ di 'v Nyɪsɔa
'v ɔtuu -nɪ. [44 Nyiblo 'bɔ bi 'v
'katuo a 'mɔ kɪ, ɛ kɔ bu -yɪyɛ lɛ,
mɔ, 'katuo a 'mɔ, 'bɔ biɔɛ kɪ, ɛ di
wɔwɔaɔa lɛ.]»
45 Nyɪsɔa a -cɔhlɔnpinyɔ gbagɔ
kɔ Falisiɔtumɔ* a nyibli -mɔ', -ɔ
nɪ 'v -tɔɔ a 'mɔ kɪ, ɔ 'wɪn 'ledɔɔ a
'mɔ nɪ, 'v yruɔɔ, -ɛ mɔ, ɔ nu- -Yusu
ɔhɛn 'nyɛɛ. 46 -Tɛ ɔ yru dɛ a 'mɔ,
-ɛ -bɪ ɔ ɔmɔɛ 'hru lɛ, 'kɪ bu klɔɔɔ,
ɔ 'mɔɔv 'la. Kɛɛ, hɔannɔ nɪ ɔnɔ
nɪ, 'kɪ bu klɔɔɔ, -ɛ nuɔɔ, ɔ yɪɔɛ

ni, -ε μο, nyibli -hooohui deε -Yusu Nytsua a winwlon-hanyo*.

22

-Yusu pu la 'blipadiide a 'ledu (Luku 14.15-24)

¹ -ε -bi 'ki -Yusu neε 'li 'ledu 'kwli de, 'ε -hιhιε -juukue* a naanyu, -u 'beti wen□ε kle, ε wen: ² «Nytsua 'bu koo nyibli win ki, de ε 'wι yi, ε nο -bu: Ε ko la bodio □du. Ε nο-lee ne 'a -kuannunyibli, 'ki bu pi a 'yu a 'blipadiide, ³ 'ε da nyibli -bi didide a 'mu ki. -Te dediti nyre 'u, -ε -bi ε lee ne 'a -kuannunyibli ni, ε wen: Ba mu, ba da nyibli -ni wen. -Te u -mu, u yee 'u □nu bu, 'u lee □nu, -ε -bi u wen: -A hιa ni, -a 'ni -di□ε 'li. ⁴ -ε -bi ε lee ne 'a -kuannunyibli -bi de, ε wen: Ba mu, ba lee nyibli -mu', 'n da wen, 'na didi-tebli -we mo, 'n 'la 'na blo ko 'na nuvabloyonu 'huen- ni. -Tebli a pepe -we mo. 'A -ti, bu di 'li, u 'mu 'blipadiide a 'mu di. ⁵ Kee, nyibli a 'mu, u -da, -sogbloε a -ti, 'u 'yi -di, 'u mu 'waa -kuan-mo le, nyiblo -bi ni 'u, 'ε mu 'li 'a -ci ki, -ε -bi ni 'u, 'ε mu plo mo, ⁶ -u -bi ni 'u, -kuannunyibli a 'mu, -u mu □nu da mo, 'u klo □nu, 'u bi □nu -bibi, 'u 'hιa □nu le. ⁷ -Te bodio a 'mu, ε 'win -ti a 'mu, -ε -bi ε bi yru', 'ε lee ne 'a 'seyo, 'ki bu 'la 'crekonyibli a 'mu, ko, bu pu 'waa 'dio 'to. ⁸ -ε -bi ke-ε pu 'a -kuannunyibli yi de: 'Blipadiide -we mo, keε, didide a 'mu, ε 'yi nyibli -bu, 'n da wen yi -bleε -ni. ⁹ Ba mu 'li -tite -mu', nyibli -huu 'li, nyibli a pepe -mu', a di 'li bu -yee -ni, ba da □nu, bu di 'blipadiide ki. ¹⁰ Ε nο- mo -kuannunyibli a 'mu bu mu, bu 'kukue nyibli a pepe -mu' le, u yee 'u bu, -u mo nyibli -mu', -u =tui 'u Nytsua, ko nyibli -mu', -u 'ye ni □tuu 'u Nytsua. (Nyibli a pepe -mu', u -da, -u -di, u -nyi □nu 'blipawlawu, u 'mu□u pu.) Nyiblidu a 'mu, u nu- -we ti ki. Ε

nu□o ni, 'blipakayu -mu', 'ε 'yii 'li, 'ki 'u nyibli -mo.

¹¹ -ε -bi bodio pa ni, ε 'mu nyibli -mu', u -da 'ye. -Te ε pa 'ki, -ε -bi ε 'ye□ε ni, -ε mo, 'ki 'li nyibli a 'mu, u -da 'nyi, nyiblo ni -do ni 'li, 'ε 'yi 'blipawlawu -pu. ¹² -ε -bi ke-ε pu□i yi: 'Bιhιan o, -mo -bu, -ε 'yi 'blipawlawu -pu, □yi yi -bleε -ni, -bu pa 'ne-. Kee, -ti bu di□ε kle -hιhιa -ni, ε 'yi□i -yi. ¹³ Ε nο- mo bodio bu lee ne 'a -kuannunyibli, ε wen: Ba mu ne 'a bu ko 'a dabu. Ba pu 'li□i -patu', 'ki 'li halo 'nyi. 'Ki ε di 'li □hien -wee -ni, ko, 'ki ε di 'u yru -puu -ni -we.» ¹⁴ -ε -bi ke-ε -Yusu pu de, ε wen: «Nytsua de nyibli -hooohui, 'ki bu wen, bu koo □nu win ki, keε, nyibli ni -do -mu', -u ween de a 'mu ki, u nu-ε -ha 'li, 'ki ε 'mu □nu win ki -koo -ni.»

De -mu', -Yusu too la -ni, 'ki 'u 'blowli a de ki (Maki 12.13-17; Luku 20.20-26)

¹⁵ -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi Falisi□tumu* a nyibli, u mu -gbolugbo ko mo, -ε di□ε nu, u 'mu 'hru le □muo, -te u di -Yusu a le'betile nu, 'ti- a □won□tutuo 'kwli, u 'mu 'li -naa -ni, u 'mu□u -ti -yee -ni, u 'mu□u klo. ¹⁶ -Te u -yra de a 'mu, -ε -bi u te 'waa -nagbopu -bi bu, ko nyibli -bi 'huen-, -u mo 'kui Helodi a □tumu a nyibli, 'ki bu mu 'li -Yusu 'hu. -Te u nyre 'li□i -mo, -ε -bi u wen: «Tooonyo o, -a yi□ε ni, -ε mo, -hle -ti a -tee, □ni tve -ti a -tee, 'ki 'u de -mu', Nytsua -hue -a mu a -ta'. 'Bu mo, □ni yi□i ni hle, □ni -pie□ε huannu, 'ki 'u -tonyiblo a 'lule-hihie a -ta', 'ye □bu ε mo nyiblo gbagbu. ¹⁷ 'A -ti o, lee ne -a mu -na 'lule-hihie, 'ki 'u -ti -bu, -a di -mu 'beti -ni ki: □Bi Nytsua a tete wen 'ni, -ba -ha 'blowli, -ba -nyi□ε Romakue a 'kui gbagbu, -u'v-, -a 'yi yi -bleε -ni, -ba -nyi □ne□ε?» ¹⁸ Kee, -Yusu yi 'waa 'lule-hihie -huan ni. Ε nο- ko -ti 'ε yi □nu -lee -ni, ε wen: «De-ko 'mo a yi 'beti -ni, 'a yi 'u 'mu

le [tee -ni, 'a mu -bu, -v nee 'li ni 'huen 'li? [Bi a 'mu]v 'ye, 'bu mo, 'ni yi Romakue a 'kuun gbagbu a -ti le ni -hee -ni, e ko Nytsua a -ti 'huen-, a 'mu 'mu -ti -yee -ni? 19 Ba too 'mu 'wli a 'mu, a ni, 'a yi 'blwli 'pee -ni,» 'a 'wliyoko a 'yee ni -do yi, 'b ya]a 'a 'yee ni -do yi. 20 -E -bi e wen: «Nyiblo a 'di -bi, -e ko yigbakla -ni 'u]v ki 'li? Nyiblo a 'di -bi, -e ko 'nyre v 'cru 'v -we 'li?» 21 -E -bi v wen: «Romakue a 'kuun gbagbu [nuc.» -E -bi ke- Yusu pi 'ki [nu yi, e wen: «'A -ti o, de -bu, -e blee 'kuun gbagbu yi, ba -nyi [ne]e, e ko, de -bu, -e blee Nytsua yi, ba -nyi [ne]e -we.» 22 -Te v 'win -ti a 'mu, -Yusu -hitha [nu kle, e kee 'waa [wli le. E no- mo bu hie 'u]v bu, bu mu.

De -mu', -Yusu -too -ni, 'ki 'v 'klo'hihru a de ki

(Maki 12.18-27; Luku 20.27-40)

23 'Ki 'li Jrusreduc 'kwli, e ko la [tumu [du. 'A 'nyre mo Sadusi]tumu*. U nu- hle]e, -e mo, 'bu mo, nyiblo 'bu 'ku, e 'yi 'li]i 'li -we, bu -hon 'li 'kukonyibli 'nyi, bu 'hri 'klo, 'ki 'li Nytsua yi. U nu- ko nyibli -mu 'v -Yusu 'hvi, 'ki 'li -nyrowo ni -do a 'mu 'kwli, -e di]e nu, v 'mu]v le 'beti -ni. -Te v nyre 'ki 'u]v 'hvi, -e -bi v wen: 24 «Too]yo o, 'ye tete -bi, Nytsua a winwlon-hanyo Moise 'cru la, e hie la -a mu le, e no- bu: Nyibeyugbe 'bu ko nugba, 'ti- muu 'li ye', nyibeyugbe a 'mu, 'bu 'ku, 'bu 'yi 'v 'yonu bu -hie, -e -bi nyibeyugbe a 'mu, -e 'ku, 'bu ko 'diay nyibehian, e no- blee yi, -bu ko 'a nugba a 'mu, e ko]c 'huen-, v 'mu 'yonu ko, 'ki 'v 'a 'diay -mu', -e 'ku a -ta'. Ke- Moise a tete pi.»

25 Ke- v pi de, -e mo: «E ko la 'diay nyibepu ni [hlon'huen, 'ki 'ne- a mu 'nyi, 'waa yi-henyiblo, e no- ko nugba, nyibehian a 'mu, 'e 'yi 'v 'yu bu -hie, 'e 'ku, 'e -hie 'a nugba 'a 'diaynu a 'huen a nyiblo le. 26 De ni -do a 'mu, e no- nu 'huen a

nyiblo, ko ta a nyiblo 'huen-, 'e mu 'lu -mo -mumu, 'e ye [hlon'huen a nyiblo ki. 27 -Te 'waa pepe, v 'ku 'ki, -e -bi nugba a 'mu, e 'ku ni -we. 28 -Ti -a di 'beti mo, -a -hve -bu -hitha -a mu kle, e no- -bu: -Nyrowo -ko 'kwli nyibli di 'li 'kukonyibli 'nyi -hon, v di 'klo 'hri, 'ki 'li Nytsua yi, nyiblo a 'di -bi, 'ki 'li nyibepu ni [hlon'huen -mu' 'nyi, -e di 'ki nugba a 'mu ko 'li, -e nu]o, -te v ni la 'ne- tutu ki, nyibepu a pepe a 'mu, v ko la]a ni?» 29 -E -bi -Yusu [tu [nu [won, e wen: «A ke ni, -e nu]o, 'a 'yi Nytsacrten -yi, 'a 'yi]i -yi -we, -e mo, Nytsua ni 'khi ki. 30 Ti -mu', -e ko 'yri nyibli di 'li 'kukonyibli 'nyi -hon, v di 'klo 'hri, 'ki 'li Nytsua yi, nyibepu ko nugbi 'huen-, v 'yi 'li]i 'li -we, bu kuko -ni. Kee, -te Nytsua a lelenyu ni 'mu, ke- v di 'mu ni -we. 31 'Ya 'v 'lu de, de -bu, -e mo nyibli bu -hon 'li 'kukonyibli 'nyi, bu 'hri 'klo, 'n yi]e ni, -e mo, -ti -mu', Nytsua -hla, 'ki 'u]v ki, a -hre]e ni, 'ki 'li 'a 'crten 'kwli. Ke- Nytsua pu la: 32 'Mo -mo Nytsua -bu, Abrahamu de, e ko Yisaki, ko Sakobu 'huen-. E 'wi yi, ti -mu', -e ko 'yri Nytsua yi la 'li Moise -mo -hlee -ni, Abrahamu, ko Yisaki, ko Sakobu 'huen-, v 'ku la ni see la. Kee, -a yi]e ni, -e mo, e 'yi 'kukonyibli 'pa-, v 'ni -da]a li Nytsua, kee, 'klon]nyibli, v nu- de]e. ('A -ti, 'ba pu le, -e mo, nyiblo 'bu 'ku, e 'ni 'hri]i 'klo, 'ki 'li Nytsua yi, e 'yi [han-ti 'pa-.)» Ke- -Yusu -pu.

33 Nyibli a pepe -mu', -v pu -Yusu nua yi bu, 'waa [wli kee le, toole a 'mu, 'a -ti.

Nytsua a tete gbagbu -mu', -e ni 'v tete a pepe 'lu yi

(Maki 12.28-34; Luku 10.25-28)

34 -Te Falisi]tumu* a nyibli 'win, -e mo, -Yusu [tu Sadusi]tumu* a nyibli [won, 'e nu]o, 'ki v 'yi 'ki -ti [du 'ye, bu hla. E no- mo bu 'kukue le, bu mu 'v -Yusu 'hvi.

35 'Kɪ 'lɪ ɲɲɔ 'nyɪ, tetetɔɔnyɔ ɲɲɔ nɪ 'lɪ. Ɛ nɔ- 'beti -Yusu, -ɛ diɲɛ nu, ɛ 'mʊ 'vɔvɔ lɛ ɲɲɛ -nɪ, ɛ 'mʊ kɑ, 'kɪ 'v Nyɪsʊɑ ye', ɛ wɛn: 36 «Tɔɔnyɔ o, tete a pɛpɛ -bʊ, Nyɪsʊɑ -nyɪ -a mʊ, 'a dɛ a 'dɪ -bɪ -mɔ tete gbɔgbʊ, -ɛ -hi 'v 'a 'biɔ 'v 'lɪ?» 37 -Ɛ -bɪ -Yusu wɛn: «-Blɛɛ yɪ -bʊ nʊɛ -na Kʊkɔnyɔ Nyɪsʊɑ, 'kɪ 'lɪ -na ɲɲwɔ a pɛpɛ kɪ, kɔ, 'kɪ 'lɪ -na 'lulɛ-hihie a pɛpɛ 'kwli. 38 Ɛ nɔ- mɔ Nyɪsʊɑ a tete gbɔgbʊ, 'kɪ 'lɪ tete a pɛpɛ 'nyɪ. Ɛ nɔ- nɪ 'v tete a pɛpɛ 'lu yɪ. 39 Tete, -ɛ blɛ 'vɔvɔ ke', -ɛ mɔ Nyɪsʊɑ a tete gbɔgbʊ -wɛ, ɛ nɔ- mɔ: -Blɛɛ yɪ -bʊ nʊɛ -na 'bɪhɪɑn -tonyiblo, ɲɲwɪ yɪ -tɛ -nu -dɪɔnʊ a nʊɛlɛ. 40 Tete nɪ 'hʊɛn a 'mʊ, v nʊ- kɔ 'kwli Moise a tete a pɛpɛ -hʊɛn 'lɪ -wlu, v kɔ Nyɪsʊɑ a winwɔn-hanyʊ* a tɔɔlɛ 'hʊɛn.»

Wanyɔ mɔ bodɔ Dafidɪ a 'yonʊ a 'Yu ɲɲɔ

(Makɪ 12.35-37; Luku 20.41-44)

41 -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ Falisiɲɲɔtumʊ* a nyibli 'kukue lɛ, -Yusu 'ɛ yɪ ɲɲɔ lɛ 'beti -nɪ, ɛ wɛn: 42 «Dɛ a 'dɪ -bɪ a yɪ 'lu -mɔ lɛ -hie, 'kɪ 'v Wanyɔ -mʊ', Nyɪsʊɑ pʊ la lɛ, ɛ di la ya a -ta' 'lɪ? Nyɔ- mɔ 'a 'baɪ gbɔgbʊ 'lɪ?» -Ɛ -bɪ v wɛn: «Wanyɔ a 'mʊ, ɛ nɔ- mɔ bodɔ Dafidɪ a 'yonʊ a 'Yu.» 43 -Ɛ -bɪ ɛ 'beti ɲɲɔ nɪ, ɛ wɛn: «'Bʊ nɪ 'mʊ lɛ, -bɪ' Nyɪsʊɑ a -Hihɪu* -nu, Dafidɪ 'ɛ daa Wanyɔ a 'mʊ 'a Kʊkɔnyɔ, 'ɛ hlaɲɑ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊɑcrɪɛn 'kwli, -ɛ mɔ:

44 Kʊkɔnyɔ Nyɪsʊɑ lee 'na Kʊkɔnyɔ nɪ, -ɛ mɔ:

Nɪ mɔ 'na diidekɪbɪɑ kɪ bʊ, -kɔ 'mʊ 'hʊɛn-, -a 'mʊ nyibli win kɪ -kɔɔ -nɪ, ɛ 'mʊvɔvɔ gba -gbɔgbɑ, 'mʊvɔvɔ nu,

ɲɲmʊ -na yraanyibli bʊɪ 'lu blɛ ɲɲtu.»

45 -Ɛ -bɪ -Yusu wɛn 'nɪ de: «-Tɛ Dafidɪ a ɲɲgbɛtʊ, ɛ dɛɛ Wanyɔ a 'mʊ, 'a Kʊkɔnyɔ, -bɪ' Wanyɔ a 'mʊ, ɛ -wɛ 'lɪ bʊ nu 'kɪ Dafidɪ a 'Yu a pʊpɑ 'lɪ?» 46 Nyibli -mʊ', -v nɪ 'v, ɛ 'yɪ nyiblo ɲɲɔ -kɔ, 'kɪ 'lɪ ɲɲɔ 'nyɪ,

-ɛ -wɛ 'lɪ bʊ -hɪhɪɑ -Yusu klɛ. Kʊɛ 'v -nyrɔwɔ a 'mʊ 'yie bʊ, nyibli yɪ pie hʊannʊ, 'kɪ bʊ 'betiɲɛ -tɪ ɲɲɔ.

23

-Tɛ -Yusu lee la 'a -nagbopʊ, 'kɪ bʊ ɲɲtu 'waa dɪɔnʊ 'yie, 'kɪ 'v -Juukʊɛ* a naanyʊ a -ta'*

(Makɪ 12.38-39; Luku 11.43,46; 20.45-46)

1 -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ kɛ -Yusu pɪ nyibli -mʊ', kɔ 'a -nagbopʊ 'hʊɛn- yɪ, ɛ wɛn: 2 «Nyɪsʊɑ a tetetɔɔnyɔ kɔ Falisiɲɲɔtumʊ* a nyibli 'hʊɛn-, 'waa -kʊɑn, ɛ nɔ- mɔ bʊ -hɪhɪɑ nyibli tete -mʊ', Nyɪsʊɑ -nyɪ la Moise klɛ. 3 'A -tɪ, -tɪ a pɛpɛ -mʊ', v di 'a mʊ -lee -nɪ, ba nuɲɔ, kɔ, ba ɲɲtuu 'vɔvɔ 'v. Kɛɛ, -tɛblɪ -mʊ', v ni, a 'nɪ 'nuo 'lɪɲɪ, -ɛ nuɲɔ, -tɪ -mʊ', v tʊɛ nyibli, 'waa 'mumu, v 'nɪ -nuɲɔ lɪɲɪ. 4 V nɪ 'v nyibli ke', 'kɪ bʊ ɲɲtuu 'v tete a gbɛgbɛ 'v, -v kɔ 'vɲɲtuule -kla 'mʊ, -wɛn 'bɛnɪ, kɛɛ, v 'nɪ -hɛɛɲɛ lɪ ɲɲɔ dɛ gbe, 'kɪ bʊ ɲɲtuu 'v tete a 'mʊ 'v. 5 'Waa -tɛblɪ a pɛpɛ, v ni, v niɲɛ nɪ, -ɛ diɲɛ nu, nyibli 'mʊ ɲɲɔ 'yie kɪ bʊ 'nɛɛ -nɪ, kɔ, v 'mʊ ɲɲɔ 'nyrɛ lɛ pʊ. Ba 'ye 'waa dukwli gbi -mʊ', -v kɔ 'kwli, v pɪ 'lɪ Nyɪsʊɑcrɪɛn lɛ, 'a dɛ -bʊ, v 'mʊɛ yɪ bʊ, ɛ kɔ 'a dɛ -bʊ, v pɪ 'lɪ dabʊ lɛ. Dukwli a 'mʊ, 'waa -nɛ 'bʊɑ nɪ dɪɑkɪ. 'Tɪ-, 'lɪlɪ -mʊ', v ni, 'v mʊɛ 'waa wlɔwɪ a ɲɲhlɔndɛ blɛ, -ɛ mɔ Nyɪsʊɑ a 'vɲɲtuule a yruule, v niɲɛ nɪ, 'waa -nɛ, 'ɛ -hlɔ dɪɑkɪ. V ni -tɛblɪ a 'mʊ nɪ, -ɛ diɲɛ nu, v 'mʊvɔvɔ nyibli -tɔɔ -nɪ, -ɛ mɔ, v mɔ -tɛɛ a Nyɪsʊɑ a nyibli ɲɲɔ. 6 V nʊɛ ɲɲɛ nɪ, 'bʊ da ɲɲɔ dididɛ -mɔ, bʊ nɪ 'lɪ ye' bʊ, -ɛ diɲɛ nu, nyibli 'mʊ ɲɲɔ 'ye. Dɛ nɪ -do a 'mʊ, ɛ nɔ- v ni, 'bʊ mɔ, 'bʊ mu 'lɪ Nyɪsʊɑ a 'kayu bʊ. 7 'Bʊ mɔ, 'bʊ mu 'v -tɪtɛ -mʊ', nyibli -hʊʊ 'v, v nʊɛ ɲɲɛ nɪ, 'kɪ nyibli bʊ pʊ ɲɲɔ 'wio blɛ, 'kɪ 'v 'waa 'vɲɲtuule a -ta'. V nʊɛ ɲɲɛ nɪ -wɛ, 'kɪ nyibli bʊ daa ɲɲɔ Tɔɔnyɔ. 8 Kɛɛ, 'a mʊ -mɔ -bɪ, a

'nu 'nuo 'li□i, nyibli 'nu 'daa 'li 'a mu tcoonyo, -e nu□o, a ko Tcoonyo nu -do. 'Aan pepe, a mo de nu -do, □wi yi 'diaynu. ⁹ 'Ki 'ne- -tutu ki, a 'nu 'daa 'li nyiblo □du 'aan 'Bai, -e nu□o, a ko 'Bai nu -do, 'e nu 'li yakoo 'kwli. ¹⁰ 'A 'nu 'nuo 'li□i, u 'nu 'daa 'li 'a mu Nyiblo gbagbu, -e nu□o, a ko Nyiblo gbagbu nu -do, e no-nee ne 'a mu. 'Mo-mo Wanyo -mu', Nyisua pu la le, e di la ya. ¹¹ 'A -ti, 'ki 'li 'a mu 'nyi, nyiblo -mu', -e mo 'aan nyiblo gbagbu, e bleeyi bu mo 'aan -heenyoo. ¹² Nyiblo -mu', -e 'yee 'li 'a dionu, Nyisua di 'li□i 'nu □tuo -ni, ko, nyiblo -mu', -e -tue 'li 'a dionu, Nyisua di 'li□i 'nu 'yaa -ni.»

-Yusu yi yee Nyisua a tetetcoonyo ko Falisi□tumu a nyibli -ti*

(Maki 12.40; Luku 11.39-42,44,52; 20.47)

¹³ Nyisua a tetetcoonyo ko Falisi□tumu a nyibli -mu', -u nu 'u, u nu- -Yusu yi 'li -mo -hlee -ni, e wen: «'A mu Nyisua a tetetcoonyo ko Falisi□tumu a nyibli 'huen-, -u nee 'li nu 'huen, 'jro 'ki 'u 'a mu -mo, -kotu 'hru -mu', nyibli di wen na, u 'mu wen 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli pa, a ke□e ni. Mo, 'aan 'mumu, a 'nu -pa□a 'li, 'a ke nyibli -bi yi, 'ki bu pa 'li, 'ye □bu u yi 'li pupa nu -hue.

[¹⁴ 'A mu Nyisua a tetetcoonyo ko Falisi□tumu a nyibli, -u nee 'li nu 'huen, 'jro 'ki 'u 'a mu -mo, -e nu□o, a -he -tugbanugi, 'waa kuko-tebli a pepe □jre. 'Ti- 'ba yi Nyisua nu de, 'aan Nyisua a dida hlo ki bu, -e di□e nu, nyibli 'mu le pu, a mo □haannyibli □nuo. E no- di□e nu, -bati -mu', Nyisua di 'a mu le -puu -ni, e 'mu 'klu ki nu, e 'mu 'u -u -bi a -bati 'u -hi.]

¹⁵ 'A mu Nyisua a tetetcoonyo ko Falisi□tumu a nyibli, -u nee 'li nu 'huen, 'jro 'ki 'u 'a mu -mo. A ne 'blugbi a pepe ki, 'yru ko -tutu 'huen-, 'a □tui 'u 'klu, -e di□e nu,

nyiblo nu -do 'mu 'aan nyisua de ki wen. 'Bu mo, 'bu wen□e ki, -e -bi a ni□e ni, 'e yi 'crekcoonyo -he, 'e yi 'u 'a mu 'u -hi, 'e koe yunyre□wli nu 'huen. 'Bu nu 'mu le, -e -bi e bleeyi, -nyrowo □du, Nyisua bu pu 'li□i na -mu', -e 'ye nu jre 'nyi.

¹⁶ 'A mu Nyisua a tetetcoonyo ko Falisi□tumu a nyibli, -u nee 'li nu 'huen, 'jro 'ki 'u 'a mu -mo. A tue ne nyibli nu, -e mo, 'bu mo, nyiblo 'bu 'suu Nyisua a 'kagbau, -e -bi e 'yi yi -blee -ni, de a 'mu, e 'suu -ni, bu nu□o. Kee, 'bu mo, 'bu 'suu -gulu -mu', -e ni 'li Nyisua a 'kagbau a 'mu bu, -e -bi de a 'mu, e 'suu -ni, e bleeyi bu nu□o, (-e nu□o, a wen 'ni, -gulu a 'mu, e mo de gbagbu □nuo, 'ki 'u Nyisua ye', 'e -hi 'u Nyisua a 'kagbau 'u.)

¹⁷ 'A mu -mu', -u 'yi 'lule-hihie -ko, 'ti- -u 'wi 'yii'donyo yi, a yi□e ni -tee, -e mo, Nyisua a 'kagbau mo de gbagbu □nuo, 'ki 'u Nyisua ye', 'e -hi 'u -gulu -mu', -e ni 'li 'kayu a 'mu 'kwli, -e nu□o, Nyisua a 'kagbau, e no- nu□o, -gulu a 'mu, 'e -he de gbagbu, 'ki 'u Nyisua ye'.

¹⁸ Ke- a pu, 'a tue nyibli, -e mo, nyiblo 'bu nu 'u, 'bu 'suu Nyisua a -cohlonpiile*, e 'yi yi -blee -ni bu nu de -mu', e 'suu -ni. Kee, 'bu mo, 'bu 'suu -cohlon* -mu', -e ni 'u -cohlonpiile', -e -bi de a 'mu, e 'suu -ni, e bleeyi bu nu□o.

¹⁹ 'A mu nyibli -mu', -u 'wi 'yii'donyo yi, a yi□e ni -tee, -e mo, -cohlon mo de gbagbu □nuo, 'ki 'u Nyisua ye', 'e -hi 'u -cohlonpiile -mu' 'u, -e ko ki -cohlon a 'mu, e ni 'u, -e nu□o, -cohlon, e no- ni□e, -cohlonpiile 'e mo de gbagbu, 'ki 'u Nyisua ye'. ²⁰ 'A -ti o, nyiblo 'bu nu 'u, 'bu 'suu -cohlonpiile, -e -bi -tebli a pepe -mu', -u nu 'u□u ki, u nu- e 'suu -ni. ²¹ Mo, nyiblo 'bu 'suu Nyisua a 'kagbau, e □hen 'nyre, e 'suu Nyisua, -e ni 'li□i bu nu -we.

²² 'Bu mo, nyiblo 'bu 'suu yakoo, e 'suu yakoo, -e mo Nyisua a bunule, 'e 'suu Nyisua -mu', -we, -e ni 'li

yako 'kwli.

²³ A mu Nyisva a tetetoonyo ko Falisiqtumu a nyibli, -u nee 'li ni 'hven, 'jro 'ku 'v 'a mu -mo. 'Bu mo, 'ba ko hawi -mu', a pi 'li didide -mo, ko 'a -ne 'dudode 'cume qdu, a -he 'li -sade 'kwli, e no- ko -pu a de a -he 'li, 'a yuqt Nyisva -nyi. Kee, a 'ni -hieqe liqt 'lu -mo le, 'ku ba nu -tebli gbagbi -mu', v 'cru 'li Nyisva a tetecrien 'kwli. A 'ni -hie liqt 'lu -mo le, 'ku 'aan nununmli bu 'sii 'v yi, ba ko nyibli a nyai, ko, ba kuo Nyisva qwlv yi -tee. De a 'mu, e no- a ko ba nu wen, 'ti- a 'mu wen 'li 'aan 'dudotebli a -pu a de -ha, a 'mu wenqe Nyisva -nyi.

²⁴ A mu nyiblinaanyo -mu', -v 'wi- 'yii'donyo yi, 'n pu qne de yi: A -he 'aan 'nunanie ni, -e diqe nu, a 'ni qha -tamlye qdu mla, -e ni 'li 'nie a 'mu -mo, kee, a 'ni 'yeqe li bli, -e ni 'li, 'a mleqe. (E 'wi yi, a qtuiqe 'yie, 'ku ba qtuu 'v tete 'cumi, kee, tete gbagbi -mu', a 'ni qtuuo 'v qnu 'v.)

²⁵ A mu Nyisva a tetetoonyo ko Falisiqtumu a nyibli, -u nee 'li ni 'hven, 'jro 'ku 'v 'a mu -mo. 'Aan 'kwli'naapueli ko 'aan 'kwli-itaapueli 'hven-, v nu- a yre le. Kee, 'ku 'li 'aan qwli ki, 'yiyrie ko -huhva-tebli -huvn 'hven-, v nu- 'yii 'li. ²⁶ Mo Falisiqtumu a nyiblo, -e ko 'yii qdoo, yra 'li -na 'kwli'naapueli 'kwli le, -e -bi 'a ke di 'li 'ni 'wv, e 'mu 'v yi 'sii -ni. (E qhen 'nyre, qtu 'v 'kli, -e diqe nu, -na qwlv 'mu 'v yi 'sii -ni, 'ku 'v Nyisva ye', -e diqe nu, -tebli a pepe, 'ku 'li -na 'klo 'kwli, v 'mu 'v yi 'sii -ni -we.)

²⁷ A mu Nyisva a tetetoonyo ko Falisiqtumu a nyibli, -u nee 'li ni 'hven, 'jro 'ku 'v 'a mu -mo. A 'wi 'dabi yi, v 'pent -ni. 'Dabi a 'mu, v noo 'yie kle, kee, v 'yii 'li ni, 'ku 'v 'kukukui a 'klt -mo, ko 'ku 'v qhunhon-tebli a gblegble -mo.

²⁸ De ni -do, e no- e pa 'mu, 'ku 'v 'a mu -mo. A noo 'li nyibli 'yii kle,

kee, sey-sey a nee 'li ni 'hven, de 'kuku 'yii 'li 'aan qwli ki.»

-Yusu wen 'ni, Nyisva a tetetoonyo ko Falisiqtumu a nyibli 'hven-, -v nee 'li ni 'hven, Nyisva a -bati di qnv 'ni klo (Luku 11.47-51)*

²⁹ «A mu Nyisva a tetetoonyo, ko Falisiqtumu a nyibli 'hven-, -v nee 'li ni 'hven, 'jro 'ku 'v 'a mu -mo, -e nuqo, Nyisva a winwlon-hanyo*, ko nyibli -mu', -v ko 'klo 'sii la 'v yi, 'aan 'banu 'ile la le, a yi 'waa 'dabi 'ni qhrenti -ni -tee, ³⁰ 'ti- 'a pi le: 'Bu mo, qba ni la 'klo ti a 'mu 'yri, -a 'yi la 'liqt 'li -we, -ba bi la -aan 'banu ki, -ba 'la la Nyisva a winwlon-hanyo a 'mu. ³¹ -Te a ni 'puple le, e qhen 'nyre, a yruiqe ni, -e mo, nyibli -mu', -v 'ile la Nyisva a winwlon-hanyo le, 'a mu -mo 'waa 'yonv. ³² A -ti o, de -mu' 'aan 'banu qtu la -wlu, ba gbaqa 'lu -mo, -e diqe nu, a 'muqv 'lu -yra.

³³ A mu -mu', a kee nyibli, 'aan nununmli 'e nyre yi, a 'wi- hro yi. Nyisva a -bati di 'a mu 'ni klo, e 'mu 'li 'a mu na -mu', -e 'ye ni jre 'nyt pu. A 'ni 'hie 'liqt 'lu -mo le, -e mo, a di 'liqt wlon 'ni qta. ³⁴ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, 'n di ya 'a mu Nyisva a winwlon-hanyo, ko qtakonyo, ko nyibli -mu', -v tve Nyisva a -ti. A di 'waa de -bi 'ni 'la, a 'mu 'v -v -bi tugbe 'yie -koo -ni, -e diqe nu, v 'mu 'ku, ko, a di bii -v -bi lokve, 'ku 'li Nyisva a 'kayo ble, ko, a 'mu qnv 'du kle bla, -e diqe nu, a 'mu qnv qhven qtu. ³⁵ E no- diqe nu, Nyisva a yrv 'mu 'a mu klo, 'ku nyibli a pepe -mu', -v 'sii 'v yi, -v ko -hlv v 'wowle la ble a -ta', kve 'li Abelt, -e 'sii la 'v yi, a ti 'yie bu, -bu ye Balasi a 'yu Sakali ki, 'aan 'banu 'la la, 'ku 'v Nyisva a 'kayu ko 'a -cohlunpiile* a -gbati. ³⁶ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni -tee, -e mo, ti -bu 'yri a nyibli, v nu- Nyisva a

yrv di klo, 'ki 'v -tebli a pepe a 'mu a -ta'.»

-Yusu hle[ε ni, -ε mo, Nyisva di 'v Jrusredio a nyibli bu 'ni hie (Luku 13.34-35)

³⁷ «'N yi Jrusre a nyibli 'ni -lee -ni: Nyisva 'bu lee 'ne- 'a mu 'a winwlon-hanyu* -mo, a pi [nv 'hu -mo le, 'a 'le [nv. 'N -hve mo[co ni 'a -ne ti, [bv 'kukue mo 'a mu le, ki mo 'mu 'hvi, [wi yi -te hape'gba ni, 'e yi 'a 'yonu le 'kukue -ni, 'ti- 'e yi [nv ki bu [jri, kee, a 'yi[ti ki -wen. ³⁸ E no- ko -ti, Nyisva 'mu 'v 'aan 'dio bu hie, 'a mu ni -do, a 'mu 'li 'aan dionu le -kikle -ni. ³⁹ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mo, kue 'ki mo bu, a 'yi 'li[ti 'li -we, ba 'ye 'ki 'mu de, ε 'mu[ub gba -gbagba, -nyrowo -mu', ε 'mu 'v nyre, -ε ko 'kwli a di le pu: -Na 'wio, -mo -bu, -ε yi 'li di, 'ki 'li Kokoonyo Nyisva a 'nyre 'kwli. Nyisva bu -nyi -mu -ti a 'yi'buale.»

24

-Yusu wen 'ni, v di Nyisva a 'kagbau 'ni 'wla (Maki 13.1-2; Luku 21.5-6)

¹ -Te -Yusu -we 'puple -mo, -ε -bi ε yi 'hri 'li Nyisva a 'kagbau bu. Bu yi 'ki ni mi, -ε -bi 'a -nagbopu* 'yia 'v[ub 'hvi bu, 'v yi[ti -lee -ni: «'Ye -te Nyisva a 'kagbau nu yinino.» ² -E -bi -Yusu [tu [nv [wɔn, ε wen: «A yi 'kayu -bu, 'a yinino 'ni 'ye. Kee, [bv lee ne 'a mu, yinokayu -bu, a yi 'ye, v di[ε 'ni 'wla pepe. 'A 'hio [dv 'yi 'li[ti 'li -we, bu ni 'v 'a 'bi 'hio 'lu bu.»

'Kla-wliye'yia di 'v 'ni nyre, 'ti- 'klo 'mu 'v -wlu -hon (Maki 13.3-13; Luku 21.7-19)

³ -Yusu bu pu 'ki le, -ε -bi ε ko 'a -nagbopu* 'hven-, v [ti 'dio, 'v mu 'li dugba -mu', -ε ko 'lu olifieti ni 'li. -Te v nyre 'li, -ε -bi -Yusu ni bu, nyiblo ni -do 'yi 'v[ub 'hvi -ni, 'bu 'yi 'a -nagbopu ni -do 'pa-. E no- mo 'a -nagbopu bu 'yia 'v[ub

'hvi bu, bu 'beti[ε, v wen: «Lee ne -a mu, ti a 'di -bi, -ε ko 'yri v di 'v Nyisva a 'kagbau 'wlaa -ni 'li, ε ko, de a 'di -bi, -ε di 'lu -mo mu, -a di 'ye, 'ti- -a 'mu[ub yi, -ε mo, -na kle-meti ko 'klo -bu a 'v-honti nyre 'v ni 'li?»

⁴ -E -bi -Yusu [tu [nv [wɔn, ε wen: «Ba ni 'v -pleele', -ε di[ε nu, nyiblo [dv 'ni [ha 'a mu -kaa -ni, ⁵ -ε nu[co, nyibli -huohvi di 'ni di, 'ki 'li 'na 'nyre 'kwli, v 'mu le pu, v nu- mo Wanyo -mu', Nyisva pu la le, ε di la ya, 'ti- v 'mu nyibli -huohvi -kaa -ni. ⁶ 'Ya 'v 'lu de, a di 'ni 'win, -ε mo, v -wen tu, 'ki 'li 'blugbi -mu', -v 'mve ne 'a mu yre 'kwli, ε ko, -v hloo ne 'a mu -mo le. 'Ba yi 'ni 'win, a 'ni 'pie 'li huannu, -ε nu[co, -tebli a 'mu, ε ko bu mu 'lu -mo. Kee, 'bu yi 'lu -mo ni mi, ε 'yi 'nyre [hen, -ε mo, 'klo a 'v-honti nyre 'v ni. ⁷ 'Blugbi di yi 'ni -wonwon -ni. 'Ki 'li 'blugbi -huohvi ki, 'kanu di 'ni [ti, ko, -tutu 'mu 'huhle -ni. ⁸ 'Kla-wliye'yia a 'mu, -ε di 'li di, 'klo a 'v-honti, ε no- ko -wlu[ututuo [nio. Kee, 'klo a 'mumu, ε 'yee 'v -wlu ni -hven. E 'wi- nugba -ni 'kwli yi, -ε ko 'kwli -tua kila, kee, -ko [gbugblati [yee 'v ni nyre.

⁹ Ti a 'mu 'yri, 'aan yraanyibli di pu 'a mu 'blugbanaanyu -ji', -ε di[ε nu, v 'mu 'a mu [hiven [tu, ε ko, v 'mu 'a mu 'la -we. Nyibli a pepe -mu', -v ni ne- 'klo ki, v ko bu yraa ne 'a mu, -te a mo 'na nyibli a -ti. ¹⁰ Ti a 'mu 'yri, nyibli -huohvi 'yi 'li[ti 'li -we, bu kuo 'mu [wlv yi de, -v -bi 'mu 'waa 'bio -bi -kaa -ni, v 'mu [nv 'blunaanyu -ji' pu, v 'mu [nv [hiven [tu, ε ko, nyibli 'mu 'yi -yiraa -ni. ¹¹ Hiwinwlon-hanyu -huohvi di 'ni 'hri, v 'mu nyibli -huohvi -kaa -ni. ¹² 'A -ne -tite [dv, ke- nyibli di nu, v 'mu yinyre-tebli nu, yinyre-tebli a 'mu, ε 'mu kle -bii -ni, ε 'mu[ub nu, nyibli -huohvi 'mu 'waa 'bio a nvele 'kee -ni. ¹³ Kee, nyiblo 'bu 'yi -sa, 'ki 'v

Nyɪsua a ɔwɔ a yɪkuole -mɔ', bu gbaɔa 'lu -mɔ -gbagba, 'klo a 'u-honti 'bu nyre 'u, ε nɔ- Nyɪsua di wa. ¹⁴ 'Kɪ nɛ- 'klo a pɛpɛ -bu kɪ, 'na nyibli di 'na ɔhaantitɛ 'nɪ pu, -ε hlɛɔɛ, -tɛ -mɔ', Nyɪsua nu nyibli a win a kɪkɔɔlɛ, -ε diɔɛ nu, dakɔ a pɛpɛ a nyibli 'mɔ 'wɪn, u 'mɔ 'hru kɔ, 'kɪ bu kuo ɔhaantitɛ a 'mɔ ɔwɔ yɪ, 'tɪ- 'klo a 'u-honti 'mɔ 'u nyre.»

ɔHɪvɛn'yeti gbagbɪ -mɔ', -ε di -hi, 'tɪ- -Yusu a diditi 'mɔ 'u nyre (Makɪ 13.14-23; Luku 21.20-24)

¹⁵ «Nyiblo -bu, -ε yɪ win bu -hre, ε blɛɛ yɪ, bu kɔ ɔtɔ, 'tɪ- ε 'mɔɔ'v' lɛ yru. Win a 'mɔ, ε nɔ- -bu: ε di kɔ ti -bɪ, a 'mɔ yɪnyredɛ 'ye, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua a 'kagbau bu. Yɪnyredɛ a 'mɔ, Nyɪsua a ɔwɔ yraa ɔnɛ nɪ, 'tɪ- dɛ a 'mɔ, 'ε niɔɛ, Nyɪsua 'ε hlɔɛ nɛ 'a 'kayu -mɔ lɛ. Yɪnyredɛ a 'mɔ, -tɪtɛ ε 'yɪ 'u -kɔ, 'kɪ ε di 'u nɪ. Nyɪsua a winwɔn-hanyɔ* Danɛ, ε nɔ- hla la yɪnyredɛ a 'mɔ, 'a -tɪ. 'Bu mɔ, 'ba 'ye dɛ a 'mɔ, ¹⁶ -ε -bɪ nyibli -mɔ', -u nɪ 'lɪ Sudeblugba 'kwli, bu 'gba ci lɛ, bu mu 'lɪ dɔgbɪ 'lu, u 'nɪ ɔha ɔnu lɛ 'lɪla -nɪ. ¹⁷ Nyiblo 'bu nɪ 'lɪ 'kayu a -yaa 'kwli, bu 'gba ci lɛ -dodo. ε 'nɪ 'pɔɔ 'lɪ lɛ, bu pa 'lɪ 'kayu bu, ε 'mɔ 'a kɔkɔ-ɛbɪ bla, 'tɪ- ε 'mɔ ci lɛ 'gba. ¹⁸ Nyiblo 'bu nɪ 'lɪ 'a -ci kɪ, bu 'gba ci lɛ -dodo. ε 'nɪ 'pɔɔ 'lɪ lɛ, bu ɔhɪan -mɔ, bu bla 'a wlawlɪ, 'kɪ 'lɪ 'dɔɔ 'kwli, 'tɪ- ε 'mɔ ci lɛ 'gba. ¹⁹ Ti a 'mɔ 'yri, nuɔgbɪ -mɔ', -u di 'kwli lɛ nɪ, ε kɔ 'waa dɛ -mɔ', -u di 'yonɔ 'nya, u di 'ye ɔhɪvɛn dɪakɪ. ²⁰ Ba da Nyɪsua, -ε diɔɛ nu, -ɛbɪ a 'mɔ, ε 'nɪ ɔha 'lu -mɔ mu, a 'nɪ ɔha ci lɛ 'gba, ti -mɔ' -kɔ 'yri cɛ yɪ 'u ɔtɪ -nɪ, -u'v- -wuwle-nyrɔwɔ* 'kwli, ²¹ -ε nuɔɔ, ti a 'mɔ 'yri, ɔhɪvɛn -tonyibli di 'ye, ε di 'nɪ 'bua, ε 'mɔ 'a dɛ -mɔ', -tonyibli -tua la 'lɪ 'yiye 'u -hi, kɔɛ la 'lɪ -tɛ 'klo ɔtu la -wɔ 'yie bu, -bu yɛ ti -bu, -a nɪ kɪ. Kɔɛ 'lɪ ɔhɪvɛn a 'yiye gbagbu a 'mɔ a ti

'yie bu, -bu yɛ 'klo a 'u-honti kɪ, u 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bu 'ye ɔhɪvɛndu a 'mɔ. ²² Nyɪsua di ɔtɔɔ -nyrɔwɪ a 'mɔ 'lu, 'kɪ 'u nyibli -mɔ', ε -ha 'lɪ, 'kɪ -bu mɔ 'a nyibli a -ta'. ε nɔ- 'yɪ wenɔɛ 'pa-, nyiblo ɔdɔ 'yɪ wen 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bu nɪ wen 'klo, ti a 'mɔ 'yri.

²³ Ti nɪ -do a 'mɔ 'yri, nyiblo 'bu lee nɛ 'a mɔ, 'bu pu lɛ: Ba 'ye kɛ, Wanyɔ -mɔ', Nyɪsua pu la lɛ, ε di la ya, 'kɪ ε nɪ 'nɛ-, -hɔɔ', 'kɪ ε nɪ 'lɪ -tɪtɛ -mɔ', a 'nɪ 'pɔɔ 'lɪɔɪ ɔhaan-tɪ, ²⁴ -ε nuɔɔ, hɪwanyɔ, kɔ hɪwinwɔn-hanyɔ di 'nɪ 'hri, u 'mɔ ɔwhɪlɛkɛɛ-ɛbɪ gbagbɪ a gblebble nu, -ε diɔɛ nu, 'bu -wɛ 'lɪɔɪ, u 'mɔ nyibli -mɔ', Nyɪsua -ha 'lɪ, 'kɪ bu mɔ 'a nyibli -kaa -nɪ. ²⁵ 'A -tɪ, ba pu 'mɔ nua yɪ bu, -ε nuɔɔ, -ɛbɪ a pɛpɛ, -ε di 'lu -mɔ mu, ε nɪ kɛ', 'nɪ yɪ 'a mɔ -lee -nɪ.

²⁶ 'Bu mɔ, 'bu lee nɛ 'a mɔ, -ε mɔ: Ba di 'lɪ, Wanyɔ -mɔ', Nyɪsua pu la lɛ, ε di la ya, 'kɪ ε nɪ 'lɪ -tɪtɛ -mɔ', nyiblo ɔdɔ 'yɪ 'lɪ 'tɪ, a 'nɪ 'muo 'lɪ. Mɔ, 'bu mɔ, 'bu lee nɛ 'a mɔ -wɛ, -ε mɔ: Ba di 'lɪ, 'kɪ ε -hɪlɪ nɛ- -tɪtɛ -bu, a 'nɪ 'pɔɔ 'lɪɔɪ ɔhaan-tɪ, ²⁷ -ε nuɔɔ, Wanyɔ a 'mɔ, -ε mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'a didie di 'wɪ- -tɛ yakɔ ni, 'ε pɪ 'yii, kɔɛ 'lɪ 'yru a 'hrɪlɛ', -bu mu, -bu yɛ 'yru a buɔɛɛ kɪ. ²⁸ -A 'blikɔɛ wen 'nɪ: -Tɛ -mɔ', mɔma 'kuku yɪ 'u bu pɛ, 'kɪ kɛ yɪ 'u lɛ 'kukue -nɪ -wɛ.»

-Yusu, -ε mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, ε di 'nɪ di dɛ

(Makɪ 13.24-27; Luku 21.25-28)

²⁹ «ɔHɪvɛn'yeti a 'mɔ, 'bu -hi, -ε -bɪ 'yru kɔ ɔhɔnpɔ 'hɛvɛn-, u di 'nɪ jre, nyahro di ble 'lɪ yakɔ 'kwli lɛ, ε kɔ, -ɛbɪ a pɛpɛ -mɔ', -ε nɪ 'lɪ yakɔ 'kwli, ε 'mɔ -ta' lɛ -hɔn. ³⁰ Ti nɪ -do a 'mɔ 'yri, nyibli di 'ye dɛ, 'kɪ 'lɪ yakɔ 'kwli, -ε tɔɛ ɔnu, -ε mɔ, 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'n di 'nɪ di. -ε -bɪ 'klo kɪ a dakɔ a pɛpɛ di nu nyai lɛ, 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, u

'mu 'mu 'ye. 'N di 'nu di, 'ku 'lu 'na 'klukununu 'kwli, ko 'ku 'lu 'na -tu a 'yi'buale 'kwli. 'Bu mo, 'nu yi nu di, 'ku 'n di 'lu 'nuymt 'nyi nu. ³¹ -Namu gbagbu di pu win, 'mu Nyisva a lelenyu bu te, u 'mu 'klo -bu 'a [ge a pepe ku na, nyibli -mu', Nyisva -ha 'lu, 'ku bu -he 'a nyibli, u 'mu [nu le 'kukue -ni.»

Figietu a toole

(Maki 13.28-31; Luku 21.29-33)

³² «Ba 'ye ke tugbe -mu', u dee figie. 'Ku 'u tugbe a 'mu 'yie, toole nu 'u. E no- mo, ti -mu' -ko 'yri e [tui 'u babu yrayu le, e ko, 'a hawi 'bu yi nu [ge, -e -bi -a yi[e nu, -e mo, -cii-ci-nyre 'mve yre. Ke- 'na didie di 'mu nu. ³³ -Tebli a pepe -bu, -koti 'n hla wen, 'bu yi 'lu -mo nu mi, -e -bi ba ko 'a yiyie, -e mo, 'na 'lditi 'mve yre. E 'wu yi, 'ku 'n nu 'u 'maju 'yri. ³⁴ 'Nu yi 'a mu 'nu -lee -ni, nyibli -bu, -u nu 'klo, u 'yi 'lu [tu 'lu -we, bu 'ku, -tebli a pepe a 'mu, e 'mu 'u nyre. ³⁵ Yako ko -tutu 'huen-, u di bu 'nu -we, kee, 'na win 'yi 'lu [tu -we, bu -we bu 'klo -mo 'klo.»

Nyisva ni -do, e no- yi -nyrowo -ko 'kwli 'klo di 'u -wlu -hon

(Maki 13.32-37; Luku 17.26-30,34-36)

³⁶ -E -bi ke- -Yusu pu de, e wen: «Ti -mu', le'bow-nyrowo bu di 'u nyre, e 'yi nyiblo [du -ko, -bu yi -nyrowo a 'mu. E mo, 'na 'mumu a 'mu -bu, -e mo Nyisva a 'Yu, 'n ko Nyisva a lelenyu 'huen-, -e =du 'yi 'u -ni, -e yi -nyrowo a 'mu, 'bu 'yi -aan 'Bai Nyisva ni -do 'pa- ³⁷ De -bu, -e mi la 'lu -mo, nyiblo -mu', -e mo Noe a ti 'yri, e ni -do a 'mu, e no- di 'lu -mo mu, ti -mu', -e ko 'yri 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n di di. ³⁸ Noe a ti 'yri, 'ti- 'nie 'mu la 'u 'klo 'u -ha, -tonyibli yi 'mle la le, u yi la didi-tebli nu di, 'u 'ne la no, 'u koku la -ni, 'u pu la 'waa 'yonu 'bli le. De a 'mu, e no- u 'ble kwa -bleble, Noe 'e pa la 'lu 'a 'mu 'kwli.

³⁹ U 'nu -hie [e li [dedede 'lu -mo le, 'e gba [a -gbagba, 'nu gbagbu 'e bi [hlon, 'a 'nie -mu 'yi mo, 'e gba 'waa pepe, 'e 'lula [nu le. -Nyrowo -ko 'kwli, 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n di di, ke- nu -do, e di -huan 'mu [ti. ⁴⁰ Nyibli nu 'huen, 'bu yi -kuan nu ni, 'ku 'lu -ci nu -do ku, 'n di -ha 'u nyiblo nu -do, 'mu 'u -e -bi bu hie. ⁴¹ Nugbi nu 'huen, 'bu yi -kubu nu dui, 'ku 'lu dugbe nu -do 'kwli, 'n di -ha 'u nyiblo nu -do, 'mu 'u -e -bi bu hie. ⁴² 'A -tu, ba nu 'u -pleele', a 'nu 'hnee 'lu, -e nu [o, -nyrowo, 'aan Kukonyo di ya, a 'yi [tu -yi. ⁴³ [Bu pu [u 'kayukonyo a de yi. 'Kayukonyo a 'mu, 'bu yi wen -haawo -mu', 'ku 'lu 'tolowo 'kwli, 'yiyirinyo di wen ya, e di wen 'nu -ple, -e di [e nu, 'yiyirinyo a 'mu, e 'nu [ha 'a 'kayu wa. ⁴⁴ 'A -tu, 'aan 'mumu, ba -we -mo, -e nu [o, ti -mu', a 'ye nu di [e 'lu -mo le nu -hie, 'ku 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n di 'u -dii -ni.»

-Kuan -bu, -Yusu hie 'a -nag- bopu le, u ble e yi bu nu [o*

(Luku 12.42-48)

⁴⁵ -Te -Yusu hla -tu a 'mu, -e -bi e pu 'ledu, e wen: «Ba 'wi- -kwannunyo -mu' yi, 'a 'mase -we 'lu bu kuo [wlu yi, -e ko 'lu a le-hihie. Nyiblodu a 'mu, no- 'a 'mase, 'bu yi 'dagba nu mi, e di 'a 'kayu le hie, -e di [e nu, dediti 'bu nyre 'u, e 'mu 'a 'bio -kwannunyibli 'a -ne -nyrowo a diide -nyi. ⁴⁶ 'A 'mase 'bu -hon 'dagba', 'bu yee 'u [u -kuan a 'mu 'yie bu, -e -bi -kwannunyo a 'mu, bu ko plo a bleele. ⁴⁷ 'N yi 'a mu 'nu -lee -ni, -e mo, 'a 'mase di nu [o 'a -tebli 'yie [tunyo gbagbu -mo. ⁴⁸ Kee, -kwannunyo a 'mu, 'a 'klo 'bu nyre yi, 'bu pu le, -e mo, 'a 'mase a didie yi 'u 'nu -wleen -ni, ⁴⁹ 'bu -tua 'a 'bio -kwannunyibli a bibie, 'ti-, 'bu yi 'a dionu didi-tebli ko no 'huen- wlon nu -hie -ni, e ko no 'nanyu 'huen-, ⁵⁰ -e -bi -nyrowo

-mu', -kvannunyo a 'mu, e 'ye ni di 'u ni -plee -ni, ko -haawo -mu', e 'yi -yi, 'ki 'a 'mase a 'mu, e di 'u -dii -ni. ⁵¹ 'Bu -di, e di gba tu ti 'yakli yi, 'ti e 'mu v huven tu, wu yi nyibli -mu', -u nee 'li ni 'huen. 'Ki e di 'u hien -wee -ni, ko, 'ki e di 'u yru -puu -ni.»

25

-Yusu pu yonu nroyo ni -pu a ledv

¹ (-E -bi ke -Yusu pi 'a -nagbopu* yi, e wen:) «Ti -mu', -e ko 'yri Nytsua di 'u nyibli win ki -koo -ni pepe, de e 'wu yi, e no -bu: 'Yonu nroyo ni -pu du, u nu -u da 'bli a pupa ki. -Te 'to yi ni -wen, -e -bi u gba 'waa 'nyranapu ni, u ko 'yu nroyo -mu', -e mi 'bli pa mo 'huen-, 'u mu 'a nyibu -ple mo. ² 'Ki 'li 'yonu nroyo ni -pu a 'mu 'nyi, 'waa 'yo ni hun ni 'li, 'u ko to, hun -bi 'u ni 'u, 'u 'yi to -ko. ³ 'Yonu nroyo -mu', -u 'yi to -ko, -te u yi 'waa 'napu ni gbe, u 'yi 'nyrayru -gba, -e di e nu, 'nyra 'bu -we, u 'mu 'li 'a de -bi pu. ⁴ 'Waa de -mu', -u ko to, u nu -mo -bi, -te u yi 'waa 'napu ni gbe, -e -bi u gba 'nyrayru, -e di e nu, 'nyra 'bu -we 'li, u 'mu 'li 'a -de -bi pu. ⁵ -Te u -mu, 'blpanyo 'yi -di 'wowlu. Bu 'ye ni di, no -nu o, 'yonu nroyo ni -pu a 'mu, 'waa 'yii 'e yi yi -we, 'u bi hmena' le.

⁶ 'To -heyri', -e -bi u 'win -cici. Ke -nyibli pi: Ba 'ye ke, 'blpanyo yi 'li 'ni di, ba di 'li, ba mu o ye' be! ⁷ -E -bi 'yonu nroyo ni -pu a 'mu, u 'du ye', 'u 'yaa 'waa 'napu 'lu le. ⁸ -E -bi 'yonu nroyo -mu', -u 'yi to -ko, u wen: Ba -nyi -a mu 'aan 'nyra a de, -e nu o, -aan 'napu -hve bu jre. ⁹ Kee, -e -bi 'waa 'bio -mu', -u ko to, u wen: -Aan 'nyra, -a -ko, e 'yi -hu, 'ki 'u -aan pepe -mo'. De a ko ba nu, e no -mo, ba mu 'li 'nyraplonyo -mo, a 'mu 'aan -ne -to.

¹⁰ -E -bi 'yonu nroyo a 'mu, -u 'yi to -ko, u mu ni, 'u mu 'nyra -to mo. 'Ki u -mlee 'li, 'blpanyo 'e -di, 'yonu nroyo ni hun -mu', -u -we -mo, e ko nu 'huen-, 'u pa 'li 'blpakayu bu. -Te u pa 'ki, -e -bi u ka 'u 'maju ni. ¹¹ -Te ti gbi -hi, -e -bi 'yonu nroyo ni hun -mu', -u mu wen 'nyra -to mo, u nyre 'u ni, 'u da 'blpanyo, u wen: Nyibeyu o, -ha -a mu 'maju yi! ¹² Kee, e tu nu won, e wen: 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, 'n 'yi 'a mu -yi.» ¹³ -E -bi ke -Yusu pi de, e wen: «'A -ti, ba ni 'u -pleele', a 'ni 'hnee 'li, -e nu o, -nyrowo ko -haawo -mu', 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n di ya, a 'yi -yi.»

-Yusu pu la -kvannunyibli ni ta a ledv (Luku 19.11-27)

¹⁴ «Ti -mu', -e ko 'yri Nytsua di 'u nyibli win ki -koo -ni pepe, de e di yi 'wi, e no -bu: E ko la nyibeyu du, e no -mi la 'dagba bloblu. 'Ti -e 'mu mu, e da 'a -kvannunyibli ni, 'e hie nu 'a 'wli le, -e di e nu, u 'mu v kuese 'yri -hlaa -ni; ¹⁵ 'e -nyi 'a yi -henyiblo 'wible ni hun, 'e -nyi 'huen a nyiblo 'wible ni 'huen, ko, 'e -nyi ta a nyiblo 'wible ni -do. 'A -ne nyiblo 'bu ni 'u, 'wible ni -tie -mu', e -we 'li -kuan a 'yrinuule, e no -e -nyi e. -Te e -we -kuan a yible tutule -mo, -e -bi e mu ni. ¹⁶ Nyiblo -mu', -e 'ye 'wible ni hun, -e -bi e mu ni, 'e hlaa ne kuese 'yri, kuese a 'mu, 'e pu 'v v 'wible ni hun -bi. ¹⁷ Nyiblo -mu', -e 'ye 'wible ni 'huen, kuese ni -do a 'mu, e no -e -hla, 'e pu 'v v 'wible ni 'huen -bi. ¹⁸ Kee, nyiblo -mu', -e 'ye 'wible ni -do, e no -mo -bi, e mu ni, 'e 'blu -tutu, 'e -hlii 'li 'a 'mase a 'wible a 'mu 'li.

¹⁹ -Te e gba ti -huohu, -e -bi 'waa 'mase di ni. -Te e -di, -e -bi e -tva 'a 'wli -ni wen, 'a -ti a le'betile. ²⁰ -E -bi nyiblo -mu', -e 'ye la 'wible ni hun, e 'yia 'v v 'huu bu, e wen: 'Na 'mase o, 'wible ni hun, -nyi

la 'mu, 'n hlaa □ne kweese 'yri, 'e pu 'b 'wlible ni □hun -bi. E no-bu. ²¹ -E -bi 'a 'mase wen: E nu -tee. -Mo □haan-kvannunyo □ni. Nyiblo -we 'li bu kuo -mu □wlv yi ni. -Tebli -bu, -e 'yi -hu, 'n -nyi -mu, -nuu □nu -kvan 'yri -tee. 'A -ti, 'n di -nyi -mu -tebli -huohvi, □mu □nu -kvan 'yri -nuu -ni. Di 'li, -ko 'mu 'hven-, -a 'mu le 'mle. ²² -E -bi nyiblo -mu', -e 'ye la 'wlible ni 'hven, e 'yiya 'u□v 'hvi bu, e wen: 'Na 'mase o, -nyi la 'mu 'wlible ni 'hven. 'N hlaa □ne kweese 'yri, 'e pu 'b 'wlible ni 'hven -bi. E no-bu. ²³ -E -bi 'a 'mase wen: E nu -tee. -Mo □haan-kvannunyibli □ni. Nyiblo -we 'li bu kuo -mu □wlv yi ni. -Tebli -bu, -e 'yi -hu, 'n -nyi -mu, -nuu □nu -kvan 'yri -tee. Di 'li, -ko 'mu 'hven-, -a 'mu le 'mle. ²⁴ -E -bi nyiblo -mu', -e 'ye la 'wliblo ni -do, e 'yiya 'u□v 'hvi bu -we, e wen: 'Na 'mase o, 'n yi□e ni, -e mo, -na nmlh 'yakla ni. De -mu', □yi 'do, e no- pu le -bu 'ce. ²⁵ 'N pie la huannu. E no-nu□o, 'ni 'bhu la -tutu, 'wliblo -mu', -hie la 'mu le, 'ni -hli la□a. 'A -ti, -na 'wliblo a 'mu, e no- -bu. ²⁶ -E -bi 'a 'mase □tu□o □won, e wen: -Mo -kvannunyo □ni, -e ko 'klo -nyre yi, 'ti- -mli ni. -Yi□e ni, -e mo, 'dudo-tebli -mu', 'n 'yi 'do, e no- 'n pu le □bu 'ce. ²⁷ 'A -ti, -blee wen yi -bu pu wen 'li 'na 'wliblo -baki', -e di□e nu, didie -bu, 'n -di, 'mu wen 'li 'na 'wliblo a 'mu 'li -ha, e ko de -bu, -e di wen 'u□v 'lu bi 'hven-. ²⁸ -E -bi 'mase a 'mu, e lee ne 'a nyibli -bi, e wen: Ba -ha□a 'wliblo a 'mu -ji', ba -nyi□e nyiblo -mu', -e ko 'wlible ni -pu. ²⁹ 'E mo □han-ti, 'a -ne nyiblo, -e ko -tebli -huohvi, e no- v di -tebli -bi -nyi, -e di□e nu, 'a -tebli -mu', e -ko, e 'mu -hu, e 'mu□v wlon -hi. Kee, nyiblo -mu', -e ko -tebli □yi -hu, v ko bu -ha □ne□e -ji'. ³⁰ -Kvannunyo -bu, -e 'yi □dedede a nule -yi, ba pu 'li□i -patv', 'ki 'li halv 'nyi. 'Ki e di 'li

□hien 'li -wee -ni, ko, e di 'v yru -puv -ni.»

-Yusu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, e di puu nyibli a pepe -bati le, 'ti- 'klo 'mu 'v -wlu -hon

³¹ (Ke- Yusu pi 'a -nagbopu* yi de, e wen:) «Ti -ko 'yri 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n di di, 'ki 'li 'na bodioto 'kwli, 'n ko Nyisva a lelenyo 'hven-, -a di di. 'Ki 'n di 'v 'na bodiogbata ki bu ni. ³² Dako a pepe, -u ni 'ne- -tutu ki, v di le 'ni 'kukue -ni, 'ki 'v 'mu ye', 'mu □nu 'yi le -hihia -ni, □wi yi -te blabl'yie□tunyo ni, 'e -hihie blabl ki wlo 'hven- 'yi le. ³³ E □hen 'nyre, nyibli -bu, -v ni la Nyisva a kiweenle, 'ki 'n di 'li □nu 'na diidekibia ki pu, e ko, nyibli -bu, -v 'ye ni nu la Nyisva a kiweenle, 'mu 'li □nu 'na kamlakibia ki pu. ³⁴ 'Ti- 'mo -bu, -e mo bodio, 'mu nyibli -mu', -v ni 'ne- 'na diidekibia ki -lee -ni: Ba di 'li, 'a mu 'na 'Ba Nyisva nu □haande -mo, ba ko Nyisva a 'klo yrayrv -mu', e pu la le, e di la 'a mu -nyi, ti -mu' -ko 'yri e nu la 'klo. ³⁵ -E nu□o, -te 'kanu ni la 'mu, a -nyi la 'mu didide; -te 'nie'natu ni la 'mu, a -nyi la 'mu 'nunanie; -te 'n mo la 'dagbatayu, 'a paa la 'mu 'kayu bu; ³⁶ -te 'n 'yi la 'huilepude -ko, a -nyi la 'mu 'huilepude, -te 'n ko la 'hvi a hinhren, a pia la 'mu ni; e ko, -te 'n ni la 'li □ji', a di la 'mu yi -me mo. ³⁷ -E -bi nyibli -mu', -v ni la Nyisva a kiweenle, ke- v di mu yi pu: Kokoonyo, ti a 'di -bi -ko 'yri -a 'ye -mu, 'kanu 'e ni la -mu, □a -nyi la -mu didide 'li; 'nie'natu 'e ni la -mu, □a -nyi la -mu 'nunanie 'li? ³⁸ Ti a 'di -bi -ko 'yri -mo la 'dagbatayu, □a paa la -mu 'kayu bu 'li? Ti a 'di -bi -ko 'yri □yi la 'huilepude -ko, □a -nyi la -mu 'huilepude 'li? ³⁹ Ti a 'di -bi -ko 'yri -a 'ye la -mu', -na 'hvi hren la, ko, □ni ni la □ji', □a di la -mu yi -me mo 'li? ⁴⁰ -E -bi, 'mo bodio, ke- 'n di □nu yi pu: 'N yi 'a mu 'ni

-lee -ni -tɛɛ, 'ba nu la □haan-tebli a 'mu 'na 'diayi □db, -ɛ 'yi 'mini -kɔ 'yi □hlɔn lɛ, ɛ □hɛn 'nyre, -ɛ mɔ, mɔ a nu la□a 'yi □hlɔn lɛ.

41 'Bu -hi, 'ti- 'mɔ bodɔ, nyibli -mu', -v ni 'li 'na kamlakɔba ki, 'mu □nu -lee -ni, ba 'yiya 'li 'mu bu, 'a mu -mu', Nyɔsua pu 'jro yi. Ba mu 'li na -mu', -ɛ 'ye ni jre 'nyi. Na a 'mu, Nyɔsua -we□ɛ -mɔ, 'ki 'v 'kuo -hɔn* a nyiblo gbagbu kɔ 'a -hɛnyɔ 'hɛn- -mɔ. 42 -ɛ nu□o, -tɛ 'kanɔ ni la 'mu, a 'yi la 'mu didide -nyi; -tɛ 'nie'natu ni la 'mu, a 'yi la 'mu 'nunanie -nyi; 43 -tɛ 'n mɔ la 'dagbatayu, a 'yi la 'mu 'kayu bu -paa -ni; -tɛ 'n 'yi la 'hɔlepɔde -kɔ, a 'yi la 'mu 'hɔlepɔde -nyi; -tɛ 'na 'hɔi yi la hren, kɔ, -tɛ 'n ni la □ji', a 'yi la 'mu yi -mɛ. 44 -ɛ -bi kɛ- nyibli a 'mu, v di 'mu yi pu: Kɔkɔnyɔ, ti a 'di -bi -kɔ 'yri, -a 'ye la -mu, 'kanɔ 'ɛ ni la -mu, 'nie'natu 'ɛ ni la -mu, □ni mɔ la 'dagbatayu, □ni 'yi la 'hɔlepɔde -kɔ, -na 'hɔi 'ɛ hren la, kɔ, □ni ni la 'li □ji', 'ti- =a 'yi la -mu ki -dii -ni 'li? 45 -ɛ -bi 'mɔ bodɔ, kɛ- 'n di □nu yi pu: 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni -tɛɛ, 'a -nɛ ti, 'bu mɔ, 'ba 'yi la □haan-tebli a 'mu 'na 'diayi □db, -ɛ 'yi 'mini -kɔ 'yi □hlɔn lɛ -nu, ɛ 'wi yi, 'mɔ a 'yi la□a 'yi □hlɔn lɛ -nu. 46 -Tɛbli a 'mu, a -ti, Nyɔsua di gba 'li □nu -tɛ -bi, -tɛ v di 'li □nu □hɛn □tuu -ni, □hɛndu -mu', -ɛ 'ye di 'li ni -we 'kɔ -mɔ 'kɔ. Kɛɛ, nyibli -mu', -v ni la Nyɔsua a kiwɛnle, v nu- di 'li 'kɔ yrayru -mu', -ɛ 'ye ni -we 'li 'kwli pa.»

26

-Tɛ -Juukvɛ a nyibli gbagbi -hɛ bu 'la la -Yusu (Maki 14.1-2; Luku 22.1-2; Saan 11.45-53)*

1 -Tɛ -Yusu -we 'ki -tebli a pepɛ a 'mu, 'a tɔɔlɛ -mɔ, -ɛ -bi kɛ- ɛ pi 'a -nagbopu* yi, ɛ wen: 2 «A yi□ɛ ni, -ɛ mɔ, ɛ hie 'li -nyrɔwi ni 'hɛn, -aan lɛ'mimle, v dɛɛ Paki, ɛ 'mu 'v

nyre. Ti a 'mu 'yri, 'ki v di 'v 'mɔ -bu, -ɛ mɔ -tonyibli a pepɛ a Nyiblo 'na yraanyibli -ji' pu, -ɛ di□ɛ nu, v 'mu 'v 'mu tugbɛ 'yie -kɔɔ -ni, v 'mu 'mu 'la.»

3 Ti ni -do a 'mu 'yri, 'ki Nyɔsua a -cɔhlɔnpinyu* gbagbi, kɔ -Juukvɛ a naanyɔ 'hɛn-, v 'kukue lɛ, 'ki 'li -cɔhlɔnpinyu a nyiblo gbagbu a -tɛ. Nyiblo a 'mu, 'a 'nyre mɔ Kaifu. 4 'Waa pepɛ, v -yra□a ni, 'ki bu nu □yɛ, bu kɔ -Yusu, v 'mu□v 'la. 5 Kɛ- v pi, -ɛ mɔ: «'Bu mɔ, □ba yi□i ni kwle, -a 'ni 'nuo 'li□i lɛ'mimle a ti 'yri, -ɛ di□ɛ nu, nyibli 'ni □ha -a mu -mɔ -wɔn mɔ di.»

-Tɛ nugba □dv pu la -Yusu -dawinni 'lu, 'ki 'v 'a nɔlɛ a -ta' (Maki 14.3-9; Saan 12.1-8)

6 Ti a 'mu 'yri, 'ki -Yusu ni 'li Betanidɔ 'kwli, ɛ kɔ 'a -nagbopu* 'hɛn-. 'Ki v ni 'li Simɔ a -tɛ. Simɔ a 'mu, □hran nu la□a ni. 7 Bu yi 'ki dɛ ni di, -ɛ -bi nugba □dv, ɛ nɔ- pa 'kayu bu, 'ɛ 'ble -dawinniyrɛ kɔa. -Dawinni a 'mu, ɛ kɔ 'a 'yriɛ 'hɛn-, v pi □die diaki. -Tɛ ɛ -pa 'ki, -ɛ -bi ɛ 'yiya 'v -Yusu 'hɔi bu, 'ɛ pu -Yusu -dawinni a 'mu 'lu. 8 -Tɛ -Yusu a -nagbopu 'ye dɛ a 'mu, -ɛ -bi v bi yru' lɛ, v wen: «Dɛ- kɔ -dawinni -bu, 'a lɛɛɛrale 'li? 9 'Bu plo wen□ɛ, ɛ di 'ye wen 'wliye, v 'mu wen□ɛ □hɛvennyibli -nyi.»

10 -Tɛ -Yusu 'ye□ɛ, -ɛ mɔ, v bi yru' lɛ, -ɛ -bi ɛ wen: «Ba -ha□a mɛ lɛ, ba 'kee nɛ 'a -mɔ'pɔple. Dɛ -bu, ɛ -nu, 'ki 'v 'mu -mɔ, ɛ mɔ yɔnɔdɛ □nɔ. 11 Ba yi□ɛ, -ɛ mɔ, □hɛvennyibli 'tɛ di 'nɛ- 'a mu 'nyi ni, a 'mu □nu □haan-tebli -mɔ nu. Kɛɛ, 'mɔ -bi, ti -bu, 'n di 'nɛ- 'a mu 'nyi -hi, ɛ 'yi -hɔ. 12 Dɛ -bu, nugba -bu, ɛ -nu, ɛ nɔ- mɔ: -Tɛ ɛ di wen nu, ɛ 'mu wen 'na -plahɔi -dawinni kle 'wla, 'ki 'v 'a 'v-hɔhɔa a -ta', ɛ nɔ- ɛ -we nunuo -mɔ. 13 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni -tɛɛ, 'a -nɛ -tɛ □dv, v di 'v Nyɔsua a □haantitɛ 'v -puv -ni, 'ki 'nɛ- -tutu ki, □haande -bu, nugba -bu, ɛ -nu, v di 'a -ti -mɔ

le 'ni na, -e di□e nu, e 'ni □ha nyibli -mɔ -hru.» Ke- -Yusu -pu.

Juda -hve bu pu -Yusu -Juukve a naanyu -ji'*

(Maki 14.10-11; Luku 22.3-6)

14 -Te de 'a mu, e -hi, -e -bi -Yusu a -nagbopi* -bi, 'ki 'li 'a -nagbopu ni -pu □tu 'u 'hven -mu' 'nyi, -e ko 'nyre mo Judia Yisikalio, e no- mu 'li Nyisua a -cohlunpinyu* gbagbu -mo, 15 e wen: «'Bu mo, 'ni pu 'a mu -Yusu -ji', de- a di 'mu -nyi 'li?» E no- mo bu -nyi□e 'wliyo a (30) -wlu □tu 'u -pu. ('Wliye a 'mu, e -hu ni diaki.) 16 Kve 'u ti a 'mu 'yri bu, Judia -tva □to a le□mumuɔ, -te -mu', e di nu, e 'mu □nu -Yusu -ji' pu.

-Te -Yusu ko 'a -nagbopu 'hven-, u di la Paki a diide*

(Maki 14.12-21; Luku 22.7-14,21-23; Saan 13.21-30)

17 Le'mimle -mu', -e mo Paki, 'a yi-he-nyrowo, 'ki u yi 'u 'floodu -mu', -e ko -mo u 'ye ni pu 'li 'yaade -dii -ni. -Te -nyrowo a 'mu, e nyre 'u, -e -bi -Yusu a -nagbopu mu 'u -Yusu 'hu, 'u 'beti□e, u wen: «'Bi' -hve -ba pii 'ki Paki a diide yi 'li?» 18 -E -bi -Yusu □tu □nu □won, e wen: «Ba mu 'li Jrusredto 'kwli, 'ki 'li nyiblo -mu', -koti 'n lee ne 'a mu -mo, ba lee □ne, -e mo: -Aan toonyo wen 'ni, 'a ti -mu', Nyisua wa 'nyre, e nyre 'u ni. 'Ki 'ne- -mu -mo, 'ki e di 'ne- Paki a diide -dii -ni, e ko 'a -nagbopu 'hven-.» 19 -Ti a 'mu, -Yusu lee ne 'a -nagbopu, e no- u -nu, 'u pi Paki a diide a 'mu. -Te u -we 'a pipie -mo, -e -bi u -me kle.

20 -Te 'yru -we 'li yako 'kwli le, -e -bi -Yusu ko 'a -nagbopu ni -pu □tu 'u 'hven a 'mu 'hven-, u nyre 'li 'kayu -mu', -e ko bu u di 'li Paki a diide 'li -dii -ni 'kwli ni, 'u ni ble, 'u -tva didide a didie. 21 Bu yi 'ki de ni di, -e -bi -Yusu wen: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, nyiblo ni 'ne- 'a mu 'nyi. E no- di 'mu 'na yraanyibli -ji' pu, -u =mue 'na

'hla le.» 22 -Te u 'win -ti a 'mu, -Yusu -hla, -e -bi 'waa □wli 'mue bu diaki. Ke- 'waa dodoyo, u pi, 'u yi 'beti -ni: «Kukonyo o, □bi 'mo □niɔ?» 23 -E bi -Yusu □tu □nu □won, e wen: «'Ki 'li 'a mu 'nyi, 'ki nyiblo ni 'li, -e ko 'mu 'hven-, -a 'nyra 'li dedihu ni -do dabu 'kwli. E no- di□e nu. 24 'E mo □han-ti, 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n ko □bu 'ku, □wi yi -te u nu la 'a 'ciɔru, 'ki 'li Nyisvacrien 'kwli, kee, 'jro 'ki 'li nyiblo -mu' -mo', -e di 'mu 'na yraanyibli -ji' pu. E noo 'u le, 'ki u 'ni 'koo wen 'li nyiblo a 'mu.»

25 -E -bi Judia -mu', -e di -Yusu 'a yraanyibli -ji' pu, e 'beti ni -we, e wen: «Toonyo o, □bi 'mo □niɔ?» -E -bi -Yusu wen: «Iin, -mo □niɔ.»

Kukonyo -Yusu a le'boodiide

(Maki 14.22-26; Luku 22.15-20; 1 Koletu 11.23-25)

26 Bu 'tue ni 'ki 'u dedihu ki, -e -bi -Yusu 'du 'floo ye', 'e -nyi Nyisua 'wio, 'ti- 'e 'be□e □to le, 'e -nyi□e 'a -nagbopu*, e wen: «Ba 'du□o ye', ba di□e. E no- mo 'na 'hu,» 27 'e 'du -wiin-ḡanu ye', 'e -nyi Nyisua 'wio, 'e -nyi □nu□u, -e -bi e wen: «'Aan pepe, ba 'na. 28 E no- mo 'na -hlu. E no- 'n di bu 'wla, 'ki 'u -tonyibli -huohu a de 'kuku a -ta', Nyisua 'mu□u nu, e 'mu 'yri yrayri □tu, e ko -tonyibli 'hven-, -e di□e nu, e 'mu 'waa de 'kuku 'wowla -ni. 29 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, kve 'ki mo bu, 'n 'yi 'li□i 'li -we, □bu 'na 'ki noɔu -bu de, e 'mu -nyrowo -mu' ki ye, -e ko 'kwli 'n di 'li no yrayridu -bi -mu' 'li 'naa -ni, 'n ko 'a mu 'hven-, 'ki 'li 'na 'Bai Nyisua a 'klo yrayru 'kwli.»

30 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi u ble -wla, 'ti- 'u 'du ye', 'u □ti 'diɔ, 'u mu 'li dugba -mu' 'lu, -e ko 'lu olifieti ni 'li.

-Te -Yusu lee la Pieli, -ε mo, Pieli a 'mv, ε di□e 'ni hla, -ε mo, ε 'yi□i -yi

(Maki 14.27-31; Luku 22.31-34; Saan 13.36-38)

31 -Te υ nyre 'li, -ε -bi ke- -Yusu pi 'a -nagbopu* yi, ε wen: «'Ki 'li 'tolwɔ -bu 'kwli, ti di 'b 'ni nyre, a 'mv 'b 'mv 'hvi le -gbe, □wi yi -te υ nu la 'a 'ciɾɾi, 'ki 'li Nyɪsɔacɾɪɛn 'kwli, -ε mo: Nyɪsɔa wen 'ni: 'N di 'blakɔnyɔ 'ni 'la, blabli a □ju 'mv -gbe.» 32 -ε -bi ke- -Yusu pi □nu yi de, ε wen: «'Bv mo, 'ni 'ku, 'ni 'hri 'klo, 'ki 'n di 'li Galileblugba 'kwli mu, 'mv 'li 'a mv 'li -plee -ni.»

33 -ε -bi Pieli pu win, ε wen: «'Ye □bu 'waa pepe, bu hie 'b -mv bu, 'mo -bu, 'n 'yi 'li□i 'li -we, □bu hie 'b -mv bu.» 34 -ε -bi -Yusu wen: «'N yi -mv 'ni -lee -ni -tee, 'ki 'li 'tolwɔ ni -do -bu 'kwli, 'ti -hape 'mv -nyre da mo mu, -di nu -gaawɪ ni ta, -ε mo, □yi 'mv -yi.» 35 -ε -bi Pieli wen: «'Dɔn-, 'ye □bu 'n di 'ku, 'n ko -mv 'hven-, 'n 'yi 'li□i 'li -we, □bu hla□a, -ε mo, 'n 'yi -mv -yi.» -Nagbopu a pepe a 'mv, -ti ni -do a 'mv, Pieli -hla, ε nɔ- υ -hla -we.

-Te -Yusu da la Nyɪsɔa, 'ki 'li 'dɔdɔti a -ci -mv', υ dɛɛ Gesimanɪ 'kwli

(Maki 14.32-42; Luku 22.39-46)

36 -Te de a 'mv, ε -hi, -ε -bi -Yusu ko 'a -nagbopu* 'hven-, 'ki υ nyre 'li 'dɔdɔti a -ci -mv', υ dɛɛ Gesimanɪ 'kwli. Ke- ε pi □nu yi, ε wen: «Ba ni mo bu, □bu mu 'li ye', 'mv 'li Nyɪsɔa -mo -hlee -ni.»

37 -Te ε yi 'ki ni mi, -ε -bi ε da Pieli ko Sebede a 'yonu Saki ko Saan 'hven-, υ ko□o 'hven- 'b -mu. Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi 'a □wlv 'mve bu. Hvannu ni□e ni dɪakti. 38 -ε -bi ke- ε pi □nu yi, ε wen: «'Na □wlv 'mve bu dɪakti. 'Na □wlv a bu'mumve a 'mv, ε -hve bu 'la 'mv. A ko 'mv 'hven-, -ba ni mo bu, a 'ni 'hmee 'li.» 39 'ε hloɔ □nu -mo le de gbe, 'ε bla kwli bu, 'ε ko 'lu bu, 'ε nyɛɛ Nyɪsɔa le, ε wen: «'Na 'Bai o, 'bu

mo, 'bu -we 'li□i 'li, nu□o, □hven -bu, 'n mi 'ye mo, bu hloɔ 'mv -mo le. Kee, ε 'yi de -mv', 'mo -bu, 'n -hve 'pa-, keɛ, de -mv', -na □gbetu -hve, ε nɔ- -bu mu 'lu -mo.»

40 -Te ε -we 'puple -mo, -ε -bi ε □hɪan -mo, 'ε mu 'b 'a -nagbopu ni ta a 'mv 'hvi, 'ε yɛɛ 'b □nu ηmena a ηmeele' bu. -ε -bi ke- ε pi Pieli yi, ε wen: «□Bi a 'yi 'li□i 'li -we, ba nu -haawɔ ni -do, a ko 'mv 'hven-, 'ki ba 'yi -ηme? 41 A 'ni 'hmee 'li, keɛ, ba da Nyɪsɔa, -ε di□e nu, de 'bu yi□i ni -hve bu □tee 'b 'a mu le, 'ki ba -hee Nyɪsɔa a -ti le, a 'ni □ha 'a -ti le -hee -ni. 'N yi□e ni, -ε mo, 'aan □wlv -hve□e ni dɪakti, 'ki a 'ni 'hmee 'li, a 'mv Nyɪsɔa da, keɛ, 'bu mo, Nyɪsɔa 'bu 'ye ni -hee ne 'a mv, 'a mv 'ni -do, a 'yi 'kli -ko, 'ki ba nu de a 'mv.»

42 Bu pu 'ki le, -ε -bi ε hloɔ □nu -mo le de, 'ε nyɛɛ Nyɪsɔa le, ε wen: «'Na 'Bai o, 'bu mo, □hven -bu, 'n ko □bu 'ye, 'mo 'yi 'li□i 'li -we, bu hloɔ 'mv -mo le, -ε -bi de -bu, -na □gbetu -hve, ε nɔ- -bu pa 'mv.»

43 -Te ε -we -mo de, -ε -bi 'ki ε mu 'li □nu 'hvi. -Te ε -mu, -ε -bi 'ki ε yɛɛ 'b □nu ηmena a ηmeele' bu de, -ε nu□o, υ 'yi 'li□i 'li -we bu pu 'yii le. 44 ε nɔ- mo bu hloɔ □nu -mo le de, bu mu Nyɪsɔa a lenyaawɪ ni ta a de -mo. Win ni -do -mv', ε pu wen, ε nɔ- ε -pu de. 45 -ε -bi ε □hɪan -mo de, 'ε mu 'b 'a -nagbopu 'hvi, ε wen: «□Bi a yi 'ni ηme de, 'a -he 'li ke le? Ba 'ye ke, ti 'mve yɛ, 'ki bu pu 'mv de'kukununyɔ -ji', 'mo -bu, -ε mo -tonyibli a pepe a Nyiblo. 46 Ba 'du ye', -a 'mv mu, -ε nu□o, nyiblo -mv', -ε di 'mv 'na yraanyibli -ji' pu, 'ki ε yi 'li di.»

-Te -Juukve* a naanyv klo la -Yusu

(Maki 14.43-50; Luku 22.47-53; Saan 18.3-12)

47 Win ni 'li -Yusu wlon, -ε -bi Judia, -ε mo -Yusu a -nagbopu* ni -pu □tu 'b 'hven a nyiblo -bi, ε nyre 'b ni, ε ko nyibli -hɔhvi 'hven-

Nyibli a 'mu, v 'ble ta-won-tebli ko ti 'hven- kwa le. Nyisua a -cohlunpinyo* gbagbi, ko -Juukve a naanyo -bi 'hven-, v nu- lee nyibli a 'mu, 'ki bu mu -Yusu klo. 48 Judia a 'mu, -e di [nu -Yusu -ji' pu, 'ti- v 'mu 'hru wlon bi, ke- e pu [nu yu: «Nyiblo -mu', 'n di 'wlee -ni, 'n di 'wio -nyi, e no- ba klo, e 'ni [ha 'a mu -ji' [ta.» 49 -Te v nyre 'ki 'u, -e -bi Judia 'yia 'u -Yusu 'hvi bu, e wen: «Toonyo o, 'n ye -mu ki,» 'e 'wlee [ne. 50 -E -bi -Yusu wen: «'Bihian o, de -bu, -di nu mo, nu[o, [mu mu.» -E -bi ti ni -do a ti 'yri, nyibli -mu', Judia -gba, v 'yia 'u -Yusu 'hvi bu, 'u klo[o. 51 Nyisua a -cohlunpinyo a nyiblo gbagbu, 'a -kuannunyo -bi, e ni -tuo ki -we. Nyibehian a 'mu, e no- ko nua, -Yusu a -nagbopi -bi -ha 'li 'a 'plien bo 'kwli, e 'be 'u. 52 -E -bi -Yusu wen: «'Nyra 'li -na 'plien bo 'kwli, -koti nyibli a pepe -mu', -u ni 'plien, -u -wen, nyibli -bi di nu 'plien, v 'mu [nu 'la -we. 53 [Yi[ti -yi, -e mo, 'n -we 'li [bu lee wen 'na 'Bat ni, 'ki bu -hee wen 'mu. E di ya wen 'mu lelenyo a 'miliwi a 'miliwi yu, -e di[e nu, v 'mu wen 'mu ki -dii -ni. 54 Kee, 'bu mo, 'bu ni 'mu le, e 'wi yu, de -mu', v 'cru la 'li Nyisvacrien 'kwli, -e ko -bu mu wen 'lu -mo, de a 'mu, e 'yu 'li[ti -we, bu mu wen 'lu -mo.» 55 -E -bi ke- -Yusu pi nyibli -mu', -u di[e klo mo yu, e wen: «Ta-won-tebli ko ti 'hven-, e no- a -ya, 'a di 'mu 'klo mo, [wi yu -te v ni -balunyo a kuklo. 'Ti-, 'a -ne ti, 'n ni la 'li Nyisua a 'kagbau a -yaa 'kwli, 'ki 'li 'a mu 'nyi, 'ni tve la nyibli -bi, kee, a 'yu la 'mu -klo. 56 -Tebli a pepe -bu, e mu 'lu -mo, -e di[e nu, -ti -mu', Nyisua a winwlon-hanyo* 'cru la, 'ki 'li Nyisvacrien 'kwli, e 'mu -nue -ni.» -Te -Yusu pu 'ki le, -e -bi 'a -nagbopu a pepe, v -gbe[e 'hvi le, 'u 'gba ci le.

-Te -Juukve* a naanyo puu la -Yusu -bati le

(Maki 14.53-65; Luku 22.54-55,63-71; Saan 18.13-14,19-24)

57 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi nyibli -mu', -u klo -Yusu, 'ki v gbe 'li[ti Nyisua a -cohlunpinyo* a nyiblo gbagbu a 'kayu bu. Nyiblo a 'mu, 'a 'nyre mo Kaifu. 'Ki 'li 'kayu a 'mu bu, 'ki Nyisua a tetetoonyo, ko 'blugba a naanyo 'hven-, v 'kukue 'li le, -gbolugbo a -ti. 58 Pieli -mo -bi, e yu kbe -Yusu [wien, 'ki 'li -mohlcole 'kwli, 'e -he 'li 'waa [pi le, 'u -mu -mumu, 'u nyre 'li -cohlunpinyo a nyiblo gbagbu a -yaa 'kwli, 'e pa 'li. Nyisua a 'kagbau a 'yie[tiunyo ni 'li -we. Nyibli a 'mu, v nu- ko 'nyi Pieli ni 'li bu, -e di[e nu, e 'mu[pu 'ye, -te -ti a 'mu, e di 'li-wowe nu.

59 'Ki 'li 'kayu a 'mu bu, -cohlunpinyo gbagbi, v ko -gbolugbo a nyibli a pepe 'hven-, v [mu[e[e le, 'ki bu yee -Yusu -ti, 'ye [bu e mo hi, -e di[e nu, v 'mu[pu 'la, 60 kee, v 'yu 'li[ti kikade [du 'li 'yee -ni, 'e mo [han-ti, -hehupu -huhvi, 'u 'ma[pa hi 'lu ble. Bu ni 'ki 'u bu, -e -bi nyibli ni 'hven [plu 'u ni, 61 v wen: «Nyiblo -bu, e wen 'ni, e -we 'li bu 'wla Nyisua a 'kayu gbagbu ni, 'ti- bu pu[pu ni de, 'ki 'li -nyrowi ni ta 'kwli.»

62 -E -bi -cohlunpinyo a nyiblo gbagbu 'du ye', 'e 'beti -Yusu, e wen: «[Bi -ti a pepe -bu, nyibli -bu, v yu -mu -yee -ni, [yu -ti -ko, -bu [tu [nu [wlon?» 63 Kee, -Yusu 'yu[ti -ti [du kle -huhia -ni. -E -bi -cohlunpinyo a nyiblo gbagbu yu[ti 'ni -lee -ni, e wen: «'N -hve[e[e ni, -bu 'suu -ni, 'ki 'li 'Klukuninyisua a 'nyre 'kwli, 'bu mo, [ni mo Wanyo -mu', Nyisua pu la le, e di la ya, ko, 'bu mo, [ni mo Nyisua a 'Yu.» 64 -E -bi e [tu[o [wlon, e wen: «Iin, 'mo [ni[o. 'N yu 'a mu 'ni -lee -ni, kve ke 'ki mo bu, a di 'mu 'ni 'ye, 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'mu 'u 'Klukuninyisua a diidekiba

ki bu ni, 'mu 'li yakɔ 'kwli -hɔn, 'ki 'li 'nuŋmi 'kwli.»

65 -Yusu bu pu 'ki le, -e -bi -cɔhlɔnpinyɔ a nyiblo gbagbu a 'mu, e cicra 'a dɔnɔ wlawɔ le, yru a -ti, e wen: «E -hee Nyɔsua a -ti le. -A 'ni 'muɔ 'ki -hehinyibli □ɔv le. 'Aan 'mumu, a 'wɔn -ti, e -hla ni. A 'wɔn ni, -te e nu Nyɔsua a -ti a le-hele. 66 -Bi' a pi 'li?» -E -bi v □tu□o □wɔn, v wen: «E mɔ □han-ti □nɔ, e -hee Nyɔsua a -ti le. 'A -ti, e kɔ 'kɔkɔ.» 67 -E -bi v -tva 'a hɔn a 'hinhren, 'ki 'v 'a yigbakla yi, kɔ, 'v yɔ□i ŋmli -bii -ni, 'v pu 'li□i 'ŋmi nu' le, 68 v wen: «-Mɔ -mu', -e mɔ Wanyɔ, -mɔ mɔ winwɔn-hanyɔ. 'A -ti, lee ne -a mu, nyiblo a 'di -bi -hren -mu de 'li?»

-Te Pielɔ pu la le, -e mɔ, e 'yi la -Yusu -yi

(Maki 14.66-72; Luku 22.56-62; Saan 18.15-18,25-27)

69 -Te -tebli a pepe a 'mu, e mi 'lu -mɔ, 'ki Pielɔ 'tie ni 'li -yaa a 'mu 'kwli. Bu ni 'ki 'v bu, -e -bi 'yu nyɔyɔ □ɔv, -e mɔ 'kayu a 'mu, 'a -kuannunyo -bi, e nɔ- 'yɔya 'v□v 'hvi bu, e wen: «-Mɔ -bu, -kɔ -Yusu -mu', -e kɔ 'li Galileblugba 'kwli 'hven-, 'a mu -nɔne la 'hvi.» 70 Kee, Pielɔ -ga ni, 'ki 'v nyibli a pepe ye', e wen: «-Ti -mu', -hle, 'ni -yru□o li□i le,» 71 'e -hɔn 'v□v 'hvi, 'e mu 'li -yaa a 'mu 'a paale'. -Te e nyre 'v, -e -bi 'yu nyɔyɔ -bi 'ye□e ni de, 'e lee nyibli -mu', -v ni 'v, e wen: «Nyiblo -bu, a yi 'ye, e kɔ Nasaleti a -Yusu 'hven-, v nu- nɔne -mɔ 'hvi.» 72 Kee, Pielɔ 'tie -ge, e wen: «'N 'suɔ ni, nyiblo -bu, -kɔti a hle, 'n 'yɔ□i -yi.» 73 -Te ti gbi -hi, -e -bi nyibli -mu', -v ni 'v, v 'yɔya 'v Pielɔ 'hvi bu, v wen: «E mɔ □han-ti □nɔ, -mɔ -bu, -mɔ -Yusu a -nagbopi* □nɔ, -kɔti -te -ni 'pupe, e tve ne -a mu ni, -e mɔ, -mɔ Galilekyeyu □nɔ.» 74 -E -bi e wen: «'Bu mɔ, 'ni yi hi ni ni, Nyɔsua bu pu 'mu 'jro yi. 'N 'suɔ

ni, nyiblo -bu, -kɔti a hle, 'n 'yɔ□i -yi.» Ti ni -do a 'mu 'yri, -e -bi hape da -nyre ni. 75 -E -bi -ti -mu', -Yusu lee wen Pielɔ, e bi 'li□i 'kwli. Ke- e pu□v yi: «'Ti- hape 'mu -nyre da, -di nu 'na -mɔ-gaawɔ ni ta, -e mɔ, □yi 'mu -yi.» -Te e bi 'li□i 'kwli, -e -bi e 'hri 'li -yaa 'kwli ni, 'e -tva wuwe, 'kla-wliye'yɔya a -ti.

27

-Te v gba la 'li -Yusu Pilati yi
(Maki 15.1; Luku 23.1-2; Saan 18.28-32)

1 -Te -nyre -nye, -e -bi Nyɔsua a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbi a pepe 'kukue le, v kɔ -Juukve* a naanyɔ 'hven-, 'v -yraqa, 'ki bu 'la -Yusu. 2 -E -bi v wen: «Ba lee ne -aan 'seyo, bu mu □ne, v 'mu 'li□i -gɔlɔnɔma Pilati -mɔ gba.» (Pilati a 'mu, Romakve a 'kɔn gbagbu, e nɔ- =tu la 'v□v gbata ki bu.)

-Te Judia nu la 'kɔkɔv
(Nunu-tebli 1.18-19)

3 Judia -mu', -e pu -Yusu 'a yraanyibli -ji', -te e 'wɔn, -e mɔ, -gbolugbo a nyibli -yraqa ni, -e mɔ, v di -Yusu 'ni 'la, -e -bi e pi □wli le, 'ki 'v de -mu', e -nu a -ta'. 'Kla bu yɔ□i -wliye ni 'ye, e nɔ- mɔ 'wliyo a (30) -wlv □tu 'v -pu -mu', Nyɔsua a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbu, v kɔ 'blugba a ye'nanyɔ 'hven-, v -nyi□e, bu gba □nɔ□v yi, 'ki 'li Nyɔsua a 'kagbau bu, 4 'ti- bu lee □nɔ: «'N nu de 'kuku, -te 'n pa 'v, 'ni pu 'a mu nyiblo -bu -ji', -e 'yi □dedede -nu, -bu blele 'kɔkɔv yi.» Kee, v □tu□o □wɔn, v wen: «-A mu -bu, -a 'yi 'li□i -mɔ -kɔ. -Mɔ kɔ 'li□i -mɔ.» 5 E nɔ- mɔ Judia bu -gbla 'wliye a 'mu, 'ki 'li Nyɔsua a 'kagbau bu. -Te e 'hri, -e -bi e pu 'a dɔnɔ 'lulu lo.

6 -Te Judia 'la 'ki 'a dɔnɔ, -e -bi 'wliye -mu', e -gbla wen 'ki, Nyɔsua a -cɔhlɔnpinyɔ gbagbi 'ti□i le, v wen: «E mɔ -hɔ a 'wliye □nɔ. -Aan tete wen 'ni, -a 'ni 'puɔ 'li

'wliyedv a 'mv Nyɩsva a 'kagbau a -drɔɔ 'kwli.» ⁷ -Tɛ v hla -ti a 'mv, -ɛ -bɪ v -yra□a nɪ, 'kɪ bu nu 'wliye a 'mv, bu -to -ci -mv', v dɛɛ yununyɔ a -ci, -ɛ di□e nu, v 'mv -ci a 'mv 'dagbɪ a 'dabi -mɔ' nu. ⁸ ɛ nɔ- kɔ -ti, kvɛ la 'lɪ bu, -bv ye ti -bv kɪ, -ci a 'mv, 'v dɛɛ □nɛ -hɪv a -ci.

⁹ -Tɛ dɛ a 'mv, ɛ mu la 'lu -mɔ, -ɛ -bɪ -ti bu, Nyɩsva a winwɔn-hanyɔ* Selemi 'crɪ la, ɛ nɔ- mu la 'lu -mɔ. -Tɪ a 'mv, ɛ 'crɪ la, ɛ nɔ- -bv: «D gba 'wliyo a -wɪv □tu 'v -pu -mv' nɪ, -ɛ mɔ 'wliye -mv', Yisraekvɛ wɛɛn la kɪ, bu 'pɛɛ la -nɪ, 'kɪ 'v 'a -ta', ¹⁰ 'v -to yununyɔ a -ci, □wɪ yɪ -tɛ Kɔkɔnyɔ Nyɩsva nu la 'a hɪhla.»

*-Tɛ Pilatɪ pɪ la -Yusu -bati lɛ
(Makɪ 15.2-5; Luku 23.3-5; Saan 18.33-38)*

¹¹ -Yusu -mɔ -bɪ, 'kɪ v gba 'lɪ□ɪ -gɪlɔnɔma Pilatɪ yɪ, -gɪlɔnɔma a 'mv 'ɛ -tva 'a lɛ'betile, ɛ wɛn: «□Bɪ -mɔ mɔ -Juukvɛ* a bodɪɔ?» -ɛ -bɪ -Yusu wɛn: «In, 'mɔ □nɪɔ.» ¹² ɛ nɔ- mɔ Nyɩsva a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbɪ bu yɛɛ □nɛ -ti -hvɔhɪ, kɛɛ, -Yusu 'yɪ -tɪ □dv □wɔn □tu. ¹³ -ɛ -bɪ Pilatɪ 'beti□e nɪ de, ɛ wɛn: «□Bɪ -tɪ a pepɛ -bv, v yɪ -mv 'hɪv lɛ 'ye, □nɪ 'win□ɪ lɪ?» ¹⁴ Kɛɛ, -Yusu 'yɪ winbu □dv klɛ -hɪhɪa -nɪ. ɛ mɔ de □nɪɔ, 'ɛ kɛɛ -gɪlɔnɔma Pilatɪ a □wɪv lɛ dɪakɪ.

-Juukvɛ wɛn 'nɪ, bu kɔɔ 'v -Yusu tugbɛ 'yie, ɛ 'mv 'ku*

(Makɪ 15.6-15; Luku 23.13-25; Saan 18.39-19.16)

¹⁵ 'A -nɛ lɛ'mimle, -ɛ mɔ Pakɪ a tɪ 'yɪ, -gɪlɔnɔma Pilatɪ kɔ bu tɛ □jɪklapɪ nɪ -do -mv', -Juukvɛ di -hva bu. ¹⁶ ɛ kɔ la □jɪklapɪ □dv. 'A 'nyre mɔ la Balabastɪ. Nyibli a pepɛ yɪ la□a nɪ, -ɛ mɔ, ɛ mɔ la -balɔnyɔ □nɪɔ. ¹⁷ -Tɛ nyibli 'kukvɛ 'kɪ lɛ, 'kɪ 'lɪ Pilatɪ -mɔ, -ɛ -bɪ Pilatɪ a 'mv, ɛ 'beti □nɪ nɪ, ɛ wɛn: «Balabastɪ kɔ -Yusu -bv, v dɛɛ Nyɩsva kɔ Wanyɔ 'hɛn-, nyiblo a 'dɪ -bɪ a -hɛv □bv tɛ bu

'lɪ?» ¹⁸ Pilatɪ 'bv yɪ 'pɔpɛ lɛ nɪ nɪ, ɛ 'wɪ yɪ, ɛ yɪ□e nɪ, -ɛ mɔ, 'kɪ 'lɪ ca 'kwli, 'kɪ -Juukvɛ a nyibli gbagbɪ naa 'lɪ, 'v pɔ□v -Yusu -jɪ', -ɛ di□e nu, ɛ 'mv□v 'la.

¹⁹ Pilatɪ bu nɪ 'kɪ 'v -batipɔvɛlɛ, -ɛ -bɪ 'a nugba ya□a win yɪ, -ɛ mɔ: «□Nɪ 'nuo 'lɪ nyiblo -mv' □dedede -mɔ, -ɛ nu□o, ɛ 'yɪ □dedede -nu, -bv nyre yɪ, -ɛ nu□o, 'tɔlɔwɔ -bv, 'kɪ 'lɪ yanie 'kwli, 'n 'ye □hɪvɛn dɪakɪ a -tɪ.» ²⁰ -Tɛ dɛ a 'mv, ɛ mi 'lu -mɔ, -ɛ -bɪ Nyɩsva a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbɪ kɔ -Juukvɛ a 'bv 'hɛn-, v lee nyibli a pepɛ nɪ, 'kɪ bu lee Pilatɪ, bu tɛ Balabastɪ bu, ɛ 'mv -Yusu 'la. ²¹ -ɛ -bɪ -gɪlɔnɔma Pilatɪ 'beti nɪ, ɛ wɛn: «Nyibli nɪ 'hɛn -mv' 'nyɪ, nyiblo a 'dɪ -bɪ a -hɛv □bv tɛ bu 'lɪ?» -ɛ -bɪ v wɛn: «Balabastɪ!» ²² -ɛ -bɪ Pilatɪ wɛn: «'Bv mɔ, 'nɪ tɛ Balabastɪ bu, dɛ a 'dɪ -bɪ a -hɛv □bv nu -Yusu -bv, v dɛɛ Wanyɔ -mɔ 'lɪ?» ɛ nɔ- mɔ 'waa pepɛ bu □tu□o □wɔn, -ɛ mɔ: «Kɔɔ 'v□v tugbɛ 'yie, ɛ 'mv 'ku!» ²³ -ɛ -bɪ Pilatɪ wɛn: «Dɛ -hɛn a 'dɪ -bɪ ɛ -nu, -kɔtɪ 'nɪ kvɛ 'v□v tugbɛ 'yie 'lɪ?» Kɛɛ, v 'yɛɛ 'lɪ win, v wɛn: «Kɔɔ 'v□v tugbɛ 'yie, ɛ 'mv 'ku!»

²⁴ Pilatɪ 'ye□e nɪ, -ɛ mɔ, ɛ 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wɛ, bu □tu □nɪv □wɔn. 'Waa -cici a lɛpɔpɔv bu yɪ klɛ nɪ -bii -nɪ, ɛ nɔ- mɔ bu 'du 'nie ye', bu yra □jɪɛ, 'kɪ 'v nyibli a pepɛ -mv' ye', bu -lee □nɪv, -ɛ mɔ: «'Mɔ -bv, 'n 'yɪ□ɪ kɪ wɛn, nyiblo -bv, 'a -hɪv bu 'wɛ bu. 'Aan □gbɛv, 'a mv -hɛv□ɛ.» ²⁵ -ɛ -bɪ nyibli a pepɛ a 'mv, v □tu□o □wɔn, v wɛn: «-A kɔ -aan 'yonv 'hɛn-, -a nyra bu, 'kɪ 'v 'a 'kɔkɔv a -ta'.» ²⁶ Bu pɔ 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ Pilatɪ tɛ Balabastɪ bu, 'tɪ -ɛ lee nɛ 'a 'sɛyo, 'kɪ bu bii -Yusu lɔkvɛ. -Tɛ v -wɛ 'a bibie -mɔ, -ɛ -bɪ kɛ- ɛ pɪ 'a 'sɛyo a 'mv yɪ, ɛ wɛn: «Ba gba□a, ba kɔɔ 'v□v tugbɛ 'yie, ɛ 'mv 'ku!»

*-Tɛ 'sɛyo 'cɛɛ la -Yusu
(Makɪ 15.16-20; Saan 19.2-3)*

27 Pilati bu pu 'ki le, -e -bi 'a 'seyo gba -Yusu ni, 'ki 'li Pilati a -yaa 'kwli, -te 'waa bunule ni 'u, 'u da 'waa 'bio 'seyo a pepe. 28 -Te u nyre 'ki 'u, -e -bi u -he -Yusu wlawli, 'u pu pu wlawlu -johun, 29 ko, 'u hlaa ne 'witiklaun le. 'Witiklaun a 'mu, e no -u =tu o 'lu, 'u 'nyra a kotu -ji', 'ki 'li 'a diidedabu 'kwli, 'u bla a kwli yi bu, 'u 'cee ne, u wen: «-Na 'wio mo, -Juukve* a bodio,» 30 'u -gble 'li i huon 'yi le, 'u -ha a kotu -ji', 'u pi 'u ne 'lu le. 31 -Te u -we 'a 'caale -mo, -e -bi u -he 'ki i wlawlu -johun a 'mu ni, 'u pu pu 'a gbetu a wlawli, 'ti -u =ti o ne 'dio, 'u gbe 'li i -tite -mu', u di 'li i tugbe 'yie -koo ni.

-Te u koo la 'u -Yusu tugbe 'yie, -e di e nu, e 'mu 'ku
(Maki 15.21-32; Luku 23.26-43; Saan 19.17-27)

32 -Te u yi 'ki 'dio ni ti, -e -bi u ko nyibehian du 'huen-, u neme ni. Nyibehian a 'mu, 'a 'nyre mo Simo. 'Ki e ko 'li Silenidio 'kwli. Nyibehian a 'mu, e no -'seyo -klo, 'u ni 'u ke', 'e 'ble tugbe -mu', -e ko 'yie u di 'u -Yusu 'u -koo ni. 33 -E -bi 'ki u nyre 'u -tite -mu', u dee Golgota, -e =hen 'nyre dugba -mu', u dee 'Lukla. 34 -Te u nyre 'u, -e -bi u -hue bu -nyi e no, -e ko -mo u pu 'li -ci kklakui. -Te e te e wlon, -e -bi e 'yi 'a 'nina -hua.

35 'Ki 'u -tite a 'mu, 'ki u koo 'u pu tugbe 'yie, 'u pu 'wla, -e di e nu, u 'mu pu 'ye, -te u di -Yusu a 'hulepu-tebli a gglu nu. 36 'Ki u ni 'u bu, -e di e nu, u 'mu pu 'yie ti. 37 'Ti -u 'crui 'u 'plankibia ki, -ti -ko -ti u koo 'u -Yusu tugbe 'yie. -Ti a 'mu, e no -bu: «Nyiblo -bu, e no -mo -Yusu, -e mo -Juukve* a bodio.» Tugbe a 'mu, -e ko 'yie u koo 'u -Yusu, e no -ko 'lu yi u 'maa 'li 'plankibia a 'mu bu. 38 Ti ni -do a 'mu 'yri, 'ki 'u -Yusu 'huu, u koo 'u -balonyu ni 'huen, 'ki 'u 'waa -ne ti 'yie, -do 'ki 'li 'a diidekibia ki, -do -bi 'ki 'li 'a kamlakibia ki.

39 -E -bi nyibli -mu', -u yi -hi, u -he e 'yri, 'ti -u gbe pu 'lu le, 40 u wen: «-Mo -bu, -e pu le, -e di la Nyisua a 'kagbau 'wla, 'ti -e di e pu, 'ki 'li -nyrowi ni ta 'kwli, 'bu mo, ni mo Nyisua a 'Yu, wa -dionu, mu 'u tugbe -mu' 'yie -hon, mu ti.» 41 -E -bi Nyisua a -cohlunpinyu* gbagbi, ko tetetonyu, ko 'blu a nyibli -bi 'huen-, -u ni 'u -we, u -he e 'yri le -we, u wen: 42 «E wa nyibli -bi, kee, e 'yi 'li 'a dionu a wowa 'li -we. 'Bu mo, Yisraeku a bodio, bu -hon 'u tugbe -mu' 'yie, bu ti, -te ti ne -bu. 'Bu mo, 'bu -hon 'u tugbe 'yie, -a di pu pu haan-ti, -e mo, e no -mo Wanyo. 43 E kuo Nyisua wlu yi. 'A -ti, Nyisua a 'mu, 'bu nu e ne, -e -bi bu -he e ne. 'Bi nyiblo -bu, e hla a ni, -e mo, e mo Nyisua a 'Yu ni.» 44 Ke -ni -do -balonyu ni 'huen- -mu', u koo 'u 'waa ti 'yie le, 'ki 'u -Yusu 'huu, u ni, 'u 'cee ne -we.

-Te -Yusu nu la 'kukvu
(Maki 15.33-41; Luku 23.44-49; Saan 19.28-30)

45 'Yru bu yi 'u 'lu a -heyri' ni nyre, -e -bi halo ka -tutu a pepe ki. Halo a 'mu, e ni 'u -nuni 'e ye 'yru-hiile a ti ki. 46 -Te 'yru-hiile a ti a 'mu, e yi 'u nyre, -e -bi -Yusu 'yaa 'li win, e wen: «Eli, Eli, lama sabatani?», e hen 'nyre: «Nyisua o, Nyisua o, de -ko 'mo -ha 'yie -mo 'li?» 47 Nyibli -mu', -u ni -tuo ki, ke -'waa de -bi pi: «Nyisua a winlon-hanyo Eli e de.» 48 'Ki 'li ni 'nyu, e ko nyiblo -bi, 'e 'gba ci le, ti ni -do a ti 'yri, 'e 'du -sapoo ye', 'e 'nyra 'li i 'lipano -mo, 'e mua 'u pu tugbe blubu 'lu le, 'e -nyi e -Yusu, -e di e nu, e 'mu pu na. 49 Ke -u -bi pi, u wen: «-Ba pu 'u 'yie bu, 'bu mo, Eli 'bu di di, e 'mu pu -he e -ni, -a 'mu pu 'ye.» 50 Bu ni 'ki de a 'mu -mo, -e -bi -Yusu 'gbo ni de, 'e mla -hunhlon.

51 Ti nu -do a 'mu 'yri, 'ku 'li Nysua a 'kagbau -mu', -e nu 'li Jrusredio 'kwli bu, danu gbagbu -mu', -e 'be 'kayu a 'mu [ti], 'e -ki wlon pepe, kue 'li 'a 'lu yi bu, -bu ye 'a [hlonde ki, -tutu 'e 'huhle -ni, 'hi gbagbu 'b -kiki wlon le, 52 'dabi 'b [ga wlon le, nyibli, -u 'ku la, 'b yi 'klo le 'hri, 53 'ti -nyrowi nu ta 'mu -hi mo mu, -e -bi -Yusu -hon 'li 'kokonyibli 'nyi nu, 'e 'hri 'klo, nyibli a 'mu, 'b -hon 'li 'dabi 'kwli le, 'b pa 'li Jrusredio 'kwli, -e mo Nysua a 'dio, nyibli -huchui 'b 'ye [nu.

54 'Ku 'b -Yusu [hlon, 'ku Romakue a 'seyo a nyiblo gbagbu -bi nyra 'b bu, e ko 'a 'seyo -mu', -u =tui[e 'yie 'huen-. -Te u 'ye -tutu a 'huhle, ko -tebli a pepe -mu', -e mi 'lu -mo 'huen-, -e -bi huannu bi 'li [nu 'kwli, u wen: «E mo [han-ti [nio, nyiblo -bu, e mo la Nysua 'Yu [nio.»

55 Nugbi -huchui nu 'b, 'b hlo 'b -te a 'mu -mo le de gbe. -Tebli a pepe -mu', -e mi 'lu -mo, u yi [ti 'ni 'ye. Nugbi a 'mu, u nu- yi la -Yusu [wien le kue, kue 'li ti -mu' -ko 'yri e nu la 'li Galilebugba 'kwli, 'b yi la [a -he -ni. 56 'Ku 'li [nu 'nyi, 'ku Madala a Mari nu 'li, ko Mari -mu', -e mo Saku ko Sost a 'dii, ko Sebede a 'yonu a 'dii.

-Te u pu la 'li -Yusu 'dabio 'kwli
(Maki 15.42-47; Luku 23.50-56; Saan 19.38-42)

57 -Te 'to yi nu -wen, -e -bi dekonyo [du nyre 'b -tuo a 'mu ki. 'A 'nyre mo Sosefu. 'Ku e ko 'li Alimatedio 'kwli. Sosefu a 'mu, e mo -Yusu a -nagbopi* [nio -we. 58 E no- -mu, -e lee Pilati, 'ku bu wen, bu -ha 'b -Yusu a -plahui tugbe 'yie, e 'mu [b 'b -ha. -E -bi Pilati lee ne 'a 'seyo nu, 'ku bu -nyi Sosefu -Yusu a -plahui a 'mu, -e di [e nu, e 'mu [b 'b -ha. 59 -Te u -nyi [e -plahui a 'mu, -e -bi e gba [a nu, 'e 'hunhian [a -jise le, 60 'ti- 'e gba 'li [ti -tite -mu', e di 'b [b [tuu

-ni. 'Ku 'li -tute a 'mu, 'hi gbagbu nu 'b, 'e hlo la yra, -wen dugba. 'Ku 'li 'hi gbagbu a 'mu 'kwli, 'ku u 'bluu la 'li 'dabio (ti [du a ti 'yri la, -e 'wi la -wlukayu yi). 'Ku 'li 'dabio a 'mu 'kwli, 'ku e pu 'li -Yusu a -plahui, 'ti- 'e nu 'hi [papu, -e nu 'b, -e =hian 'li -mo le, 'e ka 'dabio a 'mu yi. -Te e -we -mo, -e -bi e mu nu. 61 Madala a Mari, ko Mari -bi -mu' 'huen-, u nu -tuo ki, 'b 'be 'dabio 'yi, 'b nu bu.

'Seyo -mu', -v =tui -Yusu a 'dabio 'yie

62 -Nyrowo -mu', -e yi -hi, 'ti -uwule-nyrowo* 'e yi 'b nyre. -E -bi Nysua a -cohlonpinyu* gbagbi, ko Falisi [tumu* a nyibli 'huen-, u 'kukue le, 'b mu 'b Pilati ye', 63 u wen: «Nyibe yu o, -ti bi 'li -a mu 'kwli. E no- mo, -te hulekonyo -mu', e nu la 'klo, ke- e pu la: 'Bu mo, 'ni 'ku, -nyrowi nu 'huen 'bu -hi, ta a -nyrowo 'kwli, 'n ko [bu 'hri 'klo. 64 'A -ti, -a -hue [e nu, -bu lee -na 'seyo, bu [tu 'a 'dabio a 'mu 'yie -tutu, -nyrowi nu ta bu -yre 'lu, -e di [e nu, 'a -nagbopi* 'ni [ha di, u 'ni [ha 'a -plahui 'yri, 'ti- u 'ni [ha nyibli le -lee -ni, -e mo, e -hon 'li 'kokonyibli 'nyi nu, 'e 'hri 'klo. Hudu a 'mu, e di nu 'klu ki, e 'mu 'b 'a yi-hede 'b -hi.» 65 -E -bi Pilati [tu [nu [won, e wen: «'Seyo, nu -mu'. Ba mu, ba lee 'seyo a 'mu, bu [tu 'dabio a 'mu 'yie, -te a ni 'a -huhua.» 66 E no- mo bu mu 'li 'dabio yi, 'hi -mu', u nu wen, 'b ka wen -Yusu a 'dabio yi, 'b [tu [o yruule, 'b [tu 'b 'seyo -ni wen ble, -e di [e nu, u 'mu 'dabio 'yie [tu. (Yruule a 'mu, u [tu 'hi a 'mu, e di [nu [b 'ni -to -ni, 'bu mo, nyiblo 'bu kla 'dabio a 'mu yi.)

28

-Te Nysua -ha la -Yusu 'klo
(Maki 16.1-10; Luku 24.1-12; Saan 20.1-10)

1 -Te -Juukue* a -wuwle-nyrowo* a 'mu, e -hi, 'a 'soondi a -nyragbi, Madala a Mari, ko Mari -bi -mu' 'huen-, v nu- mu -Yusu a 'dabio 'ye mo. 2 Ti ni -do a 'ti 'yri, -e -bi -tutu -tva 'huhlele, -e nu□o, Nyisva a lelenyo -hon 'li yako 'kwli, 'e blike kvanthio -mu' le, v -nu, 'u ka -Yusu a 'dabio yi. -Te e blike□e le, -e -bi e ni□i ki bu. 3 Nyisva a lelenyo a 'mu, e yi 'ni wlin, -wen -te yako ni 'yii a pupu, 'a 'hulepu-tebli 'ple ni diaki, 'e 'wi -nyre yi. 4 'Seyo -mu', -v =tui 'dabio 'yie, -te v 'ye de a 'mu, -e mi 'lu -mo, -e -bi huannu -tva 'waa nunuo diaki. 'A -ti, v yi 'ni 'huhle -ni, 'u bibi □hlon le, 'ti -'u pe 'ki 'u ble, -wen nyibli, -u 'ku.

5 -E -bi ke- Nyisva a lelenyo pi nugbi -mu' yi, e wen 'ni: «'A mu -mu', a 'ni 'pie 'li huannu. 'N yi□e ni, -e mo, -Yusu -mu', v koo 'u tugbe 'yie, e no- a □mbe le. 6 E 'yi 'ne- ni, □wi yi -te 'a □gbetu, e nu la 'a hihla, Nyisva -ha 'li□i 'kukonyibli 'nyi ni, 'e -ha□a 'klo. Ba 'de, ba 'ye -tite, e pe mo mo bu. 7 'A -ti, ba 'kika -ni, ba lee ne 'a -nagbopu*, -e mo, Nyisva -ha 'li□i 'kukonyibli 'nyi ni, 'e -ha□a 'klo. -Yusu a 'mu, e no- di 'hru 'nyee -ni, e 'mu 'a mu -ple, 'ki 'li Galileblugba 'kwli. 'Ki a di 'li□i bu -yee -ni. -Ti 'n ko □bu lee wen 'a mu, e no- =niow.»

8 -Te v 'win -ti a 'mu, -e -bi v 'kika ni, 'u -hon 'li 'dabio yi. Huannu yi wen □nu ni ni, ko, do do yi wen □nu ni ni, 'u 'gba ci le, -e di□e nu, de -mu', -e mu 'lu -mo, v 'mu□v -mo le na -tee, 'ki 'u -Yusu a -nagbopu ye'. 9 Bu yi 'ki ni mi, -e -bi ti ni -do a ti 'yri, -Yusu di □nu ye' 'be mo, e wen: «'Aan 'wio.» v nu- -mo -bi, -te v 'ye□e, 'u 'yia 'u□v 'hvi bu, 'u bla□a kwli yi bu, 'u klo 'a bui, 'u -tva 'a -ti a 'yi'buale. 10 -E -bi ke- -Yusu pi □nu yi, e wen: «'A 'ni 'pie 'li huannu. Ba mu, ba lee 'na -nagbopu, bu mu 'li Galileblugba 'kwli. 'Ki v di 'li

'mu bu -yee -ni.»

'Seyo -mu', -v =tui la -Yusu a 'dabio 'yie, v nu la hi

11 -Te nugbi a 'mu, v mi 'ki 'li -Yusu a -nagbopu* -mo, -e -bi 'seyo -mu', -u =tui -Yusu a 'dabio 'yie, 'waa nyibli -bi 'ya 'dio, 'u lee Nyisva a -cohlpinyu* a nyibli gbagbi -tebli a pepe -mu', -e mu 'lu -mo. 12 -Te v 'win, -e -bi v ko 'blu a nyibli 'huen-, v 'kukue le, -e di□e nu, v 'mu -ti a 'mu le -pupu -ni. -Te v pupu 'ki□i' le, -e -bi v wen□e ki, 'ki bu -ha 'li 'wli -huohvi, bu -nyi□e 'seyo a 'mu. -Te v -nyi 'ki □nu□v, 13 -e -bi ke- v pi □nu yi, v wen: «Ke- ba pu: -A ni nmena', -Yusu a -nagbopu 'u di 'to, 'u 'yri 'a -plahvi.» 14 Ke- v pi de: «'Bu mo, -gulubuma 'bu 'win, -a di 'a kle-hihiale 'ni yi, -e di□e nu, a 'ni □ha 'kla-wliye'yia 'ye.» 15 'seyo 'u gba 'wliye a 'mu, de -mu', 'blu a nyibli pu le bu nu, 'u nu□o. E no- nu□o, -hon 'u -nyrowo a 'mu 'yie, -bu ye -nyrowo -bu ki, -ti a 'mu, 'e 'heen bu, 'ki 'li -juukue* 'nyi.

-Te -Yusu 'hru la 'a -nagbopu* yi

(Maki 16.14-18; Luku 24.36-49; Saan 20.19-23; Nunu-tebli 1.6-8)

16 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu a -nagbopu ni -pu □tu 'u -do -mu', v mu ni, 'ki 'li Galileblugba 'kwli, dugba -mu', -Yusu too la □nu, e no- v 'ya 'li 'lu. 17 'Ki dugba a 'mu 'lu, 'ki e 'hru 'li □nu yi. -Te v 'ye□e, e no- mo bu bla□a kwli yi bu, bu 'bua ne 'a -ti 'yi. Kee, 'ki 'u -tite a 'mu, 'ki nyibli -bi ni 'u, 'u 'ye ni pu□v □haan-ti', -e mo, -Yusu □niow, -e 'hru □nu yi. 18 E no- mo -Yusu bu 'yia 'u □nu 'hvi bu, e wen: «Kue 'li yako 'kwli bu, -bu ye -tutu ki, 'kl' a pepe, 'n ni, 'ni koo ne 'a -ne □dedede win ki, Nyisva, no- -nyi 'mo□o. 19 Ba mu 'li dako a pepe -mo, -u ni 'ne- 'klo ki, ba nu□o, bu -he 'na -nagbopu. Ba pu □nu 'nie 'lu le, 'ki 'li -aan 'Bai

Nyɪsɔa, kɔ 'a 'Yu, kɔ 'a -Hihiu* a
 'nyɛ 'kwli. ²⁰ Ba tɔɔ ɔnu, 'ki bu
 ɔtuu 'ɔ -ti a pɛpɛ -mu', 'n lee nɛ
 'a mu, ba nu. Ba kɔ 'a yiyie, -ɛ
 mɔ, 'ki 'n di 'ɔ 'a mu 'hɔi ni, 'a -nɛ
 -nyɔwɔ, ɛ 'mu ɔ gba -gbagba, 'klo
 'mu 'ɔ -wlu -hɔn.»

**-Yusu a -ti, -te
MAKI
-mo -bi, e nu la 'a
'cicru**

-Te Saan Batist hle la Nyisua a -ti, ko, -te e pi la nyibli 'nie 'lu le (Matie 3.1-12; Luku 3.1-18; Saan 1.19-28)

¹ Nyisua a [haanwin, e no- 'cru 'ne- 'cruen -bu 'kwli. Nyisua a win a 'mu, 'a 'Yu a -ti, e ne -mo le. 'A 'Yu a 'mu, 'a 'nyre mo -Yusu 'Klitsv.

² Ti [dv a ti 'yri, (-te v 'tie 'ye la -Yusu ni kuv,) e ko la Nyisua a winwlon-hanyo* [dv. 'A 'nyre mo la Esai. -Yusu ko nyiblo [dv 'huen-, -e mo Saan Batist, v nu-ko -ti Esai a 'mu, e 'cru la 'li Nyisua cruen 'kwli. -Ti a 'mu, e no- bu:

«Nyisua wen 'nu:
'Na 'Yu o, 'n di -ha nyiblo,
'ku 'v 'na -kvan a -ta',
e 'mu mu, e 'mu -na 'hru yi kla,
'ti- =mu 'li nyre.
E 'wi yi, nyiblo a 'mu,
e di kla nyibli a [wli ye,
'ti- =mu 'li nyre.»

³ 'Kl 'li 'cruen a 'mu 'kwli, v 'cru la -ti -bi. -Ti a 'mu, e no- bu:

«Nyisua wen 'nu:
Nyiblo a 'mu, -te -mu', 'dv bii 'li yi,
'ku e di 'li 'ti.
'Bu mo, 'bu yi ni hle, e di 'yaa 'li win,
e 'mu le pu:
'Hru -bu, Kvkonyo di na,
ba 'sii [ne yi,
'ti- Kvkonyo a 'mu, e 'mu di.
E 'wi yi, 'aan 'klo bu 'sii 'v yi,
-e di [e nu, a 'mu -mo -we,
'ti- Kvkonyo 'mu di.»

⁴ -Te Esai a 'mu, e nu la 'a hihla, ke- nyiblo a 'mu, e nu naale. E no- mo Saan Batist. Saan a 'mu, -te -mu', 'dv bii la 'li yi, 'ku e 'ti la 'li, nyibli 'v mi la 'li [ti -mo. 'Bu yi ni hle, e 'yee 'li win, 'a win 'e yi -tebli 'nyl le -gbe,

e wen: «Ba yru [o, 'ku 'li 'aan [wli ku, -e mo, a ni yunyre-tebli, 'ku 'v Nyisua ye'. Ba hie 'v yunyre-tebli a 'mu bu, ba -nyi 'aan 'klo a pepe Nyisua, Nyisua 'mu 'aan yunyre-tebli 'wawla -ni, 'mu 'a mu 'nie 'lu pu.» ⁵ Nyibli -huchvi -mu', -v 'ti 'li Sudeblugba 'kwli, ko 'dico -mu', -e mo Jrusre, ke- v ni la, 'v mi la 'v [v ye', v 'mu 'a win 'win, 'v yi la 'waa yunyre-tebli ye -ween -ni, 'ku 'v nyibli ye', 'ti-, Saan, 'e pi la [nv 'nie 'lu le, 'ku 'li 'nie gbagbu -mu', -e ko 'nyre mo Suden -mo. ⁶ Saan a dionv a wlawlv, e pi la, e 'yi la dekonvo a wlawlv yi 'wi. V nu la [gbuki-so* a -pupui, 'v hla la [a, 'e nee la [a mumako a 'betiye ku. 'A didide, e yi la di, e no- mo 'kolio ko dunyra. (Saan mo la Nyisua a winwlon-hanyo. E 'wi yi, -te -mu', 'a 'bio Nyisua a winwlon-hanyo -mu', v ni la 'mu, yi-he-nyre a ti 'yri, ke- Saan a 'mu, e ni la 'mu -we.) ⁷ Ke- e pi la nyibli -mu', -v ni la 'v yi, -e mo: «Nyiblo [dv di 'ni di. No- di 'v 'mu ke' kuv. No- di 'kl ku ni, e 'mu 'v 'mu -hi, 'ku 'li Nyisua a 'nyre 'kwli. 'Mo -bu, 'n 'yi nyiblo [dv 'pa-, 'ku [bu di [e -he- ni, 'ku 'v 'a -ne -kvande [dv a -ta'. ⁸ 'Mo -bi, 'nie 'n pi 'a mu 'lu le, kee, e no- -mo -bi, Nyisua a -Hihiu*, e no- e di 'a mu -nyi.»

Saan, e no- pu la -Yusu 'nie 'lu (Matie 3.13-4.11; Luku 3.21-22; 4.1-13)

⁹ -Nyrwo [dv, -Yusu -hon la 'li 'dico -mu', -e mo Nasalet, 'ku 'li Galileblugba 'kwli, 'e mu 'li Saan -mo, Saan 'e pu [v 'nie 'lu, 'ku 'li 'nie gbagbu -mu', -e ko 'nyre mo Suden -mo. ¹⁰ -Te e yi 'li 'nie -mo ni -huen, -e -bi e 'ye yako, 'e -ki wlon, Nyisua a -Hihiu* 'e [tu 'v [v 'lu, [wi yi, -te -hungbe 'ye ni [tu 'v [v 'lu, ¹¹ ko, 'v 'win Nyisua a win, 'e -hon 'li yako 'kwli. Ke- win a 'mu, e pi: «-Mo mo 'na 'Yu ni -do, 'n nu- ni -tee. -Nie 'mu do do.»

12 Ti ni -do a ti 'yri, -te de a 'mu, e -hi, -e -bi 'ki Nyisva a -Hihiu gba 'li -Yusu -te -mu', 'du bii 'li yi. 13 -Te a 'mu, e -hii 'li -nyrowi a -wlu ni 'huen, 'ki 'li mamui 'nyi. Ti a 'mu 'yri, 'ki 'kuo -hwin* a nyiblo gbagbu, -e ko 'nyre -mo Satan, e mu la 'u u le tte mo, -e di e nu, -Yusu 'mu -ti 'wla, 'ki 'u 'a 'Bai Nyisva ye', kee, e 'yi -ti 'wla, Nyisva 'e te 'a leleny bu, 'u -tua 'a -heele.

-Te -Yusu da la 'pupanyibli ni -hen, 'ki bu -he 'a -nagbopu (Matie 4.12-22; Luku 4.14-15; 5.1-11)*

14 U ni 'u bu -nini, -e -bi Saan Batisti -ni wen, u pu u jti'. -Te u pu 'ki u jti', -e -bi 'ki -Yusu mu 'li Galileblugba 'kwli, 'e ne Nyisva a win -mo le. 15 Ke -e pi: «Ti -mu' -ko 'yri Nyisva di 'u nyibli a pepe win ki -koo -ni, e 'mue yre. 'A -ti, ba yru u, 'ki 'li 'aan wli ki, -e mo, a nu ynyre-tebli, 'ki 'u Nyisva ye'. Ba hie 'u ynyre-tebli a 'mu bu, ba -nyi 'aan 'klo a pepe Nyisva, ko, ba kuo Nyisva a win wlu yi.»

16 -Nyrowo du, -e -bi -Yusu mu 'li Galileblugba a 'yru wien. Bu yi 'ki 'yru wien le ni 'yree -ni, -e -bi e ye la 'u 'pupanyibli ni 'huen du bu. 'Waa 'nyre mo Simo (-e mo Piel) ko 'a 'diayi Adre. 'Ki u ni 'li 'waa 'blagbi 'kwli, 'u pi 'waa -tati. 17 'Pupanyibli ni 'huen a 'mu, e ye 'u bu, ke -e pi nu yi, e wen: «Ba di 'li, a 'mu 'mu wien le kee, a 'mu 'na -nagbopu -he. 'N di e 'ni nu, a 'mu -tonyibli le 'kukue -ni. E 'wi yi, -te a ni, 'a pi -tati, 'a yi -hrin le 'kukue -ni, ke - ba nu, ba 'kukue -tonyibli le, u 'mu 'na -nagbopu -he -we.» 18 -Te e lee 'ki nu -ti a 'mu, -e -bi ti ni -do a ti 'yri, u hie 'u 'waa -tati bu, 'u -tua 'a wienlekube.

19 Bu 'yia 'u ye' bu de gbe, -e -bi e ye 'u 'pupanyibli -bi bu. 'Pupanyibli a 'mu, u nu -mo Saki ko Saan ko 'waa 'bai Sebede, ko 'waa 'bai a -kuannunyibli, 'u ni 'li

'waa 'blagbi 'kwli, 'u yi 'waa -tati wrehti -ni. 20 -Te e ye 'u 'diayinu ni 'huen a 'mu bu, -e -bi e da nu ni, 'ki bu -he 'a -nagbopu, ti ni -do a ti 'yri, 'u hie 'u 'waa 'bai, ko 'a -kuannunyibli 'huen -'blagbi 'kwli bu, 'u -tua -Yusu a wienlekube.

-Te -Yusu bla la 'ku -hvan le (Luku 4.31-37)*

21 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu ko 'a -nagbopu* 'huen-, u mu 'li 'diu -mu', -e mo Kapenao 'kwli. -Te -Juukue* a -wuwle-nyrowo* nyre 'u, -e -bi -Yusu ko 'a -nagbopu 'huen-, u pa 'li Nyisva a 'kayu bu, 22 'e bi 'u, 'e -tua nu Nyisva a -ti a toole. Nyibli -mu', -u ni la 'u, e mo 'waa wlenkeede, 'ki -Yusu bu di toole le nu. E 'ni -toole li, wu yi -te -mu' -Juukue a tetetonyu ni toole, kee, 'ki 'li Nyisva a 'klu 'kwli, 'ki e tue 'li. 23 E ko nyehuan du. E no -'ku -hvan ni 'u ke'. 'Ki e ni 'li Nyisva a 'kayu bu -we. Ti ni -do a 'mu 'yri, 'ki 'li Nyisva a 'kayu ni -do a 'mu bu, e 'ye 'li win, 24 'e pi le: «Nasaleti a -Yusu, -ha -a mu me le, nu 'bie 'li -aan -ti 'nyi. -Di ni, mu -a mu bu -we. 'N yi e ni, nyiblo a 'di -bi -pa 'mu. -Mo mo Nyisva a 'Yu, -mo e lee 'ne-» 25 Bu pu 'ki le, -e -bi -Yusu maa 'ku -hvan a 'mu 'yi, e wen: «Ma wien, 'ti -hoo 'u nyiblo -bu ke'!» 26 -E -bi 'ku -hvan a 'mu, e gbagu nyiblo a 'mu le, 'e pu -cici le, 'ti -e -hoo 'u ke', 'e -mu. 27 E kee nyibli a 'mu, -u ni 'u wli le, 'u yi wlen le 'pule -ni, 'ki 'u de -mu', -e mu 'lu -mo a -ta', u wen: «De a 'mu, e mo de nu. Toole yrayru -bi e -ya, 'ki 'li Nyisva a 'klu 'kwli. E yi 'li Nyisva a 'klu 'kwli ni -tue -ni, 'e koo 'kuo -hwin win ki, 'ti -kuo -hwin a 'mu, u 'tui 'u.» 28 De a 'mu, 'a -ti, -Yusu a 'nyre 'e 'heen Galileblugba a pepe ki bu.

-Te -Yusu nu u, nyibli -hoo a 'kue 'e -we (Matie 8.14-17; Luku 4.38-41)

29 -Tε υ -hɔn 'li Nyɪsua a 'kayu bu, -ε -bi υ mu 'li Simɔ (Pieli) kɔ Adre 'hɛn- a -tε, Saan kɔ Saki 'hɛn-, 'u kɔε □nu □wien. 30 'Kɪ 'li 'kayu a 'mυ bu, 'kɪ υ yεε 'li Simɔ a 'mυ a 'dɔɔ- bu, 'a 'hɪ 'ε yɪ hren, 'ε pε bu. -Tε υ nyre 'li 'kayu bu, -ε -bi υ lee -Yusu nu, -ε mɔ, Simɔ a 'dɔɔ- a 'hɪ hren ni, 31 -Yusu 'ε 'yɪya 'u□υ 'hɪ bu, 'ε kɔ 'a dabu bu, 'ε 'du□o ye'. Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi Simɔ a 'dɔɔ- a 'hɪ 'kee ni, 'ε bi 'u, 'ε pi 'waa diidε.

32 -Winseke, -tε -wuwle-nyrɔwɔ* -wε 'li, -ε -bi nyibli a pεpe -mυ', -u kɔ kɪklanyibli, kɔ -u -bi, 'kuo -hɪn* ni 'u ke' lε, 'kɪ υ gba 'li □nu -Yusu -mɔ, 33 'dɪɔ a nyibli -hɔhɪ, 'u □gbee 'u 'kayu a 'mυ a □huan.yɪ, 34 -Yusu 'ε nu□o, nyibli a 'mυ, 'waa 'kɔε a gblegble 'ε -wε, 'ε bla 'kuo -hɪn lε -wε, 'ε lee 'kuo -hɪn a 'mυ, -ε mɔ, υ 'ni 'pυυ 'li win, -ε nu□o, 'kuo -hɪn a 'mυ, υ yɪ -Yusu ni.

-Tε -Yusu nε la Galileblɔgba 'kwli lε (Luku 4.42-44)

35 -Nyrɔgblɪ, halɔ ni -tɔtɔ kle, -Yusu 'ε 'du ye', 'ε mu 'li -tɪtε -mυ', 'dɪ bii 'li yɪ, 'ε yɪ 'li Nyɪsua -mɔ -hlee -ni. 36 -ε -bi Simɔ kɔ a 'bɪo 'hɛn-, υ mu□o lε □mυɔ mɔ. 37 -Tε υ yε□ε kɪ, -ε -bi υ wεn: «-Mɔ nyibli a pεpe □mυε lε.» 38 -ε -bi ε wεn: «-Ba mu 'li -tε -bi, -ba mu 'li 'dɪ -bi -bu, -u =glaa 'li -a mυ kɪ, 'mυ 'li Nyɪsua a -tɪ -tɔɔ -ni -wε. ε nɔ- kɔ -tɪ Nyɪsua 'ε ya 'nε- 'mυ -tɔtɔ kɪ,» 39 -Yusu 'ε bi Galileblɔgba a pεpe kɪ, 'ε nε Nyɪsua a 'kayo ble, 'ε tɔε Nyɪsua a -tɪ, kɔ, 'ε blε 'kuo -hɪn* lε -wε.

-Tε -Yusu nu la□a, □hrannunyo a 'kɔε 'ε -wε la (Matie 8.1-4; Luku 5.12-16)

40 -Nyrɔwɔ □dɪ, -ε -bi □hrannunyo □dɪ, ε nɔ- mu la 'li -Yusu -mɔ, 'ε bla□a kwli yɪ, ε wεn: «'N nyaa -mυ lε, nu□o, 'na 'kɔε bu -wε.» 41 -ε -bi 'a nyat -tua la -Yusu

a nunuo, 'ε -hren la□a lε, ε wεn: «'N -hɔε□ε ni, 'kɪ -na 'kɔε bu -wε.» 42 Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi 'a 'kɔε -wε ni, 43 -Yusu 'ε ti□ε -tεε, ε wεn: «-Wε 'li -bu mu 'kɪ ni. 44 □Nɪ 'lee 'li nyiblo □dɪ, kεε, mu -bu tɔɔ -dɪɔnυ Nyɪsua a -cɔhlɔnpinyɔ* yɪ, ε 'mυ□υ 'ye, -ε mɔ, -na 'kɔε -wε ni. 'A -tɪ, gba -teblɪ -mυ', υ ni, 'u yɪ -cɔhlɔn pi, 'kɪ 'u Nyɪsua ye', -tε Nyɪsua a winwlɔn-hanyɔ* Moise, ε nu la 'a hɪhla, ti -hi la a ti 'yri, -ε di□ε nu, nyibli a pεpe 'mυ□υ yɪ, -ε mɔ, -na 'kɔε -wε ni!» -ε -bi ε -hɔn 'u□υ 'hɪ ni, 'ε -mu. 45 Kεε, -tε ε -mu, -ε -bi ε -tua 'a -mɔlɔnɪna, 'kɪ 'u nyibli ye', -tε a 'kɔε nu -wɔwε, -tɪ a 'mυ, 'ε 'hεen 'blɔgba kɪ bu. -Tεblɪ a 'mυ, 'a -tɪ, -Yusu 'yɪ 'li□ɪ 'li -wε bu 'ya 'dɪɔ □dɪ 'kwli, 'ε bii yɪ. Nyibli, υ nu- -hɛn 'kɪ -teblɪ 'nyɪ lε, 'u mi 'li□ɪ -mɔ.

2

-Tε -Yusu nu la□a, lε-yɪyrenyo a 'kɔε 'ε -wε la (Matie 9.1-8; Luku 5.17-26)

1 -Nyrɔwɪ gbi bu -hi, -ε -bi -Yusu □hɪan -mɔ, 'ε di 'li 'dɪɔ -mυ', -ε mɔ Kapenɔɔ 'kwli. -Tε nyibli 'wɪn, -ε mɔ, -Yusu □hɪan -mɔ, 2 -ε -bi 'waa -hɔhɪ mu 'li□ɪ -mɔ. Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi 'kayu -mυ', ε ni 'li bu, ε 'yii 'li ni, 'kɪ 'u nyibli -mɔ', -u mu□o 'ye mɔ, ε mɔ 'hru 'yɪ 'u □huan.yɪ -ni, nyibli a -tɪ. 'Kɪ 'li nyibli a 'mυ 'nyɪ, 'kɪ -Juukɔε* a tetetɔɔnyu -bi ni 'li. Nyibli a pεpe a 'mυ, -u ni -tuɔ a 'mυ kɪ, υ nu -Yusu tɔε Nyɪsua a -tɪ. 3 -ε -bi nyibli -bi, υ nu- mi 'li -Yusu -mɔ. 'Kɪ 'li nyibli a 'mυ 'nyɪ, 'kɪ nyibli ni -hen ni 'li, 'u 'ble -hanmakɪ. -Hanmakɪ a 'mυ, ε nɔ- kɔ 'kwli, υ pia 'li lε-yɪyrenyo bu, 'u gbε□ε -Yusu yɪ. 4 Bu nyre 'li 'kayu a 'mυ ye', 'hru 'yɪ -tε -ni, 'kɪ 'u nyibli a -hɔhɪ a -ta'. -Tε bu di nu, υ 'mυ 'u 'waa -nε lε-yɪyrenyo -Yusu 'hɪt -nyreε -ni, υ 'yɪ□ɪ -yɪ. ε nɔ- mɔ bu 'ya 'li 'kayu kɪ, bu -ha 'li 'hɔɔ, 'kayu a 'mυ kɪ. -Tε

-Yusu ꞑtuu 'v 'yie bu -tæε, 'kɪ v ꞑtuɔ 'v le-yiyrenyɔ a 'mʊ, -Yusu 'mʊꞑv nu, 'a 'kʊε 'mʊ -wε. ⁵ -Tε -Yusu 'yeꞑe, -ε mɔ, nyibli a 'mʊ, v kuo ꞑnε ꞑwlv yɪ, -ε mɔ, ε -wε 'lɪ bu nuꞑo nɪ, le-yiyrenyɔ a 'mʊ, 'a 'kʊε bu -wε nɪ, ε wen: «'Na 'yu, -tebli -bu, -nu, -ε nyre yɪ, 'kɪ 'v Nyɪsva ye', ε 'wɔwle kε nɪ.»

⁶ -ε -bɪ tetetɔonyɔ -mʊ', -v nɪ 'v, v 'pʊplɛ lɛ, 'kɪ 'lɪ 'waa dɪɔnʊ a ꞑwɪ kɪ, v wen: ⁷ «Dε -bu, -Yusu -bu, ε nɪ, ε 'wɪ yɪ, Nyɪsva a -tɪ ε yɪ lɛ -hεε -nɪ, 'ε nɪ 'pʊplɛ lɛ. 'Tɪ- ε wen 'nɪ, ε mɔ Nyɪsva ꞑnɔ. Nyɪsva nɪ -do, ε nɔ- wε 'lɪ -bʊ 'wɔwla nyiblo a dε 'kuku.» ⁸ Dε a 'mʊ, v nεε ꞑwɪ kɛ, -Yusu yruꞑo nɪ, -ε -bɪ ε wen: «Dε- kɔ ꞑwɪdʊ -bʊ a nεε 'kɪ lɛ 'lɪ? A 'yɪ wen yɪ -bleε -nɪ, ba naa wen ꞑwɪdʊ a 'mʊ lɛ. ⁹ 'Aan ꞑwɪ wen 'nɪ, 'n 'yɪ 'lɪꞑɪ 'lɪ -wε, ꞑbʊ lee nyiblo -bʊ, -ε mɔ, 'a dε 'kuku 'wɔwle nɪ, ε kɔ, 'aan ꞑwɪ wen 'nɪ, 'n 'yɪ 'lɪꞑɪ 'lɪ -wε, ꞑbʊ lee ꞑnε, -ε mɔ, bʊ 'du ye', bʊ 'du 'a -hanmaki ye', bʊ na. ¹⁰ Kεε, ba yiꞑe, -ε mɔ, 'mɔ -mɔ -tonyibli a pεpε a Nyiblo, 'tɪ- 'mɔ -mɔ Nyɪsva a 'Yu, ε lee 'nε- -tʊtʊ kɪ. Nyɪsva a ꞑgbɛtʊ, ε nɔ- -nyɪ 'mʊ 'kɪ, 'kɪ ꞑbʊ 'wɔwla -tonyibli a dε 'kuku, 'kɪ 'nε- -tʊtʊ kɪ, 'ε -nyɪ 'mʊ 'kɪ -wε, 'kɪ ꞑbʊ nuꞑo, -tonyibli a 'kʊε bʊ -wε. 'A -tɪ, nyiblo -bʊ, v -ya, 'n kɔ ꞑbʊ nuꞑo, 'a 'kʊε 'mʊ -wε, -ε diꞑe nu, a 'mʊꞑv lɛ yru, -ε mɔ, -tɪ -bʊ, 'n lee wen 'a mʊ, ε mɔ ꞑhan-tɪ ꞑnɔ.» ¹¹ -ε -bɪ ε ꞑhɪan -mɔ dε, 'ε -tʊa 'lɪ le-yiyrenyɔ a 'mʊ, 'a -mɔhleε, ε wen: «'N yɪ -mʊ 'nɪ -lee -nɪ, 'du ye', 'du -na -hanmaki ye', -bʊ -mu 'lɪ -na 'kayu bʊ, -na 'kʊε -wε nɪ.» ¹² Tɪ nɪ -do a tɪ 'yri, -ε -bɪ nyiblo a 'mʊ, ε 'du ye', 'ε 'du 'a -hanmaki ye', nyibli yɪ 'vꞑv -mɔ lɛ nɪ tε, 'ε 'hɪ, 'ε -mu. -ε -bɪ, ε kεε nyibli a 'mʊ, -v nɪ 'v, 'waa ꞑwɪ lɛ, 'v pɪ Nyɪsva 'nyre lɛ, v wen: «-A 'yɪ -hʊanꞑa nɪ 'ye.»

-Tε -Yusu le la Lefɪ, 'kɪ bʊ -hε la 'a -nagbopi*

(Matie 9.9-13; Luku 5.27-32)

¹³ Tɪ gbi bʊ -hɪ, -ε -bɪ -Yusu mu 'lɪ Galileblɔgba a 'yru wien dε, nyibli -hʊɔhʊɪ 'v mɪ 'lɪꞑɪ 'hʊɪ, 'ε tʊε ꞑnʊ Nyɪsva a -tɪ. ¹⁴ Bʊ yɪ 'yru wien lɛ nɪ 'yɾεε -nɪ, -ε -bɪ ε yεε 'v nyɪbehɪan ꞑdʊ bʊ. 'A 'nyre mɔ Lefɪ, -ε mɔ Alufe a 'yu. Lefɪ a 'mʊ, ε mɔ la 'blɔwli'tunyɔ ꞑnɔ. 'Kɪ ε nɪ 'lɪ 'blɔwli'tule' bʊ. (Kεε, nyibli 'nɪ -hʊaꞑa lɪ 'blɔwli'tunyɔ, -ε nuꞑo, v yɪ di 'yiyriwli.) -ε -bɪ, kε- -Yusu pɪ Lefɪ a 'mʊ yɪ: «'Kʊε 'mʊ ꞑwien lɛ, ꞑmʊ 'na -nagbopi -hε!» -ε -bɪ Lefɪ 'du ye', 'ε kʊεꞑe ꞑwien, ¹⁵ Lefɪ a 'mʊ, ε nɔ- da -Yusu kɔ 'a -nagbopʊ nɪ 'hʊen- dididε -mɔ, 'ε da 'a 'bɪo 'blɔwli'tunyɔ -bɪ, kɔ hɪapɔnyibli -bɪ -wε, -v kɔ 'kɔ, -ε 'yɪ 'v yɪ 'sɪi -nɪ, -ε diꞑe nu, v 'mʊ dε di. Nyibliɪdʊ a 'mʊ, -v kɔ 'kɔ, -ε 'yɪ 'v yɪ 'sɪi -nɪ, v nʊ- kɔ kasi, -v yɪ -Yusu ꞑwien lɛ kʊε. ¹⁶ Bʊ nɪ 'kɪ 'v dɛdiile', -ε -bɪ -juukʊε* kɔ tetetɔonyɔ kɔ Falisiꞑtumu* a nyibli 'hʊen-, v 'yeꞑe nɪ, -ε mɔ, -Yusu kɔ nyibliɪdʊ a 'mʊ 'hʊen-, -v kɔ 'kɔ ꞑyɪ 'v yɪ 'sɪi -nɪ, v nʊ- nɪ 'v dɛdi-tuo nɪ -do kɪ. -ε -bɪ v lee -Yusu a -nagbopʊ nɪ, v wen: «Dε- nu 'kɪꞑɪ, -Yusu kɔ 'blɔwli'tunyɔ, kɔ nyibliɪdʊ -bʊ, -v kɔ 'kɔ ꞑyɪ 'v yɪ 'sɪi -nɪ 'hʊen-, 'v nɪ 'v dɛdihu nɪ -do kɪ 'lɪ? ε 'yɪ wen yɪ -bleε -nɪ, bʊ nu wen dε a 'mʊ.» ¹⁷ -Yusu bʊ 'wɪn -tɪ a 'mʊ, ε nɔ- mɔ bʊ pʊ lɛ: «Nyiblo -bʊ, -ε kɔ 'hʊɪ -nu -tæε, ε 'nɪ ꞑmʊꞑɔ lɪ -dɔtɔ a 'yiye lɛ, kεε, nyiblo -bʊ, -ε kɔ 'hʊɪ -hɾen, ε nɔ- =mʊε -dɔtɔ a 'yiye lɛ. 'N 'yɪ -di, 'kɪ 'v nyibli -bʊ, -v pʊ lɛ, -ε mɔ, 'waa 'kɔ 'sɪi 'v yɪ a -ta', kεε, nyibli -bʊ, -v yiꞑe, -ε mɔ, 'waa 'kɔ 'yɪ 'v yɪ 'sɪi -nɪ, v nʊ- kɔ -tɪ 'nɪ -di, 'mʊ ꞑnʊ -lee -nɪ, -ε mɔ, 'waa dε 'kuku -mʊ', v nɪ, bʊ hie 'vꞑv bʊ, bʊ -nyɪ 'waa 'kɔ a pεpε Nyɪsva.»

Nyɪsva lee 'nε- -Yusu -tʊtʊ kɪ nɪ, 'ε ya 'kɔ yɾayɾv, -ε kɔ 'kɔ 'ka

'hven-, -ε 'yi de ni -do 'pa-

(Matie 9.14-17; Luku 5.33-39)

18 -Nyrōwō □d̄b, Saan Batisi -ε p̄i nyibli 'nie 'lu le, 'a -nagbopu kō Falisi□tumu* a nyibli 'hven-, v̄ nu- ȳi □ci*, □w̄i ȳi, -te 'waa tete ni 'a hihla, nyibli □d̄b 'v̄ mu 'li -Yusu -mō, 'v̄ mu□o 'beti mō, v̄ wen: «Dε- nu 'k̄i□i, Saan a -nagbopu kō Falisi□tumu a nyibli 'hven- 'v̄ ȳi □ci, 'ti- -mō -bi, -na -nagbopu* 'ye ni □ci 'li?» 19 -ε -bi kε- -Yusu p̄i □nu ȳi, ε wen: «Nyibeyu -bu, -ε p̄uε 'bli, 'a 'bio -mu', ε dε 'blipadiide ki, 'bu mu 'blipadiide a 'mu, 'a -tuo ki, a 'bio a 'mu, v̄ 'ni □ci□e li. Ε 'w̄i ȳi, 'bli a pupa mō dōdōdε □niō. 'A -ti, v̄ 'ȳi □cicie -kō, ti ni -tie -mu', 'blipanyō di 'li □nu 'nyi -hii -ni. Dε ni -do a 'mu, ε nō- =niō. Dōdō a -ti, ti ni -tie -bu, 'n di 'nε- =nu 'hvi -hii -ni, 'na -nagbopu 'ni □ci□e ni. 20 Kεε, ε di kō ti, -ε di 'v̄ nyre, v̄ 'mu 'li 'mu 'na -nagbopu 'nyi -ha. Ti a 'mu 'yri, 'k̄i v̄ di 'v̄ □cii -ni.

21 -A 'blikuε wen 'ni: Nyiblo 'ni 'du□o li dakub̄ia yrayru ye', ε 'ni -ma□a da'ka a 'huō. 'Bu mō, 'bu nu danu yrayru a 'kub̄ia, 'bu -ma da'ka, ti -kō 'yri v̄ di 'v̄□v̄ -yaa -ni, -ε -bi danu yrayru a 'mu, ε kō bu 'ȳiya -mō. 'Bu 'ȳiya -mō, dayrayru a 'mu, ε kō bu cra da'ka a 'mu, 'a 'huō 'ka a 'mu, ε 'mu 'yri le 'bua -tεε. 22 Mō, yonō yrayru, -ε 'plui, nyiblo 'ni 'du□o li□i ye', ε 'ni -p̄u□v̄ 'li□i m̄umakō a buo 'ka 'kwli. 'Bu p̄u 'li□i buo 'ka a 'mu 'kwli, 'bu ka□a ȳi, ti -mu' -kō 'yri ε di 'plu, 'bu ȳi ni 'ye, ε kō bu wa m̄umakō a buo a 'mu, nō 'mu bu 'wle. Ε nō- nu□o, 'k̄i 'li m̄umakō a buo yrayru 'kwli, 'v̄ p̄i 'li nō yrayru' le. (Ε nō- nu□o 'k̄i, nyiblo 'ye ni 'du -tebli 'k̄i ye', 'ε 'ye ni p̄u□v̄ -tebli yrayru ki. Ε 'ni -bibi□e li 'yi le.)»

-Yusu, ε nō- kō 'k̄li, 'k̄i bu lee nyiblo, dε -mu', ε -wε 'li bu nu, 'k̄i 'li -wuwle-nyrōwō* 'kwli
(Matie 12.1-8; Luku 6.1-5)

23 -Wuwle-nyrōwō □d̄b 'kwli, -Yusu kō 'a -nagbopu* 'hven-, v̄ mu le na mō. Bu ȳi 'k̄i ni mi, -ε -bi v̄ 'bεε 'li 'dudō-tebli □d̄b, -ε 'w̄i -kubu ȳi a -ci 'kwli □tiō. Ε nō- kō bli gbi 'a -nagbopu ȳi 'cε, v̄ ȳi di. 24 'K̄i Falisi□tumu* a nyibli ni 'li -ci a 'mu ki. -Tε -Yusu a -nagbopu ȳi 'dudō-tebli a 'mu, 'a bli gbi ni 'cε, -ε -bi v̄ ȳi 'k̄i -Yusu 'ni -lee -ni, v̄ wen: «'Ye kε dε -na -nagbopu ni, ε □ηa ni. Nyisua a tete wen 'ni: Nyiblo 'ni 'nuo 'li -kvan, 'k̄i 'li -wuwle-nyrōwō 'kwli.» 25 -ε -bi -Yusu □tu □nu -wōn: «-Ti -mu', v̄ 'cru la 'li Nyisua c̄riēn 'kwli, 'k̄i 'v̄ -aan 'ba' gbagbu, -ε mō bodō Dafidi a -ta', 'n p̄u□v̄ □haan-ti, -ε mō, a -hre□e ni. Dε a 'mu, v̄ 'cru la, ε nō- -bu: -Nyrōwō □d̄b, -te 'kanu ni la bodō Dafidi, ε kō 'a nyibli 'hven-, 26 ε pa la 'li Nyisua a 'kayu bu, 'ε -ha la 'li 'f̄lōō -mu', -ε pε la 'v̄ 'teble ki bu, 'ε di la□a, 'ε -nyi la 'a dε -bi 'a nyibli, 'v̄ di la□a -wε. Kεε, Nyisua a tete wen 'ni, Nyisua a -cōhlunpinyu* ni -do, v̄ nu- -wε 'li -bu di 'f̄lōōd̄u a 'mu, -kōti 'f̄lōōd̄u a 'mu, -ε ni la 'li Nyisua a 'kayu a 'mu bu, v̄ -ha la□a ni, 'k̄i 'v̄ Nyisua a -ta'. Ti a 'mu 'yri, nyibeyu -mu', -ε mō Abiata, ε nō- mō la -cōhlunpinyu a nyiblo gbagbu.»

27 -ε -bi, kε- ε p̄i □nu ȳi de, ε wen: «-Tε Nyisua nu la 'k̄lō, -ε -bi ε nu la -tonyiblo, 'ti- 'ε -ha 'li -nyrōwō ni -do, -ε kō 'kwli -tonyiblo di 'v̄ -wlee -ni, ε 'mu 'li 'hvi le -ha. Nyisua 'ȳi 'li -wuwle-nyrōwō 'li -ha, 'k̄i nyiblo 'mu □h̄uēn 'ye, 'k̄i 'li -nyrōwō a 'mu 'kwli. 28 Ε nō- nu□o, 'mō -bu, -ε mō -tonyibli a pεpe a Nyiblo, Nyisua 'ε le 'nε- 'mu, 'ε -nyi 'mu 'k̄li, 'k̄i □bu lee nε 'a -nε nyiblo □d̄b dε, ε -wε 'li bu nu, 'k̄i 'li -wuwle-nyrōwō 'kwli.»

3

-Tε -Yusu nu la□a, nyiblo □d̄b, -ε kō dabu □kv̄ la, 'a 'k̄uε 'ε -wε la, 'k̄i

'li -wuwle-nyrɔwɔ* □dv 'kwli

(Matie 12.9-14; Luku 6.6-11)

¹ -Wuwle-nyrɔwɔ -bi 'kwli, -Yusu mu 'li Nyɩsɩva a 'kayu bu de. 'Kɩ ε yεε 'li nyɩbɛhɩan □dv bu. Nyɩbɛhɩan a 'mu, 'a dabu 'ku la nɩ.

² Bu nɩ 'v bu, -ε -bi Falisi□tumu* a nyibli, -v nɩ 'v, v -tɩa 'yie a ke'gbaale, v 'mu -Yusu 'ye, 'bu mɔ, 'bu kɔ bu nu□o, nyɩbɛhɩan a 'mu a 'kɔε bu -wε, 'kɩ 'li -wuwle-nyrɔwɔ a 'mu 'kwli, -ε di□e nu, -Yusu 'bu nu□o, v 'mu□v -tɩ -yεε -nɩ. (Falisi□tumu a nyibli wen 'nɩ, 'bu nu□o, nyiblo a 'kɔε bu -wε, ε mɔ -kɩan a nunuo □nɩɔ. 'Tɩ- Nyɩsɩva a tete wen 'nɩ, nyiblo 'nɩ 'nuo 'li -kɩan, 'kɩ 'li -wuwle-nyrɔwɔ 'kwli.)

³ -ε -bi -Yusu lee nyɩbɛhɩan a 'mu nɩ, ε wen: «'Du ye', -bu -nyra 'li nyibli 'nyɩ bu.»

⁴ -ε -bi -Yusu 'beti Falisi□tumu a nyibli a 'mu nɩ, ε wen: «-Bi' Nyɩsɩva a tete pɩ 'li? 'Kɩ 'li -wuwle-nyrɔwɔ 'kwli, nyiblo bu nu □haandε, kɔ, bu nu dε -huan, dε a 'dɩ -bi -nu -tεε 'li? Nyiblo bu wa 'a 'bɩhɩan, 'kɩ 'li -wuwle-nyrɔwɔ 'kwli, -ε di□e nu, ε 'nɩ □ha 'ku, kɔ, nyiblo bu -ha 'a 'bɩhɩan a -hɩnhlɩn mε lε bu 'wan, dε a 'dɩ -bi -nu -tεε 'li?»

-ε -bi 'waa pεpε, v nu gbee. V 'nɩ pu□v win. V 'nɩ -hɩa□a -Yusu a □wɔn a □tutuo.

⁵ -ε -bi -Yusu 'ye□e nɩ, -ε mɔ, nyibli a 'mu, 'waa 'lule-hihie nyre yɩ, kɔ, v 'yɩ nyiblo □dv a nyai -kɔ. ε nɔ- nu□o, -Yusu 'ε -ha 'li yɩv yigbakla, 'ε yɩ □nv 'ye, kɔ, 'kla 'ε 'ye□ε -wliye. -ε -bi ke-ε pu nyɩbɛhɩan a 'mu yɩ, ε wen: «Hɩv -na dabu -mu', -ε 'ku,» -ε -bi, ε hɩv□v nɩ. Bu hɩv 'kɩ 'a dabu a 'mu, ε 'hɩv 'klo, 'ε bi 'v 'a dɩɩv a -ta'.

⁶ -Tε -Yusu nu□o, nyiblo a 'mu a 'kɔε, ε -wε, -ε -bi Falisi□tumu a nyibli a 'mu, v -hɔn 'v -tε a 'mu nɩ, 'v mu 'hra pa mɔ, v kɔ 'kɩn Helɔdɩ a nyibli 'hɩen-, -tε -mu' v di -Yusu a 'lɩla nu, 'v mu 'a □tɔ lε □mvɔ mɔ.

Nyibli -hɩhɩvɩ -mu', -v mi 'li

-Yusu -mɔ

(Matie 4.23-25; 12.15-21; Luku 6.17-19)

⁷ 'Tɩ- dε a 'mu, ε 'mu -hi mɔ mu, -ε -bi 'kɩ -Yusu mu 'li Galileblɔgba a 'yru wien, ε kɔ 'a -nagbopu* 'hɩen-, nyibli -hɩhɩvɩ 'v kɔε□ε □wien. Nyibli a 'mu, -v -bi -hɩen 'li Galileblɔgba 'kwli, -v -bi 'v -hɩen 'li Sudeblɔgba, ⁸ kɔ Jɩsɩredɩɔ, kɔ Yidumeblɔgba 'kwli, kɔ 'blɔgba -mu', -ε nɩ 'li Suden a 'niki, kɔ 'blɔgbɩ, -v =glaa 'li 'dɩ -mu', -v mɔ Tɩl kɔ Sidɔ 'hɩen- 'kwli. Nyibli a pεpε a 'mu, -v -hɩen 'li 'waa 'dɩ kle, □whɩlekεε-tebli a pεpε -mu', -Yusu -nu, ε nɔ- kɔ -tɩ v 'win. ε nɔ- nu□o, 'v di 'ne□ε -mɔ. ⁹ -ε -bi ε lee nε 'a -nagbopu nɩ, bu □mvε □ne 'blagbɩ lε, -ε di□e nu, dako 'bu yɩ□ɩ -hɩnhlɩn lε nɩ -kɩke -nɩ, ε 'mu 'li□ɩ 'kwli 'ya. ¹⁰ 'Kɩ 'li -nyrɔwɔ nɩ -do a 'mu 'kwli, 'tɩ- ε 'mu 'li 'yru wien mu, ε nu□o nɩ, nyibli -hɩhɩvɩ a 'kɔε 'ε -wε. ε nɔ- nu□o, nyibli a pεpε -mu', -v kɔ 'hɩv -hɩen, 'v 'kɩke -nɩ, 'v yɩ 'v□v 'hɩv □gbee -nɩ, 'a -nε nyiblo, ε 'mu -Yusu lε -hɩen, 'a 'kɔε 'mu -wε. ¹¹ 'Waa 'bio -mu', -v kɔ ke' 'kuo -hɩn* nɩ 'v, 'bu mɔ, 'bu 'ye□e, v 'gble kwli, 'kɩ 'v□v ye', kɔ, 'v 'yεε 'li win diaktɩ, v wen: «-Mɔ mɔ Nyɩsɩva a 'Yu.»

¹² Kεε, -Yusu yɩ □nv 'nɩ -lee -nɩ, 'kɩ 'li win 'yaklɩ 'kwli, -ε mɔ, v 'nɩ 'lee 'li nyiblo □dv, nyiblo a 'dɩ -bi ε pa 'mu.

-Tε -Yusu -ha la 'li nyibli nɩ -pu □tu 'v 'hɩen, v 'mu 'a -mɔnanyv* -hε

(Matie 10.1-4; Luku 6.12-16)

¹³ -Tε dε a 'mu, ε -hi, 'kɩ -Yusu 'ya 'li dɔgba -bi 'lu. -ε -bi nyibli -mu', ε -hɩε -bu mɔ 'a -mɔnanyv, v nu- ε -da, 'v mu 'v□v 'hɩv. ¹⁴ V mɔ nyibli nɩ -pu □tu 'v 'hɩen. V nu- ε -ha 'li nyibli a 'mu 'nyɩ, 'ε nu □nv 'a -mɔnanyv -mɔ', -ε di□e nu, v 'mu 'v□v 'hɩv nɩ, ti a pεpε, kɔ, ε 'mu □nv -tebli 'nyɩ lε tε, v 'mu 'a □haantitie nyibli pu, ¹⁵ kɔ, ε 'mu □nv 'kɩ -nyɩ, 'kɩ bu bla

'kuo -hɔn* -mu', -u ni 'u nyibli ke' le. ¹⁶ A -mɔnanyɔ ni -pu [tu 'u hɔn a 'mu, 'waa 'nyre mɔ: Simɔ, -Yusu [tue Piɛlnyɛ, ¹⁷ kɔ Sebede a 'yonɔ, -u mɔ Saki kɔ 'a 'ɔayɪ Saan 'hɔn-. -Yusu [tue [nu Buanɪsɛsɪnyɛ, -ɛ =hɛn 'nyre 'yonɔ -mu', -u 'wɪ -mamɔɛ yɪ; ¹⁸ kɔ Adre, kɔ Filipu, kɔ Batelemi, kɔ Matie kɔ Toma, kɔ Saki, -ɛ mɔ Alɔfe a 'yu, kɔ Tade, kɔ Simɔ. Simɔ a 'mu, 'kɪ ɛ ni 'lɪ nyibli -mu', -u 'yɛ ni -hɔa Romakɔɛ 'nyɪ; ¹⁹ kɔ Judɪa Yisikalio. ɛ mɔ nyiblo -mu', -ɛ di -Yusu 'a yraanyibli -jɪ' pɔ.

-Tɛ -Yusu a 'ɔvkuɛ -hɔɛ bu gba la

²⁰ -Tɛ ɛ -hi, -ɛ -bɪ -Yusu mu 'lɪ 'kayɪ bu, ɛ kɔ 'a -nagbɔpɔ* 'hɔn-, Kɛɛ, nyibli -hɔɔhɔɪ [ɔglaa 'lɪ [tɪ le de. ɛ nu [ɔ, u 'nɪ -kɔ [ɔ 'hru, 'kɪ bu di de. ²¹ -Tɛ a 'ɔvkuɛ 'wɪn -tɪ a 'mu, -ɛ mi 'lu -mɔ, -ɛ -bɪ 'waa 'mumu, u daa [nɛ, 'a 'lu -hɔn 'u 'hru wɔn. ɛ nɔ- nu [ɔ, 'u bi 'hru wɔn, 'kɪ 'u 'a gbɔgba a -ta'.

Nyibli wen 'nɪ, 'ku -hvan nɪ 'u -Yusu ke'*
(Matie 12.22-32; Luku 11.14-23; 12.10)

²² Nyɪsɔa a tetɔɔnyɔ [ɔɔ, u nu- hɔn la 'lɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli, 'u hlee la -Yusu a de kɪ, u wen: «-Yusu -bu, Besebulɪ, -ɛ mɔ 'kuo -hɔn a nyiblo gbagbu Satan, ɛ nɔ- ni 'u [ɔ ke', ɛ nɔ- yɪ [tɪ 'klɪ -nyɪ, 'kɪ bu bla 'kuo -hɔn, -u ni 'u nyibli ke' le.» ²³ Bu pɔ 'kɪ le, -ɛ -bɪ -Yusu da [nu ni, 'ɛ ni 'ledɔɪ, 'ɛ -hɪhɛ [nu kle, ɛ wen: «[Bɪ Satan -wɛ 'lɪ bu bla 'a dɪɔnɔ le ni? ²⁴ [Bu pɔ [nɛ de yɪ: 'Kɪ 'lɪ 'blɔgba 'kwli, nyibli 'bu 'bɛ [tɪɔ le, 'blɔgba a 'mu, ɛ di bi [hlɔn. ²⁵ 'Ya 'u 'lu de, 'kayɪ a 'ɔvkuɛ 'bu 'bɛ [tɪɔ, 'kayɪ a 'mu, ɛ di le 'nɪ -gbɛ. ²⁶ -ɛ -bɪ Satan 'bu yɪ 'a dɪɔnɔ yɪ ni -wen, ɛ 'yɪ 'lɪ [tɪ 'lɪ -wɛ bu nu [dedede, 'a 'klɪ di bu 'nɪ -wɛ. ²⁷ ɛ 'wɪ yɪ, nyiblo [ɔɔ 'yɪ 'lɪ [tɪ 'lɪ -wɛ, bu pa 'lɪ 'klɪnyɔ a 'kayɪ bu, bu mu -tebli 'yɪri, 'bu mɔ, 'bu

'yɪ 'klɪnyɔ a 'mu -mɔa -nɪ. Kɛɛ, 'bu mɔa [nɛ, -ɛ -bɪ 'hru pɛ 'u bu, 'kɪ bu 'yɪri 'a 'kayɪ a -tebli a pɛpɛ.

²⁸ ɛ mɔ [han-tɪ [nɪɔ, 'nɪ yɪ 'a mɔ [ɔ -lee -nɪ, -ɛ mɔ, Nyɪsɔa -wɛ 'lɪ bu 'wɔwla nyibli a de 'kuku a pɛpɛ ni, 'yɛ [bɪ u -ha Nyɪsɔa 'yɪri le. ²⁹ Kɛɛ, nyiblo -bu, -ɛ di Nyɪsɔa a -Hihiu* 'yɪri le -ha, Nyɪsɔa 'yɪ 'lɪ [tɪ 'lɪ -wɛ, bu 'wɔwla 'a de 'kuku a 'mu, 'klɔ -mɔ 'klɔ, -ɛ nu [ɔ, ɛ nu de 'kuku, -ɛ hie 'klɔ.»

³⁰ Kɛ- -Yusu nu la 'waa kle-hɪhɪale, -ɛ nu [ɔ, u wen 'nɪ, 'ku -hvan ni la 'u [ɔ ke'.

-Yusu a 'dii kɔ 'a 'ɔayɪnɔ 'hɔn- (Matie 12.46-50; Luku 8.19-21)

³¹ 'Kɪ u ni 'lɪ 'kayɪ ni -do a 'mu bu, -ɛ -bɪ -Yusu a 'dii kɔ 'a 'ɔayɪ nyɪbɛpɔ 'hɔn-, u nyre 'u ni. 'Kɪ u hree 'lɪ -patɔ', 'u tɛ 'lɪ nyiblo, 'ɛ mu -Yusu da mɔ. ³² Nyibli -hɔɔhɔɪ ni bu, 'u [ɔglaa 'lɪ -Yusu le. -ɛ -bɪ, ke- u pɪ [tɪ yɪ: «'Ye ke, -na 'dii kɔ -na 'ɔayɪnɔ, 'kɪ u ni 'u -patɔ', -mɔ u de.» ³³ -ɛ -bɪ ɛ wen: «-U -bɪ ni 'u, 'u mɔ 'na 'dii kɔ 'na 'ɔayɪnɔ 'hɔn- -wɛ,» ³⁴ 'ɛ 'du 'yɪi ye', 'ɛ 'yɛ nyibli -mu', -u ni ble, -u =glaa 'lɪ [tɪ le, ɛ wen: «Ba 'yɛ ke, nyibli -bu, u nu- mɔ 'na 'dii, 'u mɔ 'na 'ɔayɪnɔ -wɛ. ³⁵ Nyibli -mu', -u ni Nyɪsɔa a kɪwɛɛnle, u nu- mɔ 'na 'ɔayɪnɔ, kɔ 'na 'dii -wɛ.»

4

-Yusu pɔ la 'ɔvɔnyɔ a 'ledɔ (Matie 13.1-23; Luku 8.4-15)

¹ -Nyɔwɔ [ɔɔ, -Yusu 'ɛ mu 'lɪ Galileblɔgba a 'yru wien de, 'ɛ tɔɛ 'lɪ Nyɪsɔa a -tɪ, nyibli -hɔɔhɔɪ 'u [ɔglaa 'lɪ [tɪ le. Bu 'yɛ ni 'yɛ 'hru, ɛ nɔ- mɔ bu ya 'lɪ 'blagbɪ 'kwli, 'ɛ ni bu, 'ɛ 'yɪya 'lɪ 'nie kɪ bu, nyibli a 'mu, 'u 'wle 'u 'gbahlɔn bu, ² 'ɛ tɔɛ [nu -tebli -hɔɔhɔɪ, 'kɪ 'lɪ 'ledɔ 'kwli. Kɛ- ɛ pɪ nyibli a 'mu yɪ, ɛ wen: ³ «Ba pɔ 'mu nɔa yɪ bu. ɛ kɔ la -nyɔwɔ [ɔɔ, nyɪbɛhɪan [ɔɔ 'ɛ mu la 'a -tebli 'ɔɔ mɔ. -Tɛblɪ a 'mu, ɛ -gble 'lɪ [tɪ -ci 'kwli le. ⁴ -Tɛ ɛ yɪ [tɪ

ni -gble, -ε -bi 'a de -bi bi 'li 'hru wlon le, nubli 'u -di, 'u di□e. ⁵ 'A 'huen a de, ε -gbla, -tutokotō -mu', ε bi 'u ki, 'huo 'pa ni 'li□i bu, 'ε 'sii yi, 'ε □ga ti ni -do a ti 'yri, -ε nu□o, -tutokotō a 'mu, -ε ni 'u 'huo a 'mu ki, ε 'yi -hu. ⁶ -Te ε □ga, -te 'yru bi 'li yo', ε no- mo 'a □kwli bu 'yru, -ε nu□o, 'a -wlabu kuε 'huo a 'mu yi. ⁷ 'A ta a de, ε -gbla, 'ki ε bi 'li 'witi 'nyi. -Te ε □ga, -ε -bi 'witilili 'buu □ne 'lu le. 'A -ti, 'dudode a 'mu, ε 'yi bli -pu. ⁸ 'A -hen a de, ε -gbla, ε no- bi 'u □haan-tutu ki. -Te ε □ga, 'ε 'sii yi, 'ε ku -teε, 'ε pu bli. 'A blu ni -do, ε pu 'yo a (30) -wlu □tu 'u -pu, 'a de -bi pu 'yo a (60) -wli ni ta, 'a de -bi pu 'yo a (100) -wli ni □hun.» ⁹ -ε -bi, ke- -Yusu pi la 'ki □nu yi, ε wen: «'Bu mo, 'ba ko -ti'winnua, -ε -bi ba 'win -ti -dodo.»

¹⁰ Ti gbi bu -hi, -ε -bi -Yusu ko 'a -nagbopu* ni -pu □tu 'u 'huen ko huapu-nagbopu -bi 'huen-, u nu-hie 'u. -ε -bi u 'beti 'ki□i 'ledu a 'mu a 'mini ni. ¹¹ -ε -bi, ε □tu nyibli a 'mu □won, ε wen: «'A mu -bu, -u mo 'na -nagbopu, Nyisua ni□e ni, 'a yru 'a -ti' le, ε □hen 'nyre, -te ε ni, 'ε kuε nyibli win ki. Nyisua a -ti a 'mu, ε -hli nyibli 'yi ki. Nyibli -mu', -u 'ye ni kuε 'mu □wien le, u nu- mo -bi, 'ledu ni -do, nu- we 'li -bu -heε □nu, bu yru□o le ni. ¹² ε ni -do a 'mu, u 'cru la□a ni, 'ki 'li Nyisua crien 'kwli, ti -hi la a ti 'yri, -ε mo:

U yi□i 'ni 'ye -teε,
 keε, u 'ni -yru□o li□i le.
 U yi□i 'ni 'win -teε,
 keε, u 'ni -yru□o li□i le -we.
 'Bu mo, 'bu yi wen□e le ni yru,
 u di □hian wen -mo,
 u 'mu wen 'waa 'klo Nyisua -nyi,
 -ε -bi Nyisua di wen 'waa de 'kuku
 'ni 'wowa -ni.»

¹³ -ε -bi ke- ε pi □nu yi de, ε wen: «'Ba 'ye ni yru 'ledu -bu le, -ε -bi a 'yi 'li□i 'li -we ba yru -u -bi -mu' le 'klo -mo 'klo.» ¹⁴ Ke- ε pi 'ki: «ε 'wi

yi, 'dudonyo -mu', ε no -mo nyiblo -mu', -ε ne Nyisua a win -mo le. 'Dudo-tebli -mu', u nu- mo Nyisua a win. ¹⁵ 'Hru -mu', -ε ko wlon ε yi 'u le bi, 'ti- nubli 'u -di, 'u di□e, ε no- -mo nyibli -bu, -u pi Nyisua a win nua yi bu, 'ti- Satan, -ε mo 'kuo -huin* a nyiblo gbagbu, 'ε yi di, 'ε -he 'li Nyisua a win a 'mu 'waa □wli kle. ¹⁶ -ε -bi -tutokotō -mu', -ε ni 'u 'huo 'pa ki, -ε ko ki 'dudo-tebli -bi bi 'u le -we, ε no- mo nyibli -bu, -u yi Nyisua a win 'win, 'ti- u yi□i ki wen, 'ki 'li plo a bleε 'kwli, ¹⁷ 'ti- u yi□i kua 'ble, 'ki 'li ti 'cumi gbi 'kwli. Keε, u 'yi□i -hua, 'ki bu pu 'ma, 'ki 'li 'waa □wli ki. Nyibli a 'mu, 'waa 'bio -mu', -u 'ye ni -hua Nyisua a win, 'bu yi □nu □huen ni □tui, ε ko, 'bu yraa □nu, -ε -bi 'waa nyisuae a 'mu, ε se □nu ni. ¹⁸ -Tutokotō -mu', 'witi ni 'u ki, -ε ko ki 'dudo-tebli -bi bi 'li le -we, ¹⁹ u nu- mo nyibli -bu, -u yi Nyisua a win 'win, 'ti- nyibli a 'mu 'u yi 'klo ki a 'kla-wliye'yiya a hritile -hriti -ni, ko, 'u neε kuko-tebli a -ti □wli kle, -tebliu -bu, -ε pi 'li □nu kika 'nyi; 'klo a -tebli -bu, u nuε -ni, ε no- 'waa □wli yi □wien le kuε. -Tebli a pepe a 'mu, ε ni□e ni, Nyisua a win 'ε 'ye ni nu -kuan, 'ki 'li 'waa □wli ki, 'ε yi le -hihre -ni. ²⁰ -ε -bi, □haan-tutokotō -mu', -ε ko ki 'dudo-tebli -bi bi 'li, ε no- mo nyibli -mu', -u yi Nyisua a win 'win, -u yi□i kua 'ble, 'ti- 'ε ni -kuan, 'ki 'li 'waa □wli ki, 'wi a (30) -wlu □tu 'u -pu, ko (60) -wli ni ta, ko (100) -wli ni □hun, 'ε -hi 'u -te u nu 'a 'winwin.»

-Yusu pu la 'napi a 'ledu
 (Luku 8.16-18)

²¹ Ke- -Yusu pi la □nu yi de, ε wen: «Nyiblo 'bu 'bia 'napi, ε 'ni □jri□e li□i kika 'lu bu, ko, nyiblo 'bu 'bia 'napi, ε 'ni □tu□o li□i -bele bu. Keε, 'ki ε □tui 'u□u de 'lu bu, -ε di□e nu, ε 'mu 'li 'kayu ble yru. ²² -Tebli a pepe -mu', -ε -hli, ε di ko -nyrowo, ε 'mu pepe' bi, ε ko,

-tebli a pepe -mu', nyiblo □du 'yi la -yi, -nyrowo di 'u 'ni nyre -we, u 'mu□u le yru. ²³ Ba pu 'mu nua yi bu -tee: Nyiblo 'bu ni 'u, 'bu ko -ti'winnua, bu 'win -ti -dodo.»

²⁴ -E -bi ke- e pi □nu yi de: «Nyisua a win -bu, 'n yi 'a mu -lee -ni, ba □tu□o 'yie. -Te -mu', a di 'a 'winwun nu, ke- Nyisua di 'a mo□o 'a leyruete nu. ²⁵ Nyiblo -mu', -e pi Nyisua a win nua yi bu, Nyisua di□e 'ni nu, e 'mu□u' le yru, e 'mu -te -mu', e nu la 'a 'winwun 'u -hi. Kee, nyiblo -mu', -e 'ye ni pu□u nua yi bu, e 'yi 'li□i 'li -we, bu yru□o' le pepe.»

-Yusu pu la 'dudo-tebli -mu', -e ko -do -yi mi a 'ledu

²⁶ Ke- e pi la □nu yi de, e wen: «-Te Nyisua ni nyibli a win a kikole, e 'wi- nyiblo, -e -gbla 'dudo-tebli, 'ki 'li 'a -ci ki. ²⁷ -Te e -we 'a -gbugbla -mo, -e -bi e mu 'dwo. -Nyrowi a pepe -mu', e -hii 'li 'dwo, -e -bi 'dudo-tebli a 'mu, e -gbla mo, 'ki 'li -ci ki, e ni -do, e yi 'ni mi, e mo, e 'ni -hii□e 'li -ci a 'mu ki. ²⁸ -Tutu ni -do, e no- ni□e, 'e yi mi. 'A □gba, -e mi yi-hede, -te e -ku, e pu bli, 'a 'yo 'e -ku. ²⁹ -Te 'dudo-tebli a 'mu, e □hlu, -e -bi e mu ni, 'e gba 'a -paka, 'e 'ce□e, -e nu□o, 'a 'ciceti nyre 'u ni.»

-Yusu pu la 'dudode -mu', -e ko yee □cimi -ni a 'ledu

(Matie 13.31-32,34; Luku 13.18-19)

³⁰ Ke- -Yusu pi □nu yi, e wen: «'N di pu 'ledu -bi, -te -mu' Nyisua ni, 'e koo nyibli a dodoyo win ki, 'ti- nyibli -bi 'u yi kle -bii -ni, 'mu 'a mo□o -too -ni. ³¹ De a 'mu, e 'wi- 'dudode -mu', -e ko 'yee □cimi -ni diaki, 'e -hi 'u 'dudo-tebli a pepe a 'yo 'u. ³² Kee, 'bu 'do□o, e yi 'ni mi. 'Bu -ku, e 'bue ni, 'e yi 'u 'dudo-tebli a pepe 'u -hi, ko, 'e pi babui gbagbi. 'A babui a 'mu, e -we 'li nubli bu puu 'li 'lue ni.»

³³ -Te 'ledu -bu, e ni 'mu, ke- -u -bi ni la 'mu, -Yusu 'e pi la □nu, 'e tue la nyibli Nyisua a win. -E -bi de -mu', nyibli -we 'li bu yru' le, e no- e tue la □nu. ³⁴ Ti a pepe, 'bu yi la □nu de ni tue -ni, 'ki 'li 'ledu 'kwli, e tue la 'li □nu. Kee, e ko 'a -nagbopu* ni -do 'huen-, 'bu 'be -mo le, 'ti- 'ledu a pepe -mu', e pi, 'e -hii□e la □nu□u kle.

-Te -Yusu nyra la duduo bu (Matie 8.23-27; Luku 8.22-25)

³⁵ -Nyrowo ni -do a 'mu a -winse, -e -bi -Yusu lee ne 'a -nagbopu* ni, e wen: «-Ba □ta 'li 'yru a 'kiba -bi -mu' ki,» ³⁶ 'a -nagbopu 'u gba□a, 'u 'ya 'li 'blagbi -mu', -e ko 'kwli e tue wen 'li nyibli Nyisua a -ti 'kwli, 'u gba nyibli a 'mu wlu, 'u -mu. 'Ki 'u 'waa 'blagbi 'hu, 'blagbi -bi ni 'u -we. ³⁷ Bu ni 'ki 'u 'nie ki, bu yi ni mi, ti ni -do a ti 'yri, -e -bi duduo ce 'li ni, 'yru 'e -tua 'du a pu□u, 'yru a 'du a 'mu, 'u ni□e, 'nie 'e yi 'li 'blagbi 'kwli le 'wle. -E -bi 'blagbi -tua 'li'yiile, 'ki 'u 'yru a 'du -mo, -u yi 'li□i 'kwli le 'wle. ³⁸ Ti a 'mu 'yri, 'ki -Yusu pe 'li 'blagbi a -moko 'yri bu, 'e pu 'u 'a 'lu 'pela ki bu, 'e yi nme. -E -bi 'a -nagbopu -ha□a nmena', u wen: «'Too□yo, □bi e 'ni 'yaa□a li -mu 'kla -wliye, -te -a mi bu -we mo?», ³⁹ -Yusu 'e 'du ye', 'e 'plee 'li pepe ko 'yru a 'mu 'huen- -mo, 'ki 'li win 'yakli 'kwli, e wen: «Ba ma wien, ba ween ki bu!» -Te e pu win, -e -bi duduo a 'mu, e nyra bu, 'yru a pepe 'e ween ki bu. ⁴⁰ -E -bi -Yusu □hian -mo, 'e 'plee 'li 'a -nagbopu -mo, e wen: «De- ko -ti 'a yi huannu pie 'li? 'A 'tie 'yee Nyisua □wlu yi ni -kue -ni?» ⁴¹ 'A -nagbopu -mo -bi, u 'ta 'u ble diaki, 'u yi 'li le 'puple -ni, u wen: «Ba 'ye ke nyiblo -bu, pepe ko 'yru 'huen-, u □tui 'u□u ni.»

5

-Te -Yusu □gble la nyiblo □du,

'kuo -hwin* ni la 'v ke'
(Matie 8.28-34; Luku 8.26-39)

1 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi v nyre 'li Galileblugba a 'yru a 'kubia -mu', -e mo Gelasakve a 'blugba ki ni. 2 -Yusu bu [ti 'li 'blagbi 'kwli, ti ni -do a ti 'yri, -e -bi nyubehian [du, e no- -hon 'li 'kudto bu, 'e mu[oye' 'be mo. Nyiblo a 'mu, 'ku -huan ni 'v[ub ke', 'e [tui]e [h]uben. 3 'Ki e 'ti 'li 'kudto bu, -u ni 'li dugbi 'kwli. Nyiblo [du 'yi 'li 'a muale 'li -we, 'ye [bu v nu 'cun. 4 E ko ti, 'v pi la 'li[ti -hannya dabu le, ko 'v ni la 'cun -we, 'v yi la 'a bui -mua -ni. Kee, 'a pepe a 'mu, e yi cice la[pa le. Nyiblo [du 'yi 'ki 'a kuklo a 'kl -ko de. 5 Ti a pepe, 'to ko -nyre, dugbi, no- e ne 'lu le, ko 'dabi -mu', -e ni 'li dugbi 'kwli, no- e ne 'nyi le, 'e pi -cici le, ko, 'e hle 'a dtonv 'li le.

6 -Te e 'ye -Yusu, -e yi 'li di, -e -bi e gba[pa cigbe yi, 'e mu 'v[ub ye', 'e 'gbia kwli, 'ki 'v[ub ye', -e di[e nu, -Yusu 'mu[ub -he e -ni. 7-8 -E -bi ke- -Yusu pi 'ku -huan a 'mu yi, -e ni 'v nyiblo a 'mu ke', e wen: «'Ku -huan, -hon 'v nyiblo -bu ke'!» -E -bi nyiblo a 'mu, e 'yee 'li win, 'e pi le: «-Yusu, -Ti 'yi'buanyisua a 'Yu, de a 'di -bi -hve -bu nu 'mu -mo 'li? 'N nyaa -mu le, 'ki 'li Nyisua a 'nyre 'kwli, [ni 'tuo 'mu [h]uben.» 9 -E -bi -Yusu 'beti[e ni, e wen: «-Na 'nyre 'li?» -E -bi e [tu]o [w]on, e wen: «'Na 'nyre mo Dako, -e nu[o, -a -hu ni.» 10 -E -bi e -tua -Yusu a lenyaale diakti, e wen: «[Ni 'blaa 'li 'kuo -hwin le, 'ki 'ne- 'blugba -bu 'kwli.»

11 'Ki 'v -te ni -do a 'mu, 'ki dugba [du ni 'v, 'a 'kutio -bi 'e bi 'yru. 'Ki buica[ju gbagbu ni 'v, 'v we -tutu, 'v yi de di. 12 -E -bi 'kuo -hwin a 'mu, v nyee -Yusu le, v wen: «Wen[e ki, 'ki -ba bi 'v buici -mu' ke',» 13 -Yusu 'e -wen, 'kuo -hwin a 'mu, 'v -hon 'v nyiblo a 'mu ke', 'v bi 'v buici a 'mu ke', buica[ju a 'mu, 'v 'gba ci le, 'v [ti dugba, 'v bi 'li 'yru -mo le, 'v 'kuku

le. Buici a 'mu, -u 'kuku le, v -we 'li buici a 'miliwi ni 'hwen ni.

14 -Te nyibli -mu', -u nee buici a 'mu, v 'ye -tebli a 'mu, -e mu 'lu -mo, -e -bi v 'gba ci le, 'v -mu, -tebli a pepe a 'mu, -e mu 'lu -mo, 'v na[pa -mo le, 'ki 'li 'du ko -yrigbi 'hwen- kle. -Te nyibli 'win, -e -bi v di ni, v 'mu -tebli a 'mu, -e mu 'lu -mo 'ye. 15 -Te v nyre 'v -Yusu 'hvi, 'ki v yee 'v nyiblo a 'mu bu, 'kuo -hwin -huohvi ni wen 'v ke', 'e pu wlawlv, 'e ni bu. E 'wi- nyiblo -bu yi, nibli 'yi -huan ni ni. Nyibli a 'mu bu 'ye[e, -e -bi huannv bi 'li [nv 'kwli. 16 Nyibli a 'mu, -u 'ye -tebli a pepe a 'mu, -e mu 'lu -mo, 'ki 'v nyiblo a 'mu ko buici 'hwen- ki, v na[pa -mo le, 'ki 'v nyibli -mu', -u di -ta 'ye mo ye'. 17 -E -bi v -tua -Yusu a lenyaale, v wen: «-Hon 'ne- -a ne 'blugba -bu 'kwli.»

18 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu 'ya 'li 'blagbi 'kwli. -Te e 'ya, -e -bi nyiblo a -mu', 'kuo -hwin ni wen 'v ke', e nyee -Yusu le, 'ki bu na[pa -mo. 19 Kee, -Yusu 'yi[ti ki -wen, e wen: «Mu 'li -na 'dio 'kwli, 'ki 'li -na kukonyibli -mo, -tebli gbagbi a pepe -mu', Kukonyo Nyisua nu -mu -mo, ko, -te e nu -na nyai a yuyruo, -bu na 'a -ti -mo le.» 20 Bu pu 'ki le, -e -bi nyiblo a 'mu, e bi 'hru wlon, 'e mu 'li Dekapoblugba 'kwli, -tebli gbagbi a pepe -mu', -Yusu nu[o -mo, 'e ne[e -mo le, nyibli -mu', -u yi 'win, 'e kee 'waa [w]h le.

-Te -Yusu -ha la Sayilu a 'yu 'klo, ko, -te e nu la[pa, nvgba -mu', -hvbbleblekve ni la, -e -hren la 'a wlawlv le, 'a 'kve 'e -we la

(Matie 9.18-26; Luku 8.40-56)

21 'Ki -Yusu ni 'li 'blagbi ni -do a 'mu 'kwli, 'e mu 'li Galileblugba a 'yru a 'kubia -bi -mu' ki. -Te e [ti, e ni 'v 'yru a 'mu wien, -e -bi nyibli -huohvi -we ti ki, 'v [glaa 'li[ti le. 22 Bu ni 'v bu, -e -bi Nyisua a 'kayu a nyiblo gbagbu -bi nyre 'v ni. 'A 'nyre mo Sayilu. Bu 'ye

-Yusu, -ε -bι ε 'gbla kwli, 'kι 'bυbυ ye', ²³ 'ε nyεε □ne le, ε wen: «'Na 'yu nyrōyu gbe, 'a 'hυi hren ni, ε -hυe bu 'ku. 'N nyaa -mυ le, di 'li, -bυ pυbυ dabυi 'lu bu, -ε di□e nu, 'a 'kυe 'mυ -wε, ε 'mυ -hυnhlun pυ.» ²⁴ -ε -bι -Yusu wen ni, ε ko□o 'hυen- 'υ mi, nyibli -hυohυi 'υ yι□i □wien kυe, 'υ 'nyinyre 'li□i yre.

²⁵ -ε -bι 'kι 'li nyibli a 'mυ 'nyi, 'kι nuqba □dυ ni 'li. ε nō- 'kυe ni. 'A 'kυe a 'mυ, ε nō- mō -hlybleblekυe. -Te 'kυe a 'mυ, ε -tua la 'li 'a nunuo, 'a 'yri ni -pu □tu 'υ 'hυen a 'yru -bυ -a ni ki. ²⁶ 'A 'hυi a 'mυ, 'a -ti, ε na -dotopυ a gblegble yre, ε ni □hιven a 'mυ, 'a 'yele -mō', 'a 'wli a pepe 'ε -wε□ε □jre. Kee, 'a 'kυe a 'mυ, ε 'yι -wε, ε yι bii kle ni -do. ²⁷ -Te ε 'win -Yusu a 'nyre, ε nō- nu□o, 'ε mu 'li nyibli -hυohυi a 'mυ 'nyi, 'kι 'υ -Yusu ke', 'ε -hren a wlawlυ le, ²⁸ -ε nu□o, ke- ε pι 'a dionυ yι: «'Ni -hren 'a wlawlυ le dadυ, 'na 'kυe di 'ni -wε.» ²⁹ Ti ni -do a ti 'yri, bu -hren a wlawlυ le, -ε -bι -hly nyra bu. ε yru□o ni, 'kι 'li 'a dionυ 'hυi -mō, -ε mō, 'a 'kυe -wε ni. ³⁰ Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bι -Yusu yru□o ni, -ε mō, 'kι -hōn 'li□i 'hυi, 'ε □hian -mō, 'kι 'li nyibli a 'mυ 'nyi, ε wen: «Nyiblo a 'dι -bι -hren 'na wlawlυ le 'li?» ³¹ -ε -bι 'a -nagbopυ* □tu□o □wōn, υ wen: «'Bι -na 'mumu, -yι□i 'ni 'ye, -ε mō, nyibli -hυ ni, 'υ 'nyinyre 'li -mυ yre. 'Ti- =ni yι 'beti -ni, -ε mō, nyiblo a 'dι -bι -hren -mυ le 'li.» ³² Kee, -ε -bι -Yusu -tua 'υ 'a dionυ 'a 'hυiletita, -ε di□e nu, ε 'mυ nyiblo a 'mυ, -ε -hren□ε le 'ye. ³³ Nuqba a 'mυ, hυannυ a -ti, ε yι 'ni 'hιhle -ni, -ε nu□o, ε yι -tebli a pepe -mυ', -ε mu 'lu -mō ni, 'kι 'bυbυ -mō', 'ε mu 'υ -Yusu ye', 'ε 'gbla kwli, 'kι 'bυbυ ye', 'ti- -tebli a pepe -mυ', ε -nu, 'ε na□a -mō le. ³⁴ -Te -Yusu 'win 'kι, -ε -bι ε wen: «'Na 'yu, -te -kuo 'mυ □wlv yι a -ti, 'ni nu□o, -na 'kυe 'ε -wε. Mu, 'kι 'li poblelele 'kwli, -na 'kυe -wε ni.»

³⁵ Win ni 'li□i wlon, -ε -bι nyibli -hōn 'li nyiblo gbagbυ Sayilu a -te, υ wen: «Sayilu, -na 'yu nyrōyu gbe -ni wen, ε 'ku ni. 'A -ti, -ha Tōonyō -Yusu mε le, 'ye □bυ -mō 'yι□i 'ku -ha.» ³⁶ Kee, -ti a pepe -mυ', υ hle, -Yusu 'ni -daa□a li□i □dedede. Ke- ε pι 'kι Sayilu yι, ε wen: «'Na □wlv 'ni 'bie 'li □hlon, kee, kuo 'mυ □wlv yι dadυ.» ³⁷ 'Ti- υ 'mυ mu, ε 'yι -wen, 'kι nyibli -bι bu kυe□ε □wien, 'bυ 'yι 'a -nagbopυ Pieh, kō Sakι, kō 'a 'dιayι Saan ni -do 'pa-. υ nu- kō□o 'hυen- -mu 'li Sayilu a -te. ³⁸ -Te υ nyre 'li, -ε -bι -Yusu 'ye nyibli -hυohυi, 'υ 'gbugbe le, 'υ pι popowli le, kō, 'υ ni nyat le. ³⁹ -Te ε pa 'li 'kayυ bu, -ε -bι ε wen: «De- kō -cici a lepupυ 'li? De- kō 'kι wuwe -wε 'li? 'Yu -bυ, ε 'yι 'ku, ηmena ε yι ηme.» ⁴⁰ Bυ pυ 'kι le, -ε -bι υ -tua 'a 'caale. -ε -bι ε 'hrcō nyibli a pepe a 'mυ ni, 'ε da 'yu a 'bat, kō 'a 'dii, kō 'a -nagbopυ ni ta -ni wen, 'υ pa 'li -gblo -mυ', -ε kō 'kwli 'yu pe 'li bu. ⁴¹ -Te υ pa 'li, -ε -bι -Yusu klv 'yu a dabυ bu, ε wen: «Talita kumi,» -ε -hen 'nyre: «'Yu nyrōyu, -mō 'n yι -lee -ni, 'du ye'.» ⁴² Ti ni -do a ti 'yri, ε 'du ye', 'ε -tua nina. 'Yu a 'mυ, ε kō 'yri ni -pu □tu 'υ 'hυen. Bυ 'ye 'kι de a 'mυ, -ε -bι ε kee 'waa □wlv le dakti. ⁴³ -ε -bι -Yusu ti □nv ni, 'kι 'li win 'yakl 'kwli, ε wen: «De -bυ, 'n -nu, nyiblo □dυ 'ni lee 'li 'a 'bi.» -ε -bι ke- ε pυ de: «Ba -nyi□e didide, ε 'mυ□υ di.»

6

Nasaletι a nyibli 'yι -Yusu □wlv yι -kuo -ni

(Matie 13.53-58; Luku 4.16-30)

¹ -Te -tebli a 'mυ, ε -hi, -ε -bι -Yusu -hōn 'li 'dιo a 'mυ 'kwli ni, 'ε mu 'li 'dιo -mυ', -ε kō 'kwli ε kuu 'li. ε kō 'a -nagbopυ* 'hυen-, υ nu- -mu. ² -Te -wuwle-nyrōwō* nyre 'υ, -ε -bι 'kι υ mu 'li Nyisua a 'kayυ bu, 'ε -tua Nyisua a -ti a

toole. Nyibli -hooohu -mu', -u nu 'u, -te u 'win 'a toowin a 'mu, -e -bi e kee 'waa [wli le, u wen: «Nyiblo a 'di -bi -too [ne -ti -bu, e hle 'li? Nyiblo a 'di -bi -nyi [te [todu -mu' 'li? Ko, nyiblo a 'di -bi -nyi 'ki [ti 'kli, 'ki bu nu [wilekeee-tebli -bu 'li? ³ -A yi [e ni, -e mo, e mo 'camude [ni, 'e mo Mari a 'yu. 'A 'diayi nyibepe, u nu- mo Saki, ko Sosi, ko Judi, ko Simo. 'A 'diayi nyroyo ni 'ne- -a mu 'nyi -we.» 'Waa 'lule-hihiedu a 'mu, e no- nu [o, 'ki u 'yi [ti [wlu yi -kuo -ni. ⁴ -E -bi -Yusu wen: «Nyiblo -bu, -e mo Nyisua a winwlon-hanyo*, u [tui 'u [u ni, 'ki 'u 'a -ne -tite [du. Kee, u 'ni [tuu [o 'u [u, 'ki 'li 'a dionu a 'dio 'kwli, ko 'ki 'li 'a 'duke 'nyi, ko, 'ki 'li 'a 'kayu bu.» ⁵ 'Ki 'li [nu 'nyi, -Yusu 'yi 'ki 'li [wilekeede [du -nu, bu 'yi bu pu 'huthrennyu -bi dabu 'lu bu, 'waa 'kue 'mu -we a -ti. ⁶ E kee -Yusu a [wli le, -te u -nu, 'ki u 'yi [ti [wlu yi -kuo -ni.

-Te -Yusu lee la 'a -nagbopu ni -pu [tu 'u 'hven, bu nu 'hnhvenyo, bu gba la 'a -ti du kle (Matie 10.5-15; Luku 9.1-6)*

-Te e -hi, -e -bi -Yusu mi 'du -mu', -u =glaa 'li Nasaletl le kle, 'e tue nyibli Nyisua a -ti. ⁷ -E -bi e da 'a -nagbopu* ni -pu [tu 'u 'hven ni, 'e lee [nu, -e mo, bu nu 'hnhvenyo, bu na 'du kle, 'e -nyi [nu 'kli, 'ki bu bla 'kuo -hwin* le, -u ni 'u nyibli ke'. ⁸ -E -bi e wen: «Bu mo, 'ba yi 'du kle ni ne, a 'ni 'gbaa 'li [dedede, 'bu 'yi kotu* ni -do 'pa-, a 'ni 'gbaa 'li diide -we, ko blo, ko 'wliye, ⁹ kee, ba gba 'suin ni -do, ko wlawli -mu', a -pu.» ¹⁰ -E -bi e wen de: «'Bu mo, 'ba nyre 'li 'dio [du 'kwli, 'kayu -mu', -e ko bu u di 'li 'a mu -paa -ni, 'ki ba ni 'li -nini, e 'mu 'aan 'dio a 'mu a 'kwli-hnhuon a ti ki ye. ¹¹ 'Bu mo, 'ba nyre 'li 'dio -bi 'kwli, 'bu -hia,

'ki bu 'ble 'a mu kua, ko, 'bu 'ye ni pu 'a mu nua yi bu, -e -bi ba -hon 'li 'dio a 'mu 'kwli. 'Ba yi ni mi, ba bubla 'aan bui, -e di [e nu, 'waa -tutu a 'pupu 'mu 'a mu bui' le -hon, a 'mu [u nyibli a 'mu -too -ni, -e mo, 'bu mo, Nyisua a yru 'bu klo [nu, 'waa [gbetu nu [o 'waa dionu -mo.» ¹² -Te e -we 'ki 'waa titie -mo, -e -bi 'a -nagbopu bi 'ki 'du kle, 'u yi nyibli -lee -ni, u wen: «Ba hie 'u 'aan de 'kuku bu, ba -nyi 'aan 'klo a pepe Nyisua,» ¹³ -nagbopu a 'mu, 'u ble 'kuo -hwin -mu', -u ni 'u nyibli ke' le, ko, 'u pi 'huthrennyu -hooohu 'nyra 'lu le, 'u ni [e, 'waa 'kue 'e yi -we.

-Te Saan Batisi nu la 'kokuu (Matie 14.1-12; Luku 9.7-9)

¹⁴ Ti a 'mu 'yri, 'kuni Helodi, -e mo Galileblugba a 'kuni, e 'win -Yusu a 'nyre ni -we. [Wilekeee-tebli -mu', e ni a -ta', 'a 'nyre 'heen 'blugba a pepe ki bu. Nyibli -bi wen: «Saan Batisi, -e pi la nyibli 'nie 'lu le, e no- =ni. -Te e 'ku la, e 'hri 'klo de. E no- nu [o, 'e ni 'kli ki, 'e ni [wilekeee-tebli -mu', -e ko 'nyre -a yi 'win.» ¹⁵ Nyibli -bi wen: «Eli*, -e mo Nyisua a winwlon-hanyo*, e no- 'hri 'klo.» Ke- -u -bi pi -we: «Nyisua a winwlon-hanyo -bi [ni. -Te 'a winwlon-hanyo ni la 'mu, ti -hi la a ti 'yri, ke- e ni 'mu -we.» ¹⁶ Helodi -mo -bi, -te e 'win, -e -bi e wen: «Saan Batisi [ni, -e ko 'lu 'n lee la nyibli bu 'be la 'u, e no- 'hri 'klo.»

¹⁷⁻¹⁹ 'E mo -tee, de a 'mu, 'kuni Helodi nu la Saan Batisi -mo, 'ti- 'e mu la 'ku mo, e no- -bu: Helodi, 'a 'diayi Filipo, e no- ko la nugba. 'A 'nyre mo la Helodiadi. Helodiadi a 'mu, e no- Helodi -ha la Filipo -ju', 'e ko la [a. -Te Saan Batisi 'win la, -e -bi e wen: «E 'yi 'u le -noo -ni, 'ki -na 'diayi Filipo bu di 'klo ni, -bu di [e 'a nugba -ju' -ha, -bu di [e ko.» Helodiadi -mo -bi, -ti a 'mu,

* 6:8 6.8 -Yusu a ti 'yri, nyibli nee la kotio. De a 'mu, e mo la 'waa 'blide [ni la.

Saan Batisi -hla, ε nɔ- nuɔ, 'ε pu
 ɔne yru ε diaki, 'ε lee Helodi, bu
 lee ne 'a 'seyo bu klo Saan Batisi,
 bu mva ɔne, 'ti- bu puɔv ɔji'. -Te v
 pu 'kiɔ ɔji', -ε -bi Helodiadi ɔmve
 'a 'hla le. Kee, ε 'yi 'liɔ 'li -we,
 20 -ε nuɔ, Helodi, ε yi Saan Batisi
 'ni pie, kɔ, 'ε ɔtui 'vɔv. E yiɔe ni,
 -ε mɔ, 'a 'klo 'sii 'v yi, 'ti- 'ε mɔ
 Nyɔva a nyiblo. E nɔ- nuɔ, 'ε
 ɔtuiɔe 'yie. 'A -ne ti, ε kɔɔ 'hven-
 'bu yi toto ni pu, Saan a totowin
 -he Helodi 'ku diaki, kee, ε nve
 ɔne ni, 'ki bu 'win 'a win.

21 -Nyɔwɔ ɔdu 'ki, -ε -bi 'a
 nuɔba Helodiadi, ε 'ye la 'hru, 'ki
 bu nuɔ, bu 'la Saan. -Nyɔwɔ
 a 'mu, ε nɔ- mɔ la -nyɔwɔ -mu',
 -ε kɔ 'kwli v kɔɔ la 'v Helodi,
 'a le'mimle. -Nyɔwɔ a 'mu 'a
 -ti, ε da la nyibli, v 'mu le 'mle,
 kɔ, v 'mu de di. Nyibli a 'mu,
 ε -da, nu- mɔ 'a 'blugba, -ε mɔ
 Galileblugba a naanyv, kɔ 'seyo a
 nyibli gbagbi, kɔ 'blugba a nyibli
 gbagbi -bi 'hven-. 22 'Ki v ni 'ki 'v
 bu, -ε -bi Helodiadi a 'yu nyɔyu
 pa 'li ɔnu 'nyi, 'ε -tva yiyie. 'A
 yiyie a 'mu, ε klo Helodi ki diaki,
 ε kɔ nyibli -mu', ε da wen le'mimle
 ki 'hven-. -E -bi ke-ε pɔɔ yi, ε
 wen: «'Hva 'a -ne de, -na ɔwlv nve
 -ni. 'N di -mɔɔ 'ni -nyi.» 23 Ke- ε
 pɔɔ yi de: «'N 'svv ni, 'a -ne de, -di
 -hva, 'n di -mɔɔ 'ni -nyi, 'ye ɔbu ε
 mɔ 'na 'blugba a 'kɔtɔ.» 24 -Te 'yu
 nyɔyu 'win, -ε -bi ε 'hri ni, 'ε mu
 'a 'dii 'beti mɔ, ε wen: «'Na 'dii, de
 a 'di -bi ɔbu -hva 'li?» -E -bi 'a 'dii
 wen: «De -bu -hva, ε nɔ- mɔ Saan
 Batisi a 'kɔv. Bu 'be 'v 'a 'lu, bu
 ya 'liɔ 'li, -a 'muɔv 'ye, -ε mɔ, ε 'ku
 ni.» 25 'Ti- 'a 'dii 'mu -yre, -ε -bi 'yu
 nyɔyu a 'mu, ε 'kika ni, 'ε pa de, 'ε
 mu 'v 'kɔn ye', ε wen: «De 'n -hve,
 ε nɔ- mɔ Saan Batisi a 'kɔv. 'Be
 'v 'a 'lu, -bu pu 'liɔ hu 'kwli, -bu ya
 'mɔɔ yi, -te ti ne -bu.» 26 -Te 'kɔn
 'win, -ε -bi a ɔwlv 'mve bu. Kee,
 -te ε 'svv wen -ni, 'ki 'v nyibli -mu',
 ε -da ye', 'a -ti, ε 'yi 'liɔ 'li -we,

bu hva. 27 Ti ni -do a ti 'yri, 'ε lee
 ne 'a 'seyotayu -bi, ε wen: «Mu 'li
 ɔjikayu bu, -bu 'be 'v Saan Batisi a
 'lu, -bu ya 'mɔɔ yi, -te ti ne -bu,»
 'seyotayu a 'mu, 'ε mu 'li ɔjikayu
 bu, 'ε 'be 'v Saan a 'lu, 28 'ε pu
 'liɔ hu 'kwli, 'ε yaɔa, 'ε -nyiɔe 'yu
 nyɔyu a 'mu, 'yu nyɔyu a 'mu,
 'ε gbaɔa 'a 'dii yi. 29 -Te Saan a
 -nagbopv 'win 'a 'kɔv-ti, -ε -bi v
 di la ni, 'v -hva 'a -plahvi, 'v gba
 laɔa, 'v ɔtu laɔa. Ke- Saan Batisi
 nu la 'kɔv.

-Te -Yusu wloo la 'fɔɔ, 'ki 'v
 nyibli a 'miliwi ni ɔhun ye', 'v di
 laɔa, 'v ɔmla la

(Matie 14.13-21; Luku 9.10-17;
 Saan 6.1-14)

30 -Te -Yusu lee la 'a -monanyv*,
 bu na la 'du kle, bu hla la 'a -ti,
 'a -monanyv a 'mu, v -me kle, 'v
 -di, 'v ɔgbee 'v -Yusu 'hvi. -Tebli
 a pepe, v -nu, kɔ, -ti a pepe, v tɔɔ
 nyibli, ε nɔ- v ne -mɔ le, 'ki 'v -Yusu
 ye'. 31 Nyibli -hɔhvi mi la 'v ɔnu
 'hvi le, 'v pu la toto, 'ti- 'v -hven la
 'v ɔnu 'hvi. E nɔ- nuɔ, -Yusu kɔ 'a
 -nagbopv* 'hven-, 'v 'ye ni kɔ ti, 'ki
 bu di de. E nɔ- kɔ -ti, -Yusu 'ε lee
 ne 'a -nagbopv, ε wen: «Ba 'de, -ba
 mu 'li -te -mu', 'du bii 'li yi, -ε diɔe
 nu, -a 'mu 'li 'hvi le -ha de gbe.»
 32 -E -bi v bi 'li 'blagbi 'kwli, 'v mu
 'li -te -mu', 'du bii 'li yi. 33 Kee,
 nyibli -hɔhvi, -v 'ye ɔnu, -te v yi
 ni mi, v yru ɔnu ni, 'du a pepe a
 nyibli 'v 'be -wlu, 'v 'yaa 'yru wien
 le, 'v 'be ɔnu ye', 'ki 'v -te -mu', v
 di 'v -kwleε -ni.

34 -Te -Yusu ɔti 'li 'blagbi 'kwli,
 -ε -bi ε 'ye nyibli -hɔhvi a 'mu, -v
 ni 'v ni. Bu 'ye ɔnu, -ε -bi 'waa
 nyat -tva 'a nunuo, -ε nuɔ, v 'wi-
 blabli yi, -v 'yi kɔkɔnyɔ -kɔ, 'ε bi
 'v, 'ε -tva 'waa -tebli -hɔhvi a
 tɔle. 35 -Te 'tɔ yi ni -wen, -ε -bi
 -nagbopv 'yɔya 'v -Yusu 'hvi bu,
 'v lee ɔne, v wen: «Tite -bu, -a
 ni 'ne-, 'du bii 'ne- yi, didide 'yi
 'ne- ni, 'ti- 'tɔ -wen ni. 36 'A -ti,
 lee nyibli -bu, bu mu 'li 'du kɔ

-yriḡbi -mu' kle, -u =glaa 'li -a mu le, bu mu 'waa dɔnu a diide le [muɔ, u 'mu]v -to.»³⁷ -E -bi -Yusu wen: «'Aan ḡgbetu, ba -nyi [nu diide.» -E -bi u wen: «De a 'di -bi -a di gba, -a 'mu 'waa diide -to 'li? 'Wliblo, -a di gba, 'ti- -a 'mu 'waa diide 'ye.»³⁸ -E -bi -Yusu wen: «'Flookui ni -tie a ko 'li? Ba mu 'li 'aan blo 'kwli le ta.» -Te u ta 'li le, -e -bi u lee [ne ni, u wen: «-A ko 'flookui ni [hun ko -hrin.yo ni 'huen.»³⁹ Bu pu 'ki le, -e -bi -Yusu lee [nu ni, e wen: «Ba lee nyibli -mu', bu nu dui, bu ni ble, 'ki 'u -piti ki.» [Hɔnpu a 'mu 'kwli, -e -bi -piti 'ye ni 'ku, ⁴⁰ 'u pu dui, 'u ni ble. Du -bi nu nyibli a (100) -wli ni [hun, du -bi 'e nu nyibli a (50) -wli ni 'huen [tu 'u -pu. ⁴¹ -Te u ni 'ki ble, -e -bi -Yusu 'du 'flookui ni [hun ko -hrin.yo ni 'huen a 'mu ye', 'e 'du 'lu ye', 'e ta 'li yo' le, 'e -nyi Nyɔsua 'wio, 'ki 'u didide a 'mu a -ta', 'ti- 'e 'be[ne [tu le, 'e -nye[ne 'a -nagbopu, -e di[ne nu, u 'mu]v nyibli a pepe a 'mu le ḡgla, 'e ḡgla -hrin.yo ni 'huen a 'mu nyibli a pepe le, ⁴² 'waa pepe, 'u di de -didi, 'u [mla. ⁴³ -Te u -we de le, -e -bi 'floo ko -hrin 'huen-, -u hie ble, -nagbopu 'u 'ti [nu le, 'u 'yii 'li -tugbewi ni -pu [tu 'u 'huen. ⁴⁴ Nyibli -mu', -u di de, nyibepu a 'miliwi ni [hun, u nu- ni la 'li [nu 'nyi.

-Te -Yusu ne la 'yru ki, e mi la 'a -nagbopu yi*
(Matie 14.22-33; Saan 6.15-21)

⁴⁵ -Te de a 'mu, e -hi, ti ni -do a ti 'yri, -e -bi -Yusu lee ne 'a -nagbopu ni, bu 'ya 'li 'blagbi 'kwli, bu [ta 'yru, bu muu 'diɔ -mu', -e mo Betisaida yi, 'ti- e 'mu [nu [wien kve. Ti a 'mu 'yri, 'ki e di 'u nyibli wlu -gbaa -ni. ⁴⁶ -Te u -gbe le, -e -bi 'ki e mu 'li dugba 'lu, 'e mu 'li Nyɔsua -mo hlee mo. ⁴⁷ -Te 'to -won, -e -bi 'ki 'blagbi 'tie ni 'u 'nie a -heyri'. -Yusu ni -do, no- ni 'u 'gbahlon. ⁴⁸ -E -bi e 'ye[ne ni, -e mo,

biblie puɛ [nu le, -e nu[ɔ, pepe yi 'ni -hu diaki, 'e -wen [nu yi diaki. Yi-hehape bu pu win a ti 'yri, -e -bi e -twa 'li 'waa -mɔmumuɔ, 'e ne 'nie kle, 'e pu 'li 'waa le-hihie de gbe. ⁴⁹⁻⁵⁰ -Te u 'ye[ne, -e mo, e ne 'nie kle, -e -bi u daa [ne 'ku, 'u 'ta 'u ble, huannu a -ti, 'u pi -cici le. Ti ni -do a ti 'yri, ke- -Yusu pi [nu yi: «Ba 'kee 'uble'tuta. 'Mo [nuɔ. A 'ni 'pie 'li huannu,» ⁵¹ 'e 'ya 'li [nu -mo, 'ki 'li 'blagbi 'kwli. -Te e 'ya 'ki, -e -bi pepe nyra bu. E kee 'waa [wli le diaki, ⁵² -e nu[ɔ, -te -Yusu wloo wen 'floo, 'waa [wli 'yi[ti -klo, -e mo, -Yusu, e no- -we 'li 'a -ne [dedede. 'Waa [wli 'yi 'li[ti 'li -we bu yru 'u de le.

-Te -Yusu mu la 'li Senesaletidɔ, 'e ni la[qa, nyibli a 'kve 'e yi la -we

(Matie 14.34-36)

⁵³ -Te -Yusu ko 'a -nagbopu* 'huen-, u [ta 'yru, u nyre 'li Senesaletidɔ 'kwli, 'u [ti 'li 'blagbi 'kwli, 'u muɔ [ne bu. ⁵⁴ -Te u [ti 'ki 'li 'blagbi 'kwli, -e -bi ti ni -do a ti 'yri, nyibli yru -Yusu ni, ⁵⁵ 'u bi 'blugba a pepe ki, 'u ble 'waa kɔklanyibli, 'u pi [nu -hanmaki 'kwli le, 'u ye 'li [nu le, ki 'u -te -mu', -Yusu ni 'u, e 'mu]v nu, 'waa 'kve 'mu -we a -ti. ⁵⁶ 'A -ne 'diɔ ko -yriḡbi, -Yusu mi 'li ki, ke- u ni, 'u yi kɔklanyibli ti ki -we, 'ki 'u 'dika, 'ti- 'u nyee [ne le, 'ki bu wen, bu -hren 'a wlawlu le dadu, mo 'ye [bu e mo 'a wlawlu a -wlabude, nyibli a pepe -yi le -hren, 'waa 'kve yi 'ni -we.

7

-Yusu wen 'ni, nyiblo 'ni 'tuo 'u -tonyibli a tete Nyɔsua a tete a -ta'
(Matie 15.1-9)

¹ E ko -nyrowo [du, Falisi[tumu* a nyibli [du, u ko Nyɔsua a tetetɔonyu [du 'huen-, nu- -hɔn 'li Jrusredɔ 'kwli, 'u 'kukue le, 'ki 'u -Yusu 'hvi. ² 'Ki u ni 'u, -e -bi u 'ye[ne ni, -e mo, -Yusu

a -nagbopu* -bi 'yi jire -yra, 'u yi de di. ³ 'E mo jhan-ti, Falisiqtumu a nyibli bi 'li yi, u ko -Juukoe* -bi 'hven-, u qtui 'u waa 'bainu a tete ni. E 'yi 'liqt 'li -we, 'ki 'a nyiblo bu 'yi jire -yra -tee, 'ti- bu di de. ⁴ E 'yi 'liqt 'li -we, 'a nyiblo bu -hon 'li 'mai ye', 'ki bu 'yi bui le -yra, 'ti- bu di de, 'u qtui 'u waa 'bainu a tete -huhui -bi, u hie qnu le ni. E no- mo: -Te u di 'nie'naapueli ko 'plee-tebli ko 'plyi 'hven- a leyira nu. U wen 'ni, e no- niqe, 'ti- 'u yi 'u yi 'sii -ni, 'ki 'u Nyisua ye'. ⁵ -E -bi u 'beti 'ki -Yusu ni: «De- ko -ti 'ki -na -nagbopu 'u 'ye ni qtui 'u tete -bu, -aan 'bainu too ne -a mu 'li? 'Bu mo, 'bu yi de di mo ni mi, 'ki 'u 'ye ni yra jire 'li?» ⁶ -E -bi e qtui qnu -won, e wen: «A ne 'li ni 'hven. Ti qdu a ti 'yri la, winwlon-hanyo Esai hla la -ti a -tee, 'ki 'u 'a mu -bu -mo. De, e 'cru la 'li Nyisuaerien 'kwli, e no- bu: Nyisua wen 'ni: Dako -bu, u yi -nyi 'mu -ti a 'yi'buale, 'ki 'u wunto 'yri, kee, 'waa qwhi hloo 'mu -mo le. ⁷ U wen 'ni, 'n ko -ti a 'yi'buale, kee, 'na -ti 'yi 'li 'waa qwhi ki -ni, -e nuqo, -tonyibli a tete, u tue -ni, e no- u dee Nyisua a tete.» ⁸ Ke- -Yusu pi qnu yi de: «A hie 'u Nyisua a tete bu, 'a qtui 'u -tonyibli a tete 'u.» ⁹ -E -bi e hlee 'li qnu -mo de, e wen: «A wen 'ni, a ko qto, 'a pu Nyisua a tete 'kubia ki, 'a nee ne 'aan tete. ¹⁰ 'E mo -tee, Nyisua a winwlon-hanyo Moise hla laqa ni, 'ki 'li Nyisua a tete 'kwli. Tete a 'mu, e wen 'ni: qtuu 'u -na 'bai ko -na 'dii 'hven-, 'ki 'li 'waa nuele 'kwli. Ke- tete a 'mu, 'a de -bi pi: Nyiblo 'bu -ha 'a 'bai ko 'a 'dii 'hven- 'hri le, u ko bu 'laqa. ¹¹ Kee, 'a mu -mo -bi, a wen 'ni: Nyiblo -we 'li bu lee ne 'a 'bai ko 'a 'dii 'hven- ni, -e mo: 'Na kuko-tebli a 'kuto -bi, 'n ko qbu -nyi wen 'a mu, 'ki 'u 'aan -heele a -ta', 'n -haqa

ni, 'ki 'u Nyisua a -ta'. ¹² -E -bi a wen 'ni: Nyiblo a 'mu, 'bu nu le, 'bu hla -tidu a 'mu, 'ki 'u 'a 'bai ko 'a 'dii 'hven- -mo', -e -bi e 'yi 'ki yi -blee -ni, bu -hee 'ki qnu de. ¹³ Ke- a ni 'ki, 'a qtui 'u 'aan dionu a tete 'u, 'a 'wle Nyisua a tete, 'ti-, 'a ni yinyre-tebli -bi, -u 'wle Nyisua a tete.»

-Yusu wen 'ni, de -bu, -e -hven 'li -tonyiblo a qwlv ki, e no- niqe, 'e yi -ti'wlanyo -he, 'ki 'u Nyisua ye' (Matie 15.10-20)

¹⁴ -E -bi -Yusu da nyibli -bi -mu', -u ni -tuo a 'mu ki ni. Ke- e pi qnu yi, e wen: «'Aan pepe, ba pu 'mu nua yi bu, -ti 'n di hla, a 'muqv' le yru. ¹⁵ E 'yi didide -bu, -e nee 'li -tonyiblo wlon, -e mi 'liqt 'kwli, e 'ni -nuqo liqt, nyiblo a 'mu, e 'ni 'siiqe 'u yi, 'ki 'u Nyisua ye'. Kee, de -bu, -e -hven 'li -tonyiblo qwlv ki, e no- niqe, 'ki e 'ye ni 'sii 'u yi, 'ki 'u Nyisua ye'. ¹⁶ Ba 'nee 'u nua bu -tee, nyiblo 'bu ko -ti 'winnua, e 'muqv' le yru.» ¹⁷ -Te -Yusu -we 'ki 'li nyibli a 'mu, 'waa -mohleele -mo, -e -bi e -hon 'u qnu 'hvi, 'e mu 'li 'kayu bu. -Te e nyre 'li, -e -bi 'a -nagbopu* 'beti'qe ni, 'ki 'u 'ledu a 'mu, e pu wen, 'a -ta'. ¹⁸ Ke- e pi qnu yi, e wen: «qBi 'a mu -bi -bu, a 'yi 'liqt 'li -we, ba ko -ti 'a leyuyruo? qBi a 'ni 'winqt li, -e mo, e 'yi didide -bu, -e nee 'li nyiblo wlon, -e yi 'liqt 'kwli bi, e 'yiqt 'pa-, e 'ni -nuqo liqt, e 'ni 'siiqe 'u yi, 'ki 'u Nyisua ye'? ¹⁹ -E nuqo, didide 'ni -muqo 'li nyiblo a qwlv ki. Kee, 'ki e mi 'liqt 'kwli, 'ki e nee 'li, 'e yi 'li -patu' bi.» 'Ki 'li win a 'mu 'kwli, -Yusu yi qnu 'ni -lee -ni, -e mo, 'a -ne didide qdu nu -tee, 'ki nyiblo bu diqe, -e nuqo, e 'yiqt 'pa-, e 'ni -nuqo liqt, nyiblo 'ni 'siiqe 'u yi, 'ki 'u Nyisua ye'. ²⁰ Ke- -Yusu pi qnu yi de, e wen: «De -bu, -e -hven 'li -tonyiblo a qwlv ki, e no- niqe, 'ki e 'ye ni 'sii 'u yi, 'ki 'u Nyisua ye', ²¹ -e nuqo, 'ki 'li -tonyiblo a

□wlv kt, 'kt 'lule-hihie -huan -hven
 'l -wlu, 'ε ni□e, 'ε ni -teblt -hvn:
 'ε ni 'lawlu, 'ε yι 'yri, 'ε 'le nyibli,
 22 'ε ni -wlawlt, 'ε -hve bu kō 'a
 'bio a kuko-teblt -we, 'ε ni 'cre, 'ε
 ni 'a 'bio □yre le, 'ε 'yι -tvι -kō, 'ε
 kō ca, 'ε yι nyibli a 'nyre yre nyre,
 'ε 'yεε 'l 'a dtonu, ε 'nι -hie□e 'lu
 le. 23 Ynyre-teblt a pepe a 'mu,
 'kt ε -hven 'l -tonyiblo a □wlv kt.
 ε nō- ni□e, 'kt ε 'yε nι 'sii 'v yι,
 'kt 'v Nytsva ye.'» Ke- -Yusu pv 'a
 -nagbopv yι.

-Te nugba -mv', -ε yι
 -Juukveyrōwlv* 'pa-, ε kuo la -Yusu
 □wlv yι diakt
 (Matie 15.21-28)

24 -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bt -Yusu
 -hon 'l -Juukve a 'blugba 'kwli nι,
 'ε mu 'l hīapōblugba -bt 'kwli. 'Kt
 'l 'blugba a 'mu 'kwli, 'kt 'dīō -mu',
 -ε mō Tih, ε nι 'l. -Te ε nyre 'l Tih
 a 'mu 'kwli, -ε -bt 'kt 'l -huhlike
 'kwli, 'ε pa 'l nyiblo □dv a -te, -ε
 nu□o, ε 'yι□i -hva, 'kt nyiblo □dv
 bu yru□o. Kee, nyibli yru□o nι.
 25-26 'Kt 'l nyibli a 'mu 'nyι, 'kt
 nugba □dv nι 'l. Nugba a 'mu, ε
 'yι -Juukveyrōwlv 'pa-. 'Kt ε kō 'l
 Fenisi, 'kt 'l Siliblugba 'kwli. ('Kt
 'l -Juukve -mō -bt -mō, nyibli 'bv
 'yι -Juukve 'pa-, v dεε □nv -gbo.)
 Nugba a 'mu, nō- kō 'yυ nyroyu 'ku
 -hvan* nι 'v ke'. -Te nugba a 'mu,
 ε 'wīn 'kt -Yusu a 'nyre, -ε -bt 'kt ε
 mu 'l□i -mō, 'ε 'gbla kwli, 'kt 'v□v
 ye, ε wen: «'N nyaa -mv le, bla
 'ku -hvan -mv' le, -ε nι 'v 'na 'yu
 ke'.» 27 -ε -bt -Yusu □tu 'kt nugba
 a 'mu □wōn, ε wen: «□Bv pvv □ne
 de yι: Yι-hede, -kō -bv -ha 'yonv
 me le, bu □mla. ε 'yι 'v le -nōō -nι,
 'yonv -mv', (-v mō -Juukve,) bu nι
 'l de a didie 'kwli, 'tι- nyiblo □dv
 bu -ha 'v □nv 'waa didide a 'mv
 ye', bu 'wla 'v□v -gbo ye' bu.» 28 -ε
 -bt nugba a 'mu, ε □tu□o □wōn,
 ε wen: «Tōonyō o, ε mō □han-tι
 □nιō. Kee 'kt, 'yonv 'bv yι de nι
 di, -teblt yι ble □nv □jre, 'waa -gbo

'v yι□i le 'tι, 'v yι□i di.» 29 -ε -bt
 -Yusu wen: «-Te □tu 'mv □wōn, 'kt
 'l □haanwin 'kwli, ε nō- kō -tι 'nι
 nu□o, 'ku -hvan 'ε -hon 'v -na 'yu
 nyroyu ke'. 'A -tι, -we 'l -bv mu 'l
 'kayu bu nι.» 30 -Te nugba a 'mu,
 ε nyre 'l 'kayu bu, 'ε mō □han-tι,
 'kt ε yεε 'v 'a 'yu bu, 'ε pe bu gbee.
 'Ku -hvan -hon 'v□v ke' nι.

-Te -Yusu nu la□a, nyiblo □dv, -ε
 'ke, kō, -ε 'yι 'plele -yι, 'a 'kve 'ε -we
 la

31 -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bt
 -Yusu -hon 'l Tildio 'kwli nι, 'ε
 'be Sidōio □tō, kō, 'ε naa 'l
 Dekapōblugba 'kwli, 'tι- 'ε nyre 'l
 Galileblugba a 'yru wien. 32 -Te
 ε -nyre 'kt, -ε -bt v ya□a 'kikenyo
 □dv yι, -ε 'yι 'plele -yι. -ε -bt v -tua
 -Yusu a lenyaale, bu pv□v dabvι
 'lu bu, 'a 'kve 'mv -we, 33 -Yusu, 'ε
 -ha 'l□i nyibli 'nyι, 'v bii yι, 'tι- 'ε
 'nyra 'l□i -jio nvi' le, kve 'v bu de,
 'ε pv 'a -jio hvn, 'ε kva 'v□v 'a me
 kt bu, 34 'tι- 'ε 'wla 'hnlwn bla, 'ε lee
 nyiblo a 'mu, ε wen: «'Efata,» -ε
 -hen 'nyre: «'Bv kle yι.» 35 Tι nι
 -do a tι 'yri, -ε -bt 'a nvi kle yι, 'ε
 -tua -tι a 'winwīn -teε, kō, 'a me 'ε
 □wle kt bu -teε, 'ε -tua 'puple -teε.
 36 -ε -bt -Yusu tι nyibli a 'mu, -v
 =gbee 'v nι, -ε mō, -teblt a pepe a
 'mu, -ε mu 'lu -mō, v 'nι 'naa 'l□i
 -mō le, 'kt 'v nyiblo □dv ye'. Kee,
 ε nι 'l 'waa leele 'kwli, 'v -tua 'a
 -mōlenuna. 37 -ε -bt ε keε nyibli
 a □wlt le diakt, 'v pι le: «-Teblt
 a pepe, ε nι, ε mō yino-teblt. Ba
 'ye ke, ε ni□e nι, 'kikenyo, 'v yι -tι
 'wīn, kō, nyibli -mv', -v 'yι 'plele
 -yι, 'v yι 'ple -teε.»

8

-Te -Yusu wloo la 'flocui nι
 □hlon'hven, nyibli a 'miliwι nι
 -hen, 'v di la□a, 'v □mla la
 (Matie 15.32-39)

1 Tι a 'mu 'yri, nyibli -huohvι -bt,
 v nυ- -di, 'v □gbee 'v -Yusu 'hvi, v
 'mv 'a tōowin 'wīn. U 'yι didide

-ko. -E -bi -Yusu da 'a -nagbopu* ni, e wen: ² «Nyibli -bu, 'waa nyaɪ ni 'mu ni, -e nu□o, -te v bi la 'ne- 'mu 'hvi, 'a -nyrɔwi ni ta a -nyrɔwɔ -bu, 'ti- v 'yi didide -ko. ³ 'Bu 'yi de -di, 'ni pu le, bu mu 'waa 'du kle, -e -bi v ni 'hru wlon, 'waa 'klɪ 'mu 'li -we, 'kanv a -ti, -e nu□o, -te -v -bi -hon 'li -wlu, 'du hlo 'li ni.» ⁴ -E -bi 'a -nagbopu □tu□o □wɔn, v wen: «-Bi' -a di 'ki nu, 'ti- a 'mu □nu didide -nyi, -e di □nu □mla 'li? -Tɪte -bu, -a ni 'ne-, 'du bii 'ne- yi.» ⁵ -E -bi -Yusu 'beti □nu ni, e wen: «'Flɔokui ni -tie -ni 'v 'a mu 'hvi 'li?» -E -bi v wen: «'A 'yɔ ni □hlon'hven.» ⁶ -E -bi e lee nyibli a 'mu, -v ni 'v□v 'hvi ni, 'ki bu ni ble, 'e 'du 'flɔokui ni □hlon'hven a 'mu ye', 'e -nyi Nyɪsva 'wio, 'e 'be□e □tiɔ le, 'e -nyi□e 'a -nagbopu, -e di□e nu, v 'mu□v □gla, -nagbopu a 'mu, 'v □gla □nu□v le. ⁷ V ni -do a 'mu de, v ko -hrin.yo ghi -we, -Yusu 'e -nyi Nyɪsva 'wio de, 'e lee ne 'a -nagbopu de, 'ki bu □gla □nu□v le, 'v □gla □nu□v le. ⁸ -E -bi nyibli a pepe, v di de -tee, 'v □mla. -Te v □mla, 'flɔɔ, -e hie bu, -te 'a -nagbopu 'kukue□e le, v 'yii 'li -tugbe gbagbi ni □hlon'hven. ⁹ Nyibli, -v di de, v -we 'li -tonyibli a 'miliwi ni -hen. -Te e -hi 'ki, -e -bi -Yusu te □nu bu, 'ki bu mu 'li 'waa 'du kle, ¹⁰ e nɔ- mɔ -bi, e ko 'a -nagbopu 'hven-, 'v -mu, 'v 'ya 'li 'blagbi 'kwli, 'v mu 'li 'blɔgba a 'kɪbɪa -bi -mu', -e ko 'kwli 'diɔ ni 'li, v deɛ Damanuta.

Falisi□tumu a nyibli -hve -Yusu bu nu □whlekeede (Matie 16.1-4)*

¹¹ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi Falisi□tumu a nyibli nyre 'v ni, v ko -Yusu 'hven-, 'v -tva hihle, -e di□e nu, v 'mu 'v□v le □tee -ni. V -hve bu 'ye□e, 'bu mɔ, 'bu -we 'li bu nu □whlekeede, -e di □nu□v -tɔɔ -ni, -e mɔ, Nyɪsva, e nɔ- lee 'ne□e -tɔv ki. ¹² Bu pu 'ki le, -e -bi -Yusu 'wla -hunhlɔn bu, e wen: «De- nu

'ki□i, ti -bu 'yri a nyibli -bu, 'v -hve □whlekeede de, -e di □nu□v -tɔɔ -ni, -e mɔ, Nyɪsva, nɔ- lee 'ne- mu -tɔv ki. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni: -Te a ni 'mu a nyibli, Nyɪsva 'yi 'li□i 'li -we, bu wen□e ki, 'ki ba 'ye 'a -ne □whlekeede □du.» ¹³ Bu pu 'ki le, -e -bi e -hon 'v □nu 'hvi, e ko 'a -nagbopu* 'hven-, 'v 'ya 'li 'blagbi 'kwli, 'v mu 'li Galileblɔgba a 'yru a 'kɪbɪa -bi ki.

Falisi□tumu a nyibli a 'flɔɔ a 'yaade, ko 'kɪn Helɔdi a 'flɔɔ a 'yaade (Matie 16.5-12)*

¹⁴ -Te -Yusu a -nagbopu* yi 'li 'blagbi 'kwli ni 'ye, -e -bi e -hru □nu -mɔ 'ki bu gba didide, 'bu 'yi 'flɔokuo ni -do 'pa-, -e ni 'li 'waa -tebli 'nyi. ¹⁵ -E -bi -Yusu yi □nu 'ni ti, e wen: «Falisi□tumu a nyibli a 'flɔɔ a 'yaade, ko 'kɪn Helɔdi a 'flɔɔ a 'yaade a -ti, ba □tu 'aan diɔnv 'yie.» ¹⁶ Kee -nagbopu a 'mu, v 'yi□i le -yru, -e mɔ, 'yaade a 'mu, -kɔti -Yusu hle, e mɔ de a yɪpɔvde □niɔ, -e -hen 'nyre, nyibli a 'mu, 'waa 'lule-hihie -hvan. Bu 'yi 'ki -ti a 'mu le -yru, e nɔ- nu□o, 'v -tva le'betile, v wen: «□Bi -te -a 'yi 'flɔɔ -ya, e nɔ- ko -ti 'e ni 'puple le?» ¹⁷ -Ti a 'mu, -nagbopu -hla, -Yusu 'win ni, e wen: «De- ko 'kla □ye 'a mu -wliye 'li? □Bi -te a 'yi ke didide -ko a -ti? A 'ti'e 'ye -ti a leyuyruo ni kuv. 'Aan □wli 'gboklo ni. ¹⁸ A ko 'yii, kee, a 'ni -yru□o le. A ko nu, kee, a 'ni -yru□o -ti' le. E ko, a kla -ti-mɔ-hru-ti. ¹⁹ -Te 'n wloo la 'flɔokui ni □hun, 'ki -tonyibli a 'miliwi ni □nu bu di de a -ta', -te v -we la de le, 'flɔɔ -mu', -e hie la bu, -tugbiwi ni -tie a 'yii la 'li 'li?» -E -bi v wen: «'A 'yɔ ni -pu □tu 'v 'hven.» ²⁰ -E -bi e wen: «'Ti-, -te 'n wloo la 'flɔokui ni □hlon'hven, 'ki -tonyibli a 'miliwi ni -hen bu di de a -ta', -te v -we la de le, 'flɔɔ -mu', -e hie la bu, -tugbiwi ni -tie a 'yii la 'li 'li?» -E -bi v wen: «'A 'yɔ ni □hlon'hven.»

21 -E -bi e wen: «A 'tɛ 'yɛ -tɪ a leyuyruo nɪ kʊɛ.»

-Tɛ -Yusu kla la 'yii'dɔnyɔ ɔɔɔv a 'yii yɪ, 'kɪ 'lɪ Betsaidadɔ 'kwli

22 -Tɛ v nyre 'lɪ Betsaidadɔ 'kwli, -ɛ -bɪ v ya -Yusu 'yiiklanyɔ ɔɔɔv yɪ, 'v -tʊa 'a lenyaale, bʊ pʊɔv dabʊɪ 'lu blɛ, 'a 'yii 'mʊ yɪ klɛ, 23 -Yusu 'ɛ 'ble 'yiiklanyɔ a 'mʊ a dabʊ kʊa, 'ɛ ɔɔɔv ɔɔɔnɛ 'dɪɔ. Bʊ ɔɔɔv 'kɪɔɪ 'dɪɔ, -ɛ -bɪ ɛ plʊɔv hʊɔn 'yɪ klɛ, 'ɛ pʊɔv dabʊɪ 'lu bʊ, 'ɛ 'betiɔɛ, ɛ wen: «ɔɔɔv -yɪ 'yɛ dɛ?», 24 'yiiklanyɔ a 'mʊ 'ɛ ɔɔwɛ 'yii, ɛ wen: «'N yɪ 'yɛ -tonyibli, kɛɛ, v 'wɪ tɪ yɪ, 'v nɛ,» 25 -Yusu 'ɛ gba 'vɔv dabʊɪ 'yɪ kɪ de. -Tɛ ɛ -ha 'v 'a dabʊɪ, -ɛ -bɪ nyiblo a 'mʊ, ɛ tɛ 'lɪ ye' le. 'A 'yii klɛ yɪ. ɛ yruɪ 'kɪ lɛ -tɛɛ. 26 -E -bi -Yusu wen: «Mʊ 'lɪ -na 'dɪɔ 'kwli, kɛɛ, ɔɔɔv 'naa 'lɪ Betsaidadɔ 'kwli.»

Pielɪ wen 'nɪ, -Yusu, ɛ nɔ- mɔ Wanyɔ -mʊ', Nyɪsʊa pʊ la lɛ, ɛ di la 'a dako yɪ ya

(Matie 16.13-20; Luku 9.18-21)

27 -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ -Yusu kɔ 'a -nagbopʊ* 'hʊɛn-, 'kɪ v mi 'lɪ 'dɪɔ ɔɔɔv kɪ. 'Dɪɔ a 'mʊ, v 'mʊɛ 'blʊgba -mʊ', -ɛ kɔ 'nyre -mɔ Filipʊ a Sesale yre. V nɪ 'kɪ 'hru wɔɔn, -ɛ -bɪ ɛ 'beti ɔɔɔv nɪ: «Nyibli wen 'nɪ, nyiblo a 'dɪ -bɪ 'n pa 'mʊ 'lɪ?» 28 -E -bɪ v ɔɔɔv ɔɔɔwɔn, v wen: «-V -bɪ wen 'nɪ, -mɔ Saan Batisɪ ɔɔɔv, -ɛ pɪ la nyibli 'nie 'lu lɛ. -V -bɪ wen 'nɪ, -mɔ Nyɪsʊa a winwɔɔn-hanyɔ Eli ɔɔɔv. -V -bɪ wen 'nɪ, -mɔ Nyɪsʊa a winwɔɔn-hanyɔ -bɪ ɔɔɔv, -ɛ 'kʊ la, 'tɪ -ɛ 'hri 'klɔ de.» 29 -E -bɪ ɛ wen: «'A mʊ -mɔ -bɪ, a wen nyiblo a 'dɪ -bɪ 'n pa 'mʊ 'lɪ?» -E -bɪ Pielɪ bi 'v nɪ, ɛ wen: «-Mɔ mɔ Wanyɔ -mʊ', Nyɪsʊa pʊ la lɛ, ɛ di la 'a dako yɪ ya.» 30 -E -bɪ -Yusu tɪ ɔɔɔv nɪ -tɛɛ, ɛ wen: «A 'nɪ 'hlaa 'lɪɔɪ nyiblo ɔɔɔv yɪ, nyiblo a 'dɪ -bɪ 'n pa 'mʊ.»

-Tɛ -Yusu hla laɔa, -ɛ mɔ, ɛ di la 'nɪ 'kʊ, 'tɪ -ɛ 'mʊ la 'klɔ 'hri de
(Matie 16.21-28; Luku 9.22-27)

31 -E -bɪ -Yusu bi 'v nɪ, 'ɛ -tʊa 'a -nagbopʊ* a tɔɔlɛ, 'kɪ 'v -tɛblɪ a pepɛ -mʊ', -ɛ diɔɛ yre mʊ a -ta', ɛ wen: «'Mɔ -bʊ, -ɛ mɔ -tonyibli a pepɛ a Nyiblo, -nyrɔwɔ ɔɔɔv, 'n di 'yɛ ɔɔɔhʊɛn dɪakɪ. 'Blʊ a nyibli, v kɔ Nyɪsʊa a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbɪ, v kɔ 'blʊ a tetɛɔnyɔ 'hʊɛn-, v kɔ bʊ yraa 'mʊ, 'tɪ -v 'mʊ 'mʊ 'la. 'Bʊ mɔ, 'nɪ 'kʊ, -nyrɔwɪ nɪ 'hʊɛn 'bʊ -hi, ta a -nyrɔwɔ, 'n kɔ ɔɔɔv 'hri 'klɔ.» 32 -Tɛ ɛ yɪ ɔɔɔv -tɪ a 'mʊ nɪ -tʊɛ -nɪ, ɛ 'yɪ ɔɔɔv ɔɔɔdedɛ 'yɪ kɪ -hlɪɪ -nɪ. ɛ nɔ- mɔ, Pielɪ bʊ daa ɔɔɔnɛ 'kɪbɪa -mɔ, 'ɛ yɪɔɪ -mɔ 'plɛ, ɛ wen: «-Tɪ -bʊ, -yɪ 'lu -mɔ lɛ -hie, 'nɪ -hʊaɔa lɪɔɪ, bʊ nu -mʊ.» 33 -E -bɪ -Yusu ɔɔɔhɪan -mɔ, 'ɛ ta 'lɪ 'a -nagbopʊ -bɪ -mʊ' -mɔ lɛ, 'tɪ -ɛ -maa Pielɪ 'yɪ, ɛ wen: «hlɔɔ 'mʊ -mɔ lɛ, Satan! Dɛ -mʊ', -yɪ 'lu -mɔ lɛ -hie, ɛ 'yɪɔɪ 'pa-, Nyɪsʊa 'nɪ -hie lɪɔɪ 'lu -mɔ lɛ. -Na 'lulɛ-hihie mɔ -tonyibli a 'lulɛ-hihie ɔɔɔv.»

34 Bʊ pʊ 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ ɛ da nyibli -mʊ', -v nɪ 'v, v kɔ 'a -nagbopʊ 'hʊɛn- nɪ, ɛ wen: «Nyiblo 'bʊ yɪɔɪ nɪ -hʊɛ, 'kɪ bʊ kʊɛ 'mʊ ɔɔwɪɛn lɛ, ɛ 'nɪ 'kʊɛɛ 'lɪ 'a dɪɔɔv a 'lulɛ-hihie ɔɔwɪɛn lɛ, kɛɛ, -tɪ -mʊ', 'n diɔɛ -lee -nɪ, ɛ nɔ- bʊ nu 'a -nɛ tɪ, 'yɛ ɔɔɔv nyibli pʊ lɛ, v 'mʊɔv 'la, -tɛ ɛ pa 'v, 'ɛ mɔ 'na nyiblo a -tɪ. 35 Nyiblo 'bʊ pʊ lɛ, ɛ 'nɪ -hʊaɔa lɪ bʊ 'waan nɛ 'a dɪɔɔv a -hʊnhlɔn, 'kɪ 'nɛ- -tʊtʊ kɪ, 'kɪ 'v 'na -ta', nyiblo a 'mʊ, 'bʊ 'kʊ, ɛ di 'a 'klɔ yrayrv 'nɪ 'waan -nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊa yɪ. Kɛɛ, nyiblo 'bʊ -wen, 'kɪ 'a dɪɔɔv a -hʊnhlɔn bʊ 'wan, 'kɪ 'nɛ- -tʊtʊ kɪ, -tɛ ɛ nʊɛ 'mʊ a -tɪ, ɛ kɔ, 'kɪ 'v Nyɪsʊa a ɔɔhaantitɪ a -tɪ, -ɛ -bɪ nyiblo a 'mʊ, 'bʊ mɔ, 'bʊ 'kʊ, ɛ di kɔ 'klɔ yrayrv -mʊ', -ɛ 'yɛ nɪ -wɛ 'lɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊa yɪ. 36 Nyiblo 'bʊ kɔ 'klɔ -bʊ a kʊkɔ-tɛblɪ a pepɛ, 'tɪ -bʊ 'waan nɛ 'a dɪɔɔv a 'klɔ yrayrv, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊa yɪ, kʊkɔ-tɛblɪ a 'mʊ, ɛ 'nɪ -pʊɔv 'vɔv ɔɔdedɛ nɪ. 37 Nyiblo 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bʊ pʊ 'v ɔɔdedɛ 'klɔ yrayrv a 'mʊ a -ta'. 38 'Kɪ a nɪ 'lɪ nyibli -bʊ, -v 'yɛ nɪ

□tuu 'v Nyɩsua, -v -plee 'lɩ Nyɩsua ke 'nyɩ. 'Bu mɔ, 'ba yɩ -tɔɩ nɩ pie, 'kɩ 'v nyibli a 'mu ye', 'kɩ □bu di 'aan Kɔkɔnyɔ' pa, kɔ, 'kɩ ba di 'v 'na win 'v □tuu -nɩ, -ε -bɩ 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo, ti -mu' -kɔ 'yri 'n di 'v -dii -nɩ de, 'kɩ 'lɩ 'na 'Baɩ a -tɩ a 'yi'buale 'kwli, 'n kɔ 'a lelenyɔ 'hɛn-, ti a 'mu 'yri, 'n di pie -tɔɩ -we, 'kɩ 'v Nyɩsua ye', 'kɩ □bu hla□a, -ε mɔ, a mɔ 'na nyibli.»

9

1 -ε -bɩ -Yusu yɩ □nu 'nɩ -lee -nɩ de, ε wen: «'N yɩ 'a mu 'nɩ -lee -nɩ, 'kɩ 'lɩ 'a mu 'nyɩ, nyibli -bɩ nɩ 'lɩ, v 'mu□v 'ye -nyrɔwɔ □du, -te Nyɩsua di nyibli a win a kɔkɔle nu, 'kɩ 'lɩ 'a 'kɩ 'kwli, 'tɩ- ε 'mu nyibli a 'mu, 'waa 'kokɔv a ti kɩ ye.»

-Te -nagbopv* 'ye la -Yusu, 'kɩ 'lɩ Nyɩsua a -tɩ a 'yi'buale 'kwli (Matie 17.1-13; Luku 9.28-36)

2 -Te -nyrɔwɩ nɩ □hlon-do -hi, -ε -bɩ -Yusu gba Pielɩ kɔ Saki kɔ Saan 'hɛn- nɩ, 'v mu 'lɩ dɔgba blɔblɔ □du 'lu. U nɩ -do, 'kɩ v nɩ 'lɩ, -ε -bɩ -Yusu 'cɩcɩ nɩ, 'kɩ 'lɩ □nu 'yi. 3 'A wlawɩ 'plɛ nɩ dɩaki, 'tɩ- 'v yɩ wɩn. -Te v nu 'pɔple, nyiblo □du 'yɩ 'nɛ- 'kɔ kɩ -nɩ, -bu nu de, bu nu 'pɔple le. 4 Ti nɩ -do a ti 'yri, -ε -bɩ v 'ye Nyɩsua a winwɩn-hanyɔ Eli kɔ Moise 'hɛn- nɩ. Nyibli nɩ 'hɛn a 'mu, v 'kɔ la see la. Nu- 'hrɩ 'v -Yusu 'hɩɩ, v kɔ -Yusu 'hɛn- 'v -tɩa toto a pɔpɔv. 5 Pielɩ bu yɩ 'kɩ □nu nɩ 'ye, -ε -bɩ ε yɩ -Yusu 'nɩ -lee -nɩ, ε wen: «Tɔɔnyɔ, ε nu -teε, 'kɩ -ba nɩ 'nɛ- -tɩte -bu bu. -Ba pɩ papɩ nɩ ta, -nɛ pɔpa, Moise a -nɛ, kɔ Eli a -nɛ.» 6 Pielɩ hla -tɩ a 'mu nɩ, -ε nu□o, ε kɔ 'a 'bio 'hɛn-, v ta 'v blɛ, 'a -tɩ, -tɩ bu di hla, ε 'yɩ□ɩ -yi. 7 -ε -bɩ ti nɩ -do a ti 'yri, -jruɩma □tɩ 'v □nu 'lu, 'ε -hli □nu. 'Kɩ 'lɩ -jruɩma a 'mu 'kwli, 'kɩ Nyɩsua a win -hɛn 'lɩ -wɩ, 'ε pɩ le: «Nyiblo -bu, ε nɔ- mɔ 'na nuɛyɩ. ε nɔ- ba pɩ nɩ yɩ bu.» 8 Ti nɩ -do a ti 'yri, bu yɩ 'v 'waa dɩɔnɩ 'hɩ le nɩ te, -ε

-bɩ v 'kee nyibli -nɩ wen a 'yiye nɩ, 'bu 'yɩ -Yusu nɩ -do 'pa-

9 -Te v yɩ 'kɩ dɔgba a 'mu nɩ □tɩ, -ε -bɩ -Yusu yɩ □nu 'nɩ ti, ε wen: «De -bu, a 'ye, a 'nɩ 'lee 'lɩ nyiblo □du, ε 'mu□v gba -gbagba, 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'mu 'kɔ, 'mu 'lɩ 'kɔkɔnyibli 'nyɩ -hɔn, 'mu 'kɔ 'hrɩ.» 10 -Tɩ a 'mu, -Yusu -hla, v □tuu 'v□v nɩ. Kee, v yɩ 'beti 'waa dɩɔnɩ le, bu 'kɔ, bu -hɔn 'lɩ 'kɔkɔnyibli 'nyɩ, bu 'hrɩ 'kɔ, de a 'dɩ -bɩ ε □hen 'nyre 'lɩ? 11 -ε -bɩ -nagbopv -tɩa 'a le'betile, v wen: «De- kɔ -tɩ, Nyɩsua a tetetɔnyɔ 'v pɩ le, -ε mɔ, Nyɩsua a winwɩn-hanyɔ Eli, ε nɔ- kɔ -bu 'nyεε 'hru, -bu di, 'tɩ- Wanyɔ -mu', Nyɩsua pɩ la le, ε di la ya, ε 'mu di 'lɩ?» 12-13 -ε -bɩ ε wen: «ε mɔ □han-tɩ, Eli, ε nɔ- kɔ -bu di yɩ-hede, ε 'mu Nyɩsua a dako -hεε -nɩ, v 'mu 'waa 'kɔ □hrentɩ -nɩ, v 'mu -mɔ -we, 'tɩ- Wanyɔ a 'mu, ε 'mu di. 'N yɩ 'a mu 'nɩ -lee -nɩ: Nyiblo, -ε 'wɩ- Eli yɩ, ε di nɩ, 'tɩ- yɩnyre-teblɩ -bu, -tonyibli -hɛ bu nu□o -mɔ, 'v nu □nɛ□ε -mɔ, -te v nu la 'a 'cɩcɩ, 'kɩ 'lɩ Nyɩsua cɩɩɩɩ 'kwli, ti -hi la a ti 'yri. U 'cɩcɩ□ɩ nɩ -we, -ε mɔ, 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n kɔ □bu 'ye □hɩɩɩ dɩaki, 'tɩ- nyibli 'mu 'mu -yɩaa -nɩ -we. De ε □hen 'nyre, □bɩ a -hie□e 'lu -mɔ le nɩ?»

-Te -Yusu nu la□a, 'yu -mu', 'ku -hvan* nɩ la 'v ke', 'a 'kve 'ε -we la (Matie 17.14-21; Luku 9.37-43a)

14 -Te v □tɩ 'kɩ dɔgba a 'mu, -ε -bɩ -nagbopv* a 'mu, -Yusu hie wen 'v bu, 'tɩ- ε 'mu 'v □nu 'hɩ nyre, ε 'ye nyibli -huɔhuɩ, 'v □glaa 'lɩ □nu le, v kɔ tetetɔnyɔ 'hɛn-. Tetetɔnyɔ a 'mu, v nu- pɩ gble, v kɔ -nagbopv -bɩ a 'mu 'hɛn-, v hie wen 'v bu. 15 -Te nyibli 'ye 'kɩ -Yusu, -ε yɩ 'lɩ di, -ε -bɩ 'waa □whɩ keε le, 'v mu□o ye' 'be mɔ, 'kɩ 'lɩ cigbe 'kwli, v 'mu□v 'wio -nyɩ. 16 -Te -Yusu nyre 'v, -ε -bɩ ε 'beti 'a -nagbopv a 'mu, ε yeε 'v bu nɩ, ε wen: «De- kɔ gble a pɩ 'kɩ, a kɔ tetetɔnyɔ 'hɛn- 'lɩ?»

17 'Kɪ 'lɪ nyibli -hɔhɔɪ a 'mʊ 'nyɪ, 'kɪ nyiblo ɔdʊ nɪ 'lɪ. Ɛ nɔ- =tuɔ ɔwɔn, ɛ wen: «Tɔɔnyɔ, 'n ya 'nɛ-mʊ 'na 'yu yɪ, ɔmʊɔv nu, 'a 'kʊɛ 'mʊ -wɛ, -ɛ nuɔ, 'ku -hʋan nɪ 'vɔv ke'. Ɛ nɔ- niɔ, 'kɪ ɛ 'yɪ 'lɪ 'pɔplɛ 'lɪ -wɛ. 18 'A -nɛ ti, 'ku -hʋan a 'mʊ, 'bʊ 'hɪ 'bʌ, ɛ kɔ bʊ pʊv ɔhlɔn lɛ, 'tɪ- 'yu a 'mʊ, hʊnplu 'ɛ nyɛɛ wien bʊ, kɔ, 'ɛ yɪ 'nyɪ di, kɔ, 'a 'hʊ 'ɛ yɪ 'hiun. 'N lee -na -nagbopv nɪ, bʊ bla 'ku -hʋan a 'mʊ lɛ, kɛɛ, v 'yɪ 'lɪɔ 'lɪ -wɛ.» 19 Kɛ- -Yusu pɪ 'kɪ 'a -nagbopv yɪ, ɛ wen: «A mɔ nyibli ɔnɪ, -v 'yɪ Nyɪsʋa ɔwlv yɪ -kuo -nɪ -tɛɛ. Ti nɪ -tie 'n kɔ ɔbʊ -hii 'nɛ- 'a mʊ 'nyɪ, 'tɪ- a 'mʊ Nyɪsʋa ɔwlv yɪ -kuo -nɪ 'lɪ? ɔbɪ kɛ- 'n di nu, 'mʊ 'a mʊ lɛ -kiklɛ -nɪ 'a -nɛ ti? Ba ya 'mʊ 'yu a 'mʊ yɪ,» 20 'v ya ɔnɛɛ yɪ. -Tɛ ɛ 'yɛ -Yusu, -ɛ -bɪ 'ku -hʋan a 'mʊ, ɛ -tʋa 'yu a 'mʊ a lɛɔgbapɔlɛ, 'kɪ 'lɪ 'kɪ 'kwli, 'yu a 'mʊ 'ɛ bi ɔhlɔn, 'ɛ -tʋa -tʋtʋ a klɛ'blikɛlɛ, 'ɛ -wɛ hʊn, hʊnplu 'ɛ pɛɛ wien bʊ. 21 -ɛ -bɪ -Yusu 'beti 'a 'baɪ nɪ, ɛ wen: «-Tɛ ɛ -tʋa la 'lɪ 'a nunuo, ti nɪ -tie ɛ -hi 'v 'lɪ?» -ɛ -bɪ 'a 'baɪ wen: «Kʊɛ 'lɪ 'a 'hiandɛ 'yie bʊ. 22 Ɛ kɔ ti, 'ku -hʋan a 'mʊ, 'ɛ pɪ 'lɪɔ 'tɔ, kɔ 'kɪ 'lɪ 'nie -mɔ, ɛ 'mʊv 'la a -tɪ. Yru -aan nyai, -bʊ -hɛɛ nɛ -a mʊ, ɔnɪ -wɛ 'lɪɔ 'lɪ.» 23 -ɛ -bɪ -Yusu wen: «-Wɛn 'nɪ: ɔNɪ -wɛ 'lɪɔ 'lɪ. 'A -nɛ ɔdedɛde -wɛ 'lɪ bʊ nue nɪ, 'kɪ 'v nyiblo -mʊ' -mɔ, -ɛ kuo Nyɪsʋa ɔwlv yɪ.» 24 Ti nɪ -do a ti 'yɪ, -ɛ -bɪ 'yu a 'mʊ, 'a 'baɪ wen: «Iin, 'n -hʋɛ ɔbʊ kuo ɔnɛ ɔwlv yɪ, kɛɛ, -hɛɛ 'mʊ, 'kɪ ɔbʊ kuo ɔnɛ ɔwlv yɪ -tɛɛ.»

25 -ɛ -bɪ -Yusu 'yɛɔ nɪ, -ɛ mɔ, nyibli yɪ bii klɛ dɪaktɪ, 'ɛ hlee 'lɪ 'ku -hʋan a 'mʊ -mɔ, 'kɪ 'lɪ win 'yaklɪ 'kwli, ɛ wen: «'Ku -hʋan, -mɔ -mʊ', -ɛ niɔ, 'yu -bʊ 'ɛ 'ke, kɔ, 'ɛ 'yɛ nɪ 'plɛ, 'n yɪ -mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -hɔn 'vɔv ke', ɔnɪ 'bie 'vɔv ke' de!» 26 -Yusu bʊ pʊ 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ 'ku -hʋan a 'mʊ, ɛ -tʋa 'a blɛbɔlɛ. Ɛ nɪ 'lɪ 'a blɛbɔlɛ 'kwli, 'ɛ -hɔn

'vɔv ke'. -Tɛ ɛ -hɔn 'vɔv ke', -ɛ -bɪ 'yu a 'mʊ, ɛ pɛ 'v bʊ gbee, ɛ 'wɪ -tɛ bʊ 'yɛ nɪ kʊ wen. Ɛ nɔ- nuɔ, nyibli -hɔhɔɪ a 'mʊ, -v nɪ -tʋo a 'mʊ kɪ, 'v pɪ lɛ: «Ɛ 'kʊ nɪ.» 27 Kɛɛ -ɛ -bɪ -Yusu kɔ 'a dabʊ bʊ, ɛ 'duɔ ye', 'yu a 'mʊ 'ɛ nyra bʊ. -ɛ -bɪ nyibli pʊv ɔhaan-tɪ, -ɛ mɔ, -Yusu nuɔ nɪ, 'yu a 'mʊ, 'a 'kʊɛ 'ɛ -wɛ.

28 -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ -Yusu kɔ 'a -nagbopv 'hʋɛn-, v mu 'lɪ 'kayʊ bʊ. -Tɛ v nɪ -do, v nɪ 'kɪ 'v bʊ, -ɛ -bɪ v 'beti -Yusu nɪ, v wen: «Dɛ- -nu 'kɪɔ, ɔa 'yɪ wɛn 'lɪɔ 'lɪ -wɛ, -ba bla wɛn 'ku -hʋan a 'mʊ lɛ 'lɪ?» 29 -ɛ -bɪ -Yusu ɔtu ɔnɪ ɔwɔn, ɛ wen: «Nyɪsʋa a dɪda nɪ -do, ɛ nɔ- niɔ, 'tɪ- nyiblo 'ɛ -wɛ 'lɪ bʊ bla 'kuo-hʊndʊ a 'mʊ lɛ.»

-Yusu hɛɛ nɪ de, -ɛ mɔ, ɛ di 'nɪ 'kʊ, 'tɪ- ɛ 'mʊ 'klɔ 'hɪ

(Matie 17.22-23; Luku 9.43b-45)

30 -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ -Yusu kɔ 'a -nagbopv* 'hʋɛn-, v -hɔn 'v -tɛ a 'mʊ nɪ, 'v -mu, 'v 'bɛɛ 'lɪ Galileblɔgba 'kwli ɔtɔ. Ɛ 'yɪɔ -hʋa, 'kɪ nyibli ɔdʊ bʊ 'yɛɔ, 31 -ɛ diɔ nɪ, ɛ 'mʊ ti kɔ, ɛ 'mʊ 'a -nagbopv -tɔɔ -nɪ. -ɛ -bɪ kɛ- ɛ pɪ ɔnɪ yɪ: «'Mɔ -bʊ, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, v kɔ bʊ pʊ 'mʊ nyibli -jɪ', v 'mʊ 'mʊ 'la. Kɛɛ, 'bʊ mɔ, 'nɪ 'kʊ, -nyɔwɪ nɪ 'hʋɛn- 'bʊ -hi, ta a -nyɔwɔ, 'n kɔ ɔbʊ -hɔn 'lɪ 'kʊkʊnyibli 'nyɪ, ɔbʊ 'hɪ 'klɔ.» 32 -Tɪ a 'mʊ -Yusu -hɪa, 'a -nagbopv 'yɪɔ lɛ -yru. Kɛɛ v yɪ pie huannʊ, 'kɪ bʊ 'betiɔ, dɛ a 'dɪ -bɪ ɛ ɔhɛn 'nyɛ.

Nyiblo a 'dɪ -bɪ, -ɛ nɪ 'v 'a 'bio 'lu yɪ 'lɪ?

(Matie 18.1-5; Luku 9.46-48)

33 -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ v nyre 'lɪ Kapenaɔdɪɔ 'kwli nɪ, 'v mu 'lɪ 'kayʊ bʊ. -Tɛ v nyre 'kɪ 'lɪ 'kayʊ bʊ, -ɛ -bɪ ɛ yɪ 'a -nagbopv* 'nɪ 'beti -nɪ, ɛ wen: «-Tɪ a 'dɪ -bɪ a hɛ wɛn 'lɪ 'hɪru wɔn 'lɪ?» 34 -ɛ -bɪ 'waa pɛpɛ, v nu ɔblii, -tʋa a -tɪ, -ɛ nuɔ, 'kɪ 'v 'hɪru wɔn, v pɪpɪ wɛnɔɛ lɛ, 'kɪ 'lɪ 'waa dɪɔnʊ 'nyɪ, nyiblo a

'di -bi -ni 'u 'a 'bio 'lu yi. ³⁵ -E -bi -Yusu ni bu, 'e da □nu, e wen: «Nyiblo 'bu yi□i ni -hve, bu ni 'u 'a 'bio 'lu yi, bu □tu□ 'li 'a dionu, e 'mu 'a 'bio a leleyu' pa.» ³⁶ -E -bi e -jri 'li 'hiangbe, 'e □tu 'u □nu□u ye' bu, 'e 'ble□e kua, 'e □jri□e dabu 'lu bu, e wen: ³⁷ «'A -ne nyiblo 'bu ni 'u, -te 'hiangbe -bu, e ni 'mu, 'bu 'ble 'a nyiblo kua, 'ki 'u 'na 'nyre a -ta', -e -bi 'mo e 'ble kua. Ko, nyiblo 'bu ni 'u, 'bu 'ble 'mu kua, e 'yi 'mo ni -do 'pa-, e 'yi 'mu kua 'ble, kee, e 'ble 'na 'Ba Nyisua kua -we, -e lee 'ne- 'mu -totu ki.»

Nyiblo 'bu ni 'u, 'bu 'ye ni -won -a mu yi, e □hen 'nyre, e ko -a mu 'hven- -a pe

(Luku 9.49-50)

³⁸ -E -bi Saan, -e mo -Yusu a -nagbopi* -bi, e wen: «Toconyo, -a 'ye nyiblo □du, 'e ble 'kuo -hutin* le, 'ki 'li -na 'nyre 'kwli. -Aan 'mumu, -a lee □ne ni, bu 'kee ne 'a nunuo, -e nu□o, e 'ni -kve□e li -a mu wien le.» ³⁹ -E -bi -Yusu wen: «A 'ni 'lee 'li□i, -e mo, bu 'kee ne 'a nunuo, -e nu□o, e 'yi 'li□i 'li -we, nyiblo □du bu gba 'na 'nyre, bu nu □wilekeede, 'ti- bu -hon 'u -wlu, bu nyre 'na 'nyre yi. ⁴⁰ Nyiblo 'bu 'ye ni -won -a mu yi, e □hen 'nyre, e ko -a mu 'hven- -a pe. ⁴¹ Ko, nyiblo 'bu -nyi 'a mu 'nupolu ni -do, -te a mo 'na nyibli a -ti, 'n yi 'a mu 'ni -lee -ni -tee, -e mo, Nyisua, no-di□e 'wio -nyi.»

-Te -Yusu hlee la de 'kuku a de ki

(Matie 18.6-9; Luku 17.1-2)

⁴² Ke- -Yusu pi □nu yi de, e wen: «Nyiblo -mu', -e kuo 'mu □wlu yi, -e 'wi- 'hiangbedu -bu yi, 'bu mo, nyiblo 'bu nu□o, nyiblodu a 'mu, bu 'kee 'na □wlu a yikuole, e di nco 'u le, 'ki 'u nyiblo a 'mu, -e nu de a 'mu -mo, bu pu□u gbetee a 'huo lo, 'ti- bu pu 'li□i 'yru -mo, e 'mu 'ku. ⁴³ 'Bu mo, -na dabu 'bu yi□i ni ni, □ni yi de 'kuku ni ni, -e -bi 'be 'u□u. E nu -tee, 'ki -bu pa 'li

dabukuto 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li 'kwli, 'e -hi 'u -na dabu ni 'hven bu □cee 'u yi, 'ti- -bu mu 'li na -mu' nyi, -e 'ye ni jre 'klo -mo 'klo. [⁴⁴ 'Ki 'li -tite a 'mu, nyi -mu', -u yi 'hvi di, u 'ni 'ku□u li, e ko, na 'ni -jre□e li -we, 'klo -mo 'klo.] ⁴⁵ 'Bu mo, -na bu 'bu yi□i ni ni, □ni yi de 'kuku ni ni, -e -bi 'be 'u□u. E nu -tee, 'ki -bu paa 'li bukuto 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li 'kwli, 'e -hi 'u -na bu ni 'hven bu □cee 'u yi, 'ti- bu pu 'li -mu na -mu' nyi, -e 'ye ni jre 'klo -mo 'klo. [⁴⁶ 'Ki 'li -tite a 'mu, nyi -mu', -u yi 'hvi di, u 'ni 'ku□u li, e ko, na 'ni -jre□e li -we, 'klo -mo 'klo.] ⁴⁷ 'Bu mo, -na 'yie 'bu yi□i ni ni, □ni yi de 'kuku ni ni, -e -bi -ha 'li□i 'li. E nu -tee, 'ki -bu paa 'li 'yie ni -do Nyisua a bunule', 'e -hi 'u -na 'yii ni 'hven, bu □cee 'u yi, 'ti- bu pu 'li -mu na -mu' nyi, -e 'ye ni jre 'klo -mo 'klo. ⁴⁸ 'Ki 'li -tite a 'mu, nyi -mu', -u yi 'hvi di, u 'ni 'ku□u li, e ko, na 'ni -jre□e li -we 'klo -mo 'klo. ⁴⁹ 'A -ne nyiblo, 'bu ni 'u, 'bu yi 'mu □wien le ni kve, e ko bu -ha Nyisua me le, bu klaa □ne 'yi, -e di□e nu, 'a nunuklo 'ni □ha yi nyre, □wi yi, -te u ni, 'bu pu muma 'ta, 'u pi□i na', -e di□e nu, e 'ni □ha yi nyre.

⁵⁰ □Bu pu□u □ne 'ta a de yi de. 'Ta mo □haande □nito. Kee, 'bu mo, 'bu 'waan ne 'a wlonnuno, u 'yi 'li□i 'li -we, bu nu□o, bu no 'ki wlon de. -E -bi e 'yi 'ki -kuan □du -ko de. A 'ni 'wu 'li 'tadu -mu' yi, -e 'waan ne 'a wlonnuno, kee, a ko 'aan 'bio 'hven-, ba ko kibuweele.»

10

De -mu', -Yusu tco -ni, 'ki 'u nyibeyu ko nuqba 'hven- bu -gba 'bli le a -ta'

(Matie 19.1-12; Luku 16.18)

¹ -Nyrōwi ghi bu -hi, -e -bi -Yusu -hon 'li Kapenaoto 'kwli ni, e ko 'a -nagbopu* 'hven-, 'u mu 'li Sudeblugba 'kwli, 'ki 'li Suden a 'niki. 'Ki 'li -te a 'mu, nyibli

-hɔhɔɪ, nu- wɛ 'lɪ tɪ kɪ de, 'v
 ɔglaa 'lɪɪ lɛ, -ɛ -bɪ ɛ -tɔa 'waa
 Nyɪsɔa a -tɪ a tɔɔlɛ, ɔwɪ yɪ, -tɛ
 -mɔ', ɛ nɪɛ lɛ. ² -ɛ -bɪ Fal-
 isiɔtumu* a nyibli, nu- 'yɪya 'vɔv
 'hɔɪ bɔ, v 'mɔvɔ lɛ ɔtɛɛ -nɪ, -ɛ
 dɪɛ nu, ɛ 'mɔ ka, 'kɪ 'v Nyɪsɔa
 ye'. Kɛ- v pɪ 'kɪɪ yɪ, 'v yɪɪ 'bɛtɪ
 -nɪ: «ɔBɪ ɛ kɔ 'v nɪ, -tɛ -aan tete
 nɪ 'a hɪhɪla, 'kɪ nyɪbɛyɔ bɔ pɔ 'lɪ 'a
 nɔgbɔ -patɔ'?» ³ -ɛ -bɪ -Yusu ɔtu
 ɔnɔ ɔwɔn, ɛ wɛn: «Tete a 'dɪ -bɪ
 Moise -nyɪ la 'a mɔ 'lɪ?» ⁴ -ɛ -bɪ v
 wɛn: «Nyɪsɔa a winwɔn-hanyɔ*
 Moise hɪɔa nɪ, -ɛ mɔ, nyɪbɛyɔgbɛ
 'bɔ -hɔɛ bɔ pɔ 'lɪ 'a nɔgbɔ -patɔ', -ɛ
 -bɪ bɔ 'crɪ 'crɪɛn, -ɛ hɛɛɛ, -ɛ mɔ, ɛ
 pɔ 'lɪɪ -patɔ', 'tɪ-, bɔ -nyɪɛ 'crɪɛn
 a 'mɔ.» ⁵ -ɛ -bɪ -Yusu wɛn: «'Aan
 ɔwɪ a 'gboklɔlɛ a -tɪ, Moise 'ɛ -nyɪ
 'a mɔ tetɛdɔ a 'mɔ.» ⁶ Kɛ- ɛ pɪ
 ɔnɔ yɪ de, ɛ wɛn: «Yɪ-hɛ-nyɛ, -tɛ
 Nyɪsɔa nu la 'kɔɔ, ɛ nu -tonyiblo,
 -tonyiblo a 'mɔ, 'ɛ mɔ nyɪbɛyɔgbɛ
 kɔ nɔgbɔ 'hɔɛn-. ⁷ ɛ nɔ- kɔ -tɪ,
 nyɪbɛyɔ 'mɔ 'v 'a 'baɪ kɔ 'a 'dɪɪ
 'hɔɛn- bɔ hɛ, ɛ 'mɔ nɔgbɔ kɔ, ɛ kɔ
 'a nɔgbɔ a 'mɔ 'hɔɛn-, v 'mɔ 'hɔɪ
 bɔ -nɪnɪ -nɪ, ⁸ v nɪ 'hɔɛn a 'mɔ,
 v 'mɔ -tonyiblogblo nɪ -do -hɛ. ɛ
 ɔhɛn 'nyɛ, -ɛ mɔ, v 'yɪ 'kɪ -tonyibli
 nɪ 'hɔɛn 'pa-, kɛɛ, v mɔ -tonyiblo
 nɪ -do ɔnɔɔ. ⁹ 'A -tɪ o, nyɪbɛyɔgbɛ
 kɔ 'a nɔgbɔ 'hɔɛn-, Nyɪsɔa -nu, 'v
 -hɛ -tonyiblo nɪ -do, nyibli ɔdɔ 'yɪ
 yɪ -blɛɛ -nɪ, bɔ -hɪhɪa ɔnɔ yɛ.»
 Kɛ- -Yusu -pɔ ɔnɔ yɪ.

¹⁰ -Tɛ v -hɪhɪɛ yɛ, -ɛ -bɪ -Yusu kɔ
 'a -nagbɔpɔ 'hɔɛn-, v mu 'lɪ 'kayɔ
 bɔ. -ɛ -bɪ 'a -nagbɔpɔ a 'mɔ, v yɪ
 'bɛtɪɛ lɛ de, nyɪbɛyɔ kɔ 'a nɔgbɔ
 bɔ -gbɔ 'blɪ lɛ a -ta'. ¹¹ -ɛ -bɪ ɛ wɛn:
 «Nyɪbɛyɔgbɛ 'bɔ pɔ 'lɪ 'a nɔgbɔ
 -patɔ', 'tɪ- 'bɔ kɔ nɔgbɔ -bɪ, -ɛ -bɪ
 ɛ nu -wɪlawɪ, 'kɪ 'v 'a yɪ-hɛnɔgbɔ
 ye'. ¹² Kɛ- ɛ nɪ 'mɔ, 'kɪ 'v nɔgbɔ
 -mɔ -wɛ. Nɔgbɔ 'bɔ hɛ 'v 'a nyɪbɔ
 bɔ, 'bɔ kɔ nyɪbɔ -bɪ, -ɛ -bɪ ɛ nu
 -wɪlawɪ.»

-Tɛ -Yusu da la Nyɪsɔa, 'kɪ bɔ

nu 'yɔnɔ ɔhaandɛ -mɔ
 (Matie 19.13-15; Luku 18.15-17)

¹³ ɛ kɔ la -nyɔwɔ ɔdɔ, 'v gba
 -Yusu 'yɔnɔ yɪ, -ɛ dɪɛ nu, ɛ 'mɔ
 ɔnɔ lɛ -hɛn, ɛ 'mɔ Nyɪsɔa da,
 Nyɪsɔa 'mɔ 'yɔnɔ a 'mɔ ɔhaandɛ
 -mɔ nu. Kɛɛ, -tɛ -nagbɔpɔ* 'ye dɛ
 a 'mɔ, -ɛ -bɪ v -tɔa 'waa -mɔ'pɔpɛ,
 v wɛn: «A 'nɪ 'haa 'lɪɪ 'ku.» ¹⁴ -Tɛ
 -Yusu 'ye dɛ a 'mɔ, 'a -nagbɔpɔ
 -nu, -ɛ -bɪ ɛ 'yɪ 'a pɔ -bleɛ -nɪ, ɛ
 wɛn: «Ba -ha 'yɔnɔ mɛ lɛ, bɔ dɪ
 'nɛ- 'mɔ -mɔ. A 'nɪ 'kaa 'lɪ ɔnɔ yɪ,
 -ɛ nuɔ, nyibli -mɔ', -v 'wɪ- 'yɔnɔ
 -bɔ yɪ, v nu- dɪ 'lɪ Nyɪsɔa a 'kɔɔ
 yɔyɔ 'kwɪ pa. ¹⁵ 'N yɪ 'a mɔ
 'nɪ -lee -nɪ, nyibli 'bɔ 'yɛ nɪ -ha
 Nyɪsɔa mɛ lɛ, 'bɔ 'yɛ nɪ kɔɔ ɔnɛ
 win kɪ, ɔwɪ yɪ, -tɛ 'hɪangbɛ nɪ, 'ɛ
 -hɛ 'a 'baɪ mɛ lɛ, 'a 'baɪ 'ɛ kɔɛ ɔnɛ
 win kɪ, -ɛ -bɪ nyibli a 'mɔ, ɛ 'yɪ
 'lɪɪ -wɛ, bɔ pa 'lɪ Nyɪsɔa a 'kɔɔ
 yɔyɔ 'kwɪ.» ¹⁶ -Yusu bɔ pɔ 'kɪ
 lɛ, -ɛ -bɪ ɛ -tɔa 'yɔnɔ a kɔalɛ'bɔbɛ,
 'ɛ pɪ ɔnɔ dabɔ 'lu blɛ, 'tɪ- 'ɛ da
 Nyɪsɔa, 'kɪ bɔ nu ɔnɔ ɔhaandɛ
 -mɔ.

-Yusu kɔ dɛkɔnyɔ 'hɔɛn-
 (Matie 19.16-30; Luku 18.18-30)

¹⁷ -Tɛ -Yusu -wɛ -mɔ, 'kɪ bɔ bɪ
 'hɔɪ wɔn, ɛ kɔ nyibli ɔdɔ, 'ɛ yaɔa
 cigbɛ yɪ, 'ɛ 'gbɪ kwɪ, 'kɪ 'vɔv
 ye', ɛ wɛn: «Tɔɔnyɔ o, -mɔ mɔ
 ɔhaannyiblo. Dɛ a 'dɪ -bɪ 'n dɪ nu,
 'tɪ- Nyɪsɔa a 'kɔɔ yɔyɔ -mɔ', -ɛ
 'yɛ nɪ -wɛ 'lɪ 'mɔvɔ kɔ 'lɪ?» ¹⁸ -ɛ
 -bɪ -Yusu wɛn: «Dɛ- kɔ 'mɔ -dɛɛ
 ɔhaannyiblo 'lɪ? Nyibli ɔdɔ 'yɪ
 ɔhaannyiblo 'pa-, 'bɔ 'yɪ Nyɪsɔa
 nɪ -do. ¹⁹ -Yɪ Nyɪsɔa a tete nɪ, -v
 mɔ: ɔNɪ 'laa 'lɪ nyibli, ɔnɪ 'nuo
 'lɪ -wɪlawɪ, ɔnɪ 'yɛɛ 'lɪ, ɔnɪ 'pɔv
 'lɪ nyibli hɪ kɪ, ɔnɪ 'kaa 'lɪ nyibli,
 ɔtuu 'v -na 'baɪ kɔ -na 'dɪɪ 'hɔɛn-,
 'kɪ 'lɪ nɔɛɛ 'kwɪ.» ²⁰ -ɛ -bɪ ɛ ɔtu
 -Yusu ɔwɔn, ɛ wɛn: «Tɔɔnyɔ o,
 kɔɛ 'lɪ 'na 'hɪandɛ 'yɛ bɔ, -bɔ yɛ
 -nyɔwɔ -bɔ kɪ, tete a pɛpɛ a 'mɔ,
 'n ɔtuu 'vɔv nɪ.» ²¹ Bɔ pɔ 'kɪ lɛ, -ɛ
 -bɪ -Yusu ta 'lɪɪ 'yɪ lɛ, 'kɪ 'lɪ nɔɛɛ
 'kwɪ, 'ɛ lee ɔnɛ, ɛ wɛn: «ɛ hɛ

'v -mu de ni -do. E no- mo, mu -bu plo -na kuko-tebli a pepe -mu', -ko, -bu -nyi 'a 'wliye [h]uennyibli, Nyisua 'mu -mu [h]aande gbagbu -mo nu, 'ki 'li yako 'kwli. [N]i nu 'ki [i], -e -bi kve 'mu [w]ien le, [m]u 'na -nagbopi* -he.» ²² Bu 'win 'ki -ti a 'mu, -Yusu -hla, -e -bi 'a [w]lv bi [h]lon, 'e -hon 'v [v] 'hvi, 'ki 'li 'kla-wliye'yiya 'kwli, -e nu [o], 'a kuko-tebli -hu ni diaki.

²³ -Te e -mu 'ki, -e -bi -Yusu naa ne 'a -nagbopu 'yie ki, e wen: «E di 'mu 'ni kla, 'ki dekonyo bu di 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli pa.»

²⁴ -Yusu a win a 'mu, e kee ne 'a -nagbopu a [w]l le. Ke- e pi [n]v yi de, e wen: «Na 'yonu -na, dekonyu -mu', -v kuo 'waa kuko-tebli [w]lv yi, e kla 'mu ni, 'ki bu pa 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli. ²⁵ 'E mo [h]an-ti, e kla 'mu ni, 'ki 'v dekonyo -mo', -e kuo ne 'a kuko-tebli [w]lv yi, bu kuo Nyisua [w]lv yi, ko, bu pa 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli, 'e -hi 'v [g]bukl-so* bu naa 'v 'die a 'huo 'yri.» ²⁶ -Yusu a pupuwin a 'mu, e maa ne 'a -nagbopu wlon le diaki. -E -bi v wen: «Bu ko bu ni 'mu le, -e -bi nyiblo [d]v 'yi 'li [i] 'li -we, bu pa 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli.»

²⁷ -Yusu bu 'ye [n]v de, -e -bi e wen: «'Ki 'li -tonyiblo a dionu a 'kl 'kwli, e 'yi 'li [i] 'li -we, bu kuo Nyisua [w]lv yi, 'ti- bu pa 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli. Kee, 'ki 'li Nyisua a 'kl 'kwli, 'a -ne [d]dedede -we 'li nuele.»

²⁸ -E -bi ke- Pieli pi -Yusu yi, e wen: «-A mu -bi -bu 'li? 'Ye ke, -a -hie 'v -aan nyibli bu, e ko -aan -tebli a pepe 'hven-, [a] yi -mu [w]ien le kve.» ²⁹ -E -bi -Yusu wen: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, nyiblo 'bu ni 'v, 'bu hie 'v 'a 'kayu, ko 'a 'diaynu, ko 'a 'dii, ko 'a 'bai, ko 'a 'yonu, ko 'a -cii 'hven-bu, 'na nuele a -ti, ko, e 'mu 'na [h]aantitie nyibli pu a -ti, ³⁰ -e -bi nyiblo a 'mu, 'klo -bu, e ni 'ne- -mo, -tebli, Nyisua

di [e] -nyi, e di 'ni -hu, e mu 'v -tebli -mu', e hie 'v bu 'v -hi, -e mo 'ki 'kayo, 'diaynu, 'diinu, 'yonu, ko -cii 'hven-, kee, v di [t]u [o] [h]uven -we. 'Ya 'v 'lu de, ti -ko 'yri Nyisua di 'v 'klo yrayru -bi 'v -nuu -ni, nyiblo a 'mu, Nyisua di -nyi [e] 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li. ³¹ Kee, nyibli -mu', -v ni 'v 'waa 'bio 'lu yi, 'ki 'li -te ti ne -bu 'kwli, 'waa -huohvi, v nu- di 'li 'waa 'bio bu ni, -nyrowo [d]v, e ko, nyibli -mu', -v ni 'li 'waa 'bio bu, 'ki 'li -te ti ne bu 'kwli, 'waa -huohvi 'mu 'v 'waa 'bio 'lu yi ni, -nyrowo [d]v.»

-Yusu bu hla la 'a 'kukvu ko 'a 'klo'hihru a -ti, 'a 'wi ni ta a 'wo, no- -bu

(Matie 20.17-19; Luku 18.31-34)

³² 'Hru -mu', -e mi Jrusedi ko 'kwli, e no- ko wlon v ni 'v, 'v mi 'ki. -Yusu, e no- 'nyee 'hru, 'a -nagbopu* 'v ni 'v [v] ke', huannu 'e ni [n]v diaki. Ti ni -do a 'ti 'yri, -Yusu 'e 'mu diaki. -Yusu ni -pu [t]u 'v 'hven ye', 'v bii yi. Bu bii 'ki yi, -e -bi e -tva 'li 'waa -mohleele, 'ki 'v -tebli a pepe -mu', -e di [e] yre mu a -ta', ³³ e wen: «Ba pu 'mu nva yi bu. Jrusedi, -a mi 'kwli. 'Mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'ki v di 'li 'mu Nyisua a -cohlonpinyu* gbagbi -ji' pu, ko tetetonyu 'hven-, v 'mu 'mu -bati le -puv -ni, v 'mu le pu, 'n blee 'kukvu yi. 'Bu -hi, 'ti- v 'mu 'mu nyibli -mu', -v 'yi Nyisua -yi -ji' pu, ³⁴ nyibli a 'mu, v 'mu 'mu 'caa -ni, v 'mu 'mu hvon 'hrin, ko, v 'mu 'mu loko -bii -ni, 'ti- v 'mu 'mu 'la. -Nyrowi ni 'hven 'bu -hi, ta a -nyrowo, 'ti- 'mu 'li 'kukonyibli 'nyi -hon, 'mu 'klo 'hri.»

-Te Saki ko Saan 'hven-, v lee la -Yusu, -e mo, v -hve bu ni -hvan 'v [v] 'hvi, 'ki 'li Nyisua a bonule'

(Matie 20.20-28)

³⁵ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu a -nagbopu* ni 'hven -bi, -v mo Saki ko Saan 'hven-, -v mo Sebede a 'yonu, v nu- mu 'v -Yusu 'hvi,

υ wen: «Tɔɔnyo o, de -bu, -a di -mu -hva, -a -hveꞤε ni, -bu nuꞤo, 'kɪ 'v -a mu -mɔ.» ³⁶ -ε -bɪ -Yusu wen: «De a 'dɪ -bɪ a -hve Ꞥbu nu 'kɪ 'v 'a mu -mɔ 'lɪ?» ³⁷ -ε -bɪ υ wen: «Ti -mu', -ε kɔ 'yri nyibli a pepe di 'vꞤυ 'yee -nɪ, -ε mɔ, -kɔɔ nyibli a pepe win kɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua a bɔnɪle', -a -hveꞤε ni, -ba nɪ 'v -mu 'hɔɪ bɪ, nyiblo nɪ -do 'kɪ 'lɪ -na diidekɪbɪa kɪ, -do -bɪ 'kɪ 'lɪ -na kamlakɪbɪa kɪ.» ³⁸ Kε- -Yusu pɪ Ꞥnu yɪ, ε wen: «De -bu, a -hve, de bu di 'nyre Ꞥhen, a 'yɪꞤɪ -yɪ. ꞤBɪ Ꞥhɪvɛndɔ -mu', 'n di 'ye, a -wε 'lɪ ba 'yeꞤe nɪ? Kɔ, -te 'n di 'kɔkɔɔ nu, Ꞥbɪ a -wε 'lɪ ba wenꞤε kɪ nɪ, ba nu 'kɔkɔɔ le nɪ -wε?» ³⁹ -ε -bɪ υ wen: «-A -wε 'lɪꞤɪ nɪ.» -ε -bɪ ε wen: «E mɔ Ꞥhan-tɪ, Ꞥhɪvɛndɔ a 'mu, 'n di 'ye, a 'muꞤυ 'ye, kɔ, 'kɔkɔɔɔɔ, 'n di 'kɔ, a 'mu 'kɔkɔɔ le nu -wε. ⁴⁰ Kεε, nyiblo, -ε kɔ -bɪ nɪ 'na kamlakɪbɪa kɪ bu, kɔ, nyiblo, -ε kɔ -bɪ nɪ 'na kamlakɪbɪa kɪ bu, ε 'yɪ 'mɔ 'pa-, 'nɪ -waꞤa lɪꞤɪ 'nyre nɪ. Nyɪsua a Ꞥgbɛɔ, ε nɔ- di nyibli a 'mu 'nyre wa.»

⁴¹ -Tε -nagbopɔ nɪ -pu -bɪ -mu', υ 'wɪn -tɪ a 'mu, Saki kɔ Saan 'hven-, υ hla -Yusu yɪ, -ε -bɪ υ -tva 'waa yru a lepɔɔle. ⁴² -ε -bɪ -Yusu da 'waa pepe nɪ, ε wen: «A yɪꞤe nɪ, -ε mɔ, 'kɔ -bɪ a 'luyɪnɪnyɔ, -υ nεε 'waa dakɔ, υ ꞤtɪꞤ Ꞥnu Ꞥhɪvɛn, 'v 'pɪɔε Ꞥnu. 'Waa 'kɪunde a 'mu, υ nɪ 'lɪꞤɪ 'cre 'kwli. ⁴³ A mu -mɔ -bɪ, ε 'yɪ 'mu le -nɪ, 'kɪ 'lɪ 'a mu 'nyɪ. Nyiblo 'bu yɪꞤɪ nɪ -hve, bu mɔ 'aan naanyɔ, nyiblo a 'mu, ε bleε yɪ bu mɔ 'aan -heenɔ. ⁴⁴ E kɔ, 'kɪ 'lɪ 'a mu 'nyɪ, nyiblo 'bu -hve bu mɔ 'aan 'luyɪnɪnyɔ, nyiblo a 'mu, ε bleε yɪ bu -wε -mɔ, 'kɪ bu -hεε nε 'aan pepe. ⁴⁵ 'Na 'mumu -bɪ, -ε mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n 'yɪ -di, 'kɪ nyibli bu -hεε 'mu, kεε, 'n di nɪ, 'kɪ Ꞥbu -hεε nyibli, ε kɔ, Ꞥbu -ha 'na dɪɔnɔ, 'mu 'kɔ, -ε diꞤe nu, 'na 'kɔkɔɔ a 'mu, ε 'muꞤυ nu, Nyɪsua 'mu nyibli -hɔɔɔɔ Ꞥgble, 'kɪ 'v 'waa de 'kuku -mɔ.»

-Tε -Yusu nu laꞤa, 'yii'dɔnyɔ Batime, 'a 'yii 'v kle yɪ

(Matie 20.29-34; Luku 18.35-43)

⁴⁶ -Tε de a 'mu, ε -hi, -ε -bɪ -Yusu kɔ 'a -nagbopɔ* 'hven-, υ nyre 'lɪ 'dɪɔ -mu', -ε mɔ Seliko 'kwli nɪ. -Tε υ yɪ 'dɪɔ a 'mu 'kwli nɪ Ꞥtɪ, υ kɔ nyibli -hɔɔɔɔ 'hven-, -ε -bɪ 'kɪ 'v 'hrunyɪa 'yri, 'kɪ 'yii'dɔnyɔ Ꞥɔv nɪ 'v bu, 'ε -hve nyibli 'wli le, -ε diꞤe nu, ε 'mu de di. 'Yii'dɔnyɔ a 'mu, 'a 'nyre mɔ Batime. 'A 'baɪ a 'nyre mɔ Time. ⁴⁷ -Tε ε 'wɪn, -ε mɔ, Nasaletɪ a -Yusu, ε nɔ- yɪ -hi, -ε -bɪ ε -tva 'lɪ win a 'lɪ'yaale, ε wen: «-Yusu o, Dafidɪ a 'Yu, yru 'na nyɪ mɔ!» ⁴⁸ Nyibli -mu', -υ nɪ 'v, 'v -tva 'a -mɔ'pɔpɔle, υ wen: «Ma wien mɔ!» Kεε, ε hɪa nɪ, 'ε 'yaa 'lɪ win dɪakɪ de, ε wen: «-Yusu o, Dafidɪ a 'Yu, yru 'na nyɪ mɔ!» ⁴⁹ -Tε -Yusu 'wɪn 'a win, -ε -bɪ ε nyra bu, ε wen: «Ba daꞤa, bu 'de,» 'v daꞤa, υ wen: «-Mɔ ε de. Pɔ 'lɪ 'klɪ le, -bu 'du ye', -bu mu 'vꞤυ 'hɔɪ.» ⁵⁰ -ε -bɪ Batime a 'mu, ε Ꞥhɪnhɪan 'v 'a kɔɛtɪ bu, ti nɪ -do a ti 'yri, -ε -bɪ -gbisa, ε nyra bu, 'ε mu 'v -Yusu 'hɔɪ. ⁵¹ -Tε ε nyre 'kɪ 'v, -ε -bɪ -Yusu 'betiꞤe nɪ, ε wen: «De a 'dɪ -bɪ -hve Ꞥbu nu, 'kɪ 'v -mu -mɔ 'lɪ?» -ε -bɪ ε wen: «Tɔɔnyo o, 'n -hveꞤε nɪ, -ε nuꞤo, 'na 'yii -bu, -ε kle, bu kle yɪ.» ⁵² -ε -bɪ -Yusu lee Ꞥne nɪ, ε wen: «-Tε -kuo 'mu Ꞥwɔ yɪ, ε nɔ- nuꞤo, 'nɪ nuꞤo, -na 'yii 'ε kle yɪ. 'A -tɪ, -wε 'lɪ -bu mu 'lɪ 'kayu bu nɪ.» Ti nɪ -do a ti 'yri, -ε -bɪ ε -tva leyuyruo, 'ε bi 'v -Yusu ke', 'ε -tva 'a Ꞥwienlekɔkɔε.

11

-Tε -Yusu 'ya la Jrusredɪɔ 'kwli (Matie 21.1-11; Luku 19.28-40; Saan 12.12-19)

¹ -Tε -Yusu kɔ 'a -nagbopɔ* 'hven-, υ mi la Jrusredɪɔ 'kwli, bu 'mɔε 'dɪ -bu, -υ mɔ Betɪfase kɔ Betani 'hven-yre, 'kɪ 'v dugba -mu' Ꞥhlɔn, -ε kɔ 'lu olifietɪ nɪ 'lɪ, -ε -bɪ -Yusu lee nε 'a -nagbopɔ nɪ 'hven -bɪ nɪ. ² Kε- ε pɪ Ꞥnu yɪ, ε wen:

«'Dɔɔ -mʊ', -ɛ nɪ 'lɪ 'a mʊ ye', ba mu 'lɪɫɪ 'kwli. 'Bʊ mɔ, 'ba 'ya 'dɔɔ, a di yɛɛ 'v 'kasrayu, v mʊa -nɪ bʊ. Nyiblo ɔɔv 'yɪ -hʊan 'v 'kasrayu a 'mʊ kɪ nɪ 'ye. 'Ba ye 'vɔv bʊ, ba ɔwɛɔɛ, ba ya 'mɔɔɔ yɪ. ³ 'Bʊ mɔ, nyiblo ɔɔv 'bʊ 'beti 'a mʊ, 'bʊ pʊ lɛ: Dɛ a 'dɪ -bɪ a nɪ 'lɪ? -ɛ -bɪ kɛ- bʊ pʊv yɪ: Kukonyɔ, ɛ nɔ- hʊɛɔɛ. ɛ di 'lɪɫɪ 'nɪ ya, -tɛ tɪ nɛ -bʊ.» ⁴ -Tɛ v -mʊ, v 'ya 'dɔɔ a 'mʊ 'kwli, 'ɛ mɔ ɔhan-tɪ, 'v yɛɛ 'v 'kasrayu a 'mʊ, v mʊa bʊ, 'kɪ 'v ɔhʊan.yɪ, -nagbopʊ nɪ 'hʊɛn a 'mʊ, 'v ɔwɛɔɛ. 'Kɪ 'v ɔhʊan.yɪ a 'mʊ, 'kɪ nyibli -hʊɔhʊ nɛɛ 'v. ⁵ 'Kɪ 'lɪ nyibli a 'mʊ 'nyɪ, 'kɪ -v -bɪ nɪ 'lɪ, 'v 'beti ɔnʊ, v wen: «Dɛ a 'dɪ -bɪ a nɪ 'lɪ? Dɛ- kɔ 'kasrayu -bʊ 'a ɔwɔwɛ 'lɪ?» ⁶ -nagbopʊ a 'mʊ 'v lee ɔnʊ -tɪ -bʊ, -Yusu lee wen ɔnʊ, -ɛ -bɪ nyibli a 'mʊ, v -ha ɔnʊ mɛ lɛ, 'v -mʊ, ⁷ 'v ya 'kasrayu a 'mʊ -Yusu yɪ. -Tɛ v nyre 'lɪ, 'v pʊ 'v 'waa danɪ kɔ 'waa wɔwɪ 'kasrayu a 'mʊ kɪ blɛ, -ɛ diɔɛ nu, -Yusu 'bʊ 'ya 'vɔv kɪ, ɛ 'mʊ danɪ a 'mʊ kɪ bʊ nɪ. (-ɛ nuɔɔ, ɛ tʊɛ ɔnɛ nyibli yɪ, -ɛ mɔ, ɛ nɔ- mɔ bodɔɔ -mʊ', -ɛ 'ye nɪ ya 'lɪ tʊ, kɛɛ, -ɛ ye 'lɪ kɪbʊwɛɛnɛ. ɛ nɔ- kɔ -tɪ 'ɛ 'ye 'v 'kasra a 'mʊ kɪ.) ⁸ -Tɛ v yɪ 'lɪ nɪ di, nyibli -hʊɔhʊ 'v pʊ 'v 'waa danɪ 'hru wɔn blɛ. -v -bɪ nɪ 'v, 'v 'bɛ -hugbi, 'v pʊ 'vɔv 'hru wɔn blɛ -wɛ, -Yusu 'ɛ nɛɔɛ klɛ, ⁹ nyibli 'v nɛɔɛ ye' lɛ, -v -bɪ 'v yɪɫɪ ɔwɪɛn lɛ kʊɛ. Kɛ- v nɪ, 'v 'yɛɛ 'lɪ win, v wen: «-Na 'wio, -mɔ -bʊ, -ɛ yɪ 'lɪ di, 'kɪ 'lɪ Kukonyɔ Nyɪsʊa a 'nyre 'kwli. Nyɪsʊa bʊ -nyɪ -mʊ -tɪ a 'yɪ'buale! ¹⁰ Ba pʊ Nyɪsʊa 'nyre lɛ, -ɛ nuɔɔ, ɛ nɔ- di -a mʊ win kɪ kɔɔ mɔ, -tɛ -aan 'baɪ gbabʊ bodɔɔ Dafɪdɪ nu la nyibli a win a kɪkɔɔlɛ. Nyɪsʊa bʊ kɔ -tɪ a 'yɪ'buale, 'kɪ 'lɪ yakɔ 'kwli!» ¹¹ -Tɛ -Yusu 'ya 'kɪ Jrusɛdɔɔ 'kwli, -ɛ -bɪ 'kɪ ɛ mu 'lɪ Nyɪsʊa a 'kagbau bʊ, 'ɛ 'ye -teblɪ a pepɛ -mʊ', -v nɪ 'lɪ. -Tɛ 'tɔ yɪ nɪ -wen, -ɛ -bɪ ɛ kɔ 'a -nagbopʊ nɪ -pu ɔtu 'v 'hʊɛn a 'mʊ 'hʊɛn-, v ɔhɪan -mɔ, 'v mu 'lɪ Betanidɔɔ 'kwli.

-Tɛ -Yusu pʊ la tugbɛ, v dɛɛ figie 'jɔɔ -mɔ

(Matie 21.18-19)

¹² -Tɛ -nyre -nyɛ, -ɛ -bɪ -Yusu kɔ 'a -nagbopʊ* 'hʊɛn-, v -hʊɛn 'lɪ Betanidɔɔ 'kwli nɪ, 'v mi. -Tɛ v yɪ 'dɔɔ a 'mʊ 'kwli nɪ ɔtɪ, -ɛ -bɪ 'kanʊ bi 'lɪ -Yusu 'kwli. ¹³ Bʊ ta 'lɪ ye' lɛ, -ɛ -bɪ ɛ 'ye tugbɛdʊ -mʊ', v dɛɛ figie nɪ. Tugbɛ a 'mʊ, ɛ hlɔɔ ɔnʊ -mɔ lɛ, hawi 'ɛ -hʊ 'lɪɫɪ yɪ, -Yusu 'ɛ mu 'vɔv ɔhlɔn, -ɛ diɔɛ nu, ɛ 'mʊvɔv 'ye, 'bʊ mɔ, 'bʊ tʊ 'kui. Bʊ nyre 'kɪ 'vɔv ɔhlɔn, -ɛ -bɪ hawi nɪ -dɔ ɛ ye 'lɪɫɪ yɪ bʊ, -ɛ nuɔɔ, ɛ 'yɪ wen 'v 'a tutʊ a tɪ 'yɪ nɪ nyre. ¹⁴ -ɛ -bɪ kɛ- -Yusu pɪ tugbɛ a 'mʊ yɪ: «Kʊɛ mɔ -nyɔwɔ -bʊ 'yie bʊ, ɔnɪ 'tʊv 'kɪ 'kui nɪ de, nyibli 'nɪ ɔhaɔa di.» Win a 'mʊ, -Yusu -pʊ, 'a -nagbopʊ 'wɪnɔ nɪ.

-Tɛ -Yusu bla la puplonyibli lɛ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊa a 'kagbau a -yaa 'kwli (Matie 21.12-17; Luku 19.45-48; Saan 2.13-22)

¹⁵ -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ v nyre 'lɪ Jrusɛdɔɔ 'kwli nɪ, -Yusu 'ɛ -mʊ, 'ɛ pa 'lɪ Nyɪsʊa a 'kagbau a -yaa 'kwli. 'Kɪ 'lɪ -yaa a 'mʊ 'kwli, 'kɪ puplonyibli nɪ 'lɪ, 'v ple 'wɔlɔgba-teblɪ, 'kɪ 'v Nyɪsʊa a -cɔhlɔn* a pipie a -ta'. 'Kɪ 'wɪ'cɪcɪnyibli nɪ 'lɪ -wɛ, 'v yɪ hɪapʊwɪ 'cɪcɪ -nɪ. -Tɛ -Yusu yɛɛ 'v puplonyibli a 'mʊ bʊ, v kɔ nyibli -mʊ', -v -tʊɛ -teblɪ 'hʊɛn-, -ɛ -bɪ ɛ -tʊa 'waa lɛbʊbla, 'ɛ yɪ 'wɪ'cɪcɪnyibli a 'teble blɛ ɔjɪjɪri -nɪ, kɔ, 'ɛ 'nyrɛɛ 'lɪ -hungbopɔnyʊ a gbatɪ yɛɛ, 'v yɪ ɔhlɔn lɛ bi, ¹⁶ 'ɛ 'yɪ nyiblo ɔɔv mɛ lɛ -ha, 'kɪ bʊ 'ble dɛ, bʊ 'bɛ -yaa a 'mʊ 'kwli ɔtɔɔ, ¹⁷ 'tɪ -ɛ -tʊa 'kɪ 'waa tɔɔlɛ, ɛ wen: «D 'cɪɫɪ nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊacrɪɛn 'kwli, -ɛ mɔ: Nyɪsʊa wen 'nɪ: 'Na 'kayu nɪ 'v nɪ, 'kɪ 'klɔ -bʊ a dakɔ a pepɛ 'mʊ 'lɪ 'mʊ -daa -nɪ.» -ɛ -bɪ -Yusu wen 'nɪ de: «Kɛɛ, 'a mʊ -mɔ -bɪ, a nu 'kayu a 'mʊ 'yɪrɪnyibli a 'kayu -mɔ'.» ¹⁸ Dɛ a 'mʊ, -ɛ mu 'lu -mɔ, Nyɪsʊa a -cɔhlɔnpɪnyʊ* gbabɪ, v

ko tetetoconyu 'hven-, v 'wun□i ni. E no- nu□o, 'v □mve 'hru le, -e di□e nu, v 'mu -Yusu 'la, -e nu□o, dako nuε ne 'a tcowin ni dtakti. E no- nu□o, nyibli gbagbi a 'mu 'v □tui -Yusu ca -mɔ.

19 -Te 'to yi ni -wen, -e -bi -Yusu ko 'a -nagbopu* 'hven-, v □ti 'dɔ, 'v mu 'li -tite -bi.

'Bu mɔ, 'ba yi Nyɔsua de ni -hve, ba kuo □ne □wlv yi -tεε (Matie 21.20-22)

20 -Nyrajru', -te v yi 'ki kle ni -mε, -e -bi tugbe, -e mɔ figie, -Yusu pu 'tu 'jro -mɔ, ε no- ko 'hvi v nεε 'v de. -Te v nyre 'ki 'v□v 'hvi, kve 'li 'a 'lu 'yri bu, -bu ye 'a bui ki, 'a pepe 'ku ni. 21 -E -bi de -mu', -e mu 'tu 'lu -mɔ, ε bi 'li Piel 'kwli, ε wen: «Toconyo, 'ye tugbe -bu, -pu 'tu 'jro -mɔ, ε 'ku ni.» 22 -E -bi -Yusu wen: «'N yi 'a mu 'ni -lee ni, ba kuo Nyɔsua □wlv yi. 23 'Bu mɔ, 'ba kuo Nyɔsua □wlv yi, a -we 'li ba lee dugba -bu ni: -Hon mɔ -te -bu, -bu bi 'li 'yru -mɔ. 'Bu mɔ, 'ba 'ye ni pu gble, 'ki 'li 'aan □wlv ki, keε, 'ba pu□v □haan-ti, -e mɔ, -ti -mu', a -hla, ε di mu 'lu -mɔ, 'ε mɔ □han-ti, Nyɔsua di□e 'ni nu, ε 'mu 'lu -mɔ mu. 24 E no- nu□o, 'ni yi 'a mu -lee ni, 'ba yi Nyɔsua de ni -hve, ba kuo □ne □wlv yi, -e mɔ, ε -we 'a mu de a 'mu, 'a nyinyie -mɔ. 'Bu mɔ, 'ba kuo □ne □wlv yi, ε mɔ □han-ti, ε di 'a mɔ□o 'ni -nyi. 25 Keε, 'ba yi Nyɔsua ni de, nyiblo 'bu nu 'a mu ynyrede -mɔ, -e -bi ba -hru 'a ynyrede a 'mu a -ti -mɔ, -e di□e nu, 'aan 'Ba Nyɔsua, -e ni 'li yakɔ 'kwli, ε 'mu 'aan -ne ynyre-tebli a -ti -mɔ -hru -we. [26 Keε, ynyre-tebli -mu', nyibli nu 'a mu -mɔ, 'bu mɔ, 'ba 'ye ni -hru 'waa -ti -mɔ, -e -bi 'aan 'Ba Nyɔsua, -e ni 'li yakɔ 'kwli, ε 'yi 'li□i 'li -we, bu -hru 'aan -ne ynyre-tebli a -nu a -ti -mɔ -we.]»

-Te -Juukve* a naanyu 'beti la -Yusu, nyiblo a 'di -bi -nyi□e 'kli, 'ki bu nu -tebli -mu', ε ni

(Matie 21.23-27; Luku 20.1-8)

27 -Te de a 'mu, ε -hi, -e -bi -Yusu ko 'a -nagbopu* 'hven-, v 'tie gbe 'waa 'hru, -e mi Jrusredɔ 'kwli 'lu -mɔ. -Te v -nyre 'ki, -e -bi -Yusu mu 'li Nyɔsua a 'kagbau a -yaa 'kwli. Bu yi 'li le ni 'dεε -ni, -e -bi Nyɔsua a -cohlɔnpinyu* gbagbi, ko Nyɔsua a tetetoconyu, v ko -juukve a 'blu a nyibli -bi 'hven-, v nyre 'v□v 'hvi, 28 'v 'beti□e, v wen: «Nyiblo a 'di -bi -nyi 'ki -mu 'kli, 'ki -bu bla -tebliplonyibli -bu le 'li? Nyiblo a 'di -bi -lee -mu -we, -bu nu -tebli a pepe -bu, -ni 'li?» 29 -E -bi -Yusu wen: «'N di 'beti 'a mu de ni -do -we. 'Bu mɔ, 'ba -hɔɔa 'mu kle, 'ti- 'mu 'a mu kle -hɔɔa -ni -we. 30 'A mu 'n yi 'beti ni: Nyiblo a 'di -bi -lee la Saan, bu pu la nyibli 'nie 'lu le 'li? □Bv Nyɔsua □niɔ, -u'v- -tonyibli □niɔ? Ba -hɔɔa 'mu kle.» 31 -E -bi v -tva le'betile, 'ki 'li 'waa dɔɔnu 'nyi, v wen: «-Bi' -a di 'ki pu? 'Bu mɔ, □ba pu le, Nyɔsua -lee la 'ne□e, -e -bi ε di □hɔan -mɔ, ε 'mu -a mu 'beti -ni: -Ti -mu', Saan hle la, de-ko -ti 'a 'yi 'ki□i □haan-ti -pu 'li? 32 Mɔ, 'bu mɔ, □ba pu le, -tonyibli □niɔ, -e -bi nyibli ko bu yeε ne -a mu -ti.» Ke- v pu 'betile, -e nu□o, nyibli pu□v □haan-ti, -e mɔ, Saan mɔ la Nyɔsua a winwlon-hanyo* □niɔ. 33 E no- nu□o, 'v □tu -Yusu □wɔn, v wen: «-A 'yi 'a □dedede -yi.» -E -bi -Yusu wen: «'Na 'mumu, 'n 'yi 'li□i 'li -we □bu lee ne 'a mu -we, nyiblo a 'di -bi, -e -nyi 'mu 'kli, 'ki □bu nu -tebli a pepe -bu, 'n ni.»

12

-Te -Yusu pu la -ci'yie□tunyu -mu', -v ko -balv a 'ledv

(Matie 21.33-46; Luku 20.9-19)

1 (-Yusu 'tie yi 'li Nyɔsua a -cohlɔnpinyu* gbagbi, ko tetetoconyu, ko -juukve* a naanyu

-bi 'hven- -mo -hlee -ni, 'ki 'li Nyisba a 'kagbau a -yaa 'kwli.) 'Ki 'li 'ledu 'kwli, 'ki e yi 'li [nu] -mo -hlee -ni, e wen: «E ko la 'dudonyo [du]. E no- -ci la 'a -ci. -Ci a 'mu ki, e 'doo 'li 'lili [du]. 'A 'yo, e tu, u dee [ne] resen. 'Dudonyo a 'mu, e no- -ha 'a -ci a 'mu yi, 'e 'blu 'li 'huo gbetee 'kwli le, -e di[e] nu, 'bu yi 'a 'yo a 'mu ni 'plue, 'a 'nie 'mu 'li 'huo a 'mu 'kwli le bi, u 'mu[u]v no -mo' nu. E nu 'hi-gbo -we, -e ko ki e di 'u bu nyra, e 'mu -ci 'yie [tu], 'yirinyibli a -ti. -Te e -we -kuan a pepe a 'mu -mo, -e -bi e lee -kvannunyibli [du], bu nu -ci a 'mu 'a -kuan, -e di[e] nu, 'dudo-tebli 'bu -tu, u 'mu[u]v 'a 'kibia -nyi, -kvannunyibli a 'mu, 'waa 'mumu, u 'mu 'waa -ne 'kibia ko. -Cikonyo a 'mu, -te e -we -kuan a yible[tutule] -mo, -e -bi e mu 'dagba blöblu. ² -Te 'dudo-tebli a 'ciceti nyre 'u, -e -bi -cikonyo a 'mu, e lee ne 'a lelenyo -bi, 'ki bu mu 'li -ci'yie[tunyo] -mo, u 'mu[u]v 'cice-tebli a 'kibia -mu', -e ble e -cikonyo yi -nyi, e 'mu [ne]e yi ya. ³ -Te lelenyo a 'mu, e nyre 'li, -e -bi -ci'yie[tunyo] a 'mu, u klo[co] ni, 'u bi[e] -tee, 'ki u 'yi[ti] [dedede] -nyi, 'u -mia [ne] kle. ⁴ -E -bi -cikonyo le 'a lelenyo -bi de, 'u klo[co] -we, 'u pu 'u[u]v de 'lu, 'u -ha[qa] 'yri le, 'u -mia [ne] kle, ⁵ -cikonyo a 'mu, 'e te 'li -e -bi de, 'u klo[co], 'u 'la[qa], 'e le -u -bi de, 'u bi -u -bi, 'u 'la -u -bi. ⁶ Nyiblo ni -do, e no- hie 'ki 'u -cikonyo a 'mu 'hu. Nyiblo a 'mu, e no- mo 'a 'yu, e nve -ni, -cikonyo 'e le 'li [nu] -mo, -e nu[co], 'a [wlv] wen 'ni: -Te e mo 'na 'yu, u di ko 'a 'u[tuule]. ⁷ -Te e waan 'li, -e -bi ke- u pi, 'ki 'li 'waa dionu 'nyi, u wen: Nyiblo -bu, -e di -ci -bu ko -nyrowo [du], e no- yi 'li di. 'A -ti, -ba 'la[qa], -a 'mu -ci -bu gba, ⁸ 'u klo[co], 'u 'la[qa], 'u 'du[co] ye', 'u -ha 'li[ti] -ci 'kwli, 'u pu[u]v 'wan.»

⁹ -E -bi -Yusu wen 'ni de: «'A mu 'n yi 'beti -ni, nyiblo a 'mu, -e ko

-ci a 'mu, 'bu 'win -tebli a pepe a 'mu, -e mu 'lu -mo, de a 'di -bi e di nu 'li? 'A 'mumu, e di 'ni di, e 'mu -ci'yie[tunyo] a 'mu 'la, 'tu- e 'mu 'li -ci a 'mu 'li -ha, e 'mu[u]v nyibli -bi -nyi. ¹⁰ -Ti -bu, u 'cri la, 'ki 'li Nyisba[rien] 'kwli, 'n pu[u]v [haan]-ti, a -hre[ne] ni. -Ti a 'mu, e no- -bu:

'Katuo -mu', 'kayuronyo 'yi -hua bu nuu -kuan 'yri, u pu 'kibia ki,

e no- -he 'kayu a 'mu a 'katuo gbagbu.

¹¹ Kukonyo Nyisba, e no- nu[co], 'e -he 'katuo gbagbu,

'ti- 'e noo 'yie kle, 'ki 'u -a mu -mo.»

¹² 'Ti- 'Yusu 'mu -yre, -e -bi -Juukue a naanyo, -u ni 'u, u yru[co] ni, -e mo, u nu- 'Yusu pu 'ledu a 'mu yi. -Te u yru de a 'mu, -e -bi u [mu]e 'a kuklo a 'hru le, u 'mu[u]v 'la. Kee, -te u yi nyibli a huannu pie, e no- nu[co], 'u -ha[qa] me le, 'u -mu.

De -bu, -Yusu too -ni, 'ki 'u 'blowli a -ta'

(Matie 22.15-22; Luku 20.20-26)

¹³ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Juukue* a naanyo te Falisi[tumu] a nyibli, ko nyibli -bi 'hven- bu, -u mo 'kuun Helodi a [tumu] a nyibli. U nu- mu 'u -Yusu 'hu, u 'mu[u]v le 'beti -ni, -e di[e] nu, 'ki 'li 'a [wcon]tutuo 'kwli, u 'mu 'li -naa -ni, u 'mu[u]v -ti -yee -ni, -e di[e] nu, u 'mu[u]v klo. ¹⁴ -Te u nyre 'ki 'u[u]v 'hu, -e -bi u wen: «Tcoonyo o, -a yi[e] ni, -e mo, -hle -ti a -tee. 'Bu mo, [ni] yi[ti] ni hle, [ni] -pie[e] huannu, 'ki 'u -tonyibli a 'lule-hihie a -ta', 'ye [bu] e mo nyiblo gbagbu. Kee, -tue -ti a -tee, 'ki 'u de -mu', Nyisba -hue a -ta'. Lee 'ki -a mu, [bi] Nyisba a tete wen 'ni, -ba -ha 'blowli, -ba -nyi[e] Romakue a 'kuun gbagbu, -u'u-, -a 'yi yi -blee -ni, -ba -nyi [ne]e?»

¹⁵ Kee, -Yusu yi[e] ni, de- mo 'waa 'lule-hihie, 'u yi [ne]e 'yi ki -hlii -ni, -e -bi e wen: «De- ko 'mo a

yi 'beti -ni, 'a yi 'b 'mu le [teε -ni 'li? [Bi a 'mu[ub 'ye, 'bu mo, 'ni -heε Romakue a 'kuiŋ gbagbu ko Nyisua 'huen- a -ti le, a 'mu 'mu -ti -yεε -ni? Ba ya 'mu 'wliyoko a 'yεε ni -do yi, 'mu[ub 'ye», ¹⁶ 'b ya [ne[ε yi. -E -bi ε wen: «Nyiblo a 'di -bi, -ε ko yigbakla -ni 'u[ub ki 'li? Nyiblo a 'di -bi, -ε ko 'nyre u 'cru 'b -we li?» -E -bi u wen: «Romakue a 'kuiŋ gbagbu [ni[ub.» ¹⁷ -E -bi ke- -Yusu pi 'ki [nu yi, ε wen: «'A -ti o, de -bu, -ε bleε 'kuiŋ gbagbu yi, ba -nyi [ne[ε, ε ko, de -bu, -ε bleε Nyisua yi, ba -nyi [ne[ε -we». [Wɔn a 'mu, -Yusu [tu [nu, ε keε [nu [whi le.

De -bu, -Yusu tɔɔ -ni, 'ki 'b nyibli a 'klo'hihru a -ta'

(Matie 22.23-33; Luku 20.27-40)

¹⁸ 'Ki 'li Jrusredio 'kwli, ε ko la [tumu [du. 'A 'nyre mo Sadusi[umu*. U nu- hle[ε, -ε mo, 'bu mo, nyiblo 'bu 'ku, ε 'yi 'li[ti 'li -we, bu -hon 'li 'kukonyibli 'nyl, bu 'hri 'klo, 'ki 'li Nyisua yi. U nu- ko nyibli -mu 'b -Yusu 'hvi, -ε di[ε nu, u 'mu[ub le 'beti -ni. -Te u nyre 'ki 'u[ub 'hvi, -ε -bi u wen: ¹⁹ «Tɔɔnyo o, Nyisua a winwlon-hanyo* Moise 'cru la tete -bi, 'ε hie la[pa -a mu le. Tete a 'mu, ε nɔ- -bu: Nyibeyugbe 'bu ni 'b, 'bu ko nugba, 'ti- nyibeyugbe a 'mu, 'bu 'yi 'b 'yonu bu -hie, 'bu 'ku, nyibeyugbe a 'mu, -ε 'ku, 'bu ko 'diayi nyibehian, ε nɔ- bleε yi, -bu ko 'a nugba a 'mu, ε ko[ɔ 'huen-, u 'mu 'yonu ko, 'ki 'b 'a 'diayi -mu', -ε 'ku a -ta'. Ke- Moise a tete pi.»

²⁰ -E -bi ke- u pi de, u wen: «E ko la 'diayi nyibepu ni [hlon'huen [du, 'waa yi-henyiblo, nɔ- ko la nugba. Nyibeyu a 'mu, ε 'yi 'b 'yu bu -hie, 'ε 'ku, ²¹ 'huen a nyiblo 'ε ko[ɔ, 'ε 'yi 'b 'yu bu -hie -we, 'ε 'ku. De ni -do a 'mu, ε nɔ- nu ta a nyiblo. ²² E nɔ- mu 'lu -mo -mumu, [hlon'huen a nyiblo 'ε ko[ɔ -we, 'ε 'yi 'b 'yu bu -hie, 'ε 'ku -we. -Te 'waa pepe, u 'ku 'ki, -ε -bi nugba a

'mu, ε 'ku ni -we. ²³ E nɔ- mo -ti -mu', -a di wen -mu 'beti mo, [mu -a mu kle -huhua -ni. -Nyrowo -ko 'kwli nyibli di 'li 'kukonyibli 'nyl -hon, u di 'klo 'hri, 'ki 'li Nyisua yi, nyiblo a 'di -bi -di 'ki nugba a 'mu ko 'li, -koti -te u ni la 'ne- tutu ki, nyibli ni [hlon'huen a 'mu, u ko la[pa ni.» ²⁴ -E -bi -Yusu [tu [nu [wɔn, ε wen: «A ke ni, -koti a 'yi Nyisvacrien -yi, 'a 'yi[ti -yi, -ε mo, Nyisua ni 'klu ki. ²⁵ Ti -mu' -ko 'yri nyibli di 'li 'kukonyibli 'nyl -hon, u di 'klo 'hri, 'ki 'li Nyisua yi, nyibepu ko nugba 'huen-, u 'yi 'li[ti 'li -we, bu kuko -ni. Keε, -te Nyisua a lelenyu ni 'mu, ke- u di 'mu ni -we. ²⁶ 'Ya 'b 'lu de, de -bu, -ε mo nyibli bu -hon 'li 'kukonyibli 'nyl, bu 'hri 'klo, 'n yi[ε ni, -ε mo, a -hre Nyisvacrien -mu', Moise 'cru la ni. E 'cru la de, Nyisua lee la[pa, -te Nyisua a 'mu, ε ni la 'li -gbakuo 'kwli, -ε yi la wluŋ, 'ti- te ε yi la 'li Moise a 'mu -mo -hlee -ni. Nyisua wen 'ni: 'Mo mo Nyisua -bu, Abrahamu de, ε ko Yisaki, ko Sakobu 'huen-. Ke- Nyisua pu la. ²⁷ E 'wi yi, ti -mu' -ko 'yri Nyisua yi la 'li Moise -mo -hlee -ni, Abrahamu ko Yisaki ko Sakobu 'huen-, u 'ku la ni see la. Keε, -a yi[ε ni, -ε mo, ε 'yi 'kukonyibli 'pa-, u 'ni -da[pa li Nyisua, keε, 'klonnyibli, u nu- de[ε. 'A -ti, 'bu mo, 'ba pu le, nyiblo 'bu 'ku, ε 'ni 'hri[ti 'klo, 'ki 'li Nyisua yi, -ε -bi 'a de a 'mu, a kaa [ne 'yri ni pepe.» Ke- -Yusu -pu.

Nyisua a tete gbagbu, -ε ni 'b tete a pepe 'lu yi

(Matie 22.34-40; Luku 10.25-28)

²⁸ Tetetɔɔnyo -bi, -ε ni -tuo ki, ε 'win -ti a pepe -mu', u -hla ni. Bu 'win 'ki, -ε mo, -Yusu [tu Sadusi[umu* a nyibli [wɔn -teε, -ε -bi ε 'yɪya 'u[ub 'hvi bu, 'ε 'beti[ε, ε wen: «Tete a pepe -mu', Nyisua -nyi -a mu, 'a de a 'di -bi, -ε ni 'b tete a pepe 'lu yi 'li?» ²⁹ -E -bi -Yusu [tu[ɔ [wɔn, ε wen:

«Nyɩsua a tete -mu', -e ni 'u tete a pepe 'lu yi, e no- -bu: Ba pu 'u nua bu, 'a mu Yisraekue: -Aan -ne Kukonyo Nyɩsua, e no- mo Nyɩsua ni -do. 'Be 'uɩv ki, nyɩsua ɩɩɩv 'yi 'ki 'u -ni de. ³⁰-Blee yi, -bu nve -na Kukonyo Nyɩsua, 'ki 'li -na ɩɩɩv a pepe ki, ko 'ki 'li -na 'lule-hihie a pepe 'kwli, ko 'ki 'li -na 'kli a pepe 'kwli. ³¹Nyɩsua a tete, -e kue 'uɩv -mo, e no- -bu: -Blee yi, -bu nve -na 'bi -tonyiblo, ɩɩɩv yi, -te -nu -na dɩɩv a nvele. E 'yi Nyɩsua a tete ɩɩɩv -ko, -bu ni 'u v ni 'hven a 'mu 'lu yi.» ³²-E -bi tetetɔnyo a 'mu, e wen: «-Ti -mu', -hla, 'a -tee ɩɩɩv. -Aan -ne Kukonyo Nyɩsua, e no- mo Nyɩsua ni -do. 'Be 'uɩv ki, nyɩsua ɩɩɩv 'yi 'ki 'u -ni de. ³³-Tonyiblo blee yi, bu nve Nyɩsua, 'ki 'li 'a ɩɩɩv a pepe ki, ko 'ki 'li 'a 'lule-hihie a pepe 'kwli, ko 'ki 'li 'a 'kli a pepe 'kwli. E blee yi -we, bu nve ne 'a 'bi -tonyiblo, ɩɩɩv yi, -te e nu 'a dɩɩv a nvele. E no- mo de gbagbu, -e -hi 'u bu pi 'a -ne 'wlugba-tebli a -cɩɩv* a gblegble ɩɩɩv, 'ki 'u Nyɩsua ye'» ³⁴-Yusu bu 'yeɩe, -e mo, tetetɔnyo a 'mu, e ɩɩɩv ɩɩɩv, 'ki 'li ɩɩɩv 'kwli, -e -bi e wen: «E hie 'u -mu de ni -do, ɩɩɩv Nyɩsua yre 'mve -ni, 'ki bu ko -mu win ki.» -Te de a 'mu, e -hi, nyiblo ɩɩɩv 'yi 'kiɩv 'beti -ni de, -e diɩe nu, 'ki 'li 'a ɩɩɩvɩtuwin 'kwli, v 'mu 'li -naa -ni, v 'muɩv -ti -yee -ni.

Wanyo mo bodio Dafidi a 'yonu a 'Yu ɩɩɩv
(Matie 22.41-46; Luku 20.41-44)

³⁵ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu -tua nyibli Nyɩsua a -ti a tɔɔle, 'ki 'li Nyɩsua a 'kagbau bu. -Te e yi 'ki ɩɩɩv ni -tue -ni, -e -bi e wen: «Tetetɔnyo* wen 'ni: Wanyo -mu', Nyɩsua pu la le, e di la ya, Wanyo a 'mu, e no- mo bodio Dafidi a 'yonu a 'Yu. 'A mu 'n yi 'beti -ni: De- ko -ti 'u hleɩe 'li? ³⁶ -koti Nyɩsua a -Hihiu* nuɩo ni,

bodio Dafidi, 'e hlaɩa, 'u 'cruɩ, 'ki 'li Nyɩsuaɩɩɩv 'kwli, -e mo:

Kukonyo Nyɩsua lee 'na Kukonyo ni,

-e mo: Ni mo 'na diidekɩɩa ki bu,

-ko 'mu 'hven-, -a 'mu nyibli win ki -koo -ni,

e 'muɩv gba -gbagba, 'muɩv nu,

ɩɩɩv -na yraanyibli bu 'lu ble ɩɩɩv.»

³⁷ -E -bi -Yusu wen 'ni de: «-Te Dafidi a 'mu, e de Wanyo a 'mu Kukonyo, -bi' Wanyo a 'mu, e -we 'li bu nu 'ki Dafidi a 'Yu a pupa 'li?»

-Te -Yusu lee la nyibli, -e mo, bu ɩɩɩv 'waa dɩɩv 'yie, 'ki 'u tetetɔnyo a -ta'

(Matie 23.1-36; Luku 20.45-47)

Nyibli -huɩhuɩ a 'mu, -v ni -tuo ki, -ti -mu', -Yusu -hla, e blee 'waa plo ni diaki. ³⁸ Ke- e pi ɩɩɩv yi, 'ki 'li 'a tɔɔwin 'kwli: «Ba ɩɩɩv 'aan dɩɩv 'yie, 'ki 'u tetetɔnyo a -ta', v 'ni ɩha 'a mu -kaa -ni. U nve 'ki nyibli bu daa ɩɩɩv nyibli gbagbi. 'Bu yi le ni ne, v pi nyibli gbagbi a wlawli, -e diɩe nu, nyibli 'mu ɩɩɩv 'ye. 'Bu yi 'u -tite ɩɩɩv ni mi, -te nyibli -huɩ 'u, -e -bi v -hveɩe ni, nyibli bu pu ɩɩɩv 'wio ble, 'ki 'u 'waa 'uɩtuule a -ta', ³⁹ 'u nve ɩne ni -we, 'bu mu 'li Nyɩsua a 'kayu bu, 'ki bu ni 'li ye' bu, -e diɩe nu, nyibli a pepe 'mu ɩɩɩv 'ye. De ni -do a 'mu, e no- v ni, 'bu da ɩɩɩv didide -mo. ⁴⁰ U ni -do a 'mu, v nu -he -tugbanugbi kuko-tebli a pepe ɩɩɩv. 'Ti-, tetetɔnyo a 'mu, 'bu yi Nyɩsua ni de, 'waa Nyɩsua a dida hlo ki bu, -e diɩe nu, nyibli 'mu le pu, v mo ɩhaannyibli ɩɩɩv. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, -bati -mu', Nyɩsua di ɩɩɩv le -puv -ni, e di ni 'kli ki, e 'mu 'u nyibli -bi a -bati 'u -hi.»

-Te ɩhivennugba ɩɩɩv -ha la 'a 'wliye a pepe, 'ki 'u Nyɩsua a -kvan a -ta'
(Luku 21.1-4)

41 -Te -Yusu -we hihle -mo, 'ki 'li Nyisva a 'kagbau bu, -e -bi e ni bu, 'ki 'u dukwli -mu' 'hu, -e ko 'kwli nyibli pi 'li 'wli le, 'ki 'u Nyisva a -kuan a -ta'. -E -bi -Yusu yi 'ni 'ye, -te nyibli ni 'li 'wli a lepupu. 'Ki 'li dukwli a 'mu 'kwli, dekonyu -huohu pi 'li 'wli le. 42 E ko -tugbanugba du, huven ni. E no-nyre 'u, 'e pu 'li 'wliyoko a 'yo ni 'huven, -u 'yi 'li dedede a -tuto 'li -we. 43 -Te -Yusu 'ye, -e -bi e da 'a -nagbopu* ni, e wen: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, 'ki 'li Nyisva 'yi, huvenugba -bu, e pu 'li 'wliye, 'e -hi 'u nyibli a pepe -bu 'u, 44 -koti nyibli a pepe -bu, 'wliye -mu', -e 'yi -kuan -ko, 'ki 'u nu -mo, e no- u pu 'li le. Nugba -bu, e no- mo -bi, han-ti, huven 'e ni, kee, ke- e ni 'mu, 'wliye a pepe -mu', e di wen nu, e 'mu wen 'a dionu yi -won, e no- e pu 'li.»

13

-Yusu wen 'ni, u di Nyisva a 'kagbau 'ni 'wla

(Matie 24.1-2; Luku 21.5-6)

1 -Te -Yusu -yre 'ki, -e -bi e ko 'a -nagbopu* 'huven-, u 'du ye', 'u yi 'li Nyisva a 'kagbau bu 'hu. -Te u yi 'ki ni mi, -e -bi -Yusu a -nagbopi -bi wen: «Toko yo o, 'ye 'hu gbagbi -bu, u -nu, 'u pu Nyisva a 'kagbau -bu, 'ye -te 'kayu a 'mu, e nu yinu.» 2 -E -bi -Yusu wen: «'Kayu -bu, -ko yino-pi -pi, ko 'a yiyie, -e mo, yinokayu a 'mu, u di 'e 'ni 'wla pepe. 'A 'hu du 'yi 'li 'li 'li -we, bu ni 'u 'a 'bi 'hu 'lu bu.»

'Kla-wliye'yiya, -e di 'u nyre, 'ti- 'klo 'mu 'u -wlu -hcn

(Matie 10.17-22; 24.3-14; Luku 21.7-19)

3 -Yusu bu pu 'ki le, -e -bi e ko 'a -nagbopu* 'huven-, u 'ti 'du, 'u mu 'li dugba -mu', -e ko 'lu olifieti ni 'li. Dugba a 'mu, e 'be Nyisva a 'kagbau 'yi. -Te u nyre 'li, -e -bi -Yusu ni bu, Piel ko Sak, ko Saan, ko Adre 'huven- 'u mu 'u 'hu, 'u

'beti, u wen: 4 «Lee ne -a mu, ti a 'di -bi, -e ko 'yri u di 'u Nyisva a 'kagbau 'wlaa -ni, e ko, de a 'di -bi, -e di 'lu -mo mu, -a di 'ye, 'ti- -a 'mu yi, -e mo, -tebi a pepe -bu, -ko -ti -hla wen, e ko bu mu 'lu -mo?» 5 -E -bi ke- -Yusu pi nu yi, e wen: «Ba ni 'u -pleele', -e di e nu, nyiblo du 'ni ha 'a mu -kaa -ni, 6 -koti nyibli -huohu di 'ni di, 'ki 'li 'na 'nyre 'kwli, u 'mu le pu, u nu- mo Wanyo -mu', Nyisva pu la le, e di la ya, 'ti- u 'mu nyibli -huohu -kaa -ni. 7 'Ya 'u 'lu de, a di 'ni 'win, -e mo, u -wen tu, 'ki 'li 'blugbi -mu' ki, -u 'mu ne 'a mu yre, ko, -u hlo ne 'a mu -mo le. 'Bu mo, 'ba yi ni 'win, a 'ni 'pie 'li huannu, -e nu, -tebi a 'mu, e ko bu mu 'lu -mo. Kee, 'bu yi 'lu -mo ni mi, e 'yi 'nyre hen, -e mo, 'klo a 'u -honti nyre 'u ni. 8 Blugbi di yi 'ni -wonwon -ni. 'Ki 'li 'blugbi -huohu 'kwli, -tutu di 'ni 'hihle -ni, ko, 'kanu di 'ni 'ti. 'Kla-wliye'yiya a 'mu, -e di di, 'klo a 'u -honti, e no- ko -wlu tutuo nu. Kee, 'klo a 'mumu, e 'yee 'u -wlu ni -huven. E 'wi- nugba -ni 'kwli yi, -e ko 'kwli -tua kila, kee -ko gbugblati yee 'u ni nyre.

9 -Tebi a 'mu, 'bu yi 'lu -mo ni mi, ba ni 'u -pleele'. U ko bu gba 'li 'a mu -batipule', e ko, u di 'a mu 'ni bi, 'ki 'li Nyisva a 'kayo ble. -Te a mo 'na -nagbopu a -ti, u ko bu yee ne 'a mu -ti, 'ki 'u 'blunaanyu ko 'kupu ye'. E no- di e nu, a 'mu nu 'na haantitie pu. 10 E ble yi, 'na -nagbopu bu pu 'na haantitie 'klo -bu 'a dako a pepe, 'ti- 'klo a 'u -honti 'mu 'u nyre. 11 'Bu klo 'a mu, 'ki u 'mu 'li 'a mu -batipuny yi gba a -ti, 'kla 'ni 'yaa 'li 'a mu -wliye, 'ki 'u -ti -mu', a di hla a -ta'. Win -mu', a di pu, ti a 'mu 'yri, Nyisva, no- di 'a mo wlon tu. E 'yi 'aan gbetu -pa-, a 'ni -hle e ni, kee, Nyisva a -Hihiu*, -e ni 'u 'a mu ke', e no- di hle.

12 Ti a 'mu 'yri, 'diaynu, nu- di 'waa 'diaynu 'blu a naanyu jre

pu, 'waa 'hla a -ti. De ni -do a 'mu, ε no- 'bainu di 'waa 'yonu -mo nu, 'yonu 'mu pu 'waa 'bainu ko 'waa 'diinu 'huen- -mo nu. ¹³ Nyibli a pepe ko bu yraa ne 'a mu, -te a mo 'na nyibli a -ti. Kee, nyiblo 'bu 'yi -sa, 'ki 'u Nyisua a [wlv a yikuole -mo', 'bu gba [a 'lu -mo -gbagba, 'klo a 'u-honti 'bu nyre 'u, nyiblo a 'mu, ε no- Nyisua di wa.»

[*Huven'yeti gbagbi, -ε di 'u nyre, 'ti- -Yusu 'mu di*
(Matie 24.15-28; Luku 21.20-24)

¹⁴ «Nyiblo -bu, -ε di win -bu -hre, ε bleε yi, bu ko [tɔ, 'ti- ε 'mu pu' le yru. Win a 'mu, ε no- -bu: ε di ko ti -bi, a 'mu yunyrede 'ye, 'ki 'li Nyisua a 'kagbau bu. Yunyrede a 'mu, Nyisua a [wlv yraa [ne ni, 'ti- de a 'mu, 'ε ni [e, Nyisua 'ε hbe ne 'a 'kagbau -mo le. Yunyrede a 'mu, -tite ε 'yi 'u -ko, 'ki ε di 'u ni. 'Bu mo, 'ba 'ye de a 'mu, -ε -bi nyibli -mu', -u ni 'li Sudeblugba 'kwli, bu 'gba ci le, bu mu 'li dugbi 'lu, u 'ni [ha [nu le 'hla -ni. ¹⁵ Nyiblo 'bu ni 'li 'a 'kayu a -yaa 'kwli, bu 'gba ci le -dodo. ε 'ni 'puu 'li le, bu pa 'li 'a 'kayu bu, ε 'mu 'a koko-tebli bla, 'ti- ε 'mu ci le 'gba. ¹⁶ Nyiblo 'bu ni 'li 'a -ci ki, bu 'gba ci le -dodo. ε 'ni 'puu 'li le, bu [hian -mo, bu hla 'a wlawli, 'ki 'li 'dɔ 'kwli, 'ti- ε 'mu ci le 'gba. ¹⁷ Ti a 'mu 'yri, nugbi -mu', -u di 'kwli le ni, ε ko 'waa de -mu', -u di 'yonu 'nya, u di 'ye [huven diaki. ¹⁸ Ba da Nyisua, -tebli a 'mu, ε 'ni [ha 'lu -mo mu, a 'ni [ha ci le 'gba, ti -mu' -ko 'yri ce yi 'u [tu -ni, ¹⁹ -ε nu [o, -nyrowi a 'mu 'kwli, [huven -tonyibli di 'ye, ε di 'ni 'bua, ε 'mu 'a de -mu', -tonyibli -tua la 'li 'yiye 'u -hi, kbe la 'li -te Nyisua nu la 'klo 'yie bu, -bu ye ti -bu, -a ni ki. Kbe 'li [huven a 'yiye gbagbu a 'mu a ti 'yie bu, -bu ye 'klo a 'u-honti ki, u 'yi 'li [ti 'li -we bu 'ye [huwendu a 'mu. ²⁰ Nyisua di [tiɔ -nyrowi a 'mu 'lu, 'ki 'u nyibli -mu', ε -ha

'li, 'ki -bu mo 'a nyibli a -ta'. ε no- 'yi wen [ε 'pa-, nyiblo [du 'yi wen 'li [ti 'li -we, bu ni wen 'klo, ti a 'mu 'yri.

²¹ Ti ni -do a 'mu 'yri, nyiblo 'bu lee ne 'a mu, 'bu pu le: Ba 'ye ke, Wanyo -mu', Nyisua pu la le, ε di la ya, 'ki ε ni 'ne-, -huu', 'ki ε ni 'li -tite -mu', a 'ni 'puu 'li [ti [haan-ti, ²² -ε nu [o, hwanyu, ko hwinwlon-hanyu di 'ni 'hri, u 'mu [wilekeε-tebli a gblegble nu, -ε di [e nu, 'bu -we 'li [ti, u 'mu nyibli -mu', Nyisua -ha 'li, 'ki bu mo 'a nyibli -kaa -ni. ²³ 'A -ti, 'a mu -mo -bi, ba ni 'u -pleele', -ε nu [o, -tebli a pepe a 'mu, -ε di 'lu -mo mu, ε ni ke', 'ni yi 'a mu -lee -ni.»

-Yusu, -ε mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, ε di 'ni di de

(Matie 24.29-31; Luku 21.25-28)

²⁴ «[Huven'yeti a 'mu, 'bu -hi, -ε -bi 'yru ko [honpu 'huen-, u di 'ni jre, ²⁵ nyahro di ble 'li yako 'kwli le, ε ko, -tebli a pepe -mu', -ε ni 'li yako 'kwli, ε 'mu -ta' le -hon. ²⁶ Ti ni -do a 'mu 'yri, 'mo -bu, -ε mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, nyibli di 'mu 'ni 'ye. 'N di 'ni di, 'ki 'li 'na 'khiunutu 'kwli, ko 'ki 'li 'na -ti a 'yi'buale 'kwli. 'Bu mo, 'ni yi ni di, 'ki 'n di 'li 'nujmi 'nyi ni. ²⁷ 'N di te Nyisua a lelenyu bu, u 'mu 'klo -bu 'a [ge a pepe ki na, nyibli -mu', Nyisua -ha 'li, 'ki bu -he 'a nyibli, u 'mu [nu le 'kukue -ni.»

Figietu a toole

(Matie 24.32-35; Luku 21.29-33)

²⁸ «Ba 'ye ke tugbe -mu', u deε figie. 'Ki 'u tugbe a 'mu 'yie, toole ni 'u. ε no- mo, ti -mu' -ko 'yri ε [tui 'u babu yrayri le, ε ko, 'a hawi 'bu yi ni [ge, -ε -bi -a yi [e ni, -ε mo, -cii-ci-nyre 'mue yre. Ke- 'na didie di 'mu ni. ²⁹ -Tebli a pepe -bu, -kotu 'n hla wen, 'bu yi 'lu -mo ni mi, -ε -bi ba ko 'a yiyie, -ε mo, 'na diditi 'mue yre. ε 'wi yi, 'ki 'n ni 'u 'maju 'yri. ³⁰ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mo, nyibli -bu, -u ni 'klo,

υ 'yι 'lι□ι 'lι -wε, bu 'ku, 'tι -tebli a pεpe a 'mu, ε 'mu 'u nyre. ³¹ Yako ko-tutu 'huen-, υ di bu 'nι -wε, keε, 'na win 'yι 'lι□ι 'lι -wε, bu -wε bu, 'klo -mo 'klo.»

Ba nι 'u -pleele', a 'nι 'ηmee 'lι (Matie 24.36-44)

³² -ε -bι ke- -Yusu pι de: «Ti -mu', le'boo-nyrowo bu di 'u -nyre, ε 'yι nyiblo □du -ko, -bu yi -nyrowo a 'mu. ε mo, 'mo -bu, -ε mo Nyisua a 'Yu, 'n ko 'a lelenyυ 'huen-, -ε =du 'yι 'u -nι, -ε yi -nyrowo a 'mu, 'bu 'yι 'na 'Baι Nyisua nι -do 'pa-
³³ Ba nι 'u -pleele', a 'nι 'ηmee 'lι, -koti a 'yι le'boo-nyrowo a ti -yi. ³⁴ 'Na mumu ko 'na 'ludidie 'huen-, ε di 'wι- nybeyu □du yι, -ε mi la 'dagba bloblu. No- hie la 'a 'kayu 'a -kvannunyibli le. 'Tι- ε 'mu la mu, ε □gla la -kvan nι. 'A -ne -kvannunyo 'bu nι 'u, ε -nyi la□a 'a -ne -kvande nι, ε di la nu. -ε -bι ke- ε pι la 'kayu'yie□tunyo yι, ε wen: □Tu 'kayu 'yie, □nι 'ηmee 'lι. ³⁵ 'A -tι o, ba nι 'u -pleele', a 'nι 'ηmee 'lι, -ε nu□o, ti, 'kayukonyo di ya, a 'yι□ι -yi. -Bakle -winse, -bakle 'to-heyri', -bakle mu -nyre a -nyeele 'yie, -bakle -nyrajru', 'kι ε di 'u nyree -nι. A 'yι 'a □dedede -yi. ³⁶ 'Bu □hιan -mo ti nι -do a ti 'yri, ε 'yι yι -bleε -nι bu yee 'u 'a mu ηmenanmeele' bu. ³⁷ ε no-mo -tι 'n -hve □bu lee wen 'a mu, a ko nyibli a pεpe 'huen-: Ba nι 'u -pleele', a 'nι 'ηmee 'lι.»

14

-Te Juukve a nyibli gbagbi -hve bu 'la la -Yusu (Matie 26.1-5; Luku 22.1-2; Saan 11.45-53)*

¹ -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bι ε hie 'lι -nyrowι nι 'huen, -juukve a le'mimle gbagbu -bι 'mu 'u nyre. Le'mimle a 'mu, 'a 'nyre mo Pakι. Pakι a 'mu a ti 'yri, 'floodu -mu', -ε ko -mo υ 'ye nι pu 'lι 'a 'yaade, ε no- υ yι di. -ε -bι Nyisua a -cohlonpinyu* gbagbu, υ

ko tetetoonyo 'huen-, υ □mυε □to le, υ 'mu -Yusu klo, 'kι 'lι □yρε 'kwli, -ε di□e nu, υ 'mu□u 'la. ² Keε, υ wen: «'Bu mo, □ba yι□ι nι kwle, -a 'nι 'nuo 'lι□ι le'mimle a ti 'yri, -ε di□e nu, nyibli 'nι □ha -a mu -mo -won mo di.»

-Te nvgba □du pu la hnhronpu-tebli -Yusu 'lu, 'a nvele a -ta'

(Matie 26.6-13; Saan 12.1-8)

³ Ti a 'mu 'yri, 'kι -Yusu nι 'lι Betanidιo 'kwli, ε ko 'a -nagbopu* 'huen-. 'Kι υ nι 'lι Simo a -te. Simo a 'mu, □hran nu la□a nι. Bu yι 'kι de nι di, -ε -bι nvgba □du, ε no-pa 'kayu bu, 'ε 'ble -dawinniyrε kua. -Dawinni a 'mu, ε ko 'a 'yriε 'huen-, ε pι □die diaki. -Te ε -pa 'kι, -ε -bι ε 'be 'u 'yriε a 'mu a 'lu nι, 'tι -ε pu -dawinni a 'mu -Yusu 'lu. ⁴ Nyibli -nι 'u, 'waa de -bι a plo 'yι -ble, υ wen: «De- ko -dawinni -bu, 'a lectrale 'lι? ⁵ 'Bu plo wen□ε, ε di 'ye wen 'wliye diaki, -ε -wε 'lι -kvannunyo -bι a 'pεele, 'kι 'lι 'yru 'mumu 'kwli, υ 'mu wen□ε □huvennyibli -nyi.» Ke- ε =ti 'mu, 'u yι nvgba a 'mu -mo 'ple. ⁶ -ε -bι -Yusu wen: «Ba -ha□a me le, ba 'kee ne 'a -mo'puple. De -bu, ε -nu, 'kι 'u 'mu -mo, ε mo yinode. ⁷ Ba ko 'a yiyie, □huvennyibli 'tε di 'ne- 'a mu 'nyι nι. Ti -mu' ko 'yri a di 'u□u -hua, a -wε 'lι ba nu □nu □haande -mo nι. 'Mo -bι, ti -mu', 'n di 'ne- 'a mu 'nyι -hi, ε 'yι -hu. ⁸ De nvgba -bu, ε -wε 'lι, ε no- ε -nu: Ti nι ke', 'ε -wε 'na -plahυι -dawinni a pupu -mo, 'kι 'u 'na -hιta a -ta'. ⁹ 'N yι 'a mu 'nι -lee -nι -tee, 'a -ne -tite □du, υ di 'u Nyisua a □haantitie 'u -puυ -nι, 'kι 'ne- tutu kι, □haande -bu, nvgba -bu, ε -nu, υ di 'a -tι -mo le 'nι na, -ε di□e nu, ε 'nι □ha nyibli -mo -hru.» Ke- -Yusu -pu.

Judia -hve bu pu la -Yusu -juukve a naanyu -ji' (Matie 26.14-16; Luku 22.3-6)*

10 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi Judia Yisikalio, -e mo -Yusu a -nagbopi* -bi, 'ki 'li 'a -nagbopu ni -pu [tu 'u 'huen a 'mu 'nyi, e no- mu 'li Nyisua a -cohlompinyu* gbagbi -mo, 'e mu la [nu 'ye mo, -te -mu', e di [nu -Yusu a -ji'pupuu nu a -ti. 11 -Te e pu 'kuna, -e -bi u -twa dudu a nunuo diaki, u wen: «-A di -nyi -mu 'wliye.» Kue 'li ti a 'mu 'yri bu, Judia [mu'e 'ki [to le, -te -mu', e di [nu -Yusu a -ji'pupuu nu.

-Te -Yusu ko 'a -nagbopu 'huen-, u di la Paki a diide*
 (Matie 26.17-25; Luku 22.7-14,21-23; Saan 13.21-30)

12 Le'mimle -mu', -e mo Paki, 'a yi-he-nyrowo, 'ki u yi 'u 'floodu -mu', -e ko mo u 'ye ni pu 'li 'a 'yaade -dii -ni, 'u 'lee 'u 'blayonu le -we, 'ki 'u didide gbagbu a 'mu a -ta'. -Te -nyrowo a 'mu, e nyre 'u, -e -bi -Yusu a -nagbopu wen: «Tconyo o, -bi' -hwe -ba pii 'ki Paki a diide yi 'li?» 13 -E -bi e lee ne 'a -nagbopu ni 'huen -bi, e wen: «Ba mu Jrusredio 'kwli. A ko nyiblo [du 'huen-, a di 'ni [njmee -ni. Nyiblo a 'mu, e 'ble 'niya. E no- ba kue [wien. 14 'Kayu -mu', -e ko bu e di 'li pa, ke- ba pu 'a kokonyo yi: -Aan tconyo yi 'ni 'beti -ni: -Gblo a 'di -bi -ko 'kwli, e ko 'a -nagbopu 'huen-, u di 'li 'waa Paki a diide 'li -dii -ni 'li? 15 -E -bi -Yusu wen 'ni de: E di too ne 'a mu -gblo gbagbu, 'ki 'li 'a yo'kayu a 'mu, 'a yi-he-gbo yra. 'Ki 'kayu a -tebli a pepe [cee 'li. 'Ki ba pii 'li -aan diide,» 16 -nagbopu ni 'huen a 'mu, 'u mu 'li Jrusredio 'kwli. 'Ti- u 'mu 'li nyre, 'e mo [han-ti, -te -Yusu nu wen 'a hihla, ke- u nu 'u -tebli a 'mu, 'a buyeele, 'u bi 'u, 'u pi Paki a diide a 'mu. -Te u -we 'a pipie -mo, -e -bi u -me kle.

17 -Te 'yru -we 'li yako 'kwli le, -e -bi -Yusu ko 'a -nagbopu ni -pu [tu 'u 'huen a 'mu 'huen-, u nyre 'li 'kayu -mu', -e ko bu u di 'li Paki a diide 'li -dii -ni 'kwli ni. 18 Bu yi

'ki de ni di, -e -bi -Yusu wen: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni -tee, nyiblo ni 'ne- 'a mu 'nyi, -e ko 'mu 'huen- -yi de di. E no- di 'mu 'na yraanyibli, -u =mue 'na 'hla le -ju' pu.» 19 Bu 'win -ti a 'mu, -Yusu -hla, -e -bi 'waa [wli 'mue bu diaki. Ke- 'waa dodoyo pi, 'u yi 'beti -ni: «[Bi mo [niwo?» 20 -E -bi -Yusu [tu [nu [won, e wen: «'Ki 'li 'a mu 'nyi, -u mo 'na -nagbopu ni -pu [tu 'u 'huen, 'ki nyiblo a 'mu, e ni 'li, e ko 'mu 'huen-, -a 'nyre 'li dedihu ni -do dabu 'kwli. E no- di [e nu. 21 'E mo [han-ti, 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n ko [bu 'ku, [wi yi, -te u nu la 'a 'ciaru, 'ki 'li Nyisuaerien 'kwli, kee, 'jro 'ki 'u nyiblo -mu' -mo, -e di 'mu 'na yraanyibli -ju' pu. E no- 'u le, 'ki u 'ni 'koo wen 'li nyiblo a 'mu.»

Kokonyo -Yusu a le'boodiide
 (Matie 26.26-30; Luku 22.15-20; 1 Koleti 11.23-25)

22 Bu 'te ni 'u dediiile', -e -bi -Yusu 'du 'floo ye', 'e -nyi Nyisua 'wio, 'ti- 'e 'be [e [to le, 'e -nyi [e 'a -nagbopu*, e wen: «Ba 'du [o ye', ba di [e. E no- mo 'na 'hu,» 23 'e 'du -wiin-nanu ye', 'e -nyi Nyisua 'wio, 'e -nyi [nu [u, 'waa pepe 'u 'na [a. 24 -E -bi e wen: «E no- mo 'na -hlu. E no- 'n di bu 'wla, 'ki 'u -tonyibli -huohu a -ta', Nyisua 'mu [u nu, e 'mu 'yri yrayri [tu, e ko -tonyibli 'huen-. 25 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni -tee, kue 'ne- ti -bu 'yie bu, 'n yi 'li [u 'li -we, [bu 'na 'ki nodu -bu de, e 'mu -nyrowo -mu' ki ye, -e ko 'kwli 'n di 'li no yrayidu -bi -mu' 'li 'naa -ni, 'ki 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli.»

26 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi u ble -wla, 'ti- u 'du ye', 'u [ti 'dio, 'u mu 'li dugba -mu' 'lu, -e ko 'lu olifieti ni 'li.

-Te -Yusu lee la Piel, -e mo, Piel a 'mu, e di [e 'ni hla, -e mo, e 'yi [i -yi
 (Matie 26.31-35; Luku 22.31-34; Saan 13.36-38)

27 -Tɛ v nyre 'li, -ɛ -bi kɛ- -Yusu pɪ 'a -nagbopu* yi, ɛ wen: «Ti di 'v 'ni nyre, a 'mu 'v 'mu 'huɪ lɛ -gbɛ, [ɔwi yi, -tɛ v nu la 'a 'ciɾɪɪ, 'ki 'li Nyɪsuaɾɪɛn 'kwli, -ɛ mɔ: Nyɪsua wen 'ni: 'N di 'blakɔnyɔ 'ni 'la, blablɪ 'mu -gbɛ.» 28 -ɛ -bi kɛ- -Yusu pɪ [ɔnu yi de, ɛ wen: «'Bu mɔ, 'ni 'ku, 'ni 'hɪɾ 'klo, 'ki 'n di 'li Galileblugba 'kwli mu, 'mu 'li 'a mu 'li -plee -ni.» 29 -ɛ -bi Pielɪ wen: «'Ye [ɔbu 'waa pɛpɛ bu hie 'v -mu bu, 'mɔ -bu, 'n 'yi 'liɔɪ 'li -wɛ, [ɔbu hie 'v -mu bu 'klo -mɔ 'klo.» 30 -ɛ -bi -Yusu wen: «'N yi -mu 'ni -lee -ni -tɛɛ: 'Ki 'li 'tɔlɔwɔ ni -do -bu 'kwli, 'ti -hapɛ 'mu -nyre a daawɪ ni 'hɛn nu, -di nu -gaawɪ ni ta, -ɛ mɔ, [ɔyi 'mu -yi.» 31 -ɛ -bi Pielɪ 'yaa 'li win, 'ɛ [ɪtuɔo [ɔwɔn, ɛ wen: «'Uɔn-, 'ye [ɔbu 'n di 'ku, 'n kɔ -mu 'hɛn-, 'n 'yi 'liɔɪ 'li -wɛ, [ɔbu hla[ɔa, -ɛ mɔ, 'n 'yi -mu -yi.» 'Waa pɛpɛ, -ti ni -do a 'mu, Pielɪ -hla, ɛ nɔ- v -hla -wɛ.

-Tɛ -Yusu da la Nyɪsua, 'ki 'li 'dɔdɔti a -ci -mu', v dɛɛ Gesɪmanɪ ki

(Matie 26.36-46; Luku 22.39-46)

32 -Tɛ dɛ a 'mu, ɛ -hi, -ɛ -bi 'ki v nyre 'li 'dɔdɔti a -ci -mu', v dɛɛ Gesɪmanɪ 'kwli. -ɛ -bi kɛ- -Yusu pɪ 'ki 'a -nagbopu* yi, ɛ wen: «Ba ni mɔ bu, [ɔbu mu 'li ye', 'mu 'li Nyɪsua -mɔ -hlee -ni.» 33 Bu yi 'ki ni mi, -ɛ -bi ɛ da Pielɪ kɔ Saan kɔ Saki ni, ɛ kɔ [ɔnu 'hɛn- 'v -mu. Ti ni -do a ti 'yri, -ɛ -bi 'a [ɔwɔ 'mɛ bu. Hɔannɪ ni[ɛ ni diaki. 34 -ɛ -bi kɛ- ɛ pɪ [ɔnu yi, ɛ wen: «'Na [ɔwɔ 'mɛ bu diaki. 'Na [ɔwɔ a bu'mɔmɛ a 'mu, ɛ -hɛ bu 'la 'mu. Ba ni mɔ bu, a 'ni 'ɲmee 'li.» 35 'ɛ hlɔɔ [ɔnu -mɔ lɛ dɛ gbɛ, 'ɛ 'gbɪa kwli, 'ɛ nyɛɛ Nyɪsua lɛ, 'bu mɔ, 'bu -wɛ 'liɔɪ, 'ki 'a [ɔhɛn'yeti -mu', -ɛ di 'li di, bu hlɔɔ [ɔnɛ -mɔ lɛ. 36 ɛ wen: «'Na 'Bat o, -wɛ 'li 'a -nɛ dɛ ni. Nu[ɔo, [ɔhɛn-bu, 'n mi 'ye mɔ, bu hlɔɔ 'mu -mɔ lɛ. Kɛɛ, ɛ 'ni 'mɔɔ

'li dɛ -bu, 'n -hɛ, kɛɛ, bu mɔ dɛ -mu', -hɛ.»

37 Bu nu 'ki 'pɔpɛ lɛ, -ɛ -bi ɛ [ɔhɪan -mɔ, 'ɛ mu 'v 'a -nagbopu ni ta a 'mu 'huɪ, 'ɛ yɛɛ 'v [ɔnu ɲmena a ɲmeeɛ' bu. -ɛ -bi kɛ- ɛ pɪ Pielɪ yi, ɛ wen: «Simɔ, [ɔbi -yi 'ni ɲmɛ? [ɔYɪ 'liɔɪ 'li -wɛ, 'ki -bu 'yi -ɲmɛ, 'ki 'li -haawɔ ni -do 'kwli? 38 A 'ni 'ɲmee 'li, kɛɛ, ba da Nyɪsua, -ɛ di[ɛ nu, dɛ 'bu yiɔɪ ni -hɛ bu [ɪtɛ 'v 'a mu lɛ, 'ki ba -hɛɛ Nyɪsua a -ti lɛ, a 'ni [ɔha 'a -ti lɛ -hɛɛ -ni. 'N yi[ɛ ni, -ɛ mɔ, 'aan [ɔwɔ -hɛɛ[ɛ ni diaki, 'ki a 'ni 'ɲmee 'li, a 'mu Nyɪsua da, kɛɛ, 'bu mɔ, Nyɪsua 'bu 'ye ni -hɛɛ nɛ 'a mu, 'a mu ni -do, a 'yi 'kɪ -kɔ, 'ki ba nu dɛ a 'mu.»

39 Bu pu 'ki lɛ, -ɛ -bi ɛ hlɔɔ [ɔnu -mɔ lɛ dɛ, 'ɛ -tɔa Nyɪsua a lenyaalɛ dɛ, 'ki 'li win ni -do -mu', ɛ pu wen 'kwli. 40 -Tɛ ɛ -wɛ -mɔ, 'ɛ [ɔhɪan -mɔ, 'ɛ mu 'v [ɔnu 'huɪ, 'ɛ yɛɛ 'v [ɔnu ɲmena a ɲmeeɛ' bu dɛ, -ɛ nu[ɔo, v 'yi 'liɔɪ 'li -wɛ, bu pu 'yii lɛ. -Tɛ v [ɔwɛ 'ki 'yii, -tɛ bu di[ɛ yi pu, v 'yiɔɪ -yi.

41 -ɛ -bi ɛ mu ni de, 'ti- 'ɛ [ɔhɪan -mɔ dɛ, 'wɪ ni ta a dɛ, -ɛ -bi ɛ wen: «[ɔBi a yi 'ni ɲmɛ dɛ, 'a -hɛ 'li kɛ lɛ? ɛ 'yi 'ki ɲmunɲmeti 'pa-. Ba 'ye kɛ, ti nyre 'v ni, 'ki bu pu 'mu dɛ'kukununyɔ -ji', 'mɔ -bu, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo. 42 Ba 'du ye', -a 'mu mu, -ɛ nu[ɔo, nyiblo -mu', -ɛ di 'mu 'na yraanyibli -ji' pu, 'ki ɛ yi 'li di.»

-Tɛ -Juukvɛ* a naanyv klo la -Yusu

(Matie 26.47-56; Luku 22.47-53; Saan 18.3-12)

43 Win ni 'li -Yusu wɔn, -ɛ -bi Judia, -ɛ mɔ -Yusu a -nagbopu* ni -pu [ɪtu 'v 'hɛn a nyiblo -bi, ɛ nyre 'v ni, ɛ kɔ nyibli -huɔhuɪ 'hɛn-. Nyibli a 'mu, v 'ble ta-wɔn-tebli kɔ ti 'hɛn- kua lɛ. Nyɪsua a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbi, kɔ tetetɔonyɔ, kɔ -Juukvɛ a naanyv -bi 'hɛn-, v nu- lee nyibli a 'mu, bu mu -Yusu klo. 44 Judia a 'mu, -ɛ

di ɲɔv -Yusu -ji' pɔ, 'ti- v 'mɔ 'hru wlon bi, kɛ- ɛ pɔ ɲɔv yɪ: «Nyiblo -mɔ', 'n di 'wɛɛ -ni, 'n di 'wio -nyi, ɛ nɔ- ba klo, ɛ 'ni ɲha 'a mɔ -ji' ɲta, a 'mɔɲɔ gba.» ⁴⁵ -Tɛ v nyre ki 'v, -ɛ -bi Judia 'yɪa 'v -Yusu 'hɔi bɔ, ɛ wen: «Tɔɔnyɔ o,» 'ɛ 'wɛɛ ɲnɛ. ⁴⁶ Ti ni -do a ti 'yri, nyibli a 'mɔ, Judia -gba, -ɛ -bi v klo -Yusu ni. ⁴⁷ Nyɪsɔa a -cɔhlɔnpinyɔ a nyiblo gbagbɔ, 'a -kɔannunyɔ -bi, ɛ ni -tuo ki -wɛ. -ɛ -bi -Yusu a -nagbopi -bi, ɛ nɔ- ha 'li 'a 'plɛn bɔ 'kwli, 'ɛ nuɲo, 'ɛ 'bɛ 'v -kɔannunyɔ a 'mɔ, 'a nɔa. ⁴⁸ -ɛ -bi kɛ- -Yusu pɪ ɲɔv yɪ: «Ta-wɔn-tebli kɔ ti 'hɛn-, ɛ nɔ- a -ya, 'a di 'mɔ klo mɔ, ɲwi yɪ, -tɛ -mɔ', v ni -balɔnyɔ a kɔklo. ⁴⁹ 'Ti-, 'a -nɛ ti, 'n ni la 'li 'a mɔ 'nyɪ, 'ni tɔɛ la 'li Nyɪsɔa a 'kagbau a -yaa 'kwli, kɛɛ, a 'yɪ la 'mɔ -klo. -Tɛbli a pɛpɛ -bɔ, ɛ mi 'lu -mɔ, -ɛ diɲɛ nu, -ti -mɔ', v 'cɪ la, 'ki 'li Nyɪsɔacrɛn 'kwli, ɛ 'mɔ -nue -ni.» ⁵⁰ -Yusu bɔ pɔ 'ki lɛ, -ɛ -bi 'a -nagbopɔ a pɛpɛ -gbɛ 'bɲɔ 'hɔi lɛ, 'v 'gba ci lɛ. ⁵¹ Kɛɛ, ɛ kɔ gblotayɔ ɲɔv, ɛ nɔ- yɪ -Yusu ɲwien kɔɛ. Gblotayɔ a 'mɔ, danɔ ni -do ɛ 'wɛɛ kɛɛ. -ɛ -bi v kloɲɔ ni -wɛ. ⁵² Kɛɛ, 'ki ɛ hie 'li ɲɔv 'a danɔ a 'mɔ -ji' bɔ, 'ɛ ɲga 'hɔi wlon, 'ɛ 'gba ci lɛ -wɛ.

-Tɛ -Juukvɛ* a naanyɔ pɔv la -Yusu -bati lɛ

(Matie 26.57-68; Luku 22.54-55,63-71; Saan 18.13-14,19-24)

⁵³ 'Ti- dɛ a 'mɔ, ɛ 'mɔ -hi, -ɛ -bi v gbɛ -Yusu ni, 'ki 'li Nyɪsɔa a -cɔhlɔnpinyɔ* a nyiblo gbagbɔ a 'kayu bɔ. 'Kayu a 'mɔ bɔ, 'ki -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbɔ a pɛpɛ, kɔ Nyɪsɔa a tetɛɔnyɔ, kɔ 'blɔgba a naanyɔ -bi 'hɛn-, 'ki 'waa pɛpɛ, v 'kukue 'li lɛ, 'ki 'v -gbolugbɔ a -ta'. ⁵⁴ Piɛli -mɔ -bi, ɛ yɪ kɔɛ -Yusu ɲwien, 'ki 'li -mɔhlɔɔlɛ 'kwli, 'ɛ -hɛ 'li 'waa ɲpɪ lɛ, 'ɛ -mu, 'ɛ pa 'li -cɔhlɔnpinyɔ a nyiblo gbagbɔ a -yaa 'kwli -wɛ. 'Ki Nyɪsɔa a 'kagbau a 'yieɲtunyɔ ni 'li, 'v 'tie na, 'v yɪɲɪ 'wen. Nyibli a 'mɔ, v

nu- kɔ 'nyɪ Piɛli ni 'li bɔ, 'ɛ yɪ na 'wen -wɛ.

⁵⁵ 'Ki 'li 'kayu a 'mɔ bɔ, -cɔhlɔnpinyɔ gbagbɔ, v kɔ -gbolugbɔ a nyibli a pɛpɛ 'hɛn-, v ɲmɛɛɲɛ lɛ, 'ki bɔ yɛɛ -Yusu -ti, -ɛ diɲɛ nu, v 'mɔɲɔ 'la, kɛɛ, v 'yɪ 'liɲɪ kɪkade ɲɔv 'li 'yɛɛ -ni. ⁵⁶ Nyibli -hɔɔhɔi pɪɲɪ hi ki. Kɛɛ, 'waa 'pɔplewin pɔple 'li kɛɛ. ⁵⁷ Kɛɛ -ɛ -bi nyibli -bi 'du ye', 'v yɛɛ ɲnɛ -ti, 'ki 'li hi 'kwli, v wen: ⁵⁸ «-Aan 'mumu, -a 'wɪn la ni, -tɛ ɛ pɪ la lɛ, -ɛ mɔ: Nyɪsɔa a 'kagbau -bɔ, -tonyibli -pɔ, 'n diɲɛ 'ni 'wla, 'ti- 'mɔ 'a dɛ -bi pɔ, 'ki 'li -nyrɔwɪ ni ta 'kwli, 'ki -tonyibli 'yɛ di 'v dabɔi 'hɔi ni gba.» ⁵⁹ Kɛɛ, 'ki 'v -tɛ a 'mɔ, 'waa win 'tiɛ pɔple 'li kɛɛ dɛ.

⁶⁰ -ɛ -bi -cɔhlɔnpinyɔ a nyiblo gbagbɔ 'du ye', 'ki 'v nyibli a pɛpɛ ye', 'ɛ 'beti -Yusu, ɛ wen: «ɲBi -ti a pɛpɛ -bɔ, nyibli -bɔ, v yɪ -mɔ -yɛɛ -ni, ɲyɪ -ti -kɔ, -bɔ ɲtu ɲɔv ɲwɔn?» ⁶¹ Kɛɛ, -Yusu 'yɪɲɪ -ti ɲɔv kɛɛ -hɪhɪa -ni. -ɛ -bi -cɔhlɔnpinyɔ a nyiblo gbagbɔ 'betiɲɛ ni dɛ, ɛ wen: «ɲBi -mɔ mɔ Wanyɔ -mɔ', Nyɪsɔa pɔ la lɛ, ɛ di la 'li ya? ɲBi -mɔ mɔ Nyɪsɔa a 'Yu?» ⁶² -ɛ -bi -Yusu ɲtuɲo ɲwɔn, ɛ wen: «lin, 'mɔ ɲniɔ. ɛ di kɔ ti, a 'mɔ 'mɔ 'ye, 'mɔ -bɔ, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'mɔ 'v 'Kɪkɪnunyɪsɔa a diidekɪbɪa ki bɔ ni, 'mɔ 'li yako 'kwli -hɔn, 'ki 'li 'nuɲma 'nyɪ.»

⁶³ -Yusu bɔ pɔ 'ki lɛ, -ɛ -bi -cɔhlɔnpinyɔ a nyiblo gbagbɔ a 'mɔ, ɛ cɪɛra 'a dɪɔnɔ wlawlɔ lɛ, yɔv a -ti, ɛ wen: «-A 'ni 'mɔɔɔ 'ki -hɛhɪnyibli ɲɔv lɛ dɛ, ⁶⁴ 'bi 'aan 'mumu, a 'wɪn -ti, ɛ -hla ni. A 'wɪn ni, -tɛ ɛ nu Nyɪsɔa a -ti a lɛ-hɛɛɛ. -Bi' a pɪ 'li?» -ɛ -bi 'waa pɛpɛ, v wen: «ɛ mɔ ɲhan-ti, ɛ -hɛɛ Nyɪsɔa a -ti lɛ. 'A -ti, ɛ kɔ 'kɔkɔv.» ⁶⁵ -ɛ -bi -v -bi -tua 'a hɪvɔn a 'hinhren, ɛ kɔ, 'v mɔa nɛ 'a 'yii kɛɛ, 'v yɪɲɪ ɲmli -bii -ni, v wen: «Winwlon-hanyɔ o, lee nɛ -a mɔ, nyiblo a 'dɪ -bi -hɛn -mɔ dɛ 'li?» ɛ kɔ, Nyɪsɔa a

'kagbau a 'yie□tunyɔ a 'mɔ, 'v pu 'l□i 'ŋmi nɔt' lɛ -wɛ.

-Tɛ Pielɩ pu la lɛ, -ɛ mɔ, ɛ 'yi la -Yusu -yi

(Matie 26.69-75; Luku 22.56-62; Saan 18.15-18,25-27)

66 -Tɛ -tebli a 'mɔ, ɛ mi 'lu -mɔ, 'kɩ Pielɩ 'tɛ ni 'lɩ -yaa a 'mɔ 'kwli. Bu ni 'kɩ 'v bu, -ɛ -bɩ 'yu nyɔɔyɔ □ɔv, -ɛ nii 'lɩ -cɔhlɔnpinyɔ* a nyiblo gbagbu a -tɛ -kuan, ɛ nɔ- nyre 'v, 'ɛ 'ye Pielɩ, 'ɛ yi na 'wen. 67 Bu 'ye 'kɩ□i, -ɛ -bɩ ɛ -hrɔv □nɛ 'yie lɛ, ɛ wen: «-Mɔ -bu, -kɔ Nasaletɩ a -Yusu 'hven-, 'a mɔ -nɩnɛ la 'hɔt.» 68 Kɛɛ, Pielɩ -ga ni, ɛ wen: «-Tɩ -mɔ', -hlɛ, 'nɩ 'wɩn□i l□i, ɛ kɔ, 'nɩ -yru□o l□i' lɛ.» 'ɛ -hɔn 'v□v 'hɔt, 'ɛ mu 'lɩ -yaa a 'mɔ 'a paalɛ'. Ti ni -do a ti 'yri, -ɛ -bɩ hape da -nyre ni. 69 Kɛɛ -ɛ -bɩ 'yu nyɔɔyɔ ni -do a 'mɔ, ɛ 'ye□e ni de, -ɛ -bɩ kɛ- ɛ pu nyibli -mɔ', -v ni 'v yi, ɛ wen: «Nyiblo -bu, ɛ mɔ -Yusu a -nagbopi* □nɔ.» 70 -ɛ -bɩ Pielɩ -ga ni de. Ti gbi bu -hi, -ɛ -bɩ nyibli a 'mɔ, -v ni 'v, v wen: «ɛ mɔ □han-tɩ □nɔ, -mɔ -bu, -mɔ -Yusu a -nagbopi □nɔ, -kɔtɩ -na 'mumu, 'kɩ -kɔ 'lɩ Galileblugba 'kwli.» 71 -ɛ -bɩ ɛ wen: «'Bu mɔ, 'nɩ yi hi ni ni, Nyɩsva bu pu 'mɔ 'jrɔ yi. 'N 'sɔv ni, nyiblo -bu, -kɔtɩ a hlɛ, 'n 'yɩ□i -yi.» 72 Ti ni -do a 'mɔ 'yri, -ɛ -bɩ hape nu -nyre a daawɩ ni 'hven a dɛ ni. -ɛ -bɩ -tɩ -mɔ', -Yusu lee wen Pielɩ, ɛ bi 'l□i 'kwli. Kɛ- ɛ pu□v yi: «'Tɩ- hape 'mɔ -nyre a daawɩ ni 'hven nu, -di nu 'na -mɔ-gaawɩ ni ta, -ɛ mɔ, □yɩ 'mɔ -yi.» Bu bi 'kɩ 'l□i 'kwli, -ɛ -bɩ ɛ -tva wuwe.

15

-Tɛ v gba la 'lɩ -Yusu Pilatɩ -mɔ (Matie 27.1-2,11-14; Luku 23.1-5; Saan 18.28-38)

1 'Tɩ- nyre 'mɔ -nye, -ɛ -bɩ Nyɩsva a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbi 'kukue lɛ de, v kɔ -Juukvɛ* a naanyɔ, kɔ tetetɔnyɔ, kɔ -gbolugbo a nyibli a pɛpɛ 'hven-,

v 'mɔ -Yusu a -tɩ' lɛ -pɔpɔ -nɩ. -ɛ -bɩ v wen: «-Ba lee nɛ -aan 'seyo, bu mva □nɛ, v 'mɔ 'lɩ□i Pilatɩ -mɔ gba.» (Pilatɩ a 'mɔ, ɛ nɔ- mɔ -gulɔnɔma -mɔ', Romakvɛ a 'kɩn gbagbu □tu la gbata kɩ bu.) 2 Bu gba 'kɩ 'l□i Pilatɩ -mɔ, -ɛ -bɩ ɛ -tva 'a lɛ'betilɛ, ɛ wen: «□Bɩ -mɔ mɔ -Juukvɛ a bodɩɔ?» -ɛ -bɩ -Yusu wen: «Iin, 'mɔ □nɔ.» 3 -ɛ -bɩ Nyɩsva a -cɔhlɔnpinyɔ gbagbi -tva 'a -tɩ -hɔhɔt a yɛɛɛ. 4 -ɛ -bɩ Pilatɩ 'beti ni de, ɛ wen: «□Bɩ -tɩ a pɛpɛ -bu, v yi -mɔ -yɛɛ -nɩ, □yɩ -tɩ □ɔv -kɔ, -bu hla?» 5 Kɛɛ, -Yusu 'yɩ□i □wɔn □tu. ɛ mɔ dɛ, -ɛ kɛɛ Pilatɩ a □wɔ lɛ.

-Juukvɛ* wen 'nɩ, bu kɔɔ 'v -Yusu tugbɛ 'yie, ɛ 'mɔ 'kv

(Matie 27.15-26; Luku 23.13-25; Saan 18.39-19.16)

6 'A -nɛ lɛ'mimle, -ɛ mɔ Pakɩ a ti 'yri, Pilatɩ kɔ bu tɛ □juklapi ni -do -mɔ', -Juukvɛ di -hua bu. 7 Ti a 'mɔ 'yri, ɛ kɔ la □juklapi □ɔv. 'A 'nyre mɔ Balabasɩ. ɛ mɔ -balɔnyo □nɔ. Balabasɩ a 'mɔ, v pu la□a □jɩ', ɛ kɔ 'a 'bio -balɔnyibli -bɩ 'hven-, -ɛ nu□o, ti -bu, -ɛ kɔ 'yri 'blugba yi mɔ □gbɔgbɔ -nɩ, 'kɩ v 'la mɔ nyiblo. 8 -ɛ bi nyibli -hɔhɔtɩ mu 'lɩ Pilatɩ -mɔ, 'v lee □nɛ, v wen: «-A -hɔɛ□e ni, -bu -tɛ □juklapi ni -do bu, □wɩ yi, -tɛ -mɔ', -ni□e lɛ 'a -nɛ 'yru, lɛ'mimle, -ɛ mɔ Pakɩ a ti 'yri.» 9 -ɛ -bɩ Pilatɩ wen: «□Bɩ a -hɔɛ□e ni, □bu tɛ 'aan bodɩɔ, -ɛ mɔ -Juukvɛ a bodɩɔ bu?» 10 Kɛ- Pilatɩ nu 'pɔpɛ, -ɛ nu□o, ɛ yi□e ni, -ɛ mɔ, 'kɩ 'lɩ ca 'kwli, 'kɩ Nyɩsva a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbi pɔv 'l□i -Yusu -jɩ', -ɛ di□e nu, ɛ 'mɔ□v 'la. 11 Pilatɩ bu 'beti 'kɩ □nɔ, -ɛ -bɩ -cɔhlɔnpinyɔ gbagbi □tutuo nyibli -mɔ' nɩ, 'kɩ bu lee Pilatɩ, bu tɛ Balabasɩ bu, kɛɛ, ɛ 'nɩ 'tɛɛ 'lɩ -Yusu bu. 12 -ɛ -bɩ Pilatɩ □tu □nu □wɔn, ɛ wen: «'Bu mɔ, 'nɩ tɛ Balabasɩ bu, dɛ a 'dɩ -bɩ a -hɔɛ, □bu nu nyiblo -bu, a dɛɛ nɛ 'aan bodɩɔ -mɔ 'lɩ?» 13 -ɛ -bɩ v 'yaa 'lɩ win, v wen: «Kɔɔ

'b[ub tugbe 'yie, e 'mu 'ku!» 14 -E -bi Pilati wen: «De -huan a 'di -bi e -nu, -koti 'ni koe 'b[ub tugbe 'yie 'h?» Kee, u 'yee 'li win, u wen: «Koo 'b[ub tugbe 'yie, e 'mu 'ku!» 15 -Te Pilati -hue bu blee nyibli a plo, e no- nu[oo, 'e te Balabasi bu, 'ti- 'e lee ne 'a 'seyo, bu bii -Yusu lokue. -Te u bi 'ku[ui, -e -bi e lee ne 'a 'seyo a 'mu ni, e wen: «Ba gba[aa, ba koo 'b[ub tugbe 'yie, e 'mu 'ku.»

*-Te 'seyo 'cee la -Yusu
(Matie 27.27-31; Saan 19.2-3)*

16 Pilati bu pu 'ki le, -e -bi 'a 'seyo gba -Yusu ni, 'ku 'li Pilati a 'mu 'a -yaa 'kwli, -te 'waa bunule ni 'li, 'u da 'waa 'bio 'seyo a pepe. 17 -Te u -nyre 'ki, -e -bi u pu -Yusu wlawlu -johun, 'u hlaa [ne 'witiklaun le. 'Witiklaun a 'mu, e no- u =tu[oo 'lu. 18 -E -bi u -tua 'a 'wioblepuubu, u wen: «Na 'wio mo, -Juukue* a bodio,» 19 ko, 'u pu 'b[ub kotu 'lu le, 'u -gble 'li[ui huon 'yi le, 'ti- 'u 'gbla kwli, 'ku 'b[ub ye', 'u [ti[oo 'u 'li le, 'ku 'u 'a 'caale a -ta'. 20 -Te u -we 'ku 'a 'caale -mo, -e -bi u -he[ie wlawlu -johun a 'mu ni, 'u pu[ub 'a [gbetu, 'a wlawli, 'ti- 'u [ti[oo [ne 'dio, 'u gbe 'li[ui -tite -mu', 'u di 'li[ui tugbe 'yie -koo -ni.

*-Te u koo la 'u -Yusu tugbe 'yie,
e 'mu 'ku a -ti
(Matie 27.32-44; Luku 23.26-43;
Saan 19.17-27)*

21 Bu yi 'ku ni mi, -e -bi u ko nyibehian [du 'huen-, u [himee ni. Nyibehian a 'mu, 'a 'nyre mo Simo. 'Ki e ko 'li Silenti[oo 'kwli. E no- mo Alesadri ko Rufusi 'huen- a 'bai. No- huen -titi. Bu yi 'ku le ni -hihi -ni, -e -bi 'seyo klo[oo ni, 'u ni 'b[ub ke', 'e 'ble tugbe -mu', -e ko 'yie u di 'u -Yusu 'u -koo -ni. 22 -E -bi u gba 'li -Yusu dugba -mu' 'lu, u dee Golugota, -e =hen 'nyre 'Lukla. 23 -Te u nyre 'li, -e -bi u -hue bu -nyi[ee no, u pu 'li -ci -mo, u dee milt, kee, -Yusu 'yu[ui 'na. 24 'Ku 'u -tite a 'mu, 'ku u koo 'b[ub tugbe

'yie, 'u pu 'wla, -e di[ee nu, u 'mu -Yusu a 'huilepu-tebli, 'a [glale yi. 25 Muu 'yru bu 'yaa 'u a ti 'yie, 'ku u koo la 'b[ub tugbe 'yie, 26 'u 'cru la 'u 'plaunkibia ki, -ti -ko -ti u koo 'b[ub tugbe 'yie. -Ti a 'mu, e no- bu: «Nyiblo -bu, e no- mo -Juukue* a bodio.» 27 Ti ni -do a 'mu 'yri, 'ku 'u -Yusu 'hul, u koo 'u -balonyu ni 'huen, 'ku 'u 'waa -ne ti 'yie, -do 'ku 'li 'a diidekibia ki, -do -bi 'ku 'li 'a kamlakibia ki. [28 -E -bi -ti -mu', 'u 'cru 'la 'li Nyisvaci[en 'kwli ti -hi la a ti 'yri, e mu ke 'lu -mo. -Ti a 'mu, e no- bu: «'Ku u -hree 'li[ui -balonyu 'nyl.»]

29 -E -bi nyibli -mu', -u yi -hi, u -he[ie 'yri, 'u [gbepu 'lu le, u wen: «-Mo -bu, -e pu la le, -e di la Nyisva a 'kagbau 'wla, 'ti- -e di la[aa pu, 'ku 'li -nyrowi ni ta 'kwli, 30 wa -dionu, [mu 'u tugbe -mu' 'yie -hon, [mu [ti.» 31 -E -bi Nyisva a -cohunpinyu* gbagbi, u ko tetetoonyu 'huen-, -u ni 'u, u -he[ie 'yri le -we, u wen: «E wa nyibli -bi ni, kee, e 'yi 'li 'a dionu a wwa 'li -we. 32 'Bu mo Wanyo, -e mo Yisraeke a bodio -we, bu -hon 'u tugbe -mu' 'yie, bu [ti, -te ti ne -bu. 'Bu mo, [ba 'ye de a 'mu, -a di pu[ub [haan-ti, -e mo, e no- mo Wanyo.» Nyibli ni 'huen -mu', u koo 'u 'waa ti 'yie le, 'ku 'u -Yusu 'hul, u 'cee [ne ni -we.

*-Te -mu', -Yusu nu la 'kukvu
(Matie 27.45-56; Luku 23.44-49;
Saan 19.28-30)*

33 'Yru bu yi 'u 'lu a -heyri' ni nyre, -e -bi halo ka -tutu a pepe ki. Halo a 'mu, e ni 'u -nini, 'e ye 'yru-hiile a ti ki. 34 -Te 'yru-hiile a ti a 'mu, e yi 'u nyre, -e -bi -Yusu 'yaa 'li win, e wen: «Eloi, Eloi, lama sabatani?» -e =hen 'nyre, «Nyisva o, Nyisva o, de- ko 'mo -ha 'yie -mo 'li?» 35 Nyibli -mu', -u ni -tuo ki, ke- 'waa de -bi pi: «Ba 'ye ke, Nyisva a winwlon-hanyo Eli e de,» 36 'ku 'li [nu 'nyl, -e -bi 'e

-mu, 'e 'gba ci le, 'e 'du -sapoo ye', 'e 'nyra 'liꞑi 'lipano-mo, 'e mua 'bꞑu tugbe blɔblɔ 'lu le, 'e -nyiꞑe -Yusu, -e diꞑe nu, e 'muꞑu 'na. E wen: «-Ba pu 'u 'yie bu, 'bu mo, Eli 'bu di di, e 'mu 'uꞑu tugbe a 'mu 'yie -ha, -a 'muꞑu 'ye.»³⁷ Bu ni 'ki de a 'mu -mo, -e -bi -Yusu 'gbo ni, 'e mla -hunhlon.

³⁸ Ti a 'mu 'yri, 'ki 'li Nyɩsua a 'kagbau bu, -e ni 'li Jrusredɔ 'kwli, danu gbagbu -mu', -e 'be 'kayu a 'mu ꞑtuɔ, 'e -ki wlon pepe, kwe 'li 'a 'lu yi bu, -bu ye 'a ꞑhlɔnde ki.³⁹ 'Ki 'u -Yusu ꞑhlon, 'ki Romakue a 'seyo a nyiblo gbagbu -bi nyra 'u bu. E no- 'beꞑe 'yi. Bu 'ye 'ki, -te -Yusu nu la 'kokuɔ, -e -bi e wen: «E mo ꞑhan-ti, nyiblo -bu, e mo la Nyɩsua a 'Yu ꞑno.»

⁴⁰ Nɔgbɩ -bi ni 'u, 'u hlɔɔ 'u -te a 'mu -mo le de gbe, 'u yi -tebli a 'mu, -e mi 'lu -mo 'ye. 'Ki 'li ꞑnu 'nyɩ, Madala a Mari ni 'li, e ko Mari -mu', -e mo Saki 'cumiɛ ko Sosɩ a 'dii, ko Salome.⁴¹ Nɔgbɩ a 'mu, u nu- yi la -Yusu ꞑwien le kwe, -te e ni la 'li Galileblugba 'kwli, 'u yi laꞑa -heɛ -ni. U ko nɔgbɩ -bi 'huen-, u ko -Yusu 'huen-, u nu- di la Jrusre.

-Te u pu la 'li -Yusu 'dabio 'kwli (Matie 27.57-61; Luku 23.50-56; Saan 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ -Te 'to yi ni -wen, -e -bi nyiblo ꞑdu nyre 'u -tuo a 'mu ki. 'A 'nyre mo Sosefu. 'Ki e ko 'li Alimatedɔ 'kwli. Sosefu a 'mu, e mo -Juukue* a -gbolugbo a nyiblo -bi ꞑno. Nyibli ꞑtui 'uꞑu ni diakti. Ti -mu', Nyɩsua di nyibli win ki -koɔ -ni, ti a 'mu, e no- e yi 'u le -plee -ni. Sosefu bu nyre 'u -tuo a 'mu ki, -Juukue a -wuwle-nyrɔwo* yi 'u 'ni nyre, 'yru bu pa a ti 'yri. E no- nuꞑo, 'e ꞑtu 'u 'klɩ, 'e 'yi 'yie -pie, 'ki bu mu 'li Pilati -mo, 'e lee ꞑne, bu wenꞑe, e 'mu 'u -Yusu a -plahɩ tugbe 'yie -ha, e 'mu 'uꞑu -ha.⁴⁴ -Te -Yusu 'yi 'u tugbe 'yie -wleen -ni, 'e 'ku, e keɛ Pilati a

ꞑwli le. E no- nuꞑo, 'e da 'a 'seyo a nyiblo gbagbu, 'e 'betiꞑe, 'bu mo, -te -Yusu 'ku wen, 'a ti 'bu -wlen 'u.⁴⁵ -Te 'seyo a nyiblo gbagbu a 'mu, e ꞑtuꞑo ꞑwɔn, -e -bi Pilati wenꞑe ki, 'ki Sosefu bu -ha 'u -Yusu tugbe 'yie.⁴⁶ -Te e -wen 'ki, -e -bi Sosefu mu -jise -to mo, 'e -di, 'e -ha 'u -Yusu tugbe 'yie, 'e 'hunhuan 'liꞑi -jise 'a mu 'kwli le, 'ti- 'e gba 'liꞑi -tite -mu', e di 'liꞑi ꞑtuu -ni. 'Ki 'li -tite a 'mu, 'hiɔ gbagbu ni 'u, 'e hlo yra, -wen dugba. 'Ki 'li 'hiɔ gbagbu a 'mu 'kwli, 'ki 'u 'bluu la 'li 'dabio, (ti ꞑdu a ti 'yri la, -e 'wi- -wlukayu yi). 'Ki 'li 'dabio a 'mu 'kwli, 'ki e pu 'li -Yusu a -plahɩ, 'ti- 'e nu 'hiɔ 'papɔ, -e ni 'u, -e -hian 'li -mo le, 'e ka 'dabio a 'mu yi.⁴⁷ -Te -mu', u pu 'u -Yusu bu, Madala a Mari, ko Mari, -e mo Sosɩ a 'dii, u 'ye 'u ni.

16

-Te -Yusu 'hri la 'klo (Matie 28.1-8; Luku 24.1-12; Saan 20.1-10)

¹ -Wuwle-nyrɔwo* a 'mu bu -hi, 'yru a bupeɛɛ a ti 'yri, -e -bi Madala a Mari, e ko Mari, -e mo Saki a 'dii, ko nugba -bi 'huen-, -e mo Salome, u nu- mu -dawin-ninyra -to mo, u 'muꞑu -Yusu a -plahɩ le pu.² 'Soɔndɩ a -nyrajru', 'yru a 'hriɛɛ a ti 'yri, -e -bi nɔgbɩ a 'mu, u nu- -tuo 'li 'dabio yi.³ Bu ni 'hru wlon, -e -bi u -tua 'a lepɔpule, u wen: «Nyiblo a 'di -bi, -e di 'u kwanhiɔ a 'mu 'u -ha 'li, u -nu, 'u ka 'dabio yi?»⁴ Keɛ, -te u nyre 'li, -e -bi u 'yeꞑe ni, -e mo, kwanhiɔ a 'mu, u blikeꞑe le, 'u puꞑu 'kɩɩa ki.⁵ -E -bi u pa 'li 'dabio 'kwli. Bu pa 'ki 'li, -e -bi u yeɛ 'li gblotayu ꞑdu bu. E no- ni 'u diidekɩɩa ki bu, 'e pu wlawli puɔpuɩ. Nyɩsua a lɛlenyo ꞑno. Bu 'ye 'kiꞑi, -e -bi huannu -tua 'waa nunuo diakti.⁶ Keɛ -e -bi gblotayu a 'mu, e wen: «A 'ni 'pie 'li huannu. 'N yiꞑe ni, -e mo, Nasaletɩ a -Yusu, u koɔ 'u

tugbe 'yie, ε nɔ- a ɔmυε ε. Ba 'ye ke -tite -mv', υ pu la 'vɔv bu, ε nɔ- bu. Nyisua -ha 'lɪɪ 'kukonyibli 'nyɪ nɪ, 'ε -haɔa 'kɔ. E 'yɪ 'ne- nɪ. ⁷ 'A -tɪ, ba mu, ba lee ne 'a -nagbopu*, kɔ, ba lee Pieɪ -we, -ε mɔ, ε di 'nyεε 'hru, ε 'mυ 'a mυ -ple, 'kɪ 'lɪ Galileblugba 'kwli. 'Kɪ a di 'lɪɪ bu -yεε -nɪ, ɔwɪ yɪ, -tε -mυ', ε nu la 'a hɪhla.» ⁸ -Tε gblotayu a 'mυ, ε -we 'kɪ 'pυple -mɔ, -ε -bɪ υ 'hri nɪ, 'v 'gba ci ε, -ε nuɔo, huannu -hi ɔnu wlon dtaki. Huannu a -tɪ, υ 'yɪ nyiblo ɔdυ -tɪ ɔdυ -lee -nɪ.

-Tε -Yusu 'hru la Madala a Mari yɪ

(Matie 28.9-10; Saan 20.11-18)

[⁹ 'Sɔɔndɪ a -nyragblɪ, 'kɪ -Yusu -hɔn 'lɪ 'kukonyibli 'nyɪ, 'ε 'hri 'kɔ. Yɪ-henyiblo -mυ', ε 'hru yɪ, ε nɔ- mɔ Madala a Mari. E nɔ- mɔ nuɔba -mυ', -ε kɔ ke' ε bla la 'v 'kuo -hɪn* nɪ ɔhlon'hven ε. ¹⁰ Nyibli -mυ', -υ yɪ la -Yusu ɔwien ε kυε, υ nu- Mari mu la lee mɔ, -ε mɔ, -Yusu -hɔn 'lɪ 'kukonyibli 'nyɪ nɪ, 'ε 'hri 'kɔ. -Tε ε nyre la 'lɪ ɔnu -mɔ, ε yεε la 'lɪ ɔnu ɔhien kɔ 'kla-wliye'yɪya 'nyɪ bu. ¹¹ -ε -bɪ ke- ε pɪ la ɔnu yɪ, ε wen: «-Yusu 'hri 'kɔ, 'na 'mumu a 'mυ, 'n 'yeɔe nɪ.» Kεε, υ 'yɪ laɔa ɔhaan-tɪ -pu.

-Tε -Yusu 'hru -nagbopu* nɪ 'hven -bɪ yɪ

(Luku 24.13-35)

¹² -Tε dε a 'mυ, ε -hɪ, -ε -bɪ -nagbopu nɪ 'hven -bɪ, υ nu- -hɔn 'lɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli, 'v mi 'lɪ 'dɪɔ -bɪ kɪ. U nu- -Yusu 'hru yɪ -we, 'kɪ 'lɪ 'tu -bɪ 'kwli. ¹³ -Tε υ yruɔo, -ε -bɪ υ ɔhɪan -mɔ, 'v di Jrusɛ, 'v lee 'waa 'bio -bɪ. Kεε -ε -bɪ υ 'yɪɪ ɔhaan-tɪ -pu -we.

-Tε -Yusu 'hru la 'a -nagbopu* nɪ -pu ɔtu 'v -do yɪ

(Matie 28.16-20; Luku 24.36-49; Saan 20.19-23; Nunu-tebli 1.6-8)

¹⁴ Dε a 'mυ, -tε ε -hɪ -we, -ε -bɪ -Yusu a -nagbopu nɪ -pu ɔtu 'v

-do a 'mυ, υ yɪ di dε. Bu nɪ 'kɪ 'v dɛdiile', -ε -bɪ -Yusu 'hru ɔnu yɪ -we, 'ε 'ple ɔnu -mɔ, -tε υ -nu, 'kɪ υ 'yɪ ɔwɪ a ykuole -kɔ, 'tɪ- 'waa ɔwɪ 'v 'gboklo -nɪ, -ε nuɔo, -tε ε 'hri 'kɔ, nyibli -mυ', -υ 'yeɔe, -Yusu a -nagbopu 'yɪ ɔnu ɔhaan-tɪ -pu. ¹⁵ -ε -bɪ ke- ε pɪ 'kɪ ɔnu yɪ de, ε wen: «Ba mu, ba na 'kɔ a pεpe -bu kɪ, ba pu 'na ɔhaantitε nyibli a pεpe. ¹⁶ Nyiblo 'bu nɪ 'v, 'bu 'wɪn ɔhaantitε a 'mυ, 'bu kuo 'mυ ɔwɪ yɪ, 'tɪ- 'bu puɔv 'nie 'lu, nyiblo a 'mυ, ε nɔ- 'n di wa, 'kɪ 'v Nyisua a yru -mɔ'. Kεε, nyiblo 'bu 'yɪ 'mυ ɔwɪ yɪ -kuo -nɪ, nyiblo a 'mυ, ε nɔ- Nyisua a -bati di kɔ. ¹⁷ Nyibli -mυ', -υ di 'mυ ɔwɪ yɪ kuo -nɪ, ɔwɪlekeε-tebli -mυ', 'n di 'lɪ ɔnu 'lɪ -naa -nɪ, 'n di nu, ε nɔ- -bu: 'Kɪ 'lɪ 'na 'nyre 'kwli, υ di bla 'kuo -hɪn* ε, -υ nɪ 'v nyibli ke', ε kɔ, υ di pu win -mυ', υ 'yɪ -yɪ. ¹⁸ 'Ya 'v 'lu de, 'ye ɔbɪ υ kɔ hro, kɔ, υ 'na 'a -ne ɔdedede, 'kυε nɪ 'lɪ -mɔ, -tebli a 'mυ, ε 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -we, bu nu ɔnu -balv'. U di pu 'hɪhɪrennyv dabɪ 'lu ble, Nyisua 'mυɔv nu, 'waa 'kυε 'mυ -we.»

-Tε -Yusu mu la 'lɪ yakɔ 'kwli

(Luku 24.50-53; Nunu-tebli 1.9-11)

¹⁹ -Tε Kukonyɔ -Yusu -we 'kɪ 'lɪ 'waa -mɔhleεε -mɔ, -ε -bɪ Nyisua nuɔo nɪ, -Yusu 'ε mu 'lɪ yakɔ 'kwli, 'ε nɪ 'v 'a diidektɪa kɪ bu, ²⁰ 'a -nagbopu* -mɔ -bɪ, 'v -mu, 'v pɪ nyibli 'a ɔhaantitε, 'kɪ 'v 'a -ne -tite ɔdυ. Kukonyɔ a 'mυ, ε yɪ ɔnu 'nɪ -hεε -nɪ, 'kɪ 'lɪ 'waa -kuan a 'mυ 'kwli. 'Kɪ ε nεε 'lɪ ɔwɪlekeε-tebli 'kwli, 'ε tυε ɔne nyibli, -ε mɔ, -tɪ -mυ', 'a -nagbopu hε, ε mɔ -tɪ a -tεε ɔnɪɔ.]

**-Yusu a -ti, -te
LUKU
-mo -bi, ε nu la 'a
'cicru**

-Ti -ko -ti Luku, ε 'cru 'cruen -bu
1-2 -Na 'wio Teofil. -Ko 'a yiyie,
-ε mo, 'ku 'ne- -a mu 'nyi, -tebli
-huohu mu 'lu -mo, 'ku 'u -Yusu
'Kliso a -ta'. -Tebli a 'mu, -ε mu
la 'lu -mo, nyibli -huohu 'ye la
ni, 'u -heε la nyibli -mu', 'ku bu
pu Nyisua a 'haantitie, 'u ne la
-mo le, 'ku 'u nyibli yi. Ε ko nyibli
-huohu -bi, 'u yi 'cru, 'wi yi,
-te nyibli a 'mu, -u 'ye la -tebli a
'mu, u nu la 'a hihla. 3 'A -ti, 'na
'mumu, 'n 'beti ni, -te -tebli a 'mu,
ε nu la 'lu-momumuo, keε 'u 'a
-wlu'itutuo 'yie bu. -Te 'n 'beti -ni,
-ε -bi 'n 'ye'ε ni, -ε mo, ε no 'u le,
-tebli a 'mu, -te ε nu yrekukuele
ko, -te ε nu 'lu-momumuo, 'bu
'cru -mu Teofil -mo, -mo nyiblo
gbagbu, 'mu' -mo le na. 4 'N ni'ε
ni, toole -mu', u too -mu, 'mu'bu
yru, -ε mo, ε mo -ti a -teε ni. -E
-bi de, 'n 'cru, no -bu:

-Te Nyisua a lelenyo hla la Saan
Batisi a kuko-ti

5 Ti -ko 'yri Helod mo la
Sudeblōgba a 'kūn, ε ko la Nyisua
a -cōhlōpinyo* 'du. 'A 'nyre mo
Sakali. 'Ki ε ni la 'li -cōhlōpinyo
a 'tumu -bi 'nyi, -u ni -kuan le,
'ku 'li Nyisua a 'kagbau bu, 'ku 'li
Jrusredio 'kwli. 'Tumu a 'mu, u
mo la -cōhlōpinyo Abia a 'tumu
ni. Sakali a nugba, 'a 'nyre mo
Elisabeti. 'Ki ε ko 'li -cōhlōpinyo
Ayro a 'tugba 'kwli. 6 Sakali ko
Elisabeti a 'mu 'huen-, u 'sii la 'u
yi, 'ku 'u Nyisua ye', ko, 'u 'tui la
'u Nyisua a tete a pepe 'u -teε, 'ku
'li 'waa 'wli a pepe ki. 7 Keε, u 'yi
la 'yu -ko, -ε nu'ε, Elisabeti 'ye la
'yukode, 'ti- u ni 'huen a 'mu, u ku
la ni diaki.

8 -Nyrowo 'du 'ki, -ε -bi Abia
a 'tugba a ti nyre 'u ni, 'ku bu
nu -cōhlōpinyo-kuan*, 'ku 'li Nyisua
a 'kagbau bu. Ε no- nu'ε, Sakali,
'ε yi -cōhlōn pi, 'ku 'u Nyisua ye',
9 'wi yi, -te -cōhlōpinyo ni'ε le,
'tumu -bi a ti 'bu nyre 'u, 'u pi
'wla, -cōhlōpinyo -mu', 'wla yi di,
no- puε 'li Nyisua a 'kagbau bu, -ε
di'ε nu, ε 'mu hinhronpu-tebli nu,
ε 'mu -cōhlōn pi, 'ku 'u Nyisua ye'.
Sakali a 'mu, no- 'wla -di, 'ku bu
pa 'li Nyisua a 'kagbau bu, ε 'mu
hinhronpu-tebli a -cōhlōn pi. 10 Ti
-ko 'yri ε 'tu -cōhlōn a pipie -wlu,
'ku nyibli -huohu 'wle 'u -patu' bu,
'u de Nyisua.

11 Sakali bu yi 'ku -cōhlōn ni pi,
'ku 'li Nyisua a 'kagbau bu, -ε -bi
Nyisua a lelenyo 'hru 'u'bu 'hu.
'Ki ε ni 'u -te -mu', Sakali yi 'u
-cōhlōn -pii -ni a diidektia ki.
12 -Te Sakali a 'mu, ε 'ye'ε, -ε -bi ε
ta 'u bu, huannu 'ε -tua 'a nunuo.
13 Keε Nyisua a lelenyo lee 'ne
ni: «Sakali, ni 'pie 'li huannu, -ε
nu'ε, Nyisua wen -na lenyaawin
ki. -Na nugba Elisabeti di ko -mu
'yu nyibeyu le. 'Yu a 'mu, 'tue'ε
Saannyre. 14 'Ba ko 'yu a 'mu, -di
ko plo a bleε diaki, ko, nyibli
-huohu di nu doḍu. 15 Ε di -he
nyiblo gbagbu, 'ku 'li Nyisua 'yi. Ε
'yi yi -bleε -ni, bu 'na no, mo, ε
'yi yi -bleε -ni -we, bu 'na 'a -ne
kuklanyo 'du. Nyisua a -Hihiu* di
ni 'u'bu ke', 'ti- ε 'mu -kue -ni. 16 Ε
di'ε ni nu, Yisraekue -huohu 'mu
Kukonyo Nyisua 'wlu yi -kuo -ni
de. 17 -Te Nyisua a winwlon-hanyo
Eli nu la 'kl a kintu, ko, -te 'a 'klo
ni la 'mu, ke- ε di 'mu ni -we, ε 'mu
nyibli -lee -ni, -ε mo, Wanyo -mu',
Nyisua pu la le, ε di la 'a dako yi
ya, ε di 'ni di. Ε di'ε ni nu, Nyisua
a dako a 'mu, u 'mu -mo -we, 'ti-
Wanyo a 'mu, ε mu di. Ε di'ε ni
nu, 'bau ko 'waa 'yonu 'huen-, u
'mu win' le 'winwin -ni, ε 'mu'bu
nu -we, nyibli -mu', -u 'ye ni 'tuu
'u Nyisua 'u, u 'mu 'to ko, 'ti- u 'mu

Nyɩsɩva ɔwɩv yɩ -kuo -nɩ.»

18 'Tɩ- Nyɩsɩva a lelenyɔ a 'mɩv, ɛ 'mɩv -yɩɛ, -ɛ -bɩ kɛ- Sakali pɩɩ yɩ: «-Bɩ' 'n di 'a yiyie nu, -ɛ mɔ, -tɩ a 'mɩv, 'hla, ɛ mɔ ɔhan-tɩ ɔnɔɔ 'lɩ? -ɛ nuɔɔ, 'n kɔ 'na nuɔɔba 'hɩen-, -a -wɛ 'yɩ.» 19 -ɛ -bɩ Nyɩsɩva a lelenyɔ ɔtuɔɔ ɔwɔn, ɛ wen: «'Na 'nyɩɛ mɔ Gabriele. 'Kɩ 'n 'cibi 'v Nyɩsɩva 'hɩv, 'nɩ ni 'a -kɩan. Nɔ- le 'nɛ- 'mɩv -mɩv -mɔ, 'kɩ ɔɔbɩ pɩv -mɩv ɔhaantitie -bɩ. 20 Kɛɛ, ɔyɩ 'na win ɔhaan-tɩ -pɩv. Nɔ- diɔɔe nu, 'kɩ -nɩ 'yɛ nɩ di 'plele nɩ yɩ, ɛ 'mɩvɔv gba -gbagba, -tɩ -bɩ, 'n -hla, ɛ 'mɩv -nue -nɩ, ti -mɩv', Nyɩsɩva di 'vɔv -hɩva -nɩ.»

21 Ti nɩ -do a 'mɩv -kɔ 'yɩ Nyɩsɩva a lelenyɔ kɔ Sakali 'hɩen-, v pɩpɩ win wɩɔn blɛ, nyibli -hɩɔhɩv ɔwɩɛ 'v -patv' bɩ, 'v yɩ Sakali -ple, 'ɛ kɛɛ ɔnɩ le, -tɛ ɛ -nu, 'ɛ -wɩen 'lɩ Nyɩsɩva a 'kagbau bɩ. 22 'Tɩ- ɛ 'mɩv 'hɩv, ɛ 'yɩ 'lɩ nyibli a -mɔhleele 'lɩ -wɛ. Dabɩv nɩ -do, ɛ pɩ, 'ɛ 'yɩ 'lɩ 'pɩple -wɛ. ɛ nɔ- nuɔɔ, nyibli 'v yɩvɔɔ, -ɛ mɔ, ɛ 'yɛ ɔdedede, -ɛ mu 'lu -mɔ, 'kɩ 'lɩ Nyɩsɩva a 'kagbau bɩ. 23 -Tɛ de a 'mɩv, ɛ -hi, ɛ nu 'v -nyɩɩwɩ gbi -bɩ, -ɛ diɔɔe nu, -kɩan -mɩv', ɛ bleɛ yɩ bɩ nu, 'kɩ 'lɩ Nyɩsɩva a 'kagbau bɩ, ɛ 'mɩvɔv -mɔ -wɛ. -Tɛ 'a -nyɩɩwɩ a 'mɩv, ɛ -yɩɛ 'lu, -ɛ -bɩ ɛ mu 'lɩ 'waa dɩɔ 'kwɩ.

24 Ti gbi bɩ -hi, -ɛ -bɩ 'a nuɔɔba Elisabetɩ nɩ 'kwɩ. ɛ 'nɩ 'hɩvɩ lɩ, -ɛ diɔɔe nu, nyibli 'nɩ ɔhaɔa 'yɛ, 'ɛ nu ɔhɔnpɩv nɩ ɔhun. Kɛ- ɛ pɩ: 25 «Nyɩsɩva pɩv 'na -tɩ ɔwɩv -mɔ le, 'ɛ nuɔɔ, 'kɩ nyibli 'yɛ nɩ di 'mɩv nɩ 'caa -nɩ de, 'kɩ ɔɔbɩ 'yɛ nɩ di 'yɩ nɩ kɔ a -tɩ.»

-Tɛ Nyɩsɩva a lelenyɔ le la Mari, -ɛ mɔ, ɛ di kɔ la 'yɩ, -ɛ kɔ 'nyɩɛ -mɔ -Yusu

26 -Tɛ Elisabetɩ a 'kwɩ kɔ ɔhɔnpɩv nɩ ɔhlon-do, -ɛ -bɩ Nyɩsɩva tɛ 'a lelenyɔ Gabriele bɩ, 'kɩ bɩ mu la 'lɩ Galileblugba a 'dɩɔ -bɩ 'kwɩ, -ɛ kɔ 'nyɩɛ -mɔ Nasaletɩ. 27 'Dɩɔ a 'mɩv 'kwɩ, 'kɩ 'yɩ nyɩɩwɩ ɔɔbɩ nɩ 'lɩ. 'A 'nyɩɛ mɔ Mari. ɛ 'yɩ nyɩbede

-yɩ. Kɛɛ, nyɩbeyu ɔɔbɩ nɩ 'v, 'v deɛ ɔnɛ Sosefɩ. 'A 'baɩ gbagbɩ, nɔ-mɔ la bodɩɔ Dafidɩ. Sosefɩ a 'mɩv, nɔ- diɔɔe kɔ. -ɛ -bɩ Mari a 'mɩv, nɔ-kɔ -mɔ Nyɩsɩva tɛ la 'lɩ 'a lelenyɔ. 28 -Tɛ ɛ pa 'lɩ Mari a -tɛ, -ɛ -bɩ ɛ wen: «Mari, -mɔ 'n -yɛ. Kɔ pɩɔ a bleele. -Mɔ -bɩ Kɔkɔnyɔ Nyɩsɩva -ha, 'kɩ 'v 'a -kɩan a -ta'. ɛ ɔtɩv -mɩv 'yɩɛ.» 29 'Tɩ- ɛ 'mɩv wuntɔbɩv a 'mɩv 'wɩn mɔ mu, -ɛ -bɩ ɛ 'ta 'v bɩ, 'ɛ -tɩa 'lule-hihie, de- wuntɔbɩv a 'mɩv, bɩ di 'nyɩɛ ɔhen. 30 -ɛ -bɩ Nyɩsɩva a lelenyɔ yɩvɩ 'nɩ -lee -nɩ, ɛ wen: «Mari, ɔnɩ 'pie 'lɩ hvannu. Nyɩsɩva tɩɛ -mɩv 'a nɩɩɩ yɩ. 31 ɛ nɔ-mɔ, -di nɩ 'kwɩ, ɔmɩv 'yɩ nyɩbeyu kɔ. 'Yɩ a 'mɩv, -di kɔ, -di daa ɔnɛ -Yusu. 32 ɛ di kɔ -tɩ a 'yɩ'buɩɩ, ɛ kɔ, ɛ di mɔ -Tɩ'yɩ'buanyɩsɩva a 'Yɩ, 'tɩ- Kɔkɔnyɔ Nyɩsɩva a ɔgbetɩ, ɛ diɔɔe 'nɩ nu, 'yɩ a 'mɩv, ɛ 'mɩv bodɩɔ -hɛ, ɔwɩ yɩ, -tɛ 'a 'baɩ gbagbɩ bodɩɔ Dafidɩ nɩ la 'mɩv. 33 ɛ di mɔ Yisraekɩɛ a bodɩɔ, -tɛ ti tɛ yɩ bɩ. 'A bodɩɔde 'yɩ 'lɩvɩ 'lɩ -wɛ, bɩ kɔ 'lu-yɩɩɩ.» 34 -ɛ -bɩ Mari wen: «-Tɛ 'n 'yɩ nyɩbede -yɩ, -bɩ' 'n -wɛ 'lɩ ɔɔbɩ nu 'kɩ 'kwɩ a nɩvɩ 'lɩ?» 35 -ɛ -bɩ Nyɩsɩva a lelenyɔ wen: «Nyɩsɩva a -Hihɩu* di 'lɩ -mɩv 'nɩ ɔtɩv -nɩ. -Tɩ'yɩ'buanyɩsɩva a ɔgbetɩ, ɛ di nɩ -tɩv kɩ, 'tɩ- 'a 'klɩ 'mɩvɩ nu, 'kɩ 'lɩ wɩɩnlemaade 'kwɩ, ɔmɩv 'kwɩ nɩ. Nɔ- kɔ -tɩ 'yɩ a 'mɩv, -di kɔ, Nyɩsɩva diɔɔe 'nɩ -ha, 'kɩ 'v 'a -kɩan a -ta', kɔ, ɛ di mɔ Nyɩsɩva a 'Yɩ. 36 'Ye kɛ, -na 'dɩayɩ nyɩɩwɩ Elisabetɩ, ɔhan-tɩ, 'ɛ -wɛ 'yɩ, kɛɛ, -tɛ ɛ nɩ mɔ 'kwɩ, 'a ɔhɔnpɩv nɩ ɔhlon-do a ɔhɔnpɩv, nɔ- -bɩ, kɛɛ, -tonyibli wen 'nɩ, ɛ 'yɩ la 'yukɔde. 37 Kɛɛ, 'a -nɛ ɔdedede, Nyɩsɩva -wɛ 'lɩ bɩ nuɔɔ nɩ.» 38 -ɛ -bɩ Mari wen: «-Aa, 'mɔ Kɔkɔnyɔ Nyɩsɩva a -kvannuɩgba ɔnɩɔ. De -bɩ, ɛ -hɩɛ, 'na 'mumu, 'n -hɩɛɔɔ nɩ -wɛ. -Tɛ -nu 'pɩple, kɛ- bɩ nu 'lu-mɔmumu.» -ɛ -bɩ Nyɩsɩva a lelenyɔ a 'mɩv, ɛ mu nɩ.

-Tɛ Mari mu la 'lɩ Elisabetɩ -mɔ

39 Ti ni -do a 'mu 'yri, -e -bi Mari bi 'hru wlon, 'e 'kika -ni, 'e mu 'li 'dɔ -mu' -ko 'kwli Sakali ko Elisabeti 'hven-, v 'ti 'li. 'Dɔ a 'mu, 'ki e ni 'li Sudeblɔgba a dɔgbɔ 'nyi.
 40 -Te e nyre 'li, 'ki e pa 'li Sakali a 'kayu bu, 'e pu Elisabeti 'wio.
 41 Ti ni -do a ti 'yri, 'ti- Elisabeti 'mu Mari a win 'win, -e -bi 'a 'yu -mu', -e ni 'li kwli, e -tua susue, Nyɔsɔ a -Hihiu* 'e bi 'u Elisabeti ke, 'e nu o, 42 'e 'yaa 'li win, e wen: «Nyɔsɔ nu -mu haande -mo, 'e -hi 'u nɔgbɔ a pepe 'u, ko, 'yu -bu, -di ko, e 'mu haande -mo nu -we. 43 'Mo -bu, -e 'yi nyiblo du 'pa-, 'ti- 'na Kɔkɔnyɔ a 'dii, bu di 'ne- 'na 'kayu bu di, e kee 'mu le.
 44 'Ye ke, -te -pa 'kayu bu, 'ti- 'mu -na win 'win, dɔdɔ nu o ni, 'yu -bu, -e ni 'li 'mu 'kwli, 'e -tua susue.
 45 De a 'mu, Nyɔsɔ pu la le, e di la nu, -kuo ne wɔlɔ yi, -e mo, e di e ni nu. Nɔ- nu o, ni ko plɔ a bleele.»

-Te Mari pu la Nyɔsɔ 'nyre le, 'ki 'li -wla a bible 'kwli

46 -E -bi Mari wen:
 «'Ki 'li 'na wɔlɔ a pepe ki, 'n 'bɔe Kɔkɔnyɔ a -ti 'yi.
 47 'N ko plɔ a bleele, 'ki 'u Nyɔsɔ a -ta',
 -e mo 'na Wanyɔ,
 48 -e nu o, 'mo -bu, -e mo 'a -kɔannunyo,
 'ye bu 'n 'yi nyiblo du 'pa-, e pu 'na -ti wɔlɔ -mo le.
 'E mo han-ti, kɔe ke 'ki mo bu, nyibli a hrin a hrin di e ni hla, -e mo, 'mo -mo nɔgba -mu', -e ko plɔ a bleele,
 49 -e nu o, 'Kikɔnnyɔsɔ nu 'mu haan-tebli gbagbi -mo.
 Nɔ- mo Nyɔsɔ.
 50 Nyibli a hrin a hrin -mu', -u yi pie,
 'ti-, -u =tui 'u, e di yru 'waa nyat.
 51 E ko 'klɔ, 'ki bu nu -tebli gbagbi: Nyibli -mu', -u 'yaa 'li 'waa dɔnɔ, Nyɔsɔ -gba nu le.

52 'Kɔnpu ko bodɔpu 'hven-, e -ha nu gbatɔ kle,
 kee, nyibli -mu', -u 'yi nyibli du 'pa-,
 u nu- e pu gbatɔ kle.
 53 Nyibli -mu', 'kanu ni,
 e -ha 'li haan-tebli, 'e -nyi nu.
 Dekonyibli -mo -bi, e -ha nu -tebli a pepe jre, 'e bla nu le.
 54-55 'Ti-, 'e lee la -aan 'banu,
 -e mo, e di nu la 'a dako Yisraekɔ haande -mo,
 -te 'klo te yi bu.
 Ke- e nu la Abrahamu ko 'a 'yonu a 'yonu a leele.
 'Lɔpɔde a 'mu, e 'yi -mo -hru, 'e dii ne 'a dako ki.»
 Ke- Mari nu Nyɔsɔ a 'nyre a lɔpɔpu. 56 -Te de a 'mu, e -hi, ti Mari -hi 'li Elisabeti -mo, e -we 'li hɔnpu ni ta ni, 'ti- 'e hian -mo, 'e mu 'li 'a 'dɔ 'kwli.

-Te u ko la Saan Batisi

57 Ti -mu' -ko 'yri, Elisabeti di 'u gblaa -ni, e nyre 'u ni, 'e ko 'yu nyɔbehian. 58 'Waa 'dɔ a nyibli ko 'a tugba a nyibli 'win ni, -e mo, Nyɔsɔ yru 'a nyat ni, 'e nu o haande gbagbi -mo. Nɔ- nu o, e ko nu 'hven-, 'u bibi ki, 'u ni dɔdɔ. 59 -Te 'yu ko 'wee, -e -bi u di ni, -e di e nu, u 'mu pu yi 'be. -E -bi u -hɔe bu tue 'a 'ba Sakali a 'nyre. 60 Kee, -e -bi 'a 'dii wen: «'Uɔn-, 'a 'nyre mo Saan.» 61 -E -bi nyibli -mu', -u ni -tuo ki, u wen: «De- ko 'ki Saannyre 'li, -e nu o, nyiblo du 'yi 'li -na tugba 'kwli -ni, -bu ko Saannyre?» 62 'u pu dabu, 'u 'beti 'a 'ba Sakali, 'nyre e -hɔe bu tue 'a 'yu. 63 -E -bi Sakali a 'mu, e -hua plainkɔbia gbe, u -we 'li bu 'cru 'u ki. -Te u -nyi ne e, -e -bi e 'cru 'u: «'A 'nyre mo Saan.» 64 -Te nyibli -hre de a 'mu, e 'cru, -e -bi e kee 'waa pepe le. Ti ni -do a ti 'yri, Sakali a me wle ni, 'e -tua 'pupe, 'e 'yaa 'li win, 'e -tua Nyɔsɔ a 'nyrelɔpɔpu. 65 De a 'mu, -e mu 'lu -mo, e kee 'waa

'dɔ a nyibli ɛ, kɔ, nyibli -mʊ', -v -hɔn 'lɪ Sudeblɔgba a dɔgbɪ 'nyɪ, 'b nɛɔɛ -mɔ ɛ. ⁶⁶ Nyibli a pɛpɛ, -v yɪ 'wɪn, v yɪ -hieɔɛ 'lu -mɔ ɛ, v wɛn: «'Yɪ gbe -bʊ, ɛ di -hɛ nyiblo gbagbʊ.» ɛ mɔ ɔhan-tɪ, Nyɪsʊa a 'mʊ, nɔ- =tuiɔɛ 'yie.

Sakali, nɔ- yɪ la Nyɪsʊa a win wɔn -hɛ, 'kɪ 'v -kʊan -mʊ', Saan Batɪsɪ di la nu a -ta'

⁶⁷ -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bʊ 'yʊ a 'mʊ, 'a 'baɪ Sakali, Nyɪsʊa a -Hihɪu* bɪ 'bɔb ke', Sakali a 'mʊ 'ɛ -tʊa Nyɪsʊa a win a wɔn-hɪhɛ, ɛ wɛn:

⁶⁸ «Nyibli a pɛpɛ, bʊ pʊ -aan Kʊkɔnyɔ, -ɛ mɔ Yisraɛkʊɛ a Nyɪsʊa 'nyrɛ ɛ,

-ɛ nuɔɔ, -a mʊ -bʊ, -v mɔ 'a dakɔ, ɛ kɔ 'lɪ -aan dɛ -mɔ.

ɛ nɔ- nuɔɔ, 'ɛ di -a mʊ ɔgbɛ -mɔ.

⁶⁹ 'Kɪ 'lɪ 'a -kʊannunyɔ bodɔɔ Dafɪdɪ a 'yɔnʊ a 'yɔnʊ 'nyɪ, ɛ -ha 'lɪ Wanyɔ, -ɛ nɪ 'klɪ kɪ, 'ɛ yʌ -a mɔɔɔ yɪ.

⁷⁰ -Tɪ a 'mʊ, 'a winwɔn-hanyʊ* hla laɔa nɪ, ti -hi la a ti 'yri.

⁷¹ Wanyɔ a 'mʊ, ɛ nɔ- di 'lɪ -a mʊ nyibli -mʊ',

-v -wɛn -a mʊ yɪ, kɔ, -v yraa nɛ -a mʊ a 'klɪ bʊ -ha.

⁷² ɛ yru -aan 'baɪnʊ a nyai, ɛ kɔ, 'yri -mʊ',

ɛ ɔtu la, ɛ kɔ -aan 'baɪnʊ 'hʊɛn-,

ɛ ɔtui 'bɔb nɪ.

⁷³ ɛ 'sʊb laɔa nɪ, 'kɪ 'b -aan 'baɪ Abrahamʊ ye',

⁷⁴ -ɛ mɔ, ɛ di -a mʊ 'nɪ ɔgbɛ, 'kɪ 'lɪ -aan yraanyibli a 'klɪ bʊ,

-ɛ diɔɛ nu, ɔba yɪ 'a -kʊan nɪ nɪ, -a 'nɪ ɔha hʊannʊ pie,

⁷⁵ kɔ, -a 'mʊ 'a -kʊan nu -tɛɛ, ti a pɛpɛ, -a di 'nɛ- 'klɔ kɪ -hi, ɔwɪ yɪ, nyibli -mʊ', ɛ kɔɔ win kɪ.

⁷⁶ -Mɔ -bʊ, -ɛ mɔ 'na 'yʊ gbe, v di daa -mʊ -Tɪ'yɪ'bʊanyɪsʊa a winwɔn-hanyɔ,

-ɛ nuɔɔ, -mɔ di 'hru 'nyɛɛ -nɪ, ɔmʊ 'hru yɪ kla,

-tonyibli a ɔwɪ 'mʊ -mɔ -wɛ, 'tɪ- Kʊkɔnyɔ a 'mʊ, ɛ 'mʊ di,

⁷⁷ ɔmʊ Nyɪsʊa a dakɔ -lee -nɪ, -ɛ mɔ,

Nyɪsʊa di 'wɔwla 'waa -teblɪ 'kukui, ɛ 'mʊ ɔnʊ wa,

⁷⁸ -ɛ nuɔɔ, Nyɪsʊa a ɔwɪb nɔ yɪ, ɛ kɔ,

'ɛ yru nyibli a nyai.

ɛ yɪ -nyɪ -a mʊ -nyrɛ, -ɛ -hʊɛn 'lɪ yakɔ 'kwli,

⁷⁹ -nyrɛ a 'mʊ, ɛ 'mʊɔb nu, nyibli -mʊ',

-v nɪ 'lɪ halɔ 'nyɪ,

ɛ kɔ, -v yɪ 'kʊkʊb a hʊannʊ pie,

v 'mʊ ɛ yru,

ɛ 'mʊɔb nu -wɛ, kʊbʊwɛɛnɛ 'mʊ 'nɛ- -a mʊ 'nyɪ nɪ.»

ɛ nɔ- mɔ Sakali a -wla a win.

⁸⁰ 'Yʊ a 'mʊ, -ɛ mɔ Saan, ɛ kui nɪ. 'A Nyɪsʊa a nʊɛɛ yɪ bii la klɛ. -Tɛ ɛ -ku 'kɪ, 'kɪ ɛ 'tɪ 'lɪ -tɪtɛ -mʊ', nyibli 'yɪ 'lɪ 'tɪ. 'Kɪ ɛ nɪ 'lɪ -nɪnɪ, ti 'ɛ nyre 'b, 'kɪ bʊ -tʊa 'a -kʊan a nunuo, 'kɪ 'lɪ Yisraɛkʊɛ 'nyɪ.

2

-Tɛ Mari kɔ la -Yusu, 'kɪ 'lɪ Betelemɔdɪɔ 'kwli (Matie 1.18-25)

¹ Ti a 'mʊ 'yri, Romakʊɛ a 'kʊn gbagbʊ -bɪ nɪ la 'b. 'A 'nyre mɔ Ogustɪ. 'Kʊn Ogustɪ a 'mʊ, ɛ nɔ- mɔ la Romakʊɛ a 'blɔgbɪ a pɛpɛ a 'kʊn gbagbʊ. -Nyrɔwɔ ɔɔb, 'ɛ lee nɛ 'a -kʊannunyibli, 'kɪ bʊ -hre la 'a 'blɔgbɪ a nyibli a pɛpɛ, ɛ wɛn: «'A -nɛ nyiblo 'bʊ nɪ 'b, bʊ mʊ 'lɪ 'a dɔnʊ a 'dɔɔ 'kwli, 'kɪ v di 'lɪɔ 'lɪ -hree -nɪ.» ² Nyibli-hrede a 'mʊ, ɛ mɔ la 'a yɪ-hɛdɛ ɔnɔɔ. Ti a 'mʊ 'yri, nyiblo -bʊ, -ɛ mɔ Kiliniustɪ, ɛ nɔ- mɔ la Silibɔgba a -gʊbʊnʊma.

³ ɛ nɔ- nuɔɔ, 'a -nɛ nyiblo 'bʊ nɪ 'b, 'ɛ mi 'lɪ 'a dɔnʊ a 'dɔɔ 'kwli, -ɛ diɔɛ nu, v 'mʊ 'lɪɔ 'lɪ -hree -nɪ.

⁴⁻⁵ Ti a 'mʊ 'yri, nyɪbɛyʊ -mʊ', -ɛ mɔ Sosefʊ, ɛ kɔ Mari 'hʊɛn-, 'kɪ v 'tɪ 'lɪ 'dɔɔ -mʊ', -ɛ mɔ Nasaletɪ, 'kɪ 'lɪ

Galileblugba 'kwli. Mari a 'mu, ε ni la 'kwli, 'ki 'li Nyɩsɩva a 'klɩ 'kwli. Ε kɔ Sosefu 'hɛn-, υ 'yɩ buɩ na yɩ bu -pu. Kεε, Sosefu, ε nɔ- di□e kɔ. Sosefu a 'mumu a 'mu, 'ki ε kɔ 'li 'dɩɔ -mu', υ dεε Betelemu, 'ki 'li Sudeblugba 'kwli. 'Kɩ Betelemu a 'mu 'kwli, 'ki Sosefu a 'baɩ gbagbu, -ε mɔ la bodɩɔ Dafidɩ, ε kɔ la 'li -wε. Ε nɔ- nu□o, Sosefu kɔ Mari 'hɛn-, 'υ -hɔn 'li Nasaletɩdɩɔ 'kwli, 'υ mu 'li Sosefu a □gbetu a 'dɩɔ 'kwli, -ε mɔ Betelemu, -ε di□e nu, υ 'mu 'li □nu 'li -hree -ni. ⁶⁻⁷ -Tε υ nyre 'li Betelemudɩɔ 'kwli, -ε -bɩ 'dɩɔ a 'kayo a pepe 'yii 'li ε, 'ki 'υ 'dagbɩ -mɔ. Ε nɔ- nu□o, 'υ mu 'li 'wlugba-teblɩ a 'kayu -bɩ bu. -ε -bɩ ti -mu' -kɔ 'yri Mari di 'υ □gblaa -ni, ε nyre 'υ ni, 'ε kɔ 'a yɩ-heyu. 'Yu a 'mu, ε mɔ nyɩbeyu □niɔ, 'ε 'hɩnhɩan□a danɩ ε, 'ε pɩa 'li□ɩ 'wlugba-teblɩ a dedihu 'kwli bu.

Nyɩsɩva a lelenyɔ le la blabl'yie□tunyɔ, -ε mɔ: Aan Wanyɔ kɛ ni

⁸ 'Tɔ', 'ki blabl'yie□tunyɔ ni la 'υ Betelemudɩɔ □hlɔn, 'υ □tui la 'waa blabl'yie. ⁹ Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bɩ Nyɩsɩva a lelenyɔ 'hru □nu yɩ, Nyɩsɩva a -nyre 'ε □glaa 'li □nu, 'ε yɩ wlɩn. Nyɩsɩva a -nyre a 'mu, ε kɔ 'a lelenyɔ a 'mu 'hɛn-, υ nu- pu 'li □nu huannu 'kwli. ¹⁰ Kε- Nyɩsɩva a lelenyɔ a 'mu, ε pɩ □nu yɩ: «A 'ni 'pie 'li huannu. 'N ya 'a mu □haantitie yɩ. Ε mɔ dɔdɔde gbagbu □niɔ, 'ki 'υ 'aan dako a pepe -mɔ. ¹¹ □Haantitie a 'mu, ε nɔ- bu: Kɩke a -nyrɔwɔ -bu 'kwli, 'aan Wanyɔ kɛ ε ni. 'Kɩ υ kɔɔ 'nε□ε Betelemudɩɔ 'kwli, -ε kɔ 'kwli bodɩɔ Dafidɩ kɔ la 'nε- wε. Ε nɔ- mɔ Wanyɔ -mu', Nyɩsɩva pu la ε, ε di la 'a mu yɩ ya. Wanyɔ a 'mu, ε nɔ- mɔ Kɔkɔnyɔ, -ε kɔɔ nyibli a pepe win kɩ. ¹² -Tε a di 'a yuyruo nu, ε nɔ- bu: 'Ba mu 'dɩɔ, ba pa 'li 'wlugba-teblɩ a 'kayu bu. 'Kɩ a di 'li 'yupanu bu -yεε -ni, υ 'mu□b danɩ ε 'hɩnhɩan -ni, υ

'mu 'li□ɩ 'wlugba-teblɩ a 'mu, 'waa dedihu 'kwli bu -pɩa -ni. -ε -bɩ Wanyɔ a 'mu, ε nɔ- =niɔ.» ¹³ Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bɩ Nyɩsɩva a lelenyɔ -huɔhuɩ -bɩ □glaa 'li yɩ-hεlɛlɛnyɔ -mu' ε, 'υ pɩ Nyɩsɩva 'nyre ε. Kε- υ pɩ: ¹⁴ «Nyɩsɩva, -ε ni 'li yako 'kwli, ε kɔ -tɩ a 'yɩ'buɩba, kɔ, 'ε yɩ nyibli -mu', -υ ni 'nε- tutu kɩ kibuwεenle -nyi, 'ki 'υ 'waa nɛε a -ta'»

¹⁵ Nyɩsɩva a lelenyɔ a 'mu, bu pu 'ki ε, -ε -bɩ υ -hɔn 'υ blabl'yie□tunyɔ a 'mu 'huɩ, 'υ mu 'li yako 'kwli. -Tε υ -hɔn 'υ □nu 'huɩ, -ε -bɩ blabl'yie□tunyɔ a 'mu, υ wen: «Ba mu 'li Betelemudɩɔ 'kwli, -a 'mu 'yupanu a 'mu 'ye, -kɔtɩ Kɔkɔnyɔ lee nε -a mu.» ¹⁶ Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bɩ υ bi 'hru wlɔn. 'Tɩ- υ 'mu 'li 'yupanu a 'mu, 'a kɔɔle' nyre mɔ mu, 'ε mɔ □han-tɩ, 'ki υ yεε 'υ Mari kɔ Sosefu kɔ 'yupanu a 'mu 'hɛn- bu, 'yupanu a 'mu, 'υ 'hɩnhɩan□a danɩ ε, 'υ pɩa 'li□ɩ 'wlugba-teblɩ a dedihu 'kwli bu. ¹⁷ -Tε υ 'ye 'yu a 'mu, -ε -bɩ -tɩ a pepe -mu', Nyɩsɩva a lelenyɔ lee wen □nu, υ na 'a pepe -mɔ ε, 'ki 'υ nyibli a pepe ye'. ¹⁸ -Tε υ 'win -tɩ a 'mu, blabl'yie□tunyɔ na -mɔ ε, -ε -bɩ ε kεε □nu ε. ¹⁹ -Tɩ a pepe a 'mu, ε 'yɩ Mari -mɔ -hru, 'tɩ- 'ε nεε □nε □wɩb kle 'a -nε ti. ²⁰ -Tε blabl'yie□tunyɔ a 'mu, υ -mε kle, -ε -bɩ υ pɩ Nyɩsɩva 'nyre ε, -tε ε -nu, 'ε ya □nu 'a lelenyɔ yɩ, kɔ, 'ε nu□o, 'υ 'ye 'yupanu a 'mu. 'Tɩ- -teblɩ a pepe, Nyɩsɩva a lelenyɔ lee □nu, kɔ 'waa □gbetu, υ 'ye, 'a pepe a 'mu, 'ε mɔ □han-tɩ, 'ε mu 'lu -mɔ.

-Tε υ □tue la Mari a 'yu -Yusunyre

²¹ -Nyrɔwɩ ni □blɛn□blɛn bu -hi, -ε -bɩ ti -mu' -kɔ 'yri υ di 'υ 'yu a 'mu yɩ 'bεε -ni, ε nyre 'υ ni, 'υ 'bε□ε yɩ, □wɩ yɩ, -tε Moise a tete pɩ, -ε mɔ, 'yu 'bu kɔ -nyrɔwɩ ni □blɛn□blɛn, bu 'bε□ε yɩ, 'υ -nyi 'yu a 'mu -Yusunyre, -ε mɔ 'nyre

-mu', Nyɩsua a lelenyo too la 'a 'dii, -te e 'ye la 'kwli ni ni.

-Te v gba la -Yusu 'Klɩsv, 'ki 'li Nyɩsua a 'kagbau bu

22 -Te -nyrowi gbi -hi, -e -bi ti nyre 'u ni, 'ki Sosefu ko Mari 'hven- bu -ha -cohlɔn*, -e diɛe nu, Nyɩsua a -cohlɔnpinyo* 'muɔv pi, 'ki 'u Nyɩsua ye', Mari bu 'sii 'u yi a -ti. E no- mo tete -bi, Nyɩsua -nyi la 'a winwlon-hanyo* Moise, ti -hi la ti a 'yri la, 'ki 'u 'a -ne nɔgba, -e =gbla, 'a yi'siile a -ta'. -E -bi v gba 'yu ni, 'ki 'li Nyɩsua a 'kagbau bu, -e ni 'li Jrusredɔ 'kwli, -e diɛe nu, v 'mu 'liɔti -ha, v 'muɔv Nyɩsua -nyi, 'ki 'u 'a -kvan a -ta', 23 ɔwi yi, -te v nu 'a 'ciɔru, 'ki 'li Nyɩsvacrien 'kwli, -e mo: «'A -ne nɔgba a yi-hayu, -e mo 'yu nyibeyu, v diɛe 'ni -ha, v 'muɔv Nyɩsua -nyi.» 24 'Ti- e 'mu -hi, -e -bi v pi -cohlɔn a 'mu ni, Nyɩsua a tete -hɛ, 'ki 'u nɔgba, -e =gbla a yi'siile a -ta'. -cohlɔndu a 'mu, e mo la pale-hungbo ni 'hven, -u'v-hungboyrɔ ni 'hven.

-Te Simeo hla la -Yusu a -ti

25 E ko nyiblo ɔdu, 'e 'ti 'li Jrusredɔ 'kwli. 'A 'nyre mo Simeo. Simeo a 'mu, 'a 'klo 'sii 'u yi, 'e ɔtui 'u Nyɩsua 'u. Wanyo -mu', Kɔkɔnyo Nyɩsua pu la le, e di la ya, e 'mu 'a dako wa, e no- ko 'lɩdidie Simeo a 'mu, e yi -ple. 'Ki Nyɩsua a -Hihiu* ni 'uɔv ke'. 26 Nyɩsua a -Hihiu a 'mu, e lee laɔa ni, -e mo, e 'yi la 'liɔti 'li -we bu 'ku la, 'bu mo, 'bu 'yi Wanyo a 'mu 'ye. 27 Nyɩsua a -Hihiu ni -do a 'mu, e no- ko 'klɩ -nuɔo, 'e mu 'li Nyɩsua a 'kagbau bu. Bu ni ki 'u bu, -e -bi -Yusu a 'bai ko 'a 'dii 'hven-, v nu- -di, 'u ya -Yusu a 'mu, de -mu', Nyɩsua a tete hɛ, v 'muɔv nu. 28 Bu 'ye 'ki ɔnu, -e -bi e -ha ɔnu 'yu a 'mu -ji', 'e 'bleɛe kva, 'e -nyi Nyɩsua 'wio, e wen:

29 «Kɔkɔnyo o,

-we 'li -bu daa 'ki 'li 'mu bu ni, ɔbu 'ku,

'ki 'li plo a bleele 'kwli,

-e nuɔo, de -mu', -pu la 'li, e muu ke 'lu -mo.

30-31 Wanyo -mu', -pu la le, -di la ya,

'ki 'u dako a pepe a wowa a -ta',

'na 'ye ye keɛe ni.

32 Wanyo a 'mu, e no- mo -nyre.

E no- diɛe nu, dako a pepe, v 'muɔv le yru,

-e mo, -mo mo Nyɩsua.

E diɛe 'ni nu -we, -na dako Yisraekve,

v 'mu -ti a 'yi'hubua ko.»

33 -Ti a pepe a 'mu, Simeo -hla, 'ki 'u -Yusu a -ta', e kee ne 'a 'dii ko 'a 'bai 'hven- a ɔwli le. 34 Simeo ni -do a 'mu, e -hva Nyɩsua 'klɩ, 'ki bu nuɔo ɔhaand- mo. -E -bi ke- e pi 'ki Mari yi: «Nyɩsua lee 'ne- 'yu -bu -tutu ki, -e diɛe nu, 'ki 'li Yisraekve 'nyi, nyibli -huohɔi, -u diɛe nua yi bu pu, Nyɩsua 'mu ɔnu wa, kee, nyibli -mu', -u 'ye ni diɛe nua yi bu ni pu, Nyɩsua 'mu ɔnu -bati le -puv -ni. 'Yu a 'mu, e no- diɛe nyibli -too -ni, -e mo Nyɩsua ni -kvan, kee, nyibli -huohɔi di 'ni hɩa, 'ki bu 'win Nyɩsua a 'Yu a 'mu 'a win. 35 E diɛe 'ni nu -we, nyibli -huohɔi a -huhli-ti -mu', v yi 'lu -mo le -hie, e 'mu pepe' bi. -Na 'mumu, 'kla -di -mu -wliye 'ya, e di 'wi- -te v 'ye ni pu wen -mu ta-wɔnphien 'kwli.» Ke- Simeo -pu.

-Te Nyɩsua a winwlon-hanyo Hana hla la -Yusu a -ti

36 E ko nɔgba ɔdu -we. 'A 'nyre mo Hana. E mo Nyɩsua a winwlon-hanyo* ɔniɔ. 'A 'bai a 'nyre mo Fanɛ. E pi Aseɔtugba. E -we la 'yi dtakti. -Te e 'tɛ mo la nyrayotayu, 'ki e koo la 'u nyibɔ. E koɔo 'hven-, v nu 'yri ni ɔhlon'hven, 'ti- 'a nyibɔ a 'mu, 'a -ti 'e -we. 37 E 'yi 'ki nyibɔ -ko de, 'e ni 'klo -nuni, 'e nu 'yri a (84) -wli ni -hen ɔtu 'u -hen. 'A -ne ti,

'to ko 'nyre 'hven-, ε 'cibi 'li Nyɩsɩva a 'kagbau bu nu. Nyɩsɩva a -kvan, ε ni, ε nɔ- mɔ bu [ci]*, kɔ, bu da Nyɩsɩva. ³⁸ Ε kɔ Simeɔ 'hven-, υ nyre 'v ti nu -do 'yri, 'ε -nyi Nyɩsɩva 'wio, 'kɩ 'v -Yusu a -ta', kɔ, Jrusre a nyibli a pepe -mu', -υ yɩ [ɩ] -ple, 'kɩ Nyɩsɩva bu wa 'a dakɔ, υ nu- ε yɩ -Yusu a -ti -lee -ni.

-Te Mari kɔ Sosefv 'hven-, υ [ɩ]hian la -mɔ, 'v mu la 'li Nasaleti, υ kɔ -Yusu 'hven-

³⁹ -Te Mari kɔ Sosefv 'hven-, υ -we -tebli a pepe a 'mu, Nyɩsɩva a tete -hve, 'a nunuo -mɔ, -ε -bi υ -me kle, 'v mu 'li 'waa 'dɔɔ -mu', -ε mɔ Nasaleti, 'kɩ 'li Galileblugba 'kwli. ⁴⁰ 'Yu a 'mu, υ -kɔ, ε kui ni, kɔ, 'ε ni 'kɩ, Nyɩsɩva 'ε -nyi [e] [tɔ]. Nyibli a pepe yɩ [ɩ] 'nu 'ye, -ε mɔ, Nyɩsɩva nuε [ne] ni.

-Te -Yusu mu la 'li Nyɩsɩva a 'kagbau bu, ε kɔ tetetɔɔnyv 'hven-, 'v pv la toto, 'kɩ 'v Nyɩsɩva a -ta'

⁴¹ 'A -ne 'yrv, -Yusu a 'dii kɔ 'a 'bai 'hven-, υ mi la 'li Jrusredɔ 'kwli, le'mimle, -ε mɔ Paki a -ti. ⁴² -Te -Yusu kɔ la 'yri ni -pu [tu] 'v 'hven, ε nɔ- mɔ 'a yɩ-hede, 'kɩ bu mu le'mimledv a 'mu kɩ, ε kɔ 'a 'dii kɔ 'a 'bai 'hven-, [wɩ] yɩ, -te υ ni [e] le. ⁴³ -Te le'mimle -we 'li, -ε -bi -Yusu a 'dii kɔ 'a 'bai 'hven-, υ [ɩ]hian -mɔ, 'v mi 'li 'waa 'dɔɔ 'kwli. Kee, -Yusu -mɔ -bi, ε 'yɩ -mu. 'Kɩ ε 'tɩε ni 'li Jrusredɔ 'kwli. 'A 'bai kɔ 'a 'dii 'hven-, υ 'yɩ 'v [v] [dedede] 'hu -yi. ⁴⁴ 'Waa [wɩ]v daa [ne], -Yusu kɔ 'hrunanyv -bi 'hven-, nu-mi. Bu na -nyrɔwɔ 'mumu a 'hru, -ε -bi υ -tua 'a le [m]muvɔ, 'kɩ 'li 'waa 'dukve kɔ 'waa yiyinyibli 'nyi. ⁴⁵ -Te υ 'yɩ 'kɩ [ɩ] 'ye, -ε -bi υ -me kle, 'v mu 'li Jrusredɔ 'kwli, υ 'mu [v] 'yie le [m]vɔ -ni, keε, υ 'yɩ [ɩ] 'ye. ⁴⁶ -Nyrɔwɩ ni ta a -nyrɔwɔ 'kwli, -ε -bi υ 'ye [e] ni, 'kɩ 'li Nyɩsɩva a 'kagbau bu, 'ε ni bu, 'kɩ 'li -Juukve* a tetetɔɔnyv 'nyi, 'ε pɩ [n]v nva yɩ bu, 'ε yɩ [n]v le

'beti -ni -we. ⁴⁷ 'Yu bu di 'mu le ni, bu di [tɔ]v a 'mu kɔ, kɔ, bu di 'waa le'beti-tebli a kle-hɩhiale nu, ε keε nyibli -mu', -υ ni -tuo kɩ a [wɩ]v le. ⁴⁸ -Te 'a 'dukve 'ye [e], -ε -bi ε keε [n]v le, -ε -bi 'a 'dii wen: «De kɔ -mɔ nu 'a nunuo le 'li, [n]v pɩ 'li -a mu hvannv 'kwli? -Na 'bai kɔ 'mu 'hven-, [wɩ]lekeεle 'kwli -a [m]ve 'li -mu le.» ⁴⁹ -ε -bi ε [tu] [n]v [wɔ]n, ε wen: «De- kɔ -ti 'a [m]ve 'mu le 'li? [Bɩ] a 'yɩ 'a yiyie -kɔ, -ε mɔ, 'kɩ 'n di 'ne- 'na 'Bai Nyɩsɩva a 'kagbau bu ni?» ⁵⁰ Kee, -ti a 'mu, ε hle [n]v yɩ, υ 'ni -yru [o] l [ɩ] le.

⁵¹ -Te ε -hi, -ε -bi -Yusu kɔ [n]v 'hven-, υ -me kle, 'v mu 'li Nasaleti, -ε mɔ 'waa 'dɔɔ. Ε [tu] 'v [n]v ni 'a ne ti. -Tebli a pepe a 'mu, -ε mu 'lu -mɔ, ε 'yɩ 'a 'dii -mɔ -hru. 'A pepe ni 'li 'a [wɩ]v kɩ. ⁵² -Yusu kui la ni, kɔ, 'a [tɔ] 'ε yɩ la kle -bii -ni, Nyɩsɩva kɔ nyibli 'hven-, 'v nuε la [a] dɩakɩ.

3

-Te Saan Batisi hle la Nyɩsɩva a -ti, kɔ, -te ε pɩ la nyibli 'nie 'lu le (Matie 3.1-12; Makɩ 1.1-8; Saan 1.19-28)

¹⁻² -Te 'yri gbi -hi, -ε -bi Saan, -ε mɔ Sakali a 'yu, 'kɩ ε 'tɩε ni 'li -tɩte -mu', nyibli 'yɩ 'li 'ti, Nyɩsɩva 'ε da [a], ε wen: «Lee 'na -ti nyibli.» Ti a 'mu 'yri, Romakve a 'kun gbagbu Tibeli, -te ε bi la gbata kɩ, 'a 'yri ni -pu [tu] 'v [h]un a 'yrv [n]ɔɔ. Pɩstɩ Pilati, ε nɔ- mɔ Sudeblugba a -gulɩnɩma. Helɔɔɔ, ε nɔ- kɔɔ Galileblugba win kɩ. 'A 'diayɩ Filipu, ε nɔ- kɔɔ Yituleblugba win kɩ, kɔ Trakonitublugba 'hven-. Lisaniast, ε nɔ- kɔɔ Abilenublugba win kɩ. Hanɩ kɔ Kaifv 'hven-, υ nu- mɔ Nyɩsɩva a -cɔhɩnpinyv* a nyibli gbagbu. ³ -ε -bi Saan a 'mu, ε bi 'hru wɩn, 'ε mu 'li 'nie -mu', υ deε Suden wien, 'ε -tua 'blugbakɩɩa -mu', -ε ni 'v 'nie wien a kunna. 'Bu yɩ ni 'ple, 'ε

'yee 'li win, 'e yi nyibli -lee -ni, e wen: «Ba yru□o, 'ki 'li 'aan □wli ki, -e mo, a ni yunyre-tebli, 'ki 'u Nyisua ye'. Ba hie 'u yunyre-tebli a 'mu bu, ba -nyi 'aan 'klo a pepe Nyisua, Nyisua 'mu 'aan yunyre-tebli 'wuwla -ni, 'mu 'a mu 'nie 'lu pu.»⁴ -Te Saan yi -ti a 'mu ni hle, -e -bi -ti -mu', Nyisua a winwlon-hanyo Esai 'cru la, 'ki 'li Nyisua crten 'kwli, ti □du -hi la a ti 'yri, e nyre 'u ni. -Ti a 'mu, e no -bu:

«Nyisua wen 'ni:
Nyiblo □du, -te -mu', 'du bii 'li yi, 'ki e di 'li 'ti.
'Bu mo, 'bu yi ni hle, e di 'yaa 'li win,

e 'mu le pu:
'Hru -bu, Kōkōnyo di na, ba 'sii □ne yi, 'ti- Kōkōnyo a 'mu, e 'mu di. E 'wi yi, 'aan 'klo bu 'sii 'u yi, -e di□e nu, a 'mu -mo -we, 'ti- Kōkōnyo 'mu di.

⁵ Ba ka 'nihanni a pepe, ko, ba wa dugbi a pepe, -e di□e nu, 'hrii 'mu ki bu -ween -ni.
'Hrii -mu', -u 'yi 'li yi ble -nyraa -ni, ba 'sii □nu yi -we, 'a de -mu', -u nyre yi, ba □hrenti □nu.

⁶ -E -bi Wanyo -mu', Nyisua di ya, nyibli a pepe di□e 'ni 'ye.»

⁷ Nyibli -huohu, u nu- mi 'li Saan -mo, -e di□e nu, e 'mu □nu 'nie 'lu pu. Ke- e pi nyibli a 'mu yi, e wen: «A mu -mu', a kee nyibli, 'aan nunuklo 'e nyre yi, -wen hro. Nyisua a yru 'tie kwle 'a mu ni. A 'ni 'puu 'li le, -e mo, a -we 'li ba 'gba□a ye' ci ni. ⁸ 'Ti- 'mu 'a mu 'nie 'lu pu, ba nu □haan-tebli, u 'mu□u 'ye, -e mo, a hie 'u de 'kuku, a ni bu, 'a -nyi 'aan dionu Nyisua. A 'ni 'puu 'li le, -e mo, a mo -aan 'bai gbagbu Abrahamu a 'yonu □nu, 'a -ti, Nyisua 'yi 'li□i 'li -we bu puu ne 'a mu yru le. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, Nyisua

-we 'li bu nu□o ni, 'hi -bu, bu -he Abrahamu a 'yonu ni. ⁹ U -we -mo, 'ki bu nu 'duwe, bu hla 'a -ne tugbe □du, -e 'ye ni tu 'kui, u 'mu□u 'to pu. E □hen 'nyre, -e mo, Nyisua -we -mo, 'ki bu puu nyibli -mu', -u 'ye ni □tuu 'u□u 'u -bati le.»

¹⁰ Ke- nyibli -mu', -u ni -tuo ki, u pi, 'u yi□i 'beti -ni: «De a 'di -bi -a di nu 'li?» ¹¹ -E -bi e □tu □nu □won, e wen: «Nyiblo 'bu ni 'u, 'bu ko wlawli ni 'huen, bu -ha 'li wlawlu ni -do, bu -nyi□e nyiblo -mu', -e 'yi 'a de -ko. Nyiblo 'bu ni 'u, 'bu ko didide, bu -nyi 'a -bi -mu', -e 'yi 'a de -ko.» ¹² E ko 'bluwli'tuny, 'u mu 'li□i -mo -we, -e di□e nu, e 'mu □nu 'nie 'lu pu, u wen: «Tōonyo, de a 'di -bi -a di nu 'li?» ¹³ -E -bi e □tu □nu □won, e wen: «-Tie -mu', Romakue a naanyu pu le, nyibli bu 'pee -ni, a 'ni 'puu 'u□u de 'lu. 'A -tee, no- ba 'ti.» ¹⁴ 'Seyo mu 'li□i -mo -we, u wen: «-Aan 'mumu, de -a di nu 'li?» -E -bi e □tu □nu □won, e wen: «A 'ni 'nuo 'li 'kli, a 'ni 'haa 'li nyibli 'wli □jre. A 'ni 'puu 'li nyibli hi kle, 'ki 'u de -mu', u 'yi -nu a -ta', -e di□e nu, u 'mu 'a mu 'wli -nyi a -ti. 'Aan 'peewli nu 'a mu -tee. A 'ni 'puu 'li□i 'yiyriwli □du ki.»

¹⁵ Nyibli a pepe, u ni 'u -pleele'. U nu- mo -bi, u wen 'ni, -bakle, Saan, no- mo Wanyo -mu', Nyisua pu la le, e di la ya, 'ki 'u dako a wowa a -ta'. ¹⁶ Ke- Saan pi □nu yi, e wen: «'Mo -bu, 'nie, e no- 'n pi 'a mu 'lu le. Kee, nyiblo -bi di 'ni di. No- di 'u 'mu ke' kue. No- di 'kli ki ni, e 'mu 'u 'mu -hi, 'ki 'li Nyisua a 'nyre 'kwli. 'Mo -bu, 'n 'yi nyiblo □du 'pa-, 'ki □bu di□e -hee -ni, 'ki 'u 'a -ne -kuande □du a -ta'. Nyiblo a 'mu, -e di di, Nyisua a -Hihiu*, ko na -bu, -e yi wlu, e no- e di 'a mu -nyi. ¹⁷ Nyiblo a 'mu, e di 'wi- kubule□hlonnyo yi, -e 'ble -nmahen kua, e di nu, e 'mu -kubu le □hlon, 'bu □hlon -kubu a 'mu le, e 'mu□u bu □tu, e 'mu 'a □tutui 'to pu, 'ki 'li na -mu', -e 'ye ni jre 'nyi.»

18 □Tɔ a gblegble a 'mu, Saan pi, ε nɔ- kɔ 'kwli ε nεε 'li, 'ε pi nyibli Nyɩsua a □haantitie.

19 Kεε, -ε -bi -gulɔnuma Helɔdi, ε nɔ- Saan -kii la ni, -ε nu□o, Helɔdi a 'mu, ε nɔ- -ha la 'a 'diayi nuɔba -ji', kɔ, 'ε nu la yinyre-tebli -hɔhɔbi -bi. 20 -Tε Saan -kii la□a, -ε -bi Helɔdi a 'mu, ε nu la yinyrede -bi de. Ε nɔ- mɔ bu pu la Saan a 'mu □ji'.

Saan, ε nɔ- pu la -Yusu 'nie 'lu (Matie 3.13-17; Makɩ 1.9-11)

21 -Tε υ 'tiε 'yεε la Saan □ji' ni pi, 'ti- Saan 'mu nyibli a pεpe 'nie 'lu lε pu, -ε -bi -Yusu nyre 'υ ni, Saan 'ε pu□υ 'nie 'lu, -Yusu 'ε -tua Nyɩsua a dida. Ε ni 'li Nyɩsua a dida 'kwli, yako 'ε -ki wlon, 22 Nyɩsua a -Hihiu* 'ε □tu 'υ□υ 'lu, □wi yi, -tε -hungbe 'yε ni □tu 'υ□υ 'lu, 'ti- 'υ 'win Nyɩsua a win, 'ε -hɔn 'li yako 'kwli, 'ε pi lε: «-Mɔ mɔ 'na 'Yu ni -do, 'n nυε -ni -tεε. -Nie 'mu dɔdɔ.»

-Yusu a 'bainυ (Matie 1.1-17)

23-38 Dε a 'mu bu -hi, -ε -bi -Yusu □tu -kvan -wlu. Ti a 'mu 'yri, ε -wε 'li bu kɔ la 'yri a (30) -wlv □tu 'υ -pu ni. Nyibli a □wl wεn 'ni, Sosefv -mɔ 'a 'bat. Sosefv a 'mu, 'a 'bainυ a 'nyre, nɔ- -bu:

Nyɩsua, ε nɔ- nu Adamυ,
 Adamυ 'ε kɔ Seti,
 Seti 'ε kɔ Henɔsi,
 Henɔsi 'ε kɔ Kaina,
 Kaina 'ε kɔ Maleleeli,
 Maleleeli 'ε kɔ Saledi,
 Saledi 'ε kɔ Henɔki,
 Henɔki 'ε kɔ Matusala,
 Matusala 'ε kɔ Lameki,
 Lameki 'ε kɔ Noe,
 Noe 'ε kɔ Semυ,
 Semυ 'ε kɔ Afasadi,
 Afasadi 'ε kɔ Kainamυ,
 Kainamυ 'ε kɔ Sala,
 Sala 'ε kɔ Ebeli,
 Ebeli 'ε kɔ Faleki,
 Faleki 'ε kɔ Yrago,
 Yrago 'ε kɔ Seluku,

Seluku 'ε kɔ Nako,
 Nako 'ε kɔ Tala,
 Tala 'ε kɔ Abrahamυ,
 Abrahamυ 'ε kɔ Yisaki,
 Yisaki 'ε kɔ Sakɔbu,
 Sakɔbu 'ε kɔ Juda,
 Juda 'ε kɔ Falest,
 Falest 'ε kɔ Esromυ,
 Esromυ 'ε kɔ Ani,
 Ani 'ε kɔ Adime,
 Adime 'ε kɔ Aminada,
 Aminada 'ε kɔ Naaso,
 Naaso 'ε kɔ Sala,
 Sala 'ε kɔ Bvasi,
 Bvasi 'ε kɔ Jobedi,
 Jobedi 'ε kɔ Yisai,
 Yisai 'ε kɔ Dafidi,
 Dafidi 'ε kɔ Nata,
 Nata 'ε kɔ Matata,
 Matata 'ε kɔ Mena,
 Mena 'ε kɔ Melea,
 Melea 'ε kɔ Eliakimυ,
 Eliakimυ 'ε kɔ Sonamυ,
 Sonamυ 'ε kɔ Sosefv,
 Sosefv 'ε kɔ Suda,
 Suda 'ε kɔ Simeɔ,
 Simeɔ 'ε kɔ Lefi,
 Lefi 'ε kɔ Matati,
 Matati 'ε kɔ Solimυ,
 Solimυ 'ε kɔ Eliese,
 Eliese 'ε kɔ Jesu,
 Jesu 'ε kɔ Eli,
 Eli 'ε kɔ Elɔmadamυ,
 Elɔmadamυ 'ε kɔ Kosamυ,
 Kosamυ 'ε kɔ Adi,
 Adi 'ε kɔ Melki,
 Melki 'ε kɔ Neli,
 Neli 'ε kɔ Salatieli,
 Salatieli 'ε kɔ Solobabeli,
 Solobabeli 'ε kɔ Yresa,
 Yresa 'ε kɔ Soana,
 Soana 'ε kɔ Soda,
 Soda 'ε kɔ Soseki,
 Soseki 'ε kɔ Semie,
 Semie 'ε kɔ Matatiasi,
 Matatiasi 'ε kɔ Maati,
 Maati 'ε kɔ Nagai,
 Nagai 'ε kɔ Esri,
 Esri 'ε kɔ Nahomυ,
 Nahomυ 'ε kɔ Amosi,
 Amosi 'ε kɔ Matatiasi,
 Matatiasi 'ε kɔ Sosefv,
 Sosefv 'ε kɔ Sanai,
 Sanai 'ε kɔ Melki,

Melki 'e ko Lefi,
 Lefi 'e ko Matati,
 Matati 'e ko Heli,
 Heli 'e ko Sosefu,
 -e -bi nyibli a □wli wen 'ni,
 Sosefu, e no-ko -Yusu.

4

-Te 'kuo -hwin a nyiblo gbagbu □tεε la 'v -Yusu le*
 (Matie 4.1-11; Maki 1.12-13)

¹ Nyisva a -Hihiu* koo -Yusu win ki pepe. -Yusu a 'mu, e no- hōn 'li 'nie -mu', -e mo Suden wien, Nyisva a -Hihiu a 'mu, 'e gba 'li□i -te -mu', nyiblo □du 'yi 'li 'ti. ² -E -bi 'kuo -hwin* a nyiblo gbagbu, ke- e pi, 'e yi 'v -Yusu le □tεε -ni, -e di□e nu, e 'mu -ti 'wla, 'ki 'v 'a 'Bai Nyisva ye', 'e □tεε 'v□v le, 'ki 'li -nyrowi a -wli ni 'hwen 'kwli. 'Ki 'li -nyrowi a 'mu 'kwli, -Yusu □ci* ni. -Te e -hi, -e -bi 'kanv -tva la 'a nunuo. ³ -E -bi 'kuo -hwin a nyiblo gbagbu wen: «'Bu mo, □ni mo Nyisva a 'Yu, lee 'hio -bu, bu -he 'floo.» ⁴ -E -bi -Yusu □tu□o □wōn, e wen: «'D 'cri□i ni, 'ki 'li Nyisvacrien 'kwli, -e mo, e 'yi didide ni -do 'pa-, e 'ni -nu□o h□i, -tonyiblo 'ni -ni□i 'klo.»

⁵ -Te e -hi, -e -bi 'ki 'kuo -hwin a nyiblo gbagbu gba 'li -Yusu dugba □du 'lu, ti ni -do a ti 'yri, 'e tōo □ne -tutu ki a 'blugbi a pepe, ⁶ e wen: «'Blugbi -bu, 'a 'kli, ko 'a -ti a 'yi'ububa, 'n di -mo□o 'ni -nyi. 'A pepe a 'mu, v -nyi 'mo□o ni. 'Na 'mumu, nyiblo, 'n -hwe, e no- 'n di□e -nyi -we. ⁷ 'A -ti, 'bu mo, □ni bla 'mu kwli yi bu, 'ki 'v 'na 'v□tuule a -ta', -mo di 'a pepe a 'mu ko.» ⁸ -E -bi -Yusu □tu□o □wōn, e wen: «'D 'cri□i ni, 'ki 'li Nyisvacrien 'kwli, -e mo: -Na Kukonyo Nyisva ni -do, e no- bleε yi, -bu bla kwli bu, 'ki 'v 'a 'v□tuule a -ta', no- bleε -ti a 'yi'buale yi.»

⁹ De a 'mu, -te e -hi, -e -bi 'kuo -hwin a nyiblo gbagbu gba 'li□i

Jrusredio 'kwli, 'e 'yaa 'li□i Nyisva a 'kagbau ki, e wen: «'Bu mo, □ni mo Nyisva a 'Yu, -e -bi -bu □pluu 'li □hlōn, ¹⁰ -e nu□o, v 'cri□i ni, -e mo:

-Na -ti, Nyisva ko bu lee ne 'a leleny,

v 'mu -mu 'yie □tu,

¹¹ v 'mu -mu klo, -e di□e nu,

-na bu 'ni □ha 'hio yi □gbe.»

¹² -E -bi -Yusu □tu□o □wōn, e wen: «'D 'cri□i ni -we, 'ki 'li Nyisvacrien 'kwli, -e mo: □Yi yi -bleε -ni, -bu □tεε 'v -na Kukonyo Nyisva le.»

¹³ -Te 'kuo -hwin a nyiblo gbagbu -we 'ki -Yusu a le□tεεle -mo, 'ki 'li 'kabi a gblegble 'kwli, -e -bi e -ha□a me le, 'e mu 'v ti le -ple mo, -e ko 'yri e di 'v□v le □tεε mo -dii -ni de.

-Te -Yusu □tu la 'a -kvan -wlu, 'ki 'li Galileblugba 'kwli

(Matie 4.12-17; Maki 1.14-15)

¹⁴ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu □hian -mo, 'e mu 'li Galileblugba 'kwli. Nyisva a -Hihiu*, 'e koo □ne win ki pepe, 'e -nyi□e 'kli. 'A 'nyre 'heen la 'blugba a pepe ki bu, ¹⁵ 'e tve Nyisva a -ti, 'ki 'li Nyisva a 'kayo ble, nyibli a pepe 'v 'bue Nyisva a -ti 'yi.

Nasaleti a nyibli 'yi la -Yusu □wlv yi -kuo -ni

(Matie 13.53-58; Maki 6.1-6)

¹⁶ -Nyrōwo □du, 'ki -Yusu mu 'li Nasaleti, -e mo 'dio -ko 'kwli e kuu 'li. -Wuwle-nyrōwo*, 'e pa 'li Nyisva a 'kayu bu, □wi yi, -te e ni□e le, 'e 'du ye', -e di□e nu, e 'mu Nyisvacrien -hre, ¹⁷ 'v -nyi□e 'crien -mu', Nyisva a winwlon-hanyo Esai 'cri la, 'e kla□a yi, 'e ye 'crientkutio -mu' ki, e □mve wen le. 'Crientkutio a 'mu, 'a win, e no- bu:

¹⁸ «Nyisva a -Hihiu*, e no- ni 'v 'mu ke',

Nyisva 'e -ha 'li 'mu,

'ki □bu pv 'a □haantitie nyibli -mu',

-v ni nyai le,

Nyɪsɪvɑ 'ɛ lee 'mʊ, 'kɪ ɔ̃bʊ lee
ɔ̃koyo,

-ɛ mɔ, ɛ di ɔ̃nʊ 'nɪ ɔ̃gbɛ.

ɔ̃bʊ lee 'yii'dɔnyʊ,

-ɛ mɔ, ɛ di ɔ̃e 'nɪ nu, ʊ 'mʊ lɛ yru.

ɔ̃bʊ lee nyibli -mʊ', ʊ ɔ̃tʊi ɔ̃hɪvɛn,

-ɛ mɔ, ɛ di ɔ̃nʊ 'nɪ ɔ̃gbɛ -wɛ.

¹⁹ ɔ̃bʊ lee 'waa pɛpɛ, -ɛ mɔ, ti nyre
'b nɪ,

-ɛ kɔ 'yri Kɔkɔnyɔ di 'b ɔ̃nʊ ɔ̃b
-tɔɔ -nɪ,

-ɛ mɔ, ɛ nʊɛ ɔ̃nʊ nɪ.»

²⁰ -Tɛ -Yusu -wɛ -mɔ, -ɛ -bɪ ɛ 'plɑ
'crɪɛn a 'mʊ nɪ, 'ɛ -nyɪ ɔ̃e Nyɪsɪvɑ
a 'kayʊ a -kʊannʊnyɔ, 'ɛ nɪ bʊ.
Nyibli a pɛpɛ, -ʊ nɪ 'lɪ Nyɪsɪvɑ a
'kayʊ bʊ, ʊ 'wɪɑɑ ɔ̃nɛ 'yii -mɔ.

²¹ -ɛ -bɪ kɛ-ɛ pɪ ɔ̃nʊ yɪ dɛ, ɛ wɛn:
«'Crɪɛnkʊtɔ -mʊ', 'n -hɾɛ wɛn, a
'wɪn wɛn, -tɪ -bʊ, ɛ hɪɛ, kɪkɛ -bʊ,
'kɪ ɛ muu kɛ 'b 'lu -mɔ.» ²² Nyibli
a pɛpɛ, -ʊ nɪ 'b, ʊ wɛn 'nɪ: «ɛ yɪ
'nɪ 'plɛ -tɛɛ.» ɛ kɛɛ ɔ̃nʊ ɔ̃wɪ lɛ, 'kɪ
'b yɪnɔwɪn, ɛ pɪ a -tɑ', ʊ wɛn: «ɔ̃bɪ
nyibli -bʊ, ɛ 'yɪ Sɔsɛfʊ a 'yʊ 'pɑ-?»

²³ -ɛ -bɪ -Yusu wɛn: «'N yɪ ɔ̃e nɪ,
-ɛ mɔ, a di pʊ 'mʊ 'ledʊ -bʊ yɪ, -ɛ
mɔ: -Dɔtɔ, pɪɑ -dɪɔnʊ, a 'mʊ 'mʊ
yɾɛ pʊ dɛ: ɔ̃wɪlɛkɛɛ-tɛblɪ a pɛpɛ
-mʊ', -nuu 'lɪ Kɑpɛnɑɔdɪɔ 'kwɪlɪ, -ɑ
'wɪn 'ɑ -tɪ nɪ. ʊ nɪ -dɔ a 'mʊ, nuu
'nɛ ɔ̃e -dɪɔnʊ a 'dɪɔ 'kwɪlɪ -wɛ.» ²⁴ ɛ
wɛn 'nɪ dɛ: «'N yɪ 'ɑ mʊ 'nɪ -lee
-nɪ, ɛ 'yɪ Nyɪsɪvɑ a winwɪlɔn-hanyɔ*
ɔ̃dʊ -kɔ, ʊ kʊɔ ɔ̃wɪb yɪ, 'kɪ 'lɪ 'ɑ
dɪɔnʊ a 'dɪɔ 'kwɪlɪ. ²⁵ 'N yɪ 'ɑ mʊ
'nɪ -lee -nɪ dɛ, ɔ̃wɪlɛkɛɛ-tɛblɪ -mʊ',
Nyɪsɪvɑ a winwɪlɔn-hanyɔ Eli nɪ lɑ,
bʊ bɪ 'lɪ 'ɑ mʊ 'kwɪlɪ, tɪ -kɔ 'yɪ
'nʊ 'kɛɛ lɑ dɪdɪɛ, 'ɛ gba 'yɪ nɪ tɑ
nɛ ɔ̃hɔnpʊ nɪ ɔ̃hɪlɔn'hʊɛn, kɔ, -tɛ
'kɑnʊ yɪ lɑ lɛ dɪ, 'kɪ 'nɛ- tʊtʊ kɪ.
Tɪ a 'mʊ 'yɪ, -tʊgbɑnʊgbɪ -hʊ lɑ
'nɛ- Yɪsɾɑɛkʊɛ a 'blʊgbɑ 'kwɪlɪ nɪ,
'b -hʊɛ lɑ -hɛɛɛ. ²⁶ Kɛɛ, ɛ 'yɪ lɑ
nyibli ɔ̃dʊ -kɔ, Nyɪsɪvɑ bʊ lee lɑ
'lɪ Eli -mɔ, 'bʊ 'yɪ lɑ -tʊgbɑnʊgbɑ
nɪ -dɔ -mʊ', -ɛ 'yɪ Yɪsɾɑɛkʊɛyɾwɪb
'pɑ-.

'Kɪ ɛ 'tɪ lɑ 'lɪ hɪɑpʊdɑkɔ
-bɪ 'nyɪ, 'kɪ 'lɪ Sɑlɛtɑdɪɔ 'kwɪlɪ, -ɛ
'mʊɛ Sɪdɔdɪɔ yɾɛ, Eli a 'mʊ 'ɛ -hɛɛ

lɑ ɔ̃ɑ, 'kɪ 'lɪ ɔ̃wɪlɛkɛɛdɛ 'kwɪlɪ, -ɛ
nʊ ɔ̃ɔ, -tʊgbɑnʊgbɑ a 'mʊ, ɛ kʊɔ lɑ
Nyɪsɪvɑ ɔ̃wɪb yɪ. ²⁷ Kʊɛ 'b ɔ̃b -mɔ
bʊ dɛ, Nyɪsɪvɑ a winwɪlɔn-hanyɔ
Elɪsɛ a tɪ 'yɪ, ɔ̃hrɑnnʊnyʊ -hʊb lɑ
'nɛ- Yɪsɾɑɛkʊɛ a 'blʊgbɑ 'kwɪlɪ nɪ.
Kɛɛ, Elɪsɛ a 'mʊ, ɛ 'yɪ lɑ 'lɪ ɔ̃tɪ 'lɪ
-wɛ, bʊ -wɛɛ lɑ nyibli ɔ̃dʊ a 'kʊɛ,
'bʊ 'yɪ nyibli -bʊ, -ɛ mɔ Nɑɑɑ,
-ɛ 'yɪ Yɪsɾɑɛkʊɛyʊ 'pɑ-, -ɛ kɔ 'lɪ
Sɪlɪblʊgbɑ 'kwɪlɪ. ɛ nɔ- kɔ 'kʊɛ
ɛ -wɛɛ lɑ -nɪ, -ɛ nʊ ɔ̃ɔ, ɛ kʊɔ lɑ
Nyɪsɪvɑ ɔ̃wɪb yɪ.»

²⁸ Nyibli a pɛpɛ a 'mʊ, -ʊ nɪ 'lɪ
Nyɪsɪvɑ a 'kayʊ bʊ, -tɛ ʊ 'wɪn -tɪ a
'mʊ, -Yusu -hɪɑ, -ɛ -bɪ ʊ bɪ yɾɔ' lɛ,
²⁹ 'b 'dʊ yɛ' lɛ, 'b kɪɔ ɔ̃ɔ, 'b ɔ̃tɪɔ ɔ̃nɛ
'dɪɔ, 'b gba 'lɪ ɔ̃tɪ dʊgbɑ -mʊ', -ɛ kɔ
'lʊ 'wɑɑ 'dɪɔ nɪ 'lɪ, -ɛ dɪ ɔ̃e nʊ, ʊ 'mʊ
'lɪ ɔ̃tɪ yɪ 'nyɾɑɑ -nɪ, ɛ 'mʊ ɔ̃hɪlɔn bɪ,
ɛ 'mʊ 'kʊ. ³⁰ Kɛɛ, 'kɪ ɛ nɑɑ 'lɪ ɔ̃nʊ
'nyɪ, 'ɛ -mʊ.

-Tɛ -Yusu bla lɑ 'ku -hʊɑn lɛ
(Makɪ 1.21-28)*

³¹ -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hɪ, -ɛ -bɪ
'kɪ -Yusu mʊ 'lɪ 'dɪɔ -mʊ' 'kwɪlɪ,
-ɛ kɔ 'nyɾɛ mɔ Kɑpɛnɑɔ, 'kɪ 'lɪ
Gɑlɪlɛblʊgbɑ 'kwɪlɪ. -Tɛ -Jʊukʊɛ* a
-wuwɪlɛ-nyɾɔwɔ* nyɾɛ 'b, -ɛ -bɪ 'kɪ
ɛ mʊ 'lɪ Nyɪsɪvɑ a 'kayʊ bʊ, ³² 'ɛ
bɪ 'b yɔ', 'ɛ -tʊɑ nyibli Nyɪsɪvɑ a
-tɪ a tɔɔɛ. Nyibli -mʊ', -ʊ nɪ 'b,
ɛ mɔ 'wɑɑ ɔ̃wɪlɛkɛɛdɛ, 'kɪ -Yusu
bʊ dɪ tɔɔɛ lɛ nʊ, -ɛ nʊ ɔ̃ɔ, 'kɪ 'lɪ
Nyɪsɪvɑ a 'kɪ 'kwɪlɪ, 'kɪ ɛ tʊɛ 'lɪ.

³³ ɛ kɔ nyɪbɛhɪɑn ɔ̃dʊ. ɛ nɔ- 'ku
-hʊɑn nɪ 'b kɛ'. 'Kɪ 'lɪ Nyɪsɪvɑ a
'kayʊ nɪ -dɔ a 'mʊ bʊ, ɛ 'yɛɛ 'lɪ
wɪn, 'ɛ pɪ lɛ: ³⁴ «Nɑsɑlɛtɪ -Yusu,
-hɑ -ɑ mʊ mɛ lɛ, ɔ̃nɪ 'bɪɛ 'lɪ -ɑɑn -tɪ
'nyɪ. -Dɪ nɪ, ɔ̃mʊ -ɑ mʊ bʊ -wɛ. 'N
yɪ ɔ̃e nɪ, nyibli a 'dɪ -bɪ -pɑ 'mʊ.
-Mɔ mɔ Nyɪsɪvɑ a 'Yʊ, -mɔ ɛ lee
'nɛ-» ³⁵ Bʊ pʊ 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ -Yusu
ɔ̃mɑɑ 'ku -hʊɑn a 'mʊ 'yɪ, ɛ wɛn:
«Mɑ wɪn, 'tɪ-, -hɔn 'b nyibli -bʊ
kɛ'!» ɛ nɔ- mɔ 'ku -hʊɑn a 'mʊ bʊ
-hɪlɪ nyibli a 'mʊ bʊ, 'kɪ 'b nyibli
a pɛpɛ yɛ', 'tɪ- 'ɛ -hɔn 'b ɔ̃b kɛ', 'ɛ
-mʊ, kɛɛ, ɛ 'yɪ ɔ̃tɪ dɛ -hʊɑn ɔ̃dʊ -mɔ
-nʊ. ³⁶ Nyibli a pɛpɛ -mʊ', -ʊ nɪ 'b,

ε μο 'waa □wllεkεεδε. Kε- υ πι, 'υ ye' le 'pυple -ni, υ wen: «De a 'mu, ε μο δε □niω. Nyiblo -bu, 'a pυpυwin ni 'kli ki diakti, 'ti-, 'ε kωω 'kuo -hυin win ki. 'Bu pu le, 'ku -hυan bu -hον 'υ nyiblo ke', 'ki 'li Nyiυsa a 'nyre 'kwli, ε -hυen 'υ□υ ke'.» ³⁷ De a 'mu, 'a -ti, -Yusu a 'nyre 'ε 'hεen bu, 'ki 'li 'blugba a pepe a 'mu 'kwli.

-Te -Yusu -weε la kɪklanyibli -hυohυi a 'kυε (Matie 8.14-17; Makɪ 1.29-34)

³⁸ -Te -Yusu -hον 'li Nyiυsa a 'kayu bu, -ε -bi 'ki ε mu 'li Simω (Pielɪ) a -te. 'Ki 'li 'kayu a 'mu bu, 'ki ε yeε 'li Simω a 'mu 'a 'dωω bu, 'a 'hυi 'ε yi hren diakti. ε nω- nu□o, nyibli a pepe -mu', -υ ni 'υ, 'υ nyεε -Yusu le, bu nu□o, nugba a 'mu, 'a 'hυi bu 'kee -ni. ³⁹ ε nω- mω -Yusu bu □jri□e 'lu bu, bu □mυma 'hυi hinhren a 'mu 'yi le, 'ε yi□i -lee -ni, 'ki bu hlωω nugba a 'mu -mω le. Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi 'a 'hυi 'kee ni, 'ε 'du ye', 'ε pi 'waa didide.

⁴⁰ -Te 'yru -we 'li yakω 'kwli le, -te -wuwle-nyrωw* -we 'li, -ε -bi nyibli a pepe -mu', -υ kω nyibli, 'kυε a gblegble ni, υ nu- gba 'li 'waa nyibli a 'mu -Yusu -mω, 'ε pu 'waa dodoyo dabυi 'lu blε, 'ε nu□o, 'waa 'kυε 'ε -we, ⁴¹ 'kuo -hυin* 'υ -hον 'υ 'hυihrennyibli -hυohυi ke' le, 'υ 'yeε 'li win, 'υ πι le: «-Mω mω Nyiυsa a 'Yu!» Kεε -Yusu □maa □nu 'yi, 'ε lee □nu, -ε mω, υ 'ni 'hlaa 'li -ti a 'mu, -ε nu□o, 'kuo -hυin a 'mu, υ yi□e ni, -ε mω, -Yusu, ε nω- mω Wanyω -mu', Nyiυsa pu la le, ε di la 'a dakω yi ya.

-Te -Yusu hle la Nyiυsa a -ti, 'ki 'li -juukυε a 'blugba 'kwli (Makɪ 1.35-39)*

⁴² -Te -nyre -nyε, -ε -bi -Yusu 'du ye', 'ε mu 'li -tite -mu', 'du bii 'υ yi, nyibli a □ju a gblegble 'υ mu□o 'yie le □mυω mω. -Te υ ye□e ki, -ε -bi υ -hυε bu ka□a yi, υ wen: «□Ni 'hωon mω -a mu 'hυi.» ⁴³ Kε-

ε nω- mω -bi, ε πι □nu yi, ε wen: «□Haantitie -mu', -ε hle□ε, -te -mu', Nyiυsa ni nyibli a win a kɪkωε, 'n kω □bu pu□υ 'du -bi a nyibli. ε nω- kω -ti Nyiυsa 'ε lee 'nε- 'mu -tutu ki,» ⁴⁴ -Yusu 'ε bi -Juukυε a 'blugbi a pepe -mu' ki, 'ε nε Nyiυsa a 'kayo blε, 'ε nε Nyiυsa a -ti -mω le.

5

-Te -Yusu da la 'ayi-he-nagbopυ (Matie 4.18-22; Makɪ 1.16-20)*

¹ -Nyrωw□ du, -Yusu ni la 'li Galileblugba a 'yru wien, nyibli -hυohυi 'υ □gbee la 'υ□υ 'hυi, -ε di□e nu, υ 'mu Nyiυsa a -ti 'wɪn. ² 'Ki ε ni 'ki 'υ bu, -ε -bi ε 'ye 'blagbi ni 'hυen, 'υ ni 'υ 'nie wien. 'Blagbi a 'mu 'kwli, 'ki 'pυpanyibli -hον 'li -wlu, 'υ yre la 'waa -tati le. ³ 'Blagbi a 'mu, nω- kω 'yeε -bi -Yusu 'ya 'li 'kwli, nyibli a -hυhυ-ti. 'Blagbi a 'mu, Simω -kω□o, -Yusu 'ε lee □nε, 'ki bu 'yiya 'li 'nie ki bu de gbe. -Te υ 'yiya 'li 'nie ki bu, -ε -bi ε ni bu, 'ε -tua nyibli a 'mu Nyiυsa a -ti a tωε.

⁴ -Te ε -we nyibli a tωε -mω, -ε -bi ε lee Simω ni, ε wen: «Bli, -ba mu 'υ 'wlo ki, -kω -na 'bio 'hυen-, ba pu 'aan -tati, ba 'pa.» ⁵ -ε -bi Simω wen: «Tωonyω o, 'tωlωw a pepe -bu 'kwli, -a 'ye □hυen, -a 'yi □dedede 'pa. Kεε, -te -pu 'ki le, □bu nu□o, 'n di□e 'ni nu.» ⁶ 'υ pu 'waa -tati, 'υ 'la -hrin. -Hrin a 'mu, υ 'la, 'a -hυhυ a -ti, 'waa -tati -tua ciεε, ⁷ 'υ pu dabυi, 'υ da 'waa 'bio, -υ ni 'li 'blagbi -bi -mu' 'kwli, bu di □nu -hεε -ni, 'υ -di, 'υ 'yii 'li 'blagbi ni 'hυen a 'mu, 'ki 'υ -hrin -mω. -Hrin a kvant-ti, 'blagbi a 'mu, υ -hυε bu □miε. ⁸ -Te Simω, υ deε Pielɪ, ε 'ye de a 'mu, -ε -bi ε 'gbla -Yusu kwli yi, ε wen: «Kυkōnyω, hlωω 'mu -mω le, -ε nu□o, 'n mω de'kukununyω.» ⁹ Kε- Simω -pu, -ε nu□o, ε 'ta 'υ bu, ε kω 'a 'bio 'pυpanyibli 'hυen-, 'ki 'υ -hrin -hυohυi, υ 'la a -ta'. ¹⁰ De ni -do a 'mu, ε nω- mu 'lu -mω, 'ki 'υ Saki kω Saan 'hυen- -mω, -υ mω

Sebede a 'yonsu, -u ko Simo 'hven-ni-kvan. Kee, -Yusu lee Simo ni, e wen: «□Ni 'pie 'li huannu. Kue mo ti -bu 'yie bu, e 'ni 'moo 'ki -hrin ni de, □ni 'kukue 'li□i le ni, kee, -tonyibli, u nu- -di le 'kukue -ni, -e di□e nu, u 'mu 'na -nagbopu -he.»
 11 -Te -Yusu -yre, -e -bi u kwlee 'waa 'blagbi ni, 'u hie 'u 'waa -tebli a pepe bu, 'u kue -Yusu □wien, 'ki 'u 'a □wienlekukue a -ta'.

-Te -Yusu nu la□a, □hrannunyo a 'kue 'e -we la
 (Matie 8.1-4; Maki 1.40-45)

12 -Nyrowo □du, -Yusu ni la 'li 'dwo □du 'kwli. 'Ki 'li 'dwo a 'mu 'kwli, 'ki □hrannunyo □du ni la 'li. Nyibeyu a 'mu, 'a 'hvi a pepe mo la □ji dadu. -Te e 'ye -Yusu, e no- mo bu bla□a kwli yi, e wen: «Kokonyo o, 'n nyaa -mu le, nu□o, 'na 'kue bu -we.» 13 -Yusu 'e -hren□e le, 'ti- 'e lee □ne, -e mo: «'N -hve□e ni, -na 'kue bu -we.» Ti ni -do a ti 'yri, -e -bi 'a 'kue -we ni, 14 -Yusu 'e lee □ne, e wen: «□Ni 'lee 'li nyiblo □du, kee, mu -bu too -dionu Nyisua a -cohlonpinyo* yi, e 'mu□u 'ye, -e mo, -na 'kue -we ni. 'A -ti, gba -tebli -mu', u ni, 'u yi -cohlon* pi, 'ki 'u Nyisua ye', □wi yi, -te Nyisua a winwlon-hanyo Moise nu la 'a hihla, yi-he-nyre a ti 'yri, -e di□e nu, nyibli a pepe 'mu□u 'ye, -e mo, -na 'kue -we ni.»
 15 E mo □han-ti, -Yusu 'e nu win a pupu le, kee, 'a 'nyre a bu'heenle bii ki, 'ki 'li 'blugba a 'mu 'kwli. De ni -do a 'mu a -ti, -tonyibli 'u -hven -tebli 'nyi le, 'u mi 'u□u 'hvi, -e di□e nu, u 'mu 'a win 'win, e ko, -Yusu 'mu□u nu, 'waa 'kue 'mu -we. 16 Kee, -e -bi -Yusu -hon -ta', 'e mu 'li -tite -mu', nyibli 'yi 'li 'ti, -e di□e nu, e 'mu Nyisua da.

-Te -Yusu nu la□a, le-yiyrenyo □du a 'kue 'e -we la
 (Matie 9.1-8; Maki 2.1-12)

17 -Nyrowo □du 'kwli, 'ki -Yusu ni la 'li 'kayu □du bu, 'e tue la nyibli Nyisua a -ti. 'Ki Falisi□tumu*

ko Nyisua a tetetonyu 'hven, u ni la 'li □nu 'nyi. 'Ki u -hon 'li Galileblugba ko Sudeblugba a 'du kle, e ko, 'ki Jrusredio 'kwli, 'u -di. Kokonyo Nyisua yi -nyi -Yusu 'kl, 'ki bu nu□o, nyibli a 'kue bu -we. 18 'Ki u ni 'u bu, -e -bi nyibli □du nyre 'u ni, 'u 'ble -hanmaki. 'Ki 'li -hanmaki a 'mu 'kwli, 'ki u pia 'li le-yiyrenyo bu. U -hve□e ni, bu paa 'li□i 'kayu bu, -e di□e nu, u 'mu 'u□u -Yusu yi bu □tu. 19 -Te u nyre 'li 'kayu a 'mu 'hvi, -e -bi u yee 'u nyibli -huchui bu. 'A -ti, u 'yi 'hru 'ye, 'ki bu paa le-yiyrenyo a 'mu 'kayu bu. Bu 'ye ni 'ye 'ki 'hru, e no- mo bu 'ya 'li 'kayu a 'mu ki, bu -ha 'hvo. 'Ki u naa 'u le-yiyrenyo -mu', -e ni wen 'li -hanmaki 'kwli, 'u □ti□u 'u□u -Yusu ye', 'ki 'li -tonyibli 'nyi, -e di□e nu, -Yusu 'mu□u nu, 'a 'kue 'mu -we. 20 -Te -Yusu 'ye□e, -e mo, nyibli a 'mu, u kuo □ne □wlu yi, -e mo, e -we 'li bu nu□o ni, le-yiyrenyo a 'mu, 'a 'kue bu -we ni, -e -bi e lee □ne ni, -e mo: «Nyibeyu o, -tebli ni -tie -mu', -nu, -e nyre yi, 'ki 'u Nyisua ye', e 'wowle ke ni.»

21 Ti ni -do a ti 'yri, -e -bi tetetonyu, -u ni 'u, u -tva wlonle'puple le, u wen: «-Ti -bu, -Yusu -bu, e hle, e yi -hee Nyisua a -ti le. Nyiblo a 'di -bi e pa 'mu 'li? 'Ti- 'e pi le, -e mo, e mo Nyisua □ni□o. Nyisua ni -do, e no- we 'li bu 'wowla nyiblo a de 'kuku.» 22 De a 'mu, u nee □wli kle, -Yusu yru□o ni, -e -bi e wen: «De- ko □wldu -bu a nee 'ki le 'li? 'A 'yi wen yi -blee -ni, ba naa wen □wldu a 'mu le. 23 'Aan □wli wen 'ni, 'n 'yi 'li□i 'li -we, □bu lee nyiblo -bu, -e mo, 'a de 'kuku 'wowle ni, e ko, 'aan □wli wen 'ni, 'n 'yi 'li□i 'li -we, □bu lee □ne, -e mo, bu 'du ye', bu na. 24 Kee, ba yi□e, -e mo, 'mo -mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'ti-, 'mo -mo Nyisua a 'Yu, e lee 'ne- tutu ki. Nyisua a □gbetu, e no- nyi 'mu 'kl, 'ki □bu 'wowla -tonyibli a de

'kuku, 'ki 'nε- tɔtɔ ki, 'ε -nyi 'mu 'kli -wε, 'ki ɔbu nuɔ, -tonyibli a 'kɔε 'mɔ -wε. 'A -ti, nyiblo -bu, ɔ -ya, 'n kɔ ɔbu nuɔ, 'a 'kɔε 'mu -wε, -ε diɔe nu, a 'muɔ ɔ ɔ le yru, -ε mɔ, -ti -bu, 'n lee wen 'a mu, ε mɔ ɔhan-ti ɔnɔ.» -ε -bi ε ɔhan -mɔ de, 'ε -tua 'li ɔ-ɔyɔrenyo a 'mu, 'a -mɔhlee, ε wen: «'N yi -mɔ 'nɔ -lee -nɔ, 'du ye', 'du -na -hanmaki ye', -bu mu 'li -na 'kayu bu, -na 'kɔε -wε nɔ.» ²⁵ Ti nɔ -do a ti 'yri, nyibli yi wen 'bɔɔ -mɔ ɔ nɔ te, 'ε 'du ye', 'ε 'du 'a -hanmaki ye', 'ε 'hru, 'ε -tua 'li 'a 'kayu a bumumuo, 'ki 'li Nyɔsua a 'nyre a ɔpɔpɔ 'kwli. ²⁶ Nyibli -mɔ', -u nɔ 'b, -ε -bi ε kεε 'waa ɔwli ɔ, 'b 'ta 'b ble, 'b pɔ Nyɔsua 'nyre ɔ, ɔ wen: «-A 'ye kε wlonlemaa-tebli gbagbi.»

*-Tε -Yusu lee la Lefi, 'ki bu -he la 'a -nagbopi**

(Matie 9.9-13; Maki 2.13-17)

²⁷ -Tε de a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Yusu yi ɔti dtɔ. Bu yi 'ki nɔ mi, 'ki 'b 'hru wlon, 'ki ε yεε 'b 'blɔwli'tinyɔ ɔɔ bu. 'A 'nyre mɔ Lefi, 'ε nɔ 'li 'blɔwli'tule' bu. (-Tonyibli a pepe yraa 'blɔwli'tinyɔ nɔ, -ε nuɔ, ɔ yi di 'wli dtaki.) -Tε -Yusu nyre 'bɔɔ 'hɔi, kε- ε puɔ yi: «Kɔε 'mu ɔwien ɔ, ɔmu 'na -nagbopi -he.» ²⁸ -ε -bi Lefi 'du ye', 'ε hie 'b 'a -kvan a pepe bu, 'ε kɔε -Yusu ɔwien.

²⁹ Lefi a 'mu, ε nɔ- da -Yusu kɔ 'a -nagbopu 'hɔen- diide -mɔ, 'ε da 'a 'bio 'blɔwli'tinyɔ -hɔhɔ, kɔ hɔaponyibli -bi 'hɔen-, -u kɔ 'klo, -ε 'yi 'b yi 'sii -nɔ. ³⁰ Falisiɔtumu* a nyibli, ɔ kɔ Nyɔsua a tetetɔonyu 'hɔen-, -u mɔ Falisiɔtumu a nyibli -wε, -tε ɔ 'ye de a 'mu, -ε -bi ɔ -tua wlonle'puplele, 'b lee -Yusu a -nagbopu, ɔ wen: «De- nu 'kiɔ, a kɔ 'blɔwli'tinyɔ kɔ nyibliɔ -bu, -u kɔ 'klo ɔyi 'b yi 'sii -nɔ 'hɔen-, 'a nɔ 'b dedihu nɔ -do ki 'li? 'A 'yi wen yi -bleε -nɔ, ba nu de a 'mu.» ³¹ -Yusu bu 'wɔn -ti a 'mu, ε nɔ- mɔ bu pu

le: «Nyiblo -bu, -ε kɔ 'hɔi -nu -tεε, ε 'nɔ -hɔaɔa li -dɔɔ a 'yiye, kεε, nyiblo -bu, -ε kɔ 'hɔi -hɔen, ε nɔ- =mɔε -dɔɔ a 'yiye ɔ. ³² 'N 'yi -di, 'ki 'b nyibli -bu, -u pɔ ɔ, -ε mɔ, 'waa 'klo 'sii 'b yi a -ta', kεε, nyibli -bu, -u yiɔe, -ε mɔ, 'waa 'klo 'yi 'b yi 'sii -nɔ, ɔ nu- kɔ -ti 'nɔ -di, 'mu ɔnu -lee -nɔ, -ε mɔ, 'waa de 'kuku -bu, ɔ ni, bu hie 'bɔɔ bu, bu -nyi 'waa 'klo a pepe Nyɔsua.»

Nyɔsua lee 'nε- -Yusu -tɔtɔ ki, 'ε ya 'klo yrayru, -ε kɔ 'klo 'ka 'hɔen-, -v yi de nɔ -do 'pa-

(Matie 9.14-17; Maki 2.18-22)

³³ Kε- nyibli -bi pɔ -Yusu yi, ɔ wen: «Saan* Batisi, -ε pɔ nyibli 'nie 'lu ɔ, 'a -nagbopu* yi 'nɔ ɔci* 'a -nε ti, 'b de Nyɔsua. De nɔ -do a 'mu, ε nɔ- Falisiɔtumu* a nyibli ni -wε, ɔwɔ yi, -tε 'waa tete ni ɔnu 'a tɔɔε. Kεε, -mɔ -bi, -na -nagbopu 'nɔ ɔciɔe li.» ³⁴ -ε -bi kε- -Yusu pɔ ɔnu yi, ε wen: «Nyibeyu -bu, -ε pɔε 'bli, 'a 'bio -mu', ε de 'bliɔpadiide ki, 'bu mu 'bliɔpadiide a 'mu, 'a -tuo ki, nyiblo ɔɔ 'nɔ -leeɔe li ɔnu bu ɔci. ε 'wɔ yi, 'bli a pɔpa, ε mɔ dɔɔɔde ɔnɔ. 'A -ti, ɔ 'yi ɔcicie -kɔ. De nɔ -do a 'mu, ε nɔ- =nɔ. Dɔɔɔ a -ti, ti nɔ -tie -bu, 'n di 'nε- =nu 'nyɔ -hii -nɔ, 'na -nagbopu 'nɔ ɔciɔe nɔ. ³⁵ Kεε, ε di kɔ ti, -ε di 'b nyre, ɔ 'mu 'li 'mu 'na -nagbopu 'nyɔ -ha. Ti a 'mu 'yri, 'ki ɔ di 'b ɔcii -nɔ.»

³⁶ -ε -bi ε pɔ ɔnu 'ledu yi, ε wen: «Nyiblo 'nɔ -craɔa li wlawlu yrayru, ε 'nɔ -haɔa 'b 'a 'kɔɔa, ε 'nɔ -maɔa li danu 'ka a 'hɔ. 'Bu mɔ, 'bu nuɔ, ε di nyre wlawlu yrayru a 'mu yi, ε kɔ, 'a 'kɔɔa -mu', ε -nu, 'ε -ma danu 'ka a 'mu, ε kɔɔ 'hɔen-, ε 'yi 'liɔ 'li -wε bu -mɔε. ³⁷ Mɔ, yonɔ yrayru -bu, -ε 'plui, nyiblo 'nɔ 'duɔ liɔ ye', ε 'nɔ -puɔ 'liɔ mɔmakɔ a buo 'ka 'kwli. 'Bu pu 'liɔ buo 'ka 'kwli, 'bu kaɔa yi, ti -kɔ 'yri ε di 'plu, 'bu yi nɔ 'yε, ε kɔ bu wa mɔmakɔ a buo a 'mu, nɔ 'mu bu 'wle. ³⁸ ε nɔ- nuɔ,

'ki 'li buo yrayru 'kwli, 'u pi 'li no yrayru 'li. 39 Nyiblo 'bu ni 'u, 'bu nuε no 'ki a 'nuna, ε 'ni -hua□a li no yrayru a 'nuna. Ke- ε di pu: No 'ki -mu', ε no- no wlon, 'ε -hi 'u no yrayru 'u. (ε no- nu□o, nyiblo □du 'ni 'du□o li -tebli 'ki ye', ε 'ni -pu□u li□i -tebli yrayru ki. U 'ni -bibi□e li 'yi le.)»

6

-Yusu, ε no- ko 'kli, 'ki bu lee nyiblo de, ε -we 'li bu nu, 'ki 'li -wuwle-nyrowo* 'kwli

(Matie 12.1-8; Maki 2.23-28)

1 -Wuwle-nyrowo □du, -Yusu ko 'a -nagbopu* 'huen-, u mu le na mo. -Te u yi ni mi, 'dudo-tebli □du, -ε 'wi -kubu yi, ε no- ko -ci u yi 'li 'kwli □tu 'beε -ni. 'Dudo-tebli a 'mu, ε no- ko bli gbi 'a -nagbopu 'ce, 'u hihie 'li□i □jre, 'u yi□i di. 2 'Ki 'li -ci ni -do a 'mu 'kwli, 'ki Falisi□tumu* a nyibli -bi ni 'li. -Te -Yusu a -nagbopu, u yi 'dudo-tebli a 'mu, 'a bli gbi ni 'ce, -ε -bi ke- u pi □nu yi, u wen: «De -bu, a ni, ε □ja ni. Nyisua a tete wen 'ni, nyiblo □du 'ni 'nuo 'li -kuan, 'ki 'li -wuwle-nyrowo 'kwli.» 3 -ε -bi -Yusu □tu □nu □won, ε wen: «-Ti -mu', u 'cru la 'li Nyisuacrien 'kwli, 'ki 'u -aan 'bai gbagbu, -ε mo bodu Dafidi a -ta', 'n pu□u □haan-ti, -ε mo, a -hre□e ni. -Ti a 'mu, u 'cru la, ε no- -bu: -Nyrowo □du, -te 'kanu ni la bodu Dafidi, ε ko 'a nyibli 'huen-, 4 'ki 'li Nyisua a 'kayu bu, 'ki ε pa la 'li, 'ε -ha la 'u 'floo, -ε pe la 'u 'teble ki bu, 'ε di□e, 'ε -nyi la 'a de gbe 'a nyibli, 'u di la□a -we. Kee, Nyisua a tete wen 'ni, Nyisua a -cohlunpinyu* ni -do, u nu- bleε yi, -bu di 'floodu a 'mu. 'Bi 'floodu a 'mu, -ε ni 'li Nyisua a 'kayu bu, u -ha la□a ni, 'ki 'u Nyisua a -ta'.»

5 -ε -bi ke- ε pi □nu yi de: «'Mo -bu, -ε mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, Nyisua lee 'ne- 'mu ni, 'ε -nyi 'mu 'kli, 'ki □bu lee ne 'a -ne

nyiblo □du de, ε -we 'li bu nu, 'ki 'li -wuwle-nyrowo 'kwli.»

-Wuwle-nyrowo* □du 'kwli, -Yusu nu la□a ni, nyiblo □du, -ε ko dabu 'ku la, 'a 'kue 'ε -we la (Matie 12.9-14; Maki 3.1-6)

6 -Wuwle-nyrowo -bi 'kwli, -ε -bi -Yusu mu 'li Nyisua a 'kayu bu de, 'ε tve nyibli Nyisua a -ti. 'Ki 'li 'kayu a 'mu bu, 'ki ε yeε 'li nyibeyu □du bu. Nyibeyu a 'mu, 'a diidedabu 'ku ni. 7 Bu ni 'ki 'u bu, -ε -bi Nyisua a tetetoonyu ko Falisi□tumu* a nyibli, -u ni 'u 'huen-, u -tua 'yie a ke'gbaale, u 'mu -Yusu 'ye, 'bu mo, 'bu ko bu nu□o, nyibeyu a 'mu a 'kue 'mu -we, 'ki 'li -wuwle-nyrowo -mu' 'kwli, -ε di□e nu, -Yusu 'bu nu□o, u 'mu□u -ti -yeε -ni. (Falisi□tumu a nyibli wen 'ni, bu nu□o, nyiblo a 'kue bu -we, ε mo -kuanε □ni. 'Ti- Nyisua a tete wen 'ni, 'ki 'li -wuwle-nyrowo 'kwli, nyiblo 'yi yi -bleε -ni, bu nu -kuan.) 8 Kee -ε -bi -Yusu yru 'waa 'lule-hihie le. ε no- nu□o, 'ε lee nyibeyu a 'mu, ε wen: «'Du ye', -bu nyra 'li nyibli 'nyi bu,» nyibeyu a 'mu 'ε 'du ye', 'ε nyra 'li □nu 'nyi bu. 9 -ε -bi -Yusu 'beti tetetoonyu ko Falisi□tumu a nyibli 'huen- ni, ε wen: «-Bi' Nyisua a tete pi 'li? 'Ki 'li -wuwle-nyrowo 'kwli, nyiblo bu nu □haande, ko, bu nu de -huan, de a 'di -bi -nu -tee 'li? Nyiblo bu wa 'a 'bihian, 'ki 'li -wuwle-nyrowo 'kwli, -ε di□e nu, ε 'ni □ha 'ku, ko, nyiblo bu -ha 'a 'bihian a -hunhlon me le bu 'wan, de a 'di -bi -nu -tee 'li?» 10 Bu yi 'li □nu 'yi le ni te, -ε -bi ke- ε pi nyibeyu a 'mu yi, ε wen: «Hru -na dabu -mu', -ε 'ku,» -ε -bi ε hru 'a dabu ni. Bu hru 'ki dabu a 'mu, -ε -bi ε 'hri 'klo, 'ε bi 'u 'a dionu a -ta'. 11 -Te -Yusu nu 'ki□i, nyiblo a 'mu a 'kue, ε -we, -ε -bi Nyisua a tetetoonyu ko Falisi□tumu a nyibli 'huen-, u bi yru' le diaki, 'u -tua

□to a le□mumuo, -te v di nu, v 'mu -Yusu -balv' nu.

-Te -Yusu -ha la 'li nyibli ni -pu □tu 'v 'hven, -v ko -bv -he la 'a -monanyv*

(Matie 10.1-4; Makı 3.13-19)

12 Ti a 'mu 'yri, dugba □du ni 'v. E no- ko 'lu e 'ya 'li, -e di□e nu, e 'mu Nyisva da. 'Ki e -hi 'li 'tolowo a 'mu 'li, 'ki 'v Nyisva a dida a -ta'. 13 -Te -nyre -nye, -e -bi e da 'a -nagbopv* ni, 'ki 'li □nv 'nyi, 'e -ha 'li nyibli ni -pu □tu 'v 'hven, 'e de□ □nv 'a -monanyv. 14 Nyibli a 'mu, v nu- mo: Simo, e -nyi Pielnyre, e ko Simo a 'mu, 'a 'diayı Adre 'hven-, ko Saki, ko Saan, ko Filipv, ko Batelemi, 15 ko Matie, ko Toma, ko Alufe a 'yu Saki, ko Simo. Simo a 'mu, 'ki e ni la 'li nyibli -mu' 'nyi, -v 'ye ni -hua Romakue; 16 ko Saki a 'yu Judi, ko Judıa Yisikalio. E mo nyiblo -mu', -e di -Yusu 'a yraanyibli -ji' pv.

-Te -Yusu tve la nyibli -hohvi Nyisva a -ti, e ko, e ni la□a, kıkıanyibli a 'kve yi la -we

(Matie 4.23-24; 12.15-16; Makı 3.7-12)

17 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu ko 'a -nagbopv* 'hven-, v □ti 'li dugba a 'mu 'lu ni, 'v nyra 'v -tite -mu', 'du 'wle e 'v bu. 'Ki 'v -te a 'mu, -Yusu a -nagbopv -hohvi -bi 'kukue wen 'v le, v ko nyibli -hohvi -bi 'hven-. 'Ki -v -bi -hon 'li Jrusredıo 'kwli, e ko 'ki 'li -Juukue a 'blugı a pepe ki, ko 'di -bi -mu', -v ni 'li 'yru wien, -v mo Tildıo ko Sidodıo 'hven-. 18 U di ni, -e di□e nu, v 'mu 'a win 'win, ko, e 'mu□v nu, 'waa 'kue 'mu -we, e ko, e 'mu nyibli a 'kuo -hvin* le bla. 19 Nyibli a pepe □mve□e le, 'ki bu -hren□e le, -e nu□o, 'kdi -hven 'li□ı 'hvi, e ni□e ni, 'waa 'kue 'e yi -we.

Plo a bleele ko 'jro 'hven- (Matie 5.1-12)

20 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu 'du 'lu ye', 'e ta 'li 'a -nagbopv* -mo le, e wen:

«'A mu -bv, -v mo 'na -nagbopv, □hıven ni,

ba ko plo a bleele,

-e nu□o, ti -ko 'yri Nyisva di 'v 'klo yrayrv -nuu -ni,

a ko 'mu 'hven-, -a di 'li 'klo yrayrv a 'mu 'kwli ni.

21 'A mu -bv, 'kanv ni, 'ki 'ne- 'klo ki,

ba ko plo a bleele,

-e nu□o, 'kanv 'yi 'li□ı 'li -we, bu nu 'a mu de.

'A mu -bv, -v yi we, 'ki 'ne- 'klo ki, ba ko plo a bleele,

-e nu□o, a di 'ni 'ca.

22 'Bu mo, nyibli 'bu yraa ne 'a mu, 'bu pv 'li 'a mu -patv', ko, 'bu yi 'a mu 'yri le ni -he, e ko, 'bu yi 'aan 'nyre yi ni nyre, -te a paa 'v, 'mo -bv, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'a -he 'na -nagbopv, 'bu mo, 'ba yi □hıvendv a 'mu ni 'ye, -e -bi -ba ko plo a bleele. 23 Ti -mu' -ko 'yri 'kla-wliye'yiya a 'mu, e di 'v nyre, 'ki 'v 'a mu -mo, ba nu dovu, ko, ba yi -wla, -e nu□o, 'ki 'li yakv 'kwli, Nyisva di -nyi 'a mu 'wio gbagv. Ke- ni -do e □ti la 'mu: -te nyibli -bv, v yraa ne 'a mu, v ni, ke- 'waa 'banv ni la, 'v □tui la Nyisva a winwlon-hanyv* □hıven.»

24 Nyibli -bv, -v 'ye ni □tuu 'v Nyisva, ke- -Yusu pı □nv yi, -e mo: «'A mu -bv, -v mo dekonnyibli,

'jro 'ki 'v 'a mu -mo,

-e nu□o, a 'ye 'aan -ne plo a bleele ni.

25 'A mu -bv, -v ko didi-teblı a pepe, a -hve,

'ki 'ne- 'klo ki,

'jro 'ki 'v 'a mu -mo,

-e nu□o, 'kanv di 'a mu 'ni nu.

'Jro 'ki 'v 'a mu -bv, -v 'ce ke -mo,

'ki 'ne- 'klo -bv 'kwli,

-e nu□o, a di nu nyat le, a 'mu we.

26 'Jro 'ki 'v 'a mu -mo, 'bu mo, nyibli a pepe 'bu yi 'aan □haan-tı ni hle, -e nu□o, nyibli -mu', -v

yraa 'na -nagbopv, de ni -do a 'mu, e no- 'waa 'batnu ni la 'waa hūwinwlōn-hanyv -mō -we, 'v hle la 'waa [haan-ti.]»

Ba nve ne 'aan yraanyibli (Matie 5.38-48; 7.12a)

27 -E -bi ke- -Yusu pi de: «'Aan pepe, ba pv 'mu nva yi bu. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni: Ba nve ne 'aan yraanyibli. Nyibli 'bu yraa ne 'a mu, ba nu [nv] [haande -mō. 28 Nyibli 'bu pv 'a mu 'jro yi, nyibli 'bu yi 'a mu [hūven ni] [tui, ba da Nyisva, 'ki bu nu [nv] [haande -mō. 29 Nyiblo 'bu pvu 'li -mu 'h̄ma nva', tōv 'v nva -bi 'v, e 'mu 'a 'ye -bi pv. Nyiblo 'bu -ha 'v -na kveti, -ha[ā] mē le, bu gba -na wlawlv -bi. 30 Nyiblo 'bu yi -mu de ni -h̄ve, -ha 'li[ti] 'li, -bu -nyi [ne]ε. Nyiblo 'bu -ha -mu -na de -ji', [ni] 'betie 'li 'a -ti. 31 [Haande -bu, a -h̄ve -tonyibli bu nu 'a mu -mō, 'aan 'mumu, ba nu [nv] [v -mō -we.

32 'Bu mō, 'ba nve nyibli ni -do -bu, -v nve ne 'a mu, 'aan [wli] 'ni 'yee 'li[ti], -e mō, Nyisva di pv 'a mu 'nyre le. Mō, nyibli -mu', -v 'yi Nyisva -yi, v nve nyibli -mu' ni -we, -v nve [nv. 33 Nyibli ni -do -mu', -v ni 'a mu [haande -mō, 'bu mō, v ni -do a 'mu, 'ba yi [nv] [haande -mō ni ni, 'aan [wli] 'ni 'yee 'li[ti], -e mō, Nyisva di pv 'a mu 'nyre le. De ni -do a 'mu, nyibli -bu, -v 'yi Nyisva -yi, e no- v ni -we. 34 'Bu mō, 'ba pv le, ba -nyi 'aan 'wliye nyibli ni -do -mu', -v di[ē] kle -m̄ia -ni, -v di 'a mō[ō] -nyi, 'aan [wli] 'ni 'yee 'li[ti], -e mō, Nyisva di pv 'a mu 'nyre le. Nyibli -mu', -v 'yi Nyisva -yi, v ni[ē] ni -we, 'ki 'li 'waa d̄ionv 'nyi, -te v yi[ē], -e mō, 'waa 'bio di 'wliye a 'mu kle 'ni -m̄ia -ni a -ti. 35 De ba nu, e no- mō, ba nve ne 'aan yraanyibli, ba nu [nv] [haande mō. 'Bu mō, 'ba -nyi nyiblo de, a 'ni 'm̄vō 'li[ti] le, 'ki bu -m̄ia [ne] kle. 'Bu mō, 'ba yi[ti] le ni ni, Nyisva di

nu 'a mu [haande gbagbv -mō, e kō, a di -he Nyisva a 'yonv, -e nu[ō, 'kuopanyibli kō 'crekonyibli 'h̄ven-, e ni [nv] [haande -mō -we. 36 Ba kō nyibli a nyat, [wt] yi, -te 'aan 'Ba Nyisva -nu, 'e kō nyibli a nyat diakt.»

A 'ni 'yee 'li 'aan 'bio -ti (Matie 7.1-5)

37 «A 'ni 'yee 'li 'aan 'bio -ti, -e di[ē] nu, Nyisva 'ni [ha] 'a mu -ti -yee -ni. A 'ni 'pvu 'li 'aan 'bio -bati le, -e di[ē] nu, Nyisva 'ni [ha] 'a mu -bati le -pvu -ni -we. Yinyre-tebli -mu', nyibli ni 'a mu -mō, 'a -ti bu -hru 'a mu -mō, -e di[ē] nu, yinyre-tebli -mu', a ni, Nyisva 'mu 'a -ti -mō hru -we. 38 -Tebli -mu', 'aan 'bio -h̄ve 'a mu, ba -nyi [nv] [v, -e di[ē] nu, 'ba -h̄va Nyisva de, e 'mu 'a mō[ō] -nyi. 'Bu mō, 'ba yi[ti] le ni ni, e 'wt-, -te v 'ye ni lō wen -kubv, v 'mu 'a mō[ō] -nyi a -ti. -Kubvlōpōlv -mu', v ni, 'v lve -kubv, v di 'li[ti] 'ni 'yii -ni -tee, v 'mu 'li -kubv a 'mu 'aan blo 'kwli pv, v 'mu 'li[ti] 'li -kōv -ni, kō, v 'mu blo a 'mu bu bla, -e di[ē] nu, v 'mu 'li 'a de -bi pv, blo 'mu 'li 'yii -ni -tee. -Te a di 'aan 'bio a 'yiye nu, ke- Nyisva di 'aan 'yiye nu.»

39 Ledv, -Yusu pv [nv] yi, e no- -bu: «'Yii'dōnyō 'yi 'li[ti] 'li -we, bu 'ble 'a 'bi 'yii'dōnyō a dabv kva, bu na 'hru. 'Bu nu[ō, v ni 'h̄ven a 'mu, v di bi 'li 'butiō 'kwli. 40 E 'yi 'nyunyūnyō [dv] -kō, -bu di 'v 'a tōnyō 'lu yi ni. Kee, 'nyunyūnyō -mu', -e 'nyi -tee, -te 'a tōnyō ni 'mu, ke- e di 'mu ni.

41 De- kō -ti, -na 'b̄h̄tan a kvetiye -bu, -e ni 'li[ti] 'yi, [ni] yi 'a 'yele, 'ti- -ne tugbekutiō -mu', -e pe 'li -mu 'yi bu, [ni] 'ye ni 'ye[ē] 'li? 42 [Yi] yi -blee -ni, -bu lee -na 'b̄h̄tan, -e mō: Nu gbe, [bv] -ha 'li -mu kvetiye 'yi, -mō -kō 'yi tugbekutiō pe 'li bu. -Mō -mu', -e nee 'li ni 'h̄ven, yi-hede, -kō -bu nu, e no- mō -bu -ha 'li -ne

tugbekutɔ 'yi, □mu le yru -tee, 'ti-
=mu 'li kvetiye -na 'bɪhian 'yi -ha.»

*Tugbe a 'kuo, ε nɔ- v yru □ne
(Matie 7.16-20; 12.33-35)*

43 Ke- -Yusu pi de: «Tugbe -mu',
-ε yi □haan'nie -jri, ε 'yi 'li□i 'li
-we, bu tu 'kui -hvin. Mɔ, tugbe
-mu', -ε 'ye ni -jri □haan'nie, ε
'yi 'li□i 'li -we, bu tu □haan'kui.

44 Tugbe a 'kuo, ε nɔ- v yru
□ne. Ε 'yi nyiblo □du -ko, -bu
-ha bubuokui, 'ki 'li □wɔnmlutu
yra. Nyiblo □du 'yi 'li□i 'li -we,
bu -ha 'u -gbɔgbuyɔ gbɔkawiti 'yri.

45 □Haannyiblo a nunu-ɛɛbli nɔ yi,
-ε nu□o, 'a □wlv nɔ yi. 'Cɛkɔnyɔ
a nunu-ɛɛbli nyre yi, -ε nu□o, 'a
□wlv nyre yi. -Ti -mu', -ε 'yii 'li
nyiblo a □wlv ki, ε nɔ- yi 'u□v wien
-dii -ni.»

*□Tɔkɔnyɔ, kɔ nyiblo -mu', -ε 'yi
□tɔ -kɔ, -v pu 'waa 'kayo
(Matie 7.24-27)*

46 Ke- -Yusu pi de, ε wen: «De-
kɔ -ti 'a dɛɛ 'mu Kɔkɔnyɔ ti a pepe,
'ti- ti 'n hle, 'a 'ye ni nu□o 'li?

47 Nyiblo 'bu ni 'u, -ti -bu, 'n hle,
'bu yi□i nva yi bu ni pi, 'ti- 'bu yi□i
ni ni, 'n di 'a mu 'ni -lee -ni, nyiblo
ε 'wi yi. 48 Ε 'wi nyiblo -mu' yi, -ε
pi 'a 'kayu. Ε 'blu -tutu -blublu, 'ε
ye 'hiɔ 'pa ki. 'Ki ε pu 'u 'kayu a

'mu, -ε di□e nu, ε 'mu bu ku -tee.
-Te ε pu□v, -ε -bi 'nie'yiti nyre 'u ni,
'nie a 'mu 'ε -wɔn 'kayu a 'mu -mɔ
-wɔnwɔn, kɛɛ, ε 'yi 'li 'a 'wɔwla 'li
-we, -te ε ku bu a -ti. 49 Kɛɛ, nyiblo
-mu', -ti -bu, 'n hle, -ε di 'wɔn, 'ti-ε
'ye ni di□e ni nu, ε 'wi-nyiblo -mu'
yi, -ε 'yi -tutu 'blu, -ε pu 'kayu. -Te
ε -we 'a pupuv -mɔ, -ε -bi 'nie 'yi
ni, 'ε -wɔn 'kayu a 'mu yi. Ε nɔ-
mɔ 'kayu a 'mu bu 'wle, 'ε nyre yi
pepe.»

7

*-Te -Yusu nu la□a, Romakve a
'seyo a -kvannunyɔ □du, 'a 'kve 'ε
-we la
(Matie 8.5-13)*

1 -Te -Yusu -we 'li nyibli a
-mohleele -mɔ, -ε -bi ε mu 'li
Kapenaɔdiɔ 'kwli. 2 'Ki 'li 'diɔ
a 'mu 'kwli, 'ki Romakve a 'seyo
a nyiblo gbagbu □du ni 'li. 'A

-kvannunyɔ □du ni 'li, 'a □wlv 'ε
-ha 'li□i diaki. -Kvannunyɔ a 'mu,
ε nɔ- kɔ 'hvi -hren, ε mi 'ku mɔ.

3 -Te 'seyo a nyiblo gbagbu a 'mu,
ε 'wɔn -Yusu a 'lidi-ti, ε nɔ- mɔ bu
te□e -Juukve* a 'blv a nyibli □du
yi, bu lee □ne, -ε mɔ, bu di 'li□i

-mɔ, ε 'mu□v nu, 'a -kvannunyɔ a
'mu, 'a 'hvi 'mu -we. 4 -Te -Juukve
a 'blv a nyibli a 'mu, v nyre 'u
-Yusu 'hvi, -ε -bi v -tva 'a lenyaale,
v wen: «'Seyo a nyiblo gbagbu a

'mu, ε bleɛ yi, -bu -heɛ □ne, 5 -ε
nu□o, ε nve ne -aan dako ni, 'ti-, ε
nɔ- -heɛ ne -a mu, □a pu Nyɩsua a
'kayu, 'ki 'ne- -aan 'diɔ 'kwli.»

6 -Te v pu 'ki le, -ε -bi v kɔ -Yusu
'hven-, v bi 'hru wɔn, 'u -mu. -Te v
'mve 'seyo a nyiblo gbagbu a 'kayu
le, -ε -bi nyiblo gbagbu a 'mu, ε lee
ne 'a 'bio ni, 'ki bu lee -Yusu, -ε mɔ:

«Tɔkɔnyɔ o, 'ni -hva□a li□i, □bu -ha
-mu 'ku. 'Mɔ -bu, -ε 'yi -Juukveyu
'pa-, 'n 'yi yi -bleɛ -ni, 'ki -bu pa 'li
'na 'kayu bu. 7 Ε nɔ- nu□o, 'ni pu
le, -ε mɔ, ε 'yi 'u le -nɔɔ -ni, 'ki 'na

□gbetu □bu mu wen 'li -mu -mɔ.
Kɛɛ, pu win dadv, 'na -kvannunyɔ
a 'kve 'mu -we. 8 'Na 'mumu -bu,
'n kɔ nyibli gbagbi -bi. V nu- kɔɔ
'mu win ki. 'Ti-, 'n kɔ 'seyo -bi, 'n

kɔɔ win ki -we. 'Bu mɔ 'ni pu win,
'ni lee ne 'a nyɔ, 'ki bu mu de nu,
-ε -bi ε mi ni. 'Bu mɔ, 'ni lee ne
'a nyɔ -bi, 'ki bu di 'li, -ε -bi ε yi

'li 'ni di, ε kɔ, 'bu mɔ, 'ni lee 'na
-kvannunyɔ, 'ki bu nu de, -ε -bi ε
ni□e ni.» 9 -Te -Yusu 'wɔn -ti a 'mu,
'seyo a nyiblo gbagbu, ε -hla, -ε -bi
'a □wlv kɛɛ le. Ε nɔ- mɔ bu □hian

-mɔ, nyibli -mu', -u yi□i □wien le
kve, ke- ε pi □nv yi, ε wen: «'N
yi 'a mu 'ni -lee -ni: Nyiblo bu di
'na □wlv a yikuole le nu, 'n 'ye 'a
nyiblo ni 'ye, 'ki 'ne- Yisraekve a
'bli.»

10 -Yusu bu -yre, -ε -bi 'seyo a nyiblo gbagbu a lelenyu -ni wen, u -me kle. -Te u nyre 'li 'seyo a nyiblo gbagbu a 'mu a 'kayu bu, -ε -bi u 'ye□e ni, -ε mo, 'a -kvannunyo -ni wen, 'a 'hvi 'kee ni.

-Te -Yusu -ha la gblotayu 'klo, -ε 'kuv la 'li 'diɔ -mu', -ε mo Nae 'kwli

11 Ti gbi bu -hi, -ε -bi 'ki -Yusu mi 'li 'diɔ -mu', -ε mo Nae 'kwli. E ko 'a -nagbopu* ko nyibli -hɔhvi -bi 'hven-, u nu- ne 'hru ni -do, 'u mi 'li 'diɔ a 'mu 'kwli. 12 -Te u nyre 'li 'diɔ a 'mu a 'duwle, -ε -bi nyibli -hɔn 'li 'diɔ a 'mu 'kwli, 'u 'ble 'kokoku. 'Kokoku a 'mu, ε nɔ- mo 'a 'dii a -ne 'yu ni -do, ε -ko. 'A 'dii a 'mu, ε mo -tugbanugba □nu. 'Diɔ a 'mu a nyibli -hɔhvi, u nu- =glaa 'li nugba a 'mu le. 13 -Te Kukonyo -Yusu 'ye nugba 'a mu, -ε -bi 'a nyai -tua 'a nunuo. E nɔ- mo bu □ga□a, -ε mo: «Pu nva bu.» 14 -E -bi ε 'yia 'u 'kofi a 'mu 'hvi bu, nyibli 'ble, 'ε -hren□e le, -ε di□e nu, u 'mu bu nyra. 'Kofi a 'mu, ε 'yi ykade -ko. -Te u nyra bu, -ε -bi ke- -Yusu -pu: «Gblotayu o, 'n yi -mu 'ni -lee -ni, 'du ye'» 15 Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi gblotayu a 'mu, ε □wleε 'yii, 'ε 'du ye', 'ε ni bu, 'ε -tua win a pɔpɔ. E nɔ- mo -Yusu bu 'du 'a dabu ye', bu □tu 'li□i 'a 'dii -ji' bu. 16 Nyibli a pepe -mu', -u ni 'u, ε pu 'li □nu huannu 'kwli, 'u pi Nyisva 'nyre le, ke- u pi: «Nyisva a winwlon-hanyo* gbagbu 'hru 'ne- a mu 'nyi, 'ti- Nyisva a □gbetu, ε nɔ- di 'a dako -hεε mo.» 17 De ni -do a 'mu a -ti, -Yusu a 'nyre, ε keε 'li -Juukue* a 'blugba a pepe -mu' ni, ε ko 'blugbi -bi -mu', -u =glaa 'li □nu le.

-Te Saan Batisi lee la 'li 'a -nagbopu -bi -Yusu -mo
(Matie 11.2-6)

18 Ti a 'mu 'yri, Saan, -ε pi la nyibli 'nie 'lu le, ('ki ε ni la 'li □ji'). -Tebli a pepe, -Yusu ni la, u mi la 'li□i -mo, 'u ne la□a -mo

le. E nɔ- nu□o, Saan 'ε da la 'a -nagbopu ni 'hven □du, 19 'ε lee la 'li □nu Kukonyo -Yusu -mo, ε wen: «Ba mu, ba 'beti□e, □bu ε nɔ- mo Wanyo -mu', Nyisva pu la le, ε di la -a mu yi ya, -u'v-, -a 'tɛ di Wanyo a 'mu -ple?» 20 -Te u nyre 'u -Yusu 'hvi, -ε -bi u wen: «Saan Batisi te -a mu bu, 'ki 'ne- -mu -mo, -ε di□e nu, -a 'mu -mu 'beti -ni, 'bu mo, □ni mo Wanyo -mu', Nyisva pu la le, ε di la -a mu yi ya, -u'v- -ba 'tɛ di Wanyo a 'mu -ple?» 21 -Te u nyre 'u, -ε -bi 'waa 'mumu, u yi□i 'ni 'ye, -ε mo, -Yusu ni□e ni, nyibli -hɔhvi a 'kve 'ε yi -we, ko 'ε ble 'kuo -hvi□- hɔhvi le, -u ni 'u nyibli ke', 'ε kle 'yii'donyo -hɔhvi a 'yii yi. 22 Ke- -Yusu -pu, 'ε □tu Saan Batisi a nyibli a 'mu □wɔn, ε wen: «Ba mu, -tebli -bu, a 'ye, ε ko a 'win, ε nɔ- ko -ti ba lee Saan. Ba lee □ne, -ε mo, 'yii'donyo te le, le-yiyrenyo 'u ne, □hrannunyo a 'kve yi 'ni -we, 'kikenyo 'u yi -ti 'win, ko, 'kokonyibli yi 'hri 'klo le, □hivennyibli 'u yi Nyisva a □haantitie 'win. 23 Plo a bleele 'ki 'u nyiblo -mu' -mo, -ε 'ye ni hia, 'ki bu kuo 'mu □wɔ yi.»

-Ti -mu', -Yusu hla la, 'ki 'u Saan Batisi a -ta'
(Matie 11.7-19)

24 -Te Saan a lelenyu a 'mu, u □htan -mo, -ε -bi -Yusu -tua Saan a -ti a kihleele, 'ki 'u nyibli -mu', -u =gbee 'u□u 'hvi a -ta', ε wen: «Saan -bu, -ε ne la Nyisva a -ti -mo le, 'ki 'li -tite -mu', nyiblo □du 'yi 'li 'ti, -te a mu la 'li□i -mo, nyiblo a 'di -bi 'aan □wli pu la le, a di la 'li bu -yεε -ni 'li? □Bi 'aan □wli wen 'ni, a di yεε la 'li nyiblodu -bu bu, -ε yi huannu pie, 'ki bu hla -ti a -tεε? 'Uv-, ε 'yi 'a nyiblodu a 'mu 'pa-. 25 □Bi 'aan □wli 'ye□e ni, -ε mo, nyiblo -bu, a di la 'li bu -yεε -ni, ε di pu la yuɔwlawhi? Nyibli -mu', -u pi yuɔwlawhi, ko, -u ko 'a -ne de, 'waa □wli -hve, 'ki u ni 'li 'kɔnpu a 'kayo ble.

26 □Bv 'beti 'a mu de: Nyiblo a 'dti -bi a mu la 'ye mo 'li? □Bv Nysua a winwlon-hanyo*? Iin, 'n yi 'a mu 'ni -lee -ni, e ko, 'ni hle□e, -e mo, Saan -hi 'v Nysua a winwlon-hanyv -bi ni. 27 E no-mo nyiblo -mu', -koti v 'cru la 'li Nysuacrien 'kwli, -e mo, e no- di la 'na 'hru yi kla, 'ti- 'mu la 'li di. -Ti a 'mu, v 'cru la, e no- -bv: Nysua wen 'ni:

'Na 'Yu o, 'n di -ha nyiblo, 'ki 'v 'na -kvan a -ta', e 'mu mu, e 'mu -na 'hru yi kla, 'ti- =mu 'li nyre.

28 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, 'ki 'li -tonyibli a pepe 'nyi, e 'yi -hvan nyiblo □dv ni kve, -bv ni 'v Saan 'lu yi. Kee, 'ki 'li Nysua a 'klo yrayv 'kwli, nyiblo -mu', v dee 'huangbe, e no- di 'v Saan 'lu yi ni.»

29 -E -bi ke- -Yusu pi de, e wen: «Nyibli a pepe, v pi la□a nva yi bu, v ko 'blwli'tunyv 'hven-, 'v yi la Nysua □wv -nyi, e ko, 'v -hve la□a, 'ki Saan bu pu la □nv 'nie 'lu le. 30 Kee, Falisi□tumu* a nyibli ko Nysua a tetetonyv 'hven-, de -mu', Nysua -hva la □nv, v hie la□a ki, e no- ko -ti 'v hia la□a ki -we, 'ki Saan bu pu la □nv 'nie 'lu le.»

31 -E -bi ke- -Yusu pi de, e wen: «-Te ti -bv 'yri a nyibli ni 'mu, e no- -bv: 32 V 'wi- 'yonv ghi yi, -v yi hru 'mle, 'ki 'v 'dika, -v -bi kee 'waa 'bio ni, v wen: -Te -a yi 'bli ni pve, -a yi 'blpa-wla be, a 'yi -wla yi mo -di. 'Ti-, -te -a yi □hien ni we, a 'yi nyaujml le -nu. 33 E 'wi yi, -te Saan Batisi -di, e yi 'ni □ci*, 'ki 'v Nysua a dida a -ta', 'e 'ye ni 'na no, kee, ke- a pi: 'Ku -hvan* ni 'v□v ke'. 34 'Mo -bv, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, -te 'n -di, 'ni □ci□e li, 'ni 'ne no, kee, ke- a pi: Ba 'ye nyiblo -bv, didide ko no a 'nuna ni -do, e no- e yi 'lu -mo le -hie. 'Blwli'tunyv ko nyibli -bv, -v ko 'klo □yi 'v yi 'sii -ni, v nu- ko□v

'hven-, -v ni ninatumude.» 35 -E -bi ke- -Yusu pi de: «Nyibli ni -tie -mu', -v wen Nysua a □to ki, v yi□i 'ni yru, -e mo, Nysua a □to a 'mu, e 'sii 'v yi.»

-Te -Yusu mu la 'li Falisi□tumu a nyiblo -bi, -e ko 'nyre mo Simo a -te*

36 E ko la Falisi□tumu a nyiblo □dv. 'A 'nyre mo la Simo. E no- da -Yusu de di mo. -Te v nyre 'li 'kayu bu, v ni bu, 'v -tva de a didie. 37 'Ki 'li 'dico a 'mu 'kwli, 'ki 'lawlunogba □dv ni 'li. -Te e 'win, -e mo, -Yusu mu de di mo, 'ki 'li Simo a -te, -e -bi e -ha 'li 'yrie, v nu yincho, v -nu. 'Ki 'li 'yrie a 'mu 'kwli, 'ki hunhrunponyra ni 'li; 38 'e mu 'v -Yusu a bu □hlon, 'e yi we, 'a 'yii a mi 'e yi 'v -Yusu a bu kle bi, 'e ni 'a 'lu-pupui, 'e 'hren -Yusu a bu le, 'e 'ble 'a bu kva, 'e -tva 'a hunhrunponyra -ni wen a ble'wowlale. 39 -Te Simo 'ye de a 'mu, -e -bi e -tva 'li 'a dionv a □wv a ki'plee, e wen: «Nyiblo -bv, 'bu mo wen Nysua a seyi a winwlon-hanyo*, e di wen□e 'ni yi, -e mo, nogba -bv, -e -hren□e le, nyiblo a 'dti -bi e pa 'mu. E di wen□e 'ni yi, -e mo, 'lawlunogba □nv, e 'yi wen yi -blee -ni, bu -ha wen□e me le, -bv 'mve wen□e le.» 40 Ke- -Yusu pi 'ki□i yi, e wen: «Simo o, 'n ko -ti □bv lee -mu.» -E -bi Simo e wen: «Tconyo, pu win.»

41 -E -bi -Yusu wen 'ni: «E ko la dekonv □dv. E no- nyibli ni 'hven □dv 'trasi la 'wliye. Yi-henyiblo a gba mo 'wliye -mu', -kvannonyv ni -do -we 'li bu 'yee 'li -nyrowi a -hotrowi ni □hun 'kwli. 'Hven a nyiblo a -ne gba, e mo, 'wliye -mu', nyiblo ni -do -we 'li bu 'ye, 'ki 'li -nyrowi a (50) -wli ni 'hven □tu 'v -pu 'kwli. 42 -Te v 'yi 'wliye -ko, 'ki bu 'pee nyibeyu a 'mu, 'a gba, -e -bi nyibeyu a 'mu, e lee □nv ni, e wen: 'Na gba ni wen, 'ye -bi a 'yi□i 'pee -ni, 'n -hru 'a -ti -mo.» -E -bi -Yusu 'beti Simo ni, e wen: «'Ki 'li

υ ni 'hven a 'mu 'nyi, nyiblo a 'di -bi seyi-seyi, -ε di nyibeyu a 'mu -nve -ni, -ε di 'b 'a 'bi 'v -hi 'li?»

43 Simo wen: «'N pu□v □haan-ti, nyiblo -mu', -ε ko gba gbagbu a -ti υ -hru -mo, ε no- =no.» -ε -bi -Yusu wen: «'A -tεε, no- =no.» 44 -ε -bi ε □hian -mo, 'ε ta 'li nugba a 'mu -mo le, 'ti- 'ε yi 'ki Simo -lee -ni: «Ta 'v le, de nugba -bu, ε -nu. -Te 'n pa 'ne- -na -te, □yi -na -kvannunyo -lee -ni, 'ki bu yra 'na bu le, -te υ ni□e le, 'ki 'ne- -aan 'bli*. Kee, nugba -bu, ε no- mo -bi, ε nu 'a 'yii a mi, 'ε yra 'na bu le, ko, 'ε nu 'a 'lu-pupui, 'ε 'hran□a le. 45 'Ya 'v 'lu de, -te 'n pa 'ne- -na -te, □yi 'mu 'wlee -ni, 'ki 'v 'na 'wio a buppubu a -ta', -ε mo -aan 'blide. Kee, -te 'n pa wen 'ne- -na -te, nugba -bu, ε 'tε yi 'na bu 'wlee -ni. 46 □Yi 'mu 'nyra 'lu -pu, -ε mo -aan 'blide, kee, ε no- mo -bi, ε 'wlaa 'na bu hinhrunpunyra le. 47 ε no- nu□o, 'ni yi -mu -lee -ni, -ε mo, ynyre-tebli -huohui -mu', ε -nu, Nyisva -hru 'a -ti -mo. ε no- ko -ti, 'ε ko nvele gbagbu, 'ki 'v 'mu -mo. Kee, nyiblo 'bu ni 'v, ynyre-tebli -mu', -kotu Nyisva -hru -mo, 'bu 'yi -hu, -ε -bi nyiblo a 'mu, 'a nvele 'yi -hu, 'ki 'v 'mu -mo.» 48 Ke- -Yusu pi nugba a 'mu yi, ε wen: «Nyisva -hru -na de 'kuku a -ti -mo.» 49 -Yusu bu pu 'ki le, ti ni -do a ti 'yri, nyibli -mu', -υ ko□o 'hven-, -υ ni 'v dedihu ki, υ -tua 'li le'puple, 'ki 'li 'waa □wli ki, υ wen: «Nyiblodυ a 'di -bi nyiblo -bu, ε pa 'mu 'li, 'ε pi le: Nyisva -hru -na de 'kuku a -ti -mo?» 50 -ε -bi ke- -Yusu pi nugba a 'mu yi de, ε wen: «Ko plo a bleele, □ni yi ni mi, -ε nu□o, -te -kuo 'mu □wlv yi a -ti, Nyisva □gble -mu ni, 'ε -ha 'li -mu de 'kuku a 'kl bu.»

8

-Yusu a -nagbopu* ko nugbi -mu', -v ne la□a -mo 'hven-

1 -Te ti gbi -hi, -ε -bi -Yusu ne la 'du ki, 'ε pi la Nyisva a □haantitie, -ε hle□e, -ε mo, Nyisva di ko nyibli win ki. 'A -nagbopu ni -pu □tu 'v 'hven -mu', 2 υ ko nugbi -bi 'hven-, υ nu- yl□i □wien kve. Nugbi a 'mu, υ nu- ko ke' ε bla la 'v 'kuo -hvin* le, ko, 'ε nu la□a, 'waa 'kve 'ε -we la. Nugbi a 'mu, 'waa 'nyre, no- -bu: Mari -mu', υ deε Madala a Mari, -ε ko ke' -Yusu bla la 'v 'kuo -hvin ni □hlon'hven le; 3 ε ko 'kun Helodi a 'kayu a 'yie□tunyo Kusa a nugba, -ε mo Sani, ko Sani, ko nugbi -huohui -bi 'hven-. Nugbi a pepe a 'mu, υ mo la dekonugbi dadu, 'v ni la 'waa kuko-tebli, 'v yi la -Yusu ko 'a -nagbopu 'hven- -heε -ni.

-Yusu pu la 'dvdonyo a 'ledu (Matie 13.1-23; Maku 4.1-20)

4 'A -ne 'duo 'bu ni 'v, nyibli -hven 'li -wlu, 'v mi 'li -Yusu -mo. -Te nyibli -huohui a 'mu, υ □glaa 'li□i le, -ε -bi ε -tua 'waa 'ledu a yipupu, ε wen: 5 «ε ko la -nyrowo □du, nyibeyu □du, 'ε mu la 'a -tebli 'do mo. -Te ε nyre 'v, -ε -bi ε -tua 'a -gbugbla, 'ki 'li -ci 'kwli. -Te ε yl□i ni -gble, -ε -bi 'ki 'a de -bi bii 'li 'hru wlon, nyibli 'v ne□e kle, nubli 'v yi 'a de -bi di. 6 'A 'hven a de, ε -gbla, -tutokutio -mu', ε bi 'v ki, 'hio 'pa ni 'li□i bu, 'ε 'sii yi, 'ε □ga. Kee, -te ε □ga, -ε -bi ε ma ni, -ε nu□o, -tutokutio a 'mu, ε 'yi 'nie -ko. 7 'A ta a de, ε -gbla, 'ki ε bi 'li 'witi 'nyi. -Te ε □ga, -ε -bi 'wilitili a 'mu, ε 'ya ni, 'ε 'buu □ne 'lu le. 8 'A -hen a de, ε -gbla, ε no- bi 'v □haan-tutu ki. -Te ε □ga, ε ku ni -tεε, 'ε pu bli. 'A blv ni -do, ε pu 'yo a -wli ni □hun.» -ε -bi ke- -Yusu pi 'ki □nu yi: «'Bu mo, 'ba ko -ti 'winnua, -ε -bi ba 'wln -ti -dodo.»

* 7:44 7.44 -Yusu a ti 'yri, ε mo la -Juukve a 'blide □no, 'dagbatayu 'bu pa la 'li 'a nyo a -te, 'ki 'kayu a 'bai bu lee la 'a -kvannunyibli, 'ki bu yra la 'dagbatayu a 'mu, 'a bu le.

9 Ε νο- μο 'a -nagbopu* bu 'beti]e le, υ wen: «'Ledu -bu, -pu, 'a 'mini 'li?» 10 -ε -bi ε wen: «'A mu -bu, -u mo 'na -nagbopu, Nyisua ni]e ni, 'a yrui Nyisua a -ti' le, ε]hen 'nyre, -te Nyisua ni, 'ε kve nyibli win ki. Nyisua a -ti a 'mu, ε -hli nyibli 'yi ki. Nyibli -bu, -u 'ye ni na 'mu -mo, 'ki 'li 'ledu ni -do 'kwli, 'ki υ yi 'li]i 'li 'wun -ni. Ε ni -do a 'mu, ε νο- υ 'cru la, 'ki 'li Nyisvacrien 'kwli, -ε mo:

U yi]i 'ni 'ye -tee,
 kee, υ 'ni -yru]o li]i le,
 'u yi]i 'wun -tee,
 kee, υ 'ni -yru]o li]i' le -we.»

11 -ε -bi ε yi]nu 'ni -lee -ni, ε wen: «De -mu', 'ledu -bu, ε]hen 'nyre, ε νο- -bu: 'Dudo-tebli -mu', ε νο- mo Nyisua a win. 'Dudonyo, νο- mo nyiblo -bu, -ε ne Nyisua a -ti -mo le. 12 'Hru -mu', -ε ko wlon ε bii 'li le, 'ti- nobli 'u yi]i di mo di, ε νο- mo nyibli -bu, -u yi Nyisua a win 'wun, 'ti- 'kuo -hwin* a nyiblo gbagbu 'ε yi di, 'ε -he 'li]nu win a 'mu]wlu kle, -ε di]e nu, υ 'ni]ha Nyisua a win a 'mu]wlu yi -kuo -ni, Nyisua 'ni]ha]nu wa. 13 -Tutukotio -mu', 'huo 'pa ni 'li bu, -ε ko ki 'dudo-tebli -bi -mu', ε bii 'u le -we, ε νο- mo nyibli -bu, -u yi Nyisua a win 'wun, 'ti- -u yi]i ki wen, 'ki 'li plo a bleele 'kwli, 'ti- -u kue]ne]wlu yi, 'ki 'li ti gbi 'kwli. Kee, υ 'ni -hua]a li]i, 'ki bu pu 'ma, 'ki 'li 'waa]wlu ki. Nyibli a 'mu, ti -mu', -ε ko 'yri 'kuo -hwin a nyiblo gbagbu yi 'u]nu le]tee -ni, 'ki bu nu de 'kuku, -ε -bi υ yi 'kee Nyisua a win a]wlu a ykuole. 14 -Tutukotio -mu', 'witi ni 'u ki, -ε ko ki 'dudo-tebli -bi bii 'li -we, ε νο- mo nyibli -bu, -u yi Nyisua a win 'wun, 'ti- nyibli a 'mu, 'u yi hriti -ni, 'ki 'u 'kla-wliye'yuya a -ta', ko, 'u nee kuko-tebli a -ti]wlu kle, -ε pi 'li]nu kika 'nyr, ko, 'klo a -tebli -bu, -ε ko 'tu ni]nu, ε νο- 'waa]wlu yi]wien le kve. -Tebli a pepe a 'mu, ε ni]e ni,

'ki Nyisua a win 'ye ni nu -kuan, 'ki 'li 'waa]wlu ki, 'ε yi le -hihre -ni. 15]Haan-tutu -mu', -ε ko ki 'dudo-tebli -bi -mu', ε bii 'li le, ε νο- mo nyibli -bu, -u yi Nyisua a win 'wun, ko, -u =tui]e bu, 'ki 'li]haan]wlu ki, 'ti- -u -he]e me le, 'ε ni -kuan 'a -ne ti, 'ki 'li 'waa]wlu ki.»

-Yusu pu la 'napi a 'ledu (Maki 4.21-25)

16 Ke- -Yusu pi]nu yi de: «Nyiblo 'bu 'bia 'napi, ε 'ni]jri]e li]i kika 'lu bu, ε ko, nyiblo 'bu 'bia 'napi, ε 'ni]tu]o li]i -bele bu. Kee, 'ki ε]tui 'li]i de yra bu, -ε di]e nu, nyibli -mu', -u di 'kayu bu pa, υ 'mu le yru. 17 -Tebli a pepe -mu', -ε -hli, ε di ko -nyrowo, ε 'mu pepe' bi, ε ko, -tebli a pepe -mu', nyiblo]du 'yi la -yi, ε di ko leyruete, 'ti- ε 'mu pepe' bi. 18 Nyisua a win -bu, 'n ne -mo le, ba]tu]o 'yie. -Te a di 'a 'winwun nu, ke- Nyisua di 'a mu 'a leyruete nu. Nyiblo -mu', -ε pi Nyisua a win nua yi bu, Nyisua di]e 'ni nu, ε 'mu 'a leyuyruo ko, ε 'mu -te ε nu la 'a 'winwun 'u -hi. Kee, nyiblo -mu', -ε 'ye ni pu]u nua yi bu, ε 'yi 'li]i 'li -we, bu yru]o' le pepe, 'ye]bu ε pu le, -ε mo, ε yrui]e' le.»

-Yusu a 'dii ko 'a 'diaynu 'huen- (Matie 12.46-50; Maki 3.31-35)

19 'Ki υ ni 'li 'kayu ni -do a 'mu bu, -Yusu a 'dii ko 'a 'diay nyibepu 'huen- 'u nyre 'u, -ε di]e nu, υ 'mu]u 'ye. Kee, nyibli -huohu a -ti, υ 'yi 'li]i -we, bu nyre 'u]u 'hu. 20 Ε νο- mo nyibli bu lee]ne: «'Ye ke, -na 'dii ko -na 'diaynu 'huen-, 'ki υ ni 'li -patu', 'u -hve -na 'yiye.» 21 -ε -bi ke- ε pi: «Nyibli -mu', -u pi Nyisua a win nua yi bu, 'ti- -u =tui 'u]u 'u, υ nu- mo 'na 'dii ko 'na 'diaynu 'huen-»

-Te -Yusu nyra la 'duduo bu (Matie 8.23-27; Maki 4.35-41)

22 -Nyrowo]du 'kwli, -Yusu 'ya 'li 'blagbu 'kwli, ε ko 'a -nagbopu*

'hven-. Ke- ε πi, 'ε γi □nv -lee -ni: «-Ba □ta, -ba mu 'li 'yru a 'kibia -bi -mu' ki,» 'v -mu. ²³ -Te v γi ni mi, -ε -bi -Yusu bi nmena'. Ti ni -do a ti 'yri, 'ki 'li 'yru a 'mu ki, -ε -bi 'duduo ce 'li ni. 'Blagbi -mo -bi, ε γi 'li 'ni 'yii -ni, 'ki 'v 'yru a 'dvi -mo', ε -hve bu □mie, ²⁴ 'a -nagbopv, 'v 'yiva 'v□v 'hvi bu, 'v -ha□a nmena', v wen: «Tɔɔnyɔ o, -a γi -we bu,» -Yusu 'ε 'du ye', 'ε hlee 'li 'duduo kɔ 'yru a 'dvi 'hven -mo, 'ki 'li win 'yakli 'kwli. -Te ε pv win, -ε -bi ti ni -do a ti 'yri, ε 'kee yo'le'yiva ni, pepe 'ε nyra bu. ²⁵ -ε -bi ke- -Yusu pi 'ki 'a -nagbopv γi: «'Bv mo, 'ni γi 'a mu ni 'ye, 'n yi□e ni, -ε mo, a 'γi Nyɔsva □wlv γi -kuo -ni.» 'A -nagbopv -mo -bi, v 'ta 'v ble, -te ε ma □nv wlon le a -ti, 'v γi 'li le 'puple -ni, v wen: «Ba 'ye ke nyiblo -bv. Ε γi hlee 'li 'duduo kɔ 'yru 'hven- -mo, 'ti- 'v □tui 'v 'a win 'v.»

-Te -Yusu □gble la nyiblo □dv, 'kuo -hvin* ni la 'v ke' (Matie 8.28-34; Makɪ 5.1-20)

²⁶ -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi v nyre 'li Galileblugba a 'yru a 'kibia -bi 'mu ki ni, -ε mo Gelasakve a 'blugba. 'Blugba a 'mu, ε 'be Galileblugba 'yi. ²⁷ -Yusu bv -hon 'ki 'li 'blagbi 'kwli, -ε -bi nyibeyu □dv -hon 'li 'dɔɔ a 'mu 'kwli, 'ε di□e ye' 'be mo. Nyiblo a 'mu, 'kuo -hvin, nv- ni 'v□v ke', -v =tui□e □hven. Kve 'li ti blebli 'yie bu, ε 'ni -pv□v li wlawlv, kɔ, ε 'γi 'li 'kayu □dv bu 'ti, keε, 'dabi -mu', -v ni 'li dugbi 'kwli, v nv- kɔ 'nyi, ε 'ti 'li. ²⁸⁻²⁹ Ε kɔ -nyrɔwɔ -bi, 'ku -hvan 'bv γi□t kle ni 'ye, -tonyibli ni 'ciun, 'v mve ne 'a bvi, kɔ, 'v pi 'a dabvi -hannya. Keε, 'a pepe a 'mu, ε γi la□a 'ni ce, 'ku -hvan a 'mu, 'ε gbe 'li□i -tite -mu', nyibli 'γi 'li 'ti.

Keε, -te ε 'ye -Yusu, -ε -bi ε 'yiva 'v□v 'hvi bu, 'ε bla□a kwli γi bu, -ε di□e nu, -Yusu 'mv□v -heε -ni. Ε nɔ- mo -Yusu bv lee 'ku -hvan a 'mu, -ε mo, bv -hon 'v nyiblo a 'mu

ke'. Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi nyibeyu a 'mu, ε -tva 'li win a 'li'yaale, ε wen: «-Yusu, -Ti'yi'buanyɔsva a 'Yu, de a 'dɔ -bi -hve -bv nu 'mu -mo li? 'N nyaa -mu le, □ni 'tuo 'li 'mu □hven.» ³⁰ -ε -bi -Yusu 'beti□e ni, ε wen: «-Na 'nyre 'li?» -ε -bi ε □tu□o □wɔn, ε wen: «'Na 'nyre mo Dakɔ.» Ke- ε -pv, -ε nu□o, 'kuo -hvin -hvohvi, v nv- ni 'v□v ke'. ³¹ -ε -bi 'kuo -hvin a 'mu, v -tva -Yusu a lenyaale, -ε di□e nu, ε 'ni □ha □nv -lee -ni, 'ki bu mu 'li 'hɔɔ -mu', -ε kɔ 'kwli □hven a 'yiye ni 'li.

³² 'Ki 'v -te ni -do a 'mu, dugba ni 'v, 'a 'kotiɔ -bi, 'ε bi 'li 'yru -mo. 'Ki bvi□a□ju gbagbv ni 'v, 'v -we -tvu, 'v γi de di. Ε nɔ- mo 'kuo -hvin a 'mu, bv -tva -Yusu a lenyaale, v wen: «-A nyaa -mu le, wen, 'ki -ba bi 'v bvi□i -mu' ke',» -Yusu 'ε -wen, ³³ 'kuo -hvin a 'mu, 'v -hon 'v nyiblo a 'mu ke', 'v bi 'v bvi□i a 'mu ke', bvi□a□ju a 'mu, 'v 'gba ci le, 'v □ti dugba, 'v bi 'li 'yru -mo le, 'v 'kuku le.

³⁴ -Te nyibli -mu', -v neε bvi□i a 'mu, v 'ye -tebli a 'mu, -ε mu 'lu -mo, -ε -bi v 'gba ci le, 'v ne□e -mo le, 'ki 'li 'dɔ kɔ -yrigbi 'hven- kle. ³⁵ -Te nyibli 'wɔn, -ε -bi v di ni, v 'mu -tebli a 'mu, -ε mu 'lu -mo 'ye. -Te v nyre 'v -Yusu 'hvi, 'ki v yeε 'v nyiblo a 'mu bu, -ε kɔ ke' 'kuo -hvin -hon wen 'v. 'Ki ε ni 'v -Yusu a bvi □hlon bu, 'ε pv wlawlv. Ε 'wɔ- nyiblo -bv γi, nvbli 'γi -hvan ni ni. -Te nyibli a 'mu, v 'ye□e, -ε -bi huannv bi 'li □nv 'kwli. ³⁶ Nyibli -mu', -v 'ye -tebli a pepe a 'mu, -ε mu 'lu -mo, v nv- ne□e -mo le, 'ki 'waa 'bio -mu', -v di -ta 'ye mo γi, -te -bv, -Yusu nu 'kuo -mu', -v ni 'v nyiblo a 'mu ke' a lebubla. ³⁷ Nyibli a pepe -mu', -v 'ti 'li 'blugba a 'mu 'kwli, -ε mo Gelasakve a 'blugba, v -tva -Yusu a lenyaale, 'ki bu -hon 'li 'waa 'blugba a 'mu 'kwli, -ε nu□o, huannv bi 'li □nv 'kwli. Ε nɔ- mo

-Yusu bu 'ya 'li 'blagbi 'kwli, bu mu.

³⁸ KEE, nyiblo -mu', 'kuo -hɔɪn -hɔn wen 'v ke', ε nyεε -Yusu le, 'ki bu na□a -mɔ. KEE, -Yusu 'yɪ□ɪ ki -wen, 'ε lee □ne, ε wen: ³⁹ «□Hɪan -mɔ, -bu mu 'li -na 'dɪɔ 'kwli, 'ki 'li -na 'dɔkɔε -mɔ, -tebli gbagbi a pepe -mu', Nyɪsɔa nu -mu -mɔ, -bu na 'a -tɪ -mɔ le.» Bu pu 'ki le, -ε -bi nyiblo a 'mu, ε bi 'hru wɔn, 'ε mu 'li 'a 'dɪɔ 'kwli, -tebli gbagbi a pepe -mu', -Yusu nu□o -mɔ, 'ε na□a -mɔ le.

-Tε -Yusu -ha la Sayilu a 'yu 'klo, kɔ, nuɖba □dv, -hlvbleblekɔε ni la, ε -hren la -Yusu a wlawlv le, 'a 'kɔε 'ε -wε la

(Matie 9.18-26; Makɪ 5.21-43)

⁴⁰ Ti -kɔ 'yri -Yusu -hɔn 'li 'yru a 'kɪbɪa -bi -mu' ki, nyibli -hɔhɔɪ, v nu -mu la□a ye' 'be mɔ, -ε nu□o, 'waa pepe, v yɪ la□a 'nɪ -ple. ⁴¹ Ki v nɪ 'v bu, -ε -bi nyibɔyɪ □dv nyre nɪ. 'A 'nyre mɔ Sayilu. E mɔ Nyɪsɔa a 'kayu a nyiblo gbagbu □nɪɔ. -Tε ε nyre 'v, -ε -bi ε bla kwli bu, 'ki 'v -Yusu ye', 'ε nyεε □ne le, 'ki bu di 'li 'a -te. ⁴² Nyibehɪan a 'mu, ε kɔ 'yu nyɔyɔ nɪ -do. E -wε 'li bu kɔ 'yri nɪ -pu □tu 'v 'hɔen nɪ. 'Yu nyɔyɔ a 'mu, ε nɔ -hɔε -bu 'kɔ. -E -bi -Yusu wen nɪ, ε kɔ□ɔ 'hɔen- 'v mɪ. 'Ki 'li 'hru wɔn, nyibli -hɔhɔɪ -tɔa 'li 'a yre'nyraale.

⁴³ 'Ki 'li -tonyibli a 'mu 'nyɪ, 'ki nuɖba □dv nɪ 'li. E nɔ- 'kɔε nɪ. 'A 'kɔε a 'mu, ε nɔ- mɔ -hlvbleblekɔε. -Tε 'kɔε a 'mu, ε -tɔa la 'a nunuɔ, 'a 'yri nɪ -pu □tu 'v 'hɔen a 'yru -a nɪ ki. 'A 'hɔɪ a 'mu, 'a -tɪ, ε na -dɔtɔpɪ yre -nana, 'a 'wli a pepe 'ε -wε□ε □jre. KEE, ε 'yɪ la nyiblo □dv -kɔ, -bu -wε la 'li 'a 'pɪpɪa. ⁴⁴ Nuɖba a 'mu, ε nɔ- mu 'v -Yusu ke', 'ε -hren 'a wlawlv a -wlvbɔde le. -E -bi ti nɪ -do a ti 'yri, -hlv 'kee ne 'a blebubble nɪ. ⁴⁵ -E -bi -Yusu 'beti nɪ, ε wen: «Nyiblo a 'dɪ -bi -hren 'mɔ le 'li?» Nyiblo □dv 'bu 'ye nɪ -hɪhɪa□a kle, ε nɔ-

mɔ Pielɪ bu □tu□o □wɔn, ε wen: «Kɔkɔnyo o, nyibli -mu', -v =glaa 'li -mu le, v -hɔ nɪ. 'A -tɪ, v nu -yɪ -mu yre □gbε.» ⁴⁶ -E -bi -Yusu wen: «Nyiblo -hren 'mɔ le. 'N yruu 'li□ɪ 'na 'hɔɪ 'kwli nɪ, -ε mɔ, 'kɪ -hɔn 'li 'mu 'hɔɪ.» ⁴⁷ Nuɖba a 'mu, bu 'ye□ε, -ε mɔ, ε bi pepe', -ε -bi huannu bi 'li□ɪ 'kwli, 'ε 'yɪya 'v -Yusu 'hɔɪ bu, 'ε bla□a kwli yɪ bu, 'ε lee □ne, 'ki 'v nyibli a pepe ye', -tɪ -bu -kɔ -tɪ 'ε -hren□ε le, kɔ, -te 'a 'kɔε nu -wɔwε ti nɪ -do a ti 'yri.

⁴⁸ -Tε -Yusu 'wɪn 'kɪ, -ε -bi ε wen: «'Na 'yu o, -te -kuo 'mu □wlv yɪ a -tɪ, 'nɪ nu□o, -na 'kɔε 'ε -wε. Mu, 'ki 'li plɔ a bleele 'kwli.»

⁴⁹ Win nɪ 'li□ɪ wɔn, -ε -bi nyiblo -hɔn 'li nyiblo gbagbu Sayilu a -te, ε wen: «Sayilu, -na 'yu nyɔyɔ -nɪ wen, ε 'kɔ nɪ. 'A -tɪ, -ha Tɔɔnyɔ -Yusu mε le, □bi □yɪ□ɪ 'ku -ha.» ⁵⁰ -Tε -Yusu 'wɪn -tɪ a 'mu, -ε -bi ε lee Sayilu nɪ, ε wen: «-Na □wlv 'nɪ 'bie 'li □hlɔn, keε, kuo 'mu □wlv yɪ dadɔ, ε di 'hri 'klo.» ⁵¹ -Tε v nyre 'li Sayilu a -te, -Yusu 'yɪ -wen, 'ki ε kɔ nyibli -hɔhɔɪ 'hɔen- bu pa 'li 'kayu a 'mu bu, 'bu 'yɪ 'a -nagbopu* Pielɪ, kɔ Saan, kɔ Saki, v kɔ 'yu a 'mu, 'a 'bat kɔ 'a 'dii 'hɔen-. ⁵² Nyibli a pepe pɪ popowli le, 'v ni nyai le, 'yu a 'mu a -tɪ. -E -bi -Yusu wen 'nɪ: «Ba 'kee wuwe. E 'yɪ 'kɔ. Nmena ε yɪ nme.» ⁵³ Bu pu 'ki le, -ε -bi v -tɔa 'a caale, -ε nu□o, v yɪ□ε nɪ, -ε mɔ, 'yu 'kɔ nɪ, ⁵⁴ -Yusu -mɔ -bi, 'ε klo 'yu a 'mu, 'a dabu bu, 'ε 'yaa 'li win, ε wen: «'Yu o, 'du ye'!», ⁵⁵ 'a -hihiu 'ε bi 'v□v ke' de. -E -bi ti nɪ -do a ti 'yri, ε 'du ye', -Yusu 'ε lee ne 'a 'dɔkɔε, ε wen: «Ba -nyi□ε diide, ε 'mu□v di.» ⁵⁶ 'A 'bat kɔ 'a 'dii 'hɔen-, 'waa □wli keε le. KEE -Yusu ti □nɪ nɪ, ε wen: «De -bu, -ε mu 'lu -mɔ, a 'nɪ 'lee 'li nyiblo □dv.»

9

-Tε -Yusu lee la 'a -nagbopu nɪ -pu □tu 'v 'hɔen, bu nu la*

'hvnhven.yo, bu gba la Nyɔsɔa a -tɪ 'dɪ kle

(Matie 10.5-15; Makɪ 6.7-13)

1 -Tɛ dɛ a 'mɔ, ɛ -hi, ɛ -bɪ -Yusu 'kukue 'a -nagbopɔ nɪ -pu [tɪ 'v 'hvn ɛ, 'ɛ -nyɪ [nɔ 'klɪ, 'kɪ bu bla 'kuo -hvn* ɛ, -v nɪ 'v nyibli ke', kɔ, bu nu[ɔ, nyibli a 'kɔɛ bu -wɛ, 2 'ɛ lee [nɔ, -ɛ mɔ, bu na 'dɪ kle, bu hla[ɔ, -tɛ Nyɔsɔa di nyibli a win a kɪkɔɔɛ nu, ɛ kɔ, bu nu[ɔ, nyibli a 'kɔɛ bu -wɛ. 3 Kɛ- ɛ pɪ, 'ɛ yɪ [nɔ -lee -nɪ, ɛ wen: «'Bɔ mɔ, 'ba yɪ 'dɪ kɪ nɪ nɛ, a 'nɪ 'gbaa 'lɪ [dɛdɛ, a 'nɪ 'gbaa 'lɪ kotu*, kɔ blɔ, kɔ dididɛ, kɔ 'wliye, kɔ, a 'nɪ 'gbaa 'lɪ wlawlɔ a 'hvn a dɛ. 4 'A -nɛ 'dɪɔ -kɔ 'kwli a di 'lɪ nyre, 'kayɪ -mɔ', -ɛ kɔ bu v di 'lɪ 'a mɔ 'lɪ -paa -nɪ, 'kɪ ba nɪ 'lɪ bu -nɪnɪ, 'aan mumuti 'mɔ 'v nyre. 5 'Dɪɔ -kɔ 'kwli a di 'lɪ mu, 'kɪ v 'yɛ nɪ di 'a mɔ kɔa nɪ 'ble, ba -hɔn 'lɪ 'dɪɔ a 'mɔ 'kwli. 'Ba yɪ nɪ mɪ, ba bubla 'aan buɪ, -ɛ di[ɛ nu, 'waa -tɔtɔ a 'pupu 'mɔ 'a mɔ buɪ ɛ -hɔn, a 'mɔ[ɔ nyibli a 'mɔ -tɔɔ -nɪ, -ɛ mɔ, Nyɔsɔa a yɪv 'bu kɔ [nɔ, 'waa [gbɛtɔ nu[ɔ 'waa dɪɔnɔ -mɔ.»

6 -Tɛ ɛ -wɛ 'waa titie -mɔ, ɛ -bɪ 'a -nagbopɔ bi 'hru wlɔn, 'v nɛ nyibli yre, 'v pɪ [nɔ Nyɔsɔa a [haantitie. 'A -nɛ -tɪtɛ, v di 'v nyre, v kɔ bu nu[ɔ, 'hɔthrennyɔ a 'hɔɪ bu -wɛ.

-Gɔlvnɔma Helɔdɪ yɪ 'a dɪɔnɔ ɛ 'nɪ 'beti -nɪ, nyiblo a 'dɪ -bɪ -Yusu pa 'mɔ

(Matie 14.1-12; Makɪ 6.14-29)

7 Tɪ a 'mɔ 'yɪrɪ, Galileblɔgba a -gɔlvnɔma, -ɛ kɔ 'nyre mɔ Helɔdɪ, ɛ 'wɪn -teblɪ a pepɛ -mɔ' nɪ, -Yusu nɪ. Dɛ bu di 'lu -mɔ ɛ -hie, 'kɪ 'v -Yusu a -ta', ɛ 'yɪ[ɪ -yɪ, ɛ nu[ɔ, kɛ -nyibli -bɪ pɪ: «ɛ mɔ Saan Batisɪ [nɔ. -Tɛ ɛ 'kɔ la, ɛ 'hɪrɪ 'kɔ dɛ.»

8 Kɛ- v -bɪ pɪ: «Eli*, -ɛ mɔ la Nyɔsɔa a winwlɔn-hanyɔ*, ɛ nɔ -hɪrɪ 'kɔ.» -U -bɪ wen 'nɪ: «Nyɔsɔa a winwlɔn-hanyɔ -bɪ, -ɛ 'kɔ la, ɛ nɔ -hɪrɪ 'kɔ.» 9 -ɛ -bɪ kɛ- Helɔdɪ

-mɔ -bɪ, ɛ pɪ 'kɪ: «'N lee la nyibli, bu 'bɛ la 'v Saan a 'lu. 'A -tɪ, nyiblo -bɪ, -ɛ kɔ 'nyre 'n yɪ 'wɪn, -ɛ nɪ -teblɪ a pepɛ -bɪ, nyiblo a 'dɪ -bɪ ɛ pa 'mɔ 'lɪ?» ɛ nɔ- nu[ɔ, 'ɛ [mɔɛ -Yusu a 'yiye ɛ.

-Tɛ -Yusu wloo la 'fɔɔ, 'kɪ 'v nyibli a 'miliwɪ nɪ [hun yɪ, 'v di la dɛ -didi, 'v [mla la

(Matie 14.13-21; Makɪ 6.30-44; Saan 6.1-14)

10 -Tɛ -Yusu lee la 'a -mɔnanyɔ*, 'kɪ bu na la 'dɪ kle, -tɛ v -mɛ kle, -ɛ -bɪ v lee -Yusu -teblɪ a pepɛ -mɔ', v -nu, 'ɛ gba [nɔ, 'v mu 'lɪ -tɪtɛ -mɔ', 'dɔ bi 'lɪ yɪ, 'kɪ 'v 'dɪɔ -mɔ', v dɛɛ Betɔsɪda [hlɔn. 11 Kɛɛ, nyibli -mɔ', v hie wen 'v bu, v 'wɪn nɪ, -ɛ mɔ, -Yusu kɔ 'a -nagbopɔ* 'hvn-, v mɪ 'lɪ -tɪtɛ -bɪ. ɛ nɔ- nu[ɔ, 'v kɔɛ [nɔ [wien. Nyibli a pepɛ a 'mɔ, -v -di, -Yusu 'ble [nɔ kɔa -tɛɛ, kɔ, 'ɛ tɔɔ [nɔ, -tɛ Nyɔsɔa di nyibli a win a kɪkɔɔɛ nu, kɔ, nyibli, -v kɔ kɪkladɛ, 'ɛ nu[ɔ, 'waa 'kɔɛ 'ɛ -wɛ.

12 -Tɛ 'tɔ yɪ nɪ -wen, -ɛ -bɪ -nagbopɔ nɪ -pu [tɪ 'v 'hvn -mɔ', v 'yɪyɪ 'v -Yusu 'hɔɪ bu, v wen: «Lee nyibli -bɪ, 'kɪ bu mu 'lɪ 'dɪ kɔ -yɪrɪgbi -mɔ' kle, -v =glaa 'lɪ -a mɔ ɛ, -ɛ di[ɛ nu, v 'mɔ 'lɪ bupeɛɛ kɔ diidɛ 'hvn-ɛ [mɔɔ -nɪ, -kɔtɪ -tɪtɛ -bɪ, -a nɪ 'nɛ-, 'dɔ bii 'nɛ- yɪ.» 13 -ɛ -bɪ -Yusu wen: «'Aan [gbɛtɔ, ba -nyɪ [nɔ diidɛ.» U wen: «'Flɔkui nɪ [hun kɔ -hrin.yɔ gbi nɪ 'hvn-, nu- nɪ mɔ. 'Bɔ mɔ, [ba 'yɪ dididɛ -tɔ mɔ -mu, 'kɪ 'v nyibli a pepɛ -bɪ -mɔ, -a 'yɪ 'lɪ[ɪ 'lɪ -wɛ, -ba -nyɪ [nɔ dididɛ.» 14 'Kɪ 'lɪ nyibli a 'mɔ 'nyɪ, nyɪbɛpɔ a 'miliwɪ nɪ [hun, nu- nɪ 'lɪ.

-ɛ -bɪ kɛ- -Yusu pɪ 'a -nagbopɔ yɪ, ɛ wen: «Ba lee [nɔ, bu nu dui, bu nɪ blɛ, du nɪ -dɔ 'bu nɪ 'v, bu nu nyibli a (50) -wlɪ nɪ 'hvn [tɪ 'v -pu.» 15 Dɛ a 'mɔ, -Yusu lee [nɔ, ɛ nɔ- v -nu, 'v lee nyibli, 'kɪ bu nɪ blɛ. 16 -Tɛ v nɪ 'kɪ blɛ, -ɛ -bɪ -Yusu

* 9:3 9.3 -Yusu a ti 'yɪrɪ, nyibli nɛɛ la kotio. Dɛ a 'mɔ, ɛ mɔ la 'waa 'blidɛ [nɔ.

'du 'flookui ni □hun ko -hrin.yo ni 'huen a 'mu ye', 'e 'du 'lu ye', 'e ta 'li yo' le, 'e -nyi Nyisva 'wio, 'ki 'u didide a 'mu a -ta', 'e 'be□e □tlo le, 'e -nyi□e a -nagbopu, 'ki bu □gla□a nyibli a 'mu le, ¹⁷ -tonyibli a 'mu, 'u di de -didi, 'waa pepe 'u □mla. -Te u -we de le, didide a 'mu, 'a de -bi -hie bu, 'a -nagbopu 'u 'kukue□e le, 'u 'yii 'li -tugbwu ni -pu □tu 'u 'huen.

Pielu wen 'ni, -Yusu, no- mo Wanyo -mu', Nyisva pu la le, e di la 'a dak yo yi ya

(Matie 16.13-19; Maki 8.27-29)

¹⁸ -Nyrōwo □du 'kwli, -Yusu bii la yi, 'e de la Nyisva. -E -bi 'a -nagbopu* mu 'u□u 'hwi, 'e -tua 'waa le'betile, e wen: «Nyibli wen 'ni, nyiblo a 'di -bi 'n pa 'mu 'li?» ¹⁹ -E -bi u □tu□o -won, u wen: «-U -bi wen 'ni, -mo mo Saan Batisi, -e pu la nyibli 'nie 'lu le. -U -bi wen 'ni, -mo Nyisva a winwlon-hanyo Eli □nto. -U -bi wen 'ni, -mo Nyisva a winwlon-hanyo -bi □nto, -e 'ku la, ti -hi la a ti 'yri, 'ti -e 'hri 'klo de.» ²⁰ -E -bi e 'beti □nu ni de, e wen 'ni: «'A mu -mo -bi, a wen 'ni, nyiblo a 'di -bi 'n pa 'mu 'li?» -E -bi Pielu bi 'u ni, e wen: «-Mo mo Wanyo -mu', Nyisva pu la le, e di la ya.»

-Te -Yusu hla la□a, -e mo, e di la 'ni 'ku, 'ti -e 'mu la 'klo 'hri de

(Matie 16.20-28; Maki 8.30-9.1)

²¹ -Yusu lee □nu ni -tee, e wen: «A 'ni 'lee 'li nyiblo □du, nyiblo a 'di -bi 'n pa 'mu.» ²² -E -bi ke -e pu □nu yi de: «'Mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n ko □bu 'ye □hwen diaki. 'Blu a nyibli, ko Nyisva a -cohlpinyu* gbagbi, ko Nyisva a tetetonyu 'hwen-, u ko bu yraa 'mu, u 'mu 'mu 'la. 'Bu mo, 'ni 'ku, -nyrōwi ni 'hwen, ta a -nyrōwo, Nyisva di -ha 'mu 'klo.»

²³ Nyibli a pepe, -u ni 'u, ke -e pu □nu yi: «Nyiblo 'bu ni 'u, 'bu yi□u ni -hwe, bu kwe 'mu □wien le, e 'ni 'kwee 'li 'a dionu a 'lule-hihie

□wien le, kee, -ti -bu, 'n di□e -lee -ni, e no- bu nu 'a -ne -nyrōwo, 'ye □bu nyibli bu pu le, u 'mu□u 'la, -te e pa 'u, 'e mo 'na nyiblo a -ti. ²⁴ Nyiblo 'bu pu le, e 'ni -hua□a li bu 'waan ne 'a dionu a -hnhlun, 'ki 'ne-tutu ki, 'ki 'u 'na -ta', nyiblo a 'mu, 'bu mo, 'bu 'ku, e di 'a 'klo yrayru 'ni 'waan -ni, 'ki 'li Nyisva yi. Kee, nyiblo 'bu -wen, 'ki 'a dionu a -hnhlun bu 'wan, 'ki 'ne-tutu ki, -te e nwe 'mu a -ti, -e -bi nyiblo a 'mu, 'bu mo, 'bu 'ku, e di ko 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li, 'ki 'li Nyisva yi. ²⁵ Nyiblo 'bu ko 'klo -bu a kuko-tebli a pepe, 'ti -bu 'waan ne 'a dionu a 'klo yrayru, 'ki 'li Nyisva yi, ko, Nyisva a -bati bu klo□a, kuko-tebli a 'mu, e 'ni -pu□u 'u□u □dedede ni. ²⁶ 'Bu mo, 'ba yi -tu ni pie, 'ki 'u nyibli a 'mu ye', 'ki □bu di 'aan Kukonyo' pa, ko, 'ki ba di 'u 'na win 'u □tuu -ni, -e -bi 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, ti -mu' -ko 'yri 'n di 'u -dii -ni de, 'ki 'li 'na 'Bai a -ti a 'yi'buale 'kwli, 'n ko 'a lelenyu 'hwen-, ti a 'mu 'yri, 'na 'mumu, 'n di pie -tu -we, 'ki 'u Nyisva ye', 'ki □bu hla□a, -e mo, a mo 'na nyibli. ²⁷ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, 'ki 'li 'a mu 'nyi, nyibli -bi ni 'li, u 'mu -huan□a 'ye, -te Nyisva di nyibli a win a kiko le nu, 'ti -e 'mu -huan nyibli a 'mu, 'waa 'kokuu a ti ki ye.»

-Te -nagbopu 'ye la -Yusu, 'ki 'li Nyisva a -ti a 'yi'buale 'kwli (Matie 17.1-8; Maki 9.2-8)*

²⁸ -Yusu bu -we 'ki -ti a 'mu, 'a hihla -mo, 'a 'wee ni -do bu -hi, -e -bi e gba Pielu, ko Saan, ko Saki 'hwen- ni, 'u 'ya 'li dugba □du 'lu, u 'mu Nyisva da. ²⁹ U ni 'li Nyisva a dida 'kwli, -e -bi -Yusu a yigbakla 'cici ni, ko, 'a wlawlu 'e -tua 'puple, 'ti -e yi wln diaki. ³⁰ Ti ni -do a ti 'yri, -e -bi u 'ye nyibli ni 'hwen, u ko -Yusu 'hwen- -u pu toto. Nyibli a 'mu, u nu- mo Nyisva a winwlon-hanyo

Moise kɔ Eli 'hʋen-. Nyibli nɔ 'hʋen a 'mʋ, ʋ 'kʋ la nɔ, ³¹ ʋ 'hrɔ ʋ -Yusu 'hʋɪ, 'kɪ 'lɪ -tɪ a 'yɪ'buale -mʋ', Nyɪsʋa -nyɪ ɔnu 'kwli. -Tɛ Nyɪsʋa -hʋɛ -Yusu bʋ nu 'kʋkʋʋ, 'kɪ 'lɪ Jrusredɔ 'kwli, ɛ nɔ- kɔ -tɪ ʋ hɛ. ³² -Tɛ dɛ a 'mʋ, ɛ yɪ 'lu -mɔ nɔ mi, -ɛ -bɪ Piɛlɪ kɔ 'a 'bio 'hʋen-, ʋ hɛ 'lɪ ŋmena' bʋ. Kɛɛ, -tɛ ʋ ɔwɛɛ 'yɪ, -ɛ -bɪ ʋ 'ye -tɪ a 'yɪ'buale a 'mʋ nɔ, 'ɛ ɔglaa 'lɪ -Yusu kɔ nyibli nɔ 'hʋen -nɔ wen nɔ. ³³ 'Tɪ- Moise kɔ Eli 'hʋen-, ʋ 'mʋ ʋ -Yusu 'hʋɪ -hɔn mɔ mu, -ɛ -bɪ kɛ- Piɛlɪ pɪ 'kɪ -Yusu yɪ, ɛ wen: «Tɔɔnyɔ ɔ, ɛ nu -tɛɛ, 'kɪ -ba nɔ 'nɛ- tɪtɛ -bʋ bʋ. -Ba pʋ papʋ nɔ ta, -nɛ pʋpa, Moise a -nɛ, kɔ Eli a -nɛ.» -Tɪ bʋ di hɛ, ɛ 'yɪ'ɔ -yɪ. ɛ nɔ- kɔ -tɪ 'ɛ ni 'pʋpɛ lɛ.

³⁴ Piɛlɪ nɔ 'lɪ 'pʋpɛ 'kwli, -jru 'ɛ 'hrɔ ʋ, 'ɛ -hɪ -Yusu kɔ Moise kɔ Eli 'hʋen-. -Tɛ Piɛlɪ kɔ 'a 'bio 'hʋen-, ʋ 'ye dɛ a 'mʋ, -ɛ -bɪ hʋannʋ bi 'lɪ ɔnu 'kwli. ³⁵ 'Kɪ 'lɪ -jru a 'mʋ 'kwli, 'kɪ Nyɪsʋa a win -hʋen 'lɪ -wɛ, 'ɛ pɪ lɛ: «Nyiblo -bʋ, ɛ nɔ- mɔ 'na 'Yu. ɛ nɔ- 'n -ha, 'kɪ 'ʋ 'na -kʋan a -ta'. Ba pʋɔ nʋa yɪ bʋ.» ³⁶ Bʋ 'wɪn win a 'mʋ, -ɛ -bɪ -Yusu nɔ -do 'a -nagbopu* yɪ 'kɪ 'ye. -Tɛ ʋ ɔtɪ 'lɪ dʋgba a 'mʋ 'lu, dɛ a 'mʋ, -Yusu a -nagbopu 'ye, ʋ 'yɪ'ɔ nyiblo ɔdʋ -lee -nɔ, 'ɛ gba ti -hʋɔhʋɪ.

-Tɛ -Yusu nu laɔa, 'yu -mʋ', 'ku -hʋan* nɔ la 'ʋ ke', a 'kʋɛ 'ɛ -wɛ la (Matie 17.14-18; Makɪ 9.14-27)

³⁷ -Tɛ -nyrɛ -nyɛ, -ɛ -bɪ -Yusu kɔ 'a -nagbopu* nɔ ta -mʋ' 'hʋen, ʋ ɔtɪ dʋgba. -Tɛ ʋ ɔtɪ 'kɪ dʋgba, -ɛ -bɪ nyibli -hʋɔhʋɪ di -Yusu ye' bɛ mɔ. ³⁸ 'Kɪ 'lɪ nyibli -hʋɔhʋɪ a 'mʋ 'nyɪ, 'kɪ nyiblo ɔdʋ nɔ 'lɪ, 'ɛ 'yɛɛ 'lɪ win, 'ɛ pɪ lɛ: «Tɔɔnyɔ ɔ, 'n nyaa -mʋ lɛ, 'ye 'na 'yu nyɪbɛhɪan. ɛ nɔ- mɔ 'na 'yu nɔ -do. ³⁹ ɛ kɔ ti, 'ku -hʋan 'ɛ 'yɛɛ kɛ, 'ɛ niɔɛ, 'ɛ 'gbugbe lɛ, 'ɛ bʋbɛɛ bɛ dɪakɪ, 'ɛ niɔɛ, hɪwɔplu 'ɛ nyrɛɛ wɪen bʋ, 'ɛ ɔtɪwɪɛ ɔhɪwɛn. ɛ gɛɛ ti -hʋɔhʋɪ, 'tɪ- 'ɛ -hʋen ʋɔɔ ke'. ⁴⁰ 'N nyaa -na -nagbopu lɛ, 'kɪ bʋ bla 'ku

-hʋan a 'mʋ lɛ, kɛɛ, ʋ 'yɪ 'lɪ'ɔ 'lɪ -wɛ.» ⁴¹ Kɛɛ, kɛ- -Yusu pɪ, 'ɛ yɪ 'a -nagbopu -lee -nɔ, ɛ wen: «A mɔ nyibli ɔnɔ, -ʋ 'yɪ Nyɪsʋa ɔwɛ yɪ -kuo -nɔ -tɛɛ, 'tɪ-, -ʋ 'yɪ ɔhaandɛ kɔ dɛ -hʋan a 'yɪlɛ-hɪhɪalɛ -yɪ. Ti nɔ -tɪɛ 'n di 'nɛ- 'a mʋ 'nyɪ -hɪɪ -nɔ, 'tɪ- a 'mʋ Nyɪsʋa ɔwɛ yɪ -kuo -nɔ 'lɪ? ɔBɪ kɛ- 'n di nu 'a -nɛ ti, 'mʋ 'a mʋ lɛ -kɪkɛ -nɔ nɔ -do? Ya 'mʋ -na 'yu a 'mʋ yɪ.»

⁴² -Tɛ 'yu a 'mʋ, ɛ 'yɪyɛ 'ʋ -Yusu 'hʋɪ bʋ, -ɛ -bɪ 'ku -hʋan a 'mʋ, ɛ pʋɔɔ ɔhlɔn, 'ɛ -tʋa 'a blɛ-huhlɪlɛ. ɛ nɔ- mɔ -Yusu bʋ hɛɛ 'lɪ 'ku -hʋan a 'mʋ -mɔ, 'kɪ 'lɪ win 'yakɪ 'kwli, 'tɪ- 'ku -hʋan 'a mʋ, 'ɛ -hɔn la 'ʋ 'yu a 'mʋ ke'. Kɛ- -Yusu -nu, 'tɪ- 'yu a 'mʋ, 'a 'kʋɛ 'ɛ -wɛ. ⁴³ Nyibli a pɛpɛ -mʋ', -ʋ nɔ la 'ʋ -tɪtɛ a 'mʋ, ɛ kɛɛ la 'waa ɔwɪ lɛ, 'kɪ 'ʋ Nyɪsʋa a 'kɪ a kɪnɔnɔ a -ta'.

-Yusu hɛ laɔa nɔ de, -ɛ mɔ, ɛ di 'nɔ 'ku, 'tɪ- ɛ 'mʋ 'kɔ 'hrɪ

(Matie 17.22-23; Makɪ 9.30-32)

-Tɛblɪ -mʋ', -Yusu -nu, ɛ 'tɛ kɛɛ nyibli a ɔwɪ lɛ. -ɛ -bɪ kɛ- -Yusu pɪ 'a -nagbopu* yɪ, ɛ wen: ⁴⁴ «Ba pʋ 'mʋ nʋa yɪ bʋ -tɛɛ, -tɪ -mʋ', 'n di 'a mʋ -lee -nɔ, a 'mʋɔ kʋa 'ble -tɛɛ: 'Mɔ -bʋ, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, ʋ kɔ bʋ pʋ 'mʋ nyibli -jɪ.» ⁴⁵ -Tɪ a 'mʋ, -Yusu -hɛ, 'a -nagbopu 'yɪ'ɔ lɛ -yru. Kɛɛ, ʋ yɪ pie hʋannʋ, 'kɪ bʋ 'bɛtɪɛ, dɛ- wɪndɛ a 'mʋ, ɛ ɔhɛn 'nyrɛ.

Nyiblo a 'dɪ -bɪ, -ɛ nɔ 'ʋ 'a 'bɪhɪan 'lu yɪ 'lɪ?

(Matie 18.1-5; Makɪ 9.33-37)

⁴⁶ -Tɛ dɛ a 'mʋ, ɛ -hɪ, -ɛ -bɪ -Yusu a -nagbopu* pɪpɪ'ɔ lɛ, nyiblo a 'dɪ -bɪ -bʋ di 'ʋ 'a 'bɪ 'lu yɪ nɔ, 'kɪ 'lɪ ɔnu 'nyɪ. ⁴⁷ Dɛ a 'mʋ, ʋ yɪ 'lu -mɔ lɛ -hɛ, -Yusu yɪɔɛ nɔ. ɛ nɔ- mɔ bʋ da 'hɪangbe, bʋ ɔtɪwɔ ʋ 'a dɪɔnʋ 'hʋɪ bʋ, ⁴⁸ ɛ wen: «'A -nɛ nyiblo 'bʋ nɔ 'ʋ, -tɛ 'hɪangbe -bʋ ɛ nɔ 'mʋ, 'bʋ 'ble 'a nyɔ kʋa -tɛɛ, 'kɪ 'ʋ 'na 'nyrɛ a -ta', -ɛ -bɪ 'mɔ ɛ 'ble kʋa. ɛ kɔ, nyiblo, -ɛ 'ble 'mʋ kʋa, ɛ 'ble Nyɪsʋa kʋa -wɛ, -ɛ lɛɛ 'nɛ- 'mʋ

-tutu ki. Nyiblo -mu', -ε 'yi nyiblo □du 'pa-, 'ki 'li 'a mu 'nyi, seyι-seyι, ε nɔ- mɔ nyiblo, -ε ni 'u 'a 'bio 'lu yi.»

Nyiblo 'bu ni 'u, 'bu 'ye ni -wɔn 'a mu yi, ε □hen 'nyre, -ε mɔ, ε kɔ 'a mu 'hven-, 'a mu -pe

(Maki 9.38-40)

⁴⁹ -ε -bi Saan, -ε mɔ -Yusu a -nagbopi* -bi, ε wen: «Tɔɔnyɔ o, -a 'ye nyiblo □du, 'ε ble 'kuo -huɪn* lɛ, 'ki 'li -na 'nyre 'kwli. -A mu -mɔ -bi, -a lee □nɛ ni, -ε mɔ, bu 'kee nɛ 'a nunuo, -ε nu□o, ε 'ni -kue□ε mɔ -a mu □wien lɛ.» ⁵⁰ -ε -bi -Yusu wen: «A 'ni 'lee 'li□i, -ε mɔ, bu 'kee nɛ 'a nunuo, -ε nu□o, nyiblo 'bu ni 'u, 'bu 'ye ni -wɔn 'a mu yi, ε kɔ 'a mu 'hven-, 'a mu -pe.»

Samaliblogba a 'dɪɔ -bi a nyibli 'ni -hva□a li bu 'ble -Yusu kva

⁵¹ Ti -mu' -kɔ 'yri Nyɪsua di□e nu, -Yusu 'mu 'li yakɔ 'kwli mu, ti 'a mu, ε 'mɛ ye ye. ε nɔ- kɔ -ti 'ε -yra□a, 'ki bu mu 'li Jrusɛdɪɔ 'kwli, ⁵² 'ε lee nyibli, bu 'nyɛɛ 'hru, nyibli a 'mu 'u -mu, 'u nyre 'li Samaliblogba a 'dɪɔ -bi 'kwli, -ε di□e nu, u 'mu 'kayu lɛ □muɔ, -ε kɔ bu -Yusu di 'li pa. ⁵³ Kɛɛ, 'dɪɔ a 'mu, 'a nyibli hɪa ni, 'ki bu 'ble -Yusu kva, -ε nu□o, ε mi 'li Jrusɛdɪɔ 'kwli. ⁵⁴ -Tɛ -Yusu a -nagbopu* Sakɪ kɔ Saan 'hven-, u 'wɪn, -ε -bi u wen: «Kukonyɔ, □bi -hɛε□ε ni, 'ki -ba nu□o, -tɛye bu -hɔn 'li yakɔ 'kwli, bu □ti, ε 'mu nyibli -bu bu -wɛ?» ⁵⁵ -ε -bi -Yusu □hɪan -mɔ, 'ε 'plɛ □nu -mɔ, 'ki 'u -ti a 'mu, u -hla a -ta'. ⁵⁶ -Tɛ dɛ a 'mu, ε -hi, -ε -bi u mu 'li 'dɪɔ -bi 'kwli.

Nyibli -mu', -u -hɛε -bu kɛε -Yusu □wien lɛ

(Matie 8.19-22)

⁵⁷ -Tɛ u ni 'hru wɪn, -ε -bi nyiblo □du lee -Yusu ni, ε wen: «'A -nɛ -tɪtɛ, -di 'u mu, 'n di kue -mu □wien.» ⁵⁸ -ε -bi -Yusu □tu□o -wɔn, ε wen: «'Wan 'kwli a mamɪ kɔ bupeɛɛ, nuɪli 'u kɔ 'lɛɛ, kɛɛ,

'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n 'yi bupeɛɛ □du -kɔ, -tɛ 'n di 'u ke lɛ -haa -ni.» ⁵⁹ -ε -bi kɛ- -Yusu pi nyiblo -bi yi, ε wen: «Kue 'mu □wien, □mu 'na -nagbopi* -hɛ.» -ε -bi nyiblo a 'mu, ε □tu□o -wɔn, ε wen: «Tɔɔnyɔ o, 'ti- 'mu -mu □wien kue, -ha 'mu mɛ lɛ, □bu mu, □bu -ha 'u 'na 'baɪ, -ε 'ku, 'ti- 'mu di, 'mu -mu □wien kue.» ⁶⁰ -ε -bi -Yusu wen: «'ε 'yi -na -kvan 'pa-, 'ki -bu -ha 'u 'kukukui lɛ. Kɛɛ, mu -bu lee nyibli, -ε mɔ, Nyɪsua -hɛε bu kɔɔ □nu win ki.» ⁶¹ Nyiblo -bi ni 'u, ε wen: «Tɔɔnyɔ o, 'n di kue -mu □wien, 'mu -na -nagbopi -hɛ. Kɛɛ, -ha 'mu mɛ lɛ, □bu ti 'na 'dukue, 'ti- 'mu 'li di, 'mu -mu □wien kue.» ⁶² Kɛ- -Yusu pi, 'ε yi□i -lee -ni: «□Wɪ nyiblo -mu' yi, -ε klɔ -ci, 'ti- -ε 'kee nɛ 'a -cicie. Nyiblo 'bu yi -kvan a nunuo lɛ ni ni, -ε -bi Nyɪsua 'yi 'li□i 'li -wɛ, bu nu□o 'a -kvannunyo -mɔ'.»

10

-Tɛ -Yusu lee la 'a -nagbopu a (72) □wli ni ta □tu 'u -pu □tu 'u 'hven, u 'mu la Nyɪsua a □haantitie pu*

1 -Tɛ dɛ a 'mu, ε -hi, -ε -bi Kukonyɔ -Yusu -ha 'li nyibli a -wɪ ni ta □tu 'u -pu □tu 'u 'hven -bi, 'ε nu 'waa 'hunhven.yo, 'ε lee □nu, 'ki bu 'nyɛɛ 'hru, bu mu 'li 'du a pepe -mu', -ε kɔ 'kwli 'a □gbetu, ε di 'li mu. ² Kɛ- ε pi, 'ε yi □nu -lee -ni, ε wen: «-Kubu, -ε -hɪu, -ε -hu ni, kɛɛ, 'a 'cɪcɪnyibli 'yi -hu. 'A -ti, ba nyaa -cikonyɔ lɛ, bu lee nɛ 'a -kvannunyibli -bi, bu bi 'a mu ki, a 'mu -kubu 'cɛ. (ε □hen 'nyre, -ε mɔ, ba nyaa Nyɪsua lɛ, ε 'mu 'a nyibli -bi -lee -ni, 'ki bu -hɛɛ nɛ 'a mu, a 'mu nyibli -bi lɛ 'kukue -ni, u 'mu 'waa 'klɔ Nyɪsua -nyi.) ³ Ba mu. 'N yi tɛ 'a mu bu, □wɪ yi 'blayonu, u yi bu tɛ, 'ki 'li -jio 'nyi. ⁴ Ba yi ni mi, a 'ni 'gbaa 'li 'wɪye, a 'ni 'gbaa 'li blo -wɛ, kɔ 'suin 'hven-,

kɔ, a 'nɪ 'wɫɛɛn 'lɪ 'hru wɫɔn, nyibli a 'wɔɪɛ-nyɪ-tɪ.

5 'A -nɛ 'kayɪ, a di 'lɪ bʊ pɑ, yɪ-hɛdɛ, a di nu, kɛ- bɑ pʊ: Nyɪsʊɑ bʊ nɪ 'ʊ 'ɑ mʊ -mɔ. 6 Nyibli 'bʊ nɪ 'lɪ 'kayɪ a 'mʊ bʊ, 'bʊ -hʊɛɔɛ, 'kɪ Nyɪsʊɑ bʊ nɪ 'ʊɔɔ -mɔ, bʊ nuɔɔ ɔhaandɛ -mɔ, -ɛ -bɪ Nyɪsʊɑ kɔ bʊ nɪ 'ʊɔɔ -mɔ. Kɛɛ, 'bʊ 'yɛ nɪ -hʊɑɔɑ, -ɛ -bɪ Nyɪsʊɑ 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bʊ nɪ 'ʊɔɔ -mɔ, kɔ, ɛ 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bʊ nuɔɔ ɔhaandɛ -mɔ. 7 'Kayɪ -mʊ', -ɛ kɔ bʊ ʊ di 'lɪ 'ɑ mʊ kʊɑ 'blee -nɪ, 'kɪ bɑ nɪ 'lɪ bʊ. A 'nɪ 'naɑ 'lɪ 'kayɔ blɛ. Dididɛ -mʊ', ʊ di 'ɑ mʊ -nyɪ, ɛ nɔ- bɑ di, 'nie, ʊ di 'ɑ mʊ -nyɪ, ɛ nɔ- bɑ 'na, -ɛ nuɔɔ, nyibli -bʊ, -ɛ nɪ -kʊɑn, ɛ blɛɛ 'pɛɛɛ yɪ.

8 'A -nɛ 'dɪɔ ɔdʊ, a di 'lɪ 'kwɪ pɑ, 'bʊ 'ble 'ɑ mʊ kʊɑ, dididɛ -mʊ', ʊ di 'ɑ mʊ -nyɪ, bɑ diɔɛ, 9 ɛ kɔ, bɑ dɑ Nyɪsʊɑ, -ɛ diɔɛ nu, ɛ 'mʊɔɔ nu, 'dɪɔ a 'mʊ, 'ɑ nyibli a 'kʊɛ 'mʊ -wɛ, ɛ kɔ, bɑ lee ɔnu, -ɛ mɔ: Tɪ -mʊ' -kɔ 'yɪ Nyɪsʊɑ di 'ʊ 'ɑ mʊ wɪn kɪ -kɔɔ -nɪ, ɛ 'mʊɛ yɛɛ. 10 'Dɪɔ -kɔ 'kwɪ a di 'lɪ pɑ, 'kɪ ʊ 'yɛ nɪ di 'ɑ mʊ kʊɑ nɪ 'ble, bɑ mʊ 'lɪ 'dɪɔ a 'mʊ, 'ɑ 'dɪkɑ. Kɛ- bɑ pʊ: 11 'Aɑn 'dɪɔ a 'pʊpʊ -bʊ, -ɛ nɪ -ɑ mʊ bʊɪ lɛ a -tɪ, -ɑ di -ɑɑn bʊɪ 'nɪ -bʊblɑ -nɪ, -ɑ 'mʊ 'ɑ mɔɔɔ yɪ -tɔɔ -nɪ, -ɛ mɔ, Nyɪsʊɑ a yɪɔ 'bʊ kɪɔ 'ɑ mʊ, 'ɑ mʊ nuɔɔ 'ɑɑn dɪɔnʊ -mɔ. Kɛɛ, bɑ kɔ 'ɑ yɪyɛ, -ɛ mɔ: Tɪ -mʊ' -kɔ 'yɪ Nyɪsʊɑ di nyibli wɪn kɪ -kɔɔ -nɪ, ɛ 'mʊɛ yɛɛ. 12 'N yɪ 'ɑ mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -nyɔɔɔ -mʊ', -ɛ kɔ 'kwɪ Nyɪsʊɑ di 'ʊ nyibli -bati lɛ -pʊɔ -nɪ, ɛ di ɔtu 'dɪɔ a 'mʊ 'ɑ nyibli ɔhʊɛn, ɛ 'mʊ 'ʊ Sɔdɔmʊkʊɛ 'ʊ -hi, -ʊ kɔ nʊnʊkɔ -nyɛ lɑ yɪ.»

'Dɪ -bɪ a nyibli 'yɪ lɑ -Yusu ɔwɫɔ yɪ -kʊɔ -nɪ
(Matie 11.20-24)

13 (Kɛ- 'Yusu pɪ 'ɑ -nagbopʊ* yɪ, ɛ wɛn:) «'Juukʊɛ* -mʊ', -ʊ nɪ 'lɪ Kolasedɪɔ, kɔ Betɪsɑidɑdɪɔ 'kwɪ, 'jɔɔ 'kɪ 'ʊ ɔnu -mɔ, -ɛ nuɔɔ, ɔwɫɛkɛɛ-teblɪ -mʊ', 'n nuu 'lɪ ɔnu -mɔ, 'bʊ mɔ, 'nɪ nuu wɛn 'lɪɔɪ nyibli -mʊ', -ʊ 'yɪ -juukʊɛ 'pɑ- mɔ,

-ʊ nɪ 'lɪ Tɪɪdɪɔ kɔ Sɪdɔdɪɔ 'hʊɛn- 'kwɪ, see lɑ, nyibli a 'mʊ, ʊ 'mʊ lɑ nyɑɪmɪ lɛ nu, ʊ 'mʊ lɑ -teblɪ -hʊɪn 'hʊɪ lɛ pʊ, ʊ 'mʊ lɑ 'wɑɑ dɪɔnʊ 'tɔpʊpʊ 'ɪmɪɛ, -ɛ diɔɛ nu, ʊ 'mʊɔɔ nyibli yɪ -tɔɔ -nɪ, -ɛ mɔ, ʊ -hʊɛ bʊ hɛ 'ʊ dɛ 'kuku a nʊnʊɔ bʊ, ʊ 'mʊ 'wɑɑ 'kɪɔ Nyɪsʊɑ -nyɪ. 14 'ɛ mɔ ɔhɑn-tɪ, -nyɔɔɔ -mʊ', -ɛ kɔ 'kwɪ Nyɪsʊɑ di 'ʊ nyibli -bati lɛ -pʊɔ -nɪ, nyibli -mʊ', -ʊ nɪ 'lɪ Kolasedɪɔ kɔ Betɪsɑidɑdɪɔ a 'mʊ 'kwɪ, 'wɑɑ -bati di nɪ 'kɪ kɪ, ɛ 'mʊ 'ʊ Tɪɪdɪɔ kɔ Sɪdɔdɪɔ a -nɛ 'ʊ -hi. 15 'Tɪ- nyibli -mʊ', -ʊ nɪ 'lɪ Kɑpɛnɑɔdɪɔ 'kwɪ, ʊ 'nɪ 'hɛ 'lɪɔɪ 'lu -mɔ lɛ, -ɛ mɔ, Nyɪsʊɑ di 'lɪ ɔnu 'nɪ 'yɑɑ -nɪ -yɑyɑ, ʊ 'mʊ mʊ -mʊmʊ, ʊ 'mʊ yɑkɔ yɪ kʊɛ. Kɛɛ, ɛ di 'lɪ ɔnu 'nɪ ɔtɪɔ -nɪ -tɪɔtɪɔ, ʊ 'mʊ 'lɪ -tʊtʊ bʊ nyɛ.»

16 Kɛ- ɛ pɪ 'ɑ -nagbopʊ yɪ, ɛ wɛn: «Nyibli 'bʊ yɪ 'ɑ mʊ nʊɑ yɪ bʊ nɪ pɪ, -ɛ -bɪ ɛ ɔhɛn 'nyɛ 'mɔ ɛ pɪ nʊɑ yɪ bʊ, ɛ kɔ, nyibli 'bʊ hɪɑ nɛ 'ɑ mʊ yɪ, ɛ ɔhɛn 'nyɛ, 'mɔ ɛ hɪɑ yɪ, kɔ, nyibli 'bʊ hɪɑ 'mʊ yɪ, ɛ 'wɪ yɪ, Nyɪsʊɑ, -ɛ lee 'nɛ- 'mʊ -tʊtʊ kɪ, ɛ nɔ- ɛ hɪɑ yɪ.»

-Tɛ -Yusu a -nagbopʊ -hɔn lɑ 'dagbɑ'*

17 -Tɛ tɪ gbɪ -hi, -ɛ -bɪ -nagbopʊ a (72) -wɪ nɪ tɑ ɔtu 'ʊ -pʊ ɔtu 'ʊ 'hʊɛn, -Yusu lee lɑ, 'kɪ bʊ mʊ lɑ Nyɪsʊɑ a ɔhɑntɪtɪ pʊ, -tɛ ʊ ɔhɪɑn -mɔ, -ɛ -bɪ dɔdʊ nɪ ɔnu nɪ dɪɑkɪ, ʊ wɛn: «Kʊkɔnyɔ ɔ, 'yɛ kɛ, 'bʊ mɔ, ɔbɑ yɪ -nɑ 'nyɛ nɪ nɪ, ɔbɑ yɪ 'lɪ 'kʊɔ -hʊɪn* -mɔ nɪ -hlee -nɪ, 'ʊ ɔtʊɪ 'ʊ -ɑɑn wɪn nɪ, 'ʊ -hʊɛn 'ʊ nyibli kɛ' lɛ.»

18 -ɛ -bɪ -Yusu wɛn: «-Tɛ 'n tɑ 'lɪ yɑkɔ 'kwɪ lɛ, -ɛ -bɪ 'n 'yɛ Sɑtɑn nɪ, -ɛ mɔ 'kʊɔ -hʊɪn a nyibli gbɑgbʊ, 'ɛ ble 'lɪ yɑkɔ 'kwɪ, ɔwɪ yɪ -tɛ bʊ 'yɛ nɪ ɔtɪ wɛn. 19 Bɑ 'yɛ kɛ, 'n -nyɪ 'ɑ mʊ 'kɪ, 'kɪ bɑ nɑ hɔ kɔ -jɪ-kayɪ 'hʊɛn- kɪɛ, ɛ kɔ, bɑ -wɛ Nyɪsʊɑ a yɪɑnyɔ Sɑtɑn a 'kɪ bʊ. ɔDedɛdɛ 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ bʊ nu 'ɑ mʊ dɛ -hʊɑn -mɔ. 20 Kɛɛ, a 'nɪ 'nuɔ 'lɪ

dɔdɔ, -te 'kuo -hɔn ɔtui 'v 'a mu 'v a -ti. Kεε, de -ko dɔdɔ ba nu, ε nɔ- mɔ -te Nyɩsua -nu, 'ε 'cɾi 'aan 'nyre, 'kɪ 'lɪ yakɔ 'kwli.»

-Yusu tve la 'a -nagbopv ni, nyiblo a 'di -bi mɔ Nyɩsua (Matie 11.25-27; 13.16-17)*

21 Ti nɪ -do a 'mu 'yri, -ε -bi Nyɩsua a -Hihiu* nu ɔ nɪ, dɔdɔ 'ε -hi -Yusu wɔn diaki. Kε- ε pi Nyɩsua yi, ε wen: «'Na 'Bai o, -mɔ mɔ yakɔ kɔ -tɔtɔ 'hɛn-a Kɔkɔnyɔ. 'N pi -mu 'nyre le, -te -nu, ɔnɪ -hli -na nunu-tebli ɔtɔkɔnyɔ, kɔ 'cɾiɛn.yinyɔ 'yi kɪ, 'tɪ- =nɪ tɔɔ ɔnɔ nyibli -bɔ, -v 'yi ɔdedede -yi. 'N pi -mu 'nyre le, -ε nu ɔ, kε- -nu 'a -huhua.

22 'Na 'Bai, -nyi 'mu 'klɪ, 'kɪ 'v -tebli a pepe kɪ. Nyiblo a 'di -bi 'n pa 'mu, nyibli 'yɪ ɔ -yi, 'bɔ 'yɪ 'na 'Bai nɪ -do 'pa-. U 'yɪ ɔ -yi -wε, nyiblo 'na 'Bai pa 'mu, 'bɔ 'yɪ 'mɔ nɪ -do -bɔ 'pa-, -ε mɔ 'a 'Yu. 'A -nε nyiblo, 'n di -hua ɔbɔ tɔɔ ɔnε, ε yi ɔ -wε, nyiblo a 'di -bi 'na 'Bai pa 'mu.»

23 -Tε -Yusu kɔ 'a -nagbopv nɪ -do 'hɛn-, v nɪ bɔ, -ε -bi kε- ε pi ɔnɔ yi, ε wen: «'A mu -mu', -v yi -tebli a pepe -bɔ 'ye, ba kɔ plɔ a blele. 24 'N yi 'a mu 'nɪ -lee -nɪ, ti -hi la a ti 'yri a Nyɩsua a winwɔn-hanyɔ* kɔ bodɔɔpɔ -hɔɔhɔ 'hɛn-, v ɔmɔε la ɔa le, 'kɪ bɔ 'ye la -tebli gbagbi -bɔ, a yi kε 'ye, kεε, v 'yɪ ɔ 'ye, kɔ, 'v ɔmɔε la ɔa le, 'kɪ bɔ 'wɪn la -tebli gbagbi -bɔ, a yi kε 'wɪn, kεε, v 'yɪ ɔ 'wɪn.»

-Yusu pv la Samalikveyu a 'ledv, -ε wa la 'a 'bihɪan -tonyiblo, v dva la 'lɪla

(Matie 22.34-40; Makɪ 12.28-31)

25 -Yusu bɔ pv 'kɪ le, -ε -bi Nyɩsua a tetetɔnyɔ -bi, -ε nɪ 'v, ε 'du ye', 'ε mu 'v -Yusu le ɔtεε mɔ, -ε di ɔ nu, ε 'mu ɔ 'ye, 'bɔ mɔ, 'bɔ di -tɪ ɔdɔ hla, -ε 'yɪ 'v yi 'sɪi -nɪ. ε nɔ- mɔ bɔ 'beti ɔ, ε wen: «Tɔɔnyɔ o, de a 'di -bi 'n

kɔ ɔbɔ nu, 'tɪ- 'mu Nyɩsua a 'klo yrayrv -mu' kɔ, -ε 'ye nɪ -wε 'lɪ 'lɪ?» 26 -ε -bi -Yusu wen: «De a 'di -bi v 'cɾi 'lɪ Nyɩsua a tetetɔnyɔ 'kwli? De a 'mu, v 'cɾi, ɔnɪ yi ɔ nɪ -hre, -bi' -ni 'a 'winwɔn 'lɪ?» 27 -ε -bi ε wen: «-Blεε yi, -bɔ nɔε -na Kɔkɔnyɔ Nyɩsua, 'kɪ 'lɪ -na ɔwɔ a pepe kɪ, ε kɔ, 'kɪ 'lɪ -na 'lule-hihie a pepe 'kwli, kɔ, 'kɪ 'lɪ -na 'klɪ a pepe 'kwli, ε kɔ, -blεε yi, -bɔ nɔε -na 'bihɪan -tonyiblo, ɔwɪ yi, -te -nu -dɔnɔ a nɔε.» 28 -ε -bi -Yusu wen 'nɪ: «'A -tεε, nɔ- =nɪɔ. 'A -tɪ o, de a 'mu, ε nɔ- -bɔ nu, ɔmu 'klo yrayrv a 'mu kɔ.»

29 Kεε, tetetɔnyɔ a 'mu, ε -hɔε bɔ -nyi 'a dɔnɔ ɔwɔn. Nɔ- kɔ -tɪ 'ε 'beti -Yusu, ε wen: «Nyiblo a 'di -bi -mɔ 'kɪ 'na 'bi -tonyiblo 'lɪ?» 30 -ε -bi -Yusu wen: «ε kɔ la nyɩbeyu ɔdɔ. ε nɔ- -hɔn 'lɪ Jrusredɔ 'kwli, 'ε mi 'lɪ Selikodɔ 'kwli. -Tε ε mu -mumu, -ε -bi, ε bi 'lɪ -balonyibli 'nyɪ, 'v -hε ɔ wlawɪ, -ε di ɔ nu, v 'mu 'a -tebli 'yri, 'v bi ɔ -bibi, 'v dva ɔa 'lɪla, 'tɪ- 'v hie 'v ɔ bɔ, 'v -mu. 31 Bɔ pe 'kɪ 'v bɔ, -ε -bi Nyɩsua a -cɔhlɔnpinyɔ* ɔdɔ yi 'lɪ 'nɪ di. -Tε -cɔhlɔnpinyɔ a 'mu, ε 'ye ɔ, ε nɔ- mɔ bɔ 'bεε kɪ, bɔ na 'lɪ 'hru a 'kɪbɪa -bi kɪ, bɔ -hi. 32 -Tε ε -hi, -ε -bi Lefipi ɔdɔ, -ε mɔ Nyɩsua a -cɔhlɔnpinyɔ a -kɔannunyɔ ɔdɔ, ε nɔ- nyre 'v -tɪtɪ a 'mu. -Tε ε nyre 'kɪ 'v, ε 'ye ɔ, -ε -bi 'kɪ ε na 'lɪ 'hru a 'kɪbɪa -bi kɪ, 'ε -hi. 33 -Tε ε -hi 'kɪ, -ε -bi Samalikveyu ɔdɔ, -ε mɔ hiapudakɔ -bi a nyiblo, nɔ- yi 'lɪ di, ('ε nɪ 'v 'kasra kɪ. Samalikve kɔ -Juukve* 'hɛn-, v nyinyre le.) -Tε Samalikveyu a 'mu, ε nyre 'v nyiblo a 'mu 'hɔɪ, ε 'ye ɔ, -ε -bi 'a nyai -tɔa 'a nunuo diaki, 34 'ε 'yɪya 'v ɔ 'hɔɪ bɔ -tεε, 'ε nu 'nyra kɔ -wiin, 'ε nu 'a ɔji a -kɔan, 'tɪ- 'ε mua ɔnε le. -Tε ε -wε 'a ɔji a -kɔan a nunuo -mɔ, -ε -bi ε 'yaa 'v ɔ 'a 'kasra kɪ, 'v mu 'lɪ Selikodɔ 'kwli, 'kɪ 'lɪ 'dagbi a 'kayu -bi bɔ, 'ε pv 'a

□to. ³⁵ -Te -nyre -nye, -ε -bi ε -ha 'li 'wliye, 'ε -nyi□e 'kayukonyo, ε wen: □Tu 'na nyiblo -bu 'yie -tεε. Ti -ko 'yri 'n di -mo □hian, 'n di 'u -dii -ni, 'bu mo, de 'bu bi 'u 'wliye -bu 'lu, 'n di -mo□o 'ni 'pεε -ni.»

³⁶ 'Ti- -Yusu 'mu -yre, ke- ε pi tetetonyo a 'mu yi, 'ε yi□i 'beti -ni, ε wen: «'Ki 'li -mu 'yi, 'ki 'li nyibli ni ta a 'mu 'nyi, nyiblo a 'di -bi -ε nu de, -ε tve □ne yi, -ε mo, ε no- mo nyiblo -mu', -balonyibli -bi a 'bihuan 'li?» ³⁷ -ε -bi tetetonyo a 'mu, ε wen: «Nyiblo -mu', -ε nu□o □haande 'yi □hlon le, ε no- =ni.» -ε -bi -Yusu wen: «-Na 'mumu, □ni -mu, de ni -do a 'mu, ε no- -bu nu.»

-Te -Yusu pa la 'li Mati ko Mari 'hven- mo

³⁸ -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Yusu ko 'a -nagbopu* 'hven-, u bi 'hru wlon de, 'u pa 'li 'diu -bi 'kwli. 'Ki 'li 'diu a 'mu 'kwli, 'ki nugba □du ni 'li. 'A 'nyre mo Mati. ε no- 'ble -Yusu kva, 'ki 'li 'a 'kayu bu. ³⁹ Mati a 'mu, ε ko 'diayi nyroyu □du. 'A 'nyre mo Mari. -Te -Yusu ni bu, ε -tua 'waa toole, Mari a 'mu 'ε ni 'u□u 'hvi bu, -ε di□e nu, ε 'mu 'a toowin nua yi bu pu. ⁴⁰ Mati -mo -bi, 'kayu a -kvan a gblegble -mu', ε no- ko -ti □yεε □ne 'kla -wliye. ε no- mo bu 'yia 'u -Yusu 'hvi bu, bu lee □ne, -ε mo: «Kukonyo o, □bi ε 'ni 'yaa li -mu 'kla -wliye, 'ki 'na 'diayi nyroyu bu -ha 'mo ni -do me le, □bu nu -kvan a pepe? 'A -ti, lee □ne bu -heε 'mu.» ⁴¹ -ε -bi Kukonyo □tu□o -won, ε wen: «Mati o, □yεε -dionu 'kla -wliye, ε ko, □ni neε □whi le diaki, 'ki 'u -tebli -huhvi ki. ⁴² Kee, ε ko de ni -do, -ε mo yinode. De a 'mu, ε no- Mari -ha 'li. 'Ti- nyiblo □du 'yi 'li□i 'li -we, bu -ha □ne□ε -ji'.»

11

-Yusu tve ne 'a -nagbopu ni, -te*

-mu', u di Nyisva a dida nu (Mati 6.9-13; 7.7-11)

¹ -Nyrōwo □du 'kwli, 'ki -Yusu mu 'li -tute -bi, 'ε mu Nyisva da mo. -Te ε -we -mo, -ε -bi 'a -nagbopi -bi 'yia 'u□u 'hvi bu, ε wen: «Toonyo o, Saan Batistu too ne 'a -nagbopu ni, -te u di Nyisva a dida nu. -Na 'mumu, too ne -a mu -te -bu, -a di Nyisva a dida nu.»

² -ε -bi ke- ε pi □nu yi, ε wen: «'Bu mo, 'ba yi Nyisva ni de, ke- ba pu: -Aan 'Ba, nu□o, nyibli a pepe bu yi□e, -ε mo, -mo mo Nyisva.

-Mo -bu koo nyibli win ki.

³ -Nyi -a mu 'a -ne -nyrōwo a diide.

⁴ -Aan de 'kuku -bu, -a -nu, -hru 'a -ti mo, -koti de 'kuku -mu', nyibli ni -a mu -mo, -a -hrui 'a -ti -mo -we.

□Ni 'hōon 'u 'kuo -hvin* a nyiblo gbagbu -mo',

ε 'ni 'tεε 'u -a mu le, -ε di□e nu, -a 'ni □ha -ti 'wla.»

⁵⁻⁶ Kee- -Yusu pi □nu yi de, ε wen: «□Bu pu□u nunatumupu ni 'hven a de yi: 'Bu mo, □ni ko nunatumu, □ni mu 'li□i -mo 'to-heyri', □ni lee □ne, -ε mo: 'N ko 'dagbatayu, 'ε pa 'li 'mu -mo. 'A -ti, 'n nyaa -mu le, -nyi 'mu didide. 'N 'yi didide -ko, □bu di□e -nyi 'to -bu. ⁷ -Bakle, -na nunatumu 'a mu, -ε ni 'li 'a 'kayu bu, ke- ε di -mu yi pu: -He 'mu 'ku. 'N -we 'u 'na 'maju a kika -mo. 'N ko 'na 'yonu 'hven-, -a pe bu. 'N yi 'li□i 'li -we, □bu 'du ye', -na didide-nyi-ti.» ⁸ -ε -bi -Yusu wen 'ni de, «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, 'bu mo, 'bu 'du ye', ε 'yi -te -mo 'a nunatumu a -ti 'pa-. Kee, -te □yi 'yie -pie, □neε 'u 'a -huhva yi bu, ε no- ko -ti, 'ε 'mu ye' 'du, ε 'mu -mu -tebli a pepe -mu', -na □wlv -hue -nyi.

⁹ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, 'bu mo, 'ba yi de ni -hue, ba -hua□a Nyisva, ε 'mu 'a mo□o -nyi. 'Ba yi de ni -hue, ba □mu□o le, a di□e 'ni 'ye. 'Ba yi□i ni -hue, bu paa

ne 'a mu 'kayu bu, ba bi gbogbo, u 'mu 'a mu -lee -ni: Ba di pa. ¹⁰ 'E mo han-ti, 'a -ne nyiblo 'bu -hva Nyisua de, e di ne'ye 'ni -nyi. Nyiblo 'bu yi de le ni mu'e, e di'e 'ni 'ye. Nyiblo 'bu nyra 'u huan.yi' bu, 'bu bi gbogbo, u di'e 'ni -lee -ni, bu pa. ¹¹ -Mo mo 'ba, -na 'yu 'bu yi -mu -hrin.ye ni -hve, bi -di -nyi'e hre, ¹² e ko, 'bu mo, 'bu yi -mu hape'yi-ronu ni -hve, bi -di -nyi'e -ji-kaya? ¹³ 'E mo han-ti, 'a mu -tonyibli, 'ki a 'yi haannyibli 'pa-, kee, a yi haan-tebli a le'rale, 'a yi' 'aan yonu -nyi. 'Bu mo, 'bu ni 'mu le, 'ki 'u 'a mu -mo, -u ko wli -nyre yi, -e -bi 'aan 'Ba, -e ni 'li yako 'kwli, -e ko wlv -no yi, nyibli 'bu -hva 'a -Hihiu*, e di nu'v 'ni -nyi.»

Nyibli wen 'ni, 'ku -hvan ni 'u -Yusu ke'*

(Matie 12.22-30; Makl 3.22-27)

¹⁴ -Nyrwo du 'kwli, -Yusu bla la 'ku -hvan le, -e ni la 'u nyiblo du ke'. 'Ku -hvan a 'mu, e nu ni, 'ki nyiblo a 'mu, 'e 'yi win a pule -yi. -Te 'ku -hvan a 'mu, e -hon 'u nyiblo a 'mu ke', -e -bi e -tua win a pupu. -E -bi nyibli -mu', -u ni 'u, 'waa wli kee le dtaki. ¹⁵ Kee, ke- -u -bi pi, u wen: «Besebul*, -e mo 'kuo -hun a nyiblo gbagbu Satan, e no -yi -Yusu 'kl -nyi, 'ki bu bla 'kuo -hun, -u ni 'u nyibli ke' le.»

¹⁶ Nyibli -bi, -u ni 'u, u -hve bu tee 'u'v le, 'u lee ne, 'ki bu nu wli'leke-tebli, e 'mu nu'v -to -ni, -e mo, Nyisua, e no -yi' 'kl -nyi, 'ki bu bla 'kuo -hun le. ¹⁷ Kee, -Yusu yi 'waa 'lule-hihie ni. E no -nu, 'e lee nu, e wen: «Bu pu ne de yi: 'Ki 'li blugba 'kwli, nyibli 'bu 'be ti le, blugba a 'mu, e di bi hlon, 'waa 'kayo 'mu le 'wowe -ni. ¹⁸ 'A -ti, Satan 'bu yi 'a dionu yi ni -wen, -e -bi 'a blugba di bi hlon. A wen 'ni, 'n ble 'kuo -hun le, -u ni 'u nyibli ke', -e nu, Besebul, e no -yi 'mu

'kl -nyi. ¹⁹ 'Bu mo, -ti -bu, a hle, 'bu mo wen haan-ti, 'aan 'mumu, nyo -yi 'ki 'aan -ne nyibli 'kl -nyi, 'u ble 'kuo -hun le -we 'li? De -mu', 'aan nyibli ni, e no -tve ne yi, -e mo, -ti -bu, a yi 'mu -yee -ni, e mo hi nu. ²⁰ E 'yi Satan 'pa-, kee, Nyisua a gbetu, e no -yi 'mu 'kl -nyi, 'ki bu bla 'kuo -hun -mu', -u ni 'u nyibli ke' le. De a 'mu, e tve ne 'a mo ni, -e mo, Nyisua -tua nyibli a win a koke, 'ki 'li 'a mu 'ny. ²¹ Bu pu de yi: 'Bu mo, 'klunyo 'bu ko ta-won-tebli, 'ki li 'a 'kayu bu, 'ti -'bu yi 'a 'kayu a 'mu 'ye ni tui, e 'yi nyiblo du -ko, -bu pa 'li 'kayu a 'mu bu, -bu 'yri 'a koke-tebli. ²² Kee, 'klunyo -bi, -e ni 'kl, -e -hi 'u yi-henyiblo 'mu 'u, 'bu nyre 'u, e di -ha 'u'v 'hru wlon, e 'mu'v 'a ta-won-tebli -ji' -ha, e kuo wlv yi, e 'mu 'a koke-tebli a pepe gba, e 'mu'v nyibli le gla. ²³ Nyiblo 'bu ni 'u, e ko 'mu 'hven, ba 'yi -pe, e hen 'nyre, e -wen 'mu yi. 'Ti -nyiblo 'bu 'ye ni -hee 'mu, 'ki -ba 'kukue nyibli le, 'ki 'u Nyisua -mo', e 'wi yi, nyiblo a 'mu, e -gbe nu le, 'u hve Nyisua -mo le.»

'Ku -hvan 'bu -hon 'u nyiblo ke', e ko bu bi 'u'v ke' de, 'bu mo, Nyisua a -Hihiu* 'bu 'yi 'u'v ke' -ni (Matie 12.43-45)*

²⁴ Ke- -Yusu pi de: «'Bu mo, 'ku -hvan 'bu ni 'u nyiblo ke', 'ti -'bu -hon 'u'v ke', -e -bi 'ki e mi 'li 'wan 'kwli, 'e mi bunule yrayru le mu mo. -Te e 'yi 'li bunule 'ye, -e -bi ke- e pi 'a dionu yi: 'N ko bu -me kle, 'mu 'li 'na bunule 'ka, 'n -hon la 'li 'kwli mu. ²⁵ -Te e hian -mo, -e -bi e 'ye'e ni, -e mo, bunule a 'mu, e 'hren kle -tee, 'e hrenti -ni. (E 'wi yi, Nyisua a -Hihiu 'yi 'u nyiblo a 'mu ke' -ni.) ²⁶ 'Bu ni 'mu le, -e -bi 'ku -hvan a 'mu, e ko bu bla 'kuo -hun ni hlon'hven -bi, -u ko 'cre, -u -hi 'u 'a 'mumu ni, 'waa pepe a 'mu, u 'mu -mo -bibi -ni, u 'mu 'u nyiblo a 'mu ke' bi. -E

-bi nyiblo a 'mu, 'a 'klo di nyre yi pepe, e 'mu 'u 'a yi-heklo 'u -hi.»

Nyibli -mv', -v pi Nyisva a win nva yi bu, 'ti- -v =tui 'u'v 'u, seyi-seyi, v nu- ko plo a bleele

27 -Yusu bu ni 'li win a pupu 'kwli, -e -bi nu'gba [du], -e ni 'li nyibli -huohu 'nyi, e no- 'yaa 'li win, e wen: «Plo a bleele, 'ki 'u nu'gba -mu', -e =gbla -mu, 'ti- -e 'nya -mu -mo'.» 28 -E -bi -Yusu [tu]o [won], e wen: «Nyibli -bu, -v pi Nyisva a win nva yi bu, 'ti- -v =tui 'u'v 'u, seyi-seyi, v nu- ko plo a bleele.»

Nyibli -bu, -v -hve [w]hlekeε-εtbli, v nu- -Yusu [tui] [won]
(Matie 12.38-42)

29 Nyibli -huohu, v nu- yi le 'kukue -ni, 'ki 'u -Yusu 'hu. Ke- e pi [nu] yi, e wen: «Ti -bu 'yri a nyibli -bu, 'waa nunuklo nyre yi. U -hve [w]hlekeεde, -e di [nu]v -to -ni, -e mo, Nyisva, e no- lee 'ne- 'mu -tutu ki. Kee, Nyisva 'yi 'li'li 'li -we, bu wen, 'ki bu 'ye [w]hlekeεde [du]. [w]hlekeεde ni -do, Nyisva di nu, 'ki 'u [nu] -mo, e di 'wi- 'a de -bi -mu', e nu la, 'ki 'u winwlon-hanyo Jona a -ta'. 30 [w]hlekeεde -mu', Nyisva nu la 'li Jona a 'klo 'kwli, 'ti- Ninifodto a nyibli 'ye la, ke- e di 'mu [ti], 'ki 'u 'mo -bu -mo, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo. Nyisva di nu [w]hlekeεde, 'ki 'li 'na 'klo 'kwli -we, -e di[e] nu, ti -bu 'yri a nyibli 'mu'v 'ye. 31-32 'E mo [han]-ti, -te Ninifokue a 'mu, v 'win la Jona a win, -e yi la [nu] Nyisva a -ti -lee -ni, -e -bi v hie la 'u de 'kuku, v ni la bu, 'u -nyi la 'waa 'klo a pepe Nyisva. -E -bi 'ki, 'mo -bu, -e ni -mo 'a mu ye' bu, 'n -hi 'u Jona a 'mu ni, kee, a 'ni [tuu]o 'u 'na win 'u. E no- nu[o], ti -mu' -ko 'yri Nyisva di 'u -tonyibli -bati le -puv -ni, Ninifodto a nyibli a 'mu, v nu- di ye' 'du, v 'mu le pu, -e mo, ti -bu 'yri a nyibli, v mo -ti'wlanyu

[nu], 'ki 'u Nyisva ye'. 'Ya 'u 'lu de, ti -hi la a ti 'yri, bodto [du], e no- -hon la 'li -tite bloblv [du], v deε Sababluga. Bodto a 'mu, e mo la nu'gba [nu]. E no- di la 'li Jrusredto 'kwli, e 'mu la bodto Salomo, -e mo la Nyisva a nyiblo, 'a [t]win 'win. -E -bi 'ki o, 'mo -bu, -e ni mo 'a mu ye' bu, 'n -hi 'u Salomo a 'mu ni. Kee, a 'ni [tuu]o 'u 'na win 'u.

-Tonyiblo a [w]lv 'wi- 'a 'yii yi
(Matie 5.15; 6.22-23)

33 Nyiblo 'bu 'bia 'napi, e 'ni -hli[e] li [ti], mo e 'ni [jri]e li [ti] kika 'lu bu, kee, e [tui] 'u'v de 'lu bu, -e di[e] nu, nyibli -mu', -u di 'li 'kayu bu pa, v 'mu le yru. 34 -Tonyiblo a [w]lv, e 'wi- 'a 'yii yi, -e yi [ti] -nyre -nyi. -Na 'yii 'bu nu -tee, -e -bi -yru li -tee. Kee, -na 'yii 'bu yi ni kle, -e -bi 'ki -ni 'li halo 'nyi. 35 'A -ti, [tu] -dionu 'yie, -e di[e] nu, -nyre -mu', -e ni 'li -mu 'li, e 'ni [ha] halo -he. 36 'Bu mo, -na [w]lv 'bu ni 'li -nyre 'kwli, halo a de [du] 'bu 'yi 'li -na [w]lv ki -ni, -e -bi -na [w]lv a pepe a 'mu, 'ki e di 'li -nyre 'kwli ni, [wi] 'napi yi, -e ni [e], [ni] yru li e.»

*-Yusu yi yeε la Falisi [tumu] * a nyibli ko tetetonyu 'hven- -ti*
(Matie 23.1-36; Maki 12.38-40)

37 -Te -Yusu -we 'puple -mo, -e -bi Falisi [tumu] a nyiblo -bi, no- daa diide -mo. -Te -Yusu pa 'li 'a -te, -e -bi v mu 'u dedihu ki. 38 -Te -Juukue* a tete pi, -e mo, nyiblo bu yru [jre], 'ti- e 'mu de di, -Yusu 'yi [ti] -nu. -Te Falisi [tumu] a nyiblo a 'mu, e 'ye [e], -e mo, -Yusu 'yi [jre] -yra, e maa [ne] wlon le. 39 -E -bi ke- Kukonyo pi [ti] yi, e wen: «'A mu Falisi [tumu] a nyibli, 'aan 'kwli'naapueli ko 'aan 'kwlitaapueli 'hven-, nu- a yre le. Kee, 'yiyrie ko 'cre 'hven-, nu- 'yii 'li 'aan [w]li ki. 40 'A ba ni -tee. 'Bi a yi [e] ni, -e mo, Nyisva, no- nu -tebl -mu', -tonyibli a 'yie yi 'ye, 'e nu -tebl -mu', -tonyibli a

'yie 'ye ni 'ye -we. □Bɪ a pu□v □haan-ti, -tebli ni -tie -mu', -e ni 'li -tonyiblo a □wɪv kɪ, 'yie 'ye ni 'ye, Nyɪsɪv a 'ni 'ye□e li□i -we? ⁴¹ De a kɔ ba nu, ε nɔ- mɔ, -tebli -mu', -e ni 'li 'aan 'kwliɪapɸeɪ kɔ 'aan 'kwli'naapɸeɪ 'kwli, ba -ha 'li□i 'li, ba -nyi□e □hɪvennyibli. 'Bɪ mɔ, 'ba yɪ□i lɛ ni ni, -e -bɪ -tebli a pɛpɛ di 'v yɪ 'ni 'sii -ni, 'kɪ 'v Nyɪsɪv ye', a 'mu□v -kɪv 'yri -nuu -ni.

⁴² 'A mu Falisi□tumu a nyibli, 'jɾɔ 'kɪ 'v 'a mu -mɔ! 'Bɪ mɔ, 'ba kɔ hawi -mu', a pu 'li didide -mɔ, kɔ 'a -nɛ 'dɪdɔde □dɪ, a -hɛ 'li 'aan -sade 'kwli, nɔ- kɔ -pu a de a -hɛ 'li, 'a yɪ□i Nyɪsɪv -nyi. Kɛɛ, a 'ni -hie li□i 'lu -mɔ lɛ, -e mɔ, 'aan 'kɔ bɪ 'sii 'v yɪ, kɔ, ba nɪ Nyɪsɪv. Kɛɛ, de a 'mu, ε nɔ- a kɔ ba nu wen, 'ti- a 'mu wen 'li 'aan 'dɪdɔ- tebli a -pu a de 'li -ha, a 'mu wen□e Nyɪsɪv -nyi.

⁴³ 'A mu Falisi□tumu a nyibli, 'jɾɔ 'kɪ 'v 'a mu -mɔ, -kɔti 'ba mu 'li Nyɪsɪv a 'kayo blɛ, a nɪ ba ni 'li ye' blɛ, -e di□e nu, nyibli 'mu 'a mu 'ye -tɛɛ. Kɔ, 'bɪ mɔ, 'ba mu 'li 'dika, a nɪ 'kɪ nyibli bɪ pu 'a mu 'wio blɛ, 'kɪ 'v 'aan 'v□tuule a -ta'. ⁴⁴ 'Jɾɔ 'kɪ 'v 'a mu -bɪ -mɔ, -v 'yɪ 'v yɪ 'sii -ni, 'kɪ 'v Nyɪsɪv ye'. A 'wɪ- 'dabi yɪ, -v 'yɪ 'v yɪ 'sii -ni, 'kɪ 'v Nyɪsɪv ye'. -Tonyibli 'bɪ 'ye ni yɾu 'dabi a 'mu lɛ, 'bɪ yɪ □nɪv kɛ ni nɛ, -e -bɪ 'dabi a 'mu, v ni□e ni, 'kɪ v 'yɪ 'v yɪ 'sii -ni, 'kɪ 'v Nyɪsɪv ye'»

⁴⁵ Tetetɔnyɪ -mu', -v ni 'v, kɛ- 'waa nyiblo -bɪ pɪ -Yusu yɪ, ε wen: «Tɔɔnyɪ ɔ, 'bɪ mɔ, □nɪ yɪ 'pɸpɸ lɛ ni ni, ε 'wɪ yɪ, -a mu -hɛ 'yri lɛ.» ⁴⁶ -ɛ -bɪ -Yusu □tu□o -wɔn, -e wen: «'A mu tetetɔnyɪ, 'jɾɔ 'kɪ 'v 'a mu -mɔ -we, -e nu□o, a yɪ hɛ nyibli tete a gblegble a 'bɛnɪ, v 'yɪ 'li 'buble 'li -we, ε kɔ, a 'ni -hɛɛ li □nɪ, 'kɪ bɪ □tuu 'v tete a 'mu 'v.

⁴⁷ 'Jɾɔ 'kɪ 'v 'a mu -mɔ, -tɛ a nu Nyɪsɪv a winwɔn-hanyɪ* -bɪ, 'aan 'baɪnɪ 'lɪ lɛ, 'a yɪ 'waa 'dabi

□hɾɛntɪ -ni -tɛɛ. ⁴⁸ -Tɛ a ni 'a nunuo lɛ, ε tɔɛ □nɛ nyibli yɪ, -e mɔ, -tebli a 'mu, 'aan 'baɪnɪ nu la, a wen□e kɪ, -e nu□o, v nu- -mɔ -bɪ, v 'la Nyɪsɪv a winwɔn-hanyɪ ni, 'a mu -mɔ -bɪ, 'a yɪ 'waa 'dabi □hɾɛntɪ -ni. ⁴⁹ ε mɔ □han-tɪ □nɪɔ, Nyɪsɪv -mu', -e kɔ □tɔ, kɛ- ε pu la, 'kɪ 'v 'aan de kɪ, -e mɔ: 'N di ya □nɪ winwɔn-hanyɪ, kɔ titiepɸnyɪ 'hɪvɛn- yɪ, kɛɛ, v di -v -bɪ 'ni 'la, v 'mu -v -bɪ □hɪvɛn □tu. ⁵⁰ 'A mu -bɪ, Nyɪsɪv a yɾu di 'a mu 'ni kɔ, 'kɪ 'v winwɔn-hanyɪ a pɛpɛ a 'mu a -ta', -e kɔ -hɪv -mu', v 'wɔwɪla blɛ, kɔɛ 'li ti -mu' 'yie bɪ, -e kɔ 'yri Nyɪsɪv nu la 'kɔ, -bɪ ye ti -bɪ kɪ, ⁵¹ -e =hɛn 'nyɾɛ, kɔɛ la 'li Abɛɪ a 'lɪlatɪ 'yie bɪ, -bɪ ye Sakali a ti kɪ, -e mɔ Sakali -mu', v 'la la, 'kɪ 'v Nyɪsɪv a -cɔhlɔnpɪilɛ* kɔ 'a 'kayu a -gbati. 'N yɪ 'a mu 'ni -lee -ni, -e mɔ, ti -bɪ 'yri a nyibli, nu- Nyɪsɪv a yɾu di kɔ, 'kɪ 'v -tebli a 'mu a -ta'.

⁵² 'Jɾɔ 'kɪ 'v 'a mu Nyɪsɪv a tetetɔnyɪ -mɔ, -kɔti 'aan tɔɔlɛ kɛ 'hɾu -mu', -tonyibli di wen na, v 'mu wen□e yɪ, -tɛ Nyɪsɪv ni -tonyibli a wɔwɪ. 'Aan 'mumu, a 'ni -gba□a li 'hɾu a 'mu, 'ti- 'a ka nyibli -bɪ -mu' yɪ, -v -hɪv -bɪ -gba wen 'hɾu a 'mu.»

⁵³ -Tɛ -Yusu -we 'pɸpɸ -mɔ, -e -bɪ ε -hɔn 'v -tɪtɛ a 'mu ni. Kɔɛ la 'li ti a 'mu 'yie bɪ, Nyɪsɪv a tetetɔnyɪ, kɔ Falisi□tumu a nyibli 'hɪvɛn-, v -tɪv la 'a yɾu a lɛpɸɸlɛ, 'v yɪ□i lɛ 'beti -ni 'a -nɛ ti, 'kɪ 'v -tebli -hɪhɪv kɪ. ⁵⁴ 'Kɪ 'li lɛ 'betilɛ a 'mu 'kwli, 'kɪ v nɛɛ 'li, 'v yɪ 'v□v lɛ □tɛɛ -ni, -e di□e nu, 'bɪ -ka, v 'mu□v -tɪ -yɛɛ -ni.

12

-Yusu lee la 'a -nagbopv ni, -e mɔ, v 'ni 'naa 'li 'li ni 'hɪvɛn (Matie 10.26-27)*

1 -Tɛ -Yusu yɪ nyibli ni -tɔɛ -ni, -e -bɪ nyibli -hɪhɪv -bɪ 'kukue lɛ. Nyiblo □dɪ 'yɪ 'li 'waa -hihɾɛ 'li -we. 'Waa -hɪhɪv a -tɪ, 'v nɪnɛ kɛ.

Yi-henyibli, -Yusu yi 'li -mɔ -hlee -ni, v nu- mɔ 'a -nagbopu. Ke- ε pi [nu yi: «Ba [tu 'aan dɔnu 'yie, 'ki 'v Falisi[tumu* a nyibli a -ta', -v nɛɛ 'li ni 'huen. 'Waa 'li ni 'huen a naale a 'mu, ε 'wi -wleye yi, -ε -pa, 'ti-ε ni[ε, 'a 'bio -wloyɔ -bi 'v puɛ.* 2 Ti di 'v 'ni nyre, -ε kɔ 'yri-ti a -tɛɛ di 'v pepe' bi, ε kɔ, -tebli ni -tie -mu', -v -hli kɛ, nyibli a pepe 'mu[v yi. 3 'Bu mɔ, 'ba bii yi, -ti -mu', a hle, -tɛ -mu', -tonyibli -wɛ 'v ti ki, 'ki v di 'v[v -mɔ lɛ -naa -ni, v 'mu 'wi. -Ti -mu', a hlee 'li bu, a hle, 'ki -tɛ -mu', 'du bii 'v yi, v kɔ bu naa -mɔ lɛ, 'ki 'v nyibli a pepe ye'»

A 'ni 'pie 'li -tonyibli a hvannu, kɛɛ, Nyɔsua, nɔ- kɔ hvannu ba pie (Matie 10.28-31)

4 (Ke- -Yusu pi 'a -nagbopu* yi, ε wen:) «'A mu -mu', -v mɔ na nunatumu, 'n yi 'a mu 'ni -lee -ni: A 'ni 'pie 'li -tonyibli a hvannu. 'Aan -plahui ni -do, ε nɔ- v -wɛ 'li bu -wɛ bu, kɛɛ, v 'yi 'kli [du -kɔ 'ki de, 'ki bu nu 'v 'a mu [dedede 'yie. 5 Kɛɛ, Nyɔsua, nɔ- kɔ hvannu ba pie, -ε nu[ɔ, ε nɔ- kɔ 'kli, 'ki bu -wɛ -tonyiblo bu, 'ε kɔ 'kli -wɛ, 'ki bu pu 'li -tonyiblo na 'nyɔ, -ε 'yɛ ni jre yruyru. Iin, Nyɔsua, nɔ- kɔ hvannu ba pie. 6 [Bu puɔ [nɛ nublɔ 'cimi a dɛ yi: 'Bu mɔ, [ni yi [nu ni -tuɛ, v 'ni -pu[v li [die diakti, kɛɛ, nublɔ a 'mu, 'a dɛ 'bu ni 'v, Nyɔsua yi[ε ni. 7 'Aan 'mumu, ke- ni -do ε [ti 'mu: 'Lunyapli ni -tie -bu, a -kɔ, 'aan 'Ba Nyɔsua, ε -hre[ε ni. ε [hen 'nyre, -ε mɔ, a kɔ 'mini diakti, 'ki 'v Nyɔsua ye', 'a -hi 'v nublɔ -huɔhuɔ -mu' 'v. 'A -ti o, a 'ni 'pie 'li -tonyibli a hvannu.»

Nyibli -bu, -v hle[ε, 'ki 'v nyibli yi, -ε mɔ, v mɔ -Yusu a nyibli, ε

kɔ nyibli -mu', -v hle[ε, -ε mɔ, v 'yi -Yusu -yi

(Matie 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mɔ, nyiblo 'bu hla[α, 'ki 'v nyibli ye', -ε mɔ, ε mɔ 'na nyiblo [niɔ, 'na 'mumu -bu, -ε mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo, -batipu-nyrowɔ 'bu nyre 'v, 'n di[ε 'ni hla -wɛ, 'ki 'v Nyɔsua a lelenyɔ ye', -ε mɔ, nyiblo a 'mu, ε mɔ 'na nyiblo [niɔ. 9 Kɛɛ, nyiblo 'bu hla[α, 'ki 'v nyibli ye', -ε mɔ, ε 'yi 'mu -yi, 'na 'mumu, -batipu-nyrowɔ 'bu nyre 'v, 'n di[ε 'ni hla -wɛ, 'ki 'v Nyɔsua a lelenyɔ ye', -ε mɔ, 'n 'yi[ti -yi.

10 'Ya 'v 'lu de, 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo, nyiblo -bu, -ε di 'mu -ti -huɔn yre hla, Nyɔsua -wɛ 'li bu 'wɔwla 'a dɛ 'kuku a 'mu ni. Kɛɛ, nyiblo -bu, -ε di Nyɔsua a -Hihiu* -ti -huɔn yre hla, Nyɔsua 'yi 'li[ti 'li -wɛ, bu 'wɔwla 'a dɛ 'kuku a 'mu.

11 'Bu mɔ, 'bu klo 'a mu, 'ki v 'mu 'li 'a mu -batipuuɛ' gba a -ti, 'ki 'v Nyɔsua a 'kayo a nyibli gbagbi ye', kɔ 'ki 'v 'blugba a naanyɔ ye', 'kla 'ni 'yaa 'li 'a mu -wliye, 'ki -tɛ a di 'waa [wɔn a [tutuo nu a -ta', ε kɔ 'ki 'v -ti -mu', a di hla a -ta', 12 -ε nu[ɔ, ti a 'mu 'yri, -ti -mu', a di hla, Nyɔsua a -Hihiu, nɔ- di 'a mɔ[ɔ -tɔɔ -ni.»

Dekonyɔ -mu', -ε 'yi [tɔ -kɔ, nɔ- kɔ ledv -Yusu pi

13 -Yusu bu ni 'li win a pupuɔ 'kwli, -ε -bi nyiblo [du ni 'li nyibli 'nyɔ, 'ε yi -Yusu -lee -ni, ε wen: «Tɔonyɔ o, lee 'na 'dɔayi, -tebli -bu, -aan 'baɔ hie -a mu lɛ, ε kɔ 'mu 'huen--ba [gla[α.» 14 -ε -bi ke- -Yusu pi[ti yi, ε wen: «Nyiblo [du 'yi 'mu 'aan -batipunyɔ kɔ 'aan -tebli[glanyɔ -mɔ' -nu.» 15 -ε -bi ke- ε pi nyibli a pepe a 'mu yi, ε wen: «Ba [tu 'aan dɔnu 'yie, 'ki 'v kuko-tebli -huɔhuɔ a nuɛɛ a

* 12:1 12.1 -v'v-: ε 'wi- 'floo 'yaade yi, -ε ni[ε, 'flooɔpupu a pepe 'ε yi 'ya.

-ta'. 'Ye ƒbu nyiblo 'ble kuko-tebli -huhui kwa, e 'yiƒi 'pa-, e 'yi 'a dionu a -huhlun kwa 'ble.»

¹⁶ -E -bi e pi ƒnu 'ledu yi, e wen: «E ko la dekonyo ƒdu. No- ko la -cii -huhui, 'a 'dudɔ-tebli 'wu la ni diaki. ¹⁷ E no- yi la 'a dionu -lee -ni, e wen: -Bi' 'n di 'ki 'na 'dudɔ-tebli -bu a bleƒtutuo nu, -e nuƒo, 'n 'yi 'a bleƒtuule -ko. ¹⁸ -E -bi e wen: In'hun-, de 'n di nu, e no- -bu: 'Kayo a pepe -bu -ko bu 'n pi 'li 'na 'dudɔ-tebli le, 'n ko ƒbu 'wla ƒnu, 'mu 'waa yrayri pu, -u ko 'bubua di 'u 'a 'ki 'u -hi. U nu- ko 'kwli 'n di 'li 'na -kubu ko 'na kuko-tebli a pepe 'li pu. ¹⁹ Ni -we -mo, ke- 'n di 'na dionu yi pu: 'N ƒtu kuko-tebli -huhui bu, -u di 'mu -heɛ -ni, 'ki 'li 'yi -huhui 'kwli. 'A -ti o, ƒbu ni bu, 'mu -wle, 'mu de di -tee, ko, 'mu le 'mle. ²⁰ Kee, ke- Nyisua piƒi yi, e wen: -Ba ni 'do. 'Tolowo ni -do -bu 'kwli, -di 'ni 'ku. ƒNi 'ku, -tebli a pepe -bu, ƒtu bu, de a 'di -bi e di 'u -mu 'u pu 'li?» ²¹ -E -bi -Yusu wen 'ni de: «Ke- e di 'mu ƒti, 'ki 'u nyiblodu -bu -mo', -e yi kuko-tebli le 'kukue -ni, 'ki 'u 'a dionu -mo, kee, -e 'yi ƒdedede -ko, 'ki 'li Nyisua 'yi.»

Ba kuo Nyisua ƒwlu yi (Matie 6.25-34)

²² Ke- -Yusu pi 'a -nagbopu* yi de, e wen: «E no- nuƒo, 'ni yi 'a mu -lee -ni: De -bu, a di di, ko wlawli -bu, a di pu, -tebli a 'mu, 'a -ti, a 'ni 'hriti 'li -ni. ²³ -Huhlun -bu, a pi, e mo de gbagbu ƒnu, 'e -hi 'u didide 'u, ko, 'aan -plahui mo de gbagbu ƒnu, 'e -hi 'u 'huilepu-tebli 'u. ²⁴ Ba ta 'u 'maa -mo le, u 'ni 'doƒo li, ko, u 'ni 'ceƒe li ƒdedede, mo, 'u 'yi ƒgbi'-hande -ko, -e ko 'kwli u di 'li didide le pu. Kee, Nyisua, e no- yi ƒnu didide -nyi. Kee, 'a mu -mo -bi, Nyisua nɛ ne 'a mu ni, 'e -hi 'u nobli 'u. 'A -ti, -te e ni, 'e yi nobli didide -nyi, ke- e di nu, e 'mu 'a mu didide -nyi -we. ²⁵ E 'yi nyiblo ƒdu -ko, 'ki 'li 'a mu

'nyi, 'a hritile a -ti, -bu ko 'klɩ, 'ki -bu puɛ ne 'a -nyrowi a de gbe ki, 'ki 'ne- 'klo -bu ki. ²⁶ 'A -ti, -te a 'yi 'ki 'klɩ -ko, 'ki ba puɛ ne 'aan -nyrowi ki, a 'yi 'ki yi -bleɛ -ni, ba hriti -ni de, 'ki 'u 'klo -bu a -tebli a -ta'.

²⁷ Ba 'ye -piti, -te 'a -pui nu yunɔ. -Piti a -pui a 'mu, e 'wi- -tonyiblo a wlawli yi. Kee, -piti a 'mu, e 'ni -nuƒo li -kuan, mo, e 'ni 'gblaƒa wlawli, e 'ni -puƒu liƒi, kee, e no yi. ƒBu lee ne 'a mu: Bodio Salomo, e mo ƒhan-ti, 'e ko la de, kee, -te -piti a -pui nu yunɔ, Salomo a 'mu, e 'yi la 'a wlawlu -ko, -bu nu la yunɔ le. ²⁸ -Piti -bu, u di -huan -ci, 'ti- u di -huan 'to pu, 'bu mo, Nyisua 'bu ko bu nuƒo, 'a -pui bu no yi, ƒbi 'a mu -bu, e nɛ -ni, 'a mu e 'ye ni di 'huilepu-tebli ni -nyi, 'a mu -bu, -u 'yi Nyisua ƒwlu yi -kuo -ni -tee?

²⁹ 'A -ti, a 'ni 'hriti 'li -ni, 'aan 'kwli a -gutɩ 'ni 'nuo 'li 'a mu. ³⁰ Nyibli -mu', -u 'yi Nyisua -yi, u nu- yi -teblidu a 'mu 'lu -mo le -hie 'a -ne ti. Kee, 'aan 'Ba Nyisua yi 'aan -huhua-tebli ni. ³¹ De a bleɛ yi ba -hie 'lu -mo le 'a -ne ti, e no- mo, Nyisua bu koɛ ne 'a mu win ki. E no- diƒe nu, e 'mu 'a mu 'aan -huhua-tebli a 'mu -nyi.»

Ba 'kukue kuko-tebli le, 'ki 'u Nyisua 'hui (Matie 6.19-21)

³² (Ke- -Yusu pi 'a -nagbopu* yi de, e wen: «'A mu -bu, -u ne 'mu -mo, -u mo 'na nyibli, a 'yi -hu, kee, a 'ni 'pie 'li huannu. 'Aan 'Ba Nyisua -ha 'li 'a mu ni, e 'mu 'a mu 'klo yrayru -nyi. ³³ Ba plo 'aan kuko-tebli, ba -ha 'li 'a 'wliye, ba -nyiƒe ƒhuennyibli. E ƒhen 'nyre, ba ƒmuɔ 'wli a 'kwlipude -mu' le, -e 'ye ni di le ni -ciɛɛ -ni. Ba 'kukue kuko-tebli le, 'ki 'li yako 'kwli, -te e 'ye ni di 'li bu ni -we, ko, -te 'yiyinyibli 'yi 'li nyinyre 'li -we, -te 'hlo 'yi 'liƒi 'li -we, bu nyree 'li de yi. ³⁴ Ni yi 'puple

le nu ni, ε 'wɪ yɪ, -te -tonyiblo a kɔkɔ-tebli nu 'v, 'kɪ 'a ɔwɓɓ nu 'v -wɛ.»

-Kvannunyibli -mu', -v yɪ 'waa 'mase a kle-meti -ple

35-36 (Kɛ- -Yusu pɪ 'a -nagbopu* yɪ de, ε wen:) «Ba -wɛ -mɔ, a 'mɔ -kvan nu. Ba 'wɪ -kvannunyibli -mu' yɪ, -v yɪ 'waa 'mase, -ε mu 'hɪpɔpa kɪ a diditi -ple. -Tɛ 'a -kvannunyibli niɔe, kɛ- ba nuɔo -wɛ. 'Tɔ 'bɔ -wɔn, 'tɪ- 'waa 'mase 'mɔ 'lɪ di, v yɪ -wɛ -mɔ, 'waa 'napɪ 'nɪ -jreɔe lɪ, -ε diɔe nu, 'waa 'mase 'bɔ -di, 'bɔ bibi 'maju, v 'mɔɔ 'maju yɪ -ha. 37 -Kvannunyibli a 'mɔ, 'bɔ mɔ, 'waa 'mase 'bɔ -di, 'bɔ yɛɛ 'v ɔnu -pleele' bɔ, 'bɔ 'yɛ nɪ nɪmɛ, -ε -bɪ bɔ kɔ pɔ a bleele. 'N yɪ 'a mɔ 'nɪ -lee -nɪ, ε kɔ bɔ lee ɔnu, -ε mɔ, bɔ nɪ bɔ, v 'mɔ de di, 'tɪ- 'a ɔgbɛtu, ε 'mɔ 'v bi, ε 'mɔ diide a 'mɔ -hie. 38 'Bɔ mɔ, 'bɔ di 'tɔ-hɛyri', -v'v-, 'tɔ-hɛyri 'bɔ -hi, 'bɔ yɛɛ 'v ɔnu -pleele' bɔ, 'bɔ 'yɛ nɪ nɪmɛ, -ε -bɪ bɔ kɔ pɔ a bleele.

39 Ba kɔ 'a lɛyuyruo: 'Bɔ mɔ, 'kayukɔnyɔ 'bɔ yɪ wen ti -mu', 'yiyirinyɔ di wen ya, ε di wen 'nɪ -ple, -ε diɔe nu, 'yiyirinyɔ a 'mɔ, ε 'nɪ ɔha 'a 'kayɔ wa. 40 'A -tɪ, 'aan 'mumu, ba -wɛ -mɔ, a 'nɪ 'nɪmee 'lɪ, -ε nuɔo, ti -mu', a 'yɛ nɪ diɔe 'lu -mɔ lɛ nɪ -hie, 'kɪ 'mɔ -bɔ, -ε mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'n di 'v -dii -nɪ.»

-Kvan -bɔ, -Yusu hie 'a -nag-bopu lɛ, v blɛɛ yɪ bɔ nuɔo*

(Matie 24.45-51)

41 -Yusu bɔ pɔ 'ledɔ a 'mɔ, -ε -bɪ Pielɪ wen: «Kɔkɔnyɔ o, ɔbɪ -a mɔ nɪ -do a -tɪ, ɔnɪ pɔ 'ledɔ -bɔ, -v'v- nyibli a pɛpɛ a -tɪ ɔnɪɔ?»

42 -ɛ -bɪ Kɔkɔnyɔ wen 'nɪ: «Ba 'wɪ- -kvannunyɔ -mu' yɪ, -ε kɔ 'lule-hihie, kɔ 'a 'mase -wɛ 'lɪ bɔ kuo ɔwɓɓ yɪ. Nyiblodɔ a 'mɔ, nɔ- 'a 'mase, 'bɔ yɪ 'dagba nɪ mi, ε di 'kayɔ lɛ hie, -ε diɔe nu, dɛditi 'bɔ nyre 'v, ε 'mɔ 'a 'bio

-kvannunyibli 'a -nɛ -nyrɔwɔ a diide -nyɪ. 43 'A 'mase 'bɔ -hɔn 'dagba', 'bɔ yɛɛ 'vɔv -kvan a 'mɔ 'yie bɔ, -ε -bɪ -kvannunyɔ a 'mɔ, bɔ kɔ pɔ a bleele. 44 'N yɪ 'a mɔ 'nɪ -lee -nɪ, -ε mɔ, 'a 'mase di nuɔo 'a -tebli 'yieɔtunyo gbagbɔ -mɔ. 45 Kɛɛ, -kvannunyɔ a 'mɔ, 'bɔ pɔ lɛ, -ε mɔ, 'a 'mase yɪ ke' 'nɪ -wɛɛn -nɪ, 'bɔ -tua 'a 'bio -kvannunyibli a bibie, 'tɪ-, 'bɔ yɪ 'a dɪɔnɔ didi-tebli kɔ nɔ 'hɛɛn-wɔn nɪ -hie -nɪ, 46 -ε -bɪ -nyrɔwɔ -mu', -kvannunyɔ a 'mɔ, ε 'yɛ nɪ di 'v nɪ -plee -nɪ, ε kɔ -haawɔ -mu', ε 'yɪ -yɪ, 'kɪ 'a 'mase a 'mɔ, ε di 'v -dii -nɪ. 'Bɔ -di, ε di gbaɔa ti 'yakɪ yɪ, 'tɪ- ε 'mɔɔ ɔhɛɛn ɔtu, ɔwɪ yɪ nyibli -mu', -v 'yɪ Nyɪsua ɔwɓɓ yɪ -kuo -nɪ.

47 -Kvannunyɔ 'bɔ nɪ 'v, de -bɔ, 'a 'mase -hɛɛ, 'bɔ yɪɔe 'tɪ- 'bɔ 'yɛ nɪ -hɔa bɔ nuɔo, 'a 'mase di ɔtuɔo ɔhɛɛn dɪakɪ. 48 Kɛɛ, -kvannunyɔ 'bɔ nɪ 'v, de -bɔ, 'a 'mase -hɛɛ, 'bɔ 'yɪɔɪ -yɪ, 'tɪ- -tebliɔv -bɔ, -ε blɛɛ ɔhɛɛn a ɔtutuo yɪ, 'bɔ yɪɔɪ nɪ ni, ɔhɛɛn -mu', v diɔe ɔtu, ε 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ bɔ -hu. Nyɪsua 'bɔ -nyɪ nyiblo -tebli -hɔɔhɔɪ, -ε -bɪ ε di -hɔa nyiblo a 'mɔ -tebli -hɔɔhɔɪ, ε kɔ, 'bɔ hie nyiblo -tebli -hɔɔhɔɪ lɛ, ε di -hɔaɔa -tebli -hɔɔhɔɪ, ε di 'v -tebli -mu' 'v -hi, ε -hie laɔa lɛ.»

-Yusu a 'lɪdidie niɔe nɪ, nyibli 'v yɪ ɔtɪɔ lɛ 'bɛ: nyibli -bɪ kuo ɔnɛ ɔwɓɓ yɪ, nyibli -bɪ, v 'yɪɔɪ ɔwɓɓ yɪ -kuo -nɪ

(Matie 10.34-36)

49 Kɛ- -Yusu pɪ de, ε wen: «'N di nɪ, 'mɔɔ nu, na 'mɔ wɪn, 'kɪ 'nɛ- -tɔtɔ kɪ. 'N -hɛɛ wenɔe nɪ, 'kɪ na a 'mɔ, bɔ wɪn wen -dodo. 50 Kɛɛ, 'tɪ- na a 'mɔ, ε 'mɔ wɪn, 'n kɔ ɔbɔ 'yɛ ɔhɛɛn. ε mɔ ɔhan-tɪ, ɔhɛɛn a 'yɪɛ a 'mɔ, ε 'yɛ 'v nɪ nyre, kɛɛ, 'na ɔwɓɓ 'mɛɛ bɔ. 51 'A 'nɪ 'yɛɛ 'lɪɔɪ, -ε mɔ, 'n di 'nɛ- -tɔtɔ kɪ nɪ, 'mɔɔ nu, nyibli 'mɔ kɪbɔwɛɛnɛ kɔ. Kɛɛ, 'n di nɪ, -ε diɔe nu, nyibli 'mɔ ɔtɪɔ lɛ 'bɛ. 52 Kɛɛ 'kɪ mɔ bɔ,

'kayubukue ni □hun 'bu ni 'u, u di 'ni □gla, nyibli ni ta 'mu nyibli ni 'huen yi -won, e ko, nyibli ni 'huen mu nyibli ni ta yi -won. ⁵³ Bai di 'a 'yu nyibehian yi 'ni -won, 'yu nyibehian -mo -bi, e 'mu 'a 'bai yi -won; 'dii 'mu 'a 'yu nyröyu yi -won, 'yu nyröyu -mo -bi, e 'mu 'a 'dii yi -won -we; 'yu a nugba -mo -bi, e 'mu 'a 'doo yi -won, 'doo -mo -bi, e 'mu 'a 'yu a nugba yi -won -we.»

-Yusu yi nyibli 'ni -lee -ni, 'ki bu yru ke -tebli -bu, Nyisva ni, e ko bu □hrenti 'waa 'klo

(Matie 16.2-3; 5.25-26)

⁵⁴ Ke- -Yusu pi nyibli a 'mu yi, e wen: «'Bu mo, 'ba 'ye□e, -e mo, 'nu ni 'li yo' le, ke- a pi: 'Nu di 'ni di. 'E mo -tee, 'nu a 'mu 'e yi di. ⁵⁵ E ko, 'ba 'ye□e, -e mo, 'nu 'yi 'li yo' le -ni, ke- a pi: 'Yru di 'ni huen. 'E mo □han-ti, 'yru a 'mu 'e yi huen. ⁵⁶ 'A mu nyibli -bu, -u nee 'li ni 'huen, a yru yakö ko -tutu 'huen -a -tebli le, 'a yi□i 'ye, -te -mu', -nyre di 'mu ni. Kee, -tebli -bu, Nyisva ni, -e mi ke 'lu -mo, 'ki ti -bu, -a ni 'li 'kwli, de a 'di -bi bu □hen 'nyre, a 'ni -hua□a li ba yru□o' le.

⁵⁷ De- ko -ti 'aan □gbetu 'a 'ye ni 'ye□e, -te a ko ba nu 'aan dionu a naale -tee 'li? ⁵⁸ □Ni 'ble nyiblo a 'wliye kva, 'a -ti, nyiblo a 'mu 'bu yi -mu -ti ni -yee -ni, 'ti- 'bu yi 'li -mu -batipöüle' ni gbe, □tu 'u 'khi, -te a 'tie ni 'hru wlon, a 'mu kibwweenle ko, e 'ni □ha 'li -mu -batipönyo yi gba, -batipönyo 'ni □ha -mu -sada pu yi gba, u 'ni □ha -mu □ji' pu. ⁵⁹ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, 'bu pu -mu □ji', 'ki -di 'li □ji' a 'mu ni, 'wliye a pepe a 'mu, □ble kva, □mu□u 'pee -ni, 'ti- =mu 'li □ji' 'hru.»

13

-Yusu lee nyibli ni, -e -mo, 'bu yi 'u 'waa de 'kuku bu -hie, 'bu yi 'waa 'klo Nyisva -nyi, u di 'ni 'ku

¹ Ti a 'mu 'yri, nyibli □du, nu -mu 'li -Yusu -mo, 'u 'beti□e, 'ki 'u nyibli -bi a -ta', -u 'ti 'li Galileblugba 'kwli. Nyibli a 'mu, ti -mu' ko 'yri u yi la 'u -cohlon* -pii -ni, 'ki 'u Nyisva ye', 'ki -gulönuma Pilati lee la 'a 'seyo, 'ki bu 'la la □nu, 'waa -hlu -mu', -e 'wle bu, 'e bi 'li -cohlon a mu ma a -hlu 'nyi. ² Bu 'beti 'ki -Yusu, -e -bi -Yusu □tu □nu -won, e wen: «□Bi a pu□u □haan-ti, -e mo, Galilekue a 'mu, -te u nu la 'waa 'lila, e □hen 'nyre, -e mo, 'waa de 'kuku, u -nu, e -hu ni diaki, 'e -hi 'u 'waa 'bio Galilekue a -ne 'u. ³ 'Ubn-, ke- 'n pi 'a mu yi, 'bu mo, 'ba 'yi 'u 'aan de 'kuku, a ni bu -hie, 'ba 'yi 'aan 'klo a pepe Nyisva -nyi, ke- a di 'kukuu nu -we. ⁴ Kue 'u□u -mo de, nyibli ni -pu □tu 'u □bhen□bhen, -u 'ku, 'ki 'li Jrusredio 'kwli, 'waa -ti bu bi 'li 'a mu 'kwli. Yo'kayu -mu', -e =huan 'li -mo le, -e ni 'li Jrusredio a 'kutio -mu', u dee Siloe 'kwli, no- bi la □nu ki, 'u 'ku la. □Bi a pu□u □haan-ti de, -e mo, e □hen 'nyre, 'waa de 'kuku, u -nu, e -hu ni diaki, 'e -hi 'u 'waa 'bio Jrusrekue a -ne 'u? ⁵ 'Ubn-, ke- 'n pi 'a mu yi, 'ba 'yi 'u 'aan de 'kuku, a ni bu -hie, 'ba 'yi 'aan 'klo a pepe Nyisva -nyi, ke- a di 'kukuu nu -we.»

-Te -Yusu pu la figietu -mu', -e ye ni tu la 'kui a 'ledu

⁶ -E -bi -Yusu pu □nu 'ledu yi de, e wen: «Nyibeyu □du, no- 'do figietu, -e mo tugbe, -e tu 'kui, 'ki 'li 'a -ci ki. Ti -huohu bu -hi, -e -bi -cikonyo a 'mu, e di ni, e 'mu tugbe a 'mu, 'a 'kui -ha, kee, e 'yi 'li□i 'kuo ni -do yra bu -yee -ni. ⁷ -E -bi ke- e pi 'ki -ci'yie□tunyo yi, e wen: 'Ye ke, 'a 'yri ni ta a 'yru -bu, -te 'n -tua la 'ne- ledidie, 'mu tugbe -bu, 'a 'kui -ha. Kee, 'ni -di, 'ni -yee 'li□i 'kuo ni -do yra bu. 'A -ti, hla□a, -e nu□o, e ni 'ne- tutukotio -bu ki dadu. ⁸ Kee -e -bi -ci'yie□tunyo □tu□o □won, e wen: -Ha□a me le, 'yru -bu bu -hi. 'N

di 'blu□o 'hvi le, 'mu 'li -pla yrayru pu. ⁹ 'Ni nu 'ki□i, 'n pu□v □haan-ti, 'yru, -e yi 'li di, ε di 'ni tu. 'Bu 'yi 'ki -tu, -e -bi -we 'li -bu hla□a ni.»

-Te -Yusu nu la□a, nugba □dv a 'kve 'ε -we la, 'ki 'li -wuwle-nyrōwō* 'kwli

¹⁰ Ε kō la -wuwle-nyrōwō □dv, -Yusu 'ε tve la nyibli Nyisva a -ti, 'ki 'li Nyisva a 'kayu bu. ¹¹ Ε kō nugba □dv. Nō- 'ku -hvan* ni 'v ke'. 'Ku -hvan a 'mu, nō- pu□v 'kve. 'Kve a 'mu, 'a 'yri ni -pu □tu 'v □blhen□blhen a 'yru, nō- -bu. Ε 'kli yi. Ε 'yi 'li□i 'li -we, bu 'hri 'li le. ¹² -Te -Yusu 'ye□e, -e -bi ε da□a ni, ε wen: «Nugba o, -na 'kve -we ni,» ¹³ 'ε pu□v dabu 'lu bu. -E -bi ti ni -do a ti 'yri, ε -tva le'huru. Ε nō- mō bu pu Nyisva 'nyre le.

¹⁴ Kee, Nyisva a 'kayu a nyiblo gbagbu, -e ni 'v, -te ε 'ye de a 'mu, -Yusu -nu, -e -bi ε kō yru'bibie diaki, -te ε mō -wuwle-nyrōwō a -ti, 'ti- -Yusu nu□o, nyiblo a 'kve 'ε -we. -E -bi ke- nyiblo gbagbu a 'mu, ε pi 'ki nyibli -huohui -mu' yi, -v ni 'v, ε wen: «'Ki 'li 'wee 'kwli, -nyrōwi ni □hlon-do, nu- ni 'li, -ε kō 'kwli -tonyibli bleε yi bu nuu 'li -kvan. 'A -ti, 'ki 'li -nyrōwi a 'mu 'kwli, 'ki ba di 'li, ε 'mu□v nu, 'aan 'kve 'mu -we. 'Ba yi ni di, a 'ni 'yaa 'li -wuwle-nyrōwō.»

¹⁵ -E -bi ke- Kōkōnyō pi□i yi, ε wen: «'A mu -bu, -v neε 'li ni 'hven. Nyiblo 'bu kō bli kō 'a -ne 'wlugbade □dv, □bi ε 'ni □wle□e li□i ni, 'ki 'li -wuwle-nyrōwō 'kwli, -e di□e nu, ε 'mu 'li□i 'naale' gba? ¹⁶ 'Ti- nugba -bu, -ε mō -aan 'ba gbagbu Abrahamu a 'yonu a 'yu -bi, Satan mua -ni, 'ki 'li 'yri ni -pu □tu 'v □blhen□blhen 'kwli, □bi ε 'yi yinōde 'pa-, 'ki □bu nu□o, 'a 'kve bu -we, 'ki 'li -wuwle-nyrōwō 'kwli?» ¹⁷ -Yusu bu pu 'ki le, -e -bi -tvi -tva 'a yraanyibli a nunuo diaki. Kee, nyibli -bi -mu', -v ni 'v,

v kō plo a bleele, 'ki 'v yinō-tebli a pepe a 'mu, -Yusu ni a -ta'.

-Yusu pu la 'dvdōde -mu', -ε kō yεε □cimi -ni a 'ledu

(Matie 13.31-32; Makı 4.30-32)

¹⁸ -Te de a 'mu, ε -hi, -e -bi ke- -Yusu pi □nu yi, ε wen: «'N di pu 'ledu, 'mu 'a mō□o -tōō -ni, -te Nyisva ni, 'ε kō nyibli dodoyo win ki, 'ti- nyibli 'v yi kle -bii -ni. ¹⁹ De a 'mu, ε 'wi- 'dvdōde -mu' yi, -ε kō 'yεε □cimi -ni diaki, 'ε -hi 'v 'dvdō-tebli -bi a 'yo 'v. 'Dvdōde a 'yεε a 'mu, ε nō- nyiblo □dv -gba, 'ε 'dōō 'li□i 'a -ci ki, 'ε □mi, 'ε -he tugbe gbagbu, -ε kō babui 'nyi nobli pu 'li 'bε.»

-Yusu pu 'fōō a 'yaade a 'ledu (Matie 13.33)

²⁰ -E -bi ke- -Yusu pi □nu yi de, ε wen: «□Bu pu 'ledu -bi, 'mu 'a mō□o -tōō -ni, -te Nyisva ni, 'ε kō nyibli dodoyo win ki, 'ti- nyibli -bi 'v yi kle -bii -ni. ²¹ De a 'mu, ε 'wi- 'fōō a 'yaade yi, nugba □dv pu 'li 'fōōpupu -huohui -mō, 'ti- 'ε nyua□a -nyuanyua, 'fōō a pepe a 'mu 'ε 'ya.»

-Yusu wen 'ni, nyibli -mu', -v ni yinyre-tebli, v 'yi 'li□i 'li -we, bu pa 'li Nyisva a 'klo yrayru 'kwli

(Matie 7.13-14,21-23)

²² -Yusu kō 'a -nagbopu* 'hven-, v 'tve ni 'li Jrusredto a 'hru wlōn. -Te ε ni, 'ε yi 'du □tiō le 'be, ke- ε ni, 'ε tve Nyisva a -ti. ²³ Ε kō la -nyrōwō □dv, nyiblo □dv 'ε 'beti la□a, -ε mō: «'Mase o, □bi -tonyibli -bu, Nyisva di wa, -batipu-nyrōwō 'bu nyre 'v, □bi v 'yi 'li□i 'li -we bu -hu?» -E -bi nyibli -mu', -v ni 'v, ε □tu □nu -wōn, ε wen: ²⁴ «Paale -mu', -ε pue 'li 'a mu Nyisva a 'klo yrayru 'kwli, ε 'cimi 'yri le. 'Bu mō, 'ba yi□i ni -hve, 'ki ba pa 'li Nyisva a 'klo yrayru a 'mu 'kwli, -e -bi ba □tu 'v 'kli, a 'mu 'v paale a 'mu 'yri -naa -ni. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mō, nyibli -huohui di□e

'ni -hua, 'ki bu pa 'li Nyisua a 'klo yrayru a 'mu 'kwli. Kee, u 'yi 'li 'li -we.

²⁵ De e di yi 'wi, e no- -bu: 'Ki 'kayukonyo di 'li 'kayu 'kwli ni, e 'mu 'maju gba. 'A mu -mo -bi, 'ki a di 'li -patu' ni, a 'mu 'maju -bibini, a 'mu le pu -we: Kukonyo o, -ha -a mu 'maju yi, e 'mu le pu, e 'mu 'a mu won tu: 'N 'yi 'a mu -yi. ²⁶ -E -bi ke- a di pu: -Ko -a mu 'huen-, -a mu yi la 'u -tite ni -do de -dii -ni, ko, ni tve la Nyisua a -tu, 'ki 'li -aan 'du a 'dika.

²⁷ Ke- e di 'a mu yi pu de: 'N 'yi 'a mu -yi, ba hloko 'mu -mo le, -e nu, 'aan pepe -mu', ynyre-tebli Nyisua 'ye ni -hua ba nu, e no- a ni. ²⁸ Ti ni -do a 'mu 'yri, a di 'ye 'aan 'baun Abrahamu, Yisaku ko Sakobu 'huen-, u ko Nyisua a winwlon-hanyu* a pepe, 'ki 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli. 'A mu -mo -bi, u di pu 'li 'a mu -patu'. 'Ki a di 'u hien -wee -ni, ko, 'ki a di 'u yru -pu -ni. ²⁹ Ti a 'mu 'yri, 'klo -bu, 'a ge ni -hen 'yri, 'ki nyibli di 'li le -hon, u 'mu le 'kukue -ni, u 'mu de -mo -didi -ni, 'ki 'li Nyisua a 'klo yrayru a 'mu 'kwli. ³⁰ Nyibli -bi, -u ni 'li 'waa 'bio bu, 'ki 'li -te ti ne -bu 'kwli, nu- di 'li 'waa 'bio 'lu yi ni -nyrowo du, ko, nyibli -bi, -u ni 'u 'waa 'bio 'lu yi, 'ki 'li -te ti ne -bu 'kwli, nu- di 'li 'waa 'bio bu ni -nyrowo du.»

-Yusu hle ni, -e mo, Nyisua di 'u Jrusredio bu 'ni hie (Matie 23.37-39)

³¹ Ti ni -do a ti 'yri, Falisi tumu* a nyibli du, nu- 'yia 'u -Yusu 'hu bu, 'u lee nu, u wen: «Tite -bu, -ni mo, -hon mo -wlu, -bu mu 'li -tite -bi, -e nu, 'kun Helodi mu -na 'ila le.» ³² -E -bi ke- e pu nu yi, e wen: «Ba mu, ba lee Helodi a 'mu, -e ko -yruku, -wen 'gbekle, -e mo: Kike -bu, ko -nja 'huen-, 'n ble 'kuo -hun* le, -u ni 'u nyibli ke', e ko, 'n ni ni, nyibli a 'kue 'e yi -we, nyre, 'ti- 'mu 'na

-kuan 'lu -yra. ³³ Kee, kike, -nja, ko nyre, 'n ko bu gba 'na -kuan 'lu -mo, 'mu 'li Jrusredio 'kwli nyre, -e nu, e 'yi 'u le -no -ni, 'ki bu 'la Nyisua a winwlon-hanyo*, 'ki 'li -tite -bi, 'bu 'yi 'li Jrusredio 'kwli 'pa-.

³⁴ 'N yi Jrusre a nyibli 'ni -lee -ni: Nyisua 'bu lee 'ne- 'a mu 'a winwlon-hanyu -mo, a pu nu 'hi -mo le, 'a 'le nu. 'N -hve mo ni 'a -ne ti, bu 'kukue mo 'a mu le, ki mo 'mu 'hu, wu yi, -te hape gba ni, 'e yi 'a 'yonu le 'kukue -ni, 'ti- 'e yi nu ki bu jri, kee, a 'yu ki -wen. ³⁵ E no- ko -ti, Nyisua 'mu 'u 'aan 'dio bu hie, 'a mu ni -do, a 'mu 'aan dionu le -kikle -ni. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, kve 'ki mo bu, a 'yi 'li 'li -we, ba 'ye 'ki 'mu de, e 'mu bu gba -gbagba, ti 'mu 'u nyre, -e ko 'yri a di le pu: -Na 'wio, -mo -bu, -e yi 'li di, 'ki 'li Kukonyo Nyisua a 'nyre 'kwli. Nyisua bu -nyi -mu -ti a 'yi'bu.»

14

-Te -Yusu nu laa, nyiblo du a 'kue 'e -we la, 'ki 'li -wuwle-nyrowo 'kwli*

¹ -Nyrowo du 'kwli, Falisi tumu* a nyiblo gbagbu du, no- da la -Yusu diide -mo. -Te -Yusu pa 'li 'a 'kayu bu, -e -bi Falisi tumu a nyibli, -u ni 'u, u -tua 'a -gbele. ² 'Ki 'li -te a 'mu, 'ki nyibehan du nyra 'u ye' bu. Nyibehan a 'mu, 'kue ni ni. E 'yii 'li le. ³ Nyisua a tetetonyo ko Falisi tumu a nyibli 'huen-, -u ni 'u, ke- -Yusu pu nu yi: «-Aan tete hle ni, bi e no 'u le, -u-, e 'yi 'u le -no -ni, 'ki nyiblo bu nu, 'huhrennyo a 'kue bu -we, 'ki 'li -wuwle-nyrowo 'kwli?» ⁴ Kee -e -bi u 'ni -hua a li bu tu won. E no- mo, -Yusu bu -hren 'huhrennyo a 'mu le, bu nu, 'a 'kue bu -we, 'ti- bu lee ni, -e mo: «-Na 'kue -we ni. -We 'li -bu mu 'li -na 'kayu bu ni.» ⁵ -E -bi ke- e

pu □nu yi, ε wen: «'Kɪ 'lɪ 'a mu 'nyi, nyiblo a 'yu -hɔv' 'a bli 'bu bi 'lɪ 'niebutɔ 'kwli, ε di 'lɪ□ɪ 'nɪ -ha ti nɪ -do a ti 'yri, 'ye □bu ε mɔ -wuwle-nyrɔwɔ.» ⁶ -Tɪ a 'mu, -Yusu -hla, v 'nɪ 'ye□e lɪ -tɪ bu di□e □wɔn □tu.

Nyibli -mu', -v =tɪvε 'lɪ 'waa dɪɔv, -Yusu, nɔ- di 'lɪ □nu 'lɪ 'yaa -nɪ

⁷ -Tɛ v nɪ 'kɪ 'v dɛdiile', -ε -bɪ -Yusu -gbεε □nε nɪ, -ε mɔ, nyibli a pepe, 'kayɪ a 'bat da wen, 'kɪ v nɪ 'v□v 'hɔv bu. -ε -bɪ ε pu □nu □tɔ', 'ε puv □nε 'blɪpadiide a dɛ yi, ε wen: ⁸ «'Bu mɔ, nyiblo 'bu da -mu 'blɪpadiide kɪ, □nɪ 'muɔ 'lɪ□ɪ lɛ, 'kɪ -bu nɪ 'v nyiblo -mu', -ε da -mu 'hɔv bu. -Baklɛ, ε da wen nyiblo -bɪ, -ε nɪ 'v -mu 'lu yi, ⁹ 'tɪ- nyiblo a 'mu, -ε da wen 'a mu nɪ 'huen a 'mu, ε 'mu -mu -lee -nɪ: 'Du ye', nyiblo -bu, ε 'mu mɔ 'mu 'hɔv bu nɪ. □Nɪ kɔ -bu -hlɔɔ □nε -mɔ lɛ, -bu nɪ bu, -tɔv di -mu 'nɪ nu. ¹⁰ ε 'nɪ 'nɪ 'lɪ 'mu lɛ, kɛε, 'bu da -mu, □nɪ yi bu nɪ nɪ, nyiblo a 'mu, -ε da -mu, hlɔɔ □nε -mɔ lɛ, -ε di□e nu, ti -mu' -kɔ 'yri ε di 'v -dii -nɪ, ε 'mu -mu -lee -nɪ: 'Bɪhɪan ɔ, di mɔ 'mu 'hɔv, □mu bu nɪ. Dɛ a 'mu, nɔ- di□e nu, □mu yre'buɔvɔ kɔ, 'kɪ 'v nyibli a pepe -mu' ye', -v kɔ -mu 'huen- a nɪ 'v dɛdiile', ¹¹ -ε nu□o 'a -nε nyiblo 'bu nɪ 'v, 'bu yi 'lɪ 'a dɪɔv nɪ 'yεε -nɪ, v di 'lɪ□ɪ 'nɪ □tɪɔ -nɪ, kɔ, nyiblo 'bu nɪ 'v, 'bu yi 'lɪ 'a dɪɔv nɪ □tɪvε -nɪ, ε nɔ- v di 'lɪ 'yaa -nɪ.»

¹² -Yusu bu pu 'kɪ lɛ, -ε -bɪ kɛ- ε pu 'kayɪ'bat yi, -ε da□a diide -mɔ, ε wen: «'Bu mɔ, □nɪ yi nyibli lɛ'mlediide -mɔ nɪ dɛ, □nɪ 'daa 'lɪ -na nɪnatumupv nɪ -do, kɔ -na 'dɪayɪv, kɔ -na □tugba a nyibli, kɔ -na 'dɪɔ 'kwli a nyibli nɪ -do, -v mɔ dɛkɔnyibli, -ε nu□o, dɛ -mu', -di □nu -mɔ nu, v -wε 'lɪ bu nu -mɔ□o -mɔ nɪ -wε. ¹³ 'Bu mɔ, □nɪ yi nyibli lɛ'mlediide -mɔ nɪ dɛ, -ε -bɪ da □hɔvennyibli, kɔ nɪanɪv, kɔ lɛ-yɪrenyibli, kɔ 'yii'donyv 'huen-

¹⁴ 'Bu mɔ, □nɪ yi□ɪ nɪ nɪ, -di kɔ plo a bleelɛ, -ε nu□o, dɛ a 'mu, -di □nu -mɔ nu, v 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wε bu nu -mɔ□o -mɔ -wε. Kɛε, Nyɪsva, nɔ- di -mu 'a 'wio -nyi, -nyrɔwɔ -mu', ε di 'lɪ nyibli -mu', -v 'sii 'v yi 'kukɔnyibli 'nyi -haa -nɪ, ε di □nu 'klɔ -ha.»

-Tɛ -Yusu pu -dina gbagbv a 'ledv

(Matie 22.1-10)

¹⁵ -Tɛ -Yusu hla -tɪ a 'mu, -ε -bɪ nyiblo □dv nɪ 'lɪ nyibli -mu' 'nyi, -v nɪ 'v dɛdiile', 'ε yi -Yusu -lee -nɪ, ε wen: «Plo a bleelɛ 'kɪ 'v nyibli -mu' -mɔ, Nyɪsva di 'a -dina kɪ da -nyrɔwɔ □dv, 'kɪ 'lɪ 'a 'klɔ yrayrv -mu', ε di nu 'kwli.»

¹⁶ ε nɔ- mɔ -Yusu bu pu nyiblo a 'mu 'ledv yi, ε wen: «ε kɔ la nyiblo □dv. Nɔ- lee nyibli -hɔvɔv lɛ, -ε mɔ, ε di da □nu -dina kɪ. ¹⁷ -Tɛ dɛditi nyre 'v, -ε -bɪ ε lee nɛ 'a -kɔannunyo, 'kɪ bu lee nyibli -mu', ε da wen, -ε mɔ, diide -wε -mɔ, bu di 'lɪ. ¹⁸ Kɛε, nyibli a pepe a 'mu, v □tu□o □wɔn, -ε mɔ, v 'yɪ 'lɪ didie 'lɪ -wε. Yɪ-henyiblo, ε lee -kɔannunyo a 'mu nɪ, -ε mɔ: 'N -tɔ 'na -ci. 'N kɔ □bu mu□o 'ye. 'A -tɪ, -kɔ 'v □wɔn, 'n 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wε, □bu di 'lɪ. ¹⁹ -ε -bɪ 'huen a nyiblo wen: 'N -tɔ blo nɪ -pu. 'N kɔ □bu mu □nu 'ye. 'A -tɪ, -kɔ 'v □wɔn, 'n 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wε, □bu di 'lɪ. ²⁰ Ta a nyiblo wen 'nɪ: 'Mɔ □tɪε -pa 'bli. ε nɔ- nu□o, 'kɪ 'n 'yε nɪ di 'lɪ nɪ di. ²¹ ε nɔ- mɔ -kɔannunyo a 'mu, bu □hɪan -mɔ, bu lee nɛ 'a 'mase -tɪ a pepe a 'mu, nyibli a 'mu, v -nu, 'v □tu□o □wɔn. -Tɛ 'mase 'wɪn -tɪ a 'mu, ε kɔ yru'bibie dɪakɪ, 'ε lee nɛ 'a -kɔannunyo, ε wen: 'Kɪka -nɪ, -bu mu 'lɪ 'dika, ε kɔ, -bu □glaa 'lɪ 'dɪɔ 'lɪ, -bu -wε □hɔvennyibli kɔ nɪanɪv, kɔ 'yii'donyv, kɔ lɛ-yɪrenyibli ti kɪ, bu di 'lɪ, ²² -kɔannunyo a 'mu 'ε -mu, 'ε da □nu lɛ, 'tɪ- 'ε □hɪan -mɔ, 'ε lee nɛ 'a 'mase, ε wen: Dɛ -tɛ wen 'mu -mɔ, 'n nu□o nɪ. Kɛε,

kubuni-tebli 'tɛ hie blɛ. ²³ -ɛ -bɪ 'kayukɔnyɔ ɔtuɔo ɔwɔn, ɛ wɛn: ɔtu 'dɔɔ, -bu pa 'lɪ 'hrii wɔn lɛ, 'a -nɛ nyiblo, -di 'lɪ bu -yɛɛ -nɪ, nɪ 'vɔv ke', bu di 'lɪ.» ²⁴ 'Tɪ -Yusu 'mɔ -yɛ mɔ mu, -ɛ -bɪ ɛ wɛn: «'N yɪ 'a mɔ 'nɪ -lee -nɪ, yɪ -hɛnyibli -mɔ', 'n -da, 'kɪ 'lɪ ɔnu 'nyɪ, ɛ kɔ nyibli -bɪ, 'a nyiblo nɪ -do 'nɪ ɔdie -hvan 'na -dina a 'mɔ kɪ nɪ, 'kɪ 'lɪ 'kɔ yrayru -mɔ' 'kwɪ, Nyɪsva di nu.»

Nyiblo ɔdu yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ, bu -hɛ -Yusu a -nagbopi 'bu mɔ, 'bu yɪ -mɔ -wɛ, 'kɪ bu hie 'v 'a kukɔ-tebli a pɛpɛ bu*

(Matie 10.37-38; 5.13; Maki 9.50)

²⁵ ɛ kɔ la -nyɔwɔ ɔdu, nyibli -hɔhɔ, nu- kɔ -Yusu 'hɛn-, -v nɛ la 'hru. -Yusu bu ɔhɪan -mɔ, -ɛ -bɪ ɛ -tva 'waa leeɛ, ɛ wɛn: ²⁶ «'Bu mɔ, nyiblo 'bu -hɛ bu di 'nɛ- 'mɔ 'hɔ, ɛ 'mɔ 'na -nagbopi -hɛ a -tɪ, ɛ kɔ bu nɛ 'mɔ, bu -hi 'v 'a 'baɪ kɔ 'a 'dii 'hɛn- 'v, kɔ 'a nɔgba, kɔ 'a 'yɔnɔ, kɔ 'a 'diayɪnɔ, ɛ kɔ 'a dɔɔnɔ. 'Bu 'yɪɪ 'pa-, ɛ 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ, bu -hɛ 'na -nagbopi. ²⁷ Nyiblo 'bu 'yɛ nɪ ɔtuu 'v 'na win 'v, mɔ 'yɛ ɔbu v pu lɛ, v 'mɔv 'la, -tɛ ɛ mɔ 'na nyiblo a -tɪ, -ɛ -bɪ nyiblo a 'mɔ, ɛ 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ, bu -hɛ 'na -nagbopi. ²⁸ ɔbu pu ɔnɛ 'kayupɔnyɔ a dɛ yɪ. ɔnɪ -hɛ -bu pu 'kayu gbagbu, ɔnɪ 'mɔ -kvan -wɪ ɔtu, -yɪ nɪ bu, ɔnɪ yɪ 'lu lɛ -hie, ɔnɪ gbɔgbɛ 'a 'wɪyɛ -mɔ lɛ, -di nu, ɔmɔ 'kayu a 'mɔ pu, -ɛ diɔɛ nu, ɔmɔv yɪ, 'bu mɔ, 'wɪyɛ -hɔhɔ 'bu nɪ 'lɪ -mɔ -jɪ', -di nu, ɔmɔ 'kayu a 'mɔ -mɔ -wɛ. ²⁹ 'Bu mɔ, ɔnɪ 'yɪ -tebli nɪ -tie a 'mɔ -nu, ɔnɪ ɔtu -kvan a 'mɔ -wɪ, 'tɪ -mu 'lɪ ye', ɔnɪ 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ, -bu -wɛ 'kayu a 'mɔ -mɔ, nyibli a pɛpɛ, -v di dɛ a 'mɔ 'yɛ, v di -mɔ 'nɪ 'caa -nɪ, ³⁰ v 'mɔ lɛ pu: Nyiblo -bu, ɛ ɔtu 'a 'kayu a puɔv -wɪ, kɛɛ, ɛ 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ bu -yɪ -kvan a 'mɔ 'lu.

³¹ ɔbu puɔv bodɔɔ ɔdu a dɛ yɪ -wɛ. Bodɔɔ a 'mɔ, 'bu 'mɔ tu kɪ mu,

'bu 'mɔ 'a 'bɪ bodɔɔ yɪ -wɔn mɔ mu, ɛ yɪ nɪ bu, 'ɛ yɪ 'lu lɛ -hie, 'bu mɔ, 'bu gba 'sɛyo a (10'000) 'mɪlɪwɪ nɪ -pu, 'bu -wɛ 'lɪ bu nyɪra 'a 'bɪ bodɔɔ yɪ bu, -ɛ gba 'sɛyo a (20'000) 'mɪlɪwɪ a -wɪ. ³² 'Bu mɔ, 'bu 'yɛɔɛ, -ɛ mɔ, ɛ 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ, 'a 'bɪ bodɔɔ 'bu 'tɛ hɔ 'lɪ -mɔ, tu 'bu 'tɛ 'yɛ nɪ 'bɛ, ɛ kɔ bu tɛ 'a lɛlɛnyɔ bu, 'kɪ bu mu 'a 'bɪ bodɔɔ a 'mɔ 'betɪ -nɪ: Dɛ a 'dɪ -bɪ -a di nu, 'tɪ -tu 'nɪ ɔha bu bi 'lɪ?» ³³ 'Tɪ -Yusu 'mɔ -yɛ mɔ mu, -ɛ -bɪ ɛ wɛn: «'A -tɪ o, 'kɪ 'lɪ 'a mɔ 'nyɪ, nyiblo ɔdu 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ bu -hɛ 'na -nagbopi, 'bu mɔ, 'bu 'yɪ -mɔ -wɛ, 'kɪ bu hie 'v 'a kukɔ-tebli a pɛpɛ bu.

³⁴ A yɪɔɛ nɪ, -ɛ mɔ, 'ta mɔ ɔhaandɛ ɔnɔ. Kɛɛ, 'bu 'waan nɛ 'a wɔnɔnɔ, v 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ 'kɪ dɛ, bu nuɔo, bu nɔ 'kɪ wɔn dɛ. ³⁵ ɛ 'yɪ 'kɪ -kvan ɔdu -kɔ. V kɔ bu puɔv 'wan. 'Ba kɔ -tɪ 'wɔnɔ, -ɛ -bɪ ba pu 'mɔ nva yɪ bu -dodo.»

15

-Tɛ -Yusu pu la blable, -ɛ 'wan la, 'tɪ -v 'yɛ la a 'ledv (Matie 18.12-14)

¹ -Nyɔwɔ ɔdu, 'blɔwɪ'tɪnyɔ, kɔ hɪapɔnyibli, -v kɔ 'kɔ 'yɪ 'v yɪ 'sii -nɪ, v nu- mu 'v -Yusu 'hɔ, -ɛ diɔɛ nu, 'bu yɪ win nɪ pu, v 'mɔ 'a win nva yɪ bu pu, kɔ, v 'mɔ 'a tɔɔwin 'wɪn. ² -Tɛ Falisiɔtumɔ* a nyibli kɔ tetɔɔnyɔ, -v nɪ 'v, v 'yɛ dɛ a 'mɔ, -ɛ -bɪ v bi yɪv', 'v -tva wɔnɛ'pɔpɛ lɛ, v wɛn: «Nyibli -bu, -v kɔ 'kɔ 'yɪ 'v yɪ 'sii -nɪ, nu- ɛ yɪ 'v 'hɔ lɛ -wɛn -nɪ, ɛ kɔ ɔnu 'hɛn-, 'v yɪ dɛ di -wɛ.»

³ -Tɛ -Yusu 'wɪn, -ɛ -bɪ ɛ puɔ ɔnɛ dɛ yɪ, ɛ wɛn: ⁴ «'Kɪ 'lɪ 'a mɔ 'nyɪ, nyiblo 'bu kɔ blablɪ a (100) -wɪ nɪ ɔhun, 'bu gba ɔnɔ 'cɛ mɔ, 'tɪ -blablɛ nɪ -do 'bu 'wan, dɛ a 'dɪ -bɪ ɛ di nu 'lɪ? ɛ kɔ bu hie 'v blablɪ a (99) -wɪ nɪ -hɛn ɔtu 'v -pu ɔtu 'v ɔhɔɪan-do -mɔ' bu, 'kɪ 'lɪ 'cɛɛɛ', ɛ 'mɔ blablɛ nɪ -do a 'mɔ lɛ ɔmɔv -mɔmɔ, ɛ 'mɔv kɪ ye. ⁵ 'Bu

ye□ε ki, 'a plo di 'ni ble, ε 'mu□v -pli' bu pu, ⁶ ε 'mu 'li 'kayu bu mu, ε 'mu 'a 'bio da, nyibli -mu', -u =glaa 'li□i 'li, ε 'mu □nu da -we, 'ti-ε 'mu □nu -lee -ni, -ε mo: Ba bi 'mu ki, -ba nu doδv, 'na blable, -ε 'wan wen, 'n 'ye□e ni.» ⁷ -ε -bi -Yusu wen 'ni: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mo, ke- ni -do, ε di 'mu □ti, 'ki 'li yako 'kwli. Doδv 'yi 'li□i 'li -we bu ni 'li yako 'kwli, 'ki 'v nyibli a (99) -wli ni -hen □tu 'v -pu □tu 'v □huan-do, -u pu le, -v 'sii 'v yi, 'ti- v 'yi 'li□i 'li -we, -bu -nyi 'waa 'klo Nyisua a -ti. Kee, de'kukununy ni -do 'bu hie 'v 'a de 'kuku bu, 'bu -ha 'li 'a dionv a 'klo, 'bu -nyi□e Nyisua, ε no-ko -ti, v 'mu doδv nu, 'ki 'li yako 'kwli.»

-Te -Yusu puw la□a 'wliye bu wan, 'ti- bu 'ye□e a de yi

⁸ Ke- -Yusu pi de, ε wen: «□Bu puw □ne 'wliye a de yi: 'Bu mo, nuqba 'bu ko 'wli a 'yo ni -pu, 'ti- 'bu 'waan ne 'a 'ye ni -do, ε ko bu 'bia 'napi, bu -ha 'kayu kueti ble, 'ti- ε 'mu 'wliye a 'mu le □muo. ⁹ 'Bu 'ye□e, ε ko bu da 'a 'bio, ε ko nyibli -mu', -u =glaa 'li□i 'li, ε 'mu □nu -lee -ni, -ε mo: Ba bi 'mu ki, -ba nu doδv, -ε nu□o, 'na 'wliye, -ε 'wan wen, 'n 'ye□e ni.» ¹⁰ -ε -bi ke- -Yusu pi 'ki de: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mo, ke-ε di 'mu □ti, 'ki 'li Nyisua a leleny 'nyi, -u ni 'li yako 'kwli. 'Bu mo, de'kukununy ni -do 'bu hie 'v 'a de 'kuku bu, 'bu -ha 'li 'a dionv a 'klo, 'bu -nyi□e Nyisua, ε no-ko -ti Nyisua a leleny 'mu doδv nu, 'ki 'li yako 'kwli.»

-Yusu puw la 'ledv, -ε kuv 'v nyibehtan □dv ki bu, -ε ko 'yu □wan la, 'ti-ε 'ye la□a

¹¹ -ε -bi -Yusu pu 'ledv -bi de, ε wen: «ε ko la nyibehtan □dv, 'ε ko la 'yonv nyibehtan ni 'hven. ¹² -Nyrōwō □dv, -ε -bi nyiblo -mu', -ε mo 'hiangbe, ε lee ne 'a 'bai ni, ε wen: 'Na 'bai o, □ni 'ku -huan, 'neε 'wliye, -ε bleε 'mu yi, 'n di

-huan gba, -nyi 'mo□o -dodo. -Te 'yu a 'mu, ε hla -ti a 'mu, -ε -bi 'a 'bai □gla la □nu 'a 'wliye a 'mu le. ¹³ -Nyrōwō bu -hi, -ε -bi 'hiangbe a 'mu, ε 'du la 'a -ne 'wliye ye', 'ε mu 'li 'blugba -bi 'kwli, -ε hloō ne 'a 'bli -mo le diakti. -Te ε nyre 'li 'blugba a 'mu 'kwli, -ε -bi ε -tua 'wliye a 'mu, 'a lectrale. 'Klōdv a 'mu, no- nu la□a, 'a 'wliye a pepe 'ε -we la. ¹⁴ -Te ε -we 'ki 'wliye a lectrale -mo, -ε -bi 'kanv bi 'li 'blugba a 'mu 'kwli, 'yu a 'mu 'ε -tua □hven a 'yiye, 'kanv a -ti. ¹⁵ ε no- nu□o, 'ε mu -kvan le □mu mo, 'ki 'li nyibehtan □dv -mo, -ε ko 'li 'blugba a 'mu 'kwli. Nyibehtan a 'mu, ε ko buci, 'ki 'li 'a -yrugba ki, 'v ni 'li -gblo 'kwli. -ε -bi nyibehtan a 'mu, ε lee 'hiangbe a 'mu ni, bu □tu □nu 'yie. ¹⁶ -Te 'hiangbe a 'mu, ε □tui □nu 'yie, -ε -bi ε -hve□ε ni, 'kanv a -ti, bu di buci a 'mu, 'waa didi-tebli -mu', v ye □nu ye, keε, nyiblo □dv 'ni -nyi□e li□i 'a de. ¹⁷ -ε -bi □wlv di□e -mo, ε wen: 'Na 'bai a -kvannunibli a pepe, v yi di de, 'v □mlε, didi-tebli 'ε yi ble hie, 'mo -bi, 'ni ni 'ne- 'kanv yi bu. ¹⁸ 'N di 'du ye', 'mu -mo □huan, 'mu 'li 'na 'bai -mo mu, 'mu□v lee -ni, -ε mo: 'Na 'bai o, 'n -heε Nyisua a -ti le, ko, 'n -heε -na -ti le -we. ¹⁹ 'A -ti, 'n 'yi yi -bleε -ni, -bu daa 'ki 'mu -na 'yu de, keε, daa 'mu -na -kvannuniblo. ²⁰ -ε -bi ε 'du ye', 'ε bi 'hru wlvn, 'ε mu 'li 'a 'bai -mo.

Bu waan 'li, -ε -bi 'a 'bai yru□o ni, 'a 'yu a 'mu, 'a nyai 'ε -tua 'a nunuo diakti, 'ε 'gba cigbe, 'ε mu□o ye' 'be mo. -Te ε nyre 'v□v 'hvi, -ε -bi ε 'wleε □ne ni. ²¹ -ε -bi 'a 'yu wen: 'Na 'bai o, 'n -heε Nyisua a -ti le, ko 'n -heε -na -ti le -we. 'A -ti, 'n 'yi 'ki yi -bleε -ni, -bu daa 'mu -na 'yu. ²² -ε -bi 'a 'bai lee ne 'a -kvannunibli ni, ε wen: Ba pu 'li 'klī le, ba ya 'li wlawlv -mu', -ε no yi, 'ki 'li wlawlv a pepe 'nyi, -v ni 'ne- 'kayu bu, ba pu □ne□e. Ba pu 'li□i 'buēye -ji' (ε 'mu□v yi, -ε mo,

'n dɛɛ ɔnɛ 'na 'yu). Ba pu ɔv 'suin -wɛ. ²³ Ba ya 'lɪ bliyu -mʊ', -a pu 'kɪbɪa kɪ, a 'mʊ ɔv 'la, -ɛ di ɔɛ nu, -a 'mʊ dɛ di, -a 'mʊ lɛ 'mle -tɛɛ, ²⁴ -ɛ nu ɔɔ, 'na 'yu -bʊ, ɛ 'wɪ yɪ, ɛ 'kʊ la nɪ, 'ɛ 'hɪrɪ 'kɫɔ. ɛ 'wan la nɪ, 'nɪ 'yɛ kɛ ɔɛ. -ɛ -bɪ v -tʊa lɛ 'mimle a nunuo.

²⁵ Ti a 'mʊ 'yɪrɪ, 'a 'yu -mʊ', -ɛ mʊ nyɪ'ka, 'kɪ ɛ nɪ 'lɪ -tɪtɪ. -Tɛ ɛ -hɔn -tɪtɪ, bʊ 'mʊɛ 'kɪ 'kayu yɛɛ, -ɛ -bɪ ɛ 'wɪn bibi-tɛblɪ kɔ -wla a win, ²⁶ 'ɛ da -kʊannunyiblo -bɪ, 'ɛ 'bɛtɪ ɔɛ, ɛ wɛn: Dɛ- a 'dɪ -bɪ, -ɛ mi 'lu -mʊ, -ɛ kɔ -wla nyibli yɪ yɪ 'lɪ? ²⁷ -ɛ -bɪ -kʊannunyiblo a 'mʊ, ɛ wɛn: -Na 'dɪayɪ -mʊ', -ɛ mu la, nɔ- di de. ɛ mʊ -na 'baɪ a dɔdʊ, 'kɪ 'a 'yu, -ɛ 'wan la, bʊ di ɔɛ 'yɛ, 'a 'hʊɪ bʊ di -tɛɛ nu. ɛ nɔ- nu ɔɔ, 'ɛ 'la bliyu -mʊ', ɛ pu la 'kɪbɪa kɪ. ²⁸ -Tɛ nyɪ'ka a 'mʊ, ɛ 'wɪn -tɪ a 'mʊ, -ɛ -bɪ ɛ bi yɪrɪ'. Yɪrɪ a -tɪ, ɛ 'nɪ -hʊa ɔa lɪ bʊ pa 'kayu bʊ. Nɔ- nu ɔɔ, 'a 'baɪ 'ɛ 'hɪrɪ, 'ɛ -tʊa 'a lɛnyaalɛ, ɛ wɛn: Pa 'kayu bʊ. ²⁹ Kɛɛ -ɛ -bɪ ɛ ɔtu 'a 'baɪ ɔwɔn, ɛ wɛn: 'Yɛ kɛ, 'kɪ 'n nɪ 'nɛ- mʊ 'hʊɪ tɪ a pɛpɛ, 'nɪ yɪ -mʊ -hɛɛ -nɪ. 'N 'yɪ -hʊan -na -tɪ lɛ nɪ -hɛɛ -nɪ, 'a 'yɪrɪ 'wʊwɫɛ klɛ. Kɛɛ, ɔyɪ -hʊan 'mʊ wliyu nɪ 'lɛɛ -nɪ, 'n kɔ 'na 'bɪɔ 'hʊɛn-, -a 'mʊ lɛ 'mle. ³⁰ Kɛɛ, -na 'yu -mʊ', -ɛ gba la -na 'wliyɛ, -ɛ -nyɪ ɔɛ 'lawlunʊgbɪ lɛ, -tɛ ɛ ɔhɪan -mʊ, nɔ- lɛɛ bliyu -mʊ', -a pu la 'kɪbɪa kɪ. ³¹ -ɛ -bɪ 'a 'baɪ wɛn: 'Na 'yu ɔ, 'kɪ ɔcɪbɪ 'nɛ- 'mʊ 'hʊɪ. 'A -nɛ ɔdedede, 'n -kɔ, -mʊ kɔ ɔɔ. ³² Kɛɛ, ɛ blɛɛ yɪ, -ba nu lɛ 'mimle, -ɛ nu ɔɔ, -na 'dɪayɪ -bʊ, ɛ 'wɪ yɪ, ɛ 'kʊ la nɪ, 'ɛ 'hɪrɪ 'kɫɔ de. ɛ 'wan la nɪ, 'nɪ 'yɛ kɛ ɔɛ.»

16

-Tɛ -Yusu pu la 'wli'yie ɔtunyɔ a 'ledʊ

¹ -Nyrɔwɔ ɔdʊ, -Yusu pu la 'ledʊ, 'kɪ 'v 'a -nagbopʊ* yɪ, ɛ wɛn: «ɛ kɔ la dɛkɔnyɔ ɔdʊ. Nɔ- kɔ la 'wli'yie ɔtunyɔ. -Nyrɔwɔ ɔdʊ, -ɛ -bɪ nyibli ɔdʊ mu la 'lɪ dɛkɔnyɔ

a 'mʊ -mʊ, v wɛn: Ta 'v lɛ, -na 'wli'yie ɔtunyɔ -bʊ, ɛ ɔɪɔɛ -na kɔkɔ-tɛblɪ lɛ. ² ɛ nɔ- mʊ dɛkɔnyɔ a 'mʊ, bʊ da ɔa, ɛ wɛn: 'N yɪ 'wɪn -na 'nyɛɛ -hʊan. 'A -tɪ, lɛɛ 'mʊ, -tɛ -nɪ 'na kɔkɔ-tɛblɪ a naalɛ. 'N pu ɔv ɔhaan-tɪ, -ɛ mʊ, ɔyɪ 'lɪ ɔlɪ 'lɪ -wɛ, -bʊ mʊ 'kɪ 'na 'wli'yie ɔtunyɔ de. ³ -ɛ -bɪ kɛ- 'wli'yie ɔtunyɔ a 'mʊ, ɛ pu 'a dɪɔnʊ yɪ, ɛ wɛn: 'Na 'mase di -ha 'mʊ -kʊan kɪ. -Bɪ 'n di nu 'lɪ? 'N 'yɪ 'kɪ -kɔ, 'kɪ ɔbʊ -mɛ -tʊtʊ yɪ, ɛ kɔ, -tʊɪ di 'mʊ 'nɪ nu, 'nɪ kɔ ɔbʊ -hʊa lɛ. ⁴ In 'hɪn-, dɛ 'n di nu, 'n yɪ ɔɛ nɪ. 'Nɪ nu dɛ a 'mʊ, 'bʊ -ha 'mʊ -kʊan kɪ, nyibli -bɪ di 'ble 'mʊ kʊa, 'kɪ 'lɪ 'waa 'kayo bʊ. ⁵ Bʊ pu 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ nyibli -bʊ, -v 'ble 'a 'mase a gbɪ kʊa lɛ, ɛ -tʊa 'waa dodoyo a dɪda. -Tɛ 'a yɪ-henyiblo nyɛɛ 'v, -ɛ -bɪ ɛ 'bɛtɪ ɔɛ nɪ, ɛ wɛn: 'Na 'mase a gba -mʊ', ɔble kʊa, -tɪɛ ɛ -mʊ 'lɪ? ⁶ -ɛ -bɪ ɛ wɛn: 'Nyratɛɛ a (100) -wɪ nɪ ɔhun a 'wliyɛ a gba, nɔ- nɪ 'nɛ- 'mʊ -mʊ. -ɛ -bɪ 'wli'yie ɔtunyɔ a 'mʊ, ɛ wɛn: 'Yɛ -na 'ɔɪɛn, -ɛ kɔ kɪ v 'ɔɪɪ 'v -na gba, ɛ nɔ- -bʊ. 'A -tɪ, 'kɪka -nɪ, -bʊ nɪ bʊ, -bʊ 'ɔɪɪ, -ɛ mʊ, 'nyratɛɛ a (50) -wɪ nɪ 'hʊɛn ɔtu 'v -pu a 'wliyɛ a gba, ɛ nɔ- nɪ 'nɛ- 'mʊ -mʊ. ⁷ Nyiblo -bɪ nɪ 'v, kɛ- ɛ pu ɔlɪ yɪ, ɛ wɛn: -Mʊ bɪ, -tɪɛ ɔble kʊa 'lɪ? -ɛ -bɪ ɛ wɛn: -Kʊbʊblɛ a (500) -hɔtrɔwɪ nɪ ɔhun a 'wliyɛ a gba, ɛ nɔ- nɪ 'nɛ- 'mʊ -mʊ. -ɛ -bɪ 'wli'yie ɔtunyɔ wɛn: 'Yɛ -na 'ɔɪɛn, -ɛ kɔ kɪ v 'ɔɪɪ 'v -na gba, ɛ nɔ- -bʊ. 'A -tɪ, 'kɪka -nɪ, -bʊ nɪ bʊ, -bʊ 'ɔɪɪ -kʊbʊblɛ a (400) -hɔtrɔwɪ nɪ -hɛn a 'wliyɛ a gba. ⁸ 'Wli'yie ɔtunyɔ a 'mʊ, -ɛ 'yɪ 'v yɪ 'sɪi -nɪ, -tɛ 'a 'mase 'yɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -nu, -ɛ -bɪ ɛ -tʊa a 'nyɛɛ a lɛpʊpʊbʊ, -tɛ ɛ -nu, 'ɛ -hɛɛ ɔhaande 'lu -mʊ lɛ, 'kɪ 'v dɛ, ɛ di -hʊan -hɛ a -ta'. ɛ mʊ -tɛɛ, nyibli -mʊ', -v 'yɛ nɪ ɔtuu 'v Nyɪsʊa 'v, -v =mʊɛ 'kɫɔ -bʊ a -hʊhʊa-tɛblɪ lɛ, v kɔ ɔtɔ, 'kɪ 'v gblagblɔ a nunuo a -ta'. 'Waa ɔtɔ a 'mʊ, ɛ -hɪ 'v Nyɪsʊa a nyibli a ɔtɔ nɪ, v -kɔ, 'kɪ 'v yɪ 'sɪide a nunuo a -ta'.»

⁹ Kε- -Yusu pɪ de, ε wen: «□Tɔ 'n pɪ 'a mu, ε nɔ- mɔ: 'Klɔ -bu, 'a kɔkɔ-tebli -mu', -ε keε nyibli, ba 'du□o ye', ba -nyi□e nyibli le, nyibli a 'mu, υ 'mu 'aan nunatumupu -he. E nɔ- di□e nu, ti -mu' -kɔ 'yri kɔkɔ-tebli a 'mu, ε di 'a mu □jre -we, υ 'mu 'a mu kwa 'ble, 'kɪ 'lɪ yakɔ 'kwli. ¹⁰ Nyiblo -bu, -ε 'sii 'u yɪ, 'kɪ 'u -tebli 'cɪmɪ a yɪble□tutule a -ta', ε di 'u yɪ 'nɪ 'sii -nɪ, 'kɪ 'u -tebli gbagbɪ a yɪble□tutule a -ta'. Keε, nyiblo -bu, -ε 'yɪ 'u 'yɪ 'sii -nɪ, 'kɪ 'u -tebli 'cɪmɪ a yɪble□tutule a -ta', ε 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -we, bu 'sii 'u yɪ, 'kɪ 'u -tebli gbagbɪ a yɪble□tutule a -ta'. ¹¹ 'A -tɪ, 'ba 'yɪ 'u yɪ 'sii -nɪ, 'kɪ 'u 'klɔ -bu a kɔkɔ-tebli, -ε keε nyibli, a yɪble□tutule a -ta', Nyɪsua 'yɪ 'lɪ□ɪ -we, bu kuo nε 'a mu □wɪb yɪ, bu -nyi 'a mu -tee a kɔkɔ-tebli. ¹² □Hɪan -mɔ de, 'bu mɔ, 'ba 'yɪ 'u yɪ 'sii -nɪ, 'kɪ 'u -tonyibli -bɪ a kɔkɔ-tebli a yɪble□tutule a -ta', Nyɪsua 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -we, bu -nyi 'a mu kɔkɔ-tebli -bu, -ε blεε nε 'a mu yɪ. ¹³ -Kvannunyo □dɔ 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -we, bu nu 'masepu nɪ 'hven a -kvan, ti nɪ -do a ti 'yri. E kɔ bu yraa nyiblo nɪ -do, ε 'mu nyiblo -bɪ nɔε -nɪ. E 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -we, ti nɪ -do a ti 'yri, Nyɪsua bu kɔɔ nε 'a mu win kɪ, 'tɪ- 'wliye bu di 'a mu win kɪ -kɔɔ -nɪ -we.»

-Yusu pɪ □haantitie, -ε hle□ε, -ε mɔ, Nyɪsua kɔɔ nyibli win kɪ

(Matie 11.12-13; 5.31-32; Makɪ 10.11-12)

¹⁴ -Tε Falisi□tumu* a nyibli -mu', -u nɪ 'u, υ 'wɪn -Yusu a pɔpɔwin a pɛpɛ, -ε -bɪ υ -tva 'a 'caale, -ε nu□o, υ nɔε 'wli dɪakɪ. ¹⁵ Kε- -Yusu pɪ □nɔ yɪ, ε wen: «A nɪ -tebli, -ε di□e nu, nyibli 'mu le pu, -ε mɔ: A 'sii 'u yɪ. Keε, Nyɪsua yɪ 'aan □wɪlɪ nɪ. E mɔ □han-tɪ, -tebli -mu', nyibli dεε -tebli gbagbɪ, Nyɪsua yraa □nε nɪ.

¹⁶ -Tɛblɪ -mu', υ 'cɪrɪ la 'lɪ Moise a tetecriɪn 'kwli, kɔ 'kɪ 'lɪ Nyɪsua a winwɪlɔn-hanyu* a 'cɪrɪn 'kwli, ε

nɔ- υ tɔɔ -nɪ -tɔɔtɔɔ, Saan Batist 'ε -di. Kɔε 'lɪ ti a 'mu 'yie bu, Nyɪsua a win -bu, -ε hle□ε, -ε mɔ, Nyɪsua kɔɔ nyibli win kɪ, ε nɔ- 'n nε -mɔ le, 'a -nε nyiblo, 'ε □tui 'u 'klɪ, -ε di□e nu, Nyɪsua 'mu□u win kɪ -kɔɔ -nɪ. ¹⁷ Yakɔ kɔ -tɔtɔ 'hven-, υ di bu 'nɪ -we, keε, ε 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -we, 'kɪ Nyɪsua a tetebu □dɔ a 'kutɔ bu -we bu.

¹⁸ 'A -nε nyɪbeyugbe, 'bu nɪ 'u, 'bu pu 'lɪ 'a nɔgba -patu', 'tɪ- 'bu kɔ nɔgba -bɪ, -ε -bɪ nyɪbeyugbe a 'mu, ε nu -wlawɪ. Nɔgba a 'mu, ε di 'lɪ -patu' pu, nyɪbeyugbe -bɪ 'bu kɔ□o, nyɪbeyugbe a 'mu, ε nu -wlawɪ -we.»

Dekonyo kɔ Lasa 'hven-

¹⁹ Kε- -Yusu pɪ de: «E kɔ la dekonyo □dɔ. 'A 'hɔɪlepu-tebli, ε pɪ la 'hɔɪ le, ε nɔ la yɪ dɪakɪ, 'tɪ- 'ε pɪ la □die. 'A -nε -nyrɔwɔ, ε kɔ bu 'mle la le, bu pɪ la □haandii-tebli a gblegble, ε kɔ 'a 'bio 'hven-, 'u yɪ la□a di. ²⁰ Nyiblo -bɪ nɪ la 'u. 'A 'nyre mɔ Lasa. □Hɪven ni la□a nɪ. 'A 'hɔɪ a pɛpe nu la □ji dadɔ. E nɔ- -nyrɔwɔ □dɔ, -ε pɛ la 'u dekonyo a 'mu 'a □hvan.yɪ bu. ²¹ E -hve□ε nɪ, didi-tebli -mu', -ε yɪ dekonyo kɔ 'a nunatumupu 'hven- =jre 'ble, bu 'tɪ□ɪ le, bu di□e, keε, ε 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -we. 'Kɪ ε yɪ 'u bu pɛ, -gbo 'u yɪ 'lɪ 'a □ji 'yɪ le mε. ²² 'Kɪ υ nɪ 'u bu -nɪnɪ, -ε -bɪ □hɔennyo a 'mu, ε 'kɔ nɪ, Nyɪsua a lelenyo 'ε gba 'lɪ□ɪ Nyɪsua a bɔnɪle', 'kɪ 'u -aan -nε 'baɪ Abraham 'hɔɪ. -E -bɪ dekonyo -mɔ -bɪ, ε 'kɔ nɪ -we, 'u -ha 'u□u. ²³ -Tε ε mu 'yɪ □wle mɔ, 'kɪ ε 'hrɪ 'lɪ 'kuopu a 'bli, 'ε yɪ □hɔven 'ye dɪakɪ. Bu 'du 'kɪ 'lu ye', -ε -bɪ 'kɪ 'lɪ -tɪte blɔblɔ, 'kɪ ε tee 'lɪ le, 'ε yɪ Abraham 'ye, Lasa 'ε nɪ 'u□u 'hɔɪ bu. ²⁴ -E -bɪ ε 'yaa 'lɪ win, ε wen: -Aan 'baɪ Abraham, 'n yɪ 'ye □hɔven dɪakɪ, 'kɪ 'nε- na -bu 'nyɪ. 'A -tɪ, yru 'na nyai, -bu lee Lasa, bu 'nyra 'a -jie 'nie yɪ, ε 'mu 'u□u 'na mε kɪ 'tee -nɪ, 'na mε a 'mu, ε 'mu -pɔpe -nɪ. ²⁵ -E -bɪ

Abrahamu wen: 'Na 'yu o, bu bi 'li -mu 'kwli, -ε mo, -te -ni la 'li -tutu ki, 'a -ne de, -na [wlv -hve la, ε no -ko la. Kee, Lasa -mo -bi, ε 'yi la [dedede -ko. -Te ti ne -bu, ε ko plo a bleele, -mo -bi, [ni yi [hven 'ye. ²⁶ De 'n ko [bu lee -mu, ε no -mo, a ko -a mu 'hven -gbati, 'butu ni 'b, -ε hlo 'kwli bu. 'A -ti, nyiblo [du 'yi 'li [li -we, bu -hon 'ne -a mu -mo, bu mu 'li 'a mu -mo, mo, nyiblo [du 'yi 'li [li -we, bu -hon 'li 'a mu -mo, bu di 'ne -a mu -mo -we.

²⁷ -ε -bi dekonyo wen: 'Aan 'bai Abrahamu, 'n nyε -mu le, lee Lasa, bu mu 'li 'na 'bai a 'kayu bu, ²⁸ -te 'na 'diayinu ni [hun ni 'li, ε 'mu [nu -lee -ni, -te 'n nu naale, v 'ni [ha naale le nu, -ε di [e nu, 'bu 'ku, v 'ni [ha 'ne -hven 'yele' -bu di. ²⁹ -ε -bi Abrahamu [tu [o [won de, ε wen: 'Na 'diayinu, Nyisva a tete, Moise 'cri la, 'ki ε ni 'li [nu -mo, 'ti -v ko Nyisva a winwlon-hanyu* a 'cru. Nyisva a nyibli a 'mu, v nu -bu pu nva yi bu, v 'mu Nyisva a 'hru a nale yi. ³⁰ -ε -bi dekonyo wen: 'Ubn-, -aan 'bai Abrahamu o, ε 'ye ni [ce. Kee, nyiblo 'bu -hon 'ne -'kukonyibli -mo, 'bu yi 'li [nu -mo ni -hlee -ni, v di 'waa de 'kuku 'ni yru, v 'mu 'b[ub bu hie, v 'mu 'waa 'klo Nyisva -nyi. ³¹ -ε -bi Abrahamu [tu [o [won de, ε wen: 'Bu mo, 'bu 'yi Moise ko Nyisva a winwlon-hanyu nva yi bu -pu, v 'yi 'li [li -we, bu pu nyiblo [du nva yi bu de, ko, v 'yi 'li [li -we, bu kuo Nyisva [wlv yi, 'ye [bu nyiblo [du -hon 'ne -'kukonyibli 'nyi, ε 'hri 'klo, ε hlee 'li [nu -mo.» Kee -Yusu pu nyibli a 'mu yi.

17

A 'ni 'nuo 'li [li, nyibli 'ni 'kee 'li Nyisva a [wlv a yikuole, ε ko, ba -hru 'aan 'bio -tonyibli a de 'kuku a -ti -mo
(Matie 18.6-7,21-22; Maki 9.42)

¹ Kee -Yusu pu 'a -nagbopu* yi, ε wen: «'A -ne ti, ε di ko -tebli -bi, -v di nyibli 'tu, v 'mu Nyisva a [wlv a yikuole 'kee -ni. Kee, 'jro 'ki 'v nyiblo -mu' -mo, -ε di [e nu, 'a 'bi 'mu Nyisva a [wlv a yikuole 'kee -ni. ² ε di nu wen -tee, 'ki bu pu wen nyiblodv a 'mu 'hio gbetee lo, bu pu wen 'li [li 'yru -mo, ε 'mu wen 'ku, 'e -hi 'v bu nu [o, nyiblo -bu, -ε kuo Nyisva [wlv yi, -wen 'hiangbe, bu 'kee Nyisva a [wlv a yikuole. ³ Ba [tu 'aan dionv 'yie -tee.

-Na 'bi Nyisva a nyiblo 'bu nu -mu de 'kuku -mo, lee [ne: De -nu 'mu -mo, ε nyre yi. 'Bu mo, 'bu 'wln, 'bu 'cici 'a nunuklo, -ε -bi -hru 'a de 'kuku -a -ti -mo. ⁴ 'Bu mo, 'bu nu -mu de 'kuku -mo, 'wi ni [hlon'hven, 'ki 'li -nyrowo ni -do 'kwli, ko, 'a -ne ti, 'bu yi 'li -mu -mo ni di, 'bu yi [li ni yru, -ε mo, de ε -nu, ε nyre yi, -ε -bi -hru 'a de 'kuku a -ti -mo.»

'Bu mo, 'ba ko Nyisva a [wlv a yikuole de gbe, -ε -bi ε -we 'li bu nu [wilekee-tebli ni

⁵ Kee -Kukonyo -Yusu a -monanyo* pu [li yi, v wen: «-Heε ne -a mu, -ba kuo Nyisva [wlv yi -tee, -aan [wlv a yikuole a 'mu, ε 'mu kle -bii -ni.» ⁶ -ε -bi Kukonyo [tu [nu [won, ε wen: «'Bu mo, 'ba kuo wen Nyisva [wlv yi de gbe, a -we 'li ba lee wen tugbe -mu' ni: 'Hri -wlu, -bu mu 'li 'yru -mo, 'ε mo [han-ti, ε di wen 'v 'a mu 'ni [tuu -ni.»

Nyisva a -kvannunyibli

⁷ Kee -Yusu pu 'a -nagbopu* yi de, ε wen: «[Bu pu [ne -kvannunyo a de yi: 'Ki 'li 'a mu 'nyi, nyiblo 'bu ko -kvannunyo, -kvannunyo a 'mu, 'bu yi nyiblo a 'mu 'a -ci a -kvan ni ni, ε ko, 'bu yi 'a 'wlugba-tebli ni -nee -ni, 'ti -'bu yi 'li -ci ki ni -hven, -cikonyo 'bu 'ye 'li [li ye', [bi ke -ε di [e yi pu: 'Kika -ni, -bu di 'li, -a 'mu de di? ⁸ 'Ubn-, ε 'yi 'li [li -we, bu pu le. Kee,

ke- ε di pu: Mu -na wlawli 'ciɔɔ -ni, ɔ̃mʊ 'na dididɛ pi mɔ di, ɔ̃mʊ 'mɔɔɔ yɪ ya, 'mʊ dɛ di. 'Nɪ -wɛ dɛ lɛ, -ɛ -bɪ -na 'mumu, -wɛ 'lɪ -bɪ di dɛ nɪ. ⁹ -Kvannunyo a 'mʊ, 'bʊ nu -kvan -mʊ', 'a 'mase pu lɛ bʊ nu, ɔ̃bɪ a puɔ̃ɔ ɔ̃haan-tɪ, ε di -nyi 'a -kvannunyo 'wio? 'Uɔn-, ε 'yɪ 'lɪɔ̃ɔ 'lɪ -wɛ bʊ -nyiɔ̃ɔ 'wio. ¹⁰ Ke- nɪ -do, ε ɔ̃ti 'mʊ, 'kɪ 'v 'a mʊ -mɔ: 'Bʊ mɔ, -teblɪ a pɛpɛ -mʊ', Nyɪsʊa pu lɛ ba nu, 'ba nuɔ̃ɔ, ke- ba pu: -A mɔ -na -kvannunyibli ɔ̃nɪɔ. -A 'yɪ 'wio ɔ̃dʊ -kɔ, -ɛ nuɔ̃ɔ, -kvan, -a kɔ -ba nu wɛn, ε nɔ- -a -nu.»

-Tɛ -Yusu nu laɔ̃a, ɔ̃hrannunyo nɪ -pu, 'waa 'kʊɛ 'ɛ -wɛ la

¹¹ -Tɛ dɛ a 'mʊ, ε -hi, -ɛ -bɪ -Yusu kɔ 'a -nagbopu* 'hʊɛn-, v 'tɪɛ gbɛ 'hru -mʊ', -ɛ mi 'lɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli 'lu -mɔ. 'Kɪ v naa 'lɪ Samaliblugba kɔ Galileblugba a 'blʊ-paʊn 'yri. ¹² 'Bʊ yɪ 'kɪ 'lɪ 'dɪɔ 'kwli nɪ puɛ, -ɛ -bɪ ɔ̃hrannunyo nɪ -pu, nu- di -Yusu ye' 'bɛ mɔ. -Tɛ v 'mʊɛ ɔ̃nɛ yɛɛ, -ɛ -bɪ v nyra blɛ, ¹³ 'v -tʊa 'lɪ win a 'lɪ'yaalɛ, 'v dɛ -Yusu, v wɛn: «Tɔɔnɔɔ o, yru -aan nyat!» ¹⁴ -Tɛ ε 'ye ɔ̃nʊ, -ɛ -bɪ ε wɛn: «Ba mu, ba tɔɔ nɛ 'aan dɪɔnʊ Nyɪsʊa a -cɔhlɔnpinyu* yɪ, -ɛ diɔ̃ɔ nu, v 'mʊɔ̃ɔ 'ye, -ɛ mɔ, 'aan 'kʊɛ -wɛ nɪ.»

¹⁵ -Tɛ v yɪ nɪ mi, -ɛ -bɪ v 'yeɔ̃ɔ nɪ, -ɛ mɔ, 'waa 'kʊɛ -wɛ nɪ. Kɛɛ, nyiblo nɪ -do, 'kɪ 'lɪ ɔ̃nʊ 'nyɪ, ε nɔ- =hɪan -mɔ, 'ɛ 'yɛɛ 'lɪ win, 'ɛ pɪ Nyɪsʊa 'nyɛ lɛ. ¹⁶ -Tɛ ε nyɛ 'v -Yusu 'hʊɪ, -ɛ -bɪ ε 'gbɪa kwli, 'kɪ 'vɔ̃ɔ ye', 'ɛ -nyiɔ̃ɔ 'wio. 'Tɪ -nyiblo a 'mʊ, ε mɔ Samalikʊɛyɪ ɔ̃nɪɔ. (Samalikʊɛ a 'mʊ, -Juukʊɛ* wɛn 'nɪ, v 'yɪ ɔ̃haannyibli 'pa-.)

¹⁷ Ke- -Yusu pɪ de, -ɛ mɔ: «Nyibli nɪ -pu -bʊ, -v kɔ 'kʊɛ 'n nuɔ̃ɔ, 'ɛ -wɛ, 'waa nyibli nɪ ɔ̃hʊɪan-do -bɪ -mʊ', -bɪ 'v nɪ yɪ 'lɪ? ¹⁸ Dɛ-nuɔ̃ɔ, 'kɪ nyiblo ɔ̃dʊ, 'kɪ 'lɪ ɔ̃nʊ 'nyɪ, ε 'yɪɔ̃ɔ 'lu -mɔ lɛ -hie, 'kɪ bʊ di 'nɛ- 'mʊ yɪ, ε 'mʊ Nyɪsʊa 'wio -nyi, 'bʊ 'yɪ hɪapudako a nyiblo -bʊ 'pa-?» ¹⁹ -ɛ

-bɪ ke- -Yusu pɪ 'kɪ nyiblo a 'mʊ yɪ, ε wɛn: «'Du ye', -bʊ mu. -Tɛ -kuo 'mʊ ɔ̃wɪb yɪ, ε nɔ- nuɔ̃ɔ, Nyɪsʊa 'ɛ wa -mʊ.»

-Tɛ Nyɪsʊa di nyibli a win a kɪkɔɔlɛ nu
(Matie 24.23-28,37-41)

²⁰ -Nyrɔwɔ ɔ̃dʊ 'kwli, Fal-isiɔ̃tumu* a nyibli ɔ̃dʊ, v nu- 'beti -Yusu, v wɛn: «Tɪ a 'dɪ -bɪ -kɔ 'yri Nyɪsʊa di -tonyibli a win a kɪkɔɔlɛ -wlu ɔ̃tuu -nɪ, ε 'mʊ 'a -kvan 'lu -yra 'lɪ?» -ɛ -bɪ ε ɔ̃tu ɔ̃nʊ ɔ̃wɔn, ε wɛn: «Nyɪsʊa 'bʊ ɔ̃tu nyibli a win a kɪkɔɔlɛ -wlu, nyiblo ɔ̃dʊ 'yɪ 'lɪɔ̃ɔ 'lɪ -wɛ bʊ 'ye -teblɪ, -ɛ di 'lu -mɔ mu, -ɛ diɔ̃ɔ nyibli -tɔɔ -nɪ, -ɛ mɔ, Nyɪsʊa ɔ̃tu 'a nunuo -wlu. ²¹ V 'yɪ 'lɪɔ̃ɔ 'lɪ -wɛ, bʊ pu lɛ: Ba ta 'nɛ- lɛ, -v'v- ba ta 'lɪ -tɪtɛ -mʊ' lɛ. Ba kɔ 'a yiyie, -ɛ mɔ, Nyɪsʊa ɔ̃tu nyibli a win a kɪkɔɔlɛ -wlu, 'kɪ 'lɪ 'a mʊ 'nyɪ.»

²² -ɛ -bɪ ke- ε pɪ 'kɪ 'a -nagbopu* yɪ, ε wɛn: «ɛ di kɔ ti, -ɛ kɔ 'yri a di 'vɔ̃ɔ -hʊa -nɪ dɪakɪ, 'kɪ 'mɔ -bʊ, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, ɔ̃bʊ nɪ 'v 'a mʊ 'hʊɪ, 'kɪ 'lɪ -nyrɔwɔ gbi 'kwli, kɛɛ, ε 'nɪ -mɔɔɔ lɪɔ̃ɔ nɪ. ²³ Tɪ di 'v 'nɪ nyɛ, v 'mʊ 'a mʊ -lee -nɪ, -ɛ mɔ: 'Kɪ ε nɪ 'nɛ-, -v'v- 'kɪ ε nɪ 'lɪ -tɪtɛ -mʊ'. Kɛɛ, a 'nɪ 'muo 'lɪ, kɔ, a 'nɪ 'gbaa 'lɪ cigbɛ 'lɪ. ²⁴ -Nyrɔwɔ -mʊ', -ɛ kɔ 'kwli 'mɔ -bʊ, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'n di di de, 'na didie di 'wɪ -tɛ yakɔ nɪ 'yii a puɔ̃ɔ, 'ɛ yɪ wɪn, kʊɛ 'lɪ 'yru a 'hrule' bʊ, -bʊ mu, -bʊ ye 'yru a buɔ̃ɛɛɛ kɪ. ²⁵ Kɛɛ, 'tɪ- dɛ a 'mʊ, ε 'mʊ 'lu -mɔ mu, 'n kɔ ɔ̃bʊ 'ye ɔ̃hʊɛn dɪakɪ, kɔ, ti -bʊ 'yri a nyibli kɔ bʊ yraa 'mʊ.

²⁶ Dɛ -mʊ', -ɛ mi la 'lu -mɔ, Noe a ti 'yri, ε nɪ -do a 'mʊ, nɔ- di 'lu -mɔ mu, ti -mʊ' -kɔ 'yri 'mɔ -bʊ, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'n di di. ²⁷ Noe a ti 'yri, nyibli yɪ di la dɛ, 'v 'nɛ la nɔ, 'v kʊkʊɛ la -nɪ, 'v puɛ la 'waa 'yonʊ 'blɪ. ε nɔ- v 'ble 'v kʊa -bleble, Noe 'ɛ pa la 'lɪ 'a 'mʊ 'kwli, 'tɪ- 'nu gbagbʊ 'ɛ bi la ɔ̃hlɔn,

'a 'yiyinie 'e gba la □nu, 'e -we la □nu bu pepe.

28 -Tebli ni -do, -e mi la 'lu -mo, nyiblo -bu, -e mo Loti a ti 'yri, no-di 'lu -mo mu -we, 'na diditi 'yri. Loti a ti 'yri, -tonyibli yi di la de, 'u 'ne la no, 'u -tue la -tebli, 'u ple la, 'u 'dwe la, 'u pi la 'kayo. 29 Kee, -nyrowo -mu', Loti -hon la 'li Sodomudto 'kwli, -e -bi na ko 'nu -mu' 'huen-, -u 'ile nyibli le, u nu- -hon la 'li yako 'kwli, 'u -we nyibli a pepe bu. 30 Ti -mu' -ko 'yri, 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n di di de, -tebli ni -do a 'mu, u nu- di 'lu -mo mu. 31 -Nyrowo ni -do a 'mu, nyiblo 'bu ni 'li 'a 'kayu a -yaa 'kwli, bu 'gba ci le -dodo. E 'ni 'paa 'li 'kayu bu, 'a kuko-tebli a bubla a -ti, 'ti- e 'mu ci le 'gba. Nyiblo 'bu ni 'li 'a -ci ki, bu 'gba ci le -dodo. E 'ni 'hitaan 'li -mo, e 'ni 'die 'li 'dto. 32 De -mu', -e nu la Loti a nugba, 'a -ti bu bi 'li 'a mu 'kwli.

33 Nyiblo 'bu 'ye ni -hua bu 'waan ne 'a dtonu a -hunhlon, 'ki 'ne- -tutu ki, 'ki 'u 'na -ta', 'bu mo, nyiblo a 'mu 'bu 'ku, e di 'a 'klo yrayru 'ni 'waan -ni -we, 'ki 'li Nyisua yi. Kee, nyiblo 'bu -wen, 'ki 'a dtonu a -hunhlon bu 'wan, 'ki 'ne- -tutu ki, -te e nwe 'mu a -ti, 'bu mo, nyiblo a 'mu 'bu 'ku, e di ko 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li, 'ki 'li Nyisua yi. 34 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, ti a 'mu 'yri, nyibli ni 'huen 'bu pe 'u de ki bu, 'n di -ha 'u nyiblo ni -do, 'mu 'u -e -bi bu hie. 35 Nughu ni 'huen 'bu yi -kubu ni dui, 'ki 'li dugbe ni -do 'kwli, 'n di -ha 'u nyiblo ni -do, 'mu 'u -e -bi bu hie. [36 Nyibli ni 'huen 'bu yi -kuan ni ni, 'ki 'li -ci ni -do ki, 'n di gba nyiblo ni -do, 'mu 'u -do -bi bu hie.]» 37 -Yusu bu pu 'ki le, -e -bi 'a -nagbopu 'beti□e ni, u wen: «-Bi' -tebli a 'mu, e di 'lu -mo yi -muu -ni 'li?» -E -bi e □tu □nu □won, e wen: «-A 'blikue wen 'ni: -Te -mu', muma 'kuku yi 'u bu pe, 'ki ke yi

'u le 'kukue -ni.»

18

-Yusu pu -tugbanugba ko -batipunyɔ a 'ledu

1 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi e pu Falisi□tumu* a nyibli 'ledu -bi yi de, e 'mu □nu□u -toko -ni, -e mo, bu 'cibi 'u Nyisua a dida, u 'ni 'saa 'li. Ke- e pi □nu yi: 2 «'Ki 'li 'dto □du 'kwli, 'ki -batipunyɔ □du ni la 'li. -Batipunyɔ a 'mu, e 'yi la Nyisua a huannu -ko, ko, e 'yi la 'u nyiblo □du a 'u□tuule -ko. 3 'Ki 'li 'dto ni -do a 'mu 'kwli, 'ki -tugbanugba □du ni la 'li -we. -Tugbanugba a 'mu, e 'cibi la 'li -batipunyɔ a 'mu -mo ni. 'Bu mu 'li, ke- e pi: E ko nyiblo □du, e ko 'mu 'huen-, -a ko -ti. 'A -ti, 'n -hue□e ni, -bu nu□o, □bu ko 'u -won. 4 Ti -huohui, no- -hi, kee, -batipunyɔ a 'mu, e 'ni -hua□a li□i, bu -nyi nugba a 'mu □won. E no- e nu -nunu, 'e -tua 'a dtonu a 'nyre□hunhen, e wen: 'E mo □han-ti, 'ni 'ye ni pie Nyisua, ko, 'n 'yi 'u -tonyiblo □du a 'u□tuule -ko. 5 Kee, -te nugba -bu, e ni 'na 'ku-hihia, 'a -ti, 'n ko □bu nu□o, bu ko 'u □won. 'Ni 'yi□i -nu, e 'tie di 'mu 'ku -ha, e 'mu□u nu -nunu, 'na 'kl' 'mu 'li -we pepe.»

6 Ke- -Yusu pi de, e wen: «□Bi -ti a 'mu, hi-batipunyɔ a 'mu, e -hla, a 'win ni? 7 Nyisua -mo -bi, nyibli -mu', e -ha 'li, 'ki bu -he 'a nyibli, -u de□e 'to ko -nyre 'huen-, □bi e 'yi 'li□i 'li -we, bu nu□o, bu ko 'u □won 'u -we, □bi e di -wlen 'u bu, 'ti- e 'mu □nu -hee -ni? 8 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, e ko bu -nyi □nu □won, e 'mu □nu -hee -ni, ti ni -do a ti 'yri. Kee, □bu 'beti 'a mu 'na de: Ti -mu' -ko 'yri 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n di di, □bi 'n di yee 'ne- nyibli -bu, -u nu Nyisua a □wlu a yikuole le?»

-Yusu pu la Falisi□tumu a nyiblo ko 'blwli'tinyɔ a 'ledu*

9 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu pu 'ledu -bi, 'ki 'u nyibli -mu' -mo', -u pi le, -e mo, 'waa nunabui 'sii 'u yi, 'ki 'u Nyisua ye', 'ti -u pi le, -e mo, u ni 'u 'waa 'bio -tonyibli 'lu yi, -u ni yinyre-tebli. Ke- -Yusu pi, e wen: 10 «Nyibli ni 'huen, nu- mu la Nyisua da mo, 'ki 'li Nyisua a 'kagbau bu. -E -bi mo Falisiqtumu a nyiblo qnuo. (E no- pi le, -e mo, 'a 'yrinaabui 'sii 'u yi.) -E -bi mo 'bluwli'tunyo. (E ko -nyrowi, 'e yi 'bluwli a 'mu, 'a de 'yri.) 11 -Te u nyre 'li Nyisua a 'kagbau bu, -e -bi Falisiqtumu a nyiblo -mu', e -tua Nyisua a dida, e wen: Nyisua o, -na 'wio, -te -nu, qni nuqo, 'ki 'n 'yi nyiblidu -bu yi 'wi, -u mo 'yiyrynyibli, 'crekonyibli ko -wlawltnyibli 'huen-. 'N -nyi -mu 'wio de, -te -nu, qni nuqo, 'ki 'n 'yi 'bluwli'tunyo -mu' yi 'wi. 12 'N ni qciiwu* ni 'huen, 'ki 'li 'wee 'kwli, e ko, 'bu mo, 'ni ko -tebli ni pu, 'a -pu a de -mu', 'n ko qbu -ha 'liq'li, qbu -nyi -moqo. E no- mo Falisiqtumu a nyiblo a -ne pupuwin. 13 'Bluwli'tunyo -mo -bi, e bii yi, e mo, e 'yi 'yii ye' 'du, kee, 'a dionu 'a dabu, no- e 'ma -wliye bu, e wen: Nyisua o, 'mo -bu, -e mo de'kukununyo, yru 'na nyai.» 14 -E -bi -Yusu wen: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, -te 'bluwli'tunyo a 'mu, e -me kle, e mu 'li 'kayu bu, -e -bi Nyisua 'sii 'uq'yi, 'ki 'u 'a dionu ye'. Kee, e 'yi 'u Falisiqtumu a nyiblo -mu' yi 'sii -ni. E mo qhan-ti qnuo, nyiblo 'bu 'yaa 'li 'a dionu, Nyisua di 'liq'ni qtiq -ni, kee, nyiblo 'bu qtiq 'li 'a dionu, Nyisua di 'liq'ni 'ni 'yaa -ni.»

-Te -Yusu da la Nyisua, 'ki e 'mu la 'yonu qhaande -mo nu

(Matie 19.13-15; Maki 10.13-16)

15 E ko la -nyrowo qdu, 'u gba 'yonu -Yusu yi, 'ki e 'mu qnu dabui 'lu ble pu, e 'mu Nyisua da, Nyisua 'mu 'yonu a 'mu qhaande -mo nu. Kee, -te -nagbopu* 'ye de a 'mu, -e

-bi u -tua 'waa -mo'puple, u wen: «A 'ni 'haa 'liq'ku.» 16 E no- mo -Yusu bu da 'a -nagbopu, e wen: «Ba -ha 'yonu me le, bu di 'ne- 'mu -mo. A 'ni 'kaa 'li qnu yi, -e nuqo, nyibli -mu', -u 'wi- 'yonu -bu yi, u nu- di 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli pa. 17 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, nyiblo 'bu 'ye ni -ha Nyisua me le, 'bu 'ye ni koq qne win ki, qwi yi -te 'hiangbe ni, 'e -he 'a 'bai me le, 'a 'bai 'e kve qne win ki, -e -bi nyiblo a 'mu, e 'yi 'liq'li -we, bu pa 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli.»

-Yusu ko dekonyo 'huen- (Matie 19.16-30; Maki 10.17-31)

18 -Juukue* a nyiblo gbagbu qdu -ni 'u, e no- 'beti -Yusu, e wen: «Toconyo o, -mo qhaannyiblo qnuo. De a 'di -bi 'n di nu, 'ti- Nyisua a 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li, 'muq'ko 'li?» 19 -E -bi -Yusu wen: «De- ko 'mo -dee qhaannyiblo 'li? Nyiblo qdu 'yi qhaannyiblo 'pa- 'bu 'yi Nyisua ni -do. 20 -Yi Nyisua a tete ni, -u mo: qni 'nuo 'li -wlawli, qni 'laa 'li nyiblo, qni 'yrie 'li, qni 'puu 'li nyiblo hi ki, qtuu 'u -na 'bai ko -na dii 'huen- 'u, 'ki 'li nuele 'kwli.» 21 -E -bi e wen: «Kue la 'li 'na 'hunde 'yie bu, -bu ye -nyrowo -bu ki, tete a pepe a 'mu, 'n qtuu 'uq'ni.» 22 -Te -Yusu 'win, -e -bi ke- e piq'yi, e wen: «E hie 'u -mu de ni -do. E no- mo, mu -bu plo -na kuko-tebli a pepe -mu', ko, -bu qgl'a 'a 'wliye qhuvennyibli le, Nyisua 'mu -mu qhaande gbagbu -mo nu, 'ki 'li yako 'kwli. qni nu 'kiq'li, -e -bi kve 'mu qwien le, qmu 'na -nagbopi* -he.» 23 -Te e 'win -ti a 'mu, -e -bi 'a qwlu bi qhlon diaki, -e nuqo, -tebli e -ko, e -hu ni diaki.

24 -Te -Yusu 'yeqe, -e mo, nyibehan a 'mu, 'a qwlu bi qhlon, -e -bi e wen: «E di 'mu 'ni kla, 'ki dekonyo bu di 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli pa. 25 'E mo qhan-ti, e kla 'mu ni, 'ki 'u dekonyo -mo, 'ti- -e kuo ne 'a kuko-tebli qwlu yi,

bu kuo Nyɩsua ɔwɔlɔ yɩ, kɔ, bu pa 'lɩ Nyɩsua a 'kɔɔ yrayrɔ 'kwli, 'e -hi 'b ɔgbuki-so* bu naa 'b 'die a 'hɔɔ 'yri.» ²⁶ -Tɛ nyibli -mu', -u nɩ 'b, v 'wɩn -Yusu a pupɔwin a 'mu, -ɛ -bɩ v wɛn: «'Bu kɔ bu nɩ 'mu lɛ, nyiblo ɔɔv 'yɩ 'lɩɩ 'lɩ -wɛ, bu pa 'lɩ Nyɩsua a 'kɔɔ yrayrɔ 'kwli.» ²⁷ -ɛ -bɩ -Yusu wɛn: «-Tonyiblo a dɔɔnɔ a 'klɩ, ɛ 'yɩ 'lɩɩ 'lɩ -wɛ, bu nuɔɔ, bu kuo Nyɩsua ɔwɔlɔ yɩ, 'tɩ- bu pa 'lɩ Nyɩsua a 'kɔɔ yrayrɔ 'kwli. Kɛɛ, 'kɩ 'lɩ Nyɩsua a 'klɩ 'kwli, ɛ -wɛ 'lɩɩ nɩ.»

²⁸ -ɛ -bɩ kɛ- Pielɩ pɩ -Yusu yɩ: «-A mu -mɔ -bɩ 'lɩ? 'Yɛ kɛ, -a hie 'b -aan nyibli bu, ɛ kɔ -aan -teblɩ a pepɛ 'hɛn-, ɔa yɩ -mu wien lɛ kɔɛ.» ²⁹ -ɛ -bɩ -Yusu wɛn: «'N yɩ 'a mu 'nɩ -lee -nɩ, nyiblo 'bu hie 'b 'a 'kayu bu, 'a nɔgba, 'a 'dɩayɩnɔ, kɔ 'a 'dii kɔ 'a 'baɩ 'hɛn-bɩ, ɛ kɔ 'a 'yonɔ, -tɛ Nyɩsua kɔɔ ɔnɛ win kɩ a -tɩ, ³⁰ -ɛ -bɩ nyiblo a 'mu, 'kɔ -bɩ, -a nɩ 'nɛ- -mɔ, -teblɩ, Nyɩsua dɩɔɛ -nyɩ, ɛ dɩ 'nɩ -hɩ, ɛ 'mu 'b dɛ -mu', ɛ hie 'b bu 'b -hi. 'Ya 'b 'lu dɛ, tɩ -mu', -ɛ kɔ 'yri Nyɩsua dɩ 'b 'kɔɔ yrayrɔ -bɩ 'b -nuu -nɩ, nyiblo a 'mu, Nyɩsua dɩ -nyɩɔɛ 'kɔɔ yrayrɔ -mu', -ɛ 'yɛ nɩ -wɛ 'lɩ.»

-Tɛ -Yusu hla la 'a 'kɔkɔv kɔ 'a 'kɔɔ'hɩhrɩ a -tɩ, 'a 'wɩ nɩ ta a dɛ -bɩ (Matie 20.17-19; Makɩ 10.32-34)

³¹ -Tɛ dɛ a 'mu, ɛ -hi, -ɛ -bɩ -Yusu kɔ 'a -nagbopɔ* nɩ -pu ɔtu 'b 'hɛn -mu' 'hɛn-, v bii yɩ. -Tɛ v bii yɩ, kɛ- ɛ pɩ 'kɩ ɔnɩ yɩ, ɛ wɛn: «Ba pɩ 'mu nɩa yɩ bu. -A mi Jrusredɩɔ 'kwli. 'Bu mɔ, ɔba nyre 'lɩ, -ɛ -bɩ -teblɩ a pepɛ -mu', Nyɩsua a winwɔn-hanyɔ* 'crɩ la, 'kɩ 'b 'mu kɩ, 'mɔ -bɩ, -ɛ mɔ -tonyibli a pepɛ a Nyiblo, -teblɩ a pepɛ a 'mu, ɛ dɩ mu 'lu -mɔ. ³² Nyibli -mu', -v 'yɩ Nyɩsua -yɩ, v nɩ- v dɩ 'mu -jɩ' pɩ, nyibli a 'mu, v 'mu 'mu 'caa -nɩ, v 'mu 'mu ɔhɩɛn ɔtu, kɔ, v 'mu 'mu hɩɛn 'hrin, ³³ kɔ, v 'mu 'mu lɔkɔ -bii -nɩ, 'tɩ- v 'mu 'mu 'la. -Nyɔɔwɩ nɩ 'hɛn 'bu -hi, ta a -nyɔɔwɩ, 'tɩ-

'mu 'lɩ 'kɔkɔnyibli 'nyɩ -hɔn, 'mu 'kɔɔ 'hrɩ.» ³⁴ -Tɛ -Yusu hla -tɩ a 'mu, dɛ a 'mu, 'a pupɔwin ɔhɛn 'nyɛ, 'a -nagbopɔ 'yɩɩ lɛ -yru. ɛ -hli ɔnɩ 'yɩ kɩ. Dɛ -kɔ -tɩ ɛ -hla, v 'yɩɩ -yɩ.

-Tɛ -Yusu nu la ɔa 'yii'dɔnyɔ ɔɔv a 'yii kle la yɩ

(Matie 20.29-34; Makɩ 10.46-52)

³⁵ -Tɛ dɛ a 'mu, ɛ -hi, -ɛ -bɩ -Yusu kɔ 'a -nagbopɔ* 'hɛn-, v 'mɩɛ 'dɩɔ -mu', -ɛ mɔ Seliko yɛ, nyibli -hɔɔhɩ, nɩ- yɩ ɔnɩ ɔwien kɔɛ. 'Kɩ 'b 'hrunyɩa 'yri, 'kɩ 'yii'dɔnyɔ ɔɔv nɩ 'b bu, 'ɛ -hɩɛ nyibli 'wli lɛ, -ɛ dɩɔɛ nu, ɛ 'mu dɛ dɩ. ³⁶ -Tɛ ɛ 'wɩn nyibli a 'mu, -v yɩ 'lɩ dɩ a win, -ɛ -bɩ ɛ 'betɩ nɩ, ɛ wɛn: «Dɛ a 'dɩ -bɩ -mi 'lu -mɔ 'lɩ?» ³⁷ ɛ nɔ- -mɔ bu -hɩhɩaɔa kle, -ɛ mɔ, Nasaletɩ a -Yusu, -ɛ yɩ -hi. ³⁸ -ɛ -bɩ ɛ 'yaa 'lɩ win, ɛ wɛn: «-Yusu o, Dafidɩ a 'Yu, yru 'na nyai mɔ!» ³⁹ Nyibli -mu', -v kɔ -Yusu 'hɛn- -mi la, v -tɩa 'a -mɔ'pɩpɩ, v wɛn: «Ma wien mɔ!» Kɛɛ, ɛ hɩa nɩ, 'ɛ 'yaa 'lɩ win dɩakɩ dɛ, ɛ wɛn: «-Yusu o, Dafidɩ a 'Yu, yru 'na nyai mɔ!» ⁴⁰ -Tɛ -Yusu 'wɩn 'a win, -ɛ -bɩ ɛ nyra bu, 'ɛ lee nyibli, bu ya 'b ɔnɛɔɛ 'hɩɩ. -Tɛ 'yii'dɔnyɔ a 'mu, ɛ 'yɩa 'bɩv 'hɩɩ bu, -ɛ -bɩ -Yusu 'betɩɔɛ nɩ, ɛ wɛn: ⁴¹ «Dɛ a 'dɩ -bɩ -hɩɛ ɔbu nu -mu -mɔ 'lɩ?» -ɛ -bɩ ɛ ɔtuɔɔ ɔwɔn, ɛ wɛn: «Kɔkɔnyɔ o, 'n -hɩɛɔɛ nɩ, -bɩ nuɔɔ, 'na 'yii -bɩ, -ɛ kle, bu kle yɩ.» ⁴² -ɛ -bɩ -Yusu lee ɔnɛ nɩ, -ɛ mɔ: «-Na 'yii bu -wɛ. -Tɛ -kuo 'mu ɔwɔlɔ yɩ a -tɩ, ɛ nɔ- kɔ -tɩ, 'nɩ nuɔɔ, -na 'yii 'b kle yɩ.» ⁴³ Tɩ nɩ -dɔ a tɩ 'yri, -ɛ -bɩ ɛ -tɩa leyuyruo, 'ɛ bi 'b -Yusu ke', 'ɛ -tɩa 'a ɔwienlekɔkɔɛ, 'ɛ pɩ Nyɩsua 'nyre lɛ. Nyibli a pepɛ -mu', -v yɩ -teblɩ a 'mu 'ye, v yɩ -nyɩ Nyɩsua -tɩ a 'yɩ'buɩa.

19

-Tɛ Sase -hɩɛ bu 'ye la -Yusu

¹ -Tɛ dɛ a 'mu, ɛ -hi, -ɛ -bɩ -Yusu pa 'lɩ Selikodɩɔ 'kwli, 'ɛ yɩɩ ɔtuɔ 'bɛ. ² 'Kɩ 'lɩ 'dɩɔ a 'mu 'kwli, 'kɩ nyibɛhɩan ɔɔv nɩ 'lɩ. 'A 'nyre mɔ

Sase. E mo 'blwli'tunyv a nyiblo gbagbu [n]i, 'e mo dekonyo. (Nyibli a [w]li yraa la 'blwli'tunyv ni, -te v yi la 'wli 'yri a -ti. -Te 'a 'bio 'blwli'tunyv ni, 'v -hve -tonyibli 'wli diakti, ke- 'a 'mumu, e ni[pe -we.]) ³ Nyibehian a 'mu, no- -hve -bu 'ye[pe, nyiblo a 'di -bi -Yusu pa 'mu. Kee, Sase 'gbugbe ni. 'A -ti, e 'yi 'li -Yusu a 'yiye 'li -we, -koti -tonyibli [g]laa 'li -Yusu le, v -hu ni. ⁴ E no- mo bu 'gba ci, bu mu 'li ye', -tite -mu', -Yusu di 'v -naa -ni. 'Ki pepetugbe [d]u nyra 'v bu, 'v de[ne sikom. E no- ko yra e 'ya 'li, -e di[pe nu, e 'mu -Yusu 'ye. ⁵ 'Ki e ni 'li, -e -bi -Yusu nyre 'v -tite a 'mu ni, e 'wla pepetugbe a 'mu 'yi wla. -E -bi e 'ye Sase ni, e wen: «Sase, pu 'li 'kli le, -bu [t]i, -e nu[o, kike -bu, 'ki 'n di ke 'li -mu -mo pa.» ⁶ Kika kika, Sase 'e [t]i, 'e gba 'li -Yusu 'kayu bu, 'e 'ble[pe kva -tee, 'ki 'li plo a bleele 'kwli. ⁷ Nyibli a pepe -mu', -v ni 'v, v 'ye[pe ni, -e mo, -Yusu pa 'li Sase -mo. -Te v 'ye 'ki de a 'mu, -e -bi v -tua le'puplele, v wen: «'Ki e pa 'li de'kukununyv a -te.» ⁸ Bu ni 'ki 'li 'kayu bu, Sase 'du ye', 'e nyra bu, 'ki 'v -Yusu ye', 'e yi[ti -lee -ni, e wen: «Kukonyo o, 'na kuko-tele -bu, 'n di 'be[pe [t]i, 'mu 'a 'koti -bi [h]vennyibli -nyi. 'Bu mo, 'ni -ha -tonyiblo de -ji', de a 'mu, 'a gble ni -hen, e no- 'n di[pe -nyi.» ⁹ -E -bi ke- -Yusu pi 'ki Sase yi, e wen: «Kike -bu, -ko -na 'kayubuke 'hven, Nyisua wa ke 'a mu ni. Abrahamu, -e mo Nyisua a dako -bu a 'bai gbagbu, -na 'mumu, -mo 'a 'yu a 'yu -bi [n]i -we. ¹⁰ 'Mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'mo Nyisua lee 'ne- -tutu ki, 'ki 'mu nyibli -mu', -v 'wan, -v hloko Nyisua -mo le le [m]u, 'mu [n]u wa, 'ki 'v 'waa de 'kuku, v -nu a -ta', v 'mu Nyisua yre 'mve -ni.»

a 'ledv
(Matie 25.14-30)

¹¹ Nyibli -mu', -v ni 'v, -v pu wen -Yusu nua yi bu, 'ki v ni 'v, -Yusu 'e pu 'ledv -bi. -Te -Yusu 'mve la Jrusredio yre, nyibli a 'mu, v 'ye la[pa ni, -e mo, Nyisua a 'klo yrayrv mi la -wlu [t]u mo. ¹² -Yusu -hve bu lee la [n]u, -e mo, e 'yi[ti 'pa-, e no- nu[o, 'e pu la [n]u 'ledv yi, e wen: «[T]ugba gbagbu [d]u a nyiblo, no- mi la 'dagba blöblö, 'ki 'li 'kunnpu ni 'hven -mo, -e di[pe nu, 'kunnpu a 'mu, v 'mu[pu nu, e 'mu 'blögbakotio -bi a 'kun -he. ¹³ -Te e 'mu mu, -e -bi e da 'a -kvannunyibli ni -pu -mu' ni, 'e hie [n]u 'wible ni -pu le, 'a -ne nyiblo 'bu ni 'v, 'a -ne 'wible, 'ti- 'e lee [n]u, e wen: 'Wible -bu, 'n hie 'a mu le, ba hla 'a kvese, 'ti- 'mu kle -me. ¹⁴ Kee, nyiblo gbagbu a 'mu, nyibli yraa [ne ni, 'v lee nyibli, 'ki bu lee 'blögba a 'kunnpu, -e mo, v 'ni -hua[pa li[ti, 'ki bu -he 'waa 'kun.

¹⁵ Kee, ke- e ni 'mu, 'v -nyi[pe 'kunde, 'e di 'bli. -Te e di 'ki, -e -bi nyibli -mu', e hie la 'wible le, e da [n]u ni, -e di[pe nu, -tie 'a -ne nyiblo 'yee 'li 'a -ne kvese 'kwli, e 'mu[pu yi. ¹⁶ -Te yi-henyiblo nyre 'v, -e -bi e wen: 'Na 'mase o, 'wible -mu', -hie la 'mu le, 'n hla 'a kvese ni, 'e pu 'v 'wible ni -pu -bi 'lu. ¹⁷ -E -bi 'a 'mase wen: E nu -tee. -Mo [haan-kvannunyv [n]i. -Tele -bu, -e 'yi -hu, 'n -nyi -mu, -nuu [ne -kvan 'yri -tee. 'A -ti, 'n di -nyi -mu 'kli, 'ki -bu koo 'du ni -pu win ki. ¹⁸ -Te yi-henyiblo -hi, -e -bi 'hven a nyiblo nyre 'v ni, e wen: 'Na 'mase o, 'wible -mu', -hie la 'mu le, 'n hla 'a kvese ni, 'e pu 'v 'wible ni [h]un -bi 'lu. ¹⁹ -E -bi 'a 'mase wen: 'N di -nyi -mu 'kli, 'ki -bu koo 'du ni [h]un -bi win ki. ²⁰ -Te 'hven a nyiblo -hi, -e -bi ta a nyiblo nyre 'v ni, e wen: 'Na 'mase o, 'wible -bu, -hie la 'mu le, e no- -bu. 'N mu mo 'wible a 'mu le, 'ki 'li danu 'kwli, 'ni -hli mo[o

-Yusu pu la -kvannunyibli ni ta

-tee. ²¹ 'N yi pie la -na huannu, -e nu□o, -na njmlt 'yakla ni dtakt. De -mu', □yi bu □tu, ε nō -pu le -bu gba, kō, 'dudō-teblt -mu', □yi 'dō, ε nō -pu le -bu 'ce. ²² -E -bi 'a 'mase wen: -Mō -kuannunyo □nto, -ε kō 'klō -nyre yi. -Na dtōnu a pupuwīn 'n di nu, 'mu -na -bati pu. -Yi□e ni, -ε mō, 'na njmlt 'yakla ni, kō, 'dudō-teblt -mu', 'n 'yi 'dō, ε nō -'n pu le, □bu 'ce. ²³ 'A -ti, -kō -bu pu wen 'lī 'na 'wliblō a 'mu -bakt', -ε di□e nu, didie -bu, 'n -di, 'mu wen 'na 'wliblō -hua, ε kō 'a de -mu', -ε di wen 'u□v 'lu bi 'huen-. ²⁴ ε nō -mō 'a 'mase bu lee nyibli -mu', -u ni 'u, ε wen: Ba -ha□a 'a -ne 'wliblō a 'mu -ji', ba -nyi□e nyiblo -bu, -ε kō 'wlible ni -pu. ²⁵ -E -bi u wen: 'Mase o, ε kō 'wlible ni -pu. ²⁶ -E -bi ε □tu □nu □wōn, ε wen: 'A -ne nyiblo, -ε kō -teblt -huohut, ε nō -u di -teblt -bi -nyi. Kee, nyiblo -mu', -ε kō -teblt □yi -hu, u kō bu -ha □ne□e -ji'. ²⁷ □Hian -mō de, nyibli -mu', -u yraa 'mu, -u 'ye ni -hua □bu -he 'waa 'kutn, ba ya 'mu □nu yi, a 'mu □nu 'la.»

-Te -Yusu 'ya la Jrusredio 'kwli
(Matie 21.1-11; Makl 11.1-11; Saan 12.12-19)

²⁸ -Yusu bu pu 'kī le, -ε -bi ε pu nyibli -mu' ye', 'u mi 'lī Jrusredio 'kwli. ²⁹ -Te u 'mve 'dī -mu', -u mō Betifase kō Betani 'huen- yre, -ε -bi 'kī u mu 'lī dugba -mu' □hlōn, -ε kō 'lu olifieti ni 'lī, 'ε lee ne 'a -nagbopu* ni 'huen, ε wen: ³⁰ «Ba mu 'lī 'dīo -mu' 'kwli, -ε ni 'lī 'a mu ye'. 'Bu mō, 'ba pa 'lī 'dīo a 'mu 'kwli, a di yee 'u 'kasrayu, u mva -ni bu. Nyiblo 'yi -huan 'u□v kī ni 'yee. Ba □wle□e, ba ya 'mō□o yi. ³¹ 'Bu mō, nyiblo □du 'bu 'beti 'a mu: De- kō -tī 'a yi□i □wle 'lī? -ε -bi ke- ba pu: Kukonyo, ε nō -hve□e.» ³² -Te u nyre 'lī 'dīo a 'mu 'kwli, -ε -bi ε mō □han-tī, 'kī u yee 'u 'kasrayu a 'mu bu, □wt yi, -te -Yusu nu wen 'a hīhla, ³³ 'u -tua 'a □wuwle. -E -bi ke- 'kasrayu a 'mu,

'a kukonyibli pi □nu yi, u wen: «De- kō -tī 'a yi 'kasrayu -bu □wle 'lī?» ³⁴ -E -bi u □tu □nu □wōn, u wen: «Aan Kukonyo, nō -hve□e.» ³⁵ ε nō -mō bu ya□a -Yusu yi. -Te u ya□a, -ε -bi u pu 'u 'waa danī 'kasrayu a 'mu kī ble, 'tī -'u -hee -Yusu, 'ε 'ya 'u 'kasrayu a 'mu kī. (ε 'wt yi, ε tve □ne nyibli ni, -ε mō, ε mō bodio □nto, -ε ye kibuwēenle, ε 'yi tu 'pa-, ε 'nī -ya□a lī□i. ε nō -kō -tī 'ε 'ya 'u 'kasa a 'mu kī.) ³⁶ Bu yi 'kī ni mi, nyibli -mu', -u ni 'u, -ε -bi u pu 'u 'waa danī 'hru wlōn ble, -Yusu 'ε ne□e kle. ³⁷ -Te u yi Jrusre yre ni 'mve -ni, -ε -bi 'kī u nyre 'u 'hrukoto -mu', -ε -hōn 'lī olifieti a dugba 'lu, -ε mi 'lī Jrusre. -E -bi nyibli a pepe -mu', -u yi -Yusu □wien le kve, u -tua dōdō a nunuo, 'u 'yee 'lī win, 'u pi Nyisva 'nyre le, 'kī 'u □wlekeε-teblt a pepe -mu', ε -nu a -ta', ³⁸ u wen: «Na 'wio, -mō bodio -bu, -ε yi 'lī di, 'kī 'lī Nyisva a 'nyre 'kwli, Nyisva bu -nyi -mu -tī a 'yi'buale. Nyisva, -ε ni 'lī yako 'kwli, nō -yi -a mu kibuwēenle -nyi. -Tī a 'yi'buale, 'kī 'u□v -mō.»

³⁹ 'Kī 'lī nyibli a 'mu 'nyi, Falisi□tumu* a nyibli -bi ni 'lī. Ke- u pi -Yusu yi: «Tōonyo o, lee -na -nagbopu, bu 'kee -cici a lepupu!» ⁴⁰ -E -bi -Yusu □tu □nu □wōn, ε wen: «'N yi 'a mu 'nī -lee -ni, 'bu mō, 'bu 'kee -cici a lepupu, 'hī -bu, -u ni 'hru wlōn le, nu- di -cici le pu, u 'mu 'mu 'nyre le pu.»

-Te -Yusu kve la Jrusredio a nyibli' bu, -ε mō, Jrusredio di 'ni 'wle

⁴¹ -Te -Yusu 'mve 'kī Jrusredio yre, ε 'ye□e, -ε -bi ε -tua wuwe, 'kī 'u -teblt ni -tie -mu', -ε di 'u nyre, 'kī 'u 'dīo a 'mu, 'a -ta', ⁴² ε wen: «'N -hve wen□e ni dtakt, -nyrowo -bu, 'a mu Jrusredio a nyibli, -teblt -bu, -ε mi ke 'lu -mō, 'kī ba yru wen□e' le. -Teblt a 'mu, ε -we 'lī bu nu wen□e ni, a kō Nyisva 'huen-, ba kō wen kibuwēenle. Kee, -te ti

ne -bu, -tebli a 'mu, e -hli 'a mu 'yi ki. ⁴³ E mo [han-ti] [nto, ti di 'u 'ni nyre, -e ko 'yri dako -bi, -u mo 'aan yraanyibli, u di 'u -dii -ni, u 'mu 'li 'dico -bu 'li [glaa -ni, -e di]e nu, 'bu yi 'a mu -mo ni -wen, nyiblo [du 'ni [ha 'hri, ⁴⁴ u 'mu 'a mu bu -we pepe, a ko 'aan -tebli a pepe 'huen-, ko, u 'mu 'aan 'dico a 'kayo a pepe 'wla, -e nu]o, ti -mu', -e ko 'yri Nyisva dii ne 'a mu ki, a 'yi ti a 'mu -yru.»

-Te -Yusu bla la -tebliplonyibli le, 'ki 'li Nyisva a 'kagbau a -yaa 'kwli

(Matie 21.12-17; Makı 11.15-19; Saan 2.13-22)

⁴⁵ -Te u nyre 'li Jrusredico 'kwli, -e -bi 'ki -Yusu pa 'li Nyisva a 'kagbau a -yaa 'kwli. 'Ki 'li -yaa a 'mu 'kwli, 'ki puplonyibli ni 'li, 'u ple 'wlugba-tebli, 'ki 'u Nyisva a -cohlun* a pipie a -ta'. -Te e yee 'u [nu bu, -e -bi e -tua 'waa lebubla. ⁴⁶ Ke- e pi [nu yi, e wen: «E 'cru ni, 'ki 'li Nyisvacrien 'kwli, -e mo: Nyisva wen 'ni: 'Na 'kayu ni 'u ni, -e di]e nu, nyibli 'mu 'li 'mu -daa -ni.» Ke- -Yusu pi de, e wen: «Kee, 'a mu -mo -bi, a nu 'kayu a 'mu 'yiyirinyibli a 'kayu -mo.»

⁴⁷ Kue 'u -nyrowo a 'mu 'yie bu, e tue nyibli Nyisva a -ti, 'a -ne -nyrowo, 'ki 'li Nyisva a 'kagbau a -yaa 'kwli. Nyisva a -cohlunpinyo* gbagbi -mo -bi, u ko Nyisva a tetetonyo, ko 'bu a nyibli gbagbi 'huen-, u [mu- Yusu a 'lila a 'hru le. ⁴⁸ Kee, -te bu di 'a 'lila nu, u 'yi]i -yi, -e nu]o, 'a -ne -nyrowo, nyibli -huohu [glee 'li]i le, -e di]e nu, u 'mu 'a toowin 'win.

20

-Te -Juukve a naanyu 'beti la -Yusu, nyiblo a 'di -bi -nyi]e 'kli, 'ki bu nu de -mu', e ni*

(Matie 21.23-27; Makı 11.27-33)

¹ -Nyrowo [du 'kwli, -Yusu tue la nyibli, 'ki 'li Nyisva a 'kagbau

a -yaa 'kwli, 'e pi [nu Nyisva a [haantitie. 'Ki e ni 'ki 'u bu, -e -bi Nyisva a -cohlunpinyo* gbagbi, ko Nyisva a tetetonyo, ko -Juukve a 'bu a nyibli -bi 'huen-, u nu-nyre 'u]v 'hu, ² u wen: «Nyiblo a 'di -bi -nyi -mu 'kli, 'ki -bu bla -tebliplonyibli -bu le 'li? Nyiblo a 'di -bi -lee -mu -we, 'ki -bu nu -tebli a pepe -bu, -ni 'li?»

³ -E -bi -Yusu [tu [nu [won, e wen: «'Na 'mumu -bu, 'n di 'beti 'a mu de. Ba lee 'mu, ⁴ nyiblo a 'di -bi lee la Saan, 'ki bu pu la nyibli 'nie 'lu le 'li? [Bi Nyisva lee la]a, -u]v -tonyiblo lee la]a?» ⁵ -E -bi u -tua 'waa dico a le]betile, u wen: «-Bi' -a di 'ki pu 'li? 'Bu mo, [ba pu le, Nyisva -lee la 'ne]e, e di [hian -mo, e 'mu -a mu 'beti -ni: -Ti -mu', Saan hle la, de- ko -ti, 'a 'yi la -ti a 'mu [haan-ti -pu 'li? ⁶ Mo, 'bu mo, [ba pu le, -tonyibli [nto, nyibli a pepe, u di pu -a mu 'li -mo le, u 'mu -a mu 'la, -koti u pu]v [haan-ti, -e mo, Saan mo la Nyisva a winwlon-hanyo* [nto.» ⁷ E no- nu]o, 'u [tu -Yusu [won, u wen: «-A 'yi nyiblo a 'mu -yi, -e lee la]a, 'ki bu pu la nyibli 'nie 'lu le.» ⁸ -E -bi -Yusu wen: «'Na 'mumu, 'n 'yi 'li]i 'li -we, [bu lee ne 'a mu, nyiblo -bu, -e -nyi 'mu 'kli, 'ki [bu nu -tebli a pepe -bu, 'n ni.»

-Te -Yusu pu la -ci]yie]tunyu -mu', -v ko la -balv a 'ledv

(Matie 21.33-46; Makı 12.1-12)

⁹ (Nyibli -mu', -u ni 'li Nyisva a 'kagbau a -yaa 'kwli, -Yusu 'tue yi 'li [nu -mo -hlee -ni,) e wen: «E ko la 'dudonyo [du. E no- ko la -ci. 'Ki 'li -ci 'a mu ki, e 'doo 'li 'lili [du. 'A 'yo, e tui, u dee [ne resen. -Te e -we 'a 'dudo -mo, -e -bi, e lee -kvannunyibli [du, 'ki bu mu -ci a 'mu, 'a -kuan nu, -e di]e nu, 'a 'dudo-tebli 'bu -tu, u 'mu]v 'a 'kibia -nyi, -kvannunyibli a 'mu, 'waa 'mumu, u 'mu 'waa -ne 'kibia ko. -Te -cikonyo a 'mu, e -we -kuan a 'mu, 'a yible]tutule

-mɔ, -ɛ -bɪ ɛ mu 'dagba blɔblɔ', ɛ 'mu 'lɪ tɪ -hɔɔhɔɪ 'lɪ -hii -nɪ. ¹⁰ -Tɛ 'dudɔ-ɛɛblɪ a 'cɪcɛtɪ nyre 'v, -ɛ -bɪ -cɪkɔnyɔ a 'mu, ɛ lee nɛ 'a lɛlenyɔ -bɪ, 'kɪ bu mu 'lɪ -ci'yieɔtunyo -mɔ, v 'muɔv 'cɪcɛ-ɛɛblɪ a 'kɪbɪa, -ɛ blee -cɪkɔnyɔ yɪ -nyi, ɛ 'mu ɔnɛɔɛ yɪ ya. -Tɛ lɛlenyɔ a 'mu, ɛ nyre 'lɪ, -ɛ -bɪ -ci'yieɔtunyo a 'mu, v da 'lɪɔɪ bu, 'v biɔe -tɛɛ, 'kɪ v 'yɪɔɪ ɔdedede -nyi, 'v -mɪa ɔnɛ kle. ¹¹ -ɛ -bɪ -cɪkɔnyɔ lee nɛ 'a lɛlenyɔ -bɪ de, 'v da 'lɪɔɪ bu, 'v biɔe, 'v -haɔa 'yri lɛ, 'kɪ v 'yɪɔɪ ɔdedede -nyi -wɛ, 'v -mɪa ɔnɛ kle, ¹² -cɪkɔnyɔ a 'mu, 'ɛ lee nɛ 'a ta a lɛlenyɔ, 'v kɔɔɔ, 'v 'laɔa -ɛɛblɪ 'yri lɛ, 'tɪ -v ɔhɪnhɪan 'lɪɔɪ -patv'. ¹³ -ɛ -bɪ kɛ- -cɪkɔnyɔ a 'mu, ɛ pɪ 'kɪ 'a dɔnɔv yɪ, ɛ wɛn: -Bɪ 'n di nu 'lɪ? 'Na nɔyɪ, nɔ- =bu lee 'lɪ ɔnɔ -mɔ. 'N pɔv ɔhaan-tɪ, -ɛ mɔ, v di kɔ 'v 'a 'vɔtuule. ¹⁴ -Tɛ ɛ waan 'lɪ, -ɛ -bɪ v yɪ 'pɔpɛ' lɛ, v wɛn: Nyiblo -bu, -ɛ di -ci -bu kɔ -nyrɔwɔ ɔɔv, ɛ nɔ- yɪ 'lɪ di. 'A -tɪ, -ba 'laɔa, -a 'mu -ci -bu kɔ, ¹⁵ 'v kɔɔɔ, 'v 'hrɔɔ 'lɪɔɪ -ci 'kwli, 'v 'laɔa.»

-ɛ -bɪ -Yusu wɛn 'nɪ: «'N yɪ a 'mu 'nɪ 'betɪ -nɪ, nyiblo a 'mu, -ɛ kɔ -ci a 'mu, 'bu 'wɪn -ɛɛblɪ a pɛpɛ a 'mu, -ɛ mu 'lu -mɔ, dɛ a 'dɪ -bɪ ɛ di ɔnɔ -mɔ nu 'lɪ? ¹⁶ 'A ɔgbɛv, ɛ di 'nɪ di, ɛ 'mu -ci'yieɔtunyo a 'mu 'la, 'tɪ-, ɛ 'mu 'lɪ -ci a 'mu 'lɪ -ha, ɛ 'muɔv nyibli -bɪ -nyi.» Nyibli a 'mu, -v pɪ -Yusu nɔa yɪ bu, -ɛ -bɪ v wɛn: «Yruyru, ɛ yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bu mu 'lu -mɔ.» ¹⁷ -Yusu bu ta 'v ɔnɔ -mɔ lɛ -tata, -ɛ -bɪ ɛ wɛn: «'A -tɪ, -tɪ -bu, v 'cru la 'lɪ Nyɪsvacrɪɛn 'kwli, dɛ -mu', ɛ ɔhɛn 'nyre, ba -hieɔe 'lu -mɔ lɛ. -Tɪ a 'mu, ɛ nɔ- -bu:

'Katuo -mu', 'kayupɔnyɔ 'yɛ nɪ
-hɔa la bu nu la -kɔan 'yri,
v pɔ la 'kɪbɪa kɪ,

ɛ nɔ- -hɛ 'kayu a 'mu a 'katuo
gbagbu.»

¹⁸ -ɛ -bɪ kɛ- ɛ pɪ de, ɛ wɛn: «Nyiblo
'bu ɔgbɛ 'katuo a 'mu yɪ, ɛ kɔ bu

-yɪre lɛ, mɔ, nyiblo, 'katuo a 'mu,
'bu biɔe kɪ, ɛ di wɔwaɔa lɛ.»

*De -mu', -Yusu tɔɔ la -nɪ, 'kɪ 'v
'blɔwli a -ta'
(Matie 22.15-22; Maki 12.13-17)*

¹⁹ 'Tɪ -Yusu 'mu -yɛ mɔ mu, -ɛ -bɪ Nyɪsva a tetɛtɔnyɔ, kɔ Nyɪsva a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbɪ 'hɔɛn-, -v nɪ 'v, v yruɔo nɪ, -ɛ mɔ, v nu -Yusu pɔ 'ledv a 'mu yɪ. -Tɛ v yru dɛ a 'mu, -ɛ -bɪ tɪ nɪ -do a 'tɪ 'yri, v -tua 'hru a lɛɔmɔmɔ, v 'muɔv kɔ, v 'muɔv 'la. Kɛɛ, -tɛ v yɪ nyibli a huannɔ pie, ɛ nɔ- nuɔo, 'v -haɔa mɛ lɛ. ²⁰ Kɛɛ -ɛ -bɪ v -tua -Yusu a -gbɛɛɛ. ɛ nɔ- nuɔo, 'v tɛ nyibli bu, 'kɪ 'vɔv 'hɔɪ, v 'mu nyibli -mu', -v kɔ 'vɔtuule a nɔmɪ lɛ nu, v 'muɔv lɛ 'betɪ -nɪ, -ɛ diɔe nu, 'kɪ 'lɪ 'a kɛ-hɪhɔawɪn 'kwli, v 'mu 'lɪ -naa -nɪ, v 'muɔv -tɪ -yɛɛ -nɪ, v 'muɔv kɔ a -tɪ, v 'muɔv Romakɔɛ a -gɔlɔnɔma -jɪ' pɔ, ɛ 'muɔv -bati lɛ -pɔv -nɪ. ²¹ -Tɛ v nyre 'kɪ 'vɔv 'hɔɪ, -ɛ -bɪ v wɛn: «Tɔɔnyɔ o, -a yɪɔe nɪ, -ɛ mɔ, -hɛ -tɪ a -tɛɛ, 'tɪ -nɪ tɔɛ ɔnɛ nyibli. 'Bu mɔ, ɔnɪ yɪɔɪ nɪ hɛ, -tonyibli a 'lɔlɛ-hihie a huannɔ 'nɪ -nuɔo lɪ -mu, 'yɛ ɔbɪ ɛ mɔ nyiblo gbagbu. -Na -tɪ a -tɛɛ nɪ -do a 'mu, ɛ nɔ- -tɔɛ -nɪ, 'kɪ 'v dɛ -mu', Nyɪsva -hɔɛ a -ta'. ²² 'A -tɪ o, lee nɛ -a mu, ɔbɪ Nyɪsva a tɛtɛ wɛn 'nɪ, -ba -ha 'blɔwli, -ba -nyiɔe Romakɔɛ a 'kɪn gbagbu, -v'v-, ɔbɪ -a 'yɪ yɪ -blɛɛ nɪ, -ba -nyi ɔnɛɔɛ?» ²³ Kɛɛ, -Yusu yru 'waa ɔyɛ a 'mu nɪ, ɛ wɛn: ²⁴ «Ba tɔɔ 'mu 'wliyɔkɔ a 'yɛ nɪ -do yɪ.» -Tɛ v -nyi ɔnɛɔɛ, -ɛ -bɪ ɛ wɛn: «Nyiblo a 'dɪ -bɪ, -ɛ kɔ yɪgbakla -nɪ 'vɔv kɪ 'lɪ? Nyiblo a 'dɪ -bɪ, -ɛ kɔ 'nyre v 'cru 'v -wɛ 'lɪ?» -ɛ -bɪ v wɛn: «Romakɔɛ a 'kɪn gbagbu ɔnɔ.» ²⁵ -ɛ -bɪ kɛ- -Yusu pɪ 'kɪ ɔnɔ yɪ, ɛ wɛn: «'A -tɪ o, dɛ -bu, -ɛ blɛɛ 'kɪn gbagbu yɪ, ba -nyi ɔnɛɔɛ, ɛ kɔ, dɛ -bu, -ɛ blɛɛ Nyɪsva yɪ, ba -nyi ɔnɛɔɛ -wɛ.» ²⁶ ɛ ɔhɛn 'nyre, -Yusu 'yɪ ɔdedede kɛ -hɪhɪa -nɪ, 'kɪ 'v nyibli ye', -ɛ kɔ 'kwli 'a yraanyibli dɪ 'lɪ -naa -nɪ, v 'muɔv

-ti -yee -ni. Kee, -ti a 'mu, -Yusu -hithia [nu kle, e kee 'waa [wli le. 'A -ti, v 'yi 'ki -ti [du -hla de.

De -mu', -Yusu too -ni, 'ki 'v nyibli a 'klo'huru a -ta'

(Matie 22.23-33; Maki 12.18-27)

27 'Ki 'li Jrusredio 'kwli, e ko la [tumu [du. 'A 'nyre mo Sadusti[tumu*. U nu- hle[e, -e mo, 'bu mo, nyiblo 'bu 'ku, e 'yi 'ki 'li [ti 'li -we, bu -hon 'li 'kukonyibli 'nyi, bu 'hri 'klo, 'ki 'li Nyisua yi. U nu- ko nyibli -mu 'v -Yusu 'hvi, -e di[e nu, v 'mu[v le 'beti -ni. -Te v nyre 'ki 'v[v 'hvi, -e -bi ke- v pi[ti yi, v wen: 28 «Tooonyo o, Nyisua a winwlon-hanyo* Moise 'cri la tete -bi, 'e hie -a mo[v le. Tete a 'mu, e no- -bu: Nyibeyugbe 'bu ko nugba, 'ti- 'bu 'yi 'v 'yonu bu -hie, 'bu 'ku, nyibeyugbe a 'mu, -e 'ku, 'bu ko 'diayi nyibehian, e noblee yi, -bu ko nugba a 'mu, e ko[v 'huen-, v 'mu 'yonu ko, 'ki 'v 'a 'diayi -mu', -e 'ku a -ta'. Ke- Moise a tete pi.» 29 U wen 'ni de: «E ko la 'diayi nyibepu ni [hlon'huen, 'waa yi-henyiblo, no- ko la nugba, 'e 'yi 'yu bu -hie, 'e 'ku, 30 'huen a nyiblo 'e ko[v, 'a 'mumu, 'e 'yi 'yu bu -hie, 'e 'ku -we. 31 De ni -do a 'mu, e no- nu ta a nyiblo. De a 'mu, e no- mu 'lu -mo -mumu, [hlon'huen a nyiblo 'e ko[v -we, 'ki e 'yi 'yu bu -hie, 'e 'ku. 32 -Te 'waa pepe, v 'ku 'ki, -e -bi nugba a 'mu, e 'ku ni -we. 33 No- mo -ti, -a di -mu 'beti mo, [mu -a mu kle -hithia -ni. -Nyrowo -ko 'kwli nyibli di 'li 'kukonyibli 'nyi -hon, v di 'klo 'hri, 'ki 'li Nyisua yi, nyiblo a 'di -bi -di 'ki nugba a 'mu ko 'li, -e nu[v, -te v ni la 'ne- -tutu ki, nyibli ni [hlon'huen a pepe a 'mu, v ko la[a ni.» 34 -E -bi -Yusu [tu [nu [won, e wen: «Nugbi ko nyibepu 'huen-, -v ni 'klo, v nu- yi -kuko -ni. 35 Kee, 'bu -hon 'li 'kukonyibli 'nyi, 'bu 'hri 'klo, 'ki 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli, nyibli a 'mu, v 'yi 'li[ti 'li -we bu kuko

-ni. 36 U 'yi 'li[ti 'li -we, bu 'ku 'ki de. Kee, -te Nyisua a lelenyu ni 'mu, ke- v di 'mu ni -we. U mo Nyisua a 'yonu [nio, -e nu[v, 'ki v -hon 'li 'kukonyibli 'nyi, 'v 'hri 'klo. 37 De -bu, -e mo nyibli bu di 'li 'kukonyibli 'nyi -hon, bu di 'klo 'hri, Nyisua a winwlon-hanyo Moise, no- 'cri la 'a -ti. De -mu', Nyisua lee [ne, e no- e 'cri la. -Te Nyisua a 'mu, e ni la 'li -gbakuo, -e yi la wlu 'kwli, 'ki e hlee la 'li Moise -mo. 'Ki 'li 'crienkuto a 'mu 'kwli, -te Moise yi la Kukonyo ni de, -e -bi ke- e pi la: 'Mo mo Nyisua -bu, Abrahamu de, e ko Yisaki, ko Sakobu 'huen-. Ke- Nyisua pu la. 38 E 'wi yi, ti -mu' -ko 'yri Nyisua yi la 'li Moise -mo -hlee -ni, Abrahamu ko Yisaki ko Sakobu 'huen-, v 'ku la ni see la. Kee, -a yi[v ni, -e mo, e 'yi 'kukonyibli 'pa-, v 'ni -da[a li Nyisua, kee, 'klononyibli, v nu- de[v. Nyibli -mu', -v ni 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli, v 'yi 'ku, kee, v ni 'klo.» 39 -E -bi tetetooonyo -bi -mu', -v ni 'v, v wen: «Tooonyo, -ti -bu, -hle, 'a -tee, no- =nio.» 40 Bu pu 'ki le, nyibli -mu', -v ni 'v, v yi pie huannu, 'ki bu 'beti[v le de.

Wanyo mo bodio Dafidi a 'yonu a 'Yu [ni v

(Matie 22.41-46; Maki 12.35-37)

41 -E -bi ke- -Yusu pi [nu yi, e wen: «E ko nyibli, 'v pi le: Wanyo -mu', Nyisua pu la le, e di la ya, Wanyo a 'mu, e no- mo bodio Dafidi a 'yonu a 'Yu. 'A mu 'n yi 'ki 'beti -ni: De- ko -ti 'v hle[v 'li? 42 Dafidi a 'mumu, e hla[a ni, 'ki 'li Nyisua a -wlablecrien* 'kwli, -e mo: Kukonyo Nyisua lee 'na Kukonyo ni, -e mo: Ni mo 'na diidektuba ki bu, -ko 'mu 'huen-, 43 -a 'mu nyibli win ki -koo -ni, e 'mu[v gba -gbagba, 'mu[v nu, [mu -na yraanyibli bu 'lu ble [tu.»

44 -E -bi -Yusu wen 'ni de: «Te Dafidi a 'mu, e dee Wanyo a 'mu 'a Kokoonyo, -bi' Wanyo a 'mu, e -we 'li bu nu 'ki Dafidi a 'Yu a pupa 'li?»

-Te -Yusu lee la 'a nyibli, -e mo, bu tu 'waa dionu 'yie 'ki 'v tetetonyu a -ta'

(Matie 23.1-36; Maki 12.38-40)

45 Nyibli -huohu -mu', -u ni -tuo ki, -ti -mu', -Yusu -hla, v pu pu nva yi bu, -Yusu 'e yi 'li 'a -nagbopu* -mo -hlee -ni, e wen: 46 «Ba tu 'aan dionu 'yie, 'ki 'v tetetonyu -mo, v 'ni ha 'a mu -kaa -ni. U nu e 'ki nyibli bu daa nu nyibli gbagbi. 'Bu yi le ni ne, v pi nyibli gbagbi a wlawli, -e di e nu, nyibli 'mu nu 'ye. 'Bu yi 'v -tite du ni mi, -te nyibli -huu 'v, -e -bi v -hue e ni, nyibli bu pu nu 'wio ble, 'ki 'v 'waa 'v tuule a -ta', 'v nu e ne ni -we, 'bu mu 'li Nyisva a 'kayu bu, 'ki bu ni 'li ye' bu, -e di e nu, nyibli a pepe 'mu nu 'ye. De ni -do a 'mu, e no -v ni, 'bu da nu didide -mo. 47 U ni -do a 'mu, v nu -he -tugbanugbi kuko-tebli a pepe jre. 'Ti, tetetonyu a 'mu, 'bu yi Nyisva ni de, 'waa Nyisva a dida hlo ki bu, -e di e nu, nyibli 'mu le pu, v mo haannyibli nu. 'N yi 'a 'mu 'ni -lee -ni, -e mo, -bati -mu', Nyisva di nu le -puu -ni, e di ni 'kli ki, e 'mu 'v nyibli -bi a -bati 'v -hi.»

21

-Te huennugba du -ha la 'a 'wliye, 'ki 'v Nyisva a -kvan a -ta' (Maki 12.41-44)

1 'Ki -Yusu ko -nagbopu* 'huen, v ni 'li Nyisva a 'kagbau bu, 'ki 'v dukwli -mu', -e ko 'kwli nyibli pi 'li 'wli le 'hu, 'ki 'v Nyisva a -kvan a -ta'. -Yusu yi 'ni 'ye, -te dekonyibli ni 'li 'wli a lepupu. 2 Kee, bu ni 'ki 'v bu, -e -bi e 'ye -tugbanugba du, hu en ni. -Te nugba a 'mu, e nyre 'v, -e -bi 'wliyo gbi ni 'huen, -e 'yi 'li dedede a

-tuto -we, e no -e pu 'li. 3 -Te -Yusu 'ye e, -e -bi e wen: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, 'ki 'li Nyisva 'yi, huennugba -bu, e pu 'li 'wliye, 'e -hi 'v nyibli a pepe -bu 'v, 4 -e nu, nyibli -bi -mu', 'wliye -bu, -e 'yi -kvan -ko, 'ki 'v nu -mo, e no -v pu 'li le. Nugba -bu, e no -mo -bi, han-ti hu en 'e ni e, kee, ke -e ni 'mu, 'wliye a pepe -mu', e di wen nu, e 'mu wen 'a dionu yi -won, e no -e pu 'li.»

-Yusu wen 'ni, v di Nyisva a 'kagbau 'ni 'wla

(Matie 24.1-2; Maki 13.1-2)

5 Nyibli -bi, nu -hle la Nyisva a 'kagbau a -ti. Ke -v pi la, -e mo: «E no yi diaki. Ta le -bu 'ye, yinhu, v -nu, 'v pu, e ko yin-tebli a gblegble, v -ha, v tu 'li 'kayu a 'mu bu, Nyisva a -ti a 'yi'buale a -ti.» -E -bi -Yusu wen: 6 «'Kayu -bu, a yi 'ye, -nyrowo di 'v 'ni nyre, -e ko 'kwli v di 'v 'v 'wlaa -ni pepe. 'A 'hu du 'yi 'li 'li -we, bu ni 'v 'a 'bi 'hu 'lu bu.»

'Kla-wliye'yiya di 'v 'ni nyre, 'ti -klo 'mu 'v -wlu -hon

(Matie 24.3-14; Maki 13.3-13)

7 -E -bi v 'beti -Yusu ni, v wen: «Tokoonyo, lee ne -a mu, ti a 'di -bi -ko 'yri v di 'v Nyisva a 'kagbau a 'mu 'wlaa -ni, e ko, de a 'di -bi, -e di 'lu -mo -mu, -a di 'ye, 'ti -a 'mu yi, -e mo, -tebli a pepe -mu', -ko -ti -hla wen, e mi 'lu -mo mu mo?» 8 -E -bi e tu nu won, e wen: «Ba tu 'aan dionu 'yie, nyiblo du 'ni ha 'a mu -kaa -ni, -e nu, nyibli -huohu di 'ni di, v 'mu le pu, v nu -mo Wanyo -mu', Nyisva pu la le, e di la ya, v 'mu le pu -we, ti -mu', -e ko 'yri Wanyo a 'mu, e di ya, e 'mu ye. Kee, a 'ni 'kue 'li nu wien. 9 'Ya 'v 'lu de, a di 'ni 'win, -e mo, v -wen tu, 'ki 'li 'blugbi -bi ki, e ko, a 'mu 'win, -e mo, e ko nyibli -bi, 'v yi 'blugbi -bi gbugblo -ni. 'Bu mo, 'ba yi ni 'win, a 'ni 'pie 'li huannu, -e nu, -tebli a pepe a

'mu, e ko bu mu 'lu -mo. Kee, 'bu yi 'lu -mo ni mi, e 'yi 'nyre [hen, -e mo, ti ni -do a 'mu 'yri, 'ki 'klo a 'u-honti di 'u -nyree -ni.»

10 Ke- e pi de: «'Blugbi di yi 'ni -wɔnwɔn -ni. 11 'Ki 'li 'blugbi -huohu 'kwli, -tutu di 'ni 'huhle -ni dtaki, 'kanu 'mu [ti, [titakue 'mu nyibli klo. Hwannu-tebli 'mu 'li yako 'kwli le 'hru -ni.

12 Kee, 'ti -tebli a pepe a 'mu, e 'mu 'u nyre, u di 'a mu 'ni klo, -te a mo 'na nyibli a -ti, u 'mu 'a mu [hɔven [tu, e ko, u 'mu 'li 'a mu Nyɔsua a 'kayo a nyibli gbagbi -mo gba, -e di [e nu, u 'mu 'a mu -bati le -puu -ni, e ko, u 'mu 'a mu -ji' le pu, ko, u 'mu 'a mu -ti -yee -ni, 'ki 'u 'blugbi a bodɔpu ko -gubɔnɔmapu ye'. 13 'Bu mo, -tebli a 'mu, 'bu nyre 'u, 'ki 'u 'a mu -mo, a di ko 'hru, 'ki ba hla [a, -e mo, a kuo 'mu [wlu yi. 14 'A -ti, 'bu pa, 'bu yee ne 'a mu -ti, -ti -bu, a di hla, 'a -ti 'ni 'yaa 'li 'a mu 'kla -wliye, 'ti -tebli a 'mu, e 'mu 'u nyre. 15 'Na [gbetu, 'mo -di 'a mu [to -nyi, a 'mu win pu. Nyibli -mu', -u yi 'a mu -ti -yee -ni, u 'yi 'li [ti 'li -we, bu nyra 'a mu yi bu, e ko, bu [tu 'a mu [wɔn -we. 16 'Aan 'baɔnu, ko 'aan 'diinu, ko 'aan 'diayɔnu, ko 'aan [tugba a nyibli, ko 'aan ninatumɔpu, u di pu 'a mu 'blugba a naanyu -ji', u 'mu -u -bi le 'lila -ni, 'ki 'li 'a mu 'nyi. 17 Nyibli a pepe ko bu yraa ne 'a mu, -te a mo 'na nyibli a -ti. 18 Kee, [dedede 'yi 'li [ti 'li -we, bu nyre 'u, 'ki 'u 'a mu -mo, mo, 'aan 'lunyapli ni -do 'yi 'li [ti 'li -we, bu 'wan. 19 'A 'ni 'saa 'li. E no -di [e nu, Nyɔsua 'mu 'a mu 'klo yrayru -nyi.»

[Hɔven'yeti gbagbi di 'u 'ni nyre, 'ti -Yusu 'mu 'li di

(Matie 24.15-28; Makɩ 13.14-19)

20 Ke- -Yusu pi 'a -nagbopu* yi de, e mo: «'Bu mo, 'ba 'ye Jrusredɔ, hiapudako -bi a 'seyo 'bu [glaa 'li [ti le, -e -bi ba yi [e, -e mo, Jrusre a mu, 'a 'wuwlati

yi 'u 'ni nyre. 21 'Ba 'ye -tebli a 'mu, -e -bi nyibli -mu', -u ni 'li Sudeblugba 'kwli, bu 'gba ci le, bu mu 'li dugbi 'lu, ko, nyibli -mu', -u ni 'li Jrusredɔ 'kwli, bu hlo -mo, ko, nyibli -mu', -u ni 'li -titi, u 'ni 'die 'li 'diɔ, u 'ni [ha [nu le 'lila -ni, 22 -e nu [o, -nyrɔwo a 'mu 'kwli, Nyɔsua di [tu 'a dako [hɔven. Ke- -ti a pepe -mu', Nyɔsua a winwɔn-hanyo* hla la, 'ki 'li Nyɔsuacrien 'kwli, e di 'lu a -mɔmumuo nu. 23 'Ti a 'mu 'yri, nugbi -mu', -u di 'kwli le ni, ko 'waa de -mu', -u di 'yonu 'nya, u di 'ye [hɔven dtaki, ko, dako 'mu [hɔven 'ye dtaki, Nyɔsua 'mu 'a dako yru le -puu -ni. 24 U di nu 'phɛn, u 'mu -u -bi le 'lila -ni, u 'mu 'li -u -bi dako -mu', -u 'yi Nyɔsua -yi a 'bli gba, u 'mu [kode nu mo mu. Dako -mu', -u 'yi Nyɔsua -yi, nu -di Jrusredɔ 'wla, e 'mu [u gba -gbagba, 'waa -ne ti 'mu 'li -we.»

-Yusu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, e di 'ni di de

(Matie 24.29-31; Makɩ 13.24-27)

25 Ke- -Yusu pi de, e wen: «[Hɔven'yeti a 'mu, 'bu nyre 'u, huannu-tebli di mu 'lu -mo, 'ki 'li 'yru 'yi, ko 'ki 'li [hɔnpu ko nyahroyo 'hɛn- 'yi. 'Ki 'ne- tutu -bu ki, dako a pepe di ni 'li huannu 'kwli, 'ki 'u 'yru ko 'a 'dɔi 'hɛn- a -cici a -ta'. De bu di 'lu -mo le -hie, u 'yi 'li [ti 'li -we, bu yi [e. 26 -Tebli -di 'ne- tutu ki 'lu -mo -muu -ni, nyibli 'bu yi 'a -ti 'lu -mo le ni -hie, 'a huannu, no -di [nu le 'lila -ni. -Tebli a pepe, -e ni 'li yako 'kwli, e di -hɔn -ta' le. 27 'Ti ni -do a 'mu 'yri, 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'ki u di 'u 'mu 'yee -ni. 'N ko [bu di, 'ki 'li 'na 'kɩkɩnɩnɩ a pepe 'kwli, ko 'ki 'li 'na -ti a 'yi'ubua 'kwli. 'Bu mo, 'ni yi ni di, 'ki 'n di 'li 'nunmɩ 'nyi ni. 28 'Ti -mu' -ko 'yri -tebli a 'mu, e di -wlu [tu, ba 'hru 'li le, e ko, ba -ha 'li 'lu -wlu, -e nu [o, -nyrɔwo, Nyɔsua di 'u 'a mu [gblee -ni, e 'mɛe yre.»

-Yusu -hve□ε ni, ti -mv' -kɔ 'yri Nyɨsua di 'v nyibli win kɨ -kɔɔ -ni pɛpɛ, nyibli bu yi 'a ti a 'mv

(Matie 24.32-35; Maki 13.28-31)

²⁹ -Yusu bu pu 'kɨ lɛ, -ɛ -bɨ ɛ pu □nu 'ledu -bɨ yɨ, ɛ wen: «Ba 'ye tugbe -mv', v dɛɛ figietu, kɔ ti -bɨ. ³⁰ 'Bu mɔ, 'ba yɨ □nu nɨ 'ye, 'bu yɨ hawi yrayɨ nɨ pɨ, -ɛ -bɨ a yi□e ni, -ɛ mɔ, -ci-nyrɛ 'mʉɛ yrɛ. ³¹ -Tɛbli a pɛpɛ -bu, -kɔtɨ 'n hla wen, 'bu yɨ 'lu -mɔ nɨ mi, -ɛ -bɨ ba kɔ 'a yiyie, -ɛ mɔ, ti -mv' -kɔ 'yri Nyɨsua di 'v nyibli win kɨ -kɔɔ -ni pɛpɛ, ɛ 'mʉɛ yrɛ. ³² 'N yɨ 'a mv 'nɨ -lee -nɨ, -ɛ mɔ, nyibli -bu, -v nɨ 'kɔɔ, v 'yɨ 'h□ɨ 'lɨ -wɛ, bu 'ku, -tɛbli a pɛpɛ a 'mv, ɛ 'mv 'v nyre. ³³ Yako kɔ -tutu 'hʉɛn-, v di bu 'nɨ -wɛ, kɛɛ, 'na win 'yɨ 'h□ɨ 'lɨ -wɛ, bu -wɛ bu, 'kɔɔ -mɔ 'kɔɔ.»

Ba ni 'v -pleele'

³⁴ -ɛ -bɨ kɛ- -Yusu pɨ de, ɛ wen: «Ba □tu 'aan dɔɔnu 'yie, 'aan 'lulɛ-hihie 'nɨ 'nɨ 'lɨ lɛ'mimle nɨ -dɔ 'kwli, kɔ, a 'nɨ 'naa 'lɨ nɔ dɨaki, kɔ, a 'nɨ 'hritie 'lɨ -nɨ, 'kɨ 'v -tɛbli -mv', nyiblo blɛɛ yɨ bu kɔ a -ta', -kɔtɨ -tɛbli a pɛpɛ a 'mv, v ni□e nɨ, 'aan 'lulɛ-hihie 'ɛ yɨ 'yɨ lɛ -bibɨ -nɨ. 'Ba yɨ -tɛbli a 'mv nɨ ni, -ɛ -bɨ -nyrɔwɔ, 'n di ya, ɛ di 'a mv bu 'nɨ □hu, ³⁵ □wɨ yɨ, -tɛ cro ni, 'ɛ kwɛ mʉma. -Nyrɔwɔ a 'mv, ɛ kɔ bu yɛɛ 'v nyibli a pɛpɛ bu, -v nɨ 'nɛ- -tutu kɨ. ³⁶ Ba nɨ 'v -pleele', a 'nɨ 'nɛmee 'lɨ, ba 'cibi 'v Nyɨsua a dɨda, -ɛ di□e nu, -tɛbli a pɛpɛ a 'mv, -ɛ di di, a 'mv 'h□ɨ 'kwli □tɔɔ 'bɛɛ -nɨ, 'tɨ- 'bu mɔ, 'mɔ -bu, -ɛ mɔ, -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'nɨ yɨ 'lɨ nɨ di, a 'nɨ □ha huannu pie.» Kɛ- -Yusu pɨ nyibli yɨ.

³⁷ -Nyrɛ', 'kɨ -Yusu tʉɛ 'lɨ Nyɨsua a 'kagbau bu. 'Tɔ 'bu -wɔn, -ɛ -bɨ ɛ □tɨ 'dɔɔ, 'ɛ mi 'lɨ olifieti a dʉgba 'lu pɛɛ mɔ. ³⁸ -Nyrɛ 'bu -nyɛ, -ɛ -bɨ nyibli a pɛpɛ yɨ -wɛ ti kɨ, 'kɨ 'lɨ Nyɨsua a 'kagbau bu, v 'mv 'a win 'wɨn.

22

-Tɛ -Juukvɛ* a nyibli gbagbɨ -hve bu 'la la -Yusu (Matie 26.1-5; Maki 14.1-2; Saan 11.45-53)

¹ -Tɛ dɛ a 'mv, ɛ -hi, -ɛ -bɨ -Juukvɛ a lɛ'mimle gbagbu mi 'v nyre mɔ. Lɛ'mimle a 'mv, 'a 'nyre mɔ Pakɨ. Pakɨ a 'mv a ti 'yri, 'fɔɔɔv -mv', -ɛ kɔ -mɔ v 'ye nɨ pu 'lɨ 'yaadɛ, ɛ nɔ- v yɨ di. -Tɛ -nyrɔwɔɔv a 'mv, ɛ yɨ yrɛ nɨ 'mʉɛ, ² -ɛ -bɨ Nyɨsua a -cɔhlɔnpinyu* gbagbɨ kɔ tetetɔɔnyu 'hʉɛn-, v □mʉɛ -Yusu a 'lɨla lɛ. Kɛɛ, v yɨ pie nyibli a huannu. ɛ nɔ- nu□o, 'v □mʉɛ □tɔ lɛ, -tɛ -mv', v di 'a 'lɨla nu.

Judia -hve bu pu la -Yusu -Juukvɛ a naanyu -ji'*

(Matie 26.14-16; Maki 14.10-11)

³ 'Kɨ 'lɨ -Yusu a -nagbopu* nɨ -pu □tu 'v 'hʉɛn -mv' 'nyɨ, ɛ kɔ -nagbopi -bɨ. 'A 'nyre mɔ Judia. 'A kibɔhlanyre mɔ Yisikalio. ɛ nɔ- 'kuo -hɔɨn* a nyiblo gbagbu Satan, ɛ bi 'v ke'. ⁴ Judia a 'mv, ɛ nɔ- 'du ye', 'ɛ mu 'lɨ -cɔhlɔnpinyu* gbagbɨ -mɔ, kɔ Nyɨsua a 'kagbau a 'yie□tunyɨ gbagbɨ 'hʉɛn-, 'ɛ mu □nu lee mɔ, -tɛ ɛ di □nu -Yusu a -jɨ'pɔpɔv nu. ⁵ -Tɛ v pɔpɔ 'h□ɨ lɛ, -ɛ -bɨ 'waa plɔ ble nɨ. 'A -tɨ, v pu 'h□ɨ nɨ, 'kɨ bu -nyɨ□e 'wliye, 'bu mɔ, -tɛbli a pɛpɛ a 'mv, 'bu kɔ bu mu 'lu -mɔ. ⁶ -ɛ -bɨ Judia wen nɨ. ɛ nu□o nɨ, kʉɛ 'v ti a 'mv 'yie bu, 'ɛ □mʉɛ □tɔ lɛ, -tɛ -mv', ɛ di -Yusu nyibli a 'mv 'a -jɨ'pɔpɔv nu, 'kɨ nyibli 'ye nɨ di 'v□v □dedede 'hʉɨ nɨ yɨ.

-Tɛ -Yusu pu la Pakɨ a diidɛ a □tɔ

(Matie 26.17-25; Maki 14.12-21; Saan 13.21-30)

⁷ Lɛ'mimle -mv', -ɛ mɔ Pakɨ a yɨ-he-nyrɔwɔ 'kwli, 'kɨ v yɨ 'v 'fɔɔɔv -mv', -ɛ kɔ -mɔ v 'ye nɨ pu 'lɨ 'yaadɛ -dii -nɨ, 'v lɛɛ 'v 'blayonu lɛ -wɛ, 'kɨ 'v didide gbagbu a 'mv 'a -ta'. -Tɛ -nyrɔwɔ a 'mv, ɛ nyre

'u, ⁸ -ε -bι -Yusu yι Pielh kō Saan 'huen- 'nι -lee -nι, ε wen: «Ba mu Paki a diide -mō -wε.» ⁹ -ε -bι υ 'beti□e nι: «-Bι' -hve -ba pii didide a 'mυ yι 'h?» ¹⁰ -ε -bι ε □tu □nυ □wōn: «Ba pυ 'υ nva bu: Ba mu 'h Jrusredιo 'kwli. A kō nyubehian □dυ 'huen-, a di 'nι □ηmee -nι. Nyiblo a 'mυ, ε 'ble 'nuya. Ε nō-ba kve □wien. 'Kayu -kō bu ε di 'h pa, 'kι ba pa 'hι. ¹¹ Ba lee 'kayu a 'mυ, 'a kukonyo, ke- ba pu: -Aan toonyo yι -mυ 'nι 'beti -nι, -gblo a 'dι -bι -kō 'kwli, ε kō 'a -nagbopu* 'huen-, υ di 'hι Paki a diide 'hι -dii -nι 'hι?» ¹² -ε -bι -Yusu wen 'nι de: «E di tōō ne 'a mυ -gblo gbagbu, 'kι 'hι 'a yō'kayu a 'mυ, 'a yι-he-gbō yra. 'Kι 'kayu a -tebli a pepe □cεε 'hι. 'Kι ba pii 'hι diide a 'mυ.» ¹³ -Te υ nyre 'hι, -ε -bι ε mō □han-tι, -te -Yusu nu wen 'a hihla, ke- υ nu 'υ -tebli a 'mυ, 'a buyεεε, 'υ bi 'υ, 'υ pi Paki a diide a 'mυ. -Te υ -wε 'a pipie -mō, -ε -bι υ -mε kle.

Kukonyo -Yusu a le'boodiide
 (Matie 26.26-30; Makι 14.22-26;
 1 Koletι 11.23-25)

¹⁴ -Winse, -te dediti nyre 'υ, -ε -bι -Yusu kō 'a -nagbopu* 'huen-, υ 'kukue ε, υ 'mυ de di. ¹⁵ Ke- ε pι □nυ yι, ε wen: «'Na □wlv □mυε mō□o ε dιaktι, 'kι a kō 'mυ 'huen-ba di Paki a diide -bu, 'ti-ε 'mυ 'na □hιven'yeti kι ye. ¹⁶ Keε, 'n yι 'kι 'a mυ 'nι -lee -nι: 'N 'yι 'hι□ι 'hι -we, □bυ di Paki a diide de, ε 'mυ ti -mυ' kι ye, -ε kō 'yri Nyisva di -huan 'υ 'a dakō a wōwa -mō -wε, 'kι 'hι 'a 'klo yrayrv -mυ' 'kwli.» ¹⁷ Bυ pυ 'kι ε, -ε -bι ε 'du -wiin-ηanυ ye', 'ε -nyi Nyisva 'wio, ε wen: «Ba klo bu, ba -hie□e. ¹⁸ 'N yι 'a mυ 'nι -lee -nι, -ε mō, kve ke 'kι mō bu, 'n 'yι 'hι□ι 'hι -wε, □bυ 'na 'kι nōdυ -bu de, ε 'mυ□υ gba -gbagba, ε 'mυ ti -mυ' kι ye, -ε kō 'yri Nyisva di 'a dakō a wōwa -mō -wε.» ¹⁹ 'ε 'du 'floo ye', 'ε -nyi Nyisva 'wio, 'ε 'be□e □tιo ε, 'ε -nyi□e 'a -nagbopυ, ε wen: «'Floo -bu, ε nō- mō 'na 'hυι, 'n di -ha, 'kι

'υ 'aan -ta'. Kve ke 'kι mō bu, 'floo a □tιole'bede a 'mυ, kō 'a didie a 'mυ 'huen-, ε nō- ba gba 'lu -mō, -ε di□e nu, a 'mυ 'na -tι 'lu -mō ε -hie, 'a -ne ti.» ²⁰ -Te υ -wε de ε, -ε -bι ε 'du -wiin-ηanυ ye', 'ε -nyi Nyisva 'wio, 'ε -nyi□e 'a -nagbopυ, 'kι bu -hie□e, ε wen: «-Wiin -bu, ε □hen 'nyre Nyisva a 'yri yrayri a □tutuo. Nyisva a 'mυ, ε di nu 'na -hlv, ε 'mυ 'yri yrayri a 'mυ □tu, ε kō 'a mυ 'huen-. 'Na -hlv a 'mυ, 'n di□e bu 'nι 'wla, 'kι 'υ 'aan -ta'.»

²¹ -ε -bι ke- ε pι de: «Ba pυ 'υ nva bu -tεε: Nyiblo □dυ nι mō dedi-tuo -bu kι. Nō- di 'mυ 'na yraanyibli -jι' pυ, -υ =mυε 'na 'hla ε. ²² 'E mō -tεε, 'mō -bu, -ε mō -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n kō □bυ 'kυ, □wι yι, -te Nyisva nu 'a -hvhva. Keε, 'jrv 'kι 'υ nyiblo -mυ' -mō, -ε di 'mυ 'na yraanyibli -jι' pυ.» ²³ -Te -Yusu -yre, -ε -bι 'a -nagbopυ -tua 'a le'betile, υ wen: «Nyiblo a 'dι -bι, -ε nι 'ne- a mυ 'nyι, -ε di□e 'a yraanyibli -jι' pυ 'hι?»

-Yusu tve ne 'a -nagbopu nι, -te nyiblo gbagbu a 'klo kō bu nι 'mυ*

²⁴ -Te de a 'mυ, ε -hι, -ε -bι 'a -nagbopυ -tua le'betile, 'kι 'hι gble a pypυυ 'kwli, υ wen: «Nyiblo a 'dι -bι, 'kι 'ne- -a mυ 'nyι, υ di ε pυ, -ε nι 'υ 'a 'bio 'lu yι 'hι?» ²⁵ Bυ nι 'hι -tι a 'mυ, 'a hihla 'kwli, -ε -bι -Yusu lee □nυ nι, ε wen: «'Kι 'ne- 'klo -bu kι, 'kιnpυ kō bodιopυ 'huen-, υ tve □ne 'waa nyibli yι, -ε mō, υ nι 'kι kι, 'ti- 'υ -hve□e, 'kι 'waa nyibli a 'mυ, bu hla□a, -ε mō, 'waa naanyυ nι □nυ □haan-tebli 'yι □hlōn ε. ²⁶ Keε, 'a mυ -mō -bι, 'aan de 'yι yι -bleε -nι, bu nι 'mυ ε. Nyiblo -mυ', -ε mō nyiblo gbagbu, ε bleε yι, bu mō 'aan lelenyo, 'ti-nyiblo -mυ', -ε kōō ne 'a mυ win kι, ε bleε yι, bu 'wι nyiblo -bu yι, -ε =tui 'υ 'a 'bio 'υ. ²⁷ □Bυ pυυ □ne de yι: Nyiblo -mυ', -ε nι 'υ dediHu kι, ε kō nyiblo -bι -mυ', -ε mō lelenyo, -ε yι didi-tebli -hie, 'kι 'hι υ nι 'huen a 'mυ 'nyι, nyiblo a 'dι -bι -nι 'υ 'a

'bɪhtan 'lu yɪ 'lɪ? □Bɪ ɛ 'yɪ nyiblo -mʊ', -ɛ nɪ 'v dɛdihu kɪ 'pa-? Kɛɛ, ɛ-ti 'mʊ, 'kɪ 'lɪ -tonyibli 'nyɪ. Kɛɛ, 'mɔ -bɪ, 'kɪ 'nɛ- 'a mʊ 'nyɪ, 'n 'wɪ- lɛlɛnyɔ yɪ.

28 -Tɛ v yɪ 'v 'mʊ lɛ nɪ □tɛɛ nɪ, a 'yɪ 'v 'mʊ bʊ -hie, kɛɛ, a 'cibi 'v 'mʊ 'hʊɪ. 29 ɛ nɔ- nu□o, 'nɪ yɪ 'a mʊ -lee -nɪ, -ɛ mɔ, ti -mʊ' -kɔ 'yɪ 'n di 'v nyibli win kɪ -kɔɔ -nɪ, 'n di -nyɪ 'a mʊ 'kɪ, a kɔ 'mʊ 'hʊɛn-, -a 'mʊ -kʊan a 'mʊ nu, □wɪ yɪ, -tɛ 'na 'Baɪ Nyɪsʋa -nu, 'ɛ -nyɪ 'mʊ 'kɪ, 'kɪ ɛ kɔ 'mʊ 'hʊɛn-, -ba kɔɔ nyibli win kɪ. 30 Ti 'a 'mʊ, 'bʊ nyre 'v, a kɔ 'mʊ 'hʊɛn-, 'kɪ -a di 'v -tɛ nɪ -do dɛ -dii -nɪ. 'Kɪ a di 'v -batipɔgbatɪ kɪ blɛ nɪ, a 'mʊ Yɪsɾækyɛ a □tugbi nɪ -pu □tu 'v 'hʊɛn -mʊ' -bati lɛ -pʊv -nɪ.»

-Yusu lee la Piɛɪ nɪ, -ɛ mɔ, Piɛɪ a 'mʊ, ɛ di□ɛ 'nɪ hɪa, -ɛ mɔ, ɛ 'yɪ□ɪ -yɪ

(Matie 26.31-35; Makɪ 14.27-31; Saan 13.36-38)

31 -Yusu, nɔ- yɪ 'lɪ Simɔ Piɛɪ -mɔ -hlee -nɪ, ɛ wɛn: «Simɔ o, pʊ 'mʊ nʋa yɪ bʊ. Satan, -ɛ mɔ 'kuo -hʊɪn* a nyiblo gbagbʊ, nɔ- hʋa Nyɪsʋa 'kɪ, 'kɪ bʊ □tɛɛ 'v -mʊ lɛ, □wɪ yɪ, -tɛ nʊgba nɪ, 'bʊ □hlon -kʊbʊ lɛ, 'ɛ -hɛ 'lɪ 'a 'tʊtʊui 'lɪ, □haan-kʊbʊ 'ɛ yɪ 'lɪ -ŋmahɛn 'kwɪ hie. 32 Kɛɛ, 'mɔ -bʊ, 'n nyaa Nyɪsʋa lɛ, 'kɪ 'v -na -ta', 'kɪ -bʊ 'cibi 'v 'na □wɪ a yɪkuɔlɛ. Ti -mʊ' -kɔ 'yɪ -di□ɛ yɪ, -ɛ mɔ, -nu yɪnyɛdɛ, -ɛ -bɪ -bʊ -nyɪ -na 'dɪayɪv 'kɪ, 'kɪ bʊ kuo 'mʊ □wɪv yɪ.»

33 -ɛ -bɪ kɛ- Simɔ pɪ□ɪ yɪ: «Kʊkɔnyɔ, 'bʊ mɔ, 'bʊ pʊ -mʊ □jɪ', 'n di□ɛ 'nɪ -hʋa, bʊ pʊ 'mʊ □jɪ' -wɛ. 'Bʊ mɔ, 'bʊ 'la -mʊ, 'na mumu, 'n di□ɛ ɛ nɪ -hʋa, bʊ 'la 'mʊ -wɛ.» 34 -ɛ -bɪ kɛ- -Yusu pɪ□ɪ yɪ, ɛ wɛn: «Piɛɪ, 'n yɪ -mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -ɛ mɔ, 'kɪ 'lɪ 'tɔɪwɔɔ nɪ -do -bʊ 'kwɪ, 'tɪ- hape 'mʊ -nyre da, -di nu 'na -mɔ-gaawɪ nɪ ta, -ɛ mɔ, □yɪ 'mʊ -yɪ.»

-Yusu lee la 'a -nagbopʊ* nɪ, 'kɪ bʊ -wɛ -mɔ, -ɛ di□ɛ nu, v 'mʊ -wɔn

35 -ɛ -bɪ kɛ- -Yusu pɪ □nʊ yɪ de, ɛ wɛn: «'N lee la 'a mʊ nɪ, 'kɪ ba na la 'dʊ kɛ, ba pʊ la 'na □haantitɛ nyibli, 'nɪ lee la 'a mʊ, -ɛ mɔ, 'ba yɪ la nɪ mi, a 'nɪ 'gbaa la 'lɪ 'wɪyɛ, kɔ bɔ, kɔ 'suɪn 'hʊɛn-. -Tɛ a 'yɪ la -tɛblɪ a 'mʊ -gba, □bɪ dɛ nɪ 'v, a 'yɪ la -kɔ, a -hʋa la?» -ɛ -bɪ v wɛn: «'Uʋn-, ɛ 'yɪ la dɛ □dʊ -kɔ, -a 'yɪ la -kɔ, -a -hʋa la.» 36 -ɛ -bɪ kɛ- ɛ pɪ de: «Kɛɛ, -tɛ ti nɛ -bʊ, ɛ 'yɪ 'mʊ lɛ -nɪ. Nyiblo 'bʊ kɔ 'wɪyɛ, 'bʊ kɔ bɔ, bʊ gba□a. Kɔ, nyiblo 'bʊ 'yɪ 'plɪn -kɔ, bʊ plo 'a dɔnʊ a wɪlawɪ -bɪ, ɛ 'mʊ 'plɪn -tɔ. 37 ɛ mɔ □han-tɪ □nɔ, 'n yɪ a 'mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -tɪ -mʊ', v 'cɪɪ la, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʋacɪɛn 'kwɪ, ɛ kɔ bʊ mu 'lu -mɔ, 'kɪ 'v 'mʊ kɪ. -Tɪ a 'mʊ, ɛ nɔ- -bʊ: 'Kɪ v -hree 'lɪ□ɪ -balʊnyibli 'nyɪ. ɛ mɔ □han-tɪ □nɔ, -tɪ a 'mʊ v, 'cɪɪ la, 'kɪ 'v 'mʊ kɪ, ɛ 'tɪɛ nyre 'v nɪ.» 38 -ɛ -bɪ v wɛn: «Kʊkɔnyɔ, 'yɛ kɛ, -a kɔ 'plɛn nɪ 'hʊɛn.» -ɛ -bɪ ɛ wɛn: «ɛ nu -tɛɛ.»

-Tɛ -Yusu dɛ la Nyɪsʋa, 'kɪ 'lɪ olɪfietɪ a dʊgba 'lu

(Matie 26.36-46; Makɪ 14.32-42)

39 -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ -Yusu kɔ 'a -nagbopʊ* 'hʊɛn-, v □tɪ 'dɔ, 'v mu 'lɪ dʊgba -mʊ', -ɛ kɔ 'lu olɪfietɪ nɪ 'lɪ. 'Kɪ 'lɪ dʊgba a 'mʊ 'lu, 'kɪ -Yusu 'cibi 'lɪ. 40 -Tɛ v nyre 'lɪ -tuo a 'mʊ kɪ, -ɛ -bɪ kɛ- -Yusu pɪ: «Ba da Nyɪsʋa, -ɛ di□ɛ nu, 'kuo -hʊɪn* a nyiblo gbagbʊ 'bʊ yɪ 'v 'a mʊ lɛ nɪ □tɛɛ -nɪ, a 'nɪ □ha dɛ 'kuku nu.» 41 Bʊ pʊ 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ ɛ -hɔn 'v □nʊ 'hʊɪ, 'ɛ 'yɪyɪ 'v yɛ' bʊ dɛ gbe. -ɛ -bɪ ɛ 'gbla kwɪ, 'ɛ -tʋa Nyɪsʋa a dɪda, 42 ɛ wɛn: «'Na 'Baɪ, 'bʊ mɔ, □nɪ yɪ□ɪ nɪ -hʋɛ, hlɔɔ 'mʊ □hʊɛn -bʊ -mɔ lɛ, 'n kɔ □bʊ 'yɛ. Kɛɛ, bʊ mɔ -na kɪwɛɛnɛ, ɛ 'nɪ 'mɔɔ 'lɪ 'na kɪwɛɛnɛ.»

[43 Bʊ nɪ 'kɪ 'v bʊ, -ɛ -bɪ Nyɪsʋa a lɛlɛnyɔ 'hɪɪ □nɛ yɪ, 'ɛ di□ɛ 'kɪ -nyɪ mɔ. 44 -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ hʋannʊ bɪ 'lɪ□ɪ 'kwɪ, ɛ nɔ- mɔ, bʊ □tu 'v 'kɪ, bʊ da Nyɪsʋa dɛ. -Hihɪu -bʊ, -ɛ -hʊɛn 'lɪ□ɪ 'hʊɪ,

ε 'wt- -hlv a tapvt yt.] 45 -Τε ε da 'kɪ Nyɪsva, -ε -bɪ ε 'du ye', 'ε mu 'lɪ 'a -nagbopv 'hvt. -Τε ε nyre 'v [nv 'hvt, v yt 'nɪ nɪme, 'kla-wliye'yɪya a -tɪ. 46 -Ε -bɪ kε- ε pɪ 'kɪ [nv yt: «Δε kɔ nɪmena a yt nɪme 'lɪ? Ba 'du ye', ba da Nyɪsva, -ε dɪe nu, 'kuo -hvtɪn a nyiblo gbagbv, 'bv yt 'v 'a mv lε nɪ tεε -nɪ, a 'nɪ ha dε 'kuku nu.»

-Τε -Juukve a nyibli gbagbi nu la -Yusu a kuklo*
 (Matie 26.47-56; Makɪ 14.43-50; Saan 18.3-11)

47 Win nɪ 'lɪ -Yusu wlon, -ε -bɪ nyibli -hvɔhvɪ waan 'lɪ nɪ. Judɪa, -ε mɔ -Yusu a -nagbopv* nɪ -pu [tv 'v 'hven a nyiblo -bɪ, ε nɔ- pɪ nyibli a 'mv ye', 'ε [tɪkrε 'v -Yusu 'hvt bv, 'ε wleε [nε. 48 -Ε -bɪ kε- -Yusu pɪt yt: «Judɪa, [bv 'kɪ 'lɪ 'na 'wleεε 'kwli, 'kɪ -hve -bv naa 'lɪ, -bv pɪ 'mv 'na yraanyibli -jɪ', mɔ -bv, -ε mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo?» 49 -Τε -Yusu a -nagbopv yru dε a 'mv, -ε mɪ 'v nyre mɔ, -ε -bɪ v 'beti -Yusu nɪ, v wen: «Kukonyɔ, [bv -ba nu 'plɪn, -ba -wɔn [nv -mɔ?» 50 'Kɪ Nyɪsva a -cɔhlnpinyv* a nyiblo gbagbv a -kvannunyo nɪ 'v -tuo a 'mv kɪ. -Ε -bɪ -Yusu a -nagbopi -bɪ nu 'a 'plɪn, 'ε 'be 'v -kvannunyo a 'mv, 'a diidεnva. 51 -Ε -bɪ -Yusu wen: «Ε -wε -mɔ», 'ε -hɪn nyɪbeyu a 'mv a nva lε, 'ε nuo, 'ε -wε.

52 -Τε ε [tv 'v nva a 'mv 'a -ta', -ε -bɪ ε [hɪan -mɔ, 'ε yt 'lɪ Nyɪsva a -cɔhlnpinyv gbagbi -mɔ -hlee -nɪ, kɔ Nyɪsva a 'kagbau a 'yie[tunyv gbagbi, kɔ -Juukve a 'hlv a nyibli, -v dɪe kɔ mɔ 'hven-. Kε- ε pɪ: «Ta-wɔn-teblɪ kɔ ti 'hven-, ε nɔ- a -ya, 'a dɪ 'mv kɔ mɔ, -tε v nɪ -balunyo a kuklo. 53 'Tɪ-, 'a -nε ti, 'kɪ a kɔ 'mv 'hven-, -a nɪ la 'lɪ Nyɪsva a 'kagbau bv, 'kɪ a 'yt 'lɪ na kuklo lε [mvɔ -nɪ. Kεε, ti -mv', Nyɪsva -nyɪ 'a mv, a kɔ 'kuo -hvtɪn* a nyiblo gbagbv 'hven-, -ε mɔ halo 'nyɪ a nyiblo gbagbv, ti a 'mv, ε nɔ-

nyre 'v. Ε nɔ- nuo, 'a kɔ 'kɪ, 'kɪ ba nu 'aan -kvan.»

Pielɪ wen 'nɪ, ε yt la -Yusu -yi
 (Matie 26.57-58,69-75; Makɪ 14.53-54,66-72; Saan 18.12-18,25-27)

54 -Τε -Yusu -wε win a pɪpɪv -mɔ, -ε -bɪ v kɔo nɪ, 'v gbε 'lɪ [tɪ -cɔhlnpinyv* a nyiblo gbagbv a 'kayu bv. Pielɪ -mɔ -bɪ, ε yt kve -Yusu [wɪn, 'kɪ 'lɪ -mɔhlole 'kwli, 'ε -hε 'lɪ 'waa [pɪ lε. 55 'Kɪ 'v -patv', 'kɪ v 'tie 'v nagba, 'v [glaa 'lɪ lε. Nyibli -mv', -v =glaa 'lɪ nagba a 'mv lε, v nɔ- kɔ 'nyɪ Pielɪ nɪ 'lɪ bv. 56 'Kɪ v nɪ 'kɪ 'v bv, -ε -bɪ -kvannunvɔba -bɪ 'ye [e nɪ, 'ε -hɪv [nε 'yie lε, ε wen: «Nyiblo -bv, ε mɔ -Yusu a -nagbopi* [nɔ -wε.» 57 Kεε, -ε -bɪ Pielɪ -ga nɪ, ε wen: «Nvɔba o, 'n 'yt [tɪ -yi mɔ.»

58 -Τε ε -hɪ, -ε -bɪ nyɪbeyu -bɪ 'ye Pielɪ nɪ. Kε- ε pɪ, 'ε yt [tɪ -lee -nɪ: «-Mɔ -bv, 'kɪ -nɪ 'lɪ 'a nyibli a 'mv 'nyɪ.» -Ε -bɪ ε wen: «Nyɪbeyu o, ε 'yt 'mɔ 'pa-»

59 -Haawɔ nɪ -do bv -hɪ, -ε -bɪ nyɪbehtan -bɪ nɪ 'v. Kε- ε pɪt yt, 'kɪ 'lɪ win 'yaklɪ 'kwli: «[Han-tɪ [nɔ, nyiblo -bv, ε mɔ -Yusu a -nagbopi -bɪ [nɔ -wε, -kɔtɪ v nɪ 'hven a 'mv, v mɔ Galilekve [nɔ.» 60 -Ε -bɪ kε- Pielɪ pɪ nyɪbehtan a 'mv yt: «Nyɪbeyu o, -tɪ -bv, -hle, 'nɪ -yruo [tɪ lε.» Bv nɪ 'lɪ win a pɪpɪv 'kwli, -ε -bɪ hape da -nyre nɪ. 61 Hape bv da 'kɪ -nyre, -ε -bɪ Kukonyɔ -Yusu [hɪan -mɔ, 'ε -tva Pielɪ a 'yie. Tɪ nɪ -do a tɪ 'yri, -ε -bɪ -tɪ -mv', Kukonyɔ lee wen [ε, -ε mɔ: «'Tɪ- hape 'mv kε -nyre da, -dɪ nu kε 'na -mɔ-gaawɪ nɪ ta, [mv lε pɪ, [yt 'mv -yi.» -ε -bɪ -tɪ a 'mv, ε bɪ 'lɪ [tɪ 'kwli. 62 -Τε ε bɪ 'lɪ [tɪ 'kwli, -ε -bɪ ε 'hɪ 'lɪ -yaa 'kwli nɪ, 'ε -tva wuwe, 'kla-wliye'yɪya a -tɪ.

-Τε -Yusu a 'yie[tunyv nu la 'a bibie, kɔ, v nu la 'a 'yri-hɪɪa
 (Matie 26.67-68; Makɪ 14.65)

63-64 Nyibli -mu', -u =tui -Yusu 'yie, v 'cɛɛ □nɛ ni, 'v mva nɛ 'a 'yii klɛ, 'ti-, 'v yɪ□tɪ bi. U ni 'li 'a bibie 'kwli, -ɛ -bɪ v yɪ□tɪ lɛ 'nɪ 'beti -nɪ, v wɛn: «Nyɪsɪva a winwlɔn-hanyɔ o, lee nɛ -a mu, nyiblo a 'dɪ -bɪ -hɛn -mu dɛ 'li?» 65 'Tɪ- v 'mɪ -yɛ mɔ mu, -ɛ -bɪ v -ha□a 'yri lɛ dɪaktɪ.

-Tɛ -Juukvɛ* a nyibli gbagbi pɔv la -Yusu -bati lɛ

(Matie 26.59-66; Makɪ 14.55-64; Saan 18.19-24)

66 -Tɛ -nyɛ -nyɛ, -ɛ -bɪ -Juukvɛ a naanyɔ, kɔ Nyɪsɪva a -cɔhlɔnpinyu* gbagbi, kɔ tetetɔonyɔ 'hɛn-, nu- 'kukue lɛ, 'kɪ 'v -Yusu a -bati a lɛpɔvle a -ta'. -ɛ -bɪ v lee nyibli -mu', -v yɪ la □nu -hɛɛ -nɪ ni, 'kɪ bu ya 'li -Yusu 'waa -gholugbo gbagbu yɪ. 67 -Tɛ v ya □nu□v yɪ, -ɛ -bɪ v 'beti□e ni, v wɛn: «□Bɪ -mɔ mɔ Wanyɔ □mu, Nyɪsɪva pɔ la lɛ, ɛ di la ya, 'kɪ 'v 'a dakɔ a wɔwa a -ta'? 'Bu mɔ -mɔ, lee nɛ -a mu.» -ɛ -bɪ kɛ- ɛ pɪ □nu yɪ: «'Bu mɔ, 'nɪ pɔ lɛ: Iin, 'mɔ □nɔ, a 'nɪ -pɔ□v lɪ□tɪ □haan-tɪ ni. 68 ɛ mɔ, 'bu mɔ, 'nɪ 'beti 'a mu -wɛ, a 'yɪ 'li□tɪ 'li -wɛ, ba -hɪhɪa 'mu klɛ. 69 Kɛɛ, kɔɛ kɛ 'kɪ mɔ bu, 'mɔ -bu, -ɛ mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'kɪ 'n di 'v 'Klɪkɪnɪnyɪsɪva a diidekɪbɪa kɪ bu ni.» 70 -ɛ -bɪ 'waa pepe, v wɛn: «□Bɪ -mɔ Nyɪsɪva a 'Yɪ □nɔ?» -ɛ -bɪ ɛ □tu □nu □wɔn, ɛ wɛn: «ɛ mɔ □han-tɪ, 'mɔ □nɔ.» 71 -ɛ -bɪ v wɛn: «-A 'nɪ -hɔa□a 'kɪ -hɛhɪnyibli □dɪ de. -Aan □gbɛv, a 'wɪn 'a wlɔn bu a win ni. (-Tɛ ɛ pɔ lɛ, -ɛ mɔ, ɛ mɔ Nyɪsɪva a 'Yɪ □nɔ, ɛ mɔ Nyɪsɪva a -tɪ a lɛ-hɛɛ lɛ □nɔ. 'A -tɪ 'kɪ o, ɛ kɔ bu 'kɪ.)»

23

-Tɛ v gba la 'li -Yusu Pilatɪ -mɔ, -ɛ mɔ Romakvɛ a -gɔlvnɔma

(Matie 27.1-2,11-14; Makɪ 15.1-5; Saan 18.28-38)

1 Bu -yɛ 'kɪ, -ɛ -bɪ v 'du ye', 'v gba 'li□tɪ Romakvɛ a -gɔlvnɔma -mɔ. 'A 'nyɛ mɔ Pilatɪ. (Romakvɛ,

nu- kɔɔ -Juukvɛ* win kɪ. -Juukvɛ 'yɪ 'li□tɪ 'li -wɛ, bu 'la nyiblo 'bu mɔ, Romakvɛ 'bu 'yɪ -wɛn. ɛ nɔ- kɔ -tɪ, -Juukvɛ 'v gba 'li -Yusu Pilatɪ -mɔ.) 2 'v -tɪa 'a -tɪ a yɛɛ lɛ, v wɛn: «-A 'nɛɛ nyiblo -bu 'yie kɪ bu. ɛ nɔ- -wɛn -a mu yɪ, 'kɪ 'nɛ- -aan 'blugba 'kwli, 'ɛ yɪ nyibli -lee -nɪ, -ɛ mɔ, v 'nɪ 'pɛɛ 'li 'blɔwli -mu', Romakvɛ a 'kɪun gbagbu pɔ lɛ, -ba 'pɛɛ -nɪ. 'Ya 'v 'lu de, ɛ wɛn, ɛ nɔ- mɔ Wanyɔ -mu', Nyɪsɪva pɔ la lɛ, ɛ di la -a mu yɪ ya, ɛ □hɛn 'nyɛ, -ɛ mɔ, ɛ mɔ bodɔɔ -bɪ □nɔ -wɛ.» 3 -ɛ -bɪ Pilatɪ yɪ□tɪ 'nɪ 'beti -nɪ, ɛ wɛn: «□Bɪ -mɔ mɔ -Juukvɛ a bodɔɔ?» -ɛ -bɪ kɛ- -Yusu -pɔ: «Iin, 'mɔ □nɔ.» 4 -ɛ -bɪ Pilatɪ -tɪa 'li Nyɪsɪva a -cɔhlɔnpinyu* gbagbi kɔ nyibli -hɔhɔvɪ -mu' 'hɛn-, 'waa -mɔhleele, ɛ wɛn: «Nyiblo -bu, dɛ -huan bu di nu, 'nɪ 'yɛ□e lɪ□tɪ.» 5 Kɛɛ, v 'yɪ Pilatɪ kɪ -wɛn, 'v -tɪa 'li win a 'yaalɛ, v wɛn: «Nyiblo -bu, 'a tɔɔwin □gbugblo 'blugba a pepe ni, kɔɛ 'li Galileblugba 'kwli bu, -bu nyɛ 'nɛ- Jrusɛdɔɔ 'kwli.»

-Tɛ v gba 'li -Yusu 'kɪun Helɔdɪ -mɔ

6 -Tɛ Pilatɪ 'wɪn 'waa win a 'mu, -ɛ -bɪ ɛ yɪ 'nɪ 'beti -nɪ, ɛ wɛn: «□Bɪ nyiblo -bu, ɛ mɔ Galilekɔyɪ □nɔ?» 7 -ɛ -bɪ v wɛn: «Iin.»

'A -tɪ 'kɪ o, 'kɪun -bu, -ɛ mɔ Helɔdɪ, nɔ- kɔɔ Galileblugba win kɪ. -Tɛ Pilatɪ 'wɪn 'kɪ, -ɛ mɔ 'kɪ -Yusu -hɔn 'li Galileblugba a 'mu 'kwli, -ɛ -bɪ ɛ lee nɛ 'a nyibli ni, 'kɪ bu gba 'li□tɪ Helɔdɪ -mɔ. Tɪ a 'mu 'yri, 'kɪ 'kɪun Helɔdɪ a 'mu, ɛ nɪ 'li Jrusɛdɔɔ 'kwli. 8 -Tɛ Helɔdɪ 'yɛ -Yusu, -ɛ -bɪ ɛ kɔ plɔ a bleele, -ɛ nu□o, ɛ yɪ 'wɪn 'a 'nyɛ lɛ, see la, 'ɛ □mvɛ la 'a 'yɪye lɛ, -ɛ di□e nu, ɛ 'mu □wɪlɛkɛɛ-teblɪ, -Yusu di nu 'yɛ. 9 -Yusu bu ni 'v□v ye', -ɛ -bɪ ɛ -tɪa 'a -teblɪ -hɔhɔvɪ a lɛ'betilɛ, kɛɛ, -Yusu 'yɪ□tɪ 'a □dedede klɛ -hɪhɪa -nɪ. 10 'Kɪ Nyɪsɪva a -cɔhlɔnpinyu* gbagbi kɔ tetetɔonyɔ 'hɛn-, v ni 'v. U nu- yɪ -Yusu -tɪ -yɛɛ -nɪ,

'ki 'li win 'yakli 'kwli, ¹¹ Helodɪ kɔ 'a nyibli 'hven-, 'v 'cɛɛ -Yusu, kɔ, 'v yɪ 'a -ti lɛ -hɛɛ -ni, 'v puɔv bodɔwlawɪv, 'v gba 'liɪ Pilati yɪ de. ¹² Helodɪ kɔ Pilati 'hven-, v nyinyre la lɛ, kɛɛ, -nyrɔwɔ a 'mu 'kwli, v -hɛ ninatumupv.

-Yusa a -bati a 'lu-yreɛlɛ', Pilati wen 'ni, ɛ kɔ bu 'ku
(Matie 27.15-26; Makɪ 15.6-15; Saan 18.39-19.16)

¹³ -Tɛ dɛ a 'mu, ɛ -hi, -ɛ -bi Pilati da Nyɪsɪva a -cɔhlɔnpinyv* gbagbi, kɔ -Juukvɛ* a naanyv kɔ nyibli -bi 'hven-. ¹⁴ Kɛ- ɛ pɪ ɔnv yɪ: «A wen 'ni, nyiblo -bv, ɛ nɔ- wen 'a mu yɪ, 'ki 'nɛ- 'blugba -bv 'kwli. ɛ nɔ- kɔ -ti, 'a ya 'mɔɔv yɪ. Ba pu 'mu nva yɪ bu -tɛɛ: 'Na ɔgbɛtv, 'n 'betiɔɛ ni, ki mɔ 'a mu ye'. Yinyre-tebli a pɛpɛ -bv, a 'maɔa 'lu bu, ɛ 'yɪ 'a nunu-tebli 'pa-. ¹⁵ Mɔ, Helodɪ 'yɛɔɛ ni -wɛ, -ɛ mɔ, -tebli a 'mu, ɛ 'yɪ 'a nunu-tebli 'pa-. ɛ nɔ- kɔ -ti, 'ɛ -mɪa ɔnɛ kle. 'A -ti o, nyiblo -bv, ɛ 'yɪ yinyredɛ ɔdv -nu, -bv blɛɛ 'kɔkɔv yɪ. ¹⁶ 'A -ti, 'na 'seyo bu nu lɔkɔ, bu biɔɛ, 'ti- 'muɔv bu tɛ.» [¹⁷ 'Bi -Juukvɛ a lɛ'mimle -mu', -ɛ mɔ Pakɪ, 'bu nyre 'v, Pilati kɔ bu -ha nyiblo ni -do ɔji', 'ki 'v -Juukvɛ a plo a bleelɛ a -ta'.]

¹⁸ Kɛɛ, 'waa pɛpɛ a 'mu, v -tua Pilati a 'yilɛɔmɔmale, v wen: «Nuɔo, nyiblo -bv bu 'ku, -bv -ha Balabastɪ ɔji'!» ¹⁹ 'Ti-, Balabastɪ a 'mu, ɛ kɔ nyibli -bi 'hven-, v nu- -wen la Romakvɛ a naanyv yɪ, 'ki 'li Jrusredɔv 'kwli, 'ti- 'ki 'li yɪ-wɔnwɔnlɛ a 'mu 'kwli, v 'laa la 'li nyiblo. ɛ nɔ- kɔ -ti, 'v pu la ɔnv -ji'. ²⁰ Pilati -hɛɔɛ ni, bu tɛ -Yusu bu. ɛ nɔ- kɔ -ti, 'ɛ -tua 'li nyibli a 'mu, 'waa -mɔhleeɛ de. ²¹ Kɛɛ, -tɛ v 'wɪn 'a win, -ɛ -bi 'waa pɛpɛ a 'mu, v -tua Pilati a 'yilɛɔmɔmale, v wen: «Kɔɔ 'vɔv tugbɛ 'yie, ɛ 'mu 'kɔ! Kɔɔ 'vɔv tugbɛ 'yie, ɛ 'mu 'kɔ!»

²² -ɛ -bi kɛ- Pilati pɪ ɔnv yɪ de, 'wɪ ni ta a dɛ: «Dɛ -huan a 'di -bi

ɛ -nu 'li? 'N 'yɪ 'liɪ dɛ -huan ɔdv 'li 'yee -ni, -bv blɛɛ 'kɔkɔv yɪ. 'A -ti o, 'n di lee 'na 'seyo, bu bii ɔnɛ lɔkɔ. 'Bu -wɛ 'a bibie -mɔ, -ɛ -bi 'n tɛɔɛ bu.» ²³ Kɛɛ, v 'tɛ ɔmɔmɔvɛɔɛ 'yɪ lɛ, v wen: «Kɔɔ 'vɔv tugbɛ 'yie, ɛ 'mu 'kɔ!» 'Waa win ni 'v Pilati a win 'lu yɪ diaktɪ. ²⁴ Bu 'yɛ ni wen -ti a 'mu, Pilati hɛɛ ki, ɛ nɔ- mɔ Pilati bu -yraɔa, 'ki bu wen dɛ -mu', 'waa ɔwli -hɛɛ ki, ²⁵ 'ɛ tɛ nyiblo -mu', -Juukvɛ -hɛɛ bu, -ɛ mɔ Balabastɪ, v pu la ɔji', 'ki 'v 'blugba a ɔgbughlɔɛ a -ta', ɛ kɔ, -tɛ ɛ -nu, 'ɛ 'la la nyiblo a -ti. -Yusu -mɔ -bi, ɛ nɔ- ɛ -nyi 'a 'seyo, 'ki bu gbaɔa, bu 'laɔa, ɔwɪ yɪ, -tɛ -Juukvɛ ni 'a -huhva.

-Tɛ v kɔɔ la 'v -Yusu tugbɛ 'yie
(Matie 27.32-44; Makɪ 15.21-32; Saan 19.17-27)

²⁶ -Tɛ dɛ a 'mu, -ɛ -hi, -ɛ -bi Pilati a 'seyo gbɛ -Yusu ni, 'v ɔtɪvɛ ɔnɛ 'dɪɔ, v 'muɔv 'la. Bu yɪ 'ki ni mi, -ɛ -bi v kɔ nyibehɪan -bi 'hven-, v ɔɲmee ni. Nyibehɪan a 'mu, 'a 'nyre mɔ Simɔ. 'Ki ɛ kɔɔ 'li Silenidɔv 'kwli. Nɔ- hven -titi. Simɔ a 'mu, ɛ nɔ- 'seyo -kɔ, 'v hɛɔɛ -Yusu a tugbɛ, 'ti- 'v lee ɔnɛ, bu kɛɛ ɔnv ɔwien. ²⁷ Nyibli -hɔɔhɔv, nu- yɪ -Yusu ɔwien kɛɛ. Nɔgbɪ -hɔɔhɔv, nu- 'wɛɔɛ ke' bu, 'v yɪ 'v 'a -ta' -wee -ni. ²⁸ Bu yɪ 'kiɪ -mɔ ni -wee -ni, -ɛ -bi -Yusu ɔhɪan -mɔ, 'ɛ -tua 'waa leeɛ, ɛ wen: «'A mu Jrusɛ a nɔgbɪ, a 'ni 'wee 'li, 'ki 'v 'na -ta', kɛɛ, ba we, 'ki 'v 'aan dɪɔnv, kɔ 'ki 'v 'aan 'yonv a -ta', ²⁹ -ɛ nuɔo, ɔhɪven'yeti di 'v 'ni nyre. Ti a mu 'yri, kɛ- v di pu: Plo a bleelɛ 'ki 'v nɔgbɪ -mu' -mɔ, -v 'yɪ 'yukɔdɛ, ɛ kɔ 'waa dɛ -mu', -v 'yɪ -huan 'yu ni kɛɛ, kɔ -v -bi -mu', -v 'yɪ -huan 'yu ni 'nye. ³⁰ Ti a 'mu 'yri, -ɛ -bi kɛ- -tonyibli di pu, dɔgbɪ bu bi 'v ɔnv 'lu, v 'mu lɛ 'kɔkɔ -ni. ³¹ 'Mɔ -bv, -ɛ kɔ 'kɔ ɔsi 'v yɪ, -ɛ 'wɪ- tugbɛ yrayrv yɪ, v ni lɛ, v ɔtɪv ɔhɪven, 'ti- 'a mu -bv, -v kɔ 'kɔ 'yɪ

'u yi 'sii -ni, -u 'wɪ- ti jeji yi, -bi' 'aan de di -hvan 'mu ɔti 'li?»

³² 'Seyo a 'mu, u gbe 'crekɔnyibli ni 'hven, u 'mu ɔnu 'la, u kɔ -Yusu 'hven-. ³³ 'Kɪ u nyre 'kɪ 'u -tuo -mu' kɪ, -ε kɔ 'nyre -mɔ 'Lukla. -Tɛ u nyre 'u, -ε -bi 'seyo kɔɔ 'u -Yusu tugbe 'yie. 'Kɪ 'u -tuo ni -do a 'mu kɪ, 'kɪ u kɔɔ 'u 'crekɔnyibli ni 'hven a 'mu 'waa -nɛ ti 'yie, nyiblo ni -do, 'kɪ 'li -Yusu a diidekɪbiɔ kɪ, -do -bi, 'kɪ 'li 'a kamlakɪbiɔ kɪ. ³⁴ -Yusu 'mu 'u tugbe 'yie ni, -ε -bi kɛ-ε pi: «Na 'Baɪ o, de 'kuku -bu, u ni, -hru 'a -ti -mɔ, -kɔti -tebli -bu, u ni, u 'yɪɔ -yi.» 'Seyo -mɔ -bi, u pu 'wla, -Yusu a 'hɔlepu-tebli a -ti, u 'mu ɔu yi, -tɛ u di 'a ɔgla nu.

³⁵ Hiapɔnyibli -bi, -u ni 'u -tuo a 'mu kɪ, 'kɪ u pu 'u 'yie bu, 'u yi -tebli a pepe a 'mu, -ε mi 'lu -mɔ 'ye. -ε -bi -Juukɔɛ* a 'blu a nyibli 'cɛɛ ɔne ni, u wen: «E wa nyibli -bi. 'A -ti 'kɪ o, 'bu mɔ Wanyɔ -mu', Nyɪsua pu la lɛ, ε di la -a mu yi ya, bu wa 'a dɪɔnu!» ³⁶ 'Seyo -mɔ bi, u -hɛɔɛ 'yri lɛ -wɛ, 'u 'yɪya 'u ɔu 'huɪ bu, 'u yiɔ 'linuɔ -nyi. ³⁷ -ε -bi kɛ- u puɔ yi: «'Bu mɔ, ɔni mɔ -Juukɔɛ a bodɔɔ, -ε -bi wa -dɪɔnu!» ³⁸ 'Kɪ 'u 'a tugbe a 'mu 'yie, u 'cru 'u 'plankɪbiɔ kɪ, -ε mɔ: «Nyiblo -bu, ε nɔ- mɔ -Juukɔɛ a bodɔɔ.»

³⁹ 'Kɪ 'li 'crekɔnyibli ni 'hven -mu', u kɔɔ 'u 'waa ti 'yie lɛ, nyiblo ni -do ni 'li, 'ε -hɛ -Yusu 'yri lɛ, ε wen: «ɔYɪ lɛ -pu, -ε mɔ, -mɔ mɔ Wanyɔ -mu', Nyɪsua pu la lɛ, ε di la -a mu yi ya. Wa 'kɪ -dɪɔnu, ɔmu -a mu wa -wɛ mɔ.» ⁴⁰ Kɛɛ, 'a 'biɪan -bi -mu', -ε ni 'u, ε nɔ- tua 'a 'bi a 'mu, 'a -mɔ'puɔlɛ, ε wen: «-Mɔ -bu, ɔyi Nyɪsua a huannu -kɔ mɔ. ɔHɪvɛn ni -do -bu, -yi 'ye, ε nɔ- nyɪbehɪan -bu, ε yi 'ye -wɛ. ⁴¹ -A mu -mɔ -bi, -aan ɔhuɛn -bu, -a yi 'ye, ε kɔ 'u ni, -ε nuɔ, yɪnyre-tebli -mu', -a nu, ε nu- kɔ -bati kɔɔ -a mu. Kɛɛ, ε nɔ- mɔ -bi, ε 'yi de -hvan ɔdu -nu.» ⁴² -Tɛ ε -wɛ 'kɪ -ti a 'mu, 'a hɪhla -mɔ, -ε -bi kɛ- ε pi

-Yusu yi, ε wen: «-Yusu o, 'na -ti 'ni 'hruo 'li -mu -mɔ, ti -mu' -kɔ 'yri -di di de, 'kɪ 'li -na 'kɪ a kɪnuɪ 'kwli, ɔmu -tonyibli win kɪ -kɔɔ -ni pepe.» ⁴³ -ε -bi kɛ- -Yusu pi 'kɪɔ yi, ε wen: «'N yi -mu 'ni -lee -ni, -ε mɔ, kɪkɛ -bu, -kɔ 'mu 'hven-, 'kɪ -a di kɛ 'li 'na 'Baɪ Nyɪsua a ɔhaan'dɔɔ* 'kwli ni.»

-Tɛ -Yusu nu la 'kɔkɔv
(Matie 27.45-56; Maki 15.33-41; Saan 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Muu 'u 'yru bu nyra bu a ti 'yie, -ε -bi halo ka -tutu a pepe kɪ. Halo a 'mu, ε ni 'u -nuɪ, 'ε ye 'yru-hiile a ti kɪ. Ti ni -do a 'mu 'yri, 'kɪ 'li Nyɪsua a 'kagbau -mu' bu, -ε ni 'li Jrusɛdɔɔ 'kwli, danu gbagbu -mu', -ε 'bɛ 'kayu a 'mu ɔtiɔ, 'ε -ki wɔn pepe. ⁴⁶ -ε -bi -Yusu 'gbo ni, ε wen: «'Na 'Baɪ, -mɔ 'n pu 'li 'na -hihiu -jɪ'.» -Tɛ ε -yɛ 'kɪ, -ε -bi ε mla -hɪnhɔn.

⁴⁷ Romakɔɛ a 'seyo a nyiblo gbagbu -mu', -ε ni 'u, -tɛ ε 'ye -tebli a pepe a 'mu, -ε mu 'lu -mɔ, -ε -bi ε -tua Nyɪsua a 'nyɛlepuɔu, 'ti- 'ε pi win, ε wen: «E mɔ ɔhan-ti ɔniɔ, nyiblo -bu, ε 'yi de -hvan ɔdu -nu.»

⁴⁸ Nyibli a pepe -mu', -u di -ta 'ye mɔ, u 'ye -tebli a 'mu ni, -ε mu 'lu -mɔ. 'Waa puɔ yi 'li bu ni 'nɛɛ -ni, 'u -mɛ kle.

⁴⁹ -Yusu a nunatumupu a pepe -mu', kɔ nuɔbi -bi, -u yi laɔa ɔwien lɛ kɔɛ, -u -hɔn 'li Galilebulgba 'kwli, u hlɔɔ 'u -tɛ a 'mu -mɔ lɛ de gbe, 'u 'ye -tebli a pepe a 'mu, -ε mu 'lu -mɔ.

-Tɛ u pu la 'li -Yusu 'dabio 'kwli
(Matie 27.57-61; Maki 15.42-47; Saan 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ E kɔ la nyɪbehɪan ɔdu, 'ε kɔ la 'li -Juukɔɛ a 'dɔɔ -bi 'kwli. 'A 'nyre mɔ Sosɛfu. 'A 'dɔɔ a 'mu, 'a 'nyre mɔ Alimate. Nyɪbehɪan a 'mu, 'a ɔwɔ nɔ yi dɪakti, kɔ, 'a 'kɔ 'sii 'u yi. Ti -mu', -ε kɔ 'yri Nyɪsua di 'u nyibli win kɪ -kɔɔ -ni, ε nɔ- yi -ple. E mɔ -Juukɔɛ* a -gbolugbo gbagbu a nyiblo -bi ɔniɔ. Kɛɛ,

-tebli -mu', 'a 'bio -hla, kɔ, v nu -Yusu 'yi □hlon le, ε 'yi□i ki -wen. ⁵² Sosefu a 'mu, ε nɔ- mu 'li Pilati -mɔ, 'ε lee □ne, 'ki bu wen, bu -ha 'v -Yusu a -plahvi tugbe 'yie, ε 'mu 'v□v 'v -ha, Pilati a 'mu, 'ε -wen. ⁵³ Sosefu a 'mu, ε nɔ- mu, 'ε -ha 'v -Yusu a -plahvi tugbe 'yie, 'ε 'hinhivan□a -jise le, 'ti- 'v gba 'li□i -tite -mu', v di 'v□v □tuu -ni. 'Ki 'v -te a 'mu, 'hio gbagbu ni 'v, 'ε hlo yra, 'ε 'wi- dugba yi. Ti □du a ti 'yri la, 'ki 'li 'hio gbagbu a 'mu 'kwli, 'ki v 'bluu la 'li 'dabio, (-ε 'wi- -wlukayu yi). 'Dabio a 'mu 'kwli, v 'yi -hvan 'li 'kukuku ni pi. ε nɔ- kɔ 'kwli, v □tu 'li -Yusu a -plahvi. ⁵⁴ ε mɔ la 'wee a -nyrowi ni □hun a 'yru-hiile a ti 'yri □niɔ, -juukue a -wuwle-nyrowɔ*, -ε mɔ 'sɛedi, 'ε mi la 'v nyre mɔ, 'yru bu pa a ti 'yri.

⁵⁵ Nɔgbi -mu', -v yi la -Yusu □wien le kɔe, -v -hɔn la 'li Galileblugba 'kwli, v nu- kɔ Sosefu 'hven-, -v mu 'li 'dabio yi, nɔgbi a 'mu, 'v ta 'li 'dabio a 'mu 'kwli le, 'v 'ye□e, -te -mu', v nu 'li -Yusu a 'dabio a 'kwlibupupu. ⁵⁶ -Te v -gbɛe -tebli a pepe a 'mu, -ε -bi v -mɛ kle, 'v 'ya 'diɔ, 'v -we hinhronpu-tebli -mɔ, kɔ -dawin-ninra 'hven-, v 'mu□v -Yusu a 'hvi le plv. -Te -wuwle-nyrowɔ nyre 'v, -ε -bi v -wle ni, □wi yi, -te Nyisva a tete ni 'a hihla.

24

-Te Nyisva a lelenyv lee la nɔgbi -mu', -ε mɔ, -Yusu 'hri 'klo (Matie 28.1-10; Maki 16.1-8; Saan 20.1-10)

¹ -Te -wuwle-nyrowɔ* -hi, 'sɔondi a -nyragbli, -ε -bi nɔgbi a 'mu, v 'du ye', -dawinninra -mu', v -we la -mɔ, 'v gba 'li□i -Yusu a 'dabio yi. ² -Te v nyre 'li, -ε -bi v 'ye□e ni, -ε mɔ, kvanhiɔ -mu', nyibli nu la, 'v ka la 'dabio yi, v blike□e le, 'v -ha 'v□v 'v. ³ ε nɔ- mɔ bu pa 'li 'dabio a 'mu 'kwli, kee,

v 'yi 'li Kɔkɔnyɔ -Yusu a -plahvi bu -yɛɛ -ni. ⁴ 'Waa □wli kee le, -te v 'yi 'li□i 'dabio 'kwli bu -yɛɛ -ni. 'A -ti, de bu di 'lu -mɔ le -hie, v 'yi□i -yi. 'Ki v ni 'ki 'v bu, -ε -bi nyibeɔv ni 'hven □du, nu- 'hru 'v □nu 'hvi. Nyibeɔv ni 'hven a 'mu, v pu wlawli puɔpu, 'ε yi wlin. Nyisva a lelenyv □niɔ. ⁵ -Te v 'ye nyibli ni 'hven a 'mu, -ε -bi hvannu bi 'li □nu 'kwli, 'v pu 'li -wlu le. -ε -bi ke- nyibli ni 'hven a 'mu, v pi □nu yi: «A 'ni 'mɔv 'ne□e kɔkɔnyibli ni nyi le. ε ni 'klo. ⁶ ε 'yi 'ne- -ni. Nyisva -ha 'li□i 'kukonyibli 'nyi ni, 'ε -ha□a 'klo. -Te ε 'tiε ni la 'li Galileblugba 'kwli, -ti -bu, ε lee la 'a mu, bu bi 'li 'a mu 'kwli. ⁷ Ke- ε pi la 'a mu yi: U kɔ bu pu -tonyibli a pepe a Nyiblo 'crekonyibli -ji', v 'mu 'v□v tugbe 'yie -kɔɔ -ni, ε 'mu 'ku. 'Ti- 'bu 'ku, -nyrowi ni 'hven, ta a -nyrowɔ, ε kɔ bu -hɔn 'li 'kukonyibli 'nyi, bu 'hri 'klo.» ⁸ -Te v 'win 'ki -ti a 'mu, -ε -bi -ti -mu', -Yusu lee la □nu, ε bi 'li □nu 'kwli. ⁹ -Te ε bi 'li □nu 'kwli, -ε -bi v □hian -mɔ, 'v mu 'li -Yusu a -nagbopu* ni -pu □tu 'v -do -mu' -mɔ, ε kɔ nyibli a pepe -bi -mu', -v ne la -Yusu -mɔ -we, -tebli a pepe a 'mu, -ε mu 'lu -mɔ, 'v na□a -mɔ le. ¹⁰ Nɔgbi a 'mu, -v ne -tebli a 'mu -mɔ le, 'waa 'nyre mɔ Madala a Mari, kɔ Sant, kɔ Mari -bi, -ε mɔ Sakt a 'dii. Nɔgbi -bi -mu', -v kɔ □nu 'hven, -v mu 'li 'dabio yi, -tebli ni -do a 'mu, ε nɔ- v na -mɔ le -we, 'ki 'v -Yusu a -mɔnanyu* ye'. ¹¹ Kee, -Yusu a -mɔnanyu a 'mu, 'ki 'li 'waa 'lule-hihie 'kwli, v yi□i 'ni 'ye, -ε mɔ, -ti a 'mu, nɔgbi a 'mu, v na -mɔ le, ε 'yi 'luko-moko -kɔ, v 'ni -pu□v li□i □haan-ti. ¹² ε nɔ- mɔ Pieh bu 'du ye', bu gba 'li 'dabio cigbe yi. -Te ε nyre 'v, -ε -bi ε □ti 'v ni, 'ε ta 'li□i 'kwli le, 'ε 'yi 'li □dedede 'li 'ye, 'bu 'yi -jisei ni -do -mu', v 'hinhian la□a le 'pa-. -ε -bi ε □hian -mɔ, 'ε mu 'li 'kayu bu. 'A 'mumu, 'a □wlv kee le diaki, 'ki

'u -tebli a 'mu, -e mu 'lu -mo a -ta'.

-Te -Yusu 'hru la 'a -nagbopu ni 'hven, -v mi la 'li Emausidɔ 'kwli yi*

(Maki 16.12-13)

13 -Nyrɔwɔ ni -do a 'mu 'kwli, -Yusu a -nagbopu* ni 'hven -bi, nu- -hɔn 'li Jrusredɔ 'kwli, 'u mi 'li Emausidɔ 'kwli. -Hɔn 'li Jrusredɔ 'kwli, -bu mu 'li Emausi, e -we 'li -kilowɔ ni -pu ɔtu 'u -do ni. 14 -Te v ni 'hru wlɔn, -tebli a pepe -mu', -e mu 'lu -mo, e nɔ- kɔ -ti v ne -mɔ le. 15 Bu ni 'li -ti a 'mu, 'a leɔpɔpɔle 'kwli, -e -bi -Yusu 'hru 'u ɔnu 'huɔ, e kɔ ɔnu 'hven, 'u -mu. 16 Kee, e 'wɔ- -te de 'ye ni kaa nyibli a 'yii ki. E nɔ- kɔ -ti, 'u 'ye ni yruɔo. 17 -E -bi -Yusu 'beti ɔnu ni, e wen: «-Ti a 'di -bi a pɔpi' le 'li?» -Te e 'beti -ti a 'mu, -e -bi 'a -nagbopu ni 'hven a 'mu, v nyra bu, -e nuɔo, 'waa ɔwli 'mɔe bu. 18 Ti ni -do a ti 'yri, nyiblo -mu', -e mɔ Klopasi, e ɔtuɔo ɔwɔn, e wen: «'N puɔv ɔhaan-ti, 'ki 'li Jrusre a nyibli a pepe 'nyi, -mɔ ni -do, -mɔ 'yi de -bu, -e mu 'lu -mo a -ti 'win.» 19 -E -bi e wen: «-Ti a 'di -bi 'li?» -E -bi -nagbopi a 'mu, e wen: «-Ti -mu', -e mu 'lu -mo, 'ki 'u Nasaleti a -Yusu -mɔ. E mɔ Nyɔsua winwlɔn-hanyɔ* ɔniɔ. 'Ki 'u Nyɔsua kɔ-tonyibli 'hven-gbati, 'a ɔwilekɛe-tebli, e ni la, e kɔ 'a toɔwin 'hven-, v tɔe laɔa -a mu ni, -e mɔ, e ni la 'kɔ ki diaki. 20 Kee, Nyɔsua a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbi, v kɔ -aan naanyo gbagbi 'hven-, v nu- puɔv Romakɔe a 'kɔnpɔ -ji', 'u pɔv ɔne -bati le. 'E mɔ ɔhan-ti, -te v pɔv ɔne -bati le, 'u kɔɔ 'uɔv tugbe 'yie, 'e 'ku. 21 -A mu -mɔ -bi, -a kuo ɔne ɔwɔv yi, -e mɔ, e nɔ- mɔ -aan -ne Wanyɔ -mu', Nyɔsua ya la, -e di Yisraekɔe ɔgble, 'ki 'li Romakɔe -ji'. -Te -tebli a pepe a 'mu, e mu 'lu -mo, 'a -nyrɔwɔ ni ta a -nyrɔwɔ -bu. 22 E mɔ ɔhan-ti, nuɔbi -bi 'ki 'ne- -a mu 'nyi, -ti -bu, v -hla, e kee ne -aan ɔwli le.

-Nyragbli, nuɔbi a 'mu, nu- -tuo 'li 'dabio yi, 23 kee, -te v -mu, v 'yi 'li -Yusu a -plahɔv bu -yee -ni, 'u di -a mu lee mɔ, -e mɔ, Nyɔsua a lelenyɔ 'hru ɔnu yi, 'u lee ɔnu, -e mɔ, -Yusu -hɔn 'li 'kɔkɔnyibli 'nyi ni, 'e 'hru 'kɔ. 24 E kɔ nyibli -bi, 'ki 'ne- -a mu 'nyi, -te v 'win -ti a 'mu, e nɔ- mɔ bu mu 'li 'dabio a 'mu yi. 'E mɔ ɔhan-ti, -te nuɔbi a 'mu, v nu 'a hɔhla, ke- e nu naale, kee, v 'yi 'li -Yusu a 'mu bu -yee -ni.»

25 Ke- -Yusu pi ɔnu yi, e wen: «'Hɔv-, a 'yi 'lule-hihie -kɔ. -Ti a pepe -mu', Nyɔsua a winwlɔn-hanyɔ hla la, ti -hi la ti 'yri, 'aan ɔwli 'ni -kɔɔɔ ki ɔtu 'wɔwli, kɔ, 'a 'yiɔv ɔwɔv yi -kuo -ni. 26 Winwlɔn-hanyo a 'mu, v hla laɔa ni, -e mɔ, Wanyɔ a 'mu, Nyɔsua pu la le, e di la ya, e bleɛ yi bu 'ye ɔhɔven, 'ti-Nyɔsua 'muɔv -ti a 'yi'buɔba -nyi.» 27 -Tebli a pepe -mu', v 'cru la, 'ki 'uɔv ki, 'ki 'li Nyɔsvacrien 'kwli, e -hihua ɔnu kle, 'kɔe 'li Moise a 'crien 'kwli bu, -bu ye Nyɔsua a winwlɔn-hanyo -bi a 'cruɔn ki.

28 -Te v mi 'li Emausidɔ 'kwli nyre mɔ, -e -bi -Yusu -hɔeɔe ni, bu gba 'a 'hru 'lu -mɔ. 29 Kee, v nyee ɔne le, v wen: «Peɛ mɔ -a mu 'huɔ, 'tɔ yi 'ni -wɔn,» e kɔ ɔnu 'hven-, 'u 'ya 'dɔ, 'e pa 'li ɔnu -mɔ. 30 -Te v -pa, -e -bi v ni ble, didide a -ti. Bu ni 'u dedi-tuo ki, -e -bi e 'du 'fɔɔ ye', 'e -nyi Nyɔsua 'wio, 'ti- 'e 'beɔe ɔtiɔ le, 'e -nyi ɔnuɔv. 31 -Te e -nyi 'ki ɔnuɔv, -e -bi v -tua 'a yuyruo. Kee, ti a 'mu 'yri, -e -bi e 'waan ɔnu 'yi ki. 32 Ke- v pɔpi yre, v wen: «E mɔ ɔhan-ti ɔniɔ, -te e -hihiɛ wen -a mu Nyɔsvacrien kle, doɔv ni wen 'li -aan ɔwli ki diaki.» 33 -E -bi ti ni -do a ti 'yri, v 'du ye', 'u bi 'hru wlɔn de, 'u mu 'li Jrusredɔ 'kwli. 'Ki v yee 'u -Yusu a -nagbopu ni -pu ɔtu 'u -do -mu' bu, v kɔ 'waa 'bio 'hven-. Nyibli a 'mu, 'u 'kukue le, 'ki 'li 'kayu ni -do bu, 34 'u lee nyibli ni 'hven -mu', -v -di, v wen:

«E mo [han-ti] [nito], -aan Kukonyo -hon 'li 'kukonyibli 'nyi ni, 'e 'hru Simo Pielh yi.»³⁵ U ni 'hven a 'mu, de -mu', -e mu 'lu -mo, 'ki 'li 'hru wlon, v 'ye, e no- v na -mo le, e ko -te v nu 'a yuyruo, ti -mu' -ko 'yri e yi 'v 'floo [tito] le 'bæe -ni.

-Te -Yusu nyre la 'v 'a -nagbopv 'hvi, -v 'kukue la le, 'ki 'li Jrusredio 'kwli*

(Matie 28.16-20; Makı 16.14-18; Saan 20.19-23; Nunu-tebli 1.6-8)

³⁶ Bu ni 'li -ti a 'mu a hihla 'kwli, -e -bi 'ki -Yusu 'hru 'li [nu] 'nyi, 'e pu 'waa 'wio bu, e wen: «Nyisva bu ni 'v 'a mu -mo!»³⁷ -Te v 'ye[e], -e -bi hvannu bi 'li [nu] 'kwli. U nu- -mo -bi, v daa [ne], 'ku [hru] 'li [nu] 'nyi.³⁸ -E -bi e wen: «De a 'di -bi -ko hvannu a yi 'ki pie 'li? De- ko -ti 'a 'ye ni pu[v] [haan-ti], -e mo, 'mo [nito] 'li?»³⁹ Ba 'ye 'na dabu a 'kwli ko 'na bu. 'Mo -Yusu [nito]. Ba 'ye 'mu, 'n ko 'hvi, 'n 'yi 'ku 'pa-. 'Ku 'yi 'hvi -ko, 'e 'yi 'kla -ko. 'Bi 'aan 'mumu a 'mu, a yi[ti] 'ni 'ye, -e mo, 'n ko 'hvi.»

⁴⁰ -Te e -we -ti a 'mu a hihla -mo, -e -bi e too [nu] 'a dabu ko 'a bui 'hven- yi, (v 'mu nmanji a 'hve 'ye, 'seyo -nu, 'v koo 'v[v] tugbe 'yie.)⁴¹ Dodu yi wen [nu] ni ni, 'waa [wli] 'e yi le -kee -ni. E no- nu[o], 'v 'tie 'ye[e] [wlv] yi ni -kue -ni, -e mo, e 'hri 'klo. E no- ko -ti 'e lee [nu]: «'Bu mo, 'ba ko 'ne- didide [du], ba -nyi 'mo[o], 'mu[v] di!»⁴² 'v -ha 'li 'topu-hrin.ye a 'kutio, 'v -nyi [ne[e],⁴³ 'e klo[o] bu, 'e di[e], 'ki 'v [nu] ye'.⁴⁴ -E -bi ke- e pi [nu] yi, e wen: «-Te 'n 'tie ni la 'ne- 'a mu 'nyi, -ti -bu, 'n lee la 'a mu, bu bi 'li 'a mu 'kwli. Ke- 'n pu la 'a mu yi: -Tebli a pepe -mu', v na la -mo le, 'ki 'v 'mu ki, 'ki 'li Nyisvacrien 'kwli, e ko bu nue -ni. E mo [han-ti] [nito], e nue ni. -Tebli a 'mu, 'ki 'a de -bi ni 'li Moise a tetecrien 'kwli, 'a de -bi 'e ni 'li winwlon-hanyu* -bi a 'cruu 'kwli, 'a de -bi 'e ni

'li -wlablecrien* 'kwli.»⁴⁵ E nu[o] ni, 'v yru Nyisva a -ti a 'mu le, -e ni 'li Nyisvacrien 'kwli.⁴⁶ -E -bi e wen: «Ke- Nyisva a win pi: Wanyo -mu', Nyisva pu la le, e di la 'a dako yi ya, e ko bu 'ye [hven, ko, e ko bu 'ku. 'Bu 'ku, -nyrowi ni ta a -nyrowo, e ko bu -hon 'li 'kukonyibli 'nyi, bu 'hru 'klo.⁴⁷ Wanyo a 'mu, e no- ko 'nyre 'kwli, a di 'li Nyisva a -ti -mo le -naa -ni. Nyisva a -ti a 'mu, a di nyibli -lee -ni, e no- -bu: Bu hie 'v 'waa de 'kuku bu, bu -nyi 'waa 'klo a pepe Nyisva, -e di[e] nu, e 'mu 'waa de 'kuku 'wowla -ni. 'Bu mo, 'ba yi Nyisva a -ti a 'mu -mo le ni ne, 'ki ba kue 'ne- Jrusredio 'kwli bu, ko, ba na -ti a 'mu -mo le, 'ki 'v dako a pepe yi, -v ni 'ne- 'klo ki.⁴⁸ 'Bi -tebli a pepe -mu', -e muu la 'lu -mo, a 'ye[e] ni. 'A -ti, ba mu, ba na 'na -ti -mo le, 'ki 'v nyibli a pepe yi.⁴⁹ 'Na 'Baı Nyisva pu la 'li[ti] ni, -e mo, e di -nyi la 'a mu 'a -Hihiu. 'Na [gbetu], 'mo di 'a mu -Hihiu* a 'mu yi ya. 'A -ti, 'ki ba ni 'ne- 'dio -bu 'kwli bu, -Hihiu a 'mu, e 'mu 'li yo' -hon, e 'mu 'v 'a mu ke' bi, e 'mu 'a mu 'kli -nyi.»

-Te -Yusu mu la 'li yakv 'kwli (Makı 16.19-20; Nunu-tebli 1.9-11)

⁵⁰ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu gba 'a -nagbopv* ni, 'v [ti] Jrusredio 'kwli, 'v mu 'li 'dio -mu', v deæ Betani [hlon]. -Te v nyre 'v 'hru a 'mu, 'a -heyri', -e -bi e 'du dabu ye', 'e pu [nu] wa -mo.⁵¹ E ni 'li win a pupuu 'kwli, Nyisva 'e nu[o], -Yusu 'e -hon 'li [nu] 'nyi, 'e mu 'li yakv 'kwli.⁵² 'A -nagbopv -mo -bi, v 'gbla kwli, 'ki 'v 'a -ti a 'yi'buale a -ta'. -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi v [hian] -mo, 'v mu 'li Jrusredio 'kwli, 'ki 'li doðuke 'kwli.⁵³ 'Ki 'li Jrusredio a 'mu 'kwli, v 'cibi 'li Nyisva a 'kagbau bu ni, 'v pi Nyisva 'nyre le.

**-Yusu a -ti, -te
SAAN
-mo -bi, e nu la 'a
'cicru**

Nyiblo -mu', -e mo Nyisva a Win

¹⁻² Yi-he-nyre, 'ti- Nyisva 'mu la 'a -ne □dedede nu mo mu, nyiblo -mu', -e mo Nyisva a Win, e ni la 'klo. 'Ki e ni la 'u Nyisva 'hvi. 'A 'mumu, e mo Nyisva □nto -we. ³ E no-Nyisva naa 'li, 'e nu 'a -ne de. E 'yi □dedede -ko, Nyisva bu nu, bu 'yi 'li -Yusu 'li -naa -ni. ⁴ Nyiblo a 'mu, e no-yi nyibli 'klo yrayru -nyi, -e 'ye ni -we 'li. 'Klo yrayru a 'mu, e no-yi nyibli -nyre -nyi. ⁵ -Nyre a 'mu, e yi 'ni wlu, 'ki 'li halo 'nyi, halo 'yi 'kl □du -ko, 'ki bu jro -nyre a 'mu.

⁶ E ko la nyiblo □du, -e ko 'nyre -mo Saan Batisi. No- Nyisva lee la -ni, ⁷ 'ki bu lee -nyre a 'mu a -ti nyibli le, nyibli a 'mu, u 'mu Nyisva a Win □wlu yi -kuo -ni. ⁸ Saan a 'mu, e 'yi la -nyre a 'mu 'pa-, kee, e no- mo -bi, e di la ni, 'ki e 'mu la -nyre a 'mu 'a -ti -mo le na. ⁹ -Nyre a 'mu, e no- mo sey a -nyre, -e di 'ne- 'klo 'kwli, -e di□e nu, nyibli a pepe 'mu le yru.

¹⁰ Nyiblo a 'mu, -e mo Nyisva a Win, e mo □han-ti, e no- ko 'mu Nyisva naa 'li, 'e nu 'klo. Kee, -te e di la 'ne- 'klo 'kwli, 'klo 'kwli a nyibli 'yi la□a -yru. ¹¹ E di la 'ne-, 'a dionu a dako, -u mo -Juukve* 'nyi, kee, u 'yi la□a kua 'ble. ¹² Kee, 'ki 'li □nu 'nyi, e ko nyibli -bi, 'u 'ble□e kua, 'ti- 'u kuo □ne □wlu yi. Nyibli a 'mu, -u kuo □ne □wlu yi, e -nyi □nu 'hru, 'ki bu -he Nyisva a 'yonu. ¹³ U 'yi Nyisva a 'yonu -he, □wi yi, -te -tonyiblo ni, 'e yi 'a 'bai a 'yu -he. Kee, Nyisva a □gbetu, no- nyi □nu 'klo yrayru.

¹⁴ Nyiblo a 'mu, -e mo Nyisva a Win, e -he -tonyiblo, 'e 'ti la 'ne- a

mu 'nyi, □a 'ye 'a -ti a 'yi'bubua, -e mo -ti a 'yi'bubua -mu', Nyisva -nyi 'a 'Yu ni -do. Nuele, ko nyai a yuyruo, ko -ti a -tee, nu- 'yii la 'li□u 'li. ¹⁵ Nyiblo a 'mu, e no- ko -ti Saan hla la, 'ki 'u nyibli ye'. Kee -e pi la: «E no- di 'u 'mu ke' kve, kee, e no- ni 'u 'mu 'lu yi, -e nu□o, e no- -mo -bi, u 'ye la 'mu ni kve, 'e ni la 'klo.»

¹⁶ Nyiblo a 'mu, e 'cibi 'u, 'e ni -a mu □haan-tebli -mo, 'ki 'li daduke 'kwli. □Haan-tebli, e nu -a mu 'yi □hlon le, e -hu ni diaki. ¹⁷ Nyiblo a 'mu, e no- mo -Yusu 'Kisu. 'Ki Nyisva naa 'li 'a winwlon-hanyo* Moise 'mu, 'e -nyi -a mu 'a tete, kee, 'ki 'li -Yusu 'Kisu 'li, 'ki e naa 'li, 'e nu -a mu □haande -mo, 'ki 'li daduke 'kwli, 'e too ne -a mu -ti a -tee. ¹⁸ Nyiblo □du 'yi -hvan Nyisva ni 'ye. Kee, a 'Yu ni -do -mu', -e mo Nyisva -we, 'ti- e ni 'u -aan 'Bai Nyisva 'hvi, e no- too ne -a mu Nyisva a 'mu.

-Ti -mu', Saan Batisi hla la, 'ki 'u 'a dionu a -ta'

(Matie 3.1-12; Maki 1.1-8; Luku 3.1-18)

¹⁹ -Nyrowo □du 'kwli, -Juukve* a 'blu a nyibli -mu', -u ni 'li Jrusredio 'kwli, nu- le Nyisva a -cohlunpinyo*, ko Lefipu a □tugba a nyibli, 'ki bu mu 'li Betanidio 'kwli, bu 'beti Saan, nyiblo a 'di -bi e pa 'mu. -Te u nyre 'li Saan -mo, u wen: «□Bi -mo mo Wanyo -mu', Nyisva pu la le, e di la ya?»

²⁰ E no- mo bu -hithia □nu kle, 'ki 'li -teeke 'kwli, e wen: «'Uon-, 'n 'yi Wanyo a 'mu 'pa-, -koti a hle.» ²¹ Kee- u pi de, u wen: «□Bi -mo mo Nyisva a winwlon-hanyo Eli?» E wen: «'Uon-, 'n 'yi Eli 'pa-» -E -bi u 'beti□e ni de, u wen: «'A -ti, □bi -mo mo Nyisva a winwlon-hanyo gbagbu -mu', Moise pu la le, Nyisva di la ya?» E wen: «'Uon-, 'n 'yi winwlon-hanyo a 'mu 'pa-» ²² U 'ti e gbe 'a le'betile 'lu -mo: «Nyiblo a 'di -bi -pa 'mu

'li? -Hihua -a mu kle, -ε di□e nu, nyibli -bu, -u lee 'ne- -a mu, -a 'mu 'waa kle-hihiale yi.» ²³ -ε -bi ke-ε pi □nu yi, ε wen: «Nyisua a winwlon-hanyo Esai 'cru la□a ni, 'ki 'li Nyisvacrien 'kwli, -ε mo:

Nyisua wen 'ni:

ε di ko nyiblo □du, ε 'mu 'li -tite -mu' 'du bi 'li yi 'ti.

'Bu yi ni hle, ε 'mu 'li win 'li 'yaa -ni.

Nyibli -mu', -u di□e nua yi bu pu, ke-ε di □nu yi pu:

Ba 'sii 'u Kukonyo a 'hru yi, 'ti- Kukonyo a 'mu, ε 'mu di.

ε 'wi yi, 'aan 'klo bu 'sii 'u yi, -ε di□e nu, a 'mu -mo -we, 'ti- Kukonyo 'mu di.»

Ke- Saan pi lelenyu a 'mu yi de: «Nyiblo a 'mu, -koti Nyisua hla la, 'mo □nu.» ²⁴ Lelenyu a 'mu,

-u di 'ne- Saan -mo, Falisi□tumu* a nyibli ni 'li □nu 'nyu. ²⁵ Ke- u

pi 'ki, 'u yi Saan 'beti -ni, u wen: «-Wen 'ni, □yi Wanyo -mu' 'pa-

Nyisua pu la le, ε di la ya, ko, □yi Eli 'pa, ko, -wen 'ni, □yi Nyisua a

winwlon-hanyo -mu', -koti Moise hla la 'pa- 'A -ti, nyiblo a 'di -bi

-nyi 'ki -mu 'kli, 'ki -bu pu nyibli 'nie 'lu le 'li?» ²⁶ -ε -bi ε wen:

«'Mo -bi, 'nie, no- 'n pi nyibli 'lu le. Keε, 'ki 'li 'a mu 'nyu, nyiblo

ni 'li. Nyiblo a 'mu, a 'ye□e ni yi. ²⁷ Ti -mu' -ko 'yri 'n di 'u -kvan 'lu

-yraa -ni, 'ki nyiblo a 'mu, ε di 'u 'a -kvan -wlu □tuu -ni, 'ki 'ne- 'a mu

'nyu. 'Na 'mumu, 'n 'cumi ni diakti, 'ki 'u□v -mo', 'ki □bu di 'a -kvande

□du nu.» Ke- Saan pu lelenyu a 'mu yi. ²⁸ -Tebli a pepe a 'mu, 'ki

'li 'diwo -mu', -ε mo Betani 'kwli, 'ki ε muu 'li 'lu -mo. 'Diwo a 'mu, 'ki ε

ni 'li 'nie -mu', -ε mo Suden a 'niki. 'Ki Saan pu 'li nyibli 'nie 'lu le.

-cohlun* -mu', Nyisua -ha, -ε di 'klo 'kwli a nyibli a de 'kuku 'wuwla -ni

²⁹ -Te -nyrowo ni -do -hi, -ε -bi Saan 'ye -Yusu ni. -Yusu a 'mumu, 'ε mi 'li□i -mo yi. -ε -bi Saan wen:

«Ba 'ye ke, nyiblo -bu, -ε yi 'li di, ε no- mo -cohlun -mu', Nyisua -ha, -ε 'wi- 'blayu yi, u yi Nyisua -pie -ni. -cohlun a 'mu, ε no- di 'klo

-bu ki a nyibli a de 'kuku 'wuwla -ni. ³⁰ ε no- ko -ti, 'n hla mo, -ε

mo: Nyiblo di kve 'u 'mu ke', keε, ε no- ni 'u 'mu 'lu yi, -ε nu□o, ε no-

-mo -bi, -te u 'ye la 'mu ni kve, ε ni la 'klo. ³¹ -Te 'n hle mo□o, nyiblo

bu di 'mu pa, 'n 'yi mo□o -yi. Keε, 'n di ni, 'mu nyibli 'nie 'lu le pu, -ε

di□e nu, nyiblo, ε -mo, dako, -u mo

Yisraekve, u 'mu□v yi.»

³²⁻³³ -ε -bi ke- Saan pi de: «Ny-iblo bu di la' pa, -te 'n 'ye la□a ni

yi, -ε -bi Nyisua -mu', -ε lee la 'mu, 'ki □bu mu la nyibli 'nie 'lu le pu,

ε wen: -Di 'ye 'na -Hihiu*, ε 'mu 'u nyiblo □du 'lu □tu -ni, ε 'mu 'u□v

ke' ni. Nyiblo a 'mu, no- di nyibli 'na -Hihiu -nyi. 'ε mo -teε, 'n 'ye

la Nyisua a -Hihiu a 'mu ni, 'ε □tu la 'u nyiblo a 'mu 'lu, □wi yi, -te

-plija, ε 'ye ni □tu 'u□v 'lu, ε 'mu 'u□v ke' ni. ³⁴ 'N 'ye de a 'mu ni. ε

no- nu□o, 'ni hle□e, -ε mo, nyiblo a 'mu, ε no- mo Nyisua a 'Yu.»

-Te -Yusu da la 'a yi-he-nagbopv*

³⁵ -Te -nyre -nyε, -ε -bi 'ki 'u -tite ni -do a 'mu, 'ki Saan Batisi di 'u

de, ε ko 'a -nagbopv ni 'hven -bi 'hven-. ³⁶ 'Ki ε ni 'u bu, -ε -bi ε 'ye

-Yusu ni, 'ε yi -hi. -Te ε 'ye□e, -ε -bi ε wen: «Ba 'ye ke nyiblo -bu,

-ε 'yi 'li di, ε no- mo -cohlun* -mu', Nyisua -ha, -ε 'wi- 'blayu yi, u yi

Nyisua -pie -ni.» ³⁷ -Ti a 'mu, Saan -hla, 'a -nagbopv ni 'hven -mu', -u

ni -tu ko, u 'win ni. -Te u 'win, ε no- mo bu 'du ye', bu kve -Yusu

□wien. ³⁸ -Te u yi ni mi, -ε -bi -Yusu □hian -mo. Bu 'ye 'ki□i, -ε

mo, u yi kve□e □wien, -ε -bi ε wen: «Bu kla ni, -ε ko 'mo a yi □wien

kve 'li?» -ε -bi u □tu□o □won, -ε mo: «-Bi' □tii yi 'li, Rabi?» -ε

=hen 'nyre toonyo, 'ki 'li -Juukve* a 'bliwin 'kwli. ³⁹ -ε -bi ε wen:

«Ba kve 'mu □wien, a di de 'ni

'ye,» 'v kuvεε wien, -tite, ε ni 'v, 'v yee 'v. 'Ki v ni 'v v 'hvi bu, kuvε 'v yru-hiile 'yie bu, -bu ye 'to a -wɔnwɔn ki. ⁴⁰ -Nagbopu ni 'hven a 'mu, -v wɔn Saan a 'mu a win, 'ti -v kuvε -Yusu wien, -ε -bi a 'nyre mɔ Adre. Adre a 'mu, ε mɔ Simɔ Pielɔ a 'diayi wien. ⁴¹ -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi Adre a 'mu, ε mu 'lɔ 'a 'diayi Simɔ Pielɔ -mɔ, ε wen: «-A 'ye Wanyɔ -mu' ni, Nyɔsua pu la le, ε di la ya, 'ki 'v 'a dako a wɔwa a -ta',» ⁴² 'ε gba 'lɔ -Yusu 'hvi. -Yusu bu 'ye 'ki, -ε -bi ε wen: «-Mɔ mɔ Simɔ, Saan a 'yu. Kuvε 'ki mɔ bu, 'bu yi -mu ni de, ke- v di pu: Sefasɔ». Sefasɔnyre a 'mu, ε nɔ- mɔ Pielɔ, -ε -hen 'nyre 'hɔ.

*-Te -Yusu da la Filipu ko Natanaeli, 'ki bu -he 'a -nagbopu**

⁴³ -Te -nyre -nye, -ε -bi -Yusu pu 'lɔ ni, 'ki bu mu 'lɔ Galileblugba 'kwli. -Te ε yi ni mi, -ε -bi ε ko nyiblo wɔ 'hven-, v nnyeme ni. Nyiblo a 'mu, 'a 'nyre mɔ Filipu. -Yusu wen: «Kuvε 'mu wien, 'mu 'na -nagbopi -he,» 'ε kuvεε wien. ⁴⁴ Filipu a 'mu, 'ki ε ko 'lɔ 'diɔ -mu', -ε mɔ Betɔsaida 'kwli. 'Ki Adre ko Pielɔ 'hven-, v ko 'lɔ -we. ⁴⁵ -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi 'ki Filipu mu 'lɔ nyiblo -bi -mɔ. Nyiblo a 'mu, 'a 'nyre mɔ Natanaeli. -ε -bi Filipu wen: «Wanyɔ -mu', -kɔti Moise ko Nyɔsua a winwɔn-hanyu* -bi 'hven-, v 'cru la 'lɔ Nyɔsuacrien 'kwli, -a 'yeε ni. Wanyɔ a 'mu, 'a 'nyre mɔ -Yusu. 'A 'baɔ, nɔ- mɔ Sosεfu, -ε ni 'lɔ Nasaletidɔ 'kwli.» ⁴⁶ Natanaeli wen 'ni: «'Ki 'lɔ Nasaletidɔ 'kwli, 'haande 'yi 'lɔ 'lɔ -we, bu -hɔn 'lɔ -wlu.» Filipu wen: «'De -ba mu, -na 'mumu wɔ 'ye.»

⁴⁷ -Te v yi nnyere ni 'muε -ni, -ε -bi -Yusu 'yeε ni, ε wen: «Nyiblo -bu, -ε yi 'lɔ di, ε 'sii 'v yi. ε mɔ wɔ Haanyisraekveyu wien.» ⁴⁸ -ε -bi Natanaeli wen: «-Bi' -nu 'na 'yiye 'lɔ?» -ε -bi ε wen: «-Te -ni wen 'v pepeklootu -mu' wɔn, v deε

figie, 'ti- Filipu 'mu wen -mu da mɔ mu, 'n 'ye wen -mu ni.» ⁴⁹ -ε -bi Natanaeli wen: «Tɔɔnyɔ o, ε mɔ wɔn-ti, -mɔ Nyɔsua a 'Yu wien, wɔn mɔ Yisraekve a bodɔ -we.» ⁵⁰ -ε -bi ε wen: «Wɔ -te 'n pu le, 'n 'ye wen -mu ni, 'ki 'lɔ pepeklootu bu, ε nɔ- ko -ti wɔn pu le, -kuo 'mu wɔn yi? Nu gbe, -di 'ye -tebli gbagbu -bi, -ε di 'v 'a de -bu, 'ye ke 'v -hi.» ⁵¹ -ε -bi ε wen 'ni de: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni -tee, a di yako ni 'ye, ε 'mu wɔn -ki, Nyɔsua a lelenyu 'mu 'lɔ Nyɔsua -mɔ -hɔn, v 'mu 'ya, v 'mu wɔn, 'ki 'v 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo 'lu yi.»

2

'Blɔ a pupa a le'mimle ni 'lɔ Kanadɔ 'kwli

¹ -Nyɔwɔ ni 'hven bu -hi, -ε -bi 'blɔ a pupa a le'mimle, nɔ- mii 'lu -mɔ, 'ki 'lɔ Galileblugba 'kwli. 'Ki v daa 'lɔ -Yusu a 'dii, ² v da -Yusu -we, 'ki 'lɔ 'blɔpaale a 'mu ki. ³ Ti ni -do a ti 'yri, nɔ, v 'ne wen, ε -we ni. -ε -bi ke- -Yusu a 'dii wɔn yi: «Nɔ a pepe -we ni.» ⁴ ε nɔ- mɔ -Yusu bu -hɔn-ti kɔ, -ε mɔ: «'Na 'dii o, -ha 'mu mε le, ε 'yi -mɔ 'pa-, wɔn -leeε 'mu ni, -kwan 'n ko wɔn nu. Ti -mu' -ko 'yri 'n di 'v wɔn-keεde -nuu -ni, ti a 'mu, ε 'yεε 'v 'v ni nyre.» ⁵ Bu pu 'ki le, -ε -bi ke- 'a 'dii wɔn nyibli -mu', -v =gle -tebli yi, ε wen: «-Ti a pepe -bu, ε di 'a mu -lee -ni, nɔ- ba nu.»

⁶ Keε, 'ki yi gbagbu ni wɔn-do, v nu 'hɔ, v -nu, -ε ko 'kwli v wɔn 'lɔ 'nie le ni 'v, 'ki 'v bu a leyɔra a -ta', wɔn yi, -te -Juukve* a tete ni 'a -hɔhɔ. Yi a 'mu, 'a 'ye ni -do gbe 'litayru a wɔn ni wɔn. ⁷ Ke- -Yusu wɔn -tebli wɔn a 'mu yi, ε wen: «Ba nu 'nie, ba 'yii 'lɔ wɔn le,» 'v 'yii 'lɔ le -tee. ⁸ -ε -bi ε wen: «Ba 'pi 'ki 'a de gbe, ba gba -tebli wɔn a nyiblo gbagbu yi,» 'v gba 'lɔ, 'ε wɔn-ε wɔn. ⁹ Bu wɔn 'ki wɔn, -ε -bi ε

-he no. -Bt' no a 'mu, bu di yi -hoon -ni, e 'yi 'u -yi. Kee, -teblt'glangyub a 'mu, u nu-yi'e. E no-mo nyiblo gbagbu a 'mu, bu da blipanyo, ¹⁰ e wen: «'A -ne nyiblo 'bu da le'mimle, [haanno, e no- u yi 'hru 'nyee -ni, u pi. Nyibli 'bu 'na 'ki'it -tee, 'ti- no -mu', -e 'yi [haanno 'pa-, 'u pi'it -we. Kee, -mo -bi, kue wen 'li bu, [haanno, no- =tu bu.»

¹¹ Ke- -Yusu nu 'a yi-he[wilekēede a nunuo, 'ki 'li Galileblugba a 'dɔ -mu', -e mo Kana 'kwli. Ke- e -nu, 'e tɔɔ ne 'a -nagbopu* 'klɪ -mu', Nyisua -nyi'e. De a 'mu, e no-nu'o, 'u kuo [ne [wɔɔ yi. ¹² -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi 'ki e mu 'li Kapenaɔdɔ 'kwli, e ko 'a 'dii, ko 'a 'diayɔɔ, ko 'a -nagbopu 'huen-, -e di'e nu, u 'mu 'li -nyrɔwɪ gbi 'li -hi.

-Te -Yusu bla la -tebliplonyibli le, 'ki 'li Nyisua a 'kagbau a -yaa 'kwli
(Matie 21.12-13; Makɪ 11.15-17; Luku 19.45-46)

¹³ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Juukue* a le'mimle gbagbu -mu', u dee Pakɪ, e 'mɔe yre. E no- nu'o, -Yusu ko 'a -nagbopu* 'huen-, 'u mu 'li Jrusredɔ 'kwli. ¹⁴ -Te u nyre 'li Nyisua a 'kagbau a -yaa 'kwli, 'ki u yee 'li puplonyibli bu, -u ple blo, ko blablɪ, ko -hungbo 'huen-, -e di'e nu, -tonyibli 'mu'v -to, u 'mu'v nu, u 'mu -cɔhlɔn* pi. 'Ki 'u -tite ni -do a 'mu, 'ki u yee 'u 'wli'ciɔnyibli bu -we, 'u ni 'li 'waa 'teble ye' ble, 'u yi hiapowli 'ciɔ -ni. ¹⁵ -Te -Yusu 'ye [nu, e no- mo, bu nu lɔkɔ, bu bla [nu le pepe, 'u -hon 'li Nyisua a 'kagbau a -yaa a 'mu 'kwli, u ko 'waa 'wlugba-tebli a 'mu 'huen-, 'ti- 'e 'wla 'wli'ciɔnyub a 'wli bu, 'ki 'u -tɔtɔ ki, 'e [jri 'waa 'teble yi ble. ¹⁶ -E -bi ke- e pi, 'e yi -hungboplonyu -mu' -lee -ni, e wen: «Ba -ha 'ne- -tebli -bu! A 'ni 'nuo 'li 'na 'Baɪ Nyisua a 'kayu puplokayu -mo!» ¹⁷ -Yusu a -nagbopu -mu', -u ni 'u, -ti -mu',

u 'cru la 'li Nyisuaacrien 'kwli, e bi 'li [nu 'kwli. -Ti a 'mu, e no- -bu: «Nyisua o, 'n nɔe -na 'kayu ni dɪaktɪ. -Te 'n nu 'a nɔe, e 'wɪ- na yi, -e yi wɪn, 'ki 'li 'na 'hɔɪ 'kwli, -e yi 'mu le hien.»

¹⁸ E no- mo, -Juukue a nyibli gbagbu -mu', -u ni -tuo ki, bu 'beti'e, u wen: «Nyiblo a 'di -bi -mo, [ni ble [nu le 'li? Nu -e mo, 'klɪ -mu', -e ko 'kwli -blee 'li [nu le, 'ki e kue 'li Nyisua -mo bu.» ¹⁹ -E -bi -Yusu [tu [nu [wɔɔ, e wen: «De 'n di nu, e no- -bu: Ba 'wla Nyisua a 'kagbau -bu, 'n di 'du'o ye' de, 'ki 'li -nyrɔwɪ ni ta 'kwli.» ²⁰ -E -bi u wen: «[Bi 'kayu -bu, u -pu, 'ki 'li 'yri a (46) -wɪ ni 'huen [tu 'u [hlon-do 'kwli, e no- -pi le, -di ye' 'du, 'ki 'li -nyrɔwɪ ni ta 'kwli?»

²¹ Kee, Nyisua a 'kagbau -mu', -Yusu [hen 'nyre, e no- mo 'a dɔɔnu a -plahɪ. ²² -Te e -hie ti -hɔhɔɪ, ti -mu' -ko 'yri e 'ku, 'ti- e 'hru 'klɔ, 'ki e bi 'li 'a -nagbopu 'kwli, -e mo, 'a -plahɪ a -ti e hle la, e 'yi la Nyisua a 'kagbau 'pa-, e 'yi la [a 'nyre [hen. -Ti a 'mu, u 'cru la 'li Nyisuaacrien 'kwli, yi-he-nyre a ti 'yri, e ko -ti a pepe -mu', -Yusu lee la [nu, u kuo [ne [wɔɔ yi.

-Tebli a pepe -mu', -e ni 'li -tonyiblo a [wɔɔ ki, -Yusu yi'e ni

²³ Ti -mu', -e ko 'yri -Yusu 'tɪe ni la 'li le'mimle -mu', -e mo Pakɪ ki, 'ki 'li Jrusredɔ 'kwli, e ni la [wilekēe-tebli -hɔhɔɪ. Nyibli -hɔhɔɪ bu yi [wilekēe-tebli a 'mu ni 'ye, e no- nu'o, 'u pu'v [han-ti, -e mo, e no- mo Wanyɔ -mu', Nyisua pu la le, e di la ya. ²⁴ Kee, -Yusu 'yi [nu [wɔɔ yi -kuo -ni, -e nu'o, -te 'waa [wɪ ni 'mu, e yi'e ni. ²⁵ -Yusu 'ni [muɔ li'it le, 'ki nyiblo [du bu lee [ne, -te -tonyibli a [wɪ ni 'mu, -e nu'o, 'a [gbetu, e yi -tebli a pepe -mu', -e ni 'li -tonyiblo a [wɔɔ ki ni.

3

-Te Nikodemu mu la 'li -Yusu -mo

¹ E ko la nyiblo □du. 'A 'nyre mo la Nikodemu. E mo la Falisi□tumu* a nyiblo □nuo. E mo la -Juukue* a ye'nanyo -bi -we.

² Nikodemu a 'mu, e no -'tolwo □du 'kwli, -e mu la 'li -Yusu -mo, e wen: «Tōonyo, -a yi□e ni, -e mo, Nyisua, no-lee 'ne- mu -a mu 'nyi, □mu -a mu -toō -ni, -e nu□o, □wilekēe-tebli -mu', -ni, nyiblo □du 'yi 'li 'a nunuo 'li -we, 'bu mo, Nyisua 'bu 'yi 'u□u -mo ni.»

³ -E -bi -Yusu wen: «'N yi -mu 'ni -lee -ni, -e mo, nyiblo □du 'yi 'li□i 'li -we, bu pa 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli, 'bu mo, 'bu 'yi kōowu ni 'hwen -nu.» ⁴ -E -bi Nikodemu wen: «-Tonyiblo -bu, -e -ku, -bi' e we 'li bu nu kōowu ni 'hwen a nunuo 'li? E mo, e 'yi 'li□i 'li -we, bu pa 'li 'a 'dii 'kwli, 'ti- bu kō□o de.»

⁵ -E -bi e wen: «'N yi -mu 'ni -lee -ni -tēē, nyiblo 'bu nu kōowu ni -do, e 'yi 'li□i 'li -we, bu pa 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli. Kēē, e -hūē□e ni, 'ki Nyisua a -Hihiu* bu -nyi□e 'klo yrayru, 'ti- e 'mu 'li Nyisua a 'klo yrayru a 'mu 'kwli pa. ⁶ -Tonyibli, nu- ni□e, 'u kue -tonyiblo yrayru, kēē, Nyisua a -Hihiu, no- ni□e, -tonyiblo 'e kue 'klo yrayru, -e 'ye ni -we 'li. ⁷ E 'ni 'kēē 'li -na □wli le, 'bu mo, 'ni pu le, a ko ba nu kōowu ni 'hwen. ⁸ -Te pepe -hūē bu mu 'li, 'ki e -hui 'li, □yi 'a -hihiwin 'ni 'win, kēē, -tite, e -hwen 'li, kō, -tite, e mi 'li, □yi 'a □dedede -yi. Kē- Nyisua a -Hihiu ni 'mu. Nyiblo -mu', -Hihiu a 'mu, e di 'klo yrayru -nyi, □yi□i -yi.»

⁹ -E -bi Nikodemu wen: «-Bi' de a 'mu, e -we 'li bu nu 'lu-momumuo 'li?» ¹⁰ -E -bi e wen: «-Mo -bu, -e mo toonyo gbagbu, 'ki 'ne- -Juukue a 'bli, -mo 'yi -tebli a 'mu -yi. ¹¹ De -bu, 'n 'ye, e ko de -bu, 'n -yi, e no- kō -ti 'n hle. Kēē, a 'ni -pu□u 'mu □han-ti. ¹² -Tebli -bu, -e mii 'ne-

-tutu ki 'lu -mo, 'bu mo, 'ni yi 'a -ti -mo le ni ne, a 'ni -pu□u li□i □han-ti. 'Ba 'ye ni pu□u □han-ti, -e -bi -tebli -mu', -e mi 'lu -mo, 'ki 'li yako 'kwli, 'bu mo, 'ni yi 'a -ti -mo le ni ne, a 'yi 'li□i 'li -we, ba pu 'a -ti □han-ti -we. ¹³ -Tonyiblo □du 'yi -huan 'li yako 'kwli ni mi, 'bu yi 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo 'pa-. 'Mo -bu, 'mo -hon 'li yako 'kwli. 'A -ti, 'hru pe 'u bu, 'ki □bu na yako 'kwli a -ti -mo le. ¹⁴ Bu bi 'li -mu 'kwli, ti -mu' -ko 'yri Yisraekue ni la 'hru wlon, 'ki 'li 'puwōnblugba ki, ti -hi la a ti 'yri, Moise 'du la 'plide ye', 'e nu la hre, 'ti- 'e 'be la tugbe. No- ko 'lu e 'ba la 'u hre a 'mu bu, -e di□e nu, 'a -ne nyiblo, 'bu 'wla la 'yi wla, 'bu taa la 'li hre 'a mu -mo le, 'ki 'li □wlu a yikuole 'kwli, e 'ni □ha la 'ku. Kē- e di 'mu □ti, 'ki 'u 'mo -bu -mo, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo. U di 'ba 'u 'mu tugbe 'yie bu, ¹⁵ -e di□e nu, 'a -ne nyiblo, 'bu taa 'li 'mu -mo le, 'ki 'li 'na □wlu a yikuole 'kwli, Nyisua 'mu□u 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li -nyi.

¹⁶ E mo □han-ti, Nyisua nūē -tonyibli a pepe ni diaki. E no- kō -ti, 'e -ha 'a 'Yu ni -do, -e di□e nu, 'a -ne nyiblo, 'bu kuo □ne □wlu yi, e 'ni □ha 'wan, kēē, Nyisua a 'mu, e 'mu□u 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li -nyi. ¹⁷ Nyisua 'yi 'ne- 'a 'Yu -tutu ki te, -e di□e nu, e 'mu -tonyibli -bati le -puu -ni, kēē, e 'mu □nu wa a -ti □nuo, u 'ni □ha 'wan. ¹⁸ Nyiblo -bu, 'bu kuo Nyisua a 'Yu □wlu yi, Nyisua a -bati 'yi 'li□i 'li -we, bu kō□o. Kēē, nyiblo 'bu 'yi□i □wlu yi -kuo -ni, Nyisua a -bati -we 'a kuklo -mo, -te e -nu 'ki, e 'yi Nyisua a 'Yu a 'mu □wlu yi -kuo -ni. ¹⁹ -Te Nyisua ni nyibli a -bati a lepoule, e no- bu: E mo □han-ti, -nyre, -e mo Nyisua a 'Yu, 'e di 'ne- -tutu ki, kēē, nyibli 'yi -nyre a 'mu -hua. Halo, no- u -hūē, -e nu□o, 'waa nunu-tebli nyre yi. ²⁰ Nyiblo 'bu ni 'u, 'bu yi de -huan

ni ni, 'a [wlv yraa -nyre ni. Halo 'nyi, 'ki e yi 'li bu ni, -koti e yi pie huannu, 'ki 'a nunu-tebli -hwin bu bi pepe'. 21 Kee, nyiblo 'bu yi [haande ni ni, e yi 'mve -nyre le, -e di[e nu, nyibli 'mu[v 'ye, -e mo, 'a nunu-tebli, e ni, e kwlee Nyisva ki.»

-Yusu 'Klsv a 'nyre bu 'bva

22 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu ko 'a -nagbopu* 'hven-, 'ki v mu 'li Sudeblugba 'kwli. 'Ki 'li -tite a 'mu, e -hii 'li ti gbi, 'e pi nyibli 'nie 'lu le. 23 Saan pi nyibli 'nie 'lu le -we. E no- mo -bi, 'ki e ni 'li Enodto 'kwli, 'ki 'li Salimvdtu 'hvi, -koti 'ki 'v -tite a 'mu, 'nie -huv 'v ni, nyibli 'v mi 'li[ti -mo le, 'e pi [nu 'nie 'lu le. 24 Ti a 'mu 'yri, v 'ye[e [ji' ni pi.

25 -E -bi, Saan a -nagbopv -bi, ko -Juukve* a ye'nanyo -bi 'hven-, v nu- pi toto, 'ki 'v nyiblo a bui a leyira a -ta', 26 'v mu 'li Saan 'hvi, v wen: «Tɔɔnyo, [bi e yi bi 'li -mu 'kwli, nyiblo -mu', -e ko -mu 'hven- a ni mo 'li 'nie -mu', -e mo Suden a 'niki, -koti -lee la -a mu, [ni pu la le, -e mo, e no- mo Wanyo -mu', Nyisva pu la le, e di la ya? -E -bi 'ki, nyiblo a 'mu, e pi nyibli 'nie 'lu le -we, 'ti- nyibli a pepe -mu', -v di wen 'ne- -mu -mo di, 'ki v mi 'li[ti -mo, 'e pi [nu 'nie 'lu le.»

27 Saan [tu [nu [won, e wen: «Nyisva -bu, -e ni 'li yako 'kwli, e no- yi -a mu 'a -ne -kvandev, -a di nu -nyi. 28 'Mo Saan, 'na -kvan, 'n -ko, e no- mo [bu to Wanyo a 'mu nyibli, -e di[e nu, nyibli 'mu 'li[ti -mo mu. 'Aan 'mumu, a yi[e ni, 'n lee la 'a mu, -e mo, 'n 'yi Wanyo -mu' 'pa-, Nyisva pu la le, e di la ya. 'Mo -bi, 'n 'nyee 'hru, -e di[e nu, 'mu 'a mu -lee -ni, -e mo, Wanyo a 'mu, e yi 'li 'ni di. 29 [Bu pu[v 'bli a pupa a de yi. Nyibehian -mu', -e pve 'bli, nugba -mu', -e ko[ɔ 'hven-, -v pve 'bli, no- ko nugba a 'mu. E 'yi 'blipanyo a ninatumu

'pa-, e 'yi nugba a 'mu -ko. Kee, 'ki e yi 'v 'blipanyo 'hvi bu ni, 'e pi[ti nva yi bu, ko, 'e ni dɔdv, 'bu yi 'a win ni 'win. -Yusu 'wi- 'blipanyo yi, 'mo [wi 'a ninatumu yi, 'a dɔdv mo 'na dɔdv. E no- 'yii 'li 'mu. Nyibli 'wi- 'blipanugba yi. E no- nu[ɔ, 'v mi 'li -Yusu -mo. E 'yi 'mo 'pa-, v 'yi yi -blee -ni, bu di 'ne- -mo. 30 E noo 'v le, 'ki -Yusu a 'nyre bu 'bva, 'mo -bi, 'na 'nyre bu [tu 'li.»

Nyiblo -mu', -e -hon 'li yako 'kwli

31 'Ki -Yusu -hon 'li yako 'kwli. E no- nu[ɔ, 'e ni 'v nyibli a pepe 'lu yi. -A mu -mo -bi, 'ki -a ko 'ne- -tutu ki. E no- ko -ti, [a yi -tutu ki a -tebli ki -hlee -ni. E no- mo -bi, 'ki e -hon 'li yako 'kwli. 32 -Tebli -mu', e 'ye, ko, e 'win, e no- ko -ti e ne -mo le. Kee, nyibli -mu', -v kuo [ne [wlv yi, v 'yi -hu. 33 Kee, nyibli a 'mu, -v kuo [ne [wlv yi, v hle[e ni, -e mo, -ti a pepe -mu', Nyisva hle, e mo -ti a -tee [nu. 34 -Yusu a 'mumu, Nyisva lee 'ne- -a mu -mo, Nyisva a win, no- e ne -mo le, -e nu[ɔ, Nyisva -nyi[e 'a -Hihiu* a pepe ni. 35 Nyisva nve ne 'a 'Yu a 'mu ni. E no- ko -ti, 'e -nyi[e -tebli a pepe, -e di[e nu, e 'mu[v win ki -koo -ni. 36 Nyiblo 'bu kuo Nyisva a 'Yu a 'mu [wlv yi, -e -bi e ko 'klo yrayrv, -e 'ye ni -we 'li. Kee, nyiblo 'bu 'yi[ti [wlv yi -kuo -ni, 'ti- 'bu 'ye ni [tuu 'v[v, nyiblo a 'mu, e 'yi 'klo yrayrv a 'mu -ko, kee, Nyisva a yrv, no- di[e klo.

4

-Te -Yusu hlee la 'li Sama- likveyrov -mo

1 Falisi[tumu* a nyibli 'win ni, -e mo, -Yusu ni[e ni, nyibli 'v yi[ti [wien kve, ko, 'e pi [nu 'nie 'lu le. Nyibli a 'mu, v -hu ni, 'v -hi 'v Saan a nyibli 'v. 2 Kee, 'ki 'li -ti a -tee a hihla 'kwli, -Yusu a 'mu, e 'ni -pu[v nyibli 'nie 'lu le. 'A

-nagbopu*, v nu- pu nyibli 'nie 'lu le. ³ -Ti -mu', nyibli -hla, -te -Yusu 'win, -e -bi e -hon 'li Sudeblugba 'kwli ni, e ko 'a -nagbopu 'huen-, 'v mi 'li Galileblugba 'kwli. ⁴ 'Ti- v 'mu 'li Galileblugba 'kwli nyre, v ko bu 'bεε 'li Samaliblugba 'kwli □ti□.

⁵ Bu yi 'ki 'li Samaliblugba 'kwli □ti□ ni 'bεε -ni, -e -bi v nyre 'v 'di□ □du □hlon. 'Di□ a 'mu, 'a 'nyre mo Sisalt. 'Ki -Juukue* a 'bai gbagbu Sakobu a -ci ni 'v -te a 'mu, -e -mu', e -nyi la 'a 'yu Sosefu. ⁶⁻⁸ 'Ki 'li -ci a 'mu 'kwli, 'ki Sakobu 'bluu la 'v 'niebutu. -Te v nyre 'ki 'v 'niebutu a 'mu wien, -e -bi 'ki -Yusu a -nagbopu hie 'v□v bu, 'v mu 'di□, -e di□e nu, v 'mu didi-teblu -to. -Yusu -mo -bi, 'a 'kl- we 'li ni, 'dagba -mu' a -ti. E no- nu□o, 'e ni 'v 'niebutu a 'mu wien bu. Ti a 'mu 'yri, -e -bi 'yru nyra bu.

E ni -do bu ni 'ki 'v bu, -e -bi Samalikueyrolu □du, e no- di 'nie 'pi mo. -E -bi ke- -Yusu pu□i yi, e wen: «-Nyi 'mu 'nie, □bu 'na.» ⁹ -E -bi nugba a 'mu, e □tu□o □won, e wen: «'Hebe, -mo -Juukueyu, -mo -hve 'mo -bu, -e mo Samalikueyrolu 'nie.» 'E mo □han-ti, -Juukue ko Samalikue 'huen-, v 'ni 'winwin□i win' le. ¹⁰ -E -bi ke- -Yusu pu□i yi, e wen: «'Bu mo, □ni yi wen de -mu', Nyisua yi nyibli -nyi, ko, 'bu mo, □ni yi wen 'mo -bu, -e -hve -mu 'nie, -e -bi -mo di wen 'mu 'nie -hua. 'Mo -bi, 'niedu -mu', -e yi nyibli 'klo yrayru -nyi, e no- 'n di wen -mu -nyi.»

¹¹ -E -bi nugba a 'mu, e wen: «Nyibeyu o, □yi 'nie'piide -ko, 'ti- 'niebutu -bu, e hlo 'kwli bu. -Bi' -we 'li -bu nu 'nie a 'mu, 'a 'pipie 'li? ¹² -Aan 'bai gbagbu Sakobu, e no- hie -a mu 'niebutu -bu le. 'A 'mumu, e 'na 'a 'nie ni, e ko 'a 'yonu 'huen-, 'a 'wlugba-teblu 'na 'a 'nie a 'mu ni -we. □Bi -pu□v □haan-ti, -mo ni 'v□v 'lu yi?» ¹³ -E -bi -Yusu wen: «Nyiblo -mu', -e di 'niebutu -bu a 'nie 'na, 'nie'natu

'ti□e di□e nu. ¹⁴ Kee, nyiblo 'bu ni 'v, 'bu yi 'niedu -mu', 'n di□e -nyi ni 'ne, 'nie'natu 'yi 'li□i 'li -we bu nu 'ki□i de yuyru, -e nu□o, 'niedu -mu', 'n di□e -nyi, e di 'wi- 'nie -mu' yi, -e yi 'li -tutu 'kwli 'hru ti a pape, -e yi nyiblo a 'mu 'klo yrayru, -e 'ye ni -we 'li -nyi.»

¹⁵ -E -bi nugba a 'mu, e wen: «-Nyi 'mu 'niedu a 'mu, -e di□e nu, 'nie'natu 'ni □ha 'ki 'mu nu de, ko, 'ni □ha 'ki 'ne- 'niebutu -bu wien di de, 'nie'pi-ti.» ¹⁶ -E -bi -Yusu wen: «Mu -bu da -na nyibu, e ko -mu 'huen-, ba di 'li.» ¹⁷ -E -bi nugba a 'mu, e wen: «'N'yi nyibu -ko.» -E -bi -Yusu wen: «□Haan-ti □ni□. □Yi nyibu -ko, ¹⁸ -e nu□o, -bu ko nyibu, -bu ko nyibu, e -we 'ki 'li nyibeyu ni □hun ni, 'ti- nyiblo -mu', -e ko -mu 'huen-, a nini 'hu, -te ti ne -bu, e 'yi -na nyibu 'pa-»

¹⁹ -E -bi nugba a 'mu, e wen: «'N yi□i 'ni 'ye, -e mo, -mo Nyisua a winwlon-hanyo* □ni□. ²⁰ -A mu Samalikue, 'ki 'li dugba -mu' 'lu, 'ki -aan 'bainu deε la 'li Nyisua, keε, 'a mu -Juukue, a wen 'ni, Jrusredu ni -do, e no- mo Nyisua a daale.» ²¹ -E -bi -Yusu wen: «Nugba o, -ti 'n hle, pu□v □han-ti. Ti di 'v 'ni nyre, -e ko 'yri a 'ye ni di 'v -aan 'Bai Nyisua ni -daa -ni, 'ki 'li dugba -mu' 'lu, ko 'ki 'li Jrusredu 'kwli. ²² 'A mu Samalikue, Nyisua -mu', a de, a 'yi□i -yi. Kee, -a mu -bu, -v mo -Juukue, Nyisua -mu', -a de, -a yi□e ni, -e nu□o, 'ki Nyisua neε 'li -Juukue 'mu, 'e we nyibli. ²³⁻²⁴ Ti di 'v 'ni nyre, 'ti-, e -we 'v nyinyre -mo, -e ko 'yri Nyisua a -Hihiu* di 'v nyibli 'kl- nyii -ni, -e di□e nu, v 'mu Nyisua da, 'ki 'v 'a -ne -tite □du. Nyisua a -Hihiu, no- tue nyibli -ti a -teε. -Te -aan 'Bai Nyisua -hve nyibli bu nu 'a dida, ke- e ni 'mu. Nyisua mo -Hihiu □ni□. Nyibli -mu', -v -hve -bu da Nyisua, Nyisua a -Hihiu ko bu ni

'u ɲu ke'. Nyɪsua a -Hihiu a 'mu, ɛ tʋɛ ɲɛɲɛ-tonyibli, -tɛ -mu', Nyɪsua a 'mu, ɛ ni 'mu.»

25 -ɛ -bi nuɔba a 'mu, ɛ wen: «'N yiɲɛ ni, -ɛ mo, Wanyɔ -mu', Nyɪsua pu la le, ɛ di la -a mu yi ya, ɛ ko bu di. 'Bu -di, ɛ no- di -a mu -tebli a pepe kle -hihia -ni.» 26 -ɛ -bi -Yusu wen: «'Mɔ, no- bu, -ɛ ko -mu 'hven- -yi hle.»

27 Ti ni -do a ti 'yri, -ɛ -bi -Yusu a -nagbopu, -u mu wen 'dɔ, u nyre 'u ni. ɛ mo 'waa ɲwɪlekeede, -tɛ -Yusu ko nuɔba 'hven-, u pi toto. Kee, 'waa nyiblo ɲdu 'yi 'beti -ni, -ɛ mo: «-Ti a 'di -bi -yiɲɪ 'beti -ni 'li?» ɛ ko, «-Ti a 'di -bi, ɛ ko -mu 'hven-, a hle 'li?»

28 Nuɔba -mo -bi, ɛ hie 'u 'a 'niya bu, 'ɛ gba cigbe 'dɔ, 'ɛ lee ne 'a nyibli, -ɛ mo: 29 «Ba di 'li, a 'mu nyiblo ɲdu 'ye. No-lee 'mu, -tebli a pepe -mu', 'n -nu. ɲbi Wanyɔ -mu', Nyɪsua pu la le, ɛ di la -a mu yi ya, ɛ no- =niɔ a 'gbe?» 30 No- mo nyibli a 'mu bu -hon 'li 'dɔ 'kwli, bu mu 'liɲɪ 'huɪ.

31 -Tɛ nyibli a 'mu, u 'ye ni nyre, -ɛ -bi -Yusu a -nagbopu -tua -Yusu a lenyaale, u wen: «'Tɔonyo o, di de 'ti.» 32 Kee, ɛ ɲtu ɲnu ɲwɔn, ɛ wen: «'N ko diide ɲdu, a 'yi -yi.» 33 -ɛ -bi 'a -nagbopu -tua 'waa dɔnu a le'betile, u wen: «ɲbi nyiblo ɲdu yaɲa diide yi?»

34 -ɛ -bi ɛ wen: «'Na diide, no- mo ɲbu nu Nyɪsua, -ɛ lee 'ne- 'mu 'klo ki a kiweenle, ɛ ɲhen 'nyre, -kwan -mu', ɛ -nyi 'mu, ɲbu nu, ɲbu -yraɲa 'lu. 35 -A 'blikue wen 'ni: ɲni 'dɔ -kubu, ɲhonpu ni -hen 'bu ɲce, -ɛ -bi -yiɲɪ 'ni 'ce. Kee, 'mo -bi, 'n yi 'a mu 'ni -lee -ni: Ba 'du 'lu ye', ba ta 'li -ci kle. -Kubu -we ɲhuhluo -mo. ɛ -we 'li 'cice.» (ɛ 'wi yi, nyibli -mu', -u mi 'liɲɪ 'huɪ, -u -we -mo, 'ki -bu ko 'klo yrayru -mu', -ɛ 'ye ni -we 'li, u nu- ko -ti ɛ hle.) 36 «-Kvannunyo -mu', -ɛ yi -kubu 'ce, ɛ ko 'a -ne 'peeɛ ni. 'A -kwan a 'mu, ɛ no- niɲɛ, nyibli 'u

kue 'klo yrayru -mu', -ɛ 'ye ni -we 'li. -ɛ -bi 'ki, nyiblo -mu', -ɛ 'dɔe -kubu, ɛ ko nyiblo -bi -mu', -ɛ yiɲɪ 'ce, u di bibi 'yi le, u 'mu dɔdu nu. 37 Ledu -mu', -ɛ pi le, -ɛ mo: -U -bi 'dɔe -kubu, -u -bi 'u yiɲɪ 'ce, ɛ mo -ti a -tɛɛ ɲniɔ. 38 -Ci -bi, -ɛ ko -kwan a 'yi -nu, -ɛ ko ki 'n lee 'li 'a mu, ɛ no- ko -kubu a yi 'ki 'ce. Nyibli -bi, nu- nu -ci a 'mu a -kwan, 'a mu -mo -bi, 'a yi 'ki 'a -kubu 'ce.»

39 Samalikue -ni wen, -u ni 'li Sisalidɔ -ni wen 'kwli, 'waa nyibli -huɔhuɪ, nu- kuo -Yusu ɲwɪb yi, -kati ke- nuɔba -mu', ɛ pu ɲnu yi: «Nyiblo -bu, ɛ no- lee 'mu -tebli a pepe -mu', 'n -nu, 'ki 'li 'na 'klo 'kwli.» 40 ɛ no- ko -ti, -tɛ Samalikue a 'mu, u nyre 'ki 'u -Yusu 'huɪ, 'u -tua 'a lenyaale, 'ki bu ni 'li ɲnu -mo, 'ɛ mo ɲhan-ti, ɛ -wen, 'ɛ -hi 'u ɲnu -nyrɔwi ni 'hven 'huɪ. 41 Nyibli -huɔhuɪ -bi kuo -Yusu ɲwɪb yi, 'ki 'u -ti -mu', ɛ -hla a -ta'. 42 Ke- u pi 'ki nuɔba 'a mu yi, -ɛ mo: «ɛ 'yi -ti -bu, -lee ne -a mu -te ti ne -bu a -ti 'pa-, -a 'yiɲɪ ɲwɪb yi kuo -ni. Kee, -aan ɲgbetu, -a 'win 'a win ni, ɛ no- ko -ti, ɲa kuo ɲne ɲwɪb yi, 'ti- =hian -mo de, -a ko 'a yiyie, -ɛ mo, ɛ no- mo Wanyɔ, -ɛ -we 'klo -bu a nyibli.»

-Tɛ -Yusu nu laɲa, nyiblo gbagbu ɲdu a 'yu a 'kue 'ɛ -we la

43 -Tɛ ɛ -hi 'u -nyrɔwi ni 'hven -tite a 'mu, -ɛ -bi 'ki ɛ mu 'li Galilebluɔba 'kwli. 44 'A ɲgbetu, ɛ hla laɲa ni, -ɛ mo: «Nyɪsua a winwɔn-hanyo* 'bu ni 'li 'a 'blikue 'nyɪ, ɛ 'yi 'li 'uɲtuule -ko.» 45 Kee, Galilebluɔba a nyibli a 'mu, u mu la le'mimle, -ɛ mo Paki ki, 'ki 'li Jrusredɔ 'kwli, 'u 'ye la -tebli a pepe -mu', -Yusu nu la. ɛ no- nuɲo, -tɛ -Yusu nyre 'li Galilebluɔba 'kwli, nyibli a 'mu, 'u 'bleɲɛ kua -tɛɛ. 46 -ɛ -bi 'ki ɛ mu 'li 'dɔ -mu', -ɛ mo Kana 'kwli. 'Dɔ a 'mu, ɛ no- ko 'kwli ɛ nuu la 'li 'a yi-ɛɲwɪlekeede, 'nie 'ɛ -he la -wiin.

Ε κo la nyubehtan □du. Ε mo la 'blugba a 'kuun a -kvanunyo gbagbu □nuo la, 'ε ni la 'li Kapenaodto 'kwli, 'ki 'li Galileblugba a 'mu 'kwli. Nyubehtan a 'mu, ε ko la 'yu nyubehtan. 'Yu nyubehtan a 'mu, ε no- ko 'hvi -yi la hren. 47 -Te nyiblo gbagbu a 'mu, ε 'win, -ε mo, 'ki -Yusu -hon 'li Sudeblugba 'kwli, 'ε mu 'li Galileblugba 'kwli, -ε -bi ε -hon 'li 'a 'dto 'kwli ni, 'ε mu 'li -Yusu -mo, 'ε -tua 'a lenyaale, ε wen: «'N nyaa -mu le, di 'li 'na 'dto Kapenao 'kwli, □mu□u nu, 'na 'yu a 'kve 'mu -we. Ε -hve bu 'ku.»

48 -Ε -bi ke- -Yusu pi□i yi, ε wen: «'Bu mo, 'ba 'ye ni 'ye □wlekeε-tebli gbagbi -mu', 'n ni, a 'yi 'li□i 'li -we, ba kuo 'mu □wlv yi.» 49 -Ε -bi nyiblo gbagbu a 'mu, ε □tu□o □won, ε wen: «'Toonyo o, di 'li 'na 'dto 'kwli, 'na 'yu 'ni □ha 'ku.» 50 -Ε -bi -Yusu yi□i 'ni -lee -ni, -ε mo: «-We 'li -bu mu ni. -Na 'yu 'tε di 'klo ni.» -Ti a 'mu, -Yusu lee □ne, ε kuo □ne □wlv yi, 'ε -mu.

51 Ε ni 'hru wlon, 'a -kvanunuyibli 'b di□e ye' 'be mo, 'b lee □ne: «-Na 'yu ni 'klo.» 52 -Ε -bi ε 'beti □nu ni, ε wen: «Ti a 'di -bi -ko 'yri 'a 'hvi 'kee -ni 'li?» -Ε -bi v wen: «-Te -dina bi 'tu 'li, 'a -haawo ni -do -hi 'tu, 'ki 'a 'hvi 'kee 'tu 'b ni.» 53 -Ε -bi ε 'ye□e ni, -ε mo, ti -mu' -ko 'yri -Yusu lee 'tu 'b□v, -ε mo, 'a 'yu 'tε di 'klo ni, ti ni -do a 'mu 'yri, 'ki 'a 'yu a 'mu a 'hvi 'kee 'tu 'b -ni. Ε no- mo, ε ko 'a 'kayubukve 'hven-, bu kuo -Yusu □wlv yi.

54 -Yusu bu -hon 'li Sudeblugba 'kwli, bu mu 'li Galileblugba 'kwli, bu nu □wlekeε-tebli, 'a 'wi ni 'hven a de, no- -bu.

5

-Te -Yusu nu la□a, le-ytyrenyo a 'kve 'ε -we la

1 -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Juukve* mi le'mimle ki, 'ki 'li

Jrusredto 'kwli. 'Ki 'li -te a 'mu, 'ki -Yusu mu 'li -we. 2 Paale □du ni 'b, 'b deε □ne Blable a Paale. Ε no- ko 'yri v neε 'b, 'b pve 'li Jrusredto 'kwli. 'Ki 'b paale a 'mu 'hvi, 'ki 'wlo □du, nyibli 'blu la, ε ni 'b. 'Wlo a 'mu, 'a 'nyre mo Betesada, 'ki 'li -Juukvewin 'kwli. Ε no- ko wien, v pu 'b papui ni □hun. 3 'Ki 'li papui a 'mu bu, 'hvhrennyo -hvhvi, nu- pe 'li ble, 'yii'donyo, buiklanyo, ko le-ytyrenyo. [De, v yi -ple, ε no- mo, 'nie bu □gbuta -ni, 4 -koti ε kve ti, Nyisva a lelenyo □du, 'ε yi 'li □tu -ni, 'ε yi□i □gbuta -ni. 'A -ne ti, Nyisva a lelenyo 'bu □gbuta□a, yi-hvhrennyo, -ε di 'li □ti, 'ye □bi -te 'a 'kve ni 'mu, ε ko bu -we.]

5 Ti ni -do a 'mu 'yri, ε ko 'hvhrennyo -bi, 'ε ni 'li 'a 'bio 'nyi. -Te 'a 'hvi -tua la 'li hinhren, ε -we 'li 'hri a (38) -wlv □tu 'b -pu □tu 'b □blen□blen ni. 6 -Te -Yusu nyre 'b, -ε -bi ε 'ye nyiblo a 'mu ni, -ε pe bu. Ε yi□e ni, -ε mo, -te 'a 'hvi -tua la 'li hinhren, ε -wlen 'b bu. -Ε -bi ε 'beti□e ni, ε wen: «□Bi -hve□e ni, -na 'kve bu -we?» 7 -Ε -bi 'hvhrennyo a 'mu, ε wen: «'Toonyo o, 'n 'yi nyiblo □du -ko, -bu □to 'li 'mu 'nie -mo, ti -mu' -ko 'yri ε yi □gbuta -ni. 'Bu mo, 'ni -hve □bu □ti wen 'li, -ε -bi nyiblo -bi -hi 'mu ye'.» 8 Ke- -Yusu pi 'ki, ε wen: «'Du ye', -bu 'du -na ko ye', □mu na.» 9 Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi 'a 'kve -we ni, 'ε 'du 'a ko ye', 'ε -tua nina.

Keε, de a 'mu, -Juukve a -wuwle-nyrowo* 'kwli, 'ki ε mu la 'li 'lu -mo. 10 -Juukve a ye'nanyo, v 'ye nyiblo a 'mu ni, -ε ko 'kve -we, 'b lee □ne, v wen: «'Kike a -nyrowo -bu, ε mo ke -wuwle-nyrowo. 'A -ti, □yi wen yi -bleε -ni, -bu 'ble wen -na ko -wuwle-nyrowo a 'mu, ε mo -kvan □nuo, 'ti -ε -na ni.» 11 -Ε -bi ε wen: «'Nyiblo -mu', -ε nu□o, 'na 'kve, 'ε -we, ε no- lee 'mu, □bu 'du 'na ko ye', □bu na.» 12 -Ε -bi

υ wen: «Nyiblo a 'dɪ -bɪ, -ε lee -mυ, -bυ 'du -na kɔ ye', -bυ na 'lɪ?»
13 Nyiblo a 'mυ, -ε kɔ 'kʋε wε, ε 'yɪ -Yusu -yɪ, -ε nu□o, -Yusu mu ni 'wɔwɪ, nyibli -hɔhɔ -mυ', -υ ni 'υ a -tɪ.

14 -Tε ε gba ti gbi, -ε -bɪ 'kɪ -Yusu yεε 'lɪ□ɪ Nyɪsɔa a 'kagbaυ bυ. Kε-ε pɪ□ɪ yɪ, ε wen: «'Yε kε, -na 'kʋε -wε ni. □Nɪ 'nuo 'kɪ dε 'kuku de, -ε di□e nu, □hɪvɛn a 'yiye -bυ, -ε -hi 'a dε -bυ wɔn, ε 'nɪ □ha -mυ nu de.»
15 -ε -bɪ nyiblo a 'mυ, ε mu ni, 'ε lee -Juukɔε a ye'nanyυ, -ε mɔ, -Yusu, nɔ- nu□o, 'a 'kʋε 'ε -wε.

16 Kʋε 'υ ti a 'mυ 'yie bυ, -ε -bɪ υ -tua -Yusu a bυɪ a lε□mυmυɔ, -tε ε nu□o, nyiblo a 'kʋε 'ε -wε, 'kɪ 'lɪ -wuwle-nyrɔwɔ 'kwli a -tɪ.
17 ε nɔ- mɔ -Yusu bυ -hɪhɪa □nυ kle, -ε mɔ: «'A -nε ti, 'na 'Bai ni -kɛan. 'Na 'mumu, dε ni -do a 'mυ, ε nɔ- 'n ni.»
18 -Tε -Yusu pυ 'kɪ lε, -ε -bɪ -Juukɔε a ye'nanyυ a 'mυ, υ □mυε 'hru lε de, 'kɪ bυ 'la□a, -ε nu□o, ε hla□a ni de, -ε mɔ, Nyɪsɔa, nɔ- mɔ 'a 'Bai, ε □hen 'nyre, ε wen 'nɪ, ε kɔ Nyɪsɔa 'hɛn-, υ wεen ni. ε 'yɪ bυ 'wla -wuwle-nyrɔwɔ a tete ni -do a -tɪ 'pa-, υ 'nɪ □mυɔ□o lɪ 'a 'lɪlɪ lε.

Nyɪsɔa -nyi 'a 'Yu 'klɪ a pεpε ni

19 -Tɪ -mυ', -Juukɔε* a ye'nanyυ yɪ -Yusu -yεε -nɪ, ε nɔ- ε -hɪhɪε □nυ kle, ε wen: «'N yɪ 'a mυ 'nɪ -lee -nɪ, 'mɔ -bυ, -ε mɔ Nyɪsɔa a 'Yu, 'n 'yɪ 'lɪ □dedede a nunuo 'lɪ -wε, 'mɔ ni -do. Dε -mυ', 'n yɪ 'ye, 'na 'Bai ni, ε nɔ- 'na 'mumu, 'n ni -wε.
20 'ε mɔ □han-tɪ, 'na 'Bai 'ε nυε 'mυ. 'A -tɪ, -teblɪ a pεpε -mυ', ε ni, ε tυε 'mɔ□o ni. ε di 'mυ 'nɪ -lee -nɪ, □bυ nu □wɪlεkεε-teblɪ -bɪ, -ε -hi 'υ 'a dε -bυ 'υ, 'n nu 'kɪ, -tε ti nε -bυ 'kwli, ε 'mυ 'a mυ lε -kεε -nɪ.
21 ε 'wɪ- -tε 'na 'Bai ni, 'ε -hε 'lɪ nyibli 'kɔkɔnyibli 'nyɪ, 'ε -hε □nυ 'klɔ lε, kε- 'n ni, nyibli -mυ', 'n -hυε □bυ -nyi 'klɔ yrayrɔ, 'nɪ yɪ □nυ -nyi.
22 'Ya 'υ 'lu de, 'na 'Bai 'nɪ -pυυ□bυ nyiblo □dυ -bati lε, kεε, ε -nyi 'mυ

'klɪ a pεpε ni, 'kɪ □bυ pυυ nyibli -bati lε,
23 -ε di□e nu, nyibli a pεpε 'mυ 'υ 'mυ 'υ □tuu -nɪ, □wɪ yɪ, -tε υ ni 'υ 'na 'Bai a 'υ□tuulε. Nyiblo -bυ, -ε 'yε ni □tuu 'υ 'mυ 'υ, 'na 'Bai -mυ', -ε lee 'nε- 'mυ 'klɔ kɪ, ε nɔ- ε 'yε ni □tuu 'υ.

24 'N yɪ 'a mυ 'nɪ -lee -nɪ: Nyiblo 'bυ ni 'υ, 'bυ pυ 'na win nυa yɪ bυ, kɔ, 'bυ kuo 'na 'Bai Nyɪsɔa □wɔ yɪ, -ε lee 'nε- 'mυ -tɔtɔ kɪ, nyiblo a 'mυ, ε nɔ- kɔ 'klɔ yrayrɔ -mυ', -ε 'yε ni -wε 'lɪ. -Bati 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wε, bυ klɔ 'kɪ□ɪ de, kεε, ε -hɔn kε 'lɪ 'kɔkɔwɔ wɔn, 'ε pa 'lɪ 'klɔ yrayrɔ -mυ', -ε 'yε ni -wε 'lɪ 'kwli.

25 'N yɪ 'a mυ 'nɪ -lee -nɪ -tεε, ti di 'υ 'nɪ nyre, 'ε -wε 'υ nyinyre -mɔ -dodo, -ε kɔ 'yɪ 'kɔkɔnyibli di 'υ 'mɔ -bυ, -ε mɔ Nyɪsɔa a 'Yu a win 'υ 'wɪn -nɪ, ε kɔ, nyibli -mυ', -υ ni 'klɔ, -υ di 'na win 'wɪn, υ di kɔ 'klɔ yrayrɔ -mυ', -ε 'yε ni -wε 'lɪ.
26 'Na 'Bai kɔ 'klɪ, 'kɪ bυ nu□o, nyibli bυ ni 'klɔ. 'Klɪ ni -do a 'mυ, ε nɔ- ε -nyi 'mυ, -ε di□e nu, 'mυ nyibli 'klɔ yrayrɔ -mυ', -ε 'yε ni -wε 'lɪ -nyi,
27 'mɔ -bυ, -ε mɔ -tonyibli a pεpε a Nyiblo, 'ε -nyi 'mυ 'klɪ -wε, 'kɪ □bυ pυυ nyibli -bati lε.
28 ε 'nɪ 'kεε 'lɪ 'aan □wɪ lε, -kɔtɪ ti di 'υ 'nɪ nyre, -ε kɔ 'yɪ nyibli a pεpε -bυ, -υ 'kɔ, υ □tu, υ di 'υ 'na win 'υ 'wɪn -nɪ.
29 'Bυ 'wɪn 'na win a 'mυ, υ di -hɔn 'lɪ 'dabi 'kwli lε. Nyibli -mυ', -υ nu □haande, υ di kɔ 'klɔ yrayrɔ -mυ', -ε 'yε ni -wε 'lɪ, kεε, nyibli -mυ', -υ nu -teblɪ -hɔn, -bati di □nυ 'nɪ klɔ.
30 'Mɔ ni -do, 'n 'yɪ 'lɪ □dedede a nunuo 'lɪ -wε, Nyɪsɔa 'bυ 'yɪ 'mυ 'a 'klɪ -nyi. 'Bυ mɔ, 'nɪ yɪ nyiblo □dυ a -bati ni 'bε, -tε Nyɪsɔa nu□o 'na leelε, kε- 'n di□e nu. 'N pɪ -tεε a -bati, -ε nu□o, Nyɪsɔa, nɔ- lee 'nε- 'mυ -tɔtɔ kɪ, dε ε -hυε □bυ nu, ε nɔ- 'n ni -tεε. ε 'yɪ dε, 'na □gbetu, 'n -hυε 'pa-, 'nɪ -nu□o lɪ□ɪ.»

Nyɪsɔa, nɔ- lee 'nε- -Yusu 'klɔ -bυ kɪ

31 Kε- -Yusu pɪ de: «'Bυ mɔ, 'mɔ ni -do, 'nɪ yɪ wen□ε ni hɪε, nyiblo

a 'dɪ -bɪ 'n pa 'mʊ, -ɛ -bɪ nyibli 'yɪ 'lɪ ɪ 'lɪ -wɛ, bʊ yru wen ɛ, -ɛ mɔ, 'n hɛ wen -tɪ a -tɛɛ. ³² Kɛɛ, Nyɪsʊa, nɔ-hɛ ɛ, nyiblo a 'dɪ -bɪ 'n pa 'mʊ, 'tɪ- 'n yɪ ɛ nɪ, -ɛ mɔ, -tɪ -mʊ', ɛ hɛ, 'kɪ 'v 'mʊ kɪ, ɛ mɔ -tɪ a -tɛɛ ɪ nɪ.

³³ A mʊ -mɔ -bɪ, a tɛ nyibli bʊ, 'v mu 'lɪ Saan Batisɪ -mɔ, 'ɛ lee nɛ 'a mʊ -wɛ, nyiblo a 'dɪ -bɪ 'n pa 'mʊ. ³⁴ ɛ 'yɪ 'nyrɛ ɪ hɛn, -ɛ mɔ, 'n ɪ mʊɛ nyiblo ɛ, -ɛ hɛ ɛ, nyiblo a 'dɪ -bɪ 'n pa 'mʊ. Kɛɛ, 'n nɪ ɛ nɪ, -ɛ dɪ ɛ nu, a 'mʊ Saan a dɛ 'lu -mɔ ɛ -hie, a 'mʊ ɪ ɪ yru, -ɛ mɔ, Nyɪsʊa -hʊɛ bʊ wa 'a mʊ. ³⁵ Saan a 'mʊ, ɛ 'wɪ la 'napɪ yɪ, -ɛ yɪ la wɪn, -ɛ dɪ ɛ nu, nyibli 'mʊ la ɛ yru. 'Kɪ 'lɪ tɪ gbi 'kwɪ, a nɪ la dɔdɔ, 'kɪ 'v dɛ a 'mʊ 'a -tɪ'.

³⁶ ɛ kɔ -tɛblɪ -bɪ, 'ɛ nɪ 'v, 'ɛ -hɪ Saan a pʊpʊwɪn wɔn. Nɔ- mɔ ɪ wɪlɛkɛɛ-tɛblɪ -mʊ', 'n nɪ, 'kɪ 'lɪ 'na 'Bai a 'klɪ 'kwɪ. ɪ wɪlɛkɛɛ-tɛblɪ a 'mʊ, ɛ tʊɛ ɪ nɛ yɪ, -ɛ mɔ, 'na 'Bai, nɔ- lee 'nɛ- 'mʊ 'klɔ -bʊ kɪ. ³⁷ 'Tɪ- 'na 'Bai a 'mʊ, -ɛ lee 'nɛ- 'mʊ, ɛ hɛ ɛ nɪ -wɛ, nyiblo a 'dɪ -bɪ 'n pa 'mʊ. A 'yɪ -hʊan 'a win nɪ 'wɪn, kɔ, a 'yɪ -hʊan ɪ nɪ 'ye -wɛ. ³⁸ A 'nɪ ɪ tʊu ɪ 'a win bʊ, 'kɪ 'lɪ 'aan ɪ wɪ kɪ, -tɛ a 'yɪ 'mʊ ɪ wɪ yɪ -kuo -nɪ a -tɪ, 'mɔ -bʊ, ɛ lee 'nɛ- 'klɔ -bʊ kɪ. ³⁹ A yɪ Nyɪsʊacrɪn 'nɪ 'nyɪ, -ɛ nu ɪ, a yɪ ɛ nɪ, -ɛ mɔ, ɛ nɔ- tʊɛ nɛ 'a mʊ 'klɔ yrayrʊ -mʊ', -ɛ 'yɛ nɪ -wɛ 'lɪ. ɛ mɔ ɪ han-tɪ ɪ nɪ, Nyɪsʊacrɪn a 'mʊ, nʊ- hɛ 'na -tɪ. ⁴⁰ Kɛɛ, a 'nɪ -hʊa ɪ ba di 'nɛ- 'mʊ -mɔ, -ɛ dɪ ɛ nu, 'mʊ 'a mʊ 'klɔ yrayrʊ a 'mʊ -nyɪ.

⁴¹ A wen 'nɪ, -ɛ mɔ, 'mɔ ɪ mʊɛ ɛ ɛ, 'kɪ nyibli bʊ 'yaa 'lɪ 'na 'nyrɛ. Kɛɛ, ɛ 'yɪ 'mʊ ɛ -nɪ. ⁴² A mʊ -mɔ -bɪ, a nɪ 'dɔ. 'N yɪ ɛ nɪ, -ɛ mɔ, 'kɪ 'lɪ 'aan ɪ wɪ kɪ, a 'yɪ Nyɪsʊa -nʊɛ -nɪ. ⁴³ 'Na 'Bai lee 'nɛ- 'mʊ 'a mʊ 'nyɪ, kɛɛ, a 'nɪ -hʊa ɪ lɪ ba 'ble 'mʊ kʊa. Kɛɛ, nyiblo 'bʊ -dɪ, 'kɪ 'lɪ 'a dɪ nʊɪ a 'klɪ 'kwɪ, -ɛ -bɪ a 'ble ɛ kʊa. ⁴⁴ Dɛ a nʊɛ -nɪ, ɛ nɔ- mɔ 'aan 'bɪo bʊ 'yaa 'lɪ 'aan 'nyrɛ. Kɛɛ, a 'nɪ ɪ mʊɔ ɪ lɪ ɛ, 'kɪ Nyɪsʊa -mʊ', -ɛ

mɔ Nyɪsʊa nɪ -dɔ, bʊ 'yaa 'lɪ 'aan 'nyrɛ. 'Bʊ mɔ, 'ba nɪ 'mʊ ɛ, -ɛ -bɪ a 'yɪ 'lɪ ɪ 'lɪ -wɛ, 'ba kuo 'mʊ ɪ wɪ yɪ. ⁴⁵ Kɛɛ, a 'nɪ 'yɛɛ 'lɪ ɪ, -ɛ mɔ, 'n dɪ yɛɛ nɛ 'a mʊ -tɪ, 'kɪ 'v 'na 'Bai ye'. 'A winwɔn-hanyɔ* Moise -mʊ', a kuo ɪ wɪ yɪ, nɔ- dɪ 'a mʊ -tɪ -yɛɛ -nɪ. ⁴⁶ 'Bʊ mɔ, 'bʊ mɔ wen ɪ han-tɪ, 'ba kuo wen Moise ɪ wɪ yɪ, a dɪ kuo wen 'mʊ ɪ wɪ yɪ -wɛ, -ɛ nu ɪ, Moise 'crɪ 'na -tɪ nɪ. ⁴⁷ Kɛɛ, -tɪ -mʊ', ɛ 'crɪ, -tɛ a 'yɪ ɪ ɪ han-tɪ' -pʊ, a 'yɪ 'lɪ ɪ 'lɪ -wɛ, 'ba pʊ 'na win ɪ han-tɪ.»

6

-Tɛ -Yusu nu la ɪ a, 'fɔɔ 'ɛ wɔ la, nyibli a 'mɪlɪwɪ nɪ ɪ hun, 'v dɪ la dɛ, 'v ɪ mla la

(Mati 14.13-21; Maki 6.30-44; Luku 9.10-17)

¹ -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hɪ, -ɛ -bɪ -Yusu kɔ 'a -nagbopʊ* 'hʊɛn-, v ɪ ta nɪ, 'kɪ 'lɪ Galɪlɛblɔgba a 'yru a 'kɪbɪa -bɪ kɪ. 'Yru a 'mʊ, v dɛɛ ɪ nɛ Tibɛliadɪ a 'yru; ² nyibli -hʊɔhʊɪ, nʊ- yɪ -Yusu ɪ wɪɛn kʊɛ, -ɛ nu ɪ, ɪ wɪlɛkɛɛ-tɛblɪ -mʊ', ɛ nɪ mɔ, 'ɛ nɪ mɔ ɪ, nyibli a 'kʊɛ 'ɛ yɪ mɔ -wɛ, v 'yɛ mɔ ɪ nɪ. ³ -Tɛ -Yusu kɔ 'a -nagbopʊ 'hʊɛn-, v nyrɛ 'lɪ, -ɛ -bɪ 'kɪ v 'ya 'lɪ dɔgba 'lu, 'v nɪ bʊ. ⁴ Tɪ a 'mʊ 'yɪ, -Juukʊɛ* a lɛ 'mimle -mʊ', v dɛɛ Pakɪ, ɛ 'mʊɛ yɛ. ɛ nɔ- kɔ -tɪ, nyibli -hʊɔhʊɪ 'v nɪ -tʊo kɪ.

⁵ -Yusu bʊ 'du 'lu ye', -ɛ -bɪ ɛ 'yɛ nyibli -hʊɔhʊɪ, 'v yɪ 'v ɪ v 'hʊɪ dɪ. -Tɛ ɛ 'yɛ ɪ nʊ, -ɛ -bɪ ɛ 'betɪ 'a -nagbopɪ Filipʊ nɪ, ɛ wen: «-Bɪ' -a dɪ 'kɪ dɪɪdɛ yɪ 'yɛɛ -nɪ, -a 'mʊ ɪ v -tɔ, nyibli a pɛpɛ -bʊ, -v -dɪ, v 'mʊ dɛ dɪ 'lɪ?» ⁶ ɛ 'betɪ nɪ, -ɛ dɪ ɛ nu, ɛ 'mʊ ɪ v yɪ, 'bʊ mɔ, Filipʊ 'bʊ kuo ɪ nɛ ɪ wɪ yɪ, -ɛ nu ɪ, 'tɪ- ɛ 'mʊ ɪ v 'betɪ mɔ mu, dɛ ɛ dɪ nu, ɛ -wɛ 'a yɪ yɛ -mɔ. ⁷ -ɛ -bɪ Filipʊ wen: «Mɔ 'yɛ ɪ bʊ -a kɔ wen 'wɪlɔ, -a 'yɪ wen 'lɪ ɪ 'lɪ -wɛ, -ba -tɔ wen 'fɔɔ, 'a 'kɪtɔgbe bʊ dɪ wen 'a -nɛ nyiblo kɪ yɛ.» ⁸ -ɛ -bɪ -Yusu a -nagbopɪ Adrɛ, -ɛ mɔ Simɔ Pɪlɪ a 'dɪayɪ, kɛ- ɛ pɪ 'kɪ -Yusu yɪ, ɛ

wen: ⁹ «'Yu nyibehtan □du ni mo, 'e ko 'floo kui ni □hun ko -hrin.yo ni 'hven. Kee, e 'yi 'li □dedede 'li -we, 'ki 'u nyibli -huohui -mo.»

¹⁰ -E -bi -Yusu wen: «Ba lee nyibli a pepe -bu, bu 'plaa ble.» 'Ki 'u -tite a 'mu, -piti -huohui ni 'u. 'Ki 'li nyibli a pepe a 'mu 'nyi, nyibepe -ni -tuo ki, u -we 'li 'miliwi ni □hun ni. ¹¹ -Te u 'plaa 'ki 'u -piti ki ble, -e -bi -Yusu 'du 'floo a 'mu ye', 'e -nyi Nyisva 'wio, 'e □gla 'floo a 'mu nyibli le, 'e 'du -hrin ye' -we, 'e □gla □nu□u le, nyibli a pepe a 'mu, 'u di 'waa □wlu a diide, 'u □mla. ¹² -Te u □mla 'ki, -e -bi ke- -Yusu pi 'a -nagbopu yi: «Ba 'ti 'floo keti a pepe -mu' le, -e hie bu, 'a □dedede 'ni □ha 'wan.» ¹³ 'Floo kui ni □hun -mu', -Yusu -nu, e -wlo, nyibli -di, 'a de -hie bu, u 'ti le, e 'yii 'li -tugbi ni -pu □tu 'u 'hven.

¹⁴ □Wlekeede -mu', -Yusu -nu, -te nyibli 'ye□e, -e -bi u wen: «E mo □han-ti, nyiblo -bu, e no mo Nyisva a winwlon-hanyo* -mu', Nyisva pu la le, -e di la 'ne- 'klo ki di.» ¹⁵ Kee, -Yusu yru□o ni, -e mo, u di□e 'ni klo, 'ki 'li 'klike 'kwli, u 'mu□u bodiode -nyi. De a 'mu, e 'yi -Yusu a kiweenle 'pa-. E no-ko -ti, 'e hloo □nu -mo le, e ni -do, 'e mu 'li dugba 'lu de.

-Te -Yusu na la 'yru ki
(Matie 14.22-33; Makl 6.45-52)

¹⁶ 'Yru bu mu bu pe a ti 'yri, -e -bi -Yusu a -nagbopu* mu 'li 'yru wien. ¹⁷ 'To yi 'ni -won, -Yusu 'ye 'li □nu 'nyi ni mi. E no- mo bu 'ya 'li 'blagbi 'kwli, bu bli, 'u □te 'yru ki, 'u mi 'li 'diu -mu', -e mo Kapenao 'kwli. ¹⁸ Bu ni 'ki 'li 'yru ki, -e -bi pepe gbagbu yi 'ni -hi, 'yru 'e pi 'dui gbagbi, ¹⁹ 'u bli -bilibli, 'u nyre 'li -kilow ni □hun -u'v- =hlon-do 'yri. -E -bi ti ni -do a ti 'yri, u 'ye -Yusu ni, 'e ne 'yru ki, 'e yi 'blagbi le 'mve -ni. Bu 'ye 'ki□ti, -e -bi huannu bi 'li □nu 'kwli. ²⁰ Kee, -Yusu wen: «'Mo □nuo, a 'ni

'pie 'li huannu.» ²¹ U -hve -Yusu bu 'ya 'li □nu -mo. -E -bi ti ni -do a ti 'yri, -tite -mu', u mi 'li, 'blagbi nyre 'u ni, 'u -kwle.

-Yusu no- mo diidedu -mu', -e ni□e, 'ti- nyibli 'u kve 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li

²² -Te -nyre -nye, nyibli -huohui -mu', -u hie 'li 'yru a 'kibia -mu' ki, -tite ni -do -mu', -Yusu wloo 'tu 'u 'floo, nyibli a 'mu, nu- =mve -Yusu le. U yi□e ni, -e mo, 'blagbi ni -do, e no- pe 'tu 'u 'nuwon 'yri bu, 'u yi□e -we, -e mo, -Yusu 'yi 'tu 'li 'blagbi a 'mu 'kwli 'ya. 'A -nagbopu* ni -do, nu- 'ya 'tu 'li, -u mu 'tu. ²³ 'Ki 'li 'diu -mu', -e mo Tibeliadi 'kwli, nyibli -bi ya 'blagbi, 'u di 'u -tite -mu', -Yusu -nyii 'tu 'u Nyisva 'wio, 'e wloo 'tu 'floo, 'u di 'tu□u. ²⁴ -Te nyibli a 'mu, u 'ye□e, -e mo, -Yusu ko 'a -nagbopu 'hven, u 'yi 'u -ni, -e -bi u 'ya 'li 'waa 'blagbi 'kwli le, 'u mu 'li Kapenao, 'u mu -Yusu le □muo mo.

²⁵ 'Ki u yee 'li□i 'yru a 'kibia -bi -mu' ki bu, u wen: «'Toonyo, ti a 'di -bi -ko 'yri -nyre 'ne- 'li?» ²⁶ -E -bi -Yusu □tu □nu □won, e wen: «'N yi 'a mu 'ni lee -ni -tee: □Wlekeetebl -bu, 'n ni, Nyisva, no- nyi 'mu 'kl, 'ni ni□e. Kee, e 'yi □bu ba yru de a 'mu le a -ti 'pa-, a 'ni □muo□o 'mu le. E 'wi yi, diide -mu', a di 'tu, 'a □mla 'tu, e no- ko -ti, 'a □mve 'mu le. ²⁷ A 'ni 'hie 'li diide a -ti ni -do 'lu -mo le, -e 'ye ni -wlen 'u, -e pve, kee, diide -mu', -e ni□e, 'a kve 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li, e no-ko -ti ba -hie 'lu -mo le. 'Mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'mo -di 'a mu diide a 'mu -nyi, -e nu□o, 'na 'Ba Nyisva, no- lee 'ne- 'mu 'klo -bu ki, 'ki □bu -nyi 'a mu diide a 'mu.»

²⁸ -E -bi u wen: «De a 'di -bi -a di nu, 'ti- Nyisva 'mu -aan de ki wen 'li?» ²⁹ -E -bi -Yusu □tu □nu □won, e wen: «De Nyisva -hve ba nu, e no- mo, 'mo -bu, e te 'ne- 'klo -bu ki,

ba kuo 'mu [wlv y].» 30-31 -E -bi v wen: «'Bu mo, [ni -hve -ba pu -na win [han-ti, -e -bi nu [wlekeede -bi, -e di 'a de -mu' y] 'wi, Nyisua a winwlon-hanyo* Moise ni la. 'A -ne -nyrowo, -nyi -a mu diide, -a 'mu[v di, [wi y, -te -aan 'batnu ni la, ti -mu', -e -ko 'yri v ni la 'li 'puwlonblugba ki, 'v y la diidedu -mu' di, v de man, -e -hven la 'li yako 'kwli. De ni -do a 'mu, e no- v 'cru la 'li Nyisuaerien 'kwli, -e mo: E -nyi [nu 'floo, -e -hven 'li yako 'kwli.»

32 -E -bi -Yusu [tu [nu [won, e wen: «'N y 'a mu 'ni -lee -ni -tee: -Tee a diide -mu', -kotu 'n hla wen, e 'y Moise 'pa-, e 'y 'a mo[-nyi. Kee, -tee a diide a 'mu, -e -hven 'li yako 'kwli, 'na 'Bai Nyisua, no- y 'a mo[-nyi. 33 -Tee a diide -mu', Nyisua y nyibli -nyi, e no- mo diidedu -mu', -e -hon 'li yako 'kwli, 'ti- -e ni[e, 'klo -bu 'kwli a nyibli, 'v kve 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li.» 34 -E -bi v wen: «'Tonyo, -nyi -a mu diide a 'mu 'a -ne ti.» 35 -E -bi e y 'ki [nu 'ni -lee -ni, e wen: «'N 'wi- diidedu -mu' y, -e y nyibli 'klo yrayru -nyi. Nyiblo 'bu kuo 'mu [wlv y, 'bu -he 'na -nagbopi, e 'wi- nyiblo -mu' y, 'kanu ko 'nie'natu 'ye ni nu.

36 'N lee ne 'a mu ni, -e mo, a 'ye 'mu ni, kee, a 'y 'mu [wlv y -kuo -ni. 37 Nyibli a pepe -mu', 'na 'Bai y 'mu -nyi, v di -he 'na -nagbopu. 'Klo -mo 'klo, 'n 'y 'li['li -we, [bu bla 'waa nyiblo ni -do le. 38 'N 'y 'li yako 'kwli -hon, -e di[e nu, 'mu 'na dionu a kiweenle nu, kee, Nyisua -bu, -e lee 'ne- 'mu -tutu ki, e no- ko kiweenle 'n ko [bu nu. 39 De Nyisua -hve, e no- mo, nyibli a pepe -bu, e -nyi 'mu, 'ni 'waan 'li 'waa 'ye ni -do, kee, le'bo-nyrowo a ti 'yri, 'n ko [bu -ha 'li [nu 'kukonyibli 'ny, [bu -ha [nu 'klo. 40 E mo [han-ti, de 'na 'Bai -hve, e no- mo, 'a -ne nyiblo, -e yru[o, -e mo, 'mo

-mo Nyisua a 'Yu, ko, -e kuo 'mu [wlv y, nyiblo a 'mu, bu ko 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li, 'ti- le'bo-nyrowo 'kwli, 'n ko [bu -ha 'li['kukonyibli 'ny, 'mu[v 'klo -ha.»

41 -Te -Juukve* a nyibli gbagbu 'win de a 'mu, -e -bi v -tva -Yusu a yru a lepule, -te e pu le, -e mo, e no- mo diidedu -mu', -e -hon 'li yako 'kwli. 42 Ke- v pu: «[Bi nyiblo -bu, e 'y Sosefu a 'y -Yusu 'pa-? -A y 'a 'bai ko 'a dii 'hven- ni. -B' e ni 'ki, 'e pu le, -e mo, 'ki e -hon 'li yako 'kwli 'li?»

43 -E -bi e [tu [nu [won, e wen: «De- ko 'mo a pu yru le 'li? 44 Nyiblo [du 'y 'li['li -we, bu kuo 'mu [wlv y, bu -he 'na -nagbopi, 'bu mo, 'na 'Bai -bu, -e le 'mu, 'bu 'y 'li['li -jrii -ni. 'Na 'mumu -bu, le'bo-nyrowo 'kwli, 'a -ne nyiblo, -e kuo 'mu [wlv y, 'mo -di 'li['kukonyibli 'ny -ha, 'mu[v 'klo -ha. 45 Nyisua a winwlon-hanyo 'cru la[a ni, 'ki 'li Nyisuaerien 'kwli, -e mo: Nyisua, no- di nyibli a pepe -to- ni. 'A -ne nyiblo 'bu y 'na 'Bai Nyisua nua y bu ni pu, 'ti- 'bu y 'a toowin kua ni 'ble, e no- di 'na -nagbopi -he. 46 E 'y 'nyre [hen, -e mo, nyiblo [du 'ye 'na 'Bai Nyisua ni, 'bu 'y 'mo ni -do -bu 'pa-, -e -hon 'li[-mo.

47 'N y 'a mu 'ni -lee -ni -tee, nyiblo 'bu kuo 'mu [wlv y, no- ko 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li. 48 'Mo -mo diidedu -mu', -e ni[e, nyiblo 'e kve 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li. 49 'Aan 'batnu, -v ni la 'li 'puwlonblugba ki, [han-ti, 'v y la diide -mu', v de man, -e -hve la 'li yako 'kwli di, kee, v 'koku la le. 50 Kee, -tee a diide -mu', -e -hve 'li yako 'kwli, nyiblo -mu', -e di[e di, e 'y 'li['li -we bu 'ku, e [hen 'nyre, e di ko 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li. 51 'Mo -mo diide -mu', -e -hon 'li yako 'kwli, -e ni[e, 'ti- tonyibli 'v kve 'klo yrayru, -e 'ye

ni -we 'li. 'A -ne nyiblo, -e di diide a 'mu di, 'a 'klo yrayru, e di ko, e 'yi 'li□i 'li -we, bu ko 'lu-yreele. Diide a 'mu, 'n di -ha, e no-mo 'na dionu a 'hvi. 'N -he 'na 'hvi a 'mu ni, -e di□e nu, 'klo ki a nyibli 'mu 'klo yrayru ko.»

52 -Ti a 'mu, -Yusu -hla, e pu -Juukue a ye'nanyu 'yru diaki, 'u yi 'waa dionu le 'beti -ni, u wen: «-Bt' nyiblo -bu, e -we 'li bu nu -a mu 'a dionu a 'hvi a -nyinyie, -a 'mu□u di li?» 53 -E -bi -Yusu □tu □nu □won, e wen: «'N yi 'a mu ni -lee -ni -tee, 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'bu mo, 'ba 'ye ni di 'na 'hvi, e ko, 'ba 'ye ni 'na 'na -hlu, a 'yi 'li□i 'li -we, ba ko 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li 'klo -mo 'klo. 54 Nyiblo 'bu ni 'u, 'bu yi 'na 'hvi ni di, ko, 'bu yi 'na -hlu ni 'ne, nyiblo a 'mu, e ko 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li, 'ti -le'bo-nyrowo 'kwli, 'n di 'li□i 'kukonyibli 'ny' 'ni -ha, 'mu□u 'klo -ha. 55 'Na 'hvi mo -tee a diide □nu, 'na -hlu 'e mo -tee a 'nunade. 56 Nyiblo, -e yi 'na 'hvi di, ko, -e 'ne 'na -hlu, e ko 'mu 'hven-, -a -mue ni. 57 'Na 'Bai -mu', -e lee 'ne- 'mu 'klo -bu ki, e no- ni□e, nyibli 'u yi 'klo ni. E no- nu□o, 'ti -'na 'mumu -bu, 'ni ni 'klo. Ke- e =ti 'mu, 'ki 'u nyiblo -mu', -e yi 'na 'hvi di -mo'. 'Mo -ni□e, nyiblo a 'mu, 'e yi 'klo ni. 58 'Mo -mo -tee a diide, -e -hon 'li yako 'kwli. E 'yi diide -mu' yi 'wi, -e -hven la 'li yako 'kwli, u dee man, 'aan 'banu yi la di, 'ki 'li 'pwo-nblugba ki. □Han-ti, 'u yi la diidedu a 'mu di, kee, ke- e ni 'mu, 'u 'koku la le. Nyiblo -mu', -e di -tee a diide -mu', 'n pa 'mu di, e di ko 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li.»

59 Toowin a pepe -bu, -Yusu -too -ni, 'ki e too 'li□i Nyisua a 'kayu -mu' bu, -e ni 'li Kapenaodto 'kwli.

-Yusu a win, no- ni□e, nyibli 'u kve 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li

60 Nyibli -mu', -u yi -Yusu □wien le kve, 'waa -huohvi, 'ti- u 'mu 'a toowin a 'mu 'win, u wen: «Toowin -bu, e ni 'khi ki. Nyiblo □du 'yi 'li□i 'li -we, bu wen□e ki.»

61 -Yusu bu yru□o, -e mo, nyibli a 'mu, u ye' le 'ni 'puple -ni, -e -bi e -tva 'waa leele, e wen: «□Bi -ti -bu, 'n -hla, e yi 'a mu 'ni 'hran? 62 'Mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'bu mo, 'ba 'ye 'mu, 'ni yi 'li yako 'kwli ni mi, -tite -mu', 'n -hon 'li, -bi' a di 'ki pu li? 63 Nyisua a -Hihiu* ni -do, no- yi nyiblo 'klo yrayru -nyi. -Tonyibli a 'kl' 'yi 'li □dedede 'li -we. Win -bu, 'n too ne 'a mu, e no- ni□e, Nyisua 'e yi 'a mu 'a -Hihiu -nyi, -Hihiu a 'mu, e 'mu 'a mu 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li -nyi. 64 Kee, 'ki 'li 'a mu 'ny', nyibli ni 'li, 'u 'yi 'mu □wlu yi -kuo -ni.» Kue la 'li bu, -Yusu yi nyibli -mu' ni, -u 'yi□i □wlu yi -kuo -ni, ko, 'e yi nyiblo -mu', -e di□e 'a yraanyibli -ji' pu. 65 -E -bi ke- e pi de, e wen: «E no- nu□o, 'ni lee ne 'a mu, -e mo, nyiblo □du 'yi 'li 'na □wlu a yikuole 'li -we, 'ki bu -he 'na -nagbopi*, 'bu mo, Nyisua 'bu 'yi 'li□i 'li -jrii -ni.»

66 Nyibli -huohvi -mu', -u yi la□a □wien le kve, kve 'u ti a 'mu 'yie bu, -e -bi u 'kee ne 'a □wienlekukue ni. 67 'A -nagbopu ni -pu □tu 'u 'hven -mu', ke- e pi □nu yi, e wen: «'Aan 'mumu -bu, □bi a -hve ba hie 'u 'mu bu, ba 'kee 'na □wienlekukue -we?» 68 -E -bi Simo Piel □tu□o □won, e wen: «Kukonyo, nyiblo a 'di -bi ko -mo -a di 'li mu de 'li? -Mo ni -do, -mo ko win -ni□e, nyiblo 'e kve 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li. 69 -Te ti ne -bu, -a kuo -mu □wlu yi, 'ti- =a yi□e, -e mo, -mo mo Nyisua a 'Yu -Yusu 'Kltsu, e lee 'ne- 'klo ki.» 70 -E -bi -Yusu □tu □nu □won, e wen: «'A mu ni -pu □tu 'u 'hven -bu, 'mo -ha 'li 'a mu 'li, -e di□e nu, a 'mu 'na -nagbopu -he. Kee, 'ki 'li 'a mu 'ny' nyiblo ni 'li, 'e mo

'ku -hvan*.» 71 Judia, -ε mo Simo Yisikalio a 'yu, nɔ- ε =hen 'nyre. Ε mo -Yusu a -nagbopu ni -pu □tu 'u 'hven a nyiblo -bi □nuɔ. Kee, ε nɔ-di -Yusu 'a yraanyibli -ju' pu.

7

-Yusu a 'diayinu 'yι□ι □wlv yι -kuo -ni

1 -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi ε ne Galileblugba 'kwli le; ε 'ni -hva□a li bu mu 'li Sudeblugba 'kwli, -ε nu□o, -juukve* a ye'nanyu □mve 'a 'lila le. 2 Ti a 'mu 'yri, -ε -bi -juukve a le'mimle -mu', u deε Papu a le'mimle, 'a ti 'mve yre. 3 Ε nɔ- nu□o, -Yusu a 'diayinu 'u lee □ne, -ε mo: «-Hon 'ne- Galileblugba 'kwli, -bu mu 'li Sudeblugba 'kwli, -ε di□e nu, -na -nagbopu* -mu', -u ni 'li, u 'mu □wilekεε-tebli -mu', -ni 'ye. 4 Nyiblo -mu', -ε -hve nyibli a pepe bu yi□e, ε 'ni -nu□o li 'a -ne -tebli, 'ki 'li -huhlike 'kwli. 'A -ti, -te -ni □wilekεε-tebli, nu□o, 'ki 'u nyibli a pepe ye', -ε di□e nu, u 'mu -mu yi.» 5 -Yusu a 'diayinu a 'mu, u 'yι□ι □wlv yι -kuo -ni.

6 -ε -bi ke- ε pi □nu yι, ε wen: «Ti 'ye 'u ni nyre, 'ki □bu mu 'li. Kee, 'ki 'u 'a mu -mɔ, 'a -ne ti mɔ □haanti □nuɔ. 7 'Klo -bu ki a nyibli, u 'yι 'li□ι 'li -we, bu yraa ne 'a mu, keε, 'mɔ -bi, u yraa 'mu ni, -ε nu□o, 'n hle□e ni, -ε mɔ, 'waa nunu-tebli nyre yι. 8 'A mu -mɔ -bi, ba mu le'mimle ki. 'Mɔ -bi, 'ni -mu□o 'li, -ε nu□o, ti 'ye 'u ni nyre, 'ki □bu mu 'li.» 9 Ke- ε pu □nu yι, 'ki ε 'yι -ta' -hon, 'ε ni 'li Galileblugba 'kwli bu.

-Te -Yusu mu la Papu a le'mimle ki, 'ki 'li Jrusredio 'kwli

10 -Te -Yusu a 'diayinu a 'mu, u mu le'mimle ki, 'ki 'li Jrusre, -ε -bi -Yusu mu 'li ni -we, 'ki 'li -huhlike 'kwli, -ε di□e nu, nyibli 'ni □ha□a 'ye. 11 Le'mimle a ti 'yri, -juukve* a ye'nanyu □mve -Yusu le, 'a -ti, 'u

yι le 'beti -ni, -ε mo: «-Bi' -Yusu ni yι 'li?» 12 'u hle 'a -ti, 'ki 'li nyibli -mu' nyι. -U -bi wen 'ni: «Ε mo □haannyiblo □nuɔ.» -U -bi wen 'ni: «'Uon-, ε 'yι □haannyiblo 'pa-, ε keε nyibli.» 13 Kee, nyiblo □du 'yι 'li□ι 'li -we, bu hla□a, 'ki 'u nyibli ye', 'bu 'yι 'li yibiile 'kwli 'pa-, -ε nu□o, u yι pie 'waa ye'nanyu a huannu.

14 -Te u 'beε le'mimle bu, -ε -bi -Yusu mu 'li Nyisva a 'kagbau a -yaa 'kwli, 'ε -tva Nyisva a -ti a toole. 15 -juukve bu yι 'a win ni 'win, -ε -bi 'waa □wli keε le. 'A -ti, ke- u pi: «Nyiblo -bu, tetetɔɔnyo □du 'yι -hvan□a tete ni -tve -ni. -Bi' ε -we 'li bu nu -tebli -huɔhuɔ -bu, 'a yiyie 'li?» 16 -ε -bi ke- ε pi □nu yι, ε wen: «-Tebli -bu, 'n tve ne 'a mu, Nyisva, -ε lee 'ne- 'mu, nɔ- yι 'mu 'a □to -nyi. Ε 'yι 'na □gbetu a □to 'pa-. 17 Nyiblo 'bu -hve bu nu de -mu', -ε yι Nyisva a plo -blee -ni, ε nɔ- di□e le yru, 'bu mɔ, toole -bu, 'n tve -ni, 'bu mɔ Nyisva a 'lule-hihie, -u' -bu mɔ 'li 'na □gbetu a 'kl' 'kwli. 18 Nyiblo -mu', -ε tve -ni, 'ki 'li 'a dɔnu a 'kl' 'kwli, ε -hve□e ni, 'ki nyibli bu 'yaa 'li 'a 'nyre. Kee, nyiblo -mu', □bu yι ni -tve -ni, -ε yι nyibli -lee -ni, bu 'yaa 'li nyiblo -mu', -ε lee 'ne- 'a 'nyre, nyiblo a 'mu, ε nɔ- hle -ti a -tee. Hi 'yι 'li 'a pupuwin 'nyι -ni. 19 Moise -nyi 'aan 'banu tete ni. Kee, 'ki 'li 'a mu 'nyι, nyiblo □du 'ni □tuu□o 'u tete a 'mu. De -hvan a 'di -bi 'n -nu, -koti 'a □mve 'na 'lila le 'li?»

20 -ε -bi nyibli a 'mu, u □tu□o □wɔn, u wen: «-Mɔ nyɔ -bu, 'ku -hvan* ni 'u -mu ke'. Nyiblo a 'di -bi □mve -na 'lila le 'li?» 21 -ε -bi -Yusu wen: «De ni -do, 'n -nu, ε nɔ- mɔ, 'n nu la□a ni, nyiblo □du a 'kve 'ε -we la, 'ki 'li -wuwle-nyrɔwɔ* 'kwli. Ε keε la 'aan □wli le, 'ki □bu di la de a 'mu nu, 'ki 'li -wuwle-nyrɔwɔ 'kwli. 22 Kee, 'aan 'mumu, a ni -kvan -we, 'ki 'li -wuwle-nyrɔwɔ 'kwli, -ε

nu□o, Moise lee la 'aan 'batnu ni, 'ki ba 'be 'aan 'yonu nyubevu yre, 'bu ko -nyrowi ni □blen□blen. 'A -ti, kue 'li ti a 'mu 'yie bu, 'ye □bu ε mo -wuwle-nyrowo, a ko ba 'be 'aan 'yonu yre. Ba ko 'a yiyie, -ε mo, 'aan 'batnu, -u ni la 'klo, nu- 'nyee 'hru, -u =tu□o -wlu, 'ti- Moise 'ε 'hru 'klo. 23 -Te a yi 'aan 'yonu nyubevu yre 'be, 'ki 'h -wuwle-nyrowo 'kwli, -ε di□e nu, a 'ni □ha Moise a tete 'wla, □bi nyiblo -bu, 'kue ni, -bu nu□o, 'a 'kue bu -we, ε 'yi 'u yi'bube a 'mu 'u -hi? -Te 'n nu□o, nyiblo a 'kue 'ε -we, 'ki 'h -wuwle-nyrowo 'kwli, ε no-ko 'mo a pu yru le? 24 -Tebh ni -do -bu, 'aan 'yii yi 'ye, ε 'ni 'nuo 'li□i, a 'ni 'yee 'li nyiblo -ti. Kee, 'ba 'mu -ti hla, ba -hie 'lu le -tee, 'ti- a 'mu□u hla.»

□Bi -Yusu no- mo Wanyo -mu', Nysua pu la le, ε di la ya

25 Ke- Jrusre a nyibli -bi pu: «□Bi ε 'yi nyiblo -bu 'pa-, -ε ko 'hla u □muε le? 26 Ba 'ye ke, ε no- yi 'h hle, 'ki 'h nyibli a pepe ye'. ε mo, -aan ye'nanyu 'ni -pu□u li□i me le. □Bi u yru□o ni, -ε mo, ε no- mo Wanyo -mu', Nysua pu la le, ε di la -a mu yi ya? 27 Kee, de -a yi, ε no- mo, Wanyo a 'mu, 'bu -di, -tite -mu', ε -hon 'u, nyiblo □du 'yi 'li□i 'h -we, bu yii 'u. Kee, nyiblo -bu, -tite, ε -hon 'u, -a yii 'u ni.»

28 Ti ni -do a 'mu 'yri, -Yusu yi 'ni -too -ni, 'ki 'h Nysua a 'kagbau a -yaa 'kwli, 'ε 'yee 'li win, ε wen: «□Bi seyi, nyiblo, 'n pa 'mu, a yi□e ni? ε ko, -tite, 'n -hon 'li, a yii 'li ni? ε 'yi 'na dionu a 'kl 'pa-, ε 'yi 'mu -ya. Nyiblo -bi, no-lee 'ne- 'mu. Nyiblo a 'mu, ε mo □wlyyikuonyo □nuo. 'A mu -mo -bi, a 'yi□i -yi. 29 Kee, 'mo -bi, 'n yi□e ni, -ε nu□o, 'ki 'n -hon 'li□i -mo, ε ko, ε no- lee 'ne- 'mu.»

30 -Te nyibli -mu', u 'win, -ε -bi u -hve bu klo□o, kee, nyiblo □du 'yi 'li□i 'h -we, bu gba 'u□u dabu 'hu,

-ε nu□o, ti 'yee 'u ni nyre, 'ki bu klo□o. 31 Kee, 'ki 'h nyibli a 'mu 'nyi, 'waa -huohu kuo □ne □wlu yi. Ke- u pu: «Nyiblo -bu, ε no- mo Wanyo -mu', Nysua pu la le, ε di la -a mu yi ya. □Bi ε di ko nyiblo -bi, ε 'mu □wlekeε-tebh -bi nu, ε 'mu 'u nyiblo -bu 'u -hi?»

-Te Falisi□tumu* a nyibli lee la 'seyo, bu klo la -Yusu

32 -Ti -mu', nyibli yi 'h bu -blee -ni, u hle, 'ki 'u -Yusu ki, Falisi□tumu a nyibli 'win ni. ε no- ko -ti, Nysua a -cohlpinyu* gbagbu ko Falisi□tumu a nyibli 'hven-, 'u lee 'seyo, bu klo -Yusu. 33 -Te -Yusu 'ye de a 'mu, -ε -bi ke- ε pu: «'N 'tε di 'ne- 'a mu ti gbi 'nyi -hi, 'ti-nyiblo -bu, -ε lee 'ne- 'mu, 'mu 'li□i -mo mu. 34 A di □mu□o 'mu le, kee, a 'yi 'li□i 'h -we, ba 'ye 'mu, -ε nu□o, -tite -mu', 'n mi 'li, a 'yi 'li□i 'h -we ba nyre 'h.»

35 -ε -bi -Juukue* -tua le'betile, u wen: «-Bi' ε di 'ki yi -muu -ni, 'ki -a 'ye ni di□e ni 'ye 'li? □Bi 'ki ε di 'h -aan 'bio -Juukue -mu' -mo mu, -u ni 'h dako -mu', -u 'yi -Juukue 'pa- 'nyi, ε 'mu dako a 'mu, 'a nyibli -too -ni -we? 36 -Ti -bu, ε -hla, de a 'di -bi ε □hen 'nyre 'li, -te ε pu le, -ε mo: A di □mu□o 'mu le, kee, a 'yi 'li□i 'h -we, ba 'ye 'mu, -ε nu□o, -tite -mu', 'n mi 'li, a 'yi 'li□i 'h -we, ba nyre 'h.»

'Niedu -mu', -ε ni□e, -tonyibli 'u kve 'klo yrayru

37 Le'mimle a 'mu, 'a le'boo-nyrowo, ε no- mo -nyrowo gbagbu. -Nyrowo a 'mu 'kwli, -ε -bi -Yusu 'du ye', 'ki 'u nyibli -huohu a 'mu ye', 'ε 'yee 'li win, ε wen: «Nyiblo 'bu ni 'u, 'nunatu 'bu yi□i ni ni, -ε -bi 'ki bu di 'ne- 'mu -mo, ε 'mu 'na. 38 Nyiblo 'bu kuo 'mu □wlu yi, ε 'wi- -te 'nyie 'ye ni ni 'h 'a □wlu ki, 'niedu -mu', -ε ni□e, -tonyibli 'u kve 'klo yrayru, no- di 'h 'a □wlu kle -hon. Ke- u nu la 'a 'ciaru, 'ki 'h Nysuacrien 'kwli.»

39 De -bu -ko -ti -Yusu -hla, e no-mo Nyisua a -Hihiu* -mu', Nyisua di nyibli -mu', -u kuo [ne [wlv yi -nyi. Ti a 'mu 'yri, Nyisua 'yee 'a -Hihiu nyibli ni -nyi, -kotu -Yusu 'yee 'li yakō 'kwli ni mi, 'ki 'li 'a -ti a 'yi'buale 'kwli.

Nyibli [gla ni, -Yusu a -ti

40 -Te nyibli a 'mu, v 'win -Yusu a win, ke- 'waa de -bi pi: «E mo [han-ti [nuo, nyiblo -bu, e no-mo Nyisua a winwlon-hanyo* -mu', v pu la le, -e di la di,» 41 -v -bi 'v pi le: «Wanyo -mu', Nyisua pu la le, e di la ya, e no- =nuo,» -v -bi 'v hle[ε de: «Wanyo a 'mu, e 'yi 'li[ti 'li -we, bu ko 'li Galileblugba 'kwli. 42 Kee, ke- Nyisvacrien pi: Wanyo a 'mu, 'ki 'li bodio Dafidi a [tugba 'kwli, 'ki e di 'li ko, ko, e di ko 'li Betelemudio 'kwli, -e mo Dafidi a 'mu a 'dio.»

43 E 'wi yi, nyibli a 'mu, v [gla ni, -Yusu a -ti. 44 -U -bi -hve bu klo[ε, kee, nyiblo [dv 'yi 'li[ti 'li -we, bu gba 'v[ε dabu 'hvi.

-Juukve a ye'nanyo yi -Yusu [wlv yi -kuo -ni*

45 -E -bi 'seyo -ni wen, v [hian -mo, 'v mu 'li Nyisua a -cohlunpinyo* gbagbi ko Falisi[rumu* a nyibli 'huen- -mo, nyibli gbagbi a 'mu, 'v 'beti [nu: «De- ko -Yusu a 'yi -ya 'li?» 46 -E -bi 'seyo a 'mu, v [tu [nu [won, v wen: «-A 'yi -hvan nyiblo ni 'ye, -bu nu hihle le, [wi yi, -te nyiblo -bu, e ni hihle.» 47 E no-mo Falisi[rumu a nyibli bu 'beti [nu: «[Bi 'aan 'mumu, a wen ni, 'ki nyiblo -mu' bu kaa ne 'a mu. 48 -A mu Falisi[rumu, -aan nyiblo [dv 'yi[ti [wlv yi -kuo -ni, 'ti-, e mo 'blugba a ye'nanyo [dv 'yi[ti [wlv yi -kuo -ni. 49 Kee, dako a nyibli -mu', -v kuo [ne [wlv yi, v 'yi Moise a tete -yi. 'A -ti, Nyisua a -bati di [nu 'ni klo.»

50 Falisi[rumu a nyiblo -mu', -e ko 'nyre -mo Nikodemu, e ni -tuo

ki -we. Nikodemu a 'mu, no-mo la -Yusu 'ye mo, ti [dv -hi la a ti 'yri. E no- a 'mu, e no- yi 'a 'bio -lee -ni, e wen: 51 «-Aan tete wen 'ni: 'Ti -a 'mu nyiblo -ti -yee -ni, -a ko -ba pu[ε nva yi bu. [Ba 'ye[ε, -e mo, e nu de, 'e nyre yi, -e -bi -bati klo[ε ni.» 52 -E -bi v [tu[ε [won, v wen: «[Bi -na 'mumu, 'ki -ko 'li Galileblugba 'kwli -we? -Hre Nyisvacriun -tee. -Di[ε 'ni 'ye, -e mo, Nyisua a winwlon-hanyo* [dv 'yi 'li[ti 'li -we, bu ko 'li Galileblugba 'kwli.»

[53 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi v -gbe ni. Nyiblo 'bu ni 'v, 'e mu 'li 'a 'kayu bu.

8

-Te v gba la 'li -wlawlvugba [dv -Yusu -mo

1 'Ki -Yusu mu 'li dugba -mu', -e ko 'lu olifieti ni 'li. 2 -Te -nyre -nye, -e -bi e [hian -mo, 'e mu 'li Nyisua a 'kagbau a -yaa 'kwli, nyibli -huohvi 'v 'yia 'v[ε 'hvi bu, 'e ni bu, 'e -tva 'waa toole. 3 E ni 'li 'waa toole 'kwli, tetetonyo ko Falisi[rumu* a nyibli 'huen- 'v nyree 'v[ε nugba 'hvi. Nugba a 'mu, e ni 'li -wlawli a nunuo 'kwli, 'v klo[ε, 'v ya[ε, 'v [tu 'v[ε nyibli a pepe yi bu. 4 -E -bi v yi 'ki -Yusu 'ni -lee -ni, v wen: «Toonyo, nugba -bu, e ni 'li -wlawli a nunuo 'kwli, [a klo[ε, [a ya[ε, 5 -e nu[ε, Nyisua a winwlon-hanyo* Moise, 'a tetebu -bi yi -a mu 'ni -lee -ni, -e mo, nvgbi, -v ni de a 'mu, -ba pu [nu 'hi -mo le, -ba 'la [nu. -Na 'mumu, -bi' -pi 'li?»

6 U hle[ε ni, -e di[ε nu, v 'mu -Yusu 'yi [te, v 'mu[ε 'ye, 'bu di Nyisua a tete 'wla, -e di[ε nu, v 'mu[ε -ti -yee -ni. -E -bi -Yusu pu 'lu -wlu, 'e ni -jie, 'e yi 'v -tutu ki 'cru -ni. 7 Bu 'tie bu yi[ti ni 'beti -ni, -e -bi e -ha 'li 'lu -wlu, e wen: «'Ki 'li 'a mu 'nyi, nyiblo -bu, -e 'yi -hvan de 'kuku ni ni, no-bu mo yi-henyiblo, -bu pu[ε 'hio

-mɔ.» ⁸ -ɛ -bɪ ɛ pʊ 'lʉ -wlu de, 'ɛ yɪ 'v -tʉtʉ kɪ 'crʉ -nɪ. ⁹ 'Tɪ- v 'mʉ -Yusu a pʉpʉwɪn a 'mʉ wɪn, -ɛ -bɪ 'waa dodoyo -tʉa mumuo, nyɪ'kɪ, nʉ-mɔ yɪ-hɛnyibli, -v -tʉa mumuo. -ɛ -bɪ -Yusu kɔ nʉgba a 'mʉ 'hʉɛn-, nʉ- hie 'v, 'kɪ 'v nyibli a 'mʉ ye'. Nʉgba a 'mʉ, ɛ 'tɪɛ nyra 'lɪ ʃnʉ 'nyɪ bʉ. ¹⁰ -ɛ -bɪ -Yusu -ha 'lɪ 'lʉ -wlu, ɛ wɛn: «Nʉgba o, nyibli -bʉ, -v yɪ wɛn -mʉ -tɪ -yɛɛ -nɪ, -bɪ' v nɪ yɪ 'lɪ? ʃBɪ nyiblo ʃdʉ 'yɪ 'v -hie, -bʉ pʉ lɛ, -blɛɛ 'kʉkʉv yɪ?» ¹¹ -ɛ -bɪ nʉgba a 'mʉ, ɛ wɛn: «lɪn -o, kʉkʉnyɔ o. 'A nyiblo ʃdʉ 'yɪ 'v -hie.» -ɛ -bɪ -Yusu wɛn: «'Na 'mumu -wɛ, 'nɪ -pʉʃv lɛ, -ɛ mɔ, -blɛɛ 'kʉkʉv yɪ. -Wɛ 'lɪ -bʉ mu nɪ. Kɛɛ, ʃnɪ 'nuo 'kɪ dɛ 'kuku de.»]

-Yusu, nɔ- yɪ 'klo -bʉ kɪ a nyibli -nyre -nyi

¹² Kɛ- -Yusu pɪ de, ɛ wɛn: «'Mɔ -yɪ 'klo -bʉ kɪ a nyibli -nyre -nyi, -ɛ dɪʃɛ nu, v 'mʉ -tɪ a -tɛɛ' lɛ yru. Nyiblo 'bʉ kuo 'mʉ ʃwɪb yɪ, ɛ kɔ bʉ kɔ -nyrɛdʉ a 'mʉ, -ɛ yɪ nyiblo 'klo yrayrʉ -nyi. ɛ dɪ 'kɛɛ 'lɪ halo a' lɛnɪna.»

¹³ -ɛ -bɪ Falisiʃtumʉ* a nyibli ʃtuʃo ʃwɔn, v wɛn: «-Na ʃgbɛtʉ, -mɔ hɛ -na dɪɔnʉ a -tɪ. 'A -tɪ o, -tɪ a 'mʉ, -hɛ, ɛ 'yɪ ʃhan-tɪ 'pa-» ¹⁴ -ɛ -bɪ -Yusu wɛn: «ɛ mɔ, 'yɛ ʃbʉ 'mɔ nɪ -do, 'n yɪ 'na dɪɔnʉ a -tɪ nɪ hɛ, -tɪ -mʉ', 'n hɛ, ɛ mɔ ʃhan-tɪ ʃnɪɔ, -ɛ nuʃo, -tɪtɛ 'n -hɔn 'v, ɛ kɔ, -tɪtɛ, 'n mɪ 'v, 'n yɪ 'v nɪ. Kɛɛ, 'a mʉ -mɔ -bɪ, -tɪtɛ 'n -hɔn 'lɪ, ɛ kɔ -tɪtɛ, 'n mɪ 'lɪ, a 'yɪ 'lɪ -yɪ. ¹⁵ -Tɛ -tonyibli nɪ 'waa 'bɪo a -tɪ a yɛɛɛ, kɛ- nɪ -do, a nɪ nyibli a -tɪ a yɛɛɛ. 'Mɔ -bɪ, 'nɪ -yɛɛʃɛ nyiblo ʃdʉ -tɪ. ¹⁶ Kɛɛ, 'bʉ mɔ, 'nɪ kɔ ʃbʉ yɛɛ nyibli -tɪ, ɛ 'wɪ yɪ, -tɪ -mʉ', 'n hɛ, ɛ mɔ ʃhan-tɪ ʃnɪɔ, -ɛ nuʃo, ɛ 'yɪ 'mɔ nɪ -do 'pa-, 'nɪ -yɛɛʃɛ nyibli -tɪ, kɛɛ, 'na 'Bai -mʉ', -ɛ lee 'nɛ- 'mʉ, ɛ kɔ 'mʉ 'hʉɛn-, -a mʉ pɛ. ¹⁷ V 'crʉ la 'lɪʃɪ Nyɪsʉa a tɛtɛcrɪɛn 'kwɪ nɪ, -ɛ mɔ, -hɛhɪpʉ nɪ 'hʉɛn, 'bʉ hɛ -tɪtʉ nɪ -do, ɛ ʃhɛn 'nyre,

-ɛ mɔ, -tɪ a 'mʉ, ɛ mɔ ʃhan-tɪ ʃnɪɔ. ¹⁸ 'N hɛ 'na dɪɔnʉ a -tɪ, ɛ kɔ, 'na 'Bai -mʉ', -ɛ lee 'nɛ- 'mʉ, 'ɛ hɛ 'na -tɪ -wɛ.» ¹⁹ -ɛ -bɪ v 'bɛtɪʃɛ nɪ, v wɛn: «-Bɪ' -na 'Bai nɪ yɪ 'lɪ?» -ɛ -bɪ -Yusu wɛn: «Mɔ, a 'yɪ 'mʉ -yɪ, kɔ, 'a 'yɪ 'na 'Bai -yɪ -wɛ. 'Bʉ mɔ, 'ba yɪ wɛn 'mʉ, -ɛ -bɪ a dɪ wɛn 'na 'Bai 'nɪ yɪ -wɛ.»

²⁰ -Tɛ -Yusu tʉɛ nyibli -tɛblɪ a 'mʉ, 'kɪ ɛ nɪ 'lɪ Nyɪsʉa a 'kagbav a -yaa 'kwɪ. Dukwɪ -mʉ', -ɛ kɔ 'kwɪ v pɪ 'lɪ 'wɪ lɛ, ɛ nɔ- kɔ 'hʉɪ, ɛ nɪ 'v. Kɛɛ, nyiblo ʃdʉ 'yɪ 'lɪ 'a kʉklo 'lɪ -wɛ, -kɔtɪ tɪ 'yɛɛ 'v nɪ nyre, 'kɪ bʉ kloʃɔ.

-Yusu wɛn 'nɪ, ɛ 'yɪ 'klo -bʉ kɪ a nyiblo 'pa-

²¹ -ɛ -bɪ kɛ- -Yusu pɪ ʃnʉ yɪ de: «'N dɪ 'nɪ mu, a 'mʉ 'mʉ lɛ ʃmʉɔ, kɛɛ, a 'yɪ 'lɪʃɪ 'lɪ -wɛ, ba 'yɛ 'mʉ. A dɪ 'kʉkʉ lɛ, 'kɪ 'lɪ 'aan dɛ 'kuku 'nyɪ. -Tɪtɛ 'n mɪ 'lɪ, a 'yɪ 'lɪ mumuo 'lɪ -wɛ.» ²² -ɛ -bɪ kɛ- -Juukʉ* a yɛ'nanyʉ pɪ: «ʃBɪ ɛ dɪ 'a dɪɔnʉ 'nɪ 'la, -ɛ nuʃo, ɛ wɛn 'nɪ, -tɪtɛ -mʉ', ɛ mɪ 'lɪ, -a 'yɪ 'lɪ mumuo 'lɪ -wɛ?» ²³ -ɛ -bɪ ɛ wɛn: «'A mʉ -bʉ, a mɔ 'klo -bʉ kɪ a nyibli ʃnɪɔ. Kɛɛ, 'mɔ -bɪ, 'n 'yɪ 'nɛ- 'klo -bʉ kɪ -hɔn. 'Kɪ 'n -hɔn 'lɪ yakɔ 'kwɪ. ²⁴ 'N lee nɛ 'a mʉ nɪ, -ɛ mɔ, a dɪ 'kʉkʉ lɛ, 'kɪ 'lɪ 'aan dɛ 'kuku 'nyɪ. A kɔ ba kɔ 'a yɪyɪ, -ɛ mɔ, nyiblo -mʉ', 'n pʉ lɛ, 'n -mɔ, ɛ nɔ- 'n pa 'mʉ. 'Bʉ mɔ, 'ba 'yɪʃɪ ʃhan-tɪ -pʉ, a dɪ 'kʉkʉ lɛ, 'kɪ 'lɪ 'aan dɛ 'kuku 'nyɪ.» ²⁵ -ɛ -bɪ v 'bɛtɪʃɛ nɪ, v wɛn: «Nyiblo a 'dɪ -bɪ -pa 'mʉ 'lɪ?» -ɛ -bɪ ɛ wɛn: «ʃBɪ a -hʉɛʃɛ nɪ, ʃbʉ hɛʃa de? 'Mɔ -mɔ nyiblo -mʉ', -kɔtɪ 'n hɛ, kʉɛ la 'lɪ bʉ. ²⁶ 'N kɔ wɛn -tɪ -hʉɔhʉɪ a hɪhɛ, 'kɪ 'v 'a mʉ kɪ, ɛ kɔ, 'n kɔ wɛn 'hru, 'kɪ ʃbʉ yɛɛ wɛn 'a mʉ -tɪ. Kɛɛ, 'nɪ -hɛʃa 'kɪ -tɪ a pɛpɛ a 'mʉ nɪ. Nyiblo -mʉ', -ɛ lee 'nɛ- 'mʉ, -tɪ nɪ -do -mʉ', 'n 'wɪn 'vʃv wɛn, ɛ nɔ- 'n hɛ, nyiblo a 'mʉ, ɛ hɛ -tɪ a -tɛɛ.»

²⁷ V 'nɪ -yruʃo lɪʃɪ, -ɛ mɔ, 'a 'Bai a -tɪ ɛ hɛ. ²⁸ -ɛ -bɪ kɛ- ɛ pɪ ʃnʉ yɪ

de, ε wen: «Ti -mu' -ko 'yri 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo, a di 'b 'mɔ ye' 'duu -ni, 'kɪ 'b tugbe 'yie, 'mɔ -tɔtɔ -mɔ le -hlɔɔ -ni, a diɓe 'ni yru, -ε mɔ, 'mɔ -mɔ nyiblo -mu', 'n pu le, 'n pa 'mɔ. A diɓe' le 'ni yru, -ε mɔ, 'ni -nuɓo ɓdedede, 'kɪ 'li 'na dɔɔɔ a 'kɪ 'kwli. -Ti ni -do -mu', 'na 'Bai tɔɔ 'mɔ, ε nɔ- 'n hle. ²⁹ Nyiblo -mu', -ε lee 'ne- 'mɔ, 'kɪ ε ni 'b 'mɔ 'hɔi. 'E 'yɪ 'b 'mɔ bu -tia -ni, -ε nuɓo, 'a -ne ti, de -mu', -ε yɪ 'a plo -blee -ni, ε nɔ- 'n ni.»

³⁰ -Te -Yusu pu 'kɪ le, -ε -bi nyibli -hɔhɔi -tɔa 'a ɓwɔ a yikuole.

Nyibli -mu', -v ni de 'kuku, v nu-mɔ de 'kuku a ɓkoyo

³¹ -ε -bi nyibli a 'mɔ, -v kuo -Yusu ɓwɔ yɪ, ke- ε pi ɓnu yɪ: «Na tɔɔwin -mu', 'ba yɪ 'bɔv ni ɓtɔi -ni, -ε -bi 'a mɔ -mɔ 'na -tee a -nagbopu*. ³² 'Na tɔɔwin a 'mɔ, 'a 'bɔtuule, ε diɓe 'ni nu, a 'mɔ -ti a -tee yɪ, -ti a -tee a 'mɔ, ε 'mɔ 'a mɔ ɓgle, 'kɪ 'li ɓkode 'kwli.»

³³ -ε -bi -Juukɔε* a ye'nanyɔ wen: «A mɔ Abrahamu a 'yonɔ a 'yonɔ ɓnɔ. -A 'yɪ -huan nyiblo ɓɔv a ɓkoyo ni -he. De- kɔ -a mɔ -yɪ -lee -ni, -ε mɔ, -ti a -tee di -a mɔ 'ni ɓgle, 'kɪ 'li ɓkode 'nyɪ 'li?»

³⁴ -ε -bi ε wen: «'N yɪ 'a mɔ 'ni -lee -ni -tee, 'a -ne nyiblo 'bu ni 'b, 'bu yɪ de 'kuku ni ni, -ε -bi ε mɔ de 'kuku a ɓkoyo ɓnɔ. ³⁵ ɓKoyu 'yɪ yɪ -blee -ni, bu mɔ ɓtugbatayu. Kee, 'bai a 'yu, ε nɔ- mɔ ɓtugbatayu. ³⁶ 'Mɔ -bu, -ε mɔ Nyɪsɔa a 'Yu, 'bu mɔ, 'ni ɓgle 'a mɔ, -ε -bi ε mɔ -tee, a 'yɪ 'liɓɪ 'li -we, ba mɔ 'kɪ ɓkoyo de. ³⁷ 'N yɪɓe ni, -ε mɔ, a mɔ Abrahamu a 'yonɔ a 'yonɔ ɓnɔ. Kee, a ɓmɔε 'na 'lɪla le, -ε nuɓo, a 'ni -wenɓe 'na tɔɔwin ki. ³⁸ De -mu', 'na 'Bai tɔɔ 'mɔ, ε nɔ- 'n yɪ 'a mɔ -lee -ni. 'A mɔ -mɔ -bi, de -mu', 'aan 'bai lee ne 'a mɔ, ε nɔ- a ni.» ³⁹ -ε -bi v wen: «-Aan 'bai, nɔ- mɔ Abrahamu.» -ε -bi -Yusu wen: «'Bu mɔ, 'ba mɔ wen Abrahamu a 'yonɔ, -ε -bi -tebli -mu', ε ni la, nɔ-

a di wen nu. ⁴⁰ Kee, 'ye ɓbu 'n lee ne 'a mɔ -ti a -tee -mu', Nyɪsɔa lee 'mɔ, a 'tɛ di 'na 'lɪla le ɓmɔ. De a 'mɔ, Abrahamu 'ni -nuɓo laɓa.

⁴¹ Kee, -tebli ni -do -mu', 'aan 'bai ni la, ε nɔ- a ni -we.» -ε -bi v wen: «-Aan 'dii 'yɪ 'lawlunɔgba 'pa-. -Aan 'bai ni -do, -a yɪ, ε nɔ- mɔ Nyɪsɔa.» ⁴² -ε -bi -Yusu wen: «'Bu mɔ, Nyɪsɔa 'bu mɔ wen 'aan 'Bai, -ε -bi a di wen 'mɔ 'ni -nɔε -ni, -te 'n -hɔn 'li Nyɪsɔa -mɔ a -ti. 'N 'yɪ -di, 'kɪ 'li 'na ɓgbetu a 'kɪ 'kwli, kee, ε nɔ- lee 'ne- 'mɔ. ⁴³ De- kɔ -ti, -ti -bu, 'n hle, 'a 'ye ni yruɓo' le 'li? -Ti kɔ -ti 'a 'ye ni yruɓo' le, ε nɔ- mɔ, a 'yɪ 'liɓɪ 'li -we, ba pu 'mɔ nɔa yɪ bu. ⁴⁴ 'Aan 'bai, nɔ- mɔ Satan, -ε mɔ 'kuo -hɔɪn* a nyiblo gbagbu. 'A mɔ -mɔ 'a 'yonɔ. -Tebli -mu', -ε yɪ 'aan 'bai a plo -blee -ni, ε nɔ- a nɔε -ni ba nu. Kuε la 'li bu, ε 'le nyibli. E yraa -ti a -tee ni, -ε nuɓo, -ti a -tee 'yɪ 'li 'a ɓwɔ ki -ni. Hi a nunuo, nɔ- mɔ 'a -kuan, -ε nuɓo, ε mɔ hulekɔnyɔ ɓnɔ. 'Kɪ 'liɓɪ -mɔ, 'kɪ hi a gblegble a pepe -hɔen 'li -wlu.

⁴⁵ Kee, 'mɔ -bi, 'n hle -ti a -tee. E nɔ- kɔ -ti, 'kɪ 'a 'yɪ 'mɔ ɓwɔ yɪ -kuo -ni. ⁴⁶ ɓBɪ ε kɔ nyiblo, 'kɪ 'li 'a mɔ 'nyɪ, -ε -we 'li -bu lee 'mɔ, -ε mɔ, 'n nu de 'kuku? E 'yɪ nyiblo ɓɔv -kɔ. De- kɔ -ti, -te 'n hle -ti a -tee, 'kɪ a 'ye ni pu 'na win ɓhan-ti 'li? ⁴⁷ Nyiblo -mu', -ε mɔ Nyɪsɔa a nyiblo, ε pi Nyɪsɔa a 'mɔ, 'a win nɔa yɪ bu -tee. Kee, 'a mɔ -mɔ -bi, a 'yɪ Nyɪsɔa a nyibli 'pa-. E nɔ- nuɓo 'kɪ, 'a 'ye ni pu Nyɪsɔa a 'mɔ, 'a win nɔa yɪ bu.»

-Yusu ni la 'kɔ, 'ti- 'v kɔ la Abrahamu

⁴⁸ -ε -bi -Juukɔε* a ye'nanyɔ ɓtuɓo ɓwɔn, v wen: «'A -ti, -te -a lee wen -mu, -ε mɔ, ɓyɪ Nyɪsɔa -yɪ, kɔ, 'ku -huan* ni 'b -mɔ ke', -a kɔ wen 'b ɓwɔn.» ⁴⁹ -ε -bi -Yusu wen: «'Ku -huan 'yɪ 'b 'mɔ ke' -ni. Kee, 'na 'Bai 'n yɪ -ti a 'yɪ'buale -nyɪ. 'A mɔ -mɔ -bi, a hi a ni, 'kɪ ba -nyɪ

'mu -ti a 'yi'buale. ⁵⁰ 'Mo -bi, 'ni [mu]o li [ti] le, 'ki nyibli bu -nyi 'mu -ti a 'yi'buale, kee, Nyisua, no-mue [e] le. E no- di -bati 'be. ⁵¹ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, nyiblo 'bu yi 'u 'na win ni [tui] -ni, e 'yi 'li [ti] 'li -we, bu 'ku yruyru.»

⁵² -E -bi u wen: «-A yi 'ki [ti] ni, -e mo, 'ku -huan ni 'u -mu ke'. -Aan 'bai gbagbu Abrahamu 'ku ni, Nyisua a winwlon-hanyu* 'ku ni -we. -Mo -bi, ke- pi, nyiblo 'bu yi 'u -na win ni [tui] -ni, e 'yi 'li [ti] 'li -we, bu 'ku yruyru. ⁵³ -Aan 'bai Abrahamu 'ku ni. [Bi] -na [wlu] wen, -mo ni 'u [u] 'lu yi? Nyisua a winwlon-hanyu 'ku ni -we. Nyod-e 'ki -dionu seyi-seyi 'li?»

⁵⁴ -E -bi -Yusu [tu] [nu] [won], e wen: «'Bu mo, 'ni yi wen 'na dionu ni 'bue -ni, 'na dionu a 'buale a 'mu, e 'yi 'li [ti] 'li -we, bu da wen [dedede]. Nyiblo -bu, -e 'bue 'mu, e no- mo 'na 'Bai Nyisua. A wen 'ni, Nyisua a 'mu, no- a de. ⁵⁵ Kee, a 'yi [ti] -yi. 'Mo -bi, 'n yi [e] ni. 'Bu mo, 'ni pu wen le, -e mo, 'n 'yi [ti] -yi, -e -bi 'n di mo wen hulekonyo, [wi] yi 'a mu. Kee, 'n yi [e] ni, 'ti- 'ni [tui] 'u 'a win 'u. ⁵⁶ 'Aan 'bai gbagbu Abrahamu yi -hie la [a] 'lu -mo le, -e mo, e di 'ye la -nyrowo -mu', -e ko 'kwli u di la 'li 'mu -koo -ni, 'e ni la 'a -ti a dodo. -Te e 'ye la 'ki -nyrowo a 'mu, -e -bi e ni la dodo diaki.»

⁵⁷ -E -bi u wen: «-Mo -bu, -e 'ye 'yru a (50) -wli ni 'huen [tu] 'u -pu ni kwe, -mo pi le, -e 'ye Abrahamu.» ⁵⁸ -E -bi -Yusu wen: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, 'ti- u 'mu Abrahamu ko mo mu, 'mo -bu, 'n ni la 'klo.» ⁵⁹ Bu pu 'ki le, -e -bi u 'du 'lu ye' le, u 'mu [ne] [e] -mo le pu, u 'mu [u] 'la a -ti. Kee, -Yusu -hli [nu] 'yii ki, 'e 'hru 'li Nyisua a 'kagbau a -yaa 'kwli.

9

-Te -Yusu nu la [a], 'yii'donyo a 'kwe 'e -we la

¹ -Yusu bu ni 'hru wlon, e ko 'a -nagbopu* 'huen-, -e -bi e yee 'u nyiblo [du] bu. Nyiblo a 'mu, kwe la 'li 'a kokoti 'yie bu, 'a 'yii 'do ni.

² -Yusu a -nagbopu yi 'ki 'ni 'beti -ni, u wen: «'Todyo o, [bi] nyiblo -bu, 'a de 'kuku a -ti, -huu' 'a 'dii ko 'a 'bai 'huen- a de 'kuku a -ti, 'a 'yii 'do?» ³ -E -bi -Yusu [tu] [nu] [won], e wen: «E 'yi 'a de 'kuku a -ti 'pa-, mo, e 'yi 'a 'dii ko 'a 'bai 'huen- a de 'kuku a -ti 'pa-, 'a 'yii 'yi 'do. 'A 'yii 'do ni, -e di [e] nu, nyibli 'mu [u] 'ye, -e mo, Nyisua ko 'kl, 'ki bu nuu 'u [u] -kuan 'yie. ⁴ -Te -nyre 'tie ni 'li, -kuan -mu', Nyisua, -e lee 'ne- 'mu, e pu le -ba nu, -a ko -ba nu [o]. 'To yi 'ni -won. 'To 'bu -won, nyiblo [du] 'yi 'li -kuan a nunuo 'li -we. ⁵ -Te 'n 'tie ni 'ne- 'klo ki, 'mo -yi 'klo -bu ki a nyibli -nyre -nyi, -e di [e] nu, u 'mu -ti a -tee le yru.»

⁶ 'Ti- e 'mu 'ki -yre mo mu, -e -bi e pu huan bu, 'e nyua 'u huan a 'mu -tutu ki, 'e nu 'a 'blu, 'e 'du [o] ye', 'e hri [e] 'yii'donyo a 'mu 'yi kle, ⁷ e wen: «'Wlo -mu', u 'blu, u dee Siloe, mu 'li [ti] wien, [mu] yre yra.» (Siloenyre a 'mu, e [hen] 'nyre lelenyo.) -Te 'yii'donyo a 'mu, e -mu, -e -bi e yra yre. -Te e [hian] -mo, -e -bi e -tua leyuyruo.

⁸ 'A 'bio ko nyibli -bi -mu', -u yi la [a] le 'ye, -te e -hue la 'wli le, e 'mu la de di a -ti, nyibli a pepe a 'mu, ke- u pi, 'u yi le 'beti -ni. «[Bi] e 'yi nyiblo -bu, -e -hue la 'wli le 'pa-?» ⁹ -U -bi wen: «E no- =no.» Kee -u -bi wen: «'Don-, e 'yi [ti] 'pa-, kee, e 'wi- yi.» Kee, nyiblo a 'mu, ke- e pi, e wen: «'Mo [no].» ¹⁰ -E -bi u yi [ti] 'ni 'beti -ni, u wen: «-Bi' -na 'yii nu 'ki yikikle 'li?» ¹¹ -E -bi e wen: «Nyiblo -bu, u dee -Yusu, no- nyua huan -pla. E no- e hri 'mu 'yi kle, 'ti- 'e lee 'mu, [bu] mu 'li 'wlo -mu', u dee Siloe wien, -e di [e] nu, 'mu yre yra, 'ni mu 'li, 'ni yra yre. -Te 'n yra 'ki yre, -e -bi 'n -tua leyuyruo.» ¹² -E -bi u 'beti [e] ni de, u wen: «-Bi' nyiblo a 'mu, e

ni yi 'li?» -E -bi e wen: «'N 'yi 'a □dedede -yi.»

-Te Falisi□tumu* a nyibli 'beti la 'yii'donyo -mu', -e ko 'yii -Yusu kla la yi

13 Nyiblo a 'mu, -e ko 'yii □do mo, 'ki v gba 'li□i Falisi□tumu a nyibli yi. 14 'Ti- -nyrowo -mu', -Yusu nuu 'v -pla, e klaa 'v 'a 'yii yi, e mo -wuwle-nyrowo* □ni. 15 E no- ko -ti, Falisi□tumu a nyibli 'v yi nyiblo a 'mu 'beti -ni, -e mo: «De- nu□o, □ni yruu le 'li?» -E -bi e wen: «E nu -pla, 'e hri□e 'na 'yii kle, 'ni yru yre. -Te 'n yru yre, -e -bi 'n -tva leyuyruo.» 16 -E -bi ke- Falisi□tumu a nyibli -bi pi: «Nyiblo -mu', -e mo -Yusu, e 'yi 'li Nyisva -mo -hon, -koti e 'ni □tuu□o 'v tetebo -mu', -e pi le, -e mo, nyiblo 'ni 'nuo 'li -kvan, 'ki 'li -wuwle-nyrowo 'kwli.» -V -bi wen 'ni: «'Bu mo wen -tonyiblo, -e ni de 'kuku, e 'yi wen 'li□i 'li -we, bu nu wen □whlekeε-tebli -bu, e ni.» De a 'mu, e no- ko -ti, 'v □gla.

17 -E -bi nyiblo a 'mu, -e ko 'yii □do mo, nu- v yi 'beti -ni de: «Nyiblo -bu, -e kla -na 'yii yi, 'ki 'li -mu 'yi, nyiblo a 'di -bi e pa 'mu 'li?» -E -bi e wen: «'Mo -bi, 'wen, e mo Nyisva a winwlon-hanyo* □ni.» 18 Kee, -Juukve* a ye'nanyo a 'mu, -v mo Falisi□tumu a nyibli, v 'ni -pu□v li□i □han-ti, 'ki nyiblo a 'mu, a 'yii bu di mo 'do, 'ti- bu di ke le yru. E no- mo bu da 'a 'bai ko a 'dii 'huen-, 19 bu 'beti □nu, -e mo: «□Bi seyi-seyi, nyiblo -bu, 'aan 'yu □ni? □Bi a wen 'ni, -te a ko la□a, 'a 'yii 'do la ni. 'Bu mo seyi a -ti, 'a 'yii 'bu 'do la, de- ko -ti 'e yruu ke le 'li?» 20 -E -bi a 'bai ko 'a 'dii 'huen-, v wen: «-A yi□e ni, -e mo, -aan 'yu □ni, -a yi□e -we, -e mo, -te -a ko la□a, 'a 'yii 'do la ni. 21 Kee, de -bu di□e nu, bu di le yru, e ko, nyiblo, -bu di 'a 'yii a 'mu yi kla, e no- -a 'yi -yi. 'A 'mumu, ba 'beti□e, -e nu□o, e 'yi 'huan 'pa-. E -we 'li

bu -huhia 'a mu kle ni.» 22 E no- mo -ti, 'a 'dii ko 'a 'bai 'huen-, v -hla, -te v yi -Juukve a ye'nanyo a 'mu a huannu pie a -ti. 'E mo -tee, -Juukve a ye'nanyo a 'mu, v pu la 'li□i ni, -e mo, nyiblo 'bu pu le, -e mo, -Yusu, no- mo Wanyo -mu', Nyisva pu la le, e di la ya, nyiblo a 'mu, e 'yi 'li□i 'li -we, bu pa la 'li Nyisva a 'kayu bu de. 23 -Ti a 'mu, e no- ko -ti 'a 'dii ko 'a 'bai 'huen-, 'v pu le: «E 'yi 'huan 'pa-. 'A 'mumu, ba 'beti□e.»

24 -Te 'a 'dii ko 'a 'bai 'huen-, v -yre, -e -bi -Juukve a ye'nanyo -mu', -v mo Falisi□tumu a nyibli, v da□a ni de, v wen: «Ki mo Nyisva ye', -a ni mo. 'A -ti, hla -ti a -tee, □mu Nyisva -ti a 'yi'buale -nyi. -A mu -bu, -a yi□e ni, -e mo, -Yusu -mu', e mo de'kukununy□ □ni. E 'yi 'li Nyisva -mo -hon.» 25 Ke- e pu □nu yi, 'e □tu □nu □won: «Bu mo de'kukununy□, -u'v-, bu 'yi de'kukununy□ 'pa-, 'n 'yi 'a □dedede -yi. Kee, 'mo -bi, de 'n -yi, e no- mo, 'na 'yii 'do la ni, kee, -te ti ne -bu, 'n yruu le.» 26 -E -bi v wen: «De a 'di -bi e nu -mu -mo 'li? -Bi' e -nu, 'ti- =ni yruu le 'li?» 27 -E -bi e □tu □nu □won de, e wen: «'Bi 'n lee wen 'a mu ni. Kee, a 'yi 'na win nva yi bu -pu. De- ko -ti 'a -hve□e, 'ki □bu hla□a de 'li? 'N yi□i 'ni 'ye, -e mo, a -hve ba -he -Yusu a 'mu, 'a -nagbopu* -we.» 28 Bu pu 'ki le, -e -bi v -tva 'a 'yrile-huhia, v wen: «-Mo mo 'a -nagbopi. -A mu -mo -bi, Nyisva a winwlon-hanyo Moise a -nagbopu -a pa 'mu. 29 -A yi□e ni, -e mo, Moise, no- Nyisva hlee 'li -mo. Kee, -Yusu -mo -bi, -te bu di yi -hooon -ni, -a 'yi□i -yi.»

30 -E -bi e wen: «-Yusu -bu, -e nu□o, 'ni yruu le, 'ba yi le ni pi, -tite e -hon 'li, a 'yi 'li -yi, e kee 'na □wh le. 31 -A yi□e ni, -e mo, nyiblo -bu, -e mo de'kukununy□, 'bu yi Nyisva ni de, Nyisva 'ni 'win□i li 'a win. Kee, nyiblo -bu, -e -tui 'v Nyisva, de -mu', e -hve, 'bu yi□i

ni ni, nyiblo a 'mu, e no- ko win Nyisua pi nua yi bu. ³² Nyiblo [du 'yi -huan ni 'win, -e mo, -tonyiblo -bu, -e ko 'yii [do, kue la 'li 'a 'huan-nyre 'yie bu, -tonyiblo -bi bu di [e nu, 'yii'donyo a 'mu, bu di le yru. ³³ -Yusu a 'mumu, 'bu 'yi wen 'li Nyisua -mo -h'on, e 'yi wen 'li [wilekexededu a 'mu, 'a nunuo 'li -we.» ³⁴ -Te u 'win -ti a 'mu, e -hla, -e -bi u wen: «-Mo -bu, kue 'li -na kukoti 'yie bu, -e ni de 'kuku ni -do, -mo pi le, -e tve ne -a mu,» 'u pu 'li [i -patu'.

Nyibli -mu', -u pu le, -u yru Nyisua a -ti' le, kee, sey-seyi, -u 'ye [e le ni yru

³⁵ -Yusu 'win ni, -e mo, u pu 'li [i -patu'. -Te e ko [o 'huen-, u [hamee ni, -e -bi -Yusu wen: «-Tonyibli a pepe a Nyiblo -mu', -e mo Wanyo -mu', Nyisua pu la le, e di la ya, [bi -kuo [ne [wlu yi?» ³⁶ -E -bi nyiblo -mu', -e ko 'yii [do mo, e wen: «Lee 'mu, nyiblo a 'di -bi e pa 'mu, -e di [e nu, 'mu [u [wlu yi -kuo -ni.» ³⁷ -E -bi -Yusu wen: «E no- bu yi 'ku 'ye. 'Mo [nuo, 'mo -bu, -e yi 'li -mu -mo -hlee -ni.» ³⁸ -E -bi e wen: «Kukonyo, 'n kuo -mu [wlu yi,» 'e bla [a kwli yi bu, 'ku 'u 'a -ti a 'yi'buale a -ta'.

³⁹ -E -bi -Yusu wen: «'N di 'ne-tutu ki ni, -e di [e nu, 'mu [u nu, nyibli -bu, -u kuo Nyisua [wlu yi, e ko nyibli -bu, -u 'yi [i [wlu yi -kuo -ni, u 'mu 'yi le -h'nh'on -ni. E [hen 'nyre, nyibli -mu', -u ko 'yii [do, u di yru le, kee, nyibli -mu', -u pi le, -e mo, u yru le, 'n di [nu [u 'ni -too -ni, -e mo, 'waa 'yii 'do ni.» ⁴⁰ Falisi [tumu* a nyibli -bi -mu', -u ni 'u, u 'win win a 'mu ni. 'A -ti, ke- u pi, u wen: «[Bi e [hen 'nyre, -aan 'mumu, -aan 'yii 'do ni -we 'a?» ⁴¹ -E -bi -Yusu [tu [nu [won, e wen: «'Aan 'yii 'bu 'do wen, e [hen 'nyre, 'ba 'ye ni yru wen Nyisua a -ti' le, -e -bi Nyisua a -bati 'yi wen 'li [i 'li -we, bu klo wen 'a mu. Kee, -te a pi le, -e mo, a yru le, -e -hen

'nyre, a yru Nyisua a -ti' le, 'a -ti, Nyisua a -bati di 'a mu 'ni klo.»

10

-Te -Yusu pu la blabli ko 'waa kukonyo a 'ledu

¹ (-Juukue* a ye'nanyu, -mu', -Yusu 'tue yi 'li [nu -mo -hlee -ni.) Ke- e pi [nu yi: «[Bu pu [u blabli ko blablikonyo, -e mo blabli 'yie [tunyo -we a de yi. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni -tee, -e mo, blabli -mu', -u ni 'li -gblo 'kwli, nyiblo 'bu yi 'li [nu -mo ni pue, 'bu 'ye ni naa 'u -gblo a 'mu, 'a paale', kee, 'bu yi -gblo 'hvi le ni 'yee -ni, e 'wi yi, nyiblo a 'mu, e mo 'yiyinyo ko -balonyo 'huen- =ni.» ² Kee, 'bu naa 'u -gblo a 'mu, 'a paale', -e -bi, e no- mo blabli a 'mu, 'a kukonyo. ³ -Gblo 'yie [tunyo -mu', -e ni 'u -gblo a paale', e -he blablikonyo a 'mu me le, 'e pue 'li 'a blabli -mo. Blablikonyo a 'mu, 'bu yi 'a blabli ni de, -e -bi 'a blabli a 'mu, u ko bu pu [u nua yi bu. Blablikonyo a 'mu, 'ti- e 'mu 'li 'a -ne blable [du -patu' 'hroo -ni, e ko bu da 'a 'nyre. ⁴ 'Bu 'hroo 'ku a blabli a pepe a 'mu, -e -bi e nee [nu ye', blabli a 'mu, 'u yi [i [wien le kue, -koti u yi 'a win ni. ⁵ Kee, nyiblo -mu', 'bu ni 'u, blabli a 'mu, 'bu 'yi [i -yi, -e -bi u 'yi 'li [i 'li -we, bu kue [e [wien le, kee, u di 'gba ci le, -te u 'yi 'a win -yi a -ti.»

⁶ 'Ledu a 'mu, -Yusu pu -Juukue a ye'nanyu a 'mu yi, u 'yi [i 'le -yru.

-Yusu, no- mo sey a blablikonyo

⁷ -E -bi ke- -Yusu pi de, e wen: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni -tee, 'mo -bu, 'n 'wi- blabli -gblo a paale yi.

⁸ Nyibli a pepe -mu', -u pi le, -e mo, u mo -tee a blablikonyo, -u na 'mu ye', -u -hi, 'ti- 'ni -di, nyibli a 'mu, nu- mo 'yiyinyibli ko -balonyo 'huen-. Kee, blabli -bu, -u mo -tee a blabli, u 'yi [nu nua yi bu -pu. ⁹ 'Mo -mo blabli -gblo a paale a 'mu.

Paale a 'mu, 'n pa 'mu, nyiblo -di 'u naa -ni, e no- Nyisua di wa. E di 'ni pa, e 'mu 'hri, e 'mu diide 'ye. ¹⁰ 'Yiyirinyo yi 'li 'ni di, e 'mu 'na blabl, -u mo 'na nyibli 'yri, e 'mu nu le 'hla -ni, ko, e 'mu nu bu -we a -ti. 'Mo -bi, 'n di ni, -e di e nu, 'mu nyibli 'klo yrayru -nyi, e ko, 'mu nu han-ti 'yi hlon le nu.

¹¹ 'Mo -bu, 'mo -mo -tee a blablkonyo ko 'waa -tee a 'yie tunyo. -Tee a blablkonyo -he 'a dionu a -hnhlon ni, 'ki 'u 'a blabl a -ta'. ¹² Kee, -kuannunyo -mu', -e 'yi blabl a 'mu a kukonyo 'pa-, e tu nu 'yie, 'wliye a -ti. Nyiblodu a 'mu, 'bu mo, 'bu 'ye -ji, 'bu yi 'li ni di, e ko bu hie 'u blabl bu, bu 'gba ci le, -e nu, e 'yi 'pa-, e 'yi blabl a 'mu -ko. -ji 'bu nyre 'ki 'u, -e -bi e klo blabl -bi ni, 'a de -bi -mu', 'e -gbugbe -teblt 'nyi le. ¹³ -Kuannunyo 'bu 'ye -ji, e 'gbe ci, -kotu blabl a -ti, e 'ni 'yaa a li 'kla -wliye, e no- mo -bi, 'wliye a -ti, 'e ni -kuan.

¹⁴⁻¹⁵ 'Mo -bu, 'mo -mo -tee a blablkonyo. -Te 'na 'Bai Nyisua -nu, 'e yi 'mu, 'na 'mumu, 'ni yi e, ke- 'n nu 'na nyibli, -u mo 'na blabl a yiyie, 'na nyibli a 'mu, 'u yi 'mu -we. 'N -he 'na -hnhlon ni, 'ki 'u 'waa -ta'. ¹⁶ 'N ko blabl -bi, -u 'yi 'ne- 'na -gblu -bu 'kwli -ni, (e hen 'nyre, 'na nyibli -bi -mu', -u 'yi -Juukue* 'pa-). 'N ko nu naa nu -we, u 'mu 'na win 'win, u 'mu 'mu nua yi bu pu, u ko 'waa 'bio 'huen-, u 'mu 'yi le -bibi -ni, u 'mu 'bla ju ni -do -he, 'wi yi Nyisua a dako ni -do, -e ko blablkonyo ni -do.

¹⁷ 'Na 'Bai Nyisua nu e 'mu ni, -kotu 'n di 'na -hnhlon 'ni -ha, 'mu 'ku, -e di e nu, 'mu -hnhlon a 'mu kle ya, 'mu 'klo 'hri de. ¹⁸ Nyiblo du 'yi 'li 'li -we, bu 'la 'mu, 'bu mo, 'ni 'yi ki -wen. 'Na gbetu, 'n -hwe nu -ha 'na -hnhlon, 'mu 'ku. 'N ko 'kl, 'ki nu -ha 'na -hnhlon, 'n ko 'kl de, 'ki nu

-mu 'na -hnhlon a 'mu kle. E no- mo de, 'na 'Bai Nyisua lee 'mu nu.»

¹⁹ -Ti a 'mu -Yusu -hla, e nu nu, -Juukue a ye'nanyu -mu', -u ni 'u, 'u gla de. ²⁰ 'Waa -huohu wen: «'Ku -huan* ni 'u nyiblo -bu ke'. 'A 'lu -hon 'u 'hru wlon. 'A 'ni 'pu 'li nu ya bu.» ²¹ -U -bi wen: «'Nyiblo -mu', 'ku -huan ni 'u ke', e 'yi 'li 'li -we, bu nu hihle le. 'Ku -huan 'yi 'li 'li -we, bu nu, 'yii'donyo bu yru le.»

-Juukue a ye'nanyu 'ni -wen e -Yusu a de ki*

²² -Te ti -huohu -hi, -e -bi e a ti nyre 'u ni. Ti ni -do a 'mu 'yri, le'mimle ni 'li Jrusredu 'kwli, 'ki 'u Nyisua a 'kagbau a -ta'. -Nyrowo -mu', -e ko 'kwli u tu la 'li 'kagbau a 'mu Nyisua -ji' bu, -nyrowo a 'mu, e no- nyre 'u de, e no- ko le'mimle u ni. ²³ 'Ki -Yusu ni 'li Nyisua a 'kagbau a -yaa 'kwli, pu -mu', u de Salomo a pu, e no- e yi 'u ble -hihie -ni, ²⁴ -Juukue a ye'nanyu 'u 'kukue 'u 'hu le. Ke- u pu yi, u wen: «'Ti ni -tie -a di -ple, -e di 'u nyre, 'ti- -mu -a mu -lee -ni, nyiblo a 'di -bi -pa 'mu? 'Ni mo Wanyo -mu', Nyisua pu la le, e di la -a mu yi ya, -e -bi -bu lee ne -a mu -dodo.» ²⁵ -E -bi e wen: «'N lee mo 'a mu ni, kee, -ti -bu, 'n yi 'a mu -lee -ni, a 'ni -pu li han-ti'. 'Wileke-teblt -bu, 'n ni, 'ki 'li Nyisua a 'nyre 'kwli, e tue ne 'a mo ni, nyiblo a 'di -bi 'n pa 'mu. ²⁶ Kee, -ti -bu, 'n hle, a 'ni -pu li han-ti, -e nu a 'yi 'na nyibli 'pa-. ²⁷ 'Bu mo, 'ni yi win ni pu, 'na nyibli pu 'mu nua yi bu, 'ni yi nu, 'u yi 'mu wien ke. ²⁸ 'Na nyibli a 'mu, 'n yi -nyi nu 'klo yrayru, -e 'ye ni -we 'li. U 'yi 'li 'li -we, bu -we bu, 'klo -mo 'klo. Nyiblo du 'yi 'kl -ko, bu -ha 'mu nu -ji'. ²⁹ 'Na 'Bai Nyisua, no- -nyi 'mu nu. 'A 'kl ni 'u 'kl a pepe 'lu yi. 'A -ti, e 'yi nyiblo du -ko, -bu ko 'kl, -bu -ha nyiblo

□dv 'na 'Bai Nyɪsua -ji'. ³⁰ 'N kɔ 'na 'Bai Nyɪsua 'hʉen-, -a mɔ de ni -do □niɔ.»

³¹ -Te -Juukʉe a ye'nanyɔ -ni wen, ʉ 'wɪn -ti a 'mʉ, ε -hla, -ε -bi ʉ 'du 'hi ye' le de, ʉ 'mʉ □ne□ε -mɔ le pʉ, ʉ 'mʉ□ʉ 'la. ³² -ε -bi kε- ε pi □nʉ yi, ε wen: «'Kɪ 'li 'na 'Bai Nyɪsua a 'kli 'kwli, 'n nu □haan-tebli -hʉohʉi, 'ki 'ʉ 'a mʉ ye'. □Haan-ti a 'di -bi, -kɔti 'a pi le, a 'mʉ 'mʉ 'la 'li?» ³³ -ε -bi ʉ □tu□o □wɔn, ʉ wen: «ε 'yi -bʉ nu □haande a -ti 'pa-, -a □ni □mʉo□o li -na 'hla le, keε -yi -heε Nyɪsua a -ti le. ε nɔ- kɔ -ti, □a -hʉe -na 'hla. -Mɔ -bʉ, -ε mɔ -tonyiblo, -mɔ pi le, -mɔ Nyɪsua □niɔ -we.»

³⁴ -ε -bi -Yusu □tu □nʉ □wɔn, ε wen: «D 'cɪ la□a ni, 'ki 'li 'aan tetecrien 'kwli, -ε mɔ Nyɪsacriɛn: Nyɪsua wen 'ni: A mɔ nyɪsʉpʉ □niɔ. ³⁵ -Ti -mʉ', Nyɪsua hlaa 'li 'a 'cɪɛn 'kwli, nyiblo □dv 'yi 'li□i 'li -we, bʉ hla□a, -ε mɔ, ε 'yi -ti a -teε 'pa-. Nyibli -mʉ', ε lee win a 'mʉ, nʉ- ε deε nyɪsʉpʉ. ³⁶ 'Mɔ -bi, Nyɪsua pʉ 'mʉ 'kɪbiɔ ki, 'mʉ 'a -kʉan nu a -ti. ε nɔ- lee 'nε- 'mʉ 'klo -bʉ ki. 'A mʉ -mɔ -bi, a wen 'ni, 'mɔ -heε Nyɪsua a -ti le, -te 'n hle□ε, -ε mɔ, 'mɔ Nyɪsua a 'Yu □niɔ a -ti. ³⁷ 'Bʉ mɔ, -kʉan -bʉ, 'n ni, 'bʉ 'yi Nyɪsua a kiweenle 'pa-, -ε -bi a 'ni 'kuo 'li 'mʉ □wɪb yi. ³⁸ Keε, 'bʉ mɔ, -kʉan -bʉ, 'n ni, -ε mɔ Nyɪsua a kiweenle, 'ba 'ye ni -hʉa ba kuo 'mʉ □wɪb yi, -ε -bi -kʉan a 'mʉ, ε nɔ- ba kuo □wɪb yi, -ε di□e nu, a 'mʉ□ʉ le yru -teε, -ε mɔ, 'n kɔ 'na 'Bai 'hʉen-, -a mɔ de ni -do □niɔ.»

³⁹ Bʉ pʉ 'ki le, -ε -bi -Juukʉe a ye'nanyɔ a 'mʉ, ʉ □mʉε 'hru le de, 'ki bʉ klo□o, keε, ε ta □nʉ -ji', 'ε -mu.

⁴⁰ -Te de a 'mʉ, ε -hi, -ε -bi 'ki 'li Sudan a 'niki -tite ni -do -mʉ', Saan pʉ la 'li nyibli 'nie 'lu le, ti -hi la a ti 'yri, 'ki -Yusu -hi 'li ti -hʉohʉi, ⁴¹ nyibli -hʉohʉi 'ʉ mi 'li□i -mɔ, ε wen: «Saan 'yi □wɪlekeε-tebli □dv -nu, keε, -ti a

pepe -mʉ', ε hla la, 'ki 'ʉ -Yusu a -ta', ε mɔ -ti a -teε □niɔ.» ⁴² 'Kɪ 'ʉ -tuo ni -do a 'mʉ ki, nyibli -mʉ', -ʉ ni 'ʉ, 'waa -hʉohʉi kuo -Yusu □wɪb yi.

11

-Te -Yusu a ninatumu Lasa 'kv la

¹ ε kɔ la -Yusu a ninatumu □dv. 'A 'nyre mɔ Lasa. 'Kɪ ε ni 'li Betanidiɔ 'kwli, 'ki 'li Sudeblɔgba 'kwli, ε kɔ 'a 'diayi nyɔɔyo ni 'hʉen 'hʉen-. 'Waa 'nyre mɔ, Mari kɔ Mati. ² Mari, nɔ- mɔ nɔgba -mʉ', -ε gba la hinhrɔnpɔnyra, -ε 'wla la□a -Yusu a bʉi kle, 'ti- -ε nu la 'a diɔnʉ a 'lu-pupui, -ε 'hran la -Yusu a bʉi le. 'Waa 'diayi Lasa, nɔ- 'kʉe -klo; ³ 'diayi nyɔɔyo a 'mʉ, 'ʉ le nyiblo, 'ki 'li -Yusu -mɔ, 'ki bʉ lee □ne, -ε mɔ: «-Na ninatumu Lasa a 'hʉi yi 'ni hren.» ⁴ -Te -Yusu 'wɪn titie a 'mʉ, -ε -bi ε wen: «Lasa a 'hʉi a hinhren 'yi 'li□i 'li -we, bʉ 'la□a. Keε, ε di tɔɔ □ne nyibli yi, -ε mɔ, Nyɪsua kɔ 'kli, kɔ -ti a 'yi'buale. 'Kɪ Nyɪsua di 'li 'hʉi a hinhren a 'mʉ 'kwli -naa -ni, ε 'mʉ□ʉ nyibli yi -tɔɔ -ni, -ε mɔ, 'mɔ -bʉ, -ε mɔ Nyɪsua a 'Yu, 'n kɔ -ti a 'yi'bubua.»

⁵ 'Diayɪnʉ ni ta a 'mʉ, -ʉ mɔ Mati kɔ Mari kɔ Lasa 'hʉen-, -Yusu nʉε □nʉ ni diaki. ⁶ ε mɔ □han-ti, 'ε nʉε □nʉ diaki, keε, -te ε 'wɪn Lasa a 'hʉihrennyre, -tite -mʉ', ε ni 'li, ε -hii 'li -nyɔɔɔ ni 'hʉen, ⁷ 'ti- 'ε lee ne 'a -nagbopʉ*, ε wen: «-Ba 'du ye', -ba mu 'li Sudeblɔgba 'kwli.» ⁸ -ε -bi 'a -nagbopʉ wen: «Tɔɔnyo o, -tite -mʉ', -pʉ le, -ba mu 'li, 'ki ʉ -hʉe bʉ bii mɔ 'li -mʉ 'hi, bʉ 'la mɔ -mʉ, de a 'mʉ, 'a ti 'yεε ki bʉ ni hʉe. -ε -bi, 'ki -hʉe -ba mu 'li de?» ⁹ -ε -bi -Yusu wen: «-Nyɔɔɔ kɔ 'a -ne ti, halo 'ε kɔ 'a -ne ti. Nyiblo 'bʉ yi -nyre' ni -nεε -ni, 'a bʉi 'yi 'li□i 'li -we, bʉ bibi le, -ε nu□o, ε yi nyiblo -mʉ' 'ni 'ye, -ε yi 'klo -bʉ a nyibli -nyre -nyi. ¹⁰ Keε, nyiblo 'bʉ yi 'to' ni -nεε -ni, 'a bʉi kɔ bʉ bibi le, halo a -ti.» ¹¹ -ε

-bi ke- e pi □nu yi de, e wen: «Aan ninatumu yi 'ni nme, kee, 'n mi ni, 'mu□v nmena' -ha.» ¹² -E -bi 'a -nagbopu wen: «Kukonyo o, 'bu yi ni nme, e 'wi yi, 'a 'hvi di 'ni 'kee -ni.» ¹³ Kee, de -mu', -Yusu pu le, -e mo, Lasa yi 'ni nme, e 'wi yi 'kukuv e □hen 'nyre. Kee, 'a -nagbopu -mo bi, 'waa □wli 'ye□e ni, -e mo, seyi a nmena a -ti e hle. ¹⁴ -Yusu 'yi 'ki □nu -ti □du 'yi ki -hlii -ni de, 'e lee □nu, -e mo: «Lasa 'ku ni. ¹⁵ Kee, 'aan -ti, 'n ko plo a bleele, 'ki □bu 'yi 'u Lasa 'hvi -ni, -e nu□o, de a 'mu, e di 'a mu 'ni -hee -ni, 'ki ba kuo 'mu □wlv yi. 'A -ti, -ba mu 'v□v 'hvi.» ¹⁶ -E -bi Toma, v dee □Yrupuyu, e no- yi 'a 'bio -nagbopu -lee -ni, e wen: «Ba kuv -Yusu □wien, -e di□e nu, e ko -a mu 'hven-, -a 'mu 'v -tite ni -do 'kuv -ni.»

-Yusu, no- -he 'li -tonyibli 'kukonyibli 'nyi, -e yi □nu 'klo yrayrv -mu', -e 'ye ni -we 'li -nyi

¹⁷ -Te -Yusu yi 'li 'di□ a 'mu 'kwli nyre mo ni mi, -e -bi e 'win ni, -e mo, -te v -ha 'u Lasa, e ko ke -nyrowi ni -hen. ¹⁸ Betanidio 'mve Jrusredio yre. 'Waa -molehuhlo 'yi 'li -kilowt ni ta -we. ¹⁹ E no- ko -ti, -Juukve* -huhvi 'u -hon 'li Jrusre, 'u di Mati ko Mari 'hven- yi -me mo, v 'mu 'li □nu □wlv 'kwli bu □tu, 'waa 'diayt Lasa a 'kuku-ti. ²⁰ -Te Mati 'win, -e mo, 'ki -Yusu yi 'li di, -e -bi e mu□o yi 'be mo, kee, 'ki Mari -mo -bi, e ni 'li 'kayu bu. ²¹ -Te Mati nyre 'u -Yusu 'hvi, -e -bi e wen: «Kukonyo o, 'bu mo, □ni ni mo 'ne-, 'na 'diayt 'yi wen 'li□t 'li -we, bu 'ku wen. ²² Kee, -te ti ne -bu, 'n yi□e ni, -e mo, 'a -ne de, -di Nytsua -hva, e di□e 'ni nu.» ²³ -E -bi -Yusu wen: «Na 'diayt di 'hri 'klo.» ²⁴ -E -bi Mati wen: «In, 'n yi□e ni, -e mo, le'bo□-nyrowo a ti 'yri, ti -mu', -e ko 'yri Nytsua di nyibli 'klo -ha.» ²⁵ -E -bi -Yusu wen: «'Mo -he 'li -tonyibli 'kukonyibli 'nyi le, -e

yi □nu 'klo yrayrv -mu', -e 'ye ni -we 'li -nyi. Nyiblo 'bu kuo 'mu □wlv yi, -e -bi 'n -nyi□e 'klo yrayrv a 'mu. 'Ye □bu e 'ku, e 'tie di 'klo a 'mu ko. ²⁶ Nyiblo -bu, -e pi -hvnhlon, 'bu mo, 'bu kuo 'mu □wlv yi, -e -bi seyt-seyt e 'yi 'li□t 'li -we bu 'ku. □Bi de a 'mu, -pu□v □han-ti?» ²⁷ -E -bi e wen: «In, Kukonyo, 'n pu□v □han-ti, -e mo, -mo mo Wanyo -mu', Nytsua pu la le, -e di la 'a dako yi ya. -Mo mo Nytsua a 'Yu, -e di la 'ne- 'klo -bu ki di.»

-Te -Yusu we la 'a ninatumu Lasa a □hien

²⁸ Bu pu 'ki le, -e -bi Mati mu 'a 'diayt Mari da mo, 'u bii yi, e wen: «T□onyo di ni, -mo e de.» ²⁹ -Te Mari 'win didawin a 'mu, -e -bi e 'kika ni, 'e 'du ye', 'e mu 'li -Yusu 'hvi. ³⁰ -Yusu a 'mu, e 'yee 'di□ ni 'ye. -Tite ni -do -mu', Mati yee wen 'v□v bu, 'ki e 'tie ni 'u. ³¹ -Juukve* -mu', -u di 'li□t □wlv 'kwli bu □tu mo, -te v 'ye□e, -e mo, Mari a 'mu, e 'kika ni, 'e 'hri, -e -bi 'waa 'mumu, v 'du ye', 'u kuv□e □wien. U nu- -mo -bi, v daa □ne, 'ki e mi 'li 'dabio yi, e 'mu we.

³² -Te Mari nyre 'u -tite -mu', -Yusu ni 'u, -te e 'ye□e, -e -bi e 'gbla kwli, 'ki 'u 'a bui □hlon, e wen: «Kukonyo o, □ni ni mo 'ne-, 'na 'diayt 'yi wen 'li□t 'li -we, bu 'ku wen.» ³³ -Te Mari pu 'ki le, -e -bi -Yusu 'ye□e ni, -e mo, e yi 'ni we, e ko nyibli -mu', -u kuv□e □wien, 'u yi we -we. De a 'mu, e bubla□a yi bu diakt, ko, 'e nie □ne nyat diakt, ³⁴ -e -bi e wen: «-Te a -ha 'v□v, -bi' a □tuu □ne yi li?» -E -bi v wen: «Kukonyo, di 'li, □mu 'u -tite a 'mu 'ye.» ³⁵ -E -bi -Yusu -tva wuwe. ³⁶ Nyibli -mu', -u ni 'u, v wen: «Ba 'ye ke, e nve □ne ni diakt.» ³⁷ 'Ki 'li nyibli a 'mu 'nyi, 'ki nyibli ni 'li, v wen: «'Bi no- kla mo 'yii'donyo a 'yii yi. E ko bu nu wen 'ki□t, 'ki Lasa 'yee di wen ni 'ku.»

-Te -Yusu -ha la Lasa 'klo

³⁸ -Yusu bubble yi bu de, 'e mu 'li 'dabio yi. 'Dabio a 'mu, 'e mo 'huo a 'huo [nto. 'Ki e ni 'li dugba 'kwli, 'u nu 'huokiba, 'u ka[pa yi. ³⁹ -E -bi -Yusu wen: «Ba -ha 'u 'huo -mu', u -nu, 'u ka 'dabio yi.» Kee, ke- Lasa a 'diayi nyröyu Mati pi: «Kukonyo o, e di pu 'nu, -e nu[ö, e -hii 'li 'dabio 'kwli -nyrowi ni -hen.» ⁴⁰ -E -bi -Yusu [tu[ö [wön, e wen: «'N lee wen -mu ni, -e mo, [ni kuo 'mu [wlv yi, -di Nyisva a -ti a 'yi'ubua 'ni 'ye.» ⁴¹ E no-mo bu -ha 'u 'huo a 'mu, -Yusu 'e 'du 'lu ye', 'e ta 'li yakö 'kwli le, e wen: «'Na 'Ba, 'n -nyi -mu 'wio, -kotu -wen 'na lenyaawin ki. ⁴² 'N yi[pe ni, -e mo, 'a -ne ti, -yi wen 'na lenyaawin ki. Kee, -ti -bu, 'n -hla, 'n hla[pa ni, nyibli -bu, -u =glaa 'li 'mu le a -ti, -e di[pe nu, u 'mu[ö [han-ti pu, -e mo, -mo lee 'ne-'mu 'klo -bu ki.» ⁴³ -Te e pu 'ki le, -e -bi e 'yaa 'li win, e wen: «Lasa, 'hri 'li 'dabio 'kwli!» ⁴⁴ Ti ni -do a ti 'yri, -e -bi Lasa 'hri ni. 'A bui kö 'a dabu 'hven-, u 'tie 'hinhven -jise le, kö, 'u 'hinhvan 'a 'lu dakiba le. -E -bi -Yusu wen: «Ba [wle[pe, kö, ba -ha[pa me le, bu na.»

-Te -Juukve* a ye'nanyu -yra la -Yusu a 'hla-ti
 (Matie 26.1-5; Makı 14.1-2; Luku 22.1-2)

⁴⁵ -Juukve -mu', -u mu Mari yi -me mo, -u 'ye de -mu', -Yusu -nu, 'waa -huohu kuo -Yusu [wlv yi. ⁴⁶ Kee, 'ki 'li [nu 'nyi, nyibli -bi ni 'li, 'u mu Falisi[tumu* a nyibli 'ye mo, 'u lee [nu de a 'mu, -Yusu -nu. ⁴⁷ -Te u 'win, -e -bi Nyisva a -cohlpinyu* gbagbi, kö Falisi[tumu a nyibli a 'mu 'hven-, u kö 'waa nyibli gbagbi 'hven-, u da -gbolugbo, u wen: «-Bi' -a di 'ki nu 'li, -e nu[ö, nyiblo -bu, e ni [wlekeee-tebli -huohu? ⁴⁸ 'Bu mo, [ba -ha[pa me le, bu 'tie yi[ti 'lu -mo ni gbe, nyibli a pepe di kuo [ne [wlv yi, 'ti- Romakve a

nyibli gbagbi 'mu di, u 'mu -a mu gbatı kle -ha, -a mu -bu, -u mo Nyisva a 'kagbau -bu, kö -aan dako a nyibli gbagbi.» ⁴⁹ 'Ki 'li [nu 'nyi, nyiblo -mu', -e mo la 'yru a 'mu bu, 'a -cohlpinyu a nyiblo gbagbu, e wen: «A 'yi [dedede a leyuyruo -kö. ⁵⁰ [Bi e 'yi -tee -nu, 'ki nyiblo ni -do, 'bu 'ku, 'ki 'u -aan dako a pepe a -ta', 'e -hi 'u -aan dako a pepe a 'mu bu -we bu?» ⁵¹ Seyt-seyt, win a 'mu, e -pu, e 'yi 'a dionu a 'lule-hihie 'pa-. Kee, -te e mo 'yru a 'mu, 'a -cohlpinyu a nyiblo gbagbu, -e no- kö -ti Nyisva 'e [tu[ö win a 'mu wlon, 'e hle[pe, -e mo, -Yusu di 'ni 'ku, 'ki 'u -Juukve a dako a pepe a -ta'. ⁵² Kee, e 'yi 'u -Juukve ni -do a -ta' 'pa-, e 'ni 'ku[ö ni. Kee, e di 'ni 'ku, 'ki 'u Nyisva a 'yonu a pepe, -u 'heen 'blugbi ki bu a -ta', -Yusu a 'mu, e 'mu [nu le 'kukue -ni, u 'mu de ni -do -he.

⁵³ Kve 'u -nyrowo a 'mu 'yie bu, -Juukve a ye'nanyu -yra[pa ni, 'ki bu 'la -Yusu. ⁵⁴ De a 'mu, e nu[ö ni, -Yusu 'ni -pa[pa la, 'ki 'li nyibli 'nyi le de, 'ki 'li -Juukve a 'blugba 'kwli. -E -bi e kö 'a -nagbopu* 'hven-, 'ki u mu 'li 'dio -mu', u dee Eflaimu 'kwli, 'u -hii 'li -nyrowi -huohu. 'Ki 'li Eflaimu a 'mu ke', -tutokutu [du ni 'li, nyiblo [du 'e 'yi 'li ki 'ti.

⁵⁵ -Juukve a le'mimle -mu', u dee Pakti, 'a ti 'mve yre. 'Ti- le'mimle a 'mu, e 'mu 'u nyre, 'blugba a 'mu, 'a nyibli -huohu mu 'li Jrusredio 'kwli, -e di[pe nu, de -mu', u kö bu nu, 'ti- u 'mu 'u yi 'sii -ni, 'ki 'u Nyisva ye', u 'mu[ö nu, 'ti- u 'mu le 'mle. ⁵⁶ Nyibli a 'mu, u [mve -Yusu le. -Te u ni 'li Nyisva a 'kagbau a -yaa 'kwli, -e -bi u -tua 'u le'betile, u wen: «[Bi 'aan [wlt wen 'ni, e di le'mimle ki 'ni di?»

⁵⁷ Nyisva a -cohlpinyu gbagbi kö Falisi[tumu a nyibli hla la[pa ni, -e mo, 'bu mo, nyiblo [du 'bu yi 'u -tite -mu', -Yusu ni 'u, -e -bi bu lee [nu, -e di[pe nu, u 'mu[ö klo.

12

-Te Mari plv la -Yusu a bvi -dawinni le

(Matie 26.6-13; Makı 14.3-9)

¹ -Nyrɔwı nı ꞥhlon-do -hie 'lı, -Juukvɛ* a lɛ'mimle -mɔ', -ɛ mɔ Pakı, ɛ 'mɔ 'v nyre, 'kɪ -Yusu kɔ 'a -nagbopu* 'hven-, v mu 'lı Betanidɔ 'kwli. 'Kɪ 'lı 'dɔ a 'mɔ 'kwli, 'kɪ nyiblo -mɔ', -ɛ mɔ Lasa, ɛ 'ti 'lı. Lasa a 'mɔ, ɛ nɔ- -Yusu -ha mɔ 'lı 'kukonyibli 'nyi, ɛ -ha mɔ 'klo. Lasa a 'mɔ, ɛ kɔ 'a 'diayı nyroyo nı 'hven, Matı kɔ Mari 'hven-, v nu- kɔ -mɔ ɛ mu 'lı. ² -Te ɛ nyre 'v, -ɛ -bı v pie ꞥne nı, Matı 'ɛ -ha 'lı -Yusu a diide. Lasa kɔ nyibli -bı, v kɔ -Yusu 'hven-, nu- yı diide a 'mɔ di. ³ Bv yı 'kɪ de nı di, -ɛ -bı Mari 'du -dawinniyı ye'. -Dawinni a 'mɔ, ɛ pı ꞥdie dıakı. -Te ɛ 'duꞥo ye', -ɛ -bı ɛ plvꞥv -Yusu a bvi le, 'ɛ nu 'a dıɔnv a 'lunyaplı, 'ɛ 'hran -Yusu a bvi le, -dawinni a hınhrn 'ɛ 'heen 'lı 'kayu bu. ⁴ -Te Mari nu de a 'mɔ, -ɛ -bı -Yusu a -nagbopi -bı, -ɛ kɔ 'nyre mɔ Judıa Yisikalio, -ɛ di -Yusu 'a yraanyibli -jı' pu, ke- ɛ pu: ⁵ «'Aa. De- kɔ -dawinni a 'mɔ a 'yı -plo 'lı? 'A 'wliye -we 'lı bu mɔ wen -kɔannunyo nı -do a 'pɛwli nı, 'kɪ 'lı ꞥhɔnpvı nı -pu 'kwli. 'Bv mɔ, 'bv plo wenꞥɛ, -a -we 'lı -ba -nyi wen 'a 'wliye ꞥhıvennyibli nı.» ⁶ ɛ 'yı ꞥbu bu kɔ ꞥhıvennyibli a nyı a -tı, bu nu 'pɔple le, keɛ -te ɛ mɔ 'yiyirinyɔ a -tı, ɛ nɔ- kɔ -tı, 'ɛ ni 'pɔple le. ɛ mɔ ꞥhan-tı, ɛ nɔ- =tui 'waa 'wli ble, keɛ, 'wli a 'mɔ, ɛ ꞥtui ble, ɛ kla 'a 'yiyiri-tı. ⁷ -ɛ -bı ke- -Yusu pı 'kɪ, 'ɛ -hıhıɛꞥɛ kle, ɛ wen: «-Haꞥa me le. De v kɔ bu nu wen -nyrowɔ -mɔ', -ɛ kɔ 'kwli 'n di wen 'v 'kɔv -nı, v di wen 'v 'mɔ 'v -haa -nı, de a 'mɔ, ɛ nɔ- ɛ -nu -dodo. ⁸ Ba kɔ 'a yiyie, -ɛ mɔ, ꞥhıvennyibli 'tıe di 'nɛ- 'a mɔ 'nyi nı. Keɛ, 'mɔ -bı, ti 'n di 'nɛ- 'a mɔ 'nyi -hii -nı, ɛ 'yı -hu.»

-Juukvɛ* a nyibli gbagbı -hve bu 'la Lasa -we

⁹ Ti nı -do a 'mɔ 'yri, 'kɪ -Juukvɛ -hɔhɔvı 'wın 'v, -ɛ mɔ, 'kɪ -Yusu nı 'lı Betanidɔ 'kwli. ɛ nɔ- mɔ bu mu 'lı. ɛ 'yı -Yusu a 'yiyie-tı nı -do a -tı 'pa-, v 'yı 'lı -mu. Keɛ, v mu 'lı nı -we, -ɛ diꞥe nu, Lasa -mɔ', -Yusu -ha mɔ 'lı 'kukonyibli 'nyi, ɛ -ha mɔ 'klo, v 'mɔꞥv 'ye. ¹⁰ -ɛ -bı Nyısua a -cɔhlonpinyu* gbagbı -yraꞥa nı, 'kɪ bu 'la Lasa -we, ¹¹ -ɛ nuꞥo, ɛ nɔ- kɔ -tı, -Juukvɛ -hɔhɔvı 'v kuo -Yusu ꞥwlv yı, 'v 'kee nyibli gbagbı a 'mɔ, 'waa -mɔnına.

-Te -Yusu 'ya la Jrusredɔ 'kwli (Matie 21.1-11; Makı 11.1-11; Luku 19.28-40)

¹² -Te -nyre -nye, -ɛ -bı nyibli -mɔ', -v di Pakı a lɛ'mimle kɪ, v 'wın nı, -ɛ mɔ, -Yusu di di Jrusredɔ 'kwli. ¹³ -Te v 'wın 'kɪ, -ɛ -bı v 'be yohran, 'v 'bleꞥe kva le, 'v ꞥtı 'dɔ, 'v mu -Yusu ye' 'be mɔ. Ke- v pı, 'v 'yɛɛ 'lı win, v wen: «-Na 'wio, -mɔ -mɔ', -ɛ yı 'lı di, 'kɪ 'lı Kukonyɔ a 'nyre 'kwli. Nyısua bu nu -mɔ ꞥhaande -mɔ. Ba 'ye Yisraekve a bodɔ, -ɛ yı 'lı di. Ba 'de -ba puꞥv 'nyre le.» ¹⁴ 'Kasrayu ꞥdv nı 'v. ɛ nɔ- kɔ kɪ -Yusu 'ya 'v, ꞥwı yı, -te -mɔ', Nyısvacrıen nu la 'a hıhla, -ɛ mɔ:

¹⁵ «Sion* (Jrusɛ) a nyibli, a 'nı 'pie 'lı hvannv. Ba 'ye ke, 'aan bodɔ, nɔ- yı 'lı di.

'Kı ɛ nı 'v 'kasrayu kı.»

¹⁶ Ti a 'mɔ 'yri, -teblı -mɔ', -Yusu kɔ nyibli -mɔ' 'hven-, v ni, 'a -nagbopu* 'nı -yruꞥo laꞥa' le. Keɛ, ti -mɔ' -kɔ 'yri -Yusu mu 'lı yako 'kwli, 'kɪ 'lı -tı a 'yi'buale 'kwli, 'tı- 'ɛ bi 'lı ꞥnv 'kwli, -ɛ mɔ, -tı a -teɛ ꞥnıɔ, -te -mɔ', Nyısvacrıen nu la 'a hıhla, ke- nyibli -mɔ', v ni la 'a nunuo.

¹⁷ -Te -Yusu lee mɔ Lasa, 'kɪ bu 'hri mɔ 'klo, bu -hɔn mɔ 'lı 'dabio 'kwli, nyibli -hɔhɔvı 'ye mɔ de a 'mɔ nı, 'v mu mɔ, 'v lee mɔ nyibli

-bi le de a 'mu, -Yusu -nu. 18 E no-ko -ti, nyibli -ni wen, 'u di[e ye] 'be mo, -koti u 'win mo ni, -e mo, -Yusu nu mo [w]hlekeεε-tebli a 'mu ni. 19 -E -bi Falisi[tumu* a nyibli -mu', -u ni 'u, u nu- mo -bi, ke- u pi, 'u yi 'li le 'puple -ni, u wen: «A yi[ti] 'ni 'ye, -e mo, nyiblo -bu, e -hi -a mu wlon. Nyibli a pepe yi kve[ε]e [wien].»

Glekikve -bi -hve bu yi wen -Yusu

20 -Juukve a le'mimle a 'mu a ti 'yri, nyibli -mu', -u mu 'li Jrusredto 'kwli, -u mu Nyisva da mo, 'ki 'li [nu] 'nyi, Glekikve ni 'li. 21 Nyibli a 'mu, u nu- mu 'u -Yusu a -nag-bopi* Filipu 'hu. 'Ki e ko 'li Betsaida, -e mo Galilebugba a 'dto -bi, u wen: «Nyibeyu, -a -hve -ba yi wen -Yusu.» 22 E no- mo Filipu a 'mu, bu mu, bu lee ne 'a 'bi Adre, 'ti- u ni 'hven a 'mu, 'u bibi ki, 'u -mu, 'u lee -Yusu. 23 -E -bi -Yusu wen: «Ti nyre 'u ni, 'ki 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, Nyisva bu -nyi 'mu -ti a 'yi'buale. 24 [Bu pu]v -kubuye a de yi. -Kubuye 'bu 'yi -tutu le -hren, e 'yi 'li[ti] 'li -we, bu mi, ko, e 'yi 'li[ti] 'li -we, bu pu blu, kee, e ni -do di 'u ni. Kee, 'bu mo, 'bu -hren -tutu le, e di 'ni mi, e 'mu blu pu. -Kubu a 'mu, 'a mumu 'wi- 'kukuu yi. 'Na 'mumu, 'n 'wi- kubuye yi. 'N ko [bu] 'ku, -e di[e] nu, nyibli -huohu 'mu 'klo yrayu -mu', -e 'ye ni -we 'li ko. 25 -E -bi nyiblo 'bu 'yi -mo -we, bu 'ku, 'na [w]lu a yikuole a -ti, e 'yi 'li[ti] 'li -we, bu ko 'klo yrayu -mu', -e 'ye ni -we 'li. Kee, nyiblo 'bu -we -mo, 'ki bu 'ku, -te e mo 'na nyiblo a -ti, e di ko 'klo yrayu -mu', -e 'ye ni -we 'li. 26 'Bu mo, nyiblo 'bu -hve, bu nu 'na -kvan, -e -bi e bleε yi, bu na 'mu -mo, 'a -ne -tite, 'n di 'u mu, e ko bu mu 'u -we, 'ye [bu] e mo 'li 'kuole'. 'A -ne nyiblo, 'bu yi 'na -kvan ni ni, 'na 'Ba Nyisva, no- di[e] -ti a 'yi'buale -nyi.»

-Yusu hla 'a 'kukuu a -ti

27 «-Te ti ne -bu, 'na -hihiu hloo 'mu -mo le. -Bi' 'n di 'ki 'na 'Ba yi pu 'li? [Bi] ke- =bu pu: 'Na 'Ba Nyisva o, nu[ti], [hu]ven'yeti, -e di 'li di, bu hloo 'mu -mo le. 'Uun-, 'ni -pu[ti] le ni, -e nu[ti], [hu]ven'yeti a 'mu, no- 'mu 'li wlon -naa -ni, e no- ko -ti, 'ni di 'ne- 'klo -bu ki. 28 Ke- 'n di pu: 'Na 'Ba o, nu[ti], -na -ti bu 'bua 'yi.» Bu pu 'ki le, -e -bi Nyisva a win -hon 'li yako 'kwli, 'e pi le: «'N -we 'a nunuo -mo, 'na -ti 'e 'bua 'yi, kee, 'n ko [bu] nu[ti] de.»

29 Nyibli -mu', -u ni 'u, u 'win win a 'mu ni, u wen: «Yako, -e =ma.» -U -bi wen: «Nyisva a lelenyo -bi, -e yi 'ple.» 30 Kee, -Yusu wen: «E 'yi 'na -ti 'pa-, win a 'mu, e 'yi -pu -ni, 'a mu ko -ti [ni]. 31 Ti -bu, -e ko 'yri Nyisva di 'u 'klo a nyibli -bati le -puv -ni, e nyre 'u ni. -Te ti ne -bu, Nyisva di 'klo -bu, 'a nyiblo gbagbu Satan le 'ni bla. 32 'Mo -bi, ti -mu' -ko 'yri u di 'u 'mu ye' duu -ni, 'ki 'u tugbe 'yie, 'mu -tutu -mo le -hloo -ni, ti a 'mu 'yri, 'n di[e] 'ni nu, nyibli a pepe 'mu 'mu le 'mve -ni.» 33 'Kukuu du -mu', e di la 'ku, e no- e =hen 'nyre. E no- ko -ti, 'e nu 'puple le.

34 -E -bi ke- nyibli -mu', u pi[ti] yi, u wen: «'Ki 'li Nyisva a tetecrien 'kwli, u 'cri la 'li[ti] ni, -e mo, Wanyo -mu', Nyisva pu la le, e di la -a mu yi ya, e di hie 'klo. De- ko -ti, -mo -bi, [ni] pi le, -e mo, nyiblo -mu', -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, u di 'du[ti] ye', 'ki 'u tugbe 'yie, e 'mu -tutu -mo le -hloo -ni? Nyiblo a 'di -bi, -e mo 'ki -tonyibli a pepe a Nyiblo 'li?» 35 -E -bi ke- -Yusu pi [nu] yi, e wen: «-Nyre 'tite di 'ne- 'a mu 'nyi ni, 'ki 'li ti gbi 'kwli. -Te -nyre a 'mu, e 'tite ni 'ne- 'a mu 'nyi, 'ki ba na[ti] a 'mu, -e di[e] nu, halo 'ni [ha] 'a mu bu [hu], -koti nyiblo -mu', -e neε halo 'nyi, -tite -mu', e mi 'u, e 'yi 'u -yi. 36 'A -ti, -te -nyre 'tite ni 'ne- 'a mu 'nyi,

ba kuo ꞑne ꞑwlv yɪ, -e diꞑe nu, a 'mv nyibli -mv' pa, -v nee -nyre'.»

-Juukve 'yɪ -Yusu ꞑwlv yɪ -kuo -ni*

-Te -Yusu -we -ti a 'mv, 'a hɪhla -mɔ, -e -bɪ e hlɔɔ ꞑnv -mɔ le, 'e -hli ꞑnv 'yɪ kɪ. ³⁷ E mɔ ꞑhan-tɪ, 'e nu ꞑwɪlekeɛ-tebli, 'v -hv, keɛ, nyibli 'yɪꞑɪ ꞑwlv yɪ -kuo -ni. ³⁸ De a 'mv, e mu 'lu -mɔ, -e diꞑe nu, -ti -mv', Nyɪsva a winwɪɔn-hanyɔ Esai hla la, e 'mv -nue -ni. -Ti a 'mv, Esai hla la, e nɔ- -bu:

«Nyɪsva o, -ti -bu, -a hɛ, nyiblo a 'dɪ -bɪ, -e pɔꞑv ꞑhan-tɪ 'lɪ?

Nyiblo a 'dɪ -bɪ, -e yru -na 'klɪkɪnɪnɪ 'lɪ?

E 'yɪ 'a nyiblo ꞑdv -kɔ.»

³⁹ -Ti -bu, -kɔtɪ 'kɪ v 'yɪ 'lɪꞑɪ 'lɪ -we, bu kuo -Yusu ꞑwlv yɪ, Esai a 'mv, e hlaꞑa ni. Ke- e pɔ:

⁴⁰ «Nyɪsva nuꞑo ni, 'waa 'yii 'e 'dɔ, -e diꞑe nu, v 'nɪ ꞑha de le yru, kɔ, 'e nuꞑo, 'waa ꞑwɪ 'e 'gboklo -ni,

-e diꞑe nu, v 'nɪ ꞑha -ti' le yru.

E mɔ ꞑhan-tɪ, 'bu mɔ, 'bu yɪ wen -ti' le ni yruɪ,

v di 'mɔe wenꞑe yrɛ,

-e diꞑe nu, e 'mv wen ꞑnv wa.»

⁴¹ Esai a 'mv, e hla -ti a 'mv ni, -kɔtɪ e 'ye la -Yusu a -ti a 'yɪ'buale ni, 'e hla la -Yusu a 'mv, 'a -ti.

⁴² E mɔ ꞑhan-tɪ Esai 'e nu hihle le, keɛ -Juukve a ye'nanyv -hɔɔhɔɪ, v kuo -Yusu ꞑwlv yɪ -we. Keɛ, v 'yɪꞑɪ -hla, 'kɪ 'v nyibli ye', -e nuꞑo, v yɪ pie Falisɪꞑtumu* a nyibli a huannv, -kɔtɪ 'bu 'wɪn, v di bla ꞑnv le, 'kɪ 'lɪ Nyɪsva a 'kayo a pepe ble. ⁴³ V -hveꞑe ni, nyibli bu 'yaa 'lɪ 'waa 'nyre, 'e -hi 'v Nyɪsva bu 'yaa 'lɪ 'waa 'nyre.

Nyibli -mv', -v 'ye ni pv -Yusu a win nva yɪ bu, nv- -bati di klɔ

⁴⁴ -E -bɪ -Yusu 'yee 'lɪ win, 'e yɪ nyibli -lee -ni, e wen: «Nyiblo 'bu ni 'v, 'bu kuo 'mv ꞑwlv yɪ, e 'yɪ 'mɔ ni -do 'pa, e 'yɪ 'mv ꞑwlv yɪ -kuo -ni, keɛ, 'na 'Bai -mv', -e lee 'ne-

'mv 'klɔ -bu kɪ, e nɔ- e kuo ꞑwlv yɪ -we. ⁴⁵ Nyiblo 'bu 'ye 'mv, -e -bɪ e 'ye 'na 'Bai -mv' ni -we, -e lee 'ne- 'mv 'klɔ kɪ. ⁴⁶ 'N di 'ne- 'klɔ -bu kɪ ni, ꞑwɪ yɪ -nyre, -e diꞑe nu, 'a -ne nyiblo 'bu kuo 'mv ꞑwlv yɪ, e 'nɪ ꞑha 'lɪ halɔ 'nyɪ ni. ⁴⁷ Nyiblo 'bu yɪ 'na win ni 'wɪn, 'ti -bu 'ye ni ꞑtuu 'v win a 'mv, e 'yɪ 'mɔ 'pa, 'nɪ -pɔvꞑv hɪꞑɪ -bati le ni, -kɔtɪ 'mɔ -bɪ, 'n di ni, 'kɪ ꞑbu wa nyibli. 'N 'yɪ -di, 'kɪ ꞑbu pɔv nyibli -bati le. ⁴⁸ Nyiblo 'bu hɪa 'mv yɪ, kɔ, 'bu 'ye ni pɔ 'mv nva yɪ bu, -e -bɪ 'kɪ 'lɪ le'buɔ-nyrɔwɔ 'kwli, -bati diꞑe 'nɪ klɔ, -te e 'yɪ 'na win nva yɪ bu -pv a -ti. ⁴⁹ E mɔ ꞑhan-tɪ, e 'yɪ 'lɪ 'mɔ ni -do a 'klɪ 'kwli 'pa, 'n 'yɪ 'lɪ -tɔɔ -ni, keɛ, 'na 'Bai -mv', -e lee 'ne- 'mv 'klɔ kɪ, nɔ- lee 'mv -ti -mv', 'n kɔ ꞑbu tɔɔ -ni. ⁵⁰ 'N yɪꞑe ni, -e mɔ, -ti -mv', e -hve ꞑbu tɔɔ nyibli, nɔ- niꞑe, nyibli 'v kve 'klɔ yrayrv -mv', -e 'ye ni -we 'lɪ. E nɔ- kɔ -ti, -ti ni -do -mv', 'na 'Bai lee 'mv ꞑbu tɔɔ nyibli, e ni -do, nɔ- 'n tve ꞑnv.»

13

-Te -Yusu yra la 'a -nagbopv a buɪ le*

¹ E hie 'lɪ -nyrɔwɔ ni -do, -Juukve* a le'mimle, -e mɔ Pakɪ, e 'mv 'v nyre. -Yusu yɪꞑe ni, -e mɔ, ti nyre 'v ni, 'kɪ bu -hɔn 'ne- 'klɔ -bu kɪ, e 'mv 'lɪ 'a 'Bai Nyɪsva -mɔ mu. Nyibli -mv' -v mɔ 'a nyibli, 'kɪ 'ne- 'klɔ -bu kɪ, e nve ꞑnv ni ti a pepe, kɔ, e 'cibi 'v 'waa nvele.

² -Winse, 'kɪ -Yusu kɔ 'a -nagbopv 'hven- v ni 'v dediile'. 'Ti- v 'mv de di, e 'yɪ 'kayu a -kvannunyɔ ꞑdv -kɔ, -bu yra ꞑnv buɪ le, ꞑwɪ yɪ, -te -Juukve niꞑe le. 'Kɪ v ni 'kɪ 'v dediile a 'mv, 'kuo -hɔn* a nyiblo gbagbv Satan, 'e lee Judɪa Yisikalɪo, -e mɔ Simɔ a 'yu, 'kɪ bu pɔ -Yusu 'a yraanyibli -jɪ'. ³ -Yusu a 'mv, e yɪꞑe ni, -e mɔ, Nyɪsva -nyiꞑe 'klɪ, 'kɪ bu kɔɔ -tebli a pepe win kɪ, 'e yɪꞑe -we, -e mɔ, 'kɪ e -hɔn 'lɪ Nyɪsva -mɔ, kɔ, e 'mv

-mɔ ɔhan, e 'mʊ 'liɔ -mɔ mu.
 4 ɔHan-ti, 'e yi -tebli a pepe a 'mʊ,
 kee, e 'du ye', 'e -he a 'luyɪwlawlɔ,
 'e 'du -pledanɔ ye', 'e mʊaɔa -gbu
 ki bu, 5 'e pu 'li 'nie 'pɔlɔ 'kwli, 'e
 -tʊa 'a -nagbopu a bui a leyɪyɪra.
 'Bu yɪra 'a -nagbopi -bi a bui le,
 -e -bi e kɔ bu nu -pledanɔ a 'mʊ,
 e mʊa wen -gbu ki bu, bu 'hran
 'a bui le. 6 Nɔ- e nu -nunɔ, 'e
 nyɪre 'b Simɔ Pielɔ 'hʊi. -Te e
 nyɪre 'ki 'bɔb 'hʊi, -e -bi Simɔ Pielɔ
 wen: «Kukɔnyɔ, ɔbi ɔmʊ 'na bui
 le yɪra?» 7 -E -bi -Yusu wen: «De
 -bu, 'n ni, -te ti ne -bu, ɔni -yruɔ
 'liɔ' le, kee, 'ki 'li ye' 'ki -di 'liɔ' le
 -yruu -ni.» 8 -E -bi Pielɔ wen: «'Klɔ
 a 'klɔ, ɔni -yɪra 'na bui le ni.» -E
 -bi -Yusu wen: «'Bu mɔ, 'ni 'yɪ -na
 bui le -yɪra, ɔni -mɔɔ 'na nyiblo ni
 de.» 9 -E -bi Simɔ Pielɔ wen: «'Bu
 mɔ 'ki 'a -ti, e 'ni 'mɔɔ 'li 'na bui
 ni -do, kee, yɪra 'mʊ ɔjɪre, -bu yɪra
 'na 'li le -we.» 10 -E -bi -Yusu wen:
 «Nyiblo 'bu -ple, 'bu na le de gbe,
 e 'ni -ple e 'ki ni de, 'bu 'yɪ bu yɪra
 bui le ni -do 'pa-, -e nuɔ, e 'wʊ 'li
 ni -teɛ. 'A mʊ -mɔ -bi, a 'wʊ 'li ni.
 Kee, e 'yɪ 'aan pepe 'pa-, a 'yɪ 'li
 'wʊ.» E 'wɪ yɪ, 'waa yɪ'siile, 'ki 'b
 Nyɪsʊa yɪ, e nɔ- kɔ -ti -Yusu ɔhen
 'nyɪre. 11 E yi nyiblo -mʊ', -e diɔe
 'a yɪraanyibli -ji' pu ni, 'ki 'li ɔnu
 'nyɪ. Nɔ- nuɔ, 'e pu le: «E 'yɪ 'aan
 pepe 'pa-, a 'yɪ 'li 'wʊ.»

12 -Te e -we 'waa bui a leyɪyɪra
 -mɔ, -e -bi e pu 'a 'luyɪwlawlɔ ni,
 'e ni bu de, 'ki 'b dedi-tuo ni -do a
 'mʊ ki, e wen: «De -bu, 'n nu 'a mʊ
 -mɔ, de, -e -hen 'nyɪre, ɔbi a yruɔo'
 le? 13 'Ba yɪ 'mʊ ni de, ke- a pu:
 Tɔɔnyɔ, kɔ Kukɔnyɔ 'hʊen-. 'Ti- 'e
 mɔ ɔhan-ti, 'ni mɔɔ. 14 'A -ti o,
 'mɔ -bu, -e mɔ 'aan Tɔɔnyɔ kɔ 'aan
 Kukɔnyɔ 'hʊen-, -te 'n ɔtiɔ 'li 'na
 diɔnɔ, 'ni yɪra 'a mʊ bui le, 'a -ti,
 'aan 'mumu, ba ɔtiɔ 'li 'aan diɔnɔ
 -we, nyiblo 'bu ni 'b, e 'mʊ 'a 'bi a
 bui le yɪra. 15 'N tɔɔ ne 'a mɔɔ ni,
 -e mɔ, 'n ɔtiɔ 'li 'na diɔnɔ ni, 'ni
 -he 'aan leleyu, -e diɔe nu, de -bu,

'n nu 'a mʊ -mɔ, a 'mʊɔ nu -we,
 'ki 'li 'a mʊ 'nyɪ. 16 'N yɪ 'a mʊ 'ni
 -lee -ni, -kuannunyo ɔdu 'yɪ 'b 'a
 nyiblo gbagbu 'lu yɪ -ni, mɔ, leleyu
 'yɪ 'b nyiblo -mʊ', -e yɪ 'bɔb -tɪte le
 te 'lu yɪ -ni. 17 'A -ti o, a yɪ 'kiɔ ni.
 'Bu mɔ, 'ba yɪɔ ni ni, a di kɔ plo
 a bleele.

18 E 'yɪ 'aan pepe 'pa-, 'n 'yɪ 'a
 mʊ 'nyɪre ɔhen. Nyibli -mʊ', 'n
 -ha 'li, 'ki -bu na 'mʊ -mɔ, 'n yi
 ɔnu ni. Kee, -ti -mʊ', b 'cru la 'li
 Nyɪsʊacrien 'kwli, e bleɛ yɪ, bu mu
 'lu -mɔ. -Ti a 'mʊ, e nɔ- -bu: Nyiblo
 -bu, -e kɔ 'mʊ 'hʊen-, -a 'nyɪre 'li
 'pɔlɔ ni -do dabu 'kwli, e nɔ- -he
 'na yɪraanyɔ. 19 'N hle 'a mɔɔ yɪ ni
 -dodo, 'ti- e 'mʊ 'b nyɪre, -e diɔe nu,
 ti -mʊ' -kɔ 'yɪ e di 'b nyɪre, a 'mʊ
 'mʊ ɔwɔ yɪ -kuo -ni, -e mɔ, 'mɔ
 -mɔ nyiblo -mʊ', Nyɪsʊa lee 'ne-
 -tutu ki. 20 'N yɪ 'a mʊ 'ni -lee -ni,
 nyiblo 'bu ni 'b, 'bu 'ble 'na leleyu
 kua, e 'wɪ yɪ, 'mɔ e 'ble kua. Kɔ,
 nyiblo 'bu 'ble 'mʊ kua, e 'wɪ yɪ,
 'na 'Ba Nyɪsʊa, -e te 'ne- 'mʊ, nɔ-
 e 'ble kua.»

-Yusu wen 'ni, Judia, nɔ- diɔe 'a
 yɪraanyibli -ji' pu
 (Matie 26.20-25; Maki 14.17-21;
 Luku 22.21-23)

21 'Ti- -Yusu 'mʊ win a 'mʊ pu
 mɔ mu, -e -bi 'a ɔwɔ 'mʊe bu
 diakti. E 'yɪ 'a -nagbopu* ɔdedede
 'yɪ ki -hlii -ni, ke- e pu ɔnu yɪ, e
 wen: «'N yɪ 'a mʊ 'ni -lee -ni,
 nyiblo ni 'ne- 'a mʊ 'nyɪ. E nɔ- di
 'mʊ 'na yɪraanyibli -ji' pu, -u =mʊe
 'na 'li la le.» 22 -E -bi b -tʊa 'li
 'yiletitale. Nyiblo a 'di -bi -Yusu
 bu di 'nyɪre ɔhen, 'ki 'li ɔnu 'nyɪ,
 b 'yɪɔ -yi. 23 -Nagbopi -bi ni 'b,
 -Yusu -nʊe -ni -teɛ. Nɔ- ni 'b -Yusu
 'hʊi bu. 24 E nɔ- Simɔ Pielɔ nu -jie,
 e lee -ni, bu 'beti -Yusu, nyiblo a 'di
 -bi -Yusu ɔhen 'nyɪre, 25 -nagbopi
 a 'mʊ 'e hlee 'li -Yusu nʊa', 'e
 'betiɔe, e wen: «Kukɔnyɔ, nyiblo
 a 'di -bi ɔhen 'nyɪre 'li?» 26 -E
 -bi -Yusu wen: «'Flɔkɔtiɔ -bu,
 'n di 'li 'yanu -mɔ 'nyɪra, nyiblo,

'n di□e -nyi, nyiblo a 'mu, ε nɔ-
 =nɔɔ,» 'ε 'du 'fɔɔkɔtɔ ye', 'ε 'nyra
 'h□i 'yanu -mɔ, 'ε -nyi□e Judia, -ε
 mɔ Simɔ Yisikalio a 'yu. 27 'Ti-
 Judia 'mɔ 'fɔɔkɔtɔ a 'mu di mɔ
 mu, -ε -bɪ Satan kɔɔ □ne win kɪ
 pɛpɛ. Kε- -Yusu pɪ 'kɪ□i yɪ, ε
 wen: «Pɔ 'lɪ 'kɪ lɛ, dɛ -kɔ -bɔ
 nu, □mɔ□ɔ nu.» 28 Nyibli a pɛpɛ
 -mɔ', -ɔ nɪ 'ɔ dɛdi-tuo a 'mɔ kɪ,
 'waa 'yɛε □dɔ 'yɪ□i -yɪ, -tɪ -bɔ, -kɔtɪ
 -Yusu 'ε nu 'pɔpɛ lɛ. 29 -Tɛ Judia
 mɔ la 'kɪ 'wɪlɪɛ□tunyo, 'a -tɪ, -ɔ
 -bɪ wen 'nɪ, -Yusu lee la□a nɪ, 'kɪ
 bɔ mu la lɛ'mimle a diide -tɔ, -ɔ
 -bɪ wen 'nɪ, -ε mɔ, -Yusu lee la□a
 nɪ, 'kɪ bɔ -ha 'lɪ 'wɪlyɛ, bɔ -nyi□e
 □hɔwennyibli. 30 -Tɛ Judia a 'mu, ε
 -wɛ 'kɪ 'fɔɔkɔtɔ a 'mu lɛ, -ε -bɪ tɪ
 nɪ -do a tɪ 'yɪ, ε bɪ 'lɪ -patɔ', 'kɪ 'lɪ
 halo 'nyɪ.

-yɪ

(Matie 26.31-35; Maki 14.27-31; Luku 22.31-34)

36 -ε -bɪ Simɔ Pielɪ 'beti□e nɪ, ε
 wen: «Kɔkɔnyɔ, -bɪ' -mɪi yɪ 'lɪ?»
 -ε -bɪ -Yusu □tu□o □wɔn, ε wen:
 «-Tɛ tɪ nɛ -bɔ, -tɪtɛ 'n mɪ 'lɪ, □yɪ
 'lɪ 'na □wienkukɔε -wɛ. Kεε, tɪ
 di 'ɔ 'nɪ nyre, -ε kɔ 'yɪ -di 'ɔ 'mɔ
 □wien -kɔε -nɪ.» 37 -ε -bɪ Pielɪ wen:
 «Kɔkɔnyɔ, 'n -wɛ -mɔ, 'kɪ □bɔ -ha
 'na -hɔnhlɔn, 'kɪ 'ɔ -na -ta'. Dɛ- kɔ
 -tɪ □nɪ pɪ lɛ, -ε mɔ, -tɛ tɪ nɛ -bɔ, 'n
 'yɪ 'lɪ -na □wienkukɔε 'lɪ -wɛ 'lɪ?»
 38 -ε -bɪ -Yusu wen: «□Bɪ □han-tɪ,
 -wɛ -mɔ, 'kɪ -bɔ -ha -na -hɔnhlɔn,
 'kɪ 'ɔ 'na -ta'? 'N yɪ -mɔ 'nɪ -lee -nɪ,
 'tɪ -hapɛ 'mɔ kɛ -nyre da mɔ mu,
 -di nu 'na -mɔ-gaawɪ nɪ ta, -ε mɔ,
 □yɪ 'mɔ -yɪ.»

14

-Tɛ -Yusu -nyi la 'a -nagbopu teteɔv yrayrv*

31 -Tɛ Judia bɪ 'kɪ 'lɪ -patɔ', -ε -bɪ
 kɛ- -Yusu pɪ 'kɪ 'a -nagbopu yɪ, ε
 wen: «-Tɛ tɪ nɛ -bɔ, mɔ -bɔ, -ε
 mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'na
 -tɪ a 'yɪ'ɔuale di bɪ pɛpɛ'. 'N di□e
 'nɪ nu, nyibli 'mɔ Nyɪsɔa a -tɪ a
 'yɪ'ɔuale 'yɛ -wɛ. 32 'Bɔ mɔ, 'nɪ nu
 dɛ a 'mɔ, -ε -bɪ Nyɪsɔa di□e 'nɪ nu
 -wɛ, nyibli 'mɔ 'na -tɪ a 'yɪ'ɔuale
 'yɛ. ε 'tɪɛ ni□e nɪ. ε di -nyi 'mɔ
 □haanbɔnɪlɛ, 'kɪ 'ɔ 'a dɔnɔv 'hɔɪ.
 33 'Na 'yonɔ -na, tɪ -mɔ', 'n 'tɪɛ di
 'nɛ- 'a mɔ 'hɔɪ -hi, ε 'yɪ 'kɪ -hɔ de.
 A di □mɔɔ 'mɔ lɛ. Kεε, -tɪ nɪ -do
 -mɔ', 'n lee la -Juukɔε* a ye'nanyɔ,
 nɔ- 'n di 'a mɔ -lee -nɪ -wɛ. -Tɪ
 a 'mɔ, ε nɔ- -bɔ: -Tɪtɛ 'n mɪ 'lɪ, a
 'yɪ 'lɪ mɔmɔ -wɛ. 34 'N yɪ -nyi 'a
 mɔ teteɔv yrayrv. Teteɔv a 'mɔ,
 ε nɔ- -bɔ: Ba nɔnɔε -nɪ. -Tɛ 'n nu
 'aan nɔlɛ, kɛ- ba nu, ba nɔnɔε -nɪ
 -wɛ. 35 'Bɔ mɔ, 'ba nɔnɔε -nɪ, -ε -bɪ
 nyibli a pɛpɛ di□e 'nɪ yru, -ε mɔ, a
 mɔ 'na -nagbopu □nɔɔ.»

-Yusu, nɔ- mɔ 'hru -mɔ', -ε mɪ 'lɪ Nyɪsɔa -mɔ

1 -ε -bɪ kɛ- -Yusu pɪ □nɔ yɪ, ε
 wen: «'Aan □wɪ 'nɪ 'bie 'lɪ □hlɔn.
 Ba kuo Nyɪsɔa □wɪ yɪ, ε kɔ, ba
 kuo 'mɔ □wɪ yɪ. 2 Bɔnɪlɛ -hɔv 'lɪ
 'na 'Baɪ -mɔ nɪ. 'N mɪ nɪ, 'mɔ 'aan
 bɔnɪlɛ -mɔ -wɛ. 'Bɔ 'yɪ wen -tɪ a
 -tɛɛ 'pa-, 'n 'yɪ wen 'h□i 'lɪ -wɛ, □bɔ
 lee wen 'a mɔ□ɔ. 3 'Bɔ mɔ, 'nɪ -mu,
 'nɪ -wɛ 'aan bɔnɪlɛ -mɔ, -ε -bɪ 'n di
 'lɪ 'nɪ di, 'mɔ 'a mɔ gba, -ε di□e nu,
 -tɪtɛ -mɔ', 'n nɪ 'ɔ, a 'mɔ 'ɔ nɪ -wɛ.
 4 'Hru, nyiblo di na, 'tɪ- -tɪtɛ -mɔ',
 'n nɪ 'ɔ, ε 'mɔ 'ɔ nyre, a yɪ□e nɪ.»
 5 -ε -bɪ kɛ- Toma pɪ□i yɪ, ε wen:
 «Kɔkɔnyɔ ɔ, -tɪtɛ -mɔ', -mɪi 'lɪ, -a
 'yɪ 'lɪ -yɪ. -Bɪ' -a -wɛ 'lɪ -ba nu 'hru
 a yiyie 'lɪ?» 6 -ε -bɪ -Yusu □tu□o
 □wɔn, ε wen: «'Na □gbɛtɔ, 'mɔ
 -mɔ 'hru, 'mɔ -mɔ -tɪ a -tɛɛ, kɔ, 'mɔ
 -mɔ 'klɔ yrayrv -wɛ. ε 'yɪ nyiblo
 □dɔ -kɔ, -bɔ mu 'lɪ 'na 'Baɪ -mɔ, 'bɔ
 pa, 'bɔ 'yɪ 'lɪ 'mɔ 'lɪ -naa -nɪ. 7 'Bɔ
 mɔ, 'ba yɪ 'mɔ, -ε -bɪ a yɪ 'na 'Baɪ
 nɪ -wɛ. Kɔε 'kɪ mɔ bɔ, a yɪ□e nɪ,
 'a 'yɛ□e -wɛ.» 8 -ε -bɪ Filipu wen:
 «Kɔkɔnyɔ ɔ, tɔɔ nɛ -a mɔ -na 'Baɪ.
 □Nɪ tɔɔ nɛ -a mɔ□ɔ, -a di kɔ pɔ a

-Tɛ -Yusu lee la Pielɪ, -ε mɔ, Pielɪ di la□a 'nɪ hla, -ε mɔ, ε 'yɪ□i

bleele.» ⁹ -E -bi -Yusu □tu□o □wōn de, ε wen: «Filipv o, 'mō -bv, ε kō 'a mv 'hven-, -v -wōnwlen 'hvi, 'mō □yi -hvan ni yi. Nyiblo 'bv 'ye 'mv, -ε -bi ε 'ye 'na 'Bai ni. De- kō -ti, □ni pi 'ki le, □bv tōō ne 'a mv 'na 'Bai 'li? ¹⁰ □Bt □ni -pu□v li□i □han-ti, -ε mō, 'n kō 'na 'Bai 'hven-, -a -mvε ni, -a 'wi- nyiblo ni -do yi. -Ti -bv, 'n yi 'aan pepe -lee -ni, ε 'yi 'na □gbetv a 'lule-hihie 'pa-, keε, 'na 'Bai a 'lule-hihie □ni. E nō- ni 'v 'mv ke', 'ε neε 'li 'mv', 'ε ni -kvan. ¹¹ -Ti -bv, 'n hle, -ε mō, 'n kō 'na 'Bai 'hven-, -a -mvε ni, -a 'wi- nyiblo ni -do yi, ba pu□v □han-ti. 'Ba 'yi□i □han-ti -pu, 'na puwōwin a -ti, -ε -bi ba pu□v □han-ti, 'na nunu-tebli a -ti. ¹² 'N yi 'a mv 'ni -lee -ni, nyiblo 'bv 'kuo 'mv □wlv yi, nunu-tebli 'n ni, ε di□e 'ni nu -we. 'Ti- 'a -ne nunu-tebli -mv', ε di nu, ε di 'v 'neε 'ni -hi dtakt, -ε nu□o, 'ki 'n mi 'li 'na 'Bai -mō, -ε di□e nu, ε 'mv 'na nyibli -mv', -v ni 'na -kvan 'kl- nyi, v 'mv 'na -kvan nu. ¹³ -Tebli a pepe -mv', a di -hva, 'ki 'li 'na 'nyre 'kwli, 'n di□e 'ni nu, -ε di□e nu, 'mō -bv, -ε mō Nyisva a 'Yu, 'mv nyibli 'na 'Bai a -ti a 'yi'bubva -tōō -ni. ¹⁴ 'Bv mō, 'ba yi de ni -hve, 'ki 'li 'na 'nyre 'kwli, 'n di□e 'ni nu.»

-Te -Yusu lee la 'a -nagbopv*, -ε mō, Nyisva a -Hihiu* di 'v □nv ke' 'ni ni

¹⁵ -E -bi ke- -Yusu pi 'a -nag- bopv* yi de, ε wen: «'Bv mō, 'ba nve 'mv, a di 'v 'na tete 'ni □tuu -ni. ¹⁶ Ti -mv' -kō 'yri 'n di 'li 'na 'Bai Nyisva -mō mu, 'n di nyaa □ne le, 'ki bv ya 'a mv nyiblo -bi yi, 'ki 'v 'na -ta'. Nyiblo a 'mv, ε nō- mō Nyisva a -Hihiu, -ε hle -ti a -teε. E nō- di 'v 'a mv ke' ni, 'a -ne ti, ε 'mv 'a mv -heε -ni. ¹⁷ 'Klō ki a nyibli, -v 'yi Nyisva -yi, -Hihiu a 'mv, ε 'yi 'li□i 'li -we, bv ni 'v □nv ke', -kōti v nv- mō -bi, v 'yi 'li□i 'li -we, bv yru□o, 'ti- v 'ni -mō□o li 'a yiyie le. 'A mv -mō -bi, a yi Nyisva

a -Hihiu a 'mv ni, -kōti Nyisva a -Hihiu a 'mv, 'ki ε ni 'li 'a mv 'nyi, kō, ε 'mv 'v 'a mv ke' ni -nyrōwō □dv.

¹⁸ 'N 'yi 'li□i 'li -we, □bv hie 'v 'a mv ni -do bv. Keε, 'ni -mu, 'n kō □bv di 'ne- 'a mv 'nyi de. ¹⁹ Ti □dv 'yi 'li -hie, 'klō ki a nyibli 'mv 'na 'yiyie kee -ni. Keε, 'a mv -mō -bi, a di 'mv 'ni 'ye, -ε nu□o, 'n ni 'klō, 'aan 'mumu, a di ni 'klō -we. ²⁰ -Nyrōwō a 'mv 'bv nyre 'v, a di yru□o le, -ε mō, 'n kō 'na 'Bai 'hven-, -a -mvε ni, -a mō de ni -do, 'aan 'mumu, a kō 'mv 'hven-, -a -mvε ni -we, -a mō de ni -do.

²¹ Nyiblo 'bv ni 'v, 'bv 'ble 'na tete kva, kō, 'bv yi 'v tete a 'mv ni □tui -ni, nyiblo a 'mv, nō- nve 'mv. Nyiblo -bv, -ε nve 'mv, 'na 'Bai di□e 'ni -nve -ni -we, 'na 'mumu, 'mv□v -nve -ni, 'ti- 'mv□v nu, ε 'mv 'mv yru.»

²² -E -bi, Judia -mv', -ε 'yi Judia Yisikalio 'pa-, ke- ε pi□i yi, ε wen: «Kvōkōnyō o, -bi' -nu, □ni pi le, -ε mō, -di□e 'ni nu, -a 'mv -mv yru, keε, □yi 'li□i 'li -we, -bv nu□o, 'klō ki a nyibli bv yru -mv?» ²³ -E -bi -Yusu □tu□o □wōn, ε wen: «Nyiblo 'bv nve 'mv, ε kō, -ti -bv, 'n di□e -lee -ni, 'bv yi 'v□v ni □tui -ni, 'n di□e 'ni nu, nyiblo a 'mv, ε 'mv 'mv yru. -E -bi 'na 'Bai di□e 'ni -nve -ni, 'ti- 'na 'Bai a 'mv, ε kō 'mv 'hven-, -a 'mv 'li□i -mō mu, -a 'mv 'li□i -mō ni. ²⁴ Nyiblo 'bv 'yi 'mv -nve -ni, ε 'ni □tuu□o 'v 'na win ni. -Ti -bv, 'n yi 'a mv -lee -ni, a yi 'win, ε 'yi 'na □gbetv a wlvn bv a win 'pa-, keε, 'na 'Bai Nyisva, nō- le 'mv, □bv lee ne 'a mō□o.

²⁵ -Te 'n 'tie ni mō 'a mv 'hvi, 'n yi 'a mv 'ni -lee -ni -dodo. ²⁶ 'Na 'Bai Nyisva, nō- di 'a mv 'a -Hihiu yi ya, 'ki 'li 'na 'nyre 'kwli. 'A -Hihiu a 'mv, ε nō- di 'a mv -tebli a pepe -tōō -ni, kō, -ti a pepe -mv', 'n lee ne 'a mv, ε 'mv 'li 'a mō□o 'kwli le pu.

²⁷ 'N di□e 'ni nu, a 'mv plo a bleele kō. Plo a bleeledv -mv', 'n

-kɔ, ɛ nɔ- 'n di 'a mʊ -nyi. ɛ 'yɪ plɔ a bleelɛdʊ -mʊ', 'klɔ a nyibli yɪ 'waa 'bio lɛ -nyi 'pa-, 'nɪ -nyiɔɛ lɪ 'a mɔɔɔ nɪ. 'A -tɪ o, a 'nɪ 'pie 'lɪ huannʊ, ɛ kɔ, 'aan ɔwɪ 'nɪ 'bie 'lɪ ɔhlɔn. ²⁸ A 'wɪn nɪ, -tɛ 'n lee nɛ 'a mʊ, -ɛ mɔ: 'N mi nɪ, kɛɛ, 'n di 'nɪ di de, 'kɪ 'nɛ- 'a mʊ 'nyɪ. 'Bʊ mɔ, 'ba nʊɛ wen 'mʊ, a di nu wen dɔdʊ, -tɛ 'n mi 'lɪ 'na 'Bai -mɔ a -tɪ. 'Na 'Bai, nɔ- nɪ 'v 'mʊ 'lu yɪ. ²⁹ -Tɛbli a pɛpɛ -bʊ, 'n yɪ 'a mɔɔɔ 'nɪ -lee -nɪ -dodo, 'tɪ- ɛ 'mʊ 'lu -mɔ mu. 'Bʊ mɔ, 'bʊ yɪ 'lu -mɔ nɪ mi, -ɛ -bɪ ɛ di bi 'lɪ 'a mʊ 'kwli lɛ, a 'mʊ 'mʊ ɔwɪ yɪ -kuo -nɪ. ³⁰ Ti 'n -kɔ, 'kɪ ɔbʊ hlee 'lɪ 'a mʊ -mɔ, ɛ 'yɪ -hʊ, -ɛ nuɔɔ, 'klɔ -bʊ, 'a nyiblo gbagbʊ Satan, ɛ yɪ 'lɪ 'nɪ di. ɔHan-tɪ, ɛ 'yɪ 'klɪ -kɔ, 'kɪ 'v 'mʊ kɪ, ³¹ kɛɛ, 'klɔ kɪ a nyibli blɛɛ yɪ bʊ yruɔɔ, -ɛ mɔ, 'n nʊɛ 'na 'Bai Nyɪsʊa nɪ. ɛ nɔ- kɔ -tɪ, dɛ -mʊ', 'na 'Bai lee 'mʊ, ɔbʊ nu, 'mʊɔɔ nu.

'A -tɪ o, ba 'du ye', -a 'mʊ mu.»

15

-Yusu 'wɪ- =haantugbe yɪ

¹ Kɛ- -Yusu pɪ 'a -nagbopu* yɪ, ɛ wen: «'Mɔ -bʊ, 'mɔ -mɔ ɔhaan-tugbe*, 'a mʊ -mʊ', -v mɔ 'na nyibli, 'a mɔ tugbe a 'mʊ, 'a babʊ, 'na 'Bai Nyɪsʊa, nɔ- mɔ tugbe a 'mʊ, 'a 'dʊdɔnyɔ. ² 'A -nɛ bʊba 'bʊ nɪ 'v, 'bʊ 'yɛ nɪ tʊ, 'dʊdɔnyɔ a 'mʊ, ɛ yɪ 'vɔɔ 'nɪ 'bɛ, kɔ, 'a -nɛ bʊba, 'bʊ yɪ nɪ tʊɪ, ɛ kɔ bʊ -paɔa 'hʊɪ lɛ, -ɛ diɔɛ nu, ɛ 'mʊ 'v yɪ 'sii -nɪ, ɛ 'mʊ tʊ dɪakɪ. ³ 'A mʊ -mɔ -bɪ, -tɪ -mʊ', 'n tɔɔ nɛ 'a mʊ, ɛ nuɔɔ nɪ, 'a 'sii 'v yɪ. ⁴ Ba 'cibi 'v, ba kʊɛ 'lɪ 'mʊ bʊ, ɔwɪ yɪ, -tɛ 'n -nu, 'n kɔ 'a mʊ 'hʊɛn-, ɔa -mʊɛ. 'Bʊ mɔ, bʊba 'bʊ 'yɪ 'lɪ tugbe 'kwli bʊ -kʊɛ, -ɛ -bɪ ɛ 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ bʊ tʊ ɛ nɪ -do. Kɛ-nɪ -do, ɛ ɔti 'mʊ, 'kɪ 'v 'a mʊ -mɔ. 'Bʊ mɔ, 'ba 'yɪ 'lɪ 'mʊ bʊ -kʊɛ, a 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ, ba nu 'na -kʊan.

⁵ 'Mɔ -mɔ tugbe, 'a mɔ 'a babʊ. 'Bʊ mɔ, nyiblo 'bʊ kʊɛ 'lɪ 'mʊ 'kwli

bʊ, 'tɪ- ɛ kɔ 'mʊ 'hʊɛn-, ɔba -mʊɛ, nyiblo a 'mʊ, ɛ 'wɪ- bʊba -mʊ' yɪ, -ɛ tʊɪ -tɛɛ, ɛ ɔhɛn 'nyre, nyiblo -mʊ', -ɛ nɪ 'na -kʊan -tɛɛ. 'Bʊ mɔ, 'ba 'yɪ 'lɪ 'mʊ bʊ -kʊɛ, 'a mʊ nɪ -do, a 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ, ba nu ɔdedede. ⁶ 'Bʊ mɔ, nyiblo 'bʊ 'yɪ 'lɪ 'mʊ' bʊ -kʊɛ, Nyɪsʊa di pʊɔɔ 'wan, -wen tibabʊ -mʊ', v 'bɛ 'v lɛ, 'tɪ- v pʊ 'wan lɛ, -ɛ diɔɛ nu, 'bʊ -ma, v 'mʊɔɔ lɛ 'kukue -nɪ, v 'mʊɔɔ 'tɔ pʊ. ⁷ 'Bʊ mɔ, 'ba kʊɛ 'lɪ 'mʊ' bʊ, kɔ, 'ba 'ble 'na tɔɔwɪn kʊa, 'kɪ 'lɪ 'aan ɔwɪ kɪ, -ɛ -bɪ ba -hʊa Nyɪsʊa 'a -nɛ ɔdedede, ɛ 'mʊ 'a mɔɔɔ -nyi. ⁸ 'Bʊ mɔ, 'ba 'cibi 'v 'na -kʊan a nunuo -tɛɛ, -ɛ -bɪ a diɔɛ nyibli 'nɪ -tɔɔ -nɪ, -ɛ mɔ, 'a mʊ -mɔ 'na -nagbopʊ. Dɛ a 'mʊ, nɔ- diɔɛ nu, nyibli 'mʊ 'na 'Bai Nyɪsʊa -tɪ a 'yɪ'buale -nyi.

⁹ 'N nʊɛ nɛ 'a mʊ nɪ, ɔwɪ yɪ, -tɛ 'na 'Bai Nyɪsʊa -nu, 'ɛ nʊɛ 'mʊ. Ba 'tɪɛ ba kʊɛ 'lɪ 'mʊ' bʊ, -ɛ diɔɛ nu, a 'mʊɔɔ yɪ, -ɛ mɔ, 'n nʊɛ nɛ 'a mʊ nɪ. ¹⁰ 'Bʊ mɔ, 'ba 'yɪ 'v 'na tete nɪ ɔtʊɪ -nɪ, -ɛ -bɪ a diɔɛ 'nɪ yɪ 'a -nɛ tɪ, -ɛ mɔ, 'n nʊɛ nɛ 'a mʊ nɪ, ɔwɪ yɪ, -tɛ 'n -nu, 'nɪ ɔtuu 'v Nyɪsʊa a tete 'v, 'nɪ yɪɔɛ, -ɛ mɔ, ɛ nʊɛ 'mʊ nɪ, 'a -nɛ tɪ.

¹¹ 'N yɪ 'a mʊ -tɪ a pɛpɛ -bʊ 'nɪ -lee -nɪ, -ɛ diɔɛ nu, -tɛ 'n ni dɔdʊ a nunuo, a 'mʊ lɛ nu -wɛ, kɔ, 'aan dɔdʊ a 'mʊ, ɛ 'mʊ ɔɛɛ. ¹² Ba 'ye, -tɪ -bʊ, 'n yɪ 'a mʊ lee -nɪ, ɛ nɔ- -bʊ: Ba nʊnʊɛ -nɪ, ɔwɪ yɪ, -tɛ 'n -nu, 'nɪ nʊɛ nɛ 'a mʊ. ¹³ Nʊɛɛ gbagbʊ -mʊ', -ɛ -hi 'v nʊɛɛ a pɛpɛ 'v, ɛ nɔ- mɔ, nyiblo bʊ -ha 'a dɪɔnʊ a -hʊnhlɔn, 'kɪ 'v 'a 'bio a wʊwa a -ta'. ¹⁴ -Tɪ -bʊ, 'n yɪ 'a mʊ lee -nɪ, 'ba yɪɪ nɪ ni, -ɛ -bɪ a mɔ 'na nɪnatumupʊ ɔnɪɔ. ¹⁵ 'Nɪ -daaɔa 'kɪ 'a mʊ 'na -kʊannunuyibli nɪ de, -kɔtɪ dɛ -mʊ', -kʊannunyo a 'mase ni, -kʊannunyo a 'mʊ, ɛ 'yɪɪ yɪ. 'N dɛɛ nɛ 'a mʊ 'na nɪnatumupʊ. A yɪ dɛ a 'mʊ nɪ, -kɔtɪ -tɪ a pɛpɛ -mʊ', 'na 'Bai Nyɪsʊa tɔɔ 'mʊ, 'n tɔɔ nɛ 'a mɔɔɔ nɪ. ¹⁶ ɛ 'yɪ 'a mʊ

* 15:1 15.1 Tugbe -mʊ', -kɔtɪ ɛ hɛɛ, 'a 'yɔ, v dɛɛ ɔnɛ resɛn.

'pa-, a 'yɪ 'lɪ 'mʊ 'lɪ -ha, 'kɪ ɔ̃bʊ mɔ 'aan Kʊkɔnyɔ. Kɛɛ, 'mɔ -ha 'lɪ 'a mʊ, 'kɪ ba kʊɛ 'mʊ ɔ̃wien, 'nɪ lee nɛ 'a mʊ, 'kɪ ba mu 'nɪ -kʊan nu -wɛ. -Kʊan -mʊ', a di nu, ɛ 'yɪ 'lɪ ɔ̃tɪ 'lɪ -wɛ, bʊ mɔ dadʊ a -kʊan. 'A -nɛ dɛ, a di 'na 'Bai Nyɪsʊa -hʊa, 'kɪ 'lɪ 'na 'nyrɛ 'kwli, ɛ di 'a mɔ ɔ̃ɔ 'nɪ -nyɪ. ¹⁷ 'A -tɪ ɔ, dɛ -mʊ', 'n -hʊɛ 'a mʊ, ɛ nɔ- mɔ: Ba nʊnʊɛ -nɪ.»

'Klɔ a nyibli di -Yusu a -nagbopu 'nɪ -yɾaa -nɪ*

¹⁸ Kɛ- -Yusu pɪ de, ɛ wɛn: «'Klɔ a nyibli 'bʊ yɾaa nɛ 'a mʊ, ba kɔ 'a yiyie, -ɛ mɔ, 'mɔ -mɔ yɪ -hɛnyiblo, ʊ yɾaa -nɪ, 'tɪ- 'bʊ mu 'a mʊ yɾaa mɔ. ¹⁹ 'Bʊ mɔ, 'ba mɔ wɛn 'klɔ a nyibli, 'klɔ a nyibli di nʊɛ wɛn 'aan dɛ, -ɛ nu ɔ̃ɔ, 'kɪ a di wɛn 'lɪ ɔ̃nʊ 'nyɪ nɪ. Kɛɛ, ɛ 'yɪ 'mʊ lɛ -nɪ. 'Na ɔ̃gbɛtʊ, 'mɔ -ha 'lɪ 'a mʊ 'klɔ a nyibli 'nyɪ, 'nɪ pʊ 'a mʊ 'kɪbɪa kɪ. 'A 'yɪ kɪ 'lɪ ɔ̃nʊ 'nyɪ -nɪ. ɛ nɔ- kɔ -tɪ, 'bʊ yɾaa nɛ 'a mʊ. ²⁰ -Tɪ -bʊ, 'n lee la 'a mʊ, ɛ 'nɪ 'hruo 'lɪ 'a mʊ -mɔ. ɛ nɔ- mɔ: -Kʊannunyo ɔ̃dʊ 'yɪ 'bʊ 'a 'mase 'lu yɪ -nɪ. Dɛ ɛ ɔ̃hɛn 'nyrɛ, ɛ nɔ- mɔ, nyibli -mʊ', -tɛ ʊ naa 'bʊ, 'bʊ ɔ̃tɪ 'mʊ ɔ̃hɪwɛn, 'kɪ ʊ di 'bʊ -naa -nɪ, ʊ 'mʊ 'a mʊ ɔ̃hɪwɛn ɔ̃tɪ -wɛ. Nyibli -mʊ', -ʊ =tʊi 'bʊ 'na tɔɔwin 'bʊ, ʊ kɔ bʊ ɔ̃tʊu 'bʊ 'aan tɔɔwin 'bʊ -wɛ. ²¹ 'Bʊ yɪ 'a mʊ ɔ̃hɪwɛn nɪ ɔ̃tʊi, ba yɪ ɔ̃ɛ, -ɛ mɔ, -tɛ a mɔ 'na -nagbopu a -tɪ ɔ̃nɔɔ. 'Tɪ-, 'na 'Bai -bʊ, -ɛ tɛ 'nɛ- 'mʊ 'klɔ kɪ, ʊ 'yɪ ɔ̃tɪ -yɪ. ²² 'Bʊ mɔ, 'nɪ 'yɪ wɛn 'nɛ- di, 'nɪ 'yɪ wɛn ɔ̃nʊ Nyɪsʊa a -tɪ -lee -nɪ, Nyɪsʊa 'yɪ 'lɪ ɔ̃tɪ 'lɪ -wɛ, bʊ yɛɛ wɛn ɔ̃nʊ -tɪ, 'kɪ 'bʊ 'waa dɛ 'kuku -mʊ', ʊ -nu a -ta'. Kɛɛ, dɛ -bʊ, 'n -di, 'n lee ɔ̃nʊ Nyɪsʊa a -tɪ, 'bʊ 'tɪɛ yɪ dɛ 'kuku nɪ nɪ, ʊ 'yɪ 'lɪ ɔ̃tɪ 'lɪ -wɛ, bʊ kɔ 'hru, 'kɪ bʊ ɔ̃ta Nyɪsʊa -jɪ'. ²³ Nyiblo -bʊ, -ɛ yɾaa 'mʊ, ɛ yɾaa 'na 'Bai nɪ -wɛ. ²⁴ 'Bʊ mɔ, 'nɪ 'yɪ -hʊan 'lɪ ɔ̃nʊ 'nyɪ ɔ̃wɪlɛkɛɛdɛ ɔ̃dʊ nɪ -nɪi -nɪ, nyiblo ɔ̃dʊ 'yɪ -hʊan nɪ nɪ, -ɛ -bɪ Nyɪsʊa 'yɪ 'lɪ ɔ̃tɪ 'lɪ -wɛ, bʊ yɛɛ ɔ̃nʊ -tɪ, 'kɪ 'bʊ 'waa dɛ 'kuku -mʊ', ʊ -nu a -ta'. Kɛɛ, ɔ̃wɪlɛkɛɛ-teblɪ -mʊ', 'n nuu

'lɪ ɔ̃nʊ 'nyɪ, ʊ 'yɛ ɔ̃ɛ nɪ, kɛɛ, kɛ- ɛ 'nɪ 'mʊ, 'n kɔ 'na 'Bai 'hʊɛn-, 'bʊ yɾaa nɛ -a mʊ. ²⁵ -Tɛblɪ a 'mʊ, -ɛ mi 'lu -mɔ, ɛ mi 'lu -mɔ, -ɛ di ɔ̃ɛ nu, -tɪ -mʊ', 'waa 'bainʊ 'cru la 'lɪ Nyɪsʊacrɪɛn 'kwli, ɛ 'mʊ -nue -nɪ. -Tɪ a 'mʊ, ɛ nɔ- -bʊ: ɔ̃Han-tɪ ɔ̃hɔn, 'n 'yɪ ɔ̃dedede -nu, ʊ yɾaa 'mʊ nɪ.»

²⁶ Kɛ- -Yusu pɪ ɔ̃nʊ yɪ de, ɛ wɛn: «Nyiblo -mʊ', -ɛ di 'a mʊ -hɛɛ -nɪ, ɛ di 'nɪ di. 'Kɪ ɛ di 'lɪ 'na 'Bai -mɔ -hɔn. 'Bʊ mɔ, 'nɪ mu 'lɪ 'na 'Bai -mɔ, 'n kɔ ɔ̃bʊ ya 'a mʊ nyiblo a 'mʊ yɪ. Nyiblo a 'mʊ, ɛ nɔ- mɔ Nyɪsʊa a -Hihɪu*. ɛ nɔ- di nyibli -tɪ a -tɛɛ -tɔɔ -nɪ. 'Bʊ mɔ, 'bʊ -di, ɛ di 'a mʊ 'nɪ -lee -nɪ, nyiblo a 'dɪ -bɪ 'n pa 'mʊ. ²⁷ 'A mʊ -mɔ -bɪ, a di ɔ̃ɛ 'nɪ hla -wɛ, nyiblo a 'dɪ -bɪ 'n pa 'mʊ, -ɛ nu ɔ̃ɔ, kʊɛ la 'lɪ 'na -kʊan a -wlu ɔ̃tʊule 'yie bʊ, a kɔ 'mʊ 'hʊɛn-, -a mʊ nʊnɛ 'hʊɪ.

16

¹ 'N yɪ 'a mʊ -tɪ a 'mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -ɛ di ɔ̃ɛ nu, ɔ̃hʊɛn a 'mʊ, 'a 'yiyeti a 'mʊ, 'bʊ nyrɛ 'bʊ, a 'nɪ ɔ̃ha 'na ɔ̃wɪlʊ a yɪkʊolɛ 'kee -nɪ. ² U di bla 'a mʊ Nyɪsʊa a 'kayo blɛ. Tɪ di 'bʊ 'nɪ nyrɛ -wɛ, -ɛ kɔ 'yri nyibli -mʊ', -ʊ di 'a mʊ lɛ 'lɪla -nɪ, ʊ di ɔ̃ɛ hla, -ɛ mɔ, ɛ mɔ Nyɪsʊa a -kʊan ɔ̃nɔɔ, 'bʊ ni ɔ̃ɛ. ³ Kɛ- ʊ di 'a nunuo nu, -tɛ ʊ 'yɪ 'na 'Bai -yɪ, ɛ kɔ, -tɛ ʊ 'yɪ 'mʊ -yɪ a -tɪ. ⁴ Kɛɛ, 'n yɪ 'a mʊ -tɪ a 'mʊ nɪ -lee -nɪ, -ɛ di ɔ̃ɛ nu, tɪ -mʊ' -kɔ 'yri ʊ di -teblɪ a 'mʊ nu, ɛ 'mʊ 'lɪ 'a mʊ 'kwli lɛ bi, -ɛ mɔ, 'n lee nɛ 'a mʊ nɪ.»

De -mʊ', Nyɪsʊa a -Hihɪu nɪ*

«Kʊɛ la 'lɪ bʊ, 'n 'yɪ la 'a mʊ -tɪ a 'mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -ɛ nu ɔ̃ɔ, 'kɪ 'n nɪ la 'lɪ 'a mʊ 'nyɪ. ⁵ -Tɛ tɪ nɛ -bʊ, 'n mi nɪ. Nyiblo -mʊ', -ɛ lee 'nɛ- 'mʊ -tʊtʊ kɪ, ɛ nɔ- kɔ 'hʊɪ 'n mi 'lɪ. Kɛɛ, 'kɪ 'lɪ 'a mʊ 'nyɪ, nyiblo ɔ̃dʊ 'nɪ 'bɛtɪ ɔ̃ɛ 'mʊ, -ɛ mɔ: -Bɪ' -mɪ yɪ 'lɪ? ⁶ 'Aan ɔ̃wɪlʊ 'mʊɛ bʊ, -tɛ 'n lee nɛ 'a mʊ, -ɛ mɔ, 'n di 'nɪ mu a -tɪ. ⁷ Kɛɛ, ba pʊ ɔ̃ɔ ɔ̃han-tɪ, ɛ di nɔɔ 'bʊ lɛ, 'kɪ 'bʊ 'a mʊ -mɔ, 'kɪ ɔ̃bʊ mu, -ɛ nu ɔ̃ɔ, 'bʊ mɔ, 'nɪ 'yɪ -mu, -ɛ -bɪ

nyiblo -mu', -ε di wen 'a mu -hee -ni, -ε mo, Nyɩsɩa a -Hihiu, ε 'yɩ 'lɩ ɩ 'lɩ -wε, bu di 'nε- 'a mu -mo. Kεε, 'bu mo, 'ni -mu, 'n di 'a mo ɩ ɩ yɩ 'nɩ ya. ⁸ 'Bu mo, 'bu -di, ε di 'klo a nyibli 'nɩ -toɔ -nɩ, -ε mo, ɩ ni de 'kuku, 'tɩ- ε 'mu ɩnu 'hru -toɔ -nɩ, -ε 'sii 'ɩ yɩ, ε ko -bati -mu', Nyɩsɩa di pu 'hven-. ⁹ De 'kuku -mu', nyibli ni, ε di ɩnu -toɔ -nɩ, ε nɔ- mo, bu 'yɩ 'mu ɩwɩ yɩ -kuo -nɩ. ¹⁰ U di ɩe 'nɩ 'ye, -ε mo, 'na 'hru 'sii 'ɩ yɩ, -koti 'kɩ 'n mi 'lɩ 'na 'Bat -mo, 'kɩ 'a 'ye ni di 'kɩ 'mu ni 'ye de. ¹¹ 'Ya 'ɩ 'lu de, -bati -mu', Nyɩsɩa di ɩnu le -puɩ -nɩ, ε nɔ- mo -bati -mu', -ε klo 'klo -bu, 'a nyiblo gbagbu Satan.

¹² 'N ko -tebli -huɔhuɩ, ɩbu lee ne 'a mu de, kεε, -te ti ne -bu, a 'yɩ 'lɩ ɩ 'lɩ -wε, ba ko 'a leyuyruo, -koti ε -hi 'aan 'lule-hihie wɩn. ¹³ Nyɩsɩa a -Hihiu, -ε yɩ nyibli -tɩ a -tee -lee -nɩ, 'bu mo, 'bu -di, ε di ɩe 'nɩ nu, a 'mu -tɩ a -tee a 'mu le yru pepe. -Tɩ -mu', ε di 'a mu -lee -nɩ, ε 'yɩ 'a ɩgbetu a wɩn bu a win 'pa-, kεε, -tɩ -mu', 'a 'mumu, ε di 'win, ε nɔ- ε di 'a mu -lee -nɩ, ko, -tebli -mu', -ε di -hvan 'lu -mo mu, 'a pepe a 'mu, ε nɔ- ε di 'a mu -toɔ -nɩ. ¹⁴ ε di toɔ nyibli 'na -tɩ a 'yi'buale, -ε nu ɩo, -tɩ -mu', 'n di Nyɩsɩa a -Hihiu -lee -nɩ, ε nɔ- ε di 'win, 'tɩ- ε di 'a mu -lee -nɩ. ¹⁵ -Tebli a pepe, 'na 'Bat -ko, 'mo ko ɩo -wε. ε nɔ- ko -tɩ, 'nɩ hla ɩa, -ε mo, -tɩ -mu', 'n di Nyɩsɩa a -Hihiu -lee -nɩ, ε nɔ- ε di 'win, 'tɩ- ε di 'a mu -lee -nɩ.»

A di nu doɔv

¹⁶ «Ti ɩdu 'yɩ 'lɩ -hie, a 'mu 'na 'yiye 'kee -nɩ, 'bu -hi, ε di gba ti gbi, 'tɩ- a 'mu 'mu 'ye de.»

¹⁷ 'Kɩ 'lɩ ɩ ni -do a 'mu 'nyɩ, ke- 'a -nagbopu* -bɩ pi, 'ɩ yɩ le 'beti -nɩ: «De a 'dɩ -bɩ, de a 'mu, ε ɩhen 'nyre 'lɩ, -te ε pi le, -ε mo: Ti ɩdu 'yɩ 'lɩ -hie, a 'mu 'na 'yiye 'kee -nɩ, 'bu -hi, ε di gba ti gbi, 'tɩ- a 'mu 'mu 'ye de? De- ko -tɩ, 'ε pi le de, -ε mo: A 'yɩ 'lɩ ɩ 'lɩ -wε ba 'ye 'mu, -ε nu ɩo,

'kɩ 'n mi 'lɩ 'na 'Bat -mo? ¹⁸ Ti gbi a 'mu, -koti ε -hla, de- ε =hen 'nyre 'lɩ? -Tɩ a 'mu, ε -hla, -a 'nɩ -yru ɩo lɩ ɩ le.»

¹⁹ -Te -Yusu yru ɩo, -ε mo, ɩ -hve bu 'beti ɩe, -ε -bɩ, ε -tua 'waa leele, ε wen: «'N lee ne 'a mu ni, -ε mo: 'Kɩ 'lɩ ti gbi 'kwli, a 'yɩ 'lɩ ɩ 'lɩ -wε ba 'ye 'mu, 'tɩ-, 'tɩ- 'kɩ 'lɩ ti -bɩ 'kwli, a 'mu 'mu 'ye de. ɩBɩ de a 'mu, ε nɔ- ko kɩ a yɩ 'ɩ 'aan dɩnɩ le 'beti -nɩ? ²⁰ 'N yɩ 'a mu 'nɩ -lee -nɩ, -ε mo, a di 'nɩ we, ε ko, a 'mu nyai le nu, kεε, 'klo a nyibli di nu doɔv, 'a mu mo -bɩ, 'aan ɩwɩ 'mu bu 'mve. Kεε, 'bu -hie ti gbi, -ε -bɩ a di -tua doɔv a nunuo de. ²¹ ɩBɩ pu ɩv -ɩlanugba a de yɩ: -Nlanugba, 'bu yɩ ɩgbla mo ni mi, -ε -bɩ 'a ɩwɩ yɩ 'mve bu, 'kɩ 'ɩ ɩhven -mu', ε di 'ye a -ta'. Kεε, 'bu ɩgbla, -ε -bɩ ɩhven -mu', ε yɩ wen 'ye, 'a -tɩ -hru ɩo -mo. -ε -bɩ ε ni doɔv, -te ε -nu, 'ε pu 'ne- 'yɩ yrayru 'klo -mo. ²² Ke- ε =ti 'mu -wε, 'kɩ 'ɩ 'a mu -mo. -Te ti ne -bu, 'aan ɩwɩ 'mve bu, ɩhven a 'yiye a -tɩ. Kεε, 'n ko 'a mu 'hven-, -a di 'nɩ 'yiye -nɩ de. 'Bu mo, ɩba 'yiye -nɩ, a di nu doɔv, 'tɩ-nyiblo ɩdu 'yɩ 'lɩ ɩ 'lɩ -wε, bu nu ɩo, ba 'kee doɔv a 'mu, 'a nunuo.

²³ Ti a 'mu 'bu nyre 'ɩ, -ε -bɩ a di 'kee 'na le'betile de, -ε nu ɩo, a di -tebli a pepe a 'mu le 'nɩ yru. 'N yɩ 'a mu 'nɩ -lee -nɩ, -tebli a pepe -mu', a di 'na 'Bat -hua, 'kɩ 'lɩ 'na 'nyre 'kwli, ε di 'a mo ɩo 'nɩ -nyɩ. ²⁴ Kve la 'lɩ bu, -bu ye ti -bu kɩ, a 'yεε 'na 'Bat ɩdedede ni -hve, 'kɩ 'lɩ 'na 'nyre 'kwli. 'Bu mo, 'ba yɩ de ni -hve, -ε -bɩ ba -hua ɩa 'na 'Bat. ε di 'a mo ɩo 'nɩ -nyɩ, -ε di ɩe nu, 'aan doɔv 'mu ɩce.»

-Yusu wen 'nɩ, -aan ɩwɩ 'nɩ 'bie 'lɩ ɩhɩn

²⁵ «-Tɩ a pepe -bu, 'n lee ne 'a mu, 'kɩ 'n naa 'lɩ 'leduɩ 'kwli, 'nɩ hla ɩa. Ti di 'ɩ 'nɩ nyre, -ε ko 'yri 'n 'ye ni di 'leduɩ ni nu, 'n 'ye ni di 'lɩ 'a mu -mo ni -hlee -nɩ, kεε, -tebli -mu', -ε kve 'ɩ 'na 'Bat kɩ bu, 'n di yruce

ne 'a mo□o' le -tee. ²⁶ Ti a 'mu, 'bu nyre 'u, a di -hva 'na 'Bai -tebli, 'ku 'li 'na 'nyre 'kwli. 'Na 'mumu, 'n 'yi 'li□i 'li -we, □bu -hva□a □dedede, 'ku 'u 'aan -ta', kee, 'aan □gbetu 'a mu di□e -tebli le -hva, ²⁷ -kotu 'na 'Bai a 'mu, e nve ne 'a mu ni, -e nu□o, a nve 'mu ni -we, 'ti -'a kuo 'mu □wlu yi, -e mo, 'ku 'n -hon 'li Nytsua -mo. ²⁸ 'Ki 'n -hon 'li 'na 'Bai -mo, 'nu di 'ne- 'klo ki. -Te ti ne -bu, 'n mi 'ne- 'klo ki -hon mo, 'mu 'li 'na 'Bai -mo mu.»

²⁹ -E -bi 'a -nagbopu* □tu□o □won, u wen: «'Ye ke, -te ti ne -bu, -te -ye' ni hlee 'li 'ledu 'kwli, 'a -ti, -ti -mu', -hle, -a yru□e' le -tee. ³⁰ -A yi 'ku□i ni, -e mo, 'ye □bu nyiblo 'yi -mu de 'beti -ni, de -mu', e -hve, e ni ke', □ni -we 'a yiyie -mo. E no- ko -ti, □a yi□e, -e mo 'ki -hon 'li Nytsua -mo.» ³¹ -E -bi -Yusu □tu □nu □won: «□Bi a yi 'ku□i ni, -e mo, 'ku 'n -hon 'li Nytsua -mo? ³² 'A -ti 'ku, ti di 'u 'ni nyre, 'ti -e mo, e -we 'u nyinyre -mo, -e ko 'yri 'aan pepe a di -gbe, 'a -ne nyiblo 'bu ni 'u, e 'mu 'li 'a -ne 'kayu bu mu, a 'mu 'u 'mo ni -do bu -hie. Kee, 'n 'yi 'li□i 'li -we, □bu nu -do, -e nu□o, 'ku 'na 'Bai ni mo 'mu 'hvi.»

³³ 'N lee ne 'a mu -ti a pepe a 'mu ni, -e di□e nu, 'a mu -mu', -u ko 'mu 'hven-, -u -mve, a 'mu kibwweenle ko. 'Ku 'ne- 'klo -bu ki, a di 'ye □hven. Kee, 'aan □wli 'ni 'bie 'li □hlon, -e nu□o, 'n -we 'klo -bu 'a 'kl bu ni.»

17

-Te -Yusu da la Nytsua, 'ku 'u 'a -nagbopu* a -ta'

¹ 'Ti- -Yusu 'mu 'ku -yre mo mu, -e -bi e 'du 'lu ye', 'e ta 'li yaku 'kwli le, e wen: «'Na 'Bai o, ti nyre 'u ni, 'ku 'mo -bu, -e mo -na 'Yu, -bu nu□o, nyibli bu 'ye 'na -ti a 'yi'buale, -e di□e nu, 'mu □nu -na -ti a 'yi'buale -too -ni -we. ² -Nyi 'mu 'kl, 'ku 'u -tonyibli a pepe ki, -e di□e nu, nyibli a pepe -bu, -nyi 'mu, 'mu □nu 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we

'li -nyi. ³ 'Klo yrayru a 'mu, e no- mo bu yi -mu, -do -mu', -e mo -tee a Nytsua ni -do, e ko, bu yi 'mu -we, 'mo -bu, -e mo -Yusu 'Klbu, -lee 'ne- 'klo ki. ⁴ -Te 'n ni 'ne- 'klo ki, 'n too nyibli -na -ti a 'yi'buale ni. -Kuan -mu', -nyi la 'mu, □bu nu, 'n -yra□a 'lu ni. ⁵ -E -bu 'ku, 'na 'Bai o, wen, 'ku □bu di 'li -mu 'hvi de, 'mu -ti a 'yi'buale ko. Ti -mu', -e ko 'yri 'n ni la 'u -mu 'hvi, -ti a 'yi'buale ni -do -mu', 'n ko la, 'ti -'klo 'mu la nue mo mu, -nyi 'mu -ti a 'yi'buale a 'mu de.

⁶ Nyibli -mu', -u ni la 'li 'klo 'ka 'kwli, -ha 'li □nu ni, □ni -nyi 'mu □nu, □ni nu□o, nyibli a 'mu, 'u yi -mu. -Mo ko nyibli a 'mu, □ni -ha 'li □nu, □ni -nyi 'mu □nu, 'u □tui 'u -na win. ⁷ U yi 'ku□i ni, -e mo, 'a -ne de, -nyi 'mu, 'ku e -hon 'li -mu -mo. ⁸ Win -bu, □tu 'mu wlon, e no- 'n too □nu, 'u 'ble□e kua -tee. U yru□o ni, -e mo, 'ku 'n -hon 'li -mu -mo, ko, 'u yi□e -tee, -e mo, -mo lee 'ne- 'mu 'klo ki.

⁹ Nyibli a 'mu, u nu- ko -ti, 'ni de -mu. 'Ni -da□a li -mu, 'ku 'u 'klo ki a nyibli -mu', -u 'yi -mu -yi a -ta'. Kee, nyibli -bu, -nyi 'mu, u nu- ko -ti, 'ni de -mu, -e nu□o, -mo ko □nu. ¹⁰ 'A -ne de, ko 'a -ne nyiblo 'n -ko, -mo ko □nu, mo, 'a -ne de, ko 'a -ne nyiblo, -ko, 'mo ko □nu -we. U nu- ni□e, nyibli 'u yi 'na -ti a 'yi'buale 'ye. ¹¹ Ti □du 'yi 'li -hie, 'mu 'ne- 'klo -bu ki -hon, 'mu 'li -mu -mo di. Kee, u nu- mo -bi, 'ku 'u 'tie di 'ne- 'klo -bu ki ni. 'Na 'Bai Nytsua, nu 'kl -mu', -nyi 'mu, -bu □tu □nu 'yie, -e di□e nu, u 'mu -mve, □wli yi, -te 'n ko -mu 'hven-, -a -nu, □a -mve. ¹² Ti a pepe -bu, 'n -hi 'ne- -nu 'nyi, 'n □tui la □nu 'yie, 'ku 'li -na 'kl -mu', -nyi 'mu 'kwli. 'N □tu □nu 'yie ni -tee, 'waa 'ye ni -do □du 'yi 'wan, 'bu 'yi nyiblo ni -do -bu, -kotu u 'cru la 'li Nytsuacrien 'kwli, -e mo, e di 'ni 'wan. -E -bi -ti a 'mu, u 'cru la, e nue ni. ¹³ Kee, -te ti ne -bu, 'ku 'n yi 'li -mu -mo

di. -Ti a pepe -bu, 'n yi □nu 'ni -lee -ni, -te 'n 'tue ni 'ne- =nu 'nyi, 'ki 'ne- -tutu ki, -e di□e nu, -te 'n ni dōdu a nunuo, v 'mu dōdu a nunuo le nu -we, 'ti- dōdu a 'mu, e 'mu □ce. ¹⁴ 'N tōo □nu -na win ni, kee, 'klo a nyibli yraa □nu ni, -te 'na nyibli 'yi 'klo a nyibli 'pa- a -ti, □wi yi, -te 'n -nu, 'ni 'yi 'klo a nyiblo 'pa-. ¹⁵ 'Ni -nyaa□a -mu le, 'ki -bu -ha 'ne- =nu 'klo -bu ki, kee, 'n nyee -mu le, 'ki -bu □tu □nu 'yie, -e di□e nu, 'kuo -hvin* a nyiblo gbagbu 'ni □ha □nu le -hren. ¹⁶ V 'yi 'klo a nyibli 'pa-, □wi yi, -te 'na 'mumu, 'n -nu, 'ki 'n 'yi 'klo a nyiblo 'pa-. ¹⁷ Tōo □nu -ti a -tee, -e di□e nu, v 'mu -na nyibli mō pepe. -Ti a -tee a 'mu, e nō- mō -na win. ¹⁸ -Te -nu, □ni lee 'ne- 'mu 'klo -bu ki, ke- ni -do, 'n -nu, 'ni lee □nu -we, 'ki bu bi 'klo -bu ki, bu pu -na □haantitie nyibli. ¹⁹ 'N -he 'na dionu ni pepe, 'ni yi -mu 'na dionu -nyi, 'ki 'v 'waa -ta', -e di□e nu, v 'mu -na nyibli mō -tee.

²⁰ E 'yi 'na nyibli -bu ni -do a -ti 'pa-, 'ni -da□a -mu. Kee, 'n de -mu ni -we, 'ki 'v nyibli -bi -bu, 'na nyibli di 'na -ti -lee -ni, -v di 'mu □wlv yi -kuo -ni a -ti. ²¹ 'N nyee -mu le, 'waa pepe bu -mve. 'Na 'Bai, -te 'n kō -mu 'hven-, -a -nu, □a 'wi-nyiblo ni -do yi, nu□o, v kō -a mu 'hven-, -ba -mve -we. Nu□o, bu -mve, -e di□e nu, 'klo ki a nyibli -mu', -v 'yi -mu -yi, v 'mu□v □han-ti pu, -e mō, -mō lee 'ne- 'mu 'klo ki. ²² -Ti a 'yi'buale -mu', -nyi 'mu, 'n -nyi □nu□v ni, -e di□e nu, v 'mu -mve, □wi yi, -te -kō 'mu 'hven-, -a -nu, □a -mve, ²³ e □hen 'nyre, v kō 'mu 'hven-, -a 'wi-nyiblo ni -do yi, 'ti- -kō 'mu 'hven-, -a 'wi-nyiblo ni -do yi, -e di□e nu, v 'mu -mve pepe, e kō, 'klo ki a nyibli, v 'mu□v yru, -e mō, -mō lee 'ne- 'mu, 'ti- v 'mu□v le yru, -e mō, -nve □nu ni, □wi yi, -te -nu, □ni nve 'mu.

²⁴ 'Na 'Bai o, -nyi 'mu □nu ni. 'A

-ti, 'n -hve□e ni, -tite 'n di 'v ni, v kō 'mu 'hven-, -ba ni 'v -we, -e di□e nu, v 'mu 'na -ti a 'yi'buale 'ye. -Ti a 'yi'buale a 'mu, -nyi la 'mō□o ni, -e nu□o, 'ti- 'klo 'mu la -nue -ni, -nve la 'mu ni. ²⁵ 'Na 'Bai o, -mō -mu', -e 'sii 'v yi, nyibli -huchui, -v ni 'ne- 'klo -bu ki, v 'yi -mu -yi. Kee, 'mō -bi, 'n yi -mu ni, e kō nyibli -mu', -v yi□e, -e mō, -mō lee 'ne- 'mu 'klo ki, nyibli a 'mu, v yi -mu ni -we. ²⁶ 'N nu□o ni, 'v yi -mu, e kō, 'mu□v 'lu -mō gba, v 'mu -mu yi -tee, -e di□e nu, v 'mu 'waa 'bio -nve -ni, □wi yi, -te -nu, □ni nve 'mu, 'ti- 'n kō □nu 'hven-, -a 'mu nyiblo ni -do yi 'wi.»

18

-Te Judia pu la -Yusu -Juukve a 'blv a nyibli -ji'*

(Matie 26.47-56; Makl 14.43-50; Luku 22.47-53)

¹ -Te -Yusu -we 'ki 'li Nyisva a -mohleele -mō, -e -bi e kō 'a -nagbopv* 'hven-, v 'du ye', 'v □ti Jrusredio kwli. Kee, Judia, -e mō -Yusu a -nagbopi -bi, e nō- kō □nu 'hven-, -v 'yi -mu. 'Ni hannu □du ni 'v. 'A 'nyre mō Sedro. Sedro a 'mu, nō- kō 'niki 'dudoti a -ci □du ni 'li. Nō- kō ki v mu 'li. ² 'Waa pepe, 'ki v 'yee 'li le. Nō- nu□o, Judia a 'mu, 'e yi 'li -te a 'mu, 'e kō 'ki 'hru, 'ki bu pu -Yusu 'a yraanyibli -ji'. ³ 'Ki 'li 'dō a 'mu 'kwli, Romakve a tayie ni 'li, e kō Nyisva a 'kagbau a 'yie□tunyv 'hven-. Nyibli a 'mu, nō- Judia pu ye', 'v mi -Yusu kō mō, 'ki 'li 'dudoti a -ci a 'mu ki. Nyibli a 'mu, Nyisva a -cohlunpinyv* gbagbi kō Falisi□tumu* a nyibli 'hven-, -v mō -Juukve a 'blv a nyibli, nu- te 'li □nu, 'ti- 'blv a nyibli a 'mu, -v te 'li □nu, 'waa pepe, nu- mu 'li -te a 'mu. 'Seyo -mu', -v kō □nu 'hven- -mu, v 'ble 'napl, kō □gbii, kō ta-wōn-tebli kva le, 'v -mu. ⁴ -Yusu yi -tebli a pepe a 'mu ni, -e kō -bu nu□o. Nō- nu□o, 'e 'yia 'v □nu ye'

bu, 'e 'beti □nu, e wen: «Nyiblo a 'di -bi a □mve le 'li?»⁵ -E -bi v wen: «Nasaleti a -Yusu.» -E -bi e wen: «'Mo, no- -bu.» 'Ki Judia 'tite ni 'li -Yusu a yraanyibli 'nyi.⁶ -Yusu bu pu 'ki le: «'Mo, no- -bu,» ti ni -do a ti 'yri, -e -bi v naa ke -naanaa, 'v bi □hlon le. ⁷ -E -bi e 'beti □nu ni de, e wen: «Nyiblo a 'di -bi a □mve le 'li?» -E -bi v wen: «Nasaleti a -Yusu.»⁸ -E -bi e wen: «'Bi 'n lee wen 'a mu ni, -e mo, 'mo, no- -bu. -Te e mo 'mo, a -hve ba klo, ba -ha 'na -nagbopu me le, bu mu, a 'ni 'kloo 'li □nu.» -E -bi 'seyo -ha -Yusu a -nagbopu me le. ⁹ -Te e pu le, -e -bi de -mu', e hla la, ti -hi la a ti 'yri, e nue ke ni. De a 'mu, e no- -bu: «'Na 'Ba Nysua o, nyibli -mu', -nyi la 'mu, 'n 'yi 'a nyiblo ni -do 'waan -ni.»¹⁰ 'Ki 'li -Yusu a yraanyibli a 'mu 'nyi, nyiblo □du ni 'li, 'a 'nyre 'e mo Malikusi. E mo Nysua a -cohlunpinyu a nyiblo gbagbu a -kuannunyo □nu. -E -bi Simo Piel, -e mo -Yusu a -nagbopi -bi, -e ni 'v -Yusu 'hvi, e nu 'a 'plien, 'e 'be 'v Malikusi a 'mu, 'a diidenua 'v. ¹¹ -E -bi -Yusu wen: «Piel o, pu 'li -na 'plien bo 'kwli. □Bi □yi□i -yi, -e mo, 'n ko □bu -yra □hven -mu', Nysua -hve □bu 'ye 'lu?»

-Te v gba la -Yusu, 'ki 'v -cohlunpinyu a nyiblo gbagbu Hanu ye'*

¹² -E -bi ti ni -do a ti 'yri, nyibli a 'mu, Judia -gba, v ko 'waa nyibli gbagbu 'hven-, v klo -Yusu ni, 'v muva □ne, ¹³ 'v gba□a 'di. Yi-henyiblo -ko -mo v gba 'li□i, no-mo -cohlunpinyu a nyiblo gbagbu. Nyibehian a 'mu, 'a 'nyre mo Hanu. E no- mo Kaifu a tva. Kaifu a 'mu, e no- mo 'yru a 'mu 'kwli a -cohlunpinyu a nyiblo gbagbu. ¹⁴ Kaifu ni -do a 'mu, no- pu la -Juukue* □to' ti □du -hi la a ti 'yri, -e mo: «E nu -tee, 'ki nyiblo ni -do bu 'ku, 'ki 'v -aan dako a pepe a

-ta', 'e -hi 'v -aan dako a pepe bu 'ku.»

-Te Piel pu la le, -e mo, e 'yi la -Yusu a -nagbopi 'pa-*
(Matie 26.69-70; Makl 14.66-68; Luku 22.55-57)

¹⁵ Bu yi 'ki -Yusu ni gbe, -e -bi Simo Piel ko -Yusu a -nagbopi -bi 'hven-, v nu- yi□i □wien le kuv. -Nagbopi -bi a 'mu, -cohlunpinyu* a nyiblo gbagbu, -e mo Hanu, e yi□e ni. E no- nu□o, e ko -Yusu 'hven- 'v pa 'v -te ni -do, 'ki 'li nyibehian a 'mu, -e mo Hanu, 'a -yaa 'kwli. ¹⁶ Kee, Piel -mo -bi, 'ki e hree 'v -yaa a 'mu, 'a □hvan.yi'. -Nagbopi -mu', -cohlunpinyu a nyiblo gbagbu -yi, no- lee 'yu nyröyu -mu', -e =tui 'maju 'yie, 'e paa Piel. ¹⁷ Piel bu pa 'ki, -e -bi 'yu nyröyu a 'mu, e yi□i 'ni 'beti -ni, e wen: «'Bi -mo -Yusu a -nagbopi -bi □nu -we.» -E bi Piel wen: «Yruyru, 'n 'yi 'li □nu 'nyi -ni.»¹⁸ -Te ce yi 'ki ni □ti, -e -bi -kuannunuyibli -mu', -v ko Nysua a 'kagbau a 'yie□tunyu 'hven-, -v ni 'v, v 'tie na, 'v yi□i 'wen. 'Ki Piel ni 'li □nu 'nyi, 'e yi na 'wen -we.

-Te -cohlunpinyu a nyiblo gbagbu Hanu yi la -Yusu le 'beti -ni*
(Matie 26.59-66; Makl 14.55-64; Luku 22.66-71)

¹⁹ Ti a 'mu 'yri, -e -bi -cohlunpinyu a nyiblo gbagbu Hanu, e -tva -Yusu tete a le'betile, e wen: «Nyibli a 'di -bi -mo -na -nagbopu* 'li, ko, de a 'di -bi -mo -na toöwin 'li?»²⁰ -E -bi -Yusu □tu□o □won, e wen: «Nyibli a pepe yi -ti a pepe, 'n toö -ni ni. 'N 'yi -ti □du -hli. 'A -ne ti, 'n tve la ni, 'ki 'li Nysua a 'kayo bu, e ko, 'ki 'li 'a 'kagbau a -yaa 'kwli, -te -Juukue* a pepe 'yee 'li le, v ko 'waa nyibli gbagbu 'hven-. ²¹ 'A -ti, □ni 'betie 'li 'mu. Nyibli -mu', -v ni la -tuo ki, v nu- -bu 'beti -ni. -Tebli a pepe, 'n toö la -ni, v yi□e ni. 'Waa -huöhu ni 'ne- -a mu 'nyi.»

22 -Yusu bu pu 'ki le, -ε -bi Nytsua a 'kagbau a 'yie□tunyo -bi, -ε ni 'u, ε pu 'li□ti 'h̄ma n̄ba', ε wen: «Kε -ni -cōhlunpinyu a nyiblo gbagbu a □wōn□tutuo?» 23 -ε -bi -Yusu wen: «'Bu mō, 'ni hla -ti, 'bu nyre yi, tōō 'mō□o, kεε, 'bu mō, -ti -bu, 'n -hla, 'bu nō yi, dε- kō 'na bibie 'li?» 24 Ti a 'mu 'yri, -ε -bi Han̄i lee nε 'a 'seyo ni, bu gba 'li□ti -cōhlunpinyu a nyiblo gbagbu Kaifu -mō. -Yusu 't̄ie ni 'lili'.

-Te Piel̄i pu la le de, -ε mō, ε 'yi la -Yusu a -nagbopi 'pa-*
(Matie 26.71-75; Mak̄i 14.69-72; Luku 22.58-62)

25 Ti a 'mu 'yri, Simō Piel̄i 't̄ie ni 'li na'wennyu 'nyi, 'ki 'li -yaa a 'mu 'kwli. -ε -bi kε- nyiblo □du pi□ti yi, ε wen: «-Mō -bu, -mō -Yusu a -nagbopi -bi □niō.» Kεε -ε -bi ε wen: «'Uōn-, 'n 'yi 'li □nu 'nyi -ni.» 26 -ε -bi -cōhlunpinyu* a nyiblo gbagbu a -kvannunyo -bi ni 'u -wε. Nyiblo -mu', -ε kō n̄ba Piel̄i 'be wen 'u, ε nō- kō 'diayi □niō. Nō- yi Piel̄i -lee -ni -wε, ε wen: «-Mō -bu, -mō -Yusu a -nagbopi □niō, -ε nu□o, ε kō -mu 'h̄ven-, 'n 'ye wen 'a mu ni, 'ki 'li ti bu.» 27 Kεε, Piel̄i -ga ni de. Bu -ga 'ki, -ε -bi ti ni -do a ti 'yri, hape da -nyre ni.

-Te Pilati, -ε mō Romakve a -gul̄n̄uma, ε 'beti la -Yusu, 'ti- 'ε pu la□a -bati le
(Matie 27.1-2,11-14; Mak̄i 15.1-5; Luku 23.1-5)

28 -Te -nyre -nye 'ki, -ε -bi -Juukve* -ha 'li -Yusu Kaifu a -yaa 'kwli ni, 'u gba 'li□ti Romakve a -gul̄n̄uma a 'kagbau bu. -Gul̄n̄uma a 'mu, 'a 'nyre mō Pilati. -Juukve -mō -bi, 'waa nyiblo □du yi 'li -yaa a 'mu 'kwli -pa. U wen 'ni, 'bu pa 'li -gul̄n̄uma, -ε 'yi -Juukveyu 'pa- a -te, -ε -bi u 'yi 'u yi 'sii -ni, 'ki 'u Nytsua ye'. 'A -ti, u 'ni -di□e le'mimle, -ε mō Paki a diide ni. ε nō- nu□o, 'u hree 'u -patu'. 29 Bu 'wle 'ki 'u -patu' bu,

ε nō- nu□o, Pilati 'ε 'hri, 'ε mu 'u □nu ye', ε wen: «Ba lee 'mu de -mu', nyiblo -bu, ε -nu, -kōti a yi□ti -yεε -ni.» 30 -ε -bi u wen: «'Bu 'yi wen dε-hvannunyo 'pa-, -a 'ni -ya□a wen□ε -mō yi ni.» 31 Bu pu 'ki le, -ε -bi Pilati wen: «Ba gba□a, ba puu □nε -bati le 'a mu ni -do. Dε -mu', a -h̄ve, ε nō- ba nu□o -mō, -te -mu', 'aan tete ni 'a h̄hla.» -ε -bi u wen: «'A mu Romakve, a pu 'li tete, -ε mō, -a mu -Juukve, -a 'ni 'laa 'li nyiblo. 'A -ti, -a -h̄ve□e ni, ba kōō 'u□u tugbe 'yie, ε 'mu 'ku.» 32 -Te u pu 'ki le, -ε -bi dε -mu', -Yusu hla la, 'ki 'u 'a 'kukuv̄du a 'mu a -ta', ti □du -hi la a ti 'yri, -ε -bi de a 'mu, nō- di kε 'lu -mō mu.

33 -ε -bi Pilati pa ni de, 'ε lee nε 'a 'seyo, 'ki bu 'yiya 'u□u -Yusu ye' bu. Bu 'yiya 'ki 'u □nε□ε ye' bu, -ε -bi ε wen: «□Bi -mō mō -Juukve a bodiō?» 34 -ε -bi -Yusu wen: «□Bi -ti -bu, -yi 'mu 'beti -ni, -na □gbetu, -hie□e 'lu -mō le, 'ki 'u 'mu -mō, -u'v- nyibli □du lee -mō□o?» 35 -ε -bi Pilati wen: «'Mō -bu, 'n 'yi -Juukveyu 'pa-. -Na □gbetu a dako kō -cōhlunpinyu* gbagbi 'h̄ven-, u nu- ya 'nε- mu 'mu yi.» 36 -ε -bi -Yusu wen: «'Na bodiōde 'yi 'klo -bu a nyibli a bodiōde yi 'wi, 'ti- ε 'yi -tonyibli 'pa-, u 'yi 'mu bodiōde -nyi, Nytsua a □gbetu, nō- nyi 'mō□o. 'Bu mō, 'ni 'wi wen 'klo -bu a bodiōpu yi, 'na -nagbopu* di wen 'ni -wōn, 'ki 'li 'dudōti bu, -ε di□e nu, u 'ni □ha wen 'mu -Juukve -ji' pu.» 37 -ε -bi Pilati wen: «'A -ti, -mō bodiō □niō 'a?» -ε -bi -Yusu wen: «ε nō- h̄le, 'mō bodiō □niō. ε nō- nu□o, 'ni -h̄on 'li Nytsua yi, 'u kō 'mu, 'mu nyibli -ti a -tεε -tōō -ni. 'A -ti, nyiblo 'bu n̄ve -ti a -tεε, ε pi 'mu n̄ba yi bu, 'ti- 'ε pi 'na -ti □han-ti.» 38 -ε -bi Pilati wen: «Dε- mō 'ki -ti a -tεε 'li?»

-Juukve wen 'ni, bu kōō 'u -Yusu tugbe 'yie, ε 'mu 'ku*
(Matie 27.15-31; Mak̄i 15.6-20; Luku 23.1-5)

Bu pu 'ku le, -e -bi e 'hri nu de, 'e mu 'v -Juukve a 'mu ye', e wen: «'Mo -bi -o, 'ni 'yee[e 'li[ti de -hvan [d[u 'li, e -nu, -e ble'e 'kukuvu yi. 39 Kee, e mo -aan de [nuo, [a ni[ti le, 'aan le'mimle -mu', -e mo Paki a ti 'yri: 'n ko [bu te [jiklapi ni -do bu, a -hve. 'A -ti, [bi a -hve[e ni, 'ki [bu te 'aan bodu bu?» 40 -E -bi ti ni -do a ti 'yri, v -tva [ye a lepupuv, v wen: «'Klo a 'klo, -a 'ni -hva[a li[ti, Balabasi -a -hve.» -E ko -ta' Balabasi a 'mu, e mo -balvnyiblo [nuo.

19

1 -E -bi Pilati lee 'seyo nu, e wen: «Ba gba[a, ba bii [ne loko,» 'v gba[a, 'v bi[pe. 2 -Te v -we 'a bibie -mo, -e -bi v hlaa [ne 'witiklavu le, 'v [tu [ne[e 'lu, ko, 'v pu[pu wlawlv -johun. Wlawlvdu a 'mu, bodu[pu ni -do, nu- pi[ti le. 3 -E -bi v 'yia 'v[pu 'hvi bu, 'v 'cee [ne, v wen: «-Na 'wio mo, -Juukve a bodu,» ko, 'v pi 'li[ti 'hmi nu' le -we.

4 -E -bi Pilati 'hri nu de, e wen: «'N ye 'a mo[pu yi, 'ki 'ne- patu', -e di[pe nu, a 'mu[pu yi, -e mo, 'ni 'yee[e 'li[ti de -hvan [d[u 'li, e -nu, -e ble'e 'kukuvu yi.» 5 -E -bi -Yusu 'hri nu, 'a 'witiklavu 'e ni 'v[pu 'lu, ko, 'a wlawlv -johun 'e ni 'li[ti 'li. -E -bi Pilati wen: «'Aan nyiblo, no -bu.» 6 -Te Nytsua a -cohlunpinyu* gbagbi ko Nytsua a 'kagbau a 'yie[tiunyv 'hven-, v pu 'v -Yusu 'yie 'hvi, -e -bi v -tva [ye a lepupuv, v wen: «'Koo 'v[pu tugbe 'yie, e 'mu 'ku!» -E -bi Pilati wen: «Ba gba[a, ba koo 'v[pu tugbe 'yie, 'aan [gbetu, -e nu[pu, 'mo -bu, 'ni 'yee[e 'li[ti de -hvan [d[u 'li, e -nu, -e ble'e 'kukuvu yi.» 7 -E -bi -Juukve wen: «Pilati, -a mu -bu, -a ko tete. Tete a 'mu, e wen 'ni, nyiblo, -e di 'a dionu Nytsua -daa -ni, nyiblo a 'mu, e ble'e 'kukuvu yi. 'A -ti, -te e pu le, -e mo, e mo Nytsua a 'Yu [nuo, e no- ko -ti 'e ble'e 'kukuvu yi.» 8 -Te Pilati 'win 'ki -Juukve a pupwin,

-e -bi hvannu bi 'li[ti 'kwli, 9 'e pa 'li 'a 'kagbau bu de, 'e yi -Yusu 'beti -ni, e wen: «[Bi 'ki -h[on 'li Nytsua -mo?» Kee, -Yusu 'yi[ti [dedede kle -h[uta -ni. 10 E no- nu[pu, Pilati 'e yi[ti -lee -ni, e wen: «[Bi 'mo Pilati, 'mo -yi -mu 'beti -ni, [ni 'ye ni pu 'mu me le. [Yi[ti -yi, -e mo, 'mo -mo 'blugba -bu, 'a -gulvnuma, 'n ko 'kl, 'ki [bu te -mu bu, 'ti- 'ni ko 'kl -we, 'ki [bu koo 'v -mu tugbe 'yie.» 11 -E -bi -Yusu wen: «[Ni -ko[pu wen 'kl ni, 'ki 'v 'mu ki, 'bu mo, Nytsua 'bu 'yi wen -mu 'kl -nyi. No- nu[pu, nyiblo -bu, -e pu 'mu -mu -ji', 'e nu de -hvan, 'e -hi 'v -mu 'v.» 12 Kve 'ki 'v ti a 'mu 'yri bu, -e -bi Pilati [tui 'v 'kl de, -e di[pe nu, e 'mu -Yusu bu te. E no- mo -Juukve bu [muma le, v wen: «'Bu mo, [ni te nyiblo -mu' bu, -e -bi -ko Romake a 'kuv gbagbu 'hven-, a 'yi -pe. E ko, 'bu mo, nyiblo 'bu yi 'a dionu bodu ni -dee -ni, -e -bi e ko 'kuv gbagbu a 'mu 'hven-, v 'yi -pe.» 13 -Te Pilati 'win 'ki -ti a 'mu, -Juukve -hla, e no- mo bu 'hroo 'v -Yusu -patu', 'ti- 'e ni 'li 'a -batipugbata 'kwli bu. -Te a 'mu, e ni 'v bu, v pu la 'v 'hi papve ble. -Tite a 'mu, 'a 'nyre mo Gabata, 'ki 'li -Juukve win 'kwli. 14 E mo Paki a 'wee a -nyrovi ni [hun a -nyragbli, 'ki Pilati pu la 'v -Yusu -bati le. -E -bi Pilati wen: «-Juukve -na, 'aan bodu, no- -bu.» 15 -E -bi v -tva [ye a lepupuv de, v wen: «Bu 'ku, bu 'ku, koo 'v[pu tugbe 'yie!» -E -bi Pilati wen: «[Bi 'aan -ne bodu, no- -bu koo 'v tugbe 'yie?» -E -bi -cohlunpinyu gbagbi wen: «-A 'yi bodu [d[u -yi, 'bu 'yi Romake a 'kuv gbagbu 'pa-» 16 -E -bi Pilati lee ne 'a 'seyo nu, e wen: «Ba gba[a, ba koo 'v[pu tugbe 'yie, e 'mu 'ku, [wi yi, -te -Juukve ni 'a -h[ua,» 'seyo a 'mu, 'v klo -Yusu, 'v gbe[e.

-Te v koo la 'v -Yusu tugbe 'yie, -e di[pe nu, e 'mu 'ku a -ti
(Matie 27.32-44; Maki 15.21-32;

Luku 23.26-43)

17 -E -bi v hle -Yusu ni, 'e 'ble 'a dionv a tugbe -mu', -e ko 'yie v di 'v[]v -koo -ni, 'v []t[]v []ne Jrusredto 'kwli. -Tite -mu', v gba 'h[]i 'li, e no- v dee 'Lukla, -e mo Gobogota, 'ki 'li -Juukvewin 'kwli. 18 'Ki v koo 'h[]i tugbe 'yie, 'v koo 'v de'kukununyv ni 'hven -we, 'ki 'v 'waa -ne ti 'yie, nyiblo ni -do, 'ki 'li -Yusu a diidekibia ki, -do -bi 'ki 'li 'a kamlakibia ki. 19 -E -bi Pilati lee ne 'a nyibli ni, 'v 'cru wuntode, 'ki 'v 'plainkibia ki, 'v 'ma 'v[]v -Yusu a tugbe 'lu bu. Winbu a 'mu, ke- e pi: «Nyiblo -bu, e no- mo Nasaleti a -Yusu, -e mo -Juukve a bodio.» 20 Winbu a 'mu, v 'cru 'h[]i wingble ni ta 'kwli, -e mo -Juukvewin, ko Romakvewin, ko Glekikvewin. -Tite a 'mu, v koo 'v -Yusu tugbe 'yie, e 'mve 'dio yre. 'A -ti, -Juukve -huhv yri win a 'mu 'ni -hre. 21 -Te -Juukve a -cohlunpinyv* gbagbi -hre win a 'mu, -e -bi v mu 'li Pilati -mo, v wen: «[]Yi yi -hle -ni, -bu 'cru wen, -e mo, -Yusu mo -Juukve a bodio []no, kee, ke- -ko -bu pu wen: Nyiblo -bu, e wen 'ni, e no- mo -Juukve a bodio.» 22 Kee, Pilati wen: «De -mu', n 'cru, n 'cru[]i ni. 'Ni 'cru[]i h[]i ni de.»

23 -Te 'seyo -we 'ki -Yusu a kuko -mo, 'ki 'v tugbe 'yie, -e -bi v 'du 'a 'hulepu-tebli 'mu ye', 'v nu 'a dui ni -hen, 'v []gla[]a, nyiblo 'bu ni 'v, 'a -ne du. Kee, wlawlv ni -do ni 'v, -e mo danv ni -do a wlawlv blöblö. 24 -E -bi v wen: «-A 'ni 'craa 'h[]i le. Wlawlv -bu a -ti, -ba pu 'wla, nyiblo, 'wla di di, no- di[]e gba.» De a 'mu, e no- 'seyo -nu. -E -bi -ti -mu', winwlon-hanyv* -bi 'cru la 'li Nyisvactien 'kwli, ti -hi la a ti 'yri, e nue ke ni. -Ti a 'mu, e no- -bu: «D []gla 'na 'hulepu-tebli ni, 'ti- 'na wlawlv a -ti, 'v pu 'wla.»

25 -Te -Yusu ni 'v tugbe 'yie, e ko la nugbi, 'v ni la 'v[]v []hlon. Nugbi a 'mu, 'waa 'nyre, no- -bu:

-Yusu a []gbetu a 'dii, ko 'a 'dii a 'diayt, ko Mari -bi -mu', -e mo Klopasi a nugba, ko Mari, -e ko 'li Madala. 26 -Nagbopi* -mu', -Yusu nve -ni -tee, 'ki e ni 'v -we. -Yusu bu 'ye 'ki 'a 'dii, 'ki 'v -nagbopi a 'mu 'hvi, 'ki 'v[]v []hlon, -e -bi e wen: «'Na 'dii o, -na 'yu, no- -bu.» 27 -E -bi e lee ne 'a -nagbopi a 'mu ni, e wen: «-Mo -bi, -na 'dii, no- -bu.» Kve 'v ti a 'mu 'yri bu, 'ki -nagbopi a 'mu, e gba 'li -Yusu a 'dii 'a dionv -mo.

-Te -Yusu nu la 'kukuv
(Matie 27.45-56; Maki 15.33-41; Luku 23.44-49)

28 -Te de a 'mu, e -hi 'ki, -e -bi -Yusu yi[]e ni, -e -mo, 'a -kvan -yre 'lu, -e -bi e wen: «'Na plo ma yi.» Ke- e -pu, -e di[]e nu, -ti -bu, v 'cru la 'li Nyisvactien 'kwli, -ti a 'mu, e 'mu ke -nue -ni. 29 'Ki 'v tugbe a 'mu 'hvi, 'ki 'lipano a 'polwö ni 'v. No- ko -mo 'seyo 'nyra 'li de, -e 'wi-damuo yi, 'v mva 'v[]v tugbe 'yri le, 'v -nyi[]e -Yusu, 'e 'na[]a. 30 -Te e 'na 'k[]i, e wen: «-Kvan a pepe -yre ke 'lu ni.» -E -bi e []t[]v 'v 'lu, 'e mla -hvnhlon.

-Te 'seyotayu nu la 'di, e wa la -Yusu a []mveye ke yi

31 Ti -hie 'li, -Juukve* a -wuwle-nyrowv* 'mu -wlu []tu, e 'yi -hv. -Nyrowvdu a 'mu, e ni 'do, 'ki 'li -nyrowt a pepe 'nyi, 'ki 'li Paki a 'wee 'kwli. 'A -ti, v 'ni -hva[]a h[]i, 'ki 'kukukui bu 'tie ni 'v ti 'yie le -wuwle-nyrowv a 'mu 'kwli. E no- nu[]o, v lee Pilati, e 'mu 'a 'seyo -lee -ni, bu nu 'phde, bu -yira -Yusu ko -balonyv ni 'hven a 'mu, 'waa bui le, -e di[]e nu, v 'mu 'ku 'wöwli, e 'mu []nv ti -nyi, 'ki bu -ha 'v []nv ti 'yie le.

32 -Te 'seyo nyre 'ki 'v, -e -bi v -yira nyibli ni 'hven -mu', -v ko -Yusu 'hven-, v koo wen 'v ti 'yie, 'waa bui le. 33 -Te v 'yira 'v -Yusu 'hvi bu, -e di[]e nu, v 'mu 'a bui -yra, -e -bi v 'ye[]e ni, -e mo, e 'ku ni. 'A -ti, v 'yi 'a bui -yra. 34 Kee

-ε -bι, 'seyotayu -bι nu 'di, 'ε waa -Yusu a □mυeyε ke yι. Ti nι -do a ti 'yri, -ε -bι -hλw kσ 'nie 'hven-, nu-hσn 'lι□ι 'hvi -mσ. ³⁵ Nyiblo, -ε 'ye -tebλi a pεpe a 'mυ, nσ- nε□ε -mσ λe, 'tι- 'a -mσlenawin mσ -tι a -tεε. Ε yru ti λe, -ε mσ, -tι a -tεε, ε nε -mσ λe, -ε di□e nu, a 'mυ□v □han-tι pu -wε.* ³⁶ -Tε 'seyo nu -tebλi a 'mυ, 'kι 'v -Yusu -mσ, -ε -bι -tι -mυ', v 'cru la 'lι Nyιsvacrιen 'kwli, -tι a 'mυ, ε mu ke 'lu -mσ. -Tι a 'mυ, ε nσ- -bυ: «D 'nι -yra□a li 'a 'kla nι -do nι.» ³⁷ 'Kι 'lι Nyιsvacrιen 'kwli, v 'cru la 'lι□ι nι de: «Nyiblo -bυ, v waa ke yι, v di□e 'nι 'ye.»

-Tε v pu la 'lι -Yusu 'dabio 'kwli (Matie 27.57-61; Maki 15.42-47; Luku 23.50-56)

³⁸ Ε kσ la -Yusu a -nagbopi* □dv. 'A 'nyre mσ la Sosefv. 'Kι ε kσ 'lι 'dσ -kσ 'nyre -mσ Alimate 'kwli. Kεε, ε 'yι -hvan nyiblo □dv nι lee -nι, -ε mσ, ε mσ -Yusu a -nagbopi □nισ, -ε nu□o, ε yι pie -Juukvε* a 'bλv a nyibli a hvannv. -Yusu bυ 'kυ 'kι, -ε -bι Sosefv a 'mυ, ε nσ- mu 'lι Pilatι -mσ, 'ε -hva -hala, ε 'mυ -Yusu a -plahvι tugbe 'yie -ha, ε 'mυ□v 'v -ha. -ε -bι Pilatι wen nι. Pilatι bυ wen 'kι, -ε -bι Sosefv mu nι, 'v -ha 'v -Yusu a -plahvι tugbe 'yie. ³⁹ Ti a 'mυ 'yri, -ε -bι Nikodemv nyre 'v nι. Nikodemv nι -do a 'mυ, nσ- mu la 'lι -Yusu -mσ 'tσ', ti □dv -hi la a ti 'yri; 'ε ya hnhrσnpv-tebλi, -ε -wε 'lι -bυ 'wεε -kilowι a (30) -wλv □tu 'v -pu nι. Hnhrσnpv-tebλi a 'mυ, 'waa 'nyre mσ milι kσ alowεstι. ⁴⁰ -ε -bι nyibli nι 'hven a 'mυ, v 'du -Yusu a -plahvι ye', 'v nu hnhrσnpv-tebλi a 'mυ kσ -jise 'hven-, 'v 'hnhian -Yusu a -plahvι λe, □wι yι, -tε -Juukvε nι 'waa 'kσkσkui a 'v-hhιa.

⁴¹ -Tε nι -do -mυ', v kσσ 'v -Yusu tugbe 'yie, 'dvdσti a -ci □dv nι 'v. 'Kι 'lι -ci a 'mυ 'kwli, 'kι 'hισ gbabgv nι 'lι. 'Hισ a 'mυ, ε hλσ yra,

-wen dσgba. Nσ- -kσ 'kwli, v 'bluu la 'lι 'dabio, (ti -hi la a ti 'yri. □Nι 'ye□e, ε 'wι- bυtikayu yι.) 'Dabio a 'mυ, v 'yι -hvan 'lι nyiblo □dv nι pu. ⁴² -Juukvε a -wuwle-nyrσwσ* gbabgv mi -wλv □tu mσ. Nσ- kσ -tι 'v 'kιka -nι, 'v pu 'lι -Yusu a -plahvι 'dabio a 'mυ 'kwli, -ε nu□o, ε 'mυε 'v -tιtε -mυ', -Yusu 'kσv 'v yre.

20

-Tε -Yusu -hσn la 'lι 'dabio 'kwli (Matie 28.1-8; Maki 16.1-8; Luku 24.1-12)

¹ -Juukvε* a -wuwle-nyrσwσ*, -ε mσ 'sεεdι, bυ -hi, 'a 'sσσndι a -nyragbλi, halσ 'tιe nι -tutv kι λe, -ε -bι Mari, -ε kσ 'lι Madala, ε kσ 'a 'bio -bι 'hven-, v nu- -tuσ 'lι 'dabio -mυ' yι, -ε kσ 'kwli v pu 'lι -Yusu a -plahvι. -Tε v nyre 'v, -ε -bι v 'ye□e nι, -ε mσ, 'dabio a □ju, -ε mσ 'hισ, v blike□e λe, 'v -ha 'v□v 'dabio a 'mυ wien. ² Bυ 'ye 'kι□ι, -ε mσ, 'hισ a 'mυ, v blike□e λe, -ε -bι Mari 'gba ci λe, 'ε mu 'lι Simσ Pielι kσ -nagbopi* -bι 'mυ, -Yusu nυε -nι -mσ, ε wen: «D -ha 'lι -aan Kσkσnyσ -Yusu a -plahvι 'dabio 'kwli nι, 'tι- -tε v pu 'v□v bυ, -a 'yι 'v -yι.»

³ Kιka, kιka, -ε -bι Simσ Pielι kσ -nagbopi -bι -mυ' 'hven-, v 'hri nι, 'v 'gba 'lι cigbe 'dabio yι. ⁴ Bυ yι 'kι nι mi, -ε -bι -nagbopi -bι a 'mυ, ε -hi Pielι λe, 'ε 'nyεε 'hru, 'ε nyre 'lι 'dabio yι. ⁵ -ε -bι ε □ti 'v nι, 'ε ta 'lι 'dabio 'kwli λe, -jise -mυ', -ε pe 'v bυ, nσ- ε 'ye, kεε, ε 'yι 'lι 'dabio 'kwli -pa. ⁶ -Tε Simσ Pielι -mσ -bι, ε nyre 'v, -ε -bι ε pa 'lι 'dabio 'kwli nι, 'ε 'ye -jise -mυ', v 'hnhian la -Yusu λe; ⁷ kσ danv -mυ', v mva la□a 'lu λe. -Jise kσ danv a 'mυ 'hven-, v pe 'dσ bυ. Ε 'wι yι, -tε v nι la 'mυ, 'v 'hnhian la□a -Yusu λe, kε- nι -do v nι 'mυ, 'v pe 'v bυ. ⁸ -ε -bι -nagbopi a 'mυ, -ε 'nyεε wen 'hru, -ε nyre wen 'lι, ε pa 'lι 'dabio 'kwli nι -wε, 'ε 'ye□e, -ε mσ, -Yusu 'yι 'lι

* 19:35 19.35 Nyiblo a 'mυ, ε nσ- mσ Saan; nσ- 'cru 'crien -bυ.

'dabio 'kwli -ni. E no- mo bu pu 'ki□i □haan-ti, -e mo, -Yusu -hōn 'li 'kukonyibli 'nyi ni, 'e 'hri 'klo, ⁹-e nu□o, kve la 'li bu, v 'ye la□a le ni yru, -te Nyisva a winwlōn-hanyo* nu la 'a 'ciaru, 'ki 'li Nyisvaarēn 'kwli, -e mo, -Yusu ko bu -hōn 'li 'kukonyibli 'nyi, e 'mu 'klo 'hri. ¹⁰-E -bi -nagbopu ni 'hven a 'mu, v □hian -mo, 'v mu 'li Jrusredio 'kwli de.

-Te -Yusu 'hru la Mari yi, 'ki 'li 'dabio yi

(Matie 28.9-10; Makı 16.9-11)

¹¹-E -bi Mari -me kle de, 'e ni 'v -Yusu a 'dabio wien bu, 'e yi we, 'e □ti 'v, 'e ta 'li 'dabio 'kwli le. ¹²Bu yi 'ki 'li le ni te, -e -bi e 'ye 'li Nyisva a lelenyo ni 'hven, 'v pu -tebli puopu 'hvi le, 'v ni 'v -te -mu', v pia la 'v -Yusu a 'hu ni bu, nyiblo ni -do 'ki 'v -tite -mu', -Yusu a 'lu □gbēe la 'li, -do -bi 'ki 'li -tite -mu', 'a bu □gbēe la 'li. ¹³-E -bi v wen: «Nugba o, e kla ni -e ko □hien -yi we 'li?» -E -bi Mari wen: «D -ha 'ne- 'na Toonyo ni. E mo, -te bu di 'v□v bu pu, 'n 'yi 'v -yi.» ¹⁴E ni 'li 'a hihla 'kwli, -e -bi e □hian -mo. -Te e □hian 'ki -mo, -e -bi e 'ye -Yusu ni, kee, e 'ni -yruo□o li□i le. ¹⁵-Yusu yi□i 'ni 'beti -ni, e wen: «Nugba o, de- ko □hien -yi we 'li? Nyiblo a 'di -bi □mve le 'li?» Mari -mo -bi, -te e 'ye -Yusu, 'ki 'li 'a □wlv ki, e wen 'ni, 'dudo-tebli a -ci -mu', no- ko 'yie□tunyo □ni□. 'A -ti, e wen: «Nyibeyu o, 'bu mo -mo, □ni gba□a, lee 'mu, -te -pu 'v□v bu, -e di□e nu, 'mu□v bla.» ¹⁶Kee, -Yusu da□a ni, e wen: «Mari.» -E -bi Mari □hian -mo, e wen: «Rabuni,» -e =hen 'nyre Toonyo, 'ki 'li -Juukuwēn 'kwli. ¹⁷-Yusu wen: «□Ni 'kaa 'li 'mu yi, -e nu□o, 'n 'yee 'li 'na 'Bai -mo ni mi, 'ki 'li yako 'kwli. Kee, mu 'li -na 'dayinu -mo, -u mo 'na -nagbopu*, -bu lee □nu, -e mo, 'ki 'n mi 'li 'na 'Bai -mo, -e mo 'aan 'Bai -we, 'ki 'li 'na Nyisva -mo, -e mo 'aan Nyisva

-we.» ¹⁸-E -bi Mari mu -nagbopu a 'mu lee mo, -e mo, e 'ye Toonyo ni. E no- lee □ne -tebli a pepe -mu', e yi □nu -lee -ni.

-Te -Yusu 'hru la 'li 'a -nagbopu* 'nyi

(Matie 28.16-20; Makı 16.14-18; Luku 24.36-49)

¹⁹-Nyrowo ni -do a 'mu, -e mo 'soondi a -winse, -Yusu a -nagbopu* 'kukue le, 'ki 'li 'kayu -bi bu. -Te v yi la -Juukue* a 'blv a nyibli a hvannu pie, 'a -ti, v □gba 'maji a pepe ni. 'Ki v ni ki 'v bu, -e -bi ti ni -do a ti 'yri, -Yusu 'hru 'li □nu 'nyi ni, e wen: «Ba ko plo a bleele.» ²⁰Bu pu 'ki le, -e -bi e too □nu 'a dabu a 'kwli ko 'a □mveye 'hven -yi. -Nagbopu a 'mu, bu 'ye 'ki Kukonyo -Yusu, -e -bi v ni dodu. ²¹-E -bi e wen 'ni de: «Ba ko plo a bleele. -Te 'na 'Bai -nu, 'e lee 'ne- 'mu 'klo -bu ki, 'mu 'a -ti hla, 'na 'mumu, 'n yi 'a mu 'ni -lee -ni, ba na 'klo ki, ba hla 'na -ti.» ²²-Te e -hi 'ki, -e -bi e 'wlaa □nu pepe 'lu, e wen: «Nyisva a -Hihiu* bu ni 'v 'a mu ke'. ²³Nyiblo 'bu ni 'v, 'ba lee □ne, 'ki 'li Nyisva a -Hihiu a 'kl 'kwli, -e mo: -Na -tebli 'kukui 'wuwle ni, e mo □han-ti, 'a -tebli 'kukui 'wuwle ni pepe. Kee, nyiblo 'bu ni 'v, 'ba 'yi□i -lee -ni, -e mo: -Na -tebli 'kukui 'wuwle ni, e mo □han-ti, 'a -tebli 'kukui 'yi 'wuwle -ni.»

-Yusu ko Toma 'hven-

²⁴-Te -Yusu 'hru □nu yi, Toma, -e mo -Yusu a -nagbopi* -mu', v dee □Yrupuyu, no- 'yi 'li 'a 'bio 'nyi -ni.

²⁵-Te 'a 'bio 'ye 'ki□i, -e -bi ke- v pi□i yi: «Toma o, -a 'ye Kukonyo ni.» -E -bi Toma wen: «'Ni 'yi nmanmoo -mu', v koo 'li□i □ji' a □pi 'ye, 'na -jie 'bu 'yi□i le -hren, ko, 'ni 'yi 'li 'na dabu 'a □mveye, v wa ki yi, 'a 'huo 'kwli 'nyra, 'n 'yi 'li□i 'li -we □bu pu□v □han-ti -pi, -e mo, Kukonyo 'hri 'klo.»

²⁶'Wee ni -do bu -hi, -e -bi -Yusu a -nagbopu 'kukue le de. 'Ki Toma

ni 'ki 'li □nu 'nyi. -E -bi v □gba 'kayu, v ni 'li bu, 'a 'maji a pepe ni de. Ti ni -do a ti 'yri, -e -bi -Yusu 'hru 'li □nu 'nyi ni de, ε wen: «Ba ko plo a bleele.» 27 -E -bi ε wen: «Toma, 'yɪya 'ne- -na -jie bu, ko, 'ye 'na dabu a 'kwli, 'yɪya 'ne- -na dabu bu, -bu 'nyra 'li -na -jiomi 'na □mveye, v wa ki yi, 'a 'huo 'kwli. 'N 'hri 'klo ni, □ni 'puo 'ki□i gble de, kee, pu□v □han-ti.» 28 -E -bi Toma wen: «'Na Kukonyo, ko 'na Nyɪsua.» -E -bi -Yusu wen: 29 «□Bi -te □ye 'mu, no- ko -ti, □ni pi□i □han-ti, -e mo, 'n 'hri 'klo. Dodo 'ki 'v nyiblo -mu' -mo, -e 'yi 'mu 'ye, 'ti- -e pu□v □han-ti, -e mo, 'n 'hri 'klo, 'ti- -e kuo 'mu □wlv yi.»

'Criɛn -bu a 'mini

30 -Yusu nu □whlekeε-tebli -bi, 'ki 'v 'a -nagbopu* ye'. -Tebli a 'mu, ε 'yi 'cru -ni, 'ki 'ne- 'criɛn -bu 'kwli. 31 Kee, 'a de -bu, -e 'cru -ni, ε 'cru ni, -e di□e nu, a 'mu□v □wlv yi kuo -ni, -e mo, -Yusu, no-mo Wanyo -mu', Nyɪsua pu la le, ε di la ya, ε 'mu la 'a dako wa, ko, 'e mo Nyɪsua a 'Yu. 'Bu mo, 'ba pu Wanyo a 'mu, 'a -ti □han-ti, 'ba kuo □ne □wlv yi, ko, 'ba yi□i □wien ni kue, ε di -nyi 'a mu 'klo yrayro.

21

-Te -Yusu 'hru la 'a -nagbopu yi, -v mu la 'pa mo, 'ki 'li Galileblɔgba a 'yru -mo*

1-2 -Te -tebli a pepe a 'mu, ε -hi, -e -bi -Yusu 'hru ne 'a -nagbopu yi de, 'ki 'li Galileblɔgba a 'yru wien. -Yusu a -nagbopu -mu', -Yusu 'hru la yi, 'waa 'nyre, no- -bu: Simo Piel, ko Toma, v deε □Yrupuyu, ko Natanael, -e ko 'li Kana, 'ki 'li Galileblɔgba 'kwli, ko Sebede a 'yonu ni 'hven, ko -nagbopu ni 'hven -bi. Nyibli a 'mu, nu- -Yusu 'hru yi. -Te ε nu 'waa yi'hrule, ε no- -bu:

3 -Nyrowo □du, Simo Piel wen: «-A 'bio -na o, 'n mi 'pa mo.» -E -bi

v wen: «-Ko -a mu 'hven- -mi.» -E -bi v 'du ye', 'v mu 'li 'yru wien. 'Ki v 'ya 'li 'blagbi 'kwli, 'v mu 'pa mo. Kee, v 'yi □dedede 'pa, 'tolowo a pepe a 'mu 'kwli.

4 -Nyre bu -nye 'ki le, -e -bi v 'ye -Yusu ni, 'ki 'v 'yru a 'mu wien, kee, v 'yi□i -yru. 5 -E -bi ε wen: «'Yonu -na, □bi a 'pa de?» -E -bi v wen: «'Klo a 'klo, -a 'yi de 'ye.» 6 -E -bi ε wen: «Ba pu 'aan -tita, 'ki 'li 'blagbi a diidekɔbia ki. A di 'ye de,» 'v pu□v, 'ki 'li 'blagbi a diidekɔbia ki. Bu pu 'ki□i, -e -bi ε pu 'li -hrin -huohu. 'A -ti, v 'yi 'li 'a 'nie-hɪhɪa 'li -we. 7 -E -bi -nagbopi a 'mu, -Yusu -nue -ni -teε, bu 'ye 'ki □whlekeεde a 'mu, -e -bi ε wen: «Simo Piel, -aan Toonyo □niɔ.» Ti ni -do a ti 'yri, -te Simo Piel 'win, -e mo, 'waa Toonyo □niɔ, -e -bi ε pu 'a wlawlv ni, 'e mu□a bu, -e nu□o, ε □ga wen 'hvi wlvn, 'ti- 'e bi 'nie, 'e mu 'li -Yusu 'hvi.

8 -Nagbopu -bi -mu', 'blagbi, no- v gbe, 'v mi 'li -Yusu 'hvi -we. U yi ni mi, v yi 'waa -tati 'nie -mo le ni -jri, -hrin a kvani-ti. U 'yi 'gbahlɔn -mo le -hlɔo -ni. 9 -Te v -kwle 'ki, v □ti, -e -bi v 'yee 'v na -Yusu 'hvi, -e yi wlvn, -hrin pe 'v 'lu bu, ko 'flo, 'e pe 'v□v 'kɔbia -mo bu. 10 -E -bi ε wen: «-Hrin 'aan -tati pu 'li, ba ya 'li 'a de,» 11 Simo Piel, 'e -mu, 'e 'ya 'li 'blagbi 'kwli, 'e -jri 'li -tita, 'e pu 'v□v 'gbahlɔn bu, 'e -ha 'li□i -hrin gbagbi a (153) □wlv ni □hlon'hven □tu 'v -pu □tu 'v ta 'kwli. □Haan-ti, -hrin a 'mu, 'v -hu, kee -tita 'yi le -cɪcre -ni. 12 -E -bi -Yusu wen: «Ba di 'li, a 'mu de di.» 'A -nagbopi □du 'yi□i 'beti -ni, -tvi a -ti, -e mo: «Nyiblo a 'di -bi -mo 'li?» -e nu□o, v yi□e ni, -e mo, Kukonyo □niɔ. 13 -E -bi -Yusu 'yɪya 'v □nu 'hvi bu, 'e -nyi □nu 'flo ko -hrin -ni wen.

14 -Te ε -hɔn 'li 'kukonyibli 'nyi, 'a 'wi ni ta a yi'hrule ε 'hru □nu yi.

-Yusu ko Piel 'hven-

15 -Te v -we de le, -e -bi -Yusu -tua 'li Simo Pielh a -mo'puple, e wen: «Simo, Saan a 'yu, [bi -nue 'mu ni, 'e -hi 'v nyibli -bi -bu 'v?» -E -bi Pielh wen: «Iin, Kukonyo, -yi[e ni, -e mo, 'n nue -mu ni.» -E -bi -Yusu wen: «Naa 'na -nagbopu*, -te blablikonyo ni 'a blabli a naale.» 16 -E -bi -Yusu 'beti[e ni de, e wen: «Simo, Saan a 'yu, [bi -nue 'mu ni?» -E -bi Pielh wen: «Iin, Kukonyo o, -yi[e ni, -e mo, 'n nue -mu ni.» -E -bi -Yusu wen: «Naa 'na -nagbopu.» 17 -E -bi -Yusu 'beti[e ni de, e wen: «Simo, Saan a 'yu, [bi -nue 'mu ni?» -Te -Yusu 'beti 'ki[ti 'wi ni ta a de, -e -bi Pielh a [wlv 'mue bu, e wen: «Kukonyo o, -yi 'a -ne de ni. -Yi[e ni, -e mo, 'n nue -mu ni.» -E -bi -Yusu wen: «Naa 'na -nagbopu. 18 'N yi -mu 'ni -lee -ni -tee, -e mo, ti -mu' -ko 'yri -mo la gblotayu, -te -mu', -na [wlv 'yee la 'li, 'ki -mi la 'li, kee, [ni -we -huan 'yi, -di [gble -huan dabu le, nyiblo -bi 'mu -huan 'li -mu -te -bi gba, -te -na [wlv 'yi 'li -ni.» 19 E [hen 'nyre, [huen'kukubdu -mu', Pielh di 'ku, -e di Nyisva -ti a 'yi'buale -nyi, no- -Yusu tue [ne, 'e ni 'puple le.

Bu pu 'ki le, -e -bi v 'du ye'. Bu 'du 'ki ye', -e -bi -Yusu lee Pielh ni, e wen: «Pielh, kue 'mu [wien.»

-Yusu ko 'a -nagbopi -mu', e nue -ni -tee 'huen-*

20 -E -bi Pielh [hian -mo. Bu [hian 'ki -mo, -e -bi e 'ye -nagbopi a 'mu, -Yusu nue -ni -tee ni, 'e kue [nu [wien -we. -Te -Yusu ko 'a -nagbopu 'huen-, v yi la 'waa le'boodiide ni di, -te e 'yee la ni 'ku, -nagbopi ni -do a 'mu, no- 'ma la 'v 'a 'lu -Yusu -wliye bu, 'e 'beti la[a, e wen: «Kukonyo, nyiblo a 'di -bi, -e di -mu -na yraanyibli -ji' pu 'li?» 21 -Te Pielh 'ye 'ki -nagbopi a 'mu, -e -bi e 'beti -Yusu ni, e wen: «Kukonyo, -e -bi -bu, de a 'di -bi -di -huan[a nu 'li?» 22 -E -bi -Yusu wen: «'Bu mo, 'ni yi[ti ni -hue,

bu hie 'klo, [bu ya 'li yak'o 'kwli, [bu [hian -mo, [bu yee 'ne[e bu, [bi -ko 'li[ti -mo? -Mo -bi, kue 'mu [wien.» 23 -Ti a 'mu, -Yusu -hla, e nu[o ni, Nyisva a nyibli 'v pi le, -e mo, -nagbopi a 'mu, e 'ni 'ku[pu ni. Kee, sey-sey, -Yusu 'yi le -pu, -e mo, e 'ni 'ku[pu ni. Kee, e wen 'ni: «'Bu mo, [ni yi[ti ni -hue, bu hie 'klo, [bu ya 'li yak'o 'kwli, [bu [hian -mo, [bu yee 'ne[e bu, [bi -ko 'li[ti -mo?»

24 -Nagbopi ni -do a 'mu, -koti -Yusu 'e pu le, e no- ne -tebli a pepe -bu -mo le. E yi[e ni, -e nu[o, e ni la -tuo ki, 'e pu 'ne[e 'crien -bu 'kwli. 'A -ne nyiblo 'ki 'ne- -a mu 'nyi, e yi[e ni, -e mo, -ti a -tee, e ne -mo le.

Ki mo 'crien -bu, e hree mo

25 -Yusu nu -tebli -huchu -bi. 'Bu nu, [ba -ko -ba 'cri wen 'a pepe, 'n pu[pu [haan-ti, -e mo, 'a 'crien 'ni -ween[e wen 'ne- 'klo -bu ki ni.

-YUSU A -MŌNANYU A NUNU-TEBLI

-Yusu lee la 'a -mōnanyu ni, -ε mō, Nyisva di □nv 'a -Hihiu* 'ni -nyi*

¹ -Na 'wio Teofilu. 'Kɪ 'lɪ 'na yɪ-hɛscriɛn 'kwli, 'n lee -mʊ -tebli a pɛpɛ -mʊ', -Yusu 'Kɪsʊ ni la ni, kɔ, -tɛ ɛ ni la nyibli a tɔɔlɛ, kʊɛ la 'lɪ bu, ² -bu mu -mumu, -bu yɛ -nyrɔwɔ -mʊ' kɪ, -ɛ kɔ 'kwli Nyisva nu la□a, -Yusu a 'mʊ 'ɛ mu la 'lɪ yakɔ 'kwli. 'Tɪ- ɛ 'mʊ la mu, nyibli -mʊ', ɛ -ha la 'lɪ, 'kɪ bu -hɛ la 'a -mōnanyu, 'ɛ lee la □nv lɛ'boowin, 'kɪ 'lɪ Nyisva a -Hihiu* a 'klɪ 'kwli. ³ -Tɛ ɛ 'kʊ, 'tɪ- ɛ 'hrɪ 'kɔ, 'kɪ 'lɪ -nyrɔwɪ a -wlɪ nɪ 'hʊɛn 'kwli, 'kɪ ɛ 'hrɪ □nv yre, 'ɛ tɔɔ □nv□v, -ɛ mō, ɛ 'hrɪ 'kɔ, 'tɪ- -tɛ Nyisva ni nyibli a win a kɪkɔɔlɛ, ɛ nɔ- kɔ -tɪ ɛ tɔɔ □nv.

⁴ -Nyrɔwɔ □dv 'kwli, -tɛ -Yusu ni la 'lɪ 'a -mōnanyu 'nyɪ de, -ɛ -bɪ ɛ yɪ la □nv 'nɪ ti, kɛ- ɛ pɪ la: «A 'nɪ 'hlɔɔ 'lɪ 'dɪɔ -bu, -ɛ mō Jrusɛ -mō lɛ, kɛɛ, ba -ple Nyisva a -Hihiu, Nyisva a 'mʊ, ɛ pʊ lɛ, ɛ di 'a mʊ -nyi, □wɪ yɪ, -tɛ 'n nu la 'aan leelɛ. ⁵ Saan -mō -bɪ, 'nie, ɛ nɔ- ɛ pʊ 'a mʊ 'lu lɛ, kɛɛ, 'kɪ 'lɪ -nyrɔwɪ gbi 'kwli, Nyisva di -nyi 'a mʊ 'a -Hihiu.»

-Tɛ -Yusu mu la 'lɪ yakɔ 'kwli

⁶ Nyibli -mʊ', -v =gbee 'v -Yusu 'hʊɪ, v -tʋa 'a lɛ'betile, v wen: «Kʊkɔnyɔ ɔ, -a mʊ Yisraɛkʊɛ, □bɪ ti -bu 'yri, 'kɪ -di 'lɪ -a mʊ Romakʊɛ a 'klɪ bu -ha, -ɛ di□ɛ nu, -a mʊ nɪ -do, -a 'mʊ -aan 'bɔlɔgba -naa -nɪ?» ⁷ -ɛ -bɪ -Yusu □tu □nv □wɔn, ɛ wen: «Ti -mʊ', -ɛ kɔ 'yri -tebli a 'mʊ, ɛ di 'lu -mō mu, a 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, ba yɪ□ɛ, -ɛ nu□ɔ, -aan 'Baɪ Nyisva, nɔ- wa ti a 'mʊ 'nyre, -tɛ ɛ nu 'a -hʊhʊa. ⁸ Ti -mʊ' -kɔ 'yri Nyisva a -Hihiu* di 'v 'a mʊ ke' bi, a di kɔ 'klɪ, 'kɪ ba lee nyibli -tebli a pɛpɛ -mʊ', a 'ye 'kɪ 'v 'na -ta'. Ba

na 'na -tɪ -mō lɛ, 'kɪ 'nɛ- Jrusɛdɪɔ 'kwli, ba mu 'lɪ Sudeblɔgba kɔ Samalibɔgba a pɛpɛ kɪ -wɛ, ba bi 'kɔ a pɛpɛ kɪ, ba na 'na -tɪ -mō lɛ.»

⁹ -Tɛ ɛ -yre 'kɪ, -ɛ -bɪ ɛ -tʋa 'lɪ yakɔ a 'kwlimumuɔ. 'A -mōnanyu* yɪ 'v□v -mō lɛ nɪ tɛ, 'nuŋma 'ɛ -hli □nv□v 'yɪ kɪ, 'v 'kee 'a 'yiye. ¹⁰ U nɪ 'lɪ yɔ' a letɪta 'kwli, ti nɪ -do a ti 'yri, nyibli nɪ 'hʊɛn, -v pʊ -tebli pʊɔpʊɪ 'hʊɪ lɛ, v 'hrɪ 'v □nv 'hʊɪ. Nyibli a 'mʊ, v mō Nyisva a lɛlenyʊ □ntɔ. ¹¹ Kɛ- v pɪ □nv yɪ: «Galilekʊɛ, dɛ- kɔ -tɪ 'a nyra mō bu, 'a tɛ 'lɪ yɔ' lɛ 'lɪ? -Yusu mu 'lɪ yakɔ 'kwli. -Tɛ a nu 'a 'yiye, ɛ nu mumuɔ, kɛ- ɛ di didie nu.»

Nyiblo -mʊ', -ɛ bi la 'v Judia a -ta'

¹² -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ -Yusu a -mōnanyu* a 'mʊ, v □tɪ 'lɪ dʊgba -mʊ', -ɛ mō olifieti a dʊgba 'lu nɪ, 'v mu 'lɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli. -Hɔn 'lɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli, -bu mu 'lɪ dʊgba a 'mʊ 'lu, ɛ -wɛ 'lɪ -kiloyɛ nɪ -do nɪ. ¹³ -Tɛ v nyre 'lɪ, -ɛ -bɪ v 'ya 'lɪ yɔ'kayu yra, 'v mu 'lɪ -gblo -mʊ', -ɛ kɔ 'kwli v yɪ la 'lɪ lɛ 'kukue -nɪ. Nyibli -nɪ -tʋo a 'mʊ kɪ, 'waa 'nyre nɔ- -bu: Pielɪ, Saan, Saki, Adre, Filipʊ, Toma, Batelemi, Matie, Alufe a 'yu Saki, Simɔ, -ɛ nɪ la 'lɪ nyibli -mʊ', -v 'yɛ nɪ -hʊa la Romakʊɛ 'nyɪ, kɔ Saki a 'yu Judɪ. ¹⁴ Nʊgbɪ nɪ 'lɪ □nv 'nyɪ lɛ -wɛ, v kɔ Mari, -ɛ mō -Yusu a 'dii, kɔ -Yusu a 'dɪayɪ nyɪbɛpʊ 'hʊɛn-ɪ. 'Waa pɛpɛ a 'mʊ, v nʊ- yɪ 'lɪ -gblo a 'mʊ 'kwli lɛ 'kukue -nɪ, 'v dɛ Nyisva.

¹⁵ -Nyrɔwɔ □dv 'kwli, nyibli a -wlɪ nɪ □hlon-do, nʊ- 'kukue lɛ de, 'kɪ 'v Nyisva a dɪda -mō. Bu nɪ 'kɪ 'v bu, -ɛ -bɪ Pielɪ 'du ye', ɛ wen: ¹⁶ «'Dɪayɪnʊ -na, -tɪ -mʊ', v 'crɪ la 'lɪ Nyisʋacrɪɛn 'kwli, ('kɪ 'v Judia a -ta',) ɛ kɔ bu mu 'lu -mō. 'ɛ mō □han-tɪ, Nyisva a -Hihiu* 'ɛ naa la 'lɪ bɔdɪɔ Dafidɪ 'mʊ, 'ɛ 'crɪ la□a, -ɛ mō, Judia, nɔ- di la -Yusu 'a yraanyibli yɪ gba, 'kɪ 'v 'a kɔkɔ

a -ta'. 17 -Te -Yusu -nu, 'e -ha 'li -a mu, 'ki -ba nu Nyisva a -kvan, ke- e -nu, 'e -ha 'li Judia, 'ki bu nu Nyisva a -kvan. 18 -Te Judia a 'mu, e pu -Yusu 'crekonyibli -ji', 'wliye -mu', v 'pee la□a, e no- e -nu, 'e -to -ci, 'ki 'li -ci a 'mu ki, 'e ble 'li yo', 'e bi □hlon, 'a 'kwli 'e -cre, 'a 'hmi 'e -gble -tebli 'nyi le. 19 Nyibli a pepe, -v ni 'ne- Jrusredto 'kwli, de a 'mu, -e mu 'lu -mo, v 'win ni. E no- nu□o, -ci a 'mu 'v dee □ne Hakedama, 'ki 'li -Juukuewin 'kwli, e □hen 'nyre -hlu-ci. 20 'E mo -tee, de v 'cru la, 'ki 'li Nyisva a -wlablecruen* 'kwli, e no- -bu:

Nyibli bu hie 'v 'a 'kayu bu, -e -du 'ni 'tie 'li□i bu. 'Ya 'v 'lu de, de -bi, v 'cru la, e no- -bu: 'A -kvan -mu', e ni la, nyiblo -bi bu nu□o.

21-22 'A -ti o, -a blee yi, -ba □muo nyiblo le, -e di 'v Judia a -ta' bi. Nyiblo a 'mu, e blee yi bu mo nyiblodu -mu', -e ko -a mu 'huen-, -v yi la Kukonyo □wien le kue, kue 'li ti -mu', -e ko 'yri Saan Batistu pu la -Yusu 'nie 'lu 'yie bu, -bu ye -nyrowo -mu' ki, -e ko 'yri Nyisva nu la□a, -Yusu 'e mu la 'li yako 'kwli. Nyiblo a 'mu, e ko -a mu 'huen-, -a 'mu ki -bibi -ni, -a 'mu nyibli -lee -ni, -e mo, -a yi□e ni, -Yusu -hon 'li 'kukonyibli 'nyi ni, 'e 'hri 'klo.»

23 'Ti- Piel 'mu -yre mo mu, -e -bi e wa nyibli ni 'huen 'nyre. -E -bi a 'nyre mo Sosefu, 'v dee □ne Basabasi, -e -bi a 'nyre 'e mo Matiasi. 24 -Te v wa 'ki □nu 'nyre le, -e -bi v da Nyisva ni, v wen: «Kukonyo o, -mo yi nyibli a pepe a □wli, to□ ne -a mu nyiblo -bu, -ha 'li, 'ki 'li nyibli ni 'huen -bu 'nyi, 25 'ki bu nu -Yusu a -monanyo a -kvan -mu', Judia hie 'v bu, 'e mu 'li -te -mu', e ko bu mu 'li.» 26 -Te v -we Nyisva a dida -mo, -e -bi v pu 'wla, 'wla a 'mu 'e pu 'li Matiasi a 'nyre. Matiasi a 'mu, e no- v pu

-Yusu a -monanyo ni -pu □tu 'v -do a 'mu ki.

2

-Te Nyisva a -Hihiu* nu la didie

1 E ko la -Juukue* a le'mimle -bi, 'v dee □ne Patukoti. -Te le'mimle a 'mu, 'a -nyrowo nyre 'v, -e -bi -Yusu a nyibli 'kukue le, 'ki 'v -te ni -do, 'ki 'li Jrusredto 'kwli. 2 'Ki v ni 'v -te ni -do a 'mu bu, ti ni -do a ti 'yri, -e -bi v 'win win, 'e -hon 'li yako 'kwli, □wi yi -te duduo bu 'ye ni -hi wen. Win a 'mu, e kaa 'li 'kayu a pepe -mu' ble, -e ko bu v 'kukue 'li le. 3 -E -bi v 'ye -tebli -mu' ni, -e 'wi- na a -huhli yi, 'e pu dodoyo, 'e □tu 'v □nu 'lu. 4 Ke- e =ti 'mu, Nyisva a -Hihiu 'e bi 'v nyibli a pepe a 'mu ke', nyibli a 'mu 'v -toa dako a gblegble a win, 'waa 'mumu, v 'yi -yi a puppu. Nyisva a -Hihiu a 'mu, e no- nu□o, 'v pi win a 'mu.

5 -E -bi, 'ki 'li Jrusredto 'kwli, e ko la -Juukue □du, -v yi Nyisva □wien kue. -Juukue a 'mu, nu- -hon la 'li 'blugbi a gblegble kle, -v ni 'ne- 'klo a pepe ki, 'v di Jrusredto 'kwli. 6 Nyibli a 'mu, 'ti- v 'mu win a 'mu 'win mo mu, 'waa -huohu ya cigbe, 'v -di, 'v 'kukue le, 'ki 'v -tuo a 'mu ki. E kee 'waa pepe a □wli le, -koti v yi -Yusu a nyibli 'ni 'ye, 'v pi 'bliwin a gblegble, 'ti- 'a -ne nyiblo, -e di -tuo a 'mu ki, 'e yi 'a dtanu a 'bliwin 'win. 7 E kee □nu □wli le dtaku, v wen: «'Bi nyibli -bu, -v yi hle, 'ki 'waa pepe, v ko 'li Galileblugba 'kwli. 'Waa 'bliwin mo -Juukuewin. 8 De- ko -ti 'v pi -aan -ne 'bliwin 'li, □a yi□i 'win 'li? 9 'Ki 'ne- -a mu 'nyi nyibli ni 'ne-, 'v -hon 'li Patiblugba 'kwli, -v -bi 'v -hon 'li Mediblugba 'kwli, ko Elamu, ko Mesopotami, ko Sude, ko Kapadoti, ko Pon, ko Asi, 10-11 ko Flisi, ko Pafili ko Esipublugba 'kwli, ko Libi a 'blugbakotto -mu' 'kwli, -e 'mue

Silenudto yre, ko Kletublogba ko Arabiblogba 'kwli, -u -bi 'u -hon 'li Romudto 'kwli. -U -bi ni 'ne-a mu 'nyi, 'u mo -Juukue, -u -bi 'yi -Juukue 'pa-, kee, u -he -Juukue. Kee, -aan pepe, -a yi 'ni 'win, -te u pi -aan 'bliwin, 'u ne Nyisva a nunu-tebli gbagbi a -ti -mo le.»
 12 E kee 'waa pepe le dakti. 'A -ti, de bu di 'lu -mo le -hie, u 'ni 'ye e li. Ke- u pipi yre: «De a 'di -bi de a 'mu, e [hen 'nyre 'li?»
 13 Kee, -u -bi ni 'u, 'u yi -Yusu a nyibli 'caa -ni, u wen: «No ni [nu ni.»

-Ti -bu, Piel lee dako, 'ki 'li Patikoti a -nyrowo 'kwli

14 Piel ko 'a 'bio -Yusu a -monanyu* ni -pu [tu 'u -do -mu' 'huen-, 'ti -u 'mu -ti a 'mu 'win mo mu, -e -bi u 'du ye', Piel 'e 'yee 'li win, 'e yi 'li nyibli -huohu -mu', -u ni 'u -mo -hlee -ni, e wen: «'A mu -Juukue*, 'dagbi ko Jrusredto a nyibli 'huen-, ba pu 'mu nua yi bu, -ti 'n di -mo le na, a 'mu [u 'win. 15 'Ki 'li 'a mu 'nyi, -u -bi wen 'ni, nyibli -bu, no -ni [nu. Kee, e 'yi no 'pa-, e 'ni -nu [o li [nu, -koti 'yru, no- 'tie 'ya 'u. 16 Kee, -tebli -bu, -e mi 'lu -mo, Nyisva a winwlon-hanyo* Sueli hla la [a ni, ti -bu, -e ne, 'a 'yri [gbugbe kle. Ke- e pi la:

17 Nyisva wen 'ni, le'booti 'yri, -tebli -bu, -e di 'lu -mo mu, e no- -bu: 'N di 'na -Hihiu* dako a pepe 'ni -nyi. 'Aan 'yonu di -he 'na win wlon, u 'mu -tebli 'ye, 'aan kukuny u di 'ya yanie, 'ki 'u Nyisva a -tebli ki.

18 'Na -Hihiu di bi 'u 'na -kvannunuyibli a pepe ke', nyibe pu ko nugbi 'huen-, u 'mu 'na win wlon -he.

19 'N di e 'ni nu, 'ki 'li yo' ko 'ki 'ne- -tutu ki, a 'mu -tebli 'ye, -e di 'a mu [wli le -kee -ni.

A di 'ye -hlu, ko na-huhli, ko nahlon 'huen-.

20 'Yru di 'ni jre, [honpu di 'ni [hlu, [wi yi -hlu, 'ti- Kukonyo a -nyrowo 'mu 'u nyre, -e mo -nyrowo gbagbu -mu', -e ko 'kwli e di 'u 'a -ti 'yi 'bua -ni.

21 Ti a 'mu 'yri, -tonyiblo 'bu da Kukonyo, Kukonyo a 'mu, e di e 'ni wa.»

22 Ke- Piel pi de: «Yisraekue*, ba pu 'mu nua yi bu: Nasaletu a -Yusu, Nyisva, no- lee 'ne [e 'a mu 'nyi, 'e naa 'li [ti 'li, 'e nu [wilekee-tebli a gblegble, 'ki 'li 'a mu 'nyi, -e di e nu, a 'mu [u yi, -e mo, Nyisva, no- lee 'ne [e 'a mu 'nyi. 23 Kee, -Yusu a 'mu, u pu 'a mo [o -ji', 'a naa 'li Romakue, -u 'yi Nyisva -yi 'li, 'a ko 'u [u tugbe 'yie, -e di e nu, a 'mu [u 'la. Kee, -tebli a 'mu, Nyisva a [gbetu, no- -hva la [a, no- -hie la [a 'lu -mo le, ti -hi la a ti 'yri, 'ti- 'e mu la 'lu -mo. 24 -Te -Yusu 'ku, Nyisva -ha 'li [ti 'kukuu a 'kli bu, 'e -ha [a 'klo, -koti e 'yi 'li [ti 'li -we, 'kukuu bu di e 'kli ki -koo -ni. 25 'E mo -tee, ke- -aan 'ba gbagbu bodto Dafidu pu la, 'ki 'u -Yusu a -ta', e wen: Kukonyo Nyisva, 'n yi [ti 'ni 'ye 'a -ne ti.

'Ki e ni 'u 'mu 'hu, -e di e nu, 'ni [ha huannu pie.

26 E no- nu [o, 'ni ko plo a bleele, ko, 'na win 'e mo dodo win. 'Ye [bu 'n di 'ku, 'ni -pie [e 'ki 'kukuu a huannu, -koti 'n yi [e ni, -e mo, Nyisva di nu 'mu [haande -mo,

27 'ni yi [e, -e mo, -mo Nyisva, [yi 'li [ti 'li -we, -bu hie 'li 'mu 'kuo a 'bli bu, ko, [yi 'li [ti 'li -we, -bu -hon 'u [u -mo', 'mo -bu, -e mo -na nyiblo,

'na -plahvi bu □hooon 'li 'dabio 'kwli.

28 -Tɔɔ 'mu 'hru, 'n ko □bu na ni, 'ti- 'mu □haan'klo ko.

'Kɪ 'v 'mu 'hvi, 'kɪ -di 'v ni.

Ɛ nɔ- di□e nu, 'mu dɔɔv nu diakti.»

29 -Ɛ -bi Pielɪ wen 'ni de: «'Na 'diayɪv -na, ba ko 'a yiye, -Ɛ mɔ, -ti -mu', -aan 'bat gbabv bodio Dafidi hla la, Ɛ 'yi la 'a diɔv 'nyre □hen, -Ɛ nu□o, Ɛ 'ku la ni, 'v -ha la 'v□v 'v. 'A 'dabio 'ti Ɛ ni 'ne- -aan 'bli. 30 Kee, Dafidi a 'mu, Ɛ mɔ la Nyɪsva a winwɔn-hanyɔ □niɔ, 'ti- 'Ɛ yi la□a, -Ɛ mɔ, Nyɪsva 'svu la□a ni, -Ɛ mɔ, Dafidi a 'mu, 'a 'yov a 'yu -bi di -he la bodio gbabv, -Ɛ mɔ Wanyɔ -mu', Nyɪsva pɔ la le, Ɛ di la 'a dako yi ya. 31 -Te Dafidi hla la□a, -Ɛ mɔ:

Nyɪsva, □yi 'li□i 'li -we, -bv hie 'li 'mu

'kukonyibli 'nyi bu,

ko, □yi 'li□i 'li -we, -bv -hɔn 'v□v -mɔ',

'na -plahvi bu □hooon 'li 'dabio 'kwli,

-Te Dafidi hla la -ti a 'mu, -Yusu 'Kɪsv -hɔn 'li 'kukonyibli 'nyi, bu 'hri 'klo, nɔ- ko -ti Ɛ yi la 'ye, 'Ɛ ne la□a -mɔ le. 32 -Yusu -bv, -koti 'n ne -mɔ le, Nyɪsva -ha 'li□i 'kukonyibli 'nyi ni, 'Ɛ -ha□a 'klo. De a 'mu, -aan pepe, -v ni mɔ, -a 'ye□e ni, □a hle□e. 33 -Te de a 'mu, Ɛ -hi, Nyɪsva nu□o ni, -Yusu 'Ɛ mu 'li yakɔ 'kwli, 'Ɛ ni 'v□v 'hvi bu, Nyɪsva a □gbetv 'Ɛ -nyi□e 'kɪ, 'kɪ bu ya -a mu 'a -Hihiu yi, Nyɪsva pɔ la le, Ɛ di la -a mu yi ya, 'Ɛ mɔ -teƐ, -Hihiu a 'mu, 'Ɛ ya -a mɔ□o yi, □wi yi, -te a ni 'a 'yiye -te ti ne -bv. 34 -Te -Yusu -nu, 'Ɛ 'hri 'klo, 'Ɛ mu 'li yakɔ 'kwli, Dafidi a 'mu, Ɛ 'yi la le -nu. Kee, -Yusu, nɔ- Dafidi □hen 'nyre, -te Ɛ pɪ la le: Kukonyɔ Nyɪsva lee 'na Kukonyɔ ni, Ɛ wen: Ni mɔ 'na diidektɪa kɪ bu, Ɛ 'mu□v gba -gbagba, 35 'mu□v nu, □mv -na yraanyibli bu 'lu ble □tu.»

36 Ke- Pielɪ pɪ de, Ɛ wen: «'A mu Yisraekve a pepe, 'n yi 'a mu 'ni -lee -ni, -Ɛ mɔ, -Yusu -bv, a ko 'v tugbe 'yie, nɔ- Nyɪsva nu -aan Kukonyɔ, ko -aan Wanyɔ 'hven- -mɔ.»

37 Nyibli -mu', -v ni 'v, bu 'wɪn -ti a 'mu, -Ɛ -bi Ɛ -hren 'waa □wɪ le diakti, 'v -tva Pielɪ ko -Yusu a -mɔnanyv -bi -mu' a le'betile, v wen: «'Diayɪv -na, de- -a di 'kɪ nu 'li?» 38 -Ɛ -bi Pielɪ □tu □nv □wɔn, Ɛ wen: «'A -ne nyiblo 'bu ni 'v, bu hie 'v 'a -ne de 'kuku bu, bu -nyi 'a 'klo a pepe Nyɪsva, bu -hua□a, 'kɪ bu pɔ□v 'nie 'lu, 'kɪ 'li -Yusu 'Kɪsv a 'nyre 'kwli, -Ɛ di□e nu, Nyɪsva 'mu 'a de 'kuku a 'mu 'wɔwla -ni, 'ti- Nyɪsva 'mu□v 'a -Hihiu -nyi. 39 Nɔ- mɔ de, Nyɪsva pɔ la le, Ɛ di la nu, 'kɪ 'v 'a mu ko 'aan 'yov 'hven- -mɔ, ko 'kɪ 'v nyibli -mu' -mɔ, -v ni 'ne- 'klo a pepe kɪ, -Ɛ -hen 'nyre, nyibli a pepe -bv, Nyɪsva di da, v 'mu 'a nyibli -he.»

40 Pielɪ na -ti -huɔhvi -mɔ le, -Ɛ di□e nu, v 'mu□v □han-ti pɔ. Ke- Ɛ -pɔ: «Ba wen, 'kɪ Nyɪsva bu wa 'a mu, 'a -bati 'ni □ha 'a mu klo, □wi yi, -te Ɛ di nu, Ɛ 'mu nyibli -mu', -v ni de 'kuku klo.» 41 Nyibli -huɔhvi 'kɪ 'li □nv 'nyi, nu- pɔ Pielɪ a win □han-ti, 'ti- nyibli a 'mu, 'v pɔ □nv 'nie 'lu le. -Nyrɔwɔ a 'mu 'kwli, nyibli, -v bi -Yusu a nyibli kɪ, v -we 'li nyibli a 'miliwi ni ta ni. 42 'A -ne ti, nyibli a 'mu, v □mv□e le, 'kɪ -Yusu a -mɔnanyv bu tɔɔ □nv Nyɪsva a -ti, 'v yi de -mɔ -didi -ni, 'v yi -Yusu a le'boodiide di -we, 'v de Nyɪsva.

-Yusu a nyibli a nunuklo

43 'A -ne nyiblo 'bu ni 'v, Ɛ yi pie Nyɪsva, -koti 'kɪ Nyɪsva neƐ 'li 'a -mɔnanyv* 'li, 'Ɛ ni □wɪlekeƐ-tebli -huɔhvi. 44 Nyibli a pepe, -v kuo -Yusu □wɪv yi, v -mvƐ ni, -tebli a pepe, v -ko, 'v □gle□e, 45 'v ple 'waa kuko-tebli, 'v -he 'li 'a 'wɪye 'li, 'v □gle□e □huvennyibli

le, -v nu 'li □nu 'nyi, □wi yi, -te 'waa 'kla-wliye'yiya □ti 'mu. ⁴⁶ 'A -ne -nyrōwō, 'ki v yi 'li Nyisua a 'kagbau ble 'kukue -ni, 'ki 'v Nyisua a dɪda a -ta', 'v yi yi ble -bibɪ -ni -we, 'ki 'li 'waa 'kayo ble, 'v yi -Yusu a le'boodiide di, kō, 'v yi dii-tebli -mō -didi -ni, 'ki 'li □wlv a 'vbu'wōwle 'kwli, ⁴⁷ 'v pi Nyisua 'nyre le, dako a pepe 'v nuē 'waa dē, kō, 'a -ne -nyrōwō, Nyisua 'e ni□e, nyibli -bi 'v kue -Yusu □wlv yi, nyibli a 'mu, 'v yi -Yusu a nyibli ki bi.

3

Le-yiyrenyo -mu', Pielɪ lee la, 'ki 'li -Yusu a 'nyre 'kwli, 'a 'kve bu -we

¹ -Nyrōwō □dv 'kwli, 'yru-hiile a ti 'yri, -te Nyisua a dɪdati nyre 'v, Pielɪ kō Saan 'huen-, v mi 'li Nyisua a 'kagbau bu, v 'mu□v da. ² Nyisua a 'kagbau a 'mu, 'a -yaa kō 'maju -bi, 'v dēē □ne Yunomaju. Nō- kō yi le-yiyrenyo □dv ni 'v bu, 'e 'yi -huan nale ni yi, kve la 'li 'a koolē 'yie bu. 'A -ne -nyrōwō, v ye□e ni, 'v □tui 'v□v -tite a 'mu bu, -e di□e nu, nyibli -mu', -v pue 'li Nyisua a 'kagbau a -yaa 'kwli, e 'mu □nu 'wli le -hua. ³ 'Ki e ni 'v bu, Pielɪ kō Saan 'huen-, 'v mi 'li Nyisua a 'kagbau a -yaa 'kwli pa mō. Bu 'ye □nu, -e -bi e -tua 'waa 'wliye a -huhua. ⁴ Pielɪ kō Saan 'huen-, 'v ta 'li□i 'yi le -tata, -e -bi Pielɪ wen: «Ta 'ne- a mu -mō le gbee», ⁵ le-yiyrenyo 'e -tua 'waa 'yiye. E nō- mō -bi, 'a □wlv 'ye□e ni, -e mō, v di -nyi□e □dedede. ⁶ -E -bi ke- Pielɪ pi 'ki□i yi de, -e mō: «'N 'yi 'wliye -kō. Kēē, dē 'n -kō, 'n di -mō□o 'ni -nyi: 'Ki 'li Nasaletɪ a -Yusu 'Klɪsv a 'nyre 'kwli, 'n yi -mu 'ni -lee -ni, 'du ye', -bu na», ⁷ Pielɪ 'e 'ble 'a diidedabu kva, 'e 'du□o ye'. Ti ni -do a ti 'yri, -e -bi 'a bui kō 'a -gblekegbleke 'huen-, -v 'kō mō, v kō 'ki 'kli, ⁸ 'e □plu, 'e nyra bu, 'ti- 'e -tua nuna, e kō Pielɪ

kō Saan 'huen-, 'v pa 'li Nyisua a 'kagbau a -yaa 'kwli, 'e ne, 'e □plui, kō, 'e pi Nyisua 'nyre le. ⁹ Nyibli a pepe -mu', -v ni 'v, v 'ye□e ni, -te e yi ni ne, kō, -te e pi Nyisua 'nyre le. ¹⁰ -Te v yru□o, -e mō, e nō- yi mō 'v Nyisua a 'kagbau a 'maju ye' ble ni, -e -hve mō nyibli 'wli le, -e -bi 'waa pepe, v ta 'v ble, -koti 'waa □wlv kēē le, 'ki v dē a 'mu, -e mu 'lu -mō a -ta'.

-Te Pielɪ yi la 'li nyibli -mō -hlee -ni, 'ki 'li Nyisua a 'kagbau a -yaa 'kwli

¹¹ Nyiblo a 'mu, -e kō 'kve -we, e 'ni -hōn□o 'v Pielɪ kō Saan 'huen- 'hvi. 'Ki v ni 'li Nyisua a 'kagbau a pupa -mu' bu, v dēē Salomō a pupa. Nyibli a pepe -mu', -v 'win -ti a 'mu, e kēē □nu le, 'v gba 'li cigbe. ¹² -Te Pielɪ 'ye dako a 'mu, -v -di, -e -bi ke- e pi □nu yi, e wen: «'A mu Yisraekve, e 'ni 'kēē 'li 'aan □wlv le, -te nyiblo -bu a 'kve -we a -ti. A 'ni 'yee 'li□i, -e mō, -aan 'klɪ kō -ba kō Nyisua a nuēle dɪaktɪ a -ti, nu- nu□o, nyiblo -bu, -e 'yi la nale -yi, 'e yi ke nale. ¹³ 'Uvn-, e 'yi 'mu le -ni. Kēē, Nyisua -mu', -aan 'baɪnu Abrahamu, kō Yisaki, kō Sakobu 'huen-, v de la, v kō -aan 'baɪnu -bi 'huen-, Nyisua ni -do a 'mu, e nō- nyi 'a -kvannunyo -Yusu -ti a 'yi'buɪva. E nō- nu□o, nyiblo -bu a 'kve 'e -we. -Yusu a 'mu, 'a mu pu□v Romakve -ji', 'ti- 'waa -gvlɪnuma Pilatɪ 'e pu□v □ne -bati le, 'ti- 'e pu le, e 'mu□v bu te, kēē, 'a mu -mō -bi, a pu□v -ti 'lu le, 'a pu le, -Yusu mō -balɪnyiblo □nɪo, 'a -ti, Pilatɪ 'ni 'tēē 'li□i bu, bu 'la□a. ¹⁴ Kēē, -Yusu a 'mu, e -nyi 'a dɪɪnɪv Nyisua ni pepe, 'e 'sii 'v yi, 'ki 'v Nyisua ye'. Kēē, 'a mu -mō -bi, a 'ni -hua□a mō□o, 'ki Pilatɪ bu te mō□o bu, kēē, -balɪnyiblo □dv, -e ni mō □ji', nō- a -hua Pilatɪ bu te mō bu, -Yusu 'mu mō 'v -balɪnyiblo a 'mu, 'a -ta' bi. ¹⁵ Ke- a -nu, 'a 'la -Yusu -mu', -e -ni□e, nyibli 'v kve 'klo yrayru -mu', -e

'ye ni -we 'li. Kee, Nyisua -ha 'li□□i 'kukonyibli 'nyi ni, 'e -ha□□a 'klo. -Te -Yusu 'hri mo 'klo, -aan 'mumu, -a 'ye mo□□o ni.

¹⁶ Nyiblo -bu, a -yi, 'ti- -e nyra 'ne- 'a mu ye' bu, -te -a kuo -Yusu a 'mu □wlv yi, e no- nu□□o, -Yusu a 'mu 'e nu□□o, 'e yi 'ki nale. -Yusu a 'mu, no- nu□□o, 'ti- nyiblo -bu, 'e kuo □ne □wlv yi, -Yusu 'e nu□□o, 'a 'kve 'e -we. E no- a yi 'ki 'ye.

¹⁷ -E -bi 'ki, 'diayinv -na, 'n yi□□e ni, a ko 'aan nyibli gbagbi 'hven-, de -mu', a nu -Yusu -mo, a 'yi□□i -yi.

¹⁸ Kee, -te a 'la -Yusu, e □hen 'nyre, -e mo, de -mu', Nyisua naa la 'li 'a winwlon-hanyu* a pepe wlon, e na la -mo le, de a 'mu, Nyisua nu□□o ni, 'e nyre 'u. E no- mo: Wanyo -mu', e pu la le, e di la 'a dako yi ya, Wanyo a 'mu, e ko bu 'ye □hven, 'ti- e mu 'ku. ¹⁹ 'A -ti o, ba hie 'u 'aan de 'kuku bu, ba -nyi 'aan 'klo a pepe Nyisua, -e di□□e nu, e 'mu 'aan de 'kuku a 'mu 'wuwla -ni, ²⁰ 'ti- Kukonyo Nyisua a □gbetu, e 'mu□□u nu, a 'mu plo a bleele ko, ko, e 'mu 'a mu -Yusu yi ya, -e mo Wanyo -mu', e -ha la, see la, 'ki 'u 'aan -ta'. ²¹ -Te ti ne -bu, -Yusu 'tie di 'li yako 'kwli bu ni, e 'mu□□u gba -gbagba, ti -mu' -ko 'yri Nyisua di -tebli yrayri nu, e 'mu 'u nyre. -Ti a 'mu, Nyisua □tu la□□a 'a winwlon-hanyu wlon, 'u hla la□□a, ti -hi la a ti 'yri. ²² 'E mo -tee, ke- winwlon-hanyo Moise pu la, -e mo: Kukonyo Nyisua di -ha winwlon-hanyo, 'ki 'li -aan dako 'nyi, e 'mu 'mu yi 'wi. -Ti a pepe -mu', e di hla, ba pu□□u nua yi bu. ²³ Nyiblo, 'bu 'ye ni di winwlon-hanyo a 'mu, 'a win nua yi bu ni pu, u blele yi, bu -ha 'li□□i dako 'nyi, u 'mu□□u la.

²⁴ Kve la 'li Nyisua a winwlon-hanyo Samueli -mo bu, ko winwlon-hanyu -bi -mu', -u kve 'u□□u -mo bu, -tebli -bu, -e mi ke 'lu -mo, 'a pepe, u hla la□□a ni. ²⁵ -Ti -mu', Nyisua naa la 'li 'a winwlon-hanyo wlon, e hla la,

'a mu -ko -ti 'e hla la□□a. 'Yri -mu', Nyisua □tu la, e ko -aan 'bainv 'hven-, 'a mu -ko -ti, 'e □tu la 'yri a 'mu. 'E mo -tee, ke- e pu la Abrahamu yi, -e mo: 'Ki 'n di 'li -na 'yonv a 'yonv 'li -naa -ni, 'mu 'klo -bu, 'a nyibli a pepe □haande -mo nu. ²⁶ 'A mu -mo yi-henyibli, -u ko -ti Nyisua 'e -ha 'li 'a -kvannunyo -Yusu 'kukonyibli 'nyi, 'e -ha□□a 'klo, -e di□□e nu, e 'mu 'a mu □haande -mo nu. □Haande a 'mu, e no- mo, bu -hee ne 'a mu, ba hie 'u 'aan de 'kuku bu.»

4

-Te -Juukve a nyibli gbagbi yee la Pielu ko Saan 'hven -ti*

¹ Pielu ko Saan 'hven-, -u mo -Yusu a -monanyu*, bu ni 'li dako a -mohleele 'kwli, -e -bi Nyisua a -cohlonpinyu* a nyibli gbagbi, u nyre 'u ni, u ko Nyisua a 'kagbau a 'yie□□tunyo a nyibli gbagbi, ko Sadusi□tumu* a nyibli -bi 'hven-. (Sadusi□tumu a nyibli a 'mu, u nu- hle□□e, -e mo, e 'yi 'li□□i 'li -we, 'ki -tonyiblo 'bu 'ku, 'ti- Nyisua bu -ha 'li□□i 'kukonyibli 'nyi, bu -ha□□a 'klo.) ² -Juukve a nyibli gbagbi a 'mu, -u -di, u 'yi plo a bleele -ko, -e nu□□o, -Yusu a -monanyu a 'mu, u tve dako ni, -e mo, Nyisua -ha 'li -Yusu 'kukonyibli 'nyi ni, 'e -ha□□a 'klo, e □hen 'nyre, -e mo, e -we 'li nyiblo bu 'ku ni, Nyisua bu -ha 'li□□i 'kukonyibli 'nyi ni, bu -ha□□a 'klo ni. ³ -Te -Juukve a nyibli gbagbi a 'mu, u nyre 'ki 'u, -e -bi u klo -Yusu a -monanyu a 'mu ni. -Te 'to -won a -ti, 'u 'yi □nu -bati le -puv -ni, 'u pu □nu □ji'. ⁴ Kee, nyibli -mu', -u 'win -Yusu a -ti, 'waa -huohu kuo -Yusu □wlv yi, 'u bi -Yusu a nyibli ki. E no- nu□□o, 'ki 'li -Yusu a nyibli a pepe 'nyi, 'u -we ke 'li nyibepe a 'miliwi ni □hun.

⁵ -Te -nyre -nye, -e -bi -Juukve a nyibli gbagbi, ko Nyisua a

tetetoonyo, -u ni 'li Jrusredio 'kwli 'hven-, nu- 'kukue le, 'ki v 'mu -Yusu a -monanyo -bati le -puv -ni. ⁶ Nyisua a -cohlonpinyo a nyiblo gbagbu, -e mo Hanu, e ni -tuo ki -we, e ko Kaifu, ko Saan, ko Alesadri, ko Hanu a 'mu, 'a [tugba a nyibli -bi 'hven-. ⁷ -Te 'waa pepe a 'mu, v -we ti ki, -e -bi v lee nyibli, 'ki bu ya [nu -Yusu a -monanyo ni 'hven- a 'mu yi. -Te v nyre 'ki 'li [nu 'nyi, -e -bi v yi [nu le 'ni 'beti -ni: «Nyiblo a 'di -bi, -e -nyi 'a mu 'ki, ko, -e lee ne 'a mu, -e mo, ba nu[o, le-yiyrenyo -mu' bu na 'li?»

⁸ Nyisua a -Hihiu* koo Pielh win ki pepe. 'A -ti, ke- e pi, 'e -huhue [nu kle, e wen: «'A mu dako a ye'nanyo, 'a mu nyibli gbagbi, ⁹ a pu ke -a mu -bati le, 'a yi ke -a mu 'beti -ni, 'ki 'v [haande -bu, -a -nu a -ta', 'ki 'v le-yiyrenyo -mo. -Te a yi -a mu le 'beti -ni, ¹⁰ 'a mu -bu, a ko dako a pepe, -u mo Yisraekue 'hven-, ba ko 'a yiyie, -e mo, nyiblo -bu, -e ni mo 'a mu ye', -e ko 'kue -we, Nasaleti a -Yusu 'Kisu, e no-ko 'kli -nu[o, 'a 'kue a 'mu 'e -we. -Yusu a 'mu, e no- a ko 'v tugbe 'yie, a 'la. E no- Nyisua -ha 'li 'kokonyibli 'nyi, e -ha 'klo. ¹¹ 'Ki 'li Nyisvacrien 'kwli, v 'cri la -ti, 'ki 'v -Yusu a -ta'. -Ti a 'mu, v 'cri la, e no- -bu,

'Katuo -mu', 'a mu 'kayoponyo, a 'yi -hua ba nuu -kvan 'yri, a pu bu,

e no- -he 'katuo gbagbu. Ke- Nyisua a win pi. 'Katuo a 'mu, no- mo -Yusu. ('Kayoponyo -mo -bi, v nu- mo 'a mu.)» ¹² Ke- Pielh pi de: «-Yusu ni -do, e no- -we 'li -bu wa nyibli, 'ki 'v Nyisua a -bati a -ta'. 'Ki 'ne- 'klo a pepe -bu ki, Nyisua 'yi nyiblo [du -ha, 'ki -bu wa -a mu.»

¹³ -Gbolugbo a nyibli, v yi[ti 'ni 'ye, -e mo, Pielh ko Saan 'hven-, v 'ni -pie[ie li huannu, 'bu yi -mo le ni ne, -e ko -ta', -gbolugbo a nyibli a 'mu, v yi[ie ni, -e mo, Pielh ko

Saan 'hven-, v 'yi 'crien gbagbu [du -yi, 'ti- v 'yi nyibli gbagbi 'pa-. De a 'mu, e kee 'waa [wli le. Kee, v yru [nu ni, 'v yi[ie, -e mo, v ne mo -Yusu -mo. ¹⁴ Kee, v 'yi 'li[ti 'li -we, bu hla[ia, -e mo, le-yiyrenyo a 'kue 'yi -we, -koti 'ki e ni 'v [nu ye' bu. ¹⁵ -E -bi v lee Pielh ko Saan 'hven- ni, 'ki bu 'hri 'li [nu 'nyi. -Te v 'hri 'li [nu 'nyi, -e -bi v -tua 'waa dionu a le'betile, ¹⁶ v wen: «De a 'di -bi -a di nyibli bu -mo nu 'li, -e nu[o, nyibli a pepe, -u ni 'ne- Jrusredio 'kwli, v yi[ie ni, -e mo, Pielh ko Saan 'hven-, v nu [wilekeede gbagbu. 'Ti- -a 'yi 'li[ti 'li -we, -ba hla[ia, -e mo, hi [nuo, v 'yi[ti -nu. ¹⁷ -Ba -hivi 'li 'yie bu, -ba ti [nu, -e di[ie nu, v 'ni [ha -Yusu a -ti -mo le na de, 'ki 'v nyibli [du ye'. E no- di[ie nu, de -bu, -e mu 'lu -mo, 'ki e 'ye ni di 'blugba a pepe ki bu 'heen -ni.» ¹⁸ 'Ti- v 'mu -yre, -e -bi v da Pielh ko Saan 'hven- ni de, v wen: «'A 'ni 'naa 'li -Yusu a -ti -mo le de, 'ki 'v nyibli [du ye'.» ¹⁹ Kee, Pielh ko Saan 'hven-, v [tu [nu [won, v wen: «'Aan [gbetu, ba 'ye[ie, 'bu mo, 'bu noo 'v le, 'ki 'v Nyisua ye', 'ki -ba [tuu 'v 'a mu, 'e -hi 'v, -ba [tuu 'v Nyisua 'v. ²⁰ De -bu, -a 'ye, e ko -ti -bu, -a 'win, -a 'yi 'li[ti 'li -we, -ba ma wien, -ba 'yi[ti ki -hlee -ni.»

²¹ -Juukue a nyibli gbagbi, v 'ni 'ye[ie 'hru, bu di gba, bu di Pielh ko Saan 'hven- =hven [tu, -e nu[o, nyibli a pepe, v pu Nyisua 'nyre le, 'ki 'v de -mu', -e mu 'lu -mo a -ta'. E no- ko -ti, nyibli gbagbi a 'mu 'v yi nyibli a huannu pie, 'v yi Pielh ko Saan 'hven- -lee -ni, -e mo: «'Bu mo, 'ba 'tie yi 'aan nununmlt a 'mu 'lu -mo ni gbe, -a di [tu 'a mu [hven», 'ti-, 'v te [nu bu. ²² Nyiblo a 'mu, -e ko 'kue -we, 'ki 'li [wilekeede 'kwli, e ko 'yri a -wli ni 'hven, 'e ni de le.

-Te -Yusu a nyibli de la Nyisua

²³ -Te v te 'ki Pielh ko Saan 'hven- bu, -e -bi v mu 'li 'waa 'bio

-mɔ, -tebli a pepe a 'mu, Nyɩsɩva a -cɔhlɔnpinyɔ* kɔ nyibli gbagbɩ -bɩ 'hɛn-, ɔ lee ɩnu, 'ɔ naɩa -mɔ le. 24 -Te ɔ 'win -tɩ a 'mu, -ɛ -bɩ ɔ -tɩva Nyɩsɩva a dɩda, 'kɩ 'lɩ 'lule-hihie nɩ -do 'kwli, ɔ wen: «Kɔkɔnyɔ, -mɔ nu yakɔ kɔ -tɩtɩ, kɔ 'yru 'hɛn-, kɔ 'a -nɛ dɛ, -ɛ nɩ 'nɛ- 'klɔ kɩ. 25 -Aan 'baɩ gbagbɩ bodɔ Dafidɩ, -ɛ mɔ -na -kɔannunyɔ, Dafidɩ a 'mu, -na -Hihiu* nu laɩa nɩ, 'ɛ hla laɩa, -ɛ mɔ:

Dɛ- kɔ -tɩ dakɔ a gblegble -mu', -ɔ 'yɩ -Juukɩɛ* 'pa-, 'ɔ 'yaa 'lɩ 'waa dɩɔɩ, 'tɩ- 'ɔ pɩ yɩ, 'ɔ yɩ -tebli -hɩɩn 'lu -mɔ le -hie, 'kɩ 'ɔ Kɔkɔnyɔ -mɔ 'lɩ?

Kɛɛ, -tebli a 'mu, ɔ 'yɩ 'lɩ 'a nunuo 'lɩ -wɛ.

26 -Tɩtɩ -bɩ, 'a 'blɔgbɩnaanyɔ bibi 'yɩ le,

-ɛ dɩɩe nu, ɔ 'mu Kɔkɔnyɔ yɩ -wɔn, ɛ kɔ Wanyɔ -mu',

ɛ pɩ la le, ɛ dɩ la ya 'hɛn-.

Kɛ- Dafidɩ pɩ la. 27 'ɛ mɔ -tɛɛ, 'kɩ 'nɛ- 'dɩɔ -bɩ 'kwli, 'kɩn Helɔdɩ kɔ -gɔlɔnɩma Pɔsɩ Pilatɩ 'hɛn-, ɔ bibi 'yɩ le, ɔ kɔ dakɔ a nyibli -mu', -ɔ 'yɩ -Juukɩɛ 'pa-, kɔ Yisraekɩɛ a ɩtugbi 'hɛn-, 'kɩ bɩ -wɔn -na -kɔannunyɔ -Yusu yɩ. ɛ nɔ -ha 'lɩ, 'kɩ bɩ mɔ Wanyɔ -mu', -pɩ la le, -dɩ la ya. 28 Kɛɛ, -tebli nɩ -do -mu', -mɔ 'Kɩkɩnɩnyɩsɩva, -hie la 'lu -mɔ le, kɔ -yɩ la, see la a tɩ 'yɩ, ɛ nɩ -do a 'mu, ɛ nɔ- ɔ -wɛ 'lɩ bɩ nu. 29 -ɛ -bɩ -tɛ tɩ nɛ -bɩ, Kɔkɔnyɔ ɔ, 'yɛ kɛ -tɩ ɔ -hla, ɔ wen: -A dɩ ɩtu 'a mu ɩhɩɛn. 'A -tɩ ɔ, -a mu -bɩ, -ɔ mɔ -na -kɔannunyibli, -nyɩ -a mu 'klɩ, -a 'nɩ ɩha hɩannɩ pie, 'kɩ -ba na -na -tɩ -mɔ le. 30 Nuɩɔ, nyibli bɩ 'yɛɩe, -ɛ mɔ, -nɩ 'klɩ kɩ. Kɔ, nuɩɔ, nyibli a 'kɩɛ bɩ -wɛ, kɔ, -bɩ nu ɩwɩlɛkɛɛ-tebli -bɩ, 'kɩ 'lɩ -na 'Yu -Yusu, -nyɩ 'klɩ a 'nyɛ 'kwli.»

31 -Te ɔ -wɛ 'kɩ Nyɩsɩva a dɩda -mɔ, -ɛ -bɩ -tɛ -mu', ɔ 'kukue wen 'lɩ, 'a -tɩtɩ -tɩva 'hɩhɩɛ. -ɛ -bɩ Nyɩsɩva a -Hihiu -mu', -ɛ nɩ 'ɔ ɩnu ke', ɛ kɔɔ ɩnu win kɩ pepe, 'ɛ nuɩɔ,

-Yusu a nyibli a 'mu, 'kɩ ɔ 'yɛ nɩ pie hɩannɩ, 'ɔ yɩ nyibli Nyɩsɩva a -tɩ -lee -nɩ.

-Te -Yusu a nyibli ɩgle 'waa kɔkɔ-tebli

32 -Tonyibli a pepe -mu', -ɔ kuo -Yusu ɩwɩɩ yɩ, ɩhan-tɩ 'ɔ -hɩ, kɛɛ, ɔ kɔ 'lule-hihie nɩ -do. 'Kɩ 'lɩ ɩnu 'nyɩ, nyibli ɩdɩ 'nɩ -pɩɩ le, -ɛ mɔ, ɛ nɩ -do, ɛ nɔ- kɔ 'a kɔkɔ-tebli, kɛɛ 'a -nɛ nyibli, -tebli a pepe, ɛ -kɔ, ɛ yɩɩ 'nɩ ɩgla, ɛ kɔ 'a 'bio a pepe 'hɛn-. 33 -Yusu a -mɔnanyɔ* kɔ 'klɩ dɩakɩ, 'kɩ bɩ lee nyibli le, -ɛ mɔ, -tɛ -Yusu 'Kɩsɩ 'ku, ɛ -hɔn 'lɩ 'kɔkɔnyibli 'nyɩ nɩ, 'ɛ 'hrɩ 'klɔ. -Yusu a nyibli a 'mu, Nyɩsɩva nɩ ɩnu ɩhaande -mɔ dɩakɩ. 34 'Kɩ 'lɩ ɩnu 'nyɩ, nyibli ɩdɩ 'nɩ 'yɛɩe lɩ ɩhɩɛn, -kɔtɩ 'a -nɛ nyibli 'bɩ nɩ 'bɩ, 'bɩ kɔ -ciɔ kɔ 'kayo, ɛ pleɩe nɩ, 35 'ɛ gbe 'lɩ 'a 'wɩyɛ a 'mu -Yusu a -mɔnanyɔ -mɔ, -ɛ dɩɩe nu, ɔ 'muɩ nyibli le ɩgla, ɩwɩ yɩ, -tɛ 'waa 'kla-wɩyɛ'yɩya ɩtɩ 'mu.

36 ɛ kɔ nyibli ɩdɩ. 'A 'nyɛ mɔ Sosefɩ. Lefɩpɩtugba* a nyibli ɩnɩɔ. 'Kɩ ɛ kɔ 'lɩ Sipreblugba 'kwli, -Yusu a -mɔnanyɔ 'bɩ ɩtue laɩa Banabasnyɛ, -ɛ =hɛn 'nyɛ, -ɛ =tɩ 'lɩ nyibli ɩwɩɩ 'kwli ble. 37 Sosefɩ a 'mu, ɛ plo 'a -ci -bɩ, 'tɩ-, 'ɛ gba 'lɩ 'a 'wɩyɛ -Yusu a -mɔnanyɔ -mɔ.

5

Ananiasɩ kɔ Safila 'hɛn-

1 ɛ kɔ la nyɩbeyu ɩdɩ. 'A 'nyɛ mɔ Ananiasɩ. 'A nuɔgba a 'nyɛ mɔ Safila. ɩ nu- plo 'waa -ci -bɩ, 2 Ananiasɩ 'ɛ ɩtu 'wɩyɛ a 'kɩtɩ -bɩ bɩ, 'ɛ gba 'a dɛ -bɩ -mu' -Yusu a -mɔnanyɔ* yɩ. 'A nuɔgba yɩɩe nɩ, -ɛ mɔ, 'a nyɩbɩ ɩtu 'wɩyɛ a 'mu, 'a 'kɩtɩ -bɩ bɩ. 3 -Te Ananiasɩ a 'mu, ɛ nyɛ 'kɩ 'bɩ, -ɛ -bɩ Pielɩ wen: «Ananiasɩ, dɛ- kɔ -tɩ ɩnɩ -ha 'kuo -hɩɩn* a nyibli gbagbɩ Satan me le, 'ɛ kɔɔ -mɔ win kɩ, 'ɛ nuɩɔ, ɩnɩ nɩ hɩ, 'kɩ 'bɩ Nyɩsɩva a -Hihiu* ye', -ɛ mɔ, 'aan -ci, a plo wen, 'a 'wɩyɛ a

pepe, nɔ- -bu 'lɪ? Kεε, ɔtu 'a 'kutɔ -bi bu. ⁴ 'Tɪ- =mu -ci a 'mu plo mɔ mu, ɔbi ε 'yɪ -mɔ 'pa-, ɔyɪɔɪ -kɔ? 'Bɪ -mɔ kɔɔɔ -o. -Te -ploɔɔ, -mɔ kɔ 'a 'wliye -wε. ɔBɪ ε 'yɪɔɪ 'pa-? De-nuɔɔ, ɔnɪ -yraɔa, 'kɪ 'lɪ -na ɔwɔ kɪ, 'kɪ -bu nu hɪdɔ -bu 'lɪ? ε 'yɪ -tonyibli 'pa-, ɔyɪ ɔnu hɪ ε -nuu -nɪ, kεε, Nyɪsɔa, ε nɔ- -nuu hɪ ε.»

⁵ -Te Ananiasi 'wɪn wuntɔbu a 'mu, ti nɪ -do a ti 'yri, -ε -bi ε bi ɔhlɔn, 'ε 'kɔ. ε nuɔɔ nɪ, nyibli a pepe -mu', -u 'wɪn -tɪ a 'mu, u bi huannu' diakti. ⁶ Gbloyɔ -mu', -u nɪ 'u, u 'hɪnhɪanɔa danu ε, 'u gbaɔa, 'u -ha 'uɔu 'u.

⁷ -Haawɪ nɪ ta bu -hi, -ε -bi Ananiasi a nuɔba nyre 'lɪ 'a 'bio 'nyɪ nɪ. De -bu, -ε mu 'lu -mɔ, ε 'yɪ 'uɔu ɔdedede 'huɪ -yii -nɪ. ⁸ -ε -bi Pieli 'betiɔe nɪ, ε wen: «ɔBɪ seyi-seyi, -te a plo 'aan -ci, 'a 'wliye a pepe, nɔ- -bu?» -ε -bi ε wen: «Iin, 'wliye a pepe, nɔ- =nɔ.» ⁹ -ε -bi Pieli wen 'nɪ de: «-Bɪ 'a -nu, -kɔ -na nyɪbu 'huɛn-, 'a -yra hɪdɔ -bu, -ε diɔe nu, a 'mu Nyɪsɔa a -Hihɪu 'yɪ ɔte 'lɪ? 'Ye kε, nyibli, -u -ha 'u -na nyɪbu 'u, -te ε 'kɔ, 'kɪ u nɪ 'u ɔhuan.yɪ. -Na 'mumu, -di 'nɪ 'kɔ -wε, u 'mu -mu ɔtu mɔ gba.» ¹⁰ Ti nɪ -do a ti 'yri, -ε -bi ε bi ɔhlɔn, 'kɪ 'u Pieli a 'mumu 'yɪ ɔhlɔn, 'ε 'kɔ, gbloyɔ -nɪ wen, 'u -pa. Bu 'yeɔe, -ε mɔ, nuɔba a 'mu, ε 'kɔ nɪ, -ε -bi u gbaɔa nɪ, 'u pu 'uɔu 'a nyɪbu 'huɪ bu. ¹¹ 'Cɔe a nyibli a pepe, kɔ nyibli -bi -mu', -u 'wɪn, u bi huannu' diakti.

-Yusu a -mɔnanyu nu ɔwɪlɛkεε-tebli -huɔhuɪ*

¹² -Yusu a -mɔnanyu nɪ ɔwɪlɛkεε-tebli -huɔhuɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsɔa a 'nyre 'kwli. 'Kɪ -Yusu a nyibli a pepe 'kukue 'lɪ Nyɪsɔa a 'kagbau a -yaa 'kwli ε, 'kɪ 'lɪ pupa -mu', u dεε Salomɔ a pupa. ¹³ Nyibli -mu', -u 'yɪ -Yusu ɔwɔ yɪ -kuo -nɪ, u yɪ pie la huannu, 'kɪ bu bi ɔnu kɪ. Kεε, kε- ε nɪ 'mu, 'u 'bɔa la 'waa -tɪ 'yɪ diakti. ¹⁴ -Tonyibli

-huɔhuɪ, nuɔbu kɔ nyɪbepu, u kuo Kukɔnyɔ -Yusu ɔwɔ yɪ, 'u yɪ -Yusu a nyibli kɪ bi. ¹⁵ Nyibli gbe la 'waa 'huɪhrennyu, 'u piε la 'u ɔnu 'safuɪ kɔ kɔε 'huɛn- kɪ ble, 'kɪ 'lɪ 'hrii wɔn ε, -ε diɔe nu, ti -mu' -kɔ 'yri Pieli di 'u -hii mɔ di, 'a ɔgbetu 'bu 'yɪ -u -bi ε -hɛn, 'a -hikɔ dadu 'mu ɔnu ε -hɛn. ¹⁶ 'Du -mu', -u =glaa 'lɪ Jrusre ε, nu- nyibli -huɛn 'lɪ kε, 'u ye 'waa 'huɪhrennyu, kɔ nyibli -mu', 'kuo -huɪn* nɪ 'u ke' ε, 'waa pepe a 'mu, 'waa 'kɔε 'ε yɪ -wε.

-Te -Juukɔε a nyibli gbagɪ ɔtui la -Yusu a -mɔnanyu* ɔhɪven*

¹⁷ -ε -bi Nyɪsɔa a -cɔhlɔnpinyu* a nyibli gbagɪ, kɔ nyibli a pepe -mu', -u nɪ 'uɔu 'huɪ, -u mɔ ɔtumu -mu', u de Saduɪɔtumu* a nyibli, ca 'yii 'lɪ ɔnu nɪ, 'kɪ 'u -tebli -mu', -Yusu a -mɔnanyu nɪ a -ta', ¹⁸ 'u -yraɔa, 'kɪ bu nyra ɔnu bu, ¹⁹ 'u kɔ -Yusu a -mɔnanyu a 'mu, 'u pu ɔnu ɔji'. ¹⁹ Kεε, 'tɔ', 'kɪ Nyɪsɔa a lɛlenyɔ ɔdu -ha 'u ɔjikayu a 'maji ε, 'ε 'hrɔɔ ɔnu, 'ε lee ɔnu, ε wen: ²⁰ «Ba mu 'lɪ Nyɪsɔa a 'kagbau a -yaa 'kwli, -ε diɔe nu, 'kɔ yrayru -mu', -Yusu -ya, a 'mu 'a -tɪ nyibli -lee -nɪ.» ²¹ -Tɪ -mu', Nyɪsɔa a lɛlenyɔ -hɪa, -Yusu a -mɔnanyu ɔtuu 'u -tɪ a 'mu nɪ. -Nyrajru', 'u mu 'lɪ Nyɪsɔa a 'kagbau a -yaa 'kwli, 'u -tua nyibli a tɔɔle.

-ε -bi Nyɪsɔa a -cɔhlɔnpinyu a nyibli gbagɪ, kɔ nyibli -mu', -u nɪ 'uɔu 'huɪ, u nu- -mɔ -bi, u 'kukue -Juukɔε a 'bɔgba a nyibli ε, 'kɪ 'u 'waa -gbolugbo gbagɪ a -ta'. -Te u 'kukue 'kɪ ε, -ε -bi u lee Nyɪsɔa a 'kagbau a 'yieɔtunyɔ nɪ, -ε mɔ, bu bla -Yusu a -mɔnanyu, 'kɪ 'lɪ ɔjikayu bu. ²² Kεε, -te u nyre 'lɪ ɔjikayu a 'mu bu, u 'yɪ 'lɪ ɔnu bu -yεε -nɪ, u ɔhɪan -mɔ, 'u -mu, 'u lee -gbolugbo a nyibli, u wen: ²³ «-Te -a nyre 'lɪ, ɔjikayu a 'maji 'sii yɪ, 'ε kε 'u ε -tεε, ɔjikayu a 'yieɔtunyɔ 'u nɪ 'u 'waa -tuo kɪ ble -tεε, 'kɪ 'u

'maji 'yri. KEE, -te -a -ha 'v 'maji le, -a 'yi 'li □jklapi □dv bu -yee -ni.»

24 Nyɩsua a 'kagbau a 'yie□tunyɔ a nyiblo gbagbu, kɔ -cohɩnpinyɔ gbagbi 'huen-, -te v 'win -ti a 'mu, -e mɔ, -Yusu a -monanyɔ bu 'yi 'li □jukayu bu -ni a -ti, de bu di 'lu -mɔ le -hie, kɔ, de -bu, -e di 'lu -mɔ mu, v 'yi□i -yi. 25 -E -bi ti ni -do a ti 'yri, nyiblo □dv nyre 'v ni, e wen: «Ba 'ye ke, nyibli -mu', a pu □ji', -te ti ne -bu, 'ki v ni 'li Nyɩsua a 'kagbau bu, 'v tɔe nyibli.»

26 -Te v 'win, -e -bi Nyɩsua a 'kagbau a 'yie□tunyɔ a nyiblo gbagbu, kɔ 'a nyibli 'huen-, v mu ni, 'v -mia -Yusu a -monanyɔ kle. KEE, v 'yi 'li□i 'klɩke 'kwli -nuu -ni, -e nu□o, v yi pie nyibli a huannu, v 'ni □ha □nu 'hi -mɔ le pu, 'ki bu 'la □nu a -ti. 27 -Te v -mia 'ki □nu kle, -e -bi 'ki v gba 'li □nu -gbolugbo gbagbu yi, Nyɩsua a -cohɩnpinyɔ a nyiblo gbagbu 'e -tua 'waa le'betile, 28 e wen: «-A lee mɔ 'a mu ni -tee, -e mɔ, a 'ni 'lee 'li -Yusu a -ti nyiblo □dv. Ba 'ye ke de, a -nu. 'Aan tɔole kaa 'li Jrusredɩɔ a pepe ni, 'ti-, 'a -hɔe ba pu -a mu -Yusu a 'kuku-ti 'lu le.» 29 KEE -e -bi Pielɩ kɔ -Yusu a -monanyɔ -bi 'huen-, v □tu □nu □wɔn, v wen: «Yi-henyiblo, -a bleɛ yi, -ba □tuu 'v, e nɔ- mɔ Nyɩsua, e 'yi -tonyibli 'pa-. 30 -Yusu -bu, a kɔɔ la 'v tugbe 'yie, 'ki e 'mu la 'ku a -ti, Nyɩsua -bu, -aan 'bainu de la, nɔ- ha 'li□i 'kukonyibli 'nyi, 'e -ha□a 'klo, 31 'e nu□o, -Yusu a 'mu 'e mu 'v□v 'hɔi, 'ki 'li yakɔ 'kwli, Nyɩsua a 'mu 'e -nyi□e 'klɩ, 'ki bu mɔ 'luyɩnɩnyɔ kɔ Wanyɔ. De a 'mu, Nyɩsua nu□o ni, -e di□e nu, e 'mu Yisraekue 'klɩ -nyi, 'ki bu hie 'v 'waa de 'kuku bu, v 'mu 'waa 'klo a pepe Nyɩsua -nyi, Nyɩsua 'mu 'waa -tebli 'kukui a pepe 'wɔwla -ni. 32 -Tebli a pepe, -e mu 'lu -mɔ, -a 'ye□e ni, □a hle□e, -a kɔ Nyɩsua a -Hihiu* 'huen-. -Hihiu a 'mu, Nyɩsua yi -nyi□e nyibli -mu', -v =tui 'v□v 'v.»

33 -Te -gbolugbo a nyibli 'win win a 'mu, -e -bi v bi yru' le diaki, v wen, bu 'la -Yusu a -monanyɔ. 34 KEE, 'ki 'li □nu 'nyi, e kɔ Falisi□tumu* a nyiblo, 'e ni 'v. 'A 'nyre mɔ Gamalielɩ. E mɔ Nyɩsua a tetetɔonyɔ □niɔ. Nyibli □tui 'v□v ni diaki. Nɔ- 'du ye', 'ki 'li -gbolugbo a nyibli 'nyi, 'e lee nyibli, bu 'hrɔɔ -Yusu a -monanyɔ, 'ki 'li ti gbi 'kwli. 35 -Te v 'hrɔɔ 'ki □nu, -e -bi ke- e pu -gbolugbo yi, e wen: «Yisraekue, de a di nyibli -bu -mɔ nu, ba -hie□e 'lu -mɔ le -tee.» 36 E wen 'ni de: «-Te nyibeyu □dv 'hri la, 'a ti 'yee ki bu ni hɩe. Nyibeyu a 'mu, 'a 'nyre mɔ Tedastɩ. E wen 'ni, e mɔ la nyiblo gbagbu □niɔ, -tonyibli, -v yi la□a □wien le kue, v -we 'li nyibli a -hɔtrɔwɩ ni -hen ni. KEE, -te nyiblo □dv 'la la□a, -e -bi nyibli a pepe, -v yi la□a □wien le kue, v -gbe -tebli 'nyi le, □tumu a 'mu 'e -gbe le. 37 -Te Tedastɩ a de -hi, ti -mu' -kɔ 'yri v yi la 'v nyibli 'v -hree -ni, 'ki nyibeyu □dv 'hri la de. 'A 'nyre mɔ Judia. 'Ki e kɔ 'li Galileblugba 'kwli, 'e nu□o, nyibli -huɔhuɩ 'v kue□e □wien. KEE, nyibli □dv 'la la□a ni -we, nyibli a pepe, -v yi la□a □wien le kue, 'v -gbe -tebli 'nyi le. 38 'A -ti o, 'n yi 'a mu 'ni -lee -ni, nyibli -bu, -a pu -bati le, a 'ni 'nuo 'li □nu □dedede □dv -mɔ. KEE, ba -ha □nu me le, bu mu. 'Bu mɔ, 'waa nunu-tebli kɔ 'waa tɔole 'huen-, 'bu mɔ -tonyibli a 'lule-hihie, v di -we bu. 39 KEE, 'bu mɔ Nyɩsua, -e yi □nu 'klɩ -nyi, -e -bi a 'yi 'li□i 'li -we, ba -we □nu bu. 'Bu mɔ, 'ba yi □nu yi ni -wen, -e -bi Nyɩsua a -wen yi.»

-Ti a 'mu, Gamalielɩ -hla, -gbolugbo a nyibli wen□e ki, 40 'v da -Yusu a -monanyɔ de, 'v lee 'seyo, 'ki bu bii □nu lɔkɔ. -Te v -we 'waa bibie -mɔ, -e -bi v -nyi □nu tete -bi de, v wen: «A 'ni 'tɔɔ 'li -Yusu a -ti de,» 'ti- 'v te □nu bu. 41 -Te -Yusu a -monanyɔ, v yi 'li

-gbolugbo a nyibli 'nyl ni -hven, -e -bi v ni dɔdɔ, -e nu□o, Nyɪsua nu □nu □haande -mɔ. □Haande a 'mu, nɔ- mɔ bu 'ye □hven, 'ki 'v -Yusu a -ta'. ⁴² 'A -ne -nyrɔwɔ, 'ki 'li Nyɪsua a 'kagbau bu, e kɔ, 'ki 'li 'waa dɔnɔv a -te, v 'cibi 'v, 'v yɪ nyibli -lee -ni, -e mɔ, -Yusu, nɔ- mɔ Wanyɔ -mu', Nyɪsua pɔ la le, e di la ya.

6

U -ha nyibli ni □hlon'hven, -v di -Yusu a -monanyv -heε -ni*

¹ Ti a 'mu 'yri, -e -bi -Yusu a nyibli, v yɪ bii kle. -Yusu a nyibli a 'mu, v mɔ la -Juukvε*. -U -bi pɪ Glekɪkvεwin. 'Ki v kuu 'li 'blɔgbɪ -bi ki, 'ti- 'v di 'bli; 'waa de -mu', -v pɪ -Juukvεwin, v nu- -mɔ -bi 'ki v ni 'li 'bli. Nyibli -mu', -v pɪ Glekɪkvεwin, v yɪ 'pɔpɔle wlɔn le, 'ki 'v 'waa 'bio -mu', -v pɪ -Juukvεwin a nunuklɔ a -ta', -e nu□o, v wen 'ni, 'a -ne -nyrɔwɔ, nyibli 'bu yɪ didi-teblɪ ni □gle, v 'ni -kɔ□o 'li 'waa -ne -tɔgbavɔgbɪ a de -mɔ. ² E nɔ- kɔ -ti -Yusu a -monanyv ni -pu □tu 'v 'hven -mu', 'v da -Yusu a nyibli a pepe, 'v 'kukue □nu le, v wen: «E 'yɪ 'v le -nɔɔ -ni, 'ki -a mu -bu, -v mɔ -Yusu a -monanyv, -ba di 'v 'a -ti a -mɔlenuna bu hie, -ba di didi-teblɪ □gla. ³ 'A -ti, 'diayɪnv -na, ba ta 'li 'a mu 'nyl le, ba -ha 'li nyibli ni □hlon'hven, -v kɔ -pli nyibli pɪ, 'waa 'klɔ a yɪnɔv a -ti. Bu mɔ nyibli, Nyɪsua a -Hihiu* kɔɔ win ki pepe, 'ti- -v kɔ □tɔ. Nyiblidv a 'mu, nu- -a di didi-teblɪ a □gɪgla -nyi, ⁴ -a mu -mɔ -bi, -a 'mu ti kɔ, 'ki -ba da Nyɪsua, kɔ, 'ki -ba lee ne 'a -ti nyibli le.»

⁵ -Ti a 'mu, -Yusu a nyibli pɔ 'v bu, e klɔɔ nyibli a pepe ki. E nɔ- nu□o, 'v ta 'li 'waa dɔnɔv 'nyl le, 'v -ha 'li nyibli ni □hlon'hven. Yɪ-henyiblo, v -ha 'li, e nɔ- mɔ Etienɪ. E kuo -Yusu □wlv yɪ diaktɪ, Nyɪsua a -Hihiu 'e kɔɔ □ne win

ki pepe, e kɔ, 'v -ha 'li Filipv kɔ Plɔkɔɔlv, kɔ Nikanɔli, kɔ Timɔ, kɔ Paminastɪ, kɔ Nikola, -e kɔ 'li Atiɔsɪdɔ 'kwli. Nikola a 'mu, e 'yɪ la -Juukvεyɪ 'pa-, keε, e -he -Juukvεyɪ. ⁶ -Te v wa □nu 'nyre, -e -bi v gba □nu ni, 'v tɔɔ □nu -Yusu a -monanyv yɪ, -monanyv a 'mu, 'v da Nyɪsua, 'ki 'v 'waa -ta', 'v pɔ □nu dabvɪ 'lu ble, -e di□e nu, Nyɪsua 'mu □nu □haande -mɔ nu.

⁷ Ti a 'mu 'yri, Nyɪsua a win 'heen bu, 'ki 'li 'blɔgbɪ a pepe ki. De a 'mu, nɔ- nu□o, -Yusu a nyibli 'v bii kle diaktɪ, 'ki 'li Jrusredɔ 'kwli, kɔ Nyɪsua a -cɔhlonpinyv* -hvɔhvɪ 'v kuo -Yusu □wlv yɪ -we.

-Te v klɔ la Etienɪ

⁸ Nyɪsua ni □haande gbagbv Etienɪ -mɔ, kɔ, 'e -nyi□e 'klɪ, 'ki bu nu □wɪlekeε-teblɪ gbagbɪ, 'ki 'li dakɔ 'nyl. ⁹ -Nyrɔwɔ □dv 'kwli, nyibli □dv, nu- -di, 'v -tva Etienɪ a 'blini a le□mɔmɔv. Nyibli a 'mu, 'waa de -bi, v yɪ 'kukue 'li Nyɪsua a 'kayv □dv ble. Nyiblidv a 'mu, v deε □nu bɔte□koyɔ. 'Waa de -bi -mu', -v ya □ye, 'ki v -hɔn 'li Silenɪdɔ kɔ Alesadridɔ 'kwli, 'ki -v -bi -hɔn 'li Silisibɔgbɪ kɔ Asibɔgbɪ 'kwli. U nu- kɔ Etienɪ 'hven-, -v pɪ gble. ¹⁰ Keε, -te bu di 'a □wɔn a □tutuo nu, v 'yɪ□ɪ -yi, -kɔtɪ □tɔ -mu', Nyɪsua a -Hihiu* yɪ□ɪ -nyi, nɔ- kɔ 'kwli e neε 'li, 'e yɪ hle. ¹¹ Nyibli a 'mu, -v ya □ye, v 'pɛε nyibli, 'v lee □nu, -e mɔ: «Kε- ba pɔ nyibli yɪ: Etienɪ -bu, -a 'wɪn ni, -e mɔ, Nyɪsua kɔ 'a winwlɔn-hanyv* Moise 'hven-, nu- e yɪ -ti 'hvi le ye'.» ¹² Nɔ- e kvε yɪ, 'v □tutuo nyibli kɔ 'blɔgbɪ a ye'nanyv, kɔ Nyɪsua a tetetɔɔnyv 'hven-, 'v 'yɪya 'v Etienɪ 'hvi bu, 'v klɔ□o, 'v gba 'li□ɪ -Juukvε* a -gbolugbo a nyibli yɪ, -e di□e nu, v 'mu□v -batɪ le -pɔv -ni, ¹³ 'v lee nyibli -bi, 'ki bu pɔ Etienɪ hi ki, v wen: «Nyiblo -bu, Nyɪsua a 'kagbau kɔ tete -mu', Nyɪsua -nyi

la 'a winwlon-hanyo Moise, nu- ε hle -ti 'hvi le. Nɔ- ε 'cibi 'b, ε ni. ¹⁴ -A 'win ni, -te ε yi□i ni hle, -ε mɔ, Nasaletu a -Yusu -bu, ε di Nyɩsua a 'kagbau 'ni 'wla, kɔ, -aan nunuklɔ, Moise tɔɔ la -aan 'bauu, -ba 'ci□i.»

¹⁵ Nyibli a pepe -mu', -u ni 'li -gbolugbokayu a 'mu bu, v yi Etienu 'ni 'ye yruv, 'v yi□i 'ye, -ε mɔ, 'a yigbakla 'wi- Nyɩsua a lelenyo a yigbakla yi.

7

-Te Etienu hlee la 'li -Juukve a ye'nanyv -mɔ*

¹ -ε -bi Nyɩsua a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbu 'beti Etienu ni, ε wen: «□Bi -ti -bu, v yi -mu -yee -ni, □han-ti □niɔ?» ² -ε -bi Etienu wen: «'Bauu -na, ε kɔ 'diayuv -na, ba pu 'mu nua yi bu. Nyɩsua, -ε -kɔ -ti a 'yi'buɔba, ε nɔ- 'hru la -aan 'ba gbagbu Abrahamu yi, -te ε ni la 'li 'blɔgba -mu', v dɛɛ Mesopotami 'kwli, 'ti- ε 'mu la 'li Haladɔ 'kwli mu. ³ -ε -bi ke- Nyɩsua pi la□a yi: -Hon 'ne- -na 'blɔgba -bu 'kwli, kɔ, hie 'v -na □tugba bu, 'blɔgba -mu', -ε kɔ ki 'n di 'li -mu 'li -tɔɔ -ni, □mu 'li mu. ⁴ Ke- Abrahamu nu la 'li 'a 'blɔgba, -ε mɔ Kalidikuε a 'blɔgba a 'kwli-hunhuɔn, 'ε mu la 'li Haladɔ 'kwli 'ti mɔ, ε kɔ 'a 'dukuε 'hven-. 'Ki ε ni 'li -nuni, 'a 'ba 'ε 'ku. -Te 'a 'ba 'ku 'ki, -ε -bi Nyɩsua nu□o ni, 'ε di 'ne-Kanaablɔgba -bu, a 'ti ke 'ne- ki. ⁵ Kee, Nyɩsua 'yi 'ne□ε 'tiile -nyi, mɔ, ε 'yi□i -tutukotɔ gbe □du -nyi -we. Kee, ε pu 'li□i ni, 'ki 'v□v -mɔ, -ε mɔ, ti 'bu nyre 'b, 'blɔgba -bu, a ni 'ne-ki, ε di □ne□ε 'ni -nyi, 'ti- 'bu 'ku, 'a 'yonu a 'yonu 'mu 'blɔgba a 'mu win ki -kɔɔ -ni. Ti a 'mu 'yri, Abrahamu 'yee la 'yu ni kuε. ⁶ -Ti -mu', Nyɩsua lee □ne, ε nɔ- -bu: 'Ki -na 'yonu di 'li hiapublɔgba -bi ki 'ti, -ε 'yi 'waa 'blɔgba 'pa-. 'Ki 'li 'blɔgba a 'mu 'kwli, v di -he □koyo, v 'mu □nu □hven □tu, 'ki 'li 'yri

a -hotruwi ni -hen 'kwli. ⁷ Kee, dako -mu', -u kɔ □kode v di nu, 'n di puv □nu -bati le. 'Ni puv □nu -bati le, -ε -bi 'na 'yonu a 'mu, v di 'li 'blɔgba a 'mu 'kwli 'ni -hon, v 'mu 'ne- di, v 'mu 'ne- 'na dɩda 'cibi -ni. ⁸ Ke- Nyɩsua nu 'yri a □tutuo, ε kɔ Abrahamu 'hven-. 'Yri a 'mu, 'a yruule, nɔ- mɔ nyɩbeyu a yi'buε. ε nɔ- kɔ -ti, -te Abrahamu a 'yu Yisaki kɔ la 'wee, ε 'be la□a yi, Yisaki -mɔ -bi 'ε 'be 'a 'yu Sakɔbu yi, Sakɔbu -mɔ -bi, 'ε 'be 'a -ne 'yonu ni -pu □tu 'v 'hven yre, -u mɔ -aan -ne dako a □tugbi a 'bauu gbagbi.

⁹ -Aan 'bauu a 'mu, v □tui la 'waa 'diayi Sosefu ca -mɔ. ε nɔ- nu□o, 'v plo la□a, -ε di□e nu, ε 'mu □kode nu, 'ki 'li Esipublɔgba 'kwli. Kee, Nyɩsua, nɔ- heε □ne, ¹⁰ 'ε -ha 'li□i 'kla-wliye'yiya a pepe 'kwli. -Te Sosefu a 'mu, ε ni la 'v 'blɔgba a 'mu a bodɔ ye', Nyɩsua nu□o ni, bodɔ a 'mu 'ε nve la□a, 'ε 'ye□e, -ε mɔ Sosefu mɔ □tɔkɔnyɔ □niɔ, ε nu□o ni, Sosefu 'ε -he Esipublɔgba a pepe a -gulunuma, 'ε -he bodɔ a 'kayo a pepe a 'yie□tunyo -we. ¹¹ 'Ki v ni 'v -nuni, -ε -bi 'kanu bi la 'li Esipublɔgba 'kwli ni, ε kɔ Kanaablɔgba 'hven-, -te -aan 'bauu ni la 'li. -Aan 'bauu a 'mu, v 'ni 'ye□e la didide, 'v yi la □hven 'ye, 'kanu a -ti. ¹² -ε -bi -aan 'ba gbagbu Sakɔbu 'win, -ε mɔ, didide ni 'li Esipublɔgba 'kwli, ε nɔ- mɔ bu lee 'li -aan 'bauu. Nɔ- mɔ 'waa yi-hede, 'ki bu bla didide. ¹³ -Te v gba 'li 'hven a 'wɔ, -ε -bi Sosefu tɔɔ ne 'a dɩnɔv 'a 'diayuv yi, 'waa 'mumu 'v yru la□a. Ke- Esipublɔgba a bodɔ nu la Sosefu a 'dukuε a yiyie. ¹⁴ -ε -bi Sosefu lee ne 'a 'diayuv ni, 'ki bu bla 'waa 'ba Sakɔbu, kɔ 'a □tugba a nyibli a pepe, -u -we 'li nyibli a (75) -wh ni -ta □tu 'v -pu □tu 'v □hun. ¹⁵ Ke- Sakɔbu nu 'li Esipublɔgba a 'kwlimumu. 'Ki ε 'kuv ε kɔ -aan -ne 'bauu -bi 'hven-. ¹⁶ -Te v

'ku, v gba 'waa 'kukukui ni, 'ki 'li Sisemudto, -e ni 'ne- Kanaablugba 'kwli, 'v tu tu nu. 'Dabio -mu', Abrahamu-too la 'li nyiblo -mu', -e mo Hemo a 'yonu -ji', no- ko 'kwli v pu 'li nu 'li.

17 'Ki v ni 'v -nini, -e -bi Sakobu, -e ko 'nyre -mo Yisrae, 'a 'yonu yi 'ni wlo, 'ki 'li Esipublugba 'kwli, Yisraekue a 'mu, 'v -he dako gbagbu. Ti -mu' -ko 'yri Nysua ko bu nuu 'v de -mu', e pu la 'li Abrahamu, e 'mve yre, -e mo, bu -ha 'li -aan dako kode wlon. 18 Ti a 'mu 'yri, -e -bi bodto yrayru, no-bi gbata ki. Bodto yrayru a 'mu, e 'yi la Sosefu -yi, 19 'e nu -yruku, 'e kaa ne -aan -ne 'dukue, 'e tu -aan 'bainu hiven, ko, 'e ni 'v nu ke', 'v hie 'v 'waa -panipli ble, v 'mu 'ku a -ti. 20 Ti a 'mu 'yri, 'ki v koo 'v Moise. E mo 'yu nu, Nysua nve -ni. 'A 'dii ko 'a 'ba' hven-, v -hli e ni, 'ki 'li honpu ni ta 'kwli, 'ki 'li 'waa 'kayu bu. 21 -Te ti a 'mu, e -hi, -e -bi v -ha -ta', 'v hie 'v bu. 'Ki Esipublugba a bodto a 'yu nyoyu 'ye 'v, 'e gba naa mo, wu yi 'a gbetu a 'yu. 22 E no- nu, -te Moise yi ni kui, 'e yi Esipuke a 'crun a pepe 'nyi, ko 'waa nunu-tebli a pepe 'hven-, 'a 'puplewin 'e ni 'kl ki.

23 'Ki e ni 'li -nini, 'e ce 'yri a -wli ni 'hven. -Te e ko 'yri a -wli ni 'hven, -e -bi 'a wlu pu 'li ni, 'ki bu 'ye 'a 'diaynu, -v mo Yisraekue. 24 -Te e mu 'ki -mumu, -e -bi e 'ye Esipukeyu du. E no-nii Yisraekueyu du 'cre le, Moise 'e -hita nu yre, 'ti- 'e pu 'a 'diayni a 'lu a yru, 'e 'la Esipukeyu a 'mu. 25 Moise -mo -bi, e wen 'ni, 'a 'diaynu Yisraekue di e 'ni yru, -e mo, e no- ko 'mu Nysua di 'li -naa -ni, e 'mu nu gble. Kee, v 'yru' le -yru. 26 -Te -nyre -nye, -e -bi Moise yee 'v -te ni -do a 'mu Yisraekue ni 'hven bu, 'v -wen. E -hve bu nu, bu yuyru win' le, e wen: -A 'bio -na, a mo 'diaynu

ni. De- ko 'nwlun a -wen 'li? 27 Kee, nyiblo -mu', -e ni 'a 'bihan de -hvan -mo', e 'nyraa 'li Moise yi, 'ti- 'e yru' lee -ni: Nyiblo a 'di -bi nu -mu -aan ye'nanyo ko -aan -batiponyo -mo 'li? 28 Bu -hve -bu 'la 'mu, -te -nu 'tu, ni 'la 'tu Esipukeyu -mu'? 29 -Te Moise 'win -ti a 'mu, -e -bi e 'gba ci, 'e -hon 'blu ki, 'e mu 'li Madiablugba 'kwli. 'Ki e 'ti 'li, 'e koo 'li 'yonu ni 'hven.

30 'Ki e ni 'li -nini, 'e gba 'yri a -wli ni 'hven. -Nyrowo du, -e -bi 'ki e ni la 'li -te -mu', nyiblo du 'yi la 'li 'ti, 'ki 'v dugba -mu', v dee Sinai 'hu. 'Ki 'v -te a 'mu, 'ki Nysua a lelenyo 'hru 'v yi, 'ki 'li -gbakuo gbe, -e yi wlu 'kwli, 'ki e ni 'li. 31 -Te Moise 'ye de a 'mu, -e -bi e ta 'v bu, 'e 'yia 'v bu, -e di e nu, e 'mu' le yru. -E -bi e 'win Kukonyo Nysua a win, 'e pi le. 32 'Mo -mo Nysua -mu', -na 'bainu de la, -v mo Abrahamu, Yisaki, ko Sakobu. -Te e 'win -ti a 'mu, -e -bi huannu bi 'li 'kwli, 'e 'yi 'ki 'li -we, bu ta 'li le de.

33 -E -bi, ke- Nysua pi 'ki yi, e wen: -He -na 'suin, -koti -tutokuto -mu', -nyra 'v ki bu, 'mo ni -do, 'mo -ko. 34 Hiven -mu', 'na dako Yisraekue yi 'ye, 'ki 'li Esipublugba 'kwli, 'n 'ye e ni, 'ni 'win 'waa hienwewin -we, 'ti- 'ni -di, 'mu nu gble. 'A -ti, pu 'v nva bu. 'N -hve bu lee 'li -mu Esipublugba 'kwli.

35 -E -bi, Moise ni -do -bu, Yisraekue hia la yi, -koti 'v pi la le: Nyiblo a 'di -bi nu -mu -aan ye'nanyo ko -aan -batiponyo -mo 'li? e ni -do a 'mu, no- Nysua -lee -ni, 'ki bu mo 'a dako a ye'nanyo, ko 'a gbugblenyoo 'hven-. -Te e 'mu' lee -ni, 'ki e naa 'li 'a lelenyo 'li, -e ni 'li -gbakuo 'kwli. 36 Moise ni -do a 'mu, e no- naa 'li wleke-tebli 'kwli, 'e -ha 'li Yisraekue 'blugba -mu' 'kwli, -e mo Esipuke a 'blugba, 'e nu, 'v -ta 'Yru-John, 'ti-, -te v nyre 'li

-tutukutic -mu' -ko ki nyiblo [du
 'yi 'li 'ti, 'ki 'li 'yri a -wli ni 'huen
 'kwli, 'e nuu 'li [wli lek ee-tebli -bi
 le de. ³⁷ Moise ni -do a 'mu, no-
 lee Yisraekue, -e mo: Nyisua di
 ya 'a mu winwlon-hanyo* -bi yi.
 No- di 'mu yi 'wi. E di mo 'aan
 dako a nyiblo. ³⁸ Moise ni -do
 a 'mu de, no- ni la 'u -aan dako
 Yisraekue 'hvi, ti -mu' -ko 'yri u
 'kukue la le, 'ki 'li -tutukutic -mu'
 -ko ki nyiblo [du 'yi 'li 'ti. 'Ki -aan
 'bainu ni la 'li 'kibia -bi ki, Nyisua
 a lelenyo 'e ni la 'li 'kibia -bi ki
 -we, 'ki 'li Sinaidugba 'lu. Moise,
 no- ni la 'u 'waa -gbati, Nyisua a
 lelenyo 'e hlee la 'li Moise -mo, 'e
 -nyi [e Nyisua a win, -e di [e nu,
 e 'mu -a mo [o -to -ni. ³⁹ Kee,
 -aan 'bainu 'yi [i -hua, bu pu [u
 nua yi bu, 'u -wen [e yi. 'Waa [wli
 -hve [e ni, 'ki bu [hian -mo, bu mu
 'li Esipubugba 'kwli. ⁴⁰ -Nyrwo
 [du, -te Moise 'yi la 'li [nu 'nyi -ni,
 u lee la Moise a 'diayi Ayro, u wen:
 Nu -a mu tuyonu le, u 'mu -aan
 nyisvade nu, nyibli di 'ble, e 'mu -a
 mu 'hru -to -ni, -koti Moise -mu',
 -e -ha 'li -a mu Esipubugba 'kwli,
 de -bu -di 'lu -mo mu, 'ki 'u [u -mo,
 -a 'yi [i -yi. ⁴¹ Ke- u -nu, 'u nu tuyu,
 -e 'wi- bliyu yi, 'u pi -cohlun*, 'ki 'u
 tuyu a 'mu yi, 'u nu le'mimle, 'ki
 'u tuyu -mu', 'waa [gbetu, u -nu,
 'a 'yi'buale a -ta'. ⁴² Kee, -te u nu
 de a 'mu, -e -bi Nyisua -ha [nu
 'yie -mo, ko, 'e -ha [nu me le, 'u
 -tva 'yru a dida, e ko [honpu ko
 nyahro 'huen-. -Ti -bu, u 'cru la,
 'ki 'li Nyisua a winwlon-hanyu a
 'crien 'kwli, e no- -bu:

Nyisua wen 'nu:

'A mu Yisraekue, -te a nu la 'yri a
 -wli ni 'huen,
 'ki 'li -tutukutic -mu' -ko ki
 nyiblo [du 'yi 'li 'ti,

'a yi la 'wugba-tebli a -cohlun pi,
 kee, 'mo Nyisua, a 'ni -pie [e la
 'mu.

⁴³ 'Ba yi la -ta' ni -huen, dukwli
 -mu',

-e ko 'kwli u pu 'li tuyu -mu'
 'li,

-e 'wi- hiaponyisua Moloku yi,
 dukwli a 'mu, no- a 'ble,
 e ko yi'wude -mu', -e 'wi- nyahro yi,
 -e mo hiaponyisua Yrefan.

Tuyonu a 'mu, a nu [nu ni,
 -e di [e nu, a 'mu [nu kwli yi bu
 bla,

'ki 'u 'waa 'u [tuule a -ta'.

No- ko -ti, 'mu [u nu, u 'mu 'li 'a mu
 hiapubugba -bi 'kwli gba,
 -e hlo -mo, 'e -hi 'u Ba-
 bilonubugba 'u.

⁴⁴ -Te -aan 'bainu ni la 'li -te a
 'mu, nyiblo [du 'yi 'li 'ti, u ko la
 'tapokayu, -e mo Nyisua a 'kayu
 -mu', -e ko bu u pu 'li 'hi -mu'
 ble, u 'cru la 'u Nyisua a tete kle.
 'Tapokayu a 'mu, -te Nyisua nu 'a
 blepuvu, 'ki 'u Moise ye', ke- u
 nu 'a puvu. ⁴⁵ 'Tapokayu a 'mu,
 -aan 'bainu hie [e 'waa 'yonu le.
 Ti -mu' -ko 'yri Sosue mo la 'waa
 ye'nanyu, 'ki u gba 'li [i 'blugba
 -mu' 'kwli, Nyisua pu la le, e di la
 [nu -nyi. Ti a 'mu 'yri, 'ki u -ween
 la 'u 'blugba a 'mu ki, Nyisua 'e ble
 la dako a gblegble -mu' le, -u ni la
 'li 'blugbi a 'mu 'kwli. 'Tapokayu
 a 'mu, e ni 'li 'blugba a 'mu 'kwli
 -ni, Dafidi 'e -he Yisraekue a
 bodio. ⁴⁶ Nyisua ni la Dafidi a
 'mu [haan-tebli -huchui -mo. -E
 -bi Dafidi -hua [a Nyisua ni, 'ki
 bu pu Nyisua 'kagbau le, -koti e
 no- mo Nyisua -mu', Dafidi a 'bai
 gbagbu Sakobu de la -we. ⁴⁷ Kee,
 'kayu a 'mu, e 'yi [i 'pa-, e 'yi [i -pu.
 'A 'yu Salomo, no- pu [u.

⁴⁸ 'Klikininyisua, e 'yi 'li -tony-
 ibli a pupekayu bu -ni. No-
 'a winwlon-hanyo 'cru la, 'ki 'li
 Nyisvacrien 'kwli. De a 'mu, e no-
 -bu:

⁴⁹ Kukonyo Nyisua wen 'nu:

Yako, no- mo 'na bodio gata,
 -tutu 'e mo 'na buikile [tude.
 E 'yi 'kayu [du -ko, a di 'mu le -pu
 -ni,
 -e ko bu 'n -we 'li [bu ni 'li.

8

50 □Bι ε 'yι 'mɔ 'pa-, -ε 'yι -tebli a pepe -nu?»

51 Kε- Etieni pɪ de: «A mɔ nyibli □ntɔ, -v ku 'lu le, ε kɔ, -v kɔ □wli □gboklo -nɪ, 'tɪ-, -v kɔ nuɪ □ke, 'kɪ 'v Nyɪsɜa a -tɪ a 'winwɪn a -ta'. A -wen Nyɪsɜa a -Hihiu* yɪ 'a -nɛ ti. -Tɛ 'aan 'bainɪ nɪ la 'mɔ, kɛ- a nɪ 'mɔ. 52 'Aan 'bainɪ □tu Nyɪsɜa a winwlɔn-hanyɔ a pepe □hɛn, 'v 'la winwlɔn-hanyɔ -mɔ', -v hle la□a, -ε mɔ, Nyɪsɜa di ya 'a mɔ nyiblo yɪ, -ε 'sii 'v yɪ, -ε mɔ 'aan Wanyɔ. Nyiblo a 'mɔ, nɔ- mɔ -Yusu. -Yusu a 'mɔ, nɔ- a nuu 'crɛ le, 'tɪ- 'a 'la□a. 53 'A mɔ -mɔ', Nyɪsɜa naa 'lɪ a lɛlenyɔ 'lɪ, ε -nyɪ 'a tete, a 'yɪ 'v tete a 'mɔ 'v □tuu -nɪ.»

-Tɛ Etieni nu la 'kɔkɔv

54 -Juukvɛ* a -gbolugbo a nyibli, -tɛ v 'wɪn -tɪ a 'mɔ, Etieni -hla, -ε -bɪ 'waa □wli kɔ yɪv'lebibie dɪakɪ. 55 Etieni -mɔ -bɪ, Nyɪsɜa a -Hihiu* kɔɔ □nɛ win kɪ pepe, 'ε te 'lɪ yakɔ 'kwli le, 'ε yɪ Nyɪsɜa a -tɪ a 'yɪ'buɔɜa 'ye, ε kɔ, 'ε yɪ -Yusu 'ye -wɛ, 'ε nyra bu, 'kɪ 'v Nyɪsɜa a diidekɪbɪa kɪ. 56 Etieni a 'mɔ, kɛ- ε pɪ: «Ba pɪ 'mɔ nɔa yɪ bu, 'n yɪ yakɔ 'nɪ 'ye, 'ε -ki wɔn, 'nɪ yɪ 'lɪ -Yusu 'yee -nɪ, -ε mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'ε nyra bu, 'kɪ 'v Nyɪsɜa a diidekɪbɪa kɪ.» 57 -Tɛ -Juukvɛ a ye'nanyɔ 'wɪn -tɪ a 'mɔ, -ε -bɪ v ka 'waa nuɪ yɛ, 'tɪ-, 'v -tɜa le□mɜma le. Ti nɪ -do a ti 'yɪ, 'waa pepe a 'mɔ, v □gbee □nɛ kɪ, 58 'v □tɪɔ □nɛ 'dɪɔ, 'tɪ- 'v -tɜa 'a 'hɪ a biile, -ε di□e nu, v 'mɔ□v 'la. -ε -bɪ nyibli -mɔ', v lee -nɪ, 'kɪ -bu 'la Etieni, v -hɛ 'waa 'luyɪwlawhɪ kle, 'v -nyɪ□e gblotayu □dɜ, ε 'mɔ□v 'yie □tu. Gblotayu a 'mɔ, 'a 'nyɛ mɔ Solɔ. 59 -Tɛ v pɪ 'kɪ□tɪ 'hɪ -mɔ le, -ε -bɪ Etieni, ε da -Yusu nɪ, ε wen: «Kɔkɔnyɔ -Yusu, 'ble 'na -hihiu kvɛ,» 60 'ε bla kwli bu, 'ε 'yɛε 'lɪ win, ε wen: «Kɔkɔnyɔ ɔ, dɛ 'kuku -bu, v ni, -hru 'a -tɪ -mɔ!» Bu pɪ 'kɪ le, -ε -bɪ ε mla -hunhlɔn.

1 -ε -bɪ gblotayu Solɔ -nɪ wen, ε wen□e kɪ, 'kɪ bu 'la Etieni.

-Tɛ Solɔ □tui la -Yusu a nyibli □hɛn

-Nyɔwɔ nɪ -do a 'mɔ, -Yusu a nyibli -mɔ', -v nɪ 'lɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli, v -tɜa 'waa □hɛn a □tutuo. ε nɔ- nu□o, -Yusu a nyibli a pepe a 'mɔ, 'v 'gba ci le, 'v 'hɛn -tebli 'nyɪ bu. -V -bɪ mu 'lɪ Sudeblugba 'kwli, 'waa dɛ -bɪ 'v mu 'lɪ Samaliblugba 'kwli. -Yusu a -mɔnanyɔ* nɪ -do, v nu- hie 'lɪ Jrusɛ. 2 Nyibli -bu, -v =tui 'v Nyɪsɜa 'v, v gba Etieni, 'v -ha 'v□v 'v, kɔ, 'v yɪ we dɪakɪ, 'kɪ 'v 'a 'kɔkɔv a -ta'.

3 Solɔ -mɔ -bɪ, ε □tui 'v 'klɪ, -ε di□e nu, ε 'mɔ 'cvɛ a nyibli bu -wɛ. ε nɛ 'kayo ble, 'ε kwle -Yusu a nyibli, nuɔgbɪ kɔ nyɪbɛpɜ 'hɛn-, 'ε pɪ □nɜ □jɛ.

-Tɛ Filipɜ pɪ la □haantitie, 'kɪ 'lɪ Samaliblugba 'kwli

4 -Yusu a nyibli -mɔ', -v 'hɛn bu, v nɛ 'blugba kɪ, 'v pɪ nyibli -Yusu a □haantitie. 5 ε kɔ -Yusu a nyiblo □dɜ. 'A 'nyɛ -mɔ Filipɜ. ε nɔ- mu 'lɪ Samaliblugba a 'dɪɔ gbagbu 'kwli. Wanyɔ -mɔ', Nyɪsɜa pɜ la le, ε di la ya, ε nɔ- kɔ -tɪ ε yɪ nyibli le -lee -nɪ, 6 'ε ni □wɪlekeɛ-tebli. -Tɪ a 'mɔ, Filipɜ yɪ nyibli -huɔhuɪ a 'mɔ -lee -nɪ, v pɪ□tɪ nɔa yɪ bu -tɛɛ, -ε nu□o, □wɪlekeɛ-tebli -mɔ', ε ni, v yɪ 'a -tɪ 'nɪ 'wɪn, kɔ, 'v yɪ□tɪ 'ye. 7 □Wɪlekeɛ-tebli a 'mɔ, -ε mi 'lu -mɔ, nɔ- mɔ 'kuo -hɔn*, -v nɪ 'v nyibli ke', 'v pɪ -cici le, 'v -hɛn □nɜ ke', kɔ, le-yɪɛnyibli -huɔhuɪ kɔ nyibli -mɔ', -v 'yɪ nale -yɪ -tɛɛ, 'waa 'kɜε 'ε yɪ -wɛ. 8 Dɛ a 'mɔ, ε nɔ- ni□e, 'v ni dɔdɜ, 'kɪ 'lɪ 'dɪɔ a 'mɔ 'kwli.

9 'Kɪ 'lɪ 'dɪɔ a 'mɔ 'kwli, ε kɔ nyiblo □dɜ, 'ε nɪ 'lɪ. 'A 'nyɛ mɔ Simɔ. ε mɔ -pinanyiblo □ntɔ. ε -wɛn 'lɪ 'dɪɔ a 'mɔ 'kwli nɪ, 'ε ni -tebli -mɔ', -ε kɛε Samalikvɛ a □wli le. ε wen, ε mɔ nyiblo gbagbu □ntɔ. 10 Nyibli a pepe, nyɪ'kɪ, kɔ

'yonu 'hven-, v pi□i nva yi bu. Ke- v pi: «Nyiblo -bu, e ni 'kli ki, -wen Nyisva. 'A 'kli a 'mu, v dee □ne 'kli gbagbi.»¹¹ V pi□i nva yi bu diakti, -e nu□o, kuv 'li ti bleblt 'yie bu, 'a -pinade kee 'waa □wlt le diakti.¹² Kee, -te Filipu 'ya 'dwo a 'mu 'kwli, -e -bi e yi nyibli e 'ni -lee -ni, -te Nyisva di nyibli a win a kkwole nu, 'e yi □nu -Yusu a -ti -lee -ni, 'v kuo -ti a 'mu □wlv yi, nuvbi ko nyubevu 'hven-, 'e pu □nu 'nie 'lu le.¹³ Simo a 'mu, e kuo -ti a 'mu □wlv yi -we, 'v pu□v 'nie 'lu, 'e 'cibi 'v Filipu 'hvi, □wltlekee-teblt -mu', -e mi 'lu -mo, 'e yi□i 'ye, 'e kee ne 'a □wlt le.

¹⁴ -Yusu a -monanyu* -mu', -v ni 'li Jrusre, v 'win ni, -e mo, Samalikve, v 'ble Nyisva a win kva -tee. E no- ko -ti, 'v lee 'li □nu Piel ko Saan 'hven- -mo.¹⁵ -Te v nyre 'li, -e -bi v da Nyisva ni, 'ki 'v -Yusu a nyibli a -ta', -e di□e nu, e 'mu □nu 'a -Hihiu* -nyi.¹⁶ □Han-ti □hcn, 'v pu □nu 'nie 'lu, 'ki 'li -Yusu a 'nyre 'kwli, kee, 'ki 'li □nu 'nyi, Nyisva a -Hihiu 'yee 'v -e =du ke' ni bi.¹⁷ E no- nu□o, Piel ko Saan 'hven-, 'v pu □nu dabu 'lu ble, Nyisva a -Hihiu 'e bi 'v □nu ke'.

¹⁸ -Te Simo -ni wen, e 'ye□e, -e mo, -Yusu a -monanyu pu □nu dabu 'lu ble, 'ti- Nyisva a -Hihiu 'e bi 'v nyibli a 'mu ke', e no- mo bu ya Piel ko Saan 'hven- 'wliye yi,¹⁹ e wen: «Ba -nyi 'mu 'kli a 'mu 'a de, -e di□e nu, 'ni pu nyibli dabu 'lu ble, Nyisva a -Hihiu 'mu 'v □nu ke' bi.»²⁰ Kee, Piel □tu□o □won, e wen: «Na 'wliye ko -mu 'hven-, ba -we bu, -te -na 'lule-hihie 'ye□e, -e mo, nyiblo -we 'li bu nu 'wliye ni, bu -to Nyisva a -Hihiu ni a -ti.²¹ 'Kl 'v Nyisva a -ti ki, -ko -a mu 'hven-, -a 'yi -pe, -koti -na □wlv 'yi 'v yi 'sii -ni, 'ki 'v Nyisva ye'.²² 'A -ti, hie 'v -na 'lule-hihie -hvan a 'mu bu, -bu da Kukonyo, -e di□e nu, 'bu -we 'li□i 'li, e 'mu -na 'lule-hihie -hvan a 'mu, 'a -ti -mo

-hru.²³ 'N yi□i 'ni 'ye, -e mo, 'cre 'yii 'li -na □wlv ki, e ko ca 'hven-, 'ti-, de 'kuku, no- kwo -mu win ki pepe.»²⁴ -E -bi ke- Simo a 'mu, e pi Piel ko Saan 'hven- yi, e wen: «'Aan 'mumu, ba da Kukonyo, 'ki 'v 'mu -mo, -e di□e nu, -ti a pepe -bu, a -hla, 'a □dedede 'ni □ha 'mu nu.»

²⁵ -Yusu a -monanyu ni 'hven a 'mu, -te v lee nyibli Nyisva a -ti, -e -bi v □hian -mo, 'v mi Jrusre. -Te v yi ni di, Samaliblogba a 'du -mu', v ne ki, 'ki v pu 'li nyibli Nyisva a □haantitie.

-Te Filipu pu -Yusu a □haantitie Etiopiblogba a nyiblo gbagb

²⁶ Filipu -mo -bi, ke- Nyisva a lelenyo pu□v yi, -e mo: «'Hru -mu', -e -hcn 'li Jrusre, -e mi 'li Gasadwo 'kwli, mu 'li□i wlon. Mu 'li 'a □hlon, -tite -mu', nyiblo □du 'yi 'li 'ti.»²⁷ -Te Filipu 'win -ti a 'mu, -e -bi e bi 'hru wlon, 'e -mu, 'e ye nyubehan □du ki. Nyubehan a 'mu, e mo Etiopiblogba a nyiblo gbagb □no. E mo 'a 'blogba a bodwo a 'wli'yie□tunyo □no. Bodwo a 'mu, e mo nuvga □no, 'v dee □ne Kadasti. Nyubehan a 'mu, 'ki e mu la 'li Jrusre, 'e mu la Nyisva da mo, 'ki 'li Nyisva a 'kagbau bu. -Te e -we 'ki Nyisva a dida -mo, -e -bi e □hian -mo,²⁸ 'e mi 'waa 'bli. 'Kl e ni 'v 'a -so a -gbo ki bu, 'e yi Nyisva a winwlon-hanyo Esai a 'crien -hre.²⁹ -E -bi ke- Nyisva a -Hihiu* pi Filipu yi, e wen: «Mu -bu 'yaya 'v -so-gbo -mu' 'hvi bu,»³⁰ 'e gba cigbe, 'e mu 'v -so-gbo a 'mu 'hvi. -Te e nyre 'ki 'v, -e -bi e 'win nyubehan a 'mu, 'a -hihrewin ni, 'e yi Esai a 'crien -hre. -E -bi Filipu wen: «Nyubeyu o, □bi de a 'mu, -yi -hre, -yru□e' le ni?»³¹ -E -bi e □tu□o □won, e wen: «'Bu mo, nyiblo □du 'bu 'yi 'mo□o kle -hihva -ni, -bi' 'n di 'a leyuyruo nu 'li?» E no- mo bu lee Filipu, bu 'ya 'li□i -mo, 'ki 'v 'a -so-gbo ki.³² -Ti a

9

'mu, e yi -hre, 'ki 'li Nytsuacrten
'kwli, e no- -bu:

«Nyiblo a 'mu, e 'wi- blable yi,
u gbe 'li 'laale',

ko, e 'wi- 'blayn yi,
-e ko -pupui 'bu yi ni 'cre,
-e 'ye ni pu win.

Nyiblo a 'mu, e 'yi -ti □du -hla.

³³ U □ti□ 'li□ ni, 'u pu□ □ne hi-bati
le.

Nyiblo □du 'yi 'li□ 'li -we,
bu 'du 'a 'yonu a 'nyre ye' le,

-kotu u 'la□a ni.

Ke- Esai -pu, 'ki 'li Nytsuacrten
'kwli.»

³⁴ -E -bi nyiblo a 'mu, e 'beti
Filipu ni, e wen: «Lee 'mu, 'n nyaa
-mu le: Esai -bu, □bi 'a dionu e
□hen 'nyre, -u'v-, □bi nyiblo -bi e
□hen 'nyre?» ³⁵ Winbu a 'mu, e
no- ko 'kwli Filipu naa 'li, 'e pu□u
□haantitie -mu', -e ne -Yusu 'Klisu
a -ti -mo le. ³⁶ -Te u gba 'hru 'lu
-mo -gbagba, -e -bi u ye 'nie ki. -E
-bi nyiblo gbagbu a 'mu, e wen:
«'Nie, no- -bu. □Bi -we 'li -bu pu
'mu 'nie 'lu ni, -te ti ne -bu?» [³⁷ -E
-bi Filipu wen: «'Bu mo, □ni kuo
-Yusu □wlu yi, 'ki 'li -na □wlu a
pepe ki, -e -bi 'hru pe 'u bu, 'ki □bu
pu -mu 'nie 'lu.» -E -bi e wen: «'N
pu□u □han-ti, -e mo, -Yusu 'Klisu
mo Nytsua a 'Yu □ni□, 'n kuo □ne
□wlu yi,»] ³⁸ 'e nyra -so bu, e ko
Filipu 'huen-, 'u □ti 'li 'nie -mo,
Filipu 'e pu□u 'nie 'lu. ³⁹ -Te u
-hon 'li 'nie -mo, -e -bi Nytsua a
-Hihiu gba 'li Filipu -tite -bi, nyiblo
gbagbu a 'mu 'e 'kee Filipu a 'yiye.
Kee, ke- e ni 'mu, 'e gbe 'a 'hru 'lu
-mo, 'ki 'li do□u 'kwli. ⁴⁰ Filipu -ni
wen, 'ki e 'hru 'li 'di□ -mu', u dee
Asoti 'kwli. Ke- e ni, 'e ne 'du kle,
'e pu nyibli □haantitie -mu', -e ne
-Yusu a -ti -mo le. E no- e 'ble kua
-bleble, 'e nyre 'li 'di□ -mu', -e mo
Sesali 'kwli.

-Te -Yusu a yraanyo Solu -he la
-Yusu a -monanyo
(Nunu-tebli 22.6-16; 26.12-18)

¹ Ti ni -do a 'mu 'yri, Solu -mo
-bi, de, e yi 'lu -mo le -hie, no-
mo bu -we -Yusu a nyibli a pepe
bu. ² No- nu□, 'e mu 'li Nytsua
a -cohlonpinyu* a nyiblo gbagbu
-mo, e wen: «'Cru 'cru□, 'mu 'li□
Nytsua a 'kayo a nyibli gbagbu -mo
gba, -u ni 'li Damasidi□ 'kwli, -e
di□e nu, u 'mu 'mu -hee -ni, nyibli
-mu', nyibepu ko nugbu 'huen-, -u
ni 'u Kukonyo -Yusu a 'hru wlon,
-a 'mu □nu klo, 'mu □nu Jrusre ya.»

³ Bu bi 'ki 'hru wlon, e ko 'a
nyibli 'huen-, -te e yi Damasi yre
ni 'mue -ni, -e -bi ti ni -do a ti 'yri,
-nyre -hon 'li yako 'kwli, 'e pu 'li□
□gbe, ⁴ Solu 'e bi □hlon, 'e yi win
'win, 'e pu le: «Solu o, de- ko 'mo
-ni le □tui □huen 'li?» ⁵ -E -bi Solu
'beti□e ni, e wen: «Nyiblo a 'di -bi
-mo 'li?» -E -bi e wen: «'Mo -Yusu
□ni□, 'mo □tui □huen. ⁶ 'A -ti, 'du
'ki ye', -bu ya 'di□. De, Nytsua -hue
-bu nu, 'ki u di 'li -mo□ 'li -lee
-ni.» ⁷ Nyibli -mu', -u ko□u 'huen-
-ne 'hru, huannu a -ti, u nyra ble
-blii. U 'ni -pu□u win. U 'win win a
'mu ni, kee, u 'ni 'ye□e nyiblo □du.
⁸ Solu -mo -bi, e 'du ye', e 'u□we' yi,
kee, e 'ni -yru□o le, 'u 'ble 'a dabu
kua, 'u gba 'li□ Damasidi□ 'kwli,
⁹ 'e nu -nyrowi ni ta, 'ki bu 'ye ni
yru le, bu 'ye ni di de, bu 'ye ni 'na
-we.

¹⁰ 'Ki 'li Damasidi□ a 'mu 'kwli,
-Yusu a nyiblo ni 'li. 'A 'nyre
mo Ananiasi. Ananiasi a 'mu, e
no- -Yusu 'hru yi, 'e lee □ne, e
wen: «Ananiasi o.» -E -bi e wen:
«Kukonyo o, 'mo, no- -bu -o.» ¹¹ -E
-bi Kukonyo wen: «Mu 'li 'hru
-mu', u dee Yisihru wlon, -bu pa
'li Judia a -te, -bu 'beti nyibeyu
-mu', u dee Solu a -ti. 'Ki e ko 'li
Tasi. -Te ti ne -bu, e de Nytsua.
¹² 'Ki 'li Nytsua a dida 'kwli, e
'yee 'li nyiblo □du, □wi yi, 'lile'yiye

'kwli. Nyiblo a 'mu, -mo □nto, Ananiasu. -Mo pa 'li Solu a 'mu -mo, □ni pu□v dabu 'lu bu, -e di□e nu, e 'mu le yru de.» ¹³ -E -bi Ananiasu □tu□o □won, e wen: «Kukonyo o, -tonyibli -huohu lee 'mu ni, 'cre a pepe -mu', e nu nyibli -mo, 'ki 'li Jrusredto 'kwli. ¹⁴ 'Ti-, didie -bu, e -di, Nyisua a -cohlunpinyu gbagbi, nu- nyi□e 'kl, 'ki bu klo nyibli a pepe -mu', -u de -mu.» ¹⁵ Kee, Kukonyo wen: «□Ni 'pie 'li huannu, 'ki -bu mu 'li 'kayu a 'mu bu, -e nu□o, 'n -ha 'li Solu a 'mu ni, 'ki bu na 'na -ti -mo le, 'ki 'u dako -huohu yi, u ko 'waa ye'nanyu 'huen-, e ko, -bu lee Yisraeku -we. ¹⁶ 'N di □ne□e 'ni -tco -ni, -e mo, e di 'ye □huven dtaki, 'na -ti.»

¹⁷ -Yusu bu pu 'ki le, -e -bi Ananiasu mu 'li 'kayu a 'mu bu ni. -Te e nyre 'li, 'e pu Solu dabu 'lu bu, e wen: «Solu, 'na 'diayi, Kukonyo -Yusu, -e 'hru mo -mu yi, 'ki 'u 'hru -bu, -ye mo wlon, e no- lee 'ne- 'mu, -e di□e nu, □mu le yru de, e ko, Nyisua a -Hihiu* 'mu -mu win ki -koo -ni pepe.» ¹⁸ Ti ni -do a ti 'yri, -tebli □du, -e 'wi- -hrin a 'ku yi, no- ble 'li Solu 'yi le, 'e -tua leyuyruo de, 'e 'du ye', Ananiasu 'e pu□v 'nie 'lu. ¹⁹ -Te e pu□v 'nie 'lu, -e -bi Solu di de, 'ti- 'a 'kl 'e 'ya 'li.

-Te Solu na la -Yusu a -ti -mo le, 'ki 'li Damasido 'kwli

-Te de a 'mu, e -hi, Solu -hi 'li -nyrowi gbi, 'ki 'li -Yusu a -nagbopu* -mu', -u ni 'li Damasido 'kwli -mo. ²⁰ Ti ni -do a ti 'yri, e -tua Nyisua a -ti a -molenuna, 'ki 'li Nyisua a 'kayo bu, e wen: «-Yusu mo Nyisua a 'Yu □nto.» ²¹ Nyibli a pepe -mu', -u yi 'a win 'win, e kee 'waa □wli le, u wen: «Nyibli -mu', -u de -Yusu, nu- nyiblo -bu, e -hue bu -we mo bu. 'Ti-, e di ni, -e di□e nu, e 'mu □nu klo, e 'mu □nu Nyisua a -cohlunpinyu* gbagbi -ji' pu.» ²² Kee, 'a -ne ti, Solu ne Nyisua a -ti -mo le, 'ki 'li

Nyisua a 'mu a 'kl 'kwli, Solu a 'kl a 'mu 'e yi kle -bii -ni. -Juukue* -mu', -u ni 'li Damasi, e yi -hre 'u □nu Nyisvacrien ye', 'e tue □nu, -e mo, -Yusu, no- mo Wanyo -mu', Nyisua pu la le, e di la ya. -Ti, nyibli a 'mu, bu di□e kle -hihia -ni, u 'ni 'ye□e li□i.

²³ -Nyrowi gbi bu -hi, -e -bi -Juukue a 'mu, u -yra□a ni, 'ki bu 'la Solu. ²⁴ Kee, -ti a 'mu, u -yra, e 'win ni, e ko, e 'win ni -we, -e mo, u □tui 'dto a paale a pepe 'yie, 'to ko -nyre, -e di□e nu, 'bu yi ni mi, u 'mu□v 'la. ²⁵ No- nu□o, Solu a -nagbopu, 'u 'du□o ye', 'u 'yaa 'li□i □gbi -mu' 'lu, -e =glaa 'li 'dto le, 'u pu 'li□i -tugbo 'kwli, 'u □ti□i 'li□i □gbi a 'mu, 'a 'kibia -bi ki, 'e mu 'li Jrusredto 'kwli.

-Te Solu nyre la 'li Jrusredto 'kwli

²⁶ -Te Solu nyre 'li Jrusredto 'kwli, -e -bi e □mve□e le, 'ki bu bi 'li -Yusu a -nagbopu* 'ny, kee, 'waa pepe, u yi pie 'a huannu, -e nu□o, u 'ni -pu□v li□i □han-ti, -e mo, -Yusu a seyi a -nagbopi □nto. ²⁷ Kee, -Yusu a -nagbopi -bi ni 'u. 'A 'nyre mo Banabasi. No- gba□a, 'e tco □ne -Yusu a -nagbopu yi. -Te -mu', Solu nu -Yusu a 'yiye, 'ki 'li Damasi a 'hru wlon, e ko, -te -Yusu nu la 'li 'a -mohlele, e no- na□a -mo le. E lee □nu ni -we, -te Solu -nu, 'ki e 'yi huannu -pie, 'e na -Yusu a -ti -mo le, 'ki 'li Damasido 'kwli. ²⁸ Kue 'u -nyrowo a 'mu 'yie bu, -Yusu a nyibli, u 'ble Solu kwa -tee, 'bu yi Jrusre wlon le ni ne, e 'ni -pie□e li huannu, 'e ne -Yusu a -ti -mo le. ²⁹ -Juukue* -mu', -u pi Glekikuewin, e hlee 'li □nu -mo -we, 'e □tu 'u 'kl, -e di□e nu, u 'mu 'a pupuwin □wlu yi -kuo -ni. Kee, -Juukue a 'mu, u □mve 'hru le, u 'mu□v 'la. ³⁰ -Te -Yusu a nyibli 'win, -e -bi u gba Solu ni, 'ki 'li Sesalido 'kwli, 'u nu□o, 'e mu 'li Tasido 'kwli.

31 Ti a 'mu 'yri, v 'nu [tu]o h 'cve a nyibli [h]uven, 'ki 'li Sudeblugba ko Galileblugba ko Samaliblugba 'kwli. 'Cve a nyibli a 'mu, v ko 'kl, ko, 'v ko Nyisva a 'v[utu]le, Nyisva a -Hihiu* 'e yi [nu] -hee -ni, -Yusu a nyibli 'v yi kle -bii -ni.

-Te Piel nu la [w]ilekese-tebli, 'ki 'li Lidadto ko Sopedto 'kwli

32 -Yusu a -monanyo, -e mo Piel, e ne 'blugba ki, 'e yi -Yusu a nyibli yre -me. -Nyrwo [du] 'kwli, e mu la 'li -Yusu a nyibli -mo, -v ni 'li Lidadto 'kwli. 33 'Ki e yee 'li nyiblo [du] bu. 'A 'nyre mo Ene. E -yire le. -Te e -yire le, 'a 'yri ni [bl]en[bl]en a 'yru, no- -bu. E yi pe bu ni -do. 34 Ke- Piel pi[ti] yi, e wen: «Ene, -Yusu 'Khisv, e yi -na 'kve 'ni -wee -ni -we. 'Du ye', bu [h]renti -na kibupede,» Ene a [gb]etu 'e 'du ye'. -E -bi 'a 'kve -we ni. 35 Nyibli a pepe -mu', -v ni 'li Lidadto 'kwli, e ko 'waa de -mu', -v ni 'li 'blugbakoto -mu' 'kwli, v dee Sano, -te v 'ye[e], -e mo, 'a 'kve -we ni, -e -bi v kuo Nyisva [w]lv yi.

36 E ko nugba [du], 'e ni 'li -Yusu a nyibli -mu' 'nyl, -v ni 'li Sopedto 'kwli. 'A 'nyre mo Tabita. 'Nyre a 'mu, e no- mo Dolokasi, 'ki 'li Glekikuewin 'kwli, -e =hen 'nyre -Gbele. 'A -ne ti, e ni la nyibli [ha]an-tebli 'yi [hl]on le, 'ti- 'e yi la [h]uvennyibli -hee -ni. 37 Ti ni -do a 'mu 'yri, 'kve klo[ti] ni, 'e 'ku. -Te v -ple[e], -e -bi 'ki 'li yokayu a -gblo -bi 'kwli, 'ki v pu 'li[ti] bu. 38 -Yusu a -nagbopu* -mu', -v ni 'li Sopedto 'kwli, v 'win ni, -e mo, 'ki Piel ni 'li Lidadto 'kwli, -e 'mve Sope yre. -Te v 'win 'ki, -e -bi v lee 'li[ti] nyibli ni 'hven -mo, bu nyaa [ne] le, bu 'kika -ni, bu di.

39 -Te v nyre 'li, -e -bi Piel 'du ye', 'e kve [nu] [wien]. -Te e nyre 'li Sope, 'ki v gba 'li[ti] yokayu -ni wen a -gblo a 'mu 'kwli, -te -mu', nugba a 'mu, e pe 'v bu, -tugbanugbu 'v [gl]aa 'li[ti] le, 'v yi

we, 'v too [ne] 'hulepotebli -mu', Dolokasi nii la [nu] le, -te e ni la 'klo. 40 -E -bi Piel 'hroo nyibli a pepe ni, 'e bla kwli bu, 'e da Nyisva, 'ti- 'e [h]ian -mo, 'e -me 'kokoku yi, e wen: «Tabita, 'du ye',» ti ni -do a ti 'yri, -e -bi Tabita [w]lee 'yii. -Te e 'ye Piel, -e -bi e ni bu, 41 Piel 'e pu[ti] dabu yi bu, 'e 'du[ti] ye', 'e da -tugbanugbu ko -Yusu a nyibli a pepe, 'e too [nu] Dolokasi yi, Dolokasi a 'mu, 'e pu -hnhlon.

42 De a 'mu, -e mu 'lu -mo, nyibli a pepe -mu', -v ni 'li Sope, v 'win ni, 'waa -huohu 'v kuo Kokonyo -Yusu [w]lv yi. 43 -Te e -hi, Piel -wlen 'li Sope ni. 'Ki 'li nyiblo [du] a -te, 'ki e 'ti 'li. Nyiblo a 'mu, 'a 'nyre mo Simo. Simo a 'mu, e nii mamukve -kvan 'yri.

10

-Te Konei da la Piel

1 E ko la nyibeyu [du], 'e ni la 'li Sesalito 'kwli. 'A 'nyre mo Konei. E mo Romakve a 'seyo a nyiblo gbagbu -bi [ni]o. E nee la 'seyo a -wli ni [hun]. 'Seyo[ja]n -mu', -e ko 'kwli e ni la 'li, v dee la[ti] Yitaliblugba a 'seyo. 2 Nyibeyu a 'mu, 'a 'yrinaabu 'sii 'v yi, e ko 'a 'kayubokve a pepe 'hven-, 'v [tu]i 'v Nyisva ni. [H]uvennyibli -mu', -v ni 'li -Juukve* 'nyl, e yi [nu] 'ni -hee -ni, 'ti- 'e 'cibi 'v Nyisva a dida. 3 -Nyrwo [du] a 'yru-hiile, e ni 'v bu, -e -bi e -tua 'ile'yiye, 'e yru la[ti] -tee, -e mo, Nyisva a lelenyo, no- pa 'li[ti] -mo. -Te lelenyo a 'mu, e -pa, -e -bi e wen: «Konei.» 4 -E -bi huannu bi 'li Konei 'kwli, 'e yi[ti] 'ye gbee, -e -bi e wen: «E kla ni 'li, Kokonyo?» Nyisva a lelenyo a 'mu 'e [tu]o [won], e wen: «-Te -ni [h]uvennyibli a -hee, ko, -te -ni Nyisva a dida, Nyisva wen[e] ki, 'ti- 'e pu -na -ti [w]lv -mo. 5 -Te ti ne -bu, lee 'li nyibli 'dto -mu', -e mo Sope 'kwli, v 'mu Simo da, -e

ko kubhlanyre mo Pielh. ⁶ Pielh a 'mu, 'ki e ni 'li nyiblo [du a -te. Nyiblo a 'mu, 'a 'nyre mo Simo-we, 'e nii mamvike -kvan 'yri. 'Ki 'li 'yru wien, 'ki a 'kayu ni 'li.» ⁷ -Te Nyisva a lelenyo pu [v titie a 'mu, -e -bi e mu ni, Konei 'e da 'a -kvannunyibli ni 'hven, e ko 'a 'seyo a nyiblo -bi. 'Seyotayu a 'mu, 'a 'yrinaabu 'sii 'v yi -we; ⁸ Konei 'e bi 'v, 'e too [nu -tebli a pepe -mu', -e mu 'lu -mo, 'ti -'e lee 'li [nu Sope.

⁹ -Te -nyrowo ni -do -hi, -e -bi v 'mve Sope yre. 'Ki 'li Sope a 'mu 'kwli, 'ki Pielh ni 'li yo'kayu bu. Yo'kayu a 'mu, 'a 'lu 'wle 'v bu, 'v 'ye 'li [ti kle. -Nyrowo -bu, mu 'v 'yru a bunyrati 'yri, -e -bi 'ki Pielh 'ya 'li 'kayu a 'mu ki, e 'mu Nyisva da. ¹⁰ Bu yi 'ki Nyisva ni de, -e -bi 'kanv bi 'li [ti 'kwli. Bu yi 'ki 'a diide ni pi, -e -bi e yi 'ye 'li le. ¹¹ De -mu', e yi 'ye, e no-mo: yako bu -ki wlon, de 'e -hven 'li -wlu, 'e 'wi- danv gbagbu yi, 'v mva 'a 'nyi ni -hen bu. No- =ti 'v [v ye'. ¹² 'Ki 'li danv a 'mu 'kwli, mamvi a gblegble, ko le-jri-tebli, ko nobli 'hven-, v nu- ni 'li. (Mamvudu a 'mu, dako a pepe yi [nu 'ni di, kee, -Juukve -mo -bi, e [na ni, 'ki bu di -tebli a 'mu. 'A -ti, v 'ni -di [e li [nu le.) ¹³ Kee, e 'win win, 'e pi le: «Pielh, 'du ye', -bu 'la mamvi -mu', [mu [nu di.» ¹⁴ Kee, Pielh wen: «'Ubn-, Kukonyo o. Mamvi -mu', v 'yi 'v yi 'sii -ni, 'ki 'v Nyisva ye'. E [na ni, 'ki -a mu -Juukve -ba di [nu. 'A -ti, 'n 'yi -hvan [nu ni di.» ¹⁵ Ke- win a 'mu, e pi, 'e yi [ti -lee -ni de, -e mo: «De -mu', Nyisva pu le, -e 'sii 'v yi, 'ki -tonyiblo bu di [e, [ni 'hlaa 'li [ti, -e mo, e [na ni, 'ki bu di [e.» ¹⁶ De a 'mu, e nu 'lu-momuuwu ni ta, 'ti-danv a 'mu, 'e [hian -mo, 'e mu 'li yako 'kwli.

-Te Pielh mu la 'li hupvnyiblo [du, -e 'yi -Juukveyu* 'pa- a 'kayu bu

¹⁷ -Te e -hi, -e -bi Pielh yi 'a dtov le 'ni 'beti -ni: «De -bu, 'n 'ye, de a 'di -bi e [hen 'nyre 'li?» E ni 'li 'lule-hihie a 'mu 'kwli, nyibli -mu', Konei -le, 'v 'ya 'du, 'v yi le 'beti -ni, -te Simo a 'kayu [gbee yi. E no- v -nu -nunu, 'v nyre 'li 'kayu a 'mu, 'a [hvan.yi, ¹⁸ 'v 'yee 'li win, 'v yi 'beti -ni: «[Bi 'ki Simo Pielh ni 'ne- 'kayu -bu bu?» ¹⁹ Ti ni -do a 'mu 'yri, Pielh bu 'tie yi 'lu le ni -hie, de -bu, e 'ye wen, de a 'di -bi bu di 'nyre [hen a -ti, -e -bi Nyisva a -Hihiu* yi [ti 'ni -lee -ni: «'Ye ke nyibli ni ta [mve -mu 'yie le. ²⁰ 'A -ti, 'du ye', -bu [ti 'ne- 'kayu -bu yra. [Ni 'muo 'li ke' le. U ko -mu 'hven- ba mu, -e nu [o, 'mo -lee 'ne- =nu.» ²¹ -E -bi Pielh [ti 'li 'kayu a 'mu yra ni, nyibli -mu', -v =mve [e le, 'e mu 'v [nu 'hvi, e wen: «Nyiblo -bu, a [mve le, 'mo [nwo. E kla ni 'li?» ²² U wen: «'Seyo a nyiblo gbagbu -mu', -e mo Konei, no-lee 'ne- a mu -mo. Konei a 'mu, 'a nunuklo 'sii 'v yi, 'e [tui 'v Nyisva. -Juukve a pepe nve ne 'a de ni. No- Nyisva a lelenyo -lee -ni, 'ki -bu di 'li 'a 'du 'kwli, -e di [e nu, -ti -mu', -di [e -lee -ni, e 'mu [v nva yi bu pu.» ²³ -Te v -yre, -e -bi Pielh paa [nu 'kayu bu, 'e pu 'waa [to.

-Te -nyre -nye, -e -bi v ko Pielh 'hven-, v bi 'hru wlon, 'v -mu. -Te e ko [nu 'hven-, v yi ni mi, -e -bi -Yusu a nyibli -bi -mu', -v ni 'li Sope, v gba [nu 'hru wlon. ²⁴ -Nyrowu ni 'hven a -nyrowo, 'ki v nyre 'li Sesali. Konei yi [nu 'ni -ple, e ko 'a [tugba a nyibli, ko 'a ninatumupu, e -da 'hven-. ²⁵ -Te Pielh pa 'ki 'kayu a 'mu bu, -e -bi Konei 'du ye', 'e mu [o ye' 'be mo, 'e bla [a kwli yi bu, 'ki 'v 'a 'v [tuule 'kwli. ²⁶ Kee, Pielh wen: «'Du ye', [ni 'blaa 'li 'mu kwli yi bu. 'Mo -tonyiblo [nwo. 'N 'yi Nyisva 'pa-» ²⁷ Konei a 'mu, 'e 'du ye', e ko Pielh 'hven-, 'v -tva toto a pupuv. U yi toto ni pi, 'v pa 'kayu bu, Pielh 'e

yeε 'b nyibli -hooḥuḥu bu, -u -we ti ki. ²⁸ -ε -bi ke- ε pi 'ki ḥnu yi, ε wen: «Ba ko 'a yiyie, -ε mo, 'mo -bu, -ε mo -Juukweyu, ε ḥḥa ni, 'ki 'b 'mu -mo, 'ki ḥbu 'yia 'b nyiblo -bu, -ε 'yi -Juukweyu 'pa- 'huḥu bu. ε ḥḥa ni -we, 'ki ḥbu mu 'li 'a -te. Kee, Nyisua too 'moḥo ni, -ε mo, 'ni 'hie 'liḥi 'lu -mo le, -ε mo, ε ko nyibli -bi, -u 'yi 'b yi 'sii -ni, 'ki 'b Nyisua ye', 'ki ḥbu hloo ḥnu -mo le. ²⁹ ε no- nuḥo, -te a da 'mu, 'ni 'yi 'u win 'b ḥtu, 'ni -di. 'A -ti, 'n yi 'a mu 'ni 'beti -ni, -ε mo, ε kla ni yo, -ε ko 'mo a -da 'li?» ³⁰ -ε -bi Konei ḥtuḥo ḥwon, ε wen: «ε ko 'ki -nyrowi ni ta, mu 'b ti ni -do -bu 'yri, -ε mo 'yru-hiile a ti 'yri, 'ki 'n deε la 'b Nyisua, 'ki 'ne- 'na 'kayu bu. Ti ni -do a 'mu 'yri, 'ki nyiblo 'hru 'b 'mu ye'. 'A wlawli, ε pu 'huḥu le, ε yi 'ni wln. Nyisua a lelenyo ḥni. ε wen: ³¹ Konei, Nyisua 'win -na didawin ni, ko, -te -ni, ḥni yi ḥhwenyibli -heε -ni, Nyisua wenḥε ki. ³² 'A -ti, lee 'li nyibli 'di -mu', -ε mo Sope 'kwli, bu da Simo, -ε ko kibuhlanyre mo Piel. Piel a 'mu, 'ki ε ni 'li nyiblo ḥdu a -te. 'A 'nyre mo Simo -we, 'ε nii mamukwe -kwan 'yri. 'Ki 'a 'kayu ni 'li 'yru wien. ³³ No- nuḥo, ti ni -do a ti 'yri, 'ni te mo 'li -mu nyibli -mo, 'ki bu da -mu. 'A -ti, ε nu -tee, -te -nu, ḥni -di. -Te ti ne -bu, -aan pepe, -a -we ti ki, ki mo Nyisua ye', -ε diḥe nu, -ti a pepe -mu', Kukonyo pu 'li -mu wlon, ḥmu -a moḥo -too -ni, -a 'mu 'win.»

Piel a yi-hewo, 'ki bu hla -Yusu a -ti, 'ki 'b nyibli -mu', -u 'yi -Juukwe 'pa- yi*

³⁴ Ke- Piel pi, 'ki 'b nyibli a 'mu yi, ε wen: «-Te ti ne -bu, 'n yruḥe le ni, -ε mo, Nyisua 'ni 'jraḥa li nyibli' le: ³⁵ 'A -ne dako ḥdu a nyiblo, 'bu ni 'b, 'bu yi 'b Nyisua ni ḥtui -ni, ko, de -mu', -ε 'sii 'b yi, 'ki 'b Nyisua ye', 'bu yiḥi ni ni,

no- Nyisua di ki wen. ³⁶ Nyisua ya 'a dako Yisraekwe ḥhaantitie yi, 'ε hleḥe, -ε mo, 'ki 'li -Yusu 'Klisu 'li, -ε mo -aan pepe a Kukonyo, 'ki ε naa 'li, -ε diḥe nu, Nyisua ko nyibli 'hwen-, 'b 'mu kiboweenle ko. ³⁷ A yi -tebli a pepe -mu', -ε mu 'lu -mo, 'ki 'li Galileblugba ko Sudeblugba 'kwli, kwe la 'li ti -mu' 'yie bu, -ε ko 'yri Saan Batisi hlee la 'b Nyisua a -ti, ε ko, -te ε pi la nyibli 'nie 'lu le. ³⁸ A yiḥe ni, -ε mo, Nasaleti a -Yusu, no- Nyisua -nyi 'a -Hihiu* ko 'a 'kl' 'hwen-, 'a yiḥe -we, -ε mo, -Yusu na 'du kle, nyibli a pepe -mu', -u ni 'li 'kuo -houn* a nyiblo gbagbu a 'kl' bu, -Yusu a 'mu, 'ε nuḥo, 'waa 'kwe 'ε -we, -koti Nyisua ni 'bḥ -mo. ³⁹ -A mu -bu, -u mo -Yusu a -monanyu, -a 'ye -tebli a pepe -mu', ε nuu 'li Jrusredto 'kwli ni, ε ko 'ki 'li -Juukwe a 'blugbi a pepe ki. 'Ki 'li Jrusredto 'kwli, 'ki 'b koo 'liḥi tugbe 'yie, -ε diḥe nu, ε 'mu 'ku a -ti. ⁴⁰ Kee, -te ε 'ku, -nyrowi ni ta a -nyrowo, 'ki Nyisua -ha 'liḥi 'kukonyibli 'nyi, 'ε -haḥa 'klo, 'ε nuḥo, -Yusu 'ε 'hru ne -a mu yi. ⁴¹ ε 'yi Yisraekwe a pepe 'pa-, ε 'yi ḥnu yi 'hru -ni, keε, -a mu ni -do -bu, Nyisua -ha la 'li, kwe la 'li bu, 'ki -ba -he nyibli -mu', -u di -tebli a pepe -mu', -ε mu 'lu -mo 'ye, -a mu ni -do a 'mu, -a mu ε 'hru yi. -Te Nyisua -ha 'liḥi 'kukonyibli 'nyi, ε -haḥa 'klo, ε ko -a mu 'hwen-, -a dii 'b de -te ni -do. ⁴² ε lee ne -a mu ni, 'ki -ba pu dako ḥhaantitie, -ε ne 'a -ti -mo le, ε ko, ε lee ne -a mu ni -we, 'ki -ba lee nyibli, -ε mo, ε no- Nyisua wa 'nyre, 'ki bu di 'klonnyibli ko 'kukonyibli -bati le puu mo. ⁴³ Nyisua a winwlon-hanyu* a pepe, 'b hla -Yusu a -ti ni. U hle laḥa ni, -ε mo, 'a -ne nyiblo 'bu ni 'b, 'bu kuo -Yusu a 'mu ḥwlu yi, 'ki Nyisua di 'li -Yusu 'li -naa -ni, ε 'mu nyiblo a 'mu a nunu-tebli 'kukui 'wowlu -ni.»

Nyibli -mv', -v yi -Juukve 'pa-, Nyisva yi -nyi □nv 'a -Hihiu* -we*

⁴⁴ Piel̄t n̄i 'l̄i win a p̄p̄v̄v̄ kwli, nyibli -mv', -v p̄v̄□v̄ n̄va yi bu, Nyisva a -Hihiu 'e □ti v □nv ki. ⁴⁵ -Yusu a nyibli -mv', -v k̄o Piel̄t 'h̄ven-, -v -di, -v m̄o -Juukve, e kee 'waa □w̄l̄i le d̄iaki, 'k̄i nyibli -mv', -v 'yi -Juukve 'pa-, Nyisva bu di □nv 'a -Hihiu -nyi, ⁴⁶ -e nu□o, v yi 'n̄i 'w̄n, -te v p̄i win -mv', v 'yi -yi, 'v 'b̄ue Nyisva a -t̄i 'yi. ⁴⁷ Ke- Piel̄t p̄i de, e wen: «Nyibli -bu, Nyisva -nyi □nv 'a -Hihiu n̄i, □w̄i yi -te n̄i -do, e nu -a m̄v 'a -Hihiu a -nyinyie. 'A -t̄i, e 'yi yi -blee -n̄i, 'k̄i nyiblo bu p̄v le, -e m̄o, v 'n̄i 'p̄v̄v̄ 'l̄i □nv 'nie 'lu.» ⁴⁸ -E -b̄i e wen de: «-Ba p̄v □nv 'nie 'lu, 'k̄i 'l̄i -Yusu 'K̄l̄ts̄v a 'nyre 'kwli,» 'v p̄v □nv 'nie 'lu. -Te e -h̄i, -e -b̄i v wen: «Piel̄t, -a -h̄ve□e n̄i, -bu -h̄ii m̄o -a m̄v -nyr̄w̄i ḡh̄i 'h̄v̄i, 't̄i -m̄v mu.»

11

-Te Piel̄t nyre 'l̄i Jrusred̄to 'kwli, 'e na -m̄o le, 'k̄i 'v -Yusu a -m̄onanyv yi, -te Nyisva -nu, 'e -nyi 'a -Hihiu nyibli -mv', -v yi -Juukve* 'pa-*

¹ -Yusu a -m̄onanyv, k̄o -Yusu a nyibli -b̄i 'h̄ven-, -v n̄i 'l̄i Sudeblugba 'kwli, v 'w̄n n̄i, -e m̄o, nyibli -mv', -v 'yi -Juukve 'pa-, v 'ble Nyisva a win k̄va -we. ² -Te Piel̄t □h̄ian -m̄o, e di Jrusred̄to 'kwli, 'k̄i 'l̄i Sudeblugba 'kwli, -e -b̄i -Yusu a nyibli -mv', -v m̄o -Juukve, v -t̄va 'a 'nyre a didie n̄i, ³ v wen: «Nyibli -mv', -v 'yi -Juukve 'pa-, -v 'yi yi 'be, nu- k̄o -te -pa 'l̄i, v k̄o -m̄v 'h̄ven-, 'a di de. De- 'l̄i?» ⁴ Bu p̄v 'k̄i le, -e -b̄i Piel̄t -t̄va -tebl̄i a p̄epe -mv', -e mu 'lu -m̄o a -t̄i a -m̄olenuna, ⁵ e wen: «'K̄i 'n̄i n̄i la 'l̄i Sope, 'n̄i de la Nyisva. 'N̄i n̄i 'l̄i Nyisva a d̄t̄da 'kwli, 'n̄i 'ye de, 'k̄i 'l̄i le'yiye 'kwli, 'e 'h̄ru 'v 'm̄v ye', de a 'm̄v 'e □t̄t̄i 'v 'm̄v ye', 'e 'w̄i- danv ḡbaḡbv yi, -e k̄o 'nȳi n̄i -hen, v m̄va bu. N̄o- h̄on

'l̄i yak̄o 'kwli, 'e di 'v 'm̄v ye'. ⁶ -Te 'n̄i mu 'l̄i□i 'kwli le ta m̄o, 'n̄i 'ye 'l̄i mam̄v̄i a ḡblegble, 'wan bu a mam̄v̄i, le-jri-tebl̄i, k̄o nub̄l̄i -we, ⁷ 'n̄i 'w̄n win. Ke- e p̄i 'm̄v yi: Piel̄t, 'du ye', 'la mam̄v̄i -bu, □m̄v □nv di. ⁸ Kee, -e -b̄i 'wen: 'Ūv̄n-, K̄v̄k̄onyo o, mam̄v̄i -bu, -a m̄v -Juukve, e □h̄a n̄i, 'k̄i -ba di □nv. 'A de 'yi -h̄van 'v 'na me k̄i n̄i bi. ⁹ -E -b̄i 'n̄i 'w̄n win a 'm̄v n̄i de, 'e -h̄on 'l̄i yak̄o 'kwli, e wen: De -mv', Nyisva p̄v le, -e 's̄ii 'v yi, 'k̄i -tonyiblo bu di, □n̄i 'p̄v̄v̄ 'l̄i le, -e m̄o, e □h̄a n̄i, 'k̄i -tonyiblo bu di□e. ¹⁰ De a 'm̄v, e nu 'a 'w̄i n̄i ta, 't̄i -tebl̄i a p̄epe a 'm̄v, 'e □h̄ian -m̄o, 'e mu 'l̄i yak̄o 'kwli. ¹¹ Ti n̄i -do a ti 'yri, 'kayv -bu, -e k̄o bu 'n̄i n̄i la 'l̄i, -e -b̄i nyibli n̄i ta nyre 'l̄i n̄i. Nyibli a 'm̄v, 'k̄i v -h̄on 'l̄i Sesal̄i, 'v lee 'ne- =nv 'm̄v -m̄o. ¹² -E -b̄i Nyisva a -Hihiu lee 'm̄v n̄i, e wen: □N̄i 'm̄uo 'l̄i ke' le, v k̄o -m̄v 'h̄ven- ba mu. -Yusu a nyibli n̄i □h̄lon-do -bu, -v n̄i 'ne- -a m̄v 'nȳi, nu- ḡba la 'm̄v 'h̄ru w̄lon, 'k̄i 'l̄i Sesal̄i. -Te -a nyre la 'l̄i, -e -b̄i 'k̄i -a pa 'l̄i nyibeyv -mv', v dee K̄on̄ei a -te, ¹³ K̄on̄ei a 'm̄v, 'e lee ne -a m̄v, -e m̄o, e 'ye Nyisva a l̄elenyo, 'k̄i 'l̄i 'a 'kayv bu. 'K̄i Nyisva a l̄elenyo a 'm̄v, e nyra 'v□v ye' bu, 'e yi□i -lee -n̄i, -e m̄o: Lee 'l̄i nyibli Sop̄ed̄to 'kwli, bu mu Sim̄o da, -e k̄o k̄ib̄v̄h̄lan̄ȳre m̄o Piel̄t. ¹⁴ -T̄i -mv', e di -mv -lee -n̄i, n̄o- di□e nu, Nyisva 'm̄v -m̄v wa, -k̄o -na 'kayubuk̄ve 'h̄ven-. ¹⁵ Bu p̄v 'k̄i le, -e -b̄i 'n̄i -t̄va la Nyisva a -t̄i a -m̄olenuna, 'k̄i 'v K̄on̄ei k̄o 'a 'kayubuk̄ve 'h̄ven- yi, Nyisva a -Hihiu 'e bi 'v □nv ke', □w̄i yi, -te n̄i -do e nu la 'v -aan ke'bibie, yi-he-nyre a ti 'yri. ¹⁶ Ti n̄i -do a ti 'yri, -t̄i -mv', K̄v̄k̄onyo -Yusu h̄la la, e bi la 'l̄i 'm̄v 'kwli. Ke- e p̄v la: Saan -m̄o -b̄i, e p̄v la 'a m̄v 'nie 'lu le, kee, Nyisva -m̄o -b̄i, 'a -Hihiu, n̄o- e di 'a m̄v -nyi. ¹⁷ 'E m̄o □han-t̄i, K̄on̄ei k̄o 'a 'kayubuk̄ve 'h̄ven-, -v 'yi -Juukve 'pa-, -te v k̄uo

la Kùkònyo -Yusu 'Klùs òwlb yí, -é -bí Nyísva -nyi ònv 'a -Híhiu ní -do -mù', é -nyí la -a mù ní, -tè -a kuo la òa òwlb yí. 'N 'yí la 'l'òí 'l' -wé, òbv -wón la Nyísva yí, 'kí bv -nyí la ònv 'a -Híhiu.»

18 -Té -Yusu a -mónanyò 'wín la 'kí Píèl a win a 'mù, -é -bí v 'kee la 'a -tí a yéèè ní, 'v -tva Nyísva a 'nyrélepòvòv, v wén: «'É mò òhan-tí, nyíbli -bv, -v 'yí -Juukúè 'pa-, Nyísva -nyi ònv 'kl' -wé, 'kí bv -hie 'v 'waa -tebl' 'kukuí bv, bv -nyí 'waa díònv Nyísva, -é dí'è nu, Nyísva a 'a 'mù, é 'mù ònv 'klò yrayrò -nyí.»

'Cvè -mù', -é ní 'l' Atíòsídíò 'kwíli

19 Tí -mù' -kò 'yí v 'laa la 'v Etíèní, 'kí v -tva la -Yusu a nyíbli a òhívén a òtutuo. É nò- nuòò, -Yusu a nyíbli 'v 'hèèñ 'blògbí k'í bv. -V -bí ní 'l' ònv 'nyí, 'v mù -mumu, 'v nyre 'l' Fénisíblògba, kò Sípèrblògba, kò Atíòsídíò 'kwíli. Kéè, -Juukúè* ní -do, v nù- v yí Nyísva a -tí -lee -ní. 20 Kéè, é kò -Yusu a nyíbli -bí, 'v kò 'l' Sípèrblògba, kò Sílénídíò 'kwíli. Nù- mù 'l' Atíòsì, 'v mù 'l' nyíbli -mù', -v 'yí -Juukúè 'pa- 'hùí, 'v mù ònv òhaantííè pù mò, -é né Kùkònyò -Yusu a -tí -mò lé, 21 Kùkònyò 'é yí ònv -hèè -ní díakí, 'é tòò ònv 'a 'kl' a kúnúú, 'é nuòò, nyíbli -hùòhùí 'v kuo òné òwlb yí, kò, 'v -nyí'è 'waa 'klò a pépé.

22 -Tí a 'mù, Jrusé a 'cvè a nyíbli 'wín ní. Nò- nuòò, 'v -ha 'l' Banabastí, 'v lee 'l'òí Atíòsì. 23 -Té é nyre 'l'í, -é -bí é 'yè'è ní, -é mò, Nyísva nu -Yusu a nyíbli òhaandé -mò díakí, 'a -tí, é -tva dódv a núnuo, é kò, 'é -nyí 'waa pépé 'klí, 'kí bv 'cíbì 'v Kùkònyò a òwlb a yíkuolè, 'kí 'l' 'waa òwlt a pépé k'í. 24 É mò òhan-tí, Banabastí a 'mù, é mò òhaannyíblo ònò, é kò, Nyísva a -Híhiu* kòò òné wín k'í pépé, 'é kuo Kùkònyò òwlb yí

díakí, nyíbli -hùòhùí 'v -nyí 'waa òwlb Kùkònyò.

25 Tí a 'mù 'yí, -é -bí Banabastí mù 'l' Tasídíò 'kwíli, 'é bla Pòlv. 26 -Té é yéè 'l'òí bv, -é -bí é gba 'l'òí Atíòsídíò 'kwíli. 'Kí 'l' 'díò a 'mù 'kwíli, v -híí 'l' 'yrv 'mumu, 'kí 'l' -Yusu a nyíbli 'nyí, 'v tòò nyíbli -hùòhùí, -tè v dí -Yusu a òwlb a yíkuolè nu. 'Kí 'l' Atíòsì a 'mù, -Yusu a -nagbòpù*, 'kí v -tva 'l' ònv -Yusu a nyíbli a daalé. É mò la 'a yí-hèdè ònò, 'kí bv daa la ònv 'nyrédv a 'mù.

27 Tí a 'mù 'yí, Nyísva a wínlwón-hanyù* òdv, nù- -hón 'l' Jrusé, 'v mù 'l' Atíòsì. 28 -É -bí a 'nyre mò Agabustí. Agabustí a 'mù, nò- 'du yé', Nyísva a -Híhiu 'é nuòò, 'é hla'òa, -é mò, tí òdv 'yí 'l' -hie, 'kanv gbagbv 'mù òtí, 'kí 'né- -tútú a pépé k'í. 'É mò òhan-tí, 'kanv a 'mù 'é òtí, tí -mù' -kò 'yí Klòdí mò la Romakúè a 'kún gbagbv. 29 'Kanv a 'mù, 'a -tí, -Yusu a -nagbòpù -mù', -v ní 'l' Atíòsì, v -yra'òa ní, 'kí bv -hèè -Yusu a nyíbli -mù', -v ní 'l' Sudeblògba 'kwíli. É nò- kò -tí 'a -né nyíblo 'bv ní 'v, 'a -né dé, é -wé 'l'í bv ya, 'é yé'è, 30 'v 'kukúè -nyínyí-tebl' a 'mù lé, 'v -nyí'è Banabastí kò Sòlv 'húèñ, 'kí bv gba'òa Sudeblògba a 'cvè a yé'nanyò yí.

12

-Té v 'la la Saktí, kò, -tè v pù la Píèl' òj'í'

1 Tí ní -do a 'mù 'yí, -é -bí 'kún Helòdí -tva -Yusu a nyíbli -bí òhívén a òtutuo, 'kí 'l' Jrusé, 2 'é lee né 'a 'sèyò, 'kí bv nú -tváné, bv 'la Saktí, -é mò Saan a 'díayí. 3 -Té é 'yè'è, -é mò, dé a 'mù, é -nú, é kwíèè -Juukúè* a nyíbli gbagb'í k'í, -é -bí é lee né 'a 'sèyò ní dé, 'kí bv klò Píèl, v 'mù'v òj'í' pù. Tí a 'mù, é mò la -Juukúè a lé'mímle, -é mò Paktí a tí ònò la. 4 Píèl'í bv ní 'kí

'li ɔɔt', -ɛ -bi 'kɔn Helɔdɔ lee nɛ 'a 'seyo ni -pu ɔtu 'v ɔhlon-do, bu nu dui ni -hen, bu -hie ɔgbɛ, bu ɔtu Pielɔ 'yie, -ɛ diɔe nu, Pakɔ 'bu -hi, ɛ 'muɔv-bati lɛ -pɔv -ni, 'kɔ 'v nyibli a pɛpɛ yi, nyibli a 'mu, v 'muɔv hla, -ɛ mɔ, ɛ kɔ bu 'ku. ⁵ 'Kɔ Pielɔ ni 'li ɔɔtikayu bu, 'v ɔtuiɔe 'yie. Ti ni -do a 'mu 'yri, -Yusu a nyibli -mɔ -bi, v nyɛɛ Nyɔsɔa lɛ, 'kɔ bu -hɛɛ Pielɔ.

-Tɛ Nyɔsɔa a lɛlenyɔ -ha la Pielɔ ɔɔt'

⁶ -Nyɔwɔ -mu', -ɛ kɔ 'kwli 'kɔn Helɔdɔ di la Pielɔ -bati lɛ -pɔv -ni, 'kɔ 'v nyibli yi, 'ti -nyɔwɔ a 'mu, ɛ 'mu 'v nyre, 'a 'tɔ, 'kɔ 'li ɔɔtikayu bu, Pielɔ ni 'li 'seyo ni 'hɛn -gbati, 'v nu 'cɔn, 'v muɔa nɛ 'a dabɔ 'seyotayo ni 'hɛn a 'mu, 'waa dabɔ yi bu, 'ɛ pɛ 'li ɔnu 'nyɔ bu, 'ɛ yi nme, 'kɔ 'li ɔɔtikayu a 'mu a paalɛ, 'seyo -bi ni 'v, 'v ɔtui ɔɔtikayu 'yie. ⁷ Ti ni -do a ti 'yri, Nyɔsɔa a lɛlenyɔ 'hru 'li ɔɔtikayu a 'mu bu, -nyre 'ɛ 'bɛɛ 'li, Nyɔsɔa a lɛlenyɔ a 'mu, 'ɛ -hren Pielɔ a ɔmuɔye lɛ, 'ɛ -haɔa nmena', ɛ wen: «'Kika -ni, -bu 'ɔu ye'» Ti ni -do a ti 'yri, -ɛ -bi 'cɔn ble 'liɔt dabɔ lɛ. ⁸ -ɛ -bi ɛ wen 'ni de: «Pv -tebli 'hɔt lɛ, ɛ kɔ, -bu pv 'suin,» Pielɔ 'ɛ pv -tebli 'hɔt lɛ. -ɛ -bi Nyɔsɔa a lɛlenyɔ wen: «Pv -na kvɛtɔ kɔ, -bu kvɛ 'mu ɔwien,» ⁹ Pielɔ 'ɛ kvɛɔe ɔwien, 'v 'hri 'li ɔɔtikayu bu. Kɛɛ, ɛ 'yɔtɔ ɔhan-ti -pv, dɛ a 'mu, Nyɔsɔa a lɛlenyɔ -nu, bu di seyɔ a -ti' pa. 'A ɔwlv -mɔ -bi, ɛ wen, ɛ yi 'yee 'li lɛ. ¹⁰ Yɔ-hɛseyo -mu', -v =tui -yaa 'yie, v -hi ɔnu lɛ, 'v -hi 'hɛn a 'seyo lɛ -wɛ, 'ti -v nyre 'v -yaa a 'mu, 'a 'maju 'yri, -ɛ mɔ 'plimaju, -ɛ kɔ 'yri v nɛɛ 'v, 'v yi 'li 'dɔtɔ 'kwli bi. -Tɛ v nyre 'v, -ɛ -bi 'maju a 'mu, ɛ ni -do ɛ -hɔn 'v -wlv, 'v 'hri, 'v bi 'li 'hru wlvn, 'v mi. Ti ni -do a ti 'yri, -ɛ -bi Nyɔsɔa a lɛlenyɔ -hɔn 'v Pielɔ 'hɔt ni. ¹¹ -ɛ -bi ɔwlv dii Pielɔ

-mɔ, ɛ wen: «ɛ 'yɔ 'liɛ'yie 'pa, 'ni 'yeɔe 'li lɛ. Dɛ -bu, 'n yi 'ye, ɛ mɔ ɔhan-ti ɔnɔ. Kɔkɔnyɔ Nyɔsɔa tɛ 'a lɛlenyɔ bu, ɛ ɔgbɛ 'mu, 'ɛ -ha 'li 'mu 'kɔn Helɔdɔ a 'kɔtɔ bu, ɛ kɔ -Juukvɛ* a 'cre a pɛpɛ -mu', v -hɛɛ bu nu wen 'mu 'yɔ ɔhlon lɛ.» ¹² -Tɛ Pielɔ -hie 'lu lɛ, -ɛ -bi 'kɔ ɛ mu 'li Mari a -tɛ, -ɛ mɔ Saan a 'dii, Saan -mu', -ɛ kɔ kɔbɔhlanyre -mɔ Maki. 'Kɔ 'li 'kayu a 'mu bu, 'kɔ nyibli -hɔhɔt 'kukue 'li lɛ, 'kɔ 'v Nyɔsɔa a dida a -ta'. ¹³ -Tɛ Pielɔ nyre 'v -yaa a 'mu, 'a 'maju 'yri, -ɛ -bi ɛ -tɔa 'maju a bibilɛ, -kvannunvɔba ɔdɔ, 'ɛ mu 'v 'maju 'yri. Nvɔba a 'mu, 'a 'nyre mɔ Rodɔ. Nɔ -'beti -ni, -ɛ mɔ: «Nyɔ -ni 'v 'li?» ¹⁴ -ɛ -bi ɛ yru Pielɔ a win ni. Dɔdɔ a -ti, ɛ 'yɔ 'v 'maju 'v -ha, 'ɛ gba 'li cigbɛ 'kayu bu, ɛ wen: «Pielɔ di ni. 'Kɔ ɛ ni 'v 'maju 'yri,» ¹⁵ nyibli 'v lee ɔnɛ, v wen: «ɔBɔ -na 'lu -hɔn 'v 'hru wlvn, ɔni hɛ -ti a 'mu?» -ɛ -bi kɛ -ɛ pi de: «ɔHan-ti 'n pv 'li, Pielɔ ɔnɔ.» -ɛ -bi v wen: «'Uvɔn-, Pielɔ a -hihiu, nɔ -ye, -kɔtɔ v 'laɔa ni a 'gbɛ.» ¹⁶ Ti ni -do a 'mu 'yri, Pielɔ -mɔ -bi, ɛ 'tɛ yi 'maju -bibɔ -ni. -Tɛ v -ha 'v 'maju 'v, 'v 'yeɔe, -ɛ mɔ, Pielɔ ɔnɔ. -ɛ -bi 'waa ɔwlv kɛɛ lɛ, ¹⁷ Pielɔ 'ɛ nu 'a dabɔ, 'ɛ lee ɔnu, -ɛ mɔ, bu ma wien, 'ɛ -tɔa -mɔlenuna, -tɛ Kɔkɔnyɔ nu 'li 'a ɔɔtikayu a bu-hɔtɔ. -ɛ -bi ɛ wen 'ni: «Ba mu, ba lee Saki kɔ 'diayɔv -bi 'hɛn.» -Tɛ ɛ -yre, -ɛ -bi ɛ 'hri ni, 'ɛ -hɔn 'li Jrusɛ 'kwli, 'ɛ mu 'li -tɛtɛ -bi.

¹⁸ -Tɛ -nyre -nyɛ, -ɛ -bi ɔgbugblɔle bi 'li 'seyo 'nyɔ, 'v yi 'waa dɔnɔ lɛ 'beti -ni: «-Bɔ' Pielɔ mu yi 'li?» ¹⁹ 'kɔn Helɔdɔ 'ɛ lee 'seyo -bi, 'kɔ bu ɔmɔɔɔ lɛ, 'v ɔmɔɔɔ lɛ -mɔmɔɔ, 'v 'yɔtɔ 'ye, Helɔdɔ 'ɛ da 'seyo -mu', -v =tui 'v Pielɔ 'yie, 'kɔ 'li ɔɔtikayu bu, 'ɛ pvɔ ɔnu -bati lɛ, ɛ wen: «A kɔ ba 'ku,» 'ɛ mɔ ɔhan-ti, 'v 'la ɔnu. -Tɛ ɛ -hi, -ɛ -bi 'kɔn Helɔdɔ a 'mumu, ɛ -hɔn 'li Sudebɔvɔba 'kwli, 'ɛ mu 'li Sesali. 'Kɔ 'li 'dɔtɔ a 'mu 'kwli, ɛ -hii 'li ti -hɔhɔt.

-Te 'kūn Helōdi nu la 'kukvu

²⁰ Nyibli -mu', -u ni 'li Tilditō kō Sidōditō 'kwli, 'kūn Helōdi a 'mu, ε pu □nu yru le dtakti. 'A -ti, ε -hve bu gba 'li □nu tu -mō. Ε nō- nu□o, 'dū ni 'hven a 'mu, 'a nyibli 'u bibi 'yi le, 'u mu□o 'ye mō, 'ki 'li Sesalt, -ε di□e nu, ε kō □nu 'hven-, u 'mu ki bu -wēen -ni, -kōti 'ki dii-tēblh -hūohūi -hven 'li Helōdi a 'blugba 'kwli le. Ε kō 'seyotayu gbagbu □dū. 'A 'nyre mō Blatusi. Nō- =tui 'kūn Helōdi a 'kayu 'yie. Nyibeyu a 'mu, nō- u mu 'li -mō, 'u nyaa □ne le, 'ki bu -hēe □nu, -ε di□e nu, u kō 'kūn 'hven-, u 'mu kibūwēenle kō. -Te u hla□a, -ε -bi ε wen ni, 'u mu 'li 'kūn Helōdi -mō, u wen: «-A -hve□e ni, -kō -a mu 'hven-, -ba wēen ki bu.» ²¹ -Te u 'ye□e, -ε -bi ε wa -nyrowō 'nyre, -ε kō 'kwli ε di 'li □nu -mō -hlee -ni. -Te -nyrowō a 'mu, ε nyre 'ki 'u, -ε -bi ε pu 'a 'kūn wlawlu ni, 'ε ni bu, 'ki 'li 'a 'kūngbata 'kwli, 'ε -tua hihle. ²² -ε -bi nyibli wen: «Nyisva, -ε yi hle, ε 'yi -tonyiblo 'pa-» ²³ Ti ni -do a ti 'yri, Nyisva a lelenyō nu□o ni, 'kue 'ε kō□o, -ε nu□o, ε 'yi nyibli -lee -ni, -ε mō, bu 'kee ne 'a -ti a 'yi'buale, Nyisva, nō- kō -ti bu 'bua 'yi. Henni di□e -didi, 'ε 'kō.

²⁴ Ti a 'mu 'yri, Nyisva a -ti 'hēen la bu, 'ki 'li 'blugba a pepe 'kwli, 'ε nu□o, nyibli -hūohūi, 'u kuo -Yusu □wlu yi.

²⁵ -Te Banabasi kō Solu 'hven-, u -yra -kuan 'lu, 'ki 'li Jrusreditō 'kwli, -ε -bi u □htan -mō, 'u mu 'li Atiōsi. -Te u yi ni mi, u gba nyibeyu □dū. 'A 'nyre mō Saan, 'a kibūhlanyre mō Maki.

Polu a yi-hedagba, 13-14

13

Nyisva wen 'ni, Solu (-ε mō Polu) kō Banabasi 'hven-, bu gba -Yusu a -ti, 'ki 'li dakō a gblegble -mō

¹ 'Ki 'li -Yusu a nyibli -mu', -u ni 'li Atiōsi 'nyri, ε kō nyibli -bi, 'u pi nyibli -Yusu a □haantitie, -u -bi 'u tue 'waa 'bio -Yusu a nyibli. Nyibli a 'mu, u nu- mō Banabasi, kō Simeo, -ε kō kibūhlanyre -mō Nyiyrowō, kō Lusiusi, -ε kō 'li Sileni, ε kō Manae, -ε kō 'kūn Helōdi 'hven-, u naa 'li 'kayu ni -do bu, ε kō Solu 'hven-. ² -Nyrowō □dū 'kwli, bu yi 'cve ni pue, bu yi ni □ci*, 'ki 'u Nyisva a dūda a -ta', 'ki Nyisva a -Hihiu* hlee 'li □nu -mō, ε wen: «Ba pu Banabasi kō Solu 'hven- 'kūbia ki, -ε di□e nu, -kuan -bu, -kōti 'ni pu le ba pu □nu 'kūbia ki, u 'mu□u nu.» ³ -Te u 'win windu a 'mu, -ε -bi u □tui 'u 'kli, 'u yi □ci, 'u de Nyisva, 'u pu Banabasi kō Solu dabui 'lu ble, 'ti- 'u te □nu bu, 'ki bu mu Nyisva a -kuan nu.

-Te Banabasi kō Solu 'hven-, u nyre 'li Sipreblugba 'kwli

⁴⁻⁵ Ke- Nyisva a -Hihiu* nu Banabasi kō Solu 'hven- a leele, 'ki bu bi 'hru wlōn. Saan Maki, -ε yi □nu -hēe -ni, ε kō □nu 'hven-, u nu- mu. U mu 'li Selesiditō 'kwli. 'Ki u -ha 'u mi, 'u mu 'li 'blugba -mu', u deε Sipre, 'nie □glaa 'li le 'kwli. -Te u nyre 'li Salaminiditō 'kwli, -ε -bi u mu 'li Nyisva a 'kayu bu, -te -mu', -Juukue* yi 'u le 'kukue -ni, 'u hla Nyisva a -ti.

⁶ -Te ε -hi, -ε -bi u 'be 'blugba a pepe a 'mu 'kwli □tiō, 'u nyre 'li Pafōsi. 'Ki u yee 'li -pinanyō bu. 'A 'nyre mō Baljesu, Glekikue 'u deε □ne Elimasi. -Juukueyu □nu. Ε deε ne 'a dionu winwlōn-hanyō*. ⁷ Ε nō- mō 'blugba a 'mu a -gulūnūma a nūnatumu. -Gulūnūma a 'mu, 'a 'nyre mō Segusi Polusi. Ε mō nyibeyu □nu, 'ε kō 'sesi. Ε nō- da Banabasi kō Solu 'hven-, ε 'mu Nyisva a -ti 'win a -ti. ⁸ Kee, -pinanyō Elimasi -ni wen, ε -tua 'waa yi-wūnwōn, 'ε pi 'li 'kli le, -ε di□e nu, -gulūnūma a 'mu, ε 'ni □ha -Yusu □wlu yi -kuo -ni.

9 -Te Solu, u dee Polu, e 'ye de a 'mu, Nytsua a -Hihiu koo [ne win ki pepe, 'e -twa -pinanyo a 'mu a 'yie-hruule, 10 -e -bi e wen: «Suu, -yrukukonyo, 'crekonyo, [wi 'kuo -hwin* a nyiblo gbagbu a 'yu yi. -Mo -mu', -e yraa -ti a -tee, -mo -he Nytsua a win kle le. Ti a 'di -bi -ko 'yri -di 'kee -ni 'li? 11 'Ye ke, Nytsua di puu -mu yru le. -Na 'yii di 'ni 'do. [Yi 'li [ti 'li -we, -bu yru le, e 'mu ti gba.» Ti ni -do a ti 'yri, -e -bi 'a 'yii 'do ni, 'e 'kee leyuyruo, 'e ni 'li halo 'nyi, 'e [hien -mo le, 'e dudue le, 'e [muve nyibli le, -u di 'a dabu kwa 'ble, -u di [e -naa -ni. 12 De a 'mu, -e mu 'lu -mo, -te -gubunuma 'ye [e, -e -bi Nytsua a win, ko 'a 'kl 'huen-, u -hren 'a [wlu le, 'e kuo -Yusu [wlu yi.

-Te Polu ko Banabasi 'huen-, u mu la 'li Atiosi, -e ni 'li Pisidiblogba 'kwli

13 -Te e -hi, -e -bi Polu ko 'a 'bio 'huen-, u -ha 'li 'mu Pafosi, 'u mu 'li Pesiduo 'kwli, -e ni 'li Pafiliblogba 'kwli. -Te u nyre 'li, -e -bi Saan Makl -ni wen, e hie 'li [nu bu, 'e -me kle, 'e mu 'li Jrusre. 14 Polu ko Banabasi -mo -bi, u 'tie gbe 'waa 'dagba 'lu -mo, 'u nyre 'li Atiosi, -e ni 'li Pisidiblogba 'kwli. -Te -Juukue* a -wuwle-nyrowo* nyre 'u, -e -bi u mu 'li Nytsua a 'kayu bu, 'u ni bu. 15 Nyiblo [du, no -hre Moise a 'crun a 'kuto -bi, e ko Nytsua a winwlon-hanyu* a 'crun a 'keti -bi -we. -Te e -we 'a -hiehre -mo, -e -bi Nytsua a 'kayu a ye'nanyu te 'u [nu nyiblo 'hu, u wen: «'Diaynu -na, 'ba ko [twin gbi, -bu pu nyibli 'kl yra le, a -we 'li ba pu win ni,» 16 Polu 'e 'du ye', 'e nu dabu, -e di [e nu, nyibli 'mu [u nua yi bu pu, e wen: «'A mu 'diaynu Yisraekue, ko 'a mu hraponyibli, -u ni 'li [nu 'nyi, -u de Nytsua -we, ba pu 'mu nua yi bu. 17 Nytsua -mu', -a mu Yisraekue, -a de, no -ha 'li -aan 'banu 'li, 'ti -ti -mu', -e ko 'yri -aan dako ni la 'li

dako -bi a 'bli, -e mo Esipublogba 'kwli, Nytsua a 'mu, no -nu [o, 'u -he dako gbagbu, 'ti -e -ha 'li [nu 'blogba a 'mu 'kwli, 'ki 'li 'klke 'kwli. 18 -Te u nu la 'yri a -wlu ni 'huen, 'ki 'li -tutukuto -mu', -e ko ki nyiblo [du 'yi 'li 'ti, e no -kikle [nu le, 19 'e -we dako ni [hlon'huen bu, 'ki 'li Kanaablogba 'kwli, 'ti-, 'e -ha 'li 'waa 'blogba a 'mu, 'e -nyi [e Yisraekue, u 'mu [u ko. 20 Kue 'li ti -mu', -e ko 'yri -aan 'banu mu la 'li Esipublogba 'kwli 'yie bu, -bu mu -mumu, -bu ye ti -mu', -e ko 'yri Nytsua -nyi [nu Kanaablogba a pepe, e -we 'li 'yri a (450) -hotrowu ni -hen ni le 'yri a -wlu ni 'huen [tu 'u -pu.

'Ki 'li ti a pepe a 'mu 'kwli, e -nyi [nu -batiponyu, 'u mo 'waa ye'nanyu, 'e gba [a -gbagba, 'e ye Nytsua a winwlon-hanyo Samueli a ti ki.

21 Samueli a 'mu, 'a ti 'yri, 'ki u -hua 'u bodio, Nytsua 'e -ha Sauli, 'ki bu mo 'waa bodio. Sauli a 'mu, e mo Kisi a 'yu [nu, 'e ko 'li Besame a [tuga 'kwli. E nu bodioe, 'ki 'li 'yri a -wlu ni 'huen 'kwli, 22 'ti -Nytsua 'e -ha [a bodioe a 'mu ki, 'e pu 'u Dafidi. Ke -Nytsua -pu, 'ki 'u Dafidi a 'mu, 'a -ta', e wen: Dafidi, -e mo Yisai a 'yu, no -mo 'na [wlu a nyiblo. 'A -ne de, 'n -hue bu nu, e di [e 'ni nu. 23 'Ki 'li Dafidi a 'yonu a 'yonu 'nyi, 'ki Nytsua -ha 'li Yisraekue a Wanyo, [wi yi, -te e nu la 'a hihla. Wanyo a 'mu, e no -mo -Yusu. 24 'Ti -e 'mu -kuan -wlu [tu mo mu, Saan, no -yi Yisraekue Nytsua a -ti -lee -ni, e wen: Ba hie 'u -tebli 'kukui, a ni bu, ba -nyi 'aan 'klo a pepe Nytsua, 'mu 'a mu 'nie 'lu le pu. 25 'Ti -Saan a 'mu, e 'mu 'a -kuan 'lu -yra mo mu, -e -bi ke -e pi nyibli yi, e wen: 'N 'yi nyiblo -bu 'pa-, 'aan [wlu pu le, 'n -mo, -e mo Wanyo -mu', Nytsua pu la le, e di la ya. Kee, ba 'ye ke, 'bu mo, 'ni -yra 'na -kuan 'lu, 'ti-

Wanyo a 'mu, e 'mu di. 'Mo -bu, a yi 'ye, 'n 'cimi ni diaki, 'ki [bu nu 'a -kvan 'cime gbe [du.]»

26 Ke- Pɔlv pi de: «Diayiv -na, 'a mu -juukwe, -v mo -aan 'bai gbagbu Abrahamu a 'yonu a 'yonu, e ko 'a mu -mu', -v 'yi -juukwe 'pa-, kee, -v de Nyisva -we, -aan pepe, -a mu ko Nyisva a titie -mu', -e hle[ε, -te Nyisva a 'mu, e ni -aan wowa. 27 E mo [han-ti, Jrusredio a nyibli, e ko 'waa ye'nanyu 'huen-, v 'yi[ti le -yru, nyiblo a 'di -bi -Yusu pa 'mu, e ko, Nyisva a winwlon-hanyo a win -mu', v yi -hre 'a -ne -wuwle-nyrowo, 'ki 'li Nyisva a 'kayo ble, v 'yi[ti le -yru. Kee, ti -mu' -ko 'yri v 'la la -Yusu, -e -bi -ti -mu', Nyisva a winwlon-hanyo hla la, ti -hi la a ti 'yri, e mu la 'lu -mo. 28 [Han-ti [nio, -Yusu 'yi [dedede -nu, -bu bleε 'kukubu yi, kee, v -hva[ia Pilati ni, 'ki bu 'la -Yusu. 29 -Te v nu la -tebl a pepe -mu', -koti Nyisvacrien hla la, -e ko -bu mu la 'lu -mo, -e -bi v -ha la 'v[ub tugbe 'yie ni, 'v pu la 'li[ti 'dabio 'kwli. 30 Kee, Nyisva -ha la 'li[ti 'kukonyibli 'nyi ni, 'e -ha[ia 'klo. 31 -Te -Yusu 'hri 'klo, -e -bi 'ki 'li -nyrowi -huohu 'kwli, e 'hri 'a nyibli -mu' yre, -v ko[co 'huen-, -v -hon la 'li Galilebugba 'kwli, -v mu la 'li Jrusre. Nyibli a 'mu, -tebl a pepe, -Yusu -nu, v 'ye[ε ni. U nu-yi ke 'a -ti Yisraekwe -lee -ni.

32-33 'N ko Banabas 'huen-, 'a mu -a ya [haantitie yi. [Haantitie a 'mu, e no -mo: Nyisva -ha 'li -Yusu 'kukonyibli 'nyi ni, 'e -ha[ia 'klo. De a 'mu, Nyisva pu la 'li[ti ni, 'ki 'v -aan 'bainu -mo, -e mo, e di la[ia 'ni nu, 'e mo -tee, 'e nu[io, 'ki 'v -a mu -mo, -a mu -bu, -v mo 'bainu a 'mu, 'waa 'yonu a 'yonu. Nyisva bu di 'li -Yusu 'kukonyibli 'nyi -ha, bu di[ε 'klo -ha, no -ko -ti v 'cri la -we, 'ki 'li Nyisva a -wlabecrien* a 'huen a -wladu 'kwli. Ke- e pi: Nyisva wen 'ni:

-Mo 'na 'Yu [nio.
Kwe ke mo -nyrowo -bu 'yie bu, 'mo -mo -na 'Bai.
34 Nyisva hla la[ia ni, -e mo, e di 'li[ti 'kukonyibli 'nyi 'ni -ha, e 'mu[ub 'klo -ha, -e di[ε nu, 'a -plahvi 'ni [ha [hon, 'v 'cri la[ia, 'ki 'li Nyisvacrien 'kwli, -e mo:
'Mo Nyisva, 'n pu 'li[ti ni,
'ki 'v Dafidi -mo,
-e mo, 'n di nu 'a mu [haan-tebl -mo.
E mo [han-ti, de a 'mu, 'n di[ε 'ni nu.
35 No -ko -ti 'v 'cri la[ia de, 'ki 'li Nyisva a -wlabecrien 'kwli, -e mo: Nyisva o, [yi 'li[ti 'li -we -bu -hon 'v[ub -mo,
'ki -na nyiblo bu [hooon 'li 'dabio 'kwli.
36 E 'yi Dafidi a 'mu a -ti 'pa-, e 'ni -hla[ia li[ti, -e nu[io, -te Dafidi a 'mu, e -yra la -kvan -mu' 'lu, Nyisva pu le, bu nu la, -e -bi e 'ku la ni, 'v -ha la 'v[ub, 'v pu la 'v[ub 'a 'bainu 'hvi bu, 'a -plahvi 'e [hooon la 'li 'dabio 'kwli. 37 Kee, nyiblo -mu', -e mo -Yusu, Nyisva -ha 'li 'kukonyibli 'nyi ni, e -ha 'klo, -Yusu a 'mu, 'a -plahvi 'yi 'li 'dabio 'kwli [hooon -ni. 38 'A -ti, 'diayiv -na, ba ko 'a yiyie, -e mo, -Yusu a 'mu, e no -Nyisva naa 'li, -tebl 'kukui -mu', -a -nu, 'e yi[ti 'wuwla -ni. 39 'A -ne nyiblo 'bu ni 'v, 'bu kuo -Yusu [wlv yi, Nyisva ko bu [gble[ε, 'ki 'v 'a -tebl 'kukui, e -nu a -ta'. Tete -mu', Nyisva -nyi la Moise, e 'yi la 'li nyiblo [du a [gbugbe -we. 40 'A -ti, ba [tu 'aan dionu 'yie, -e di[ε nu, -ti -mu', Nyisva a winwlon-hanyo hla la, e 'ni [ha 'a mu nu. -Ti a 'mu, e no -bu:
41 'A mu -mu', -v yraa -ti a -tee, bu maa ne 'a mu wlon le, e ko, ba -we bu,
-e nu[io, 'aan ti 'yri, 'n di nu -tebl, -tebl a 'mu, a 'ni -pu[ub wen[ε [han-ti ni,
'ye [bu nyiblo [du na wen[ε -mo le,

'ki 'u 'a mu ye'»

42 -Te Pɔlv -yre, u yi 'li Nyɪsva a 'kayu bu ni -hven, -e -bi nyibli lee Pɔlv kɔ Banabasi 'hven- ni, 'ki bu di 'li de, -wuwle-nyrɔwɔ -bi -mu', -e di 'li di, -ti -mu', u -hla, u 'muɔv -mɔ le na de. 43 -Te -gbolugbo -we 'li, -e -bi -Juukve -hɔhɔv, e kɔ nyibli -mu', -u -he -Juukve, u kve Pɔlv kɔ Banabasi 'hven- =wien, u 'mu toto pɔ. U ni 'hven a 'mu, u pi ɔnv ɔtɔ', 'ki ɔhaande -mu', Nyɪsva nu ɔnv -mɔ, 'ki 'li dadɔke 'kwli, u 'ni 'hiaa 'liɔ ki.

Nyɪsva lee la Pɔlv ni -we, 'ki bu gba la 'li 'a -ti dako -mu', -u 'yi -Juukve 'pa- mɔ*

44 -Te -wuwle-nyrɔwɔ* -ni wen, e nyre 'ki 'u, -e -bi 'dɔ a nyibli a pɛpe -we ti ki, u 'mu Nyɪsva a win 'win. 45 -Te -Juukve a nyibli gbagbi 'yeɔe, -e mɔ, nyibli -hɔhɔv, nu- pi Pɔlv nva yi bu, -e -bi u ɔtui ca, 'u -wen Pɔlv yi, 'u -heɔe 'yri le. 46 Kee, Pɔlv kɔ Banabasi 'hven-, u 'ni -pieɔe hvannu, ke- u pi ɔnv yi: «E nɔɔ 'u le, 'ki 'a mu -Juukve, ba mɔ yi-henyibli, -bu 'win Nyɪsva a win. Kee, -te a pɔ le, a 'ni -hvaɔa liɔ, 'ki ba kɔ 'klo yrayrv -mu', -e 'ye ni -we 'li, 'a -ti, nyibli -mu', -u 'yi -Juukve 'pa-, u nu- kɔ -mɔ -a di 'ki 'li mu, -a 'mu ɔnv -ti a 'mu -lee -ni, 47 -e nuɔo, de Kɔkɔnyɔ lee ne -a mu, -ba nu, e nɔ- -bu:

Kɔkɔnyɔ wen 'ni:
'N nuɔo ni, ɔni mɔ -nyre,
'ki 'u dako -mu',
-u 'yi -Juukve 'pa- mɔ,
-e diɔe nu, 'mu 'li -mu 'li -naa -ni,
nyibli -bu, -u 'heen 'klo a pɛpe
-bu ki bu,
'mu ɔnv wa.»

48 Nyibli -bu, -u 'yi -Juukve 'pa-, -te u 'win -ti a 'mu, -e -bi u ni dɔdɔ, 'u pi Kɔkɔnyɔ 'nyre le, 'a win a -ti, 'ti- nyibli a pɛpe -mu', Nyɪsva -ha 'li, 'ki bu kɔ 'klo yrayrv -mu', -e 'ye ni -we 'li, 'u kuo -Yusu ɔwlv yi.

49 -E -bi Kɔkɔnyɔ a win 'heen 'blugba a pɛpe ki bu. 50 Kee, 'dɔ a nvgbi -mu', 'yie yi 'ye -te, kɔ, -u de Nyɪsva, u kɔ 'dɔ a ye'nanyv 'hven-, nu- -Juukve a nyibli gbagbi bi 'li ke', 'ki bu bla Pɔlv kɔ Banabasi 'hven- le, 'ki 'li 'waa 'dɔ 'kwli, 'e mɔ -te, 'u ɔtɔ ɔnv 'dɔ. 51 -Te u ɔti 'ki 'dɔ, -e -bi Pɔlv kɔ Banabasi 'hven, u bubla 'waa bu ni, -e diɔe nu, 'waa 'dɔ a 'pupu 'mu ɔnv bu le -hɔn, u 'muɔv nyibli -tɔɔ -ni, -e mɔ, 'bu mɔ, Nyɪsva a yrv 'bu klo nyibli gbagbi a 'mu, 'waa ɔgbetv nuɔo 'waa dɔnɔv -mɔ. -Te e -hi, -e -bi 'ki u mu 'li Yikɔnidɔ 'kwli. 52 -Yusu a nyibli -mu', Pɔlv hie 'li Atiɔdɔ 'kwli bu, u ni dɔdɔ diaki, kɔ, Nyɪsva a -Hihiu* 'e kɔɔ ɔnv win ki pɛpe.

14

-Te Pɔlv kɔ Banabasi 'hven-, u mu la 'li Yikɔnidɔ 'kwli

1 Nyɪsva a 'kayu -mu', -e ni 'li Yikɔnidɔ 'kwli, 'ki Pɔlv kɔ Banabasi 'hven-, u pa 'li, 'u ne -Yusu a -ti -mɔ le. -Te u ni 'a hɪhla, e nuɔo ni, -Juukve -hɔhɔv*, kɔ nyibli -mu', -u yi -Juukve 'pa-, 'u kuo -Yusu ɔwlv yi. 2 Kee, -Juukve -mu', -u 'yi -Yusu ɔwlv yi -kuo -ni, 'waa 'puplewin nuɔo ni, nyibli -mu', -u 'yi -Juukve 'pa-, 'u yraa -Yusu a nyibli. 3 Kee, Pɔlv kɔ Banabasi 'hven-, u -wlen 'li Yikɔni ni. Hvannu 'ni -nuɔo li ɔnv, 'u kuo -Yusu ɔwlv yi, 'ki -Yusu a 'mu bu ɔtu ɔnv 'yie, 'u yi nyibli le -lee -ni, -te -Yusu ni nyibli a ɔhaande a -mɔnuuo, 'ki 'li dadɔke 'kwli, -Yusu 'e -nyi ɔnv 'kl, 'ki bu nu ɔwlvlekee-tebl. ɔwlvlekee-tebl a 'mu 'kwli, 'ki e naa 'li, 'e tve nyibli, -e mɔ, -ti -mu', u hle, e mɔ ɔhan-ti ɔnɔ.

4 'Dɔ a 'mu, 'a nyibli 'be ɔtɔ. 'Ki -u -bi pɛe 'li -Juukve -mɔ, -u -bi 'u pɛe 'li -Yusu a nyibli -mɔ. 5 -Juukve kɔ nyibli -mu', -u 'yi -Juukve 'pa-, u kɔ 'waa nyibli

gbagbu 'hven-, v -yra□a ni, 'ki bu □tu Pɔlv kɔ Banabasi 'hven- =hven, ε kɔ, bu pu □nv 'hi -mɔ le, -ε di□e nu, v 'mu □nv 'la. ⁶ -Te Pɔlvnv 'wɪn, -ε -bi v gba cigbe, 'v mu 'hi Likaoniblugba a 'du -mu' 'kwli, -v mɔ Lisitri kɔ Debi 'hven-, ε kɔ 'du -mu', -ε =glaa 'hi □nv. ⁷ 'Ki 'hi 'du a 'mu 'kwli, 'ki v pu 'hi □haantitie, -ε ne -Yusu a -ti -mɔ le.

-Te Pɔlv kɔ Banabasi 'hven-, v mu la 'hi Lisitridiɔ 'kwli

⁸ 'Ki 'hi Lisitridiɔ 'kwli, Pɔlv kɔ Banabasi 'hven-, v yεε 'hi nyiblo □dv bu. 'A bui -yiyre le. Kve 'hi 'a kɔɔle 'yie bu, 'a bui 'yi 'kl -kɔ. ε 'yi -hvan ni ne. ⁹ Nyisua a -ti -mu', Pɔlv ne -mɔ le, nɔ- ε pu nva yi bu, Pɔlv 'ε -tva 'a 'yiye gbee, 'ε 'ye□e, -ε mɔ, ε kuo -Yusu □wlv yi, -ε mɔ, -Yusu a 'mu, ε -we 'hi bu nu□o ni, 'a 'kve bu -we. ¹⁰ -ε -bi Pɔlv 'yaa 'hi win, ε wen: «'Du ye', -bu nyra bu,» nyiblo a 'mu 'ε □plu, 'ε -tua nna. ¹¹ De a 'mu, Pɔlv -nu, -te nyibli 'ye□e, -ε -bi v -tva le□mumale, ke- v pu, 'ki 'hi 'waa 'bliwin 'kwli, -ε mo likakonikwewin, v wen: «'Kuo, nu- he -tonyibli, 'v di 'ne- -a mu 'nyi,» ¹² nyibli a 'mu, 'v -nyi Banabasi Seisinyre, -ε mɔ 'waa 'kuo a nyiblo gbagbu, 'v -nyi Pɔlv Hemesinyre, -ε mɔ 'waa 'kuo a hihlenyo, -ε nu□o, Pɔlv, nɔ- mɔ v ni 'hven a 'mu, 'waa hihlenyo. ¹³ 'Ki 'hi 'diɔ a paale', 'ki 'kayu □dv ni 'v. ε nɔ- kɔ bu v deε 'hi 'ku -mu', -ε kɔ 'nyre mɔ Seist. Seist a 'mu a -cɔhlɔnpinyo*, nɔ- ya blobi, ε 'ba 'flaba -mɔ ble, 'v gba 'hi□i Seist a 'kayu ye', ε kɔ nyibli 'hven- 'v -hve bu pi blo a 'mu, 'a -cɔhlɔn*, 'ki 'v -Yusu a -mɔnanyv Pɔlv kɔ Banabasi 'hven- ye'. ¹⁴ -Te -Yusu a -mɔnanyv a 'mu, v yru de a 'mu, -ε mi 'lu -mɔ, -ε -bi v cɪcra 'waa wlawh le, -ε nu□o, de a 'mu, ε keε 'waa □wh le, kɔ, 'ε 'yi 'waa plo -blee -ni. Nɔ- mɔ bu bi 'hi nyibli 'nyi, bu 'yaa 'hi win, ti ni -do a ti 'yri, ¹⁵ v wen: «Dako -na, de a 'di

-bi a ni, -ε ni 'mu le 'hi? -A mu -bu, -a mɔ -tonyibli □niɔ, □wi yi, -te a ni 'mu, -a 'yi 'kuo 'pa-. Nyisua a □haantitie -mu', -ε ne -Yusu a -ti -mɔ le, nɔ- -a ya 'a mu yi. Ba hie 'v 'kuo a dida bu. ε 'ni -heε□e hi 'a mu. Ba □hian -mɔ, 'Klohienyisua, nɔ- ba da, -ε nu□o, ε nɔ- nu yako, kɔ -tutv, kɔ 'yru, kɔ 'a -ne □dedede, -ε ni 'ne- 'klo ki. ¹⁶ Ti -hi la a ti 'yri, Nyisua -ha la dako a pepe me le, 'ki bu kve 'waa □gbetv a 'lule-hihie □wien le. ¹⁷ Kee, 'a -ne ti, □haan-tebli, ε ni, nɔ- pu□i □gbo' le, -ε mɔ, ε ni 'klo. Nɔ- ni□e, 'nu 'ε yi di, 'ti- =a yi -tebli 'ce, 'ε yi -a mu didi-tebli -nyi, kɔ, 'ε yi -a mu plo a bleele -nyi.» ¹⁸ □Haan-ti □hɔn, -Yusu a nyibli 'v nu 'puple le, keε, ε 'yakla ni, 'ki bu ka nyibli a 'mu yi, -v -hve -bu pie □nv -cɔhlɔn.

¹⁹ -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Juukve* -hɔn 'hi Atiosi, -ε ni 'hi Pisidiblugba 'kwli, kɔ 'ki 'hi Yikonidiɔ 'kwli, 'v di Lisitri. -Juukve a 'mu, v nu- hlee 'hi nyibli a 'mu -mɔ, 'ki bu □tu -Yusu a -mɔnanyv □hven. -Te nyibli a 'mu, v 'wɪn 'waa win, -ε -bi v -tva Pɔlv a 'hi a -molepupuv, -ε di□e nu, v 'mu□v 'la. -Te v bi 'ki□i 'hi, -ε -bi v nu- mɔ -bi, v wen 'ni, ε 'ku ni, 'v -jri□e le, 'v □tiɔ □ne 'diɔ, 'ti- 'v hie 'hi□i bu. ²⁰ -Yusu a nyibli -mɔ -bi, -te v □glaa 'hi□i le, -ε -bi 'kl bi 'hi□i yra, 'ε 'du ye', 'ε 'ya 'diɔ. -Te -nyre -nye, -ε -bi ε kɔ Banabasi 'hven-, v mu 'hi 'diɔ -mu', v deε Debi 'kwli.

-Te Pɔlv kɔ Banabasi 'hven-, v □hian -mɔ, v mu 'hi Atiosi, -ε ni 'hi Siliblugba 'kwli

²¹ -Te v nyre 'hi Debididiɔ 'kwli, v pu -Yusu a □haantitie, 'v nu□o, nyibli -huɔhɔi 'v -he -Yusu a -nag-bopv*. -Te ε -hi, -ε -bi v □hian -mɔ, 'v mu 'hi Pisidiblugba a 'du -mu', -v mɔ Lisitri, kɔ Yikon, kɔ Atiosi. ²² 'A -ne 'diɔ -kɔ ki v yi 'v nyre, v kɔ bu □tu 'hi -Yusu a nyibli □wlv 'kwli bu, ε kɔ, bu -nyi □nv □to, 'ki bu 'cibi 'v -Yusu a □wlv a

yikuole. Ke-u pi [nu yi: «-A ko -ba 'ye [h]uven diaki, 'ti- -a 'mu plo a bleele ko, ti -mu', -e ko 'yri Nyisua di 'a mu win ki -koo -ni pepe, 'ki 'li 'klo yrayru 'kwli.» ²³ 'Cue a pepe, u na ble, u [tu 'u 'cue a ye'nanyu ble, 'u yi [ci]*, 'u de Nyisua, 'u [tu 'li [nu Kvkonyo -Yusu, u kuo [wlv yi -ji' ble.

²⁴ -Te e -hi, -e -bu u 'be Pisi diblugba [tiw, 'u mu 'li Pafiliblugba 'kwli. ²⁵ -Te u nyre 'li Pesiditw 'kwli, u na Nyisua a -ti -mo le, 'ti- 'u mu 'li Ataliditw 'kwli. ²⁶ 'Ki u -ha 'u 'mu, 'u mu Atiost. 'Ki 'li Atiost a 'mu 'kwli, 'ki u [tuu la 'li Polonu Nyisua -ji' bu, e 'mu [nu 'yie [tu, 'ki 'u -kvan -bu, u -we -mo a -ta'.

²⁷ -Te u nyre 'ki 'li Atiost -ni wen, u 'kukue 'cue a nyibli a pepe le, -tebli a pepe -mu', Nyisua naa 'li [nu 'li, e -nu, no- ko -ti u lee [nu, e ko, -te e -nu, 'e -ha 'hru, 'ki nyibli -mu', -u 'yi -Juukue* 'pa-, bu kuo -Yusu [wlv yi -we. ²⁸ 'Ki 'li -Yusu a nyibli -mu' 'nyi, -u ni 'li 'diw a 'mu 'kwli, u -hii 'li ti -huohu.

15

Nyibli -mu', -u yi -Juukue 'pa-, [bi 'bu kuo -Yusu [wlv yi, u ble e yi, bu [tuu 'u -Juukue a tete 'yakli 'u?*

¹ Ti ni -do a 'mu 'yri, nyibli -bi, nu- -hon 'li Jrusre, 'u di Atiost, 'u -toa -Yusu a nyibli a toole, u wen: «Nyisua 'yi 'li [ti 'li -we, bu wa 'a mu, 'bu mo, 'bu 'yi 'a mu yi 'be, [wi yi, -te Moise a tete ni 'a hihla.» ² Kee, toowin a 'mu, Polu ko Banabasi 'huen-, u 'yi [ti ki -wen, u ko nyibli a 'mu 'huen-, 'u pu 'a gble diaki. De a 'mu, e no-nu [o, 'cue a nyibli 'u -yra [a, 'ki Polu ko Banabasi ko Atiost a 'cue a nyibli -bi 'huen-, bu mu Jrusre, -e di [e nu, u 'mu -ti a 'mu hla, u ko -Yusu a -monanyu, ko Jrusre a 'cue a ye'nanyu 'huen-.

³ -Te u -yra 'ki -ti a 'mu, -e -bi 'cue a nyibli gba [nu 'hru wlon, Polonu 'u 'be Fenisiblugba ko Samaliblugba [tiw. 'A -ne -tite, u yi 'u nyre, u ne [e -mo le, -te dako a gblegble -mu', -u 'yi -Juukue 'pa-, u -nu, 'u hie 'u 'waa -tebli 'kukui bu, 'u kuo -Yusu [wlv yi. De a 'mu, -Yusu a nyibli a pepe -mu', -u yi 'win, e nii [nu dudu.

⁴ -Te u nyre 'li Jrusre, -e -bi 'cue a nyibli, ko -Yusu a -monanyu, ko 'cue a ye'nanyu, u 'ble [nu kua -tee, Polonu 'u lee [nu -tebli a pepe -mu', Nyisua naa 'li [nu, e -nu. ⁵ Kee, Falisi [tumum* a nyibli -bi -mu', -u -he la -Yusu a nyibli, u 'du ye', u wen: «Nyibli -mu', -u 'yi -Juukue 'pa-, 'bu kuo -Yusu [wlv yi, u ble e yi, bu 'be yre, e ko, bu [tuu 'u -Juukue a tete a pepe 'u, 'ti- Nyisua 'mu [nu wa.»

⁶ -Yusu a -monanyu, ko 'cue a ye'nanyu, u nu- 'kukue le, 'u mu -ti a 'mu le pupu mo, ⁷ 'u pupu [u' le -pupu, Piel 'e 'du ye', e wen: «'Diayinu -na, a yi [e ni, -e mo, Nyisua -ha 'li 'mu ni, 'a ti -wlen 'u bu, 'ki [bu pu 'a [haantite nyibli -mu', -u 'yi -Juukue 'pa-, -e di [e nu, u 'mu 'win, u 'mu -Yusu [wlv yi -kuo -ni. ⁸ 'Ti- Nyisua -bu, -e yi nyibli a [wlv, no- -nyi [nu 'a -Hihiu*, -te ni -do e -nu, 'e -nyi -a mo [o -we, -e di [e nu, e 'mu -a mo [o -to -ni, -e mo, e wen 'waa de ki. ⁹ -A mu -bu, -u mo -Juukue, e ko nyibli -bu, -u 'yi -Juukue 'pa-, Nyisua 'ni 'jra [a li nyibli' le. -A mo de ni -do, 'ki 'u [u ye'. E nu [o ni, nyibli -mu', -u 'yi -Juukue 'pa-, 'waa [wlv 'u 'sii 'u yi, 'ki 'u [u ye', -e nu [o, u kuo -Yusu [wlv yi. ¹⁰ 'A -ti, de- ko Nyisua a yi-wonwon 'li, 'a yi nyibli -mu', -u kuo -Yusu [wlv yi 'benu hle, 'benudu -mu', -aan -ne 'baunu ko -a mu 'huen-, -a 'yi 'li 'bible 'li -we. ¹¹ -A mu -mo -bi, -a pu [u [han-ti, -e mo, Nyisua wa -a mu ni, -koti -aan Kvkonyo -Yusu nu -a mu [haande -mo, 'ki

'li daduƙe 'kwli. 'Waa 'mumu, ke-
ni -do, ε nu 'waa wɔwa.»

12 Pielɪ bɔ pɔ 'kɪ lɛ, -ε -bɪ
-gbolugbo a nyibli a pɛpɛ nu ɓblii,
'bɔ pɔ Banabastɔ kɔ Pɔɔɔ 'hɛn- nɔa
yɪ bɔ, 'bɔ bi 'bɔ, 'bɔ na ɓwɪlɛkɛɛ-tebli
a pɛpɛ -mɔ', -ε mu 'lu -mɔ a -tɪ -mɔ
lɛ, Nyɪsɔa naa 'li ɓnu 'li, ε -nu, 'kɪ
'li nyibli -mɔ' 'nyɪ, -u 'yɪ -Juukɔɛ
'pa-. 13 -Tɛ ɔ -wɛ 'pɔpɛ -mɔ, -ε
-bɪ Saktɪ ɓtu ɓnu ɓwɔn, ε wen:
«'Diayɪnɔ -na, ba pɔ 'mɔ nɔa yɪ
bɔ. 14 Simɔ Pielɪ naɓa -mɔ lɛ, -tɛ
Nyɪsɔa -nu, 'ε kɔ 'li dako -mɔ', -u
'yɪ -Juukɔɛ 'pa- a dɛ -mɔ. Nu- kɔ
'nyɪ ε -ha 'li nyibli, 'ε nu ɓnu 'a
nyibli -mɔ. 15 -Tɪ nɪ -do a 'mɔ, nɔ-
Nyɪsɔa a winwɔn-hanyɔ* hla la,
ti -hi la a ti 'yɪ. -Tɪ a 'mɔ, ɔ 'crɪ
la 'li Nyɪsɔacrɪɛn 'kwli, ε nɔ- -bɔ:

16 Kɔkɔnyɔ Nyɪsɔa wen 'nɪ,
Bodɔ Dafɪdɪ a 'dɔɔ 'wɛ nɪ.
'Bɔ -hi, -ε -bɪ 'n di 'li 'nɪ di de,
bodɔ Dafɪdɪ a 'dɔɔ a 'mɔ, -ε 'wɛ,
'mɔɓɔ pɔ mɔ di de.

17 Dɛ a 'mɔ, ε diɓɛ 'nɪ nu, nyibli
-bɪ,
-u 'yɪ 'na dako a nyibli 'pa-
ɔ 'mɔ 'mɔ lɛ ɓmɔɔ,
-u mɔ dako a gblegble a nyibli
'mɔ', 'n -da,

'kɪ bɔ -hɛ 'na dako.
18 Kɛ- Kɔkɔnyɔ Nyɪsɔa -pɔ.
Nɔ- -yɪ -tebli a 'mɔ,
kɔɛ la 'li -tɛ ε 'yɛ la 'kɔ nɪ nɪ
'yɛ bɔ.»

19 Saktɪ wen 'nɪ de: «'N -hɛɓɓɛ
nɪ, nyibli -mɔ', -u 'yɪ -Juukɔɛ 'pa-
'bɔ mɔ, 'bɔ kuo -Yusu ɓwɔ yɪ, -a
'nɪ 'tuɔ 'li ɓnu ɓhɛn, kɔ, -a 'nɪ
'hlɛɛ 'li ɓnu -Juukɔɛ a tɛtɛ 'yakɪ.

20 Kɛɛ, -ba 'crɪ ɓnu -mɔ, -a 'mɔ
ɓnu -lee -nɪ, -ε mɔ, ɔ 'nɪ 'die 'li
'wɪlɔgba-tebli -mɔ', ɔ pie 'kuɔ, kɔ,
ɔ 'nɪ 'nuɔ 'li 'a -nɛ 'lawɪdɛ ɓɔɔ,
kɔ, ɔ 'nɪ 'die 'li mamɔɪ -mɔ', ɔ 'yɪ
mlanɔ bɔ 'bɛ, ε kɔ, ɔ 'nɪ 'naa 'li
-hlɔ, 21 -kɔtɪ kɔɛ la 'li -aan 'baɪnɔ a
ti 'yɛ bɔ, tɛtɛ a 'mɔ, Nyɪsɔa -nyɪ la
Moise, 'kɪ 'li 'a -nɛ 'dɔɔ ɓɔɔ 'kwli,
-wuwɛ-nyɔwɔ* a ti 'bɔ nyɛ 'bɔ,

nyibli yɪɓɪ 'nɪ -hre, 'kɪ 'li Nyɪsɔa a
'kayo blɛ.»

'Crɪɛn, ɔ gba la -Yusu a nyibli
-mɔ', -u 'yɪ -Juukɔɛ* 'pa- yɪ

22 'Tɪ- ɔ 'mɔ -yɛ mɔ mu, -ε
-bɪ -Yusu a -mɔnanyɔ, kɔ 'cɔɛ a
yɛ'nanyɔ, kɔ 'cɔɛ a nyibli a pɛpɛ, ɔ
-yɪɓɪ a nɪ, 'kɪ bɔ -ha 'li nyibli 'waa
dɔnɔ 'nyɪ, nyibli a 'mɔ, ɔ kɔ Pɔɔɔ
kɔ Banabastɔ 'hɛn-, ɔ 'mɔ ɓnu lɛ,
'kɪ 'li Atɔɔsɪ. Nyibli a 'mɔ, ɔ -ha 'li,
ɔ nu- mɔ Judɪ, ɔ dɛɛ Basabastɔ -wɛ,
kɔ Silastɔ 'hɛn-. ɔ mɔ nyibli ɓnɔɔ,
-Yusu a nyibli ɓtui 'bɔ. 23 ɔ lee ɓnu
nɪ, 'kɪ bɔ gba -Yusu a nyibli, -u nɪ
'li Atɔɔsɪ 'crɪɛn yɪ. 'Crɪɛn a 'mɔ, 'a
win, nɔ- -bɔ:

«-A mɔ -Yusu a -mɔnanyɔ, kɔ
'cɔɛ a yɛ'nanyɔ, ε kɔ -Yusu a nyibli
a pɛpɛ 'hɛn-, -a 'beti 'a mɔ, 'a mɔ
'diayɪnɔ -mɔ', -u 'yɪ -Juukɔɛ 'pa-
-u nɪ 'li Atɔɔsɪdɔ, kɔ Silɪblɔgba a
pɛpɛ, kɔ Silɪsɪblɔgba 'kwli. 24 -A
'wɪn nɪ, -ε mɔ, nyibli ɓɔɔ, nu- hɔn
'nɛ- -a mɔ 'nyɪ, 'bɔ mu 'a mɔ tɔɔ
mɔ. 'Waa tɔɔwin a 'mɔ, ε -ha 'a
mɔ 'ku, 'ε nuɓɔ, 'aan ɓwɪ 'bɔ 'mɔɛ
bɔ. Ba kɔ 'a yiyɛ, -ε mɔ, ε 'yɪ
-a mɔ 'pa-, -a 'yɪ ɓnu -lee -nɪ, bɔ
di 'a mɔ tɔɔ mɔ. 25 ε nɔ- nuɓɔ,
-aan pɛpɛ, ɓa -yɪɓɪ, 'kɪ -ba -ha
nyibli, -a 'mɔ 'li ɓnu 'a mɔ -mɔ
lɛ, ɔ kɔ -aan nɔnɔnyɔ Banabastɔ kɔ
Pɔɔɔ 'hɛn-. 26 ɔ nɪ 'hɛn a 'mɔ,
ɔ 'yɪ huannɔ -pie, 'kɪ bɔ 'ku, -aan
Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Kɪsɔ a -kɔn a -tɪ.
27 Nyibli a 'mɔ, -a -ha, nu- mɔ Judɪ
kɔ Silastɔ 'hɛn-. -Tɪ -bɔ, -a 'crɪ 'nɛ-
'crɪɛn -bɔ 'kwli, ε nɔ- ɔ di 'a mɔ kle
-hɪhɪa -nɪ -tɛɛ. 28 Nyɪsɔa a -Hihɪu*
kɔ -a mɔ 'hɛn-, -a 'yɛɓɛ nɪ, -ε mɔ,
ε nɔɔ 'bɔ lɛ, 'kɪ -a 'nɪ 'hlɛɛ 'li 'a mɔ
'bɛnɔ, -ε mɔ -Juukɔɛ a tɛtɛ 'yakɪ.
Kɛɛ, dɛ -a -hɛɛ 'a mɔ, ε nɔ- mɔ: 29 A
'nɪ 'die 'li 'wɪlɔgba-tebli -mɔ', ɔ pie
'kuɔ, kɔ, a 'nɪ 'naa 'li -hlɔ, kɔ, a 'nɪ
'die 'li mamɔɪ -mɔ', ɔ 'yɪ mlanɔ bɔ
'bɛ, kɔ, a 'nɪ 'nuɔ 'li 'a -nɛ 'lawɪdɛ
ɓɔɔ. 'Ba yɪ nɪna lɛ nɪ nɪ, -ε -bɪ ε nu
-tɛɛ. 'A -tɪ ɔ, -a 'beti 'a mɔ -tɛɛ.»

30 -Te v -nyi □nu 'cr̄ien a 'mu, -ε -bi v -ha □nu me le, 'v mu Atiost. -Te v nyre 'li, -ε -bi v 'kukue -Yusu a nyibli a pepe le, 'v -nyi □nu 'cr̄ien a 'mu, 31 'v -hre□e, 'ki 'v nyibli a pepe ye'. -Te v y□i ni -hre, 'a win ni □nu dōdv, -koti ε pi □nu 'kli yra le. 32 Judt kō Silas̄i 'hven-, -v mō Nyisva a winwlōn-hanyv*, 'v hlee 'li -Yusu a nyibli -mv' -mō -tee, -ε di□e nu, 'v 'mu □nu 'kli -nyi, kō, 'v 'mu 'li □nu □wlv 'kwli bv □tu. 33-34 V -hii 'li ti -huchvi, 'ti- -Yusu a nyibli -mv', -v ni 'li Atiost, 'v gba □nu wlv, 'v wen: «Nyisva bv ni 'v 'a mv -mō,» 'v -ha □nu me le, 'v -me kle, 'v mu 'li Jrusredtō 'kwli de.

35 Kee, Pōlv kō Banabas̄i 'hven-, 'v nv- -mō -bi, 'v 'y□i kle -mē. 'Ki 'li Atiost, 'ki 'v kō nyibli -bi 'hven-, 'v 'ni 'li bv, 'v hle Nyisva a -ti, -ε ne Kōkōnyō -Yusu a -ti -mō le.

Pōlv a 'hven a 'dagba, 15.36–18.22

Pōlv kō Silas̄i 'hven-, nv- gbe Nyisva a -ti dako yi

36 -Te -nyrōw□i -huchvi -hi, -ε -bi Pōlv lee Banabas̄i ni, ε wen: «'N -hve□e ni, 'dū a pepe -mv', -a na la ki, □a na la Nyisva a -ti -mō le, -ε hle Kōkōnyō -Yusu a -ti, -ba mu -Yusu a nyibli y□i -mē, -a 'mv□v 'ye, -te ε ni 'mu, 'ki 'li □nu -mō.» 37 -ε -bi Banabas̄i wen ni, ε wen: «'N -hve□e ni, □ba y□i ni mi, -ba gba Saan Mak□i.» 38 Kee, Pōlv -mō -bi, ε 'ni -hva□a li Saan Mak□i a gbugba, -koti ε wen 'ni, -te v mu la 'dagba', ε hie la 'li □nu Pafiliblōgba 'kwli bv, ε kō □nu 'hven-, 'v 'y□i la -kvan 'lu -yra. 39 V hla□a -hlahla, 'v 'y□i win' le 'winwin -ni, 'v -gbugbe le. Banabas̄i, nō-gba Mak□i, 'v -ha 'li 'mū, 'v mu 'li Sipreblōgba 'kwli. 40 Pōlv -mō -bi, nō- gba Silas̄i, -Yusu a nyibli 'v da Nyisva, 'ki bv -heε □nu, 'ti- 'v -mu. 41 -Te v y□i ni mi, -ε -bi v 'be 'blōgbi -mv', -v mō Siliblōgba kō Silisiblōgba 'hven- =tō. 'A -ne

-tite, 'v y□i 'v nyre, 'v kō bv -nyi 'cve a nyibli 'kli, -ε di□e nu, 'v 'mu 'v -Yusu a □wlv a y□ikuole 'cibi -ni.

16

-Te Timote bi la Pōlv kō Silas̄i 'hven- ki

1 -Te Pōlv kō Silas̄i 'hven-, 'v y□i ni mi, 'v nyre 'li Debūdtō 'kwli. -Te v -hi, 'v nyre 'li Listrudtō 'kwli. 'Ki 'v yee 'v -Yusu a nyiblo □dv bv. 'A 'nyre mō Timote. 'A 'dii mō -Juukv̄eyrōwlv* □n̄tō, 'ε -he la -Yusu a nyiblo. 'A 'bat mō Glekikv̄eyu □n̄tō. 2 -Yusu a nyibli -mv', -v ni 'li Listrudtō, kō Yikōndtō 'kwli, 'v hle Timote a □haan-ti dtakt. 3 Pōlv -hve□e ni, 'ki bv -he 'a -mōnanyō. ε nō-nu□o, 'ε gba□a, 'v -mu. -Te v -mu 'ki, -ε -bi Pōlv 'be□e* y□i, □w□i y□i, -te -Juukve a tete -bi ni 'a hihla. ε nu□o ni, -ε di□e nu, -Juukve -mv', -v ni 'li 'dū a 'mv 'kwli, ε 'mu 'v □nu 'v □tuu -ni, -koti 'waa pepe, 'v y□i□e ni, -ε mō, 'a 'bat mō Glekikv̄eyu □n̄tō, 'ε 'y□i 'a 'y□i 'be. 4 'Dū a pepe -mv', 'v ne 'kwli le, 'v y□i -Yusu a nyibli 'ni -lee -ni, -ti -mv', -Yusu a -mōnanyō kō 'cve a ye'nanyv 'hven-, -v ni 'li Jrusre, 'v pv 'li, 'v y□i □nu -lee -ni, -ε mō, bv □tuu 'v□v 'v. 5 -Yusu a nyibli a 'kli 'ye 'li ni, 'ki bv kuo -Yusu □wlv y□i, 'ti- -Yusu a nyibli a 'mu, 'v y□i kle -bii -ni 'a -ne -nyrōwō.

'Ki 'li Trvas̄dtō 'kwli, 'ki Nyisva hlee 'li Pōlv -mō, 'ki bv mu 'li Masedvaniblōgba 'kwli

6 Nyisva a -Hihiu* 'y□i Pōlvnv me le -ha, 'ki bv hla Nyisva a -ti, 'ki 'li Asiblōgba 'kwli. ε nō-nu□o, 'v 'beε 'li 'blōgbi -mv' 'kwli □tō, -v mō Flisi kō Galati. 7 -Te v nyre 'li Misiblōgba 'hvt, -ε -bi v -hve□e ni, bv mu 'li Bitiniblōgba 'kwli, keε, Nyisva a -Hihiu 'y□i de a 'mv ki -wen. 8 ε nō- nu□o, 'v 'beε 'li Misiblōgba 'kwli □tō, 'v mu 'li Trvas̄i a 'waf□i y□i. 9 -Te v

pa 'li 'tolwɔ 'kwli, -ε -bi Nyɪsua nu□o ni, Pɔlv 'ε 'ye nyiblo □dv, -ε 'wɪ -te nyiblo 'ye ni 'ya wɛn yanie. Nyiblo a 'mv, 'kɪ ε kɔ 'li Masedvanɪblugba 'kwli, 'ε nyra□a yɪ bu, 'ε nyɛε □nɛ lɛ, ε wɛn: «Pɔlv, di 'nɛ- -aan -nɛ Masedvanɪblugba 'kwli, □mv -a mv -hɛɛ ni.»

Luku -bv, -ε 'cɪri 'cɪɪɛn -bv, nɔ-bi Pɔlvni kɪ, 'v -mu

¹⁰ -Tɛ Pɔlv 'ye nyiblo a 'mv, -ε -bi -a yru□o' lɛ, -ε mɔ, Kɔkɔnyɔ, nɔ- da -a mv, 'kɪ -ba mu 'li 'blugba a 'mv 'kwli, -a 'mv 'a □haantitɪ pɔ, 'kɪ 'v 'blugba a 'mv a nyibli yɪ.

-Tɛ Lidi kuo -Yusu □wlv yɪ, 'kɪ 'li Filipɔdɪɔ 'kwli

¹¹ Nɔ- nu□o, □a -ha 'li 'mɪ Trɔast, □a mu 'li Samotrasɪblugba 'kwli, 'nie □glaa 'li lɛ. -Tɛ -nyɛ -nyɛ, -ε -bi 'kɪ -a mu 'li Neapolɪstɪɔ 'kwli. 'Kɪ 'mɪ □tu 'v -a mv bu. ¹² 'Kɪ -a -ha 'v bu, □a mu 'li Filipɔdɪɔ 'kwli. Filipɔdɪɔ a 'mv, ε mɔ Masedvanɪblugba a 'kɪbɪa -bi a 'dɪɔ gbagbu □ntɔ. 'Kɪ 'li 'dɪɔ a 'mv 'kwli, Romakɔɛ -hɔv 'li ni. -A -hi 'li -nyrɔwɪ -hɔhɔv. ¹³ -Juukɔɛ* a -wuwle-nyrɔwɔ* 'kwli, -ε -bi -a □tɪ 'dɪɔ, □a mu 'li 'nie wɛn. -A mv -mɔ -bi, -a wɛn 'ni, 'kɪ 'li -tɪtɛ a 'mv, -a di yɛɛ 'li -tuɔ bu, -ε kɔ kɪ -Juukɔɛ dɛɛ 'v Nyɪsua. -Tɛ -a 'ye 'kɪ -tuɔ a 'mv, -ε -bi -a yɛɛ 'v nuɔgbɪ bu, 'v 'kukue lɛ, □a ni bu, □a hlee 'li □nv -mɔ. ¹⁴ 'Kɪ 'li □nv 'nyɪ, nuɔba □dv ni 'li. 'A 'nyɛ mɔ Lidi. 'Kɪ ε kɔ 'li Tiatiɪ; 'ε ple dati 'yakɪ, -v pɪ □die. Lidi a 'mv, ε 'yɪ la -Juukɔɛyrɔwlv, kɛɛ, ε -hɛ -Juukɔɛ a nyiblo, 'ε dɛ Nyɪsua. -Tɛ -a hɛ -Yusu a -tɪ, -ε -bi ε pɔ -a mv nva yɪ bu, Kɔkɔnyɔ 'ε -hɛn 'a □wlv lɛ, -tɪ -mv', Pɔlv -hla, 'ε 'ble□e kɔa, ¹⁵ 'ε -hva 'nie a 'lupɔpɔv, ε kɔ 'a 'kayubukɔɛ 'hɛn-, 'v pɔ □nv 'nie 'lu lɛ. -Tɛ ε -hi, -ε -bi ε nyɛɛ nɛ -a mv lɛ, ε wɛn: «'Bɔ mɔ, 'ba 'ye□e, -ε mɔ, 'n kuo Kɔkɔnyɔ -Yusu □wlv yɪ, -ε -bi ba di 'li 'na 'kayu bu, a

'mv 'li bu ni,» 'ε ni 'v -a mv ke', □a -wɛn.

-Tɛ v pɔ la Pɔlv kɔ Silast 'hɛn □ji', 'kɪ 'li Filipɔdɪɔ 'kwli

¹⁶ -Nyrɔwɔ □dv, -tɛ -a mi 'li Nyɪsua a daalɛ', -ε -bi -a kɔ 'yu nyrɔyɪ □dv 'hɛn-, -a □ɲmee ni. 'Ku -hvan* ni 'v□v ke'. 'Ku -hvan a 'mv, ε nɔ- ni□e, -tɛblɪ, -ε di 'lu -mɔ mu, 'kɪ 'v nyibli -mɔ', 'ε nɛ□e -mɔ lɛ. Dɛ a 'mv, ε ni□e ni, 'a kɔkɔnyibli 'v yɪ 'wli -hɔhɔv 'ye. ¹⁷ 'Yu nyrɔyɪ a 'mv, ε nɔ- nɛ -a mv ke' lɛ, -a kɔ Pɔlv 'hɛn-, 'ε 'yɛɛ 'li win, ε wɛn: «Nyibli -bv, v mɔ 'Kɪkɪnɪnyɪsua a -kɔannunɪyibli □ntɔ. Nɔ- yɪ 'a mv -lee -ni, -tɛ Nyɪsua di 'aan wɔwa nu.» ¹⁸ Nɔ- ε 'cibi 'v nunuo. -Tɛ ε gba -nyrɔwɪ gbi, -ε -bi Pɔlv bi yɪv', 'ε □hɪan -mɔ, 'ε □maa 'ku -hvan a 'mv 'yɪ, ε wɛn: «'Kɪ 'li -Yusu 'Kɪsv a 'nyɛ 'kwli, 'n yɪ -mv 'ni -lee -ni, -bv -hɔn 'v□v ke',» tɪ ni -do a tɪ 'yɪ, -ε -bi ε -hɔn 'v□v ke'. ¹⁹ -Tɛ 'yu nyrɔyɪ a 'mv, 'a kɔkɔnyibli 'ye□e, -ε mɔ, v di 'kee 'wli a 'yiye, -ε -bi v kɔ Pɔlv kɔ Silast 'hɛn- ni, 'v gba 'li □nv 'dika, 'kɪ 'v -batɪpɔnyɔ 'ye', ²⁰ 'v yɛɛ □nv -tɪ, 'kɪ 'v Romakɔɛ a ye'nanyɔ yɪ, v wɛn: «Nyibli -bv, v pɪ 'nɛ- -aan 'dɪɔ □gbugblɔlɛ 'kwli. V mɔ -Juukɔɛ* □ntɔ. ²¹ -A mv -bv, -v mɔ Romakɔɛ, v tɔɛ nɛ -a mv 'waa 'blɪɲmlɪ, -aan tɛtɛ pɔ lɛ, -a 'ni 'blee 'li kɔa, kɔ, -a 'ni 'nuo 'li.» ²² Nyibli -mv', -v ni 'v, v pɪ □nv yɪv lɛ -wɛ, Romakɔɛ a ye'nanyɔ a 'mv, 'v lee 'waa 'sɛyɔ, bu -hɛ □nv wlawɪ, 'tɪ- bu bii □nv lɔkɔ. ²³ -Tɛ v -wɛ 'waa bibie -mɔ, -ε -bi v pɔ □nv □ji', 'v lee □jikayu a 'yie□tunɔ, bu □tu □nv 'yie -tɛɛ. ²⁴ -Tɛ □jikayu a 'yie□tunɔ a 'mv, ε 'wɪn, -ε -bi □jikayu a -gblo -mv', -ε 'bɔɔ 'li lɛ, 'kɪ v pɔ 'li □nv 'li, 'v pɔ 'li □nv tugbɛkɔtɪɔ, -ε kɔ 'hɔv bu' lɛ, -ε di□e nu, v 'mv □hɛn 'ye.

²⁵ Mu 'li 'tɔ -hɛyɪri' 'yie, -ε -bi Pɔlv kɔ Silast 'hɛn-, v -tua Nyɪsua a dɪda, 'v yɪ -wla ble, 'kɪ 'v 'a

'nyre a lepuvuv a -ta', [jiklapu -bi -mu', -v nu 'v, v pu [nu nva yi bu. ²⁶ U nu 'li Nyisva a -ti a 'yi'buale 'kwli, -ε -bi -tutu -tua 'huhlele, -tutu a 'huhlele a 'mu 'ε bubla [jikayu bu. Ti nu -do a ti 'yri, -ε -bi 'maji a pepe, v [gbugba le, 'ε [ga wlon le, [jiklapu a pepe, 'waa 'cun [wuwleε le. ²⁷ -ε -bi [jikayu a 'yie[tunyo [wleε 'yii, 'ε 'ye[ε, -ε mo, [jikayu a 'maji a pepe [ga wlon le, -ε -bi ε -ha 'li 'a 'plien bo 'kwli, ε 'mu 'a dionu 'la a -ti, -kotu 'a [wlv 'ye[ε ni, -ε mo, [jiklapu a pepe mumu le.

²⁸ Kee, Polv [maa [ne 'yi, ε wen: «[Nu 'nuo 'li -na dionu [dedede -mo, ki mo, -aan pepe -a ni mo.»

²⁹ No- mo [jikayu a 'yie[tunyo bu -hua 'napu. -Te v -nyi [ne[ε, -ε -bi ε 'gba 'li cigbe -gblo -mu', -ε ko 'kwli Polv ko Silasu 'hven-, v nu 'li, hvannu a -ti, 'ε bla [nu kwli yi bu, ³⁰ 'ti- 'ε 'hrwo 'li [nu -gblo a 'mu 'kwli, ε wen: «-Bi' 'n di nu, 'ti- Nyisva 'mu 'mu wa 'li?» ³¹ -ε -bi v [tu[ο [wlon, v wen: «Kuo Kukonyo -Yusu [wlv yi, 'ti- Nyisva 'mu -mu wa, -ko -na 'kayubukue 'hven-.» ³² [jikayu a 'yie[tunyo a 'mu, ε ko 'a 'kayubukue 'hven-, nu- Polv ko Silasu 'hven-, v -tua Nyisva a -ti, -ε ne Kukonyo -Yusu a -ti -mo le a toole. ³³ 'Tolvwo nu -do a 'mu, [jikayu a 'yie[tunyo a 'mu, 'ε gba [nu, 'ε -ple 'waa [ji, 'ti- Polv ko Silasu 'hven-, 'v pu[υ 'nie 'lu, ε ko 'a 'kayubukue 'hven-. ³⁴ -Te ε -hi, -ε -bi [jikayu a 'yie[tunyo gba 'li [nu 'kayu bu, 'ε -nyi [nu diide. ε ko 'a 'kayubukue 'hven-, v ni dovu dtaku, -te v kuo Nyisva [wlv yi a -ti.

³⁵ -Te -nyre -nye, -ε -bi Romakue a ye'nanyu te 'li 'waa -kvannunyibli [jikayu a 'yie[tunyo -mo, 'ki bu te Polv ko Silasu 'hven- bu, ³⁶ 'ε -mu, 'ε lee Polv, ε wen: «Romakue a ye'nanyu lee nyibli, 'ki [bu te 'a mu bu. 'A -ti, a -we 'li ba 'hri ni.

Ba mu, 'ki 'li plo a bleele 'kwli.» ³⁷ Kee- Polv pu -kvannunyibli a 'mu yi, ε wen: «D 'yi -a mu -bati le -puv -ni, 'v bi -a mu, 'ki 'v nyibli ye', 'ti- 'v pu -a mu [ji', -a mu -bu, -v mo Romakue. -Te v ni Romakue a 'yiye, ke- v bleε yi, bu nu -aan 'yiye. -ε -bi -te ti ne -bu, v -hue bu te -a mu bu, 'ki 'li -huhlike 'kwli. 'Bu nu 'mu le, -ε -bi -a hta ni. 'Waa [gbetu bu di 'li, v 'mu -a mu bu te.»

³⁸ -Ti a 'mu, Polv lee -kvannunyibli a 'mu, v gba[a 'waa nyibli gbagbi yi. -Te v 'win, -ε mo, Polv ko Silasu 'hven-, v mo Romakue [nu, -ε -bi v 'ta 'v ble dtaku, ³⁹ 'waa [gbetu 'v mu 'li [jikayu bu, v wen: «A ko 'v [wlon,» 'ti- 'v -ha 'li [nu [ji', 'v nyaa [nu le, 'ki bu [ti 'dio. ⁴⁰ -Te Polv ko Silasu 'hven-, v -hon 'li [jikayu bu, -ε -bi 'ki v mu 'li Lidi -mo. 'Ki -Yusu a nyibli 'kukue 'li le, Polv ko Silasu 'hven- 'v pu [nu 'kl' yra le, 'ki bu 'cibi 'v -Yusu a [wlv a yikuole, 'ti- 'v [ti 'dio, 'v -mu.

17

-Te Polv ko Silasu 'hven-, v mu la 'li Tesalonikidwo 'kwli

¹ Polv ko Silasu 'hven-, 'ki v naa 'li Afipolisidwo ko Apolonidwo 'kwli, 'v nyre 'li Tesalonikidwo 'kwli, ('v pa 'li Jaso -mo.) 'Ki 'li 'dio a 'mu 'kwli, 'ki Nyisva a 'kayu ni 'li, -ε ko bu -Juukue*, v yi 'li le 'kukue -ni, 'a -ne ti. ² 'Ki Polv mu 'li, 'ki 'li -wuwle-nyrowo* 'kwli, [wv yi, -te ε ni[ε le. 'Ki 'li -wuwle-nyrowu ni ta 'kwli, nyibli -mu', -v nu 'v, 'ε -huhia [nu Nyisvacrien kle, ³ 'ε too [nu, -ε mo, Wanyo -mu', Nyisva pu la le, ε di la ya, Wanyo a 'mu, ε ko bu 'ye [huen, ε 'mu 'ku, 'ti- Nyisva 'mu 'li[ti 'kukonyibli 'nyu -ha, ε 'mu[υ 'klo -ha. -ε -bi ε wen 'ni de: «-Yusu, no- mo Wanyo a 'mu, -kotu 'n yi 'a mu -lee -ni.» ⁴ 'Ki 'li -Juukue -mu' 'nyu, -v -bi ni 'li,

-ti a 'mu, Polv -hla, 'v kuo [ne
[wlv yi, 'v bi Polv ko Silast 'hven-
ki. Glekikue -huchvi, -v -he la
-Juukue, 'ti- -v de Nyisva, de ni -do
a 'mu, e no- v -nu, e ko 'dico a nuvbi
-huchvi, nyibli [tui 'v.

⁵ De a 'mu, e nu[oo ni, -Juukue a
nyibli gbagbi 'v [tui ca diakt, 'v 'ti
'crekonyibli 'hru wlon le, 'v nu[oo,
'dico a nyibli 'v 'kukue le, 'v -tua
'dico a [gbugbole, 'v mu 'li Jaso a
'kayu bu, -te -mu', Polv ko Silast
'hven-, v pa 'li. -Te 'dico a nyibli
nyre 'ki 'li, v [muve Polv ko Silast
'hven- le, -e di[ee nu, v 'mu 'li [nu
nyibli yi gba. ⁶ Kee, v 'yi 'li [nu
bu -yee -ni. E no- mo bu klo Jaso
a 'mu, ko -Yusu a nyibli -bi 'hven-,
'v gba 'li [nu 'dico a ye'nanyv yi,
'v -tua le'gbugbole, v wen: «Nyibli
-bu, v [gbugblo 'blugba a pepe -bu
ni. -E -bi, kike bu, v nu- 'hru ke
'ne- a mu -mo, ⁷ 'ti- Jaso 'e 'ble [nu
kua, 'ki 'li 'a 'kayu bu. Nyibli a
'mu, v 'ni [tuu[oo 'v Romakue a
'kun gbagbu a tete 'v. U wen 'ni,
'kun -bi ni 'v. 'A 'nyre mo -Yusu.»
⁸ -Te v 'win windv a 'mu, yrv 'yii
'v nyibli ko 'dico a ye'nanyv 'hven-
ni. ⁹ -E -bi 'dico a ye'nanyv a 'mu, v
lee Jaso ko 'a 'bio -Yusu a nyibli -bi
'hven- ni, bu -ha 'wli, -e di[ee nu, v
'mu [nu bu te. -Te v -ha 'ki 'wli a
'mu, 'ti- 'v te [nu bu.

*-Te Polv ko Silast 'hven-, v mu
la 'li Beledico 'kwli*

¹⁰ -Te 'to -won, -e -bi -Yusu a
nyibli a 'mu, v nu[oo ni, Polv ko
Silast 'hven-, 'v mu 'li Beledico
'kwli. -Te v nyre 'li, -e -bi 'ki
v mu 'li Nyisva a 'kayu bu, -te
-Juukue* yi 'li le 'kukue -ni 'a -ne
ti. ¹¹ -Juukue -mu', -v ni 'li Bele,
-te -mu', Tesalonikidico a nyibli ni
'mu, v 'yi 'mu le -ni. Kee, Nyisva
a -ti -mu', Polv lee [nu, 'waa [wlv
'ble[ee kua -tee. U nve bu pv Polv
nva yi bu. 'A -ne -nyrowo, ke- v
ni, 'v te 'li Nyisvacrien 'kwli le, -e
di[ee nu, v 'mu[ov 'ye, 'bu mo, -ti a
'mu, Polv too [nu, 'bu mo [han-ti.

¹² 'Ki 'li -Juukue a 'mu 'nyi, 'waa
-huchvi, nu- kuo -Yusu [wlv yi,
'ki 'li Glekikue 'nyi, dekonvbi
-huchvi, ko nyibepv -huchvi 'v
kuo -Yusu [wlv yi. ¹³ -Te ti ghi
-hi, -e -bi -Juukue -mu', -v ni 'li
Tesaloniki, v 'win ni, -e mo, Polv
ne Nyisva a -ti -mo le, 'ki 'li Bele.
No- mo bu di Bele, bu hlee 'li nyibli
-mo, 'ki bu pv Polv yrv le. ¹⁴ No
nu[oo, -Yusu a nyibli 'v gba Polv
'hru wlon, 'ki 'li 'yru wien. Silast
ko Timote 'hven-, v nu- mo -bi,
v 'yi -mu. 'Ki v 'tie ni 'li Bele.
¹⁵ Nyibli -mu', -v gba Polv 'hru
wlon, v gba[a -gbagba, 'v nyre 'li
Atendico 'kwli, 'ti- 'v [hian -mo, 'v
di Bele. -Te v yi ni di, Polv pv [nu
titie, 'ki bu lee Silast ko Timote
'hven-, bu kve[ee [wien, ti ni -do
a ti 'yri, 'bu mo, 'hru 'bu pe 'v [nu
'yie bu.

-Te Polv ni la 'li Atendico 'kwli

¹⁶ 'Ki Polv ni 'li Glekikue a 'dico
-mu', -e mo Atent 'kwli, 'e yi Silast
ko Timote 'hven- ple. 'Ki e 'yee 'v
tuyonv. Tuyonv a 'mu, v nu 'li, 'v
nu [nu, 'v -huv 'li 'dico a 'mu 'kwli.
-Te Polv 'ye [nu, -e -bi e bi yrv, 'e
kee ne 'a [wlv le. ¹⁷ 'A -ne -nyrowo,
'ki 'li Nyisva a 'kayu bu, ke- e ni, 'e
yi 'li -Juukue* -mo -hlee -ni, e ko
nyibli -mu', -v -he -Juukue, 'ti-, -v
de Nyisva, e ko, 'a -ne nyiblo [dv,
nu- e yi 'li -mo -hlee -ni, 'ki 'li 'dika.
¹⁸ E ko 'lule-hienyv [dv, 'v dee [nu
Epikulinyibli, ko Sitoinyibli. E ko
[nu 'hven-, v nu- yi hle. 'Ki 'li [nu
'nyi, -v -bi wen 'ni: «Winlepunyv
-bu, -bi 'e pi 'li?» -V -bi ni 'v, -te v
'win, -e mo, Polv hla -Yusu a -ti, ko
-Yusu ko -tonyibli 'hven- bu -hon
'li 'kukonyibli 'nyi a -ti, -e -bi v
wen: «E 'wi yi, dakv -bi a 'kuo
a -ti e hle.» ¹⁹ -E -bi v gba[a ni,
'ki 'li 'dico a -gblugbo yi, -v yi le
'kukue -ni, 'ki 'li dvgba -mu', v dee
Aleopast 'lu, v wen: «Too le -bu,
-ye 'li, e mo too le yrayrv [nu, 'ki
'v -a mu -mo. -A -hve[ee ni, -bu
yrvo ne -a mo[oo le, ²⁰ -koti -tebli

-bu, -ne -mo le, e kee ne -aan [w]li le. 'A -ti, -a -hve[ε]e ni, -bu nu[ɔ], -ba yru 'a 'mini le, -a 'mu[ɔ]v yi, de e [h]en 'nyre.» ²¹ Atenu a nyibli ko 'dagbi -mu', -u 'ti 'li Atenu, 'a -ne ti, ke- u ni, 'u yi le 'kukue -ni, -e di[ε]e nu, -ti yrayri -mu', u 'win, u 'mu[ɔ]v 'waa 'bio -lee -ni.

²² No- mo Pɔlv bu 'du ye', 'ki 'li [ɔ]v 'nyi, bu pu le: «'A mu Atenuke, 'n y[ɔ]i 'ni 'ye, -e mo, a mo nyibli [ɔ]v, -u =tui 'u 'kuo a gblegble 'u diaki. ²³ -Te 'n ne wen 'aan 'diɔ 'kwli le, 'n 'ye 'aan 'kuo a daale a gblegble ni, 'ni 'ye -cɔhlnpiile* -mu', -e ko ye' u 'cru 'u, -e mo: -cɔhlnpiile -bu, -a nu[ɔ] ni, 'ki 'u Nytsua -mu', -a 'yi -yi -mo. 'A -ti, Nytsua -bu, a 'yi -yi, no- ko -ti 'n di 'a mu -lee -ni. ²⁴ Nytsua a 'mu, no- nu 'klo -bu, e ko 'a -ne de, -e ni 'ne- 'klo a 'mu ki. E no- mo yako ko -tutu a Kɔkɔnyo. 'Kayo -mu', -tonyibli -pu, e 'y[ɔ]i 'pa-, Nytsua 'yi 'li[ɔ]i bu -ni. ²⁵ E 'ni -hva[ɔ]a li[ɔ]i -tonyiblo bu pie [ne -cɔhln*], -kɔti e no- nu -tonyibli, e no- yi [ɔ]v -hvnhlɔn ko -tebli a pepe 'hven- -nyi, -e nu -tee, 'ki 'u [ɔ]v -mo. ²⁶ 'Ki e naa 'li nyiblo ni -do -mu', -e mo Adamu 'li, 'e nu 'klo -bu a dako a pepe, 'ti- 'e [ɔ]tu [ɔ]v ble, 'e -nyi [ɔ]v bunule, 'ki 'ne- -tutu a pepe ki. E ni -do a 'mu, e no- wa dako a 'blu-pavn 'nyre le, e ko, ti -mu', dako a 'mu, u di 'u -hi. ²⁷ E nu -tebli a pepe a 'mu ni, -e di[ε]e nu, -tonyibli 'mu[ɔ]v le [ɔ]v, 'bu yi[ɔ]i le ni [ɔ]ve, u 'mu[ɔ]v ki ye. E mo [han-ti] [ɔ]v, Nytsua 'yi nyiblo [ɔ]v -mo le -hlɔ -ni, ²⁸ -kɔti ke- u -pu: Nytsua, no- ni[ε]e, [a pi -hvnhlɔn, [a ni 'klo, [a yi le -hihie -ni. De ni -do a 'mu, e no- 'aan 'cru.n.yinyu -bi 'cru, -e mo: -Aan 'mumu, -a mo 'a 'yonu [ɔ]v. ²⁹ -Te -a mo Nytsua a 'yonu, -a 'yi yi -blee -ni, -ba pu[ɔ]v [han-ti, -e mo, Nytsua 'wi- tuyu yi, u nu -gulv, ko 'plide, ko 'hɔ, u -nu, 'ki 'li -tonyiblo a 'sre, ko 'a dɔnu a

'lule-hihie 'kwli. ³⁰ Ti -mu' -ko 'yri -tonyibli 'ye la 'u Nytsua ni -yii -ni, 'ki e ko la [wlv] a 'ila, 'ki 'u [ɔ]v -mo. Kee, -te ti ne -bu, Nytsua yi nyibli a pepe 'ni -lee -ni, -u ni 'u 'a -ne -tite [ɔ]v, 'ki bu hie 'u 'waa -tebli 'kuku a pepe, u ni bu, bu [h]ian -mo, bu -nyi 'waa 'klo a pepe Nytsua. ³¹ 'Ti-, e wa -nyrowɔ 'nyre, -e ko 'kwli e di 'u nyibli a pepe -bati le -puv -ni, 'ki 'li 'a 'y[ɔ]siile 'kwli. 'Bu 'mu -bati a 'mu pu, nyiblo ni -do -mu', 'a [gbetu] e wa 'nyre, e no- e di 'li -naa -ni. Nyiblo a 'mu, no- e -ha 'li 'kukonyibli 'nyi, e -ha 'klo. Ke- e nu nyibli a toole, -e mo, -tebli a 'mu, e pu 'li, e di[ε]e 'ni nu.»

³² -Te u 'win -ti a 'mu, Pɔlv -hla, -e mo, nyiblo bu 'ku, 'ti-bu 'hri 'klo, -e -bi -u -bi -tua 'a 'caale, -u -bi wen: «-A di pu -mu nua yi bu, -nyrowɔ -bi 'kwli, -ti ni -do -bu, -na -mo le, [mu[ɔ]v -mo le na de.» ³³ -Te u pu 'ki le, -e -bi u ko Pɔlv 'hven-, u -hihie yre. ³⁴ Kee, 'ki 'li [ɔ]v 'nyi, e ko nyibli -bi, 'u bi Pɔlv ki, 'u kuo -Yusu [wlv] yi. 'Ki 'li nyibli a 'mu 'nyi, -e -bi ni 'li, 'a 'nyre mo Denisi. E mo 'diɔ a -gbolugbo a nyiblo -bi [ɔ]v. Nɔgba ni 'u -we; 'a 'nyre mo Damalisi, ko, nyibli -hɔhɔ -bi ni 'u, 'u kuo -Yusu [wlv] yi.

18

-Te Pɔlv mu la 'li Koletidiɔ 'kwli

¹ -Te e -hi, -e -bi Pɔlv -hɔn 'li Atenu ni, 'e mu 'li Koleti. ² 'Ki e yee 'li -Juukveyu* [ɔ]v bu. 'A 'nyre mo Akilasi. 'Blɔgba -mu', -e mo Pɔn, 'ki e ko 'li. E ko 'a nɔgba Plisili 'hven-, u nu- 'tɛ -hɔn 'li Romɔdiɔ 'kwli, -e ni 'li Yitalibɔgba 'kwli, -e nu[ɔ], 'kuu gbagbu Klodi, e lee -Juukve a pepe ni, 'ki bu -hɔn 'li Romɔdiɔ 'kwli. Akilasi ko Plisili a 'mu -mo, 'ki Pɔlv mu 'li. ³ U ko Pɔlv 'hven-, u yi -kvantu ni -do. U 'gble 'tapokayo, 'u ple[ε]. 'Ki Pɔlv ni 'li [ɔ]v -mo, 'u nii 'u -te ni -do -kvan. ⁴ 'A -ne -wuwle-nyrowɔ*, Pɔlv ko bu na Nytsua a -ti -mo le, 'ki 'li

Nyɪsɪvɔ a 'kayɪ bʊ, 'ɛ ɲmʊɛɲɛ lɛ, 'kɪ -juukʊɛ kɔ Gɛlɛkɪkʊɛ 'hʊɛn-, bʊ kʊo -Yusu ɲwɪv yɪ.

⁵ -Tɛ tɪ -hʊɔhʊɪ -hi, -ɛ -bɪ Silasɪ kɔ Timote 'hʊɛn-, ʊ -hɔn 'lɪ Maseduanɪblɔgbɔ 'kwɪlɪ nɪ, 'ʊ mu 'lɪ Koletɪ. -Tɛ ʊ nyre 'lɪ Koletɪ, -ɛ -bɪ Pɔlv 'kee -kʊan a nunuo nɪ, 'bʊ 'yɪ Nyɪsɪvɔ a -tɪ nɪ -do a -mɔlɛnɪna 'pɔ-, 'ɛ -hɪhɪɛ -juukʊɛ klɛ, -ɛ mɔ, -Yusu, nɔ- mɔ Wanyɔ -mu', Nyɪsɪvɔ pʊ la lɛ, ɛ di la ya. ⁶ Kɛɛ, Nyɪsɪvɔ a -tɪ a 'mʊ, ɛ hlɛ, -juukʊɛ 'nɪ -hʊaɲa lɪ 'a 'wɪnwɪn, 'ʊ -hɛɲɛ 'yɪ lɛ. ɛ nɔ- nuɲo, Pɔlv 'ɛ nyra ɲnʊ yɪ bʊ, 'ɛ bʊbɪla 'a wɪawɪlɪ, -ɛ diɲɛ nu, 'pupu 'mʊ blɛ, -ɛ -bɪ ɛ wɛn: «'Bʊ mɔ, 'ba hlɔɔ Nyɪsɪvɔ -mɔ lɛ, ɛ 'yɪ 'mɔ 'pɔ-, 'n 'yɪɲɪ -nu. 'Aan ɲgbɛtʊ, 'a mʊ -nuɲo. Kɛɛ, kʊɛ 'kɪ mɔ bʊ, nyɪblɪ -mʊ', -ʊ 'yɪ -juukʊɛ 'pɔ-, nʊ- kɔ- mɔ 'n di 'lɪ mu, 'mʊ ɲnʊ Nyɪsɪvɔ a -tɪ -lee -nɪ.» ⁷ Pɔlv 'ɛ -hɔn 'lɪ ɲnʊ 'nyɪ, 'ɛ mu 'lɪ Gɛlɛkɪkʊɛyɪ ɲɔɔ a -tɛ. Nyɪblo a 'mʊ, 'a 'nyre mɔ Titusɪ Jutusɪ, 'ɛ 'cɪbɪ 'ʊ Nyɪsɪvɔ a dɪdɔ. 'Kɪ 'a 'kayɪ nɪ 'ʊ Nyɪsɪvɔ a 'kayɪ, -ɛ kɔ bʊ -juukʊɛ yɪ la 'lɪ lɛ 'kukue -nɪ 'hʊɪ. Titusɪ Jutusɪ a 'mʊ, ɛ nɔ- kɔ -tɛ Pɔlv hlɛɛ 'lɪ Nyɪsɪvɔ a -tɪ. ⁸ Klipusɪ, -ɛ mɔ Nyɪsɪvɔ a 'kayɪ a nyɪblo gbagbʊ, nɔ- 'wɪn Nyɪsɪvɔ a -tɪ, 'ɛ kʊo Kukonyɔ -Yusu ɲwɪv yɪ, ɛ kɔ 'a 'kayubʊkʊɛ 'hʊɛn-. -Tɪ a 'mʊ, Pɔlv nɛ -mɔ lɛ, Koletɪkʊɛ -hʊɔhʊɪ, nʊ- 'wɪn, 'tɪ- 'ʊ kʊo -Yusu ɲwɪv yɪ, 'ʊ pʊ ɲnʊ 'nie 'lu.

⁹ ɛ kɔ 'tɔlvɔɔ ɲɔɔ, Pɔlv 'ɛ 'yɛ Kukonyɔ, ɲwɪ yɪ, -tɛ nyɪblo 'yɛ nɪ 'ya yanie, 'ɛ yɪ Pɔlv -lee -nɪ, ɛ wɛn: «ɲNɪ 'pie 'lɪ hʊannʊ, kɛɛ, 'cɪbɪ 'ʊ 'na -tɪ a -mɔlɛnɪna, ɲnɪ 'saa 'lɪ. ¹⁰ 'Kɪ 'n nɪ 'ʊ -mʊ ke'. Nyɪblo ɲɔɔ 'yɪ 'lɪɲɪ 'lɪ -wɛ, bʊ klɔ -mʊ, bʊ ɲtu -mʊ ɲhʊɛn, -ɛ nuɲo, nyɪblɪ, -ʊ mɔ 'na nyɪblɪ, -ʊ nɪ 'nɛ- 'dɔɔ -bʊ 'kwɪlɪ, kɛɛ, -ʊ 'yɛɛ 'na wɪn nɪ 'wɪn, ʊ -hʊ nɪ.» Kɛ- -Yusu -pʊ. ¹¹ ɛ nuɲo nɪ, Pɔlv 'ɛ -hɪɪ 'lɪ Koletɪkʊɛ 'nyɪ 'yɪrʊ kɔ ɲhɔnɔɔ nɪ ɲhlɔn-do, 'ɛ tʊɛ ɲnʊ Nyɪsɪvɔ a wɪn.

¹² Tɪ -mʊ', -ɛ kɔ 'yɪ Galio mɔ la -gʊlvɔnɔma, 'kɪ 'lɪ Akaiɪblɔgbɔ 'kwɪlɪ, 'kɪ -juukʊɛ bɪbɪ 'ʊ 'yɪ lɛ, 'ʊ klɔ Pɔlv, 'ʊ gba 'lɪɲɪ Galio a 'mʊ yɪ, ɛ 'mʊɲv -bati lɛ -pʊv -nɪ, ¹³ 'ʊ yɛɛ ɲnɛ -tɪ, ʊ wɛn: «Nyɪblo -bʊ, ɛ -hʊɛɲɛ nɪ, nyɪblɪ a pepɛ bʊ ɲtuu 'ʊ Nyɪsɪvɔ 'ʊ. Kɛɛ, -tɛ a 'mʊ, ɛ pʊ lɛ, -ba nuu 'ʊ Nyɪsɪvɔ a 'ʊɲtuulɛ, -aan tɛtɛ 'nɪ -pʊɲv lɛ.» ¹⁴ Pɔlv 'mʊ 'kɪ wɪn pʊ, -ɛ -bɪ Galio wɛn: «-juukʊɛ -na, 'bʊ mɔ, 'bʊ mɔ wɛn -tɪ 'yakɪ ɲɔɔ, 'n di pʊ wɛn 'a mʊ nʊa yɪ bʊ. ¹⁵ Kɛɛ, -tɛ ɛ mɔ 'blɪnɪ, 'kɪ 'ʊ wɪnbʊɪ kɔ 'nyre kɔ 'a mʊ -juukʊɛ a tɛtɛ kɪ, 'a mʊ -kɔ 'lɪɲɪ -mɔ. 'N hɪa nɪ, 'kɪ ɲbʊ pʊ -tɛblɪɔɔ a 'mʊ 'a -bati. ¹⁶ Ba mu, ba -hɔn 'nɛ- batɪpʊulɛ'.» ¹⁷ 'Kɪ 'lɪ -tuo a 'mʊ kɪ, 'kɪ nyɪblo ɲɔɔ nɪ 'ʊ. 'A 'nyre mɔ Sɔtɛnɪ. ɛ mɔ Nyɪsɪvɔ a 'kayɪ a nyɪblo gbagbʊ ɲnɔɔ. Nɔ- -juukʊɛ -klɔ, 'ʊ -tʊa 'a bɪbɪɛ, 'kɪ 'ʊ -batɪpʊulɛ'. Kɛɛ Galio a 'yɪɛ 'yɪ 'lɪ -nɪ.

Pɔlv a ta a 'dagba, 18.23–21.16

-Tɛ Pɔlv hree 'ʊ Atɪɔsɪ, ɛ -mɛ kle ¹⁸ -Tɛ ɛ -hɪ, Pɔlv -wɛɛn 'lɪ Koletɪ nɪ, 'tɪ- 'ɛ gba -Yusu a nyɪblɪ wɪlu. 'Kɪ 'lɪ Sankledɪɔ 'kwɪlɪ, 'kɪ ɛ -ha 'lɪ 'mʊ, 'ɛ mu 'lɪ Silɪblɔgbɔ 'kwɪlɪ. -Tɛ ɛ yɪ nɪ mɪ, ɛ kɔ Plɪsɪlɪ kɔ Akɪlasɪ 'hʊɛn-, ʊ nʊ- -mu. Pɔlv ɲmla 'ʊ 'lu lɛ, 'kɪ 'lɪ Sankle, -ɛ diɲɛ nu, nyɪblɪ 'mʊɲv 'yɛ, -ɛ mɔ, ɛ pʊ 'lɪ dɛ, 'kɪ 'ʊ Nyɪsɪvɔ -mɔ'. ¹⁹ -Tɛ ʊ yɪ nɪ mɪ, ʊ nyre 'lɪ Efesɪdɪɔ 'kwɪlɪ, 'kɪ Pɔlv hɪɛ 'ʊ Plɪsɪlɪ kɔ Akɪlasɪ 'hʊɛn- bʊ, ɛ nɔ- -mɔ -bɪ, 'ɛ mu 'lɪ Nyɪsɪvɔ a 'kayɪ bʊ, ɛ kɔ -juukʊɛ* 'hʊɛn-, ʊ 'mʊ toto pʊ, ²⁰ -juukʊɛ a 'mʊ, 'ʊ -tʊa 'a lenyaalɛ, 'kɪ bʊ -hɪɪ 'ʊ ɲnʊ -nyɪrɔwɪ gɪɪ 'hʊɪ, kɛɛ, ɛ 'yɪ -wɛn, ²¹ 'ɛ gba ɲnʊ wɪlu, ɛ wɛn: «Nyɪsɪvɔ 'bʊ -hʊaɲa, 'kɪ ɲbʊ di klɛ, -ɛ -bɪ 'n di 'nɪ dɪ,» 'ɛ 'ya 'lɪ 'mʊ 'kwɪlɪ dɛ, 'ɛ gba 'a 'dagba 'lu -mɔ, ²² 'ɛ nyre 'lɪ Sesalɪdɪɔ 'kwɪlɪ. -Tɛ ɛ ɲtɪ, -ɛ -bɪ 'kɪ ɛ mu 'lɪ Jɪrusɛ, 'ɛ mu -Yusu a nyɪblɪ, -ʊ nɪ 'lɪ 'yɛ mɔ. -Tɛ ɛ -hɪ, -ɛ

-bi 'ki e mu 'li Atiosu, ²³ 'e -hii 'li ti gbi. -E -bi e bi 'hru wlon de, 'e 'be 'blugbi -mu' [tiɔ, -u mo Galasi ko Flisi, -Yusu a nyibli a pepe -mu', -u ni 'li 'blugbi a 'mu ki, 'e yi [nu 'kl -nyi, 'ki bu 'cibi 'u -Yusu a [wlu a yikuole.

-Te Apolosi mu la 'li Efesi ko Koleti

²⁴ E ko -Juukueyu* [du. 'A 'nyre mo Apolosi. 'Ki e ko 'li Esipublugba a 'diɔ -mu', -e mo Alesadri. E mo hihlenyo gbagbu [niɔ. E yi Nyisvacrien ni diaki. Nɔ- di la 'li Efesi, 'ki 'li Asiblugba 'kwli. ²⁵ Tɔɔwin -mu', -e kɔe 'u -Yusu ki bu, e 'nyi la [a ni -tee. Kee, -ti ni -do -mu', Saan yi la nyibli -lee -ni, -e kɔe 'u -Yusu ki bu, e ko, -te Saan a 'mu, e ni la nyibli a 'nie a 'lulepupu, e ni -do a 'mu, e nɔ-, e nɔ- -mo -bi, e yi la. ²⁶ 'Ki 'li Nyisva a 'kayu bu, -te -Juukue yi 'li le 'kukue -ni, e 'ni -pie [e li -tuɪ, 'ki bu na -Yusu a -ti -mo le. -Te e yi ni hle, Plisili ko Akilasi 'huen-, u ni -tuɔ ki. -Te e -we win a pupu -mo, -e -bi u da [a ni, 'ki 'li 'waa 'kayu bu, de -mu', e 'yee ni 'win, 'ki 'u -Yusu a -ti ki, 'u -hihiɔ [ne [e kle -tee.

²⁷ -Te e -hi, -e -bi e wen: «'N -hue [e ni, [bu mu 'li Koleti, 'ki 'li Akaiblugba 'kwli.» E nɔ- nu [o, -Yusu a nyibli -mu', 'u -nyi [e 'kl, 'ti- 'u 'criɛn, 'u -nyi [ne [e, 'ki bu gba [a -Yusu a nyibli -mu' yi, -u ni 'li Akaiblugba 'kwli, -e di [e nu, u 'mu [u kua 'ble -tee. -Te e nyre 'li, 'e mo -tee, 'e yee 'u nyibli bu, -u kuo -Yusu [wlu yi, -e nu [o, Nyisva nuu la [nu [haande -mo. E -hee [nu ni diaki, ²⁸ e ko -Juukue 'huen-, 'u pi gble, 'ki 'u nyibli a pepe ye', 'e tɔe [nu, -e mo, u ke ni, 'e yi Nyisvacrien -hre, 'ki 'u [nu ye', 'e tɔe [nu [u -tee, -e mo, -Yusu, nɔ- mo Wanyɔ -mu', Nyisva pu la le, e di la ya.

19

-Te Polu mu la 'li Efesidiɔ 'kwli

¹ Ti -mu' -ko 'yri Apolosi ni 'li Koleti, 'ki 'li Akaiblugba 'kwli, Polu -mo -bi, e naa 'li Asiblugba a 'kɔtiɔ -mu', -e ko dugbi ki, 'e nyre 'li Efesidiɔ 'kwli. 'Ki e yee 'li -Yusu a nyibli -bi bu, ² 'e 'beti [nu, e wen: «[Bi ti -mu' -ko 'yri a kuo -Yusu [wlu yi, e -nyi 'a mu 'a -Hihiu* ni?» -e -bi u [tu [o [wɔn, u wen: «-A 'yi -huan Nyisva a -Hihiu a -ti ni 'win.» ³ -E -bi Polu 'beti [nu ni de, e wen: «-Te u pu 'a mu 'nie 'lu, de a 'di -bi e [hen 'nyre, 'ki 'u 'a mu -mo 'li?» -E -bi u wen: «De -mu', Saan tɔɔ -ni, 'ki 'u 'nie a 'lupupu a -ta', nɔ- -a kuo [wlu yi.» ⁴ -E -bi e wen: «Nyibli -mu', -u hie 'u de 'kuku bu, 'ti- -u -nyi 'waa 'klo a pepe Nyisva, nu- Saan pi la 'nie 'lu le. Ke- e pi la nyibli a 'mu yi: Bu kuo nyiblo -mu', -e di la 'u [u ke' kɔe [wlu yi. Nyiblo a 'mu, e nɔ- mo -Yusu.»

⁵ -Te u 'win win a 'mu, -e -bi u pu [nu 'nie 'lu, 'ki 'li Kɔkɔnyɔ -Yusu a 'nyre 'kwli, ⁶ Polu 'e pu [nu dabu 'lu ble, Nyisva a -Hihiu 'e bi 'u [nu ke', nyibli a 'mu, 'u -tɔa win -mu', -u 'yi -yi a pupu, 'u yi Nyisva a win wlon -he. ⁷ Nyibli a 'mu, u -we 'li nyibli ni -pu [tu 'u 'huen.

⁸ -Te e -hi, -e -bi 'ki Polu pa 'li Nyisva a 'kayu bu. 'Ki 'li [hɔnpɔ ni ta 'kwli, 'a -ne -wuwle-nyrɔwɔ*, e 'ni -pie [e li huannu, 'e -hihiɔ [e nyibli kle, -te Nyisva ni 'li -Yusu a 'lunaale, e ni nyibli a win a kɔkɔle. Polu [mu [e le, -ti -mu', e hle, nyibli bu pu [u [han-ti. ⁹ Kee, 'ki 'li [nu 'nyi, -u -bi 'ni -hua [a li bu kuo -Yusu [wlu yi, 'u [tui Nyisva a [haantitie a 'mu -ti 'huɪ le. E nɔ- nu [o, Polu 'e -hɔn 'u [nu 'huɪ, e ko -Yusu a nyibli 'huen-. Kɔe 'u ti a 'mu 'yie bu, 'a -ne -nyrɔwɔ, e ko bu tɔɔ [nu Nyisva a -ti, 'ki 'li nyibeyu [du a 'kayu bu. Nyibeyu a 'mu a 'nyre mo Tilanusu. ¹⁰ E nɔ- e -nu, 'ki 'li 'yri ni 'huen 'kwli. E

nɔ- nuɔ, nyibli a pepe -mu', -u ni la 'li Asibluɔba 'kwli, -Juukue* ko nyibli -mu', -u 'yi -Juukue 'pa-, 'u 'win Nyisua a -ti.

-Te Sefa a 'yonv [te la 'kuo -hvin* a lebbola 'yi

11 'Kɪ Nyisua neɛ 'li Pɔlv 'li, 'ɛ ni [wɪlekeɛ-tebli gbagbɪ, 12 nyibli 'u gbɛ 'a 'hɔɪɛpɔ-tebli kɔ 'a 'paatigese, 'u pɪɪ 'hɔɪhɛnnyɔ kle, 'hɔɪhɛnnyɔ a 'mu, 'waa 'kue 'ɛ yɪ -wɛ, ɛ kɔ, nyibli -bu, 'kuo -hvin ni 'u ke' le, 'u -hɛn 'u [nv ke' le. 13-14 ɛ kɔ la -Juukue* [dv. U mɔ la 'diayɪv ni [hlon'hɛn [nvɔ. 'Waa 'baɪ a 'nyre mɔ Sefa. Nyisua a -cohɪnpinyɔ* gbagbɔ [nvɔ la. 'A 'yonv nyɪɛpɔ a 'mu, 'u nɔ- nɛ -tebli 'nyɪ le, 'u blɛ 'kuo -hvin le, -u ni 'u 'hɔɪhɛnnyɔ ke', 'u [teɪ'yi, 'kɪ bu nu -Yusu a 'nyre, bu bla 'kuo -hvin le. -Ti 'u yɪ 'kuo -hvin a 'mu -lee -ni, ɛ nɔ- bu: «-Yusu -bu, -kɔti Pɔlv hɛ, 'kɪ 'li 'a 'nyre 'kwli, 'n yɪ 'a mu 'ni -lee -ni, -hɔn 'u nyiblo -bu ke'.»

15 -Nyrɔwɔ [dv 'kɪ, -ɛ -bɪ 'ku -hvan -mu', 'u blɛ le, ɛ [tu [nv [wɔn, ɛ wɛn: «'N yɪ -Yusu ni, 'ni yɪ Pɔlv, keɛ, 'a mu -bu, nyibli a 'di -bɪ a -mɔ 'li?» 16 Ti ni -do a ti 'yri, -ɛ -bɪ nyiblo, 'ku -hvan ni 'u ke', ɛ bi 'li [nv 'nyɪ, 'ɛ tɔw [nvɔ, -ɛ mɔ, ɛ ni 'klɪ kɪ, 'ɛ -hi 'u 'waa pepe a 'mu 'u, 'ɛ -tɔa 'waa -tebli a 'yrile'hɪla, kɔ 'ɛ cɪcra 'waa wlawɪ le, nyibli a 'mu 'u 'gba ci le, 'u -hɔn 'li nyiblo a 'mu, 'a -te. 17 -Te de a 'mu, ɛ mu 'lu -mɔ, -Juukue ko nyibli -mu', -u 'yi -Juukue 'pa-, -u 'ti 'li Efesi, 'waa pepe, 'u 'win ni. 'A -ti, 'u yɪ pie huannɔ, 'u 'bue Kɔkɔnyɔ -Yusu a 'nyre 'yi. 18 Nyibli -mu', -u kuo -Yusu [wlv yɪ, 'waa -huɔhɔ, 'u yɪ 'li 'ni di, -tebli 'kukui a pepe -mu', 'u -nu, 'u yɪ yɛ -wɛn -ni, 'kɪ 'u nyibli a pepe ye'. 19 Nyibli -mu', -u ni -wɪde, 'waa -huɔhɔ ya 'waa 'crɪn ni, -ɛ kɔ 'kwli 'u 'crɪ 'li, -te 'u di -wɪ a pupɔv nu, 'u pɔv 'tɔ le,

'kɪ 'u nyibli a pepe yɪ. -Te 'u gbuɔba 'crɪn a 'mu, 'a 'wli -mɔ le, ɛ -wɛ 'li -kwannunyibli a (5000) 'miliwɪ a -wɪ ni 'hɛn [tu 'u -pu a 'pɛɛɛ, 'kɪ 'li -nyrɔwɔ ni -do 'kwli. 20 -Tebli a 'mu, -ɛ mu 'lu -mɔ, ɛ ni 'klɪ kɪ diaki. ɛ nuɔ ni, nyibli -mu', -u 'win Nyisua -ti, ɛ kɔ, -u kuo [ne [wlv yɪ, 'u bii kle.

-Te -teblɪblanyɔ -mu', -u ni 'li Efesi, 'u bi yrv' le

21 -Te -tebli a 'mu, ɛ -hi, -ɛ -bɪ Pɔlv pɔ 'liɪ ni, 'kɪ bu 'be Masedvanɔbluɔba kɔ Akaiɔluɔba [tvɔ, 'ti- ɛ 'mu Jrusɛ mu. ɛ wɛn: «'Bu mɔ, 'ni -mu, 'n kɔ [bu nyre 'li Rɔmɔdiɔ 'kwli,» 22 'ɛ lee nɛ 'a -kwannunyibli ni 'hɛn, 'kɪ bu mu 'li Masedvanɔbluɔba a 'mu 'kwli. 'A -kwannunyibli a 'mu, 'u nɔ- mɔ Timote kɔ Elasi 'hɛn-. Keɛ, ɛ nɔ- mɔ -bɪ, ɛ 'tɛ di 'li ti gbi Asibluɔba 'kwli -hi.

23 Ti ni -do a 'mu 'yri, tɔɔɛ -mu', Pɔlv tɔɛ nyibli, 'kɪ 'u -Yusu a -ta', ɛ nɔ- kɔ -ti [gbugblole gbagbɔ 'ɛ bi 'li Efesiɔɔ 'kwli. 24 'Kɪ 'li 'diɔ a 'mu 'kwli, ɛ kɔ 'kagbau [dv, 'ɛ ni 'u. ɛ nɔ- kɔ bu nyibli deɛ 'li 'waa 'ku -mu', -ɛ =tui 'waa 'diɔ 'yie. 'Ku a 'mu, 'a 'nyre mɔ Atemisi. ɛ mɔ nuɔba [nvɔ. 'Kɪ 'li 'diɔ a 'mu 'kwli, -teblɪblanyɔ ni 'li, 'ɛ blɛ 'pli. 'A 'nyre mɔ Demetriusi. ɛ nɔ- ni 'sroba, 'ɛ ni 'kayo 'cɪmɪ gbi, [wɪ yɪ, -te -mu', Atemisi a 'mu, 'a 'kagbau ni 'mu. ɛ nuɔ ni, -ɛ diɛ ni, ɛ 'muɔ plo. De a 'mu, ɛ ni, ɛ pɪ 'liɪ 'wliye -ji' diaki, ɛ kɔ 'a -kwannunyibli 'hɛn-. 25 Demetriusi a 'mu, ɛ nɔ- 'kukue 'a -kwannunyibli le, ɛ kɔ nyibli -mu', -u kɔ [nv 'hɛn-, -u ni -kwantu ni -do, ɛ wɛn: «-A 'bio -na, 'bɪ a yɪɛ ni, -ɛ mɔ, -kvan -bu, -a ni, ɛ nɔ- yɪ -a mu 'wliye -nyɪ. 26 Keɛ, nyiblo -bu, 'u deɛ Pɔlv, de -bu, ɛ hɛ, a yɪ 'ni 'win. ɛ yɪ nyibli 'ni -lee -ni, -ɛ mɔ tuyenɔ -mu', -tonyibli ni, 'u yɪ 'klɪ [dv -kɔ. -Ti a 'mu, Pɔlv [tɪ, nyibli -huɔhɔ pɔv [han-tɪ,

'ki 'ne- Efesi kɔ Asiblugba a pepe ki. ²⁷ Dɛdɔ a 'mɔ, ɛ diɛ 'ni nu, -aan -ne -kɔan 'mɔ ɔhlɔn bi. 'Ya 'v 'lu de, -aan -ne 'ku gbagbu -bu, -a dɛ, -ɛ kɔ 'nyre -mɔ Atemisi, 'a 'kagbau a -ti di -hɛɛ lɛ, 'ti- Atemisi a 'mɔ, nyibli a pepe -bu, -v ni 'ne-Asiblugba 'kwli, kɔ -tutu a pepe ki, v dɛ, ɛ 'yi 'liɛ 'li -wɛ, bu kɔ -ti a 'yi'buale de.»

²⁸ Nyibli -mɔ', -v ni -tuo ki, v pu Demetriusi a win ɔhan-ti. ɛ nɔ-nuɔ, 'v bi yru' lɛ, 'v ɔmumɔɛ lɛ, v wen: «Efesikɔɛ a 'ku Atemisi bu kɔ -ti a 'yi'buale!» ²⁹ 'Waa lɛɔmɔmale a 'mɔ, ɛ nuɔ ni, 'dɔ a pepe 'ɛ -wɛ ti ki, 'v mu 'li -tɛ -mɔ', v nii 'li -gbolugbo lɛ. ɛ kɔ nyibli ni 'hɛn ɔdu, nu- kɔ Pɔlv 'hɛn-, -v mi 'dagbi' lɛ. 'Waa 'nyre mɔ Gayusi kɔ Alitaki. 'Ki v kɔ 'li Masedvaniblugba 'kwli. Nu- 'dɔ a nyibli -kɔ, 'v gba 'li ɔnu -gbolugbonuule'. ³⁰ Pɔlv -hɛɛ bu mu 'li nyibli -hɔhɔ a 'mɔ -mɔ, ɛ 'mɔ 'li ɔnu -mɔ -hlee -ni. Kɛɛ, -Yusu a nyibli 'yi dɛ a 'mɔ ki -wen. ³¹ ɛ kɔ Asiblugba a ye'nanyu -hɔhɔ -bi, 'v ni 'v. Nu- mɔ Pɔlv a ninatumupu. V nu- lee ɔnɛ, ɛ 'ni 'muo 'li -gbolugbonuule'. ³² Ti ni -do a 'mɔ 'yri, nyibli -mɔ', -v 'kukue lɛ, v pi -cici lɛ diaki. 'Waa -ciciwin a 'mɔ, ɛ ɔgla ni. 'Ki 'li ɔnu 'nyi, nyibli -hɔhɔ ni 'li, 'v 'yiɛ -yi, dɛ- kɔ lɛ'kukueɛ bu di lɛ 'kukue -ni. ³³ 'Ki 'li nyibli -hɔhɔ a 'mɔ 'nyi, -Juukɔɛyu* ni 'li. 'A 'nyre mɔ Alesadri. Dɛ -mɔ', -ɛ mu 'lu -mɔ, ɛ nɔ- kɔ -ti v -hihɛɛ ɔnɛ. ɛ nɔ- 'a 'bio -Juukɔɛ pu 'li ye', 'ki bu pu win, Alesadri 'ɛ ni dabu, 'ɛ yi ɔnu -lee -ni, -ɛ diɛ nu, nyibli 'mɔ wien ma, ɛ 'mɔ ɔnu -lee -ni, -ɛ mɔ, -Juukɔɛ 'yi ɔdedede -nu. ³⁴ Kɛɛ, -tɛ v yruɔ, -ɛ mɔ, Alesadri mɔ -Juukɔɛyu ɔniɔ, -ɛ -bi v -tɔa -cici a lɛpɔpɔ, 'v pi wingblo ni -do. ɛ nɔ- v -nu -nunu, 'ɛ -wɛ 'li -haawi ni 'hɛn. Kɛ- v pi: «Efesikɔɛ a 'ku, -ɛ mɔ Atemisi, bu

kɔ -ti a 'yi'buale!» ³⁵ -Tɛ v pu -cici lɛ -pɔpɔ, -ɛ -bi 'dɔ a ye'crinyɔ ɔtu 'v 'ki, 'ɛ nuɔ -nunu, 'v ma wien. Kɛ- ɛ pi: «Efesikɔɛ -na, nyibli a pepe yiɛ ni, -ɛ mɔ, -aan 'dɔ Efesi, nɔ- mɔ -aan 'ku Atemisi a 'kagbau a 'yieɔtunyɔ, ɛ kɔ 'a tuyu, -ɛ ble 'li yakɔ 'kwli 'hɛn-. ³⁶ Nyiblo ɔdu 'yi 'liɛ 'li -wɛ, bu pu lɛ, -ɛ mɔ hi ɔniɔ. 'A -ti, ba nu gbee, ba -hie 'lu lɛ, a 'ni ɔha dɛ -hɔan ɔdu nu. ³⁷ Nyibli -bu, a -ya, v 'yi ɔdedede 'yri, 'ki 'li Atemisi a 'kagbau bu, ɛ kɔ, v 'yi 'ku Atemisi 'yri lɛ -ha. ³⁸ 'Bɔ mɔ, Demetriusi kɔ 'a -kuannunyibli 'hɛn-, 'bu -hɛɛ bu yɛɛ nyiblo -ti, bu kɔ 'a yiyie, -ɛ mɔ, ɛ kɔ -nyrowi, -ɛ kɔ 'kwli v pu 'v -bati lɛ, 'ɛ kɔ 'blɔnaanyu -wɛ, v di -hawi pu. Nyibli a 'mɔ, nu- v blɛɛ yi bu lee -ni. ³⁹ 'Bɔ mɔ, -ti -bi 'bu ni 'v, -nyrowi -kɔ 'yri 'dɔ a nyibli di 'v -bati -pɔv -ni, -a 'mɔɔ hla. ⁴⁰ Dɛ -bu, -ɛ mu 'lu -mɔ a -ti, ɛ -wɛ 'li bu nuɔ ni, 'blɔnaanyu, -v mɔ Romakɔɛ, bu yɛɛ nɛ -a mu -ti ni, bu pu lɛ, -a yi 'blɔgba 'ni ɔgbugblo -ni, -kɔti -a 'yi ɔdedede -kɔ, -ba lee 'blɔnaanyu a 'mɔ, -ɛ di ɔnu kle -hihi -ni, dɛ -kɔ -ti ɔa 'kukue mɔ lɛ.» ⁴¹ -Tɛ ɛ pu 'ki lɛ, -ɛ -bi v lee nyibli -mɔ', -v 'kukue wen lɛ, bu -gbɛ.

20

-Tɛ Pɔlv mu la 'li Masedvaniblugba kɔ Glekiblugba 'kwli de

¹ -Tɛ ɔgbugbloɛ -wɛ 'li, -ɛ -bi Pɔlv 'kukue -Yusu a nyibli a pepe lɛ, 'ɛ -nyi ɔnu 'klɛ, 'ti- 'ɛ gba ɔnu wlu, 'ɛ mu 'li Masedvaniblugba 'kwli. ² -Tɛ ɛ yi 'blɔ a 'mɔ ɔtiɔ ni 'bɛ, -Yusu a nyibli, -v ni 'li, ɛ -nyi ɔnu 'klɛ. -Tɛ dɛ a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bi 'ki ɛ mu 'li Glekiblugba 'kwli, ³ 'ɛ nuu 'li ɔhɔnpɔ ni ta. -Tɛ dɛ a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bi ɛ -wɛ -mɔ, 'ki bu gba 'mɔ, bu mu 'li Siliblugba 'kwli. Kɛɛ, ɛ 'win ni, -ɛ mɔ, -Juukɔɛ*

pu 'li□i ni, 'ki bu 'la□a, ('bu mo, 'bu nyre 'li Siliblugba 'kwli.) E no- nu□o, 'e -yra□a, 'ki bu naa 'li Maseduanibugba 'kwli de. ⁴ -Te e yi 'ki ni mi, nyibli -huohu, nuga□a 'hru wlon. 'Waa 'nyre, no-bu: Pilusi a 'yu Sopate a 'mu, -e ko 'li Beledio 'kwli; ko Alitaki, ko Sekudusi, -u ko 'li Tesaloniki, ko Gayusi, -e ko 'li Debido 'kwli, e ko Timote, ko Asiblugba a nyibli ni 'huen, -u mo Tisiki ko Trofimu. ⁵ Nu- 'nyee 'hru, 'u mu 'li Trwasido 'kwli, 'u mu 'li -a mu -ple mo. ⁶ -Aan 'mumu, -Juukue a le'mimle, -e mo Paki, -te e -hi, -e -bi -a -ha 'li 'mu Filipido 'kwli. -Nyrwo ni □hun bu -hi, -e -bi -a ye □nu ki, 'ki 'li Trwasido 'kwli. 'Ki -a -hii 'li 'wee 'mumu.

Polv a le'boodagba, 'ki 'li Trwasido 'kwli

⁷ -Wuwle-nyrwo* a -winse, -a 'kukue le, -a 'mu -Yusu a le'boodiide di. Polv, no-yi 'li -Yusu a nyibli, -u 'kukue le -mo -hlee ni. -Te e di 'a 'dagba 'lu -mo gba, -nyre 'bu -nye a -ti, e hle -hlehle, 'e ye 'to-heyri' ki. ⁸⁻⁹ 'Ki 'li yo'kayu □du a ta a -gbo a -gbo -bi 'kwli, 'ki -a 'kukue 'li le. 'Ki 'li -gbo a 'mu 'kwli, 'napu -hu 'li ni. 'Ki 'yu nyubehan □du ni 'li 'winde 'yri bu. 'A 'nyre mo Etisi. -Te Polv a hihlewin 'tie hlu e ki bu, -e -bi Etisi a 'mu, e bi nmena', 'e hlee 'li nmena' bu. E no- mo bu ble 'li 'winde a 'mu 'yri, bu -hlii 'li -patu' bu. -Te u □ti, u 'du□o ye', -e -bi u 'ye□e ni, -e mo, e 'ku ni. ¹⁰ -Te Polv □ti, e □jri□e 'lu bu, 'e 'du□o ye', e wen: «'Kla 'ni 'yaa 'li 'a mu -wliye. E 'tie pi -hunhlun.» ¹¹ 'waa pepe 'u 'ya, 'u di -Yusu a le'boodiide. -Te e -hi, -e -bi Polv 'tie gbe win a puppu 'lu -mo, 'e pu win -pupu, 'yru 'e 'hru 'li. -Te 'yru 'hru 'ki 'li, -e -bi e mu ni. ¹² Nyibli a pepe -mu', -u ni 'u, 'waa plo ble ni, -te Etisi -ni wen, e -tua -hunhlun a puppu de. -E -bi u 'du□o ye', 'u gba 'li□i 'kayu bu.

-Te Polv -hon la 'li Trwasido 'kwli, e mu 'li Miletido 'kwli

¹³ -A mu -mo -bi, -a -ha 'li 'mu Trwasido 'kwli, □a 'nyee 'hru, □a nyre 'li Asosido 'kwli, Polv -mo -bi 'e naa bu, -e nu□o, e -yra□a ni, 'ki -ba -plee 'li□i Asosi, -e di□e nu, e ko -a mu 'huen-, -a 'mu 'li 'mu -ha, -a 'mu 'dagba 'lu -mo gba. ¹⁴ -Te e ye -a mu ki, 'ki 'li Asosi, e 'ya 'li -a mu -mo, 'ki 'li 'mu 'kwli, □a nyre 'li Mitileno 'kwli, ¹⁵ □a -hi. -Te -nyre -nye, □a na 'u 'nudugbo -mu' u de Kisi 'hu. -Te -nyrwo -bi -hi, 'a -nyre -nye, □a na 'u 'nudugbo -mu', u de Samosi 'hu, □a -hi. -Nyrwo ni -do bu -hi de, -e -bi -a -hi Efesi le, □a nyre 'li Miletu. ¹⁶ E mo □han-ti, Polv pu la 'li□i ni, -e mo, e 'yi 'li□i 'li -we bu nyra bu, 'ki 'li Efesi, e 'ni □ha 'li Asiblugba 'kwli ti -huohu 'li -hii -ni. E 'kuke ni, -e di□e nu, 'hru 'bu pe 'u bu, e 'mu 'li -Juukue* a le'mimle, u de Patkoti Jrusre 'yee ni.

-Te Polv hlee la 'li Efesido a 'cve a ye'nanyu -mo

¹⁷ -Te -a nyre 'li Miletido 'kwli, -e -bi 'cve a ye'nanyu -mu', -u ni 'li Efesi, Polv gba □nu 'crien yi, 'e lee □nu, -e mo, bu di□e 'ye, ki 'li Miletu. ¹⁸ -Te 'cve a ye'nanyu a 'mu, u nyre 'li□i 'hu, -e -bi e wen: «Kue 'li -nyrwo -mu', -e ko 'yri 'n nyre la 'ne- Asiblugba 'kwli 'yie bu, -bu ye -nyrwo -bu ki, -te 'n ni la nuna, a yi□e ni. ¹⁹ 'N □ti la 'li 'na dionu ni pepe, 'ni ni la Kukonyo a -kuan. 'Kla-wliye'yiya a gblegble, e ko □huen, nu- 'n yi la 'ye, -koti -Juukue* a ye'nanyu □mue 'na 'lila le. ²⁰ -Tebli a pepe -mu', -e ko -bu -hee ne 'a mu, 'ki ba kuo -Yusu 'Kisu □wlu yi -tee, 'n 'yi huannu -pie, 'ni to□ □ne 'a mu 'a pepe, 'ki 'u nyibli a pepe ye', 'ki 'li 'aan dionu a 'kayo ble. 'N 'yi 'a mu □dedede 'yi ki -hlii -ni. ²¹ 'N lee -Juukue ni, ko nyibli -bi -mu', -u 'yi -Juukue 'pa-, 'ki 'waa -tebli 'kukui, u ni,

bu hie 'u'bu bu, bu -nyi 'waa 'klo a pepe Nyisva, e ko, bu kuo -aan Kukonyo -Yusu [wlv y]. 22 -Te ti ne -bu, Nyisva a -Hihiu* ni 'u' mu ke', 'ki [bu mu 'li Jrusre, kee, de -bu, -e di 'li 'mu -nuu -ni, 'n 'y[ti -yi. 23 De ni -do, 'n -yi, e no- mo, 'a -ne 'd[to -ko 'kwli 'n di 'li -naa -ni, Nyisva a -Hihiu y['mu 'ni -lee -ni, -e mo, [ji ko [hven a 'yiye 'hven- nu- ni 'li 'mu ye'. 24 'Ki 'u' 'mu -mo, 'na -hvnhlvn, 'n pi, 'ni -daa[a li[ti de gbagbu. Kee, de -mu', -e mo de gbagbu, 'ki 'li 'mu 'yi, e no- mo, -kvan -bu, -aan Kukonyo -Yusu lee 'mu, [bu nu, [bu -yra[a 'lu. -Kvan a 'mu, e no- mo [bu pu nyibli 'a [haantitie, -e hle[ie, -e mo, Nyisva ni nyibli [haande -mo, 'ki 'li daduke 'kwli.

25 'N na 'aan pepe yre, 'ni lee ne 'a mu, -te Nyisva ni nyibli a win a kikool. Kee, -te ti ne -bu, 'n yi[ie ni, -e mo, 'aan nyiblo [du 'y['li[ti 'li -we, bu 'ye 'mu de. 26 E no- nu[ti, 'ni y[ke 'a mu -lee -ni, 'ki 'li 'a mu 'nyi, nyiblo 'bu ni 'u, 'bu hlvo Nyisva -mo le, 'bu 'wan, e 'y['mo 'pa-, 'n 'y[ti -nu, 27 -koti -tebli a pepe, Nyisva -hve bu nu, 'n 'y['a mu 'a [dedede 'yi ki -hlii -ni. 'N too ne 'a mu 'a pepe ni. 28 Ba [tu 'aan d[onv 'yie, ko, nyibli a pepe -mu', Nyisva a -Hihiu -nyi 'a mu, ba [tu [nv 'yie. Ba [tu 'cve 'yie. 'Ki Nyisva naa 'li 'a d[onv a 'Yu a 'kukuv 'kwli, 'e ko 'cve a 'mu. 29 'N yi[ie ni, -e mo, 'ni -mu, hitoonyo di 'ni di, v 'mu nyibli -kaa -ni, [w[y[-te -jio ni, 'u y[mamv bu -we. 30 'Ti- 'ki 'li 'a mu 'cve a ye'nanyv 'nyi, nyibli di -hvn 'li -wlv, v 'mu hi nu. U di[ie 'ni nu, -Yusu a nyibli -bi 'mu [nv [wien kv. 31 'A -ti, ba ni 'u -pleele', a 'ni 'jmee 'li. Bu bi 'li 'a mu 'kwli, -e mo, 'ki 'li 'y[ni ta 'kwli, 'to ko -nyre, 'n 'cibi mo 'u, 'ni pi mo 'a mu [to' le, 'e ko ti, 'ni y[mo we 'aan -ti.

32 'A -ti, 'ki 'n pi 'li 'a mu Nyisva -ji', e ko [haantitie -mu', -e hle[ie,

-e mo, Nyisva ni nyibli [haande -mo, 'ki 'li daduke 'kwli. De a 'mu, e no- di 'a mu -he e -ni. Nyisva a [gbetv, e no- ko 'kl[-e -we 'li -bu nu[ti, 'aan [wlv a y[kuole bu bii ki. E no- ko 'kl[-e -we 'li, a ko 'a nyibli a pepe 'hven-. 33 'N 'y[-hvan nyiblo [du a 'wliye ko 'a 'hvl[epu-tebli ni -hve. 34 'Aan 'mumu, a yi[ie ni, -e mo, 'na dabulu, e no- 'n nii la -kvan 'yri, 'ki 'li 'a mu 'nyi, 'ki 'u' 'na mlaniyie ko 'na 'hvl[epu-tebli a -ta', e ko nyibli -mu', -u ko 'mu 'hven-, -u di la 'ne- a -ta'. 35 'N ni la -kvan dtakt, -e di[ie nu, 'mu la 'a mo[ti -too -ni, -te a di -kvan a nunuo nu. 'Bu mo, [ba y[-kvan a nunuo le ni ni, -e -bi -a -we 'li -ba -he e [hvennyibli ni. Win -mu', Kukonyo -Yusu -pu, e 'ni 'hruo 'li 'a mu -mo. Win a 'mu, e no- -bu: 'Bu mo, [ni y[nyibli -tebli le ni -nyi, -e -bi -ko plo a bleele, 'e -hi 'u' nyibli a 'mu, -y[-tebli le -nyi.»

36 -Te e -we 'ki win a 'mu, 'a pupuv -mo, -e -bi e ko [nv 'hven-, v bla kwli bu, 'e da Nyisva. 37 'Waa pepe a 'mu, v ni 'li wuwe 'kwli, 'u y[P[lv 'wlee -ni, 'u gbe[ie wlv. 38 De -nie [nv nyai, e no- mo, P[lv bu pu le, v 'y['li[ti 'li -we, bu 'yiye -ni de. -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi v gba[a 'hru wlv, 'ki 'u' 'mu -mu', -e di[ie gba 'hvi.

21

-Te P[lv mu la Jrusre

1 -Te v ko -a mu 'hven-, -a -h[hte yre, -a -ha 'li 'mu, [a mu 'li Kost[ti 'kwli, [a -hi. -Te -nyre -nye, -e -bi -a nyre 'li Rod[ti 'kwli. 'Ki -a -hvn 'li, [a mu 'li Patalad[ti 'kwli. 2 -Te -a [ti, 'ki -a yee 'u' 'mu -bi bu, -e mi 'li Fenisiblv[ba 'kwli. No- mo -ba 'ya 'li[ti 'kwli, bu gba -a mu. 3 -Te -a -mu -mumu, 'ki -a nyre 'li Sipreblv[ba [hvn. 'Blv[ba a 'mu, 'yru [glaa 'li[ti le. -A ni 'li 'mu 'kwli, [a y['blv[ba[ti

a 'mu 'ye, 'e ni 'li -aan kamlakubta ki, □a -hi, □a mi 'li Siliblugba 'kwli, □a -mu -mumu, □a nyre 'li Tilidto 'kwli. 'Ki 'li 'dɔ a 'mu 'kwli, 'ki 'mu □ti 'li -tebli -mu', -e ni 'li □ti 'kwli. ⁴ -A mu -mo -bi, -te -a □ti, 'ki -a yee 'b -Yusu a nyibli bu, □a -hii 'b □nu 'wee ni -do 'hu. Nyibli a 'mu, nu-Nyɔsua a -Hihiu* -lee -ni, -e mo, □hɔben a 'yiye ni 'li Pɔlv ye', 'ki 'li Jrusre. E no- nu□o, nyibli a 'mu, 'b lee Pɔlv, -e mo, e 'ni 'muo 'li Jrusre. ⁵ Kee, -te 'wee a 'mu, e -yre, -e -bi -a -we -mo, 'ki -ba gba -aan 'dagba 'lu -mo, 'waa pepe, v ko 'waa nɔgbu ko 'waa 'yonu 'hɔen-, 'b gba -a mu 'hru wlon, □a □ti 'dɔ. -Te -a nyre 'b 'yru wien, -a bla kwli bu, □a da Nyɔsua. ⁶ -Te -a -we Nyɔsua a dida -mo, -e -bi -a gbugba wlu le, -a mu -mo -bi, □a 'ya 'li 'mu -mu' 'kwli, -e di -a mu gba, v nu- -mo -bi, 'b □hian -mo, 'b mu 'li 'waa 'kayo ble.

⁷ -Te -a -hɔn 'li Tilidto 'kwli, 'mu gba -a mu Polemais. 'Ki e hie 'b -a mu bu, □a ye -aan 'diaynu -Yusu a nyibli ki, □a -hi 'b □nu -nyrowo ni -do 'hu. ⁸ -Te -nyre -nye, -a gba bu, □a nyre 'li Sesali. -Te -a nyre 'li, 'ki -a pa 'li Filipu a -te. Filipu a 'mu, e no- pu nyibli Nyɔsua a □haantitie. 'Cɔe a -kuannunyibli ni □hlon'hɔen -mu', v -ha la, 'ki 'li Jrusre a 'cɔe bu, e ni la 'li □nu 'ny. ⁹ Filipu a 'mu, e ko nyrowo ni -hen, -u 'yi nyibepu -ko. Nu- -he Nyɔsua a win wlon. ¹⁰ -A -hii 'b -nyrowu -hɔhɔ. 'Ki -a ni 'b, -e -bi Nyɔsua a winwlon-hanyo* □du di ni, 'e -hɔn 'li Sudeblugba 'kwli. 'A 'nyre mo Agabusi. ¹¹ No- di 'b -a mu 'hu, 'e 'du Pɔlv a 'betiye ye', 'e nu□o, 'e mu 'a dɔnu a bu ko 'a dabu 'hɔen- le, e wen: «Nyɔsua a -Hihiu wen 'ni: Nyiblo -bu, -e ko 'betiye -bu, -te 'n nu 'na dɔnu a muale, ke- -Juukɔe* a nyibli gbagbi di 'a muale nu, 'ki 'li Jrusredto 'kwli, 'ti- u 'mu□v nyibli, -u 'yi -Juukɔe 'pa- -ji' pu.» ¹² 'Ti- -a 'ko windu a 'mu 'win mo mu, -a ko Sesalido

a nyibli 'hɔen-, -a bibi ki, □a -tua Pɔlv a lenyaale, -e mo, □bu e 'yi 'li Jrusredto 'kwli -mu. ¹³ Kee, e □tu -a mu □won, e wen: «De- ko □hien a yi we, e ko, de- ko 'na □wlv a pu □hlon 'li? 'N -we -mo, 'ki bu mu 'mu, ko, bu pu 'mu □ji'. E 'yi de ni -do a 'mu 'pa-. 'N -we -mo -we, 'ki □bu 'ku, 'ki 'li Jrusredto 'kwli, 'na Kɔkɔnyo -Yusu a -ti.» ¹⁴ -Te e 'yi -aan □tɔwin ki -wen, e no- mo -ba -ha□a me le, □a lee □ne: «De -bu, Kɔkɔnyo -hɔe, e no- -bu mu 'lu -mo.»

¹⁵ -Te -nyrowu a 'mu, v -hi, -e -bi -a -tie -aan ble, -a 'mu Jrusre mu, ¹⁶ -Yusu a nyibli -bi, -u ni 'li Sesali, 'b gba -a mu 'hru wlon. -Te -a nyre 'li, 'ki v paa 'li -a mu -Yusu a nyiblo □du a -te. Nyibehan a 'mu, 'a 'nyre mo Mlaso. 'Ki e ko 'li Sipreblugba 'kwli. -Te e -he la -Yusu a -nagbopi*, 'a ti hlo ki bu.

-Te Pɔlv mu la 'li Saki a -te

¹⁷ -Te -a nyre 'li Jrusre, -aan 'diaynu -Yusu a nyibli, -a yee 'li bu, v 'ble -a mu kua -tee, 'ki 'li plo a bleele 'kwli. ¹⁸ -Te -nyrowo ni -do -hi, -e -bi -a ko Pɔlv 'hɔen-, -a mu 'li Saki a -te. 'Ki 'cɔe a ye'nanyu a pepe 'kukue 'li le. ¹⁹ -Te -a nyre 'b, -e -bi Pɔlv pu 'waa 'wio bu, 'e bi 'b, -tebli a pepe -mu', Nyɔsua naa 'li □ti 'li, e -nu, 'ki 'li nyibli -mu', -u 'yi -Juukɔe* 'pa- 'ny, e no- ko dodoyo e na -mo le. ²⁰ -Te 'cɔe a ye'nanyu -mu' -u ni 'b, v 'win -ti a 'mu, Pɔlv -hla, -e -bi v -tua Nyɔsua a 'nyre a lepupu. -E -bi v yi Pɔlv 'ni -lee -ni, v wen: «'Ye ke, -aan 'diay, -Juukɔe a 'miliwi -hɔhɔ, nu- kuo -Yusu □wlv yi, kee, v 'tɔe □tui 'b tete -mu', Nyɔsua -nyi la 'a winwlon-hanyo* Moise. ²¹ U 'win ni, -e mo, -Juukɔe a pepe -mu', -u 'ti 'li hiapudako 'ny, -tɔe □nu ni, □ni yi □nu -lee -ni, bu hie 'b Moise a tete bu, e ko, v 'ni 'bee 'li 'waa 'yonu yre, ko, v 'ni 'kɔe 'li -a mu -Juukɔe, -aan tete □wien le. ²² -Bi' -a di 'ki de a 'mu nu 'li, -e nu□o,

u di 'ni 'win, -e mo, -di ni. ²³ A -ti 'ki o, de -a di -mu -lee -ni e no -bu nu. Nyibepu ni -hen ni 'ne- -a mu 'nyi, 'u pu 'li de, 'ki 'u Nyisua ye'. De a 'mu, 'a -ti, u 't'ie nmlē 'u 'li le ni. E mo yruule □ni, -e -tue □ne yi, -e mo, u 'sii 'u yi. ²⁴ Gba nyibli a 'mu, ba mu 'li Nyisua a 'kagbau bu, u ko -mu 'huen-, u 'mu 'u 'a mu yi 'sii -ni, 'ki 'u Nyisua ye'. 'Ba nyre 'li, -e -bi -ha 'wliye -we, -e di□e nu, u 'mu 'u 'aan 'li le nmla. 'Bu mo, □ni nu□o, nyibli a pepe di□e 'ni 'ye, -e mo, -ti a pepe -mu', u na -mo le, 'ki 'u -mu ki, e 'yi □han-ti 'pa-. 'Ti-, u di□e 'ni 'ye -we, -e mo, -na 'mumu, □tui 'u Moise a tete ni. ²⁵ Kee, nyibli -mu', -u 'yi -Juukue 'pa- 'ti- -u kuo -Yusu □wlu yi, -ti -mu', -a -yra, -a 'cru □nu -mo, e no -bu: U 'yi yi -blee -ni, bu di 'wlugba-tebli -mu', u pie 'kuo, e ko, u 'ni 'naa 'li -hlu, e ko, u 'yi yi -blee -ni, bu di mamu -mu', u 'yi mlani ble 'be, e ko, u 'yi yi -blee -ni, bu nu 'a -ne 'lawlude □du.»

²⁶ -Te u hla -ti a 'mu, -e -bi Polu wen ni. -Te -nyre -nye, e ko nyibli ni -hen a 'mu 'huen-, u mu 'li Nyisua a 'kagbau a -yaa 'kwli. -Te u nyre 'li, -e -bi Polu nu de -bu, e ko bu nu ni, 'ki 'u 'waa yi'siile a -ta', 'ki 'u Nyisua ye', 'e pa 'li Nyisua a 'kagbau bu, 'e hla□a, -e mo, -nyrowi ni □hlon'huen 'bu -hi, e di -ha -cohlun*, e ko nyibli ni -hen a 'mu 'huen-, Nyisua a -cohlunpinyu* 'mu□u pi, 'ki 'u 'waa yi'siile a -ta'.

-Te u klo la Polu, 'ki 'li Nyisua a 'kagbau bu

²⁷ E ko -Juukue* □du, nu- -hon 'li Asiblugba 'kwli. -Te -nyrowi ni □hlon'huen a 'mu, u yi □ce mo ni mi, -e -bi -Juukue a 'mu, u 'ye Polu ni, 'ki 'li Nyisua a 'kagbau a -yaa 'kwli. -Te u 'ye□e, -e -bi u nu□o ni, nyibli a pepe 'mu Polu yru le -puu -ni. 'E mo -tee, 'u bi yru' le, 'u klo Polu, ²⁸ 'u -tua 'li win a

'yaale, u wen: «'A mu Yisraekue -na, ba dii ne -a mu ki! Ba ta 'u le, ba 'ye nyiblo -bu. E no -yi 'li nyibli -mo -hlee -ni, 'e -hle -ti -huin le, 'ki 'u 'a -ne -tite □du, 'ki 'u -a mu Yisraekue -mo, e ko, 'ki 'u Moise a tete -mo, e ko, 'ki 'u Nyisua a 'kagbau -bu -mo, ko, 'e ya Glekikue, -u 'yi -Juukue 'pa-, 'e paa 'ne- =nu Nyisua a 'kagbau bu. E nu□o ni, 'kayu -bu, -e mo Nyisua a 'kayu, e 'yi 'ki 'u yi 'sii -ni, 'ki 'u Nyisua ye'.» ²⁹ U hle□e ni, -e nu□o, u 'ye mo Trofimu ni, -e 'yi -Juukueyi 'pa-, -te e ko Polu 'huen-, u ne mo 'dio 'kwli le. U nu- -mo -bi, u daa □ne, -e mo, Polu paa mo 'li□i Nyisua a 'kagbau bu ni. ³⁰ -Te 'dio a nyibli 'win -ti a 'mu, -e -bi u bi yru' le, 'u 'kukue le, 'u klo Polu, 'u yi□i le -jri, 'u -ha 'li□i Nyisua a 'kagbau bu. No mo ti ni -do a ti 'yri, bu ka 'u 'kagbau a 'mu, 'a 'maji le. ³¹ U □mve□e le, 'ki bu 'la□a. Kee, Romakue a 'seyo a nyiblo gbagbu, -e nee 'seyo a 'miliwo ni -do, e 'win ni, -e mo, Jrusredio a pepe yi 'ni □gbugblo -ni. ³² E no -mo ti ni -do a ti 'yri, bu gba 'a -sekepu ko 'a 'seyo 'huen-, 'u gba cigbe, 'u mu 'li nyibli a 'mu 'hvi. -Te nyibli a 'mu, u 'ye 'seyo ko 'waa nyiblo gbagbu 'huen-, -e -bi u 'kee Polu a bibie ni, ³³ 'seyo a nyiblo gbagbu a 'mu, 'e 'y'ya 'u Polu 'hvi bu, 'e klo□o, 'ti- 'e lee ne 'a 'seyo, bu nu 'cun ni 'huen, bu mua □ne. -Te u -we 'a m'ale -mo, -e -bi e 'beti□e ni, nyiblo a 'di -bi e -mo, ko, de a 'di -bi e -nu. ³⁴ Kee, 'ki 'li nyibli -mu' 'nyi, -cici ni 'li. -U -bi wen de -bu, -u -bi wen de -bi -bu. 'Waa win 'yi -pe. 'Waa -cici a 'mu, 'a -ti, 'seyo a nyiblo gbagbu a 'mu, e 'ni -yru□o 'waa win le -tee. E no -ko -ti 'e lee ne 'a 'seyo, bu gba 'li Polu 'kayu -mu', -e ko bu 'seyo ni 'li. ³⁵ -Te u nyre 'ki 'u 'kayu a 'mu, 'a gblegble □hlon, -e -bi 'seyo nee 'li□i yo', -koti nyibli bi yru' le diakti, ³⁶ 'u yi□i □wien le kue, 'u pi

-cici le, v wen: «Ba 'la□a, ba 'la□a!»

-Tebli -mv', v nyra la ki bu, 'v yee la Polv -ti, ε nɔ- ε -huhε kle

37 -Tε v yɪ 'lɪ Pɔlv 'seyo a 'kayu -mv' bu nɪ -pʋε -nɪ, -ε -bɪ kε- ε pɪ 'waa nyiblo gbagbu yɪ ε wen: «□Bɪ 'n -wε 'lɪ □bb lee -mv 'na -tɪ gbi nɪ?» -ε -bɪ 'seyo a nyiblo gbagbu 'beti□e nɪ, ε wen: «-Een, -yɪ Glɛkɪkʋεwin a pʋlɛ? 38 □Tagbi, □yɪ Esipokʋeyu -mv' 'pa-, tɪ -bʋ, -ε -hɪ la, -ε =gbugblo la 'blɔgba -bʋ, -ε gba la 'lɪ -balɔnyibli a 'miliwɪ nɪ -hɛn, 'kɪ 'lɪ -tɪtɛ -mv', nyibli □dʋ 'yɪ 'lɪ 'tɪ?» 39 -ε -bɪ Pɔlv □tu□o □wɔn, ε wen: «'Uɔn-, ε 'yɪ 'mɔ 'pa-. 'Mɔ -Juukʋeyu* □nɪɔ. 'Kɪ 'n kɔ 'lɪ Tasi, 'kɪ 'lɪ Silisibluɔgba 'kwli. E mɔ 'dɪɔ gbagbu □nɪɔ. 'N nyaa -mv le, -nyɪ 'mɪ 'hru, □bb hlee 'lɪ nyibli -bʋ -mɔ.» 40 -ε -bɪ 'seyo a nyiblo gbagbu wen nɪ, 'ε -nyɪ□e 'hru, Pɔlv 'ε nyra 'v 'kayu a 'mʋ, 'a gblegble kɪ bʋ, 'ε nu dabʋ, 'ε lee nyibli, bʋ ma wien le. -Tε v ma 'kɪ wien, -ε -bɪ ε -tʋa 'lɪ 'waa -mɔhleele, 'kɪ 'lɪ -Juukʋεwin 'kwli, -ε mɔ 'waa 'bliwin, ε wen:

22

1 «'Diayɪv -na, 'baɪv -na, ba pʋ 'mʋ nʋa yɪ bʋ, 'mʋ 'a mʋ kle -hɪhɪa -nɪ, -ε mɔ, 'n 'yɪ dɛ -hʋan □dʋ -nu.» 2 -Tε v 'wɪn, -ε mɔ, ε pɪ -Juukʋεwin, -ε -bɪ v nu -blii. -ε -bɪ Pɔlv wen 'nɪ de: 3 «'Mɔ -Juukʋeyu □nɪɔ. 'Kɪ 'lɪ Tasi, 'kɪ 'n kɔ 'lɪ, 'kɪ 'lɪ Silisibluɔgba 'kwli. Kεε, 'kɪ 'n kuu 'nɛ- Jrusɛ. Nyiblo -bʋ, -ε tɔɔ 'mʋ, 'a 'nyre mɔ Gamaliɛlɪ. E nɔ- tɔɔ la 'mʋ tete a pepe -mv', -aan -nɛ 'baɪv -Juukʋε □tui 'v, -ε di□e nu, 'mʋ 'v□v 'v □tuu -nɪ -tɛɛ. -Tε a nɪ, 'aan □wɪ 'v -hʋε□ε, 'kɪ ba nu Nyɪsʋa a -kʋan -tɛɛ, kɛ- nɪ -do 'na □wɪv nɪ la 'a -hʋhʋa -wɛ. 4 E nɔ- nu□o, nyibli -mv', -v kuo Kɔkɔnyɔ -Yusu □wɪv yɪ, 'nɪ □tui la □v □hɪvɛn. Nʋgbɪ kɔ nyɪbɛpʋ 'hʋɛn-, 'n kwle la □v nɪ, 'nɪ pɪ la □v □jɪ' le, kɔ, 'nɪ

'hɪle la □v le. 5 -Tɪ -bʋ, 'n hɪɛ, -cɔhlɔnpinyɔ* a nyiblo gbagbu, kɔ 'blɔgba a ye'nanyɔ 'hʋɛn-, v -wɛ 'lɪ bʋ hɪa□a nɪ, -ε mɔ, 'n hɪɛ -tɪ a -tɛɛ. Tɪ a 'mʋ 'yri, v -nyɪ la 'mʋ 'crɪn, 'kɪ □bb gba 'lɪ□ɪ -aan 'diayɪv -Juukʋε -mɔ, 'kɪ 'lɪ Damasɪdɪɔ 'kwli, -ε di□e nu, -Juukʋε a 'mʋ, v 'mʋ 'mʋ kɪ bi, -a 'mʋ -Yusu a nyibli kɔ. 'Kɪ 'lɪ Damasɪ a 'mʋ, 'kɪ 'n mi la 'lɪ, 'mʋ la -Juukʋε -mv' kɔ, -v nɪ 'lɪ, -v kuo -Yusu □wɪv yɪ, 'mʋ la □v Jrusɛ ya, -ε di□e nu, v 'mʋ la □v -bati le -pʋv -nɪ.»

-Tε Pɔlv nu -Yusu a -mɔnanyɔ a -hɪɛ, ε nɔ- ε nɛ -mɔ le (Nunu-tebli 9.1-19; 26.12-18)

6 «-Tε 'n bi 'hru wɔn, 'n 'mʋɛ Damasɪ yre, -ε -bɪ tɪ nɪ -do a tɪ 'yri, mu 'v 'yrv bʋ nyra bʋ a tɪ 'yie, -nyre gbagbu, nɔ- hɔn 'lɪ yakɔ 'kwli, 'ε pʋ 'lɪ 'mʋ □gbɛ. 7 Tɪ nɪ -do a tɪ 'yri, -ε -bɪ 'n bi □hlɔn, 'n 'wɪn win, 'ε hlee 'lɪ 'mʋ -mɔ. Kε- ε pɪ: Solv o, dɛ- kɔ -tɪ □nɪ □tui 'mʋ □hɪvɛn 'lɪ? 8 -ε -bɪ 'n 'beti nɪ, 'wen: Nyiblo a 'dɪ -bɪ -mɔ 'lɪ? -ε -bɪ ε wen: 'Mɔ Nasaletɪ a -Yusu □nɪɔ, 'mɔ □tui □hɪvɛn. 9 Nyibli -bʋ, -v kɔ 'mʋ 'hʋɛn-, -a mi la, v 'ye la -nyre a 'mʋ nɪ, kεε, nyiblo -mv', -ε yɪ la 'lɪ 'mʋ -mɔ -hlee -nɪ, ε nɔ- kɔ win v 'ye nɪ 'wɪn la. 10 E nɔ- mɔ □bb 'beti□e: Kɔkɔnyɔ o, dɛ a 'dɪ -bɪ -hʋε □bb nu 'lɪ? -ε -bɪ ε wen: 'Du ye', -bʋ mu 'lɪ Damasɪdɪɔ 'kwli. Dɛ Nyɪsʋa -hʋε -bʋ nu, 'kɪ v di 'lɪ -mɔ□v 'lɪ -lee -nɪ. 11 -Tε -nyre gbagbu -mv', -ε 'bɛɛ 'lɪ 'mʋ 'yii, ε yɪ la wɪn dɪaktɪ, ε nu□o nɪ, 'na 'yii 'ε 'dɔ la. E nɔ- kɔ -tɪ nyibli -mv', -v kɔ 'mʋ 'hʋɛn-, -v mi, 'v 'ble 'na dabʋ kʋa, 'v gba 'mʋ Damasɪ.

12 'Kɪ 'lɪ Damasɪ a 'mʋ, nyiblo □dʋ nɪ la 'lɪ. 'A 'nyre mɔ Ananiasi. E nʋɛ la Nyɪsʋa nɪ dɪaktɪ, 'ε □tui la 'v -a mʋ -Juukʋε* -aan tete a pepe 'v, -Juukʋε -mv', -v nɪ la 'lɪ Damasɪ 'kwli, v hɪ le 'a □haan-tɪ. 13 Nɔ- di la 'lɪ 'mʋ -mɔ, ε wen: 'Na 'diayɪ Solv, -na 'yii bʋ kle yɪ. -ε -bɪ tɪ

ni -do a ti 'yri, 'n -tva le yuyruo. ¹⁴ Ke- Ananiast pi□ti yi de, ε wen: Nyitsva -mu', -aan 'bainu de la, ε no- ha 'li -mu 'li, -ε di□e nu, de -bu, ε -hve, □mu□v yi, ε ko, 'a 'Yu -mu', -ε ko -do 'sii 'v yi, 'ki 'v□v ye', □mu□v 'ye, ε ko, □mu 'a wlon bu a win 'win. ¹⁵ De -bu, ε -nu, □ye, ko, -ti -mu', ε -hla, □win, -bleε yi -bu lee nyibli a pepe le. ¹⁶ -Te ti ne -bu, □ni 'plee 'ki ti □dv. Mu -bu da Nyitsva, □mu -na -tebli 'kukui a pepe yru, 'ki 'v□v ye', v 'mu -mu 'nie 'lu pu, Nyitsva 'mu -na -tebli 'kukui a 'mu 'wowla -ni.»

Kukonyo lee Polv ni, -ε mo, bu pu 'a □haantitie, 'ki 'li nyibli -mu', -v yi -Juukve 'pa- nyi*

¹⁷ «-Te de a 'mu, ε -hi 'ki, -ε -bi 'n □hian -mo, 'ni mu 'li Jrusredio 'kwli, 'ni pa 'li Nyitsva a 'kagbau bu. -Te 'n yi Nyitsva ni de, -ε -bi 'n yi 'ye de, -ε 'wi -te -tonyiblo 'ye ni 'ya yanie, ¹⁸ Kukonyo 'ε 'hru 'mu yi, ε wen: 'Kika -ni, -bu □ti Jrusredio 'kwli, -ε nu□o, -ti -bu, -di hla, 'ki 'v 'mu ki, 'dio -bu a nyibli 'yi 'li□i 'li -we, bu wen□e ki. ¹⁹ -ε -bi ke 'n pi: Kukonyo, 'waa 'mumu, v yi□e ni, -ε mo, 'n ne la Nyitsva a 'kayo ble, nyibli -mu', -v kuo -mu □wlv yi, 'ni pi la □nu □ji' le, ko, 'ni ni la loko, 'ni yi la □nu bi. ²⁰ Etient -bu, -ε yi la nyibli -na -ti -to□ -ni, ti -ko 'yri v 'le la, 'ki 'n ni la 'v. Nyibli -bu, v 'le la□a, v ko 'mu 'hven-, -a mu pe la, 'ni □tui la 'waa wlawl 'yie. ²¹ -ε -bi ke- Kukonyo pi 'mu yi de, ε wen: Mu -hon 'ne- Jrusre, 'ki 'n di 'li -mu -tite blöblv te, 'ki 'li dako -mu' -mo, -v 'yi -Juukve 'pa-.»

Polv mo -Juukveyu, 'ε mo Romakveyu -we*

²² -Ti a pepe -mu', Polv hle, nyibli -huchvi, nu- pu□v nva yi bu. Kee, -te ε pu le'bo□win a 'mu, 'ki 'v dako -mu', -v 'yi -Juukve 'pa- a -ta', -ε -bi v -tva -cici a lepupv, v wen: «Ha 'ne- a mu nyiblo

-bu 'nyi, -bu 'la□a. ε 'yi yi -bleε -ni, bu pu -hunhlun!» ²³ -ε -bi 'waa le□mumale bii ki, 'v -he 'waa 'luyiwlawl, 'v -tva 'a yo'lepupv, ε ko, 'v pi 'pupu yo' le. ²⁴ -ε -bi Romakve a 'seyo a nyiblo gbagbu -ni wen, ε -ha 'seyo, bu pa 'li Polv 'kayu bu, bu bii □ne loko, -ε di□e nu, -ti -mu', -koti nyibli -mu', 'v □mumve le, 'ki 'v□v ki, ε 'mu□v hla. ²⁵ -Te v mua □ne, v 'mu 'ki□i bi, -ε -bi Polv lee 'seyo a ye'nanyo -mu', -ε mo 'seyo a nyiblo gbagbu a -seke, ε wen: «Romakveyu, 'bu 'yi□i -hati le -pυ -ni, □bi tete □nio, 'ki bu bii □ne loko? 'Mo Romakveyu □nio.» ²⁶ -Te ε pu 'ki le, -ε -bi 'seyo a ye'nanyo a 'mu, ε mu 'a nyiblo gbagbu lee mo, ε wen: «Nyiblo -bu, ε mo Romakveyu □nio. -Bi' -di nu 'li?» ²⁷ -Te 'seyo a nyiblo gbagbu 'win -ti a 'mu, ε mu 'v Polv 'hvi, 'ε 'beti□e, ε wen: «Lee 'mu, □bi seyi -mo Romakveyu □nio?» -ε -bi Polv wen: «lin.» ²⁸ -ε -bi 'waa nyiblo gbagbu a 'mu, ε wen de: «'Na 'mumu -bu, 'n 'pee 'wli -huchvi, -ε di□e nu, 'mu Romakveyu -he a -ti.» -ε -bi Polv wen: «'Na 'mumu -bu, 'mo Romakveyu □nio, -ε nu□o, 'na 'bat mo Romakveyu.» ²⁹ -Ti- ε 'mu -yre mo mu, -ε -bi 'seyo -mu', -v mi wen□e bi mo, v hlo□ □ne -mo le. -Te 'seyo a nyiblo gbagbu a 'mu, ε 'ye□e, -ε mo, Polv mo Romakveyu □nio, 'ti- ε nu□o, 'v mua □ne 'cun, -ε -bi huannv bi 'li□i 'kwli.

-Te v gba la 'li Polv -Juukve a -gbolugbo yi*

³⁰ 'Seyo a nyiblo gbagbu a 'mu, -ti -mu', -Juukve yi Polv -yee -ni, ε no-, ε -hve bu yru' le -tee. ε no- nu□o, -te -nyre -nye, 'ε lee ne 'a 'seyo, bu □wle□e, ko, 'ε lee Nyitsva a -cöhlunpinyu* gbagbi, ε ko -Juukve a -gbolugbo a nyibli a pepe bu 'kukue le. -Te v 'kukue 'ki le, -ε -bi ε 'du Polv ye', 'ε gba□a, 'ε □tu 'v □nu□v ye' bu.

23

1 -Te ε □tu 'ki 'b□v bu, -ε -bι Pōlv 'du 'yii ye', 'ε 'ye -gbolugbo a nyibli, ε wen: «'Diayuv -na, kue la 'lι bu, -bv ye ke -nyrowō -bv ki, 'nι 'ye□e li de -huan □dv, □bv di nu, 'ki 'v Nyisva ye', -kotι 'na □wlv 'mv 'mv -ti -yεε -nι.» 2 Bu pv 'ki ε, -ε -bι -cōhlōnpinyv a nyiblo gbagbv, -ε mō Ananiasι, ε lee nyibli -mv', -v nι 'v Pōlv 'hvi, ε wen: «Ba pv 'v□v ηma wien.» 3 -ε -bι ke- Pōlv pι□ι yi, ε wen: «Suv-. -Mō -bv, -ε neε 'li nι 'hven, Nyisva a □gbetv, nō- di -mv bi. 'Na -batilepυv-tι, □nι nι 'v -te -mv' bv, □wι yi, -te -aan tete ni 'a hihla. Kee, -yι hie 'v tete a 'mv bu, □nι yi nyibli -lee -nι, bv bi 'mv.» 4 -ε -bι nyibli a 'mv, -v nι 'v Pōlv 'hvi, v wen: «□Bι Nyisva a -cōhlōnpinyv a nyiblo gbagbv, nō- -he 'yri le?» 5 -ε -bι Pōlv wen: «'Diayuv -na, 'n 'yι□ι -yi, bv di -cōhlōnpinyv a nyiblo gbagbv' pa. Ε mō □han-tι, v 'cri la□a nι, 'ki 'lι Nyisvacriεn 'kwli, -ε mō: □Yι yi -bleε -nι, -bv -ha -na dako a ye'nanyv 'yri ε.» 6-8 Pōlv yi□e nι, -ε mō, -gbolugbo a 'mv a nyibli -bι mō Sadusι□tumu* a nyibli, -v bι 'v mō Falisι□tumu* a nyibli. □Tumu nι 'hven a 'mv, v 'yι -pe. Sadusι□tumu a nyibli 'nι -pv□v li□ι □han-tι, 'ki nyibli -bv, -v 'kv, bv di 'lι 'kukonyibli 'nyι -hōn, bv di 'klo 'hri. V 'nι pv□v li□ι □han-tι de, 'ki Nyisva a lelenyv kō 'kuo 'hven-, bv di 'klo nι. Falisι□tumu a nyibli -mō -bι, -teblι a 'mv, v pι□ι □han-tι. Ε nō- kō -ti Pōlv 'ε 'yaa 'lι win, ε wen: «'Na 'diayuv -na, 'mō Falisι□tumu a nyiblo □nιv. 'Na 'bau mō Falisι□tumu a nyiblo □nιv -we. De -bv, -ε mō nyibli bv 'kv, bv -hōn 'lι 'kukonyibli 'nyι, bv 'hri 'klo, 'n kuo de a 'mv □wlv yi, 'nι yι□ι -ple, 'ki 'lι □wlv a 'lila 'kwli. 'Na □wlv a yikuole a 'mv, ε nō- kō -ti 'a pι 'mv -bati ε.» -Te ε hla 'ki -ti a 'mv, -ε -bι Falisι□tumu a nyibli

kō Sadusι□tumu a nyibli 'hven-, v -tva 'blini a nunuo, -gbolugbo a nyibli 'v 'be □tιv, 'v □mυmυε le. 9 'Waa -cici a lepυpv, ε yi kle 'nι -bii -nι diaki, 'ti-tetetoonyv, -v mō Falisι□tumu a nyibli, 'v 'du ye', 'v nyra -gbolugbo yi bu, v wen: «-A mv -bv, de -huan, nyiblo -bv, bv di nu, -a 'nι 'ye□e li□ι. -Bakε 'ku □dv, -v'v-, Nyisva a lelenyv □dv, nō- hlee 'lι Pōlv -mō, 'ε nu□o, 'ε hle -ti a 'mv.» 10 -Te v hla -ti a 'mv, -ε -bι -cici bii ki diaki de. Ε nu□o nι, huannv 'ε bi 'lι 'seyo a nyiblo gbagbv 'kwli, -kotι -gbolugbo a nyibli -we 'lι bv 'huhwla Pōlv ε nι. Ε nō- mō bv lee ne 'a 'seyo, bv mu 'lι nyibli a 'mv 'nyι, bv -ha 'lι Pōlv, -ε di□e nu, v 'mv 'lι□ι 'seyo a 'kayu bv gba. 11 -Te v bi 'lι 'tolōwō 'kwli, Pōlv nι 'lι ηmena', Kukonyv 'ε 'hri □ne yi, ε wen: «-Na □wlv 'nι 'bie 'lι □hlon. -Te -nu, □nι hla 'na -ti, 'ki 'ne- Jrusre 'kwli, ε bleε yi, -bv hla□a, 'ki 'lι Romōdιv 'kwli.» -Juukve* a nyibli gbagbι □mve Pōlv a 'lila ε 12 -Te -nyre -nye, -Juukve -bι 'kukue ε, 'v 'svv □ne, -ε mō, v 'yι 'lι□ι -we bv di de, kō bv 'na, 'bv mō, 'bv 'yι Pōlv 'la. 13 Nyibli -mv', -v -yra -ti a 'mv, v -hi nyibli a -wli nι 'hven 'lu. 14 Nv- mu 'lι Nyisva a -cōhlōnpinyv* gbagbι kō 'blv a nyibli -mō, v wen: «-A 'svv □ne nι, -ε mō, -a 'yι 'lι□ι 'lι -we, -ba di de, 'bv mō, □ba 'yι Pōlv 'la. 15 'A -ti, a kō -gbolugbo a nyibli 'hven-, ba mu 'lι Romakve a 'seyo a nyiblo gbagbv -mō, ba lee □ne, -ε mō, a -hve Pōlv nι, a 'mv 'lι 'a de 'kwli ε yru -teε. 'A -ti, bv ya 'a mō□v yi. 'Bv yi 'lι□ι nι ye, -a di -we -mō, -ε di□e nu, -a 'mv□v 'hru wlon 'laa -nι, 'ti-ε 'mv 'ne- nyre.» 16 Kee, -te v hle -ti a 'mv, Pōlv a 'diayι nyroyu a 'yu nybeyu, nō- 'wln Pōlv a 'lila-tι, -te v yι□ι nι hle. Ε nō- mu 'lι 'seyo a 'kayu -mv', -ε kō bv Pōlv nι 'lι, 'ε lee

□ne, ¹⁷ Pɔlv 'e da 'seyo a nyiblo gbagbu a -seke -bi, 'e lee □ne, e wen: «Gba 'li gblotayu -bu 'aan nyiblo gbagbu -mɔ, -e nu□o, e kɔ -ti bu lee □ne,» ¹⁸ 'seyotayu a 'mu, 'e gba 'li□i 'a nyiblo gbagbu -mɔ, e wen: «□i□klapi -bu, -e mɔ Pɔlv, e nɔ- da 'mu, 'e lee 'mu, □bu ya -mu gblotayu -bu yi, -ti e -ya, e 'mu -mu -lee -ni,» ¹⁹ 'seyo a nyiblo gbagbu a 'mu, 'e 'ble gblotayu a 'mu, 'a dabu kua, 'v bii yi, 'ti- 'e 'beti□e yi, e wen: «-Ti a 'di -bi -ya, -hve -bu lee 'mu 'li?» ²⁰ -E -bi e wen: «-Juukue a nyibli gbagbi -yra□a ni, 'ki bu di 'ne- mu -mɔ, -e di□e nu, v 'mu -hvan -mu -lee -ni, □mu -hvan 'v Pɔlv -Juukue a -gbolugbo yi gba, v 'mu□v le 'beti -ni, -e di□e nu, v 'mu 'a -ti le yru -tee. ²¹ Kee, □ni 'puu 'li 'waa win a 'mu □han-ti, -e nu□o, v -we 'li nyibli a -wli ni 'hven, 'e ni de le, v nu- di -hli, v 'mu□v klo. U 'suu □ne ni, -e mɔ, v 'yi 'li□i 'li -we, bu di de, kɔ, bu 'na, 'bu mɔ, 'bu 'yi Pɔlv 'la. U -we -mɔ, -na win ni -do v yi -ple.» ²² -E -bi 'seyo a nyiblo gbagbu wen: «-Ti -bu, -na -mɔ le, □ni 'lee 'ki nyiblo □dv. Kee, □hian -mɔ, -bu mu 'li 'kayu bu.»

-Te v gba la 'li Pɔlv -gulɔnuma Felisi yi

²³ -Te e -hi, -e -bi 'seyo a nyiblo gbagbu a 'mu, e da 'a -sekepu ni 'hven -bi, e wen: «Ba 'kukue 'seyo a (200) -wli ni -pu le, kɔ -soe-naanyu a (70) -wli ni ta □tu 'v -pu, e kɔ 'seyo -mu', -v 'ble 'dio kua le, 'a nyibli a (200) -wli ni -pu. 'Aan pepe, ba -we -mɔ, mu 'v 'tolunai a ti 'yie. A di mu ke 'li Sesalidiɔ 'kwli. ²⁴ Ba -wee -soe -mɔ -we, a 'mu Pɔlv gba. -Gulɔnuma -mu', -e ni 'li Sesali, -e kɔ 'nyre mɔ Felisi, e nɔ- kɔ -mɔ a gbe 'li□i 'li,» ²⁵ 'e 'cru Felisi a 'mumu -mɔ, e wen: ²⁶ «-Gulɔnuma Felisi, -na 'wio. 'Mɔ Klodi Lisiasi □niɔ, -e yi 'crien -bu 'cru. ²⁷ Nyiblo -bu, 'na 'seyo ya 'ne- mu -mɔ, -Juukue* a nyibli gbagbi,

nu- klo□o, 'v -hve bu 'la□a. Kee, 'n 'win ni, -e mɔ, Romakueyu □niɔ, 'ni gba 'li 'na 'seyo, 'v -ha □nu□v □ji', -e di□e nu, v 'ni □ha□a 'la. ²⁸ -Ti -bu, v yi□i -yee -ni, e nɔ- 'n -hve □bu yi. E nɔ- nu□o, 'ni gba 'li□i 'waa -gbolugbo a nyibli yi, v 'mu□v le 'beti -ni. ²⁹ -Te v yi 'ki□i le ni 'beti -ni, -e -bi 'n 'ye□e ni, -e mɔ, v yi yee □ne -ti, 'ki 'v 'waa tete a -ta'. Kee, e 'yi □dedede -nu, -bu blee 'kukuu yi, kɔ, -e blee □ji' a pupuu yi. ³⁰ De -bi, 'n 'win de, e nɔ- mɔ, -Juukue a nyibli gbagbi pu 'li□i ni, 'ki bu 'la□a. -Te 'n 'win, e nɔ- mɔ, ti ni -do a ti 'yri, □bu lee 'na 'seyo, bu ya -mɔ□o yi, e kɔ, nyibli -mu', -v yi□i -ti -yee -ni, bu ya -mu -hawi.» Ke- 'seyo a nyiblo gbagbu nu 'cicru.

³¹ -Ti a 'mu, 'seyo a nyiblo gbagbu -hla, v □tuu 'v□v ni, 'tolwo ni -do a 'mu, 'ki v gba 'v Pɔlv, 'v mu 'li Atipatrisidiɔ 'kwli. ³² -Te -nyre -nye, 'seyo -mu', -v nee bui, v □hian -mɔ, 'v mu 'li Jrusrediɔ 'kwli, 'ki 'li 'waa bunule', 'seyo -mu', -v nee -soe, v nu- kɔ Pɔlv 'hven-, -v gba 'dagba 'lu -mɔ. ³³ -Te v nyre 'li Sesali, -e -bi -soenaaseyo a 'mu, v -ha 'li 'crien ni, 'v -nyi□e -gulɔnuma, 'ti- 'v -ha 'li Pɔlv, 'v □tu 'li □ne□e -ji' bu. ³⁴ -Te -gulɔnuma a 'mu, e -hre 'crien a 'mu, -e -bi e 'beti Pɔlv ni, e wen: «'Blugbakibia a 'di -bi -kɔ 'li 'kwli 'li?» -E -bi Pɔlv wen: «'Ki 'n kɔ 'li Silisi.» -Te e 'win 'ki, ³⁵ -e -bi e wen: «Ti -mu' -kɔ 'yri nyibli -mu', -v yi -mu -ti -yee -ni, v di 'mu -hawi ya, 'ki 'n di 'v -mu 'v 'beti -ni,» 'e lee ne 'a -kwannunyibli, bu gba 'li□i Helodi a 'kayu bu, v 'mu□v 'yie □tu.

24

-Juukue yi yee Pɔlv -ti, 'ki 'v -gulɔnuma Felisi yi*

¹ -Te -nyrowi ni □hun -hi, -e -bi Nyitsua a -cohlɔnpinyu* a nyiblo

gbagbu, ε nyre 'li Sesalidto 'kwli nu. Nyiblo gbagbu a 'mu, 'a 'nyre mo Ananiasi. Ε ko 'blu a nyibli -bi, ko hihlenyo -bi 'huen-, nu-di. Hihlenyo a 'mu a 'nyre mo Tetulusi; 'ki 'waa pepe a 'mu, u mu 'li -gulonuma Felisi -mo, -ε di□e nu, u 'mu□u Polu a -hawi pu. ²⁻³ -Te Felisi a 'mu, ε 'win, -ε -bi ε da Polu nu. -Te Polu nyre 'u, -ε -bi hihlenyo Tetulusi -tua 'a -ti a yeεe, ε wen: «Nyibeyu gbagbu Felisi, -na -kafinia. -Na -ti, -a ko kibuwεenle, 'ki 'ne- 'blugba -bu 'kwli, ε ko, -te -ni 'blugba -bu, 'a naale, 'ki 'li □to 'kwli, ε blee ne -aan plo nu. 'A -ti, -a -nyi -mu 'wio, 'ki 'u -tebli nu -tie, -ni -a mu -mo a -ta'. ⁴ Kee, 'ni -hua□a li□i □bu 'waan -na ti diaki. Ε no- ko -ti, 'ni -hve -bu pu 'mu nua yi bu, 'ki 'li ti gbi 'kwli. ⁵ -ε -bi 'ki, nyibeyu -bu, -ε mo Polu, 'a 'klo nyre yi diaki. Ε no- yi -Juukve a pepe -bu, -u ni 'ne- 'klo ki □gbugblo -ni. □Hian -mo de, □tumu -mu', -ε mo Nasaleti□tumu, -ε ko toowin -ni 'do, no- ko nyiblogbagbude ε ni; ⁶ ε ko, 'ε -hve bu nu wen□e, Nyisua a 'kagbau bu 'kee wen 'uyi'siile, 'ki 'u Nyisua ye'. De a 'mu, ε no- ε ni la, □a klo la□a. [-A -hve -ba puw la□a -bati le, □wi yi, -te -aan tete ni 'a hihla. ⁷ Kee, 'seyo a nyiblo gbagbu Lisiasi no- ko 'a 'seyo 'huen-, -u di la, 'u nu la 'kl, 'u -ha la -a mo□o -jt', ⁸ 'ti-, 'ε lee nyibli -mu', -u yi Polu -ti -yeε -ni, bu ya -mu -hawi.] 'Bu mo, □ni 'beti□e, -di□e 'ni 'ye, -ε mo, -ti a pepe -a yi□i -yeε -ni, ε mo -ti a -teε □ni□.»

⁹ -Ti a 'mu, Tetulusi yeε Polu, -Juukve a nyibli gbagbi, -u ni -tuo ki, u wen: «'A -teε, no- =ni□.»

Polu -hihiε □nu kle, -ε mo, ε 'yi de -huan □du -nu

¹⁰ -Te u pu 'ki le, -ε -bi -gulonuma nu dabu, 'ε lee Polu, -ε mo, bu pu win. -ε -bi Polu wen: «-Gulonuma o, -me 'li 'mu bu. 'N yi□e ni, -ε mo, -te -tua la 'li 'blugba -bu, 'a nyibli

a -bati a lepoule, 'a 'yri -hu nu. 'A -ti, 'n kuo -mu □wlu yi, 'bi -yi -a mu -Juukve* a -ti nu. 'N di -mu kle 'ni -hihia -ni, -ε mo, 'n 'yi de -huan □du -nu. ¹¹ -We 'li -bu 'beti le ni, □mu□u 'ye, -ε mo, -te 'n mu la Jrusre, 'n mu la Nyisua da mo, ε 'yeε -nyrowi ni -pu □tu 'u 'huen le ni -hi. ¹² Nyiblo □du 'yi 'mu 'ye, 'n ko nyiblo □du 'huen-, -ba pu gble. -ε □du 'yi 'mu 'ye, □bu □gbugblo nyibli, 'ki 'li Nyisua a 'kagbau bu, ko, 'ki 'li Nyisua a 'kayo bu, ko, 'ki 'u 'a -ne di□ □du a -tite □du. 'N 'yi 'a □dedede -nu. ¹³ Nyibli bu, -u yi 'mu -ti -yeε -ni, u 'yi 'li□i 'li -we, bu to□ -mo□o yi, -ε mo, -ti -mu', u hle, ε mo □han-ti □ni□. ¹⁴ Kee 'ki, ki mo -mu yi, 'n hle□e ni, -ε mo, Nyisua ni -do -mu', -aan 'bau de la, no- ko -kuan 'n ni, 'ti- 'a 'hru yrayru -mu', nyibli pu le, -ε 'yi □haan'hru 'pa-, no- 'n ne. Ke- 'n ni Nyisua a -kuan a nunuo. -Ti a pepe -mu', u 'cru 'li Nyisuarien 'kwli, -ε mo Nyisua a teterun, ko Nyisua a winwlon-hanyu* a 'cruu 'huen- 'kwli, 'n pu□u □han-ti. ¹⁵ 'Ti- de -mu', Nyisua pu la le, ε di la nu, ε no- 'n yi -ple, ko, 'n kuo □wlu yi, -te nyibli -bu, u -nu, 'u kuo □ne □wlu yi. De a 'mu, ε no- mo, nyibli a pepe -bu, -u 'sii 'u yi, 'ki 'u Nyisua ye', ε ko, 'waa de -bu, -u 'yi 'u yi 'sii -ni, Nyisua di -ha 'li □nu 'kukonyibli 'nyi, ε 'mu □nu 'klo -ha. ¹⁶ Ε no- ko -ti, 'ni □tui 'u 'kl, -ε di□e nu, 'na □wlu 'ni □ha 'mu -ti -yeε -ni, 'ki 'u Nyisua ko -tonyibli 'huen-ye'.

¹⁷ -Te 'n -hon la 'li Jrusredto 'kwli, ε gba 'yri -huohui, 'ti- 'ε -we 'li □bu □hian mo -mo, □bu mu mo 'li Jrusre, □bu gba mo 'wliye, -ε di□e nu, 'mu 'na dako -Juukve -hεε -ni, ε ko, 'mu -cohlon* pi, 'ki 'u Nyisua ye'. ¹⁸⁻¹⁹ -Te 'n yi mo -cohlon a 'mu ni pi, 'ki 'li Nyisua a 'kagbau bu, 'ki 'u 'na yi'siile a -ta', nyibli -huohui □du 'yi mo 'u 'mu 'hui -ni, ε mo □gbugblole 'yi mo

'u -te a 'mu -ni -we. -Juukue -bi, nu- hɔn 'li Asiblogba 'kwli, 'u yee 'u 'mu bu. -Juukue a 'mu, nu- 'na [wlv -hwe wen, -bu di wen mɔ -mu ye', 'bu mɔ, 'ni nu wen de -hvan [ɔv, u 'mu wen 'mu -ti -yee -ni. ²⁰ Kee, -Juukue a 'mu, u 'yi 'ki mɔ -ni. 'A -ti, -Juukue -bu, -u ni mɔ -tuo ki, -tebli -hɔn -bu, u yru le, u pu le, 'n -nu, ti -mu', -e kɔ 'yri 'n mu la 'u 'waa -gbolugbo gbagbu yi, bu hla[ɔa. ²¹ 'E mɔ [han-ti, 'ki 'u -gbolugbo a 'mu yi, 'ni 'yaa la 'li win, 'ni pu la le, -e mɔ: 'N kuo [ne [wlv yi, -e mɔ, nyibli -mu', -u 'ku, Nyisua di -ha -hvan 'li [nu 'kukonyibli 'nyi, e 'mu [nu 'kɔ -ha. Nɔ- kɔ -ti 'a pu ke 'mu -bati le. [Bi -ti a 'mu, 'n hla la, e mɔ yinyrede [nuɔ?»

²² -Te Pɔlv pu 'ki le, -e -bi -gulɔnuma Felisi, -e yi -tebli -hɔhɔ, 'ki 'u nyibli -mu', -u kuo -Yusu [wlv yi a -ta', e wen: «Ba -gbe. 'Bu mɔ, 'seyo a nyiblo gbagbu Lisiasi, 'bu -di, 'ti- 'mu -bati -bu [tiɔ 'be.» ²³ -E -bi, e lee ne 'a 'seyo a ye'nanyu -bi, 'ki bu [tu Pɔlv 'yie, [wi yi [jiklapi, kee, bu -ha[ɔa me le, bu na le, e kɔ, bu -ha 'a ninatumupu me le, bu -hee [ne.

-Te Pɔlv hlee 'li -gulɔnuma Felisi kɔ 'a nugba Drusili -mɔ

²⁴ -Te -nyrɔwi gbi -hi, -e -bi -gulɔnuma Felisi kɔ 'a nugba Drusili 'hven-, u di Pɔlv 'ye mɔ. 'A nugba a 'mu, e mɔ -Juukueyrowlv* [nuɔ; 'u da Pɔlv, 'u 'beti[ɔe, 'ki 'u -Yusu 'Khsu a [wlv a yikuole a -ta'. ²⁵ -E -bi Pɔlv -tva hihle, 'e ne[ɔe -mɔ le, -e mɔ, -tonyiblo bleɛ yi, bu [tuu 'u Nyisua, kɔ, bu yi 'a dɔnu a naale. -Te e hla[ɔa, -e mɔ, Nyisua di puu nyibli -bati le, -e -bi huannu bi 'li -gulɔnuma Felisi 'kwli, e wen: «We 'li -bu mu 'ki ni. 'Bu mɔ, 'ni kɔ ti de, 'n di -mu 'ni da.» ²⁶ E nɔ- mɔ -bi, 'a [wlv 'ye[ɔe ni, -e mɔ, Pɔlv di -nyi[ɔe 'wliye. E nɔ- nu[ɔ,

'e 'cibi 'u 'a dɔda, -e di[ɔe nu, u 'mu toto pu.

²⁷ E nɔ- e nu -nunu, 'yri ni 'hven, 'e -hi, 'ti- Romakue 'u ya -gulɔnuma yrayru, 'e bi 'u gbata ki, 'ki 'u Felisi a -ta'. -Gulɔnuma a 'mu, 'a 'nyre mɔ Pɔkiusi Fetusi. Felisi -mɔ -bi, e -hwe bu hlee -Juukue a plo. E nɔ- nu[ɔ, 'ki e 'yi Pɔlv [ji' -ha.

25

Pɔlv wen 'ni, Romakue a 'kɔn gbagbu, nɔ- bu puu [ne -bati le

¹ -Te -gulɔnuma Fetusi a 'mu, e nyre 'li Sesalidɔ 'kwli, 'a -nyrɔwi ni ta a -nyrɔwɔ, -e -bi 'ki e mu 'li Jrusredɔ 'kwli. ² 'Ki Nyisua a -cɔhlɔnpinyu* gbagbi kɔ -Juukue* a ye'nanyu 'hven-, u puu 'li[ti Pɔlv a -hawi, 'u lee -gulɔnuma Fetusi a 'mu, u wen: ³ «A -hwe[ɔe ni, -bu ya -a mu Pɔlv yi, 'ki 'ne- Jrusre.» Kee, seyɔ-seyɔ, u -yra[ɔa ni, -e mɔ, Pɔlv 'bu ni 'hru wɔn, u 'mu[ɔv 'la. ⁴ Kee, Fetusi [tu [nu [wɔn, e wen: «'Ki 'li Sesali, 'ki Pɔlv ni 'li [ji'. 'Na 'mumu a 'mu -bu, 'n 'tiɛ mi Sesali ni. ⁵ 'A -ti, 'aan nyibli gbagbi bu kɔe 'mu [wien, -e di[ɔe nu, Pɔlv 'bu nu de -hvan [ɔv, u 'mu 'li[ti -ti -yee -ni.»

⁶ -Te e nu -nyrɔwi ni [blɛn[blɛn, -huɔ' -nyrɔwi ni -pu, 'ki 'li [nu 'nyi, -e -bi e [htan -mɔ, 'e mu 'li Sesali, -Juukue a nyibli gbagbi 'u kɔe[ɔe [wien. -Te -nyre -nye, -e -bi e ni bu, 'ki 'li 'a -batigbata 'kwli, 'e lee ne 'a 'seyo, 'ki bu ya 'li Pɔlv 'li. ⁷ -Te Pɔlv nyre 'u, -e -bi -Juukue a nyibli gbagbi -ni wen, u [gla 'li[ti le, 'u yi[ti -ti -yee -ni, 'ki 'u -tebli -hɔhɔ ki. Kee, -tebli a pepe a 'mu, u ne -mɔ le, u 'yi 'li[ti 'li -we, bu tɔɔ [ne Fetusi, -e mɔ, -ti a -tee [nuɔ. ⁸ -E -bi Pɔlv wen 'ni: «'N 'yi -Juukue a tete [ɔv 'wla, 'n 'yi Nyisua a 'kagbau de -hvan [ɔv -mɔ -nu, kɔ, 'n 'yi Romakue a 'kɔn gbagbu a -ti le -hee -ni -we.»

9 Fetustɩ -mɔ -bɩ, ɛ -hʋɛ bʋ bleɛ -juukʋɛ a plɔ. ɛ nɔ- kɔ -tɩ 'ɛ 'bɛti Pɔlv, ɛ wɛn: «Bɩ -hʋɛ -bʋ mu 'lɩ Jrusɛ, -ɛ diɩɛ nu, 'mʋ 'lɩ -mʋ -bati lɛ -pʋv -nɩ, 'kɩ 'v -tɩ -bʋ a -ta'?»
 10 -ɛ -bɩ Pɔlv ɩtuɩɔ ɩwɔn, ɛ wɛn: «'N -hʋɛɩɛ nɩ, 'a mʋ Romakʋɛ a 'kɩn gbagbʋ, nɔ- -bʋ pʋv 'mʋ -bati lɛ, 'kɩ 'lɩ 'a -batipʋkayu bʋ. -Na ɩgbetʋ, -yru ti lɛ, -ɛ mɔ, 'n 'yɩ -juukʋɛ dɛ -hʋan ɩdʋ -mɔ -nu.
 11 'Bʋ mɔ, 'nɩ nu ɩdedede, -ɛ blɛɛ 'kʋkʋv yɩ, 'n 'yɩ lɛ -pʋ, -ɛ mɔ, v 'nɩ 'laa 'lɩ 'mʋ. Kɛɛ, 'bʋ mɔ, -tɩ a pɛpɛ, v yɩ 'mʋ -yɛɛ -nɩ, 'bʋ 'yɩ -tɩ a -tɛɛ 'pa-, nyiblo ɩdʋ 'yɩ 'lɩɩɩ 'lɩ -wɛ, bʋ pʋ 'mʋ -juukʋɛ -jɩ, v 'mʋ 'mʋ 'la a -tɩ. 'N -hʋɛɩɛ nɩ, Romakʋɛ a 'kɩn gbagbʋ, nɔ- -bʋ pʋv 'mʋ -bati lɛ.»
 12 -Tɛ Pɔlv pʋ 'kɩ lɛ, -ɛ -bɩ Fetustɩ kɔ 'a ɩtɔpɔnyʋ 'hʋɛn-, v 'yiye 'lɩ. -Tɛ v 'yiye 'lɩ, -ɛ -bɩ v wɛn: «-Tɛ -pʋ lɛ, -ɛ mɔ, -a mʋ Romakʋɛ a 'kɩn gbagbʋ, nɔ- -bʋ pʋv -mʋ -bati lɛ, 'a -tɩ, 'kɩn gbagbʋ a 'mʋ, nɔ- kɔ yɩ -di 'lɩ mu.»

-Tɛ Pɔlv hlee 'lɩ 'kɩn Aglipa kɔ 'a 'diayɩ nyroyu Belenistɩ 'hʋɛn- -mɔ

13 -Nyɔwɩ gbi bʋ -hi, -ɛ -bɩ 'kɩn Aglipa kɔ 'a 'diayɩ nyroyu Belenistɩ 'hʋɛn-, nʋ- 'ya Sesalɩdɔ 'kwɩlɩ, 'v di Fetustɩ yɩ -mɛ -mɔ. 14 -Tɛ v -hi 'kɩ 'v -nyɔwɩ gbi, -ɛ -bɩ Fetustɩ lee ɩnɛ Pɔlv a -tɩ, ɛ wɛn: «Nyiblo ɩdʋ nɩ 'nɛ-, Felistɩ 'yɩɩɩ ɩjɩ' -ha, 'ɛ -mu. 15 -Tɛ 'n mu la 'lɩ Jrusɛ, Nyɩsʋa a -cɔhlɔnpinyʋ* gbagbɩ kɔ -juukʋɛ* a ye'nanyʋ, nʋ- pʋ la 'mʋ 'a -hawi, 'v lee 'mʋ, -ɛ mɔ, bʋ 'hɩɩ 'lɩ 'mʋ wɔn, -ɛ mɔ, ɛ nu dɛ -hʋan, -ɛ blɛɛ 'kʋkʋv yɩ. 16 'N -hɩhɩa la ɩnʋ klɛ, -ɛ mɔ, -a mʋ Romakʋɛ, -aan tete ɩnɩɔ, 'kɩ nyiblo -bʋ, v yɩ -tɩ -yɛɛ -nɩ, bʋ kɔ 'hɩɩ, bʋ -hɩhɩa 'a -tɩyɛɛnyʋ klɛ, 'kɩ 'lɩ -batipʋlɛ', 'tɩ -a 'mʋ -bati 'bɛ.

17 -Tɛ 'n pʋ 'kɩ lɛ, -ɛ -bɩ 'n kɔ ɩnʋ 'hʋɛn-, -a di 'nɛ- Sesalɩdɔ 'kwɩlɩ. 'N 'yɩ 'lɩ ke' lɛ -mu, -tɛ -nyɛ -nyɛ, 'nɩ mu 'lɩ -batipʋlɛ', 'nɩ lee 'na 'seyo, -ɛ mɔ, bʋ ya 'lɩ Pɔlv 'lɩ. 18 -Tɛ Pɔlv

a 'mʋ, ɛ -nyɛ, ti nɩ -do a ti 'yɩ, -ɛ -bɩ 'a yɛanyibli 'du ye', 'v -tʋa 'a -tɩ a yɛɛlɛ. Kɛɛ, yɩnyɛ-tebli a pɛpɛ -mʋ', 'n yɩ la 'lu -mɔ lɛ -hie, v 'yɩ laɩa 'a ɩdedede a -tɩ -yɛɛ -nɩ.
 19 Kɛɛ, dɛ v yɩ 'v kɩ -hlee -nɩ, ɛ nɔ- mɔ, -tɛ v nɩ nyɩsʋade a nunuo, ɛ kɔ, nyiblo ɩdʋ, v dɛɛ -Yusu, -ɛ 'kʋ la, nɔ- Pɔlv pʋ lɛ, -ɛ 'hɩɩ 'kɔ. 20 -Tɛ ɩbʋ di mɔ -batidʋ a 'mʋ, 'a 'bɩbɛ nu, 'n 'yɩ laɩa -yɩ. ɛ nɔ- nuɩɔ, 'nɩ 'bɛti la Pɔlv, 'bʋ mɔ, 'bʋ -hʋɛ laɩa, bʋ mu la 'lɩ Jrusɛ, -a 'mʋ la 'lɩɩɩ -bati lɛ -pʋv -nɩ, 'kɩ 'v -tebli a 'mʋ a -ta'. 21 Kɛɛ, ɛ wɛn 'nɩ, ɛ -hʋɛ ɩbʋ gba 'lɩɩɩ -a mʋ Romakʋɛ a 'kɩn gbagbʋ yɩ, ɛ 'mʋɩv -bati lɛ -pʋv -nɩ. ɛ nɔ nuɩɔ, 'nɩ lee 'na 'seyo, -ɛ mɔ, bʋ ɩtuɩɔ 'yie, 'kɩ 'lɩ ɩjɩkayu bʋ, ɛ 'mʋɩv gba -gbagba, -nyɔwɔ -mʋ', 'n -wɛ 'lɩ ɩbʋ gba 'lɩɩɩ -aan 'kɩn gbagbʋ yɩ, ɛ 'mʋ 'v nyɛ.»

22 -ɛ -bɩ ke- 'kɩn Aglipa pɩ Fetustɩ yɩ, ɛ wɛn: «'Na 'mumu, 'n -hʋɛ ɩbʋ 'wɩn 'a win.» -ɛ -bɩ Fetustɩ wɛn: «-Nɩɩa, -di -hʋan 'a win 'nɩ 'wɩn.»

23 -Tɛ -nyɛ -nyɛ, Aglipa a 'mʋ, ɛ kɔ 'a 'diayɩ nyroyu Belenistɩ 'hʋɛn-, -tɛ v yɩ nɩ di, -ɛ -bɩ nyibli -tʋa 'waa -tɩ a 'yɩ'buale, 'v pa 'lɩ -gbolug-bokayu bʋ, v kɔ 'seyo a nyibli gbagbɩ, kɔ 'dɩɔ a ye'nanyʋ 'hʋɛn-, Fetustɩ 'ɛ lee nɛ 'a 'seyo bʋ yaɩa Pɔlv yɩ, 'v yaɩa. 24 -Tɛ ɛ -di, -ɛ -bɩ Fetustɩ wɛn: «'Kɩn Aglipa, kɔ 'aan pɛpɛ -bʋ, -v nɩ -tuo -bʋ kɩ, 'aan -kafinia. A yɩ nyiblo -bʋ 'nɩ 'ye. ɛ nɔ- kɔ -tɩ -juukʋɛ a pɛpɛ -mʋ', -v nɩ 'lɩ Jrusɛdɔ 'kwɩlɩ, kɔ, -v nɩ 'nɛ- Sesalɩ, 'v ya 'mʋ -hawi, 'v pɩ -cici lɛ, 'v pʋ lɛ, -ɛ mɔ, ɛ kɔ bʋ 'kʋ. 25 'Mɔ -bʋ, 'nɩ 'yeɩɛ 'lɩɩɩ ɩdedede, bʋ nu, -bʋ blɛɛ 'kʋkʋv yɩ. Kɛɛ, -tɛ ɛ pʋ lɛ, -a mʋ Romakʋɛ a 'kɩn gbagbʋ, nɔ- -bʋ pʋv ɩnɛ -bati lɛ, ɛ nɔ- nuɩɔ, 'nɩ pʋ 'lɩɩɩ 'lɩ, 'kɩ ɩbʋ gba ɩnɛɩɛ yɩ. 26 Seyɩ-seyɩ, dɛ ɩbʋ di 'cɩɩ, 'kɩ 'v Pɔlv a 'mʋ kɩ, ɩbʋ di -aan 'kɩn gbagbʋ yɩ gba, 'nɩ 'yeɩɛ lɩɩɩ. ɛ nɔ- nuɩɔ, 'nɩ daɩa, -ɛ

di□e nu, ε 'mu -mo le na, ki mo 'a mu ye', sey-seyi ki mo -mo 'kūn Aglipa ye', -ε di□e nu, □ni 'beti□e, de 'n di 'cri, 'mu□v yi. 27 Ε mo -tee, 'ki 'li 'mu 'yi, ε 'yi 'v le -noo -ni, 'ki □bv gba □jklapi -aan 'kūn gbagbu yi, 'ti -ti -mu', v yi □jklapi a 'mu -yee -ni, □bv 'ye ni -hihia□a kle -tee, 'ki 'li 'crien 'kwli.»

26

De -bu, -ε mu la 'lu -mo, -te Pōlv ne la 'a -ti -mo le, 'ki 'v 'kūn Aglipa yi

1 -ε -bi ke- 'kūn Aglipa pi Pōlv yi, ε wen: «We 'li -bu pu win ni, -ε di□e nu, nyibli -mu', -v yi -mu -ti -yee -ni, □mu □nv □wōn □tu.»

-ε -bi Pōlv 'du dabu ye', -ε di□e nu, nyibli 'mu wien ma, v 'mu□v nva yi bu pu. -Te v ma wien, -ε -bi de -bu, -ε mu 'lu -mo, ε -tva 'a kle-hihiale, ε wen: 2 «'Kūn Aglipa, -na -kafinia. -Tebli a pepe -bu, -ε kō ki -Juukue* yi 'v 'mu -ti -yee -ni, ε mo ke 'na plobleele □ni, 'ki □bv -hihia ke -mo□o kle, 3 -koti -yi 'waa 'bli-tebli kō 'waa tete 'hven -ni -tee. 'A -ti, 'n nyee -mu le, 'la □wlv, -bu pu 'mu nva yi bu -tee.

4 Kue la 'li 'na gblode 'yie bu, -tebli a pepe, 'n nuu 'li 'na 'klo 'nyi, -Juukue a pepe yi□e ni, -ε nu□o, 'ki 'n ni la 'li Jrusre, 'ki 'li 'na dako 'nyi. 5 See la, 'v yi la 'mu. 'A -ti, 'bu mo, 'bu -hve□e, v -we 'li bu hla□a ni, -ε mo, 'ki 'n ni la 'li Falisi□tumu* a nyibli 'nyi. Ε mo □tumu □ni, -ε kō tete -hu, 'ki 'v Nyisva a dida a -ta'. 6 Kike -bu, v pu ke 'mu -bati le, -ε nu□o, de -mu', Nyisva pu la 'li -aan 'batu, ε di la nu, ε no- 'n yi -ple, 'ti -'n kuo □wlv yi. 7 De a 'mu, ε no- Yisraekue a □tugbi ni -pu □tu 'v 'hven -mu', v yi -ple, 'v kuo Nyisva □wlv yi, -ε mo, ε di de a 'mu 'ni nu. Ε no- kō -ti 'v de□e, 'tō kō -nyre. 'Kūn Aglipa o, de ni -do a 'mu, ε no- 'n yi -ple, 'ni kuo Nyisva □wlv yi. Ε no- kō -ti -Juukue 'v pu ke 'mu -bati

le. 8 'A mu -Juukue, de- kō -ti 'a pu le, -ε mo, ε 'yi 'li□i 'li -we, 'ki -ba kuo □ne □wlv yi, -ε mo, Nyisva di 'li nyibli 'kukonyibli 'nyi 'ni -ha, ε 'mu □nu 'klo -ha?

9 Ε mo □han-ti □ni, 'na 'mumu, 'n 'ye la□a ni, -ε mo, ε noo 'v le, 'ki □bv naa la 'li 'a -ne □dedede 'kwli, 'mu Nasaleti a -Yusu a -ti yi -wōn.

10 Ε no- 'n ni la, 'ki 'li Jrusredio 'kwli. Nyisva a -cohlunpinyu* gbagbi, nu- -nyi la 'mu 'kli, 'ki □bv pu la -Yusu a nyibli -huohu □ji' le. 'Bu mo, 'bu pu le, v bleε 'kukub yi, -ε -bi 'na 'mumu, 'n yi wen la□a ki.

11 Ε kō ti, 'ni □tui la □nu □hven, 'ki 'li Nyisva a 'kayo a pepe bu, kō, 'ni ni la 'v □nu ke', 'ni yi la □nu -lee -ni, -ε mo, bu 'kee la -Yusu a □wlv a yikuole. Yru 'n pu la □nu le, ε ni la 'kli ki. 'A -ti, ε nu la□a ni, 'ni mi la 'li 'blvghi -bi a 'du -bi kle, 'ni □tui la -Yusu a nyibli a 'mu □hven.»

-Te Pōlv nu -Yusu a nyiblo a -hihie, no- kō -ti ε ne -mo le (Nunu-tebli 9.1-19; 22.6-16)

12 «Ε no- kō -ti, 'ni bi la Damasukehru wlōn, 'n kō 'na 'bio 'hven. Nyisva a -cohlunpinyu* gbagbi, nu- -nyi la 'mu 'kli, kō, v nu- lee la 'li 'mu. 13 'Kūn Aglipa o, 'hru, no- 'n ni la 'ki wlōn, muu 'v 'yru bu nyra bu a ti 'yie, -ε -bi 'n 'ye -nyre, 'ε -hōn 'li yakō 'kwli, 'ε yi wlin. 'A winwlin -hi 'v 'yru a winwlin ni, 'ε □glaa 'li -a mu, 'n kō 'na 'bio 'hven-, 14 -aan pepe a 'mu, □a bi □hlon le, 'ti -'ni 'win win, 'ε yi 'li 'mu -mo -hlee -ni, 'ki 'li -Juukuewin 'kwli, -ε mo: Solu o, de- kō 'mo □tui □hven 'li? -Wen 'mu yi, □wt yi, -te bli ni, 'ε -wen 'a kukonyo a kotu yi. Kee, 'ki 'li daduke 'kwli, -nii 'li□i. 15 -ε -bi 'n 'beti ni: Nyiblo a 'di -bi -mo 'li? -ε -bi Kukonyo □tu 'mu □wōn, ε wen: 'Mo -Yusu □ni, □tui □hven. 16 Kee, 'du ye', -bu nyra bu. 'N 'hru -mu yi, -ε di□e nu, 'mu -mu 'na -kvannunyo -mo nu, de -bu, □ye ke, ε kō -tebli -bi -mu', 'n di -mu

-tɔɔ -ni, ɔ̃mu 'a -ti -mɔ le na, 'ki 'v nyibli yi. ¹⁷ 'N kɔ ɔ̃bu tɛ 'li -mu 'na dakɔ -Juukɔɛ -mɔ, ɛ kɔ dakɔ -mu', -v 'yi -Juukɔɛ 'pa-. 'Bu mɔ, ɔ̃ni mu 'li ɔ̃nu 'nyi, 'n kɔ ɔ̃bu ɔ̃tu -mu 'yie. ¹⁸ 'N di -mu 'ni le, ɔ̃mu ɔ̃v nu, v 'mu 'mu yru, kɔ, ɔ̃mu 'li ɔ̃nu halɔ 'nyi -ha, ɔ̃mu 'li ɔ̃nu -nyre yi gba, kɔ, ɔ̃mu 'li ɔ̃nu 'kuo -hɔin* a nyiblo gbagbu Satan a 'kli bu -ha, ɔ̃mu 'li ɔ̃nu Nyɔsua a 'kli bu pu, v 'mu 'mu ɔ̃wɔ yi -kuo -ni, Nyɔsua 'mu 'waa -tebli 'kukui -mu', v -nu a -ti -mɔ -hru, ɛ kɔ, v 'mu 'li nyibli -mu', Nyɔsua pu 'kɔbia ki, 'ki bu -he 'a nyibli 'nyi ni.»

-Ti -mu', Pɔlv hle la, 'ki 'v -Yusu ki, ɛ nɔ- kɔ -ti ɛ ne -mɔ le

¹⁹ -ɛ -bi ke- Pɔlv pi 'ki de, ɛ wen: «'Kiun Aglipa, -Yusu -mu', -ɛ 'hru 'mu yi, -ɛ yi la 'li 'mu -mɔ -hlee -ni, ɛ nɔ- 'n ɔ̃tuu 'v. ²⁰ Yi-henyibli, 'n hlee 'li -mɔ, v nu- mɔ nyibli -mu', -v ni 'li Damasidiɔ 'kwli, kɔ nyibli -mu', -v ni 'li Jrusɛ, 'ti- 'ni hlee 'li nyibli a pepe -mu' -mɔ, -v ni 'li Sudeblugba 'kwli, ɛ kɔ dako a nyibli -mu' 'hɔen-, -v 'yi -Juukɔɛ* 'pa-. Nyibli a 'mu, 'n lee ɔ̃nu ni, 'ki bu hie 'v 'waa -tebli 'kukui, v ni bu, bu -nyi 'waa 'kɔ a pepe Nyɔsua, ɛ kɔ, bu nu -tebli -mu', -ɛ tɔɛ ɔ̃ne nyibli yi, -ɛ mɔ, ɛ mɔ ɔ̃han-ti ɔ̃niɔ, v -nyi 'waa 'kɔ a pepe Nyɔsua ni. ²¹ -Ti a 'mu, ɛ nɔ- 'n yi nyibli -lee -ni. ɛ nɔ- kɔ -ti -Juukɔɛ a nyibli gbagbɔ 'v kɔ 'mu, 'ki 'li Nyɔsua a 'kagbau bu, 'v ɔ̃teɔɛ 'yi, 'ki bu 'la 'mu. ²² Kee, Nyɔsua, nɔ- =tu 'mu 'yie -tutu, 'ni ye ke -nyrɔwɔ -bu ki, 'ni 'tɛ ni mɔ, -ti -mu', 'n -yi, 'ki 'v -Yusu ki, 'mu ɔ̃v hla, 'ki 'v nyibli -mu', v 'ye ni daa nyibli yi, kɔ 'ki 'v nyibli gbagbɔ yi -wɛ. -Ti -mu', Nyɔsua a winwɔn-hanyu* kɔ Moise 'hɔen-, v -hla, 'ki 'v de -mu', -ɛ di 'v nyre a -ta', ɛ ni -do a 'mu, ɛ nɔ- 'n hle. ²³ -Ti a 'mu, ɛ nɔ- -bu: Wanyɔ -mu', Nyɔsua pu la le, ɛ di la ya, ɛ kɔ

bu 'ye ɔ̃hɔen, 'ti- ɛ 'mu 'ku. ɛ nɔ- kɔ -bu mɔ yi-henyiblo, -bu -hɔn 'li 'kukɔnyibli 'nyi, -bu 'hru 'kɔ. ɛ nɔ- di -Juukɔɛ -nyre -nyi, ɛ kɔ dakɔ -mu' 'hɔen-, -v 'yi -Juukɔɛ 'pa-»

-Te Pɔlv lee la 'kiun Aglipa, 'ki bu kuo la -Yusu ɔ̃wɔ yi

²⁴ -Te Pɔlv ni 'pɔple le, -ɛ -bi -gulɔnɔma Fetusi 'yaa 'li win, ɛ wen: «Pɔlv, -na 'lu -hɔn 'v 'hru wɔn. 'Crɔn, ɔ̃nyi, ɛ -hu ni diaki. ɛ nɔ- he 'v -na 'lu 'hru wɔn.» ²⁵ -ɛ -bi Pɔlv wen: «Nyibeyu gbagbu Fetusi o, -na -kafinia. 'Na 'lu 'yi 'v 'hru wɔn -hɔn. -Ti -bu, 'n hle, ɛ mɔ -ti a -tee ɔ̃niɔ, ɛ kɔ 'v ni. ²⁶ -Tebli a pepe -bu, -kɔti 'n hle, 'kiun Aglipa yi 'a pepe ni. 'A -ti, huannɔ 'ni -nu ɔ̃o 'mu, 'ni yi mɔ ɔ̃neɔɛ yi ni -hlee -ni. 'Ni -hliɔɛ li ɔ̃i ɔ̃dedede 'yi ki. 'N yi ɔ̃e ni -tee, -ɛ mɔ, ɛ yi -tebli a pepe a 'mu, -ɛ mu 'lu -mɔ ni, 'ki 'v -Yusu a -ta', -ɛ nu ɔ̃o, -tebli a 'mu, -ɛ mu 'lu -mɔ, 'a ɔ̃dedede 'yi -hli, 'ki 'v -tɛte ɔ̃dɔ. ²⁷ 'Kiun Aglipa, ɔ̃bi -ti -mu', Nyɔsua a winwɔn-hanyu* -hla, -pu ɔ̃v ɔ̃han-ti? 'N yi ɔ̃e ni, -ɛ mɔ, -pu ɔ̃v ɔ̃han-ti.» ²⁸ -ɛ -bi Aglipa ɔ̃tu ɔ̃o ɔ̃wɔn, ɛ wen: «ɛ 'yi 'li ti -huɔhuɔ ɔ̃dɔ 'li -hie, ɔ̃mu ɔ̃v nu, 'mu ɔ̃v -hua, 'ki ɔ̃bu -he -Yusu 'Kɔisɔ a nyiblo.» ²⁹ -ɛ -bi Pɔlv wen: «'Ye ɔ̃bu ɛ mɔ -te ti ne -bu, 'ye ɔ̃bu ɛ 'yi -te ti ne -bu 'pa-, 'n de Nyɔsua ni, 'ki 'v -na -ta', ɛ kɔ 'ki 'v nyibli a pepe -bu, -v pi 'mu nua yi bu a -ta', -ɛ di ɔ̃e nu, -te 'n ni 'mu, v 'mu 'mu le ni -wɛ. Kee, v 'ni 'pɔv 'li ɔ̃nu ɔ̃ji le.» ³⁰ -Te Pɔlv pu 'ki le, -ɛ -bi -gulɔnɔma bi 'li yi, 'kiun, kɔ 'a 'diayi nyrɔyu Belenisi 'hɔen-, kɔ nyibli a pepe -mu', -v ni 'v -tuo a 'mu ki, v 'du ye', ³¹ 'v bii yi, -ɛ -bi ke- v pi: «Nyiblo -bu, ɛ 'yi ɔ̃dedede -nu, -ɛ bleɛ 'kukɔv kɔ ɔ̃ji 'hɔen- yi.» ³² Ke- 'kiun Aglipa pi, 'ɛ yi -gulɔnɔma Fetusi -lee -ni, ɛ wen: «Nyiblo -bu, -a di wen ɔ̃e bu 'ni te, 'bu mɔ, 'bu 'yi wen le -pu, -ɛ

mɔ, Romakɔɛ a 'kɩn gbagbu, nɔ-
-bɔ pɔv ɩne -bati le.»

27

*-Te v gbe la 'li Pɔlv Rɔmɔdɔ
'kwli*

¹ U -yra la ɩa ni, -ɛ mɔ, -a di
mu la 'li Rɔmɔ, 'kɩ 'li Yitaliblogba
'kwli, 'v -ha 'li Pɔlv kɔ ɩɩklapɔ
-bi 'hɔɛn-, 'v ɩtu 'li ɩnɔ 'seyo a
ye'nanyɔ -bi -ji' bɔ, -ɛ mɔ 'seyo
a nyiblo gbagbu a -seke, ɛ 'mɔ
ɩnɔ Rɔmɔdɔ 'kwli gba. 'Seyo a
ye'nanyɔ a 'mɔ a 'nyre mɔ Suliust.
'Kɩ ɛ ni 'li Romakɔɛ a 'kɩn gbagbu
a 'seyo 'nyɩ. ² -A 'ya 'li 'mu
'kwli. 'Mu a 'mɔ, 'kɩ ɛ -hɔn
'li Adramitɔdɔ 'kwli. ɛ kɔ bu
'yaa Asiblogba ɩhlɔn le, -ɛ di ɩe
nu, ɛ 'mɔ ble -nyɩnyra -ni, 'kɩ 'v
Asiblogba a 'wafi a gblegble yɩ
ble. -Te -a yɩ ni mi, -a kɔ Alitaki
'hɔɛn-, -a mɔ -mu. 'Kɩ nyɩbeyu
a 'mɔ, ɛ kɔ 'li Tesaloniki, 'kɩ
'li Masedɔnɩbɔlogba 'kwli. ³ -Te
-nyre -nye, -ɛ -bi -a nyre 'li Sidɔdɔ
'kwli ni. 'Seyo a ye'nanyɔ Suliust
-ni wen, ɛ nɔɛ Pɔlv a de ni. ɛ
nɔ- nu ɩo, 'ɛ -ha ɩa mɛ le, 'ɛ 'hɩ
'li 'mu 'kwli, -ɛ di ɩe nu, ɛ 'mɔ
'a ninatumupɔ 'ye, -tebli ni -tie
-mɔ', ɛ 'yɩ -kɔ, v 'mɔ ɩne ɩe -nyɩ.
⁴ -Te ɛ -hi, -ɛ -bi -a bi 'hɩ wɔn.
Kɛɛ, pepe -wen -a mɔ yɩ diaki. ɛ
nɔ- nu ɩo, ɩa 'bɛɛ kɩ, ɩa naa 'li
Sipreblogba 'hɩ. ɛ mɔ 'niedugbo
gbagbu ɩnɔ. ɛ nɔ- kɔ 'kɩbɩa -bi,
'kɩ -a na 'li, -te pepe 'yɩ 'li -hɩ
-ni a -ti. ⁵ 'Tɩ-, 'yrukɔtɔ -mɔ', -ɛ
ni 'v Silisiblogba kɔ Pafiliblogba
a -gbati, ɩa 'bɛ ɩe ɩtɔ, ɩa nyre 'li
Mila, 'kɩ 'li Lisiblogba 'kwli. ⁶ 'Kɩ
'seyo a ye'nanyɔ -ni wen, ɛ 'yee 'li
'mu -bi. 'Kɩ ɛ -hɔn 'li Alesadri, 'kɩ
'li Esipɔblogba 'kwli. 'Kɩ ɛ mi 'li
Yitaliblogba 'kwli. 'Mu a 'mɔ, ɛ
nɔ- kɔ 'kwli 'seyo a ye'nanyɔ 'yaa
'li -a mɔ 'li.

⁷ 'Kɩ 'li -nyrɔwɩ -hɩhɩ 'kwli,
-aan -ne 'mu 'ni -hɩ ɩo la. 'A -ti, -a
'ye ɩhɩɛn -yeye, ɩa 'bɛ Kinidɔdɔ

'yɩ. -Te pepe 'yɛ ni wen -a mɔ, 'kɩ
-ba 'sii 'v yɩ, -ba mu, ɛ nɔ- kɔ -ti ɩa
'bɛɛ kɩ, ɩa naa 'li Kletiblogba 'hɩ,
-ɛ mɔ 'niedugbo gbagbu, ɩa naa 'li
'a 'kɩbɩa -bi 'mɔ kɩ, -ɛ kɔ kɩ pepe
'yɩ 'li -hɩ diaki, ɩa -hi Salɔmɔnɩ
le. ⁸ Pepe a -ti, ɩa ni ɩhɩɛn a 'yiye
le, ɩa mi gbɛɛgbe, ɩa nyre 'li 'wafi
-mɔ', v deɛ ɩHaan'wafi yɩ, -ɛ 'mɔɛ
Lasedɔ yre.

⁹ 'Yru a yɩnyre-tɩ, -a 'waan la ti
-hɩhɩ 'hɩ wɔn. Ti -mɔ' -kɔ 'yri
pepe yɩ 'v -hii -ni diaki, nɔ- nyre
'v. 'A -ti, 'mu a gbugba 'yakla ni
diaki. Ti -mɔ', -Juukɔɛ* yɩ 'v ɩcii*
-ni, 'a ti -hi la ni. ɛ nɔ nu ɩo, Pɔlv
'ɛ -gbɛɛ ɩnɔ, ɛ wen: ¹⁰ «-A 'bio -na
o, 'n yɩ ɩtɩ 'ni 'ye, -ɛ mɔ, 'dagba -bɔ,
ɛ di 'ni 'yakla -ni. 'Mu -bɔ, ɛ kɔ
'a gbugba-tebli, kɔ -a mɔ 'hɩɛn-,
-a -we 'li -ba -we bɔ ni.» ¹¹ Kɛɛ,
-ti -mɔ', 'munaanyɔ gbagbu, kɔ
'mɩkɔnyɔ 'hɩɛn-, v -hla, ɛ nɔ-
'seyo a ye'nanyɔ kuo ɩwɩ yɩ, 'ɛ -hi
'v -ti -mɔ', Pɔlv hla wen. ¹² 'Wafi a
'mɔ yɩ, ɛ 'yɩ -teɛ -nu, 'kɩ 'mu bɔ ni
'v, ɛ kɔ pepe gbagbu a ti bu nyre
'v. ɛ nɔ- nu ɩo, nyibli -hɩhɩ, -v ni
'li 'mu a 'mɔ 'kwli, 'v hle ɩe, -ɛ mɔ,
bɔ -hɔn 'v -te a 'mɔ -wɩ, -ɛ di ɩe
nu, 'bɔ -we 'li ɩtɩ, v 'mɔ 'li Fenisɔdɔ
a 'wafi yɩ nyre, -ɛ ni 'li Kletiblogba
ni -do a 'mɔ 'kwli. -Te 'wafi a
'mɔ, ɛ ni 'v, 'kɩ 'yru pɔ 'li -gbu, 'kɩ
'li 'yru a bɔpɛɛle a diidekɩbɩa kɩ,
kɔ 'a kamlakɩbɩa kɩ 'hɩɛn-. ɛ nɔ-
nu ɩo, 'kɩ pepe 'yɛ ni -hii 'li diaki,
'mu a nyibli 'v pɔ le: «ɛ nu -teɛ,
-ba nyre 'li, 'ti- ɛ kɔ pepe gbagbu
a ti 'mɔ 'v nyre.»

-Te duduo bi 'li 'yru kɩ

¹³ Ti a 'mɔ 'yri, -ɛ -bi pepe gbi
-hɔn 'li 'yru a bɩnyraale', 'ɛ -tɩa
-hihie. -ɛ -bi nyibli -mɔ', -v ni
'li 'mu 'kwli, 'waa ɩwɩ 'ye ɩe ni,
-ɛ mɔ, de -mɔ', v pɔ wen 'li, ɛ
nɔ- v di nu. ɛ nɔ- nu ɩo, 'mu a
du -mɔ', -ɛ ni ɩe, 'mu 'ɛ nyre bɔ,
'v -ha ɩa 'nie, ɩa -tɩa mumuo, ɩa
'yreɛ Kletiblogba ɩhlɔn le. ¹⁴ -Te
-a yɩ 'kɩ ni mi, ti ni -do a ti 'yri,

-ε -bi duduo -hɔn 'li 'yru a 'hrule a kamlakɔbia ki, 'ki 'li dugba 'lu, 'ε -tɔa -huhuo diaki, ¹⁵ 'ε -tɔa 'li 'mu a yible'biile, 'ki 'li 'yru ki. Ε nɔ- nu□o, □a 'yɪ 'li 'a yɪ-wɔnwɔn 'li -wε. 'A -ti, -a -ha pepe a 'mu mε lε, -tε ε 'yee 'li, 'ε gba 'li -a mu. ¹⁶ -Ti a 'mu, ε nɔ- nu□o, □a naa 'li 'nidugbo, υ dεε Koda, 'a 'yru a bunyraale'. 'Ki pepe 'yɪ 'li -hu. 'Ki 'li 'mu a -moko 'yri, ε kɔ 'blagbi, 'ε mɔε 'li bu. -A 'ye □hɔven, □a -jri 'blagbi a 'mu, □a 'yaa 'li□i 'mu 'kwli, □a mva□a bu, -ε di□e nu, 'yru a 'dui 'ni □ha□a yɪ nyre. ¹⁷ -Tε υ 'yaa □ne, 'υ nu 'patɪ, 'υ □glaa 'li□i 'mu lε. U yɪ pie huannu, 'ki bu bi 'li Libiblugba a 'yrukɔtɔ -mu', -ε kɔ ki 'puwɔn -huɔ 'li. Ε nɔ- kɔ -ti 'mu a danɔ -mu', υ pu yɔ', 'υ □tɔ □ne, 'υ -ha pepe mε lε, -tε ε 'yee 'li, 'ε gba 'li -a mu. ¹⁸ Pepe a 'mu, ε 'tɛ -wen -a mu yɪ diaki. Ε nɔ- nu□o, -tε -nyre -nye, 'υ -tɔa 'mu a gbugba-tebli -bi a 'nie a lepɔpɔ. ¹⁹ -Tε -nyre -nye de, -ε -bi υ pu 'mu a -tebli -bi 'nie lε de, danɪ bi 'li yɪ, 'patɪ, kɔ ti. ²⁰ -A 'yɪ 'yru kɔ nyahro 'hven- 'ye, 'ε gba -nyrɔwi. Pepe bu 'tɛ ni 'klɪ ki a -ti, -a 'yɪ 'ki□i □wɔb yɪ -kuo -ni, -ba di 'υ wɔn □ta.

²¹ Nyiblo □db 'yɪ dε -di, 'ε gba -nyrɔwi, -ε -bi Pɔɔb 'du ye', 'ε nyra bu, ε wen: «-A 'bio -na, -tε 'n hɛ mɔ□o, -ε mɔ, -ba ni mɔ 'li Kletɪblugba bu, a kɔ ba pu mɔ 'mu nva yɪ bu. 'Bu mɔ, 'ba pu mɔ 'mu nva yɪ bu, -a 'yɪ wen 'li□i 'li -wε, -ba 'ye wen □hɔven -bu, -a 'yɪ 'ki 'ye. ²² 'N nyεε nε 'a mu lε, 'aan □wɪ 'ni 'bie 'li □hlɔn, -ε nu□o, nyiblo □db 'yɪ 'li□i 'li -wε bu 'waan nε 'a -hɔnhɔn, kεε, 'mu ni -do -bu, ε nɔ- di 'wan. ²³ Ε mɔ □han-tɪ □nɔ, -kɔti Nyɪsua -bu, -ε mɔ 'na Kɔkɔnyɔ, kɔ, -ε kɔ -kuan 'n ni, 'a lelenyɔ 'hru 'mu yɪ, 'ki 'li 'tɔɔwɔ -bu 'kwli, ²⁴ 'ε lee 'mu, ε wen: Pɔɔb, □ni 'pie 'li huannu. -Blεε yɪ, -bu nyre 'li Romakɔε a 'kuɔn gbagbu yɪ. 'Ya 'υ 'lu de, Nyɪsua 'wɪn -na

lɛnyaawin ni, 'ε wen□ε ki. 'A -ti, nyibli a pepe -bu, -υ kɔ -mu 'hven, a ni 'nε- 'mu -bu 'kwli, 'waa 'yεε □db 'yɪ 'li□i 'li -wε bu 'ku. ²⁵ 'A -ti, -a 'bio -na, 'aan □wɪ 'ni 'bie 'li □hlɔn. 'N kuo Nyɪsua □wɔb yɪ. -Ti -bu, 'a lelenyɔ lee 'mu, ε di 'ni -nue -ni. ²⁶ Kεε, -aan -nε 'mu -bu, 'ki 'li 'nidugbo □db 'yie, 'ki ε di 'li -wεε -ni.»

²⁷ Ε mɔ la 'ki 'tɔɔwɪ ni -pu □tu 'υ -hen a 'tɔɔwɔ □nɔ, kεε, pepe 'tɛ gbe 'li -a mu 'yru ki. 'Yrukɔtɔ a 'mu, υ dεε □ne Adria. Muu 'υ 'tɔ-heyri 'yie, -ε -bi 'muanaanyu yru□o ni, -ε mɔ, -a yɪ 'mɔε 'gbahlɔn yre, ²⁸ 'υ mva 'plɪkuo 'patɪ -mɔ bu, 'υ pu□b 'nie, -ε di□e nu, -tε 'nie nu 'kwlibɔhɔhɔ, υ 'mu□b 'ye. -ε -bi υ 'ye□e ni, -ε mɔ, 'yrukɔtɔ a 'mu, 'a 'kwlibɔhɔhɔ mɔ 'metriwɪ a (37) -wɔb □tu 'υ -pu □tu 'υ □hlɔn'hven. -Tε 'mu mu 'li ye' dε gbe, -ε -bi υ pu□b 'nie de. -Tε υ pu□b 'nie, -ε -bi υ 'ye□e ni, -ε mɔ, 'a 'kwlibɔhɔhɔ mɔ 'metriwɪ a (28) -wɔb □tu 'υ □blɛn□blɛn. ²⁹ U yɪ pie huannu, 'ki -aan -nε 'mu bu □gbεε 'hɪ yre. Ε nɔ- kɔ -ti 'υ pu 'mu a dui ni -hen 'nie, 'ki 'li 'mu a 'mu a -moko 'yri, 'υ nεε 'ki □wɪ lε, 'υ -hɔε□ε, 'ki -nyre bu -nye 'wɔwɪ. ³⁰ 'Muanaanyu -hɔε□ε ni, bu bi 'li 'blagbi 'kwli, bu 'gba cigbe. Ε nɔ- kɔ -ti, 'υ pu 'blagbi a 'mu 'nie. Ε mɔ 'li -yrukɔ 'kwli □nɔ, υ nu 'li□i 'li. □Ni 'ye□e -wen, 'mu a dui ni -hen a 'mu, -υ ni 'li 'a -moko 'yri, ε nɔ- υ mi □wɛ mɔ, υ 'mu 'li□i 'lu 'yri gba. ³¹ Kεε, ke- Pɔɔb pɪ 'seyo a nyiblo gbagbu, ε kɔ 'a 'seyo 'hven- yɪ, ε wen: «'Bu mɔ, nyibli -bu 'bu 'yɪ 'nε- 'mu -bu 'kwli bu -ni, a 'yɪ 'li□i 'li -wε, ba wa.» ³² Ε nɔ- mɔ 'seyo bu 'be 'patɪ -mu', υ -nu, υ mva 'blagbi a 'mu ble, 'υ -ha□a mε lε, 'ε -mu.

³³ -Tε -nyre yɪ ni -nye, -ε -bi Pɔɔb da nyibli a pepe ni, ε wen: «'N nyεε nε 'a mu lε, ba di de, -ε nu□o, -tε a 'kee la 'li de a didie, ε -wε

'kɪ 'lɪ -nyrɔwɪ nɪ -pu ɔtu 'v -hɛn.
 34 'A -tɪ, 'n nyɛɛ nɛ 'a mɔ lɛ, ba di dɛ. 'Ba -hʊɛ ba pʊ -hʊnhlɔn, -ɛ -bɪ ba di dɛ. 'N yɪ 'a mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -ɛ mɔ, nyiblo ɔdʊ a 'lu-pupui a 'yɛɛ nɪ -do 'yɪ 'lɪ ɔtɪ 'lɪ -wɛ bʊ 'wan.»
 35 Bʊ pʊ 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ ɛ 'du 'fɔɔ ye', 'ɛ -nyɪ Nyɪsʊa 'wio, 'kɪ 'v nyibli a pɛpɛ ye', 'ɛ 'bɛɔɛ ɔtɔ lɛ, 'tɪ -'ɛ -tʊa 'a didie. 36 Tɪ nɪ -do a tɪ 'yri, 'kɪ bi nyibli a pɛpɛ yɪ lɛ, 'v -tʊa dɛ a didie. 37 -A mʊ nyibli a pɛpɛ -mʊ', -v nɪ 'lɪ 'mɪ a 'mʊ 'kwli, -a -wɛ 'lɪ nyibli a (276) -hɔtrɔwɪ nɪ 'hʊɛn nɛ nyibli a -wɪ nɪ ta ɔtu 'v -pu ɔtu 'v ɔhlɔn-do. 38 -Tɛ v di dɛ, v ɔmla, ɛ nɔ- mɔ dii-teblɪ a blɛ a pɛpɛ -mʊ', -ɛ nɪ 'lɪ 'mɪ 'kwli, bʊ pʊ ɔv 'nie lɛ, -ɛ di ɔe nu, 'mɪ 'mʊ 'huhue -nɪ.

-Tɛ 'mɪ bi la 'lɪ 'hɪ 'nyɪ, ɛ wɛ la

39 -Tɛ -nyrɛ -nyɛ, -ɛ -bɪ 'mɪnaanyʊ tɛɛ 'lɪ 'gbahlɔn nɪ, kɛɛ, 'blɔgbakɔtɔ bʊ di 'lɪ kɪ 'hru -nɪ, v 'yɪ ɔtɪ -yɪ. Kɛɛ, v 'ye ɔe nɪ, -ɛ mɔ, 'yru pʊ 'lɪ -gbu, 'tɪ -yrukɔtɔ a 'mʊ, ɛ dʊa kɪbʊwɛɛnɛ. -ɛ -bɪ v -yɪa ɔa nɪ, bʊ ɔtɛɔɛ 'yɪ, bʊ nu ɔo, 'mɪ bʊ -gbɪ -tɪtɛ -mʊ', 'nie 'yɪ 'v 'kwli bʊ -hlɔɔ -nɪ, 40 'v ɔwɛ 'mɪ a dui, 'v hie 'lɪ ɔnʊ 'yru -mɔ blɛ, 'tɪ -'v ɔwɛ wanɪ -mʊ', -ɛ pɪ 'v 'mɪ 'hru wɔn lɛ, 'v pʊ danʊ yɔ', 'kɪ 'lɪ 'mɪ a 'mɪa 'yri, -ɛ di ɔe nu, pɛpɛ 'mʊ 'lɪ 'mɪ 'gbahlɔn yɪ -gbaa -nɪ, 'v mɪ 'lɪ 'gbahlɔn yɪ. 41 Kɛɛ, 'niekɔtɔ ɔdʊ, -ɛ kɔ -mɔ 'pʊwɔn -hʊv 'lɪ, 'kɪ v nyrɛ 'v 'nɪ-hɪn 'yakɪ nɪ 'hʊɛn -gbati. 'Kɪ 'v -tɪtɛ a 'mʊ, 'kɪ 'mɪ -gbii 'v. 'A 'luyɪkɔtɔ, nɔ- bi 'lɪ 'pʊwɔn 'nyɪ. ɛ nu ɔo nɪ, 'mɪ a 'mʊ, 'ɛ 'yɪ 'lɪ -ta-'hʊnhɔn 'lɪ -wɛ. 'A -tɪ, 'a ke'dɛ, nɔ- 'yru a 'dʊ wɔwa lɛ.

42 ɔɪklapɔ a pɛpɛ -mʊ', 'sɛyɔ -hʊɛ bʊ 'lɪla ɔnʊ lɛ, -ɛ di ɔe nu, 'a nyiblo ɔdʊ 'nɪ ɔha lu, ɛ 'nɪ ɔha ɔnʊ -jɪ' ɔta. 43 Kɛɛ, Romakʊɛ a 'sɛyɔ a ye'nanyɔ -mʊ', ɛ nɔ- -mɔ -bɪ, ɛ -hʊɛ bʊ wa Pɔlv, -kɔtɪ ɛ nʊɛ nɛ 'a dɛ nɪ. ɛ nɔ- nu ɔo, 'ɛ 'yɪ 'sɛyɔ

mɛ lɛ -ha, 'kɪ dɛ -mʊ', v yɪ 'lu -mɔ lɛ -hie, bʊ nu ɔo. ɛ nɔ- kɔ -tɪ, 'ɛ lee nyibli -mʊ', -v yɪ lule, bʊ mɔ yɪ-henyibli -mʊ', -bʊ bi 'nie, v 'mʊ 'lɪ 'gbahlɔn mu. 44 -V -bɪ -mʊ', -v 'yɪ lule -yɪ, v kɔ bʊ pɛ 'v 'plankabɪ kɪ blɛ, ɛ kɔ 'mɪ a tikabɪ 'hʊɛn, v 'mʊ 'lɪ 'gbahlɔn mu. Dɛ a 'mʊ, ɛ nɔ- 'waa pɛpɛ, v -nu, 'v mu 'lɪ 'gbahlɔn. ɔDedede 'yɪ nyiblo ɔdʊ lɛ -hɛn.

28

Dɛ -mʊ', -ɛ nu la Pɔlv, 'kɪ 'lɪ 'nɪdugbo -mʊ', v dɛɛ Malɪtɪ kɪ

1 -Tɛ -a nyrɛ 'lɪ 'gbahlɔn, ɔdedede 'yɪ nyiblo ɔdʊ lɛ -hɛn, 'kɪ -a 'wɪn 'lɪ, -ɛ mɔ, 'nɪdugbo a 'mʊ, 'a 'nyrɛ mɔ Malɪtɪ. 2 Nyibli -nɪ 'lɪ 'blɔgba a 'mʊ kɪ, v 'ble -a mʊ kʊa -tɛɛ. 'Nu yɪ 'v 'nɪ bi, cɛ yɪ 'nɪ ɔtɪ. 'A -tɪ, v 'tie na, 'v da -a mʊ, -a 'mʊ na 'wɛn, 3 Pɔlv 'ɛ 'du klakɪdʊ ye', 'ɛ pʊ 'lɪ ɔtɔ. ɛ nɔ- kɔ 'kwli hɛ -hɔn 'lɪ, hɪhiu a -tɪ, 'ɛ mɛ 'a dabʊ, 'tɪ -'ɛ -pɛtɛ ɔe -mɔ lɛ. 4 -Tɛ nyibli -mʊ', -v kɔ 'blʊ a 'mʊ, v 'ye hɛ a 'mʊ, -ɛ -pɛtɛ 'a dabʊ -mɔ lɛ, -ɛ -bɪ kɛ -v pʊ 'waa dɔnʊ lɛ, v wɛn: «Nyiblo -bʊ, ɛ di mɔ -balɔnyɔ. ɛ nɔ- nu ɔo, ɔhan-tɪ ɔhɔn, 'ɛ 'yɪ 'yru -hie, kɛɛ, 'kuo -di ɔe 'la.» 5 Kɛɛ, Pɔlv bubla 'a dabʊ a 'mʊ, hɛ 'bʊɛ -mɔ bʊ nɪ, hɛ a 'mʊ 'ɛ bi 'lɪ 'tɔ. Hɛ a 'mʊ, 'a 'nyɪ 'yɪ 'v ɔv ɔdedede 'hʊɪ -nuu -nɪ yruyru. 6 Nyibli -mʊ', -v nɪ -tʊo kɪ, v wɛn 'nɪ, 'a dabʊ di 'nɪ ɔpu, ɛ kɔ, ɛ di bi ɔhlɔn, tɪ nɪ -do a tɪ 'yri, ɛ 'mʊ 'kʊ. Kɛɛ, -tɛ v -plɛ 'tɪ -hʊɔhʊɪ lɛ, -ɛ -bɪ v 'ye ɔe nɪ, -ɛ mɔ, ɔdedede 'yɪ 'lu -mɔ -mʊ. Nɔ- mɔ bʊ -ha win kle, bʊ pʊ lɛ, -ɛ mɔ, Pɔlv mɔ 'ku -bɪ ɔnɔ.

7 'Mʊɛ 'v -tɛ a 'mʊ yɪ, 'kɪ 'blɔgba a 'mʊ a -gʊlɔnʊma a -yaa nɪ 'v. -Gʊlɔnʊma a 'mʊ, 'a 'nyrɛ mɔ Publiust. Nɔ- 'ble -a mʊ kʊa -tɛɛ, 'kɪ 'lɪ 'a 'kayu bʊ, ɔa -hi 'lɪ -nyrɔwɪ nɪ ta. 8 Publiust a 'mʊ, 'a 'baɪ a 'hʊɪ yɪ 'nɪ hɛn. 'A -tɪ, ɛ pɛ bʊ, -teklekwli -ni ɔe, Pɔlv 'ɛ mʊ ɔo

'ye mɔ, 'e puɔv dabu 'lu bu, 'e da Nyɨsua, 'a 'kɔe 'e -we. ⁹ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi 'hɔɪhrennyibli a pepe, -u ni 'li 'blɔgba a 'mu 'kwli, v di 'v Polv 'hɔɪ -we, 'waa 'kɔe 'e -we, ¹⁰ 'v -nyi -a mu 'vɔtuule a gblegble, muu 'v ye', -tebli a pepe, -a -hɔe, 'ki 'v -aan 'dagba a -ta', 'v -nyi -a mɔɔ.

-Te Polv nyre la 'li Rɔmɔɔɔ 'kwli

¹¹ 'Niedugbo -bu, -e mɔ Maliti, -a -hii 'li ɔhɔnpɔɪ ni ta. ɔhɔnpɔɪ ni ta a 'mu, 'a 'lu-yreele', -e -bi 'mu -hɔn 'li Alesadriɔɔ 'kwli. Nɔ- gba -a mu. 'Mi a 'mu, 'a 'nyre mɔ Diosiki. 'Ki e ni la 'li 'niedugbo a 'mu, 'a 'wafi ɔɔv yɪ, ce a ti 'yri. ¹² E nɔ- gba -a mu, ɔa nyre 'li Silakusɔɔɔ 'kwli, ɔa -hii 'li -nyrɔwɪ ni ta. ¹³ -Te -a -hɔn 'li -wlu, -a 'yraa 'gbahlɔn le -yraayraa, ɔa nyre 'li Yekiodɔɔ 'kwli. -Te -nyre -nye, -e -bi pepe -mu', -e -hɔn 'li 'yɔv a bunyraale', e -tva -hihie, 'e nuɔo, ɔa -hii 'v -nyrɔwɪ ni 'hɔen 'nie ki, 'ti- =a nyre 'li Pusɔɔɔɔɔ 'kwli. ¹⁴ 'Ki 'li 'ɔɔɔ a 'mu 'kwli, -a yee 'li -Yusu a nyibli bu, 'v lee ne -a mu, 'ki -ba -hii 'v ɔnv 'wee 'mumu 'hɔɪ, ɔa wenɔe ki. -Te 'wee a 'mu, e -yre, -e -bi -a bi 'hru wlɔn de, ɔa mi 'li Rɔmɔɔɔɔ 'kwli. ¹⁵ -Te -Yusu a nyibli, -v ni 'li Rɔmɔɔɔɔ 'kwli, v 'wɪn, -e mɔ, 'ki -a yɪ 'li di, -e -bi v di -a mu ye' 'be mɔ. -A kɔ nyibli -bi 'hɔen-, 'ki -a ɔɔmee 'v -tite -mu', v deɛ Apɪusɪkɔehru a 'Mai, -v -bi kɔ -a mu 'hɔen-, ɔa bibi yɪ bu, 'ki 'v -tite -mu', v deɛ 'Dagbi a 'Kayo ni Ta. -Te Polv 'ye ɔnv, -e -bi e -nyi Nyɨsua 'wio, -kɔti de a 'mu, e -nyiɔe 'klɪ, ¹⁶ ɔa -mu -mumu, ɔa nyre 'li Rɔmɔɔɔɔ 'kwli. -Te -a nyre 'ki 'li, -e -bi Rɔmɔkɔe a 'kɪnpɔ -ha Polv me le, 'ki e ni -do bu ni 'li 'kayu -bi bu, 'seyotayu -bi 'muɔv 'yie ɔtu.

-Te Polv ne la Nyɨsua a -ti -mɔ le, 'ki 'li Rɔmɔɔɔɔ 'kwli

¹⁷ -Te -nyrɔwɪ ni ta -hi, -e -bi Polv da -Juukɔe* a nyibli gbagbɪ ni, 'ki bu di 'liɔɪ -mɔ. -Te v 'kukue le, -e -bi ke- e pi ɔnv yɪ, e wen: «'Diayɪnv -na, ɔhan-tɪ ɔhɔn, 'n 'yɪ de -hɔan -aan dako kɔ -aan 'baɪnv a tete 'hɔen- -mɔ -nu, keɛ, -Juukɔe a nyibli gbagbɪ kɔ 'mu ni, 'ki 'li Jrusɛ, 'v pu 'mu Romakɔe a 'kɪnpɔ -ji', ¹⁸ Romakɔe 'v puɔv 'mu -bati le, 'v 'yeɔe, -e mɔ, 'n 'yɪ de -hɔan ɔɔv -nu, -e bleɛ 'kɔkɔv yɪ. E nɔ- kɔ -ti, 'v -hɔe bu te la 'mu bu. ¹⁹ Keɛ, -Juukɔe 'yɪ de a 'mu ki -wen. E nɔ- kɔ -ti, 'ni pu le, -e mɔ, Romakɔe a 'kɪn gbagbɪ -bu, -e ni 'ne- Rɔmɔɔɔɔ 'kwli, e nɔ- di 'mu -bati le -puɔv -ni. E 'yɪ ɔbv -hɔa 'na dako, -v mɔ -Juukɔe a -ti a yeele a -ti. ²⁰ E nɔ- nuɔo, 'ni -hɔaɔa, ɔbv 'ye 'a mu, 'mu 'a mɔɔɔ -tɔɔ -ni. 'E mɔ -teɛ, 'v muɔa 'mu, -kɔti de -mu', dako a pepe, -v mɔ Yisraekɔe, v kuo ɔwlv yɪ, nɔ- 'n yɪ nyibli le -lee -ni.»

²¹ -E -bi v ɔtuɔo ɔwɔn, v wen: «-Aan 'diayɪnv -Juukɔe -mu', -v ni 'li Sudeblɔgba 'kwli, v 'yɪ -a mu 'crɪen yɪ -ya, 'ki 'v -na -ta', e kɔ, v 'yɪ nyiblo ɔɔv -lee -ni, 'ki bu lee ne -a mu -tebli -mu', -nu a -ti, kɔ, bu hla -na -ti -hɔɪn ɔɔv. ²² Keɛ, -a -hɔe -ba pu -mu nɔa yɪ bu -teɛ, -e diɔe nu, de -bu, -yɪ 'lu -mɔ le -hie, ɔmv -a mu -lee -ni, -kɔti -a yɪɔe ni, -e mɔ, ɔtumudv -bu, -pi, v -wen 'a nyibli yɪ, 'ki 'v 'a -ne -tite ɔɔv,» ²³ v kɔ Polv 'hɔen-, 'v pu 'li -nyrɔwɔ, -e kɔ 'kwli v di 'v yɪ bu -bibi -ni de.

-Te -nyrɔwɔ a 'mu, e nyre 'v, -e -bi 'waa pepe, 'ki v mu 'li Polv -mɔ. Kɔe 'li -nyrajru 'yie bu, -bu ye -winse ki, Polv 'e -hihɪe ɔnv kle, -te Nyɨsua nu -tonyibli a win a kɪkɔle. Moise a teteɪɪen, kɔ Nyɨsua a winwlɔn-hanyɔ* a 'crɪn 'hɔen-, nu- kɔ 'kwli e neɛ 'li, 'e hle -Yusu a -ti, v 'muɔv ɔwlv yɪ -kuo -ni, -e mɔ, -ti -mu', e hle, e mɔ -ti a -teɛ ɔnɔ. ²⁴ -Ti a 'mu, e -hla, -v -bi

kuo □ne □wlv yi, -ε mo, -ti a -tεε
 □no. Kεε, -v -bi ni 'v, v 'ni -kuo□o
 li -ti a 'mu □wlv yi. ²⁵ -Tε v yi ni
 mi, v 'ni -yuyru□o win' le, 'ki 'li
 'waa dionv 'nyi. E no-ko -ti, 'ε yi
 la □nv -lee -ni, -ε mo: «Nyisva a
 -Hihiu* ko 'v □won, -tε ε neε la 'li
 Nyisva a winwlon-hanyo Esai 'li,
 'ε yi la 'li -aan 'banv -mo -hlee -ni.
²⁶ Kε- Nyisva a -Hihiu a 'mu, ε pi
 la:

Mu -bv lee dako -bv,
 -ε mo, -ti -bv, 'n di hla,
 a di 'ni 'win -tεε,
 kεε, a 'yi 'li□i 'li -wε, ba yru□o'
 le;

dε -bv, 'n di nu, a di□e 'ni 'ye -tεε,
 kεε, a 'yi 'li□i 'li -wε, ba yru□o
 le,

²⁷ -ε nu□o, dako -bv, 'waa □wlv
 'gboklo ni dtaki,

'v ka 'waa nv yi yre,
 -ε di□e nu, 'waa nv 'ni □ha -ti
 'win,

'v ka 'waa 'yii ki,
 -ε di□e nu, 'waa 'yii 'ni □ha dε
 'ye,
 ε ko, 'waa □wlv 'ni □ha -ti' le
 yru.

'Bu 'ye ni nu wen -tebli a 'mu,
 v di -me wen 'mu yi,
 'mu wen□ε nu, v 'mu wen 'v yi 'sii
 -ni,
 'ki 'v 'mu ye'.

Kε- Nyisva -pv.»

²⁸ -ε -bi kε- Polv pi de: «Ba ko 'a
 yiyie, titie -mu', -ε hle□ε, -tε Nyisva
 di nyibli a wowa nu, v pv□v dako
 -mo' ni -wε, -v 'yi -Juukve 'pa-. U
 nv -mo -bi, v di pv□v nva yi bu.»
 [²⁹ -Tε Polv hla -ti a 'mu, -ε -bi
 -Juukve -tva mumuo, 'v pi gble, 'ki
 'li 'waa dionv 'nyi.]

³⁰ 'Ki 'li Romudto 'kwli, 'yri ni
 'hven, ε no- ε -hii 'li 'a 'kayu bu.
 'Kayu a 'mu, ε yi□i 'ni 'pεε -ni.
 -Tonyibli a pεpe -mu', -v -hve -bv
 'ye□e, ε yi 'ble □nv kva -tεε. ³¹ E 'ni
 -pie□e hvannv, ε ko, nyiblo □dv 'ni
 -ka□a li□i yi, 'ki bu lee nyibli le, -ε
 mo, Nyisva, no- koo nyibli a pεpe

win ki, ko, 'ki bu too Kukonyo
 -Yusu 'Klivo a -ti.

'Cr̄ien -m̄v', Pōlv gba la RŌMUKUE ȳi

1 M̄v Pōlv □n̄iō, 'm̄v- ȳi 'cr̄ien -b̄v 'cr̄i. 'M̄v -Yusu 'Kl̄is̄v a -k̄vannun̄yō □n̄iō. Nȳis̄va, n̄v- da 'm̄v, 'k̄i □b̄v m̄v 'a l̄elen̄yō, n̄v- -ha 'm̄v, 'k̄i □b̄v lee nȳibli 'a □haan-ti. 2 □Haan-ti a 'm̄v, Nȳis̄va p̄v la 'l̄i□i 'a winw̄lōn-hanȳv* w̄lōn, ti -hi la a ti 'ȳri, -ti a 'm̄v, 'v 'cr̄i la□a, 'k̄i 'l̄i Nȳis̄vacr̄ien 'kw̄li. 3 'A 'Yū -Yusu 'Kl̄is̄v, -ε m̄v -aan K̄v̄k̄ōnyō, ε n̄v- k̄v- -ti, ε n̄ε -m̄v l̄ε. -T̄ε ε -h̄ε -tonȳiblo, v̄ k̄v□ō, 'k̄i 'l̄i bod̄vō Dafid̄i a □tugba 'kw̄li. 4 -T̄ε ε 'k̄v, 't̄i- ε 'hr̄i 'k̄v, -ε -b̄i ε t̄ōv □n̄v□v̄ n̄i, 'k̄i 'l̄i Nȳis̄va a -H̄ihiu* a 'k̄i 'kw̄li, -ε m̄v, ε m̄v Nȳis̄va a 'Yū □n̄iō, -k̄v̄ti Nȳis̄va -ha 'l̄i 'k̄i a p̄p̄e n̄i, 'ε -nȳi □n̄ε□ε. 5 -Yusu a -ti, Nȳis̄va 'ε nu 'm̄v 'a tit̄iep̄v̄nyō -m̄v'. ε n̄v- k̄v- -ti 'ε nu 'm̄v □haand̄ε -m̄v', 'k̄i □b̄v lee n̄ε 'a -ti dak̄v a gblegble, -ε di□ε nu, v̄ 'm̄v□v □w̄lv ȳi -kuo -n̄i, 't̄i- v̄ 'm̄v 'v̄□v □tuu -n̄i, -Yusu a 'nȳr̄ε 'm̄v -ti a 'ȳi'b̄v̄b̄va k̄v. 6 'A m̄v Rōm̄uk̄v̄ε, 'k̄i a n̄i 'l̄i dak̄v a gblegble a 'm̄v 'nȳi -w̄ε. 'A m̄v -m̄v', Nȳis̄va -da, 'k̄i ba k̄v̄ε -Yusu 'Kl̄is̄v □w̄ien.

7 'A -ti, 'aan p̄p̄e 'n̄ ȳi -m̄v 'cr̄i -n̄i, 'a m̄v -m̄v', Nȳis̄va n̄v̄ε -n̄i. ε da 'a m̄v n̄i, 'k̄i ba m̄v 'a nȳibli. -ε -b̄i -aan 'B̄ai Nȳis̄va, k̄v -aan K̄v̄k̄ōnyō -Yusu 'Kl̄is̄v 'h̄v̄en-, b̄v nu 'a m̄v □haand̄ε -m̄v, 't̄i- b̄v -nȳi 'a m̄v k̄iv̄w̄ēenl̄ε.

Pōlv -h̄v̄ε b̄v mu 'l̄i Nȳis̄va a nȳibli -m̄v', -v n̄i 'l̄i Rōm̄v̄d̄iō 'kw̄li -m̄v

8 Ȳi-h̄ed̄ε, 'n̄ -nȳi 'na 'B̄ai Nȳis̄va 'w̄io 'aan -ti, 'k̄i 'l̄i -Yusu 'Kl̄is̄v a 'nȳr̄ε 'kw̄li. Dak̄v a p̄p̄e ȳi□i 'n̄i 'w̄in, -ε m̄v, a k̄v̄o -Yusu 'Kl̄is̄v □w̄lv ȳi. 9 'A -n̄ε ti, 'b̄v m̄v, 'n̄i ȳi Nȳis̄va n̄i d̄ε, 'aan -ti 'n̄i -h̄ru□o

'm̄v -m̄v. Nȳis̄va ȳi□ε n̄i, -ε m̄v, 'n̄ h̄l̄ε -ti a -t̄εε. Nȳis̄va n̄v- k̄v- -k̄v̄an 'n̄ n̄i, 'k̄i 'l̄i 'na □w̄lv a p̄p̄e k̄i, n̄v- k̄v 'Yū a □haan-ti 'n̄ ȳi nȳibli lee -n̄i. 10 'A -n̄ε ti 'n̄ nȳε Nȳis̄va l̄ε, 'k̄i b̄v -nȳi 'm̄v 'h̄ru, 'b̄v m̄v 'a k̄iv̄w̄ēenl̄ε, -ε di□ε nu, 'm̄v w̄en 'l̄i 'a m̄v -m̄v di, 11 -ε nu□o, 'n̄ -h̄v̄ε□ε n̄i, 'k̄i 'l̄i 'na □w̄lv a p̄p̄e k̄i, □b̄v 'ȳe 'a m̄v, Nȳis̄va a -H̄ihiu* 'm̄v 'l̄i 'm̄v 'l̄i -naa -n̄i, ε 'm̄v 'a m̄v □haand̄ε -m̄v nu, ε 'm̄v 'a m̄v 'k̄i -nȳi. 12 ε □h̄en 'nȳr̄ε, 'n̄ -h̄v̄ε□ε n̄i, -aan p̄p̄e, -ba -nȳinȳi 'k̄i, 'aan □w̄lv a ȳikuol̄ε 'm̄v 'm̄v 'k̄i -nȳi, 'na 'm̄m̄u, 'na □w̄lv a ȳikuol̄ε 'm̄v 'a m̄v 'k̄i -nȳi -w̄ε.

13 Ba k̄v 'a ȳiȳie, 'na 'd̄iaȳiv̄v -na, -ε m̄v, 'a -n̄ε ti, 'n̄ -h̄v̄ε la□a n̄i, 'k̄i □b̄v di la 'l̄i 'a m̄v -m̄v, k̄εε, 'n̄i -k̄v□ō la 'h̄ru. 'N̄i di 'l̄i, 'm̄v 'a m̄v Nȳis̄va a win -t̄ōv -n̄i, Nȳis̄va a win a 'm̄v, ε 'm̄v -k̄v̄an nu, 'k̄i 'l̄i 'aan □w̄lv k̄i, -t̄ε ε nu -k̄v̄an a nunuo, 'k̄i 'l̄i dak̄v -b̄i a nȳibli a □w̄lv k̄i. 14 Nȳis̄va, n̄v- -nȳi 'm̄v -k̄v̄an a 'm̄v. N̄v- nu□o, 'n̄i k̄v □b̄v lee -Yusu a -ti nȳibli a p̄p̄e. 'N̄ k̄v □b̄v lee □n̄ε nȳibli -m̄v', -v n̄i 'l̄i 'd̄i gbaḡb̄i k̄i, ε k̄v nȳibli -m̄v', -v n̄i 'l̄i 'd̄i 'c̄im̄i 'kw̄li l̄ε. 'N̄ k̄v □b̄v lee 'cr̄iun.ȳinȳv, k̄v nȳibli -m̄v', -v 'ȳi 'cr̄iun -ȳi. 15 N̄v- k̄v -ti 'n̄i -h̄v̄ε □b̄v di 'l̄i 'a m̄v -m̄v, 'm̄v 'a m̄v -Yusu a □haan-ti a 'm̄v -lee -n̄i, 'a m̄v -m̄v', -v n̄i 'l̄i Rōm̄v̄d̄iō 'kw̄li.

Pōlv 'n̄i -p̄ie□ε l̄i h̄v̄ann̄v, 'k̄i b̄v p̄v -Yusu a □haant̄iie

16 -T̄v̄i 'n̄i -nu□o 'm̄v, 'k̄i □b̄v h̄la -Yusu a □haan-ti, -ε nu□o, □haan-ti a 'm̄v, ε m̄v Nȳis̄va a 'k̄i □n̄iō, ε n̄i, 'ε w̄ε nȳibli -m̄v', -v k̄v̄o -Yusu 'Kl̄is̄v □w̄lv ȳi. Ȳi-h̄enȳibli, -v 'w̄in □haan-ti a 'm̄v, n̄v- m̄v -Juuk̄v̄ε*, k̄εε, -t̄ε ti n̄ε -b̄v, dak̄v a p̄p̄e bl̄εε ȳi, b̄v 'w̄in. 17 □Haan-ti a 'm̄v, ε t̄v̄ε □n̄ε nȳibli n̄i, -t̄ε -m̄v', Nȳis̄va n̄i, 'ε ȳi 'v̄ nȳibli ȳi 's̄ii -n̄i, 'k̄i 'v̄ 'a d̄iōn̄v ȳe'. -T̄ε ε n̄i 'a nunuo, ε n̄v- -b̄v: -Tonȳiblo bl̄εε ȳi, b̄v k̄v̄o -Yusu 'Kl̄is̄v n̄i -do □w̄lv ȳi, 't̄i- b̄v

'cibi 'b 'a [wlv a ykuole. E no-
di[e nu, e 'mv 'b yi 'sii -ni, 'ki 'b
Nyisva ye'. -Ti a 'mv, v 'cru la 'li[ti
Nyisvacrien 'kwli. -Ti a 'mv, v 'cru
la, e no- -bv: «Tonyiblo -bv, -e kuo
Nyisva [wlv yi, 'ti- Nyisva yi 'b yi
'sii -ni, 'ki 'b 'a dionv ye', e no- di
'klo ni.»

*Nyibli a pepe mo -ti'wlanyv, 'ki
'v Nyisva ye'*

18- E -bi 'ki, Nyisva tve [ne -a mu
ni, -e mo, e pu nyibli a pepe yru le,
-e nu[po, v 'ni -hua[pa bu 'bua ne 'a
-ti 'yi, 'ti- 'b ni yunyre-tebli. 'Ki 'li
'a yru 'kwli, e di puv [nv -bati le,
-e nu[po, 'waa yunyre-tebli -mu', v
ni, e ka nyibli 'yi ki, 'ki bu yi -ti
a -tee. 19 De a 'mv a -ti, Nyisva
a -bati di [nv 'ni klo, -e nu[po, 'hru
-mu', v ko bu gba, v 'mv Nyisva yi,
e [ga wlon. Nyisva a 'mv, e no- tco
[nv[uv, kee, v 'ni -gba[pa li[ti. 20 -Bi'
Nyisva ni 'mv 'li? Nyiblo [dv 'yi
-huan[pa ni 'ye. Kee, -te Nyisva nu
'klo, kv e 'li ti a 'mv 'yri bu, -bu
ye ti -bu ki, -tebli -mu', e -nu, e
tve [ne nyibli yi -tee, -te Nyisva
ni 'mv. 'E mo [han-ti, e ko 'kl, -e
'ye ni -we 'li. E ni -do, e no- mo
Nyisva. 'A -ti, v 'yi 'li[ti 'li -we, bu
hla[pa, -e mo, v 'yi -ti'wlanyv 'pa-
'ki 'b Nyisva ye'. 21 [Haan-ti, 'b
yi[e, -e mo, Nyisva ni 'klo, kee, v
'ni -hua[pa bu 'bua ne 'a -ti 'yi, -te
v ko bu nu wen 'a -ti a 'yi'buale,
ko, v 'ni -nyi[e li[ti 'wio, 'ki 'b 'a
[haan-tebli -mu', e ni, a -ta', -te v
ko bu nu wen 'a 'wio a -nyinyie, e
'yi[ti 'pa-. -Tebli -mu', v yi 'lu -mo
le -hie, e 'ni -da[pa [dedede. 'Ki v
ni 'li halo 'nyi, 'b 'yi [haande -yi.
22 U nu- -mo -bi, v wen 'ni, v ko
[to, kee, 'waa 'lule-hihie muu ke'.
23 U 'ni [tuu[po 'b Nyisva 'b, -kotl a
'yi'buava, ko, -e 'ye ni 'ku yruyu,
kee, 'kuo -mu', v de, nu- v =tui 'b,
'ti- tuyonv -mu', 'waa [gbetu, v ni,
nu- v =tui 'b -we. Tuyonv a 'mv,
v 'wi- tonyibli yi. 'A de -bi 'wi-
nubli, ko mamv, ko hro 'hven- yi.

24 No- ko -ti, Nyisva 'e -ha [nv
me le, v 'mv yunyre-tebli, 'waa
[wli -hve nu, 'b nini -tui-tebli 'yi
[hlon le. 25 U 'ni -pu[uv Nyisva a
-ti [han-ti, kee, li, no- v yi [wien
le kv e. U 'ni [tuu[po 'b Nyisva 'b, -e
nu 'a -ne [dedede, kee, -tebli -mu',
e -nu, e no- v =tui 'b. Kee, v ble e yi,
bu [tuu wen 'b Nyisva 'b, 'a -ne ti.
Ke- bu ni 'mv.

26 No- nu[po, Nyisva, 'e -ha 'li
[nv 'a dabu 'nyi, -e di[e nu, v
'mv -tui-tebli nu, -e ko 'tu ni [nv.
Nugbi hie 'b nyibepv bu, 'b yi 'waa
'bio nugbi -mo pe. 'Klodv a 'mv, e
'ni -blee[e Nyisva a plo. 27 De ni
-do a 'mv, e no- nyibepv ni -we. U
hie 'b nugbi bu, 'b nini -tui-tebli
'yi [hlon le, 'b ni 'waa 'bio nyibepv
nugbi -mo'. De a 'mv, e no- ko 'tu
-ni [nv diaki. Yunyre-tebli a 'mv,
e no- ko [huv en v yi 'ye.

28 -E -bi 'ki, -te nyibli -mu', v 'ye
ni -hua bu yru Nyisva, e no- nu[po,
Nyisva, 'e -ha 'li [nv 'a dabu 'nyi,
'waa 'lule-hihie 'mv yi nyre, v 'mv
'klodv -mu' nu, v 'yi wen yi -blee
-ni, bu nu wen. 29 Yunyre-tebli
-huohvi 'yii 'li 'waa [wli ki. -Tebli
'waa 'bio -ko, no- v -hve bu ko -we,
'b nini 'cre le, 'b ko ca, 'b 'le nyibli,
'b pi [ye, 'b kee nyibli, 'b yi 'waa
'bio a 'nyre di, 30 'b yi 'waa 'bio a
'nyre yi nyre, 'b yraa Nyisva, 'b
-he nyibli 'yri le, 'b 'yee 'li 'waa
dionv, 'b pi 'waa dionv a -pli, 'b
yi yunyre-tebli yrayri 'lu -mo le
-hie, 'b 'yi 'b 'waa 'batnv ko 'waa
'diinv 'hven- a 'v[tuu le -ko. 31 U
'yi 'ki [haande -yi. 'Bu hla -ti, v
'ni -nu[po li[ti. U 'yi nyibli -nve -ni,
v 'yi nyibli a nyat -ko. 32 Nyibli a
'mv, v yi[e ni, -e mo, Nyisva a tete
wen 'ni, nyibli -mu', -v ni -tebli dv
a 'mv, v ble e 'kukuv yi. [Han-ti,
'b yi[e, kee, v 'cibi 'b 'a nunuo. E
'yi de ni -do a 'mv 'pa-. 'Bu 'ye[e,
-e mo, 'waa 'bio -bi ni yunyre-tebli,
-e -bi 'waa plo ble ni.

2

-Te Nyisva di nyibli a -bati a lepuvle nu

¹ -Mo -mu', -ε πι λε: «Nyibli a 'klo nyre γι,» nyiblo a 'di -bi -pa 'mu 'li, [ni pu nyibli -bati] λε. 'Ye [bu -mo 'a -ne nyiblo [du, [yi 'u [wɔn -kɔ, 'ki 'u Nyisva ye', -ε nu]o, ke-pi: «Nyibli 'wla -ti, 'ki 'u Nyisva ye',» κεε, -tebli ni -do a 'mu, -ε kɔ -bati -pu nyibli λε, ε ni -do a 'mu, ε nɔ- mo -na nunuηmli. 'Bu mo, [ni yi 'pupe λε ni ni, -ε -bi -mo ni -do, -ε πι -diɔnu -bati] λε. ² Nyibli ni -do a 'mu, -u ni yunyre-tebli a 'mu, -a yi]e ni, -ε mo, Nyisva kɔ 'u [wɔn, 'bu yi [nu yru λε ni -pu -ni. ³ -Mo -mu', -ε ni yunyre-tebli a 'mu, Nyisva a -bati kɔ bu klo -mu. ⁴ ε mo [haan-ti [niɔ, Nyisva a [wlv 'yɔpɔ ni, 'ti-, 'ε kɔ [wlv a 'lila, 'ki 'u -na ηmli 'kukui a -ta'. Κεε, de a 'mu a -ti, [ni 'yaa 'li]i. Κεε, kɔ 'a yiyie, -ε mo, Nyisva a nuεle, kɔ 'a [wlv a 'lila a 'mu 'hven-, u bleε yi, bu -heε -mu, -bu hie 'u -na ηmli 'kukui bu, -bu -nyi -na 'klo a pepe Nyisva. ⁵ Κεε, -na [wlv 'gboklo ni. [Ni -hua]a li]i -bu hie 'u -na ηmli 'kukui bu, -bu -nyi -na 'klo a pepe Nyisva. 'A -ti, -mo 'yεε 'li Nyisva a yru. 'Ti-, -nyrɔwɔ -mu', Nyisva di 'u -bati 'u -puv -ni, -bati a 'mu, ε di -mu 'ni klo. ε di pu [haan-bati. ⁶ 'A -ne nyiblo 'bu ni 'u, ε di kɔ 'a nunuklo a 'peεε. ⁷ Nyibli -bi ni 'u, 'u kɔ [haan'klo, 'ti-, 'u -hve]ε, 'ki Nyisva bu -nyi [nu -ti a 'yi'buva kɔ 'klo yrayru, -ε 'ye ni -we 'li. Nyiblidu a 'mu, nu- Nyisva di -hvan 'klo yrayru a 'mu -nyi. ⁸ Nyibli -bi ni 'u -we, 'u yi Nyisva a -ti λε -heε -ni, u 'ni -hua]a li -ti a -tεε. De -bu, -ε nyre γι, ε nɔ- u ni. Nyibli a 'mu, nu- Nyisva pu yru λε, nu- 'a -bati di klo. ⁹ Nyibli a pepe -mu', -u ni yunyre-tebli, [hven a 'yiye, kɔ 'kla-wliye'γiya kɔ bu ye [nu ki. -Juukve*, nu- mo yi-henyibli,

[hven a 'yiye kɔ 'kla-wliye'γiya di ki ye, 'ti- ε 'mu nyibli -mu', -u 'yi -Juukve 'pa- ki ye. ¹⁰ Κεε, nyibli a pepe -mu', -u ni [haan-tebli, nu- Nyisva di -ti a 'yi'buale -nyi kɔ kibwεenle 'hven-. Yi-henyibli de, nu- mo -Juukve, 'ti- nyibli -mu', -u 'yi -Juukve 'pa-, ε 'mu [nu ki ye, ¹¹ -kɔti Nyisva 'ni 'jra]a nyibli' λε.

¹²⁻¹⁵ Nyibli a pepe, -u ni ηmli 'kukui, u di 'ni 'wan. Nyibli -mu', -u 'yi -Juukve 'pa-, 'bu mo, 'bu yi ηmli 'kukui ni ni, Nyisva di puv [nu yru λε, -ε nu]o, 'ki 'li 'waa [wlv ki, tete -mu', Nyisva -nyi la Moise, [han-ti, 'u 'yi]i -yi, κεε, u yi [haande kɔ de -hvan a 'yile-hi]ale. Nyisva 'cri tete a 'mu ni, 'ki 'li 'waa [wlv ki. ε kɔ ti, 'waa [wlv 'ε yi 'li [nu -mo -hlee -ni, kɔ, ε kɔ ti, 'waa [wlv ni -do a 'mu, 'ε yi [nu [wɔn -nyi. Nyibli -mu', -u mo -Juukve, 'bu yi ηmli 'kukui ni ni, Nyisva di puv [nu yru λε -we, -ε nu]o, u kɔ Nyisva a tete ni, κεε, u 'ni [tuu]o u tete a 'mu. U yi [haande ni, κεε, u 'ni -nu]o li]i. ε 'yi 'nyre [hen, -bu yi [haande, -bu wa, κεε, [haande a 'mu, -kɔ -bu nu]o, 'ti- =mu wa. ¹⁶ -Nyrɔwɔ -mu' -kɔ 'kwli Nyisva di 'u -Yusu 'Klisu -lee -ni, ε 'mu nyibli -bati λε -puv -ni, -tebli 'n hle wen ki, ε kɔ bu bi -hvan pepe'. -Tebli -bu, nyibli -hli, 'ki 'li 'waa [wlv ki, nu- kɔ ki ε di 'u [nu -bati λε puv -ni. ε nɔ- mo Nyisva a [haantitie, 'n pi.

-Juukve* 'yi 'u Nyisva a tete 'u [tuu -ni

¹⁷ 'A mu -Juukve, a wen 'ni, a mo -Juukve [niɔ, 'a pu]v [han-ti, -ε mo, 'a -ne [dedede nu -tεε, 'ki 'u a kɔ Nyisva 'hven- gbat. A yi tete, Nyisva -nyi la Moise ni, 'a pi 'aan diɔnu a -pli. A wen 'ni, a mo Nyisva a nyibli. ¹⁸ De -bu, Nyisva -hve ba nu, a yi]e ni, -ε nu]o, tete, ε -nyi la Moise, ε tɔɔ ke 'a mu 'hru ni, 'ki ba yi [haande kɔ yunyrede a 'yile-hi]ale. ¹⁹ A pu]v [han-ti,

a yi 'hru ni, -ε mi 'li Nyɩsua -mɔ, 'ki ba tɔɔ [ne nyibli -mɔ], -v 'yɩ [ɩ -yi. A wen 'ni, a mɔ -nyre [niɔ, 'ki 'b nyibli -mɔ], -v ni 'li halo 'nyɩ -mɔ. ²⁰ A wen 'ni, a -we 'li nyibli -mɔ', -v 'yɩ [dedede -yi a naale. A wen 'ni, a -we 'li nyibli -mɔ', -v 'yɩ Nyɩsua a 'hru -yi a tɔɔle. 'Bi a wen 'ni, -te a yi Nyɩsua a tete a pepe, 'a -ti, a yi 'a -ne [dedede ni, ε kɔ -ti a -tee -we, ²¹ 'a tɔɔ nyibli -bi Nyɩsua a 'hru. De- kɔ -ti 'ki a 'ye ni tɔɔ ne 'aan dɔɔnɔ 'hru a 'mɔ 'li? Ke- a pi nyibli yɩ: «A 'ni 'yrie 'li.» Kee, 'aan 'mumu, a yi 'ni 'yri. ²² Ke- a pi nyibli yɩ -we: «A 'ni 'nuo 'li -wlawli.» Kee, 'aan 'mumu, a ni -wlawli -we. A wen 'ni, -ci a koklɔ nyre yɩ, kee, ε nɔ- kɔ -tebli a -he -cikayo ble, a ple. ²³ A wen 'ni, a yi Nyɩsua a tete ni diaki, 'a pi 'aan dɔɔnɔ a -pli, kee, a 'wle tete a 'mɔ ni. ε nu [o, nyibli 'b yɩ Nyɩsua a 'nyre yɩ nyre. ²⁴ -Ti ni -do a 'mɔ v 'cru la 'li Nyɩsvacrien 'kwli. -Ti a 'mɔ, ε nɔ- -bu: «'A mɔ -Juukɔe a nunuklɔ a -ti, nyibli 'b yɩ Nyɩsua a 'nyre yɩ nyre.»

²⁵ 'Ba yɩ 'b Nyɩsua a tete ni [tui -ni, 'aan -juukɔede di 'a mɔ 'ni -heε -ni. Kee, 'ba 'ye ni kɔe Nyɩsua a tete [wien le, 'aan -juukɔede mɔ dadɔ. ²⁶ Dakɔ -bi a nyibli, -v 'yɩ -Juukɔe 'pa-, 'bu yɩ 'b Nyɩsua a tete ni [tui -ni, 'ki 'b Nyɩsua ye', v 'wi -Juukɔe yɩ. ²⁷ 'A mɔ -Juukɔe, a kɔ Nyɩsua a tete ni. Nɔ- nu [o, 'a yi -tebli -huɔhuɔ, 'ki 'b Nyɩsua ki, kee, a 'wle tete a 'mɔ ni. Dakɔ -bi a nyibli, -v 'yɩ -Juukɔe 'pa-, 'bu yɩ 'b tete a 'mɔ ni [tui -ni, 'waa tete a 'b [tuule di nyibli -bi 'ni -tɔɔ -ni, -ε mɔ, 'a mɔ -Juukɔe, a mɔ -ti 'wlanyɔ. ²⁸ Nyiblo a 'di -bi -mɔ -tee a -Juukɔeyu 'li, -ε mɔ Nyɩsua a nyiblo? 'A mɔ -mɔ -bi, a wen 'ni, -tee a -Juukɔeyu, nɔ- mɔ nyiblo -mɔ', -ε kɔ 'dii kɔ 'bai 'hven-, -v mɔ -Juukɔe, 'ti- -ε 'be yɩ. Yi'biεe a 'mɔ, ε nɔ- mɔ 'a yruule, -ε mɔ, ε mɔ Nyɩsua a nyiblo [niɔ. Kee, ε

'yɩ 'mɔ le -ni. ²⁹ -Tee a -Juukɔeyu, nɔ- mɔ nyiblo -mɔ', Nyɩsua -nyi [wɔ yrayru. Nyɩsua 'ni [mɔɔ [o 'hvi a yruule le, -ε mɔ yi'biεe, kee, ε [mɔe nyiblo -mɔ', -ε kɔ [wɔ yrayru le. -ε -bi [wɔ yrayru a 'mɔ, [ni 'mɔ [v kɔ, Nyɩsua a -Hihiu*, nɔ- ni -kvandu a 'mɔ. ε 'yɩ tete -mɔ', v 'cru la a -kvan 'pa- -Tee a -Juukɔeyu a 'mɔ, Nyɩsua, nɔ- pi [ɩ 'nyre le, ε 'yɩ -tonyibli 'pa-

3

¹ 'Bu ni 'mɔ le, nyiblo [du di 'ni 'beti -ni: «[Bi nyiblo bu mɔ -Juukɔeyu, ε yɩ nyiblo a 'mɔ 'ni -heε -ni?» ² Iin, ε yɩ [ɩ 'ni -heε -ni diaki. Yi-hede, -Juukɔe, nu- Nyɩsua -nyi 'a win. ³ ε mɔ [han-ti, 'ki 'li [nu 'nyɩ, -v -bi ni 'li, 'b 'ye ni kɔe Nyɩsua a win a 'mɔ [wien, v pu le, v di [wien kɔe. -Te v 'ye ni kɔe Nyɩsua a win [wien le, ε 'yɩ 'nyre [hen, -ε mɔ, [haande -mɔ', Nyɩsua pu la le, ε di la nu, ε 'yɩ 'li [ɩ 'li -we, bu 'yɩ [ɩ -nu. ⁴ Mɔ, 'ye [bu nyibli a pepe bu mɔ hulekonyibli, Nyɩsua, 'a -ne ti, -ti, ε hle, ε ni [e ni. ε nɔ- v 'cru la 'li Nyɩsvacrien 'kwli, -ε mɔ: «Nyɩsua o, 'bu mɔ, [ni yɩ ni hle, nyibli a pepe kɔ bu yru [o, -ε mɔ, -hle -ti a -tee. -Kɔ nyiblo 'hven-, 'ba yɩ -ti ni hle, -di kɔ 'b [wɔn.»

⁵ ε kɔ hulekonyɔ -bi, 'b pu le: «Yinyre-tebli, -a ni, ε mɔ -heεle [niɔ, 'ki 'b Nyɩsua -mɔ, -ε nu [o, nyibli yɩ [ɩ 'ni 'ye, -ε mɔ, Nyɩsua, nɔ- 'sii 'b yɩ. 'A -ti, [bi ε nɔɔ 'b le, 'ki bu puɔ ne -a mɔ yru le?» ⁶ 'Klɔ -mɔ 'klɔ, ε 'yɩ 'mɔ le -ni. Nyɩsua 'sii 'b yɩ. 'Bu 'yɩ wen 'b yɩ 'sii -ni, ε 'yɩ wen 'li [ɩ 'li -we, bu puɔ wen nyibli -bati le.

⁷ -Bakle, ke- -v -bi di pu de: «Te -a mɔ hunyɔ a -ti, ε yɩ -heε nyibli, 'ki bu yru [o, -ε mɔ, Nyɩsua 'yɩ hi le -kɔ. -ε -bi 'a -ti, v kɔ bu pu [v 'nyre le. -Te ε ni 'mɔ le, de a 'di -bi -kɔ -ti, 'b yɩ -a mɔ -ti -yeε -ni

'li, -ε mɔ, -a mɔ -ti'wlanyɔ [ɲɪɔ.]»
8 -U -bi wɛn 'ni de: «-Ba nu de
-huan, nyibli 'muɔ'v 'ye, -tɛ Nyɪsua
a [ɲwɔ nu yɪnuɔ.]» -U -bi pɪ 'mu
hɪ-bati lɛ, v wɛn 'ni, 'mɔ-ni 'pɔpɛ
lɛ. Nyibli -mu', -v pɪ lɛ, Nyɪsua a
-bati di [ɲɔ 'ni klɔ. 'E mɔ [han-tɪ,
ε blɛɛ [ɲɔ yɪ.

*Nyiblo [ɲɔ 'yɪ 'v yɪ 'sii -ni, 'kɪ 'v
Nyɪsua ye'*

9 -E -bi 'kɪ, -ti -bu, 'n hla wɛn,
nɔ- mɔ, -a mu -Juukvɛ*, -a 'yɪ 'v
nyibli -bi -hi, 'kɪ 'v Nyɪsua a tete a
'v[ɲuule a -ta'. -Aan pɛpɛ, -Juukvɛ
kɔ dakɔ -bi a nyibli 'hɛn-, dɛ
'kuku kɔɔ nɛ -a mu win kɪ. 10 -Ti
-bu, 'n hɛ, v 'cɪ la[ɲa ni, 'kɪ 'li
Nyɪsuaɛɾɪɛn 'kwli. -Ti a 'mu, ε nɔ-
-bu:

«Nyiblo [ɲɔ 'yɪ 'v yɪ 'sii -ni, 'kɪ 'v
Nyɪsua ye'.

Yruyru, ε 'yɪ nyiblo [ɲɔ -kɔ, -ε 'sii
'v yɪ.

11 ε 'yɪ nyiblo -kɔ,
-ε yruɪ -ti a -tɛɛ lɛ,

mɔ, ε 'yɪ nyiblo [ɲɔ -kɔ -wɛ, -ε
=mɛ Nyɪsua lɛ.

12 Nyibli a pɛpɛ bibi kɪ,
'v hie 'v Nyɪsua a 'hru bu, 'v
'wan.

Yruyru, ε 'yɪ nyiblo [ɲɔ -kɔ -wɛ,
-ε ni [haandɛ.

13 Yɪnyrewin, ε nɔ- hɛn 'li [ɲɔ
wɔn,

[ɲwɪɲɪ 'kɔkɔku, -ε ni 'li 'dabio 'kwli
a 'nu yɪ.

'Waa wɔn bu a win a 'mu, ε 'lɛ
nyibli.

'Waa mɛ kɛɛ nyibli.

'Waa wɔn bu a win 'wɪ- hɛ a 'nyɪ
yɪ,
-ε 'lɛ nyibli.

14 'A -nɛ ti, v pɪ nyibli 'jɾɔ yɪ, 'v hɛ
-ti -hɔɪn lɛ.

15 'Waa bu 'huhue ni, 'kɪ bu 'wla
-hlɔ bu.

16 'A -nɛ -tɪtɛ, v mi 'v, v yɪ nyree 'v
-teblɪ yɛ,

'v [ɲɪ nyibli [hɛn.

17 U 'yɪɲɪ -yi, -tɛ bu di nu,

'ti- v kɔ nyibli 'hɛn-, v 'mu
kɪbɔwɛnɛ kɔ.

18 U 'ni -pie[ɛ li Nyɪsua, 'klɔ -mɔ
'klɔ.]»

Kɛ- Nyɪsua a win pɪ.

19 -E -bi 'kɪ, -a yi[ɛ ni, -ε mɔ,
'a -nɛ dɛ, Nyɪsua a tete tɔɛ -ni,
-Juukvɛ, ε tɔɛ [nɛ. Nu- Nyɪsua -nyi
'a tete. 'Kɪ v ni 'li tete 'nyɪ. 'A -ti,
nyiblo [ɲɔ 'yɪ 'v [wɔn -kɔ. Nyibli
a pɛpɛ mɔ -ti'wlanyɔ, 'kɪ 'v Nyɪsua
ye'. 20 -E -bi kɛ- ε ni 'mu, -kɔti tete
a 'v[ɲuule 'ni -nu[ɔ li[ɲɪ, nyiblo 'ni
'sii[ɛ 'v yɪ, 'kɪ 'v Nyɪsua ye'. Kɛɛ,
tete a -kɔn, ε nɔ- mɔ, bu -hɛɛ nɛ
-a mu, -ε di[ɛ nu, -a 'mu[ɔ yru, 'kɪ
'li -aan [wɪ kɪ, -ε mɔ, -a 'wla -ti,
'kɪ 'v Nyɪsua ye'.

*-Tɛ Nyɪsua ni, 'ti- nyibli 'v yɪ 'v
yɪ 'sii -ni, 'kɪ 'v[ɔ ye'*

21 'Hru -mu', nyibli di na, 'ti- v
'mu 'v yɪ 'sii -ni, 'kɪ 'v Nyɪsua ye',
-tɛ ti nɛ -bu, Nyɪsua tɔɔ [ɲɔ[ɔ ni.
'Hru a 'mu, ε 'yɪ 'li tete 'kwli -hɔn.
E mɔ 'hru yɾayɾɔ [ɲɪɔ, Nyɪsua a
'mu, 'ɛ tɔɔ [nɛ nyibli. 'Hru yɾayɾɔ
a 'mu, v 'cɪ la 'a -ti ni, 'kɪ 'li Moise
a tɛtɛɾɪɛn 'kwli, kɔ 'kɪ 'li Nyɪsua
a winwɔn-hanyɔ* a 'cɪruɪ 'kwli
-wɛ. 22 'Hru a 'mu, ε nɔ- -bu: Nyibli
-bu, -v kuo -Yusu 'Kɪsɔ [ɲwɔ yɪ,
nu- Nyɪsua yɪ 'v yɪ 'sii -ni, 'kɪ 'v
'a dɪɔnɔ ye'. 'Hru a 'mu, Nyɪsua
tɔɔ [nɛ nyibli -mu', -v kuo -Yusu
'Kɪsɔ [ɲwɔ yɪ. E 'yɪ -Juukvɛ* ni
-do a 'hru 'pa-, kɛɛ, 'a -nɛ nyiblo
[ɲɔ a 'hru [ɲɪɔ, Nyɪsua 'ɛ tɔɔ
[ɲɔ[ɔ, -kɔti ε 'ni 'jɾa[ɲa nyibli 'yɪ
lɛ. 23 Nyibli a pɛpɛ 'wla Nyɪsua a
tete ni. E nɔ- nu[ɔ, Nyɪsua, -kɔti
[ɲɔa 'yi, 'kɪ ε 'yɪ 'kɪ 'v [ɲɔ 'huɪ
-ni de. 24 Kɛɛ, Nyɪsua nuɛ -tonyibli
ni, 'ɛ yɪ 'v [ɲɔ yɪ 'sii -ni, 'kɪ 'v 'a
dɪɔnɔ ye', 'kɪ 'li dadɔkɛ 'kwli, -ε
nu[ɔ, -Yusu 'Kɪsɔ, ε nɔ- hɛ 'li [ɲɔ
dɛ 'kuku 'nyɪ. 25-26 Nyɪsua -ha[ɲa
ni, 'kɪ bu -hɛ -cɔhlɔn*, bu 'kɔ, 'kɪ
'v -aan -ta', -a mu -bu, -v blɛɛ wɛn
'kukɔv yɪ, -ε di[ɛ nu, 'a -hlɔ 'mu
-aan yɪnyɾe-teblɪ 'wɔwla -ni. Kɛ-
ε ni, 'ɛ yɪ -aan yɪnyɾe-teblɪ 'wɔwla
-ni, 'bu mɔ, [ɲba kuo [nɛ [ɲwɔ yɪ,

-ε mɔ, -Yusu 'Klɪsɔ 'kɔ nɪ, 'kɪ 'b -aan -ta'. Kε- Nyɪsɔa nɪ 'a nunuo, -ε dɪ [jɛ nu, nyibli 'mɔɔɔ 'ye, -ε mɔ, ε 'sii 'b yɪ, -ε nu [ɔ, nyibli, -v nɪ la yɪnyre-tebli, ti -hi la a ti 'yri, Nyɪsɔa 'nɪ -pɔɔɔ la [nɔ yɪr lɛ, 'a [wɔ a 'lɪla a -tɪ. Kεε, -tɛ ti nɛ -bɔ, ε tɔɛ [nɛ nyibli nɪ, -ε mɔ, ε 'sii 'b yɪ. 'A 'mumu, ε -hɔɛ bɔ nu dɛ -mɔ', -ε 'sii 'b yɪ, 'tɪ -ε -hɔɛ bɔ 'sii 'b nyibli -mɔ' yɪ, -v kuo -Yusu 'Klɪsɔ [wɔ yɪ.

²⁷ 'A -tɪ, -a 'yɪ 'hru -kɔ, 'kɔ -mɔ 'kɔ, 'kɪ -ba 'yaa 'lɪ -aan dɪɔnɔ 'lɪ, -ε nu [ɔ, nyiblo 'bɔ [tɔu wɛn 'b Moise a tete a pɛpɛ 'b, -ε -bɪ ε kɔ wɛn 'hru, 'kɪ bɔ 'yaa wɛn 'lɪ 'a dɪɔnɔ 'lɪ. Kεε, Nyɪsɔa kɪla 'hru yɪ, -ε kɔ wɔn nyiblo 'yɪ 'lɪ 'a dɪɔnɔ a 'lɪ 'yaa lɛ 'lɪ -wɛ. 'Hru a 'mɔ, ε nɔ -mɔ, -ba kuo -Yusu 'Klɪsɔ [wɔ yɪ, ²⁸ -ε nu [ɔ, -a yɪ [ɛ nɪ, -ε mɔ, Nyɪsɔa yɪ 'sii 'b nyibli -mɔ' yɪ, -v kuo -Yusu 'Klɪsɔ [wɔ yɪ. Ε 'yɪ nyibli -mɔ' 'pa-, -v =tɪ 'b Moise a tete 'b, ε 'nɪ 'sii [ɛ 'b [nɔ yɪ. ²⁹ [Bɪ Nyɪsɔa mɔ -Juukɔɛ nɪ -do a Nyɪsɔa [nɔɔ? [Bɪ ε 'yɪ dako -bɪ a Nyɪsɔa 'pa-? 'ʊn-, ε mɔ dako a pɛpɛ a Nyɪsɔa [nɔɔ, ³⁰ -ε nu [ɔ, Nyɪsɔa mɔ Nyɪsɔa nɪ -do. -Juukɔɛ 'bɔ kuo -Yusu 'Klɪsɔ [wɔ yɪ, Nyɪsɔa dɪ 'b [nɔ yɪ 'nɪ 'sii -nɪ, 'kɪ 'b 'a dɪɔnɔ ye'. Dako -bɪ a nyibli, dɛ nɪ -do, nɔ- =nɔɔ. 'Bɔ kuo -Yusu 'Klɪsɔ [wɔ yɪ, Nyɪsɔa dɪ 'b [nɔ yɪ 'nɪ 'sii -nɪ, 'kɪ 'b 'a dɪɔnɔ ye'. ³¹ 'Bɔ mɔ, [ba yɪ lɛ nɪ pɪ, -ε mɔ, Nyɪsɔa yɪ 'sii 'b nyibli yɪ, 'kɪ 'b 'a dɪɔnɔ ye', -kɔtɪ v kuo -Yusu 'Klɪsɔ [wɔ yɪ, [bɪ ε [hɛn 'nyre, kɛ- -a pɪ: «A 'nɪ [tɔu 'b tete 'b?» 'ʊn-, ε 'yɪ 'mɔ lɛ -nɪ. 'Bɔ mɔ, [ba kuo -Yusu 'Klɪsɔ [wɔ yɪ, -ε -bɪ -a kɔ 'kɪ, 'kɪ -ba [tɔu 'b tete 'b.

4

-Tɛ Nyɪsɔa nu la 'b Abrahamu a yɪ 'siile

¹ -Aan 'baɪ gbagbɔ, -ε mɔ Abrahamu, [bɔ pɔɔɔ 'a dɛ yɪ. -Bɪ'

Nyɪsɔa nu la 'b 'a yɪ 'siile 'lɪ? ² Nyɪsɔa 'yɪ la 'b [v yɪ 'sii -nɪ, 'kɪ 'b yɪnɔ-tebli -mɔ', Abrahamu nɪ la a -ta'. 'Bɔ mɔ, Nyɪsɔa 'bɔ 'sii wɛn 'b [v yɪ, 'kɪ 'b yɪnɔ-tebli -mɔ', -ε nɪ la a -ta', -ε -bɪ Abrahamu a 'mɔ, ε dɪ kɔ la 'hru, 'kɪ bɔ 'yaa la 'lɪ 'a dɪɔnɔ. Kεε, ε 'yɪ la 'hru -kɔ, 'kɪ bɔ 'yaa la 'lɪ 'a dɪɔnɔ, 'kɪ 'b Nyɪsɔa ye'. ³ Kε- v nu la 'a 'cɪcɪɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsɔacɪɪɛn 'kwɪli, -ε mɔ: «Abrahamu kuo la Nyɪsɔa [wɔ yɪ. Ε nɔ- nu [ɔ, Nyɪsɔa 'ε 'sii la 'b [v yɪ, 'kɪ 'b 'a dɪɔnɔ ye'.» ⁴ Ba kɔ 'a yiyie, -ε mɔ, nyiblo 'bɔ nu -kɔan, 'bɔ -nyɪ [ɛ dɛ, 'kɪ 'b -kɔan -mɔ', ε -nu a -ta', dɛ a 'mɔ, nɔ- mɔ 'a 'pɛɛɛ. ʊ 'yɪ [nɛ [ɛ -nyɪ dadɔ. ⁵ Kεε, 'kɪ 'b Nyɪsɔa -mɔ, ε nɪ 'dɔ. 'Bɔ mɔ, nyiblo 'bɔ kuo Nyɪsɔa [wɔ yɪ, 'tɪ -'bɔ 'yɪ lɛ -pɔ, -ε mɔ, ε 'sii 'b yɪ, 'kɪ 'b Nyɪsɔa ye', 'a yɪnɔ-kɔan a -tɪ, -ε -bɪ nyiblo a 'mɔ, nɔ- Nyɪsɔa yɪ 'b yɪ 'sii -nɪ, 'kɪ 'b 'a dɪɔnɔ ye'. Nyɪsɔa kɔ 'hru, 'kɪ bɔ 'sii 'b dɛ 'kukununyɔ yɪ, 'kɪ 'b 'a dɪɔnɔ ye'. Kε- ε nɪ 'waa [haandɛ a -mɔnunuɔ. Ε nɪ [ɛ nɪ, 'kɪ 'lɪ dadɔkɛ 'kwɪli. ⁶ -Tɪ nɪ -do a 'mɔ, ε nɔ- bodɔ Dafɪdɪ hɪla la. Nyibli -mɔ', Nyɪsɔa yɪ 'b yɪ 'sii -nɪ, 'kɪ 'b 'a dɪɔnɔ ye', 'ye [bɪ v 'ye nɪ nu [haandɛ, nɔ- kɔ -tɪ ε hlee la kɪ. Nyibli a 'mɔ, nɔ- kɔ pɔ a bleelɛ. ⁷ Ε wɛn 'nɪ:

«Pɔ a bleelɛ, 'kɪ 'b nyibli -mɔ' -mɔ, -v kɔ dɛ 'kuku Nyɪsɔa 'wɔwɪla -nɪ, 'tɪ-, -v kɔ yɪnyre-tebli a -tɪ Nyɪsɔa -hru -mɔ.

⁸ Pɔ a bleelɛ, 'kɪ 'b nyibli -mɔ' -mɔ, Nyɪsɔa 'ye nɪ yɛɛ -tɪ, 'waa ŋmlɪ 'kukui a -tɪ.»

⁹ -Tɪ -bɔ, Dafɪdɪ hɪla la, [bɪ ε [hɛn 'nyre, -ε mɔ, -Juukɔɛ* nɪ -do, nɔ- kɔ pɔ a bleelɛ? 'ʊn-, nyibli -mɔ', -v 'yɪ -Juukɔɛ 'pa-, v dɪ kɔ pɔ a bleelɛ -wɛ. Kε- -a pɔ wɛn: Abrahamu kuo la Nyɪsɔa [wɔ yɪ. Nɔ- nu [ɔ, Nyɪsɔa 'ε 'sii la 'b [v yɪ, 'kɪ 'b 'a dɪɔnɔ ye'. ¹⁰ [Bɪ tɪ -kɔ 'yri Nyɪsɔa 'sii la 'b [v ye', [bɪ tɪ a

'mu 'yri Abrahamu a 'mu, e nu la -juukue a de -mu', -e mo y'i'bi'e ni, 'ki e 'mu 'u y'i 'sii -ni, 'ki 'u Nyisua ye'. 'Uun-, ti a 'mu 'yri, e 'ye la y'i ni 'be. ¹¹ Ti -ko 'yri, e 'ye la y'i ni 'be, 'ki Nyisua 'sii la 'u'v y'i, 'ki 'u 'a dionu ye', -te Abrahamu a 'mu, e -nu, 'e kuo ne wlv y'i a -ti. -E -bi -te e -hi, Nyisua lee laa ni, -e mo, bu 'be y'i. Y'i'bi'e a 'mu, e mo la yruule nu, -e tve laa nyibli y'i, -e mo, Abrahamu kuo la Nyisua wlv y'i, 'e 'sii la 'u y'i, 'ki 'u Nyisua ye'. 'A -ti, nyibli a pepe -mu', -u 'y'i y'i 'be, 'ti-, -u kuo Nyisua wlv y'i, nyibli a 'mu, Abrahamu mo 'waa 'bai gbagbu -we. -Te Nyisua nu la, 'e 'sii la 'u Abrahamu y'i, 'ki 'u 'a dionu ye', ke- e ni, 'e y'i 'u nyibli a 'mu y'i 'sii -ni -we. ¹² Nyibli -mu', -u 'be y'i, Abrahamu mo 'waa 'bai -we. Kee, y'i'bi'e ni -do 'y'i 'li'li -we, bu nu, -bu -he Abrahamu a 'yu. De -mu', -e ni'e, 'ti- nyiblo 'e y'i Abrahamu a 'yu -he, e no- mo, bu kuo Nyisua wlv y'i, -te Abrahamu nu la, 'e kuo la Nyisua wlv y'i, ti -mu' -ko 'yri e 'ye la y'i ni 'be.

Nyibli -mu', -u kuo -Yusu 'Kisu wlv y'i, nu- di de -mu', Nyisua pu 'li ko

¹³ Nyisua pu la 'li'li ni, -e mo, Abrahamu ko 'a 'yonu a 'yonu 'hven-, nu- e di la -tutu a pepe -nyi. Abrahamu bu kuo la Nyisua wlv y'i, no- nu, Nyisua a 'mu, 'e 'sii la 'u'v y'i, 'ki 'u 'a dionu ye', 'e pu la le, -e mo, e ko 'a 'yonu a 'yonu 'hven-, nu- e di la -tutu a pepe -nyi. E 'y'i Abrahamu bu y'i la 'u Nyisua a tete ni tui -ni a -ti 'pa-. ¹⁴ Nyibli -mu', -u =tui 'u tete, 'bu pu le, tete a 'u'tuule, e no- u kuo wlv y'i, Nyisua 'bu -nyi wen nyibli a 'mu de -mu', e pu la le, e di la nu -nyi, 'bu ni wen 'mu le, -e -bi nyibli -mu', -u kuo Nyisua wlv y'i, u kuo wen'e wlv y'i dadu, 'ti-, de -mu', Nyisua pu 'li, e 'y'i wen 'li'li -we, bu mo wen haan-ti. ¹⁵ Ke-

e ni 'mu, -e nu, -te nyibli 'wln la Nyisua a tete, u 'y'i la 'u tete a 'mu 'u tuu -ni. E no- nu, Nyisua 'e pu nu yru le. 'Bu mo, tete 'bu 'y'i 'u -ni, -e -bi nyiblo du 'y'i 'li'li -we, bu 'wla tete a 'mu.

¹⁶ -E -bi de -mu', Nyisua pu 'li, e pu 'li'li ni, 'ki 'u nyibli -mu', -u kuo ne wlv y'i -mo. Ke- e nu 'a nunuo, -e di'e nu, de a 'mu, e 'mu nu'v -nyi, 'ki 'li daduke 'kwli. -E -bi 'lipude a 'mu, e -hve'e ni, bu -nyi'e Abrahamu a 'yonu a 'yonu a pepe. E 'ni -nyi'e li'li nyibli ni -do -mu', -u kuo ne wlv y'i, 'ti- u =tui 'u Moise a tete 'u. Kee, e y'i -nyi'e nyibli a pepe, -u kuo Nyisua wlv y'i, wlv y'i, -te Abrahamu nu la, 'e kuo la Nyisua wlv y'i, -koti -aan pepe -bu, -u kuo Nyisua wlv y'i, Abrahamu, no- mo -aan 'bai. ¹⁷ -Ti a 'mu, u 'cri laa ni, 'ki 'li Nyisua'crien 'kwli. -Ti a 'mu, e no- -bu: Ke- Nyisua pi la Abrahamu y'i, e wen: «'N nu ni, ni -he dako -huchui a 'bai.» Abrahamu, no- mo -aan 'bai, 'ki 'u Nyisua ye', -koti e kuo laa wlv y'i. Nyisua a 'mu, no- -he 'kukonyibli 'klo le. E ni -do a 'mu, no- ni -tebli yrayri, -e 'y'i 'klo -ni. ¹⁸ -E -bi ke- Nyisua pu la Abrahamu y'i de, e wen: «'N di'e 'ni nu, mu 'yu ko.» Han-ti, 'ki nyibli -bi 'ye ni pu laa han-ti, -e mo, de -mu', Nyisua pu la 'li, e di laa 'ni nu. Kee, Abrahamu -mo -bi, e 'tie kuo la Nyisua wlv y'i, -e mo, -ti -mu', Nyisua hla la, e di laa 'ni nu. -E -bi 'ki, -ti a 'mu, Nyisua hla la, e nu laa ni, Abrahamu 'e -he ke dako -huchui a 'bai. -Ti ni -do a 'mu, e no- Nyisua hla laa y'i, e wen: «-Na 'yonu a 'yonu di -huan 'ni -hu.» ¹⁹ Ti -mu' -ko 'yri Nyisua hlaa la 'u'v -ti a 'mu y'i, Abrahamu a 'yri a -wli ni hun, e no- mi la 'ki ce mo. E y'i laa ni, -e mo, e ku la ni daki, 'ti- 'a nugba Sara, e 'y'i la 'yukode. Kee, 'a 'klu 'y'i la 'li -we, 'ki bu kuo la Nyisua wlv y'i. ²⁰ E

yi la□a ni, -ε mɔ, de -mu', Nyɩsua pu la 'li□i, ε di la□a 'ni kɔ, ε 'ni -pu□v la□a gble. 'A □wlv a yikuole -nyi la□a 'kli, 'ε pi la Nyɩsua 'nyre le. ²¹ ε pu la□a □haan-ti, -ε mɔ, Nyɩsua kɔ la 'kli, 'ki de -mu', ε pu la 'li□i, bu nu la□a. ²² -Te ε kuo la Nyɩsua □wlv yi, nɔ- nu□o, Nyɩsua 'ε 'sii la 'v□v yi, 'ki 'v 'a dɔnv ye'. ²³ -Ti -mu', v 'cri la, 'ki 'li Nyɩsua crien 'kwli, -ε mɔ, Nyɩsua 'sii la 'v□v yi, 'ki 'v 'a dɔnv ye', ε 'yi ε ni -do a -ta' pa-, v 'yi la□a 'cri. ²⁴ V 'cri la□a ni, 'ki 'v -aan -ta' -we. 'Bu mɔ, □ba kuo Nyɩsua □wlv yi, -ε -ha 'li -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'kukonyibli 'nyi, 'ti-, -ε -ha□a 'klo, -ε -bi ε di□e 'ni nu, -a 'mu 'v yi 'sii -ni, 'ki 'v□v ye'. ²⁵ -Yusu a 'mu, Nyɩsua -ha la□a ni, -ε di□e nu, ε 'mu 'ku, -aan de 'kuku a -ti, 'ti-'ε -ha la□a 'klo, -ε di□e nu, ε 'mu 'v -a mu yi 'sii -ni, 'ki 'v 'a dɔnv ye'.

5

-A kɔ Nyɩsua 'hven-, -a ween ki bu

¹ ε mɔ □han-ti □niɔ, Nyɩsua 'sii 'v -a mu yi, 'ki 'v 'a dɔnv ye', -koti -a kuo □ne □wlv yi. Nɔ- nu□o, -a kɔ□v 'hven-, □a ween ki bu, 'ki 'v de -mu', -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɩsv nu a -ti. ² -ε -bi -Yusu 'Klɩsv a 'mu, nɔ- kla 'hru yi, 'ki -ba 'mve Nyɩsua yre, ε 'mu -a mu □haande -mɔ nu, 'ki 'li daduke 'kwli, -ε nu□o, -a kuo □ne □wlv yi. □Haande a 'mu, ε nɔ- -a 'ble kva -tεε. 'Ya 'v 'lu de, -a ni dɔdv, -koti -a yi□e ni -tεε, □a yi□i -ple, -ε mɔ, Nyɩsua di□e 'ni nu, -a 'mu -ti a 'yi'buɔba kɔ, -te ε -nu, 'ε kɔ -ti a 'yi'buɔba. ³ ε 'yi ε ni -do a 'mu 'pa-, 'a dɔdv 'ni -nu□o li -a mu, keε, -a ni dɔdv -we, 'ki 'li □hven a 'yiye 'kwli, -koti -a yi□e ni, -ε mɔ, □hven -mu', 'a 'yiye, ε yi -a mu 'ni -hεε -ni, 'ki -ba 'nyi □wlv a 'lɩla. ⁴ □Wlv a 'lɩla a 'mu, ε ni□e ni, □a yi 'li -ti -we. 'Bu mɔ, □ba -we 'li -ti, -ε -bi -a kuo □ne □wlv yi, -ε mɔ, -ti -mu', Nyɩsua -hla, ε di□e 'ni nu.

⁵ 'Bu mɔ, □ba yi □wlv a yikuole le ni ni, ε 'yi 'li□i 'li -we, bu mɔ dadv, -ε nu□o, Nyɩsua tɔv □ne -a mu yi, -te ε nu -aan nvele, 'ε -nyi -a mu 'a -Hihiu*. 'A -Hihiu a 'mu, nɔ- kɔ 'kwli ε naa 'li, 'ε tɔv □ne -a mu, 'ki 'li -aan □wlv ki, -ε mɔ, ε nve ne -a mu ni dɩakti.

⁶ Iin, ti -hi la a ti 'yri, -a 'yi la 'kli -kɔ, 'ki -ba wa la. Keε, ti -bu 'yri, -Yusu 'Klɩsv nɔ- di, -ε 'ku, 'ki 'v -a mu -ti 'wlanv a -ta'. Ti, Nyɩsua wa la 'nyre, nɔ- kɔ 'yri -Yusu 'kuv la 'v. ⁷ -A yi□e ni, -ε mɔ, ε kla 'mu, 'ki nyiblo -bi bu 'ku, 'ki 'v 'a 'bi a -ta', 'ye □bu 'a 'bi a 'mu, ε mɔ □haannyiblo, -ε -tui 'v tete. 'A 'bi a 'mu, 'bu yi □haande ni ni, -bakle, nyiblo □dv -we 'li bu wen bu 'ku, 'ki 'v 'a -ta' ni. ⁸ Keε, -Yusu 'Klɩsv 'ku ni, 'ki 'v -aan -ta', -te -a 'tie mɔ la -ti 'wlanv. Ke- Nyɩsua nu -a mu 'a nvele gbagv a yitɔole. ⁹ -Yusu 'Klɩsv a 'mu, -ε 'kuv 'v -aan -ta', 'a -hlv a -ti, Nyɩsua 'ε nu□o, □a 'sii 'v yi, 'ki 'v□v ye'. -Te ε ni 'mu le, -ε -bi -a pu□v □han-ti, -ε mɔ, -Yusu 'Klɩsv di -a mu 'ni wa, 'ki 'v Nyɩsua a yrv a puvv -mɔ. ¹⁰ Ti -hi la a ti 'yri, -te -a 'tie yraa la Nyɩsua, Nyɩsua nu la□a ni, ε kɔ -a mu 'hven-, □a -mve, □a kɔ kibweenle, -ε nu□o, 'a 'Yu -Yusu 'Klɩsv 'ku ni -aan -ta'. -Te ε ni 'mu le, -a pu□v □han-ti, -ε mɔ, ε di -a mu 'ni wa pepe, -koti 'a 'Yu a 'mu, ε -hɔn 'li 'kukonyibli 'nyi ni, 'ε 'hri 'klo. ¹¹ 'Ya 'v 'lu de, -a ni dɔdv, Nyɩsua a -ti. -Aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɩsv, nɔ- nu□o, □a ni dɔdv. Nɔ- nu□o -we, -a kɔ Nyɩsua 'hven-, □a -mve, □a kɔ kibweenle. -ε -bi ke- ε ni 'mu.

Adamv kɔ -Yusu 'Klɩsv 'hven-

¹² Yi-he-nyre a ti 'yri, nyiblo -bu, -ε mɔ Adamv, nɔ- 'wla la -ti, 'ki 'v Nyɩsua ye'. Nyiblo ni -do -nu la□a. 'A -ti a 'wɔwla a 'mu, nɔ- ya 'ne- de 'kuku 'klo ki, de 'kuku a 'mu, 'ε ya 'kuvv. ε nɔ- nu□o, 'kuvv 'ε yi nyibli a pepe ye, -koti nyibli a pepe nu de 'kuku. ¹³ Yi-he-nyre a ti 'yri,

nyibli ni la de 'kuku, 'ti- Nyɩsua 'e nyi la 'a teteMoise. -Te tete 'ye la 'ne- 'klo ki ni ni, Nyɩsua 'ni 'beti e la de 'kuku, -tonyibli ni la a -ti. ¹⁴ Kue 'li Adamu a ti 'yie bu, -bu ye Moise a ti ki, 'ye bu Nyɩsua bu 'ye ni 'beti la de 'kuku a -ti, 'kukuu koo la nyibli win ki. Adamu 'yi la 'u Nyɩsua 'u tuu -ni. -E -bi -te 'a de 'kuku ni la 'mu, nyibli a -ne 'yi la 'mu le -ni, kee, 'kukuu koo la bu win ki.

Adamu, no- pu nyibli -huohui a 'hru ye', -Yusu 'Klɩsu 'e pu nyibli -huohui a 'hru ye' -we. ¹⁵ Kee, u ni 'huen a 'mu, u ni duɔɔyo le. Haande, Nyɩsua ni -a mu -mo, 'ki 'li daduke 'kwli, e 'yi Adamu a de 'kuku yi 'wi. Nyiblo ni -do a 'mu, -e mo Adamu, 'a de 'kuku a -ti, nyibli -huohui 'u 'kukui le. Kee, Nyɩsua a haande, e ni -a mu -mo, 'ki 'li daduke 'kwli, e -hi 'u ni. Haande a 'mu, nyiblo ni -do -mu', -e mo -Yusu 'Klɩsu, e no- ko -ti 'e nu nyibli -huohui -mo. ¹⁶ Haande, Nyɩsua ni nyibli -mo, de e yi -a mu -nyi, e ni 'do. De 'kuku, nyiblo ni -do -nu, de e yi -a mu -nyi, e ni 'do -we. Nyiblo ni -do -mu', 'a de 'kuku nu ni, 'e -he -ti'wlanyo, Nyɩsua a -bati 'e klo. Kee, Nyɩsua 'bu yi nyibli haande -mo ni ni, 'yi bu u nu yinyre-tebli -huohui, e yi 'sii 'u bu yi, 'ki 'u 'a duɔɔ ye', 'ki -bati 'ye ni klo bu. ¹⁷ 'E mo han-ti, nyiblo ni -do, no- nu de 'kuku, 'kukuu 'e koo ke nyibli a pepe win ki, nyiblo ni -do a 'mu, 'a -ti. Kee, nyiblo -bi -mu', -e mo -Yusu 'Klɩsu, 'a -kuan ni 'do. Nyibli -mu', Nyɩsua ni haande -huohui -mo', 'ti-, -u 'sii 'u yi, 'ki 'u ye', -Yusu 'Klɩsu a -ti, u di ko 'klo yrayru, -e 'ye ni -we 'li, 'ti-, u di 'wi bodiɔpu ko 'kɩnpu 'huen-yi. -E -bi -tebli a pepe a 'mu, -Yusu 'Klɩsu a -ti ni, Nyɩsua 'e ni -a mo mo.

¹⁸ 'A -ti, -a yi ni 'ni 'ye, -e mo, Nyɩsua a -bati klo nyibli a pepe

ni, nyiblo ni -do, -e mo Adamu a de 'kuku a -ti. Kee, nyiblo ni -do -bi -mu', -e mo -Yusu 'Klɩsu, -e nu haande, e yi -he nyibli a pepe, -bati 'ni ha bu klo, 'e yi bu haan'klo -nyi. ¹⁹ E mo -tee, Nyibli -huohui -he -ti'wlanyu, -koti nyiblo ni -do 'yi 'u Nyɩsua 'u tuu -ni. Kee, nyiblo ni -do -bi -mu', -e mo -Yusu 'Klɩsu, e nu ni, nyibli -huohui 'u 'sii 'u yi, 'ki 'u Nyɩsua ye', -koti e no- mo -bi, e tuu 'u Nyɩsua ni.

²⁰ Nyɩsua -nyi nyibli tete ni, -e di e nu, u 'mu bu yru, -e mo, 'waa yinyre-tebli -hu ni. 'Bu mo, ba yi ni yru, -e mo, -aan yinyre-tebli -hu -ni, -e -bi -a yru e ni -we, -e mo, Nyɩsua a haande, e nu -a mu -mo, 'ki 'li daduke 'kwli, e bii ki, 'e -hi 'u -aan yinyre-tebli 'u. ²¹ -Te de 'kuku ni la, 'e koo la nyibli win ki, 'ti- 'e 'li la bu le, ke- Nyɩsua a haande ni, 'e koo nyibli win ki, 'ti- 'e yi 'u bu yi 'sii -ni, 'ki 'u 'a duɔɔ ye', -a 'mu 'klo yrayru, -e 'ye ni -we 'li ko. -Aan Kukonyo -Yusu 'Klɩsu, no- kla 'hru a 'mu yi.

6

-A ko -Yusu 'huen-, -a 'ku ni, a 'hri 'klo

¹ -Bakle, nyiblo bu di 'ni 'beti -ni: «'Bu mo, 'bu ni 'mu le, bu -ba 'cibi 'u de 'kuku a nunuo, -e di e nu, Nyɩsua a haande, e ni -a mu -mo, 'ki 'li daduke 'kwli, e 'mu kle -bii -ni de?» ² 'Klo -mo 'klo. 'E ni -ni 'mu le ni. E 'wi yi, -a 'ku ni, 'ki 'u de 'kuku -mo'. De 'kuku 'yi 'ki yi -blee -ni, bu koo ne -a mu win ki de. -A 'yi yi -blee -ni, -ba 'cibi 'u de 'kuku a nunuo. ³ Bu a 'yi -yi, -e mo, -te u pu -a mu 'nie 'lu, -a ko -Yusu 'Klɩsu 'huen-, -a -mue ni. E hen 'nyre, -te e nu la, 'e 'ku la, ke- -a -nu, a 'ku -we. ⁴ -E -bi -te u nu la 'u 'a 'u-hiia, -aan 'mumu, ke- u nu 'u -aan 'u-hiia -we, -e di e

nu, -aan 'Ba Nyɩsua 'mu -a mu 'klo yrayru -nyi, -te ε -nu, 'ε -ha 'li -Yusu 'Klɩsɩ 'kokonyibli 'nyi, 'ε -nyiꞑe 'klo yrayru, 'ki 'li 'a -ti a 'yi'ububa a 'kli 'kwli.

5 'A -ti, -aan 'kukubu 'wi- 'a 'kukubu yi. -ε -bi ε kɔ -a mu 'huen-, -a -mɛ ni. -Te Nyɩsua -nu, 'ε -ha 'liꞑi 'kokonyibli 'nyi, 'ε -nyiꞑe 'klo yrayru, ke- ε di nu, ε 'mu 'li -a mu 'kokonyibli 'nyi -ha -we, 'ti- ε 'mu -a mu 'klo yrayru -nyi. 6 -Ba kɔ 'a leyuyruo, -ε mɔ, -te -Yusu 'Klɩsɩ 'kub la 'u tugbe 'yie, -aan 'klo 'ka, -a ni la, Nyɩsua kɔ la 'uꞑu tugbe 'yie -we, -ε diꞑe nu, -aan 'klo 'ka a 'mu, ε 'mu bu -we, -a 'ni ꞑha 'ki de 'kuku a ꞑkoyo' pa de, 7 -ε nuꞑo, 'bu mɔ, nyiblo a 'klo 'ka 'bu 'ku, de 'kuku 'yi 'kiꞑi 'kli ki -kɔɔ -ni de. 8 -Te -a 'ku, -a kɔ -Yusu 'Klɩsɩ 'huen-, -a yiꞑe ni, -ε mɔ, ε kɔ -a mu 'huen-, -a di ni 'klo. 9 -A yiꞑe ni -we, -ε mɔ, -Yusu 'Klɩsɩ -hɔn 'li 'kokonyibli 'nyi ni, 'ε 'hri 'klo. 'Klo -mɔ 'klo, ε 'ni 'kuꞑu 'ki ni de. 'Kukubu 'yi 'kiꞑi 'kli ki -kɔɔ -ni de. 10 ε 'ku ni, -ε diꞑe nu, de 'kuku 'ni ꞑha -a mu 'kli ki -kɔɔ -ni. 'A 'kukubu mɔ 'wɔ ni -do, ε 'yi 'wi ni 'huen 'pa-. -ε -bi -te ti ne -bu, -te ε te yi bu, 'ki ε ni 'u Nyɩsua 'hɩ. ε kɔ Nyɩsua 'huen-, u -mɛ ni. 11 -ε -bi 'ki 'u 'a mu -mɔ, de ni -do, ε nɔ -niɔ. Ba kɔ 'a yiyie, -ε mɔ, a 'ku ni, 'ki 'u de 'kuku -mɔ. De 'kuku 'yi 'ki 'a mu 'kli ki -kɔɔ -ni. Ba yiꞑe -we, -ε mɔ, a ni 'klo, a kɔ Nyɩsua 'huen-, 'a -mɛ -we, -kɔti a kɔ -Yusu 'Klɩsɩ 'huen-, a -mɛ ni.

12 -ε -bi -te ε ni 'mu le, a 'ni 'ween 'liꞑi ki, 'klo -mɔ 'klo, 'ki de 'kuku bu kɔɔ ne 'a mu 'kli ki. Yinyre-tebli -mu', 'aan ꞑwli -hɩe, a 'ni 'kɩe 'liꞑi ꞑwien. Bu bi 'li 'a mu 'kwli, -ε mɔ, a di 'ni 'ku. 13 Yruyru, a 'ni 'ween 'liꞑi ki de, 'ki de 'kuku bu 'ye 'hru, 'ki 'li 'a mu 'li, 'ki ba nu de -huan. Kee, de, a kɔ ba nu, ba -nyi 'aan dɔnɩ Nyɩsua, -kɔti ε 'wi yi, a 'ku ni, 'ti- 'a 'hri 'klo, 'ki

'li 'klo yrayru 'kwli. Ba -ha 'aan dɔnɩ pepe, 'ki 'u Nyɩsua -mɔ, ε 'mu 'li 'a mu 'li -naa -ni, a 'mu 'a -kuan nu. 14 'A -ti, de 'kuku 'ni 'kɔɔ 'li 'a mu win ki de, -kɔti ε 'yi tete a 'uꞑtuule 'pa-, ε 'ni -nuꞑo liꞑi, a 'ni 'siiꞑe 'u yi, 'ki 'u Nyɩsua ye'. Kee, Nyɩsua nu 'a mu ꞑhaande -mɔ, 'ki 'li dadɩke 'kwli. ε nɔ- nuꞑo, 'a 'sii 'u yi, 'ki 'u Nyɩsua ye'.

-A mɔ Nyɩsua a ꞑkoyo

15 -Bakle, nyiblo ꞑdu diꞑe 'ni hla, -ε mɔ: «Nyɩsua a ꞑhaande -mu', ε ni -a mu -mɔ, 'ki 'li dadɩke 'kwli, nɔ- we -a mu, ε 'yi tete a 'uꞑtuule 'pa-, ε 'ni -waꞑa li -a mu. -Te ε ni 'mu le, -ε -bi -a kɔ 'hru, 'ki -ba nu de 'kuku.» 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni: 'Uɩn-, ε 'yi 'mu le -ni. 16 Ba kɔ 'a yiyie, -ε mɔ, 'ba -nyi 'aan dɔnɩ nyiblo, 'ba pu le, a di 'uꞑu 'ni ꞑtuu -ni, -ε -bi a -he nyiblo a 'mu, 'a ꞑkoyo. 'Bu mɔ de 'kuku, 'bu kɔɔ ne 'a mu win ki, -ε -bi a mɔ de 'kuku a ꞑkoyo, -ε -bi a bleε 'kukubu yi. Kee, 'bu mɔ, 'ba yi 'u Nyɩsua ni ꞑtui -ni, -ε -bi a mɔ Nyɩsua a ꞑkoyo, 'ti- ε di 'u 'a mu yi 'ni 'sii -ni, 'ki 'u 'a dɔnɩ ye'. 17 Ti -hi la, a mɔ la de 'kuku a ꞑkoyo. Kee, Nyɩsua a 'wio, -kɔti 'a -ti a -teε -mu', u tɔɔ ne 'a mu, a 'bleꞑe kɩa -teε, 'ti- 'a ꞑtuu 'u Nyɩsua 'u. 18 'A 'yi 'ki de 'kuku a ꞑkoyo 'pa-. Nyɩsua ꞑgle 'a mu ni. -ε -bi ε nɔ- kɔ ꞑkoyo a -he 'ki, -ε diꞑe nu, a 'mu de -mu', -ε 'sii 'u yi nu. 19 'N piꞑi ꞑkoyo a de yi, -ε diꞑe nu, a 'muꞑu le yru -teε. Ti -hi la, a -ha la 'aan dɔnɩ ni pepe, 'ki ba nu la 'a -ne yinyrede ꞑdu. -Te a nu la, 'a -ha la 'aan dɔnɩ, 'ki ba nu la yinyre-tebli, ke- ba nu, ba -nyi 'aan dɔnɩ a pepe Nyɩsua, ba mɔ 'a ꞑkoyo, -ε diꞑe nu, a 'mu de -mu', -ε 'sii 'u yi nu, 'aan nunu-tebli a pepe 'mu 'li yre -we -teε.

20 Ti -hi la a ti 'yri, -te a 'tiε mɔ la de 'kuku a ꞑkoyo, a 'ni -hieꞑe la de -mu', -ε 'sii 'u yi 'lu -mɔ le. 21 Ti a 'mu 'yri, a ni la yinyre-tebli, -ε

ko -tu ni ke 'a mu. De a 'di -bi a -ha 'li kwli 'li? -Tebli a 'mu, e niqe ni, nyibli 'u 'kuku le, 'u hve Nyisua -mo le. ²² -E -bi -te ti ne -bu, a 'yi 'ki de 'kuku a koyo 'pa-de. Nyisua gble 'a mu ni, 'a -he 'ki 'a koyo. Haande a -he 'li kwli, no- mo 'aan nunu-tebli 'sii 'u yi, 'ti- Nyisua di -nyi 'a mu 'klo yrayru, -e 'ye ni -we 'li. ²³ Nyiblo 'bu nu de 'kuku, e blea 'kukuu yi. 'Kukuu a 'mu, -e mo Nyisua a -molehlole, no- mo de 'kuku a 'peele. Kee, Nyisua -mo -bi, e -nyi -a mu 'klo yrayru, -e 'ye ni -we 'li, 'ki 'li daduke 'kwli. 'Klo yrayru a 'mu, no- mo, -a ko -aan Kukonyo -Yusu 'Klisu 'hben-, -a -mve ni.

7

Tete yi 'ki -a mu 'kli ki -koo -ni de

¹ 'Na 'diaynu -na, 'a mu -mu', -u yi tete, 'a mu 'n yi 'li -mo -hlee -ni. 'Bi a yiqe ni, -e mo, nyiblo -bu, -e ni 'klo, tete koo ne 'kli ki. Kee, nyiblo 'bu 'ku, -e -bi tete 'yi kwli ki -koo -ni de. ² Bu puu nugba ko 'a nyibu 'hben- a de yi. Nugba 'bu ko nyibu, e 'yi 'hru -ko 'ki bu hie 'u bu, bu mu nyibu -bi ko, 'bu mo, 'a nyibu a 'mu, 'bu 'tie ni 'klo, -koti e 'yi tete 'pa-. Kee, 'a nyibu, 'bu 'ku, -e -bi nugba a 'mu, e ko 'hru, 'ki bu mu nyibu yrayru -bi ko. E 'yi ha. ³ Kee, nyibu a 'mu, bu 'tie ni 'klo, 'ti- 'a nugba 'bu hie 'u bu, 'bu ko nyibu -bi, -e -bi tete wen 'ni, e nu -wlawli. Kee, 'a nyibu 'bu 'ku, -e -bi 'hru pe 'u bu, 'ki bu mu nyibu -bi ko. E 'yi ha. 'Bu ko nyibu -bi, e 'yi -wlawli -nu.

⁴ 'Na 'diaynu -na, ke- 'aan de ni 'mu. Tete 'yi 'ki 'a mu 'kli ki -koo -ni de. E 'wi yi, a 'ku ni, -koti ti -mu' -ko 'yri -Yusu 'Klisu 'ku la, 'aan 'mumu, a 'ku la ni -we. -E -bi e no- ko 'ki 'a mu, wi yi, -te nyibu yrayru ni 'mu. -Yusu 'Klisu, no- Nyisua -ha 'li 'kokonyibli 'nyi, e -ha 'klo. 'A -ti,

no- koo 'ki -a mu win ki, -e diqe nu, -a 'mu yino-kuan nu, 'ki 'u -mo.

⁵ Ti -hi la a ti 'yri, de -mu', -aan gbetu, -a -hve la, e no- -a ni la. Ti a 'mu 'yri, tete tve la -a mo ko ni, -e mo, de -a ni la, e mo la de 'kuku nu. De 'kuku a 'mu, tete too la -a mu, e no- -a -hve -ba nu la. De 'kuku a 'mu, e no- nii la 'li -a mu -kuan 'li, e no- gbe la 'li -a mu 'kukuu a 'hru wlon. ⁶ Ti -hi la a ti 'yri, tete nu la -a mu 'a koyo -mo. Kee, -te ti ne -bu, e 'yi 'ki -a mu 'kli ki -koo -ni de. E 'wi yi, -a 'ku ni. -E -bi -te ti ne -bu, Nyisua a -Hihiu* tve ne -a mu 'hru yrayru, 'ki -ba nu Nyisua a -kuan. -A 'ni -nuo 'ki Nyisua a -kuan de, 'ki 'li 'hru 'ka wlon, -koti u 'cru la 'li Nyisua a tetecrien 'kwli.

Tete tve ne -a mu ni, de- mo de 'kuku

⁷ -Bakle, nyiblo du diqe 'ni hla, -e mo: «Moise* a tete, e mo de 'kuku nu.» 'Uon-, e 'yi 'mu le -ni. Tete, no- too 'mu, de- mo de 'kuku. 'Bu 'yi wenqe 'cru, 'ki 'li tetecrien 'kwli, -e mo, nu 'tuo 'li -na 'bi a koo de ca -mo, 'n 'yi wen 'li -we, bu yi wenqe, -e mo, de a 'mu, e mo de 'kuku nu. ⁸ -Te tete too 'mu, -e mo, de a 'mu, e mo de 'kuku nu, -e -bi de 'kuku 'ye 'hru, 'ki 'li 'mu 'li, 'e nuo, bu -hve bu nu 'a -ne ynyrede, 'e tu -wlu, 'ki 'li 'na wlu ki. Tete 'bu 'yi 'u -ni, -e -bi de 'kuku 'yi 'kli -ko. ⁹ Ti -hi la, -te 'n 'ye la tete ni yi, 'na wlu 'ni -yeqe la 'mu -ti. E hen nyre, 'ki 'li 'na dionu 'yi, 'n mu la Nyisua yre; e 'wi yi, 'n ni la 'klo. Kee, -te 'n yru Nyisua a tete le, -e -bi 'n -hve bu tu de 'kuku a nunuo -wlu, 'e nuo, 'ni hoo Nyisua -mo le; e 'wi yi, 'n 'ku ni. ¹⁰ Nyisua -nyi nyibli tete ni, -e diqe nu, u 'mu haan'klo ko. 'Mo -bi, tete a 'mu, e 'klo 'mu ni. 'A -ti, 'n blea 'kukuu yi. ¹¹ -Te 'n 'win la tete a 'mu, -e -bi de 'kuku 'ye 'hru, 'ki 'li 'mu 'li,

'e kaa 'mv, 'ni nu yinyrede. -E -bi 'n bleε 'kukub yι, de 'kuku a -ti.

¹² 'A -ti, 'ki tete -hɔn 'li Nyɩsua -mɔ. 'A -ne teteɓu 'sii 'u yι, 'ti- 'ε nɔ yι. ¹³ ɓi ε ɓhen 'nyre, -ε mɔ, ɓhaande, -ε mɔ tete, ε 'la 'mv ni? 'Uun-, ε 'yι le -ni. De -mu', -ε 'la 'mv, nɔ- mɔ de 'kuku. De 'kuku a 'mv, 'ki ε naa 'li ɓhaande, -ε mɔ tete 'kwli, 'ε 'la 'mv. Ke- ε ni 'mv, -ε diɓe nu, -a 'mvɓu yι -tεε, -ε mɔ, de 'kuku mɔ de 'kuku ɓniɔ. 'A -ti, -tε tete pι le, nyiblo 'ni 'nuo 'li de 'kuku, -a yιɓi 'ni 'ye, -ε mɔ, de 'kuku nyre yι, 'ε -hi 'u 'a -ne ɓdedede 'u.

-A -hve -ba nu ɓhaande, keε, yinyrede, nɔ- a ni

¹⁴ -A yιɓe ni, -ε mɔ, 'ki tete -hɔn 'li Nyɩsua -mɔ, keε, 'mɔ -bi, 'n 'yι 'klɩ -kɔ, 'ni -he de 'kuku a ɓkoyu. ¹⁵ 'Ni -yruɓo li de -mu', 'n ni le. 'Ni -nuɓo li de -mu', 'n -hve, keε, de -mu', 'n 'ye ni -hva, ε nɔ- 'n ni. ¹⁶ -Te 'n ni de -mu', 'n 'ye ni -hva, ε tve 'mv ni, -ε mɔ, 'n yruɓo le, -ε mɔ, tete mɔ ɓhaande ɓniɔ. 'N kɔ tete 'hven-, -a pe ni. ¹⁷ 'A -ti, yinyrede -mu', 'n ni, ε 'yι 'mɔ 'pa-, 'ni -nuɓo liɓi, keε, de 'kuku, -ε ni 'li 'mv 'li, ε nɔ- 'tui 'mv, 'ni ni yinyrede a 'mv. ¹⁸ 'Mɔ -bu, -ε mɔ -ti'wlanyɔ, 'n yιɓe ni, -ε mɔ, 'ki 'li 'mv 'li, ɓhaande 'yι 'li -ni. 'N -hveɓe ni diaki, 'ki ɓbu nu wen ɓhaande, keε, 'n 'yι 'klɩ -kɔ, 'ki ɓbu nuɓo. ¹⁹ 'A -ti, ɓhaande -mu', 'n -hve ɓbu nu, 'ni -nuɓo liɓi. Keε, yinyrede -mu', 'n 'ye ni -hva, ε nɔ- 'n ni. ²⁰ De -mu', 'n 'ye ni -hva ɓbu nu, 'bu mɔ, 'ni yιɓi ni ni, ε ɓhen 'nyre, ε 'yι 'mɔ 'pa-, 'ni -nuɓo liɓi, keε, de 'kuku -mu', -ε ni 'li 'mv 'li, ε nɔ- 'tui 'mv, 'ni niɓe.

²¹ 'A -ti, de 'n yι 'ye, 'a -ne ti, nɔ- mɔ: 'Bu mɔ, 'ni -hve ɓbu nu ɓhaande, yinyrede ni -do, nɔ- 'n -we 'li ɓbu nu. ²² ε ɓhen 'nyre, 'ki 'li 'na ɓwlv a pepe ki, 'n -hve wenɓe ni, ɓbu ɓtuu wen 'u Nyɩsua a tete 'u. ²³ Keε, 'mɔ -bu, -ε mɔ

-ti'wlanyɔ, 'n yιɓi ni 'ye, -ε mɔ, ɓwlv -hvan ni 'li 'mv 'li. ɓwlv -hvan a 'mv, ε kɔ ɓhaanɓwlv 'hven-, u 'yι -pe. ɓwlv -hvan a 'mv, ε nu 'mv de 'kuku a ɓkoyu -mɔ. ²⁴ De- kɔ 'na nyai ɓti 'mv le 'li? De 'kuku -ni 'li 'na ɓwlv ki, 'ki ε gbε 'li 'mv 'kuɓle'. Nyiblo a 'di -bi, -ε di 'mv ɓgble 'li? ²⁵ Nyɩsua a 'wio. ε nɔ- naa 'li -Yusu 'Klɩsɩ 'li, 'ε ɓgble 'mv, 'ki 'li de 'kuku a 'klɩ bu.

-Ti 'n -hve ɓbu hla wen, ε nɔ- mɔ: 'na ɓhaanɓwlv -hve bu ɓtuu 'u Nyɩsua a tete 'u. Keε, 'na ɓwlv -hvan -hve bu kve de 'kuku ɓwien.

8

-Ba -ha Nyɩsua a -Hihuu* mε le, bu naa ne -a mu

¹ 'A -ti 'ki, nyibli -mu', -u kuo -Yusu 'Klɩsɩ ɓwlv yι, 'klɔ -mɔ 'klɔ, Nyɩsua a -bati 'yι 'liɓi 'li -we, bu klɔ ɓnu, ² -kɔti -te ti ne -bu, Nyɩsua a -Hihuu a 'klɩ, nɔ- neε ne -a mu. -Hihuu a 'mv, nɔ- yι -a mu 'klɔ yrayru -nyi, kɔ, nɔ- niɓe, -a kɔ -Yusu 'Klɩsɩ 'hven-, ɓa -mve. -Hihuu a 'mv a 'klɩ, nɔ- nuɓo, 'ki de 'kuku a 'klɩ 'yι 'ki -a mu win ki -kɔɔ -ni de. De 'kuku a 'klɩ a 'mv, nɔ- gbε 'li nyibli 'kuɓle', ε ɓhen 'nyre, Nyɩsua a -mɔlehɔɔle. ³ Moise a tete 'yι la 'klɩ -kɔ, 'ki bu -we la de 'kuku a 'klɩ bu, -kɔti -a mu -tonyibli, -a 'yι 'klɩ -kɔ, 'ki -ba ɓtuu 'u tete a 'mv 'u. Keε, de -bu, tete 'yι la 'li nunuo 'li -we, Nyɩsua, nɔ- nuɓo. -Te ε nu 'a nunuo, ε nɔ- -bu: ε lee 'ne- 'a 'Yu -Yusu 'Klɩsɩ 'klɔ ki, -Yusu 'Klɩsɩ a 'mv, 'ε -he -tonyiblo. 'A -plahui 'wi- -a mu de 'kukununyɔ a -plahui yι, keε, ε 'yι de 'kuku -nu, 'klɔ -mɔ 'klɔ. ε di la ni, ε 'mv la 'ku -aan de 'kuku a -ti. 'A 'kukub tve ɓne nyibli ni, -ε mɔ, Nyɩsua yraa de 'kuku ni. Nɔ- nuɓo, yru, Nyɩsua di wen -a mu le -puv -ni, -Yusu, nɔ- ε puɓ ɓne le. ⁴ Nyɩsua nuɓo ni, -ε diɓe nu, -a 'mv 'klɩ kɔ pepe, de -mu', 'a tete tve ne -a mu, -a 'mvɓu nu. -A 'ni

-kue]ε 'ki -aan dɔɔnu a 'lule-hihie
 [wien le, -ε mɔ -aan [wli 'ki, keε,
 Nyɔsua a -Hihiu, nɔ- -a -he me le,
 'ki bu naa ne -a mu, 'ε ni]ε, [a kɔ
 'kli, 'ki -ba [tuu 'v Nyɔsua a tete
 'v. ⁵ Nyibli -mu', -v yi 'waa dɔɔnu
 a 'lule-hihie [wien le kue, de -mu',
 'waa [gbetu, v -hve, ε nɔ- v =mve
 le 'a -ne ti. Keε, nyibli -mu', -v
 yi Nyɔsua a -Hihiu [wien le kue,
 v nu- mɔ -bi, de -mu', Nyɔsua a
 -Hihiu -hve, ε nɔ- v =mve le 'a
 -ne ti. ⁶ Nyibli -mu', -v yi 'waa
 'lu-mɔle-hie-tebli [wien le kue, 'a
 -ne ti, 'hru -mu', -ε kɔ wlon v ni
 'v, ε nɔ- mɔ 'kukuu a 'hru. Keε,
 nyibli -mu', -v yi Nyɔsua a -Hihiu a
 -tebli 'lu -mɔ le -hie, Nyɔsua yi -nyi
 [nu 'kɔ yrayru kɔ plɔ a bleele,
⁷ -ε nu]o, nyibli -mu', -v yi 'waa
 'lu-mɔle-hie-tebli [wien le kue, v
 nu- yraa Nyɔsua. V 'ni [tuu]o 'v
 Nyɔsua a tete 'v, 'v 'yi 'kli -kɔ, 'ki
 bu [tuu 'v tete a 'mu 'v. ⁸ Nyibli
 -mu', -v yi 'waa [wli 'ki [wien le
 kue, v 'ni -blee]ε li Nyɔsua a plɔ.

⁹ 'A mu -mɔ -bi, a 'ni -kue]ε li
 'aan [wli 'ki [wien le, keε, Nyɔsua
 a -Hihiu, nɔ- a yi [wien le kue,
 -kɔti Nyɔsua a -Hihiu a 'mu, 'ki
 ε ni 'v 'a mu ke'. Nyiblo 'bu ni
 'v, Nyɔsua a -Hihiu a 'mu, -ε mɔ
 -Yusu 'Klɔs a -Hihiu -we, 'bu 'yi
 'v]v ke' -ni, -ε -bi ε 'yi -Yusu 'Klɔs
 a nyiblo 'pa-. ¹⁰ -Yusu 'Klɔs 'bu
 ni 'li 'aan [wli ki, -ε -bi 'a -Hihiu
 yi -nyi 'a mu 'kɔ yrayru, -ε nu]o,
 Nyɔsua 'sii 'v 'a mu yi, 'ki 'v 'a
 dɔɔnu ye'. Ke- ε ni 'mu, 'ye [bu
 'aan -plahvi di 'ku, de 'kuku a -ti.
¹¹ 'Ya 'v 'lu de, Nyɔsua a -Hihiu, -ε
 -ha 'li -Yusu 'Klɔs 'kukonyibli 'nyi,
 -ε -ha]a 'kɔ, -Hihiu a 'mu, 'bu ni
 'v 'a mu ke', -ε -bi ε mɔ [han-ti,
 Nyɔsua ni -do a 'mu, nɔ- di 'li 'a
 mu 'kukonyibli 'nyi -ha -we, 'ti- ε
 'mu 'a mu 'hvi yrayru -nyi. ε di]ε
 'ni nu, 'ki 'li 'a -Hihiu -mu', -ε ni 'v
 'a mu ke' a 'kli 'kwli.

¹² 'A -ti, 'na 'dɔaynu -na, -a bleε
 yi, -ba nu de -mu', Nyɔsua a -Hihiu

-hve. De -bu, -aan [wli 'ki -hve, -a
 'yi 'a nunuo -kɔ. ¹³ 'Bu mɔ, 'ba yi
 de -mu', 'aan [wli 'ka -hve ni ni, -ε
 -bi a hlɔɔ Nyɔsua -mɔ le, ε 'wi yi,
 'ki a ni 'li 'kukuu a 'hru wlon. Keε,
 'bu mɔ, 'ba -ha Nyɔsua a -Hihiu me
 le, bu -ha 'li yinyre-tebli -mu', -ε ni
 'li 'aan [wli kle, -ε -bi a di kɔ 'kɔ
 yrayru. ¹⁴ Nyibli a pepe -mu', -v
 -he Nyɔsua a -Hihiu me le, 'ε neε
 [nu, nu- mɔ Nyɔsua a 'yonu. ¹⁵ -ε
 -bi Nyɔsua a -Hihiu a 'mu, ε 'ni
 -nu]o li -a mu [koyo -mu', -v yi
 huannu pie -mɔ, keε, ε ni -a mu
 Nyɔsua a 'yonu -mɔ, 'ti- 'ε ni]ε, [a
 pi le, -ε mɔ, Nyɔsua, nɔ- mɔ -aan
 'Bai. ¹⁶ Nyɔsua a -Hihiu tve [ne -a
 mu ni, 'ki 'li -aan [wli ki, kɔ, [a
 yi]ε, -ε mɔ, 'ε mɔ [han-ti, -a mɔ
 Nyɔsua a 'yonu [nu]. ¹⁷ -Te -a mɔ
 Nyɔsua a 'yonu, 'a -ti, yɔɔ-tebli
 -mu', ε [tu bu, 'ki 'v -a mu -mɔ, ε di
 -a mɔ]o 'ni -nyi. -A kɔ -Yusu 'Klɔs
 'hven-, -a mu ε di]ε -nyi, -kɔti -te
 -Yusu 'Klɔs nu [hven a 'yiye, ke-
 -a ni [hven a 'yiye -we. -ε -bi 'ki,
 -a kɔ -Yusu 'Klɔs 'hven-, -a di kɔ
 -ti a 'yi'buɔa.

[Haande -mu', -a yi -ple

¹⁸ 'N pu]v [han-ti, -ε mɔ, [hven
 -bu, -a yi 'ye ti -bu 'yri, ε mɔ de
 'cumiε. Nyɔsua a -ti a 'yi'buale,
 ε di -a mu -nyi, ε kɔ [hven a
 'mu 'hven, v 'yi 'li yre 'mumve
 -ni. -Ti a 'yi'buale a 'mu, ε di 'ni
 'bu, ε 'mu 'v [hven a 'yiye 'v -hi.
¹⁹ 'Kɔ a pepe yi -ple -nyrowo -mu',
 -ε kɔ 'kwli Nyɔsua di 'v 'a 'yonu
 pepe' -puv -ni, -ε di]ε nu, nyibli
 a pepe 'mu Nyɔsua a 'yonu a -ti
 a 'yi'buale 'ye. ²⁰ -Tebli a pepe,
 Nyɔsua -nu, 'ki ε ni 'li 'kukuu a
 'kli bu. ε di -we bu. Nyɔsua a
 nunu-tebli a 'mu, ε 'yi]i -hva, 'ki
 bu ni wen 'li 'kukuu a 'klɔ bu, keε,
 Nyɔsua, nɔ- -ha 'li [nu 'a dabu 'nyi,
 -tonyibli a de 'kuku a -ti. ²¹ Nyɔsua
 a nunu-tebli a 'mu, v yi]ε ni, -ε
 mɔ, ε di kɔ -nyrowo [du, Nyɔsua
 'mu [nu [gble, 'ki 'li 'kukuu a 'klɔ

bu, 'ti-ε'mu □nu wa. -Te Nyɩsua di nu, ε'mu 'li 'a 'yonu 'kokuu a 'kli bu -ha, 'ti-ε'mu □nu -ti a 'yi'buale -nyi, ke-ε di nu -we, ε'mu 'li 'a nunu-tebli 'kokuu a 'kli bu -ha, 'ti-ε'mu □nu -ti a 'yi'buale -nyi. ²² -A yi□e ni, -ε mɔ, kuε 'li 'a -wlu□tuule 'yie bu, -bu ye ti -bu ki, Nyɩsua a nunu-tebli a 'mu, u ni nyai le, 'ti-u yi □hɩven 'ye, 'u 'wi- nugba yi, -ε yi □gbugbla a □hɩven 'ye. ²³ ε 'yi Nyɩsua a nunu-tebli ni -do 'pa-, u 'ni -nu□o nyai le, -aan 'mumu, -u mɔ yi-henyibli, ε -nyi 'a -Hihiu*, -a ni nyai le -we, 'ki 'li -aan □wli ki. Kee, -nyrowɔ -ko 'kwli ε di 'u -a mu pepe' -puu -ni, ε di -nyi -a mu 'huɩ yrayri. -Nyrowɔ a 'mu, ε nɔ- -a yi -ple diaki. ²⁴ Nyɩsua wa -a mu ni, keε, -tebli a pepe, ε di -a mu -nyi, -a 'tie 'ye□e ni kuε. Kee, -a kuo □ne □wlu yi, -ε mɔ, -a di□e 'ni kɔ. De -bu, -a kuo □wlu yi, kɔ, -a yi -ple, -ε mɔ, -a di□e 'ni kɔ, de a 'mu, 'bu mɔ, □ba yi wen□e ni 'ye, -ε -bi -a 'yi wen 'ki□i □wlu yi -kuo -ni, -koti -a we 'a kuko -mɔ. Nyiblo 'bu kɔ de, 'hru 'yi 'ki 'u bu -pe, 'ki bu kuo □ne □wlu yi, kɔ, bu -ple□e, -ε mɔ, de a 'mu, ε di□e 'ni kɔ. ²⁵ Kee, de -mu', -a 'yee ni kuε, ε nɔ- -a kuo □wlu yi, □a yi□i -ple. -ε -bi -a kɔ □wlu a 'hila, □a yi□i -ple.

²⁶ -ε -bi 'ki, Nyɩsua a -Hihiu, nɔ-yi -a mu -hee -ni, -a mu -bu, -u 'yi 'kli -kɔ. -Te -a di Nyɩsua a dida nu, -a 'yi□i -yi. Kee, Nyɩsua a -Hihiu a 'mu, nɔ- yi 'li Nyɩsua -mɔ -hlee -ni, 'ki 'u -aan -ta', 'ki 'li 'a □wlu a pepe ki. -Te ε ni 'a dida, ε -hi 'u -tonyiblo a win ni. ²⁷ Nyɩsua yi de -mu' ni, -ε ni 'li -tonyiblo a □wlu ki, 'ε yi de -mu', 'a -Hihiu -hɛ -we, -ε nu□o, 'a -Hihiu a 'mu, ε de Nyɩsua, 'ki 'u -Yusu a nyibli a -ta', □wi yi, -te Nyɩsua ni 'a -hɩhɩa.

²⁸ Nyibli -mu', -u nuε Nyɩsua, 'ti-Nyɩsua a 'mu, ε -da, 'ki bu nu 'a -kuan, -a yi□e ni, -ε mɔ, 'a -ne de, -ε yi 'u nyre, 'ki 'u □nu -mɔ,

Nyɩsua ni□e ni, □haande 'ε -hɩen 'li□i 'kwli, ²⁹ -koti kuε la 'li bu, nyibli -mu', Nyɩsua -ha 'li, ε pu □nu 'kɩba ki, u 'mu -Yusu yi 'wi, -ε di□e nu, 'a 'Yu a 'mu, ε 'mu Yi-heyu' pa, 'ki 'li 'yonu -huɩhuɩ 'nyi. ³⁰ Nyibli -mu', ε pu 'kɩba ki, ε da □nu ni, -ε di□e nu, u 'mu 'a nyibli' pa. Nyibli -mu', ε -da, ε 'sii 'u □nu yi, 'ki 'u 'a dɔnu ye'. Nyibli -mu', ε 'sii 'u yi, ε di -nyi □nu 'a -ti a 'yi'buale.

Nyɩsua a nuεε, ε -hi 'u 'a -ne de ni

³¹ -ε -bi -te ε ni 'mu le, -bi' -a di 'ki pu de 'li? -Te Nyɩsua kɔ -a mu 'hɩen-, -a -pe, nyiblo □du 'yi 'li□i 'li -we, bu -ha 'u -a mu 'hru wlon. ³² Nyɩsua -ha 'a 'Yu ni -do ni, 'ki bu lee 'ne□e 'klo ki, -ε di□e nu, ε 'mu 'ku, 'ki 'u -aan pepe a -ta'. -Te Nyɩsua -nyi -a mu 'a 'Yu, -ε -bi ε mɔ □han-ti, ε di -nyi -a mu 'a -ne □haande □du -we, 'ki 'li daduke 'kwli. ³³ -A mu -bu, Nyɩsua pu 'kɩba ki, 'ki -ba -he 'a nyibli, nyiblo □du 'yi 'li□i 'li -we, bu yee ne -a mu -ti, -koti Nyɩsua a □gbetu, nɔ- 'sii 'u -a mu yi, 'ki 'u 'a dɔnu ye'. ³⁴ Nyiblo □du 'yi 'li□i 'li -we, bu 'be -aan -bati, -koti -Yusu 'Kɩsu a 'mu, ε 'ku ni, 'ki 'u -aan -ta', 'ti- Nyɩsua 'ε -ha 'li□i 'kukonyibli 'nyi, 'ε -ha□a 'klo. -Yusu 'Kɩsu a 'mu, 'ki ε 'ni 'u Nyɩsua 'huɩ, 'ε de Nyɩsua, 'ki 'u -aan -ta'. ³⁵ -Yusu 'Kɩsu nuε ne -a mu ni. ε kɔ -a mu 'hɩen-, nyiblo □du 'yi 'li□i 'li -we, bu -hɩhɩa -a mu yre, -ε di□e nu, ε 'mu -aan nuεε 'kee -ni. 'Bu mɔ, □ba yi □hɩven ni 'ye, □ba kɔ 'kla-wliye'yiya, kɔ, nyibli 'bu yi -a mu □hɩven ni □tui, kɔ, 'kanu 'bu yi -a mu ni ni, □ba 'yi 'huɩlepu-tebli -kɔ, kɔ, □hwle kɔ 'kokuu 'bu yre -a mu ni mi, □bi -tebli a 'mu, ε □hen 'nyre, -ε mɔ, -Yusu 'Kɩsu 'yi 'ki -a mu -nuε -ni de? 'Uɩn-, ε 'yi 'mu le -ni. ε 'tie nuε ne -a mu. ³⁶ ε mɔ -tee, -aan □hɩven a 'yiye

a 'mu, e 'wɪ- -tɪ -mu', v 'cru la 'li Nyɪsɔacɪɛn 'kwli, -e mɔ:

«Nyɪsɔa o, -mɔ kɔ -tɪ, 'a -nɛ ti, nyibli v ɔmɔe -aan 'lɪla lɛ.

'Kɪ 'li -tonyibli 'yi, -a 'wɪ- blablɪ yi, v gbɛ 'li 'laale'.»

³⁷ 'Ye ɔbu e ni 'mu lɛ, -a yi 'bɛɛ 'li 'kla-wliye'yiya 'kwli ɔtu pɛpɛ, 'kɪ 'li -Yusu 'Kɪsɔ, -e nɔɛ nɛ -a mu a 'klɪ 'kwli. ³⁸ 'N yiɔe ni, -e mɔ, e 'yi ɔdedede -kɔ, -bu di -a mu 'yi lɛ -hɪhɪa -ni, -a kɔ -Yusu 'Kɪsɔ 'hɔɛn-, -e diɔe nu, e 'mu -aan nɔɛlɛ 'kee -ni. Mɔ, ɔba 'tɪɛ yi -hɔnhɔn ni pi, -hɔv', ɔba yi ni 'kɔv, e 'tɪɛ nɔɛ nɛ -a mu. 'Kuo, kɔ 'a -nɛ 'klɪkɪndɛ ɔdu, kɔ kɪkɛ a -teblɪ kɔ -ɔɪɪa a -teblɪ 'hɔɛn-, e bi 'li yi, ³⁹ kɔ 'klɪ, -v ni 'li yakɔ 'kwli, kɔ -tɔtɔ bu, kɔ 'a -nɛ ɔdedede, v 'yi 'liɔɪ 'li -wɛ, bu ka Nyɪsɔa yi, 'kɪ bu nɔɛ nɛ -a mu. De -mu', -Yusu 'Kɪsɔ -nu, 'kɪ 'v -aan -ta', e tɔɛ nɛ -a mɔɔ yi, -e mɔ, Nyɪsɔa nɔɛ nɛ -a mu ni.

9

De -mu', Nyɪsɔa pɔ 'li, 'kɪ 'v Yisraekɔɛ, -v mɔ -juukɔɛ* -mɔ

¹ -Tɪ -bu, 'n hɛ, e mɔ ɔhan-tɪ ɔmɔ, -kɔtɪ 'mɔ -Yusu 'Kɪsɔ a ny-iblo ɔnɔ, 'ni -nuɔ hɪ. Nyɪsɔa a -Hihiu* tɔɛ 'mɔɔ ni -wɛ, -e mɔ, 'na pɔpɔwin mɔ ɔhan-tɪ ɔnɔ, kɔ, 'na ɔwɔv 'ni -yɛɔɔɛ 'mu -tɪ. ² 'Wɛn 'ni, 'kla-wliye'yiya -hi 'mu wɔɔn dɪakɪ, kɔ, 'na ɔwɔv 'mɔɛ bu, ³ 'kɪ 'v 'na dako, -v mɔ Yisraekɔɛ -mɔ, -v mɔ 'na 'dɪayɪnɔ a -ta'. 'Bɔ mɔ, 'hru 'bu pɛ wɛn 'v bu, 'n di wɛnɔɛ 'ni hɪa -wɛ, 'kɪ Nyɪsɔa bu pɔ wɛn 'mu 'jɔɔ yi, kɔ, bu -hɪhɪa wɛn -a mu yɛ, 'n kɔ -Yusu 'Kɪsɔ 'hɔɛn-, 'bu mɔ, 'bu -wɛ 'li bu wa wɛn 'na 'dɪayɪnɔ -mu', -v mɔ Yisraekɔɛ. ⁴ V mɔ Yisraɛ a 'yɔnɔ a 'yɔnɔ, -e mɔ Yisraekɔɛ a 'baɪ. Nɔ- Nyɪsɔa pɔ 'kɪbɪa kɪ, -e diɔe nu, v 'mu 'a 'yɔnɔ' pa, 'e tɔɔ ɔnɔ 'a -tɪ a 'yi'buɔɔa, 'e ɔtu 'yi a gbɛgbɛ, e kɔ ɔnɔ 'hɔɛn-, 'e -nyi ɔnɔ tɛtɛ, kɔ, 'e tɔɔ ɔnɔ 'hru,

-tɛ v di 'a dɪda nu, e kɔ, -tɛ v di 'v 'a 'vɔtuule nu, kɔ, 'e lee ɔnɔ de -mu', e di nu, 'kɪ 'v ɔnɔ -mɔ'. ⁵ Nɔ- mɔ -aan 'baɪ gbɛgbɔ Abrahamɔ a 'yɔnɔ a 'yɔnɔ. Nɔ- kɔ 'nyi v kɔɔ 'li -Yusu 'Kɪsɔ, -e mɔ Nyɪsɔa a 'Yu, -e kɔɔ nɛ 'a -nɛ ɔdedede win kɪ. -Ba pɔ Nyɪsɔa 'nyɛ lɛ 'a -nɛ ti. Kɛ- bu ni 'mu.

⁶ E 'yi 'nyɛ ɔhɛn, -e mɔ, de Nyɪsɔa pɔ la 'li, e 'yiɔɪ -nu. De Nyɪsɔa pɔ la 'li, e nyɛ 'v ni, 'ye ɔbu e 'yi Yisraɛ a 'yɔnɔ a pɛpɛ, v 'yi Nyɪsɔa a -tɛɛ a dako a nyibli 'pa-. ⁷ Abrahamɔ, e kɔ la 'yɔnɔ -hɔhɔv, kɛɛ, e 'yi 'waa pɛpɛ, v 'yi Abrahamɔ a -tɛɛ a 'yɔnɔ 'pa-. Ti -hi la a ti 'yri, kɛ- Nyɪsɔa pɔ la Abrahamɔ yi: «-Na -tɛɛ a 'yɔnɔ, nɔ- mɔ -na 'yu Yisakɪ a 'yɔnɔ.»

⁸ E ɔhɛn 'nyɛ, 'kɪ 'li Abrahamɔ a 'yɔnɔ 'nyi, e 'yi 'waa pɛpɛ, v 'yi Nyɪsɔa a 'yɔnɔ 'pa-. Kɛɛ, -e -bɪ 'yɔnɔ -mu', Abrahamɔ -kɔ, ɔwɪ yi, -tɛ Nyɪsɔa nu la 'a -hɔhɔa, v ni -do, v nɔ- Nyɪsɔa deɛ nɛ 'a -tɛɛ a 'yɔnɔ. ⁹ De Nyɪsɔa lee la Abrahamɔ, nɔ- mɔ: «'Yɔv, -a di kɪ bi, ti ni -do -bu 'yri, 'n di 'ni di de. 'Kɪ Sara di 'v 'yu nyɪbeyu -kɔɔ -ni.»

¹⁰ Kɛ- e ni la 'mu, 'kɪ 'v Rebeka -mɔ'. Rebeka a 'mu, e mɔ la Abrahamɔ a 'yu Yisakɪ a nɔgbɔ ɔnɔ. E ni la ɔyɔrupɔyɔnɔ a 'kwli. ¹¹⁻¹² Kɛ- Nyɪsɔa pɔ laɔa yi, e wɛn: «'Hɪan, nɔ- di -hɔan nyɪ'ka win kɪ -kɔɔ -ni, -nyɔwɔɔ ɔdu.» Ti -kɔ 'yri Nyɪsɔa hɪa la -tɪ a 'mu, Rebeka 'tɛ 'yɛ la ɔnɔ ni kɔɛ. 'A -tɪ, 'yɔnɔ -mu', e di la kɔ, mɔ, v 'tɛ 'yɛ la ɔhaandɛ ni ni, mɔ, v 'tɛ 'yɛ la de -hɔan ni ni -wɛ. Kɛ- Nyɪsɔa nu laɔa, -e diɔe nu, e 'mu laɔa nyibli -tɔɔ -ni, -e mɔ, de -mu', e -hɔɛ, e nɔ- e ni. E tɛ 'li nyibli 'nyi lɛ, 'e -hɛ 'li nyibli -mu', 'a ɔwɔv -hɔɛ. E 'yi nyibli a 'mu, bu nu ɔhaandɛ a -tɪ 'pa-, e 'ni -haɔa hɔɪ. ¹³ E nɔ- v 'cru la 'li Nyɪsɔacɪɛn 'kwli, -e mɔ, Nyɪsɔa wɛn 'ni: «Sakɔbɔ*, nɔ- 'n -ha 'li, 'kɪ 'v 'na -kɔan a -ta', e 'yi Esau

'pa-»

14 De a 'dɪ -bɪ ɛ ɔ̃hɛn 'kɪ 'nyɾɛ 'lɪ? ɔ̃bɪ ɛ ɔ̃hɛn 'nyɾɛ, -ɛ mɔ, Nyɪsua a nunu-tebli 'yɪ 'v yɪ 'sii -nɪ? 'Uɔn-, ɛ 'yɪ 'mʊ lɛ -nɪ. 15 Ti -hi la a ti 'yri, kɛ- ɛ pʊ la Moise yɪ, -ɛ mɔ: «'Mɔ Nyɪsua, nyiblo -bʊ, 'n -hʊɛ ɔ̃bʊ nu ɔ̃haandɛ -mɔ, ɛ nɔ- 'n di ɔ̃pɛ -mɔ nu, ɛ kɔ, nyiblo -bʊ, -ɛ kɔ nyai 'n -hʊɛ ɔ̃bʊ yru, ɛ nɔ- kɔ nyai 'n di yru.» 16 Nyɪsua 'bʊ -ha 'lɪ nyiblo, ɛ 'mʊ ɔ̃v ɔ̃haandɛ -mɔ nu, ɛ ni ɔ̃pɛ nɪ, -kɔtɪ ɛ nɔ- -hʊɛ ɔ̃pɛ, ɛ 'yɪ nyiblo bʊ -hʊa ɔ̃a a -tɪ 'pa-, ɛ 'yɪ nyiblo a -kʊan, ɛ ni a -tɪ 'pa- wɛ. 17 Ba 'ye kɛ, -tɪ -mʊ', Nyɪsua lee la Esipɔbɔlɔgbɔ a bodɔɔ, ɛ wɛn: «'N nu -mʊ bodɔɔ -mɔ, -ɛ di ɔ̃pɛ nu, ɔ̃nɪ 'yɪ 'v 'mʊ 'v ɔ̃tuu -nɪ, 'mʊ ɔ̃v nyibli a pepɛ yɪ -tɔɔ -nɪ, -ɛ mɔ, 'n kɔ 'kɪ, 'kɪ 'v -mʊ kɪ, 'kɪ 'nɛ- na 'bɔlɔgbɔ 'kwli, 'tɪ- 'mʊ ɔ̃v nu, 'na 'nyɾɛ 'mʊ 'kɔ a pepɛ kɪ bʊ 'hɛɛn -nɪ.» 18 'A -tɪ, -a yɪ ɔ̃tɪ 'nɪ 'ye, -ɛ mɔ, nyiblo -mʊ', Nyɪsua -hʊɛ bʊ nu ɔ̃haandɛ -mɔ, ɛ nɔ- ɛ ni ɔ̃haandɛ -mɔ, kɔ, nyiblo -mʊ', -ɛ kɔ ɔ̃wɔɔ Nyɪsua -hʊɛ -bʊ 'gboklo -nɪ, ɛ ni ɔ̃pɛ nɪ, nyiblo a 'mʊ, 'a ɔ̃wɔɔ 'ɛ yɪ 'gboklo -nɪ.

De -mʊ', Nyɪsua -hʊɛ bʊ nu, ɛ nɔ- ɛ ni

19 'U -bɪ di 'nɪ 'beti -nɪ: Nyibli 'bʊ yɪ yɪnyɾɛ-tebli nɪ ni, de a 'dɪ -bɪ -kɔ -tɪ Nyɪsua 'ɛ yɪ ɔ̃nʊ -mɔ 'plɛ 'lɪ? 'Bɪ de -mʊ', Nyɪsua -hʊɛ, nyiblo ɔ̃dʊ 'yɪ 'lɪ 'a yɪ-wɔn-wɔn 'lɪ -wɛ. 20 'Wɛn 'nɪ: Nyibli a 'dɪ -bɪ -mɔ 'lɪ, -mɔ a 'mʊ, -ɛ ni 'lɪ Nyɪsua a -mɔhleele le 'lɪ? ɔ̃bɪ ya -bʊ, v -mʊɛ, ɛ -wɛ 'lɪ bʊ lee nɛ 'a mʊmʊɛnyɔ nɪ, -ɛ mɔ: «De- kɔ -tɪ ɔ̃nɪ nu 'na nunuo lɛ 'lɪ?» 'Uɔn-, ɛ 'yɪ 'lɪ ɔ̃tɪ 'lɪ -wɛ. 21 Nyiblo -mʊ', -ɛ ni yɪ, ɛ kɔ 'kɪ, 'kɪ bʊ nu bʊɛ, bʊ nu 'a -nɛ ya, ɛ -hʊɛ. 'Bʊ yɪ ɔ̃tɪ nɪ -hʊɛ, bʊ nu ya -mʊ', -ɛ kɔ 'mini, ɛ nɔ- ɛ di nu, mɔ, 'bʊ yɪ ɔ̃tɪ nɪ -hʊɛ, bʊ nu ya -mʊ', -ɛ 'yɪ 'mini -kɔ, ɛ nɔ- ɛ di nu.

22 -ɛ -bɪ Nyɪsua 'bʊ yɪ ɔ̃tɪ nɪ -hʊɛ, bʊ 'wɪ- yɪnunyɔ yɪ, ɔ̃bɪ -kɔ 'lɪ ɔ̃tɪ -mɔ? Nyɪsua -hʊɛ ɔ̃pɛ nɪ, nyibli bʊ yɪ ɔ̃pɛ, -ɛ mɔ, ɛ -wɛ 'lɪ bʊ pʊ yru nɪ -wɛ, kɔ, 'ɛ nɪ 'kɪ kɪ. ɛ nɔ- kɔ -tɪ, 'ɛ kɔ ɔ̃wɔɔ a 'lɪla dɪakɪ, 'kɪ 'v nyibli -mʊ', ɛ pɪ yru lɛ -mɔ, 'tɪ- -v blɛɛ 'kukʊɔ yɪ. 23 Nyɪsua -hʊɛ ɔ̃pɛ nɪ -wɛ, 'kɪ nyibli bʊ yɪ ɔ̃pɛ, -ɛ mɔ, ɛ kɔ -tɪ a 'yɪ'bʊbʊa dɪakɪ, 'tɪ- ɛ -hʊɛ bʊ -nyɪ -a mʊ -tɪ a 'yɪ'bʊbʊa. 24 -A mʊ mɔ nyibli a pepɛ -mʊ', ɛ -da, 'kɪ -bʊ mɔ 'a nyibli. ɛ 'yɪ 'lɪ -Juukʊɛ* nɪ -do 'nyɪ 'pa-, ɛ 'yɪ 'lɪ nyibli -ha. Kɛɛ, 'kɪ 'lɪ dako -bɪ 'nyɪ, ɛ -ha 'lɪ nyibli -wɛ. 25 ɛ nɔ- mɔ -tɪ -mʊ', ɛ hla la, 'kɪ 'lɪ winwɔn-hanyɔ* Hose a 'crɪɛn 'kwli, -ɛ mɔ:

«Nyibli -mʊ', -v yɪ la 'na nyibli 'pa-

nʊ- 'n di 'na nyibli -daa -nɪ. Dakɔ -mʊ', 'n 'yɪ la -nʊɛ -nɪ, ɛ nʊ- kɔ nyibli 'n di 'na nʊɛnyibli -daa -nɪ.

26 -Tɛ -mʊ', v lee la 'v ɔ̃nʊ, -ɛ mɔ: A 'yɪ 'na dako 'pa-

'kɪ 'v -tɛ nɪ -do a 'mʊ, 'mɔ 'Klohienyɪsua,

'kɪ 'n di 'v ɔ̃nʊ 'na 'yonʊ -daa -nɪ.»

27 Nyɪsua a winwɔn-hanyɔ Esai, kɛ- ɛ pʊ la, 'kɪ 'v dako, -v mɔ Yisraɛkʊɛ a -ta', -ɛ mɔ: «'Ye ɔ̃bɪ Yisraɛkʊɛ bʊ -hʊ wɛn, ɔ̃wɪ yɪ 'pʊwɔn -mʊ', -ɛ 'wɛ 'v 'yru wien bʊ, ba yɪ ɔ̃pɛ, -ɛ mɔ, 'waa nyibli -mʊ', Nyɪsua di wa, v 'yɪ 'lɪ ɔ̃tɪ -wɛ, bʊ -hʊ, 'waa 'cɪmɪ gbi nɪ -do, nʊ- ɛ di wa. 28 Kʊkʊnyɔ Nyɪsua di di 'nɛ- 'kɔ kɪ, 'wɔwɪ kɪ, ɛ 'mʊ -tɪ a pepɛ -mʊ', v hla la nɪ, ɛ 'mʊ nyibli a pepɛ, -v nɪ 'nɛ- 'kɔ kɪ, -bati lɛ -pʊɔ -nɪ.» 29 'Ya 'v 'lu de, kɛ- Esai pʊ la -wɛ, ti -hi la a ti 'yri:

«Kʊkʊnyɔ Nyɪsua, ɛ kɔɔ nɛ 'a -nɛ ɔ̃dedede win kɪ,

'bʊ 'yɪ wɛn -aan 'yonʊ a de -bɪ 'kɪbɪa kɪ -pʊ,

-a di -wɛ wɛn bʊ, ɔ̃wɪ yɪ -tɛ Sɔdɔmʊdɪɔ kɔ

Gomɔlɪdɪɔ a nyibli nu la bʊ-wʊwɛ.»

□Haantitie, -ενε -Yusu a -ti -mo
le, -Juukve hia □ne ki

30 -Bι' -a di 'ki pu de 'li? Ke- -a di
pu, nyibli -mu', -v 'yi -Juukve* 'pa-
v 'ni □mυo□o la Nyisua a 'hru le,
-ε di□e nu, v 'mu la 'b yi 'sii -ni, 'ki
'v Nyisua ye'. Kee, -te ti ne -bu, v
'sii 'b yi, 'ki 'v Nyisua ye', -kotι v
kuo □ne □wlv yi. 31 -Juukve -mo
-bi, v □mυe la 'hru le, -ε ko 'yri
v di la 'b -naa -ni, 'ti- v 'mu la 'b
yi 'sii -ni, 'ki 'v Nyisua ye'. Kee,
v □mυe la tete le, -ε di la□a nu, v
'mu la 'b yi 'sii -ni, 'ki 'v Nyisua
ye'. Kee, v 'yi 'li -nyre. 32 De a 'di
-bi -ko -ti, 'ki v 'yi 'li -nyre 'li? U
nu- -mo -bi, v daa □ne, -ε mo, v di
'sii 'b yi, 'waa nunu-tebli a -ti, 'ti-
v 'yi Nyisua □wlv yi -kuo -ni. 'A
-ti, 'waa bu bi 'hιo yi. 'Hιo a 'mu,
ε no- mo -Yusu 'Klιsu. 33 ε no- ko
-ti 'v 'cru la 'li Nyisvacrien 'kwli,
-ε mo:

«Ke- Nyisua -pu:
Ba pu 'v nua bu. 'Ki 'li Siondιo
'kwli,

(-ε mo Jrusε,)

'n di □tu 'li 'hιo bu.
'Hιo a 'mu, nyibli a buι di bi□e yre,
v 'mu □hlon le bi.

Kee, nyiblo -bu, -ε kuo 'hιo a 'mu
□wlv yi,
'n di□e 'ni wa.»

10

1 'N -hve□e ni, 'ki 'li 'na □wlv
a pepe ki, 'na 'dυkve -Juukve bu
wen□e ki, 'ki Nyisua bu wa □nu.
'N de Nyisua ni diakt, 'ki 'v 'waa
wowa a -ta'. 2 'Bu mo, 'ni yi wen
ni hle, 'ki 'v 'waa -ta', 'n di wen□e
'ni hla, -ε mo, v -hve□e ni diakt,
'ki bu kve Nyisua □wien, kee, v 'ni
-gba□a li -tee a 'hru -mu', v di wen
gba, v 'mu wen□e □wien kve. 3 U
'ni -yru□o li□i, -te -mu', Nyisua ni
'v nyibli a 'uyt'siile, 'ki 'v 'a dιonv
ye'. U nu- -mo -bi, v -hve bu na
'waa dιonv a □wlv a 'hru, -ε di□e
nu, v 'mu 'b yi 'sii -ni, 'ki 'v Nyisua
ye'. Kee, -te Nyisua ni -tonyibli a
wowa, v 'yi□i ki -wen. 4 -Te -Yusu

'Klιsu di la 'ne- 'klo ki, ε □tuu 'b
Moise a tete ni. No- ko 'kwli ε naa
'li, 'ki tete 'yi ke 'klι -ko de, 'ki bu
wa nyibli. ε mo □han-tι □nιo, ε
'yi tete 'a 'v□tuule 'pa-, ε 'ni -nu□o
li□i, -a 'ni 'sii□e 'b yi, 'ki 'v Nyisua
ye', kee, -ba kuo -Yusu 'Klιsu □wlv
yi; no- ni□e, □a yi 'b yi 'sii -ni, 'ki
'v Nyisua ye'.

*Nyibli a pepe -mu', -v kuo -Yusu
□wlv yi, nu- Nyisua we*

5 Ti -hi la a ti 'yri, Moise 'cru la□a
ni, 'ki 'v tete a 'v□tuule a -ta', -ε mo,
'hru -ko wlon Nyisua yi 'v nyibli
yi 'sii -ni, 'ki 'v 'a dιonv ye'. -Ti
a 'mu, ε 'cru la, ε no- -bu: «Nyiblo
-mu', -ε =tui 'v tete a pepe 'bu, no-
di 'klo yrayrv ko.» ε no- Moise 'cru
la. 6 Kee, nyibli -mu', -v kuo -Yusu
□wlv yi, 'hru, -ε ko wlon Nyisua
yi 'v □nv yi 'sii -ni, ε ni 'do. 'Ki
'v 'hru a 'mu a -ta', v 'cru la□a
ni, 'ki 'li Nyisvacrien 'kwli, -ε mo:
«□Ni 'puv 'li le, 'ki 'li -na □wlv ki:
Nyiblo a 'di -bi, -ε di 'li yako 'kwli
mu 'li?» 'Betile a 'mu, ε □hen 'nyre,
'hru 'yi 'v -hie, 'ki -bu mu 'li yako
'kwli, -bu mu -Yusu 'Klιsu da, ε
'mu di, -kotι ε -hon 'li ni, 'ε di -mu
wa mo. 7 □Ni 'puv 'li le -we, 'ki
'li -na □wlv ki: «Nyiblo a 'di -bi,
-ε di 'li 'kukonyibli -mo mu 'li?»
'Betile a 'mu, ε □hen 'nyre, 'hru 'yi
'v -hie, 'ki -bu mu 'li 'kukonyibli
'nyι, -bu mu -Yusu 'Klιsu da, -kotι
ε -hon 'li 'kukonyibli 'nyι ni. 8 Ke-
Nyisvacrien -pu de: «'Ki Nyisua
a win ni 'v -mu 'hvi, ε 'yi -mo
-hlo. Win a 'mu, 'ki ε ni 'v -mu
wien, ko, 'ki 'li -na □wlv ki.» Win
ni -do a 'mu, ε no- -a yi nyibli
-lee -ni, -ε mo, v bleε yi, bu kuo
Nyisua □wlv yi. 9 'Bu mo, □ni yi
le ni pi, 'ki 'v nyibli ye', -ε mo,
-Yusu mo Kukonyo □nιo, ko, 'bu
mo, □ni pu□v □han-tι, 'ki 'li -na
□wlv ki, -ε mo, Nyisua -ha 'li□i
'kukonyibli 'nyι ni, 'ti- 'ε -ha□a
'klo, -ε -bi Nyisua a 'mu, ε di
-mu 'ni wa. 10 'Bu mo, □ba kuo
-Yusu □wlv yi -tee, -ε -bi Nyisua

di 'sii 'u -a mu yi, 'ki 'u 'a dionu ye'. Ko, 'bu mo, [ba yi le ni pi, 'ki 'u nyibli ye', -e mo, -Yusu mo Kukonyo [nro, -e -bi Nyisua di -a mu 'ni wa. ¹¹ Ke- u nu la 'a 'cicru, 'ki 'li Nyisuaerien 'kwli, -e mo: «'A -ne nyiblo 'bu ni 'u, 'bu kuo [ne [wlu yi, Nyisua di [e 'ni wa.» ¹² Nyiblo, 'yi [bu e mo -Juukueyu*, 'yi [bu e 'yi -Juukueyu 'pa-, e mo de ni -do. Kukonyo mo nyibli a pepe a Kukonyo [nro. Nyibli a pepe, -u de [e, e ni [nu [haande -mo, ¹³ [wi yi, -te u nu la 'a 'cicru, 'ki 'li Nyisuaerien 'kwli, -e mo: «'A -ne nyiblo 'bu ni 'u, 'bu yi Kukonyo Nyisua ni de, 'ki 'li 'a [wlu a ykuole 'kwli, -e -bi Kukonyo a 'mu, e di [e 'ni wa.»

E 'yi 'waa pepe 'pa-, u 'yi 'u Nyisua 'u [tuu -ni

¹⁴ Ke- ti ni 'mu. Nyibli 'bu 'yi Kukonyo [wlu yi -kuo -ni, u 'yi 'li [ti 'li -we, bu da [a, 'ki bu dii [nu ki. 'Bu 'yi 'a 'nyre 'win, u 'yi 'li [ti 'li -we, bu kuo [ne [wlu yi. Nyiblo [du 'bu 'yi [nu Kukonyo a -ti yi -hla, u 'yi 'li [ti 'li -we, bu 'win a 'nyre. ¹⁵ 'Bu mo, Nyisua a nyibli 'bu 'ye ni lee 'li [nu tonyibli -mo, nyiblo [du 'yi 'li [ti 'li -we, bu hla [nu Nyisua a -ti yi. E no- u 'cru la 'li Nyisuaerien 'kwli, -e mo: «Nyibli -bu, -u pi [haantitie, u ni yno-kvan, 'waa didie mo dode [nro.» ¹⁶ E mo [han-ti, Nyisua te nyibli bu, 'u pu 'a [haantitie. Ke, e 'yi nyibli a pepe -mu' 'pa-, -u yi Nyisua a [haantitie 'win, u 'ni 'ble [e li [ti kua. Ke- Nyisua a winwlon-hanyo Esai pu la: «[Haantitie, -a pi, nyibli -hoohu 'yi [ti [wlu yi -kuo -ni.» ¹⁷ 'A -ti, [haantitie, -e ne -Yusu 'Kisu a -ti -mo le, lelenyo ko bu gba 'li [ti nyibli -mo, 'ti- u 'mu 'win. Nyibli ko bu 'win, 'ti- u 'mu [u [wlu yi -kuo -ni.

¹⁸ -Te e ni 'mu le, 'n yi ni 'beti -ni: [Bi -Juukue* 'yi [haantitie a

'mu 'win? 'Uon-, u 'win ni, [wi yi, -te -mu', u nu la 'a 'cicru, 'ki 'li Nyisuaerien 'kwli:

«Nyibli bi 'klo a pepe ki, 'u hla Nyisua a -ti.

'Waa win 'wli ni, 'ki 'ne- tutu a pepe ki,

ko, -bu mu, -bu ye 'klo a hreele ki.»

¹⁹ 'N yi 'ni 'beti -ni de: [Bi -Juukue 'yi [haantitie a 'mu le -yru -te? 'Uon-, u yru [o le ni, ke, u 'yi 'a kua'buble -hva, [wi yi, -te Moise nu la 'a 'cicru:

«Nyisua wen 'ni:

'N di [e 'ni nu, nyibli -mu',

-u 'yi 'na dako -Juukue 'pa-,

a 'mu [nu ca -mo [tu,

ko, 'n di [e 'ni nu, a 'mu yru pu,

'ki 'u dako -mu' -mo, -u 'yi

[dedede -yi.»

²⁰ 'Ya 'u 'lu de, Esai 'yi la nyibli a huannu -pie, 'ki bu hla la 'u [u nyibli ye', -e mo:

«Nyisua wen 'ni:

Nyibli -mu', -u 'ye ni [muo la 'mu

le,

u nu- 'ye 'mu.

Nyibli -mu', -u 'ye ni da la 'mu,

u nu- 'n 'hru yi.»

²¹ Ke, 'ki 'u -Juukue a -ta', ke- Nyisua -pu: «'Ki 'li -nyrowo 'mumu 'kwli, 'n hru 'na dabu ni, 'ki 'u 'na dako -mo', -e di [e nu, u 'mu 'ne- 'mu -mo di. Ke, u hia ni, 'lulekukuo a -ti, u 'ni -hva [a li bu [tuu 'u 'mu.»

11

[Bi Nyisua [nyri 'a dako Yisraekve ni pepe?

¹ 'N yi 'ni 'beti ni de: -Te e ni 'mu le, [bi e [hen 'nyre, -e mo, Nyisua [nyri 'a dako Yisraekve ni, -u mo -Juukue*? 'Uon-. 'Klo -mo 'klo, e 'yi [nu [nyri, -kotu 'na 'mumu, 'mo Yisraekueyu [nro. 'Ki 'n ko 'li Besame a [tugba 'yri, -e mo Abrahamu a 'yonu a 'yu.

² Nyisua a dako -mu', e -ha 'li, e 'yi [nu [nyri. 'Bi a yi -ti -mu', u 'cru la ni, 'ki 'u Nyisua a

winwlon-hanyo Eli a -ta', ti -hi la a ti 'yri. Eli a 'mu, e gba la Nyisva -hawi, 'ki 'u Yisraekue a -ta', e wen: ³ «Kukonyo o, Yisraekue 'la -na winwlon-hanyo a pepe ni, ko, 'tenu -mu' -ko 'yri -a yi 'u -cohlun* le -pii -ni, 'ki 'u -mu ye', u wowa□a' le. 'Mo ni -do, 'mo -hie 'u, -e 'tie yi -mu □wien le kue, 'ti- 'u □mue 'na 'lila le.» ⁴ Ke- Nyisva pu la□a yi, e wen: «'Uon-, e 'yi -mo ni -do 'pa- 'N □tu nyibli a (7000) 'miliwi ni □hlon'hven bu, -u 'tie yi 'mu □wien le kue. 'Ku -mu', u de Baali, 'na nyibli a 'mu, u 'yi□i -da, ko, u 'ni -na□a li□i -mo.» Ke- Nyisva pu la.

⁵ Ti -bu 'yri, de ni -do, no- =ni. 'Ki 'li -Juukue 'nyi, nyibli ni 'li, Nyisva 'e pu □nu 'kibia ki, -e di□e nu, u 'mu□u □wien le kue, -koti e ni □nu □haande -mo, 'ki 'li daduke 'kwli.

⁶ -Te Nyisva pu □nu 'kibia ki, 'ki 'li daduke 'kwli, e □hen 'nyre, e 'yi □nu 'kibia ki -pu, 'waa nunu-tebli a -ti. 'Bu mo, 'bu pu wen □nu 'kibia ki, 'waa nunu-tebli a -ti, e □hen 'nyre, -e mo, e mo wen 'waa nunu-tebli a 'peele □ni, -e -bi e 'yi wen □nu 'kibia ki -pu, 'ki 'li daduke 'kwli.

⁷ E □hen 'nyre, 'ki 'li tete a 'u□tuule 'kwli, 'ki -Juukue □mue la 'li 'byi'siile le, 'ki 'u Nyisva ye'. Kee, 'byi'siile a 'mu, u □mue la le, u 'yi□i 'ye. Kee, nyibli -mu', Nyisva pu 'kibia ki, nu- 'ye□e. -U -bi -mu', u ku 'lu le, 'u 'yi Nyisva a -ti a leyuyruo -ko. ⁸ 'Waa -ti, u 'cri la 'li Nyisvacrien 'kwli, e no- bu: «Nyisva nu□o ni, 'u 'ye ni yru □dedede le, 'e ka 'waa 'yii ki, ko, 'e ka 'waa nu yre. Kue la 'li bu, -bu ye -nyrowo -bu ki, ke- e 'tie ni 'mu.» ⁹ Ke- bodio Dafidi pu la -we, 'ki 'li Nyisvacrien 'kwli, -e mo:

«'Waa le'mle-nyrowi -ko 'kwli u yi 'li -cohlun -pii -ni,

'ki 'u Nyisva -mo,

bu nu□o, Nyisva a -bati bu klo □nu, -wen cro.

¹⁰ Nyisva bu ka 'waa 'yii ki, -e di□e nu, u 'ni □ha □dedede 'ye,

bu ko 'kla-wliye'yiya 'a -ne ti, u 'ni □ha 'li ke le -ha.»

E no- bodio Dafidi 'cri la.

¹¹ 'N yi 'ni 'beti ni de: -Te -Juukue hia Nyisva ki, 'ki bu 'sii 'u □nu yi, 'ki 'u 'a dionu ye', □bi e □hen 'nyre, -e mo, Nyisva 'yi □nu ki -wen pepe. 'Uon-, e 'yi 'mu le -ni. Kee, -te e ni 'mu, e no- bu: 'Waa de 'kuku nu□o ni, Nyisva 'e wa hiapudako -bi, -u 'yi -Juukue 'pa-. E nu□o ni, -e di□e nu, -Juukue 'mu hiapudako a 'mu ca -mo □tu. ¹² -Te -Juukue 'yi Nyisva ki -wen, Nyisva nu dako a gblegble □haande -mo'. □Haande a 'mu, e di bii ki diaki, ti -mu' -ko 'yri -Juukue a pepe, u di -mo □hian, u di -Yusu 'Klisu □wlu yi -kuo -ni.

-Te -mu', Nyisva -nu, 'e wa dako a gblegble -mu', -u 'yi -Juukue* 'pa-

¹³ 'A mu -mu', -u 'yi -Juukue 'pa-, 'a mu 'n yi 'ki 'li -mo -hlee -ni. 'Mo -Yusu a -monanyo* □ni. 'Ki e lee 'ne- 'mu 'a mu -mo. E no- nu□o, 'ni ni dodo, 'ki 'u -kuan -mu', e -nyi 'mu a -ta'. ¹⁴ 'N -hve□e ni, 'na dako -Juukue 'bu yi 'na -kuan ni 'ye, 'ki 'li 'a mu 'nyi, bu □tu ca, -e di□e nu, u 'mu -Yusu □wlu yi -kuo -ni, Nyisva 'mu □nu wa. ¹⁵ -Te Nyisva □nyri -Juukue, -e -bi e nu□o ni, e ko dako -bi 'hven- 'u -mue, 'u ko kibuwænle. Ti -mu' -ko 'yri Nyisva di 'u 'a dako kwa 'blee -ni de, e di mo -huan yinode gbagbu. E di 'wi- -te 'kukonyibli 'ye ni 'hri 'klo le.

¹⁶ □Bu pu□u de yi. Yi-he-tebli -mu', -yi 'u -ci ki 'cee -ni, 'bu mo, □ni -nyi□e Nyisva, -e -bi e □hen 'nyre, -ci a 'mu, 'a 'dodo-tebli a pepe a 'mu, Nyisva, no- ko□o. 'Bu mo, □ni -nyi Nyisva tugbe a -wlubu, -e -bi e □hen 'nyre, Nyisva, no- ko 'a babu -we. ¹⁷ Yisraekue 'wi- tugbe -mu', u de olifietu yi. No- mo □haantugbe.

'A mu -mu', -u 'yi -Juukue 'pa-, a 'wi- 'wan 'kwli a olifietu yi. U 'be [haantugbe a 'mu a babu -bi ni, 'ti- 'u 'be 'wan 'kwli a olifietu a babu, 'u 'nyra 'u [haantugbe -mu', 'a babu a -ta'. -E -bi babu a 'mu, u yi -jri tugbe a 'mu a -wlubu a 'nie. E 'wi yi, [haan-tebli -mu', -Juukue ko la, -te ti ne -bu, 'a mu ko [wε. ¹⁸ No- ko -ti, a 'yi -blee -ni, ba yaa babu -mu', u 'be 'u. A 'ni 'puu 'li 'aan dionu a -pli. Ba ko 'a yiyie, -e mo, e 'yi 'a mu babu 'pa-, a 'yi -wlubu 'ble, -wlubu, nu-ble 'a mu.

¹⁹ -Bakle, ke- -u -bi di pu, 'ki 'li 'a mu 'nyi: «Nyisva 'be 'u babu a 'mu ni, e 'mu 'li -a mu babu a 'mu, 'a 'hu 'kwli 'nyra.» ²⁰ E mo [han-ti, Nyisva 'be 'u babu a 'mu ni, -koti u 'yi [wlv yi -kuo -ni. 'A mu e [tu 'u 'waa -ta', -e nu [o, a kuo [ne [wlv yi. 'A -ti, a 'ni 'koo 'li 'aan dionu a 'yaale, ba pie Nyisva, ²¹ -e nu [o, -te Nyisva -nu, 'e [nyri -Juukue, -u mo la -tee a babu -mu', 'aan 'mumu, 'bu mo, 'ba 'yi [wlv yi -kuo -ni, e di 'a mu 'ni [nyri -we, -koti 'a mu -mo babu yrayi -mu', e [tu 'u yi -hebabu a -ta'. ²² Ba 'ye ke, -te -mu', Nyisva a [wlv nu yunoo, ko, -te -mu', e ni nyibli a yru a lepoule. Nyibli -mu', -u ni de 'kuku, nu- e pu yru le. Kee, 'a [wlv no yi, 'ki 'u 'a mu, -u ni 'a kiweenle -mo, 'bu mo, 'ba 'cibi 'u 'a [wlv a ykuole. 'Bu mo, 'bu 'yi le -ni, e di 'u 'a mu 'ni 'be -we. ²³ 'Bu mo, -Juukue 'bu [hian -mo, 'bu kuo -Yusu [wlv yi, -e -bi Nyisva ko bu 'nyra 'u [nu -te -mu', e -ha 'u [nu de, -koti e ko 'kl, 'ki bu nu [o. ²⁴ 'A mu -mu', -u 'yi -Juukue 'pa-, a 'wi- 'wan 'kwli a olifietu a babu, u 'be 'u yi, 'ti- u 'nyra 'li [haan.olifietu 'kwli. E mo de [ni, u 'ye ni nu. -Te Nyisva -we 'li bu nu de a 'mu, 'a -ti, 'ki 'u [u -mo, e 'yi 'mu -kla, -te -mu', e -ha la 'u -Juukue, ti -hi la a ti 'yri, bu 'nyra 'u [nu de, -koti u no- mo -tee a olifietu a babu.

-Juukue di kuo -Yusu [wlv yi*

²⁵ 'Na 'diaynu -na, 'n -hve [ε ni, ba yru [han-ti -mu' le, Nyisva -hli nyibli 'yi ki, 'ti- e too 'mu, -e di [e nu, a 'ni [ha 'li 'aan dionu 'yaa -ni. -Ti a 'mu, e no- bu: -Juukue a 'kibia -bi, nu- 'ye ni -hua -bu kuo Nyisva [wlv yi. Iin, e mo [han-ti, kee, u ko bu [hian -mo. Kee, 'ti- u 'mu -mo [hian, nyibli a pepe -mu', -u 'yi -Juukue 'pa-, Nyisva -ha 'li, e blee yi, nyibli a 'mu, bu kuo Nyisva [wlv yi, 'ti- -Juukue a 'mu, u 'mu -mo [hian, u 'mu [u [wlv yi -kuo -ni -we. ²⁶ -Te Nyisva di 'a dako -Juukue a pepe a wowa nu, ke- u nu la 'a 'ci cri, 'ki 'li Nyisvacrien 'kwli. -Ti a 'mu, u 'cri la, e no- bu:

«Nyisva wen 'ni:
'Ki 'waa Wanyo di 'li Siondo,
-e mo Jrusredo 'kwli -hon,
e 'mu [u nu, Sakobu a 'yonu a 'yonu
'mu 'na -ti a le-hee 'kee -ni.
²⁷ 'Yri -mu', 'n di [tu, 'n ko [nu 'huen-
e no- mo: 'n di 'womla 'waa de 'kuku.»
E no- Nyisva hla la.

²⁸ 'Ki 'li 'kibia -bi ki, -Juukue 'yi Nyisva a [haantie ki -wen. E no- nu [o, 'u -he Nyisva a yraanyibli. E nyre 'u ni, -e di [e nu, 'a mu -mu', -u 'yi -Juukue 'pa-, Nyisva 'mu 'a mu wa. Ko, 'ki 'li 'kibia -bi ki, Nyisva 'tie nve [nu, -koti e pu la 'li [ni ni, 'ki 'u -Juukue a 'bainu ye', -e mo, u di mo 'a dako. ²⁹ Nyisva 'bu -ha 'li nyiblo, 'bu nu [o [haande -mo, ti a pepe a -ti [ni. E 'ni -ha [a 'lu -ta'. ³⁰ Ti -hi la a ti 'yri, 'a mu -mu', -u 'yi -Juukue 'pa-, a -hee la Nyisva a -ti le. Kee, ti -bu, -e ko 'yri -Juukue yi 'u 'a -ti le -hee -ni, Nyisva yru 'aan nyai. ³¹ Ke- e di 'mu [ti, 'ki 'u -Juukue a -ta'. Ti -bu, -a ni ki, u -hee Nyisva a -ti le, 'a mu -mo -bi, Nyisva 'e ni 'a mu [haande -mo. Ke- e ni 'mu, -e di [e nu, u 'mu -mo [hian, Nyisva 'mu

'waa nyai yru -wε. ³² 'A -ti, Nyɩsua -ha 'lɩ nyibli a pεpe dabu 'nyi ni, υ 'mu 'a -ti lε -hεε -ni. Ɛ nu□o ni, -ε di□e nu, nyibli a pεpe a 'mu, ε 'mu 'waa nyai yru.

-Ba pu Nyɩsua 'nyre lε

³³ Iin, 'ε mɔ □han-ti, Nyɩsua a □wlv nɔ yi diaki, 'kɩ 'v -a mu -mɔ. Ɛ kɔ □to, 'ε -hi 'v 'a -nε □dedede. Ɛ yi 'a -nε dε ni. 'Ti-, dε ε yi 'lu -mɔ lε -hie, ε 'yi nyiblo □dv -kɔ, -bv -hɩhta□a klε. Mɔ, ε 'yi nyiblo □dv -kɔ -wε, dε ε ni, -bv yru□o' lε. ³⁴ Kε- υ nu la 'a 'ciɩɩ, 'kɩ 'lɩ Nyɩsuaɩɩen 'kwli, -ε mɔ:

«Dε -mu', Nyɩsua yi 'lu -mɔ lε -hie, nyiblo □dv 'yi□i -yi. Ɛ 'yi nyiblo □dv -kɔ -wε, -bv pu□v □to' lε.

³⁵ Ɛ 'yi nyiblo □dv -kɔ -wε, -ε -wε 'lɩ -bv -nyi□e dε, -ε kɔ 'kwli Nyɩsua di 'lɩ -naa -ni, ε 'mu□v dε -nyi -wε.»

³⁶ 'Ɛ mɔ -tεε, Nyɩsua, nɔ- nu 'a -nε dε, 'ti-, nɔ- kɔɔ nε 'a -nε □dedede win kɩ, kɔ, nɔ- =tui 'a -nε dε 'yie, kɔ, 'a -nε dε ni 'v, 'kɩ 'v□v -mɔ. Nɔ- bu kɔ -ti a 'yi'buale, -tε ε tε yi bu. Kε- bu ni 'mu.

12

-Tε -mu', -a di nu, 'ti--a 'mu -aan diɔnv -naa -ni

¹ 'A -ti o, 'na 'diayɩv -na, -tε Nyɩsua yru -aan nyai diaki, 'n nyεε nε 'a mu lε, ba -ha 'aan diɔnv pεpe, 'kɩ 'v Nyɩsua -mɔ, -ε di□e nu, 'aan 'klo 'mu -cɔhlɔn*, a yi Nyɩsua pie -ni yi 'wɩ. Nyɩsua bu kɔɔ nε 'a mu win kɩ pεpe, -ε di□e nu, ε 'mu 'aan -cɔhlɔn kɩ wen. Kε- ba nu Nyɩsuae a nunuo -tεε. ² 'A 'ni 'nuo 'lɩ nyibli -mu', -v 'yi Nyɩsua -yi a nunuηmlɩ, kεε, ba -ha Nyɩsua mε lε, bu 'ciɩ 'aan □wlv, -ε di□e nu, ε 'mu yrayrv' lε bi. 'Bu mɔ, 'ba yi□i ni ni, -ε -bi dε Nyɩsua -hυε, a di yru□o' lε, -ε mɔ dε, -ε nɔ yi, kɔ dε, -ε yi 'a plo -blee -ni, kɔ, dε -mu', -ε =cε.

³ -Tε Nyɩsua nu 'mu □haande -mɔ', 'kɩ 'lɩ daduƙe 'kwli, 'kɩ □bu mɔ -Yusu a -monanyɔ*, 'aan pεpe, 'n yi 'a mu 'ni -lee -ni: A ni 'yaa 'lɩ 'aan diɔnv, kεε, ba kɔ 'a yiyie, -tε a ni 'mu. Ba 'ye 'klɩ -mu', Nyɩsua -nyi 'a mu, -ε di□e nu, a 'mu□v yi, nyibli -mu', a pa 'mu. ⁴ 'N pɩ□i dε yi. -Tonyiblo a 'hvi nu -do. Kεε, 'hvi a 'mu, 'a -nε 'kɩbia, 'bu ni 'v, ε kɔ 'a -nε -kvan. ⁵ 'Kɩ 'v -a mu -mɔ, dε ni -do, nɔ- =niɔ. -A -hɩ ni, kεε, -tε -a kɔ -Yusu 'Kɩsv 'hven-, -a -mυε, -a mɔ -plahvɩ ni -do □niɔ. Ɛ nɔ- mɔ 'cυε. 'Ti-, 'a -nε nyiblo 'bu ni 'v, 'ε kɔ 'a nε -kvan, -tε -aan -plahvɩ ni 'mu, 'a -nε 'kɩbia 'bu ni 'v, ε kɔ 'a -nε -kvan. ⁶ 'A -nε nyiblo 'bu ni 'v, 'kɩ 'lɩ -a mu 'nyi, ε kɔ 'a -nε 'klɩ ni, Nyɩsua -nyi□e, □wɩ yi, -tε Nyɩsua -hυε bu nu -a mu 'a -nyinyie, 'kɩ 'lɩ daduƙe 'kwli. 'A -ti, 'a -nε nyiblo 'bu ni 'v, 'klɩ -mu', Nyɩsua -nyi□e, nɔ- bu nu nε 'a -kvan 'yri. Nyɩsua 'bu -nyi -mu 'klɩ, 'kɩ -bu hla -ti -mu', ε pu 'lɩ -mu wlvn, -ε -bi hla□a, 'kɩ 'lɩ Nyɩsua a □wlv a ykuole 'kwli. ⁷ Nyɩsua 'bu -nyi -mu 'klɩ -wε, 'kɩ -bu -hεε nyibli, -ε -bi -hεε □nv -tεε, 'kɩ 'lɩ -na □wlv a pεpe kɩ. Nyɩsua 'bu -nyi -mu 'klɩ, 'kɩ -bu tɔɔ nε 'a -ti nyibli, -ε -bi tɔɔ □nv -tεε. ⁸ Nyɩsua 'bu -nyi -mu 'klɩ, 'kɩ -bu pu nyibli 'klɩ yra lε, kɔ, -bv □tu 'lɩ □nv □wlv 'kwli blε -wε, -ε -bi ε nɔ- -bu nu. Nyɩsua 'bu -nyi -mu 'klɩ -wε, 'kɩ -bu -nyi □hυennyibli -teblɩ lε, -ε -bi nu□o, 'kɩ 'lɩ yɩnɔ□wlv 'kwli. Nyɩsua 'bu -nyi -mu 'klɩ -wε, 'kɩ -bu naa nyibli, -ε -bi nu -kvan a 'mu -tεε. Nyɩsua 'bu -nyi -mu 'klɩ, 'kɩ -bu kɔ nyibli a nyai, -ε -bi -bu nu□o -tεε, 'kɩ 'lɩ daduƙe 'kwli.

⁹ Ba nυε nyibli a pεpe, 'kɩ 'lɩ 'aan □wlv kɩ. 'A 'ni 'nυε 'lɩ □nv, 'kɩ 'v wuntɔ 'yri. Ba yraa dε -hvan. Ba nυε yɩnɔdε. ¹⁰ Ba nυnυε -ni, □wɩ yi 'diayɩv, -v -nυnυε -ni -tεε. Ba □tutuυ 'v -ni -tεε. ¹¹ Ba nu -kvan, 'kɩ 'lɩ 'aan 'klɩ a pεpe 'kwli. A ni

'mlie 'li. Ba -ha 'aan dɔnɔv pepe, 'ki 'v Kɔkɔnyɔ -Yusu a -kvan a -ta'.
 12 Ba kɔ 'a yiyie, -ε mɔ, de -mɔ', Nyɔsua pɔ 'li, ε diɔe 'ni nu. 'A -ti, ba nu dɔdɔv 'a -ne ti. 'Ba yi ɔhɔvɛn ni 'ye, ba kɔ ɔwlv a 'lɪla. Ba 'cibi 'v Nyɔsua a dɪda. 13 'A mɔ -Yusu a nyibli, 'aan 'bio, 'bɔ yi de ni -hɔε, -ε -bɪ ba -hεε ɔnv. 'Dagbɪ -mɔ', -v yi 'li 'a mɔ -mɔ di, ba 'ble ɔnv kva -tεε.

14 Nyibli 'bɔ yi 'a mɔ ɔhɔvɛn ni ɔtui, ba da Nyɔsua, 'ki bɔ nu ɔnv ɔhaandε -mɔ, ε 'ni 'nuo 'li ɔnv de -hɔvɛn -mɔ'. 15 Nyibli 'bɔ yi dɔdɔv ni ni, ba bi ɔnv ki, ba nu dɔdɔv -wε. Mɔ, nyibli 'bɔ yi ni we, ba bi ɔnv ki, ba we -wε. 16 A kɔ 'aan 'bio 'hɔvɛn-, 'aan ɔwlv bɔ pε. A 'ni 'yaa 'li 'aan dɔnɔv. Ba nu 'aan -kvan, 'yi ɔbɪ ε mɔ -kvan 'cɪmɪε. A 'ni 'pɔv 'li lε, -ε mɔ, a yi 'a -ne de ni.

17 Nyiblo 'bɔ nu 'a mɔ de -hɔvɛn -mɔ', a 'ni 'nuo 'li ɔɪ de -hɔvɛn -mɔ -wε. Ba ɔmɔv ɔhaan'hru lε, -ε kɔ ki nyibli a pepe di 'v 'a mɔ 'nyre lε -pɔv -ni. 18 'Ba -wε 'li, a kɔ nyibli a pepe 'hɔvɛn-, ba 'wɪwɪn win' lε, -ε -bɪ ba 'wɪwɪn win' lε, a 'ni 'pɔv 'li ɔye. 19 'Na nɔv'dɪayɪv -na, nyiblo 'bɔ nu 'a mɔ de -hɔvɛn -mɔ, a 'ni 'wɪ 'li 'aan dɔnɔv klε, kεε, ba -ha Nyɔsua mε lε, bɔ 'wɪ 'a mɔ klε, -kɔtɪ v 'crɪɔ ni, 'ki 'li Nyɔsua crɪɛn 'kwli, -ε mɔ: «Kɔkɔnyɔ Nyɔsua wɛn 'ni: 'Mɔ -di -mɔ klε 'wɪ, 'mɔ -di ɔnv 'pεε -ni.» 20 'v 'crɪɔ ni -wε, -ε mɔ: «'Kanɔ 'bɔ yi -na yraanyɔ ni ni, -nyiɔe diidε, ε 'mɔv di, 'nie'natɔv 'bɔ yiɔ ni ni, -nyiɔe 'nie, ε 'mɔ 'na.» 'Bɔ mɔ, ɔni yiɔ ni ni, -ε -bɪ -tɔv diɔe 'ni nu, ɔwlv 'mɔv -mɔ di. 21 ɔni 'wεɛn 'li ki, de -hɔvɛn 'ni 'kɔv 'li -mɔ win ki, kεε, nu ɔhaandε, -ε diɔe nu, ɔmɔv de -hɔvɛn win ki -kɔv -ni.

13

Ba ɔtuu 'v 'blɔgbanaanyɔ 'v

1 'A -ne nyiblo blεε yi, bɔ ɔtuu 'v 'blɔgbanaanyɔ 'v, -kɔtɪ nyibli a

pepe, -v nεε 'blɔgba, Nyɔsua, nɔ- yi ɔnv 'klɪ -nyi, ε kɔ, ε nɔ- =tui 'v 'blɔgbanaanyɔ a 'mɔ blε. 2 'A -ti, nyibli -mɔ', -v ni 'lulekukuo, 'ki 'v 'blɔgbanaanyɔ -mɔ, Nyɔsua, nɔ- nyibli a 'mɔ, v 'ye ni ɔtuu 'v. Nyibli -mɔ', -v ni de a 'mɔ, Nyɔsua a -bati di ɔnv 'ni klɔ. 3 Nyibli -mɔ', -v ni ɔhaandε, v 'yi yi -blεε -ni, bɔ kɔ 'blɔgbanaanyɔ a hvannɔ. Kεε, nyibli -mɔ', -v ni de -hɔvɛn, nɔ- blεε yi, -bɔ pie 'waa hvannɔ. 'Bɔ mɔ, ɔni 'ye ni -hɔvɛn -bɔ pie 'waa hvannɔ, -ε -bɪ nu ɔhaandε, v 'mɔ -mɔ 'nyre lε pɔ, 4 -kɔtɪ v mɔ Nyɔsua a -kɔvannunyiibli ɔnɔ. V -hɔvɛn bɔ -hεε nε 'a mɔ, -ε diɔe nu, a 'mɔ ɔhaandε nu. Kεε, 'bɔ mɔ, 'ba yi de -hɔvɛn ni ni, -ε -bɪ ba pie 'waa hvannɔ, -kɔtɪ 'klɪ, Nyɔsua -nyi ɔnv, ε 'yi dadɔ 'pa-. V mɔ Nyɔsua a -kɔvannunyiibli ɔnɔ. E -nyi ɔnv 'klɪ, 'ki bɔ -ha 'li de -hɔvannunyɔ lε, nyibli 'mɔv 'ye, -ε mɔ, Nyɔsua pɪ de -hɔvannunyɔ yrv lε. 5 'A -ti, ba ɔtuu 'v 'blɔgbanaanyɔ 'v. E 'yi 'nyre ɔhɛn, -ε mɔ, v 'ni ɔha 'a mɔ ɔhɔvɛn ɔtu a -ti, kεε, ba ɔtuu 'v ɔnv, -kɔtɪ a yiɔe ni, 'ki 'li 'aan ɔwlv ki, -ε mɔ, nɔ- mɔ ɔhaan'hru.

6 Nyɔsua, nɔ- =tu 'v 'blɔgbanaanyɔ blε. V nɔ- mɔ 'a -kɔvannunyiibli. E nɔ- kɔ -ti, 'a yi 'blɔwli 'pεε -ni, v 'mɔ -kvan nu -tεε. 7 'A -ti, ba -nyi 'a -ne nyiblo de a kɔ ba -nyiɔe. 'Ba kɔ 'a -ne 'blɔwli ɔdv a 'pεεlε, ba 'pεε ɔnε. 'Ba kɔ ba -nyi nyiblo 'v ɔtuule, ba -nyi ɔnε. 'Ba kɔ ba -nyi nyiblo -ti a 'yi'bubua, ba -nyi ɔnε.

Ba nɔvε -ni

8 E 'yi yi -blεε -ni, ɔdedede bɔ hie 'v, a kɔ ba nu wɛn, 'ki 'v 'aan 'bɪ -tonyiblo -mɔ', 'bɔ yi 'a nɔvε 'pa-. Nyiblo -mɔ', -ε nɔvε nε 'a 'bio -tonyibli, nɔ- =tui 'v Nyɔsua a tete a pepe 'v. 9 'E mɔ -tεε, Nyɔsua wɛn 'ni: ɔni 'nuo 'li -wlvwlv, ɔni 'laa 'li nyiblo, ɔni 'yrie 'li, ɔni 'tuo 'li -na 'bɪ a kɔkɔde a ca. Tete a 'mɔ, ε kɔ -ε -bɪ 'hɔvɛn-, 'a pepe mɔ de ni -do ɔnɔ, -ε mɔ: Nɔvε -na 'bio

-tonyibli, ɔwɪ yɪ, -tɛ -nu -dɔnɔv a nɔɛɛ. ¹⁰ Nyiblo 'bɔ nɔɛ nɛ 'a 'bɪ -tonyiblo, ɛ 'nɪ -nuɔ lɪɪ dɛ -hɔan-mɔ. Nɔ-nuɔ, 'bɔ mɔ, ɔnɪ nɔɛ -na 'bio -tonyibli, -ɛ -bɪ ɔtɪ 'v Nyɪsɔv a tɛtɛ a pɛpɛ nɪ.

Ba -wɛ -mɔ, -Yusu 'Kɪsɔv yɪ 'lɪ 'nɪ dɪ

¹¹ Kɛ- ba nu, -kɔtɪ a yɪ tɪ, -a nɪ kɪ nɪ. Tɪ, a kɔ ba 'hɪɪ ɲmɛna', ɛ nyɛ 'v nɪ. Tɪ -mɔ', -ɛ kɔ 'yɪɪ Nyɪsɔv dɪ 'v -a mɔ -waa -nɪ, ɛ nyɛ 'v nɪ. Tɪ a 'mɔ, ɛ 'yɪ 'kɪ -mɔ -hɔ, ɔwɪ yɪ, -tɛ ɛ nu la -mɔhɔhɔ, tɪ -kɔ 'yɪɪ -a -tɔv la -Yusu 'Kɪsɔv a ɔwɪv a yɪkuɔɛ. ¹² ɛ 'wɪ yɪ, -nyɛ -nyɛ nɪ, 'tɔ -hɪ nɪ. 'A -tɪ, -ba 'kɛɛ yɪnyɛ-tɛbɪ -mɔ', -tonyibli nɪ 'lɪ 'tɔ 'kwɪlɪ a nunuɔ. Kɛɛ, ɛ nɔɔ 'v lɛ, 'kɪ -ba 'du Nyɪsɔv a ta-wɔn-tɛbɪ ye', -a dɪ nu, -a 'mɔ tɔ -wɔn -nyɛ'. ¹³ ɛ ɔhɛn 'nyɛ, -aan 'yɪɪnɔɔɔ bɔ 'sɪɪ 'v yɪ, ɔwɪ yɪ nyibli -mɔ', -v nɛ -nyɛ'. ɛ 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, 'kɪ nɔɔ bɔ kɔɔ nɛ -a mɔ win kɪ, kɔ, -a 'nɪ 'nuɔ 'lɪ 'lawɪ, ɔyɛ kɔ ca 'hɔɛn-, ɛ 'nɪ 'nɪ 'lɪ -a mɔ 'nyɪ, kɔ 'a -nɛ -tɔɪdɛ ɔdɔ. ¹⁴ Kɛɛ, ba -ha 'lɪ Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Kɪsɔv a ɔpɪ lɛ, -ɛ dɪɔɛ nu, 'a nunukɔ 'mɔ 'aan nunukɔ' pa. Yɪnyɛ-tɛbɪ -mɔ', -ɛ kɔ 'tɔ nɪ 'a mɔ, a 'nɪ 'wɛɛn 'lɪɪ kɪ, 'kɪ bɔ kɔɔ nɛ 'a mɔ win kɪ, kɔ, a 'nɪ 'hie 'kɪ 'lɪɪ 'lu -mɔ lɛ dɛ.

14

ɔYɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, -bɔ dɪ -na 'bɪ -tonyiblo a 'nyɛ

¹ 'A -nɛ -Yusu a nyiblo ɔdɔ 'bɔ yɪɪɪ nɪ -hɔɛ, bɔ bɪ 'lɪ 'a mɔ 'nyɪ, -ɛ -bɪ ba 'blɛɛ kɔv -tɛɛ, 'yɛ ɔbɪ 'a ɔwɪv a yɪkuɔɛ ɛ 'huhɛ -nɪ, 'kɪ 'v -Yusu -mɔ. ɛ kɔ 'a mɔ 'hɔɛn-, a 'nɪ 'pɔɔ 'lɪ gblɛ, 'kɪ 'v dɛ -mɔ', ɛ yɪ 'lu -mɔ lɛ -hie a -ta'. ² 'Na 'dɪayɪnɔ -na, 'n -hɔɛ ɔbɔ pɔɔ dɪ dɛ a dɛ yɪ. -v -bɪ wɛn 'nɪ, v -wɛ 'lɪ bɔ dɪ 'a -nɛ ɔdɛdɛdɛ nɪ. Nɔ- nuɔ, 'v yɪ 'a -nɛ dɪ dɛ ɔdɔ dɪ. Kɛɛ, nyiblo 'bɔ nɪ 'v, 'a ɔwɪv a yɪkuɔɛ 'bɔ 'huhɛ -nɪ, 'kɪ 'v -Yusu -mɔ, ɛ 'nɪ -dɪɔɛ 'lɪ 'a -nɛ mɔmɔ ɔdɔ. ³ Nyiblo 'bɔ

yɪ 'a -nɛ dɪ dɛ ɔdɔ nɪ dɪ, ɛ 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, 'a 'bɪ -mɔ', -ɛ 'yɛ nɪ dɪ 'a -nɛ mɔmɔ ɔdɔ, bɔ dɪ 'a 'nyɛ. Nyiblo -mɔ', -ɛ 'yɛ nɪ dɪ mɔmɔ, ɛ 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, bɔ dɪ nyiblo -mɔ', -ɛ yɪ 'a -nɛ dɪ dɛ ɔdɔ dɪ a 'nyɛ, -ɛ nuɔ, Nyɪsɔv 'blɛɛ kɔv. ⁴ -Mɔ -mɔ', nyiblo a 'dɪ -bɪ -mɔ 'lɪ, 'tɪ -nɪ pɪ nyiblo -bɪ a -kɔannunɔ -bɪ lɛ 'lɪ? ɛ 'yɪ -na -kɔannunɔ 'pa-. Nyɪsɔv a -kɔannunɔ ɔnɔ. 'Bɔ mɔ, 'bɔ nu dɛ, 'bɔ nyɛ yɪ, 'a kɔkɔnyɔ, nɔ- dɪɔɛ hɪa. Mɔ, 'bɔ nɔ yɪ, ɛ nɪ -dɔ a 'mɔ, nɔ- dɪɔɛ hɪa. ɛ dɪ nu ɔhaandɛ. 'A kɔkɔnyɔ kɔ 'kɪ, 'kɪ bɔ -hɛɛ ɔnɛ, -ɛ dɪɔɛ nu, ɛ 'mɔ ɔhaandɛ nu.

⁵ 'Ya 'v 'lu dɛ, -v -bɪ wɛn 'nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsɔv 'yɪ, -nyɔwɔ -bɪ nɪ 'v 'a 'bio -nyɔwɪ 'lu yɪ. Kɛɛ, -v -bɪ wɛn 'nɪ, -nyɔwɪ a pɛpɛ wɛɛn -nɪ. 'A -nɛ nyiblo 'bɔ nɪ 'v, bɔ yɪɔɛ -tɛɛ, dɛ -mɔ', ɛ yɪ 'lu -mɔ lɛ -hie, kɔ, dɛ -mɔ', ɛ nɪ, -ɛ kɔ kɪ 'a ɔwɪv 'yɛ nɪ yɛɛ 'vɔv -tɪ. ⁶ Nyiblo -bɔ, -ɛ pɪ lɛ, -nyɔwɔ -bɪ nɪ 'v 'a 'bio -nyɔwɪ 'lu yɪ, ɛ nɪɔɛ nɪ, ɛ 'mɔ 'v Kɔkɔnyɔ -Yusu 'v ɔtɪu -nɪ. Nyiblo -bɔ, -ɛ yɪ 'a -nɛ dɪ dɛ ɔdɔ dɪ, ɛ nɪɔɛ nɪ -wɛ, ɛ 'mɔ 'v Kɔkɔnyɔ -Yusu 'v ɔtɪu -nɪ, -ɛ nuɔ, ɛ yɪ -nyɪ Nyɪsɔv 'wɪɔ, 'kɪ 'v dɪ dɛ a 'mɔ, 'a -ta'. Nyiblo -bɔ, -ɛ 'yɛ nɪ dɪ mɔmɔ, ɛ nɪɔɛ nɪ -wɛ, ɛ 'mɔ 'v Kɔkɔnyɔ 'v ɔtɪu -nɪ, -kɔtɪ ɛ yɪ -nyɪ Nyɪsɔv 'wɪɔ, 'kɪ 'v dɪ dɛ a 'mɔ a -ta'. ⁷ -ɛ -bɪ 'kɪ, 'kɪ 'nɛ -a mɔ 'nyɪ, ɛ 'yɪ nyiblo ɔdɔ -kɔ, -bɔ kɔɔ nɛ 'a dɔnɔv a -hɔnɪlɔn kɔ 'a 'kɔkɔv win kɪ. ⁸ ɔBa yɪ -hɔnɪlɔn nɪ pɪ, -a pɪɪ nɪ, -a 'mɔ Nyɪsɔv a -tɪ 'yɪ 'bɔv -nɪ, mɔ, ɔba yɪ nɪ 'kɔv, -a 'kɔv nɪ, -a 'mɔ 'a -tɪ 'yɪ 'bɔv -nɪ -wɛ. Mɔ 'yɛ ɔbɪ -a nɪ 'kɔ, mɔ 'yɛ ɔbɪ -a 'kɔ, Kɔkɔnyɔ, nɔ- kɔɔ nɛ -a mɔ win kɪ, ⁹ -kɔtɪ -Yusu 'Kɪsɔv 'kɔ nɪ, 'tɪ -ɛ -hɔn 'lɪ 'kɔkɔnyibli 'nyɪ, 'ɛ 'hɪɪ 'kɔ, -ɛ dɪɔɛ nu, ɛ 'mɔ 'kɔnɪnyibli kɔ 'kɔkɔnyibli 'hɔɛn- a Kɔkɔnyɔ' pa. ¹⁰ -Tɛ ɛ nɪ 'mɔ lɛ, -mɔ -mɔ', dɛ- kɔ -na 'bɪ a 'nyɛ -yɪ dɪ 'lɪ? -Mɔ -bɪ, dɛ- kɔ -na 'bɪ a -bɪ

a lepuole 'li? -Aan pepe, 'ki -a di 'u Nyisva ye' mu. Nɔ- di -a mu -bati le -puɔ -ni. ¹¹ -Ti a 'mu, u 'cri la□a ni, 'ki 'li Nyisvacriɛn 'kwli, -e mɔ: «Kukɔnyɔ Nyisva wen 'ni:

'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mɔ, -nyrɔwɔ □du, nyibli a pepe di 'gbla kwli,

ki 'u 'mu ye',

'waa pepe, u 'mu le pu: -Mɔ mɔ Nyisva.»

¹² E □hen 'nyre, 'a -ne nyiblo 'bu ni 'u, -tebli, e -nu, 'a dɔɔnu a wuntu di -hihia□a kle, 'ki 'u Nyisva ye'.

□Ni 'nuo 'li□i, -na 'bi 'ni 'heɛ 'li Nyisva a -ti le

¹³ -Tɛ e ni 'mu le, 'a -ti, -a 'ni 'puɔ 'li -aan 'bio -Yusu a nyibli -bati le, keɛ, -ba -hie 'lu le, -e di□e nu, -a 'ni □ha □dedede nu, -e nyre yi, 'ki 'li -aan 'bi 'yi, 'ti -e -we 'li -bu nu□o, e 'mu Nyisva a -ti le -heɛ -ni. ¹⁴ -Tɛ Kukɔnyɔ -Yusu kɔ 'mu 'huen-, -a -muɛ, -e -bi 'n yi□e ni -tɛɛ, -e mɔ, diide □du 'yi yi -nyre, 'ki 'li Nyisva 'yi. Keɛ, nyiblo 'bu ni 'u, 'bu pu le, diide -bu, e nyre yi, 'ki 'li Nyisva 'yi, -e -bi e mɔ -tɛɛ, e nyre yi, 'ki 'u□u -mɔ. -ɛ -bi 'ki, e 'yi yi -bleɛ -ni, bu di□e. ¹⁵ De -mu', -yi di, 'bu yi□i ni ni, -na 'bi a □wlu 'bu yi □hlɔn ni bi, -e -bi e □hen 'nyre, □yi□i -nuɛ -ni de. -Na 'bi a 'mu, 'a -ta', -Yusu 'Klɔsu 'ku ni. 'A -ti, diide, -yi di, e 'ni 'nuo 'li□i, -na 'bi a 'mu, 'a □wlu 'ni 'bie 'li □hlɔn. ¹⁶ 'Bu mɔ, □ni yi□e, -e mɔ, de -mu', -ni, e nu -tɛɛ, 'ki 'u -mu -mɔ', 'ti -nyibli 'bu yi -na 'nyre ni di, -e -bi □ni 'nuo 'li□i, -e di□e nu, u 'ni □ha -mu -ti -hɔn yre hla. ¹⁷ -A mu -bu, Nyisva kɔɔ win ki, diide kɔ 'nunade 'huen-, e 'yi de gbagbu 'pa-, 'ki 'u -a mu -mɔ. Keɛ, de -mu', -e mɔ de gbagbu, 'ki 'u -a mu -mɔ, e nɔ- mɔ -kvan -mu', Nyisva a -Hihiu* nii 'li -a mu 'li. E yi -a mu 'ni -heɛ -ni, 'ki -ba nu de -mu', -e 'sii 'u yi, kɔ, -ba wɛɛn ki bu, -a kɔ -aan 'bio 'huen-, kɔ,

-ba kɔ plo a bleele. ¹⁸ Nyiblo -mu', -e ni -Yusu a -kvan a nunuo le, nɔ- nɔɔ 'li Nyisva 'yi kle, 'ti-, nɔ- nyibli di 'nyre le pu.

¹⁹ 'A -ti o, e nɔɔ 'u le, 'ki -aan nununmlɔ bu nu□o, -ba wɛɛn ki bu, 'ki 'u 'a -ne -tite □du, -a di 'u ni, -a kɔ -aan 'bio 'huen-, kɔ, e nɔɔ 'u le -we, -ba -nyinyi 'klɔ, 'ki 'u -Yusu a □wlu a yukuole a -ta'.

²⁰ De -mu', -yi di, e 'ni 'nuo 'li□i, Nyisva a -kvan 'ni 'nyree 'li yi. E mɔ □han-ti □niɔ, e 'yi diide □du -kɔ, -bu nyre yi, 'ki 'li Nyisva 'yi, keɛ, de -mu', -yi di, 'bu yi□i ni ni, -na 'bio 'bu yi 'li de 'kuku 'nyi ni bi, -e -bi e nu -tɛɛ, □ni 'die 'li diidedu a 'mu. ²¹ De -mɔ yunɔde, nɔ- mɔ, □ni 'nuo 'li □dedede, -e di 'li -na 'bio de 'kuku 'nyi pu, 'yi □bu e mɔ muɔa a didie, kɔ nɔ a 'nina, kɔ 'a -ne □dedede 'ki. ²² 'Bu mɔ, □ni yi□e, -e mɔ, -we 'li -bu di 'a -ne □dedede ni, mɔ, □ni yi□e, -e mɔ, □yi 'li□i 'li -we, -bu di 'a -ne □dedede, □ni 'hlaa 'li□i nyiblo □du yi. -Kɔ Nyisva 'huen-, 'a mu ni -do, -bu yi□e. Nyiblo 'bu yi de ni ni, e kɔ 'a □wlu 'huen-, 'bu -pe, nyiblo a 'mu, nɔ- kɔ plo a bleele. ²³ Nyiblo a □wlu 'bu 'yi de ki -wen, 'ti- 'bu yi de a 'mu ni di, -e -bi e ni yinyrede, 'ki 'u Nyisva ye', -kɔti e kɔ 'a □wlu 'huen-, u 'yi -pe. 'A -ne □dedede, -a ni, 'bu mɔ, □ba 'yi□i -yi, -e mɔ, e nu -tɛɛ, 'ki 'u Nyisva ye', -e -bi de a 'mu, e mɔ de 'kuku □niɔ, □a ni□e.

15

Ba blee ne 'aan 'bio a plo

¹ -A mu -bu, -u kɔ 'klɔ, 'ki 'u -Yusu a □wlu a yukuole -mɔ, -a bleɛ yi, -ba -heɛ nyibli -mu', -u kɔ □wlu a yukuole □huhue -ni. -A 'yi yi -bleɛ -ni, -ba nu de -mu', -e di -a mu ni -do a plo -blee -ni. ² Keɛ, -aan pepe, -ba nu de -mu', -e di -aan 'bi a plo -blee -ni, 'ti-, -e di□e -heɛ -ni, 'ki 'u -Yusu a □wlu a yukuole -mɔ. ³ -Yusu 'Klɔsu a □gbetu, e 'yi la□a le □muɔ, 'ki bu nu la 'a dɔɔnu a plo

a bleele. Kee, -ti -mu', v 'cru la 'li Nyisvacrien 'kwli, e mo [han-ti, e nyre 'v ni, 'ki 'v [v -mo. -Ti a 'mu, e no- -bu: «Nyisva o, nyibli [tu -mu 'tan, kee, 'waa 'tan a 'mu, 'mo [ye 'a [hven.» ⁴ -Ti a pepe -mu', v 'cru la [a ni, -e di [e nu, e 'mu -a mu [wlv a 'lila -tco -ni, 'ti -e 'mu -a mu 'kl -nyi, 'ki -ba kuo Nyisva [wlv yi, -e mo, -ti e hla la, e di [e 'ni nu. ⁵ Nyisva, no- yi -tonyibli 'kl ko [wlv a 'lila 'hven- -nyi. No- -bu -hee ne 'a mu, a 'mu ki bu -ween -ni, a ko 'aan 'bio 'hven-, [wi yi, -te -Yusu 'Klsv ni 'a -huhua, ⁶ -e di [e nu, 'aan pepe, a 'mu Nyisva, -e mo -aan Kukonyo -Yusu 'Klsv a 'Bat 'nyre le pu, 'ki 'li wingblo ni -do 'kwli.

Dako a pepe bu pu Nyisva 'nyre le

⁷ 'A -ti, ba 'buble kua, 'ki 'li 'aan [wlv a pepe ki, -te -Yusu 'Klsv -nu, 'e 'ble 'a mu kua, ke- ba nu [o -we, -e di [e nu, nyibli 'mu Nyisva 'nyre le pu. ⁸ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -Yusu 'Klsv di ni, 'ki bu wa -a mu -juukue*, -e di [e nu, e 'mu [v -a mu -tco -ni, -e mo, Nyisva 'ni -nu [o hi. 'E mo [han-ti, de Nyisva pu la 'li, 'ki 'v -aan 'bainv -mo, -Yusu di ni, 'ki bu nu de a 'mu. ⁹ E di ni -we, -e di [e nu, nyibli -mu', -v 'yi -juukue 'pa-, v 'mu Nyisva 'nyre le pu, -te e -nu, 'e ko 'waa nya. -Ti a 'mu, no- v 'cru la 'li Nyisvacrien 'kwli, -e mo:

«No- ko -ti, 'ni pi -mu 'nyre le, 'ki 'li dako 'nyi, ko, 'ni yi -na 'nyre -ti a 'yi'buale -nyi,

'ki 'li -wlablewini 'kwli.»

¹⁰ Ke- Nyisva a win pi de:

«'A mu dako a pepe, ba nu dodb, a ko Nyisva a dako 'hven-.»

¹¹ Ke- e pi de:

«'A mu dako a pepe, -v 'yi -juukue 'pa-, ba pu Kukonyo 'nyre le.

'A mu dako a pepe, ba 'bua Nyisva a -ti 'yi.»

¹² -E -bi ke- winwlon-hanyo Esai pu la de:

«Yisai* a 'yonv a 'yu -bi di 'ni di, e 'mu nyibli -mu', -v 'yi -juukue* 'pa- win ki -koo -ni.

U di kuo [ne [wlv yi, v 'mu [v -ple, 'ki bu wa [nv.»

¹³ Ke- 'n pi: Nyisva, -e ni [e, nyibli 'v kue [ne [wlv yi, 'v yi [v -ple, bu nu [o, ba nu dodb 'a -ne ti, ko, ba ko plo a bleele, 'ki 'li 'aan [wlv ki, -e nu [o, a kuo [ne [wlv yi. -E -bi 'aan [wlv a yikuole, 'ki 'li [v 'li, e di kle 'ni -bii -ni, 'ki 'li Nyisva a -Hihiu* a 'kl 'kwli.

Polv hle 'a -kvan a -ti

¹⁴ 'Na 'diayiv -na, 'ti -mu 'crien -bu 'cru, 'n yru [o le, -e mo, a mo [haannyibli [nv, 'a yi [haan-ti, ko, 'a ko 'kl, 'ki ba tvtco Nyisva a -ti. ¹⁵ E mo -tee, 'a yi [haan-ti, kee, 'ni -pie [e hvannv, 'ki [bv 'cru win -bi, 'ki 'v -ti -bi ki, -e di [e nu, e 'ni [ha 'a mu -mo -hru. Ke- 'n nu 'a 'cicru, -e nu [o, Nyisva nu 'mu [haande -mo. ¹⁶ [Haande a 'mu, no- mo [bv mo -Yusu 'Klsv a -kvannonyo, 'ki 'li dako -mu', -v 'yi -juukue 'pa- 'nyi. 'N -ha 'na dtov ni pepe, 'ni -nyi 'na dtov Nyisva, 'ki [bv pu 'a [haantitie, -e -hon 'li [v -mo. 'N pi [v ni, 'ki 'v dako -mu', -v 'yi -juukue* 'pa- yi, -e di [e nu, v 'mu -Yusu 'Klsv [wlv yi -kuo -ni, 'ti -v 'mu -cohlon* yi 'wi, -e blee Nyisva a plo, ko 'a -Hihiu* pu 'kvb ki, 'ki 'v 'a dtov -mo. ¹⁷ 'A -ti, -te 'n ko -Yusu 'Klsv 'hven-, -a -mve, 'n -we 'li, [bv pu 'na dtov a -pli ni, 'ki 'v Nyisva a -kvan, 'n ni a -ta'. ¹⁸ 'N 'yi 'li [v 'li -we, [bv hla -ti [dv, 'bu 'yi de ni -do -mu', -Yusu 'Klsv -nu a -ti 'pa- 'ki e naa 'li 'na pupvwin ko 'na nunu-tebli 'kwli, 'ti -dako -huchvi, -v 'yi -juukue 'pa-, v [tui 'v Nyisva 'v. ¹⁹ -Yusu nu [wlvleke-tebli a gblegble, 'ki 'li Nyisva a -Hihiu a 'kl 'kwli. 'A -ne -tite [dv, 'n naa 'v, 'n pu [haantitie -mu' ni, -e ne -Yusu 'Klsv a -ti -mo le, kee 'li

Jrusredio 'kwli bu, -bu ye 'blugba -mu', -ε mo Yiliyri ki. ²⁰ E ni 'mu dɔdɔ diakti, 'ki [bu pu [haantitie a 'mu, 'ki 'u -tite -mu', nyibli 'yeε 'u[u nu 'wun -ni. 'N 'yi[ti -hwa, 'ki [bu pu [haantitie a 'mu, 'ki 'u -tite -mu', nyibli 'wun 'u, -ε di[e nu, nyiblo [du 'ni [ha ε pu, -ε mo, 'n pu 'kayu, 'ki 'u 'na 'bi[ian -bi a -tuo ki, -ε =hen 'nyre, 'ni [ha 'u -u -bi a -tuo ki -kvan -nuu -ni. ²¹ Kee, -te -mu', u nu la 'a 'ci[ri, 'ki 'li Nyisvaci[en 'kwli, ke- 'n -hwe [bu nu 'a nunuo, -ε mo:
 «Nyibli -mu', -u 'tε 'ye [dedede ni 'win,
 'ki 'u[u ki, nu- di[e 'ye, nu- di[e le yru.»

Polv -hwe bu mu Rɔmu

²² Nyisva a [haantitie a pupu, 'ki 'li -tite -bi, no- nu[u, 'ki 'n 'yeε 'hru ni kve, 'ki [bu di 'li 'a mu -mo. ²³ 'A 'yri -hu 'ki ni, -te 'n -tva la 'li 'a -huhua, 'ki [bu di 'li 'a mu -mo, keε, -kvan kaa 'li 'mu ni. ²⁴ Kee, -te ti ne -bu, 'na -kvan a 'mu, 'n ni la, 'ki 'ne- 'blugbi -bu 'kwli, ε -yre 'lu. -ε -bi ke- 'n pi 'ki, 'n di 'li 'a mu -mo 'ni di, -ε di[e nu, 'mu dɔdɔ nu, 'ki 'li 'a mu 'nyi. 'Bu mo, 'ni nuu 'li [hɔnpu[gbi, 'ti- 'mu -hi, 'mu 'li 'blugba -mu' ki mu, -ε mo Esipanyu. 'N -hwe[ε ni, ba -heε 'mu, 'ki 'u 'na 'dagba a 'mu a -ta'.

²⁵ Kee 'ti- 'mu 'li di, 'n ko [bu mu 'li Jrusre. -Yusu a nyibli -mu', -u mo -Juukve*, -u ni 'li, nu- ko -mo 'n di 'li 'wliye gba. ²⁶ -Yusu a nyibli, -u ni 'li Masedvan[blugba ko Akaiblugba 'kwli, -u 'yi -Juukve 'pa-, nu- 'kukue 'wliye a 'mu le, u 'mu[u [huvennyibli, -u ni 'li -Yusu a nyibli 'nyi, 'ki 'li Jrusre -nyi. ²⁷ 'Waa 'mumu, u 'ye[ε ni, -ε mo, ε noo 'u le, 'ki bu -heε -Yusu a nyibli -mu', -u ni 'li Jrusre, -u yi [huv[en 'ye, -ε nu[u, ti -hi la a ti 'yri, -Yusu a nyibli, -u ni 'li Jrusre, -u mo -Juukve, nu- heε la nyibli -mu', -u 'yi -Juukve 'pa-, 'ki bu 'win -Yusu a [haantitie. -ε -bi ε ko 'u

ni, 'ki -Yusu a nyibli -bu, -u 'yi -Juukve 'pa-, bu -heε 'ki -Yusu a nyibli -bi -mu', -u mo -Juukve, 'ki 'u 'waa [huv[en a 'yiye a -ta'. ²⁸ 'A -ti, 'bu mo, 'ni -we -kvan a 'mu -mo, 'ni gba [nu le'kukuewli a 'mu yi, -ε -bi 'n bi 'ki 'hru wlon, 'mu 'li 'a mu -mo di, -a 'mu 'yiye -ni, 'ti- 'mu 'li Esipany[blugba 'kwli mu. ²⁹ 'N yi[ε ni, -ε mo, 'bu mo, 'ni di 'li 'a mu -mo, -Yusu 'Kl[isv di nu -a mu [haande -mo', 'na 'lididie a -ti.

³⁰ 'Na 'diay[uv -na, -te -a kuo -Yusu 'Kl[isv [wlv yi, ko, -te Nyisva a -Hihiu* nu[u, [a nuuv[ε -ni, 'n nyεε ne 'a mu le, -te 'n ni, 'ni de Nyisva 'a -ne ti, ke- ba nu, ba da[pa -we, 'ki 'u 'na -ta'. Ba nu[u, 'ki 'li 'aan [wlv a pεpε ki, ³¹ -ε di[e nu, -Juukve -mu', -u ni 'li Jrusredio 'kwli, -u 'yi -Yusu -yi, u 'ni [ha 'mu [huv[en [tu. Ba da Nyisva -we, 'ki 'u le'kukuewli -bu, 'n gbe -Yusu a nyibli yi a -ta', ε 'mu 'waa pl[ε -blee -ni. ³² 'A -ti, Nyisva 'bu wen[ε ki, 'n di 'li 'a mu -mo 'ni di, 'ki 'li dɔdɔke 'kwli, -a 'mu 'kl[-nyinyi -ni. ³³ Nyisva, -ε yi nyibli pl[ε a bleele -nyi, bu ni 'u 'a mu -mo. Ke- bu ni 'mu.

16

Polv gbe 'betile

¹⁻² -Aan 'diay[nyro[yu Febe, no- di 'li 'a mu -mo di. E ni Nyisva a -kvan, 'ki 'li -Yusu a nyibli 'nyi, -u ni 'li Sankledio 'kwli. 'Bu di 'li, ba 'ble[ε kva -teε, -aan Kvkonyo -Yusu 'Kl[isv a -ti. Ba 'ble[ε kva -teε, [wv yi, -te -mu', -Yusu a nyibli ni nyiblo a kva'buble. De, ε 'yi -ko, ba -nyi [ne[ε, -kot[ε -heε nyibli -huv[uv, 'ε -heε 'mu ni -we.

³ 'N 'beti Prisil[ko 'a nyibv Akilast[hu[en-, -u ko 'mu 'huv[en- -ni la -Yusu a -kvan. ⁴ Ti -hi la a ti 'yri, -te 'n mi la 'ku mo, u nu- wa la 'mu. U hla[pa ni, -ε mo, 'ye [bu u di 'ku 'na -ti, u bleε yi, bu wa 'mu. 'N yi -nyi [nu 'wio. E 'yi mo ni -do 'pa-. -Yusu a nyibli,

-u 'yi -Juukube* 'pa-, u yi -nyi [nu 'wio -we. ⁵ -Yusu a nyibli, -u yi le 'kukue -ni, 'ki 'li 'waa 'kayu bu, 'n 'beti [nu. 'N 'beti Epaineti, -e mo 'na nunatumu gbagbu. No-mo yi-henyiblo, -e kuo -Yusu 'Klisu [wlv yi, 'ki 'li 'blugba, -e mo Asi 'kwli. ⁶ 'N 'beti Mari, -e nu -kvan -huvu, 'ki 'li 'a mu 'nyi. ⁷ 'N 'beti Adronikusi ko Yuniasi, -u mo 'na 'dukue. U ko 'mu 'hven-, -a bi la [ji'. 'Ki 'li -Yusu a -monanyu* 'nyi, u nu-nyibli nve -ni -tee. 'Ti-mu -Yusu [wlv yi -kuo -ni, u nu-mo la yi-henyibli, -u kuo -Yusu [wlv yi. ⁸ 'N 'beti 'na nunatumu Apliasi, -e nve Kukonyo, -e 'wi 'mu yi. ⁹ 'N 'beti Yrube. E ko -a mu 'hven- -ni -Yusu a -kvan. 'N 'beti 'na nunatumu Sitakisi -we. ¹⁰ 'N 'beti Apelesi. E 'ye [hven, -Yusu 'Klisu a -ti. Kee, e 'yi -sa, 'ki bu kuo -Yusu 'Klisu [wlv yi. 'N 'beti Alitobuli ko 'a 'kayu a 'dukue 'hven-. ¹¹ 'N 'beti 'na 'dukuetayu Helodio. 'N 'beti Nasisi a 'kayu a 'dukue, -u kuo -Yusu [wlv yi. ¹² 'N 'beti Trifeni ko Trifosi, -u ni -aan Kukonyo a -kvan. 'N 'beti 'na nve'diayi nyroyu Pesidi, -e nu -kvan diaki, 'ki 'u Kukonyo a -ta'. ¹³ 'N 'beti Rufusi, -e mo -tee a Nyisva a nyibli. 'N 'beti 'a 'dii, -e nu 'mu 'a 'yu -mo'. ¹⁴ 'N 'beti Asekliti, ko Flego, ko Hemesi, ko Patrobasi, ko Hemasi 'hven-, u ko Nyisva a nyibli a pepe -mu', -u ni 'li [nu -mo. ¹⁵ 'N 'beti Filologi, ko Suli, ko Nele, ko 'a 'diayi nyroyu 'hven-. 'N 'beti Olepasi, e ko Nyisva a nyibli a pepe 'hven-, -u ni 'li [ti -mo.

¹⁶ Ba -nyinyi 'wio -tee, [wi yi 'diayuv. Nyibli a pepe, -u kuo -Yusu 'Klisu [wlv yi, u 'beti 'a mu.

Le'bowin

¹⁷ 'Na 'diayuv -na, e ko nyibli, 'u pi le, Nyisva a -ti -bu, u too la 'a mu, e 'yi [ti 'pa-, 'ti- 'u tve ne 'a mu ynyrehru. No- ko 'kwli u nee 'li, 'u -gbugbe 'li -Yusu a

nyibli le, ko, 'u gbe 'li [nu [ye 'nyi. 'N nyee ne 'a mu le, ba [tu 'aan diuv 'yie, nyiblidu a 'mu, 'waa -ti. Ba hlwo [nu -mo le, ¹⁸ -e nu [o, e 'yi -Yusu 'Klisu a -kvan 'pa-, u 'ni -nu [o li [ti, kee, ynyrede -mu', 'waa [wli -hve, e no- u ni. U nee 'li wlolenuv 'kwli, 'u kee nyibli -mu', -u 'yi de -hvan ko [haande 'hven- a 'yile-hihiale -yi. ¹⁹ 'A mu -mo -bi, nyibli a pepe yi [e ni, -e mo, a [tui 'u -aan Kukonyo -Yusu 'Klisu ni. No- nu [o, 'ni ni dovu, 'ki 'u 'aan -ta'. Kee, de 'n -hve, no-mo, ba yi [haande, a 'mu [u nu, -e di [e nu, a 'ni [ha [haande ko de -hvan 'hven- 'yi le -pupu -ni. ²⁰ Nyisva, -e yi 'a mu plo a bleee -nyi, ti [du 'yi 'li -hie, e 'mu Satan, -e mo 'kuo -huvn a nyiblo gbagbu, 'a 'kl bu -we, e 'mu 'li [ti 'aan bubu bu [tu. -Aan Kukonyo -Yusu 'Klisu bu nu 'a mu [haande -mo.

²¹ Timote, -e ko 'mu 'hven- -ni -kvan, e 'beti 'a mu. 'Na 'dukue, Lukiusi ko Jaso, ko Sosipate, u 'beti 'a mu.

²² 'Mo Tetiusti, 'n 'beti 'a mu, 'ki 'li -aan Kukonyo -Yusu 'Klisu a 'nyre 'kwli. 'Mo [cri 'crien -bu, Polv ye 'a mu yi.

²³ Gayusi 'beti 'a mu. No- ko 'kayu 'mo Polv, 'n ni 'ne- bu, no- ko -te -Yusu a nyibli a pepe yi 'li le 'kukue -ni, 'u kve 'cve. Elasi, -e mo 'dvo a 'wible [tunyo, ko -aan 'diayi Katusi 'hven-, u 'beti 'a mu.

[²⁴ -Aan Kukonyo -Yusu 'Klisu bu nu 'a mu [haande -mo.]

Nyisva ni -do bu ko -ti a yi'buale

²⁵ -Ba pu Nyisva 'nyre le. E -we 'li bu -nyi 'a mu 'kl ni, 'ki ba kuo [ne [wlv yi 'a -ne ti. Ke- -Yusu a [haantitie pi. [Haantitie a 'mu, no- 'n gbe 'li nyibli -mo. Ti -hi la a ti 'yri, [haantitie a 'mu, Nyisva 'yi la [a nyibli -too -ni. ²⁶ Kee, -te ti ne -bu, e pu [u pepe'. -E -bi -ti, Nyisva a winlon-hanyu* 'cri la, 'ki 'u -Yusu 'Klisu ki, no- u yi ki

-hlee -ni. Ke- 'Klohienyisva ni 'a
 -hvhva. □Haantitie a 'mu, dako a
 pepe 'win ni. No- di□e nu, v 'mu□v
 □wlv yi -kuo -ni, ko, v 'mu 'v□v 'v
 □tuu -ni.

²⁷ Nyisva ni -do, no- ko □to. No-
 -bv ko -ti a 'yi'bvale 'a -ne ti. -Ba
 pv□v 'nyre le 'a -ne ti, -Yusu 'Klsv
 a -ti. Ke- bv ni 'mu.

YI-HECRIEN Pɔlv gba la KOLETIKUE YI

¹ Mɔ Pɔlv, Nyisva -ha 'li, 'ki □bu -he -Yusu 'Klɩsv a -mɔnanyɔ*, -ε di□e nu, 'mv 'a □haantitie nyibli pɔ, 'mɔ -yi 'crien -bɔ 'cri, 'n kɔ -aan 'diayi Sɔten 'hven-. ² 'A mv Nyisva a nyibli -mv', -v ni 'li Koletidɔ 'kwli, Nyisva pɔ 'kɩba ki, 'a mv -a yi -mɔ 'cru -ni, de -mv', -Yusu 'Klɩsv -nu a -ti. E da 'a mv ni, 'ki ba -he 'a nyibli. Nyibli a pɛpɛ -mv', -v de -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɩsv, 'ki 'v 'a -ne -tɩtɛ □dɔ, e da □nɔ ni -wɛ. E nɔ- mɔ -aan pɛpɛ a Kɔkɔnyɔ. ³ -Aan 'Baɩ Nyisva kɔ -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɩsv 'hven-, bɔ nu 'a mv □haande -mɔ, e kɔ, bɔ nu□o -wɛ, ba kɔ kɩbɔwɛenle.

□Haan-tɛbli -mv', -Yusu nu 'a nyibli -mv', -v ni 'li Koletidɔ 'kwli -mɔ

⁴ N yi -nyi Nyisva 'wio 'a -nɛ ti, 'ki 'v 'aan -ta', -ε nu□o, e nu 'a mv □haande -mɔ, -tɛ a kɔ -Yusu 'Klɩsv 'hven-, a -mvɛ a -ti. ⁵ -Tɛ a kɔ□o 'hven-, a -mvɛ, e nɔ- kɔ -ti, Nyisva 'ε -nyi 'a mv 'kli a gblegble. E nɔ- nu□o, 'a yi -ti a -tɛɛ, 'a kɔ 'kli, 'ki ba lee -ti a -tɛɛ a 'mv nyibli le. ⁶ Kɛ- ε ni 'mv, -ε nu□o, ti -mv' -kɔ 'yri -a lee la 'a mv -Yusu 'Klɩsv a -ti, a 'ble□e kva -tɛɛ, 'ki 'li 'aan □wli ki. ⁷ E nɔ- nu□o, 'kɩ a pɛpɛ, Nyisva yi nyibli -nyi, 'ε □ɛɛ, 'ki 'v 'a mv -mɔ, 'a mv -mv', -v yi ti -mv' -ple, -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɩsv di ya. ⁸ Nyisva, nɔ- di□e nu, a 'mv 'kli ki ni diaki, 'ki ba na -tɛɛ, 'ki 'v Nyisva a 'hru wɔn, -ε di□e nu, -nyrɔwɔ Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɩsv di ya, -bati -mv', Nyisva di nyibli le -pɔv -ni, e 'ni □ha 'a mv kɔ. ⁹ Kɛ- ε ni 'mv, -ε nu□o, Nyisva a □gbɛtu, e nɔ- da 'a mv, 'ki a kɔ -Yusu 'Klɩsv 'hven-, -ε mɔ -aan Kɔkɔnyɔ, a 'mv

-mvɛ, 'ti- Nyisva a 'mv, 'bɔ hla -ti, e ni□e ni.

-Yusu a nyibli -mv', -v ni 'li Koletidɔ 'kwli, v □gla ni

¹⁰ 'Na 'diayɩv -na, 'n nyɛɛ nɛ 'a mv le, 'ki 'li -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɩsv a 'nyrɛ 'kwli, □tɔle'bɔbɛ 'ni 'nu 'li 'a mv 'nyi, kɛɛ, 'ba yi de 'lu -mɔ le ni -hie, -ε -bɩ win a le'winwinle bɔ ni 'li 'a mv 'nyi. ¹¹ 'Diayɩv -na, 'ni yi 'pɔple le ni ni, e □hen 'nyrɛ, -ε mɔ, nyibli -hɔn 'li nyiblo -mv', -ε mɔ Kloe -mɔ, 'v lee 'mv, -ε mɔ, 'blini ni 'li 'a mv 'nyi. ¹² -Ti 'n -hɔɛ □bɔ lee nɛ 'a mv, e nɔ- -bɔ: □Tɔle'bɔbɛ ni 'li 'a mv 'nyi. -U -bɩ wen 'ni, v mɔ 'mɔ Pɔlv a nyibli □nɔ, -v -bɩ wen 'ni, v mɔ Apɔlɔstɩ a nyibli □nɔ, -v -bɩ 'v ni 'v, 'v pɩ le, v mɔ Pielɩ a nyibli, -v -bɩ wen 'ni, v mɔ -Yusu 'Klɩsv a nyibli □nɔ. ¹³ De a 'mv, a ni, e 'wɩ -tɛ -Yusu 'Klɩsv 'yɛ ni 'bɛ wen □tɔ le. E 'yi 'mɔ Pɔlv 'pa-, v 'yi 'v 'mv tugbɛ 'yie -kɔɔ -ni, 'ki 'mv 'v 'aan -ta' 'kɔv -ni. 'Ya 'v 'lu de, e 'yi 'mɔ Pɔlv a 'nyrɛ 'kwli 'pa-, v 'yi 'li 'a mv 'nie 'lu le -pɔv -ni.

¹⁴ N yi -nyi Nyisva 'wio, -tɛ 'n -nu, 'ni 'yi 'aan 'yɛ □dɔ 'nie 'lu -pɔ, 'bɔ 'yi Klipɩstɩ kɔ Gayɩstɩ 'hven- 'pa-. ¹⁵ 'A -ti, e 'yi nyiblo □dɔ -kɔ, -bɔ di□e hla, -ε mɔ, 'ki 'li 'na 'nyrɛ 'kwli, 'ki 'n pɔv 'li 'a mv 'nie 'lu, -ε di□e nu, a 'mv 'na -nagbɔpɔ -he. ¹⁶ De gbe mi wen 'mv -mɔ -hru mɔ, e nɔ- mɔ, 'n pɔ Sefanastɩ kɔ 'a 'dɔkɔɛ 'hven- 'nie 'lu -wɛ. Kɔɛ 'ki 'v bɔ de, 'ni pɔ nyiblo -bɩ 'nie 'lu, 'a -ti 'ni -bi□e li 'mv 'kwli. ¹⁷ -Yusu 'Klɩsv 'yi 'mv -lee -ni, 'ki □bɔ pɔ nyibli 'nie 'lu le, kɛɛ, e lee 'mv ni, 'ki □bɔ pɔ nyibli 'a □haantitie. 'Bɔ mɔ, 'ni yi 'a □haantitie a 'mv ni pɩ, 'ni -nu□o li□ɩ -tonyibli a □tɔ 'kwli, -ε di□e nu, 'kɔkɔv -mv', e 'kɔ, 'ki 'v tugbɛ 'yie, e 'ni □ha dadɔ' pa, kɛɛ, nyibli 'mv□v le yru -tɛɛ.

-Yusu tɔɛ nɛ -a mv Nyisva a 'kli, kɔ 'a □tɔ 'hven-

¹⁸ Win -mu', -ε hle□ε, -ε mo, -Yusu 'Klisu 'kuv 'v tugbe 'yie, ε 'ni -da□a li □dedede, 'ki 'li nyibli -mu', -u di 'wan 'yi ki, -u di 'li na -mu' 'nyi mu, -ε 'ye ni jre yruyru. Kee, -a mu -bu, Nytsua we, -a yi□e ni, -ε mo, win a 'mu, ε no- tve nyibli Nytsua a 'klukinuni. ¹⁹ -A yi de a 'mu ni, -ε nu□o, ke- u nu la 'a 'ciaru, 'ki 'li Nytsua a 'crien 'kwli, -ε mo:

«Nytsua wen 'ni:

'N di -we □tokonyu a □to bu,

'mu□v ki -hia -ni pepe.»

²⁰ -Te ε ni 'mu le a -ti, -ε -bi 'klo -bu a □tokonyu, ko tetetonyu, ko 'crien.yinyu 'huen-, 'waa pepe a 'mu, 'waa □to 'ni -da□a li □dedede, 'ki 'li Nytsua 'yi. 'E mo □han-ti, Nytsua too □ne -a mu ni, -ε mo, 'klo -bu ki a nyibli a □to 'ni -da□a li □dedede. ²¹ 'Klo -bu a □tokonyu, v 'ye -tebli -mu' ni, Nytsua -nu, 'ki 'li 'a □to 'kwli. Kee, v 'yi□i -yru. Bu 'yi Nytsua a 'mu -yru, ε no- ko -ti, Nytsua 'ε -yra□a, 'ki bu naa 'li 'a win -mu', -a yi nyibli le -lee -ni 'kwli, ε 'mu nyibli -bu, -u kuo □ne □wlv yi wa. Kee, nyibli -bi wen 'ni, win a 'mu, ε 'ni -da□a □dedede. ²² -Juukue* -mo -bi, v □mve □wilekee-tebli le, -ε di□e nu, win -bu, -a -pi, v 'mu□v □wlv yi -kuo -ni. Nyibli -mu', -v 'yi -Juukue 'pa-, v -hve bu nu 'waa dionu a □to, bu yru Nytsua. ²³ Kee, -a mu -mo -bi, -Yusu 'Klisu -mu', v ko v tugbe 'yie, ε no- ko -ti -a ne -mo le. -Ti a 'mu, -Juukue 'bu 'win, v pi yru, 'v -wen -a mu yi, -ε nu□o, v wen 'ni, -a yi -hee Nytsua a -ti le. Nyibli -mu', -v 'yi -Juukue 'pa-, v wen 'ni, ε mo -ti □ni□, -ε 'ye ni da □dedede. ²⁴ Kee, nyibli -mu', Nytsua -ha 'li, 'ki bu -he 'a nyibli, bu mo -Juukue, -huv' bu 'yi -Juukue 'pa-, v nu- -mo -bi, v yi□e ni, -ε mo, -Yusu 'Klisu, no- tve ne -a mu Nytsua a 'klukinuni, ko 'a □to 'huen-. ²⁵ -U -bi wen 'ni, de -mu', Nytsua ni, ε 'ni -da□a li

□dedede, kee, Nytsua a nunude a 'mu, v pu le, -ε 'ye ni da □dedede, ε -hi 'v 'waa □to a 'mu ni. 'Bu pu le, Nytsua 'yi 'kl -ko, bu ko 'a yiyie, -ε mo, Nytsua bu 'yi 'kl -ko a 'mu, ε -hi 'v 'waa -ne 'klukinuni ni.

²⁶ 'Diayinu -na, -ti -bu, 'n mi hla mo, ba -hie□e 'lu -mo le: 'A mu -mu', Nytsua -da, 'ki -bu -he 'a nyibli, nyibli v a 'di -bi a pa 'mu 'li? 'Ki 'li 'a mu 'nyi, nyibli -huohvi 'yi 'li -ni, -bu ko □to, 'ki 'li 'klo -bu a nyibli 'yi ki, ko 'klukinuny, ko nyibli gbagbi -huohvi 'yi 'li 'a mu 'nyi -ni -we. ²⁷ Kee, nyibli -bu, 'klo -bu ki a nyibli pu le, -v 'yi □to -ko, nu- Nytsua -ha 'li, 'ki bu -he 'a nyibli. Ke- ε -nu, -ε di□e nu, ε 'mu 'klo -bu a □tokonyu -tui -nuu -ni. Nyibli -bu, 'klo -bu ki a nyibli pu le, -v 'yi 'kl ki -ni, nu- Nytsua -ha 'li, -ε di□e nu, ε 'mu 'klo -bu ki a 'klukinuny -tui -nuu -ni. ²⁸ Nyibli -mu', v 'ye ni daa nyibli □du, ε ko, v yraa -ni, nu- Nytsua -ha 'li, -ε di□e nu, ε 'mu 'klo -bu a nyibli gbagbi bu -we. ²⁹ De a 'mu a -ti, ε 'yi nyiblo □du -ko, -bu pu 'a dionu a -pli, 'ki 'v Nytsua ye'. ³⁰ Nytsua, ε no- nu□o, -a ko -Yusu 'Klisu 'huen-, □a -mve. ε ni -do a 'mu, ε no- nu□o, -Yusu 'Klisu 'ε too ne -a mu 'a □to. 'Ki 'li -Yusu 'Klisu 'li, 'ki Nytsua naa 'li, 'ε 'sii 'v -a mu yi, 'ki 'v 'a dionu ye', 'ε nu□o, □a -he nyibli -mu', -v ko 'klo -kwleε □ne ki, 'ε □gble -a mu, 'ki 'v de 'kuku -mo. ³¹ 'A -ti, -te v nu la 'a 'ciaru, 'ki 'li Nytsuacrien 'kwli, ε no- -bu: «Nyiblo -mu', -ε -hve -bu pu -pli, de -mu', Kukonyo Nytsua -nu, ε ni -do, no- ko -pli bu pu.»

2

-Yusu a 'kuku-ti, no- Polv ne la -mo le

¹ 'Diayinu -na, ti -mu', -ε ko 'yri 'n di la 'li 'a mu -mo, -ε di□e nu, 'mu la 'a mu Nytsua a -ti -mu' -too -ni, -ε -hli la nyibli 'yi ki, 'ti- Nytsua too -a mu, ti a 'mu 'yri, 'ni -pu□v la

'bliwin 'yakli, mo, Nyisva a -ti, 'n tve la -ni, 'ni -nuo la li -tonyibli a to 'kwli, 'aan wli 'ni ha'a 'ye, -e mo, 'n yi 'plele. ² Kee, 'ti -mu la 'li 'a mu -mo di, 'n pu la 'li ni, 'ku bu hla la -Yusu 'Kisu ni -do a -ti, ti ni -tie -mu', 'n di la 'li 'a mu 'nyi -hii -ni. Seyi-seyi 'a 'koku ni -do -mu', e 'ku b' tugbe 'yie, e no-ko -ti 'n di 'a mu -lee -ni. ³ -Te 'n ni la 'li 'a mu 'nyi, 'n 'yi la 'kl -ko, 'n yi pie la huannu diaki. ⁴ -Te 'n yi la 'a mu Nyisva a -ti ni -lee -ni, 'ni -nuo la 'li -tonyibli a to 'kwli. Kee, Nyisva a -Hihiu*, no- to ne 'a mo, 'ku 'li Nyisva a 'kl 'kwli, -e mo, Nyisva a -ti -mu', 'n ne la -mo le, e mo -ti a -tee ni. ⁵ -Te a 'ye la Nyisva a 'kl a kinuni, e no-ko -ti, 'a kuo la -Yusu wlu yi. E 'yi -tonyibli a to 'pa-, e 'yi -nu, a 'yi wlu yi -kuo -ni.

Nyisva a to

⁶ E mo han-ti, nyibli -mu', -u yru Nyisva a -ti' le -tee, 'bu mo, 'ni yi 'li nu -mo ni -hlee -ni, 'n tve nu ni, 'ku 'li to 'kwli, kee, todu a 'mu, e 'yi 'kl -bu ki a nyibli a to 'pa-. Mo, e 'yi 'kl -bu ki a nyibli gbagbi a to 'pa- we. Nyibli a 'mu, u di bu 'ni -we. ⁷ Todu -bu, -koti 'n hle, e no-ko Nyisva a to. To a 'mu, e -hli la nyibli 'yi ki, ti -hi la a ti 'yri, kee, -te ti ne -bu, Nyisva to ne -a mo ni. Ti -mu' -ko 'yri e 'ye la 'kl ni ni, e -hie la todu a 'mu 'a -ti 'lu -mo le, e 'mu 'li 'kwli -naa -ni, e 'mu -a mu wa, -e di e ni, e ko -a mu 'huen-, -a 'mu 'li 'a -ti 'yi'ubua 'kwli ni. ⁸ 'Kl 'li 'kl -bu a nyibli gbagbi 'nyi, nyiblo gbagbu du 'yi to a 'mu le -yru. 'Bu mo, 'bu yru wen to a 'mu le, u 'yi wen 'li 'li -we, bu ko wen u -aan Kukonyo tugbe 'yie, -e mo Kukonyo -mu', -koti a 'yi'ubua. ⁹ De -mu', Nyisva -nu, e 'wi- de -mu', u 'cru la 'li Nyisvaacrien 'kwli yi, -e mo:

«De -mu', -tonyibli a 'yie 'yi -huan ni 'ye,

ko, de -mu', 'waa nu 'yi -huan ni 'win,
 ko de -mu', u 'yi -huan 'lu -mo le ni -hie,

de a 'mu, e no- Nyisva -we -mo,
 'ku 'b nyibli -mu', -u ne ne -mo.»

¹⁰ 'Kl 'li 'a -Hihiu* a 'kl 'kwli, 'ku e naa 'li, 'e to ne -a mu -huhlide a 'mu. Nyisva a -Hihiu yi -tebl a pepe a 'ma ni, ko, Nyisva a 'lule-hihie -mu', -e hlo 'kwli bu, 'e yi we. ¹¹ Bu pu -tonyiblo a -hiihu a de yi: De -mu', -na 'bhan a -hiihu yi 'lu -mo le -hie, yi -yi. E ni -do, e no- yi. De ni -do a 'mu, no- e -mo, 'ku 'b Nyisva a -Hihiu -mo. Nyisva a -Hihiu ni -do, no- yi de -mu', Nyisva a 'mumu, e yi 'lu -mo le -hie. ¹² -A mu -mo -bi, Nyisva a -Hihiu -mu', e -nyi -a mu, e 'yi 'li 'kl -bu a -tonyibli -mo -hon. Nyisva a gbetu, no- -nyi -a mo, -e di e nu, haan-tebl -mu', e nu -a mu -mo, -a 'mu bu le yru. ¹³ 'Bu mo, -tebl a 'mu, ba yi nyibli kle ni -hite -ni, -a 'ni -nuo 'li -tonyibli a to 'kwli, kee, 'ku -aan pupwin -huen 'li Nyisva a -Hihiu -mo. -E -bi Nyisva a -ti a -tee -mu', 'a -Hihiu tve ne -a mu, no- -a -hite nyibli -mu' kle, -u ko ke' Nyisva a -Hihiu a 'mu, e ni 'b.

¹⁴ Nyiblo 'bu ni 'b, Nyisva a -Hihiu 'bu 'yi 'u ke' -ni, -e -bi -ti a -tee -mu', Nyisva a -Hihiu tve ne, nyiblo a 'mu, e 'yi 'li 'li -we, bu yru le. 'Kl 'li nyiblo a 'mu 'yi, -ti a 'mu, e mo buba-ti ni. E 'yi 'li 'a leyuyruo 'li -we, -e nu, Nyisva a -Hihiu ni -do, no- ni, a yru e le. ¹⁵ Nyiblo 'bu ni 'b, Nyisva a -Hihiu 'bu ni 'u ke', e no- we 'li, -bu yi -tebl a pepe a 'yile'j'jra. Kee, nyiblo -mu', -e ko ke' Nyisva a -Hihiu 'yi 'b -ni, e 'yi 'li 'li -we, bu 'jra nyiblo a 'mu, 'a nuu-tebl 'yi le. ¹⁶ E mo han-ti, u 'cru la 'li Nyisvaacrien 'kwli. -Ti a 'mu, e no- -bu:

«E 'yi nyiblo [ɔdu -kɔ, -bu yi de -mu',

Kukonyɔ Nyɔsua yi 'lu -mɔ le -hie.

Nyiblo [ɔdu 'yi 'li 'a [tɔ'pɔpuɔ -wɛ.»

Ke- v nu la 'a 'ciɔɔɔ. -A mu -mɔ -bi, -v kɔ ke' Nyɔsua a -Hihiu ni 'b, de -mu', -Yusu 'Kɔsɔ yi 'lu -mɔ le -hie, nɔ- -a yi 'lu -mɔ le -hie -wɛ.

3

Pɔlv kɔ Apɔlɔstɔ 'hven-, v mɔ Nyɔsua a -kvannunyibli [ɔniɔ

¹ 'Diayɔnu -na, -tɛ 'n ni la 'li 'a mu -mɔ, 'n 'yi la 'li 'aan -mɔhleele 'li -wɛ, [wɔ yi, -tɛ -mu', v ni 'li nyibli -mu', -v kɔ ke' Nyɔsua a -Hihiu* ni 'b a -mɔhleele. Keɛ, 'n yi hlee la 'li 'a mu -mɔ, [wɔ yi -tɛ v ni 'li 'kɔ -bu a nyibli a -mɔhleele, -v yi 'waa dɔɔnu a 'lule-hihie [wien le kɔɛ, -kɔti a 'wɔ la 'yonv [pli yi, 'kɔ 'b -Yusu 'Kɔsɔ a 'hru wlɔn. ² Yi-he-tebli ni -do -mu', -v 'yi la 'mu -kla, nɔ- 'n tɔɛ la 'a mu. 'N 'ye la 'a mu -tebli 'yakli ni -tɔɛ -ni, -kɔti a 'yi la 'li 'a leyuyruo 'li -wɛ. A 'wɔ la 'yonv [pli yi, -v 'tɛ 'nyɛɛ, -v 'ye 'li diide 'yakla a didie ni -wɛ. Kɔɛ la 'li ti a 'mu 'yie bu, -bu ye -nyɔwɔ -bu kɔ, a 'tɛ 'wɔ 'yonv [pli yi, -v 'ye 'li nyi'ka a diide a didie ni -wɛ, ³ -ɛ nu[ɔ, a 'tɛ 'wɔ 'kɔ -bu a nyibli yi, -v yi 'waa dɔɔnu a 'lule-hihie [wien le kɔɛ, 'a [tutui ca -mɔ, 'blini 'ɛ ni 'li 'a mu 'nyi. 'Bu mɔ, 'bu ni 'mu le, -ɛ -bi a 'tɛ 'wɔ 'kɔ -bu a nyibli yi, -v yi 'waa dɔɔnu a 'lule-hihie [wien le kɔɛ. 'E mɔ [han-tɔ, -tɛ 'waa nununmlt ni 'mu, ke- 'aan -nɛ ni 'mu. ⁴ 'Kɔ 'li 'a mu 'nyi, 'bu mɔ, nyibli -bi 'bu yi le ni pi, 'mɔ Pɔlv, v mɔ 'na nyibli [niɔ, -v -bi 'bu yi le ni pi, v mɔ Apɔlɔstɔ a nyibli [niɔ, -ɛ -bi a 'wɔ- nyibli -mu' yi, Nyɔsua a -Hihiu 'yi 'b ke' -ni.

⁵ Nyiblo a 'di -bi -mɔ Apɔlɔstɔ 'li? Nyiblo a 'di -bi -mɔ Pɔlv 'li? -A mu ni 'hven a 'mu, -a mɔ Nyɔsua a

-kvannunyibli [niɔ, Nyɔsua lee la 'li 'a mu -mɔ, 'kɔ -ba pu 'a mu -Yusu 'Kɔsɔ a [haantitɛ, -ɛ di[ɛ nu, a 'mu[ɔv [wlv yi -kuo -ni. -Kvan -mu', Nyɔsua -nyi -a mu, ɛ nɔ- -a ni. ⁶ 'Mɔ Pɔlv, 'mɔ [tu Nyɔsua a -ti a -mɔlenɔna -wlu, 'kɔ 'li 'a mu 'nyi. 'N 'wɔ- tonyiblo -mu' yi, -ɛ yi -tebli 'dɔ; Apɔlɔstɔ -mɔ -bi, 'ɛ gba -kvan a 'mu 'lu -mɔ. E 'wɔ- nyiblo -mu' yi, -ɛ 'wɛɛ 'dɔdɔ-tebli 'nie le. Keɛ, Nyɔsua, nɔ- nu[ɔ, -kvan a 'mu, 'ɛ nyra 'lu yi bu -tɛɛ. E 'wɔ yi, ɛ nɔ- nu[ɔ, 'dɔdɔ-tebli a 'mu, 'ɛ [ga -tɛɛ. ⁷ 'A -ti, nyiblo -bu, -ɛ yi -tebli 'dɔ, ɛ kɔ nyiblo -bu, -ɛ 'wɛ[ɛ 'nie le, v 'ni -nu[ɔ li de gbagbu [ɔdu. Keɛ, Nyɔsua -bu, -ɛ ni[ɛ, 'ɛ yi [ga, ɛ nɔ- ni de gbagbu. E nɔ- ni[ɛ, 'aan [wlv a yikuɔle, 'ɛ yi kle -bii -ni. ⁸ 'A -ti o, nyiblo -bu, -ɛ 'dɔɛ -tebli, kɔ nyiblo -bu, -ɛ 'wɛ[ɛ 'nie le 'hven-, nyiblo [ɔdu 'yi 'b 'a 'bɔhɔan 'lu yi -ni. U mɔ de ni -do. U ni 'hven a 'mu, Nyɔsua, nɔ- di 'waa 'wio bu pu, [wɔ yi, -tɛ v nu -kvan a nunuo.

⁹ 'A -ti, 'n kɔ Apɔlɔstɔ 'hven-, -a bibi kɔ, [a ni Nyɔsua a -kvan. 'A mu -mɔ -bi, a 'wɔ- -ci yi, Nyɔsua yi -ci. A 'wɔ- 'kayu yi -wɛ, Nyɔsua pi. ¹⁰ Nyɔsua -nyi 'mu 'kli, 'ni [tu -kvan -wlu, 'kɔ 'li 'a mu -mɔ. 'N 'wɔ la 'kayuponyɔ yi, -ɛ yi 'kayo a blepule, 'ni pu 'kayu ble -tɛɛ, 'ti-nyiblo -bi 'ɛ di[ɛ pu mɔ. 'A -nɛ nyiblo -di 'kayu pu, bu [tu -kvan 'yie, -ɛ di[ɛ nu, ɛ 'mu 'kayu a 'mu pu -tɛɛ. ¹¹ Nyɔsua, nɔ- -tu 'b -Yusu 'Kɔsɔ bu, -ɛ di[ɛ nu, ɛ 'mu 'kayu a 'mu, 'a -wlvubɔɛ' pa. Nyiblo [ɔdu 'yi 'li[ɔ 'li -wɛ, bu pu 'li -wlvubɔɛ yrayrv [ɔdu 'li de. ¹² 'Kɔ 'b 'kayu a -wlvubɔɛ a 'mu kɔ, v -wɛ 'li bu nu 'kayupu-tebli a gblegble ni, bu pu 'kayu ni. -U -bi ni -gɔlv, -v -bi 'b ni 'sroba, -v -bi 'b ni yɔnɔhɔ. Keɛ, -v -bi ni ti, -v -bi 'b ni -piti, -v -bi 'b ni -kɔbu -gbugbli. ¹³ -Nyɔwɔ -kɔ 'kwli Nyɔsua di 'b nyibli -bati le -puɔ -ni, 'kɔ 'a -nɛ nyiblo [ɔdu a

4

-kvan di 'b pepe -bii -ni, -ε nu□o, -nyrowo a 'mu 'kwli, Nyisua ko bu pu 'li 'a -ne nyiblo a 'kayupu-tebli na 'nyi, -ε di□e nu, ε 'mu□v 'ye, 'bu mo yno-kvan. ¹⁴ 'Bu mo, -ne 'kayu -mu', -di pu, 'bu 'yi -wln*, -ε -bi Nyisua di -nyi -mu 'wio. ¹⁵ Kee, -ne 'kayu 'bu -wln, -ε -bi Nyisua 'yi 'li□i 'li -we, bu -nyi -mu 'wio. ε mo □han-ti, ε di -mu 'ni wa, keε, ε hie wen 'b de gbe, na 'mu wen -mu le hien.

¹⁶ 'Bi a yi□e ni, -ε mo, 'a mu -Yusu a nyibli, a 'wt- 'kayu yi, -ε ko bu Nyisua 'ti 'li, 'a yi□e -we, -ε mo, Nyisua a -Hihiu ni 'v 'a mu ke'. ¹⁷ 'Bu mo, nyiblo 'bu 'wla 'kayu a 'mu, nyiblo a 'mu, Nyisua di□e 'ni 'la -we, -ε nu□o, Nyisua no- ko 'kayu a 'mu.

¹⁸ Nyiblo □du 'ni 'kaa 'li 'a dionu. 'Ki 'li 'a mu 'ni, nyiblo 'bu pu le, ε ko □to, □wi yi 'klo -bu a nyibli, -ε -bi bu 'wt- nyiblo -mu' yi, -ε ba, -ε di□e nu, ε 'mu □haan□tokonyo' pa. ¹⁹ 'Ni yi win a pupu le ni ni, ε 'wt yi, -tebli -mu', -ε ko ki 'klo a nyibli pu le, v ko 'v □to, ε 'ni -da□a li □dedede, 'ki 'li Nyisua 'yi. ε mo □han-ti, 'v 'cru 'li□i Nyisua crie 'kwli, -ε mo: «Gblagblukonyo a □to 'kwli, 'ki Nyisua neε 'li, 'ε kwe □nu.» ²⁰ V 'cru□i ni -we, -ε mo: «Kukonyo Nyisua yi □tokonyo a 'lule-hihie ni, 'ε yi□e -we, -ε mo, ε 'ni -da□a li □dedede.» ²¹ 'A -ti, 'n yi 'a mu 'ni -lee -ni, a 'ni 'puu 'li nyiblo □du a -pli, a 'ni □ha le pu, -ε mo, 'a mu -mo 'a nyibli. Ba ko 'a yiyie, -ε mo, a ko -tebli a pepe ni, 'a ko nyibli a pepe -we. ²² 'Mo Pɔlu, ko Apɔlɔst, ko Piel 'huen-, -a mu -mo 'aan nyibli, □a mo 'aan -heenyu. Mo, 'klo, ko -hunhɔn, ko 'kukonyo 'huen-, ko ti -bu 'yri a -tebli, ko -ɲɲa a -tebli, 'a mu ko □nu -we. ²³ 'A mu -mo -bi, -Yusu 'Kɔɔ, ε no- ni 'v 'a mu 'lu yi, Nyisua 'ε ni 'v -Yusu 'Kɔɔ 'lu yi.

A 'ni 'puu 'li 'aan dionu a -pli

¹ Ba ko 'a yiyie, -a mu -Yusu 'Kɔɔ a -mɔnanyu*, -a mo 'a -kuannunyibli □nu, Nyisua 'ε toɔ ne -a mu -ti a -tee -mu', -ε hli la nyibli 'yi ki, 'ε lee ne -a mu, 'ki ba toɔ □ne nyibli. ² -A yi□e ni, -ε mo, -kuannunyo -mu', v -nyi -kuande, de 'a nyiblo gbagbu -hwe□e, ε no- mo bu □tu -kuande a 'mu 'yie -tee. ³ 'Mo -bi, □bu mo □haan-kuannunyo, mo, □bu 'yi □haan-kuannunyo 'pa-, ε 'yi 'a mu 'pa-, a 'ni -hla□a li□i ni. 'Ye □bu 'na 'mumu a 'mu -bu, 'n 'yi 'li 'a hɔhɔ 'li -we. ⁴ 'Na □wɔ 'ni -yee□e 'mu -ti. Kee, de a 'mu, ε 'yi 'nyre □hen, -ε mo, 'n 'yi de 'kuku □du -nu. ε 'yi 'mo 'pa-, 'ni 'be□e li 'na dionu a -bati. Kukonyo Nyisua, no- di□e 'be. ⁵ 'A -ti o, a 'ni 'bee 'li -v -bi a -bati, a 'ni 'hlaa 'li□i, 'bu mo, nyiblo 'bu nu -kvan -tee, ko, 'bu 'yi□i -nu -tee. Kee, ba -ple -nyrowo -mu', Nyisua wa 'nyre. -Nyrowo -mu', -ε ko 'kwli Kukonyo -Yusu di di, -tebli a pepe, -ε hli, 'ki 'li halo 'nyi, ε di pu□v pepe', 'ye □bu -tebli a 'mu, ε hli 'li -tonyibli a □wɔ ki. -Nyrowo a 'mu, 'ki Nyisua di 'v nyibli 'nyre le -puu -ni, □wi yi, -te v nu -kvan a nunuo.

⁶ 'Daynu -na, Apɔlɔst ko 'mu 'huen- a -ti 'n hle, -ε di□e nu, 'mu 'a mu de -toɔ -ni. 'N -hwe□e ni, ba na ynohru -mu', -kɔt 'v 'cru 'li Nyisua crie 'kwli. A 'ni 'puu 'li 'aan toonyo -bi a -pli, 'ti -a 'ni 'yraa 'li -v -bi. ⁷ -Mo -mu', de- ko -ti □ni yi□i 'lu -mo le -hie, -ε mo, -mo ni 'v -na 'bio -bi 'lu yi 'li? □Bi □yi□i -yi, -ε mo, 'a -ne de, -ko, Nyisua, no- nyi -mo□o. -Te ε mo Nyisua, -ε nyi -mo□o, 'a -ti, □ni 'puu 'li -na dionu a -pli. □Ni yi -na dionu a -pli ni pi, -ε -bi ε □hen 'nyre, -ε mo, ε 'yi Nyisua 'pa-, ε 'yi -mo□o -nyi.

* 3:14 3.14 ε □hen 'nyre, -na Nyisua a -kvan 'bu nu -tee.

8 E 'wɪ yɪ, a yɪ -hieꞤe 'lu -mɔ le, -e mɔ, -tebli a pepe -mɔ', Nyɪsɔva yɪ nyibli -nyɪ, a kɔꞤɔ nɪ. A 'nɪ -hɔaꞤa 'kɪ Ꞥdedede, a Ꞥcee 'v yɪ, 'kɪ 'v Nyɪsɔva a 'hru wɔn. A wen 'nɪ, 'aan pepe, a mɔ nyibli gbagbɪ, 'kɪ 'v Nyɪsɔva a 'hru wɔn. Kɛɛ, -a mɔ -mɔ -bɪ, -a 'yɪ nyibli gbagbɪ 'pa-. 'N -hɔe wenꞤe nɪ, 'kɪ ba mɔ wen -tɛɛ a nyibli gbagbɪ, -e diꞤe nu, a kɔ -a mɔ 'hɔen-, -aan pepe, -a 'mɔ nyibligbagbɪde nu, 'kɪ 'v Nyɪsɔva a 'hru wɔn. 9 -A mɔ -Yusu 'Kɪsɔ a -monanyɔ, 'kɪ 'lɪ nyibli -bɪ 'yɪ, Nyɪsɔva nuꞤo nɪ, Ꞥa nɪ 'lɪ nyibli a pepe bɔ, Ꞥa 'wɪ- nyibli -mɔ', -bati -kɔ, v mi 'la mɔ yɪ, 'tɪ- 'kɔ -bɔ a nyibli kɔ Nyɪsɔva a lelenyɔ 'hɔen-, 'v yɪ -a mɔ -ta -mɔ 'ye. 10 'Kɪ 'lɪ 'kɔ a nyibli 'yɪ, -a mɔ bubanyibli Ꞥnɔ, -tɛ -a nɛ -Yusu a -tɪ -mɔ le a -tɪ. 'A mɔ -mɔ -bɪ, a wen 'nɪ, a kɔ Ꞥtɔ, -e nuꞤo, a kɔ -Yusu 'Kɪsɔ 'hɔen-, a -mɔɛ nɪ. 'Kɪ 'lɪ 'kɔ a nyibli 'yɪ, -a 'yɪ 'kɪ Ꞥdɔ -kɔ. Kɛɛ, 'a mɔ -mɔ -bɪ, a wen 'nɪ, a kɔ 'kɪ. Nyibli yraa nɛ -a mɔ nɪ. Kɛɛ, 'a mɔ -mɔ -bɪ, v Ꞥtui 'v 'a mɔ nɪ. 11 Kɔe la 'lɪ bɔ, -bɔ ye ti -bɔ kɪ, 'kanɔ kɔ 'nie'natɔ 'hɔen-, v ni -a mɔ nɪ. -A 'yɪ Ꞥhaanwlawɪ -kɔ, nyibli 'v yɪ -a mɔ bɪ, Ꞥa 'yɪ bɔnɪle -kɔ, 12 Ꞥa ni -aan dɔnɔ a dabɔ, Ꞥa ni -kuan, -e diꞤe nu, -a 'mɔ de di. Nyibli 'bɔ yɪ -a mɔ nɪ -tapɔ -nɪ, -e -bɪ -a de Nyɪsɔva, 'kɪ bɔ nu Ꞥnɔ Ꞥhaande -mɔ. 'Bɔ yɪ -a mɔ Ꞥhɔen nɪ Ꞥtui, -a ni gbee, Ꞥa kɔe Ꞥwɔ a 'hɪa. 13 'Bɔ yɪ -a mɔ 'tanɪ nɪ Ꞥtui, -e -bɪ -a ni Ꞥwɔ 'yɔpɔ, Ꞥa yɪ 'lɪ Ꞥnɔ -mɔ -hlee -nɪ. Kɔe la 'lɪ bɔ, -bɔ ye ti -bɔ kɪ, 'kɪ 'lɪ 'kɔ a nyibli 'yɪ, -a mɔ nyibli Ꞥnɔ, -v 'yɪ gbaale -kɔ, -v 'wɪ- kɔetɪ yɪ, v -he le, 'tɪ- v pɪ 'wan.

14 -Tɪ -bɔ, 'n yɪ 'cɪɪ, e 'yɪ Ꞥbɪ 'mɔ 'a mɔ -tɔɪ -nuu -nɪ a -tɪ. Kɛɛ, 'nɪ yɪ 'cɪɪɪ le nɪ ni, e 'wɪ yɪ, 'mɔ 'a mɔ Ꞥtɔ' pɔ a -tɪ Ꞥnɔ, -kɔtɪ 'a mɔ -mɔ 'na nɔeyonɔ. 15 'Ye Ꞥbɪ a kɔ nyibli -hɔɔhɔɪ -bɪ, -v tɔe nɛ 'a mɔ -Yusu 'Kɪsɔ a -tɪ, a kɔ 'baɪ nɪ -do. 'Mɔ

-mɔ 'aan 'baɪ, -e nuꞤo, 'mɔ -pɔ 'a mɔ -Yusu a Ꞥhaantitɪ, 'tɪ- 'a kuo Ꞥnɛ Ꞥwɔ yɪ. 16 'N nyɛɛ nɛ 'a mɔ le, -tɛ 'n mɔ 'aan 'baɪ, 'a -tɪ, ba -ha 'lɪ 'na Ꞥpɪ le. 17 Kɛ- 'n -hɔe ba nu nɪna. E nɔ- kɔ -tɪ, 'nɪ ye 'a mɔ Timote yɪ. Timote a 'mɔ, 'mɔ pɔꞤv -Yusu a Ꞥhaantitɪ, 'tɪ- 'e kuo Ꞥnɛ Ꞥwɔ yɪ. E nɔ- mɔ 'na Ꞥwɔ a nyiblo. E 'sɪi 'v yɪ, 'kɪ 'v Kɔkɔnyɔ -Yusu a 'hru wɔn. E nɔ- 'n yɪ 'lɪ 'a mɔ -mɔ tɛ, e 'mɔ 'a mɔ -tɔɔ -nɪ de, -tɛ 'n ni nɪna, 'kɪ 'v -Yusu 'Kɪsɔ a 'hru wɔn. -Tɛ e di 'aan tɔɔle nu, kɛ- nɪ -do 'n ni -Yusu a nyibli a tɔɔle, 'kɪ 'v 'a -nɛ -tɪtɛ Ꞥdɔ, -e diꞤe nu, -tɛ 'n ni nɪna, v 'mɔ nɪna le nu -wɛ.

18 'Kɪ 'lɪ 'a mɔ 'nyɪ, nyibli -bɪ nɪ 'lɪ, 'v 'yɛɛ 'lɪ 'waa dɔnɔ, -e nuꞤo, v wen 'nɪ, hɔannɔ ni 'mɔ nɪ, 'kɪ Ꞥbɔ di 'lɪ 'a mɔ -mɔ. 19 Kɛɛ, -aan Kɔkɔnyɔ 'bɔ wenꞤe kɪ, 'n 'tɪe di 'lɪ 'a mɔ -mɔ nɪ. 'Bɔ mɔ, 'nɪ nyre 'lɪ 'a mɔ -mɔ, nyibli a 'mɔ, -v 'yɛɛ 'lɪ 'waa dɔnɔ 'lɪ, 'n kɔ Ꞥbɔ 'ye Ꞥnɔ, 'tɪ- 'bɔ mɔ, 'bɔ yɪ win le nɪ pɪ dadɔ, e kɔ, 'bɔ mɔ, Nyɪsɔva a 'kɪ 'bɔ nɪ 'lɪ Ꞥnɔ 'lɪ, 'n diꞤe 'nɪ yɪ. 20 'Nɪ yɪ 'a hɪhɪa le nɪ ni, de e Ꞥhen 'nyre, e nɔ- mɔ, 'bɔ mɔ, Nyɪsɔva 'bɔ kɔɔ nyiblo win kɪ, 'kɪ 'lɪ nyiblo a 'mɔ, 'a nununmlɪ 'kwɪ, 'kɪ -yrui 'lɪꞤtɪ 'lɪ, -e mɔ, Nyɪsɔva kɔɔ Ꞥnɛ win kɪ. E 'yɪ 'lɪ 'a pɔpɔwin 'kwɪ 'pa-, Ꞥnɪ -yruꞤo 'lɪꞤtɪ 'lɪ.

21 Ba lee 'mɔ, de 'aan Ꞥwɪ -hɔe. ꞤBɪ 'nɪ yɪ 'lɪ nɪ di, Ꞥbɔ ya -ɲe, 'mɔ 'lɪ 'a mɔ le -ha, -v'v-, Ꞥbɔ ya Ꞥwɔ 'yɔpɔ, 'kɪ 'lɪ nɔeɛ 'kwɪ, -tɛ a di 'aan Ꞥwɪ 'cɪɪ -nɪ a -tɪ?

5

Nyiblo 'bɔ nu -wlawɪ, ba -ha 'lɪꞤtɪ 'a mɔ 'nyɪ

1 'Ya 'v 'lu de, -tɪ 'n yɪ 'wɪn tɪ a pepe, 'kɪ 'v 'a mɔ kɪ, e nɔ- mɔ, nyibli nɪ 'lɪ 'a mɔ 'nyɪ, 'v ni -wlawɪ. Mɔ, nyibli -mɔ', -v 'yɪ Nyɪsɔva -yɪ, yɪnyredɛdɔ a 'mɔ, v 'nɪ -nuꞤo lɪꞤtɪ yruyru. V lee 'mɔ nɪ, -e

mɔ, 'kɪ 'lɪ 'a mʊ 'nyɪ, nyiblo ɔɔɔɔ nɪ 'lɪ, 'ɛ -ha 'a 'baɪ nʊgba -jɪ'. ² 'Aan de 'kuku a -tɪ, a kɔ ba we wen ɔɔɔɔhien. Kɛɛ, 'aan de 'yɪ 'mʊ lɛ -nɪ, 'a pɪ 'aan dɪɔɔɔɔ a -pli. Nyiblo -mʊ', -ɛ nu de a 'mʊ, ba -ha 'lɪɔɔɔɔ 'aan dɪɔɔɔɔ 'nyɪ. ³ 'Mɔ -bʊ, 'n 'yɪ 'lɪ 'a mʊ 'nyɪ -nɪ. Kɛɛ, 'kɪ 'na ɔɔɔɔwɔ nɪ 'lɪ 'a mʊ -mɔ. Nyiblo -mʊ', -ɛ nu de 'kuku a 'mʊ, 'n -wɛ 'a -bati a lɛpɔɔɔɔ -mɔ, ɔɔɔɔwɪ yɪ 'nɪ nɪ wen 'lɪ 'a mʊ 'nyɪ, -tɛ -mʊ', ɛ di wen 'mʊ nɪ. ⁴ 'Kɪ 'lɪ -aan Kʊkɔnyɔ -Yusu 'Kɪsʊ a 'nyrɛ 'kwɪlɪ, 'kɪ 'n pʊɔɔ 'lɪ -bati a 'mʊ 'lɪ. De a kɔ ba nu, ɛ nɔ- mɔ, ba 'kukue lɛ, -ɛ -bɪ 'kɪ 'na ɔɔɔɔwɔ di 'lɪ 'a mʊ 'nyɪ nɪ, kɔ, -aan Kʊkɔnyɔ -Yusu 'Kɪsʊ a 'kɪlɪ a kɪnɪnɪ 'mʊ -tuɔ kɪ nɪ -wɛ. ⁵ 'Bʊ mɔ, 'ba 'kukue 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ nyiblo a 'mʊ, ba pʊɔɔɔ Satan -jɪ', -ɛ diɔɔɔɔ nu, Satan 'mʊ 'a -plahʊ 'la, kɔ, -ɛ diɔɔɔɔ nu, Nyɪsʊa 'mʊ 'a -hihiu wa, -nyrɔwɔ -mʊ', -aan Kʊkɔnyɔ -Yusu di ya.

⁶ ɛ 'yɪ -tɛɛ -nu, 'kɪ ba pʊ 'aan dɪɔɔɔɔ a -pli. ɔɔɔɔɔɔ a 'yɪɔɔɔɔ -yɪ, -ɛ mɔ, 'fɔɔɔ a 'yaadɛ 'ɔɪmɪɛ gbe, nɔ- nɪɔɔɔɔ, 'fɔɔɔkʊo a pɛpɛ 'ɛ 'yɛɛ? ɛ ɔɔɔɔhien 'nyrɛ, de 'kuku 'ɔɪmɪɛ, nɔ- wɛ, 'ɛ nɪɔɔɔɔ, 'aan pɛpɛ 'a yɪ de 'kukununyɔ -hɛ. ⁷ A kɔ ba -ha 'lɪ de 'kuku a 'mʊ, -ɛ 'wɪ- 'fɔɔɔ a 'yaadɛ yɪ, 'aan dɪɔɔɔɔ 'nyɪ, -ɛ diɔɔɔɔ nu, a 'mʊ 'bʊ yɪ 'sɪɪ -nɪ, ɛ ɔɔɔɔhien 'nyrɛ, a 'mʊ 'fɔɔɔkʊoɔɔ -mʊ' yɪ 'wɪ, 'yaadɛ 'yɪ 'lɪ -mɔ -nɪ. 'N yɪɔɔɔɔ nɪ, -ɛ mɔ, Nyɪsʊa nuɔɔ nɪ, 'a -wɛ 'bʊɪ'sɪɪlɛ -mɔ, 'kɪ 'bʊɔɔ yɛ', -ɛ nuɔɔɔɔ, -Yusu 'Kɪsʊ 'kʊ nɪ, 'kɪ 'bʊ 'aan -ta'. -Yusu a 'mʊ, ɛ 'wɪ- 'blayɪ -mʊ' yɪ, -Juukʊɛ* 'lɛ, 'kɪ 'bʊ -ɔɔɔɔɔɔ* a pipie a -ta', ʊ 'mʊ lɛ'mimle -mʊ', ʊ deɛ Pakɪ nu. ⁸ 'A -tɪ, -aan -tɛblɪ -hʊɪn -mʊ', -a nɪ, -ba hie 'bʊ bʊ, ɔɔɔɔwɪ yɪ, -tɛ -mʊ', -Juukʊɛ nɪ 'a nunuo, tɪ -mʊ' -kɔ 'yɪ ʊ nɪɪ 'bʊ Pakɪ a lɛ'mimle, 'bʊ yɪ 'fɔɔɔɔɔ -mʊ' di, -ɛ kɔ -mɔ 'yaadɛ 'yɪ 'lɪ -nɪ. 'Bʊ mɔ, -aan -tɛblɪ -hʊɪn -mʊ', -a nɪ, ɔɔɔɔba hie 'bʊɔɔ bʊ, -ɛ -bɪ -aan nunukɔ 'sɪɪ 'bʊ yɪ, ɔɔɔɔ -hɛ ɔɔɔɔhaannyibli.

⁹ 'Crɪɛn -mʊ', 'n ya la 'a mʊ yɪ, 'kɪ 'lɪɔɔɔɔ 'kwɪlɪ, 'n hɪa la 'lɪɔɔɔɔ nɪ, -ɛ mɔ, nyibli -mʊ', -ʊ nɪ -wɪlawɪ, kɔ 'lawɪ, a kɔ ɔɔɔɔnʊ 'hʊɛn-, a 'nɪ 'nɪnaa 'lɪ -mɔ. ¹⁰ ɛ 'yɪ la nyibli -mʊ', -ʊ 'yɪ -Yusu a nyibli a -tɪ 'pa-, 'nɪ -hɪaɔɔɔ laɔɔɔa. 'ɛ mɔ ɔɔɔɔhan-tɪ, nyibli -mʊ', -ʊ nɪ -wɪlawɪ kɔ 'lawɪ 'hʊɛn-, kɔ 'waa de -mʊ', -ʊ kɔ ca, kɔ 'waa de -mʊ', -ʊ yɪ 'yɪrɪ, kɔ 'waa de -mʊ', -ʊ de 'kuo, nyibliɔɔ a 'mʊ, nʊ- nɪ 'nɛ- 'klɔ -bʊ kɪ. 'Bʊ mɔ, -Yusu a nyiblo 'bʊ pʊ lɛ, ɛ 'nɪ -hʊaɔɔa lɪɔɔɔɔ, 'kɪ ɛ kɔ nyibliɔɔ a 'mʊ 'hʊɛn-, bʊ nɪnaa -mɔ, -ɛ -bɪ -Yusu a nyiblo a 'mʊ, ɛ kɔ bʊ -hɔɔn wen 'nɛ- 'klɔ -bʊ kɪ. ¹¹ De -mʊ', 'n 'crɪ la, 'n 'crɪ laɔɔɔa nɪ, 'kɪ 'bʊ -Yusu a nyibli a -ta'. 'Bʊ mɔ, nyiblo 'bʊ pʊ lɛ, ɛ mɔ -Yusu a nyiblo ɔɔɔɔnɔ, 'tɪ- 'bʊ yɪ -wɪlawɪ kɔ 'lawɪ 'hʊɛn- nɪ nɪ, 'bʊ kɔ ca, 'bʊ yɪ 'kuo nɪ de, 'bʊ yɪ nyibli a 'nyrɛ yɪ nɪ nyrɛ, 'bʊ yɪ 'a dɪɔɔɔɔ nɔ a 'nɪna wɔɔn nɪ -hie -nɪ, 'bʊ yɪ nɪ 'yɪrɪ, ɛ kɔ 'a mʊ 'hʊɛn-, a 'nɪ 'nɪnaa 'lɪ -mɔ. Mɔ, a kɔɔɔɔ 'hʊɛn-, a 'nɪ 'didie 'lɪ de -mɔ. ¹²⁻¹³ Nyibli -mʊ', -ʊ 'yɪ -Yusu a nyibli 'pa-, ɛ 'yɪ 'na -kʊan 'pa-, 'kɪ ɔɔɔɔbʊ pʊɔɔ ɔɔɔɔnʊ -bati lɛ. Nyɪsʊa, nɔ- di ɔɔɔɔnʊ -bati lɛ -pʊɔ -nɪ. 'A mʊ -mɔ -bɪ, nyibli -mʊ', -ʊ kɔ 'a mʊ 'hʊɛn-, -ʊ mɔ -Yusu a nyibli, nʊ- a blɛɛ yɪ, ba pʊɔɔ -bati lɛ. De -mʊ', Nyɪsʊa a 'crɪɛn hɪɛ, ɛ nɔ- ba nu. ɛ nɔ- mɔ: «Nyiblo -mʊ', -ɛ nɪ -tɛblɪ -hʊɪn, ba -ha 'lɪɔɔɔɔ 'aan dɪɔɔɔɔ 'nyɪ.»

6

Nyibli -mʊ', -ʊ 'yɪ Nyɪsʊa -yɪ, Nyɪsʊa a nyibli 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, bʊ pʊ ɔɔɔɔnʊ -hawɪ

¹ 'Kɪ 'lɪ 'a mʊ Nyɪsʊa a nyibli 'nyɪ, nyiblo 'bʊ nu 'a 'bɪhɪan de -hʊan -mɔ, a 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, ba pʊ nyibli -mʊ' -ʊ 'yɪ Nyɪsʊa -yɪ -hawɪ. Kɛɛ, a kɔ ba pʊ 'aan 'bɪo Nyɪsʊa a nyibli -hawɪ. ² ɔɔɔɔɔɔ a 'yɪɔɔɔɔ -yɪ, -ɛ mɔ, Nyɪsʊa a nyibli, nʊ- di 'klɔ -bʊ a nyibli -bati lɛ -pʊɔ -nɪ? 'A -tɪ, -tɛ a di 'klɔ -bʊ a nyibli a pɛpɛ -bati lɛ

-pυυ -ni, ε νοο 'υ λε, 'ki ba pu -bati, 'ki 'υ -ti -gbati a -ta'. ³ □Bi a 'yi□i -yi -we, -ε μο, -a mu di Nyisua a lelenyu -bati le -pυυ -ni? -Te -a di Nyisua a lelenyu -bati le -pυυ -ni, 'a -ti, ε νοο 'υ λε, 'ki -ba pu -bati, 'ki 'υ 'klo -bu a -tebli a -ta'. ⁴ 'A -ti, -ti 'bu bi 'li 'a mu 'nyi, de- ko -ti nyibli -mu', -u 'yi Nyisua -yi, 'a pi □nu -hawi, 'υ pu ne 'a mu -bati le 'li? ⁵ □Bi de a 'mu, ε 'ni -nuo□o li 'a mu -tu? □Bi 'ki 'li 'a mu 'nyi, □tokonyo □du 'yi 'li -ni, -bu kukua 'aan -ti a 'mu ye. ⁶ Nyibli -mu', -u 'yi -Yusu □wlu yi -kuo -ni, ε 'yi -tee -nu, 'ki ba pu □nu 'aan 'bio -Yusu a nyibli a -hawi.

⁷ Hihla-ti 'bu ni 'li 'a mu 'nyi, ε □hen 'nyre, a 'ni -na□a li Nyisua a 'hru -mu' -tee. 'Bu mo, nyiblo 'bu nu 'a mu de -huan -mo, 'bu 'yri 'aan de, ε νοο 'υ λε, 'ki ba ko □wlu a 'lila, 'ε -hi 'υ ba ye □ne -ti, 'ki 'υ nyiblo -bi yi. ⁸ Kee, a 'yi □wlu a 'lila -ko. De a ni, ε no -mo, a ni -u -bi -tebli -huan -mo, 'a yi 'waa -tebli 'yri, 'ye □bu υ mo 'aan 'bio Nyisua a nyibli. ⁹ A yi□e ni, -ε μο, nyibli -mu', -u ni -tebli -huan le, υ 'yi 'li□i 'li -we, bu pa 'li Nyisua a 'klo yrayru -mu', ε di nu 'kwli. A 'ni 'kaa 'li 'aan dionu, ba ko 'a yiyie, -ε μο, nyibli -mu', -u ni 'lawlu, ko nyibli -mu', -u kwle -ci, ε ko nyibli -mu', -u ni -wlawli, ko, nyibepu -mu', -u ni 'waa 'bio nyibepu nugbi -mo, nyibli a 'mu, υ 'yi 'li□i 'li -we, bu pa 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli, ¹⁰ ko, nyibli -mu', -u yi 'yri, υ bi 'li yi, nyibli -mu', -u ko ca, 'ki 'υ 'waa 'bio a kuko-tebli a -ta', ko nyibli -mu', -u yi 'waa dionu no wlon -hie -ni, ko, nyibli -mu', -u 'yi 'waa 'bio a 'nyre yi nyre, υ ko -balunyibli 'huen-, nyiblidu a 'mu, υ 'yi 'li□i 'li -we, bu pa 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli. ¹¹ Ti -hi la a ti 'yri, nyibli -bi, 'ki 'li 'a mu 'nyi, υ 'cibi la 'υ nyire-tebli a 'mu, 'a nunuo. Kee, -te ti ne -bu, Nyisua -bu, -a de, 'a -Hihiu* □gble

'a mu ni, 'ki 'υ ynyre-tebli a 'mu a -ta', 'ε pu 'a mu 'kibia ki, -ε di□e nu, a 'mu Nyisua a nyibli' pa, 'ε nu□o, 'a 'sii 'υ yi, 'ki 'υ 'a dionu ye'. Ke- ε nu 'a nunuo, -ε nu□o, a kuo ne -aan Kukonyo -Yusu 'Klisu □wlu yi.

Ba -ha 'aan 'hvi, 'ki 'υ Nyisua a -ti a 'yi'bvale a -ta'

¹² 'Ki 'li 'a mu 'nyi, -u -bi ni 'li, υ wen, υ ko 'hru, 'ki bu nu 'a -ne □dedede 'waa □wlu -hwe. Iin, ε mo □han-ti □ni□, kee, ε ko nunu-tebli -bi, -ε 'ye ni -hee □nu. 'N -we 'li □bu pu wen le ni, -ε μο, 'n ko 'hru, 'ki □bu nu 'a -ne □dedede, kee, 'ni -hua□a li □bu -he 'a -ne □dedede a □koyu. ¹³ Ke- a pi de, -ε μο, diide ni 'υ ni, 'ki 'υ 'kwli -mo, 'kwli -mo -bi, 'ε ni 'υ, 'ki 'υ diide a -ta'. Iin, ε mo □han-ti □ni□, kee, -nyrowo di 'υ 'ni nyre, Nyisua 'mu didi-tebli ko 'kwli 'huen- bu -we, kee, ε 'yi 'nyre □hen, -ε μο, -aan 'hvi ni 'υ ni, 'ki 'υ 'lawlude a -ta'. ε ni 'υ ni, 'ki 'υ Kukonyo -Yusu -mo. Kukonyo -Yusu a 'mu, ε no- koo □ne win ki. ¹⁴ -Te -aan Kukonyo 'ku la, -ε -bi Nyisua -ha la 'li□i 'kukonyibli 'nyi, 'ε -ha la□a 'klo. -A mu -mo -bi, □ba 'ku -huan, ε ko bu -ha -huan 'li -a mu 'kukonyibli 'nyi, ε 'mu -huan -a mu 'klo -ha, 'ki 'li 'a 'kl' 'kwli.

¹⁵ Ba ko 'a yiyie, -ε μο, 'cve 'wi -Yusu a 'hvi yi. 'A -ti, 'aan 'hvi mo -Yusu 'Klisu a 'hvi a 'kabi □ni□. ε no- ko -ti, 'n 'yi yi -blee -ni, □bu gba -Yusu 'Klisu a 'hvi a 'kibia, □bu nu□o 'lawlunugba a 'hvi a 'kibia -mo. ¹⁶ Ba ko 'a yiyie, -ε μο, nyiblo ko 'lawlunugba 'huen-, 'bu pe bu, -ε -bi ε ko□o 'huen-, υ -he -tonyiblo ni -do, -ε nu□o, Nyisua a win wen 'ni: «Nyibeyugbe ko nugba 'huen-, υ di -he -tonyiblo ni -do.» ¹⁷ Kee, nyiblo 'bu ni 'υ, 'bu -nyi 'a dionu Kukonyo -Yusu, -ε -bi ε ko□o 'huen-, υ -he -tonyiblo ni -do, 'ki 'li 'a -Hihiu* a 'kl' 'kwli.

18 Ε νο- nu□o, 'nι yi 'a mu -lee -nι: Ba yraa 'lawlu. Nyiblo 'bu yi de 'kuku -bi ni ni, ε 'yi 'a -plahvi 'pa-, ε 'nι -nu□o li□i -mω. Kee, nyiblo 'bu yi 'lawlude ni ni, -ε -bi ε ni de 'kuku, 'ki 'v 'a dionv a -plahvi -mω. 19 Ba kω 'a yiyie, -ε mω, 'aan -plahvi, ε νο- mω Nyisva a -Hihiu a bunule. Nyisva, νο-nyi 'a mu 'a -Hihiu a 'mu, -ε di□e nu, ε 'mu 'li 'aan □wli ki ni. Ε 'yi 'aan 'mumu 'pa-, a 'yi 'aan dionv win ki -kω -ni, Nyisva, νο- kω ne 'a mu win ki, 20 -ε nu□o, ε -ha 'a 'Yu ni, 'ki bu □gble 'a mu, 'ki 'v 'aan de 'kuku a -ta'. 'A -ti, ba -ha 'aan 'hvi, 'ki 'v Nyisva a -ti a 'yi'buale a -ta'.

7

Nugba ko nyibiv 'hven- a -ti

1 -Ti -bu, a 'beti 'mu, 'ki 'li 'aan kriev 'kwli, ε νο- 'n mi 'ki 'a mu kle -hitha mω. 'Wen 'ni, ε nu -tεε, 'ki nyibeyugbe 'ni 'kω 'li nugba. 2 Kee, 'ye □bu ε ni 'mu le, ε nu -tεε, 'ki 'a -ne nyibeyugbe 'bu ni 'v, bu kω 'a -ne nugba, 'ε nu -tεε -we, 'ki 'a -ne nugba bu kω 'a -ne nyibiv, -ε di□e nu, v 'ni □ha 'lawlude nu. 3 Nugba kω 'a nyibiv 'hven-, 'bu pe bu, nyibiv 'ni 'plee 'li 'a nugba ke, nugba 'ni 'plee 'li 'a nyibiv ke -we. 4 Nugba 'bu kω ke nyibiv, ε 'yi□i 'pa-, ε 'yi ke 'ki 'a dionv a 'hvi win ki -kω -ni. 'A nyibiv, νο- kω □ne win ki. Ε 'yi 'a nyibiv 'pa-, ε 'yi 'a dionv a 'hvi win ki -kω -ni -we. 'A nugba, νο- kω □ne win ki. 5 'A -ti, nugba kω 'a nyibiv 'hven-, v 'ni 'hithε 'li yre, 'bu mω, 'bu pe bu, 'bu 'yi v ni 'hven a 'mu 'pa-, bu 'yi□i -yra, -ε mω, ke- v di nu, 'ki 'li ti gbi 'kwli, -ε di□e nu, v 'mu ti kω, 'ki bu da Nyisva. Ti gbi a 'mu, 'bu -hi, -ε -bi ba -ma kvε de. Ke- ba nu 'a nunuo, -ε di□e nu, a 'mu 'kli kω, 'ki ba kω ne 'aan 'hvi win ki, kω, Satan 'ni □ha 'v 'a mu le □tεε -ni, a 'ni □ha de 'kuku nu.

6 -Ti -bu, 'n hle, 'ki 'v 'bli a -ta', 'n 'yi le -pu, ke- ba nu. Kee, 'wen 'ni:

'Bu mω, 'ba yi le ni ni, ε 'yi yi -nyre. 7 'Bu mω wen 'mω ni -do -bu □nιv wen, 'n di wen□ε 'ni hla, -ε mω, ε νοv 'v le, 'ki nyibli a pepe bu 'wi wen 'mω, -ε 'yi nugba -kω yi. Kee, 'bu ni wen 'mu le, ε 'yi 'li□i 'li -we, bu nu wen -tεε, -ε nu□o, 'kli -mu', Nyisva -nyi -a mu, ε ni dudoyo le. Ε -nyi -v -bi 'kli, 'ki bu kω nugba kω nyibiv 'hven-, kω, 'ε -nyi -v -bi 'kli -we, 'ki v 'ni 'kω 'li nugba kω nyibiv 'hven-.

8 Nyibli -bu, -v 'yi 'ti, kω nugbi -bu, -v mω -tugbanvgbi, nu- 'n yi 'ki 'li -mω -hlee -ni. Ε νοv 'v le, -tε v ni 'mu, ke- bu ni 'mu, v 'ni 'tie 'li. 9 Kee, 'bu mω, 'ba 'yi 'li 'aan 'hvi a win a kukoolε 'li -we, -ε -bi ba 'ti. Ε nu -tεε, 'ki ba 'ti, 'ε -hi 'v □hιven a 'yiyie 'bu 'la 'a mu.

10 -Yusu a nyibli -mu', -v 'ti, nu- 'n yi 'ki 'li -mω -hlee -ni. Ε 'yi 'mω 'pa-, 'ni -hla□a li□i, Kukonyo -Yusu 'Kliv, νο- hle□ε. Ε wen 'ni: Nugba -bu, -ε kω nyibiv, ε 'ni 'hie 'v 'a nyibiv bu. 11 'Bu mω 'bu -hie 'v□v bu, ε 'ni 'kω 'ki nyibiv de. 'Bu yi nyibiv a kuko ni -hve, -ε -bi bu mu, ε kω 'a yi-henyibiv 'hven-, bu bibi -mω de. Nyibiv -mω -bi, ε 'yi yi -bleε -ni, bu pv 'li 'a nugba -patv'.

12 Nyibli -bu, -v kω nugbi kω nyibepv 'hven-, -v 'yi -Yusu □wlv yi -kuo -ni, v nu- 'n mi 'ki 'li -mω hlee mω. -Ti -bu, 'n ye 'li, 'mω -hle□ε, ε 'yi Kukonyo -Yusu 'pa-, ε 'ni -hla□a li□i. 'Wen 'ni, 'bu mω, nyiblo 'bu kuo -Yusu □wlv yi, 'ti- 'a nugba 'bu 'yi -Yusu □wlv yi -kuo -ni, 'bu -hve bu ni 'v 'a nyibiv a 'mu 'hvi bu, -ε -bi 'a nyibiv 'ni 'pυv 'li□i -patv'. 13 Ke- ni -do bu ni 'mu -we, 'ki 'v nugba -mu' -mω, -ε kuo -Yusu □wlv yi. 'A nyibiv 'bu 'yi -Yusu □wlv yi -kuo -ni, keε, 'bu yi□i ni -hve, 'a nugba a 'mu, bu ni 'v□v 'hvi bu, 'a nugba a 'mu, ε 'ni 'hων v□v □hlon. 14 'N hle□ε ni, -ε nu□o, nyibiv -mu', -ε 'yi -Yusu □wlv yi -kuo -ni, ε 'mve Nyisva

yre, -te 'a nugba -mu', ε -ko, ε kuo -Yusu ɔwlv yi a -ti. Nugba-mo -bi, -ε 'yi -Yusu ɔwlv yi -kuo -ni, de ni -do, no- ε pa 'mu, 'ki 'vɔv -mo. 'Bu mo, 'a nyiblv 'bu kuo -Yusu ɔwlv yi, -ε -bi ε 'mve Nyisva yre. 'Bu mo, 'bu 'yi wen 'mu ε -ni, 'waa 'yonv di 'wi wen 'yonvɔv -mu', -v 'yi Nyisva -yi yi. Kee, v 'yi 'mu ε -ni. U 'mve Nyisva yre.

15 Nyiblo -bv, -ε 'yi -Yusu ɔwlv yi -kuo -ni, ε no- -mo -bi, 'bu pu ε, ε di 'v 'a nugba, -huv' 'a nyiblv bu 'ni hie, -ε -bi bu hie 'vɔv bu. -Mo nyiblv, -mo nugba, -ε hie 'v, -ha -na nugba -huv' -na nyiblv me ε, bu mu, -ε nuɔo, Nyisva da 'a mu ni, 'ki ba ko plo a blele. 16 -Mo nugba -mu', -ε kuo -Yusu ɔwlv yi, ɔyiɔi -yi, 'bu mo, -na -ti, Nyisva 'bu di -na nyiblv wa. Mo, -mo nyibeyugbe, -ε kuo -Yusu ɔwlv yi, -na 'mumu, ɔyiɔi -yi, 'bu mo, -na -ti, Nyisva 'bu di -na nugba wa.

-Kvan -mu', -ni la, ti -mu' -ko 'yri Nyisva da la -mu, 'ki -bv kuo laɔa ɔwlv yi, ε no- -bv 'cibi 'v nunuo

17 De -bi 'n -hve ɔbv pu 'vɔv 'lu, ε no- mo: 'A -ne nyiblo 'bu ni 'v, -kvanε -mu', -ε ko 'klɪ Nyisva -nyiɔe, bu nu, ti -mu' -ko 'yri ε daa 'vɔv, 'ki bu kuo ɔne ɔwlv yi, -kvan a 'mu, ε no- bu 'cibi 'v nunuo. E ɔhen 'nyre, -te ε ni la 'mu, ke- bu ni 'mu. De ni -do a 'mu, ε no- 'n tve -Yusu a nyibli a pepe, 'ki 'v 'a -ne -tite ɔdv. 18 ɔbv puɔv yi'bibe a de yi: Nyiblo 'bu ni 'v, 'bu 'yiɔi yi 'be, ɔwi yi, -te -Juukve* a tete ni 'a hihla, 'ti- Nyisva 'bu daɔa, 'ki bu kuo ɔne ɔwlv yi, ε 'ni 'muɔ 'ki yi'bibe ε. ɔHian -mo de, nyiblo 'bu ni 'v, 'bu 'beɔe yi, 'ti- Nyisva 'bu daɔa, 'ki bu kuo ɔne ɔwlv yi, -ε -bi ε 'ni 'hie 'li 'a yi'bibe. 19 'Bu 'be 'a mu yi, 'bu 'yi 'a mu yi 'be, ε 'yi de gbagbu 'pa-, 'ki 'v Nyisva ye'. Kee, de -mo de gbagbu, ε no- mo, ba ɔtuu 'v Nyisva a tete 'v.

20 'A -ne nyiblo 'bu ni 'v, -kvan -mu', ε ni la, ti -mu' -ko 'yri Nyisva daa la 'vɔv, 'ki bu kuo ɔne ɔwlv yi, ε no- bu 'cibi 'v nunuo. 21 ɔbv puɔv ɔkoyu a de yi: Ti -mu' -ko 'yri Nyisva daa la 'v -mu, 'ki -bv kuo laɔa ɔwlv yi, 'bu mo, ɔni mo la ɔkoyu, ε 'ni 'yaa 'li -mu 'kla -wliye. Kee, ɔni 'ye 'hru, 'ki bu te -mu bu, -ε -bi wenɔe ki. 22 'Ni yi win a puɔv ε ni ni, ε 'wi yi, ɔkoyu -mu', Kɔkɔnyo -Yusu -da, 'ki bu kuo ɔne ɔwlv yi, ε 'yi 'ki ɔkoyu 'pa-, -ε nuɔo, Kɔkɔnyo -Yusu ɔgbleɔe ni, 'ki 'v de 'kuku -mo, ε koɔo 'hven-, 'v -mve. 'Ya 'v 'lu de, nyiblo -bv, -ε 'yi ɔkoyu 'pa-, 'ki 'ne- 'klo -bu ki, 'ti- -Yusu 'Kɪsv -da, 'ki bu kuo ɔne ɔwlv yi, nyiblo a 'mu, ε -he ke -Yusu 'Kɪsv a ɔkoyu, 23 -ε nuɔo, Nyisva -ha 'a 'Yu ni, 'ki bu ɔgble 'a mu. A mo 'a nyibli ɔniɔ. 'A -ti, a 'ni 'ween 'liɔi ki, 'ki ba kve nyibli a 'lule-hihie ɔwien ε, ɔwi yi, -te ba 'ye ni mo wen 'waa ɔkoyu.

24 'Diaylv -na, 'n yi 'a mu 'ni -lee -ni, 'a -ne nyiblo 'bu ni 'v, -kvan -mu', ε ni la, ti -mu' -ko 'yri Nyisva daa la 'vɔv, 'ki bu kuo ɔne ɔwlv yi, -kvan a 'mu, ε no- bu 'cibi 'v nunuo, ɔwi yi, -te Nyisva ni 'a -huhva.

-Ti -mu', Pɔlv -hla, 'ki 'v nyibli -mu', -v 'yi 'ti a de ki

25 Nyibli -mu', -v 'yi 'ti, v nu- ko de 'mu 'ki -mo ε na. -Ti -bu, 'n mi hla mo, ε 'yi Kɔkɔnyo -Yusu 'pa-, ε 'yi 'moɔo wlv ɔtu, kee, de -bu, 'n -hie 'lu -mo ε, -ε no- 'n mi hla mo. Kee, ba pu 'na win a 'mu nva yi bu, -ε nuɔo, 'mo ɔwlvɔkuonyo ɔniɔ, 'ki 'li Kɔkɔnyo -Yusu a 'klɪ 'kwli.

26 'Wen 'ni, ε nu -tee, 'ki nyibli 'ni 'tie 'li. -Te ti ne -bu a ɔhven a 'yiye -hv ni. E no- ko -ti 'ni hleɔe. 27 -Mo nyibeyugbe, ɔni ko nugba, ɔni 'muɔ 'liɔi ε, 'ki -bv pu 'liɔi -patv'. Mo, ɔni 'yi nugba -ko, ɔni 'muɔ 'liɔi ε, 'ki -bv ko nugba.

28 KEE, ɲni -hwe -bu kɔ nɔgba, ε 'yi nyɔredɛ 'pa-. 'Yu nyɔɔyɔ 'bu -hwe bu kɔ nyɔbiɔ, ε 'yi yi -nyre -we. KEE, ba kɔ 'a yiyie, nyibli -mu', -u yi 'bli 'ti, u yi 'ye ɲhwen dɔaki. Ε nɔ- nuɲo, 'ni pu le, a 'ni 'tie 'li, -kɔti 'ni -hwaɲa liɲi, ba 'ye ɲhwendu a 'mu.

29 'Diayɔnu -na, -ti 'n hle, ε nɔ- -bu: Ti -mu', Nyɔsɔa -nyi -a mu, 'ki -ba nu 'a -kvan, ε 'tie -we 'li ni. 'A -ti, kwe ke mɔ bu, nyɔbepɔ -mu', -u kɔ nɔgbɔ, bu 'cibi 'u Nyɔsɔa a -kvan a nunuo, ɲwi yi nyibli -mu', -u 'yi nɔgbɔ -kɔ. 30 Nyibli -mu', -u yi we, bu 'cibi 'u Nyɔsɔa a -kvan a nunuo, -wen nyibli -mu', -u 'ye ni we. Nyibli -mu', -u ni dɔdu, bu 'cibi 'u Nyɔsɔa a -kvan a nunuo, ɲwi yi nyibli -mu', -u 'ye ni nu dɔdu. Nyibli -mu', -u kɔ de, bu 'cibi 'u Nyɔsɔa a -kvan a nunuo, ɲwi yi nyibli -mu', -u 'yi de -kɔ. 31 Nyibli -mu', -u nii 'kɔ a kɔkɔ-tebli -kvan 'yri, bu 'wi- nyibli -mu', -u 'ye ni nuu ɲne -kvan 'yri. 'N hleɲe ni, -ε nuɲo, 'kɔ -bu, -te ε ni 'mu, ε 'tie -hwen 'u -wlu ni.

32 'Ni -hwaɲa liɲi, 'ki ba 'yaa ne 'aan dɔɔnu 'kla -wliye. Nyɔbeyugbe 'bu ni 'u, 'bu 'yi nɔgba -kɔ, Kɔkɔnyɔ -Yusu a -kvan ni -do, ε nɔ- ε yi 'lu -mɔ le -hie. Ε -hweɲe ni, 'a -ne ti, bu blee Kɔkɔnyɔ a plo. 33 KEE, nyɔbeyugbe 'bu kɔ nɔgba, 'a 'kayu a -tebli, nɔ- kɔ -ti ε yi 'lu -mɔ le -hie -we. De -mu', -ε di 'a nɔgba a plo -blee -ni, kɔ de -mu', -ε di Nyɔsɔa a plo -blee -ni -we, ε nɔ- ε yi 'lu -mɔ le -hie. 34 De a 'mu a -ti, 'a ɲwɔ ɲgla ni. De ni -do a 'mu, ε nɔ- ε -mɔ, 'ki 'u nɔgba -mɔ -we. Nɔgba 'bu ni 'u, 'bu 'yi nyɔbiɔ -kɔ, Kɔkɔnyɔ -Yusu a -kvan a -ti ni -do, ε nɔ- ε yi 'lu -mɔ le -hie. De ε -hwe, ε nɔ- mɔ 'a 'lule-hihie kɔ 'a nunu-tebli a pepe 'hwen- bu blee Nyɔsɔa a plo. KEE, nɔgba 'bu kɔ nyɔbiɔ, 'a 'kayu ni -do a de, nɔ- ε yi 'lu -mɔ le -hie. De -mu', -ε di 'a nyɔbiɔ a plo -blee -ni, nɔ- ε =mwe

le.

35 'Ni yi 'puple le ni ni, 'mu 'a mu -hee -ni a -ti ɲniɔ. Ε 'yi 'nyre ɲhen, ɲbu kɔka 'a mu -hɔnhɔn' le. 'N -hweɲe ni, 'aan nunabɔ bu 'sii 'u yi, kɔ, ba kwe Kɔkɔnyɔ -Yusu ɲwien, 'ki 'li 'aan ɲwɔ a pepe ki.

36 Gblohɔn kɔ nyɔyɔtayu 'hwen- a kɔkɔle a de, ε nɔ- 'n bi 'u ki. 'Bu mɔ, 'bu -yraɲa, -ε mɔ, u 'ni -hwaɲa li bu kɔkɔ 'ki -ni de, 'ti- gblohɔn a 'mu, 'bu 'yeɲe, -ε mɔ, de a 'mu, ε nu 'yu nyɔɔyɔ a 'mu -mɔ, ε nyre yi, 'a kɔkɔbu 'bu 'tie ni 'li 'a ɲwɔ ki, -ε -bi bu kɔɲo, ɲwi yi, -te ε ni 'a -hɔhɔa. 'Bu kɔɲo, ε 'yi de 'kuku -nu. 37 KEE, gblohɔn a 'mu, 'bu 'yeɲe, -ε mɔ, ε 'yi 'liɲi 'li -we, bu kɔ 'yu nyɔɔyɔ a 'mu, 'ti- 'bu 'yeɲe, 'ki 'li 'a dɔɔnu a ɲwɔ ki, -ε mɔ, de a 'mu, ε -hie 'lu -mɔ le, ε nɔ yi, kɔ, 'bu -we 'li bu kɔɔ ne 'a dɔɔnu a 'hɔ win ki, -ε -bi ε nu -tee -we, 'bu mɔ, 'bu 'yiɲi -kɔ. 38 'A -ti o, ke- 'n pi: Nyɔbeyugbe -mu', -ε mi nɔgba kɔ mɔ, ε nu yɔnde. KEE, nyɔbeyugbe -mu', -ε 'ye ni di 'yu nyɔɔyɔ -mu' ni kɔ, ε pu le, ε di wen kɔ, 'a 'lule-hihie nɔ yi, 'ε -hi 'u 'a 'bi a -ne 'u.

39 Nɔgba 'bu ni 'u, 'a nyɔbiɔ 'bu 'tie ni 'kɔ, ε 'yi 'hru -kɔ, 'ki bu mu nyɔbiɔ -bi kɔ. KEE, 'a nyɔbiɔ 'bu 'ku, -ε -bi ε kɔ 'hru, 'ki bu kɔ nyɔbiɔ -bi -mu', 'a ɲwɔ -hwe. KEE, 'a nyɔbiɔ a 'mu, ε kɔ bu mɔ -Yusu a nyiblo. 40 KEE, 'mɔ -bi, ke- 'n pi: 'Bu 'yi nyɔbiɔ -kɔ, ε di kɔ plobleede, ε 'mu 'u -te 'bu kɔ wen nyɔbiɔ 'u -hi. 'N yiɲe ni, -ε mɔ, Nyɔsɔa a -Hihiu* ni 'u 'mu ke' -we. 'A -ti, ba pu 'na win nɔa yi bu.

8

Diide -mu', u pie 'kuo, ɲbi -Yusu a nyibli -we 'li bu diɲe ni?

1 A 'beti 'mu ni -we, -ε mɔ: ɲBi 'wɔluga-tebli -mu', -ε pie 'kuo, -a -we 'li -ba diɲe ni, -u' -ε -bi -a 'yi

'li□i 'li -be, -ba di□e?*' A wen 'ni, a yi Nyɩsua a -ti a -tee ni. 'A -ti, a wen 'ni, a yi 'aan dɔnɔv a naale. E mɔ □han-ti, 'a yi -ti a -tee. Kee, nyiblo 'bu yi -ti a -tee, e ni□e ni, 'e 'yee 'li 'a dɔnɔv 'li. Kee, de -mu', -e we 'li -bu -hee ne -a mu, 'ki -ba muu ye', 'ki 'v Nyɩsua a □wlv a ykuole -mɔ', e nɔ- mɔ nunvele. ² 'Bu mɔ, nyiblo 'bu yi 'li 'a dɔnɔv ni 'yee -ni, e kɔ, 'bu pu le, e yi 'a -ne □dedede ni, de a 'mv, e □hen 'nyre, -e mɔ, -tebli -mu', Nyɩsua -hve -ba yi, e 'ye□e ni yi. ³ Kee, nyiblo 'bu ni 'v, 'bu 'ye ni 'yaa 'li 'a dɔnɔv, kee, 'bu nve Nyɩsua, nyiblo a 'mu, nɔ- Nyɩsua -yi, -e mɔ, e mɔ 'a nyiblo □niɔ.

⁴ -E -bi de -bu, -e mɔ 'wlugba-tebli -mu', v pie 'kuo, □bi -a -we 'li -ba di□e ni, -v'v- -a 'yi 'li□i 'li -we, -ba di□e? De -mɔ 'na 'lule-hihie, e nɔ- -bu: -a yi□e ni, -e mɔ, 'kuo 'yi Nyɩsua 'pa-. Nyɩsua mɔ Nyɩsua ni -do. ⁵ 'E mɔ □han-ti, -tebli -hɔhɔv 'e ni 'li yakɔ 'kwli, e kɔ 'a de -bi 'e ni 'ne- -tutu ki, -tebli a 'mu, nyibli 'v dee □nv 'waa nyɩsua. 'E mɔ □han-ti, 'kuo a gblegble 'v ni 'li yakɔ 'kwli, e kɔ 'a de -bi 'e ni 'ne- -tutu ki, 'kuo a 'mu, nyibli 'v dee □nv nyɩsua. 'E mɔ □han-ti, 'kuo a gblegble 'v ni 'v, 'v kɔɔ -tonyibli win ki. ⁶ 'Ye □bu e ni 'mv le, -a mu -mɔ -bi, de -a -yi, e nɔ- mɔ, Nyɩsua mɔ Nyɩsua ni -do. E nɔ- mɔ -aan 'Bat. Nɔ- nu 'a -ne □dedede, 'ki 'ne- -tutu ki. E nɔ- nu -a mu, -e di□e nu, -a 'mv 'a nyibli' pa. -Aan Kɔkɔnyɔ mɔ Kɔkɔnyɔ ni -do -we. E nɔ- mɔ -Yusu 'Klɩsv. E nɔ- Nyɩsua naa 'li, 'e nu 'a -ne □dedede. E nɔ- nyi -a mu -hɔnhlvn, □a p□i.

⁷ Kee -e ni 'mv. Kee, 'ki 'li 'a mu -Yusu 'Klɩsv a nyibli 'nyi, -v -bi ni 'li, 'v 'yi de a 'mv -yi. Nyibli a 'mu, 'bu yi 'wlugba-tebli -mu' ni di, v

pie 'kuo, e 'wɩ yi, 'ki 'v □nv -mɔ, v 'ti'e 'cibi 'v 'kuo a dida, -e nu□o, ti -hi la a ti 'yri, -te v de la 'kuo a -ti, e yii la 'v □nv le. V 'yee 'klɩ ni kve, 'ki 'v Nyɩsua a 'hru wlvn. 'A -ti, 'bu di 'wlugba-tebli a 'mu, 'waa □wlv yi yee □nv -ti, -e mɔ, v nu de 'kuku.

⁸ -A mu -mɔ -bi, -a yi□e ni, -e mɔ, e 'yi diide 'pa-, e 'yi 'li□i 'li -we, bu nu□o, -ba 'mv Nyɩsua yre, -hvv', -ba hlɔɔ □ne -mɔ le. 'Ye □bu -a di□e, e 'yi 'li□i 'li -we, bu -hee ne -a mu, mɔ, 'ye □bu -a 'yɩ□i -di, e 'yi 'li□i 'li -we, bu nu □dedede.

⁹ Kee, ba □tu 'aan dɔnɔv 'yie. E mɔ □han-ti, 'a kɔ 'hru, 'ki ba di 'a -ne □dedede a -hve, 'ye □bu 'wlugba-tebli -mu', v pie 'kuo. Kee, 'bu mɔ, 'ba y□i ni di, e -we 'li bu nu□o ni, 'aan 'bɩhɩan -bi, -e 'yee 'klɩ ni kve, 'ki 'v Nyɩsua a 'hru wlvn, bu bi 'li de 'kuku 'nyi ni.

¹⁰ □Bu pu□v de yi: -Mɔ -mɔ, -e pu le, -e yi Nyɩsua a -ti a -tee, 'ki -ni 'v -cɔhlvnpiile* bu, □ni yi 'wlugba-tebli -mu', v pie 'kuo di. 'Ki 'li -mu 'yi, e 'yi de 'kuku 'pa-. Kee, -na 'diayɩ -bi, -e pu le, 'wlugbadɛdv a 'mu, 'a didie, e mɔ de 'kuku □niɔ, 'bu mɔ, 'bu 'ye -mu, □ni y□i ni di, -e -bi de -ni, e di□e 'ni -kaa -ni, e 'mv de -mu' nu, -e mɔ de 'kuku, 'ki 'li□i 'yi. ¹¹ 'A -ti, -mɔ -bu, -e pu le, -e yi Nyɩsua a -ti a -tee, de -ni, e ni□e ni, nyiblo -bu, -e 'yi 'klɩ -kɔ, 'ki 'v Nyɩsua a 'hru wlvn, 'e -he 'v 'hru a 'mv bu wlvn. Kee, kɔ 'a yiyie, -e mɔ, nyiblo a 'mu, -na 'diayɩ □niɔ, -e kɔ -ta' -Yusu 'Klɩsv 'kuv 'v -we. ¹² 'Bu mɔ, □ni y□i le ni ni, -na 'diayɩ -mu', -e 'yi 'klɩ -kɔ, 'ki 'v Nyɩsua a 'hru wlvn, e mɔ 'cre □niɔ, □ni nii □ne -mɔ. E 'yi -na 'diayɩ ni -do a 'mv 'pa-, □ni -nuu□o li□i 'cre le, -nii -Yusu 'Klɩsv 'na di de -we. ¹³ Nɔ- kɔ -ti 'ni pu le, 'na diide -mu', 'n yi di, 'bu mɔ, 'bu y□i ni

* 8:1 8.1 'Ki 'li Koletidv 'kwli, 'wlugba-tebli -mu', v pie 'kuo, v ple la□a ni, 'ki 'v 'mai yi, e kɔ 'wlugba-tebli -bi 'hven-, v 'yi 'kuo -pie -ni. Nyibli 'bu ni 'v, 'bu -hve bu -to momade, e 'yɩ□i -yi, 'bu mɔ, momade -mu', e mi -to mɔ, 'bu pie □ne 'kuo, -hvv' 'bu 'yɩ□i 'kuo -pie -ni.

ni, 'na 'diayt -Yusu a nyiblo -bt 'bu yɪ dɛ 'kuku nɪ ni, -ɛ -bt ɔbu 'kee diidɛdɛ a 'mʊ, 'a didie, -ɛ diɔe nu, 'nɪ ɔhaɔa nu, ɛ 'nɪ ɔha 'v Nyɪsʊa a 'hru bʊ wɔn -ha.

9

Pɔlv wen 'ni, bv -ha 'li 'a ɔpi lɛ

¹ 'N -hʊɛ wɛnɔɛ nɪ, 'kɪ ba 'nyɪ wɛn 'v 'mʊ 'hʊɪ. 'N yɪɔe nɪ, -ɛ mɔ, 'n kɔ 'hru, 'kɪ ɔbu nu 'a -nɛ ɔdedede, 'n -hʊɛ. 'Bɪ 'aan 'mumu a 'mʊ, a yɪɔe nɪ, -ɛ mɔ, 'mɔ -aan Kʊkɔnyɔ -Yusu a -mɔnanyɔ* ɔnɪɔ. 'Na ɔgbɛtv -bʊ, 'n 'ye -aan Kʊkɔnyɔ -Yusu a 'mʊ nɪ. -Kʊan -mʊ', 'n nu 'lɪ 'a mʊ 'nyɪ, ɛ nɔ- kɔ -tɪ, 'a kuo Kʊkɔnyɔ ɔwlv yɪ. ɛ nɔ- nu dɛ 'a mʊ. ² 'ɛ mɔ -tɛɛ, 'ɛ kɔ nyibli, 'v hlɛɔɛ, -ɛ mɔ, 'mɔ -bʊ, 'n 'yɪ -Yusu a -mɔnanyɔ 'pa-. Kɛɛ, 'bɪ 'a mʊ -mɔ -bt, a yɪɔe nɪ, -ɛ mɔ, 'mɔ -Yusu a -mɔnanyɔ ɔnɪɔ, -ɛ nuɔo, 'mɔ -pʊ 'a mʊ -Yusu a ɔhaantitɛ. ɛ nɔ- kɔ -tɪ 'a kuo -Yusu 'Klɪsv ɔwlv yɪ. Dɛ a 'mʊ, ɛ tʊɛ ɔnɛ nyibli nɪ, -ɛ mɔ, 'mɔ seyt-seyt a -Yusu a -mɔnanyɔ ɔnɪɔ.

³ 'Bʊ mɔ, nyibli 'bʊ yɪ 'na 'nyrɛ nɪ dɪ, -tɪ 'n dɪ ɔnɔ ɔwɔn ɔtuu -nɪ, ɛ nɔ- -bʊ: ⁴ 'Bʊ mɔ, 'nɪ -hʊɛ wɛnɔɛ, -tɛ -Yusu a nyibli -bt nɪ -tɛblɪ a nunuo, 'n kɔ wɛn 'hru, 'kɪ ɔbu nu wɛn 'a nunuo lɛ, kɛɛ, 'nɪ -nuɔo lɪɔɪ lɛ nɪ. 'Bʊ mɔ, 'nɪ yɪ wɛn Nyɪsʊa a -kʊan nu mɔ nɪ dɪ, 'kɪ 'lɪ 'a mʊ 'nyɪ, ɔbɪ 'n 'yɪ wɛn 'hru -kɔ, 'kɪ ɔbu lee wɛn 'a mʊ, -ɛ mɔ, ba -nyɪ 'mʊ diidɛ? ⁵ 'Ya 'v 'lu dɛ, ɔbɪ ɛ 'yɪ wɛn 'v lɛ -nɔɔ -nɪ, 'kɪ ɔbu kɔ wɛn nʊgba, -ɛ kɔ 'mʊ 'hʊɛn-, -a dɪ wɛn 'dagbɪ' lɛ mu, -a 'mʊ wɛn Nyɪsʊa a -tɪ gba, ɔwɪ yɪ Pɪlɪ, kɔ -aan Kʊkɔnyɔ -Yusu 'Klɪsv a -mɔnanyɔ -bt, kɔ -Yusu a 'diaynu? ⁶ 'Ya 'v 'lu dɛ, 'n kɔ Banabast 'hʊɛn-, -v nɪ Nyɪsʊa a -kʊan, ɔbɪ -a mʊ nɪ -do, -bʊ ɔmʊɔ -aan diidɛ lɛ? ⁷ ɔBɪ a 'wɪn la -hʊan nɪ, nyiblo -bʊ, -ɛ nɪ 'seyode, ɛ nɪ -do 'ɛ ɔmʊɔ la -hʊan 'a diidɛ lɛ? 'Uɔn-, ɛ 'yɪ 'mʊ lɛ -nɪ.

Nyiblo a 'dɪ -bt, -ɛ -ci la -ci, 'tɪ- ɛ 'yɪ la 'a 'dʊdɔ-tɛblɪ -dɪ 'lɪ? Nyiblo a 'dɪ -bt, -ɛ naa la 'wlvba-tɛblɪ, 'tɪ- ɛ 'yɪ la 'lɪɔɪ dɛ 'kwli 'yee -nɪ 'lɪ? ɛ 'yɪ nyiblo ɔdʊ -kɔ.

⁸ -Tɪ -bʊ, 'n hlɛ, ɛ 'yɪ nyibli nɪ -do 'pa-, v 'nɪ -hieɔe lɪɔɪ 'lu -mɔ lɛ. Nyɪsʊa a tɛtɛ hlɛɔɛ nɪ -wɛ. ⁹ 'ɛ mɔ ɔhan-tɪ, Moise 'ɛ 'cru laɔa, 'kɪ 'lɪ Nyɪsvacrɪɛn 'kwli, -ɛ mɔ: «Bli -bʊ, -ɛ yɪ -kʊbʊ -hʊhʊɔ -nɪ, a 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, ba mʊa nɛ 'a 'mutu lɛ, -ɛ diɔe nu, ɛ 'nɪ ɔha dɛ dɪ a -tɪ.» -Tɪ a 'mʊ, Nyɪsʊa hla la, ɛ 'yɪ blo nɪ -do 'pa-, ɛ 'yɪ ɔnʊ 'nyrɛ ɔhɛn. ¹⁰ -Tɪ a 'mʊ, ɛ hla la, -a mʊ kɔ -tɪ, 'ɛ hla laɔa -wɛ. ɔBʊ pʊɔv dɛ yɪ dɛ. Nyiblo 'bʊ yɪ -ci nɪ -ci, 'a ɔwlv a ykuole a pɛpɛ, ɛ nɔ- mɔ, ɛ dɪ 'a 'dʊdɔ-tɛblɪ 'nɪ dɪ, ɛ kɔ, nyiblo 'bʊ yɪ -kʊbʊ nɪ dui, ɛ nɔɔ 'v lɛ, 'kɪ bʊ dɪ 'a dɛ. ¹¹ -A mʊ lee nɛ 'a mʊ Nyɪsʊa a -tɪ, ɔwɪ yɪ, -tɛ 'dʊdɔnyɔ nɪ, 'ɛ 'dʊɛ, 'kɪ 'lɪ 'a -ci kɪ. ɔBɪ 'a mʊ -mɔ -bt, a wɛn 'nɪ, ɛ 'yɪ 'v lɛ -nɔɔ -nɪ, 'kɪ ba -nyɪ -a mʊ diidɛ? ¹² ɛ kɔ nyibli -bt, 'v nɪ 'lɪ 'a mʊ 'nyɪ, 'v nɪ Nyɪsʊa a -kʊan, 'v -hʊɛ, 'kɪ ba -hɛɛ ɔnʊ, 'kɪ 'v diidɛ a -ta', 'a -wɛn, 'kɪ ba -hɛɛ ɔnʊ. 'Bʊ mɔ, 'bʊ nɪ 'mʊ lɛ, -ɛ -bt, -a mʊ -mɔ -bt, -a blɛɛ wɛn yɪ, -ba -hʊa wɛn 'a mʊ diidɛ, -ba -hi wɛn 'v nyibli a 'mʊ 'v. Kɛɛ, -a 'yɪɔɪ -nu. 'Bʊ mɔ, 'nɪ yɪ Nyɪsʊa a -tɪ -mɔ lɛ nɪ nɛ, 'n wɛn nɪ, ɔbʊ 'ye ɔhʊɛn, -ɛ diɔe nu, 'mʊ 'na dɪɔnʊ a naale yɪ. 'Bʊ mɔ, 'nɪ yɪɔɪ lɛ nɪ nɪ, -ɛ -bt nyibli 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bʊ hlaɔa, -ɛ mɔ, 'wliye a -tɪ, 'nɪ nɛ Nyɪsʊa a -tɪ -mɔ lɛ, v 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bʊ ka 'waa nʊɪ yrɛ, 'kɪ bʊ 'wɪn Nyɪsʊa a ɔhaantitɛ -mʊ', -ɛ nɛ -Yusu 'Klɪsv a -tɪ -mɔ lɛ.

¹³ A yɪɔe nɪ, -ɛ mɔ, nyibli yɛ 'lɪ dii-tɛblɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊa a 'kagbau bʊ, 'tɪ- nyibli -mʊ', -v nɪ -kʊan, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊa a 'kagbau a 'mʊ bʊ, 'kɪ v kʊɛ 'lɪ bʊ, 'v yɪ dɛ dɪ, kɔ nyibli -mʊ', -v yɪ -cɔhɔn* pi, 'kɪ 'v Nyɪsʊa ye', v kɔ 'lɪ 'waa -nɛ 'kɪbɪa nɪ -wɛ. ¹⁴ Kɛ- nɪ -do, ɛ nɪ 'mʊ, 'kɪ 'v nyibli -bʊ, -v pɪ Nyɪsʊa

a □haantitie -mɔ. -Aan Kúkonyɔ -Yusu hla□a ni, -ε mɔ, nyibli -mɔ', -v pi Nyɩsua a □haantitie, 'kɪ 'waa diide bu -hɔn 'lɪ -kvan a 'mɔ, v ni 'kwli. ¹⁵ Ye □bu ε ni 'mɔ lɛ, 'n 'yɪ -hvan 'a mɔ diide ni -hɔɛ, 'kɪ 'v 'na Nyɩsua a -kvan -bu, 'n ni a -ta'. ε 'yɪ □bu a 'mɔ 'mɔ diide yɪ ya a -tɪ 'pa-, 'nɪ 'crɪ□ɪ lɪ -tɪ -bu. 'Bɔ mɔ, 'nɪ yɪ wen 'a mɔ dɛ ni -hɔɛ, -ε -bɪ 'n 'yɪ wen 'lɪ□ɪ 'lɪ -wɛ, □bu pu wen 'na dɔnɔv a -pli, -tɛ 'n -wen 'na dɔnɔv yɪ a -tɪ. Kɛɛ, ε nu wen -tɛɛ, □bu 'kɔ, 'kanɔ a -tɪ, 'ε -hi 'v □bu -hva wen 'a mɔ dɛ. ¹⁶ -Tɛ 'n mɔ -Yusu 'Klɩsɔ a □haantiepɔnyɔ a -tɪ, 'n 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, □bu pu 'na dɔnɔv a -pli, -kɔtɪ Nyɩsua, nɔ-lee 'mɔ, □bu pu □haantitie a 'mɔ. 'A -tɪ, 'jɔ 'kɪ 'v 'mɔ -mɔ, 'bɔ mɔ, 'nɪ 'yɛ nɪ pu □haantitie a 'mɔ. ¹⁷ 'Bɔ mɔ, 'na □gbɛv 'nɪ -ha wen 'lɪ -kvan a 'mɔ, ε di nu wen -tɛɛ, 'kɪ bu 'pɛɛ wen 'mɔ, kɛɛ, ε 'yɪ 'na □gbɛv 'pa-, 'n 'yɪ 'lɪ -kvan a 'mɔ -ha. Nyɩsua, nɔ-lee 'mɔ, □bu nu□o. ε nɔ- kɔ -tɪ 'nɪ ni□ɛ. ¹⁸ Dɛ- mɔ 'kɪ 'na 'pɛɛ lɛ 'lɪ? Nɔ- mɔ, □bu na Nyɩsua a -tɪ -mɔ lɛ, 'kɪ 'lɪ dadɔkɛ 'kwli. 'ε mɔ □han-tɪ, ε di nɔɔ wen 'v lɛ, 'kɪ bu -nyɪ wen 'mɔ dɛ, -tɛ 'n mɔ -Yusu 'Klɩsɔ a □haantiepɔnyɔ a -tɪ. Kɛɛ, 'nɪ -hva□a lɪ □dedede.

Pɔlv ni□ɛ ni, -ε di□ɛ nu, -Yusu a □haantitie 'mɔ bu 'hɛɛn -ni

¹⁹ -Tɛ 'n nɪ 'mɔ, ε nɔ- -bu: 'N kɔ wen 'hru, 'kɪ □bu nu wen 'a -nɛ □dedede, 'n -hɔɛ. 'N 'yɪ nyiblo □du a □koyu 'pa-. Kɛɛ, 'na □gbɛv, 'mɔ -hɔɛ□ɛ, 'kɪ □bu -hɛ nyibli a pɛpɛ a □koyu, -ε di□ɛ nu, 'mɔ nyibli -hɔhɔv Nyɩsua a -tɪ -lee -nɪ, v 'mɔ wen, 'kɪ bu kuo -Yusu □wlv yɪ. ²⁰ 'Bɔ mɔ, 'nɪ nɪ 'lɪ -juukɔɛ 'nyɪ, -ε -bɪ dɛ v ni, ε nɔ- 'n ni, 'nɪ □tui 'v Moise a tete, -ε di□ɛ nu, Nyɩsua a -tɪ -mɔ', 'n yɪ □nv -lee -nɪ, v 'mɔ□v □han-tɪ pu, v 'mɔ -Yusu □wlv yɪ -kuo -nɪ. 'ε mɔ □han-tɪ, 'n 'yɪ 'lɪ Moise a tete a 'klɪ bu -nɪ. Kɛɛ, 'bɔ mɔ, 'nɪ nɪ 'lɪ nyibliɔv -mɔ' 'nyɪ, -v

-tui 'v tete a 'mɔ, dɛ v ni, ε nɔ- 'n ni -wɛ, -ε di□ɛ nu, Nyɩsua a -tɪ -mɔ', 'n yɪ □nv -lee -nɪ, v 'mɔ□v □han-tɪ pu, v 'mɔ -Yusu □wlv yɪ -kuo -nɪ. ²¹ Mɔ, 'nɪ nɪ 'lɪ nyibli -mɔ' 'nyɪ, -v 'yɪ Moise a tete a 'mɔ -yɪ, dɛ v ni, ε nɔ- 'n ni -wɛ, -ε di□ɛ nu, Nyɩsua a -tɪ -mɔ', 'n yɪ □nv -lee -nɪ, v 'mɔ□v □han-tɪ pu, v 'mɔ -Yusu □wlv yɪ -kuo -nɪ. 'ε 'yɪ 'nyre □hen, -ε mɔ, 'nɪ □tuu□o 'v Nyɩsua a tete. 'N □tui 'v□v nɪ, -ε nu□o, 'n □tui 'v -Yusu 'Klɩsɔ nɪ. ²² 'Bɔ mɔ, 'nɪ nyre 'lɪ nyibli -mɔ' 'nyɪ, -v kuo -Yusu 'Klɩsɔ □wlv yɪ, kɛɛ, -v 'yɛɛ 'klɪ -hɔhɔv nɪ kɔɛ, 'kɪ 'v □wlv a yukuole a -ta', -tɛblɪ -mɔ', v yɪ 'yɛ, -ε mɔ, ε nyre yɪ, 'nɪ -nu□o lɪ□ɪ, -ε di□ɛ nu, Nyɩsua a -tɪ -mɔ', 'n di □nv -lee -nɪ, v 'mɔ□v □han-tɪ pu, v 'mɔ -Yusu □wlv yɪ -kuo -nɪ -tɛɛ. 'ε □hen 'nyre, 'a -nɛ nyibli -kɔ 'nyɪ 'n di 'lɪ nyre, dɛ -mɔ', v ni, ε nɔ- 'n ni, -ε di□ɛ nu, 'a -nɛ -tɪtɛ □du, 'n di 'v -naa -nɪ, 'mɔ 'waa dodoyo -hɛɛ -nɪ, v 'mɔ Nyɩsua yɪ, v 'mɔ wa. ²³ -Tɛblɪ a pɛpɛ, 'n ni, 'n ni□ɛ nɪ, -ε di□ɛ nu, -Yusu 'Klɩsɔ a □haantitie 'mɔ bu 'hɛɛn -nɪ, -ε di□ɛ nu, 'n kɔ nyibli -bɪ 'hɔɛn-, Nyɩsua 'mɔ -a mɔ □haande -mɔ nu.

²⁴ □Bu pu□v cigbɛ'gbanyɔ a dɛ yɪ. 'A yɪ□ɛ nɪ, -ε mɔ, 'bɔ pu lɛ, nyibli -bu, v 'gbɛ ci, dɛ, -ε -hɛn 'nyre, ε nɔ- mɔ: Nyibli -hɔhɔv, nɔ- 'gbɛ cigbɛ a 'mɔ, kɛɛ, nyiblo nɪ -do -mɔ', -ε yɪ 'a 'bio lɛ -hi, ε nɔ- kɔ 'pɛɛɛ. 'A -tɪ, dɛ 'n yɪ 'a mɔ -lee -nɪ, ε nɔ- mɔ, ba □tuu 'v 'klɪ, 'ba wɪ- cigbɛ'gbanyɔ a 'mɔ yɪ, -ε di□ɛ nu, a 'mɔ 'pɛɛɛ kɔ -wɛ. ²⁵ Nyibli a pɛpɛ, -v -hɔɛ -bu 'gba cigbɛ, v □tui 'v 'klɪ, 'v yɪ 'nyɪ, -ε di□ɛ nu, -nyrɔwɔ 'bɔ nyre 'v, v 'mɔ 'waa 'bio lɛ -hi, 'tɪ- v 'mɔ 'pɛɛɛ a 'mɔ kɔ. 'Pɛɛɛ a 'mɔ, v di □nv -nyɪ, ε 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wɛ, bu hie 'klɔ. -A mɔ -mɔ -bɪ, -a yɪ 'nyɪ cigbɛ a 'gbugba -tɛɛ, 'kɪ 'v Nyɩsua a 'hru wɔn, -ε di□ɛ nu, 'pɛɛɛ -mɔ', -ε di 'klɔ hie, -a 'mɔ□v kɔ. ²⁶ ε nɔ- nu□o, 'nɪ 'wɪ- nyiblo

-mu' yi, -e 'sii 'b 'hru yi, -e 'gbe ci le. 'N 'wi- nmliponyo yi -we, -e ko 'a 'b nmliponyo 'hven-, -u yi -won. Kee, 'n 'yi nmliponyo -mu' yi 'wi, -e piri 'l 'nmlil le. ²⁷ E 'wi yi, 'n [tui 'na dtonv [hven, 'n koo 'na dtonv win ki, -e di[e nu, de -mu', Nyisua -hve, 'mu[v nu. 'Bu mo, 'n yi[ti le ni ni, le'booo-nyrowo 'kwli, 'na 'mumu -bu, -e lee Nyisua a -ti nyibli le, Nyisua 'yi 'l[ti 'l -we, bu pu 'mu ke'.

10

A 'ni 'daa 'li 'kuo

¹ 'Na 'diayinv -na, 'n -hve[e ni, de -mu', -e mu la 'lu -mo, -aan 'baunv a ti 'yri, ba ko 'a leyuyruo. Ti -mu', v 'ye la 'tiile ni kve, v yi la Moise [wien le kve, 'ki 'l 'pwoonblgba ki. -Te v ni la 'hru wlon, Nyisua nu la[ti ni, 'nunma 'e [jri la [nv 'lu bu, 'waa pepe 'v [ta la 'Yru -Johvn. ² E [hen 'nyre, -e mo, 'waa pepe a 'mu, Nyisua pu [nv 'nie 'lu le, 'ki 'l 'nunma ko 'Yru -Johvn a 'mu 'kwli, -e di[e nu, v ko Moise 'hven-, v 'mu -mve. ³ 'Waa pepe a 'mu, v nu- yi la diide -mu', -e -hven la 'li Nyisua -mo di, ⁴ e ko 'nie -mu', -e -hven la 'li Nyisua -mo, 'b 'ne la[ti. E mo [han-ti, 'nie a 'mu, 'e -hven la 'l 'hio [dv 'kwli. 'Hio a 'mu, Nyisua, no-nyi la [nv[v. 'Hio a 'mu, e mo -Yusu 'Klivo [nio. E ko [nv 'hven-, nu- nune la -mo. ⁵ E mo [han-ti, 'v 'ye la [wilekete-tebli a 'mu, kee, 'waa kasv a nml 'kukui 'ni -blee[e la Nyisua a plo. E no- ko -ti, 'v 'kukvi la 'hru wlon le.

⁶ -Tebli a 'mu, -e mu la 'lu -mo, e tve ne -a mu -tebli -bi, -e di[e nu, -aan [wli 'ni [ha yinyre-tebli -hva, [wi yi, -te v ni la 'a -hvhva. ⁷ -U -bi ni 'li [nv 'nyi, 'v de la 'kuo. Ke- v nu la 'a 'ciaru, 'ki 'l Nyisuarien 'kwli, v wen: «Nyibli -tva hru a 'mimle, 'v yi de di, 'v 'ne no, 'v -tva -wla a yiyie, 'ki 'v 'kuo a dida a -ta'.» 'A mu -mo -bi,

a 'ni 'daa 'li 'kuo, [wi yi, -te v ni la[ti. ⁸ -U -bi ni 'li [nv 'nyi, 'v ni la 'lawlu. E no- ko -ti, Nyisua 'e nu[o, 'waa 'miliwi a (23'000) -wlv [tu 'v ta, 'v 'kuku le, 'ki 'l -nyrowo ni -do 'kwli. Kee, -a mu -mo -bi, -a 'ni 'nuo 'li 'lawlu, [wi yi, -te v ni la 'a nunuo. ⁹ Nyibli -bi ni 'li [nv 'nyi, 'v [tee la 'v 'Kukonyo Nyisua le, -e di[e nu, de -mu', e di nu, v 'mu[v 'ye. De a 'mu a -ti, hro 'e yi la [nv le mle, 'v 'kukvi la le. Kee, -a mu -mo -bi, -a 'ni 'nuo 'li 'waa de, -a 'ni 'tee 'li Nyisua 'yi. ¹⁰ -U -bi ni la 'li [nv 'nyi, 'v yi la wlon le 'puple -ni, 'ki 'v Nyisua ki. De a 'mu a -ti, Nyisua a lelenyo -mu', -e 'le nyibli, 'e di la de, 'e 'ile la [nv le. 'A mu -mo -bi, a 'ni 'nuo 'li 'waa de, 'a 'ni 'puple 'li wlon le.

¹¹ -Tebli a pepe a 'mu, e mu la 'lu -mo, 'ki 'v [nv -mo, -e di[e nu, Nyisua 'mu la[ti nyibli -tvo -ni, -e mo, v 'ni 'nuo 'li de 'kuku. -Tebli a 'mu, v 'aru la 'l[ti Nyisuarien 'kwli ni, -e di[e nu, -a 'mu [to ko, -koti ti -bu, -a ni ki, e mo le'booti [nio. ¹² E no- nu[o, 'ni pi le, -e mo, nyiblo 'bu pu le, de 'kuku -mu', Yisraekve ni la, e 'yi 'l[ti 'l -we, bu nu[o, -e -bi nyiblo a 'mu, bu [tu 'a dtonv 'yie, -e di[e nu, e 'ni [ha Nyisua a 'hru bu wlon -ha, 'bu mo, [dedede 'bu yi 'v[v le ni [tee -ni. ¹³ Le[teele ni -do -mu', -e yi 'v nyre, 'ki 'v 'a mu -mo, e ni -do a 'mu, no- yi 'v nyre, 'ki 'v nyibli a pepe -mo. Nyisua -mo -bi, e di 'a mu 'ni -hee -ni, [wi yi, -te e nu 'a hihla. E 'yi 'l[ti 'l -we, bu -hon 'v[v -mo, 'ki de -bu, -e -hi 'aan 'kl wlon, bu nu 'a mu. Kee, le[teele 'bu -hve bu nu[o, ba -ha Nyisua a 'hru bu wlon, -e -bi Nyisua di -nyi 'a mu 'kl, -e di[e nu, a 'ni [ha 'v 'a 'hru bu wlon -ha.

-A ko 'kuo -hvin 'hven-, -a 'yi -mve*

¹⁴ 'Na nve'diayinv -na, -te e ni 'mu le, 'a -ti ba hie 'v 'kuo a dida bu pepe. ¹⁵ 'N yi[e ni, -e mo, 'a

mu -bu, 'n yi -mo 'cru -ni, a ko 'lule-hihie. 'A -ti, -ti -mu', 'n di 'a mu -lee -ni, ba -hie□e 'lu -mo le. ¹⁶ 'Bu mo, □ba yi Kükonyo a le'boodiide -mu' ni di, 'bu mo, □ba yi Nyisva 'wio ni -nyi, 'ki 'u -wiin-ñanv a -ta', ko, □ba yi□i ni 'ne, -e -bi -Yusu 'Klitsv a -hlv ni□e ni, e ko -a mu 'hven-, □a yi -mve. 'Ti-, □ba yi 'floo -mu' □ti□ le ni 'be, □ba yi□i ni di, -e -bi -a ko -Yusu 'Klitsv 'hven--a -mve ni, 'a 'kokuva a -ti. ¹⁷ 'Flooquo ni -do, no- ni 'u. -A mu -mo -bi, -a -hv ni, kee, 'flooquo ni -do a 'mu, no- -a yi di. De a 'mu, no- tve □ne yi, -e mo, -a 'wi-tonyiblo ni -do yi.

¹⁸ Ba -hie Nyisva a dako -mu', -v mo Yisraekve a -ti 'lu -mo le. U yi pi la 'wlugba-tebli a -cöhlvñ*, 'ki 'u Nyisva ye'. Nyibli 'bu yi 'wlugba-tebli a 'mu ni di, -e -bi e □hen 'nyre, -e mo, v ko Nyisva 'hven-, v -mve ni. ¹⁹⁻²⁰ 'A -ti, nyibli 'bu yi 'wlugba-tebli 'kuo ni -pie -ni, de a 'di -bi e □hen 'nyre 'li? 'E mo □han-ti, 'n hla□a ni, -e mo, 'kuo 'yi Nyisva 'pa-. Kee, 'wlugba-tebli -mu', v yi 'kuo -pie -ni, sey-sey 'kuo -hvñ, nu- v yi□i -pie -ni. U 'ni -pie□e li□i Nyisva. 'Bu mo, 'bu yi□i 'kuo -hvñ ni -pie -ni, -e -bi v ko 'kuo -hvñ a -mu 'hven-, v nu-mve. 'A mu -mo -bi, 'ni -hva□a li□i, a ko 'kuo -hvñ a 'mu 'hven-, ba -mve. ²¹ 'A 'yi 'li□i 'li -we, ba 'naa 'li -Yusu 'Klitsv a -wiin-ñanv 'kwli, 'ti- ba mu, ba 'naa 'li 'kuo -hvñ a -ñanv wlvñ 'kwli -we. Mo, a 'yi 'li□i 'li -we, ba di Kükonyo -Yusu a diide, 'ti- ba mu, ba di 'kuo -hvñ a diide -we. ²² 'Bu mo, □ba yi le ni ni, -e -bi Kükonyo di pvv ne -a mu yrv le. -A 'ni 'hie 'li□i 'lu -mo le, -e mo, -a ko 'kli, □a -hi 'u -aan Kükonyo 'u.

De -bu, -e di -na 'bihian -tonyiblo -hve -ni, e no- -bu -hie 'lu -mo le

²³ Nyibli -bi ni 'li 'a mu 'nyi, 'u pi le, -e mo, v ko 'hru, 'ki bu nu 'a

-ne □dedede, 'waa □wlv -hve. Iin, e mo □han-ti, kee, -tebli -bi ni 'u, -e 'ye ni -hve ne 'aan 'bio -tonyibli. E mo □han-ti, nyibli v a 'mu, v ko 'hru, 'ki bu nu 'a -ne □dedede, v yi 'ye. Kee, nunu-tebli -bi ni 'u, -e 'ye ni -hve nyibli, 'ki bu mu ye', 'ki 'u Nyisva a 'hru wlvñ. ²⁴ 'A -ne nyiblo 'bu ni 'u, de -mu', -e di 'a 'bihian -tonyiblo -hve -ni, e no- bu nu. E 'ni 'hiee 'li e ni -do a -ti 'lu -mo le.

²⁵ 'A -ne 'wlugba-tebli □dv, v plee 'u 'mat yi, ba -to□o, a 'mu□v di. A 'ni 'hie 'li □dedede 'lu -mo le. A 'ni 'betie 'li ni, 'bu mo, 'bu pie □ne 'kuo. ²⁶ Ba ko 'a yiyie, -e mo, v 'cru la 'li Nyisvacrievñ 'kwli ni, -e mo: «Nyisva, no- ko -tebli a pepe -mu', -e ni 'ne- tvtv ki.»

²⁷ 'A -ti o, 'bu mo, nyiblo -mu', -e 'yi -Yusu -yi, 'bu da -mu diide -mo, 'ki 'li 'a 'kayu bu, 'bu mo, □ni mu 'li, -e -bi 'a -ne de, v di -mu -nyi, di□e, □ni 'hiee 'li □dedede a -ti 'lu -mo le, □ni 'betie 'li -ni, 'bu mo, 'bu pie □ne 'kuo. ²⁸ Kee, 'bu mo, nyiblo 'bu -di, 'bu lee -mu, -e mo: «'Wlugba-tebli -mu', -yi di, v pie □ne 'kuo,» -e -bi □ni 'die 'ki□i de, -e di□e nu, de -mu', nyiblo a 'mu, e pv wen le, -e mo wen de 'kuku, □ni □ha□a nu, 'a □wlv 'ni □ha□a -ti -yee -ni. ²⁹ 'Bu mo, 'ni yi -ti a 'mu ni hle, nyiblo a 'mu, e no- ko □wlv a -ti □ni□, e 'yi -na 'mumu a □wlv a -ti 'pa-.

-Bakle, ke- -di pv, -e mo: «'Mo -bi, 'n ko 'hru, 'ki □bv nu 'a -ne □dedede, 'n -hve. De- nu 'ki□i, 'u yi 'mu -lee -ni, -e mo, 'ni 'nuo 'li de a 'mu, 'na 'bihian -bi a □wlv 'ni □ha□a -ti -yee -ni a -ti 'li? ³⁰ 'Bu mo, 'ni -nyi Nyisva 'wio, 'ki 'u diide -mu', 'n yi di a -ta', de- ko -ti, nyiblo -bi 'mu 'na 'nyre di 'li?»

³¹ -Ti 'n -hve □bv lee -mu, e no- -bu: 'A -ne □dedede, -di di, ko 'a -ne □dedede, -di 'na, ko 'a -ne □dedede, -di nu, nu□o, -e di□e nu, e 'mu Nyisva -ti a 'yi'buale -nyi. ³² □Ni 'nuo 'li -tebli v -bu, -e pi nyibli a

□wlv □hlon le, 'v yi Nytsua a -tu le -hεε -ni, 'ye □btu nyibli -mu', -v mo -Juukvε, ko nyibli -mu', -v 'yi -Juukvε* 'pa-, ko 'a -ne -Yusu a nyiblo □dv. ³³-Te 'n ni□e, ke-ba nu 'a nunuo -wε. 'A -ne □dedede, 'n di nu, 'n -hvε□e ni, bu nu□o, nyibli a pεpe a plo bu ble. De -mu', -ε di 'mo ni -do -hεε -ni, ε 'yi□i 'pa-, 'ni -hie□e li□i 'lu -mo le, keε, de -mu', -ε di 'na 'bio -hεε -ni, Nytsua 'mu □nv wa, ε no- 'n yi 'lu -mo le -hie.

11

¹ Ba -ha 'li 'na □pi le, □wi yi, -te 'n ni, 'ni -he 'li -Yusu 'Kltsv a □pi le.

-Te nvghi ko bu nu 'waa dtovv a naale, 'ki 'li 'cvekayu bu

² 'N pi 'a mu 'nyre le, -ε nu□o, -tebli -mu', 'n too la 'a mu, a yi -hie 'a -ti 'lu -mo le, 'a -ne ti, 'a ni□e. ³ Keε, 'n -hvε□e ni, □bv too ne 'a mu de -bi. ε no-mo: Nytsua, no- ni 'v -Yusu 'Kltsv 'lu yi, -Yusu 'Kltsv 'ε ni 'v nyibeyu gbe 'lu yi, nyibeyugbe -mo -bi 'ε ni 'v nugba 'lu yi. ⁴ Ti -ko 'yri -Yusu a nyibli di le 'kukue -ni, 'bu mo, nyibeyugbe 'bu yi Nytsua ni de, ε ko, -ti -mu', Nytsua □tu□o wlon, 'bu yi□i -mo le ni ne, 'bu □tu 'hungble 'lu, ε □hen 'nyre, -ε mo, ε 'ni □tuu□o 'v -Yusu 'Kltsv, -ε ni 'v□v 'lu yi. ⁵ Nugba -mo -bi, 'bu yi Nytsua ni de, ε ko, -ti -mu', Nytsua □tu□o wlon, 'bu yi□i -mo le ni ne, 'bu 'yi -gese 'lu -hie -ni, -ε -bi ε □hen 'nyre, -ε mo, ε 'yi 'v 'a nyibv, -ε ni 'v□v 'lu yi, 'a 'v□tuule -ko. 'Bu mo, 'bu 'yi -gese 'lu -hie -ni, -ε -bi ε mo -tvide □nto, -ε nu□o, nugba a 'mu, ε 'wi- nugba -mu' yi, -ε ηmla 'v 'lu le.* ⁶ 'Bu mo, nugba 'bu 'yi -gese 'lu -hie -ni, -ε -bi ε ko bu 'be 'a 'lu kle -wε. Nugba a 'mu, 'bu 'be 'a 'lu kle, -hsv' 'bu ηmla 'v□v le, -a yi□e ni, -ε mo, ε mo -tvide □nto. ε 'wi yi, ε 'yi -gese

'lu -hie -ni. -Te ε ni 'mu le, ε nu -teε, bu -hie -gese 'lu.

⁷ Nyibeyugbe -mo -bi, 'bu yi Nytsua ni de, ε 'ni 'tuo li 'hungble 'lu, -ε nu□o, Nytsua nu□o ni, -ε di□e nu, nyibeyugbe 'mu□v yi 'wi, ε ko, ε 'mu nyibli Nytsua a -ti a 'yi'bvale -too -ni. Nugba -mo -bi, nyibeyugbe a -ti a 'yi'bvale ni -do, no- ε tvε nyibli. ⁸ A yi□e ni, -ε mo, Nytsua 'yi 'li nyibeyugbe nugba 'hvi -mo -ha, keε, nugba, no- ε -ha 'li nyibeyugbe 'hvi -mo. ⁹ Ko, Nytsua 'yi nyibeyugbe -nu, nugba a -ti, keε, nyibeyugbe a -ti, 'ε nu nugba. ¹⁰ -Te ε ni 'mu le, nugba ko bu -hie -gese 'lu, -ε di□e nu, ε 'mu□v nyibli -too -ni, -ε mo, ε □tui 'v 'a nyibv ni, ko, Nytsua a leleny 'ni □ha yrv pv -wε.

¹¹ 'E mo □han-ti, 'ε ni 'mu le, keε, -a mu -bu, -v kuo Kukonyo -Yusu 'Kltsv □wlv yi, -a yi□e ni, -ε mo, nugba 'yi 'li □dedede 'li -wε, 'bu mo, 'a nyibv 'bu 'yi 'v -ni, mo, nyibeyugbe 'yi 'li □dedede 'li -wε, 'bu mo, nugba 'bu 'yi 'v -ni -wε. ¹² De ε □hen 'nyre, ε no- mo, Nytsua -ha 'li yi-henyibeyugbe a 'kla, 'ε nu nugba, nugba -mo -bi, ε no-ko 'hvi -mo nyibeyugbe naa 'li. ε tvε □ne yi, -ε mo, 'ki 'li Nytsua -mu', -ε nu 'a -ne □dedede -mo, 'ki nyibeyugbe ko nugba 'hven- v -hven 'li.

¹³ 'Aan 'mumu, ba -hie□e 'lu -mo le, 'bu mo, 'ba 'kukue le, □bi ε noo 'v le, 'ki nugba -bu, -ε 'yi -gese 'lu -hie -ni, bu da Nytsua? ¹⁴ 'A -ne nyiblo □dv, 'ki 'v 'a -ne -tite □dv, ε yi□e ni, -ε mo, 'bu mo, nyibeyugbe a 'lunyapli 'bu -hlo, ε mo -tvide □nto. ¹⁵ Nugba -mo -bi, 'a 'lunyapli 'bu -hlo, ε yi -nyi□e -ti a 'yi'bvava, -ε nu□o, Nytsua, no-nyi□e 'lunyapli blebli, -ε di□e nu, ε 'mu 'a 'lumako -hli. ¹⁶ 'Bu mo, nyiblo 'bu yi gble ni pi, 'ki 'v de a

* **11:5** 11.5 Pōlv a ti 'yri, 'lawlunvgbt, nu- 'ye ni -hie la -gese 'lu le, ε ko, 'v ηmle la 'v 'li le. Nvghi -mu', -v ko nyibev, -v =tui 'v □nv 'v, v nu- mo -bi, nu- yi la -gese 'lu le -hie -ni.

'mu ku, bu ko 'a yiyie, -ε mo, 'n ko -Yusu a nyibli -bi 'hven-, 'bu mo, □ba 'kukue le, ke- -a ni□e le. E mo -aan de □nuo.

-Yusu a le'boodiide

(Matie 26.26-29; Makı 14.22-25; Luku 22.15-20)

¹⁷ -Ti -bu, 'n mi 'ki hla mo, ε 'yi 'ki 'aan 'nyrelepu-ti 'pa-, -ε nu□o, 'ba 'kukue le, 'ki 'u Nyisva a dida a -ta', a 'ni -nu□o li □haande, kee, -tebli -hvin a ni. De a 'mu, a ni, ε ni□e ni, 'ki 'u Nyisva a 'hru wlon, a 'ni -muu□o ye', a yi dii ke'. ¹⁸ 'N 'win ni, -ε mo, 'ba 'kukue le, -ε -bi a yi 'be □ti□ le. -Bakle, -ti -mu', u -hla, ε mo □han-ti □ni□. ¹⁹ □Han-ti, ε no□ 'u le, 'ki ba □gla wen, -ε di□e nu, nyibli -mu', 'ki 'li 'a mu 'nyi, -u yi -Yusu □wien kee -tee, a 'mu □nu ye.

²⁰ 'Bu mo, 'ba 'kukue le, 'ki a 'mu Kukonyo a le'boodiide di, a 'ni -hie□e li Kukonyo a 'mu, 'a -ti 'lu -mo le. ²¹ 'Aan diide ni -do, ε no-ko -ti a yi 'lu -mo le -hie. No- nu□o, 'kanu yi wen -u -bi ni ni, -u -bi 'u yi 'waa dionu no wlon -hie -ni. ²² 'Bu mo, 'ba yi□i le ni ni, de- ko -ti 'a 'ye ni di de, 'ki 'li 'aan 'kayo ble, 'ti- a 'mu le 'kukue -ni 'li? Ba ko 'a yiyie, -ε mo, 'ba yi□i le ni ni, -ε -bi a yi -hee Nyisva a nyibli a -ti le. E 'yi -tee -nu, 'ki nyibli -mu', -u 'yi de -ko, ba nuo □nu -tvi. □Bi 'aan □wli 'ye□e ni, □bu pu 'a mu 'nyre le, de a 'mu, a ni a -ti? 'Klo -mo, 'n 'yi 'li□i 'li -we, □bu nu 'aan 'nyrelepuvu le.

²³ -Ti -mu', 'n too ne 'a mu, 'na 'mumu, Kukonyo -Yusu, no- too 'mo□o. -Ti a 'mu, ε no- -bu: 'Tolowo -mu', -ε ko 'kwli nyibli □du di la 'li□i 'crekonyibli -ji' pu, ε 'du la 'floo ye', ²⁴ 'ε -nyi Nyisva 'wio, 'ε 'be□e □ti□ le, ε wen: «'Floo -bu, ε no- mo 'na 'hvi, 'n di -ha, 'ki 'u 'aan -ta'. Kue ke 'ki mo bu, 'floo a □ti□e'bede a 'mu, ko 'a didie a 'mu 'hven-, ε no- ba gba 'lu -mo, -ε di□e nu, a 'mu 'na -ti 'lu -mo le -hie 'a -ne ti.» ²⁵ -Te u -we de le,

-ε -bi, ε 'du -wiin-ηanu ye', 'ε -nyi Nyisva 'wio, 'ε -nyi□e 'a -nagbopu*, 'ki bu -hie□e, ε wen: «-Wiin -bu, ε □hen 'nyre Nyisva a 'yi yrayri a □tutuo. Nyisva a 'mu, 'na -hlu, ε di nu, ε 'mu 'yi yrayri a 'mu □tu, ε ko 'a mu 'hven-. 'A -ne ti, 'ba yi -wiindu a 'mu ni 'ne, -te ni -do 'n ni 'a nunuo, ke- ba nu 'a nunuo, -ε di□e nu, a 'mu 'na -ti 'lu -mo le -hie 'a -ne ti.» ²⁶ Kukonyo -Yusu a puwwin a 'mu, ε □hen 'nyre, 'a -ne ti, 'ba yi 'floodu a 'mu, 'a didie le ni ni, ko, 'ba yi -wiindu a 'mu, 'a 'nuna le ni ni, -ε -bi a yi nyibli 'ni -lee -ni, -ε mo, Kukonyo 'ku ni, ε 'mu -a mu wa a -ti. Kue 'ki mo bu, ke- a ni nyibli -ti a 'mu a leele, ε 'mu□u gba -gbagba, 'a diditi 'mu 'u nyre.

²⁷ -Te ε ni 'mu le a -ti, nyiblo 'bu yi Kukonyo -Yusu a 'floodu a 'mu ni di, ε ko, 'bu yi 'a -wiindu a 'mu ni 'ne, kee, 'bu yi 'a -ti le ni -hee -ni, 'ki 'u 'floodu a 'mu, 'a didie ko 'ki 'u -wiindu a 'mu, 'a 'nuna a -ta', nyiblo a 'mu, ε ni de 'kuku, 'ki 'u -Yusu a 'hvi ko 'a -hlu 'hven- mo. Nyisva a -bati di□e 'ni klo. ²⁸ 'A -ti, 'a -ne nyiblo 'bu ni 'u, 'ti- ε 'mu 'floodu a 'mu di, ko, ε 'mu -wiindu a 'mu 'na, bu 'jijra 'a dionu a □wlu, 'ki 'u -ti a 'mu a -ta'. ²⁹ Nyiblo 'bu ni 'u, 'bu yi Kukonyo -Yusu a 'floo a 'mu ni di, ko, 'bu yi 'a -wiin a 'mu ni 'ne, 'ti- 'bu 'ye ni -hie Kukonyo a 'mu, 'a 'hvi a -ti 'lu -mo le, -ε -bi ε ni ynyrede, 'ti-, 'ε yi 'a dionu Nyisva a yru 'lu -jri. ³⁰ E no- nu□o, nyibli -huohvi, 'ki 'li 'a mu 'nyi, 'waa 'hvi 'ε yi hren, -u -bi 'u 'yi 'kl -ko, ko, -u -bi 'u 'kuku le. ³¹ 'Bu mo, □ba 'jijra -aan □wlu, 'ti- =ba di diide a 'mu, -ε -bi Nyisva 'yi 'li□i 'li -we, bu puu ne -a mu -bati le. ³² Kukonyo Nyisva a -bati 'bu klo -a mu, 'bu yi -a mu □hven ni □tui, -ε -bi ε tve ne -a mu de, -ε di□e nu, -nyrowo -ko 'kwli ε di 'u nyibli -bati le -puu -ni, ε 'ni □ha -a mu -ti -yee -ni, 'a -bati 'ni □ha -a mu klo.

³³ 'A -ti, 'na 'diaynuv -na, 'bu mo, 'ba 'kukue le, 'ba mu -Yusu a le'hoodiide di mo, ba -ple 'aan 'bio. ³⁴ 'Bu mo, 'kanu 'bu yi nyiblo ni ni, e noo 'v le, 'ki bu di de, 'ki 'li 'a dionu a -te, 'ti- e 'mu di, -e di□e nu, 'ba 'kukue le, a 'ni □ha 'aan dionu Nyisva a yru 'lu -jri.

-Ti -bi -mu', -e ni 'v, 'bu mo, 'ni di 'li 'a mu -mo, 'ti- 'mu□v hla.

12

'Kli a gblegble -mu', Nyisva a -Hihiu yi nyibli -nyi, v 'mu 'a -kvan nu a -ti*

¹ 'Na 'diaynuv -na, de 'n -hve □bu hlee 'ki ki, e no- mo, 'kli a gblegble -mu', Nyisva a -Hihiu yi nyibli -nyi, v 'mu 'a -kvan nu. 'N -hve□e ni, ba yru de a 'mu le -tee.

² 'Bi a yi□e ni, -e mo, ti -mu' -ko 'yri a 'ye la -Yusu 'Klisv □wlv yi ni -kue -ni, -ci a gblegble -mu', a kwle la, e ko la 'a mu win ki, 'e kee la 'a mu. ³ E no- ko -ti, 'ni -hve ba yru 'ki□i le, -e mo, e 'yi 'ki 'mu le -ni de. 'Bu mo, nyiblo 'bu ni 'v, Nyisva a -Hihiu 'bu ko□e win ki, nyiblo a 'mu, e 'yi 'li□i 'li -we, bu pu -Yusu 'jro -mo. Kee, nyiblo 'bu pu le, -e mo, -Yusu, no- mo 'a Kukonyo, -e -bi Nyisva a -Hihiu, no- ni□e, 'e hle -ti a 'mu.

⁴ Nyisva a -Hihiu a 'mu, e mo -Hihiu ni -do, kee, e yi -nyi nyibli 'kli a gblegble, v 'mu 'a -kvan nu. ⁵ -Kvan -mu', -aan Kukonyo yi nyibli -nyi, e mo -kvan a gblegble □nuo. Kee, -aan Kukonyo a 'mu, e nu -do. ⁶ 'Hrii -mu', -v ko wlon nyibli nee 'v, 'v ni -kvan, v mo 'hrii a gblegble -we. Kee, Nyisva ni -do a 'mu, e no- yi 'a nyibli a pepe 'kl -nyi, 'ki bu nu -kvan a pepe a 'mu. ⁷ 'A -ne 'kli □du, Nyisva a -Hihiu, e yi 'a -ne nyiblo □du -nyi, 'ki 'li 'a mu 'nyi, e yi 'a mo□o 'ni -nyi, -e di□e nu, a 'mu 'aan 'bio a pepe -hee -ni. ⁸ -E -bi ni 'v, Nyisva a -Hihiu 'e -nyi□e 'kli, 'ki bu hlee 'li □tawin 'kwli, 'e yi -e -bi 'kl -nyi, 'ki bu hla

-ti -mu', Nyisva a -Hihiu a 'mu, e to□ ne, ⁹ 'e yi -e -bi 'kl -nyi, 'ki bu kuo -Yusu □wlv yi -tee, 'e yi -e -bi 'kl -nyi, 'ki bu nu□o, kikalanyibli a 'kue bu -we. -Tebli a pepe a 'mu, Nyisva a -Hihiu ni -do a 'mu, no- ni□e; ¹⁰ Nyisva a -Hihiu ni -do a 'mu, 'e yi -e -bi 'kl -nyi, 'ki bu nu □wlekeee-tebli, 'e yi -e -bi 'kl -nyi, 'ki bu hla -ti -mu', Nyisva a -Hihiu a 'mu, e □tu□o wlon, 'e yi -e -bi 'kl -nyi, 'ki bu yi de -mu', Nyisva a -Hihiu ni, ko de -mu', 'kuo -hvin* ni, 'a 'yile-hihiale; 'e yi -e -bi 'kl -nyi, 'ki bu pu win -mu', e 'yi -yi, 'e yi -e -bi 'kl -nyi, 'ki bu -ha win a 'mu. ¹¹ Nyisva a -Hihiu ni -do a 'mu, no- yi nyibli 'kli a pepe a 'mu -nyi. 'A -ne nyiblo, Nyisva a -Hihiu yi -nyi□e 'kli, □wi yi, -te e ni 'a -huhva.

-Yusu 'Klisv a 'cve 'wi- -tonyiblo a 'hvi yi, -e ko 'kabi a gblegble

¹² -A -yi□e ni, -e mo, -tonyiblo a 'hvi mo 'hvitu ni -do □nuo, kee, e ko 'kabi a gblegble. □han-ti, 'kabi -ni 'v -tonyiblo 'yie, 'e -hu, kee, 'hvitu ni -do □nuo. Ke- ni -do, e ni 'mu, 'ki 'v -Yusu 'Klisv a 'cve -mo. ¹³ E mo □han-ti, ti -mu' -ko 'yri v pu la -a mu 'nie 'lu, -aan pepe, -a -he la 'hvitu ni -do, 'ki 'li Nyisva a -Hihiu* a 'kl 'kwli. -Aan pepe, 'ye □bu -mo -Juukveyu*, 'ye □bu □yi -Juukveyu 'pa-, 'ye □bu -mo □koyu, 'ye □bu □yi □koyu 'pa-, -aan pepe a 'mu, Nyisva a -Hihiu ni -do a 'mu, e no- Nyisva -nyi -a mu.

¹⁴ E 'yi 'kiva ni -do 'pa-, e 'yi 'v -tonyiblo 'yie -ni, kee, e mo 'kabi a gblegble. ¹⁵ 'Bu mo, -tonyiblo a bu, 'bu pu wen le, -e mo, -te e 'yi dabu 'pa-, 'a -ti, e 'yi 'v 'hvi 'yie -ko, □han-ti, 'e ni 'a hihla le, kee, 'ki e ko 'v 'hvi 'yie. ¹⁶ 'Bu mo, -tonyiblo a nva 'bu pu wen le, -e mo, -te e 'yi 'yie 'pa-, 'a -ti, e 'yi 'v 'hvi 'yie -ko, e mo □han-ti, 'e ni 'a hihla le, kee, 'ki e ko 'v 'hvi 'yie. ¹⁷ 'Bu mo, -tonyiblo a 'hvi a pepe, 'bu mo wen

'yii, -bi' ε di wen 'ki -ti a 'winwɪn nu 'li? 'Bu mɔ, -tonyiblo a 'hvi a pepe, 'bu mɔ wen nvi, -bi' ε di wen 'ki de a 'nu a 'winwɪn nu -we 'li? ¹⁸ Nyɪsua 'yi -tonyiblo a 'hvi a nunuo le -nu. Kee, -te ε nu 'a -huhua, ke- ε nu -tonyiblo a 'hvi a -tebli a yrekokvele. ¹⁹ 'Bu mɔ, Nyɪsua 'bu nu wen -tonyiblo 'kɪbɪa ni -do -mɔ', ε 'yi wen 'liɪ 'li -we, bu mɔ wen -tonyiblo a 'hvi. ²⁰ Kee, ε 'yi 'mu le -ni. 'Ki 'v -tonyiblo 'yie, 'kabi a gblegble ni 'v. Kee, 'hvi a pepe a 'mu, ε mɔ 'hvi tu ni -do ɪno.

²¹ -Te ε ni 'mu le, -tonyiblo a 'yie 'yi 'liɪ 'li -we, bu lee dabu: «'Ni -huaɪa li -mu.» Ε mɔ, 'lu 'yi 'liɪ 'li -we, bu lee bui, -ε mɔ: «'Ni -huaɪa li 'a mu -we.» ²² Ε 'yi de ni -do a 'mu 'pa-. -Na 'hvi a 'kabi -mu', -pu le, -v 'yi -kvan -ko, 'bu mɔ, 'bu 'yi wen 'v -mu 'yie -ni, ɪyi wen 'liɪ 'li -we, -bu pu wen -hunhlon. ²³ 'Ti- -aan 'hvi a 'kabi -mu', -a pu le, -v 'yi ɪhaan'kabi 'pa-, v nu- ko -ti -a kla, ko, 'kabi -mu', -a yi nyibli 'yi ki -hlii -ni, nu- ko de -a ko 'li -mɔ. ²⁴ -Aan 'hvi a ɪhaan'kabi 'ni -huaɪa li 'yieɪtutuo. Nyɪsua, no- nu -aan 'hvi a 'kabi, 'ε nuɪo, 'a 'kabi -mu', -a yi -hli, ɪa ɪtuɪ ɪnu 'yie, 'ε -hi 'v 'kabi -bi 'v. ²⁵ Ε pɪpu -aan 'hvi a 'kabi a pepe 'yi le, -ε diɪe nu, v 'ni ɪha yi -wunwɔn -ni. Ε -hveɪe ni, -aan 'hvi a 'kabi a pepe, bu -hɪhɪe -ni. ²⁶ 'Bu mɔ, -aan 'hvi a 'kɪbɪa ni -do 'bu yi ni kle, 'kɪbɪa a 'mu, ε bi 'li yi, ko -aan 'hvi a 'kabi a pepe, v nu- kle. 'Bu mɔ, ɪba ko 'li -aan 'hvi a 'kɪbɪa -bi a de -mɔ diakti, -ε -bi 'hvi a 'kɪbɪa a 'mu, ε ko -aan 'hvi a 'kabi -bi -mu' 'hven-, v ni doɔv.

²⁷ 'A mu -mɔ -bi, a 'wi- -Yusu 'Kɪtsu a 'hvi yi. 'A -ne nyiblo 'bu ni 'v, ε 'wi- 'hvi a 'mu a 'kɪbɪa yi. ²⁸ Ke- Nyɪsua nu 'v nyibli a bleɪtutuo, 'ki 'li 'vɔe 'kwli, -ε diɪe nu, v 'mu -kvan a gblegble nu. Yi-henyibli, ε ɪtu 'v ble, v

nu- mɔ -Yusu a -mɔnanyu*. Nyibli -kve 'v ɪnu -mɔ, v nu- mɔ 'a winwlon-hanyu*, -v ne -ti -mu', Nyɪsua ɪtu ɪnu wlon -mɔ le. Nyibli -ble 'v ɪnu ke', v nu- mɔ toɔnyu, -v tve Nyɪsua a -ti, 'ε ɪtu 'v nyibli -bi ble, 'ki bu nu ɪwɪlekee-tebli, 'ε -nyi -v -bi 'klɪ, 'ki bu nuɪo, kɪklanyibli a 'kve bu -we, 'ε -nyi -v -bi 'klɪ, 'ki bu -hee 'waa 'bio, 'ε -nyi -v -bi 'klɪ, 'ki bu naa nyibli, 'ε -nyi -v -bi 'klɪ, 'ki bu pu win -mu', v 'yi -yi. ²⁹ ɪBi nyibli a pepe, nu- mɔ -Yusu a -mɔnanyu? ɪBi 'waa pepe, v nu- mɔ Nyɪsua a winwlon-hanyu? ɪBi 'waa pepe, v nu- mɔ toɔnyu, -v tve Nyɪsua a -ti? ɪBi 'waa pepe, v nu- ni ɪwɪlekee-tebli? ³⁰ ɪBi nyibli a pepe Nyɪsua -nyi 'klɪ, 'ki bu nuɪo, kɪklanyibli a 'kve bu -we? ɪBi 'waa pepe, v nu- di win -mu', v 'yi -yi pu? ɪBi 'waa pepe, v nu- di win a 'mu -ha? 'Uɔn-, ε 'yi 'mu le -ni. ³¹ Kee, 'n yi 'a mu 'ni -lee -ni, 'klɪ a gblegble -mu', -ε mɔ 'klɪ 'yakɪ -mu', Nyɪsua a -Hihiu yi nyibli -nyi, ε no- ba ɪmuɔ le, 'ki 'li 'aan ɪwɪ a pepe ki, -ε diɪe nu, ε 'mu 'a mɔɪo -nyi.

-Te ti ne -bu, 'n di toɔ ne 'a mu ɪhaan'hru de, -ε -hi 'v 'hrii a pepe 'v, -ε diɪe nu, a 'muɪv na.

13

-Te -mu', -a di -aan 'bio -tonyibli a nvele nu

¹ 'Bu mɔ, 'ni yi wen 'kɔ -bu a nyibli a win a pepe ni pi, ε ko Nyɪsua a lelenyu a win a pepe 'hven-, kee, 'bu mɔ, 'ni 'yi 'na 'bio -tonyibli -nve -ni, -ε -bi 'n 'wi- tukui ko gbege 'hven- yi, -v ko win -cre nyibli a nvi. ² 'Bu mɔ, 'ni ko wen 'klɪ, 'ki ɪbu hla -ti -mu', Nyɪsua ɪtu 'mu wlon, ko, 'bu mɔ, 'ni yi wen -tebli a pepe, ko, 'bu mɔ, 'ni yi wen Nyɪsua a -huhli-tebli a pepe le ni yruɪ, ko, 'bu mɔ, 'ni kuo wen Nyɪsua ɪwɪv yi, 'ti- 'na Nyɪsua a ɪwɪv a yikuole a 'mu, 'bu

yi wenϰε ni ni, 'ni yi wen dugba ni -lee -ni, bu -hɔn -ta', bu mu 'li -tite -bi, 'ti- 'bu -hɔn -ta', keε, 'ni 'yi 'na 'bio -tonyibli -nve -ni, -ε -bi 'na nunu-tebli a 'mu, ε 'ni -daϰa li ϰdedede. ³ Bu mo, 'ni -ha wen 'li 'na kuko-tebli a pepe, 'ni ϰgla wenϰε ϰhuvennyibli le, ko, 'ni -ha wen 'na dɔnu, 'ki v 'mu 'mu 'to pu a -ta', keε, 'ni 'yi 'na 'bio -tonyibli -nve -ni, 'na nunu-tebli a 'mu, ε 'yi 'liϰi 'li -we, bu -heε 'mu.

⁴ Nyiblo 'bu nve ne 'a 'bio -tonyibli, -ε -bi ε keε ϰwlv a 'lila, ko, 'ε ni ϰnu ϰhaan-tebli 'yi ϰhlon le. ε 'ni ϰtuϰo ca. ε 'ni -puϰv li 'a dɔnu a -pli, ko, ε 'ni 'yaaϰa 'li 'a dɔnu.

⁵ Nyiblo 'bu nve ne 'a 'bio -tonyibli, ε 'ni -heεϰε li 'waa -ti le. ε 'ni -hieϰε li -tebli ni -do -mu', -ε yi ε ni -do -heε -ni 'lu -mo le, keε, -tebli -mu', -ε yi 'a 'bio -heε -ni, ε nɔ- ε yi 'lu -mo le -hie -we. ε 'yi yrv'bi-ti -kla. 'Bu mo, nyiblo 'bu nuϰo de -hvan -mo, ε 'ni ϰtuϰo 'liϰi 'kwli bu. ⁶ Nyiblo 'bu nve ne 'a 'bio -tonyibli, -tebli -hɔn -mu', v ni, 'a dɔdv 'ni -nuϰo liϰi, keε, de -mu' -ko dɔdv -niϰε, ε nɔ- mo ϰhaande -mu', v ni. ⁷ Nyiblo 'bu nve ne 'a 'bio -tonyibli, -tebli 'kukui a pepe -mu', v -nu, ε -hrui 'a -ti -mo, 'ti-, ε 'cibi 'v Nyisva a ϰwlv a yikuole, 'ki 'v 'a -ne ϰdedede -mo, ko, 'ε yiϰε, 'ε yiϰi -ple, -ε mo, Nyisva di -tebli a pepe 'ni ϰhrenti -ni, ko, 'ε ko ϰwlv a 'lila. ⁸ Nvele -mu', nyiblo -ko, 'ki 'v 'a 'bio -tonyibli a -ta', ε 'ni -weϰε 'li, 'klo -mo 'klo. Nyiblo 'bu yi -ti -mu', Nyisva ϰtuϰo wlon ni hle, ε di ko ti, ε 'mu 'li -we, ko, nyiblo 'bu yi win ni pi, ε 'yi -yi, ε di ko ti -we, ε 'mu 'a pɔpv 'kee -ni. ⁹ ε mo ϰhan-ti, -tebli -mu', -a yi, v 'yi 'li yre -we. 'Bu mo, ϰba yi -ti -mu', Nyisva ϰtu -a mu wlon ni hle, ε 'yi 'li yre -we -we. ¹⁰ Keε, ti -mu' -ko 'yri Nyisva di 'v -a mu de -mu' -tɔɔ -ni, -ε -we 'li yre, -ε -bi de -mu', -a yruu 'ki le, ε di bu 'ni -we.

¹¹ Ba 'ye ke, -te 'n mo la 'hiangbe,

-te -mu', 'hiangbe ni 'puple, ke- 'n ni la 'puple, ko, -te -mu', 'hiangbe ni 'lule-hihie, ke- 'n ni la 'lule-hihie, ko, -te -mu', 'hiangbe ni -tebli a leyuyruo, ke- 'n ni la 'a leyuyruo. Keε, -te 'n -ku 'ki, -ε -bi 'n hie 'v 'hiangbe a nunuklo bu. ¹² -Te ti ne -bu, 'bu mo, ϰba yi -tebli ni 'ye, -ε -bi ε 'wi yi, -a yiϰi 'ni 'ye, 'ki 'li 'yie -mu' 'kwli, -ε 'pupuo 'li 'kwli le. Keε, ε di ko -nyrowɔ, -aan 'yie 'mu -tebli a pepe le yru -teε. -Te ti ne -bu, ε ko -tebli -bi, -a 'tie 'yεε le ni yruu -teε. Keε, -nyrowɔ di 'v 'ni nyre, 'muϰv le yru -teε, ϰwi yi, -te -mu', Nyisva nu 'na yiyie pepe.

¹³ -ε -bi 'ki, -tebli ni ta ni 'v, -ε 'ye ni di bu ni -we, 'klo -mo 'klo. -Tebli ni ta a 'mu, ε nɔ- bu: -Ba kuo Nyisva ϰwlv yi, ko, -ba ko 'a yiyie, -ε mo, Nyisva di -tebli a pepe 'ni ϰhrenti -ni, ko nvele -mu', -a ko, 'ki 'v -aan 'bio -tonyibli -mo'. Keε, 'a pepe a 'mu, 'a gbagbu, ε nɔ- mo nvele -mu', -a ko, 'ki 'v -aan 'bio -tonyibli -mo.

14

Pɔlv ne -ti -mo le de, 'ki 'v 'kli a gblegble -mu', Nyisva a -Hihiu yi nyibli -nyi a -ta'*

¹ Ba ϰtu 'v 'klɪ, -ε diϰε nu, a 'mu 'aan 'bio -tonyibli -nve -ni. 'Kli a gblegble -mu', Nyisva a -Hihiu yi nyibli -nyi, ε nɔ- ba ϰmuo le, 'ki 'li 'aan ϰwli a pepe ki. De -mu', a ko ba ϰmuo le diaki, -ε -hi 'v 'a pepe 'v, ε nɔ- mo Nyisva a -Hihiu bu -nyi 'a mu 'klɪ, Nyisva a -ti -mu', ε ϰtui 'a mu wlon, a 'muϰv -mo le na.

² 'Bu mo, nyiblo 'bu yi win -mu', ε 'yi -yi ni pi, ε 'yi 'a 'bio 'pa-, ε 'ni -hleeϰε 'li ϰnu -mo, keε, Nyisva ε yi 'li -mo -hlee -ni, -ε nuϰo, -ti -mu', ε hle, nyibli 'ni -yruϰo liϰi' le, Nyisva a -huhli-tebli, ε nɔ- ε ne -mo le, 'ki 'li Nyisva a -Hihiu a 'kli 'kwli. ³ Keε, nyiblo -mu', -ε hle -ti -mu', Nyisva ϰtuϰo wlon, 'ki 'li 'a 'bliwin 'kwli, nyiblo a 'mu,

'a 'bio ε yι 'lι -mσ -hlee -nι, ε 'mυ
 □nυ 'kli -nyi a -ti, kσ, ε 'mυ 'lι □nυ
 □wlv 'kwli bυ □tu, -ε di□e nu, υ 'mυ
 ye' -muu -nι, 'kι 'υ Nytsua a 'hru
 wlσn. ⁴ Nyiblo -mυ', -ε di win -mυ'
 pυ, ε 'yι -yi, 'a dtonυ ε yι -hεε -nι.
 Kεε, nyiblo -mυ', -ε di -ti -mυ' hla,
 Nytsua □tui□e wlσn, 'kι 'lι 'bliwin
 'kwli, nyiblo a 'mυ, Nytsua a nyibli
 a pεpe, nυ- ε yι -hεε -nι.

⁵ 'N -hυε wen□ε nι, 'kι 'aan pεpe
 ba pυ wen win -mυ', a 'yι -yi. Kεε,
 δε 'n -hυε, -ε -hi 'υ δε a 'mυ 'υ, ε
 nσ- mσ, Nytsua a -ti -mυ', ε □tui
 'a mυ wlσn, ba na□a -mσ le, 'kι 'lι
 'aan dtonυ a 'bliwin 'kwli. Nyiblo
 'bυ yι win -mυ', ε 'yι -yi nι pι,
 ε di□e 'nι -hυa, 'kι nyiblo -bι, bυ
 -ha□a, 'kι 'lι 'aan 'bliwin 'kwli, -ε
 di□e nu, Nytsua a nyibli 'mυ ye'
 -muu -nι, 'kι 'lι Nytsua a □wlv a
 ykuole 'kwli. 'Bυ 'yι 'mυ le -nι,
 -ε -bι nyiblo -mυ', -ε nε win -mυ',
 Nytsua □tu□o wlσn -mσ le, nyiblo
 a 'mυ, ε yι nyibli 'nι -hεε -nι, 'ε -hi
 'υ nyiblo -mυ', -ε pι win -mυ', ε 'yι
 -yi.

⁶ 'Na 'dɔaynυ -na, 'bυ mσ, 'nι di
 'lι 'a mυ -mσ, 'tι -nι yι 'lι 'a mυ -mσ
 nι -hlee -nι, 'nι yι win -mυ', a 'yι -yi
 nι pι, -bι' ε di 'kι 'aan -hεε nι 'lι?
 'Bυ mσ, 'nι di 'lι, 'n kσ □bυ -huhua 'a
 mυ -huhli-teblt a 'mυ, Nytsua tσσ
 'mυ, 'a δε -bι kle, kσ, □bυ nu□o,
 ba kσ □tσ, kσ, □bυ lee nε 'a mυ -ti
 -mυ', Nytsua □tu 'mυ wlσn, kσ, □bυ
 tσσ nε 'a mυ δε -bι. 'Bυ mσ, 'nι nu
 'a nunuo le, -ε -bι 'n di 'a mυ 'nι
 -hεε -nι.

⁷ □Bυ pυ□bυ bibi-teblt a δε yι. 'Bυ
 mσ, □nι yι 'lι 'padue le nι -bibi -nι,
 ε kσ, □nι yι 'lι dukυ' le nι -bibi -nι,
 -bι' nyibli di 'kι -wladυ a 'mυ, -yι
 ble, 'a yiyie nu 'lι? ⁸ Kε- tu-ηamυ
 a bibie nι 'mυ -wε. 'Bυ mσ, dakσ
 'bυ yι tυ nι -wen, nyiblo -mυ', -ε
 yι tu-ηamυ bi, 'bυ 'ye nι 'kla□a' le
 -tεε, -bι' nyibli di 'kι tυ a 'mυ, 'a
 kumumuο nu 'lι? ⁹ Kε- nι -do ε nι
 'mυ -wε, 'kι 'υ win -mυ', nyiblo 'yι
 -yi, 'a pυpυυ a -ta'. 'Bυ mσ, 'ba yι

win -mυ', a 'yι -yi nι pι, -ti -mυ',
 a di hla, -bι' nyibli di 'a leyuyruo
 nu 'lι? Ε di 'wι- -te nyiblo 'ye nι
 'pυple wen 'lι le. ¹⁰ Ε mσ □han-tι,
 win a gblegble, 'ε nι 'nε- 'kσ kι.
 'A pεpe a 'mυ, nyibli yruι□e' le.
¹¹ Kεε, 'bυ mσ, win -mυ', 'n 'ye nι
 yru' le, nyiblo 'bυ yι 'mσ□o -mσ nι
 pι, 'kι 'υ 'mυ -mσ, nyiblo a 'mυ, ε
 mσ 'dagbatayu □nισ, 'na 'mumu, 'n
 mσ 'dagbatayu, 'kι 'υ□bυ -mσ. ¹² 'A
 -ti, 'n yι 'a mυ 'nι -lee -nι, 'kι 'lι
 'aan □wlt a pεpe kι, ba -hυa 'kι a
 gblegble -mυ', Nytsua a -Hihiu yι
 nyibli -nyi, 'kι 'υ 'a -kuan a -ta', -ε
 di□e nu, a 'mυ 'kli -hυσhυι a 'mυ
 kσ, -te δε a 'mυ, ε kwλε nε 'a mυ
 kι -tεε. Kεε, -ti kσ -ti a 'mυ□bυ -hυa,
 nσ- mσ, a 'mυ 'aan 'bio -Yusu a
 nyibli -hεε -nι, 'kι bυ muu ye', 'kι
 'υ Nytsua a 'hru wlσn.

¹³ Ε nσ- nu□o, nyiblo 'bυ kσ 'kli,
 'kι bυ pυ win -mυ', ε 'yι -yi, ε kσ bυ
 -hυa Nytsua 'kli -wε, -ε di□e nu, ε
 'mυ win a 'mυ -ha, 'kι 'lι 'a 'bliwin
 'kwli. ¹⁴ 'Bυ mσ, win -mυ', 'n 'yι -yi,
 'nι yι□ι nι pι, 'nι yι Nytsua nι δε,
 ε mσ □han-tι, 'na □wlv, nσ- δε□e.
 Kεε, 'mσ -bι, 'nι -yru□o □dedede le.
¹⁵ -Bι' 'n di 'kι□ι nu 'lι? 'Bυ mσ, 'nι
 yι Nytsua nι δε, 'n di nu win -mυ',
 'n 'yι -yi, 'mυ□bυ da, ε kσ, 'mυ□bυ da
 -wε, 'kι 'lι 'na 'bliwin 'kwli, -ε di□e
 nu, 'mυ -ti a 'mυ le yru. 'Bυ mσ,
 'nι yι -wla nι ble, 'n di nu win -mυ'
 -wε, 'n 'yι -yi, 'mυ ble, ε kσ, 'mυ ble
 -wε, 'kι 'lι 'na 'bliwin 'kwli. ¹⁶ 'Bυ
 'yι□ι 'pa-, -mσ -mυ', -ε yι Nytsua
 'wio -nyi, 'kι 'lι win -mυ', □yι -yi
 'kwli, nyibli -mυ', -υ 'yι -teblt a 'mυ
 -yi, υ 'yι 'lι□ι 'lι -wε, bυ pυ le: Kε-
 bυ nι 'mυ, -ε nu□o, υ nυ- mσ -bι,
 -ti a 'mυ, -hle, υ 'nι -yru□o hι□ι le.
¹⁷ -Mσ -bι, -yι -nyi Nytsua 'wio -tεε,
 'kι 'lι win -mυ', □yι -yi 'kwli. Kεε,
 ε 'nι -hεε□ε li -na 'bιhιan.

¹⁸ 'N yι -nyi Nytsua 'wio, -ε nu□o,
 'n pι win -mυ', 'n 'yι -yi, 'nι -hi
 'υ 'aan pεpe 'υ. ¹⁹ Kεε, 'n kσ 'na
 'bio -Yusu a nyibli -bι 'huen-, □ba
 'kukue le, 'bliwin -mυ', nyibli yruι

le, ε νο- 'n -hυε □bu pu, -ε di□e nu, 'mu □nu Nytsua a -ti kle -hihia -ni, 'e -hi 'u □bu pu win -huohu -mu', 'n 'yi -yi, ko, u 'ye ni yru' le.

20 'Na 'diaynu -na, 'aan 'lule-hihie, ε 'ni 'wu 'li 'yonu a 'lule-hihie yi, kee, bu 'wi- nyibli -bu, -u ku a 'lule-hihie yi. 'Ki 'u -tebli -huin a nunuo a -ta', ba 'wi- 'yonu yi, -u 'yi -tebli -huin a nule -yi. 21 U 'cr□i ni, 'ki 'li Nytsuacrien 'kwli, -ε mo:

«Nytsua wen 'ni, ε di lee nyibli -mu',
u pi dako a win,
-ε di□e nu, u 'mu Nytsua a -ti 'a dako -lee -ni.
'E mo □han-ti, 'ki ε di 'li dako a win 'kwli -naa -ni,
ε 'mu 'li 'a dako -mo -hlee -ni.
Kee, ε yi□e ni, -ε mo, 'ye □bu ε nu 'a nunuo le,
'a dako 'yi 'li□i 'li -we, bu pu□u nua yi bu.»

22 'A -ti, win -mu', □yi -yi a puupu, ε mo yruule □nu, Nytsua yi nyibli -mu' -nyi, -u 'yi -Yusu □wlu yi -kuo -ni, -ε di□e nu, u 'mu□u yi, -ε mo, u 'yi 'a nyibli 'pa-. Yruule a 'mu, Nytsua 'ni -nyi□e li□i nyibli -mu', -u -we 'a □wlu a yikuole -mo. Kee, 'klu -mu', -ε ni□e, nyibli 'u hle -ti -mu', Nytsua □tu □nu wlon, ε no-mo yruule -mu', ε yi nyibli -mu', -u kuo -Yusu □wlu yi -nyi. E 'ni -nyi□e li□i nyibli -mu', -u 'yi -Yusu □wlu yi -kuo -ni.

23 'Bu mo, 'a mu Nytsua a nyibli 'ba 'kukue le, 'aan pepe a 'mu, 'ba yi win -mu' ni pi, a 'yi -yi, 'ti-, 'ba ni 'u -tite ni -do a 'mu bu, 'ti- nyibli -mu', -u 'yee -Yusu 'Klisu □wlu yi ni -kue -ni, ε ko, nyibli -bi -mu', -u 'yi -tebli a 'mu -yi, 'bu pa 'li 'a mu 'nyi, ke- u di pu, -ε mo, 'aan 'li -hon 'u 'hru wlon. 24 Kee, 'aan pepe, Nytsua a -ti -mu', ε □tu 'a mu wlon, 'ba yi□i -mo le ni ne, 'ki 'li 'aan 'bliwin 'kwli, 'ti- nyibli -mu', -u 'yee -Yusu □wlu yi ni -kue -ni, ko, nyibli -bi -mu', -u 'yi -tebli a 'mu

-yi, 'bu pa 'li 'a mu 'nyi, -ti -mu', a hle, no- di □nu□u -too -ni, -ε mo, de -mu', u ni, ε mo de 'kuku □nu. -Ti a pepe -mu', a hle, u yi 'win, ε di□e 'ni nu, 'waa □wli 'mu □nu -bati le -puu -ni. 25 -Huhli-tebli a pepe -mu', u yi 'lu -mo le -hie, ε di bi pepe', u 'mu kwli bu bla, 'ki 'u Nytsua ye', u 'mu□u 'nyre le pu, ko, u 'mu□u hla, 'ki 'u nyibli a pepe ye', -ε mo: «E mo □han-ti □nu, 'ki Nytsua ni 'li 'a mu 'nyi.»

'Bu mo, 'ba 'kukue le, -tebli -mu', a ni, bu bi gblo yi

26 'A -ti, 'na 'diaynu -na, de 'n -hυe □bu too ne 'a mu, ε no- -bu: 'Bu mo, 'ba 'kukue le, -ε -bi yi wen -wla ni ble, -ε -bi 'ε tye Nytsua a -ti, -ε -bi 'ε tye nyibli -huhlde -bi, Nytsua -nu, ε yru' le, -ε -bi 'ε pi win -mu', ε 'yi -yi, -ε -bi 'ε -he win a 'mu. -Tebli a pepe a 'mu, a ni, ε bleε yi, bu -hee Nytsua a nyibli, bu muu ye', 'ki 'u Nytsua a 'hru wlon. 27 Nyibli 'bu ni 'li 'a mu 'nyi, 'bu yi win -mu' ni pi, u 'yi -yi, nyibli ni 'huen ta, nu- bleε yi, -bu pu win. 'Bu yi ni win ni pi, bu pu dodoyo. 'Ti- ε bleε yi, nyiblo bu -ha win a 'mu. 28 'Bu mo, nyiblo 'bu 'yi 'u -ni, -bu -ha win a 'mu, -ε -bi, ε nu -tee, bu ma wien, 'ki 'u nyibli ye', kee, bu 'pleε 'li 'waa dionu ko Nytsua 'huen- -mo, 'ki 'li 'waa □wli ki. 29 Nyibli -mu', Nytsua □tu -ti wlon, 'bu yi□i -mo le ni ne, nyibli ni 'huen ta, nu- -bu pu win. 'Bu yi win ni pi, 'waa 'bio bleε yi, bu pu □nu nua yi bu, -ε di□e nu, u 'mu□u 'ye, 'bu mo, -ti -mu', u hle, 'bu mo □han-ti, -huu' 'bu mo hi. 30 'Bu mo, Nytsua 'bu yi nyiblo de yrayru ni -tue -ni, -ε -bi nyiblo -bi -mu', win ni wen 'li wlon, bu ma wien, -ε di□e nu, 'a 'bihian a 'mu, ε 'mu win pu. 31 'Aan pepe, a -we 'li ba hla -ti -mu', Nytsua □tu 'a mu wlon ni, kee, ba nu dodoyo, ba pu win, -ε di□e nu, 'a -ne nyiblo, ε 'mu de 'nyi, ko a 'mu 'aan 'bio 'klu -nyi -we.

32 Nyiblo 'bu ko 'klt, 'kt bu hla -ti -mu', Nyisua [tu]o wlon, e -we 'li bu ko 'klt a 'mu win ki ni, 33 -kot Nyisua 'ni -hua[a li, -ba nu -tebli -mu', -e 'yi gblo yi -bi. E no- mo -bi, 'a -tebli a pepe -mu', e ni, e bi gblo yi.

Nugbi -mu', -u ni 'li 'a mu 'nyi, bu nu -tebli, [w]i yi, -te nugbi a pepe -mu', -u ni 'li 'cuε -bi bu, u ni 'a nunuo. 34 'Bu mo, 'ba 'kukue le, u 'yi yi -bleε -ni, bu pu win, ('kt 'u gble a pupuu a -ta'). Kee, u bleε yi, bu [t]uu 'u nyibe'u 'u, [w]i yi, -te u nu la 'a 'ciaru, 'kt 'li Nyisua a tetecrien 'kwli. 35 De 'bu ni 'u, 'bu 'ye ni yru[o' le, 'a -ti, 'bu -hve bu 'beti -ni, -e -bi bu -plee 'u ti le, 'bu nyre 'li 'kayu bu, u 'mu 'waa nyibe'u 'beti -ni. E 'yi 'u le -noo -ni, 'kt nugba bu pu win, 'kt 'li 'cuε bu, ('kt 'u gble a pupuu a -ta'). 36 [B]i a 'y[i] ki -wen? -Bakle, 'a mu -mo -bi, a wen 'ni, 'kt Nyisua a -ti [t]uu 'li 'a mu -mo -wlu, -huv', 'a mu ni -do, 'a mu [ble]e kua.

37 Nyiblo 'bu pu le, e ko Nyisua a -Hihiu* a 'klt, -huv', e mo Nyisua a winwlon-hanyo* [ni]o, -e -bi bu ko 'a yiyie, -e mo, -ti -bu, 'n yi 'cri, 'n ye 'a mu yi, -aan Kukonyo a [g]betu, no- hla[a. 38 -Ti -bu, 'n yi 'cri, nyiblo 'bu 'ye ni -hua bu pu[u nua yi bu, -e -bi nyiblo a 'mu, nyiblo [d]u 'ni 'puu 'li[i] nua yi bu -we.

39 'A -ti, 'na 'diayinu -na, ba -hua[a, 'kt 'li 'aan [w]li a pepe ki, 'kt Nyisua a -Hihiu bu -nyi 'a mu 'klt -mu', -e ni[e, -ti -mu', Nyisua [tu] 'a mu wlon, a 'mu[u -mo le na, e ko, a 'ni 'kaa 'li nyibli -mu' yi, -u pi win -mu', u 'yi -yi. 40 Kee, -tebli a pepe -mu', a ni, ba nu[o -tee, ko, bu bi gblo yi.

15

-Te Nyisua -nu, 'e -ha 'li -Yusu Kltu 'kukonyibli nyi, 'e -ha[a 'klo

1 'Na 'diayinu -na, [haantitie -mu', 'n pu la 'a mu, ti -hi la a ti

'yri, e no- 'n -hve [b]u nuna ki de. No- a kuo [w]lu yi, a 'ble kua, 'kt 'li 'aan [w]li ki. 2 [Haantitie a 'mu, e no- Nyisua ni, 'e we 'a mu, 'bu mo, 'ba kuo [ne] [w]lu yi 'a -ne ti, [w]i yi, -te 'n nu la[a 'aan pupuu. 'Bu mo, 'bu 'yi 'mu le -ni, -e -bi e 'wi yi, a 'yi -huan[a [w]lu yi ni -kue -ni.

3 Yi-hede, 'n too la 'a mu -tebli -mu', -Yusu 'Kltu a [g]betu, e too la 'mu. -Ti a 'mu, e no- mo: -Yusu 'Kltu 'ku ni, -aan de 'kuku a -ti, [w]i yi, -te u nu la 'a 'ciaru, 'kt 'li Nyisua crien 'kwli. 4 -Te e 'ku, -e -bi u -ha 'u[u ni, -nyrowi ni 'huen, ta a -nyrowo, -e -bi Nyisua -ha 'li[i 'kukonyibli 'nyi ni, 'e -ha[a 'klo, [w]i yi, -te u nu la 'a 'ciaru, 'kt 'li Nyisua crien 'kwli. 5 -Te e 'hru 'klo, -e -bi e 'hru Piel yi, ko, 'e 'hru ne 'a -nagbopu* ni -pu [tu] 'u 'huen -mu' yi, 6 -nyrowo [d]u 'kwli, 'e 'hru ne 'a -nagbopu -bi yi de, -u -hi (500) -hotrowi ni [h]un 'lu. 'Kt 'li nyibli a 'mu 'nyi, -u -bi 'ku ni, kee, 'waa de [t]ie pi -huhluu, u nu- hu. 7 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi e 'hru Saki yi, 'ti- 'e 'hru ne 'a -monanyo* a pepe -mu' yi.

8 -Te 'waa pepe a 'mu, u -hi, -e -bi 'mo -mo le'boonyiblo, e 'hru yi -we. -Nyrowo a 'mu, 'n 'wi la 'yu yi, -e 'yi -ku, u -ko. 9 E mo [han]-ti, 'kt 'li -Yusu a -monanyo a pepe 'nyi, 'mo -mo 'huan. 'N 'yi yi -bleε -ni, 'kt bu daa 'mu -Yusu a -monanyo, -e nu[o, 'n [t]ui la -Yusu a -monanyo [h]uven diaki. 10 Kee, Nyisua nu 'mu [haande -mo, 'ni -he nyiblodu -bu, a yi ke 'ye. [Haande a 'mu, e nu 'mu 'yi [h]lon le, e 'yi dadu 'pa-, e nu[o ni, 'ni nu -kuan, 'ni -hi 'u -Yusu a -monanyo a pepe 'u. Kee, 'klt -mu', 'n ni, 'ni ni -kuan, e 'yi 'na diou a 'klt 'pa-, Nyisua -mu', -e nu 'mu [haande 'yi [h]lon le, e no- ko 'klt [ni]o. 11 'A -ti, 'ye [bi]u e mo 'mo, -e pi -Yusu a [haantitie, -huv', 'ye [bi]u e mo 'a -monanyo -bi -mu', de

ni -do, no- =niɔ. -Aan pepe, Nyisva a -ti ni -do, no- -a ne -mɔ le, ε no- -a kuo ɔwɔ yɪ.

-Te nyibli di 'li 'kukonyibli a 'nyi-hɔnhɔn nu, v di 'klo'hɪhɪru nu¹² ɔHaantitie -mu', -a pi nyibli, ε no- -bu: Nyisva -ha 'li -Yusu 'Kɪsɔ 'kukonyibli 'nyi ni, 'e -haɔa 'klo. -Te de a 'mu, ε ni 'ki 'mu le, de -kɔ -ti, 'ki 'li 'a mu 'nyi, -v -bi 'v pi le, -ε mɔ, nyibli 'yɪ 'liɔ 'li -we, bu -hɔn 'li 'kukonyibli 'nyi, bu 'hɪ 'klo. ¹³ 'Bu pa, 'bu mɔ wen ɔhan-tɪ, -ε mɔ, nyibli 'yɪ wen 'liɔ 'li -we, bu -hɔn wen 'li 'kukonyibli 'nyi, bu 'hɪ wen 'klo, ɔwɪ yɪ, -te -v -bi ni 'a hɪhɪla, -ε -bi ε di ɔhen wen 'nyre, -ε mɔ, -Yusu 'Kɪsɔ 'yɪ 'li 'kukonyibli 'nyi -hɔn, 'e 'yɪ 'klo 'hɪ. ¹⁴ Ba ɔtuɔo 'yie. 'Bu mɔ wen ɔhan-tɪ, -ε mɔ, -Yusu 'Kɪsɔ 'yɪ 'li 'kukonyibli 'nyi -hɔn, ε 'yɪ 'klo 'hɪ, -ε -bi ε di ɔhen wen 'nyre, -ε mɔ, Nyisva a -ti -mu', -a ne -mɔ le, -a ne wen ɔε -mɔ le dadɔ, 'a kuo wen -Yusu ɔwɔ yɪ dadɔ -we.

¹⁵ 'Bu mɔ, 'bu ni 'mu le, -ε -bi ε di ɔhen wen 'nyre, -ε mɔ, Nyisva a -ti -mu', -a hɪe, ε mɔ hɪ ɔniɔ, -kɔti -a lee nyibli ni, -ε mɔ, Nyisva -ha 'li -Yusu 'Kɪsɔ 'kukonyibli 'nyi ni, 'e -haɔa 'klo. Kεε, 'bu mɔ wen ɔhan-tɪ, -ε mɔ, Nyisva 'yɪ 'liɔ 'li -we, bu -ha 'li nyibli 'kukonyibli 'nyi, bu -ha ɔnu 'klo, -ε -bi ε di ɔhen wen 'nyre, Nyisva 'yɪ 'li -Yusu 'Kɪsɔ 'kukonyibli 'nyi -ha, 'e 'yɪɔ 'klo -ha. ¹⁶ 'Bu mɔ, nyibli 'bu 'ye ni di wen 'li 'kukonyibli 'nyi ni -hɔn, 'bu 'ye ni di wen 'klo ni 'hɪ, ε di ɔhen wen 'nyre, -ε mɔ, -Yusu 'Kɪsɔ 'yɪ 'li 'kukonyibli 'nyi -hɔn, 'e 'yɪ 'klo 'hɪ. ¹⁷ 'Bu mɔ, -Yusu 'Kɪsɔ 'bu 'yɪ 'li 'kukonyibli 'nyi -hɔn, -ε -bi a kuo wen ɔε ɔwɔ yɪ dadɔ, ε di ɔhen wen 'nyre, -ε mɔ, Nyisva 'yɪ wen 'aan de 'kuku a -ti -mɔ -hɪru. ¹⁸ De a 'mu, ε di ɔhen wen 'nyre, -ε mɔ, nyibli -bu, -v kuo -Yusu ɔwɔ yɪ, 'ti- -v 'ku, Nyisva 'yɪ 'liɔ 'li -we, bu wa wen

ɔnu. ¹⁹ 'Bu mɔ, ɔba kuo wen ɔε ɔwɔ yɪ, kɔ, ɔba yɪ wen ɔε ni -ple, -ε mɔ, -Yusu 'Kɪsɔ di -a mu 'ni -hεε -ni, 'ti- -hεεle a 'mu, 'bu mɔ wen 'ne- 'klo -bu ki ni -do a -hεεle, kɔ, -aan nyiblo ni -do 'bu 'ye ni di wen 'li yako 'kwli ni mu, -aan de di ni wen nyai diaki, 'ki 'li nyibli a pepe 'nyi.

²⁰ Kεε, ε 'yɪ 'mu le -ni. ε mɔ ɔhan-tɪ ɔniɔ, -Yusu 'Kɪsɔ -hɔn 'li 'kukonyibli 'nyi ni, 'e 'hɪ 'klo. ε no- mɔ yɪ-henyiblo, Nyisva -ha 'li 'kukonyibli 'nyi, ε -ha 'klo. De a 'mu, ε no- tɔε ne -a mu, -ε mɔ, nyibli -bi -mu', -v 'ku, v di 'li 'kukonyibli 'nyi 'ni -hɔn -we, v 'mu 'klo 'hɪ. ²¹ -Tonyiblo ni -do, ε no- ya 'ne- 'kukɔv -tɔtɔ ki. -Tonyiblo a 'mu, 'a 'nyre mɔ Adamɔ. -Tonyiblo ni -do, no- nuɔo -we, nyibli 'v -hɔn ke 'li 'kukonyibli 'nyi, 'v yɪ ke 'klo 'hɪ. Nyiblo a 'mu, 'a 'nyre -mɔ -Yusu 'Kɪsɔ. ²² Nyibli a pepe mɔ Adamɔ a 'mu a 'yonɔ a 'yonɔ ɔniɔ. -Te Adamɔ a 'mu, ε 'ku, nyibli a pepe a 'mu, v di le 'ni 'kukɔ -ni -we. 'Ti- nyibli -mu', -v kɔ -Yusu 'Kɪsɔ 'hɔn-, -v -mɔε, -te -Yusu 'Kɪsɔ a 'mu, ε -hɔn 'li 'kukonyibli 'nyi, ε 'hɪ 'klo, -ε -bi nyibli a pepe a 'mu, v di -hɔn 'li 'kukonyibli 'nyi, v 'mu 'klo 'hɪ -we. ²³ Kεε, -tebli a pepe a 'mu, -ε di 'lu -mɔ mu, ε di kukɔε ɔwien le. -Yusu 'Kɪsɔ, no- mɔ yɪ-henyiblo, -ε 'hɪ 'klo. -Nyɔwɔ -kɔ 'kwli ε di -hɔn di de, nyibli -mu', -v mɔ 'a nyibli, 'ki Nyisva di 'li ɔnu 'kukonyibli 'nyi -haa -ni, ε di ɔnu 'klo -ha. ²⁴ 'Bu -hi, 'kuo -hɔn* kɔ 'waa nyibli gbagbi 'hɔn-, -Yusu 'Kɪsɔ di -we ɔnu bu, ε kɔ 'klo -bu, 'a naanyɔ a pepe, -v 'ye ni ɔtuu 'vɔv 'hɔn-. 'Bu -we 'waa pepe bu, -ε -bi 'klo di 'li 'ni -we. -ε -bi -Yusu di 'li 'a bodɔde 'ni -ha, ε 'muɔv 'a 'Bat -nyi. ²⁵ 'Bu mɔ, -Yusu 'Kɪsɔ 'bu di -hɔn de, ε blεε yɪ, bu nu bodɔde de, ε 'muɔv gba -gbagba, ti -mu' -kɔ 'yɪ 'a 'Bat Nyisva di 'vɔv -nuu -ni, 'a yraanyibli a pepe,

υ 'mu 'li -Yusu 'Klɪsυ bu ni, ε 'mu 'υ nyre. ²⁶ 'Kukub, ε nɔ- mɔ le'booyraanyɔ, Nyɪsua di bu -we. ²⁷ U 'cru la 'liɪ Nyɪsuaerɪen 'kwli ni, -ε mɔ: «Nyɪsua nuɔo ni, -tebli a pepe 'ε ni 'liɪ bu.» -Te Nyɪsua pu la le, ε 'yɪ 'nyre ɔhen, -ε mɔ, 'kɪ 'a 'mumu, ε di 'li 'a 'Yu a 'mu bu ni, -kɔti ε ni -do, ε nɔ- niɔe, -tebli a pepe 'ε ni 'li 'a 'Yu bu. ²⁸ Ti- mu' -kɔ 'yri Nyɪsua di -hvan 'uɔv -nuu -ni, -tebli a pepe 'mu 'li 'a 'Yu bu ni, -ε -bi 'a 'Yu a 'mumu, ε diɔe 'ni nu, ε 'mu -hvan 'li 'a 'Baɪ, -ε -nyiɔe -tebli a pepe bu ni. -Aan 'Baɪ Nyɪsua a 'mu, ε kɔ bu kɔɔ -tonyibli a pepe, kɔ 'a -ne ɔdedede win ki.

²⁹ ε kɔ nyibli -bi, 'u ni 'li 'a mu 'nyɪ, 'u pi ɔnu 'nie 'lu le, 'kɪ 'u nyibli -mu', -u 'yɪ 'nie 'lu -pu, 'ti- u 'ku a -ta'. De -kɔ de a 'mu, u ni 'li? ɔBi de a 'mu, u 'ni -nuɔo liɪti, -te u puɔv ɔhan-tɪ, -ε mɔ, Nyɪsua di -ha 'li nyibli 'kukonyibli 'nyɪ, ε 'mu ɔnu 'klɔ -ha? ³⁰ 'Ya 'u 'lu de, ba ta 'u -a mu -mɔ le. -Te -a kuo ɔne ɔwɔ yɪ, -ε mɔ, Nyɪsua di 'li nyibli 'kukonyibli 'nyɪ 'ni -ha, ε 'mu ɔnu 'klɔ -ha, ε nɔ- nuɔo, ɔa -wen 'a -ne ti, 'kɪ -ba 'ye ɔhɪven, 'bu mɔ, ɔba yɪ 'li Nyɪsua a -ti nyibli -mɔ ni gbe. ³¹ ε mɔ ɔhan-tɪ ɔniɔ, 'diayɪnu -na, 'a -ne -nyrɔwɔ, 'kɪ 'n ni 'li 'kukub wɔn. 'N yɪ 'a mu -ti a pepe a 'mu 'ni -lee -ni, -ε nuɔo, 'aan -ti, 'n pi 'na dɔnu a -pli, -te a kɔ Kukonyɔ -Yusu 'Klɪsυ 'hven-, a -mɔe. ³² 'N 'ye ɔhɪven diaki, 'kɪ 'ne- Efesidɔ 'kwli, 'kɪ 'li nyibli -mu' -ji', ɔwi yɪ, -te 'n kɔ 'wan 'kwli a muma 'hven-, -a 'ye ni -wɔn wen. 'Klɔ -mɔ 'klɔ, 'n 'yɪ wen 'liɪti 'li -we, ɔbu wen wen ɔhɪvendɔ a 'mu a 'yiye ki, 'bu mɔ, 'ni 'yɪ wenɔe ɔwɔ yɪ -kuo -ni, -ε mɔ, Nyɪsua kɔ bu -ha 'li nyibli 'kukonyibli 'nyɪ, ε 'mu ɔnu 'klɔ -ha. Nyɪsua 'bu 'ye ni di wen 'li nyibli 'kukonyibli 'nyɪ ni -ha, 'n di wen 'ni hle, ɔwi yɪ nyibli -mu', -u pi le: «Ba di 'li, -ba 'mle ke le -tee, ε kɔ, -ba di ke de -tee, -ε nuɔo,

-a 'te 'kɔ ni.» ³³ Kee, ba ɔtu 'aan dɔnu 'yie, 'kɪ 'u nyibli -mu' -mɔ, -u ni 'pupe le. ε mɔ ɔhan-tɪ: -Wleye ni -do, nɔ- niɔe, -wlo a pepe 'u puɔe. ³⁴ Ba di 'aan dɔnu -mɔ. A 'ni 'nuo 'kɪ de 'kuku de. 'N yɪti 'ni 'ye, -ε mɔ, 'kɪ 'li 'a mu 'nyɪ, nyibli -bu ni 'li, 'u 'yee Nyɪsua ni yɪ. -Tuɪ 'mu 'a mu nu, ε nɔ- kɔ -ti 'ni ni 'pupe le.

-Bi' -aan 'hvi di 'mu ni, 'bu mɔ, ɔba 'hri 'klɔ?

³⁵ -Bakle, nyiblo di 'ni 'beti -ni: -Bi' nyibli di 'li 'kukonyibli a 'nyɪ-hɪnhɔn nu 'li? Nyiblo a 'mu, 'bu -hɔn 'li 'kukonyibli a 'mu 'nyɪ, -bi' 'a 'hvi di 'mu ni 'li? ³⁶ -Mɔ -mu', -ε ni 'betile le, ɔyɪ 'lule-hihie -kɔ. ɔBu puɔv de yɪ: ɔNi 'mu -kubɔ 'dɔ, -kɔ -bu puɔv -wlu, 'ti- ε 'mu ɔga. 'A -wɔlupuɔu a 'mu, ε 'wi- 'kukub yɪ. ³⁷ 'Bu mɔ, ɔni yɪ -kubɔ ni 'dɔe, kɔ 'a -ne -gbugblade ɔdɔ 'hven-, 'a 'yee ni -do, ε nɔ- dɔe. -Te -mu', 'dɔdɔde a 'mu, ε di -mɔeɔhɪnhɪan nu, ɔyɪti -yɪ, -ε nuɔo, ε 'yɪ 'a tugbe 'pa-, ɔni 'dɔɔo liɪti. ³⁸ 'Bu mɔ, ɔni 'dɔ 'a 'yee, Nyɪsua, nɔ- niɔe, 'ε ɔge, 'ε yɪ tugbe -he, ɔwi yɪ, -te Nyɪsua ni 'a -hɪhva. 'A -ne 'dɔdɔde a tugbe ni 'dɔ.

³⁹ -Aan 'mumu, de ni -do, nɔ- niɔ, 'kɪ 'u -a mu -mɔ. -Aan 'hvi ni 'dɔ, mamɔ a -ne 'hvi, 'ε ni 'dɔ, nɔbli a -ne ni 'dɔ, -hrin a -ne, 'ε ni 'dɔ -we. ⁴⁰ 'Kɪ 'li yakɔ 'kwli, -tebli ni 'li, 'kɪ 'ne- tutu ki, -tebli 'ε ni 'ne- we. Yakɔ 'kwli a -tebli a yɪnuɔ ni 'dɔ, -tutu ki a -tebli a yɪnuɔ, 'ε ni 'dɔ -we. ⁴¹ 'Yru a yɪnuɔ ni 'dɔ, ɔhɔnpɔ a yɪnuɔ, 'ε ni 'dɔ -we, nyahro a yɪnuɔ, 'ε ni 'dɔ. 'Kɪ 'li nyahro -mɔ -bi 'nyɪ, 'a -ne nyahroye 'bu ni 'u, ε kɔ 'a -ne yɪnuɔ ni.

⁴² Kee -ε di 'mu ni -we, 'kɪ 'u nyibli -mu' -mɔ, Nyɪsua di 'li 'kukonyibli 'nyɪ -ha. -Tonyiblo a -plahɔ 'wi- 'dɔdɔde yɪ. 'Bu mɔ, 'bu 'ku, 'bu -ha 'u 'a -plahɔ 'u, -ε -bi ε yɪ 'ni ɔhon. Ti -mu', -ε kɔ 'yri Nyɪsua

di 'li nyiblo 'kukonyibli 'nyi -ha, ε di [ε 'klo -ha, nyiblo a 'mu, 'a 'hwi 'yi 'li [ε 'li -we, bu [hɔn 'ki de. 43 'Bu mo, nyiblo 'bu 'ku, 'bu -ha 'u 'a -plahui 'u, 'a -plahui a 'mu, ε 'ni -ko [ε 'ki 'kli de, ε yi nyre 'li 'yie 'kwli ε. Kee, nyiblo -mu', ε di 'li 'kukonyibli 'nyi -ha, 'a 'hwi di ni 'kli ki, 'ti-ε 'mu 'li 'yie 'kwli ε -noo -ni. 44 'Bu mo, 'bu yi 'u [ε ni -he, 'a -plahui -mu', u -he 'u, ε mo -tutu -bu a de [ni. Kee, ti -mu', -ε ko 'yri Nyisua di 'li [ε 'kukonyibli 'nyi -ha, ε di -nyi [ε 'hwi yrayri. 'Hwi a 'mu, ε mo Nyisua a -Hihiu* a de [ni. 'Ki 'ne- -tutu -bu ki, -a ko -plahui. 'A -ti, ba ko 'a yiyie, -ε mo, 'ki 'li yako 'kwli, -a di ko 'hwi yrayri -mu', -ε mo Nyisua a -Hihiu a nunude. 45 Ke- u nu la 'a 'cicri, 'ki 'li Nyisua crieɛn 'kwli, -ε mo: «Adamu*, -ε mo la 'klo -bu, 'a yi-henyiblo, Nyisua nu la [a ni, 'ε ni la 'klo.» Kee, -Yusu 'Kisu, -ε mo 'klo yrayri a yi-henyiblo, no -he -Hihiu -mu', -ε yi nyibli 'klo yrayri -nyi. 46 'Hwi -mu', Nyisua a -Hihiu di -a mu -nyi, ε 'yi [ε 'pa-, ε 'ni 'nyε [ε 'hru ni, kee, de -di 'hru 'nyε -ni, ε no -mo -plahui. 'Bu -hi, 'ti- 'hwi -mu', Nyisua a -Hihiu di -a mu -nyi, ε 'mu 'u ke. 47 Yi-henyiblo, -ε mo la Adamu, ε mo la -tutu ki a nyiblo [ni, Nyisua nu la -pla, ε nu la. Kee, -Yusu 'Kisu, -ε mo -tonyiblo yrayri, 'ki ε -hɔn 'li yako 'kwli. 48 -Tutu ki a nyibli 'wi- Adamu yi, Nyisua nu la -pla, ε nu la. Kee, yako 'kwli a nyibli, u nu- -mo -bi, u 'wi- nyiblo -mu', -ε -hɔn 'li yako 'kwli yi, -ε mo -Yusu 'Kisu. 49 -Te ti ne -bu, -a 'wi- nyiblo -mu', -ε mo Adamu yi, Nyisua nu la -pla, ε nu la. -Nyrɔwɔ [du, -a di 'wi- huan nyiblo -mu', -ε -hɔn 'li yako 'kwli yi, -ε mo -Yusu 'Kisu.

Nyisua -ha 'u 'kukuu 'hru wlon

50 'Diayinu -na, -ti 'n hle, ε no -mo: -Tonyiblo 'yi 'li [ε 'li -we, bu

paa 'li 'a dɔnu a -plahui Nyisua a 'klo yrayri 'kwli. -Tebli -mu', -ε yi [hɔn, ε ko -tebli -mu', -ε 'ye ni [hɔn, ε 'yi 'li [ε 'li -we, bu ni 'u -tite ni -do.

51 Ba pu 'mu nua yi bu, 'mu 'a mu -huhlidi -lee -ni: ε 'yi -aan pepe 'pa-, -a 'ni 'ku [ε ni. Kee, -aan pepe, Nyisua di -aan 'hwi 'ni 'cici -ni. 52 'Bu bi le'boɔ-ɔamu, ti ni -do a ti 'yri, -a di 'ni 'cici -ni, [wi yi, -te nyiblo 'ye ni 'kapu wen 'yie. 'Bu mo, 'bu bi-ɔamu, -ε -bi nyibli -mu', -u 'ku la, nu- di 'li 'kukonyibli 'nyi -hɔn, u mu 'klo 'hru. 'Hwi -mu', -ε 'ye ni di ni [hɔn de, ε no- u di ki pu. -A mu -mo -bi, -u 'ye ni 'ku, Nyisua di -nyi -a mu 'hwi yrayri -we. 53 ε [hen 'nyre, -ε mo, -aan 'hwi -mu', -ε di 'ku, 'ti-ε di [hɔn, ε di -he 'hwi -mu', -ε 'ye di ni 'ku, ko, -ε 'ye di 'ki ni [hɔn de.

54 Ti -mu' -ko 'yri de a 'mu, ε di 'u 'lu -mo -muu -ni, -ε -bi -ti -mu', u 'cru la 'li Nyisua crieɛn 'kwli, ε di 'u 'ni nyre. -Ti a 'mu, u 'cru la, ε no -bu: «Nyisua -ha 'u 'kukuu 'hru wlon, 'ε -we [ε bu.

55 'Kukuu 'yi 'ki 'li [ε 'li -we, bu koɔ -tonyibli 'kli ki de.

ε 'yi 'ki 'li [ε 'li -we de, bu nu 'ki -tonyibli 'cre 'yi [hɔn le de.»

56 'Kukuu -we 'li bu nu nyibli 'cre le ni, 'waa de 'kuku a -ti. De 'kuku -mo -bi, tete a -ti, 'ε ko 'kli, 'ki 'u nyibli ki. Tete, no- tɔe ne -a mu, de -mo de 'kuku. 57 'A -ti, -ba -nyi Nyisua 'wio, -ε nu [ε, ε yi -nyi -a mu 'kli, 'ki -ba -ha 'u de 'kuku 'hru wlon, ε ko 'kukuu 'hɔn-, 'ki 'u de -mu', -aan Kukonyɔ -Yusu 'Kisu nu -a mu -mo a -ta'.

58 -ε -bi 'ki, 'na 'diayinu -na, 'n nuε -ni, -te ε ni 'mu le, 'a -ti, ba 'neε 'u yi bu, [dedede 'ni 'nuo 'li [ε, a 'ni 'hɔn 'u 'hru wlon. Kee, 'ki 'li 'aan [wi a pepe ki, ba 'cibi 'u Kukonyɔ -Yusu a -kuan a nunuo. Ba ko 'a yiyie, -ε mo, -kuan a 'mu, a ni, 'ki 'li 'a 'kli 'kwli, ε 'yi dadu 'pa-.

16

'Wliye -mv', v -ha la, 'ki 'v -Yusu a nyibli -mv', -v ni 'li Jrusredio 'kwli a -ta'

¹ -Ti -bu, 'n mi 'ki 'a mu lee mo, e no-mo 'wliye -mv', a yi le 'kukue -ni, 'ki 'v Jrusredio a -Yusu a nyibli a -ta'. -Te 'n pu le, -Yusu a nyibli -mv', -v ni 'li Galatiblogba 'kwli, bu nu 'wliye a le'kukuele, ke- ba nu□o -we. ² 'A -ne 'soondi, 'a -ne nyiblo 'bu ni 'v, 'wliye -bu, e yi 'ye, e ko bu pu 'a de 'kibia ki. Ke- ba nu□o, -e di□e nu, 'ni di 'li 'a mu -mo, a 'ni □ha 'ki 'wli □du -ha. ³ 'Bu mo, 'ni nyre 'li 'a mu -mo, nyibli -mv', a -ha, 'ki bu gba 'li 'wliye a 'mu Jrusredio 'kwli, 'n di 'cri 'crien, 'ki 'v 'wliye a 'mu a -ta', 'mu □nu□v -nyi. ⁴ -Te 'n di 'a 'yiye nu, -e -bi v ko 'mu 'huen- -a mu di mu.

'Dagbi -mv', Pɔlv di le mu

⁵ 'N -hve □bu mu 'li Masidvaniblogba 'kwli. 'Ni 'be 'blogba a 'mu □tiɔ, 'ti- 'mu 'a mu yi -me mo di. ⁶ -Bakle, 'ni -di, 'n di -hii 'li 'a mu ti gbi -mo. -Bakle, 'n ni 'li 'a mu -mo -nini, ce a ti 'mu 'li -we, 'ti- 'mu -hi. 'Bu mo, 'ni nyre 'li 'a mu -mo, 'na mumuti 'bu nyre 'v, 'a -ne -tite, 'n di 'v mu, 'n -hve ba -hee 'mu, 'ki 'v 'na 'dagba a -ta'. ⁷ 'Ni -hva□a li □bu di 'li 'a mu -mo, 'ti- =bu 'ye ni -hi 'v ti -huohu 'v, □bu -hi. 'Bu mo, -aan Kɔkɔnyɔ 'bu -wen, 'n -hve□e ni, □bu -wleen 'v 'a mu 'hu.

⁸ 'N -hve□e ni, □bu ni 'ne- Efesidɔ 'kwli bu, Patikɔti a le'mimle bu -hi, 'ti- 'mu 'hru wlon bi, ⁹ -e nu□o, Nyɔsva kla □haan'hru yi, 'ki □bu nuu 'ne- 'a -kuan, 'ye □bi 'na yraanyibli -hu.

¹⁰ 'Bu mo, Timote 'bu nyre 'li 'a mu -mo, ba 'ble□e kua -tee, -e di□e nu, e 'mu plo a bleele ko, -e nu□o, -te 'n ni, 'ni ni -aan Kɔkɔnyɔ a -kuan, ke- ni -do, e ni, 'e ni 'a -kuan -we. ¹¹ Nyiblo □du 'ni 'yaa 'li□i. Ke, ba -hee □ne, -e di□e nu,

e 'mu 'a 'dagba 'lu -mo gba, e ko, e 'mu 'ne- 'mu -mo nyre -tee. -Yusu a nyibli -bu, -v ni 'ne-, v ko 'mu 'huen-, -a yi□i 'ni -ple.

¹² -Aan 'diayi Apolɔst -mo -bi, 'n nyaa □ne le, 'ki 'li ti -huohu 'kwli, -e di□e nu, e ko -Yusu a nyibli -bi 'huen-, v 'mu 'a mu yi -me mo di. Ke, e 'yee -mo ni -we, 'ki bu di 'li 'a mu -mo. 'Bu ko 'hru, e di 'li 'ni di.

Le'boowin

¹³ Ba ni 'v -pleele'. Ba ko □wlv ni -do, ba 'cibi 'v, ba kuo -Yusu a □haantite □wlv yi. 'Aan □wlt 'ni 'bie 'li □hlon. Ba 'ble nyibe□wlt kua. ¹⁴ 'Bu mo, 'ba yi 'a -ne □dedede ni ni, ba nu□o, 'ki 'li nvele 'kwli.

¹⁵ 'Na 'diayinv -na, a yi Sefanasi, ko 'a 'kayubukve a pepe ni, 'a yi□e -we, -e mo, v nu- mo yi-henyibli, -v kuo -Yusu 'Kɔsv □wlv yi, 'ki 'li Akaiblogba 'kwli. U -ha 'waa dɔnv ni, 'ki 'v Nyɔsva a -kuan a -ta', -e di□e nu, v 'mu -Yusu a nyibli -hee -ni. 'N nyee ne 'a mu le, ¹⁶ ba □tuu 'v nyibliɔv 'a 'mu 'v. Ba □tuu 'v nyibli a pepe -mv', -v ko□o 'huen-, -v ni -kuan -we.

¹⁷ Sefanasi ko Fotinastu, ko Akaikusi 'huen-, 'waa didie -bu, v -di, e nie 'mu dɔdv. 'Bu mo, 'ni yi □nv ni 'ye, e 'wi- -te 'n 'ye ni 'ye wen 'a mu. ¹⁸ 'Waa didie blee 'na plo ni diaki, □wt yi, -te v nu la de, 'v di la 'li 'a mu -mo, 'v blee la 'aan plo. Nyibliɔv 'a 'mu, ba □tuu 'v □nv.

¹⁹ -Yusu a nyibli a pepe, -v yi 'ne- Asiblogba 'kwli le 'kukue -ni, v 'beti 'a mu. -Yusu a nyibli ko Akilasi ko Prisili 'huen-, -v yi le 'kukue -ni, 'ki 'ne- 'waa 'kayu bu, v 'beti 'a mu, 'ki 'li Kɔkɔnyɔ -Yusu a 'nyre 'kwli. ²⁰ -Yusu a nyibli a pepe -bu, -v ni 'ne-, v 'beti 'a mu -we. Ba -nyinyi 'wio -tee, □wt yi 'diayinv.

²¹ 'Na □gbetu, 'mo -yi 'a de -bu 'cri: 'N 'beti 'a mu.

22 Nyiblo 'bu ni 'b, 'bu 'yi
 Kukonyo -Yusu -nye -ni, Nyisba bu
 puϑ 'jro yi. -Aan Kukonyo bu di.
 23 -Aan Kukonyo -Yusu bu nu 'a mu
 ϑhaande -mo. 24 'N nye ne 'aan
 pepe ni, 'a mu -mu', -u mo -Yusu
 'Kliso a nyibli.

'HUEN A 'CRIEN Pɔlu gba la KOLETIKUE yi

¹ Mɔ Pɔlu, Nyɩsua -ha, 'kɩ ɔbu mɔ -Yusu 'Klɩsɔ a -mɔnanyɔ*, 'mɔ -yɩ 'a mɔ -mɔ 'cɩɩ -nɩ, 'n kɔ -aan 'diayɩ Timote 'huen-. 'A mɔ Nyɩsua a nyibli -mɔ', -v nɩ 'lɩ Koletɩdɩɔ 'kwli, kɔ -v -bɩ -mɔ', -v nɩ 'lɩ Akaɩblɔgba 'kwli, 'a mɔ -a yɩ -mɔ 'cɩɩ -nɩ.

² -A dɛ -aan 'Bai Nyɩsua nɩ, -ɛ diɩe nu, ɛ kɔ -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɩsɔ 'huen-, v 'mɔ 'a mɔ ɔhaandɛ -mɔ nu, ɛ kɔ, v 'mɔ 'a mɔ kɩbɔwɛenlɛ -nyi.

'Bv mɔ, ɔba yɩ ɔhɩven nɩ 'ye, Nyɩsua ɔtui 'lɩ -a mɔ ɔwlv 'kwli bv

³ -Ba pɔ Nyɩsua 'nyrɛ lɛ. ɛ nɔ -mɔ -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɩsɔ a 'Bai. Nyɩsua a 'mɔ, 'a -nɛ ti, ɛ kɔ nyibli a nyai, 'ɛ ɔtui 'lɩ ɔnu ɔwlv 'kwli bv. ⁴ 'A -nɛ ti, 'bv mɔ, ɔba yɩ ɔhɩven nɩ 'ye, ɛ yɩ -nyi -a mɔ 'klɩ, -ɛ diɩe nu, nyibli -bɩ -mɔ', -v yɩ ɔhɩven 'ye -wɛ, -a 'mɔ ɔnu 'klɩ -nyi.

⁵ ɛ 'wɩ yɩ, -Yusu 'Klɩsɔ 'ye ɔhɩven dɩakɩ. -Tɛ -a kɔɔɔ 'huen-, -a -mɔɛ, -a ni 'a -kɔan, ɛ nɔ- nuɔɔ, -aan 'mumu -wɛ, ɔa yɩ ɔhɩven 'ye dɩakɩ. Kɛɛ, Nyɩsua yɩ -a mɔ 'nɩ -hɛɛ -nɩ dɩakɩ -wɛ. ⁶ ɛ nɔ- nuɔɔ, 'bv mɔ, ɔba yɩ ɔhɩven nɩ 'ye, ɔhaandɛ 'ɛ -huen 'lɩ -aan ɔhɩven a 'yiye a 'mɔ 'kwli, 'kɩ 'v 'a mɔ -mɔ. 'Bv mɔ, Nyɩsua 'bv yɩ -a mɔ 'klɩ nɩ -nyɩ, 'kɩ 'lɩ -aan ɔhɩven a 'yiye 'kwli, -ɛ -bɩ ɛ yɩ -nyi 'a mɔ 'klɩ -wɛ, -ɛ diɩe nu, a 'mɔ ɔwlv a 'lɩla kɔ, 'bv mɔ, ɔhɩvendɩ -bv, -a yɩ 'ye, 'ba yɩɩ nɩ 'ye -wɛ. ⁷ 'A -tɩ, -a yɩɩ nɩ -tɛɛ, -ɛ mɔ, ɛ 'yɩ ɔdededɛ -kɔ, -bv nuɔɔ, ba -ha 'v Nyɩsua a 'hru bv wɔn. 'ɛ mɔ ɔhan-tɩ, a di 'ye ɔhɩven, ɔwɩ yɩ, -tɛ -a ni ɔhɩven a 'yiye, kɛɛ, -a yɩɩ nɩ, -ɛ mɔ, Nyɩsua di -nyi 'a mɔ

'klɩ, ɔwɩ yɩ, -tɛ ɛ ni, 'ɛ yɩ -a mɔ 'klɩ -nyi.

⁸ 'Diayɩnɩ -na, -a -hɔɛɩ nɩ, ba yruɔɔ 'lɛ -tɛɛ, -tɛ -a nu la ɔhɩven a 'yiye, ti -mɔ' -kɔ 'yɩ -a nɩ la 'lɩ Asɩblɔgba 'kwli. ɔHɩvendɩ a 'mɔ, -a yɩ la 'ye, ɛ -hi la -a mɔ wɔn. -A 'yɩ laɔa ɔhan-tɩ -pɔ, -ba di la 'lɩɩ wɔn ɔta. ⁹ 'ɛ mɔ ɔhan-tɩ, ɔa yɩ laɔa 'lu -mɔ lɛ -hie, -ɛ mɔ, 'kɩ 'lɩ ɔhɩven a 'yiye a 'mɔ 'kwli 'kɩ -a di la 'lɩ 'kɔv -nɩ. Kɛɛ, ɔhɩven a 'yiye a 'mɔ, ɛ nyre 'v nɩ, -ɛ diɩe nu, -a 'mɔɔ yɩ, -ɛ mɔ, -a mɔ nɩ -dɔ a 'klɩ, ɛ 'yɩ 'lɩɩ 'lɩ -wɛ, bv wa -a mɔ, kɛɛ, -a 'mɔɔ yɩ, -ɛ mɔ, Nyɩsua a 'klɩ, nɔ- wɛ -a mɔ. Nyɩsua a 'mɔ, ɛ nɔ- hɛ 'lɩ nyibli 'kɔkɔnyibli 'nyi, -ɛ -hɛ ɔnu 'kɔ. ¹⁰ ɛ nɔ- gble la -a mɔ, 'kɩ 'lɩ 'kɔkɔv 'yakla -mɔ' wɔn, -ɛ di la -a mɔ kɩ yɛ, kɔ, ɛ 'mɔ -a mɔ wa -wɛ, 'kɩ 'v ɔhɩven a 'yiye a gblegble -mɔ', -v di di a -ta'. Iin, -a yɩɩ nɩ, ɔa yɩɩ -ple, -ɛ mɔ, ɛ di dɛ a 'mɔ 'nɩ nu de. ¹¹ 'Aan 'mumu, a di -a mɔ 'nɩ -hɛɛ -nɩ -wɛ, 'bv mɔ, 'ba yɩ Nyɩsua nɛ dɛ, 'kɩ 'v -aan -ta'. 'A -tɩ, nyibli -hɔhɔv di da Nyɩsua, 'kɩ 'v -aan -ta'. Nyɩsua 'bv nu -a mɔ ɔhaandɛ -mɔ, nyibli -hɔhɔv, nu- diɩe 'wio -nyi.

Pɔlu -hɩhɩɩɩɩ kle, dɛ- kɔ -tɩ, -tɩ -mɔ', ɛ hla la, 'kɩ ɛ 'yɩɩ -nu

¹² Dɛ -bv, -ɛ kɔ -pli -a pɩ, ɛ nɔ- mɔ: -a yɩɩ nɩ, 'kɩ 'lɩ -aan ɔwlv kɩ, -ɛ mɔ, 'kɩ 'v 'a -nɛ nyiblo ɔdɩ -mɔ, -aan 'yrinaabɩ 'sii 'v yɩ -tɛɛ, ɛ kɔ, -tɩ -bv, -a -hle, ɛ nɔ- a ni, ɔwɩ yɩ, -tɛ Nyɩsua ni 'a -hɔhɔva. Seyt-seyt, 'kɩ 'v 'a mɔ -mɔ, -aan 'yrinaabɩ 'sii 'v yɩ -tɛɛ. 'Bv mɔ, ɔba yɩ la 'a nunuo lɛ nɩ ni, ɛ 'yɩ 'lɩ -aan ɔgbetɩ a ɔtɔ 'kwli 'pa-, kɛɛ, Nyɩsua nu la -a mɔ ɔhaandɛ -mɔ, 'ɛ -hɛɛ nɛ -a mɔ, kɔ, 'ɛ -nyi la -a mɔ 'klɩ, 'kɩ -ba nu la -teblɩ a 'mɔ. ¹³⁻¹⁴ A yɩ -teblɩ a 'mɔ nɩ, -ɛ nuɔɔ, -tɩ a pɛpɛ -bv, -a yɩ 'a mɔ -mɔ 'cɩɩ -nɩ, ɛ kɔ leyuyruo. 'Bv mɔ, ɔba yɩ 'a mɔ -mɔ nɩ 'cɩɩ -nɩ, -a 'nɩ -hɔaɔa lɩ -ba

-hli 'a mu ɔdedede 'yi ki. -Nyrowo -mu', Kɔkɔnyo -Yusu di ya de, a di pu -aan -pli, ɔwi yi, -te ni -do -a di nu, -a 'mu 'aan -pli pu. Kɔe la 'lɔ bu, -bu ye ti -bu ki, a yru -ti a 'mu le de gbe. Kɛɛ, 'n pu ɔɔ ɔhan-ti, -e mo, -te ti ne -bu, a di yru ɔo le -tee.

15-16 'N pu la ɔa ɔhan-ti, -e mo, -ti a 'mu, a di yru la ɔa' le. E no-ko -ti, 'ni -hie la ɔa 'lu -mo le, 'ki ɔbu di la 'lɔ 'a mu -mo, 'ti- 'mu la 'na 'dagba 'lu -mo gba, 'ki 'lɔ Masiduaniblogba 'kwli, 'ti- 'mu la -mo ɔhian, 'mu la 'lɔ 'a mu -mo di de, -e di ɔe nu, a 'mu la 'mu -hɛɛ -ni, 'mu la 'na 'dagba 'lu -mo gba, 'ki 'lɔ Sudeblogba 'kwli. 'Bu mo, 'ni nu la 'a nunuo le, 'n di nu la 'aan -hɛɛwi ni 'hɛɛn. Kɛɛ, 'n 'yi la 'lɔ -di.

17 -Te 'n lee la 'a mu, -e mo, ke- 'n di la ɔa nu, 'ti- 'n 'yi la ɔa le -nu, ɔbu 'aan ɔwli 'ye ɔe ni, -e mo, 'n nɛɛ 'li ni 'hɛɛn? 'Uɔn-, e 'yi 'mu le -ni. 'Bu mo, 'ni pu le, -e mo, de -bu, 'n di ɔe 'ni nu, -e -bi 'n di ɔe 'ni nu. 'Ni nu ɔo li 'a nunuo le, ɔwi yi 'kɔ -bu ki a nyibli -bi, -u 'yi Nyisva -yi, -u pi le iin ko 'uɔn-, 'ki 'u de ni -do ki. 18 'Ki 'u Nyisva ye', -e mo -tee a Nyisva, 'n yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, ti -mu', -e ko 'yri -a pi la 'u 'a mu Nyisva a ɔhaantitie -bu, -a 'ni -pu ɔɔ la iin ko 'uɔn-, 'ki 'u de ni -do ki, 19 -e nu ɔo, Nyisva a 'Yu, -e mo -Yusu 'Klɔsɔ, no-ko -ti 'n ko Silasi, ko Timote 'hɛɛn-, -a yi la 'a mu -lee -ni. -Yusu 'Klɔsɔ a 'mu, e 'ni -pu ɔɔ iin ko 'uɔn-, 'ki 'u de ni -do ki. -Ti -mu', -e mo -ti a -tee, e no- e hle 'a -ne ti. 20 E 'wi yi, e no-yi -a mo ɔo -lee -ni, -e mo, iin, -tebli a pepe -mu', Nyisva pu la 'lɔ, 'ki 'u -a mu -mo', e mo -ti a -tee ɔnɔ. E no-nu ɔo, 'ki 'lɔ 'a 'nyre 'kwli, ɔa pi le: Ke- bu ni 'mu, -e di ɔe nu, -a 'mu Nyisva -ti a 'yi'buale -nyi. 21 'Ya 'u 'lu de, Nyisva a 'mu, e no- yi -a mu 'klɔ -nyi, a ko -a mu 'hɛɛn-, 'ki 'u -Yusu 'Klɔsɔ a 'hru wɔn. E ni -do a 'mu, e no- pu -a mu 'kɔbi ki, 'ki 'u 'a -kwan a -ta'; 22 'e -nyi -a mu

'a -Hihiu*, 'ki 'lɔ -aan ɔwli ki. Ke- e nu -aan yruule a ɔtutuo, -e tɔe ne -a mo ɔo, -e mo, -a mo 'a nyibli ɔnɔ. 'A -Hihiu, e -nyi -a mu, e no-tɔe ne -a mo ɔo, -e mo, e di -a mu -tebli -mu', -kɔti e -hla 'ni -nyi.

23 -Te ti ne -bu, 'n di 'a mu 'ni -lee -ni, de-ko -ti 'n 'yi la 'lɔ 'a mu -mo -di, 'ki 'lɔ Koletidɔ 'kwli. 'Ki 'u Nyisva ye', 'n 'suɔ ni, 'bu mo, 'ni nu hi, ɔbu 'ku; -e nu ɔo, 'n pu la 'lɔ ɔ ni, -e mo, 'n 'yi 'lɔ ɔ 'lɔ -we, ɔbu di la 'lɔ 'a mu -mo, -e di ɔe nu, 'ni ɔha la nyiblo ɔdu a ɔwli ɔhlɔn pu, -e nu ɔo, 'bu mo, 'ni ko ɔbu di la 'lɔ, 'n ko ɔbu 'ple la nyibli -mo, 'ki 'u yinyre-tebli -mu', u -nu a -ta.

24 E 'yi 'nyre ɔhen, -e mo, -a -hɔe -ba ni 'a mu 'lu bu, 'ki 'u -te a ko ba nu -Yusu 'Klɔsɔ a ɔwli a yikuole a -ta'. -A yi ɔe ni, -e mo, a kuo -Yusu 'Klɔsɔ ɔwli yi -tee. De e -hen 'nyre, e no- mo, a ko -a mu 'hɛɛn-, -a bibi 'yi le, ɔa ni -kwan, -e di ɔe nu, a 'mu plo a bleele ko.

2

1 'A -ti, 'n pu la 'lɔ ɔ ni, -e mo, ti 'ye la 'u ni nyre, 'ki ɔbu di la 'lɔ 'a mu -mo, -e nu ɔo, 'bu mo, 'ni di la 'lɔ, 'n di pu la 'aan ɔwli ɔhlɔn de, ɔwi yi, -te 'n nu la 'a nunuo.

2 'Bu mo, 'ni pu 'aan ɔwli ɔhlɔn, 'na 'mumu, 'na ɔwli di bi ɔhlɔn. -E -bi 'aan nyiblo ɔdu 'yi 'lɔ ɔ 'lɔ -we, bu ɔtu 'lɔ 'mu ɔwli 'kwli bu.

3 E no-nu ɔo, 'ni 'cru la 'a mu -mo, -e mo, 'ni -di ɔe la 'lɔ 'a mu -mo ni. Ti -mu' -ko 'yri 'n 'cru la 'cruen a 'mu, 'bu mo, 'ni di la 'lɔ 'a mu -mo, a di pu la 'na ɔwli ɔhlɔn. Kɛɛ, a mo nyibli ɔnɔ, -u ko -bu ɔtu wen 'lɔ 'mu ɔwli 'kwli bu. 'N yi ɔe ni, -e mo, 'bu mo, 'mo -bu, 'ni ko plo a bleele, 'aan 'mumu, a ko plo a bleele -we. 4 Ti -mu' -ko 'yri 'n yi la 'a mu -mo 'cru -ni, 'n ko la ɔwli a lenaale diaki. 'N yi la 'ni we -we. 'Ni -hɔa ɔa la ɔbu pu la 'aan ɔwli ɔhlɔn. Kɛɛ, 'n 'cru la ni, -e di ɔe nu, a 'mu ɔɔ yi, -e mo, 'n nuɛ ne 'a mu ni diaki.

Pɔlv wen 'ni, bu -hru de'kukununyo a de 'kuku a -ti -mo

⁵ N puɔv ɔhan-ti, 'ki 'li 'a mu 'nyi, nyiblo ɔdu, nɔ- pu nyibli a ɔwli ɔhlon. E 'yi 'na ɔwlv 'pa-, e 'yiɔi ɔhlon -pu, kee, 'aan pepe a ɔwli e pu ɔhlon. -Bakle, e 'yi 'aan pepe 'pa-, kee, nyibli -huɔhuɔ a ɔwli e pu ɔhlon. Kee, 'ni -hvaɔa li ɔbu hlee de a 'mu ki dɔaki; ⁶ nyibli -huɔhuɔ, 'ki 'li 'a mu 'nyi, v nu-puv nyiblo a 'mu -bati le. -Bati a 'mu, bu -we 'ki 'li. ⁷ Ti nyre 'ki 'v ni, 'ki de -mu', e nu la, 'a -ti bu -hru 'a mu -mo, a 'mu 'liɔi ɔwlv 'kwli bu ɔtu. 'Bu mo, 'ba 'yi le -nu, -e -bi 'a ɔwlv di bi ɔhlon pepe. ⁸ 'A -ti, 'n nyee ne 'a mu le, ba tɔɔ ɔneɔe yi, -e mo, a nve ɔne ni. ⁹ De- ko -ti 'ni 'cru la 'a mu -mo, e nɔ- mo, 'mu 'li 'a mu -gbaa -ni, 'muɔv 'ye, 'bu mo, -ti -bu, 'n hle, 'ba yi 'vɔv ni ɔtui -ni. 'E mo -tee, 'n 'yeɔe ni, -e mo, a ɔtuu 'v 'mu ni, 'a puv nyiblo a 'mu -bati le. ¹⁰ 'A -ti, ke- 'n pi 'ki 'a mu yi, 'bu mo, 'ba -hru nyiblo ɔdu a de 'kuku a -ti -mo, -e -bi 'na 'mumu, 'n -hru 'a -ti -mo -we. E mo ɔhan-ti, nyiblo a 'mu, 'bu nu 'mu ɔdedede -mo, 'n -hru 'a -ti -mo. 'Ki 'v -Yusu 'Klɔsv ye', de a 'mu, nyiblo a 'mu, e -nu, 'n -hru 'a -ti -mo, -e diɔe nu, 'mu 'a mu -hee -ni. ¹¹ 'N nuɔo ni, -e diɔe nu, Satan 'ni ɔha 'hru 'ye, 'ki 'li 'a mu 'nyi. -A yiɔe ni, -e mo, e -hve bu -ha 'v -a mu 'hru wlon.

Ti -mu', Pɔlv -hi 'li Trvasidɔ 'kwli, e nɔ- ko -ti e hle

¹² Ti ɔdu a ti 'yi, 'ki 'n mu la 'li 'dɔ -mu', -e mo Trast 'kwli, 'mu la ɔhaantite -mu' pu, -e ne -Yusu 'Klɔsv a -ti -mo le. -Te 'n nyre la 'li, -e -bi 'n 'ye laɔa ni, -e mo, Kukɔnyɔ -Yusu -ha la 'hru, 'ki ɔbu na la 'a -ti -mo le. ¹³ Kee, 'n ko la ɔwli a lenaale, -e nuɔo, 'n 'yi la 'li -aan 'dɔayi Titɔ bu -yee -ni. E nɔ- nuɔo, 'ni gba la -Yusu a nyibli -mu' wlu, -v ni 'li Trvasidɔ 'kwli, 'ni -hi la, 'ni mu la 'li Masidvaniblugba 'kwli, 'mu la 'liɔi bu -yee -ni.

-Yusu 'Klɔsv niɔe ni, ɔa -he 'v 'a -ne ɔdedede 'hru wlon

¹⁴ Kee, -ba pu Nyɔsva 'nyre le. E nɔ- nee ne -a mu 'a -ne ti, -e nuɔo, -a ko -Yusu 'Klɔsv 'hven-, -a -mve ni. -Yusu 'Klɔsv -ha 'v 'a graanyo 'hru wlon, 'e niɔe, ɔa yiɔi ɔwien le kve, Nyɔsva 'e nee ne -a mu 'a -ne -tite, -a mi 'li, -e diɔe nu, 'e 'muɔv nyibli yi -tɔɔ -ni, -e mo, -Yusu 'Klɔsv -ha 'v 'a -ne ɔdedede 'hru wlon, 'e yi -a mu -lee -ni, 'ki 'v 'a -ne -tite ɔdu, 'ki -ba na -Yusu 'Klɔsv a -ti -mo le. -Yusu 'Klɔsv a -ti a 'mu, e 'wi- hɔhrɔnpɔde yi, -e ko hɔhrɔn ɔheen bu, -e diɔe nu, nyibli 'mu -Yusu 'Klɔsv a 'mu yi. ¹⁵ 'E mo -tee, -a 'wi- hɔhrɔnpɔde yi, -e ko hɔhrɔn, -e kwlee Nyɔsva ki, -e nuɔo, -a ne -Yusu 'Klɔsv a -ti -mo le, 'ki 'v 'a -ne -tite ɔdu, 'ki 'v nyibli -mu', Nyɔsva we, e ko, 'ki 'v nyibli -mu', -v 'wan ye'. ¹⁶ Nyibli -mu', Nyɔsva we, hɔhrɔndu a 'mu, e nu -tee, 'ki 'v ɔnv -mo. V yi wen -Yusu 'Klɔsv a -ti ki, 'ti- Nyɔsva 'e yi ɔnv 'klo yrayrv, -e 'ye ni -we 'li -nyi. Kee, nyibli -mu', -v yi 'wan, v nu- -mo -bi, hɔhrɔndu a 'mu, e 'yi -tee -nu 'ki 'v ɔnv -mo, 'e niɔe, 'v 'kvi, 'ki 'v Nyɔsva ye'. 'A -ti, -Yusu 'Klɔsv a -ti a -mɔlenina, e mo -kvan ɔnv, -e -hi -aan 'kvi wlon. ¹⁷ Kee, -a mu -mo nyibli -mu', Nyɔsva -lee -ni, 'ki -ba nu 'a -kvan a 'mu. E ko nyibli -huɔhuɔ, 'v ne Nyɔsva a -ti -mo le, 'v -hve bu hlaa 'liɔi kvese 'kwli, 'v 'wiɔi puplonyibli yi, -v ko ɔyre. De a 'mu, v ni, -a mu -mo -bi, -a 'ni -nuɔo liɔi. -A mu -mo -bi, -a hle Nyɔsva a -ti, 'ki 'li -aan ɔwli a pepe ki, 'ki 'vɔv ye', -e nuɔo, -a mo -Yusu 'Klɔsv a -kvannunyibli ɔnv.

3

Pɔlv ni -kvan, 'ki 'li 'yi yrayri 'kwli

¹ -Ti -bu, 'n 'cru wen, e 'yi 'nyre ɔhen, -e mo, -a ɔtui -aan dɔnv a -pli a pupuv -wlu de. -A 'ni -hvaɔa liɔi, 'ki nyiblo ɔdu bu 'cru 'cruv, -v tve ɔne 'a mu, -e mo, -a mu -mo

-tεε a -Yusu a -monanyu*. -A 'nι -hva□a li□i -we, 'kι ba 'cru 'cruendu a 'mu, -ε di□e nu, -a 'mu□v nyibli yre -to□ -ni. -U -bi -hve□e ni, 'kι nyibli bu 'cru 'cruendu a 'mu, 'kι 'v 'waa -ta'. Kee, -a mu -mo -bi, -aan de 'yι 'mu le -ni. ² A'an □gbetu, 'a mu -mo 'cruen, 'a hle -kuan -mu', -a nu, 'kι 'a mu -mo, 'a -ti. -Yusu 'Klisu a □gbetu, ε no- 'cru 'li□i 'aan □wli kι, 'a -ne nyiblo 'mu□v -hre, ε 'mu□v 'ye, -ε mo, -Yusu 'Klisu nu -kuan, 'kι 'li 'aan □wli kι. ³ A -ne nyiblo, ε -we 'li bu 'ye□e ni, -ε mo, 'a mu -mo 'cruen -mu', -Yusu 'Klisu naa 'li 'mu, ε 'cru. Ε 'yι 'pesritu -nu, ε 'yι□i 'cru. Kee, 'Klohienyisva a -Hihiu*, ε no- ε -nu, 'ε 'cru□i. Ε 'yι 'v 'hukabi kι 'cru -ni, kee, 'kι ε 'cru 'li -tonyibli a □wli kι.

⁴ □Ba yι 'a 'cicru le ni ni, ε □hen 'nyre, -ε mo, -Yusu 'Klisu to□ ne -a mu ni, -ε mo, Nyisva, no- lee ne -a mu, 'kι -ba nu 'a -kuan. ⁵ -A yi□e ni -tεε, -ε mo, 'kι 'li -a mu ni -do a 'kli 'kwli, -a 'yι 'li□i 'li -we, -ba nu -kuan a 'mu. Kee, Nyisva, ε no- yι -a mu 'kli -nyi, 'kι -ba nu□o. ⁶ Ε no- -nyi -a mu 'kli, 'kι -ba -he 'a -kvannunyibli, -ε di□e nu, 'yri yrayri -mu', ε □tu, ε k□ nyibli 'hven-, -a 'mu 'a -ti nyibli -lee -ni. 'Yri yrayri a 'mu, ε 'yι tete 'pa-, ti -hi la a ti 'yri, v 'yι la□a 'cru. Kee, Nyisva a -Hihiu, ε no- neε ne -a mu. Tete -mu', v 'cru la, ti -hi la a ti 'yri, ε ni□e ni, nyibli 'v 'kuku le, 'kι 'v Nyisva ye'. Kee, Nyisva a -Hihiu -mo -bi, 'klo yrayri -mu', -ε 'ye ni -we 'li, ε no- ε yι nyibli -nyi.

⁷ Ti -hi la a ti 'yri, 'kι 'v 'hukabi kι, 'kι Nyisva 'cru la 'v tete. Ti -mu' -ko 'yri ε ni la de a 'mu, nyibli yι la 'a -ti a 'yi'bua le 'ni 'ye, 'ε nu la□a -we, Nyisva a winwlon-hanyo* Moise a yigbakla 'ε yι la wln. 'Ye □bu 'a yigbakla a wonwln a 'mu, ε 'ye ni di la 'v bu ni -wleen -ni, kee, Yisraekve 'yι la 'li 'a yigbakla a 'mu, 'a 'yiye 'li -we, -ε nu□o, ε yι la 'ni wln

diaki. Kee, tete a 'mu, ε ni□e ni, nyibli 'v 'kuku le, 'kι 'v Nyisva ye'. Tete a 'mu, -ε ni□e, nyibli 'v 'kuku le, -te ε tve la nyibli Nyisva a -ti a 'yi'bua le, ti -mu' -ko 'yri -ti a 'yi'bua le a 'mu, ε yι la 'v 'hru -ni, ⁸ -ε -bi Nyisva a -ti a 'yi'bua le, ε di 'ni 'bua, ε 'mu 'v 'a yι -hede 'v -hi, 'bu mo Nyisva a -Hihiu, 'bu yι -kuan ni ni, 'kι 'li nyibli -mu', -v ni 'li 'yri yrayri 'kwli 'nyi. ⁹ Moise a tete nu□o ni, Nyisva 'ε pu nyibli -bati le. Tete a 'mu, -ε ni□e, 'ε pu ne -a mu -bati le, -te ε tve ne -a mu Nyisva a -ti a 'yi'bua le, -ε -bi 'yri yrayri -mo -bi, -ε ni□e, □a 'sii 'v yι, 'kι 'v□v ye', 'yri yrayri a 'mu, ε tve ne -a mu Nyisva a -ti a 'yi'bua le diaki, 'ε -hi 'v tete 'v. ¹⁰ Ε 'wi yι, tete -mu', ti -hi la a ti 'yri, -ε tve la nyibli Nyisva a -ti a 'yi'bua le, ε 'yι 'kι -ti a 'yi'bubua -ko de, -ε nu□o, -ti a 'yi'bua le yrayri, no- 'hri, -ε -hi 'v 'a 'kι -mu' 'v. ¹¹ Ε mo -tεε, 'yri 'kι -mu', Nyisva -nyi la nyibli, -ε ko la 'kli, 'kι 'li ti gbi 'kwli, 'ε tve ne -a mu Nyisva a -ti a 'yi'bua le. -Te ε ni 'mu le, -ε -bi 'yri yrayri -mu', -ε hie 'klo, no- tve ne -a mu Nyisva a -ti a 'yi'bua le, 'ε -hi 'v 'yri 'kι 'v.

¹² 'Bu mo, □ba yι ni hle, -a 'ni -hli□e li □dedede, 'kι 'li -aan hihlewin 'kwli, -ε nu□o, -a yi□e ni, -ε mo, -tebli a 'mu, -a yι -ple, Nyisva di nu, ε mo -ti a -tεε □ni□o. ¹³ Ti -hi la a ti 'yri, Moise nu la danu, 'ε -hli la 'a yigbakla, -ε nu□o, Nyisva a -ti a 'yi'bua le -mu', ε yι -we la 'v□v yre, kee, Moise -mo -bi, ε 'ni -hva□a la Yisraekve bu 'ye la□a, -ε mo, -ti a 'yi'bua le a 'mu, ε yι -we la 'v□v yre. -A mu -mo -bi, -a 'ni -nu□o li 'a de, -ε nu□o, -a 'yι □dedede a -huhlie -ko. ¹⁴ Yisraekve -mo -bi, ti -hi la a ti a 'yri, 'waa □wli 'gboklo la ni, 'v 'yι la 'li□i 'li -we, bu yru la -tebli a 'mu le. Ti -bu 'yri, de ni -do a 'mu, ε no- ni□o, 'kι 'v 'waa 'yonu -mo. 'Bu mo, 'bu yι Nyisva a 'yri 'kι a 'cru -mu' ni -hre, v 'ni -yru□o li □dedede le

-we, ɔwɪ yɪ, tɛ bu 'ye ni nu wen danɔɔ a 'mɔ, bu 'ye ni -hli wen 'waa yigbakla. Kɛɛ, nyiblo 'bu ni 'b, ɛ kɔ -Yusu 'Klɪsɔ 'hɔɛn-, 'bu -mɔɛ, -ɛ -bɪ -Yusu 'Klɪsɔ a 'mɔ, ɛ nɔ- niɔɛ, danɔ a 'mɔ, 'ɛ -hɔɛn 'b -wlu, nyiblo a 'mɔ, 'ɛ yruɪ -tɪ lɛ. ¹⁵ Kɛ- 'n pɪ de, 'bu mɔ, 'bu yɪ Moise a 'crun ni -hre, v 'nɪ -yruɔ lɪɔ lɛ, ɔwɪ yɪ, -tɛ danɔ 'ye ni ka wen 'waa 'lulɛ-hihie yɪ. ¹⁶ Kɛɛ, nyiblo 'bu ni 'b, 'bu ɔhɪan -mɔ, 'bu -nyi 'a 'kɔ a pepe -Yusu 'Klɪsɔ, -ɛ -bɪ danɔ a 'mɔ, ɛ -hɔɛn 'b -wlu ni. ¹⁷ Kɛ- ɛ ni 'mɔ, -ɛ nuɔɔ, -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɪsɔ, kɔ Nyɪsɔ a -Hihiu 'hɔɛn-, v -mɔɛ ni. Nyɪsɔ a -Hihiu 'bu ni 'b nyiblo ke', -ɛ -bɪ nyiblo a 'mɔ, ɛ 'yɪ 'kɪ ɔdedede a ɔkoyu 'pa-. ¹⁸ 'A -tɪ, -aan pepe -mɔ', -v kuo -Yusu 'Klɪsɔ ɔwɪ yɪ, -a 'nɪ -nuɔɔ lɪ danɔ, -a 'nɪ -hliɔɛ lɪ -aan yigbakla, 'bu mɔ, ɔba yɪ -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu a -tɪ a 'yi'buale ni 'ye, 'tɪ -tɪ a 'yi'buale a 'mɔ, 'ɛ niɔɛ, ɔa ɔhɪɛn -mɔ, -tɛ -mɔ', ɛ ni 'mɔ, ɔa yɪ 'mɔ lɛ ni. ɛ nɔ- niɔɛ, ɔa kɔ -tɪ a 'yi'buale, 'a -tɪ a 'yi'buale 'ɛ yɪ klɛ -bii -nɪ, 'kɪ 'lɪ -a mɔ 'lɪ. ɛ nɔ- mɔ -kɔan -mɔ', Nyɪsɔ a -Hihiu ni.

4

-A 'yɪ 'klɪ ɔɔv -kɔ, kɛɛ, Nyɪsɔ, nɔ- kɔ 'klɪ

¹ Nyɪsɔ ni -a mɔ ɔhaande -mɔ dɪaktɪ. ɛ nɔ- nuɔɔ, 'ɛ -nyi -a mɔ -kɔan -bɔ, -a ni. 'A -tɪ, -aan 'klɪ 'nɪ -weɔɛ 'lɪ, 'kɪ 'b -kɔan a 'mɔ a -ta'. ² 'Bɔ mɔ, ɔba yɪ nyibli -Yusu a -tɪ ni -lee -nɪ, -a 'nɪ -naaɔa 'lɪ ɔyɛ 'kwli, -ɛ diɔɛ nu, v 'mɔɔv kɔa 'ble, -ɛ nuɔɔ, -a 'nɪ -hɔaɔa lɪ -ba kaa nyibli. -A 'nɪ -pɔɔv 'lɪ Nyɪsɔ a -tɪ hɪ 'nyɪ. Kɛɛ, ɔba yɪ -Yusu a -tɪ ni hɛ, -a hɛ -tɪ a -tɛɛ, 'kɪ 'b nyibli a pepe ye'. ɛ nɔ- tɔɛ ɔnɛ nyibli, -ɛ mɔ, -a ni ɔhaan-kɔan. 'A -nɛ nyiblo, -ɛ yɪ 'a ɔwɪ 'juɔra -nɪ, 'kɪ 'b Nyɪsɔ ye', ɛ yɪ dɛ a 'mɔ ni.

³ -Yusu a ɔhaantitie -mɔ', -a pɪ, nyibli -bɪ 'nɪ -yruɔ lɪɔ lɛ,

ɔwɪ yɪ, -tɛ danɔ 'ye ni -hli wen 'waa yigbakla. 'Ye ɔbɪ ɛ ni 'mɔ lɛ, ba kɔ 'a yiyie, -ɛ mɔ, nyibli -mɔ', -v yɪ 'wan, v nu- 'ye ni yru ɔhaantitie a 'mɔ lɛ. ⁴ 'U 'nɪ -yruɔ ɔhaantitie a 'mɔ lɛ, -ɛ nuɔɔ, Satan -ɛ kɔɔ 'kɔ -bɔ win kɪ, ɛ pɪpɪ 'waa 'lulɛ-hihie 'yɪ lɛ, -ɛ diɔɛ nu, v 'nɪ ɔha ɔhaantitie a 'mɔ ɔwɪ yɪ -kuo -nɪ. Satan a 'mɔ, ɛ 'nɪ -hɔaɔa lɪ nyibli bu 'ye -nyɛ -mɔ', -ɛ yɪ wɪn, 'kɪ 'b ɔnɔ -mɔ. -Nyɛ a 'mɔ, 'kɪ ɛ -hɔɛn 'lɪ -Yusu a ɔhaantitie a 'mɔ 'kwli. ɔhaantitie a 'mɔ, ɛ nɔ- tɔɛ nɛ -a mɔ -Yusu 'Klɪsɔ a -tɪ a 'yi'buale. ɔNɪ 'ye -Yusu, -ɛ -bɪ ɔye Nyɪsɔ ni. ⁵ 'Bɔ mɔ, ɔba yɪ ɔhaantitie a 'mɔ ni pɪ, ɛ 'yɪ -aan -tɪ 'pa-, -a 'nɪ -naaɔa lɪɔ lɛ -mɔ lɛ, kɛɛ, -Yusu 'Klɪsɔ a -tɪ -a nɛ -mɔ lɛ, -ɛ mɔ, ɛ nɔ- mɔ Kɔkɔnyɔ. -A mɔ -mɔ -bɪ, -a mɔ 'a -kɔannnyibli ɔnɔɔ, -ɛ nuɔɔ, -a nɔɛ -Yusu 'Klɪsɔ ni.

⁶ 'Ti -mɔ' -kɔ 'yɪ Nyɪsɔ nii la 'b 'kɔ, kɛ- ɛ pɪ la: «-Nyɛ bu -nyɛ, 'kɪ 'lɪ halɔ 'nyɪ.» Nyɪsɔ ni -dɔ a 'mɔ, ɛ nɔ- nuɔɔ, 'a -nyɛ a 'mɔ 'ɛ yɪ kɛ wɪn, 'kɪ 'lɪ -aan ɔwɪ kɪ. -Nyɛ a 'mɔ, ɛ nɔ- tɔɛ nɛ -a mɔ -Yusu 'Klɪsɔ a yigbakla, -ɛ yɪ wɪn, 'kɪ 'b Nyɪsɔ a -tɪ a 'yi'buale -mɔ'. ɛ nɔ- nuɔɔ, ɔa pɪ nyibli -Yusu a ɔhaantitie a 'mɔ.

⁷ -A 'yɪ 'klɪ ɔɔv -kɔ. -A 'wɪɔ yɪ -mɔ', v nuu bɔɛ yɪ. Kɛɛ, 'ye ɔbɪ -a 'wɪɔ yɪ yɪ, kɔ, 'ye ɔbɪ -a 'yɪ 'klɪ -kɔ, Nyɪsɔ pɔ 'lɪ -a mɔ yɪnɔɛ 'lɪ, -ɛ mɔ -Yusu a ɔhaantitie. Kɛ- Nyɪsɔ nu 'a nunuo, -ɛ diɔɛ nu, nyibli 'mɔɔv 'ye, -ɛ mɔ, 'klɪ -mɔ', -ɛ -hi 'b 'a -nɛ 'klɪ ɔɔv 'b, -a ni, ɔa ni Nyɪsɔ a -kɔan, 'kɪ ɛ -hɔɛn 'lɪɔ lɛ -mɔ. ɛ 'nɪ -hɔnɔɔ 'lɪ -a mɔ -mɔ. ⁸ Nyibli ɔtui -a mɔ ɔhɪɛn a gblegble, kɛɛ, v 'nɪ -haaɔa 'b -a mɔ 'hru wɪn. -Gɔv ni -a mɔ ni dɪaktɪ, kɛɛ, -aan ɔwɪ 'nɪ -biɔɛ ɔhlɔn. ⁹ Nyibli ɔtui -a mɔ ɔhɪɛn, kɛɛ, Nyɪsɔ 'nɪ -hieɔɛ 'b -a mɔ bu, 'b pɪɛ nɛ -a mɔ -tɔv kɪ ble, -ɛ diɔɛ nu, v 'mɔ -a mɔ bu -we, kɛɛ, v 'yɪ 'lɪ -aan bu-wɔwɛ 'lɪ -we. ¹⁰ 'A -nɛ ti,

υ □μυε□ε λε, 'κτi bu 'la -a mu, □wι yi, -τε υ -nu, 'υ 'la -Yusu -we. Kεε, -a 'tιe ni 'klo. Ε no- ni□e, nyibli 'υ yi□i 'ye, -ε mo, -Yusu ni 'klo, 'κτi 'li -a mu 'li. ¹¹ Ti a pepe -bu, -a yi 'ne- 'klo kt -hi, υ □μυε -aan 'li la λε, -ε nu□o, -a nuε -Yusu ni. Kεε, -aan -plahυi -mu', -ε 'yi 'klι -ko, ε 'yεε ni 'kvi. Ε no- tuε □ne nyibli, -ε mo, -Yusu ni 'klo, 'κτi 'li -a mu 'li. ¹² Ε 'wi yi, 'a -ne ti, 'κτi -a ni 'li 'kokυυ -ji', -ε nu□o, -a yi lee nyibli -Yusu a □haantitie. 'A mu -mo -bi, -τε a 'wιn □haantitie a 'mu, ε no- nu□o, 'a ko 'klo yrayru, -ε 'yε ni -we 'li.

¹³ -Ti a 'mu, υ 'cru la 'li□i Nyisva crιen 'kwli, -ε mo: «'N kuo Nyisva □wιb yi. Ε no- nu□o, 'ni hla 'a -ti.» -Aan 'mumu, ke- ni -do -a ni□e -we, □a kuo Nyisva □wιb yi. Ε no- nu□o, -aan 'mumu, □a ne Nyisva a -ti -mo λε we. ¹⁴ -A yi□e ni, -ε mo, Nyisva -mu', -ε -ha 'li -Yusu 'kokonyibli 'nyi, -ε -ha□a 'klo, -aan 'mumu, ε di -ha 'li -a mu 'kokonyibli 'nyi -we, ε 'mu -a mu 'klo -ha, -ε nu□o, -Yusu ko -a mu 'hven-, -a -mυe ni, a ko -a mu 'hven-, ε 'mu 'υ -a mu Nyisva ye' gba. ¹⁵ Nyisva yi -a mu -kvan a pepe a 'mu 'ni -nyi, 'κτi 'υ 'aan -heελε a -ta', -ε di□e nu, ε 'mu nyibli -huυhu □haande -mo nu, nyibli a 'mu, υ 'mu wa, ε ko, υ 'mu kle -bii -ni. -ε -bi nyibli -mu', -υ di Nyisva 'wio -nyi, ε ko, -υ di□e 'nyre λε pu, υ di bii kle -we.

Nyisva a -ti a 'yi'bvale, ε no- a te 'υ -mo λε

¹⁶ -Te ε ni 'mu λε a -ti, -aan 'klι 'ni -we□e 'li, 'κτi -ba gba Nyisva a -kvan 'lu -mo. -A yi□e ni, -ε mo, -aan -plahυi a 'klι yi 'li 'ni □ti, keε, 'klo yrayru -mu', Nyisva yi -a mu -nyi, ε yi bi yrayru' λε 'a -ne ti. 'A -ne -nyρωω, Nyisva a -Hihiu yi -nyi -aan -hihiu 'klι. ¹⁷ □Hυen -bu, -a yi 'κτi 'ye, ε di ko -nyρωω, ε 'mu 'li -we. □Hυen a 'yiye a 'mu, 'a -ti, -a di ko -ti a 'yi'bubba gbagbu. -Ti a 'yi'bubba a 'mu, ε -hi 'υ 'a -ne

□dedede ni, 'ε hie 'klo. 'Bu mo, □ba yi -ti a 'yi'bubba a 'mu 'lu -mo λε ni -hie, -ε -bi □hυen -bu, -a yi 'κτi 'ye, ε 'cimi ni, 'κτi 'li -a mu 'yi, ¹⁸ -ε nu□o, -aan 'lule-hihie, 'κτi ε ni 'υ Nyisva a -tebli -mu' κτi, -a 'yε ni 'ye. -Aan 'lule-hihie 'yi 'υ 'klo -bu a -tebli κτi -ni, -a yi 'ye, -ε nu□o, -tebli -bu, -a yi 'ye, ε 'ni -hie□e 'klo ni, keε, -tebli -mu', -a 'yε ni 'ye, ε no- di 'klo hie.

5

¹ -A yi□e ni, -ε mo, ti -mu' -ko 'yri -aan -plahυi -bu, -ε 'wι□i blo 'ka yi, ε di yi nyre, Nyisva di -nyi -a mu 'huι yrayri, 'κτi 'li yakο 'kwli. Ε di 'wι 'kayu yrayru yi, Nyisva a □gbetu, ε -pu. 'Huι yrayri -mo -bi, ε di hie 'klo. ² 'Kι 'ne- tutυ -bu κτi, -a ni nyai λε diakti, -ε nu□o, -a -huε□e ni diakti, 'κτi Nyisva bu -nyi -a mu 'huι yrayri, 'κτi 'li yakο 'kwli. ³ 'Bu mo, 'bu -nyi -a mu 'huι yrayri a 'mu, -ε -bi -a 'yi 'kuo yi 'wi, -υ 'yi 'huι -ko. ⁴ 'Bu mo, □ba 'tιe yi 'huι 'κτi -bu ni kuε, -ε -bi -a yi pie 'kokυυ a huanno. -A -huε wen□e ni, 'κτi -a 'ni 'kub wen 'li. Kεε, de -a -huε, ε no- mo, Nyisva bu -nyi -a mu 'huι yrayri a 'mu, -ε di 'klo hie, -ε di□e nu, 'huι yrayri a 'mu, ε 'mu 'υ 'huι 'κτi -bu a -ta' bi. ⁵ Nyisva a □gbetu, ε no- -we -a mu -mo, 'κτi -ba ko 'huι yrayri a 'mu. Ε -nyi -a mu 'a -Hihiu* ni. Ε no- ko 'kwli, ε neε 'li, 'ε tuε ne -a mu, -ε mo, ε di -a mu 'huι yrayri a 'mu 'ni -nyi.

⁶ De a 'mu, 'a -ti, -aan 'klι 'ni -we□e 'li, 'ye □bu -a yi□e, -ε mo, □ba 'tιe yi 'huι 'κτi -mu' ni kuε, -a 'yεε 'li Kokonyo -mo ni mi. ⁷ Ε □hen 'nyre, -ε mo, -aan 'yie 'yε□e ni 'ye, keε, -a ni 'li 'hru a nuna 'kwli, □a kuo □ne □wιb yi. ⁸ 'E mo -tεε, -tιte -a 'blee 'υ kva, 'κτi -a 'blee 'υ kva. -A -huε wen□e ni, 'κτi -ba -hον wen 'li 'huι -bu 'kwli, -a 'mu wen 'li -aan Kokonyo -mo mu. ⁹ 'A -ti, 'ye □bu -a 'yεε 'li□i -mo ni mi, ko, 'ye □bu -a mu

'liṽ -mɔ, de ni -do -a -hve -ba nu, ε nɔ- mɔ, de -mɔ', 'a ṽgbetv, ε -hve, ¹⁰ -ε nuṽ, -aan pepe, -a kɔ -ba mu 'v -Yusu 'Klɩsv ye', -ε diṽe nu, ε 'mv -a mv -bati le -pɔv -ni, de -mɔ', -ε blɛε ne -a mv yi, ε 'mv -a mɔṽṽ -nyi, ṽwɩ yi, -te -aan nunu-tebli ni 'mv, 'kɩ 'ne- 'klo -bv kɩ, 'ye ṽbu ε mɔ yɩnɔ-tebli, 'ye ṽbu ε mɔ yɩnyre-tebli.

-Yusu 'Klɩsv nuṽṽ ni, -a kɔ Nyɩsva 'hven-, ṽa -mve, ṽa kɔ kibwɛenle

¹¹ -Te -a yiṽe, -ε mɔ, Kɔkɔnyɔ -Yusu di pɔv ne -a mv -bati le, 'a -ti, -a yiṽi 'ni pie. ε nɔ- nuṽṽ, ṽa ṽtui 'v 'klɩ, ṽa yruɩ ṽne nyibli' le, -ε mɔ, -ti -bv, -a hle, ε mɔ -ti a -teε ṽnɩɔ. Nyɩsva -mɔ -bɩ, ε yi -a mv ni -teε, ε kɔ, 'n pɔṽṽ ṽhan-tɩ, -ε mɔ, a yiṽe ni, 'kɩ 'li 'aan ṽwɩ kɩ, -ε mɔ, 'mɔ -teε a -Yusu a -mɔnanyɔ* ṽnɩɔ. ¹² 'A 'ni 'pɔv 'li le, -a ṽtu -aan dɩɔnv a -pli a pɔpɔv -wlu de. ε 'yi 'mv le -ni. Kεε, de -a ni, ε nɔ- mɔ, -a -hɩhɩε 'a mɔṽṽ kle, de- kɔ -ti 'a -we 'li ba pɔ -aan -pli, -ε diṽe nu, 'bv mɔ, nyibli 'bv yi -aan 'nyre ni di, a 'mv 'waa ṽwɔn a ṽtuule yi. U nu- mɔ -bɩ, -tebli -bv, nyibli yi 'ye, ε nɔ- kɔ kɩ v pɩ 'v 'waa dɩɔnv a -pli. U 'ni -taṽa 'li -tonyiblo a ṽwlv kle. ¹³ Nyibli -bɩ wen 'ni, -aan 'lu -hɔn 'v 'hru wɔn. 'Bv mɔ, 'bv ni 'mv le, 'kɩ 'li 'a mv 'yi, ε ṽhen 'nyre, -a -ha 'li -aan dɩɔnv ni, ṽa -nyi -aan dɩɔnv Nyɩsva pepe. Kεε, -aan 'lu 'yi 'v 'hru wɔn -hɔn. Ba kɔ 'a yiyie, -ε mɔ, -a -nyi -aan dɩɔnv Nyɩsva ni pepe, -a 'mv 'a mv -heε -ni a -ti. ¹⁴ -Kvan -bv, -a ni, -a niṽe ni, -ε nuṽṽ, -Yusu nve ne -a mv ni dɩakt, 'a nvele a 'mv, 'ε neε ne -a mv, 'kɩ 'li 'a 'klɩ a kɩnɩnɩ 'kwli. -A yiṽe ni, -ε mɔ, ε 'kɔ ni, 'kɩ 'v nyibli a pepe a -ta'. 'A -ti, ε ṽhen 'nyre, -ε mɔ, nyibli a pepe, v kɔṽṽ 'hven-, v 'kɔ ni, 'kɩ 'li Nyɩsva 'yi. ¹⁵ ε 'kɔ ni 'kɩ 'v nyibli a pepe a -ta', -ε diṽe nu, nyibli -bv, -v 'tɩε pɩ -hɔnhɔn, v 'ni ṽha 'kɩ -tebli -mv' nu de, 'waa

ṽgbetv, v -hve, kεε, v 'mv -tebli -mv' nu, -Yusu a ṽgbetv, ε -hve, -ε nuṽṽ, 'kɩ 'v 'waa -ta', 'kɩ ε 'kɔv 'v, 'ti- Nyɩsva 'ε -ha 'liṽ 'kɔkɔnyibli 'nyɩ, 'ε -haṽa 'klo.

¹⁶ -Te -a yru -ti a -teε a 'mv le, -a 'ni 'yeṽe 'kɩ nyibli, ṽwɩ yi, -te 'klo -bv a nyibli ni 'waa 'yie. 'ε mɔ ṽhan-tɩ, ti -hi la a ti 'yri, -te 'klo -bv kɩ a nyibli, v ni -Yusu 'Klɩsv a 'yie, ke- -a ni la 'a 'yie -we. Kεε, -te ti ne -bv, -a 'ni -nuṽṽ 'kɩṽi de. ¹⁷ Nyiblo 'bv ni 'v, ε kɔ -Yusu 'Klɩsv 'hven- 'bv -mve, -ε -bɩ ε -he -tonyiblo yrayrv. 'A ṽmlɩ 'kɩ -mv', ε -we bv, ṽmlɩ yrayrv 'ε bi 'v. ¹⁸ Nyɩsva, ε nɔ- nu -tebli a pepe a 'mv. 'Ye ṽbu -a mɔ la 'a yraanyibli, 'kɩ ε naa 'li -Yusu 'Klɩsv 'li, 'ε nuṽṽ, ε kɔ -a mv 'hven-, ṽa -mve, ṽa kɔ kibwɛenle, 'ε -nyi -a mv -kvan. -Kvan a 'mv, ε nɔ- mɔ, -ba mu nyibli -lee -ni, -ε mɔ, ε -hve bv nuṽṽ, v kɔṽṽ 'hven-, bv -mve, bv kɔ kibwɛenle. ¹⁹ ε ṽhen 'nyre, Nyɩsva ya -Yusu 'Klɩsv ni, -ε nuṽṽ, Nyɩsva a 'mv, ε -hveṽe ni, nyibli a pepe kɔṽṽ 'hven-, bv -mve. ε 'ni -hreṽe 'kɩ 'waa de 'kuku de, kεε, ε yiṽi 'ni 'wuwla -ni, ε kɔ, 'ε lee ne -a mv, 'kɩ -ba mu nyibli -lee -ni, -ε mɔ, ε -hveṽe ni, 'kɩ v kɔ Nyɩsva 'hven-, bv -mve, bv kɔ kibwɛenle.

²⁰ 'A -ti o, -a mɔ -Yusu a lɛlenyɔ ṽnɩɔ, ṽa yi 'li 'a mv -mɔ -hlee -ni. ε 'wɩ yi, Nyɩsva a ṽgbetv, 'kɩ ε neε 'li -a mv 'li, 'ε yi 'li 'a mv -mɔ -hlee -ni. -A nyεε ne 'a mv le, 'kɩ 'li -Yusu 'Klɩsv a 'nyre 'kwli, ba wen, a kɔ Nyɩsva 'hven- ba -mve, ba kɔ kibwɛenle. ²¹ -Yusu 'Klɩsv 'yi la de 'kuku ṽdv -nu, kεε -aan de 'kuku -mv', -a nu, ε nɔ- Nyɩsva hle -Yusu 'Klɩsv, 'ε nuṽṽ, -Yusu 'Klɩsv 'ε 'kɔ -aan de 'kuku a 'mv a -ti, -ε diṽe nu, 'bv mɔ, ṽba mɔ -Yusu 'Klɩsv a nyibli, Nyɩsva 'mv 'v -a mv yi 'sii -ni, 'kɩ 'v 'a dɩɔnv ye'.

6

¹ 'A -ti o, -a kɔ Nyɩsva 'hven-,

-a ni -kvan, □a nyεε ne 'a mu le, □haandε -mu', Nyɩsɩva nu 'a mu m-ɔ, 'kɩ 'lɩ dadɔke 'kwli, a 'nɩ 'nuo 'lɩ□ɩ 'klɩ 'lɩ -wenmli kle. ² 'E mɔ □han-tɩ, 'v 'crɩ 'lɩ□ɩ Nyɩsɩvacriɛn 'kwli, -ε mɔ:

«Nyɩsɩva wen 'nɩ: Ti -mu', -ε kɔ 'yri 'n kɔ □bb nuu 'v 'a mu □haandε -mɔ, 'kɩ 'lɩ dadɔke 'kwli, □bb wa 'a mu,

-tε ε nyre 'v, 'n 'wɩn 'aan lenyaawin nɩ, 'nɩ dii ne 'a mu kɩ.»

Ke- Nyɩsɩva -pɩ. Ba 'ye ke, ti nyre 'kɩ 'v nɩ, 'kɩ Nyɩsɩva bu nu ke 'a mu □haandε -mɔ, 'kɩ 'lɩ dadɔke 'kwli, kɔ, bu wa ke 'a mu.

Pɔlv -hve□ε nɩ, bu tɔɔ □ne nyibli, -ε mɔ, ε mɔ Nyɩsɩva a -kvannunyɔ □nɩɔ

³ -A 'nɩ -hva□a lɩ -ba nu de -bu, -ε di nyibli yɩ ka, 'kɩ 'v Nyɩsɩva a 'hru wɔn, -ε nu□o, -a 'nɩ -hva□a lɩ bu di -aan 'nyre, -kvan -bu, -a ni a -ta'. ⁴ Keε, 'kɩ 'v 'a -ne □dedede, -a ni kɩ, -a tɩε □ne nyibli nɩ, -ε mɔ, -a mɔ Nyɩsɩva a -kvannunyibli □nɩɔ.

Mɔ 'ye □bu v yɩ -a mu □hɩven nɩ □tui, 'ye □bu 'kla-wliye'yɩya -hi -a mu wɔn, -a kɔ □wlv a 'lɩla diaki.

⁵ E kɔ -nyrɔwɩ -bɩ, 'v yɩ -a mu bi, -nyrɔwɩ -bɩ 'kwli, 'v pɩ -a mu □jre, -nyrɔwɩ -bɩ 'kwli, nyibli 'v □glεε 'lɩ -a mu le, 'v pɩ ne -a mu yrɩ le, 'ε kɔ -nyrɔwɩ -bɩ, -kvan 'ε dva -aan 'lɩla, ε kɔ -nyrɔwɩ -bɩ, □a 'ye nɩ kɔ ti, 'kɩ -ba nɩe, 'ε kɔ -nyrɔwɩ -bɩ, □a 'ye nɩ di de. ⁶ -Aan ninabu 'sɩi 'v yɩ, □a yɩ -tɩ a -tεε, □a kɔ □wlv a 'lɩla, □a kɔ □wlv 'yɔpɔ, 'kɩ Nyɩsɩva a -Hihɩu* nɩ 'v -a mu ke', □a nɩε ne -aan 'bio -tonyibli -tεε,

⁷ □a yɩ nyibli -tɩ a -tεε -lee -nɩ, Nyɩsɩva 'ε yɩ -a mu 'klɩ -nyɩ. E nɔ-tɩε □ne nyibli, -ε mɔ, -a mɔ Nyɩsɩva a -kvannunyibli □nɩɔ. -Aan -tεε a ninabu 'wɩ□ɩ ta-wɔn-teblɩ yɩ. E nɔ- -a ni, □a -wen -aan yraanyibli yɩ, □a yɩ -aan dɩɔnɩ -ple. ⁸ Nyibli -bɩ □tui 'v -a mu nɩ, -v -bɩ 'v yɩ -aan

-tɩ le -hεε -nɩ. -U -bɩ pɩ -a mu 'nyre le, -v -bɩ 'v -hε -a mu 'yri le. -U -bɩ dεε ne -a mu hɩlekɔnyibli, -v keε nyibli, keε, -a hɩε -tɩ a -tεε. ⁹ U wen 'nɩ, nyiblo □dv 'yɩ -a mu -yɩ, keε, nyibli a pepε yɩ -a mu nɩ. 'A -ne ti, nyibli yɩ -hie□e 'lu -mɔ le, -ε mɔ, -a 'yɩ 'lɩ□ɩ 'lɩ -wε ba -wɩεen -nɩ, keε, -a nɩ 'klɔ, □a pɩ -hɩnhɩɔn -tεε. U □tui -a mu □hɩven, keε, -a 'nɩ 'kɩ□v lɩ. ¹⁰ E mɔ □han-tɩ, 'v pɩ -aan □wɩ □hlɔn, keε, ke-ε nɩ 'mu, 'a -ne ti, □a ni dɔdv. 'Kɩ 'lɩ nyibli 'yɩ, -a 'yɩ de -kɔ, 'kɩ 'ne- 'klɔ -bu kɩ, keε, -a ni□e nɩ, nyibli -hɩhɩvɩ, v kɩε de, 'kɩ 'v Nyɩsɩva ye'. □Nɩ 'ye□e, -wen, -a 'yɩ □dedede -kɔ, keε, seyi-seyi, -a mu kɔ -teblɩ a pepε.

¹¹ 'A mu Koletikue, -tɩ -bu, -ε nɩ 'lɩ -aan □wɩ kɩ, -a lee ne 'a mɔ□ɔ nɩ. -A 'yɩ 'a mu 'a □dedede 'yɩ kɩ -hlɩi -nɩ. ¹² -A mu -mɔ -bɩ, -a nɩε ne 'a mu nɩ. Keε, 'a mu -mɔ -bɩ, a 'yɩ -a mu -nɩε -nɩ. ¹³ 'N yɩ hlee 'lɩ 'a mu -mɔ, □wɩ yɩ 'na 'yonv. 'Wen 'nɩ o: Ba lee ne -a mu -tɩ -mu', -ε nɩ 'lɩ 'aan □wɩ kɩ, ε kɔ, ba nɩε ne -a mu, □wɩ yɩ, -te -a nu 'aan nɩε.

A 'nɩ 'gbaa 'lɩ kɩkahru

¹⁴ Nyibli -mu', -v 'yɩ -Yusu □wlv yɩ -kuo -nɩ, a kɔ □nv 'hɩven-, a 'nɩ 'pεε 'lɩ, -ε di□e nu, a 'nɩ □ha 'waa 'lule-hihie □wien kvε. 'Bɩ de -bu, -ε 'sɩi 'v yɩ, ε kɔ de -bu, -ε 'yɩ 'v yɩ 'sɩi -nɩ 'hɩven-, v 'yɩ 'lɩ□ɩ 'lɩ -wε, bu bibi 'yɩ le. -Nyre kɔ halɔ 'hɩven-, v 'yɩ 'lɩ□ɩ 'lɩ -wε, bu bibi 'yɩ le. ¹⁵ Yruyru, -Yusu 'Kɩsv kɔ Satan 'hɩven-, v 'yɩ 'lɩ□ɩ 'lɩ -wε, bu yuyru win' le. Nyibli -mu', -v kuo -Yusu □wlv yɩ, kɔ 'waa de -mu', -v 'yɩ□ɩ □wlv yɩ -kuo -nɩ, v 'yɩ 'lɩ□ɩ 'lɩ -wε, bu kɔ □wlvutu nɩ -do. ¹⁶ 'Kɩ 'lɩ Nyɩsɩva a 'kayu bu, -cɩ 'yɩ 'lɩ nunu-kvan 'lɩ -kɔ. -A mu -mɔ -bɩ, -a mɔ 'Klɔhienyɩsɩva a 'kayu □nɩɔ. Nyɩsɩva -mɔ -bɩ, ε nɩ 'klɔ, 'kɩ 'lɩ -a mu 'nyɩ, □wɩ yɩ, -tε ε nu la 'a hɩhla. Ke- ε pɩ la:

«'Kɩ 'n di 'lɩ □nv 'nyɩ nɩ,

ʋ kɔ 'mʋ 'hʋen-, -a mʋ 'ʋ -tɪtɛ nɪ
 -do -nɪ,
 'mʋ 'waa Nyɪsʋa' pa,
 ʋ 'mʋ 'na dako' pa -wɛ,
 ʋ 'mʋ 'mʋ da.»
 17 Ɛ nɔ- kɔ -tɪ, Kʋkɔnyɔ Nyɪsʋa 'ɛ
 yɪ 'a nyibli -lee -nɪ:
 «Ba -hɔn 'lɪ nyibli -mʋ' 'nyɪ, -ʋ 'yɪ
 'mʋ -yɪ.
 Nyibliɔ a 'mʋ, a kɔ ɔnʋ 'hʋen-,
 a 'nɪ 'nɪ 'ʋ -tɪtɛ nɪ -do.
 A 'nɪ 'hɛɛn 'lɪ -tebli -mʋ' ɛɛ, -ɛ 'yɪ
 'ʋ yɪ 'sɪi -nɪ,
 'kɪ 'ʋ 'mʋ ye'.
 Ɛ nɔ- diɔe nɪ, 'mʋ 'a mʋ kɪ wɛn.
 18 'N di mɔ 'aan 'Baɪ,
 a 'mʋ 'na 'yonʋ' pa.
 'Mɔ 'Kɪkɪnɪnyɪsʋa, 'mɔ -pɪ win.»

7

1 'Na nunatumupʋ -na, -tebli a
 pɛpɛ a 'mʋ, Nyɪsʋa pʋ la 'lɪɔɪ nɪ,
 'kɪ 'ʋ -a mʋ -mɔ. 'A -tɪ, -a 'nɪ 'nuo
 'kɪ yɪnyɛɛ ɔɔɔ de, -ɛ niɔe, 'kɪ
 -aan -plahʋɪ 'ye nɪ 'sɪi 'ʋ yɪ, 'kɪ 'ʋ
 Nyɪsʋa ye', kɔ, yɪnyɛ-tebli a pɛpɛ,
 -ɛ nɪ 'lɪ -aan ɔwɪ kɪ, -ba -ha 'lɪɔɪ
 'lɪ. -Aan nunabʋɪ bʋ 'sɪi 'ʋ yɪ -tɛɛ,
 -ba ɔtuu 'ʋ Nyɪsʋa 'ʋ, ɔwɪ yɪ, -tɛ
 Nyɪsʋa nɪ 'a -hʋhʋa.

-Tɪ -bʋ, -kɔtɪ Pɔɔb 'ɛ ni dɔɔb

2 Ba nʋɛ nɛ -a mʋ. -A 'yɪ -ɛ =dʋ
 dɛ -hʋan -mɔ -nɪ. Mɔ, -a 'yɪ -ɛ =dʋ
 'hɛɛn. Mɔ, -a 'yɪ -ɛ =dʋ -kaa -nɪ, -a
 'yɪ -ɛ =dʋ dɛ -jɪ' -ha. 3 A 'nɪ 'yɛɛ
 'lɪɔɪ, -tɛ 'n ni 'pʋpɛ le a -tɪ, -ɛ mɔ,
 'n yɪ di 'aan 'nyɛ. 'Bɪ 'n hɪa wɛnɔe
 nɪ de, -ɛ mɔ, -a nʋɛ nɛ 'a mʋ nɪ
 dɪakɪ. Ɛ 'yɪ ɔɔɔdede -kɔ, -bʋ nɪɔɔ,
 -ba 'kɛ nɛ 'aan nʋɛɛ. 'Ye ɔbʋ -a
 'kʋ, mɔ 'ye ɔbʋ -a yɪ -hʋnhɔn nɪ
 pɪ, -a -mʋɛ nɪ. 4 'N yɪɔe nɪ, -ɛ mɔ,
 a kʋo -Yʋsʋ ɔwɪ yɪ -tɛɛ. Ɛ nɔ- kɔ
 -tɪ, 'nɪ pɪ 'aan -pli -tɛɛ. 'Ye ɔbʋ
 'mɔ ɔye ɔhʋɛn dɪakɪ, 'na ɔwɪ 'nɪ
 -biɔe ɔhlɔn. Kɛɛ, 'n ni dɔɔb, kɔ, 'n
 kɔ pɔɔ a bleɛɛ.

5 'N hɪa wɛnɔe nɪ, -ɛ mɔ, -a
 'ye ɔhʋɛn. Mɔ, -tɛ -a nyɛɛ
 'nɛ-Masɪɔvɔnɪbʋgbɔ 'kwɪ, -a 'yɛɛ
 'hɪa nɪ 'ye, 'kɪ -ba -ha 'lɪ -hʋnhɔn

ɛ. 'Kla-wɪye'yɪya a gbɛgbɛ, nʋ-
 =glaa mɔ 'lɪ -a mʋ ɛɛ, nyibli 'ʋ
 -wɛn mɔ -a mʋ yɪ, 'tɪ- =a nɛɛ mɔ
 ɔwɪ ɛ dɪakɪ, kɔ, ɔa yɪ mɔ hʋannʋ
 pie. 6 Kɛɛ, -tonyiblo a ɔwɪ 'bʋ bi
 ɔhlɔn, -ɛ -bɪ Nyɪsʋa, nɔ- =tɪ 'lɪɔɪ
 ɔwɪ 'kwɪ bʋ de. Nyiblo -bʋ, -ɛ
 mɔ Tɪtɪ, ɛ nɔ- kɔ didie 'kwɪ Nyɪsʋa
 naa 'lɪ, 'ɛ ɔtʋ 'lɪ -a mʋ ɔwɪ 'kwɪ
 bʋ. 7 Ɛ 'yɪ dɛ nɪ -do a 'mʋ 'pa-. 'Kɪ ɛ
 naa 'lɪ Tɪtɪ a pʋpʋwɪn 'kwɪ, 'ɛ ɔtʋ
 'lɪ -a mʋ ɔwɪ 'kwɪ bʋ, -ɛ nɪɔɔ,
 Tɪtɪ a 'mʋ, ɛ lee nɛ -a mʋ nɪ, -ɛ mɔ,
 a -nyɪɔe 'kɪ, 'ɛ lee nɛ -a mʋ, -ɛ mɔ,
 a -hʋɛ 'na 'yɪɛ dɪakɪ, kɔ, 'aan ɔwɪ
 bi ɔhlɔn, 'kɪ 'ʋ yɪnyɛ-tebli -mʋ', a
 -nɪ a -ta', kɔ, 'a -hʋɛɔe, ba bi 'mʋ
 kɪ, -ba -wɔn 'na yɛnyibli yɪ. -Tɛ
 'n 'wɪn -tɪ a 'mʋ, -ɛ -bɪ 'na dɔɔb bɪ
 kɪ.

8 'N yɪɔe nɪ, -ɛ mɔ, 'crɪɛn -mʋ',
 'n ya la 'a mʋ yɪ, ɛ pʋ 'aan ɔwɪ
 ɔhlɔn. Kɛɛ, 'ye ɔbʋ ɛ pʋ 'aan ɔwɪ
 ɔhlɔn, 'nɪ 'yeɔe lɪɔɪ, -ɛ mɔ, ɛ 'yɪ
 la 'ʋ le -nɔɔ -nɪ, 'kɪ ɔbʋ ya la 'a
 mɔɔɔ yɪ. 'N -wɛ 'lɪ ɔbʋ 'ye laɔa nɪ,
 -ɛ mɔ, ɛ 'yɪ la 'ʋ -nɔɔ -nɪ, 'kɪ ɔbʋ
 ya la 'a mɔɔɔ yɪ, -ɛ nɪɔɔ, 'n yɪɔe
 nɪ, -ɛ mɔ, 'na 'crɪɛn a 'mʋ, ɛ pʋ la
 'aan ɔwɪ ɔhlɔn, 'kɪ 'lɪ tɪ gbɪ 'kwɪ.
 9 Kɛɛ, -tɛ tɪ nɛ -bʋ, 'n ni dɔɔb, 'kɪ
 'ʋ 'crɪɛn a 'mʋ, 'n ya la 'a mʋ yɪ a
 -ta'. Ɛ 'yɪ ɔbʋ pʋ 'aan ɔwɪ ɔhlɔn
 a -tɪ 'pa-, ɛ 'nɪ -nɪɔɔ 'mʋ dɔɔb.
 Kɛɛ, dɛ- kɔ -tɪ 'nɪ ni dɔɔb, ɛ nɔ-
 mɔ 'aan nunukɔ -hʋan -mʋ', nɔ-
 -bʋ pʋ 'aan ɔwɪ ɔhlɔn, 'ɛ nɪɔɔ, 'a
 hɛ 'ʋ 'aan nunukɔ -hʋan a 'mʋ
 bʋ. Nyɪsʋa, nɔ- hʋa laɔa, 'kɪ 'aan
 ɔwɪ bʋ bi la ɔhlɔn, -ɛ diɔe nɪ, a
 'mʋ la 'ʋ 'aan nunukɔ -hʋan bʋ
 hɛ. -Tɛ ɛ nɪ 'mʋ le, -aan 'crɪɛn 'yɪ
 'a mʋ dɛ -hʋan -mɔ -nɪ. 10 'Bʋ mɔ,
 -tonyiblo a ɔwɪ 'bʋ bi ɔhlɔn, 'a
 dɪɔnʋ a nunukɔ a -tɪ, -tɛ Nyɪsʋa
 -hʋɛɔe, -ɛ -bɪ ɔwɪ a ɔhlɔnbɪbɪɛ a
 'mʋ, ɛ kɔ bʋ -hɛɛ ɔnɛ, bʋ hɛ 'ʋ
 a nunukɔ -hʋan bʋ. Kɛ- Nyɪsʋa
 nɪ nyiblo a wɔwɔ, 'kɪ 'ʋ dɛ 'kuku
 a -ta'. ɔwɪ a ɔhlɔnbɪbɪɛ a 'mʋ,
 ɛ 'nɪ -nɪɔɔ lɪ nyibli hʋannʋ. Kɛɛ,
 nyiblo a ɔwɪ 'bʋ bi ɔhlɔn, ɔwɪ yɪ

nyibli -mu', -u 'yi Nyisua -yi, [wlv a [hlonbibiedu a 'mu, e no- ni]e, nyiblo 'e 'kvi, 'ki 'u Nyisua ye'. ¹¹ 'E mo [han-ti, [wlv a [hlonbibie a 'mu, 'ki e -hven 'li Nyisua -mo. Ba 'ye]e -we, -te a -nu, 'a ko 'ki -tee a 'lule-hihie. A tve [ne nyibli ni, -e mo, a 'yi de 'kuku -nue -ni. 'Aan de 'kuku a 'mu a -ti, 'a pu ne 'aan dionu yru le, 'a yi huannu pie, 'ki de -hvan [du bu nu 'a mu a -ti, ko, 'a [muve 'na 'yiye le diaki, ko, de -mu', Nyisua -hve, e no- a -hve ba nu, ko, nyiblo -mu', -e nu de -hvan, a -hve ba puu [ne -bati le. 'Ki 'u 'a -ne [dedede -mo, a too [ne nyibli ni, -e mo, 'aan dabu 'yi 'ki 'li de 'kuku a 'mu 'nyi -ni de.

¹² 'A -ti, 'crien -bu, 'n 'cru la 'a mu -mo, a 'ni 'yee 'li]i, -e mo, 'n 'cru la]a ni, 'ki 'u nyiblo -mu', -e nu de 'kuku -mu' a -ta'. 'N 'yi la]a 'cru -we, 'ki 'u nyiblo -mu', u nu la de -hvan a 'mu -mo a -ta'. Kee, 'n 'cru la]a ni, -e di]e nu, a 'mu]u yi -tee, 'ki 'u Nyisua ye', -e mo, a ko -a mu 'hven-, -a pe ni. ¹³ De a 'mu, e -nyi -a mu 'kli diaki.

E 'yi de ni -do a 'mu 'pa-, e 'yi -a mu 'kli -nyi. -A ni dudu -we, -e nu]o, Titi nu dudu, -e nu]o, 'aan pepe, a -nyi]e 'kli diaki. ¹⁴ -Te 'n 'yi la]a le, 'ki 'li 'a mu -mo, 'n pu la 'aan -pli. 'N 'ye 'ki]i ni, -e mo, 'n 'yi 'aan -pli -pu dadu. -Ti a pepe -bu, -a yi la 'a mu -lee -ni, e mo -ti a -tee [ni. 'Aan -pli -mu', -a pu la, 'ki 'u Titi yi, e mo -ti a -tee [ni -we. ¹⁵ -Te e di la 'li 'a mu -mo, a 'ble la]a kva -tee, 'a yi la]a pie, 'ki 'li 'a 'u]tuule 'kwli. 'Bu yi de a 'mu 'lu -mo le ni -hie, -e -bi 'aan nvele yi bii kle, 'ki 'li 'a [wlv ki. ¹⁶ 'N ni dudu, -koti 'n yi]e ni, -e mo, 'n -we 'li [bu kuo ne 'a mu [wlv yi ni, 'ki 'u 'a -ne [dedede a -ta'.

8

U yi 'kukue 'wli le, -e di]e nu, -Yusu a nyibli -mu', -u ni 'li

Sudeblugba 'kwli, -u yi [hven ye, u 'mu [nu -hee -ni

¹ 'Na 'diaynu -na, -a -hve]e ni, 'ki ba yi de -mu', -Yusu a nyibli -mu', -u ni 'li Masiduaniblugba 'kwli, u -nu. De a 'mu, e tve ne -a mu ni, -e mo, Nyisua nu [nu [haande -mo. ² U yi 'ye la [hven diaki, kee, 'waa dudu bii la ki. E mo [han-ti, 'u yi la [hven 'ye diaki, kee, dudu a -ti, 'u -ha la 'wli -huhui, 'ki 'u Nyisua a -kvan a -ta'. ³ 'N 'yi 'a mu 'ni -lee -ni, u -ha la 'wli -huhui, [wi yi, -te 'waa dabu hree la 'u. 'Wli a 'mu, u -ha, e -hi [nu wlon. Nyiblo [du 'yi [nu -lee -ni, 'ki bu nu de a 'mu, 'u -di, ⁴ 'u nyaa ne -a mu le diaki, 'ki -ba -nyi [nu 'hru, bu pu 'u 'waa -ne dabu, -e di]e nu, 'waa 'mumu, u 'mu Nyisua a nyibli -mu', -u ni 'li Sudeblugba 'kwli -hee -ni -we. ⁵ De a 'mu, u -nu, e -hi -aan 'lule-hihie wlon. Yi -hede, u -nu, no- mo, u -ha 'waa dionu ni, 'u -nyi 'waa dionu Kukonyo -Yusu, 'ti- 'u -wen, 'ki bu nu de -mu', -a yi la [nu -lee -ni, [wi yi, -te Nyisua ni 'a -huhua.

⁶ 'A mu -mo -bi, nyiblo -bu, -e mo Titi, e [tu mo 'aan 'wli a le'kukuele -wlu, 'ki 'li 'a mu -mo. E no- ko -ti, [a lee la]a, 'ki bu di 'li 'a mu -mo de, -e di]e nu, [haan-kvan -mu', e [tu la -wlu, 'ki 'li 'a mu 'nyi, e 'mu]u 'lu -yra. ⁷ 'A mu -mo nyibli -mu', -u ko de, 'ki 'u Nyisua ye', 'e -hi 'u nyibli -bi 'u, -e nu]o, a kuo -Yusu 'Kisu [wlv yi -tee, 'a pu nyibli -Yusu a [haantitie, Nyisua 'e nu]o, 'a yi -ti a -tee, 'a -ha 'aan dionu pepe, 'ki 'u Nyisua a -kvan a -ta', 'a nve ne -a mu diaki. -Te e ni 'mu le, 'a -ti, ba nu [haan-kvan -mu', 'ki 'li 'aan [wli a pepe ki, bu -hi 'u nyibli -bi 'u.

⁸ -Ti -bu, 'n 'yi 'a mu -lee -ni, e 'yi 'nyre [hen, -e mo, 'n ni 'u 'a mu ke', 'ki ba -ha 'wli. Kee, 'n 'yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, -Yusu a nyibli -bi -mu', u yi [hvennyibli 'ni -hee -ni. 'N hle]e ni, -e di]e nu, 'mu]u 'ye, 'bu mo, 'ba nve ne

'aan 'bio -tonyibli -mu', □hwen ni.
 9 A yi□e ni, -e mo, -aan Kōkōnyo
 -Yusu 'Klɪsɔ nu -a mu □haande 'yi
 □hlɔn lɛ. E nɔ- mo -bi, e kɔ la -ti a
 'yi'buale, 'kɪ 'lɪ Nyɪsɔa -mo. Kɛɛ, e
 hie la 'v 'a -ti a 'yi'buale a 'mu bu, 'e
 -hɛ la □hwenno, -e di□e nu, e 'mu
 'a mu -hɛɛ -ni. E nu dɛ a 'mu ni, -e
 di□e nu, 'kɪ 'lɪ 'a □hwenno-hɛdɛ
 a 'mu 'kwli, a 'mu nyibli -mu' -hɛ,
 -v mo dɛkōnyɔ, 'kɪ 'v Nyɪsɔa ye'.

10 -Ti -bu, 'n yɪ 'a mu -lee -ni,
 e 'yɪ □bu na 'a mu ke', kɛɛ, dɛ
 'n yɪ 'lu -mo lɛ -hie, 'kɪ 'v 'wli a
 'mu a dɛ kɪ, e nɔ- 'n mi 'a mu lee
 mo. 'Yɪv, -a -hɔn la kɪ, 'a mu -mo
 la yɪ-henyibli, -v -hɛɛ -bu 'kukue
 la 'wliye lɛ, 'kɪ 'v □hwenyibli a
 -ta'. E mo □han-tɪ □nɔ, 'a mu
 -mo yɪ-henyibli, -v =tu dɛ a 'mu
 -wlu. -Tɛ ti nɛ -bu, e nu -tɛɛ, 'kɪ
 ba -yra -kuan a 'mu 'lu. 11 'Klɪ nɪ
 -do -mu', a kɔ la, ti -mu' -kɔ 'yɪ
 a □tu la 'wli a 'mu, 'a lɛ'kukuele
 -wlu, e nɪ -do a 'mu, nɔ- ba 'tɛ
 ba kɔ, a 'mu -kuan a 'mu 'lu -yra.
 Dɛ -mu', a -kɔ, e nɔ- ba -ha. 12 'Bɔ
 mo, dɛ -mu', a -kɔ, 'ba yɪ□ɪ Nyɪsɔa
 nɪ -nyi, 'kɪ 'lɪ □wɪ a 'vɔv'wɔwɛ
 'kwli, Nyɪsɔa di wɛn□e kɪ. Kɛɛ, 'ba
 'yɪ dɛ -kɔ, Nyɪsɔa 'nɪ -hɔa□a lɪ 'a
 mu □dedede.

13 'Aan □wɪ 'nɪ 'yɛɛ 'lɪ□ɪ, -e mo,
 'a mu -yɪ □hwen 'ye, 'kɪ 'v nyibli
 -bɪ a -ta', -e di□e nu, nyibli a 'mu,
 v 'mu plɔ a bleɛ kɔ. 'Uɔn-, 'n
 -hɛɛ□e nɪ, 'kɪ nyibli a pɛpɛ bu
 wɔnwɛɛn' blɛ. 14 Ti -bu 'yɪ, a kɔ
 didi-tɛblɪ -hɔhɔ. 'A -ti, e nu -tɛɛ,
 'kɪ ba -nyi nyibli -mu', -v 'yɪ diidɛ
 -kɔ. -Nyɪwɔ -bɪ 'kwli, 'bu mo, 'ba
 'yɪ dɛ -kɔ, 'waa 'mumu, 'bu kɔ dɛ, v
 'mu 'a mu -hɛɛ -ni -wɛ. E nɔ- di□e
 nu, a 'mu blɛ -wɔnwɛɛn -ni. 15 E
 nɔ- v 'cɪu la 'lɪ Nyɪsɔacrɛn 'kwli,
 -e mo:

«Nyibli mu nɪ, 'v 'tɪ diidɛ lɛ,
 nyibli -mu', -v yɪ 'a -hɔhɔ lɛ 'tɪ,
 'v di dɛ, 'v □mla,
 'a □dedede 'ɛ 'yɪ bu -hie,
 kɔ, nyibli -mu' -v 'yɪ dɛ -hɔhɔ lɛ
 'tɪ,

'v di dɛ -wɛ, 'v □mla.»

-Ba yi 'wli a □to a pɔlɛ

16 Nyiblo -bu, -e mo Titɪ, e -ha 'a
 dɔnɔ nɪ, -e di□e nu, e 'mu 'a mu
 -hɛɛ nɪ, □wɪ yɪ, -tɛ -aan 'mumu, -a
 -hɛɛ -ba nu 'aan -hɛɛɛ. Nyɪsɔa,
 nɔ- pɔ 'lɪ□ɪ dɛ a 'mu □wɪ kɪ. Dɛ
 a 'mu a -ti, -a yɪ -nyi Nyɪsɔa 'wio.
 17 Titɪ a 'mumu, dɛ -bu, -a -hɔa□a,
 -e mo, bu mu 'lɪ 'a mu -mo, e wɛn□e
 kɪ. Kɛɛ, e 'yɪ -ba -hɔa□a a -ti nɪ
 -do 'pa-. 'A 'mumu a 'mu, e -yra
 'lɪ□ɪ 'a □wɪ kɪ nɪ, 'kɪ bu mu 'lɪ 'a
 mu -mo, -e nu□o, e -hɛɛ□e nɪ diaki,
 'kɪ bu -hɛɛ nɛ 'a mu. 18 -A □tui□e
 nyiblo -mo. Nyiblo a 'mu, -Yusu a
 nyibli a pɛpɛ pɪ□ɪ 'nyɪɛ lɛ, -kɔtɪ e
 yɪ -Yusu a □haantɪ nyibli a pɔlɛ.
 19 E 'yɪ dɛ nɪ -do a 'mu a -ti 'pa-
 -a 'nɪ -lee□e 'lɪ□ɪ 'a mu -mo. 'Cɔɛ
 a nyibli -ha□a nɪ, -e di□e nu, e kɔ
 -a mu 'hɛn-, -a 'mu 'dagbɪ' lɛ mu,
 e 'mu -a mu -hɛɛ nɪ, -a 'mu 'wli lɛ
 'kukue -ni. □Haan-kuan a 'mu, e yɪ
 -nyi -aan Kōkōnyo -ti a 'yi'buɔa,
 kɔ, 'ɛ tɔɛ □nɛ nyibli, -e mo, -a -hɛɛ
 -ba -hɛɛ □nɔ.

20 'Wli a 'mu, -a di lɛ 'kukue -ni,
 e di 'nɪ -hu. 'A -ti, -a di □tu□o 'yɪɛ
 -tɛɛ, -e di□e nu, nyiblo □dɔ 'nɪ □ha
 -aan 'nyɪɛ di, -e mo, -a 'yɪ 'a □to -kɔ.

21 -A -hɛɛ -ba nu dɛ -mu', -e nɔ yɪ,
 'kɪ 'v Nyɪsɔa ye', kɔ, 'kɪ 'v nyibli
 ye' -wɛ.

22 Nyibli nɪ 'hɛn a 'mu, -a pɪ
 □nɔ nyiblo -bɪ kɪ. Nyiblo a 'mu,
 -a nu 'a 'yɪ□tɛwɪ -hɔhɔ, □a yɪ□ɪ
 'ye, -e mo, e -hɛ 'a dɔnɔ nɪ, 'kɪ 'v
 Nyɪsɔa a -kuan a -ta'. -Tɛ ti nɛ -bu,
 e -ha 'a dɔnɔ nɪ dɛ, -kɔtɪ e 'wɪn
 yɪnɔ-tɪ, 'kɪ 'v 'a mu kɪ. 23 Titɪ -mo
 -bɪ, e mo 'na -kvannunyo □nɔ. E
 kɔ 'mu 'hɛn-, -a mu nɪ -kuan, 'kɪ
 'v 'a mu -mo. E kɔ nyibli nɪ 'hɛn
 a 'mu 'hɛn-, v nu- di 'lɪ di. 'Cɔɛ
 a nyibli, nu- -ha □nɔ, 'kɪ bu di
 'lɪ 'a mu -mo. Nyibli 'bu yɪ 'waa
 □haan-kuan nɪ 'ye, -e -bɪ v yɪ -nyi
 -Yusu 'Klɪsɔ -ti a 'yi'buale. 24 Ba
 tɔɔ □nɛ nyibli a 'mu, -e mo, a nɔɛ
 □nɔ nɪ, 'cɔɛ a gblegble a nyibli

-mu', -u -ha □nu, u 'mu□u yi, -ε mo, □haan-ti -mu', -a -hla, 'ki 'u 'a mu ki, ε mo -ti a -tεε □niα.

9

Poɔv hle le'kukuewli a -ti de

¹ 'N 'yi yi -bleε -ni, □bu 'cru ne 'a mu -mo, 'ki 'u 'wli -mu', -a di -Yusu a nyibli -mu', -u ni 'li Sudeblugba 'kwli yi gba a -ta', ² -ε nu□o, 'n yi□e ni, -ε mo, 'aan 'mumu, a -hve□e ni, ba -heε □nu. 'N pi 'aan -pli, 'bu mo, nyibli -mu', -u ni 'li Masidvantiugba 'kwli, 'ni yi 'li □nu -mo ni -hlee -ni. Ke- 'n pi: «'Yru, -a -hon -mo ki, Nyisva a nyibli -mu', -u ni 'li Koletidto 'kwli, 'ki 'li Akaiblugba 'kwli, u -yra la□a ni, 'ki bu -heε la Nyisva a nyibli -mu', -u ni 'li Sudeblugba 'kwli.» 'Bu mo, 'ni yi 'puple le ni ni, -ε -bi nyibli -huohvi, 'ki 'li □nu 'nyi, u -hve□e ni -we, 'ki bu -heε □nu. ³ ε no-nu□o, 'mu nyibli ni ta a 'mu bu te, u 'mu 'li 'a mu -mo di, 'a -ti, ti bu ni ke', ba 'kukue 'wli a 'mu le, -koti 'n lee nyibli -bi ni, -ε mo, a di□e 'ni nu. 'Bu mo, 'ba nu□o, □ba nyre -huan 'li 'a mu -mo, 'aan -pli -bu, 'n -pu, ε 'yi 'li□i -we, bu mo hi. ⁴ 'Bu mo, no- ε 'yi pa, ti -mu', -ε ko 'yri 'n ko Masidvantiugba a nyibli 'huen-, -a di 'li 'a mu -mo di, 'ba 'yi 'wli a 'mu le 'kukue -ni, -ε -bi -tvi di 'mu 'ni nu, 'ki 'u □nu ye', -koti -a lee □nu ni, -ε mo, a di -we-mo, 'ti- -a 'mu 'li nyre. 'N yi□e ni, -ε mo, 'ba 'yi -mo -we, -tvi di 'a mu 'ni nu -we, 'ki 'u □nu ye'. ⁵ -Te 'n -hie 'lu le, -ε -bi 'n 'ye□e ni, -ε mo, ε nu -tεε, 'ki □bu te nyibli ni ta a 'mu bu, bu 'nyee 'hru, bu di 'li 'a mu -mo, 'ti- 'mu □nu □wien kve. 'N -hve□e ni, 'wli -mu', a pu le, a di -ha, ba 'kukue□e le. ε no-di□e nu, 'bu mo, 'ni nyre 'li 'a mu -mo, -ε -bi a -we 'a le'kukuele -mo. ε no- di□e nyibli -toα -ni, -ε mo, a -ha 'u□u □wlv ki, ε ko, nyiblo □du 'yi 'u 'a mu ke' -ni, 'a 'yi□i -ha, 'ki 'li 'jeke 'kwli.

Nyisva yi -nyi -a mu kuko-tebli, -ε di□e nu, -a 'mu 'u -ha -we, -a 'mu -aan 'bio -tonyibli -nyi

⁶ -A 'blikve wen 'ni: «-Te -ci yi 'mu ni, ke- 'a 'kwli a -kubu yi 'mu ni -we.» ⁷ 'N -hve □bu lee ne 'a mu -ti, 'ki 'u 'wli -mu', a di -ha a de ki: 'A -ne nyiblo 'bu ni 'u, de -mu', 'a □wlv pu le, bu -ha, ε no- bu -ha. 'Bu yi□i ni -he, ε 'ni 'haa 'li□i, 'ki 'li □wlv a lenaale 'kwli, ε ko, nyiblo □du 'ni 'naa 'li□i ke', 'ki bu -ha□a. Kee, bu -ha□a, 'ki 'li □wlv a 'ubu'wuwle 'kwli, -ε nu□o, nyiblo -mu', -ε -he de, 'ki 'li □wlv a 'ubu'wuwle 'kwli, no-Nyisva nve -ni. ⁸ Nyisva ko 'kli, 'ki bu -nyi 'a mu -tebli -huohvi, -ε di 'u -tebli -mu', a -hve 'u -hi. -ε -bi a di ko -tebli -huohvi, a 'mu□u □haan-kvan a gblegble 'yri -nuu -ni, ⁹ □wi yi, -te u nu la 'a 'cicru, 'ki 'li Nyisvacrien 'kwli, -ε mo:

«□Haannyiblo ni □hvennyibli □haande -mo, 'ε yi □nu -tebli le -nyi.

ε 'tiε 'cibi 'u □haande a nunuo.» ¹⁰ Nyisva, no- yi nyibli 'dudo-tebli ko dii-tebli, u yi di 'huen- -nyi. ε di -nyi 'a mu kuko-tebli -huohvi -we, 'ti- ε 'mu□u nu, kuko-tebli a 'mu, ε 'mu wlo, -ε di□e nu, a 'mu □haan-tebli -huohvi nyibli 'yi □hlon le nu. ¹¹ ε di nu 'a mu □haan-tebli a gblegble 'yi □hlon le, -ε di□e nu, a 'mu 'a -huohvi nyibli le -nyi. 'Bu mo, 'ba yi□i ni ni, ko, 'ba yi 'aan 'wli nyibli -mu', □hven ni yi ni gbe, -ε -bi nyibli -huohvi di -nyi Nyisva 'wio, 'ki 'u de -mu', a yi □nu -nyi a -ta'. ¹² 'Wli -mu', a di -ha, ε 'yi ba -heε Nyisva a nyibli, -u ni 'li Sudeblugba 'kwli ni -do a -ti 'pa-, keε, de a ni, 'a -ti, nyibli -huohvi di -nyi Nyisva 'wio. ¹³ □Haan-kvan -mu', a di nu, no-di□e nyibli -toα -ni, -ε mo, a mo □haannyibli □niα. -Te a -nu, 'a 'ble -Yusu 'Klisu a □haantite -mu' kva, 'a □tui 'u□u 'u, nyibli -huohvi di de a 'mu 'ni 'ye, u 'mu Nyisva 'nyre

le pu. U ko bu pu□v 'nyre le -we, -te a ni, 'a ni □nv □haande -mo, 'a yi □nv -tebli le -nyi, 'ki 'li □wlv a yunuo 'kwli, ko, 'a yi nyibli a pepe -hee -nu. ¹⁴ De -mu', a di □nv -nyi, e di □nv 'ni -too -ni, -e mo, Nyisva nu 'a mu □haande -mo diaki, 'ki 'li daduke 'kwli. □Haande a 'mu, e no- yi 'a mu -hee -ni, 'ki ba nu □haan-kuan a 'mu. Nyibli 'bu yi de a 'mu ni 'ye, v ko bu nve ne 'a mu diaki, ko, v 'mu Nyisva da, 'ki 'v 'a mu -mo. ¹⁵ -Ba -nyi Nyisva 'wio, -e nu□o, e -nyi -a mu 'a 'Yu, 'ki 'li daduke 'kwli. De a 'mu, e -nu, e -hi -a mu wlon.

10

Nyisva -nyi Polv 'kli, -e nu□o, e mo -Yusu 'Klisv a -monanyo □nwo*

¹ 'Mo Polv, □bv na 'ki 'na -ti -mo le, -e ni 'mu □wlv yi. 'Ki 'li 'a mu 'nyi, nyibli wen 'ni, 'n ko 'a mu 'hven-, □ba ni 'v -tite ni -do, 'n yi pie 'aan huannv, kee, 'ni -hon 'ki 'v 'a mu 'hvi, -e -bi 'n 'kee huannv a pipie ni, 'ni klaa ne 'a mu 'yi, 'bu mo, 'ni yi 'a mu -mo ni 'cru -ni. -Te -Yusu 'Klisv a □wlv 'yopo -ni, ko, e no yi, 'ki 'li □wlv ni -do a 'mu 'kwli, ² 'n nyee ne 'a mu le, ba 'cici 'aan 'lule-hihie, -e di□e nu, 'bu mo, 'ni di 'li 'a mu -mo, a 'ni □ha□a nu, 'ni □ha 'a mu 'yi kla. E ko nyibli -bi, 'v ni 'li 'a mu 'nyi, 'v ni hi, 'v pu le, 'mo ni -kuan, -wen 'klo ki a nyibli. 'Bu mo, 'ni di 'li 'a mu -mo, nyiblidv a 'mu, 'kli -mu', Nyisva -nyi 'mu, e no- 'n di nu, 'mu 'li 'waa 'yi bu kva. ³ E mo □han-ti, -a ni 'ne- 'klo -bu ki. Kee, -wonwon, -a yi -won, e 'yi 'klo -bu ki a nyibli a -wonwon yi 'wi. ⁴ Ta-won-tebli, -a ni, □a yi -won, e 'yi 'klo -bu ki a ta-won-tebli 'pa-. 'Ki -aan ta-won-tebli -hven 'li Nyisva -mo, 'ti- 'e ni 'kli ki, 'e -we 'li bu nyre Nyisva a yraanyibli a bunule yi, bu -ha 'v 'waa 'mumu 'hru wlon. E no- -a ni, □a ke hilekonyibli, -v pi gble a wunto yi, ⁵ 'ti- nyibli a pepe

-mu', -v 'yee 'li 'waa dionv, e no- -a ni, □a 'wowlē 'waa 'lule-hihie -mu', -e ke nyibli yi, 'ki bu yi Nyisva, □a pi win, -a 'mu nyibli a 'lule-hihie 'cici -ni, -e di□e nu, v 'mu 'v -Yusu 'Klisv 'v □tuu -ni. ⁶ 'Bu mo, 'ba too ne -a mu, -e mo, a □tui 'v -a mu ni, e □hen 'nyre, -e mo, -a -we -mo, 'ki nyibli a pepe -bi -mu', -v ni 'li 'a mu 'nyi, -v 'ye ni □tuu 'v -a mu 'v, -ba puv □nv -bati le.

⁷ A 'ni -yru□o -ti a 'ma le -tee. 'Bu mo, nyiblo 'bu pu le, -e mo, e mo -Yusu 'Klisv a nyiblo □nwo, bu ko 'a yiyie, -e mo, 'na 'mumu, 'mo -Yusu a nyiblo □nwo -we. ⁸ □Hian -mo de, Kukonyo -Yusu -nyi 'mu 'kli. E -nyi 'mo□o ni, -e di□e nu, 'mu 'a mu -hee -ni, a 'mu ye' -mumu -ni, 'ki 'v Nyisva a 'hru wlon. E 'yi 'aan bu-we-ti 'pa-, e 'yi 'mo□o -nyi. -Bakle, 'kli a 'mu, e -nyi 'mu, 'n pu 'a -pli diaki. Kee, de a 'mu a -ti, -tvi 'ni -nu□o 'mu. ⁹ Kee, 'ni -hva□a h□t, ba -hie□e 'lu -mo le, -e mo, 'bu mo, 'ni yi 'a mu -mo ni 'cru -ni, 'mu 'li 'a mu huannv 'kwli le pu a -ti □nwo. ¹⁰ Ke-nyibli -bi pi, v wen: «'Bu mo, Polv 'bu yi -a mu -mo ni 'cru -ni, -tebli -mu', -e kla 'mu, e no- e yi -a mu -lee -ni -ba nu, ko, 'e yi -a mu -mo 'ple. Kee, 'bu mo, 'a 'mumu, 'bu ni 'ne- -a mu 'nyi, -e -bi e yi pie huannv, 'e ni nyai, 'a pupwin 'yi 'kli -ko.» ¹¹ Nyibli -mu', -v ni 'puple le, bu ko 'a yiyie, -e mo, -ti -bu -a 'cru 'li -aan 'cruv 'kwli, -a ye 'a mu yre, □ba di 'li 'a mu -mo, e no- -a di nu.

¹² Nyiblidv a 'mu, v dee 'waa dionv nyibli gbagbi. -A mu -mo -bi, -a 'yi 'li□t 'li -we, -ba hla□a, -e mo, -a ko □nv 'hven-, -a ween ni, mo, -a 'yi 'li□t 'li -we, -ba pu 'li □nv -aan dionv yi. 'Waa dionv v te 'li -mo le, 'v hle□e, -e mo, v mo nyibli gbagbi □nwo, 'ti- 'v pi 'waa dionv 'waa dionv yi. Nyibli a 'mu, v 'yi 'lule-hihie -ko. ¹³ -A mu -mo -bi, -kuan -bu, Nyisva -nyi -a mu, e ni -do, no- ko -pli -a pi. -A 'yi

'li□i 'li -we, -ba pu □dedede a -pli de. -Kvan a 'mu, Nyisva -nyi -a mu, 'a bu -bi, ε no- mo -ba di 'li 'a mu -mo -we. ¹⁴ 'A -ti, -te -a di la 'li 'a mu -mo, 'ki -a 'mu -Yusu 'Klisu a □haantitie -mu' pu, -pavn -mu', Nyisva too ne -a mu, -a 'yi□i le -hi. ¹⁵ 'A -ti, -kvan -mu', nyibli -bi ni, -a 'ni -nu□o li□i, -a 'ni -pu□v li -aan dionv a -pli, 'ki 'v -kvan a 'mu a -ta'. -Kvan -mu', v ni, ε 'yi 'li de -mu', Nyisva pu le -ba nu 'kwli ni. Kee, -a yi□e ni, ko, □a yi□i -ple, -ε mo, 'aan □wlv a yikuole, 'ki 'v -Yusu 'Klisu -mo', ε di bii kle, -ε di□e nu, -aan -kvan -mu', -a ni, 'ki 'li 'a mu 'nyi, ε 'mu kle -bii -ni -we. Kee, -a 'yi 'li□i 'li -we, de -mu', Nyisva pu le -ba nu, -ba -hi□e le. ¹⁶ 'Bu mo, 'bu -hi, -a di ko 'hru, 'ki -ba -hi Koletidiv le, -ba mu 'li 'blugbi -bi 'kwli, -v ko 'kwli v 'yee 'li -Yusu 'Klisu a -ti ni 'wtin -ni, -a 'mu 'li 'a □haantitie -mu' 'li -puv -ni. -A 'ni -hva□a li -ba pu -aan dionv a -pli, □wi yi, -te nyibli -bi ni 'a nunuo, 'ki 'v -kvan -mu', -v -bi ni a -ta'.

¹⁷ Kee, v 'cvi la□a ni, 'ki 'li Nyisvacvien 'kwli, -ε mo: «Nyiblo -mu', -ε -hve -bu pu □dedede a -pli, de -mu', Kokoonyo Nyisva nu□o -mo, ε ni -do, no- ko -pli bu pu.»

¹⁸ 'E mo □han-ti, nyibli -mu', -v pi 'waa dionv 'nyre le, nyiblidv a 'mu, Nyisva 'ni -wen□e li □nu ki, kee, nyibli -mu', 'a □gbetu, ε pi 'nyre le, nu- ε yi ki wen.

11

Nyibli -mu', -v 'yi □haan-monanyv 'pa-*

¹ 'N di hlee 'ki 'li 'a mu -mo, □wi yi, nyiblo -bu, -ε ko 'lu -hon 'v 'hru wlon. 'N nyee ne 'a mu le, ba wen, □bu nu 'puple le. ² 'Kla 'yee 'mu -wliye, 'aan -ti, -ε nu□o, nyibli ni 'v, 'v kee ne 'a mu. 'Ki 'kla-wliye'yia a 'mu, ε -hven 'li Nyisva -mo. □Bu pu□v 'yu nyroyu a de yi: 'N pu 'a mu 'kibia ki, -ε

di□e nu, a 'mu 'v yi 'sii -ni 'a -ne ti, □wi yi 'yu nyroyu -mu', 'n pu le, 'mu nyibeyu □dv -nyi, ε 'mu□v ko. Nyibeyu a 'mu, 'a 'nyre mo -Yusu 'Klisu. ³ Huannu ni 'mu ni, 'ki nyiblo □dv bu kaa ne 'a mu, -ε di□e nu, a 'mu 'v -Yusu 'Klisu a 'hru bu hie. Bu bi 'li 'a mu 'kwli, -te hre nu la, 'ε 'yia la 'v noqba -mu', -ε mo Efv 'hvi bu, 'ε kaa la□a, 'ki 'li □yre 'kwli. ⁴ 'N yi pie huannu, 'ki 'v 'aan -ta', -ε nu□o, 'a -ne hitoonyo -bi 'bu di 'li 'a mu -mo, a yi wen□e ki, 'ki bu too ne 'a mu. Toowin a 'mu, hitoonyo a 'mu, v tve -ni, 'ki 'v -Yusu ki, ε ko -aan -ne 'hven-, v 'yi de ni -do 'pa-. -Hihiudu -mu', -koti v hle, ε 'yi Nyisva a -Hihiu* -mu', -ε bi la 'v 'a mu ke' 'pa-, ko, v 'ni -pu□v li -Yusu a □haantitie -mu', a kuo la □wlv yi. Kee, ke- ε ni 'mu, 'a pi □nu nva yi bu.

⁵ 'A mu -mo -bi, a wen 'ni, nyiblidv a 'mu, v mo -Yusu a -monanyv gbagbi □nio. Kee, 'n pu□v □han-ti, -ε mo, v 'yi 'v 'mu 'v -hi. ⁶ -Bakle, -te v ni 'puple, ke- 'n 'ye ni nu 'puple. Kee, 'bu mo Nyisva a -ti a leyuyruo □nio, 'n yru□o le -tee. De a 'mu, 'n too ne 'a mo□o ni -tee, 'ki 'li ti -huohvi 'kwli.

⁷ Ti -hi la a ti 'yri, -te 'n pi la 'a mu Nyisva a □haantitie -mu', 'ni -hva□a la 'a mu 'wli le. Kee, 'aan -ti, 'ni □tve la 'li 'na dionv, 'ni yi la 'na dionv le -kikle -ni, -ε di□e nu, 'mu 'a mu -hee -ni, a 'mu Nyisva a nyibli -he. □Bi de a 'mu, 'n ni la, ε nyre la yi? 'Ubn-, ε 'yi la yi -nyre. ⁸ Ti -mu' -ko 'yri 'n ni 'a 'li 'a mu -mo, Nyisva a nyibli -bi, nu- ye la 'mu 'wli ye, ε 'yi 'a mu 'pa-. 'N nu la□a ni, 'v -he la □hivennyibli, -ε di□e nu, 'mu 'a mu -hee -ni. ⁹ Ti a 'mu 'yri, 'n 'yi la de -ko. Kee, 'ni -hva□a la 'a mu □dedede. -Yusu a nyibli -mu', -v ni 'li Masidvaniblugba 'kwli, v nu- ye la 'mu -tebli -mu', 'n 'yi la -ko ye. Ti -mu' -ko 'yri 'n 'yi la de -ko, 'ni -hva□a la 'a mu □dedede, ko, -ε

yi[e ni, -e mo, 'n 'yi 'li□i 'li -we, □bu -hva 'a mu □dedede. ¹⁰ 'N pi 'na dionu a -pli, -koti 'klo -mo 'klo, 'ni -gba□a li 'aan 'wli. 'Ti- nyiblo □du, 'ki 'ne- Akaiblogba 'kwli, e 'yi 'li□i 'li -we, bu ka 'mu yi, 'ki □bu pu 'na dionu a -pli, de a 'mu, 'a -ti. -Ti -bu, 'n hle, 'ki 'li -Yusu 'Klisu a 'nyre 'kwli, -e ni 'li 'mu 'li, e mo seyi a -ti □ni□o. ¹¹ 'Bu mo, 'ni yi 'puple le ni ni, □bi e □hen 'nyre, -e mo, 'n 'yi 'a mu -nve -ni? 'Ubn-, Nyisva yi□e ni, -e mo, 'n nve ne 'a mu ni.

¹² 'N 'yi 'li□i 'li -we, □bu wen, 'ki □bu klo 'aan 'wli ble. Ke- 'n di 'a nunuo nu, 'a -ne ti, -e di□e nu, hitoonyu -mu', u 'ni □ha 'hru 'ye, 'ki bu pu 'waa dionu a -pli, -e mo, -te 'n ni -kvan a nunuo, ke- u ni -kvan a nunuo -we. ¹³ Hitoonyu a 'mu, u 'yi -Yusu a -tee a -mōnanyu 'pa-. U kee nyibli ni, 'ki 'li 'waa -kvan 'kwli, 'u yi -Yusu 'Klisu a -mōnanyu wlon le -hree -ni. ¹⁴ De a 'mu, e 'ni 'kee 'li 'aan □wli le, -e nu□o, Satan a 'mumu, e yi -hre Nyisva a lelenyu wlon le -we. ¹⁵ 'A -ti, e 'ni 'kee 'li 'aan □wli le, 'bu mo, Satan a -kvannunyibli 'bu yi Nyisva a -kvannunyibli -mu', -u ni de -mu', Nyisva -hve wlon le ni -hree -ni. Le'bo-nyrowo 'kwli, Nyisva a -bati di □nu 'ni klo, de -hvan -mu', u -nu a -ti.

Polv yi 'ye □hiven, -e nu□o, e mo -Yusu a -mōnanyu □ni□o*

¹⁶ 'N nune□e ki: Nyiblo □du 'ni 'yee 'li□i, -e mo, 'na 'lu -hon 'u 'hru wlon. Mo, 'ba pu le, -e mo, 'na 'lu -hon 'u 'hru wlon, -e -bi ba -ha 'mu me le, □bu pu 'na dionu a -pli de gbe de, □wi yi, -te a ni, 'a yi wen, 'ki nyibli -bu, -u ko 'li -hon 'u 'hru wlon le, bu pu 'waa dionu a -pli. ¹⁷ 'Na -pli -bu, 'n mi pu mo, e 'yi Kokoonyo 'pa-, e 'yi 'mu -lee -ni, □bu nu□o. 'Bu mo, 'ni yi 'na dionu a -pli ni pi, 'n yi 'ni 'ple, □wi yi nyiblo -mu', -e ko 'lu -hon 'u 'hru wlon. ¹⁸ Kee, 'n yi□i 'ni 'ye, -e

mo, nyibli -huohu pi 'waa dionu a -pli, 'ki 'u 'klo -bu a -tebli a -ta'. 'A -ti, 'na 'mumu, 'n di pu 'na -pli -we. ¹⁹ 'A wen 'ni, a ko □to. Kee, 'ba 'ye nyibli -mu', -u ko 'li -hon 'u 'hru wlon le, 'a yi □nu ki wen, 'u tve ne 'a mu, ²⁰ 'u ni 'a mu 'waa □koyo -mo' 'u yi 'li 'a mu le -didi -ni, 'u kee ne 'a mu, ko, 'u yraa ne 'a mu, 'u □tui 'a mu □hiven, 'u -he 'a mu 'yi le. ²¹ 'Mo -bu, 'n 'yi 'klu -ko, 'ki □bu di 'aan naale le nu. 'A ko 'u □won.

'N 'te di 'li 'a mu -mo 'plee -ni, -wen nyiblo -bu, -e ko 'lu -hon 'u 'hru wlon. -Tebli ni -do -mu', -koti nyibli a 'mu, 'u pi 'waa dionu a -pli, e ni -do a 'mu, e no- ko -ti, 'mu 'na dionu a -pli pu -we. ²² U wen 'ni, u mo -Juukve* □ni□o. 'Na 'mumu, 'mo -Juukveyu □ni□o -we. U wen 'ni, u mo Yisraekve □ni□o, -u mo Nyisva a dako. 'Na 'mumu, 'mo Yisraekveyu □ni□o -we. U wen 'ni, u mo Abrahamu a 'yonu a 'yonu □ni□o. 'Na 'mumu, 'mo Abrahamu a 'yonu a 'yu □ni□o -we. ²³ U wen 'ni, u mo -Yusu 'Klisu a -kvannunyibli □ni□o. 'Na 'mumu, -Yusu 'Klisu a 'mu, no- ko -kvan 'ni ni, 'ti- 'ni ni -kvan a 'mu diaki, 'ni -hi 'u □nu 'u. 'N pi 'ki win, -wen nublunyō. 'N nu -kvan diaki, 'e -hi 'u □nu. -Te u nu 'na □ji' a lepupu, e -hi 'u □nu ni, 'u bi 'mu diaki, 'e -hi 'u □nu 'u. 'N naa 'li 'koku 'nyl, 'ni -hi 'u □nu 'u, ²⁴ -Juukve a ye'nanyu 'u nu 'na lokve biwi ni □hun. 'A -ne 'wo, u ko bu -nyi 'mu lokowi a (39) -wlv □tu 'u -pu □tu 'u □huan-do; ²⁵ Romakve a ye'nanyu 'u nu la tugbeyē, 'u nu 'na biwi ni ta. E ko la 'wo -bi, nyibli 'u pu la 'mu 'hi -mo le, -e di□e nu, u 'mu 'mu 'la. 'Mu'kwilinaawi ni ta -bu, 'n -nu, 'mu a 'mu, u we la ni, 'ni bi la 'nie. E ko la ti □du, 'ni -hi la 'li -nyrowo 'mumu ko 'tolwo 'mumu, 'ki 'li 'yru -mo. ²⁶ 'Ki 'li 'na 'dagbi kasi 'kwli, 'n yi 'ye □hiven diaki, 'nie a 'yiyi-ti, 'ni yi □hiven

'ye, -balunyibli a -ti, kɔ, 'na dɔnɔv a dako, -v mɔ -Juukɔɛ, 'v ɔtui 'mɔ ɔhɔvɛn -wɛ, v kɔ dako -mɔ', -v 'yɪ -Juukɔɛ 'pa- a nyibli 'hɔvɛn-. 'A -nɛ -tɪtɛ, 'n di 'v -naa -nɪ, 'n kɔ ɔbu 'ye ɔhɔvɛn, 'kɪ 'lɪ 'dɪ 'kwli, 'kɪ 'lɪ 'wan 'kwli, kɔ 'kɪ 'lɪ 'yru kɪ, nyibli -mɔ', -v nɪ hɪ, -v pɪ lɛ, -ɛ mɔ, v mɔ -Yusu a nyibli ɔnɔɔ, 'v ɔtui 'mɔ ɔhɔvɛn -wɛ, ²⁷ 'nɪ yɪ ɔhɔvɛn 'ye -wɛ, 'kɪ 'lɪ -kɔvɛn a nunuo 'kwli. Ɛ kɔ ti -bɪ, 'nɪ 'yɛ nɪ kɔ 'hru, 'kɪ ɔbu nɛmɛ, ɛ kɔ ti -bɪ, 'nɪ 'yɛ nɪ 'ye diidɛ kɔ 'nɔvɛn 'hɔvɛn-, ɛ kɔ ti -bɪ, 'nɪ 'yɛ nɪ 'ye mɔmlahawu, ɛ kɔ ti -bɪ, 'nɪ 'yɛ nɪ 'ye 'hɔvɛpɔdɛ, cɛ 'ɛ nɪ 'mɔ. ²⁸ ɔhɔvɛn a 'yiye a gblegble -bɪ nɪ 'v, kɛɛ, 'n 'yɪ 'lɪ ɔtɪ 'lɪ -wɛ, ɔbu na 'kɪ 'a -tɪ -mɔ lɛ. Dɛ nɪ -do nɪ 'v; ɛ nɔ- mɔ, 'n nɛɛ ɔwɪ lɛ, 'cɔɛ a pɛpɛ a -tɪ. 'A -nɛ -nyrɔwɔ, 'kla 'yɛ 'mɔ -wliye, 'cɔɛ a gblegble a 'mɔ, 'a -tɪ. ²⁹ 'Bɔ mɔ, nyiblo 'bɔ 'yɪ 'klɪ -kɔ, 'kɪ 'v Nyɪsɔv a 'hru wɔn, ɛ 'yɛɛ 'mɔ 'kla -wliye. Nyiblo 'bɔ 'wla Nyɪsɔv a -tɪ, ɛ yɪ -hɔvɛn 'na ɔwɔ lɛ dɪakɪ.

³⁰ 'Bɔ mɔ, 'nɪ kɔ ɔbu pɔ 'na dɔnɔv a -pli, -ɛ -bɪ -tɛblɪ -mɔ', -ɛ -tɔɛ ɔnɛ nyibli, -ɛ mɔ, 'n 'yɪ 'klɪ -kɔ, nɔ- kɔ -pli 'n di pɔ. ³¹ Nyɪsɔv, -ɛ mɔ -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu a 'Bai, ɛ yɪ ɔɛ nɪ, -ɛ mɔ, 'n hɛ -tɪ a -tɛɛ. Ɛ nɔ- nyibli blɛɛ yɪ, bɔ pɔ 'nyrɛ lɛ 'a -nɛ ti.

³² Ti -hi la a ti 'yri, -tɛ 'n nɪ la 'lɪ Damasɪdɔ 'kwli, 'blɔgbɔ a pɛpɛ a 'mɔ, 'a nyiblo gbagbɔ, -ɛ kɔ 'nyrɛ mɔ la Aletasi, nɔ- =tu la 'v -gɔlɔnɔma ɔdɔ bɔ. -Gɔlɔnɔma a 'mɔ, ɛ nɔ- ha la nyibli, 'kɪ bɔ ɔtu la 'dɔ a paalɛ a pɛpɛ 'yie, -ɛ di ɔɛ nu, v 'mɔ la 'mɔ klɔ. 'Dɔ a 'mɔ, v nu la ɔgbi, 'v -ha la ɔa yɪ. ³³ Kɛɛ, 'kɪ Nyɪsɔv a nyibli pɔ la 'lɪ 'mɔ -tɔgbɔ gbagbɔ 'kwli, 'v mɔvɔ la ɔa 'pata -mɔ bɔ, 'v naa la 'lɪ 'mɔ ɔhɔvɛn.yigbee ɔdɔ 'yri, 'v ɔtɔ la 'lɪ 'mɔ, 'dɔ a ɔgbi 'nikɪ, 'nɪ ɔta la ɔnɔ -ji'.

12

Pɔlv yɪ ɔɛ nɪ, -ɛ mɔ, -Yusu 'Klɪsv kɔ 'klɪ

¹ 'N 'tɪɛ di 'na dɔnɔv a -pli pɔ. 'N yɪ ɔɛ nɪ, -ɛ mɔ, dɛ a 'mɔ, ɛ 'nɪ -hɛɛ ɔɛ nyiblo ɔdɔ. ɔHan-tɪ ɔhɔn, 'ɛ nɪ 'mɔ lɛ, kɛɛ, -tɛblɪ -bɔ, Nyɪsɔv tɔɔ 'mɔ, 'kɪ 'lɪ yanɛ 'kwli, nɔ- kɔ -tɪ 'n mi hla mɔ. ² 'N yɪ nyiblo ɔdɔ, -ɛ kɔ -Yusu 'Klɪsv 'hɔvɛn-, 'v -mɔvɛ. Nyiblo a 'mɔ, 'mɔ ɔnɔɔ; Nyɪsɔv 'ɛ gba la 'lɪ 'mɔ ta a yakɔ 'kwli, -tɛ Nyɪsɔv nɪ 'lɪ, 'a 'yru nɪ (14) -pɔ ɔtu 'v -hɛn a 'yru, nɔ- -a nɪ kɪ, 'tɪ- 'nɪ ɔhɔvɛn -mɔ, 'nɪ -di. ɔBɪ 'na ɔgbɛtɔ mu 'lɪ, ɔbɪ 'na -hihiu mu 'lɪ? 'N 'yɪ 'a ɔdedɛde -yɪ. Nyɪsɔv nɪ -do, nɔ- yɪ ɔɛ. ³ 'N nɔvɛn ɔɛ kɪ dɛ, -ɛ mɔ, 'n yɪ ɔɛ nɪ, -ɛ mɔ, Nyɪsɔv nu ɔo nɪ, 'nɪ mu 'lɪ 'a ɔhaanɪdɔ 'kwli. -Baklɛ, 'na ɔgbɛtɔ mu 'lɪ, -hɔvɛn -baklɛ, 'na -hihiu, nɔ- mu 'lɪ. 'N 'yɪ 'a ɔdedɛde -yɪ. Nyɪsɔv nɪ -do, nɔ- yɪ ɔɛ. ⁴ -Tɪ -mɔ', 'n 'wɔn la 'lɪ, -tonyiblo 'yɪ 'lɪ 'a -mɔlɛnɪna 'lɪ -wɛ, ɛ ɔnɔ nɪ -wɛ, 'kɪ -tonyiblo bɔ -hihiu ɔa klɛ.

⁵ 'N -wɛ 'lɪ ɔbu pɔ wɛn dɛ a 'mɔ, -ɛ nu la 'mɔ, 'a -pli nɪ, kɛɛ, 'nɪ -nu ɔo hɔtɪ nɪ. Kɛɛ, -tɛblɪ a pɛpɛ -bɪ -mɔ', -ɛ kɔɛ 'v 'mɔ kɪ bɔ, -ɛ mɔ -tɛblɪ -mɔ', -ɛ tɔɛ ɔnɛ nyibli, -ɛ mɔ, 'n 'yɪ 'klɪ -kɔ, nɔ- kɔ -pli 'n di pɔ. ⁶ -Tɛblɪ -bɪ nɪ 'v. 'Bɔ mɔ, 'nɪ -hɔvɛ wɛn ɔɛ, 'kɪ ɔbu pɔ wɛn 'a -pli, 'n 'yɪ 'lɪ ɔtɪ 'lɪ -wɛ, ɔbu 'pɔpɛ wɛn 'lɪ lɛ, -wɛn nyiblo -mɔ', -ɛ kɔ 'lu -hɔn 'v 'hru wɔn. Dɛ -mɔ', -ɛ mɔ -tɪ a -tɛɛ, nɔ- kɔ -pli 'n di wɛn pɔ. Kɛɛ, 'nɪ -hɔvɛn ɔa hɪ ɔbu pɔ 'na dɔnɔv a -pli, -ɛ nu ɔo, 'nɪ -hɔvɛn ɔa hɪ nyibli bɔ ɔtuu 'v 'mɔ 'v, 'kɪ 'v -tɛblɪ -mɔ', -ɛ kɔ -pli 'n pɪ a -ta'. Kɛɛ, dɛ 'n -hɔvɛ, ɛ nɔ- mɔ, bɔ ɔtuu 'v 'mɔ 'v, -tɛ v yɪ 'na nɔvɛn -tɛblɪ 'yɛ a -tɪ, kɔ, v yɪ 'na wɔn bɔ a win 'wɔn, -ɛ mɔ -tɪ a -tɛɛ.

⁷ Yɪnɔ-tɛblɪ a pɛpɛ a 'mɔ, Nyɪsɔv tɔɔ 'mɔ a -tɪ, 'n -wɛ 'lɪ ɔbu 'yaa wɛn 'lɪ 'na dɔnɔv nɪ dɪakɪ. Kɛɛ, ɛ kɔ dɛ, Nyɪsɔv nuu 'v 'mɔ 'yie, -ɛ 'yɛɛ 'mɔ 'kla -wliye dɪakɪ, -ɛ di ɔɛ

nu, 'ni □ha 'li 'na dionu 'li 'yaa -ni. □Huvēn a 'yiye a 'mu, ε 'wi-Satan a -kwanunyō yi, -ε yi 'mu bi. ⁸ N nu Nyisva a daawi ni ta, 'ki bu hlōō 'mu □huvēn a 'yiye a 'mu -mō le, ⁹ keε, ε □tu 'mu □wōn, ε wen: «'N nve -mu ni diakti. 'Na nvele a 'mu, bu nu -mu -tεε. 'Na nvele a 'mu, bu -hεε -mu, 'ki -bu kō □wlv a 'lila, 'ki 'v □huvēn a 'yiye a 'mu, 'a -ta', -ε nu□o, -tε -tonyiblo 'ye ni kōō 'v 'kli, 'ki 'na 'kli nii 'v -kvan, 'ki 'li nyiblo a 'mu 'li, -ε di□e nu, ε 'mu 'kli ki ni diakti.» -Tε ε ni 'mu le, -ε -bi 'na plo ble ni. De -mu', -ε tve □ne nyibli, -ε mō, 'n 'yi 'kli -kō, ε nō- kō -pli 'n pi, -ε di□e nu, -Yusu 'Kltsu a 'kli, ε 'mu -kvan nu -tεε, 'ki 'li 'mu 'li. ¹⁰ -Tε ε yi 'mu ki -dii -ni, 'bu mō, 'ni 'yi 'kli -kō, ε nō- yi 'na plo -blee -ni. 'Ye □bu v yi 'mu 'yri le ni -hε, kō, v yi 'mu yi 'yakti yi ni gbe, kō, 'kla-wliye'yiya a gblegble -bi ε yi 'mu ni ye, 'ye □bu -tebli a pepe, -ε yi 'v nyre, 'ki 'v 'mu -mō, ε -hi 'mu wlvn, 'n yi 'ki□i ni, -ε mō, 'n yi 'ye □huvēn, -tε 'n nve -Yusu 'Kltsu a -ti. ε nō- nu□o, 'ni kō plo a bleele, -ε nu□o, ti -mu' -kō 'yri 'n 'ye ni kōō 'v 'kli, 'ki -Yusu 'Kltsu yi 'v 'mu 'a 'kli -nyii -ni.

Pōlv nεε □wli le, 'ki 'v Nyisva a nyibli -mu', -v ni 'li Koletidiō 'kwli a -ta'

¹¹ ε mō □han-ti, 'ni pu 'na dionu a -pli, -wen nyiblo -kō 'lu -hōn 'v 'hru wlvn. Keε, 'a mu ni 'v 'mu ke', 'ni nu de a 'mu. 'N pu 'na dionu a -pli, -ε nu□o, 'a mu -bu, -v di wen 'na -pli pu, a 'ni -pu□v 'na -pli. 'A mu -kō -bu pu wen 'na -pli. □Han-ti, 'ni 'yi □dedede -yi, keε, 'aan -Yusu a -mōnanyu* yrayri -mu', a dεε nyibli gbagbi, v 'yi 'v 'mu 'v -hi. ¹² A kō ba yi de a 'mu, -ε nu□o, ti -mu' -kō 'yri 'n ni la 'li 'a mu -mō, 'ki 'li □wlv a 'lila 'kwli, 'n nii la 'li -kvan, Nyisva 'ε nεε la 'li 'mu, 'ε ni la □wlvkeεε-tebli -huchui. □Wlvkeεε-tebli a 'mu, nō- tve nε

'a mō□o, -ε mō, 'mō seyi a -Yusu a -mōnanyō □niō. ¹³ □Haan-tebli -mu', 'n nuu 'li -Yusu a nyibli -bi -mō, 'n nuu 'li□i 'a mō□o -mō ni -we. 'N 'yi nyibli le 'jra. De ni -do ni 'v, ε nō- 'n 'yi la -nu, 'ki 'li 'a mu -mō. 'N 'yi la□a -hva, 'ki ba 'pεε la 'mu. A kō 'v □wōn, yinyrede a 'mu a -ti.

¹⁴ 'N 'tiε di 'li 'a mu -mō ni. 'Bu mō, 'ni di 'li, -ε -bi ε mō 'wi ni ta a 'wō, 'n ye 'li 'a mu -mō. De -bu, 'n di 'li ya, 'ni -wen□e li□i ki ni de, 'ki ba 'pεε 'mu, -kōti 'a mu -tonyibli, 'a mu 'n -hve, 'ε 'yi 'wli 'pa-, 'ni -hva□a li□i. □Bu pu□v 'yonu kō 'waa 'bat kō 'waa 'dii 'hven- a de yi. ε 'yi 'yonu 'pa-, v 'ni -kikle□e li 'waa 'bat kō 'waa 'dii 'hven- le, keε, 'bat kō 'dii 'hven-, v nu- yi 'waa 'yonu le -kikle -ni. ¹⁵ 'Ye □bu -tebli a pepe -bu, 'n -kō, ε kō 'na -huhlvn 'hven-, □bu -ha□a, 'ki 'v 'aan -hεεle a -ta', 'ki 'v Nyisva a 'hru wlvn, de a 'mu, ε 'ni 'yaa□a 'mu 'kla -wliye. ε nie 'mu dōdu. □Bi -tε 'n nve nε 'a mu diakti, ε nō- nu□o, 'ki a 'yi 'mu -nve -ni de?

¹⁶ A yi□e ni, -ε mō, 'n 'yi la 'a mō□o -hva, 'ki ba 'pεε la 'mu. Keε, nyibli -bi ni 'li 'a mu 'nyi, v 'mu le pu, -ε mō: «Pōlv mu □yrekōnyō □niō. ε keε nε -a mu ni, ε 'mu -aan 'wli gba.» ¹⁷ -Bi' 'n nu 'aan kaale 'li? □Bi nyibli -bu, 'n lee la 'li 'a mu -mō, v nu- 'n naa 'li, 'ni kaa la 'a mu? 'Uvōn-, ε 'yi 'mu le -ni. ¹⁸ 'N lee la nyiblo -bu, -ε mō Titu ni, 'ki bu mu la 'li 'a mu -mō. Nyiblo -bi -mu', a -yi, nō- kō□o 'hven- 'n le la 'li 'a mu -mō. □Bi Titu a 'mu, ε nō- kaa nε 'a mu, -ε -ha 'a mu -tebli □jre? 'Uvōn-. 'Aan 'mumu, a yi□e ni, -ε mō, ε 'yi -ti a -tεε 'pa-, -ε nu□o, Titu kō 'mu 'hven-, de ni -do, nō- -a ni. -A kō 'lule-hihie ni -do.

¹⁹ De -bu, -a 'cru 'nε- -aan 'cruen -bu 'kwli, 'aan □wli 'ni 'yee 'li□i, -ε mō, -a yi 'a mu -mō 'ni 'cru -ni, -wen nyibli -mu', v yi -ti -yεε -ni, 'ti- v -huhie□e kle. Ki mō Nyisva ye', -a yi mō -hlee -ni, □wi yi, -tε

-Yusu 'Kltsv ni 'a -huhua. 'Diaytvb -na, -a yv 'a mv -ti a pepe -bv 'ni -lee -ni, -e nu□o, -a -hve□e ni, -ba -hεε ne 'a mv, -e di□e nu, a 'mv 'klv kv ni dvakt, 'kv 'v Nytsva a 'hru wlvn. ²⁰ 'N yv pie hvannv, -e nu□o, 'bv mv, 'ni di 'lv 'a mv -mv, -bakle, 'aan nvnabv 'yv 'lv□v 'lv -we, bv blee 'na plo. 'Bv mv, 'bv ni 'mv le, 'aan 'mumu, a 'yv 'lv□v 'lv -we, ba kv plo a bleele, 'bv mv, 'ba 'ye 'mv. 'N yv pie hvannv, 'bv mv, 'ni di 'lv 'a mv -mv, 'kv 'lv 'a mv 'nyv, ba di hle 'ple, ba di ca -mv □tvu -ni, ba di yrv' le bi, ba di □gla, ba di -tv -hvtv yre -hvhla -ni, ba di -v -bv a 'nyre di, ba di 'lv 'aan dtvnb 'lv 'yaa -ni, ba di -tebv -mv' nu, -e 'yv 'v yv 'siv -ni. ²¹ 'N yv pie hvannv -we, 'bv mv, 'ni di 'lv 'a mv -mv, Nytsva bv nu□o, □bv ni nyav le, 'aan -tv. E mv 'na hvannv, □bv di 'lv 'a mv -tv'wlvnyv -hvvhv 'nyv bv -yεe -ni, -v 'ye ni -hva -bv hie 'v 'waa de 'kuku bv. -Bakle, 'waa 'kv 'tve nyre yv, 'v ni -wlvwlv kv 'lawlv 'hven-, 'v ni yvnyre-tebv -hvvhv -bv. 'Bv ni 'mv le, 'n di 'ni we, 'waa -tv.

13

Le'boovwin

¹ 'Bv mv, 'ni di 'lv 'a mv -mv, -e -bv ε mv 'kv 'wv ni ta a 'wv. 'A -tv, 'ni di 'lv, nyibli -mv', -v nu de -hvan, 'n di pvv □nv -bati le. -Te Nytsvacrvn ni a hvhla, ke- 'n di -bati a 'mv 'a pvvvv nu. Nytsvacrvn a 'mv, ε wen 'ni: «'Bv mv, nyibli 'bv yεe ne 'a 'bhvan -tv, ε di□e 'ni -hva, bv kv -hevvpv ni 'hven, ta, -v kv□v 'hven-, -v -hle -tvu ni -do. 'Bv 'yv□v 'pa-, v 'yv 'lv -bati a 'mv, 'a pvvvv -we.» ² -Te 'n ya la 'lv 'na 'wv ni 'hven a 'wv, 'kv 'lv 'a mv -mv, 'n -gbεe la nyibli a pepe ni, ε kv, 'n -gbεe la nyibli -mv' ni -we, -v nu la de 'kuku. -Te ti ne -bv, 'n 'yεe 'lv ni di, keε, 'n yv 'a mv 'ni -gbεe -ni de, -e mv, 'ni di 'lv, nyibli a pepe -mv', -v nu de 'kuku, 'n kv □bv pvv □nv -bati

le. ³ A -hve□e ni, ba yv□e, 'bv mv, -Yusu 'Kltsv 'bv yv 'lv 'mv ni -neε -ni, 'bv yv ni hle. 'Bv mv, 'ni di 'lv, a di de a 'mv 'ni 'ye. -Yusu 'Kltsv a 'mumu, 'bv yv -kvan ni ni, 'kv 'lv 'a mv 'nyv, 'a 'klv 'ni -we□e 'lv, 'ε tve ne 'a mv 'a 'klv a kvnvu. ⁴ Ti -mv' -kv 'yri v kvv la 'v□v tugbe 'yie, □nv 'ye -wen, ε 'yv la 'kv -kv. Keε, ε -hvn 'lv 'kvkvnyibli 'nyv ni, 'ε 'hru 'kv. -Te ti ne -bv, 'kv 'lv Nytsva a 'klv 'kwlv, 'kv ε ni 'lv 'kv. -A mv -bv, -a kv -Yusu 'hven-, -a -mvε ni. 'A -tv, 'kv 'lv 'kvbv -bv kv, -a 'yv 'kv -kv. Keε, 'kv 'lv 'kvbv -bv kv, ε kv -a mv 'hven-, -a ni 'kv. 'A -tv, 'bv mv, □ba di 'lv 'a mv -mv, Nytsva a 'kv, kv -a di -kvan 'yri -nuu -ni.

⁵ 'N yv 'a mv 'ni -lee -ni, -e mv, ba 'jvra 'aan dtvnb a □wlv -teε, -e di□e nu, a 'mv□v 'ye, 'bv mv, 'ba kvv -Yusu 'Kltsv □wlv yv. 'N pv□v □han-tv, -e mv, a yv□e ni, -e mv, 'kv -Yusu 'Kltsv ni 'lv 'aan □wlv kv. 'N pv□v □han-tv, a 'ni -hre□e lv nyibli -mv' wlvn le, -v pv le, -v kvv -Yusu □wlv yv, -tagvta hv □nv, v 'yv□v □wlv yv -kvv -ni. ⁶ Keε, 'n pv□v □han-tv, -e mv, a di□e 'ni 'ye, -e mv, -a mv -mv -bv, -a -we 'lv -ba tvv ne 'a mv□v ni, -e mv, -a mv seyv a -Yusu a -mvanyv* □nv. ⁷ Keε, -a 'ni -hva□a lv□v, -ba tvv ne 'a mv□v, -e mv, -a mv -Yusu a -mvanyv □nv. -A de Nytsva ni, 'kv 'v 'a mv -mv, -e di□e nu, a 'ni □ha 'kv de -hvan □dv nu. Mv, □ba 'yv 'hru 'ye, 'kv -ba tvv ne 'a mv□v, -e mv, -a mv -Yusu a -mvanyv □nv, de -a -hve, ε kv -mv, ba nu □haande. ⁸ □Ba yv win a pvvvv le ni ni, ε 'wv yv, -a 'yv 'lv□v 'lv -we, 'kv 'lv -aan -kvan -kwlv, -ba -wvn -tv a -teε yv. De ni -do -a -we 'lv -ba nu, ε kv -mv -ba nu de -mv', -e 'siv 'v yv. ⁹ 'Bv mv, 'ba ni 'kv kv, 'kv 'v Nytsva a 'hru wlvn, 'ye □bv -a mv -mv -bv, -a 'yv 'kv kv -ni, -a ni dvdv. 'A -tv, -a de Nytsva ni, -e di□e nu, ε 'mv 'a mv -hεε -ni, a 'mv ye' -mvu -ni, 'kv 'v 'a 'hru wlvn.

¹⁰ E ni ke', 'ni yv 'a mv -mv 'cru

-ni, -e di□e nu, a 'mu 'u de 'kuku a nunuo bu hie, -e di□e nu, 'bu mo, 'ni nyre 'li 'a mu -mo, 'ni □ha 'a mu -mo 'ple. 'E mo □han-ti, Nyisua -nyi 'mu 'kli, 'ki □bu -ha 'li 'a mu le. Kee, e 'yi 'mu 'kli -nyi, 'ki □bu -we 'a mu bu. Kee, e -nyi 'mu 'kli, -e di□e nu, 'mu 'a mu -hee -ni, a 'mu ye' -muu -ni, 'ki 'u Nyisua a 'hru wlon.

¹¹ 'Na 'diayubu -na, 'n gba 'a mu wlu. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, ba muu ye', 'ki 'u Nyisua a 'hru wlon. Ba -nyinyi 'kli. Ba ko win a le'winwinle, ko, ba ko kubwweenle. 'Bu mo, 'ba yi□i le ni ni, Nyisua, -e nu e ne -a mu, ko, -e yi -a mu kubwweenle -nyi, e di 'u 'a mu -mo 'ni ni.

¹² Ba -nyinyi 'wio -tee, -wen 'diayubu. Nyisua a nyibli a pepe -bu, -u ni 'ne-, u 'beti 'a mu -tee.

¹³ 'N de Nyisua, 'ki 'u 'aan pepe a -ta', 'ki -aan Kukonyo -Yusu 'Kisu bu 'cibi 'u, bu nu 'a mu □haande -mo, ko, Nyisua bu -nyi 'a mu 'a nu e le, ko, Nyisua a -Hihiu* bu nu□o, ba -mbe.

'Crien -mu', Polu gba la GALATIKUE yi

1 Mo Polu nro, mo -yi crien -bu cri. Mo -Yusu Klisu a -mɔnanyɔ* nro. E yi -tonyiblo pdu pa-, e yi mu -lee ni. Kee, -Yusu Klisu a gbetu, e no-lee mu, e ko -aan Bai Nyisua, -e -ha 'li'li 'kukonyibli nyi, -e -ha'a 'klo 'huen-. 2 Nyisua a nyibli a pepe -bu, -u ni ne-, u ko mu 'huen-, -a 'beti 'a mu, 'aan pepe -mu', -u mo Nyisua a nyibli -mu', -u ni 'li Galatiblugba 'kwli. 3 -Aan Bai Nyisua ko -aan Kukonyɔ -Yusu Klisu 'huen-, bu nu 'a mu haande -mo, e ko, bu -nyi 'a mu kibuwɛɛnle. 4 -Yusu Klisu -ha 'a dɔnɔ ni, 'e 'ku, 'ki 'u -aan -ta', -e di'e nu, Nyisua mu -aan de 'kuku 'wɔwla -ni, e ko, 'klo -bu a yinyre-tebli 'ni ha -a mu win ki -kɔɔ -ni de. -Te -aan Bai Nyisua nu 'a -huhua, ke- e nu 'a nunuo. 5 -Ba pu Nyisua nyre le, -te 'klo te yi bu. Ke- bu ni mu.

Nyisua a haantitie, no-mo win ni -do -mu', n tɔɔ ne 'a mu

6 De a ni, e kee 'na wli le. E mo han-ti, Nyisua 'e nu 'a mu haande -mo, 'ki 'li daduke 'kwli, -Yusu Klisu a -ti, 'e da 'a mu, 'ki ba mo 'a nyibli. Kee, -te a 'ble Nyisua a haantitie kua, e yi 'u bu -wleen -ni, 'a plee 'li Nyisua a 'mu ki, 'a pi haputitie -bi nua yi bu, 'a pi le, -e mo, e no- mo haantitie, kee, bu lee ne 'a mu, -e mo, e yi haantitie pa-. 7 Win ni -do -mu', n tɔɔ ne 'a mu, e no- mo seyi a Nyisua a haantitie. E yi 'ki Nyisua a haantitie pdu -ko de, 'bu yi e ni -do 'a mu, 'n tɔɔ ne 'a mu pa-. 'Ni yi 'li 'a mu -mohlee le ni ni, e 'wi yi, e ko nyibli, 'u kee ne 'a mu. U -hɛɛɛ ni, bu 'ciɛ Nyisua a

haantitie -mu', -e ne -Yusu Klisu a -ti -mo le. 8 'Bu mo, nyiblo pdu 'bu 'ciɛ Nyisua a haantitie -mu', -a pu la 'a mu, a 'ble la kua, Nyisua bu pu'bu 'jro yi, mo 'ye bu e mo -a mu. 9 -A lee ne 'a mo'o ni, 'ti- 'ni nɛɛɛ ki de: Nyiblo pdu 'bu 'ciɛ Nyisua a haantitie -mu', -a pu la 'a mu, a 'ble la kua, Nyisua bu pu'bu 'jro yi.

10 Bu 'aan wli yi'li 'ni 'ye, -e mo, 'n yi'li 'ni 'cri, -e di'e nu, nyibli mu mu nyre le pu? 'Uɔn-, e yi mu le -ni. 'N -hɛɛɛ ni, Nyisua, no- -bu pu mu nyre le. Bu 'aan 'lule-hihie wen ni, 'n muɛɛ le, 'ki bu nɔɔ 'li nyibli 'yi kle? 'Uɔn-, 'bu mo, 'ni yi wenɛɛ ni -hɛɛ, 'ki bu nɔɔ wen 'li nyibli 'yi kle, 'n yi 'li'li 'li -we, bu mo wen -Yusu Klisu a -kɔannunyo.

-Te Polu -nu, 'e -he -Yusu a -mɔnanyɔ, e no- e -hihie kle*

11 Diayinu -na, bu -hihia 'a mu kle, -e mo, Nyisua a haantitie -mu', n pu la 'a mu, e yi -tonyiblo pdu pa-, e yi'li 'lu -mo le -hie, 12 mo, e yi 'u -tonyiblo pdu wien pa-, 'n yi 'u'bu -ha, e mo, e yi -tonyiblo pdu pa-, e yi 'mo'o -pu. -Yusu Klisu a gbetu, e no- 'hru 'mu yi, 'e tɔɔ 'mo'o.

13 A 'win ni, -te 'na 'klo ni la 'mu, ti -mu', -e ko 'yri 'n yi la -a mu -Juukɛ* -aan tete wien le kɛ. Ti a 'mu 'yri, 'n tui la Nyisua a nyibli hɛɛɛ dɛɛɛ, -e nu'o, 'n -hɛɛ la'a ni, bu -we la nyibli a 'mu bu, 14 'ti- nyibli -mu', -u ko 'mu 'huen-, -u ko la 'yri ni -do, 'n -hi la 'u -waa nyibli -hɔɔɔ ni, 'ki 'u -a mu -Juukɛ -aan tete ko 'bliɛɛɛ a 'u'uu le -mo. 'N -ha la 'na dɔnɔ ni pepe, 'ki 'u -aan 'baɔɔ a tete ko 'bliɛɛɛ a 'mu a -ta'.

15 Kee, kɛ la 'li 'na 'dii 'kwli bu, Nyisua pu la 'mu 'kɛɛ ki, 'ki 'u 'a -kuan a -ta'. E nu la 'mu haande -mo, 'ki 'li daduke 'kwli. E no- nu'o, 'e da la 'mu, 'ki bu nu 'a -kuan. Ti -mu', e wa la 'nyre, -te

ε nyre 'v, ¹⁶ -ε -bι ε nu□o ni, 'a 'Yu -Yusu 'ε 'hruι 'mυ yi, -ε di□e nu, 'mυ 'a □haantitie -mυ' dako a gblegble -mυ', -v 'yi -Juukve 'pa-pv. Ti a 'mυ 'yri, 'n 'yi la 'li nyiblo □dv -mω -mu, 'n 'yi la □to -hva mω -mu. ¹⁷ Ε mω, 'n 'yi la 'li Jrusredto 'kwli -mu, 'kι 'li -Yusu a -mōnanyv -mυ' -mω, -v mω la 'a yi-henyibli. Kεε, δε 'n -nu, ε nō- mω, ti ni -do a ti 'yri, 'kι 'n mu 'li Arabiblogba 'kwli. -Te 'n -hōn 'li -wlv, -ε -bι 'kι 'n mu 'li Damasi, 'kι 'li Siliblogba 'kwli. ¹⁸ -Te 'yri ni ta -hi, -ε -bι 'kι 'n mu 'li Jrusredto 'kwli, -ε di□e nu, 'n kō Pielι 'hven-, -a 'mυ -yiyi -ni, 'nι -hi 'v□v 'hvi 'wee ni 'hven. ¹⁹ Ti a 'mυ 'yri, 'n 'yi la -Yusu a -mōnanyv □dv 'ye, 'bv 'yi Pielι ni -do a 'mυ 'pa-, ε kō -aan Kōkōnyv -Yusu a 'diayι Saki. ²⁰ -Tι -bv, 'n hle, ε mō □han-tι □niō. 'N hle□ε ni, 'kι 'v Nytsva ye'. Ε 'yi hi 'pa-, 'nι -nu□o li□i. ²¹ -Te 'n -hōn 'li Jrusredto 'kwli, -ε -bι 'kι 'n mu 'li 'blogbi -mυ', -v mō Siliblogba kō Silisiblogba 'hven- 'kwli. ²² Ti ni -do a 'mυ 'yri, -Yusu a nyibli -mυ', -v ni 'li -Juukve a 'blogba 'kwli, v 'ye la 'mυ ni 'ye. ²³ V yi la ni 'wιn ni -do, -ε mō: «Nyiblo -bv, -ε =tui la -a mυ □hven, ε 'ci ci ni. -Te ti ne -bv, ε nō- yi nyibli -lee -ni, -ε mō, bv -nyi 'waa □wι -Yusu 'Klsv, mō 'ye □bv ti -hi la a ti 'yri, bv yi la nyibli -mυ', -v kuo la -Yusu 'Klsv □wlv yi a bv-wvwe ni -hve.» ²⁴ -Te v 'wιn la -ti a 'mυ, -ε -bι v pi la Nytsva 'nyre le, 'kι 'v 'na -ta'.

2

-Te Pōlv mu la 'li -Yusu a -mōnanyv* -mυ', -v ni 'li Jrusredto 'kwli -mω

¹ -Te 'yri ni -pu □tu 'v -hen -hi, -ε -bι 'n kō Banabasi 'hven-, -a mu la 'li Jrusredto 'kwli de, -ε di□e nu, -a mυ 'cve a nyibli gbagbi 'ye. -Te -a yi la ni mi, 'n gba la Titι ni -we. ² 'N mu la 'li ni, -ε nu□o, Nytsva -te la 'li 'mυ. -Te -a nyre 'li, -ε -bι 'n

kō 'cve a ye'nanyv 'hven-, -a bii yi, 'nι -hιhιa □nv Nytsva a □haantitie -mυ' kle, 'n pi nyibli -mυ', -v 'yi -Juukve* 'pa-, -ε di□e nu, 'cve a ye'nanyv a 'mυ, -v mō -Juukve, v 'mυ 'na -kvan, 'n ni la, kō, 'n 'tε di nu kι -ween -ni, 'kι 'li nyibli -mυ', -v 'yi -Juukve 'pa- 'nyi. 'Na □wlv 'ye□e ni, -ε mō, 'kι 'li 'waa 'lule-hihie 'kwli, v wen 'nι, 'na -kvan 'yi 'mini -kō. ³ 'Na -mōnanyv Titι mō Glekōveyu □niō, kεε, -te -a nyre 'li Jrusredto 'kwli, 'cve a ye'nanyv a 'mυ, v 'yi□i -lee -ni, 'kι bv 'be yi, □wι yi -te -Juukve a tete ni 'a hιhιa, -ε di□e nu, ε 'mυ 'v yi 'sii -ni, 'kι 'v Nytsva ye'. ⁴ Kεε, ε kō hlekōnyibli □dv. V nv- pa 'li -a mυ 'nyi, v nv- hve□ε, Titι bv 'be yi. Nyibli a 'mυ, 'kι 'li -yrvkv 'kwli, v naa 'li, 'v pa 'li -a mυ 'nyi, -ε di□e nu, v 'mυ□v 'ye, -te -a -nu, □a 'yi 'kι 'li -Juukve a tete bv -ni de, -ε nu□o, -a kō -Yusu 'Klsv 'hven-, -a -mve ni. V -hve□ε ni, -ba 'tε -ba kve -Juukve a tete □wien le, -ε di□e nu, -a 'mυ tete a 'mυ a □koyo -he de. ⁵ Kεε, yruyru, -a 'yi □nv 'hru -nyi, -kōti -a 'nι -hva□a li□i, 'kι bv nyre Nytsva a □haantitie -mυ' yi, -ε mō -ti a -tεε, -ε di□e nu, -te □haantitie a 'mυ, ε ni 'mυ, a 'mυ 'wιn. ⁶ Nyibli -mυ', v δεε 'cve a nyibli gbagbi, bv mō nyibli gbagbi, bv 'yi nyibli gbagbi 'pa-, δε a 'mυ, ε 'nι -da□a □dedede, -ε nu□o, 'kι 'li Nytsva 'yi kι, nyibli a pepe mō δε ni -do. Nytsva 'nι 'jra□a nyibli 'yi le. Nyibli gbagbi a 'mυ, -te 'n -hιhιa □nv □haantitie a 'mυ kle, 'n pi nyibli -mυ', -v 'yi -Juukve 'pa-, 'v 'yi 'mυ -lee -ni, -ε mō, ε 'yi □ce.

⁷ Kεε, v yru□o ni, -ε mō, Nytsva, nō- -nyi 'mυ □haantitie a 'mυ, 'ε lee 'mυ, 'kι □bv mu, -bv pv□v nyibli -mυ', -v 'yi -Juukve 'pa-, □wι yi, ti -hi la a ti 'yri, -te ε nu la, 'ε lee la tie a Pielι, 'kι ε nō- -mō -bι, bv pv la titie a 'mυ -Juukve. ⁸ V yru□o le, -ε mō, -te Nytsva -nu, 'ε -nyi la Pielι 'klι,

'ε lee 'liϫι -Juukue -mɔ, ke- ni -do ε -nu, 'ε -nyi 'mυ 'kli, 'ε lee 'mυ -we, 'ki 'li dako a gblegble -mυ', -υ 'yi -Juukue 'pa- -mɔ. ⁹ Saki, kɔ Pielɪ, kɔ Saan 'huen-, -Yusu a nyibli dεε 'cυe a nyibli gbagbi, υ 'ye laϫa ni, -ε mɔ, Nyisva a ϫgbetu, nɔ- ha 'li -kvan a 'mυ 'li, 'ε -nyi 'mɔϫɔ. Ε nɔ- nuϫɔ, 'υ 'tu -a mυ kva le, 'n kɔ Banabasi 'huen-. De a 'mυ, υ -nu, ε ϫhen 'nyre, -ε mɔ, υ kɔ -a mυ 'huen-, -a -mυe ni. U kɔ -a mυ 'huen-, -a -yraϫa ni, -ε mɔ, 'n kɔ Banabasi 'huen-, 'ki -a di 'li nyibli -mυ', -υ 'yi -Juukue 'pa- -mɔ mu, -a 'mυ ϫnu Nyisva a ϫhaantitie pυ. U nu- -mɔ -bi, 'ki υ di 'li -Juukue -mɔ mu, υ 'mυ ϫnu Nyisva a ϫhaantitie pυ. ¹⁰ De ni -do, υ lee la -a mυ, -ba nu, ε nɔ- mɔ: ϫBa yi 'li -Yusu a nyibli, -υ 'yi -Juukue 'pa- -mɔ ni mi, -ba lee ϫnu, bu 'kukue 'wliye le, -ε diϫe nu, -a 'mυ ϫhuvennyibli -mυ', -υ ni 'li -Yusu a nyibli 'nyi, 'ki 'li Jrusredɔ 'kwli -hεε -ni. De a 'mυ, 'n nuϫɔ ni -tεε.

-Te Polv ple la Pielɪ -mɔ, 'ki 'li Atiosɔdɔ 'kwli

¹¹ -Te de a 'mυ, ε -hi, -ε -bi 'ki 'n mu 'li Atiosɔdɔ 'kwli. 'Ki 'n ni 'li, Pielɪ, 'ε di 'li, 'ε nu ϫdedede, -ε 'yi la 'li 'yie 'kwli le -nɔɔ -ni. Ε nɔ- kɔ -ti 'ni 'ple laϫa -mɔ, 'ki 'υ nyibli -hυɔhυi ye'. ¹² -Te de a 'mυ, ε nu la 'lu -mɔmumuo, ε nɔ- bu: -Te Pielɪ a 'mυ, ε nyre la 'li Atiosɔdɔ 'kwli -dodo, ε kɔ -Yusu a nyibli -mυ', -υ 'yi -Juukue 'pa- 'huen-, υ yi dii la 'υ -te ni -do de. (-Yusu a nyibli -mυ', -υ 'yi -Juukue* 'pa-, υ 'ni -hvaϫa liϫι, 'ki bu ϫtuu 'υ -Juukue a tete -mυ', -ε hle, -ε mɔ, bu 'be yre, ε kɔ, bu ϫtuu 'υ -Juukue a tete -bi υ.) Ti gbi bu -hi 'ki, -ε -bi Saki, -ε ni 'li Jrusredɔ 'kwli, ε te la nyibli bu, 'ki bu mu la 'li -Yusu a nyibli, -υ 'yi -Juukue 'pa-, -υ ni 'li Atiosɔ -mɔ. -Te nyibli a 'mυ, υ nyre 'li, Pielɪ a 'mυ, -ε kɔ -Yusu a nyibli -mυ' 'huen-, -υ 'yi -Juukue 'pa-, -υ yi mɔ 'υ -tite ni -do de le

-dii -ni, -ε -bi ε -jri 'a dɔnu yi, ε kɔ 'a 'bio a 'mυ 'huen-, 'υ 'kee de a -mɔdidile. De -mυ', -kɔti Pielɪ 'ε nu de a 'mυ, ε nɔ- -mɔ: Ε nɔ- -mɔ -bi, ε pie la -Juukue -mυ', Saki te la bu a huannu, -ε nuϫɔ, ke- 'a ϫwlv pυ la, -ε mɔ, nyibli a 'mυ, υ di 'ple laϫa -mɔ, -te ε bi 'li nyibli -mυ', -υ 'yi -Juukue 'pa- 'nyi, 'ti-, -υ 'ye ni ϫtuu 'υ -Juukue a tete 'υ. ¹³ -Yusu a nyibli -bi -mυ', -υ mɔ -Juukue, ynyrede a 'mυ, Pielɪ ni la, ε nɔ- 'waa 'mumu, υ ni la -we, 'υ neε la 'li nu 'huen, 'υ -jri la 'waa dɔnu yi, 'ki 'υ nyibli -mυ', -υ 'yi -Juukue 'pa- -mɔ'. De ni -do a 'mυ, ε nɔ- Banabasi ni la -we. 'Waa pepe a 'mυ, de -mυ', υ -yi, -ε 'yi -tεε -nu, nɔ- υ ni la. ¹⁴ -Te 'n 'ye laϫa, -ε mɔ, υ 'ni -kveϫe la Nyisva a ϫhaantitie -mυ', -ε mɔ -ti a -tεε ϫwien le, ε nɔ- kɔ -ti, 'ni gba la 'li Pielɪ wuntɔ 'yi 'yakla ke, 'ki 'υ nyibli a pepe ye', 'ni lee laϫa, -ε mɔ:

«-Mɔ -Juukueyu ϫntɔ. Kee, -na 'mumu, ϫni -kveϫe -Juukue a tete ϫwien le. De- kɔ -ti, ϫni -hveϫe, 'ki nyibli -mυ', -υ 'yi -Juukue 'pa-, bu ϫtuu 'υ -Juukue a tete 'υ 'li? ¹⁵ -A mυ -mɔ -bi, ϫhan-ti ϫhon, ϫa mɔ -Juukue, ϫa 'yi dako -mυ', -υ 'yi Nyisva a tete -yi a nyibli 'pa-, ¹⁶ keε, -a 'win ni, kɔ, ϫa yiϫe, -ε mɔ, nyiblo -mυ', -ε kuo -Yusu 'Klɪsv ϫwlv yi, ε nɔ- 'sii 'υ yi, 'ki 'υ Nyisva ye'. Ε 'yi nyiblo -mυ', -ε =tui 'υ -Juukue a tete 'υ 'pa-. Ε nɔ- nuϫɔ, -a mυ -mɔ -bi, ϫa kuo -Yusu 'Klɪsv ϫwlv yi, -ε diϫe nu, Nyisva 'bu 'ye de a 'mυ, ε 'mυ 'υ -a mυ yi 'sii -ni, 'ki 'υ 'a dɔnu ye'. Ε 'yi -ba yi 'υ -Juukue a tete ni ϫtui -ni a -ti 'pa-, -ε nuϫɔ, tete a 'υ ϫtuule 'ni -nuϫɔ liϫι, nyiblo 'ni 'siiϫe 'υ yi, 'ki 'υ Nyisva ye'.» Ke- 'n nu la Pielɪ a leele.

-Tonyiblo bleε yi, bu kuo -Yusu 'Klɪsv ϫwlv yi, 'ti- Nyisva 'mυϫv wa

¹⁷ -A mυ -bu, -υ mɔ -Juukue*, -a -hveϫe ni, 'ki Nyisva bu 'sii 'υ

-a mu yi, 'ku 'b a dionu ye', -e nu□o, -a kuo -Yusu 'Klisu □wlv yi. De a 'mu a -ti, □a 'w□i nyibli -mu' yi, -u 'yi -Juukve 'pa-, ko, -a dee de'kukununyv, -e nu□o, -a 'ni □tuu□o 'b -Juukve a tete 'v. □Bi de a 'mu, e □hen 'nyre, -e mo, -Yusu 'Klisu, no- pi 'li -a mu de 'kuku 'nyi? 'Ubn-, e 'yi 'mu le -ni. 18 -Te e ni 'mu, e no- bu: Nyiblo 'bu hie 'v -Juukve a tete a 'v□tuule bu, -te e 'ye ni -hæe □ne, 'ku bu 'sii 'v yi, 'ku 'v Nyisva ye', 'ti-, 'bu □hian -mo de, 'bu kuo tete a 'mu □wlv yi de, -e -bi e ni de -mu', -e 'ye ni blee Nyisva a plo. 19 Tete a 'mu, e no- lee 'mu, -e mo, 'n ko 'kukuv, 'na de 'kuku a -ti. 'E mo □han-ti, tete a 'mu, no- nu□o, 'ni 'ku, 'ku 'v Nyisva ye'. Kee, -te 'n 'ku 'ku, -e -bi tete 'yi 'ku 'kl-ko, 'ku 'v 'mu ki. E 'wi yi, 'na 'klo 'ka, no- 'ku, 'ni ni 'klo, 'ku 'v Nyisva ye'. -Te 'n kuo -Yusu 'Klisu □wlv yi, e no- nu□o, 'ni yi□e, -e mo, tugbe -mu', -e ko 'yie v koo 'v□v 'v, e 'wi yi, e ko 'mu 'huen- v koo 'v, □a 'ku. 20 E no- nu□o, 'klo -bu, 'n ni 'ku, e 'yi 'mo 'pa-, 'n 'yi 'ku 'klo a 'mu -ni de, kee, -Yusu 'Klisu, no- ni 'klo, 'ku 'li 'mu 'li. 'Klo -bu, 'n ni 'ne- mo, 'n -ha 'na □wlv a pepe ni, 'ni -nyi□e Nyisva a 'Yu -mu', -e nve 'mu, 'ti- -e -ha 'a dionu, -e 'ku, 'ku 'v 'na -ta'. 21 □Haande -mu', Nyisva nu 'mu -mo, 'ku 'li dadvke 'kwli, 'n 'yi 'li□i 'li -we, □bu pu 'a -ti bu, □bu □hian -mo, □bu kuo tete □wlv yi de. Nyiblo 'bu yi wen 'v yi ni 'sii -ni, 'ku 'v Nyisva ye', 'a tete a 'v□tuule a -ti, -e -bi e di □hen wen 'nyre, -e mo, -Yusu 'Klisu 'ku ni dadv.

3

-Tonyiblo -mu', -e kuo Nyisva □wlv yi, e no- Nyisva we

1 'A mu GalatikuƐ, a 'yi 'lule-hihie -ko. 'N pu□v □han-ti, -e mo, nyiblo □dv -kaa ne 'a mu. -Te -Yusu 'Klisu nu 'kukuv, 'ku 'v tugbe 'yie, 'n -huhia 'a mo□o kle

ni -teƐ. 2 'N -hve □bu 'beti 'a mu: □Bi -te a □tui 'v -Juukve* a tete 'v, e no- nu□o, Nyisva 'e -nyi 'a mu 'a -Hihiu*? 'Ubn-. 'A □haantitie -mu', e no- a pu nva yi bu, e ko, 'a kuo -Yusu □wlv yi. E no- ko -ti, 'e -nyi 'a mu 'a -Hihiu. □Bi e 'yi 'mu le -ni? 3 De- ko -ti, 'a 'yi 'ku 'a leyuyruo -ko? De- ko -ti, -kvan -mu', Nyisva a -Hihiu □tu -wlv, 'ku 'li 'a mu 'li, 'a -hve ba -yra□a 'lu, 'ku 'li 'aan dionu a 'kl 'kwli 'li? 4 □Bi □haande a pepe -mu', Nyisva nu 'a mu -mo, e mo dadv □nuo? 'Ubn-, 'n 'yi□i □han-ti -pu, 'ku bu di dadv' pa. 5 Nyisva yi -nyi 'a mu 'a -Hihiu, 'e ni □whlekeƐ-tebli, 'ku 'li 'a mu 'nyi. □Bi ba yi 'v -Juukve a tete a -ti ni □tui -ni a -ti, e no- ko -ti 'e ni□e? 'Ubn-, e ni□e ni, -kotu a pu 'a □haantitie nva yi bu, 'a kuo -Yusu □wlv yi.

6 Ba -hie -aan 'bat gbagbv Abrahamu a de 'lu -mo le. U 'cru 'li Nyisvacrien 'kwli ni, -e mo: «Abrahamu kuo la Nyisva □wlv yi. -Te e kuo la Nyisva □wlv yi, e no- nu□o, Nyisva 'e 'sii la 'v□v yi, 'ku 'v 'a dionu ye'.» 7 De a 'mu, e □hen 'nyre, -e mo, nyibli -mu', -v kuo -Yusu □wlv yi -teƐ, v nu- mo Abrahamu a sey-seyt a 'yonv a 'yonv. 8 Ti -hi la a ti 'yri, v 'cru la□a ni, 'ku 'li Nyisvacrien 'kwli, -e mo: «Nyibli -mu', -v 'yi -Juukve 'pa-, v di kuo Nyisva □wlv yi, e ko, Nyisva 'mu 'v □nu yi 'sii -ni -we, 'ku 'v 'a dionu ye'.» De a 'mu a -ti, e ni la ke', Abrahamu 'e 'win la Nyisva a □haantitie, Nyisva 'e lee □ne, e wen: «'Kt 'n di 'li -mu 'li naa -ni, 'mu dako a pepe, -v ni 'ne- tvtv ki □haande -mo nu.» 9 Abrahamu kuo la Nyisva □wlv yi. E no- nu□o, Nyisva 'e nu□o □haande -mo, 'ti-, nyibli a pepe -mu', -v kuo Nyisva □wlv yi -we, e di nu □nu □haande -mo.

10 Nyibli -mu', -v yi□i 'lu -mo le -hie, -e mo, Nyisva di 'v □nu yi 'ni 'sii -ni, 'ku 'v 'a dionu ye',

-ε nu□o, -ti -mu', tete -hle, nō- v ni, nyibli a 'mu, Nyisva a -bati di □nu 'ni klo. 'E mō -tεε, Nyisva a win 'ε pī le: «Nyiblo 'bu 'ye ni □tuu 'v tete a pεpe -mu', v 'cru 'lī Nyisvacriēn 'kwli, 'a -ne ti, nyiblo a 'mu, Nyisva a -bati di□e 'ni klo.»
 11 -A yi□e ni, -ε mō, ε 'yi nyiblo □dv -kō, -bu 'sii 'v yi, 'ki 'v Nyisva ye', 'a tete a 'v□tuule a -ti. -A yi de a 'mu ni, -ε nu□o, ke- Nyisva a win pī, -ε mō: «Nyiblo -mu', -ε kuo Nyisva □wlv yi, nō- 'sii 'v yi, 'ki 'v Nyisva ye'. Nyiblo a 'mu, ε nō- di 'klo ni.»
 12 Keε, v 'cru□i ni, 'ki 'lī Nyisvacriēn 'kwli, -ε mō: «Nyiblo -mu', -ε =tui 'v tete 'v, ε nō- di 'klo ni.»
 De a 'mu, ε tvε nε -a mu ni, -ε mō, tete a 'v□tuule, kō Nyisva a □wlv a yikuole 'hven-, v 'yi de -ni -do 'pa-

13 'A -ti, Nyisva a -bati klo -a mu ni, -ε nu□o, -a 'yi 'v tete 'v □tuu -ni -tεε. Keε, -Yusu 'Klīsv, nō- -di, 'ε nyra 'v -aan -ta' bu, Nyisva a -bati 'ε klo□o. De a 'mu, ε nō- kō 'kwli ε naa 'lī, 'ε wa -a -mu, -ε di□e nu, Nyisva a -bati 'ni □ha -a mu klo de. Ke- v nu la 'a 'cicru, 'ki 'lī Nyisvacriēn 'kwli, -ε mō: «'Bv mō, 'bu 'ba nyiblo bu, 'ki 'lī tugbe yra, ε □hen 'nyre, -ε mō, nyiblo a 'mu, Nyisva a -bati klo□o ni.»

14 Ke- -Yusu 'Klīsv nu 'a nunuo, -ε di□e nu, □haandε -mu', Nyisva pv la le, ε di la Abrahamv -mō nu, nyibli -mu', -v 'yi -Juukvε 'pa-, ε 'mu □nv□v -mō nu -wε, de -mu', -Yusu 'Klīsv -nu a -ti. Ke- -Yusu nu 'a nunuo -wε, -ε di□e nu, -tε -a kuo □nε □wlv yi, Nyisva 'mu -a mu 'a -Hihiu, ε pv la le, ε di la -a mu -nyi -nyi.

□Haandε -mu', Nyisva pv la 'lī, 'ki 'v Abrahamv -mō

15 'Na 'diayinv -na, □bv pv□v 'yri a □tutuo a de yi. 'Bv mō, dakogble ni 'hven, 'bv -wen, 'ki bu □tu 'yri, -ε -bī nyiblo □dv 'yi 'lī□i 'lī -wε, bu nyre 'yri a 'mu yi, mō, nyiblo □dv 'yi 'lī□i 'lī -wε, bu pv

'v□v de 'lu. 16 Ke- ni -do ε □ti 'mu, 'ki 'v Nyisva a 'yri -mu', ε □tu la, ε kō Abrahamv 'hven- a -ta'. Ti -mu', -ε kō 'yri Nyisva □tui la 'yri a 'mu, ε kō Abrahamv 'hven-, ε lee la□a ni, -ε mō, □haandε -mu', -koti ε hle, ε di la □nε□ε -mō 'ni nu, ε kō 'a 'yonv a 'yonv 'hven-. Keε, seyī-seyī, Nyisvacriēn 'ni -pv□v le, -ε mō, □haandε a 'mu, ε di nu la□a Abrahamv -mō, kō 'a 'yonv a 'yonv 'hven-. Keε, ε wen 'ni, ε di nu la□a 'a 'yonv a 'yu ni -do -mō. 'Yu a 'mu, ε nō- mō -Yusu 'Klīsv.

17 -Ti 'n -hve □bv hla, ε nō- mō: Nyisva □tu 'yri, ε kō Abrahamv 'hven-, 'ε gba 'yri a (430) -hōtrōwī ni -hen nε 'yri a □wlv □tu 'v -pu, 'ti- 'ε -ha 'lī tete, 'ε -nyi□e 'a dako, -v mō -Juukvε*. De a 'mu, ε □hen 'nyre, -ε mō, 'yri -mu', Nyisva □tu, ε kō Abrahamv 'hven-, ε kō □haandε -mu', ε pv la le, ε di la□a -mō nu, tete 'yi 'lī□i 'lī -wε, bu nyre□e yi. 18 'Bv mō, Nyisva 'bv yi wen nyibli □haandε -mō ni ni, -tε v □tui 'v tete a -ti, -ε -bī ε 'wī yi, ε 'yi -tε ε pv la le, ε di la □nv □haandε -mō nu a -ti, ε 'ni -nu□o wen □nv□v -mō. Keε, Nyisva nu la Abrahamv □haandε -mō, -koti ε pv la 'lī □nε□ε ni. Ε 'yi □bī Abrahamv a 'mu bu □tuu 'v tete 'v a -ti, ε 'yi la□a □haandε -mō -nu.

De- kō -ti Nyisva 'ε -nyi -a mu 'a tete

19 -Tε ε ni 'mu le, -bakle, nyiblo □dv di 'ni 'beti -ni: De- kō -ti Nyisva 'ε -nyi -Juukvε* 'a tete 'lī? Nyisva -nyi -a mu 'a tete ni, -ε di□e nu, -tebli -mu', -ε nyre yi, 'ki 'v□v ye', -a 'mu□v yi. Ε -nyi -a mō□o ni, 'ki 'lī ti gbi 'kwli, ε 'mu□v gba -gbagba, Abrahamv a 'yonv a 'yu -mu', Nyisva pv la le, ε di la □haandε a 'mu -mō nu, ε 'mu di. 'Yu a 'mu, ε nō- mō -Yusu 'Klīsv. -Tε -Yusu -di 'ki, -ε -bī tete 'yi 'ki 'klī □dv -kō de. Nyisva -ha la 'lī tete, 'ε -nyi la□a 'a lelenyv, lelenyv a 'mu, 'v -nyi la□a -tonyibli. Ti -mu' -kō 'yri v yi la 'v □nv□v -nyii -ni,

-ε -bɪ 'kɪ Nyɪsɪvɑ a winwɔn-hanyɔ* Moise nɪ la 'v Nyɪsɪvɑ kɔ -tonyibli 'hɛn- a -gbati. ²⁰ Kεε, -tε Nyɪsɪvɑ yɪ la Abrahamɔ nɪ -lee -nɪ, -ε mɔ, ε di nu la [ɑ [hɑandε -mɔ, Nyɪsɪvɑ a [gbetɔ, nɔ- hlee la 'hɪ [ɪ -mɔ. Ε 'yɪ 'hɪ nyiblo [ɔv 'hɪ -naa -nɪ.

²¹ [Bɪ dε a 'mɔ, ε [hɛn 'nyrε, -ε mɔ, Nyɪsɪvɑ a 'lɪpɔdε, kɔ tete 'hɛn-, v 'yɪ -pε? 'Uɔn-, ε 'yɪ 'mɔ lε -nɪ. 'Bɔ mɔ, Nyɪsɪvɑ a tete -mɔ', ε -nyɪ -tonyibli, 'bɔ yɪ wen nyibli 'kɔ yrayrɔ nɪ -nyɪ, -ε -bɪ ε -wε wen 'hɪ [ɪ nɪ, 'kɪ bɔ 'sɪi wen 'v nyibli yɪ, 'kɪ 'v Nyɪsɪvɑ ye'. Kεε, ε 'yɪ tete [ɔv -kɔ, -bɔ nu dε a 'mɔ. ²² Kεε, v 'crɪ 'hɪ Nyɪsɪvɑcrɪɛn 'kwɪ nɪ, -ε mɔ, 'kɪ 'kɔ -bɔ kɪ a nyibli a pεpε nɪ 'hɪ dε 'kuku a 'kɪ bɔ. Kε- ε nɪ 'mɔ, -ε di [ε nu, [hɑandε -mɔ', Nyɪsɪvɑ pɔ la lε, ε di la nyibli -mɔ nu, ε 'mɔ [v nyibli -mɔ', -v kuo -Yusu 'Kɪsɔ [wɔv yɪ -mɔ nu. Ε nɪ [nɔ [v -mɔ, -ε nu [ɔ, v kuo -Yusu 'Kɪsɔ [wɔv yɪ.

²³ Tɪ -hɪ la a tɪ 'yɪrɪ, -tε 'hru 'yε la 'v bɔ nɪ pε, 'kɪ nyibli bɔ kuo la -Yusu 'Kɪsɔ [wɔv yɪ, -Juukvε a tete nu la [ɑ nɪ, [ɑ mɔ la [ɔɔklapɔ, [ɑ [tɪ la 'v [ɔ, 'ε gba [ɑ -gbagba, Nyɪsɪvɑ 'ε ya -a mɔ -Yusu 'Kɪsɔ yɪ, 'ε tɔɔ nε -a mɔ 'hru -mɔ', -a di na, 'tɪ -Yusu 'Kɪsɔ a 'mɔ, -a 'mɔ [v [wɔv yɪ -kuo -nɪ. ²⁴ Tete a 'mɔ, ε 'wɪ la -aan naanyɔ yɪ, -ε kla 'yɪ, 'ε gba [ɑ -gbagba, -Yusu 'Kɪsɔ 'ε -di. Kε- tete a 'mɔ, ε nɪ la 'mɔ, -ε di [ε nu, -tε -Yusu 'Kɪsɔ -di, Nyɪsɪvɑ 'mɔ 'v -a mɔ yɪ 'sɪi -nɪ, 'kɪ 'v 'a dɔnɔ ye', -ε nu [ɔ, -a kuo -Yusu 'Kɪsɔ a 'mɔ [wɔv yɪ. ²⁵ -Tε tɪ nε -bɔ, 'hru pε 'v bɔ, 'kɪ -ba kuo -Yusu 'Kɪsɔ [wɔv yɪ. Tete 'yɪ 'kɪ -aan naanyɔ 'pa-.

²⁶ 'Aan pεpε, a mɔ Nyɪsɪvɑ a 'yonɔ [nɔɔ, -ε nu [ɔ, a kuo -Yusu 'Kɪsɔ [wɔv yɪ. Ε [hɛn 'nyrε, -ε mɔ, a kɔ -Yusu 'Kɪsɔ 'hɛn-, a -mɔ nɪ. ²⁷ V pɔ 'a mɔ 'nie 'lu, -ε di [ε nu, a kɔ -Yusu 'Kɪsɔ 'hɛn-, a 'mɔ -mɔ. -Tε tɪ nε -bɔ, a gba -Yusu

'Kɪsɔ a [wɔv. ²⁸ -Mɔ -Juukvεyɪ, [ɔyɪ -Juukvεyɪ 'pa-, 'kɪ 'v Nyɪsɪvɑ ye', 'yɪlε'jɪrɑ [ɔv 'yɪ 'v -nɪ. [Bɪ -mɔ [koyɪ, -v'v- =yɪ [koyɪ 'pa-, -mɔ nyɪbɔyɪ gbe, -mɔ nɔgbɑ, 'kɪ 'v Nyɪsɪvɑ ye', 'yɪlε'jɪrɑ 'yɪ 'v -nɪ. 'Aan pεpε, a kɔ -Yusu 'Kɪsɔ 'hɛn-, a -mɔ nɪ, 'a mɔ dε nɪ -do. ²⁹ -Tε a mɔ -Yusu 'Kɪsɔ a nyibli, ε [hɛn 'nyrε, -ε mɔ, a mɔ Abrahamɔ a 'yonɔ a 'yonɔ [nɔɔ -wε. 'A -tɪ, [hɑandε a pεpε -mɔ', Nyɪsɪvɑ pɔ la lε, ε di la Abrahamɔ kɔ a 'yonɔ 'hɛn-mɔ nu, ε di nu 'a mɔ [ɔ -mɔ -wε.

4

Tɪ -bɔ 'yɪrɪ, -a 'yɪ tete a [koyɪ 'pa-, kεε, -a mɔ Nyɪsɪvɑ a 'yonɔ [nɔɔ

¹ 'Yɪ a 'baɪ di 'a kɔkɔ-teblɪ a pεpε, ε pɔ la 'hɪ [ɪ -nyɪ, [bɔ pɔ [v 'a dε yɪ. 'Yɪ a 'mɔ, 'bɔ 'yεε nɪ kui, ε 'yɪ -tɪ [ɔv -kɔ, bɔ hɪ. 'Yε [bɪ ε di 'a 'baɪ a -teblɪ a pεpε kɔ, kεε ε 'wɪ [ɪ [koyɪ yɪ. ² 'Bɔ 'tɪ mɔ 'yɪ, nyibli -bɪ, v nɔ- kɔ 'hɪ 'a dε -mɔ. V nɔ- kɔ 'hɪ 'a kɔkɔ-teblɪ a dε -mɔ -wε, ε 'mɔ [v gba -gbagba, tɪ -mɔ', 'a 'baɪ wa 'nyrε, ε 'mɔ 'v nyrε. ³ Kε- -aan dε nɪ 'mɔ -wε. -Tε -a 'yε la -Yusu 'Kɪsɔ nɪ yɪ, -a 'wɪ la 'yonɔ yɪ, [ɑ mɔ la 'kuo a [koyɪ. ⁴ Kεε, tɪ Nyɪsɪvɑ wa 'nyrε, -tε ε nyrε 'v, -ε -bɪ ε ya -a mɔ 'a 'Yɪ yɪ, 'kɪ 'nε- 'kɔ -bɔ kɪ. 'Kɪ ε naa 'hɪ nɔgbɑ [ɔv 'hɔɪ, 'yɪ a 'mɔ 'ε [tɪu 'v -Juukvε* a tete 'v, ⁵ -ε di [ε nu, nyibli -mɔ', -v mɔ tete a 'mɔ a [koyɪ, ε 'mɔ [nɔ [gbɛ, v 'mɔ Nyɪsɪvɑ a 'yonɔ -hε.

⁶ Dε -bɔ, -ε -tɔε nε -a mɔ, -ε mɔ, -a mɔ Nyɪsɪvɑ a 'yonɔ [nɔɔ, ε nɔ- mɔ: Nyɪsɪvɑ, nɔ- ya -a mɔ 'a 'Yɪ a -Hɪhɪu* -mɔ' yɪ, -ε di [ε nu, ε 'mɔ 'hɪ -aan [wɪ kɪ nɪ. -Hɪhɪu a 'mɔ, ε nɔ- 'yεε 'hɪ win, -ε pɪ lε: «Nyɪsɪvɑ o, -mɔ mɔ 'na 'Baɪ.» ⁷ Dε a 'mɔ, ε [hɛn 'nyrε, -ε mɔ, a 'yɪ 'kɪ 'kuo a [koyɪ 'pa- dε. Kεε, a mɔ Nyɪsɪvɑ a 'yonɔ [nɔɔ. -Tε a mɔ 'a 'yonɔ, 'a -tɪ, [hɑan-teblɪ a pεpε -mɔ', ε [tɪ

bu, 'ku 'b 'a 'yonu -mɔ', ε di 'a mɔ□□
'ni -nyi.

-Yusu a nyibli -mu', -v ni 'li Galatiblogba 'kwli, v nu- 'yεε Pɔlv 'kla -wliye

⁸ Ti -hi la a ti 'yri, -te a 'ye la Nyisva ni yi, 'a mu -mu', -v 'yi -Juukvε* 'pa-, 'kuo -mu', -v 'yi Nyisva 'pa-, nu- kɔ □kode a ni la. ⁹ Kεε, -te ti ne -bu, a yi Nyisva ni, ε □hen 'nyre, Nyisva, nɔ- yi 'a mu. De- nu 'kɪ□i, 'a □hiεn 'kɪ -mɔ de, 'a □tui 'b 'kuo 'b, -v 'yi 'kɪ □dɔ -kɔ 'li? De- nu 'kɪ□i, 'a -hve ba -he 'waa □koyo de 'li, ¹⁰ 'a □tui 'b -Juukvε a tete -bi 'b, 'kɪ 'b -nyrɔwɪ -bi a -ta', kɔ □hɔnpɔɪ -bi 'hven-, kɔ 'yrv a ti, ε kɔ 'yri -bi 'hven-? ¹¹ -Tεbli a 'mu, a ni, ε mɔ 'na 'kla-wliye'yiya gbagbu. 'N yi pie huannu, 'kɪ -kvan -mu', 'n nuu 'li 'a mu 'nyi, bu di dadu pa.

¹² Diayinu -na, 'n nyεε ne 'a mu le, 'mɔ -bu, -ε mɔ -Juukvεyu, ti -kɔ 'yri 'n ni la 'li 'a mu 'nyi, 'a mu -mu', -v 'yi -Juukvε 'pa-, -te a ni la 'mu, ke- 'n ni la 'mu. 'N 'yi la 'a mɔ□□ -hva, 'kɪ ba □tuu 'b -Juukvε a tete 'b. 'A -ti, -te 'n ni 'mu, ke- ba ni 'mu -we. 'A 'ni 'hie 'li□i 'lu -mɔ le, -ε mɔ, nyiblo 'bu yi 'b -Juukvε a tete ni □tui -ni, -ε -bi ε 'sii 'b yi, 'kɪ 'b Nyisva ye'. 'A 'yi -hvan 'na □wlv □hlɔn ni pɪ. 'A -ti, a 'ni 'pɔv 'kɪ 'na □wlv □hlɔn de.

¹³ Bu bi 'li 'a mu 'kwli, yi-heddie, 'n di la 'li 'a mu -mɔ, 'n pɪ la 'a mu Nyisva a □haantitie, kεε, 'hvi a hinhren kɔ la 'mu ni. 'A -ti, 'n 'yi la 'li□i 'li -we, □bu gba la 'na 'dagba 'lu -mɔ. ¹⁴ 'E mɔ tεε, ti a 'mu 'yri, 'na 'hvi a hinhren a -ti, a yi 'ye la □hiven diaki, 'na 'hvi a 'mu a -ti, a 'yi la 'mu -yraa -ni, ε mɔ, a 'yi la 'mu le -bla. Kεε, a 'ble la 'mu kva -tεε, □wɪ yi Nyisva a lelenyɔ, kɔ -Yusu 'Kɪsv yi -we, ¹⁵ Ti a 'mu 'yri, a kɔ la plo a bleele. De- nu 'kɪ□i, -te ti ne -bu, 'a 'yi 'kɪ plo a bleledu a 'mu -kɔ de 'li? 'Na

□wlv 'ye□ε ni, -ε mɔ, 'bu -we la 'li, ba -ha la 'li 'aan 'yii le, -ε di□ε nu, a 'mu la 'mɔ□□ -nyi, a di la□a 'ni nu. ¹⁶ □Bɪ -te ti ne -bu, □bv yi 'a mu -ti a -tεε ni -lee -ni, ε nɔ- kɔ -ti, 'a dεε 'mu 'aan yraanyɔ?

¹⁷ E kɔ nyibli -huohvi, 'b ne hi -mɔ le, 'ti- 'b -he Nyisva a □haantitie -ta' le. Nyiblidu a 'mu, v nu- yi 'li 'a mu -mɔ -hlee -ni, -ε di□ε nu, a 'mu □nv □wien le kvε. Kεε, 'waa 'lule-hihie 'yi -tεε -nu. U -hve□ε ni, ba pv 'mu ke yi, -ε di□ε nu, a 'mu □nv □wien le kvε. ¹⁸ E nɔv 'b le, 'kɪ ba pv nyibli -bi nva yi bu, kεε, □haannyibli, nu- ba pv nva yi bu. Ke- bu ni 'mu, 'a -ne ti, mɔ 'ye □bvi □bv ni 'b 'a mu 'hvi, 'ye □bvi □bv 'yi 'b 'a mu 'hvi -ni. ¹⁹ 'Na 'yonu -na, 'aan -ti, 'n yi 'ye □hiven de, □wɪ yi nuɔba, -ε mi □gbla mɔ. 'N 'tεε di □hivendu a 'mu 'ye, ε 'mu□v gba -gbagba, a 'mu -Yusu a -tεε a -nagbopv* mɔ. ²⁰ 'N -hve wen□ε ni diaki, □bv ni wen 'li 'a mu -mɔ, -ε di□ε nu, 'mu wen 'li 'a mu -mɔ -hlee -ni, win 'n di pv, ε 'mu 'aan □wlv le -hren, -ε nu□o, -te 'n hɔv ne 'a mu -mɔ le, -ti -bu, 'n di hla, 'n 'yi□i -yi.

Nugbi ni 'hven, Sara kɔ Hagah a -ti

²¹ 'A mu -mu', -v -hve□ε, -bu □tuu 'b -Juukvε* a tete 'b, □bv 'beti 'a mu: □Bɪ -ti -mu', tete a 'mu, ε hle, a yru□ε' le ni? ²² □Bv -hɪhɪa 'a mu kle. U 'cɪrɪ□i ni, 'kɪ 'li Nyisvacɪen 'kwli, -ε mɔ, Abrahamu kɔ la 'yonu nyɪbepɔ ni 'hven. E kɔ Hagah 'hven-, v kɔ la 'yu, ε kɔ Sara 'hven-, 'v kɔ 'yu -bi. Hagah a 'mu, ε mɔ □koyu □nɔv la. Sara -mɔ -bi, ε 'yi la □koyu 'pa-. ²³ Nuɔba -mu', -ε mɔ la □koyu, ε kɔ la 'yu, -ε nu□o, Abrahamu, nɔ- -hve la□a. E 'wɪ yi, -tonyiblo, nɔ- -hve la□a, ε 'yi Nyisva 'pa-, ε 'ni -hva la□a. Kεε, nuɔba -bi -mu', -ε 'yi la □koyu 'pa-, ε kɔ la 'yu, -kɔti ε ni la ke', Nyisva 'ε lee la Abrahamu, -ε mɔ, ε di kɔ la 'yu. ²⁴ De a 'mu, -ε mu la

'lu -mɔ, ε tʋε nε -a mʋ dε. Dε a 'mʋ, ε nɔ- mɔ: Nʋgbɪ nɪ 'hʋen- mʋ', -ʋ mɔ Hagalɪ kɔ Sara 'hʋen-, ʋ □hen 'nyrε 'yrɪgble nɪ 'hʋen, Nyɪsʋa □tu, ε kɔ -tonyibli 'hʋen- Hagalɪ -mʋ', -ε mɔ □koyu, ε □hen 'nyrε 'yrɪ -mʋ', Nyɪsʋa □tu, ε kɔ -Juukʋε 'hʋen-, ti -mʋ' -kɔ 'yrɪ ε yrɪ la Moise tete -nyi, 'kɪ 'lɪ dʋgba -mʋ', ʋ dεε Sinai 'lu. Tete a 'mʋ, ε nɪ -a mʋ □koyo -mɔ', □wɪ yrɪ -tε Hagalɪ a 'yonʋ nu la, 'ʋ mɔ la □koyo. ²⁵ Hagalɪnyrε □hen 'nyrε Sinai, 'kɪ 'lɪ Arabʋkʋεwin 'kwli. Hagalɪ a 'mʋ, ε □hen 'nyrε kɪkε a Jrusrɛdɪɔ -wε, -ε nu□o, -Juukʋε -mʋ', -ʋ 'tɪ 'lɪ 'dɪɔ a 'mʋ 'kwli, ʋ mɔ tete a □koyo □nɪɔ, -kɔtɪ ʋ 'nɪ -hʋa□a lɪ, bʋ kuo -Yusu 'Klɪsʋ □wɪ ʋ. ²⁶ Kεε, nʋgba -bɪ -mʋ', -ε mɔ Sara, -ε 'yrɪ □koyu 'pa-, ε nɔ- mɔ -aan nε 'dii. Nʋgba a 'mʋ, ε □hen 'nyrε Jrusrɛdɪɔ yrayrʋ -mʋ', -ε nɪ 'lɪ yakɔ 'kwli. 'Dɪɔ a 'mʋ, ε 'yrɪ □kodɪɔ 'pa-. Ε nɔ- mɔ -aan 'dɪɔ. (Dε ε □hen 'nyrε de, ε nɔ- mɔ 'yrɪ yrayrɪ -mʋ', Nyɪsʋa □tu, ε kɔ nyibli 'hʋen-.) ²⁷ Nʋgba a 'mʋ, ε nɔ- kɔ -tɪ ʋ 'crɪ la 'lɪ Nyɪsʋacrɪɛn 'kwli, -ε mɔ: «-Mɔ nʋgba -mʋ', -ε 'yrɪ 'yukɔdε 'pa-, nu dɔdʋ. -Mɔ -mʋ', □gbʋgblakwli 'yrɪ -hʋan nɪ nɪ, 'yaa 'lɪ win, -bʋ nu dɔdʋ, -ε nu□o, nʋgba -mʋ', 'a nyɪbʋ hie 'ʋ bʋ, 'a 'yonʋ di 'nɪ -hʋ, ʋ 'mʋ 'ʋ nʋgba -mʋ' 'ʋ -hi, -ε nɪ 'ʋ 'a nyɪbʋ 'hʋɪ.» ²⁸ 'Na 'dɪayɪnʋ -na, a 'yrɪ 'kɪ tete a □koyo 'pa-, a mɔ kε Nyɪsʋa a -tεε a 'yonʋ □nɪɔ, -kɔtɪ Nyɪsʋa pʋ la 'lɪ□ɪ nɪ, -ε mɔ, a di mɔ la 'a sɛyrɪ a 'yonʋ, □wɪ yrɪ -tε ε nu la Abrahamʋ a leeε, -ε mɔ, 'a nʋgba Sara di kɔ la 'yu, -ε kɔ 'nyrε mɔ Yisakɪ. ²⁹ Tɪ nɪ -do a 'mʋ 'yrɪ, 'yu -mʋ', Hagalɪ kɔ la, 'kɪ 'lɪ -tonyibli a 'klɪ 'kwli, 'yu a 'mʋ, ε □tʋɪ la 'a 'bɪ Yisakɪ -mʋ' □hʋɛn, -ε mɔ Sara a -nε 'yu,

ε kɔ la, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʋa a -Hihɪu* a 'klɪ 'kwli. Tɪ -bʋ 'yrɪ, kε- nɪ -do, ε 'tɪε nɪ 'mʋ. ³⁰ Kεε, ʋ 'crɪ la□a nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʋacrɪɛn 'kwli, -ε mɔ: «Bla nʋgba -mʋ' lε, -ε mɔ □koyu, ε kɔ 'a 'yu 'hʋen-, -kɔtɪ □koyu a 'mʋ a 'yu 'yrɪ yrɪ -blεε -nɪ, 'kɪ bʋ kɔɔ nε 'a 'baɪ a kʋkɔ-tɛblɪ win kɪ.» Kεε, nʋgba -mʋ', -ε 'yrɪ □koyu 'pa-, ε nɔ- kɔ 'yu -blεε yrɪ, -bʋ kɔɔ nε 'a 'baɪ a kʋkɔ-tɛblɪ win kɪ. ³¹ 'A -tɪ, 'dɪayɪnʋ -na, a 'yrɪ nʋgba -mʋ', -ε mɔ □koyu a 'yonʋ 'pa-, kεε, nʋgba -mʋ', -ε 'yrɪ □koyu 'pa-, ε nɔ- kɔ 'yonʋ a pa 'mʋ. Ε □hen 'nyrε, -ε mɔ, -a 'yrɪ kε 'kɪ tete a □koyo 'pa-, kεε, -Yusu 'Klɪsʋ, nɔ- =gble -a mʋ, 'ε -ha 'lɪ -a mʋ tete a 'klɪ bʋ.

5

Ε 'yrɪ yrɪ -blεε -nɪ, -Yusu a nyibli bʋ mɔ tete a □koyo

¹ -Yusu 'Klɪsʋ □gble -a mʋ nɪ, 'kɪ 'lɪ -Juukʋε* a tete a 'klɪ bʋ, -ε di□e nu, -a 'nɪ □ha 'kɪ tete a 'mʋ, 'a □kodε nu de. 'A -tɪ o, ba □tu 'aan dɪɔnʋ 'yie. A 'nɪ 'wɛn 'kɪ de, 'kɪ nyiblo □dʋ bʋ nu 'a mʋ tete a □koyo -mɔ' de.

² 'Mɔ Pɔlʋ, 'n yrɪ 'a mʋ 'nɪ -lee -nɪ, 'bʋ mɔ, 'ba yrɪ□ɪ 'lu -mɔ lε -hie, -ε mɔ, -tε a yrɪ yrε 'bε, kɔ -tε a □tʋɪ 'ʋ -Juukʋε a tete 'ʋ a -tɪ, 'a 'sɪi 'ʋ yrɪ, 'kɪ 'ʋ Nyɪsʋa ye', -ε -bɪ -Yusu 'Klɪsʋ 'yrɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wε, bʋ wa 'a mʋ.

³ 'N yrɪ 'a mʋ 'nɪ -lee -nɪ de, nyiblo 'bʋ nɪ 'ʋ, 'bʋ 'bε yrɪ, -ε di□e nu, ε 'mʋ 'ʋ yrɪ 'sɪi -nɪ, 'kɪ 'ʋ Nyɪsʋa ye' a -tɪ, -ε -bɪ nyiblo a 'mʋ, ε blεε yrɪ, bʋ □tuu 'ʋ -Juukʋε a tete a pεpε 'ʋ -tεε.

⁴ 'A mʋ -mʋ', -ʋ yrɪ□ɪ 'lu -mɔ lε -hie, -ε mɔ, Nyɪsʋa di 'ʋ 'a mʋ yrɪ 'nɪ 'sɪi -nɪ, 'kɪ 'ʋ 'a dɪɔnʋ ye', -tε a □tʋɪ 'ʋ -Juukʋε a tete 'ʋ a -tɪ, a kɔ -Yusu 'Klɪsʋ 'hʋen-, a 'yrɪ 'kɪ -mʋε, 'tɪ-, a plee 'lɪ Nyɪsʋa ke. 'A -tɪ, ε 'yrɪ 'kɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wε, bʋ nu 'kɪ 'a mʋ □haandε -mɔ', 'kɪ 'lɪ dadʋke 'kwli.

⁵ -A mʋ -mɔ -bɪ, -a yrɪ□e nɪ, □a yrɪ□ɪ -ple, -ε mɔ, Nyɪsʋa di 'ʋ -a mʋ yrɪ 'nɪ 'sɪi -nɪ, 'kɪ 'ʋ 'a dɪɔnʋ ye',

-koti -a kuo -Yusu 'Klisu [wlv yi. E no-mo de, -a yi -ple, 'ki 'li Nyisva a -Hihiu* a 'kli 'kwli. ⁶ Nyiblo 'bu ni 'v, e ko -Yusu 'Klisu 'hven-'bu -mve, nyiblo a 'mu, e 'be yi, e 'yi yi 'be, de a 'mu, e 'ni -da[a li [dedede. De -mo de gbagbu, e no-mo -ba -nyi -aan [wli -Yusu. 'Bu mo, [ba -nyi[e -aan [wli, e no- di -a mu 'kli -nyi, 'ki -ba -nve ne -aan 'bio -tonyibli.

⁷ -Te a [tu la -Yusu a [wlv a yikuole -wlu, a mi la ye' -tee. Nyonu 'ki[ti, 'a 'kee 'v -ti a -tee a 'v[tiule 'li? ⁸ Nyisva -mu', -e da 'a mu, 'ki ba mo 'a nyibli, e 'yi 'a mu -lee -ni, 'ki ba nu nuna le. ⁹ -A 'blikve wen 'ni: «-Wleye ni -do, no- ni[e, -wloyo a pepe 'v pve.»* ¹⁰ -Te -aan pepe -a ko Kukonyo -Yusu 'Klisu 'hven-, -a -mve, 'n yru ti le, -e mo, -te 'na 'lule-hihie ni 'mu, ke- 'aan -ne di 'mu ni -we, a 'mu 'v [haan'hru wlon bi de. 'N yi[e ni -we, -e mo, nyiblo -mu', -e kee ne 'a mu, 'ye [bu e 'ni 'mo 'li nyiblo [du, Nyisva a -bati di[e 'ni klo.

¹¹ 'Na 'diayuv -na, e ko nyibli -bi, 'v pi le, -e mo, 'mo -hle[e, 'ki nyibli ble e yi bu 'be yre, -e di[e nu, Nyisva 'mu[v [nu yi 'sii -ni, 'ki 'v 'a dionv ye'. Kee, ba yi[e, -e mo, 'ni nu wen 'a hihla le, -Juukve 'yi wen 'li[ti 'li -we, bu [tu wen 'mu [hwen, e ko, v 'yi wen 'li[ti 'li -we, bu hia wen Nyisva a win -mu', 'n hle ki, -e mo, -Yusu 'Klisu 'kuv 'v tugbe 'yie, -aan de 'kuku a -ti. ¹² Nyibli -mu', -v kee ne 'a mu, -v yi 'a mu -lee -ni, -e mo, ba 'be yre, 'n -hve[e ni, 'ki 'waa 'mumu, bu -ha wen 'waa dionv buto.

A 'ni 'kve 'li 'aan dionv a 'lule-hihie [wien le, kee, ba -ha Nyisva a -Hihiu me le, bu naa ne 'a mu*

¹³ 'Na 'diayuv -na, 'a mu -mo -bi, Nyisva da 'a mu ni, -e di[e nu, a 'ni [ha 'ki tete a [koyo -he de.

Kee, -te e [gble 'a mu, 'a -ti, a 'ni 'pov 'li le, -e mo, 'hru pe 'ki 'v bu, 'ki ba nu -tebli -hvin a pepe, 'aan [wli -hve. Kee, ba nvnve -ni, e ko, ba -hivie -ni. ¹⁴ 'Ki 'li tete a pepe 'nyi, de -mo tetebu gbagbu, e no-mo: «Nve -na 'bi -tonyiblo, [wi yi -te -nu -na dionv a nvele.» ¹⁵ Kee, 'bu mo, 'aan 'klo 'bu 'wi[ti 'wan bu a mamu a 'klo yi, -v yi le -mimle -ni, ko, -v 'lule -tebli 'yri le, ba [tu 'aan dionv 'yie, -e di[e nu, a 'ni [ha ble -we.

¹⁶ -Ti 'n hle, e no- -bu: Ba -ha Nyisva a -Hihiu me le, bu naa ne 'a mu. 'Bu mo, 'ba yi[ti le ni ni, a 'yi 'li[ti 'li -we, ba nu -tebli -hvin -mu', 'aan [wli -hve. ¹⁷ -Tebli -hvin -mu', -tonyibli a [wli -hve, e ko Nyisva a -Hihiu a -hvhva-tebli 'hven-, e 'yi -pe. -Tebli -mu', Nyisva a -Hihiu -hve -ba nu, e ko -tebli -mu', -aan [gbetu, -a -hve -ba nu, e 'yi -pe -we. E no- nu[o, de -mu', a -hve ba nu, 'a 'yi 'li 'a nunuo 'li -we. ¹⁸ 'Bu pa Nyisva a -Hihiu, 'bu yi 'a mu ni -nee -ni, -e -bi a 'yi 'ki 'li tete a 'kli bu -ni de.

¹⁹ -Tebli -hvin -mu', -tonyibli a [wli -hve bu nu, -a yi[e ni. -Tebli a 'mu, e no- mo -wlawli, 'lawlu ko 'a -ne -tvide [du, ²⁰ nyibli a 'mu 'v kwle -ci, ko, 'v ni -wade, 'v yiyraa -ni, 'v kla hle'ple-ti, 'v [tutui ca -mo le, 'v nve yrupude, 'a nyo a dionv a -ti ni -do, e no- v yi 'lu -mo le -hie, v nve bu 'be [tvo le, ²¹ de v 'yi -ko, e no- v -hve, 'v yi 'waa dionv no wlon -hie -ni, ko, 'v yi 'waa dionv dii-tebli wlon -hie -ni, 'v ni yinyre-tebli -bi, -e ko 'a 'bio 'hven-, -e 'wovt yi. 'N -gbee la 'a mu ni, 'ti- 'ni nne[e ki de, -e mo, nyibli -mu', -v ni -tebli[du a 'mu, v 'yi 'li[ti 'li -we bu pa 'li Nyisva a 'klo yrayru 'kwli.

²² Kee, -tebli -mu', -e -hven 'li Nyisva a -Hihiu -mo, e 'wi[ti tugbe a 'kui yi. E [hen 'nyre, Nyisva a -Hihiu 'bu yi -tonyibli ni -nee -ni,

* 5:9 5.9 -v'v-, 'Flo a 'yaade 'cuvie gbe, e no- 'yee 'flookuo a pepe.

-ε -bι nyibli a 'mu, υ nυnυε nι, 'b nι dδδb, 'b kδ kibuwεenλε, 'b kδ □wlv a 'lula, kδ, 'b kδ □wlv 'yδpδ, 'b nι □haan-teblι, 'b mδ □haannyibli, ²³ 'b □tvε 'lι 'waa dιδnυ nι, 'b yι 'waa dιδnυ a naale. Nyibli 'bυ yι -teblιδv a 'mυ nι nι, Nyisva a tete 'nι -pυ□v λε, -ε mδ, υ 'nι 'nuo 'lι□ι. ²⁴ Nyibli -mυ', -υ mδ -Yusu 'Klιsv a nyibli, υ hie 'b -teblι -hυn a pεpe -mυ', 'waa □wlv -hυε bυ. Ε 'wι yι, -te υ 'ye nι kδδ wen 'b -teblι -hυn a 'mυ tugbe 'yie. ²⁵ Nyisva a -Hihiu, nδ- yι -a mυ 'klo yrayrv -nyi. -Te ε nι 'mυ λε, ε nu -teε, 'kι 'bυ naa ne -a mυ. ²⁶ -A 'nι 'yaa 'lι -aan dιδnυ 'lι de, -a 'nι 'nuo 'lι□ι, -aan 'bio 'nι 'bie 'lι yrv' λε, ε kδ, -a 'nι 'tutuo 'lι ca -mδ.

6

-Ba -hιhεε -nι

¹ 'Draynv -na, 'bυ mδ, ba 'ye nyiblo, 'bυ yι de 'kuku nι nι, 'a mυ -mυ', Nyisva a -Hihiu* nεε -nι, ba -hεε □nε, -ε di□ε nu, ε 'mυ 'b □haan'hru wlon bi de. Kεε, ba nu□o, 'kι 'lι □wlv 'yδpδ 'kwli, ε kδ, ba □tu 'aan dιδnυ 'yie, -ε di□ε nu, a 'nι □ha de 'kuku nu -we. ² Ba -hιhεε -nι, 'kι 'lι 'aan 'kla-wliye'yιya 'kwli. 'Bυ mδ, 'ba yι□ι λε nι nι, -ε -bι a □tui 'b -Yusu 'Klιsv a tete nι.

³ Nyiblo -bυ, -ε 'yι nyiblo □δv 'pa, 'tι -ε yι□ι 'ye, -ε mδ, ε 'yι yι'winyδ -kδ, 'kι 'lι 'a dιδnυ a 'l'yaaλε 'kwli, ε kεε ne 'a dιδnυ nι. ⁴ 'A -ne nyiblo 'bυ nι 'b, 'bυ 'jιjra 'a dιδnυ a nunuklo. 'Bυ 'ye□ε, -ε mδ, ε nδ yι, -ε -bι 'a dιδnυ a nunuklo di nuu □nε dδδb. Ε 'yι 'lι□ι 'lι -we, bυ nu 'kι dδδb, -te ε -hι 'b 'a 'bι 'b a -tι. ⁵ 'A -ne nyiblo 'bυ 'nι 'b, -kvan -mυ', Nyisva -nyi□ε, -te ε nι 'a nunuo, 'a □gbetu, ε nδ- di 'a -tι Nyisva kle -hιhιa -nι.

⁶ Nyiblo -mυ', -ε tvε -Yusu a nyibli, ε nδδ 'b λε, 'kι nyibli -mυ', ε tvε -nι, bυ -ha 'lι 'waa kδkδ-teblι -mυ', υ -kδ, bυ -nyi □nε 'a 'kιbιa.

⁷ 'A 'nι 'kaa 'lι 'aan dιδnυ. Nyο 'nι 'caa□a lι Nyisva. De -tonyiblo 'δvε, ε nδ- ε yι 'ce. ⁸ Ε □hen 'nyre, 'bυ mδ, -tonyiblo 'bυ yι Nyisva □wlv yι -kuo -nι, 'bυ yι -teblι -mυ' nι nι, 'a □wlv -hυε, ε kδ bυ hλδδ Nyisva -mδ λε, -te 'klo te yι bυ. Kεε, 'bυ mδ, -teblι -mυ', Nyisva a -Hihiu -hυε, 'bυ yι□ι nι nι, -ε -bι Nyisva a -Hihiu a 'mυ, ε di -nyi□ε 'klo yrayrv, -ε 'ye nι -we 'lι. ⁹ 'A -tι, -a 'nι 'saa 'lι, 'kι -ba nu □haande 'a -ne tι, -kδtι □ba 'yι -sa, ε di kδ -nyrvδwδ, -ε kδ 'kwli de -bυ, -a 'dδ, -a 'mυ□v 'ce. ¹⁰ 'A -tι, -te -a 'tιε kδ tι, -ba nu nyibli a pεpe □haande -mδ, kεε, seyv-seyv, nyibli -mυ', -υ kuo -Yusu □wlv yι, υ nυ- -ba nu □haande -mδ.

-Yusu a 'kukvυ, ε nδ- kδ -pli Polv pι

¹¹ Ba 'ye 'makιbυ gbagbι -bυ, 'n nι, 'na □gbetu, 'nι yι 'a mυ -mδ 'cru -nι. ¹² Nyibli -mυ', -υ -hυε -bυ nδδ 'lι nyibli a pεpe 'yι kle, υ nυ- nι 'b 'a mυ ke', -υ yι 'a mυ -lee -nι, -ε mδ, ba 'be yre. Nyibliδv a 'mυ, υ 'nι -hva□a lι bυ hλ□a, -ε mδ, nyiblo 'bυ □tuu 'b -Juukvε* a tete 'b, Nyisva 'yι 'lι□ι 'lι -we, bυ wa□a, kεε, nyiblo 'bυ kuo -Yusu 'Klιsv -mυ' □wlv yι, -ε 'kuv 'b tugbe 'yie, -aan de 'kuku a -tι, nyiblo a 'mυ, ε nδ- Nyisva di wa. 'Bυ mδ, 'bυ yι wen -tι a 'mυ nι hλε, -Juukvε kδ bυ □tu wen□ε □hιven. Ε nδ- kδ hvanυ υ yι pie. Ε nδ- nu□o, nyibli a 'mυ 'b yι 'a mυ -lee -nι, -ε mδ, ba 'be yre, a 'mυ 'b -Juukvε a tete -bι 'b □tuu -nι -we. ¹³ Ε mδ, nyibli -mυ', -υ 'be yre, υ 'nι □tuu□o 'b -Juukvε a tete a 'mυ a pεpe 'b. U -hυε□ε nι, 'kι ba 'be yre, -ε di□ε nu, υ 'mυ 'waa dιδnυ a -pli pυ, υ 'mυ□v hλa, -ε mδ, -tι -mυ', υ -hλa, a 'ble□ε kva. ¹⁴ 'Mδ -bι, de -bυ, -kδtι 'nι pι -pli, ε nδ- mδ, 'kukvυ -mυ', -aan Kδkδnyδ -Yusu 'Klιsv 'ku, 'kι 'b tugbe 'yie. Bυ 'kuv 'b tugbe 'yie, ε nu□o nι, 'klo -bυ a

-tebli a pɛpɛ, 'ɛ 'yɛ nɪ da ɔdedede,
 'kɪ 'lɪ 'mɔ 'yɪ. Ɛ 'wɪ yɪ, -tebli a 'mɔ,
 ɔ kɔɔ 'ɔɔɔ tugbɛ 'yie, ɛ kɔ -Yusu
 'Kɪsɔ 'hɔɛn-. 'Na 'mumu a 'mɔ
 -bɔ, 'n 'wɪɔɪ nyiblodɔ -mɔ' yɪ, -ɛ
 'kɔɔ 'ɔ tugbɛ a 'mɔ 'yie, 'tɪ- -ɛ hie
 'ɔ 'kɔ -bɔ a -tebli bɔ. ¹⁵ 'Bɔ mɔ,
 nyiblo 'bɔ 'bɛ yɪ, -ɔ'ɔ- 'bɔ 'yɪ yɪ 'bɛ,
 ɛ 'nɪ -daɔa ɔdedede. Dɛ -mɔ dɛ
 gbagbɔ, ɛ nɔ- mɔ Nyɪsɔa bɔ nuɔ,
 -ba -hɛ nyibli yrayɪ. ¹⁶ Nyibli a
 pɛpɛ -mɔ', -ɔ nɛ 'hru yrayɪ a 'mɔ,
 -kɔɪ 'n hɪa wɛn, ɔ kɔ nyibli -mɔ',
 -ɔ mɔ Nyɪsɔa a sɛyɪ a dako 'hɔɛn-,
 ɔ nɔ- Nyɪsɔa yɪ 'a kɪbɔwɛɛnɛ -nyɪ,
 kɔ, ɔ nɔ- kɔ nyɪ ɛ yɪ yɪ.

¹⁷ Kɔɛ 'kɪ mɔ -nyɪɔɔɔ -bɔ 'yie
 bɔ, nyiblo ɔdɔ 'nɪ 'yaa 'kɪ 'mɔ 'kla
 -wɪye, -kɔɪ 'pɔɪ -bɔ, -ɔ nɪ 'mɔ 'hɔɪ
 lɛ, ɛ nɔ- tɔɛ ɔnɛ nyibli yɪ, -ɛ mɔ,
 'mɔ -Yusu 'Kɪsɔ a nyiblo ɔnɔ.

¹⁸ 'Na 'dɪayɪnɔ -na, -aan
 Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Kɪsɔ bɔ nu 'a mɔ
 ɔhaandɛ -mɔ. Kɛ- bɔ nɪ 'mɔ.

'Crien -mu', Pɔlu gba la EFESIƘƘƘƘ yi

1 Mɔ Pɔlu ƙɔntɔ, mɔ -yi 'crien -bu 'cri. Nyɔsɔa, ɛ nɔ- ha 'lɪ 'mɔ, -ɛ diƙe nu, 'mɔ -Yusu 'Klɪsɔ a titieƙonyɔ -he. 'A mɔ Nyɔsɔa a nyibli, -v nɪ 'lɪ Efesiɔɔtɔ 'kwli, -v kuo -Yusu 'Klɪsɔ ƙwɔlɔ yi, -v kɔƙɔ 'hɛn- -mɔɛ, 'a mɔ 'n yi -mɔ 'cri -nɪ. 2 -Aan 'Baɪ Nyɔsɔa, kɔ -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɪsɔ 'hɛn-, bu nu 'a mɔ ƙhaande -mɔ, bu -nyi 'a mɔ kɪbɔwɛɛnɛ.

Nyɔsɔa nu -a mɔ ƙhaande -mɔ diaki

3 -Ba pɔ Nyɔsɔa 'nyre ɛ, -ɛ mɔ -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɪsɔ a 'Baɪ. ɛ nu -a mɔ ƙhaan-tebli a gblegble -mɔ, 'kɪ 'lɪ yakɔ 'kwli, -ɛ mɔ ƙhaan-tebli -mɔ', nyibli 'yɛɛ nɪ 'ye, 'ɛ -nyi -a mɔƙɔ, -ɛ nuƙɔ, -a kɔ -Yusu 'Klɪsɔ 'hɛn-, -a -mɔɛ nɪ. 4 Ti -mɔ' -kɔ 'yri Nyɔsɔa 'yɛ la 'kɔ nɪ nɪ, 'kɪ ɛ -ha la 'lɪ -a mɔ, -ɛ nuƙɔ, -a kɔ -Yusu 'Klɪsɔ 'hɛn-, -a -mɔɛ nɪ, -ɛ diƙe nu, -a 'mɔ 'a nyibli -he, kɔ, 'kɪ 'bɔbɔ ye', dɛ -hɔan ƙɔɔ 'nɪ ƙha 'lɪ -a mɔ 'lɪ nɪ. -Tɛ ɛ nɛ nɛ -a mɔ, 5 ɛ nɔ- kɔ -tɪ 'ɛ nɪ ye', 'ɛ -yraƙa, 'kɪ bu nu -a mɔ 'a 'yonv -mɔ, 'kɪ 'b dɛ -mɔ', -Yusu 'Klɪsɔ nu -a -ta'. ɛ -hɔaƙa nɪ, -ɛ nuƙɔ, ɛ kwɛɛ ƙnɛ kɪ. 6 ɛ nuƙɔ nɪ, -ɛ diƙe nu, -a 'mɔbɔ 'nyre ɛ pɔ, 'kɪ 'b ƙhaande -mɔ', ɛ nu -a mɔ -mɔ, 'kɪ 'lɪ dadɔke 'kwli a -ta'. ƙhaande a 'mɔ, 'a -tɪ 'bɔa 'yi. ɛ yi -a mɔƙɔ 'nɪ -nyi, 'kɪ 'lɪ dadɔke 'kwli, -ɛ nuƙɔ, -a kɔ 'a Nɔeyu 'hɛn-, -a -mɔɛ nɪ.

7 'A 'Yu a 'mɔ, nɔ- kɔ -hɔ, ɛ -nu, 'ɛ ƙgble -a mɔ, ɛ ƙhen 'nyre, ɛ 'wɔwla -aan -tebli 'kukui nɪ. ɛ nuƙɔ nɪ, -kɔtɪ -a kɔ 'a 'Yu a 'mɔ 'hɛn-, -a -mɔɛ nɪ. Kɛ- ɛ nu -a mɔ 'a tɔɔɛ, -ɛ mɔ, ƙhaande -mɔ', ɛ nu -a mɔ -mɔ, 'kɪ 'lɪ dadɔke 'kwli, 'a -tɪ

'bɔa 'yi diaki. 8 'Tɪ- 'kɪ 'lɪ 'a ƙwɔlɔ a yɪnɔnɔ 'kwli, 'ɛ -nyi -a mɔ ƙtɔ, 'kɪ -ba yru dɛ -mɔ', ɛ -hɔɛ bu nu la. 9-10 Dɛ a 'mɔ, ɛ -hɔɛ bu nu la, ɛ -hɪ la nɪ. Kɛɛ, -huhlɪdɛ a 'mɔ, ɛ -hɔɛ bu nu la see la a ti 'yri, ɛ tɔɔ 'kɪƙɪ 'a nyibli nɪ. Kɔɛ la 'lɪ bu, ɛ pɔ la 'lɪƙɪ nɪ, 'kɪ bu naa la 'lɪ -Yusu 'Klɪsɔ 'lɪ, -ɛ diƙe nu, ti -mɔ', Nyɔsɔa pɔ 'lɪ, ti a 'mɔ 'yri, -tebli a pɛpɛ -mɔ', -ɛ nɪ 'lɪ yakɔ 'kwli, kɔ 'kɪ 'nɛ- -tɔtɔ kɪ, v 'mɔbɔ ɛ 'kukue -nɪ, -Yusu 'Klɪsɔ 'mɔ 'bɔbɔ 'lu yi nɪ.

11 -Tɛ -mɔ', Nyɔsɔa nɪ 'a -hɔhɔa, kɛ- ɛ nɪ -tebli a pɛpɛ a nunuo. -ɛ -bɪ 'kɪ, ɛ nɪ la kɛ', 'ɛ -ha la 'lɪ -a mɔ, -tɛ -mɔ', ɛ nu la 'a -hɔhɔa, -ɛ diƙe nu, -a 'mɔ 'a nyibli -he, -ɛ nuƙɔ, -a kɔ -Yusu 'Klɪsɔ 'hɛn-, -a -mɔɛ nɪ. 'Tɪ- -tebli -mɔ', ɛ -hɔɛ bu -nyi -a mɔ, ɛ -ha 'lɪ -aan 'kɪbɪa nɪ, 'ɛ -nyi -a mɔƙɔ -dodo. 12 'A -tɪ o, -ba pɔ Nyɔsɔa 'nyre ɛ, -ɛ nuƙɔ, 'a -tɪ 'bɔa 'yi, -a mɔ -mɔ', -v mɔ yi-henyibli, -v -nyi -aan dɔnɔv -Yusu 'Klɪsɔ.

13 Dɛ nɪ -do, nɔ- =nɔ, 'kɪ 'b 'a mɔ -mɔ. A 'wɪn ƙhaanwin, -ɛ mɔ ƙhaantitɛ, -ɛ kɔ 'kwli Nyɔsɔa naa 'lɪ, 'ɛ wa 'a mɔ, 'a kuo -Yusu 'Klɪsɔ ƙwɔlɔ yi. 'A -tɪ, -tɛ a kɔƙɔ 'hɛn-, a -mɔɛ, Nyɔsɔa ƙtu 'a mɔ yruule. Yruule a 'mɔ, nɔ- mɔ Nyɔsɔa a -Hɪhiu*, ɛ pɔ la ɛ, ɛ di la 'a mɔ -nyi. Kɛ- ɛ nɪƙe -a mɔ 'a yɪtɔɔɛ, -ɛ mɔ, -a mɔ -mɔ 'a nyibli. 14 ƙhaan-tebli a pɛpɛ, ɛ pɔ la ɛ, ɛ di la 'a dako -nyi, 'a yi-hɛdɛ, ɛ -nyi -a mɔ, nɔ- mɔ 'a -Hɪhiu. ɛ nɔ- tɔɛ nɛ -a mɔ, -ɛ mɔ, ƙhaan-tebli a pɛpɛ a 'mɔ, ɛ di -a mɔƙɔ 'nɪ -nyi, ti -mɔ' -kɔ 'yri ɛ di 'b -a mɔ -waa -nɪ pɛpɛ. -Ba pɔ Nyɔsɔa 'nyre ɛ. ɛ nɔ- kɔ -tɪ a 'yi'bɔbɔa.

Pɔlu dɛ Nyɔsɔa, 'kɪ 'b EfesiƙƘƘƘ a -ta'

15 ɛ nɔ- nuƙɔ, 'aan -tɪ 'nɪ yi Nyɔsɔa 'wio -nyi. 'N 'wɪn nɪ, -tɛ a -nu, 'a 'cibi 'b Kɔkɔnyɔ -Yusu a ƙwɔlɔ a yɪkuole, kɔ, 'nɪ 'wɪn -wɛ, -ɛ mɔ, a nɔɛ Nyɔsɔa a nyibli nɪ. -Tɛ 'n 'wɪn 'kɪ, 16 ɛ nɔ- nuƙɔ, 'a

-ne ti, 'bu mo, 'ni yi Nyisva ni de, 'ni yi wio -nyi 'aan -ti. ¹⁷ 'N de Nyisva ni, -e mo -aan 'Baɪ, -koti a 'yi'hubba. E no-mo Nyisva -mu', -e ko -kuan -aan Kɔkɔnyo -Yusu 'Kɪsu ni la. 'N de ɛ ni, -e di ɛ nu, e 'mu 'a mu ɛ to -nyi, ko, e 'mu 'a mu 'a dɔnu yi -to -ni, a 'mu ɛ v yi -te. ¹⁸ 'N de ɛ ni -we, -e di ɛ nu, -nyɛ 'mu 'li 'aan ɛ wɪ ki ni, e 'mu 'a mu -he -ni, a 'mu -tebli -mu' le yru, -koti Nyisva 'e -ha 'li 'a mu, e 'mu 'a mo ɛ -nyi. 'N -huɛ ɛ ni, ba yi ɛ -we, -e mo, -nyinyi-tebli -mu', e di 'a mu -nyi, 'a -ti 'boa 'yi. E di 'a mo ɛ 'ni -nyi, a ko nyibli -bi -mu', -u mo 'a nyibli 'hven-. ¹⁹ 'N -huɛ ɛ ni -we, ba yi ɛ -we, -e mo, 'a 'klɪkɪnɪnɪ -hi 'v 'a -ne ɛ dedede ni, ko, 'a 'klɪ 'a 'mu 'e ni -kuan, 'ki 'li -a mu 'li, -a mu -mu', -u kuo ɛ ne ɛ wɪ yi.

'Kɪ ni -do a 'mu, no- nu -kuan, 'ki 'li -Yusu 'Kɪsu 'li, ²⁰ ti -mu' -ko 'yi Nyisva -ha la 'li ɛ 'kukonyibli 'nyi, e -ha la ɛ 'kɔ, 'e lee la ɛ, 'ki bu ni 'v 'a diidekɪbi ki bu, 'ki 'li yakɔ 'kwli. ²¹ 'Kɪ 'li yakɔ a 'mu 'kwli, -Yusu ni 'v 'ki a pepe 'lu yi, -u mo Nyisva a lelenyɔ, ko 'waa nyibli gbagbi, ko 'kuo 'hven-, ko -tebli a pepe -mu', -e ko 'klɪ, 'ki 'li yakɔ 'kwli. E ni 'v nyibli a pepe 'lu yi -we. 'Kɪ 'ne- kɪke a 'kɔ, ko 'kɔ yrayru -mu', -e yi 'li di 'kwli, e 'yi 'klɪ ɛ dɔ -ko, -bu 'yi 'v ɛ 'lu yi -ni. ²² Nyisva nu ɛ ni, 'a -ne de 'e ni 'li -Yusu a 'klɪ bu, -Yusu a 'mu 'e ni 'v 'a -ne ɛ dedede 'lu yi, Nyisva 'e nu ɛ 'cɔe a nyiblo gbagbu -mo. ²³ 'Cɔe 'wɪ ɛ -Yusu 'Kɪsu a 'hvi yi. -Yusu a ɛ haan-tebli 'yii 'li 'cɔe 'kwli ni, ko 'kɔ a pepe 'hven-, -Yusu -mo -bi, Nyisva a ɛ haan-tebli a pepe 'e 'yii 'li ɛ 'li.

2

Nyisva nu -a mu ɛ haande -mo, 'ki 'li daduƙe 'kwli, 'e wa -a mu

¹ Ti -hi la a ti 'yi, a 'wɪ ɛ la -te ba 'ye ni 'ku wen, 'ki 'v Nyisva ye', -e nu ɛ, a ni la yinyre-tebli, 'a 'wɪ la Nyisva a tete. ² 'Kɔ -bu ki a nyibli -mu', -u 'yi Nyisva -yi, v nu- ko nunuɲmɪ a yi la ɛ wien le kɔe, ko, 'a yi la 'kuo -hɔn* a nyiblo gbagbu ɛ wien le kɔe -we, -e ko 'klɪ, 'ki 'ne- -tɔtɔ ko yakɔ a -gbati. 'Kuo -hɔn a nyiblo gbagbu a 'mu, e ni -kuan, 'ki 'li nyibli -mu' 'nyi, -u 'ye ni ɛ tuu 'v Nyisva. ³ 'E mo -te, -aan pepe, -te nyibli a 'mu, v ni 'mu, ke- -a ni la 'mu. -Tebli -hɔn -mu', -aan ɛ wɪ -huɛ la, e no- -a ni la. -A ɛ muɛ la ɛ la, 'ki -ba nu la -aan dɔnu a -huɔba-tebli -hɔn. -Te -a ni la 'mu le, -a mu mo la nyibli -mu', Nyisva ko bu puu la yru le, 'ti-, 'a -bati di la kɔ, ɛ wɪ yi -te e di -v -bi a kɔkɔ nu.

⁴ Keɛ, e 'yi 'li ɛ 'li -we, bu ni 'mu le, 'ki 'v -a mu -mo, -e nu ɛ, Nyisva yru -aan nyai dɪaki. E nuɛ ne -a mu ni dɪaki, ⁵ 'ye ɛ bu -a 'wɪ -te -ba 'ye ni 'ku la, 'ki 'v ɛ ye', -aan ɲmɪ 'kukui a -ti. -Te e nuɛ ne -a mu, e -nyi -a mu 'kɔ yrayru, -a ko -Yusu 'Kɪsu 'hven-. Ba ko 'a yiyie, -e mo, e wa 'a mu ni, 'ki 'li daduƙe 'kwli. ⁶ -Te -a ko -Yusu 'Kɪsu 'hven- -a -muɛ, Nyisva 'e -ha 'li -a mu 'kukonyibli 'nyi ni, 'e -ha -a mu 'kɔ, -a ko -Yusu 'Kɪsu 'hven-, 'e -ha -a mu 'kɔ, ko, 'e -nyi -a mu buɲɪle, 'ki 'li yakɔ 'kwli, -a ko -Yusu 'Kɪsu 'hven-. ⁷ Ke- e -nu, 'e naa 'li -Yusu 'Kɪsu 'li, 'e nu -a mu ɛ haande -mo, -e di ɛ nu, -tonyibli a ɛ hrɪn a ɛ hrɪn -mu', -u di di, v 'mu ɛ v 'ye, -e mo, ɛ haande, e nu -a mu -mo, 'ki 'li daduƙe 'kwli, e 'boa ni, 'e -hi 'v 'a -ne ɛ dedede 'v. ⁸ Nyisva wa 'a mu ni, -e nu ɛ, a kuo ɛ ne ɛ wɪ yi. 'Kɪ 'li daduƙe 'kwli, e waa 'li 'a mu. E 'yi 'aan nuu-tebli a -ti 'pa-. Nyisva a -nyinyide ɛ ni. ⁹ E 'yi ba nu ɛ haan-tebli ɛ dɔ a -ti 'pa-, e 'yi 'a mu -wa. Keɛ, e wa 'a mu ni, 'ki 'li daduƙe 'kwli, -e di ɛ nu, nyiblo ɛ dɔ 'ni ɛ ha 'li 'a dɔnu 'yaa

-ni. ¹⁰ƘƘ-ε ni 'mu, -ε nu ƘƘ Nyɩsɩa, nɔ- nu -a mu. 'Ƙi ε naa 'li -Yusu 'Ƙɩsɩ 'li, 'ε -nyi -a mu 'klo yrayru, -ε di ƘƘε nu, -a 'mu yɩnɔ-kvan nu. Yɩnɔ-kvan a 'mu, ti ni la ke', 'ε -we la ƘƘa -mɔ, -ε di ƘƘε nu, -a 'mu ƘƘ nu.

-Yusu 'Ƙɩsɩ nu ƘƘ ni, -Juukve kɔ nyibli -mu', -v 'yi -Juukve 'pa-, 'v -mve*

¹¹ 'A -ti o, -te a ni 'mu, bu bi 'li 'a mu 'kwli: -Te v kɔ la 'a mu, a 'yi la -Juukve 'pa-, nyibli -mu', -v mɔ -Juukve, -v 'be yi, 'v -he 'a mu 'hri le, 'v deε ne 'a mu nyibli -mu', -v 'yi yi 'be. ƘƘε, yruule ni -do -mu', nyibli nii 'v 'waa 'hɩ ki, ε nɔ- kɔ -ti v hle. ¹² Bu bi 'li 'a mu 'kwli, -ε mɔ, ti a 'mu 'yri, a hɔɔ la -Yusu 'Ƙɩsɩ -mɔ le, -ε mɔ Wanyɔ -mu', Nyɩsɩa pu la le, ε di la ya. A mɔ la 'dagbi ƘƘnɔ, 'ki 'li Nyɩsɩa a dako 'nyi, Nyɩsɩa ƘƘu la 'yri a gblegble, ε kɔ 'a dako 'hven-, 'ε pu la 'li ƘƘu de. ƘƘε, ε 'yi la 'li 'a mu dako a 'mu 'nyi -hree -ni. A 'yi la ƘƘa ƘƘwɩ yi -kuo -ni, -ε mɔ, ƘƘhaande ƘƘdu kɔ bu mu la 'lu -mɔ, 'ki 'v 'a mu -mɔ. 'Ƙi a ni la 'li 'klo a nunu-tebli 'nyi. A 'yi la Nyɩsɩa -yi. ¹³ Ti -hi la a ti 'yri, a hɔɔ la Nyɩsɩa -mɔ le, ƘƘε, -te ti ne -bu, a 'mve ƘƘne yre, -ε nu ƘƘo, a kɔ -Yusu 'Ƙɩsɩ 'hven- a -mve ni. -Yusu 'Ƙɩsɩ a 'mu, ε 'wla 'a -hɩ bu, 'ki 'v 'aan -ta'. ε nɔ- nu ƘƘo, 'a 'mve Nyɩsɩa yre.

¹⁴ -Yusu, nɔ- nu ƘƘo, ƘƘa kɔ 'ki kɩbweenle. Ti -hi la a ti 'yri, -Juukve, kɔ nyibli -mu', -v 'yi -Juukve 'pa-, v -hɩnɩn la 'yi le. ƘƘε, ε nɔ- mɔ -bi, ε nu ƘƘo ni, ƘƘa -he ke dako ni -do. Yraale, -ε ni la 'li -a mu 'nyi, ε 'wɩ la ƘƘgbi yi. ƘƘε, ti -mu' -kɔ 'yri ε 'kɩ la 'v, 'ki ε 'wlaa la 'v ƘƘgbi a 'mu. ¹⁵ -Juukve a tete, nɔ- mɔ: Nu de -bu, -bu nu de -mu'. ƘƘε, ε nɔ- mɔ -bi, ε -we ƘƘε bu. ε nu ƘƘo ni, -ε di ƘƘε nu, ε 'mu -Juukve kɔ nyibli -mu', -v 'yi -Juukve 'pa- 'yi le -puɩ -ni. -Te 'waa pepe, v kɔ -Yusu 'hven-, v -mve 'ki, v 'yi 'ki dakogble ni 'hven 'pa-, ƘƘε, v mɔ dakogblo ni -do ƘƘnɔ. ƘƘ- ε -nu, 'v

wɛn ki bu. ¹⁶ -Te ε 'kɩv 'v tugbe 'yie, yraale 'yi 'ki 'li ƘƘnu 'nyi -ni. ε -we ƘƘε bu. ε nu ƘƘo ni, 'v -he dako ni -do, 'ti- 'ε nu ƘƘo, v ni 'hven- a 'mu, v kɔ Nyɩsɩa 'hven-, 'v bibi 'yi le, 'v -mve.

¹⁷ -Yusu 'Ƙɩsɩ di 'ne- 'klo ki ni, 'ε pu ƘƘhaantite -mu', -ε -hle ƘƘε, -ε mɔ, 'a mu -mu', -v 'yi -Juukve 'pa-, -v hɔɔ la Nyɩsɩa -mɔ le, a kɔ Nyɩsɩa a 'mu 'hven-, a wɛn ki bu, kɔ, -a mu -mu', -v mɔ -Juukve, -v 'mve la ƘƘa yre, -a kɔ ƘƘo 'hven-, ƘƘa wɛn ki bu -we. ¹⁸ De -mu', -Yusu 'Ƙɩsɩ -nu a -ti, a kɔ -a mu 'hven-, -a -we 'li -ba 'mve -aan 'Baɩ Nyɩsɩa yre ni, 'ki 'li Nyɩsɩa a -Hihuu* a 'kɩ 'kwli. Nyɩsɩa a -Hihuu ni -do a 'mu, ε nɔ- yi -a mu -heε -ni.

¹⁹ 'A -ti o, 'a mu -mu', -v 'yi -Juukve 'pa-, a 'yi 'ki 'dagbi 'pa- de, a 'yi nyibli -mu', -v -mve 'tiile le 'pa-, ƘƘε, a mɔ 'blugba a 'mu a nyibli ƘƘnɔ, ƘƘwɩ yi nyibli -mu', -v mɔ -Juukve. A mɔ Nyɩsɩa a ƘƘtugba a nyibli ƘƘnɔ -we. ²⁰ ƘƘBu pu ƘƘv 'kayu a de yi. A 'wɩ ƘƘi 'kayu a -plati yi. -Yusu a -mɔnanyu*, kɔ Nyɩsɩa a winwɩn-hanyu*, v nu- 'wɩ ƘƘi -tutu -mu' yi, 'kayu nyra 'v ki bu. -Yusu 'Ƙɩsɩ, nɔ- 'wɩ ƘƘi 'katuo yi. ²¹ -Yusu a 'mu, nɔ- nu ƘƘo, 'kayu a 'mu 'ε ku bu, 'ε 'ye, ε di ƘƘε nu, ε 'mu Nyɩsɩa a 'kayu -he, -ε kɔ bu Nyɩsɩa a 'mu, ε 'ti 'li. ²² -Te a kɔ -Yusu 'Ƙɩsɩ 'hven-, a -mve, 'aan 'mumu, a kɔ -v -bi 'hven-, a 'wɩ ƘƘi 'kayu a 'mu yi, -ε kɔ bu Nyɩsɩa a -Hihuu 'ti 'li.

3

Nyɩsɩa -hve ƘƘε ni, Pɔlv bu pu -Yusu a ƘƘhaantite nyibli -mu', -v 'yi -Juukve 'pa-*

¹ ε nɔ- kɔ -ti, 'ni de Nyɩsɩa 'aan -ti. 'Mɔ Pɔlv, v pu 'mu ƘƘi', -ε nu ƘƘo, 'n ni -Yusu 'Ƙɩsɩ a -kvan, 'a mu -mu', -v 'yi -Juukve 'pa-, 'ni pu 'a mu -Yusu a ƘƘhaantite. ² 'N pu ƘƘv ƘƘhan-ti, -ε mɔ, a yi ƘƘε ni, -ε mɔ, Nyɩsɩa, nɔ- nyi 'mu -kvan a

'mu, 'n ni, 'kɪ 'v 'aan -ta'. Ƙ nu 'mu Ƙhaande -mɔ, 'kɪ 'lɪ daduƙe 'kwli, 'e -nyi 'mu -kvan a 'mu. ³ De -mu', -e -hli la, ƙuƙe la 'lɪ bu, ƙ tɔɔ 'mɔɔɔ nɪ, -e diƙe nu, 'muɔɔ yi. -Huhlɪde a 'mu, ƙ nɔ- kɔ 'hra, 'n -ha wen 'a mu, 'kɪ 'nɛ- 'crɪɛn -bu 'kwli. ⁴ Bu mɔ, 'ba -hre -tɪ a 'mu, a diƙe 'nɪ 'ye, -e mɔ, -huhlɪde -bu, -e hɛ -Yusu 'Klɪsɔ a -tɪ, 'n yruɪƙe' lɛ -tɛɛ. ⁵ Ti -hi la a ti 'yri, Nyɪsɔ 'yɪ la -huhlɪde a 'mu nyiblo ƙɔɔ -tɔɔ -nɪ. Ƙɛɛ, -tɛ ti nɛ -bu, ƙ ya 'a -Hihiu* nɪ, -e diƙe nu, ƙ 'mu de a 'mu nyibli -tɔɔ -nɪ. 'Ƙ mɔ Ƙhan-tɪ, de a 'mu, 'e tɔɔ ƙnɛ 'a -mɔnanyu*, kɔ 'a winwɔn-hanyu*, ƙ pu 'kɪbɪa kɪ, 'kɪ 'v 'a 'mumu a -ta'. ⁶ -Huhlɪde a 'mu, ƙ nɔ- -bu: -Tɛblɪ -mu', Nyɪsɔ -nyi -Juukɔɛ, 'a mu -mu', -v 'yɪ -Juukɔɛ 'pa-, ƙ di 'a mɔɔɔ 'nɪ -nyi -wɛ. A kɔ -Juukɔɛ 'hɛn-, -e de nɪ -do. De -mu', Nyɪsɔ pu la lɛ, ƙ di la -Yusu 'Klɪsɔ a nyibli -nyi, ƙ di 'a mɔɔɔ 'nɪ -nyi. Ƙɛ- ƙ nɪ 'mu, -e nuɔɔ, a 'ble Nyɪsɔ a Ƙhaantɪde ƙɔɔ.

⁷ Nyɪsɔ nu 'mu Ƙhaande -mɔ, 'kɪ 'lɪ daduƙe 'kwli, 'tɪ-, 'e -nyi 'mu -kvan -bu, 'n ni, 'kɪ 'lɪ 'kɪkɪnɪnɪ 'kwli. -Kvan a 'mu, ƙ nɔ- mɔ ƙbu pu nyibli a Ƙhaantɪde a 'mu. ⁸ 'Kɪ 'lɪ Nyɪsɔ a nyibli 'nyɪ, 'mɔ mɔ lɛ'ɔɔɔɔ. 'Ye ƙbu bu nɪ 'mu lɛ, Nyɪsɔ nu 'mu Ƙhaande -mɔ, 'e lee 'mu, 'kɪ ƙbu pu nyibli -mu', -v 'yɪ -Juukɔɛ 'pa-, 'a Ƙhaantɪde -mu', -e hɛƙe, -e mɔ, 'kɪ Nyɪsɔ nɛɛ 'lɪ -Yusu 'Klɪsɔ 'lɪ, 'e nɪ -a mu Ƙhaan-tɛblɪ -hɔhɔ -mɔ. ƘHaan-tɛblɪ a 'mu, ƙ -hi -aan 'lɛ-lɛ-hihie wɔn; ⁹ 'e lee 'mu -wɛ, 'kɪ ƙbu -hihiɪ nyibli a pɛpɛ ƙɛ, de -mu', Nyɪsɔ -yra la, ƙuƙe la 'lɪ bu, 'kɪ 'lɪ -huhlɪe 'kwli, -tɛ de a 'mu, ƙ di 'lu-mɔmumuɔ nu. Ƙuƙe la 'lɪ bu, -bu ye ti -bu kɪ, Nyɪsɔ, -e mɔ -tɛblɪ a pɛpɛ a nununyo, ƙ -hli de a 'mu nyibli 'yɪ kɪ. ¹⁰ Ƙɛɛ, -tɛ ti nɛ -bu, Nyɪsɔ nuɔɔ nɪ, 'e 'hru 'lɪ 'cɛɛ a nyibli 'nyɪ, -e diƙe nu, Nyɪsɔ a lɛlenyɔ, kɔ 'kuo a pɛpɛ 'hɛn-, kɔ 'a -nɛ 'kɪkɪnɪde ƙɔɔ 'hɛn-, -e nɪ

'lɪ yakɔ 'kwli, v 'mu 'cɛɛ a nyibli 'ye, v 'muɔɔ lɛ yru, -e mɔ, Nyɪsɔ kɔ ƙtɔ, 'tɪ-, 'a ƙtɔ a 'mu 'e kɔ 'hrii a gblegble. ¹¹ De a 'mu, ƙ -nu, ƙ nɔ- mɔ de, ƙ -yra la ti -mu' -kɔ 'yri ƙ 'ye la 'kɔ nɪ ni. 'Kɪ ƙ naa 'lɪ -aan Ƙɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɪsɔ 'lɪ, 'e nu de a 'mu, ƙ -yra la. ¹² -Tɛ -a kɔ -Yusu 'Klɪsɔ 'hɛn-, -a -mɔɛ, kɔ, -a kuo ƙnɛ ƙwɔ yɪ, huannɔ 'nɪ 'nuo 'lɪ -a mu, 'kɪ -ba 'yɪya 'v Nyɪsɔ 'hɔɪ bu. ¹³ -Ƙ -bɪ 'kɪ, -tɛ Nyɪsɔ nu 'a nunuo lɛ, 'n nyɛɛ nɛ 'a mu lɛ: 'Ye ƙbu ƙbu yɪ ƙhɛn nɪ 'ye, 'kɪ 'v 'aan -ta', 'aan ƙwɔ nɪ 'bie 'lɪ ƙhlɔn, -e nuɔɔ, 'na ƙhɛn a 'yɪye a 'mu, ƙ 'yɪ dadu 'pa-, ƙɛɛ, ƙ mɔ -hɛɛɛ ƙnɔɔ, 'kɪ 'v 'a mu -mɔ.

-Tɛ -Yusu nu -aan nɛɛ

¹⁴ Ƙ nɔ- nuɔɔ, 'nɪ 'gble kwli, 'kɪ 'v -aan 'Baɪ Nyɪsɔ ye', 'nɪ deƙe 'aan -tɪ. ¹⁵ 'A nyibli -mu', -v nɪ 'lɪ yakɔ 'kwli, kɔ -v -bɪ -mu', -v nɪ 'nɛ- tutu kɪ, v mɔ ƙtugbi a gblegble, ƙɛɛ, v mɔ 'Baɪ nɪ -do a 'yonu. ¹⁶ 'Ƙ mɔ Ƙhan-tɪ, Nyɪsɔ a -tɪ 'e 'bua 'yɪ, 'e -hi 'v 'a -nɛ ƙdedede 'v. Ƙ nɔ- nuɔɔ, 'nɪ deƙe, -e diƙe nu, 'a -Hihiu* 'mu 'a mu 'kɪ -nyi, 'kɪ a 'mu, ƙ 'mu 'lɪ 'a mu 'lɪ nɪ. ¹⁷ 'N deƙe nɪ -wɛ, -e diƙe nu, -Yusu 'Klɪsɔ 'mu 'lɪ 'aan ƙwɔ kɪ nɪ 'a -nɛ ti, -e nuɔɔ, a kuo ƙnɛ ƙwɔ yɪ. 'N deƙe nɪ -wɛ, -e diƙe nu, a 'mu -nunɔɛ -nɪ. 'Bu mɔ, 'ba nunɔɛ -nɪ, a kɔ ba ku bu, ƙwɔ yɪ -tɛ tugbe a -wɔlɔɔ nu buƙuƙo -tɛɛ, kɔ, ƙ 'wɔɔ 'kayu kɪ, -e ku bu. ¹⁸ 'Bu mɔ, 'bu nɪ 'mu lɛ, a kɔ Nyɪsɔ a nyibli -bɪ 'hɛn-, a di kɔ 'kɪ, 'kɪ ba yruɔɔ lɛ, -e mɔ, -Yusu 'Klɪsɔ nɛ nɛ 'a mu nɪ, 'e -hi 'v 'a -nɛ ƙdedede 'v. 'A -nɛ -tɛ a mi 'v, 'ye ƙbu a 'ya, 'ye ƙbu a ƙtɪ, ƙ 'tɛ nɛ nɛ 'a mu. ¹⁹ 'N de Nyɪsɔ nɪ, -e diƙe nu, a 'mu 'a nɛɛ yi -tɛɛ, 'ye ƙbu a 'yɪ 'kɪ -kɔ, 'kɪ ba yiƙe pɛpɛ, -e diƙe nu, -tɛblɪ a pɛpɛ, -e nɪ 'lɪ Nyɪsɔ 'lɪ, ƙ 'mu 'lɪ 'aan ƙwɔ kɪ nɪ -wɛ.

²⁰ Nyɪsɔ kɔ 'kɪ, 'kɪ bu nu 'a -nɛ ƙdedede, 'e -hi 'v 'a -nɛ de -mu', -a -hɛ bu nu, kɔ, 'e -hi 'v 'a -nɛ de

-mu', -a yi 'lu -mo le -hie -we. Ke-
'a 'klukunutu ni 'mu', 'a 'kl' a 'mu' e
ni -kvan, 'ki 'li -a mu 'li. ²¹ -Ba pu
Nytsua 'nyre le, 'cve a nyibli a -ti,
ko -Yusu 'Klusu a -ti -we. -Tonyibli
a qhrin a qhrin bu -nyi□e -ti a
'yi'buale, -te e te yi bu. Ke- bu ni
'mu.

4

-A mu -Yusu a nyibli, -ba -mve

¹ 'A -ti o, 'mo -bu, -e mo □juklapi,
-Yusu 'Klusu a -kvan a -ti, 'n nyee
ne 'a mu le: 'A mu -mu', Nytsua
-da, 'ki ba -he 'a nyibli, 'aan
nunuklo bu 'wi -te -mu', Nytsua
ni 'a -huhua yi. ² Ba □tu□ 'li 'aan
dionu 'a -ne ti, 'aan □wli bu no yi,
ba ko □wli a 'lila, ba 'cibi 'u 'aan
'bio a nvele, 'ye □bu u yi 'a mu de
-huan -mo ni ni. ³ Ba □tu 'u 'kl,
de -mu', Nytsua a -Hihiu* -nu, □a
-mve, e 'mu 'u 'cibi -ni, ko, ba ween
ki bu, -e di□e nu, a 'mu de ni -do
mo. ⁴ 'Cve 'wi□i -Yusu 'Klusu a 'hvi
yi, 'ti -'hvi a 'mu, e mo 'hvi ni -do.
Nytsua a -Hihiu, e mo -Hihiu ni
-do. De -mu', Nytsua pu la le, e di
la 'a mu -nyi, a yi -ple, 'ki 'li □wli a
'lila 'kwli, de a 'mu, e mo de ni -do.
⁵ -Aan Kukonyo, e mo Kukonyo ni
-do. -Yusu a □wli a yikuole, e
mo □wli a yikuole ni -do. Nyibli
a 'nie a 'lulepupu, e mo 'nie a
'lulepupu ni -do. ⁶ Nytsua mo
Nytsuagblo ni -do. E no- mo nyibli
a pepe a 'Ba. No- ko nyibli ko
-tebli a pepe win ki. 'Ki e nee 'li 'a
-ne nyiblo □du ko 'a -ne □dedede
'kwli, 'e ni -kvan.

⁷ -Yusu 'Klusu nu -aan pepe
□haande -mo, 'e -nyi -a mu 'kl, 'ki
-ba nu 'a -kvan, □wi yi -te e -hve
bu nu -a mu 'a -nyinyie. ⁸ 'E mo
□han-ti, 'ki 'li Nytsuacrien 'kwli, u
'cri la□a ni, 'ki 'u -Yusu a -ta', u
wen:

«Te e 'ya 'li yako 'kwli,
-e -bi e -ha 'u yraanyibli 'hru wlon,
'e gba □nu, 'e nu □nu □juklapu -mo,
'ti- 'e -nyi -tonyibli,

-u ni 'ne- -tutu ki -nyinyi-tebli.»

⁹ -E -bi 'bu pu le, e 'ya 'li yako
'kwli, yi-hede, e □hen 'nyre, e no-
mo: E □ti 'ne- -tutu ki ni. ¹⁰ Nyiblo
-bu, -e -ti 'ne- -tutu ki, e ni -do
a 'mu, e no- 'ya 'li yako 'kwli, -e
di□e nu, e 'mu -tebli a pepe win
ki -koo -ni, 'ki 'u 'a ne -te □du.
¹¹ E no- -nyi nyibli 'kl, 'ki bu nu 'a
-kvan. E -nyi -u -bi 'kl, 'ki bu -he
'a titieponyu, -u -bi 'u -he Nytsua a
winwlon-hanyu*, -u -bi 'u ne -tebli
'nyi le, 'u yi Nytsua a -ti nyibli
-too -ni, -u -bi 'u mo 'cve a nyibli
gbagbi, 'u tve Nytsua a win. ¹² Ke-
e -nu, -e di□e nu, u 'mu -Yusu a
nyibli -he -ni, 'ki -Yusu a nyibli a
'mu bu nu Nytsua a -kvan, -e di□e
nu, 'cve, -e 'wi -Yusu a dionu a 'hvi
yi, 'a 'kl' mu 'li bi. ¹³ 'A 'kl di 'li
'ni bi, e 'mu□u gba -gbagba, -aan
pepe, -a 'mu -mve, -e nu□o, -aan
pepe, -a kuo -Yusu 'Klusu □wli yi,
-e mo Nytsua a 'Yu. De a 'mu, e
no- nu□o, -aan pepe, □a yi□e. -E -bi
-a 'yi 'li□i 'li -we, -ba 'wi 'yonu yi,
kee, -a di 'wi kukunyu yi, -a 'mu 'u
yi □ce, □wi yi -Yusu 'Klusu.

¹⁴ Ti a 'mu 'yri, -a 'yi 'li□i
'li we, -ba 'wi 'ki 'yonu yi de,
-u ko 'lule-hihie kla 'cici-ti. -E
-bi -yrukonyibli, ko hulekonyibli
'hven-, u 'yi 'li□i -we, bu kaa ne
-a mu de, 'ki 'li 'waa toole 'kwli,
□wi yi -te -mu', 'yru a 'dvi ni 'mu
a 'kabi a klepupu. ¹⁵ E 'ni 'nu
'mu le, 'ki 'u -a mu -mo. Kee, -ti a
-tee -mu', Nytsua too ne -a mu, -ba
'cibi 'u 'a kva'buble -tee, e ko, □ba
yi□i nyibli ni -lee -ni, -ba nu□o,
'ki 'li nvele 'kwli, -e di□e nu, -aan
nunuklo a pepe 'mu -Yusu 'Klusu a
'klo yi 'wi. -Yusu 'Klusu a 'mu, e
no- mo 'cve a 'lu. ¹⁶ E no- 'kukue 'a
nyibli a pepe le, -e di□e nu, u 'mu
de ni -do -he, □wi yi -te -tonyiblo a
'hvi a -tebli a pepe nu yrekukvele.
-E -bi -tonyiblo a 'hvi a -tebli a
'mu, -e kukue yre -tee, 'bu mo, 'a
pepe, 'bu yi -kvan ni ni -tee, -e -bi
'a 'hvi a pepe kui ni -tee. Ke- e ni

'mu -we, 'ki 'u -Yusu a 'hu, -e mo 'cbe a nyibli -mo'. Nyibli a 'mu, 'bu nunu -ni, -e -bi 'cbe ni 'kl ki.

-Aan nunuklo 'ka ko 'a yrayru 'hven-

17 -Ti -bu, 'n mi hla mo, 'n hleεε ni, 'ki 'li -aan Kokoŋo a 'nyre 'kwli. 'N nyee ne 'a mu le: A 'ni 'kue 'li nyibli -mu', -u 'yi Nyisva -yi a nunuklo □wien. -Tebli -mu', u yi 'lu -mo le -hie, ε 'ni -da□a □dedede. 18 'Waa 'lule-hihie 'wi□i halo yi. 'Klo yrayru -mu', Nyisva yi 'a nyibli -nyi, u 'yi□i -ko, -e nu□o, 'waa □wli 'gboklo ni, 'u 'yi Nyisva a 'hru -yi. 19 'Ya 'u 'lu de, 'ye □bu u yi -tu-tebli ni ni, -tu 'ni -nu□o li □nu. U -ha 'waa dionu ni, 'ki bu nu yinyre-tebli a gblegble. Nunu-tebli ni -do a 'mu, ε no -u yi 'lu -mo le -hie.

20 'A mu -mo -bi, nunuklodu a 'mu, ε 'yi□i 'pa-, -Yusu 'Klisu 'yi 'a mo□o -to -ni. 21 'A win, no -a 'win, 'a □tui 'u□u. 'A mu -mu', -u ko -Yusu 'hven-, -u -mue, a 'nyi -ti a -tee a pepe -mu' ni, ε to ne -a mu. 22 -Te ε ni 'mu 'le, nunuŋmli -mu', a yi la □wien le kue, ba 'kee 'a nunu. Nunuŋmli a 'mu, ε yi nyre la 'aan □wli yi, -e nu□o, 'aan □wli a 'mu, u -hue la yinyre-tebli. Ke -a ni la 'aan dionu a kaale. 23 Ba -ha Nyisva me le, bu 'ble 'aan □wli kua, u 'mu yrayru -he. 24 Ba ni 'klo yrayru -mu', Nyisva a 'mu, ε -hue, -e di□e nu, 'aan nunuklo 'mu 'a 'klo yi 'wi. Nunuklo a 'mu, ε mo □haande. ε no -nu□o, 'e 'sii 'u yi, 'e yi Nyisva a plo -blee -ni.

25 'A -ti o, a 'ni 'nuo 'ki hi de, kee, ba hla 'aan 'bio -ti a -tee yi, -e nu□o, -aan pepe, -a -mue ni. 26 'Bu mo, 'ba bi yru', a 'ni 'nuo 'li de 'kuku, kee, 'ti -to 'mu -won, 'aan □wli bu □ti 'u le. 27 'A 'ni 'nyie 'li 'kuo -hvin* a nyiblo gbagbu 'hru, 'ki bu ko ne 'a mu win ki. 28 Nyiblo -mu', -e yi la 'yri, bu 'kee 'yiyrie, kee, a □gbetu bu nu -kvan, 'ki 'li yi 'siitu 'kwli, -e

di□e nu, ε 'mu 'a dionu yi -won, ε 'mu □hvennyibli -hee -ni -we.

29 'A 'ni 'hlaa 'li -ti -hvin, kee, ba hla □haan-ti -mu', ε di 'aan 'bio -hee -ni, 'ki 'u Nyisva a □wli a yikuole a -ta'. 30 'A 'ni 'nuo 'li□i, Nyisva a -Hihiu* a □wli 'ni 'mue 'li bu. Nyisva a -Hihiu a 'mu, -e ni 'u 'a mu ke', ε no -mo yruule -mu', Nyisva □tu 'a mu, -e tue □ne 'a mu, -e mo, a mo 'a nyibli □ni. ε tue □ne 'a mu ni -we, -e mo, ε di ko -nyrowo, ε 'mu 'a mu wa pepe.

31 -Tebli a pepe, -e ni 'li 'a mu 'li, -e ni□e, 'aan -ti 'e kla 'mu, ba -ha 'li□i 'aan dionu a □wli ki, ba -ha 'li yru a pu□u 'aan □wli ki, a 'ni 'pu□u 'ki □ye de, a 'ni 'pu□u 'ki 'tan de, yinyrede □du ni 'nu 'li 'aan □wli ki de. 32 'Aan □wli bu no yi, 'ki 'u 'aan 'bio -mo, ba yuyru nyai, ba -hru 'aan yinyre-tebli, a nini la le a -ti -mo, □wi yi -te -mu', Nyisva -nu, 'e -hru 'aan yinyre-tebli a -ti -mo, de -mu', -Yusu 'Klisu -nu a -ta'.

5

-Te -mu', Nyibli -mu', -u ni 'li Nyisva a -nyre', u ko bu nu nina

1 'A mu -mo Nyisva a 'yonu -mu', ε nue -ni -tee. 'A -ti o, -te Nyisva a nunuklo ni 'mu, ke -aan nunuklo bu ni 'mu -we. 2 Ba 'cibi 'u 'aan 'bio -tonyibli a nuele, □wi yi -te -mu', -Yusu nu -aan nuele. -Aan nuele a -ti, 'e -ha 'a dionu, 'e 'ku, □wi yi -te u 'ye ni 'la 'wlugbade, 'ki 'u -cohlon* a pipie a -ta', 'ki 'u Nyisva ye', Nyisva a □gbetu 'e wen -cohlon a 'mu ki.

3 'A mu -mo Nyisva a nyibli. 'A -ti o, ε 'yi yi -blee -ni, 'ki ba nu -wlawli, ko, a 'ni 'tuo 'li 'aan 'bio a koko-tebli a ca. Yinyre-tebli a 'mu, a 'ni 'hlaa 'li 'a -ti -we. 4 ε 'yi -tee -nu -we, 'ki ba hla -ti -hvin, ko -tu-tebli 'hven-. Kee, ε nu -tee, 'ki ba -nyi Nyisva 'wio, 'ki 'u -tebli -mu', ε ni a -ta'. 5 Ba ko 'a yiyie, -e mo, nyibli -mu', -u ni -wlawli, ko, -u ni yinyre-tebli -bi -mu', ko,

-v =tui 'waa 'bio a kuko-tebli a ca, nyibli a 'mu, Nyɩsua 'yi 'li'li'li -we, bu -nyi ɩnu 'hru, 'ki 'li 'klo yrayru, ε di nu 'kwli, -tite -mu', Nyɩsua a 'mu, ε ko -Yusu 'Kɩsu 'huen-, v di 'b nyibli win ki -koo -ni. Nyibli a 'mu, -v =tui 'waa 'bio a kuko-tebli a ca, kuko-tebli a 'mu, ε no- v =tui 'b, 'ε -hi 'b Nyɩsua 'b. Nyibli a 'mu, v 'wɩli nyibli -mu' yi, -v kwle -ci.

6 A 'ni 'haa 'li nyiblo ɩdu me le, ε ni 'naa 'li win -mu' 'kwli, -ε 'ye ni da ɩdedede, ε ni 'kaa 'li 'a mu, ε ni 'hlaa 'li'li, -ε mo, -tebli a 'mu, ε 'yi yi -nyre. Kee, yunyre-tebli a 'mu, ε no- ni'ɩe, Nyɩsua 'ε pu nyibli -mu', -v 'ye ni ɩtuu 'b'v yru le. 7 A -ti, nyiblidu a 'mu, a 'ni 'bie 'li ɩnu 'nyi le. 8 Ti -hi la a ti 'yri, a ni la 'li halo 'nyi. Kee, -te ti ne -bu, 'ki a ni 'li -nyre', -ε nu'ɩo, a ko Kokoɩyo -Yusu 'huen-, a -mve ni. 'A -ti o, ε noo 'b le, 'ki 'aan nunuklo bu 'wɩ nyibli -mu', -v ni 'li -nyre' a nunuklo yi. 9 -Te a ni 'li -nyre', 'a -ti, 'aan ɩwli ko bu no yi, a 'mu 'b yi 'sii -ni, a 'mu -tee a ɩhaannyibli mo. 10 Ba ɩtu 'b 'kli, -ε di'ɩe nu, -tebli -mu', -ε yi -aan Kokoɩyo a plo -blee -ni, a 'mu'v yi, ko, a 'mu'v nu. 11 A 'ni 'puv 'li dabu nyibli -mu' 'nyi, -v ni -tebli -hɩn, 'ki 'li halo 'nyi, kee, ba pu 'waa nunu-tebli -hɩn a 'mu pepe'. 12 -Tebli a 'mu, nyibli ni, 'ki 'li -huhlike 'kwli, 'a hihla ni -tu. 13 -Tebli a 'mu, 'bu pu'v pepe', nyibli di'ɩe 'ni 'ye, -te ε ni 'mu. 14 Nyiblo 'bu -ha Nyɩsua a -nyre me le 'bu pu 'a yunyre-tebli pepe', -ε -bi Nyɩsua a ɩgbetu, ε -we 'li bu nu'ɩo ni, nyiblo a 'mu, bu bi 'li 'a -nyre yi ni. ε no- ko -ti, 'b pu le:

«-Mo -mu', -ε yi ηme, 'du ye', -hon 'li 'kokoɩyibli 'nyi, -ε di'ɩe nu, -Yusu 'Kɩsu 'mu -mu 'a -nyre -nyi.»

15 -Te ε ni 'mu le, 'a -ti, ba ɩtu 'aan nunuklo 'ye. Nyibli -mu', -v 'yi ɩto -ko, -te -mu', 'waa 'klo

ni 'mu, 'aan 'klo 'ni 'nu 'mu le, kee, ba nu 'kloɩ -mu', ɩwi yi nyibli -mu', -v yi Nyɩsua, 'ti- -v nve ɩne. 16 Ti -bu, -a ni ki, nyibli ni yunyre-tebli -huhɩ. 'A -ti, 'a -ne de -mu', -ε yi 'b 'a mu ye' bi, ba naa 'li'li 'kwli, ba nu ɩhaan-tebli. 17 A 'ni 'moo 'li bubanyibli, -tebli a pepe -mu', -aan Kokoɩyo -hve ba nu, ba yru'ɩo le.

18 A 'ni 'hie 'li 'aan dɩnoɩ no wlon. De a 'mu, ε yi nyre 'aan 'klo yi. Kee, ba -ha Nyɩsua a -Hihiu* me le, bu koɩ ne 'a mu win ki pepe. 19 Ba blee Nyɩsua -mo, ko, -wla -mu', Nyɩsua a -Hihiu tue ne 'a mu, ba ble'ɩe -we. Ba ble, 'ki 'b -aan Kokoɩyo ye' -we. Ba pu'v 'nyre le, 'ki 'li 'aan ɩwli a pepe ki. 20 Ba naa 'li -aan Kokoɩyo -Yusu 'Kɩsu a 'nyre 'kwli, ba -nyi -aan 'Ba Nyɩsua 'wio, 'ki 'b -tebli a pepe -mu', ε ni a -ta'. Ba 'cibi 'b 'a 'wio a -nyinyie.

Nyibeɩu ko nuɩbi 'huen-

21 A mu -mu', -v =tui 'b -Yusu 'Kɩsu 'b, ba ɩtutuu 'b ni -we.

22 A mu nuɩbi, ba ɩtuu 'b 'aan nyibeɩu 'b, ɩwi yi -te -mu', Kokoɩyo -Yusu ni 'a -huhua, 23 -ε nu'ɩo, nyibɩ, no- mo 'a nugba a 'luyɩnyo, ɩwi yi -te -mu', -Yusu 'Kɩsu -nu, 'ε mo 'cve a 'luyɩnyo. 'Cve, no- mo 'a 'hɩ. -Yusu a 'mu, no- we'ɩe. 24 ε no- nu'ɩo, nuɩbi 'b ko bu ɩtuu 'b 'waa nyibeɩu 'b, 'ki 'li 'a -ne ɩdedede 'kwli, ɩwi yi -te -mu', 'cve ni, 'ε ɩtui 'b -Yusu 'Kɩsu 'b.

25 A mu nyibeɩu, ba nve ne 'aan nuɩbi, ɩwi yi -te -Yusu 'Kɩsu nu 'cve a nvele, 'ε 'ku, 'ki 'b 'a -ta'. 26 ε 'ku ni, -ε di'ɩe nu, ε 'mu 'cve 'kɩɩa ki pu, 'ki 'b Nyɩsua a -ta'. 'Ki ε naa 'li 'a win 'kwli, 'ε ɩgble 'cve a 'mu, 'ki 'b 'a de 'kuku a -ta', 'ε 'sii 'b'v yi, 'ki 'b Nyɩsua ye', 27 -ε di'ɩe nu, ε 'mu 'b'v yi di, 'ki 'li -ti a 'yi'buale 'kwli, ko, ε 'mu 'b yi 'sii -ni pepe, 'ki 'b'v ye', -ε di'ɩe nu, ε 'mu yi no -we, de -huan ɩdu 'ni ɩha 'li'li

'kwli ni, ε 'ni □ha kɔkade □du kɔ.
 28 Kε-ε ni 'mu -we, 'ki 'u nyibepu -mo'. Bu nɛe 'waa nugbi, □wi yi -te -mu', u nu 'waa dɔnu a nɛe. Nyiblo 'bu nɛe ne 'a nugba, -ε -bi ε □hen 'nyre, ε nɛe ne 'a dɔnu ni.
 29 Ε mo □han-ti, ε 'yi nyiblo □du -kɔ, -bu yraa ne 'a dɔnu a 'hu. Kεε, ε nɛe □ne ni, 'ε yi de di, 'ε □tui 'a 'hu 'yie, □wi yi -te -mu', -Yusu 'Kɔsu ni 'cɛe a 'yie□tutuo, 30 -ε nu□o, -aan pepe, -a mo -Yusu 'Kɔsu a 'hu a 'kabi □niɔ. 31 U 'cɔti ni, 'ki 'li Nyisɔacɔriɛn 'kwli, -ε mo: «Ε nɔ- kɔ -ti, nyibu kɔ bu hie 'u 'a 'baɔ kɔ 'a 'dii 'hɛn- bu, -ε di□e nu, ε kɔ 'a nugba 'hɛn-, u 'mu 'u -te ni -do 'ti, nyibli ni 'hɛn a 'mu, u 'mu nyiblo ni -do -he.»
 32 'Ki 'li win a 'mu 'kwli, -huhlidge gbagbu ni 'li, 'ε hɔ 'kwli bu. Ε □hen 'nyre, -Yusu 'Kɔsu kɔ 'cɛe 'hɛn-, nu- kɔ -ti u hɛ. 33 Kεε, 'a mu -kɔ -ti ε hɛ -we: 'A -nɛ nyiblo 'bu ni 'u, bu nɛe ne 'a nugba, □wi yi -te -mu', ε nu 'a dɔnu a nɛe. Nugba bu □tuu 'u 'a nyibu 'u -we.

6

'Yonu, kɔ 'waa 'bainu, kɔ 'waa 'diinu 'hɛn-

1 'A mu 'yonu, a kɔ Kɔkɔnyɔ -Yusu 'hɛn-, a -mɛe ni. 'A -ti o, ba □tuu 'u 'aan 'baɔ kɔ 'aan 'dii 'hɛn- 'u, -ε nu□o, de a 'mu, ε mo □haande □niɔ. 2 Kε- Nyisɔa a tete bu -bi pu: «□tuu 'u -na 'baɔ kɔ -na 'dii 'hɛn-, 'ki 'li nɛe 'kwli.» Tete bu a 'mu, ε nɔ- mo yi-hetete bu, -ε kɔ -ta' Nyisɔa pu 'li de. 3 Lipɔde a 'mu, ε nɔ- mo: «'Bu mo, □ni yi 'u □nu ni □ti -ni, -kɔ -bu kɔ plo a blele, 'ti- =mu -hɔnhɔn blɔblɔ pu, 'ki 'nɛ- -tɔtu ki.»

4 'A mu 'bainu -mo -bi, a 'ni 'nuo 'li -tebli -mu', -ε di 'aan 'yonu yru' le pu. Kεε, ba tɔɔ □nu, 'ti-, ba -ha 'li □nu le, -te Kɔkɔnyɔ ni 'a -hɔhɔa.

-Kvannunyibli kɔ 'waa nyibli gbagbi 'hɛn-

5 'A mu -kvannunyibli, ba □tuu 'u 'aan nyibli gbagbi 'u -tee, -u ni 'nɛ- 'kɔ -bu ki. Ba □muɔ -kɔan a nunuo le, 'ki 'li 'aan □wɔ a pepe ki. 'Bu mo, 'ba yi□i ni ni, -Yusu 'Kɔsu a □tui 'u. 6 'A 'ni 'nuo 'li -kɔan, ti -kɔ 'yri u □tui 'u 'a mu 'yie ni -do, □wi yi nyibli -mu', -u -hɛε, bu pu □nu 'nyre le. Kεε, ba yi□e, -ε mo, 'a mu -mo -Yusu 'Kɔsu a -kvannunyibli. 'A -ti, ba -hɔa□a, 'ki 'li 'aan □wɔ a pepe ki, 'ki ba nu -tebli -mu', Nyisɔa -hɛ. 7 'Ba yi -kɔan ni ni, ba nuu 'li□i □haan□wɔ 'kwli. 'A 'ni 'pu 'li le, a ni -tonyibli a -kɔan ni -do, kεε, kε- ba pu, Kɔkɔnyɔ -Yusu, nɔ- kɔ -kɔan a ni. 8 -Mo -kvannunyɔ, -u' -u- =yi -kvannunyɔ 'pa-, kɔ 'a yiyie, -ε mo, □ni nu □haan-kɔan, Kɔkɔnyɔ -Yusu, nɔ- di -mu 'wio -nyi.

9 'A mu nyibli gbagbi, ba nu 'aan -kvannunyibli □haande -mo' -we. 'A 'ni 'yaa 'li □nu 'kla -wliye. Ba kɔ 'a yiyie, -ε mo, a kɔ 'aan -kvannunyibli 'hɛn-, 'a mu -mo Nyiblo gbagbu -mu', -ε ni 'li yakɔ 'kwli a nyibli. Ε nɔ- mo -bi, ε 'ni 'jra□a nyibli' le.

Ta-wɔn-tebli -mu', Nyisɔa -nyi -a mu, -a di nu, -a 'mu 'u Satan 'hru wɔn -ha

10 'Ti- 'mu -yre mo mu, 'n -hɛε ni, □bu lee ne 'a mu, -ε mo: A kɔ -aan Kɔkɔnyɔ 'hɛn-, ba -mɛe, -ε di□e nu, ε 'mu 'a mu 'klɔ -nyi, -ε nu□o, ε ni 'klɔ ki dɔaki. 11 Ta-wɔn-tebli a pepe -mu', Nyisɔa yi 'a mu -nyi, ba 'ble□e kwa. 'Bu mo, 'ba 'ble□e kwa, -ε -bi ti -mu' -kɔ 'yri 'kuo -hɔn* a nyiblo gbagbu di 'u □yre -nuu -ni, ε 'mu 'a mu yi -wɔn, a di nyra□a yi bu. 12 Ε mo -tee, tu -bu, -a -wen, ε 'yi -tonyibli 'pa-, -a 'ni -wɔn□o li □nu -mo, kεε, -a -wen 'kuo -hɔn kɔ 'waa nyibli gbagbi 'hɛn- yi, -u kɔɔ halɔkɔ -bu win ki. -Tebli a pepe -mu', -ε kɔ 'klɔ -hɔn, 'ki 'li yakɔ 'kwli, nɔ- -a -wen yi. 13 'A -ti o,

-te ε nu 'mu le, ta-wɔn-tebli -mu', Nyɔsua yi -a mu -nyi, ba 'ble e kua, -ε di e nu, 'kla-wliye'yiya a -nyɔwɔ 'bu nyre 'u, 'kuo -huɔn 'bu yi 'a mu ni -tɔe, a 'mu ɔnu yi bu nyra, a 'mu -wɔn -wɔnwɔn, tɔ 'mu 'li -we, tɔ 'bu -we 'li, a 'mu bu nyra -tɔe.

¹⁴ 'A -ti, ba -we -mɔ, 'ki ba -wɔn tɔ a 'mu. Ba mɔ -ti a -tɔe a nyibli. -Ti a -tɔe, ε 'wi e 'betiye yi. Ε nɔ-ba nu ba mba 'aan wlawlɔ bu, -ε di e nu, a 'mu -mɔ -we, 'ki ba -wɔn tɔ a 'mu. Ba 'sii 'u yi, 'ki 'u Nyɔsua ye'. 'Bu mɔ, 'bu ni 'mu le, -ε -bi ε 'wi tawlawlɔ a -pu. Ε nɔ-ke 'a mu ki. ¹⁵ Ba pu -Yusu a ɔhaantitie -mu', -ε yi nyibli kibwɛenle -nyi. Ba nu ɔo, 'ki 'li 'aan ɔwli a pepe ki. 'Ba yi ni ni, -ε -bi ε 'wi 'suin yi, a -pu, -ε yi 'a mu -hɛɛ -ni, 'a nɛ -tɔe, 'ki 'u Nyɔsua a 'hru wlɔn. ¹⁶ Ba 'cibi 'u -Yusu 'Klɔsɔ a ɔwli a yikuole, ɔwi yi -te ba 'ye ni 'ble wen ta'wle kua. Ε nɔ- di e nu, 'dio -mu', Satan di 'a mu -mɔ le pu, u 'ni ɔha 'a mu le -hren. 'Ye ɔbu bu yi na ni pi, ta'wle a 'mu, ε di e 'ni jɔ. ¹⁷ Nyɔsua bu wa 'a mu, ε 'wi 'plihungble, a ɔtu 'lu, ε 'mu 'aan 'lu ki ka. Ba ɔtu ɔo 'lu, 'ti-, ba 'ble Nyɔsua a win kua. Nyɔsua a win a 'mu, ε 'wi -hotiplɛn, Nyɔsua a -Hihiu* yi 'a mu -nyi yi.

¹⁸ 'A -nɛ ti, ba da Nyɔsua, 'ki 'li 'aan ɔwli a pepe ki. Ba da ɔa, ɔwi yi -te -mu', 'a -Hihiu ni e 'aan tɔle. A 'ni 'ɔmɛe 'li, ba ni 'u -pleele', a 'ni 'saa 'li. Ba 'cibi 'u Nyɔsua a dida, 'ki 'u 'a nyibli a pepe a -ta'. ¹⁹ Ba da Nyɔsua -we, 'ki 'u 'na -ta', -ε di e nu, -ti -mu', 'n di hla, ε 'mu 'mɔ ɔo -tɔɔ -ni, 'ni ɔha huannɔ pie, 'mu -Yusu a ɔhaantitie -mu' pu, ti -hi la a ti 'yri, -ε -hli la, keɛ, ε tɔɔ 'ki -a mu. ²⁰ -Yusu, nɔ- nu 'mu 'a titiepɔnyɔ -mɔ', 'mu 'a ɔhaantitie a 'mu nyibli pu. Ba da Nyɔsua, -ε di e nu, 'ni ɔha huannɔ pie, 'bu mɔ, 'ni yi ɔhaantitie a 'mu ni pi, ɔwi yi -te

-mu', Nyɔsua ni 'a -huɔba. Ε nɔ- 'n kɔ ɔbu nu, 'ye ɔbu ɔbu 'n ni 'nɛ -ji'.

'Betile

²¹ Tisiki, -ε mɔ -aan nɛ'diayi, -ε ni -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu a -kwan -tɔe, ε di 'a mu 'ni -lee -ni, -te 'n nu 'nɛ-nɔni, -ε di e nu, -tebli a -pepe, 'n ni, a 'mu ɔu yi. ²² 'A -ti o, 'n te 'li 'a mu -mɔ, -ε di e nu, -te -a nu 'nɛ-nɔni, a 'mu ɔu yi, kɔ, ε 'mu 'a mu 'klɔ -nyi.

²³ -Aan 'Baɔ Nyɔsua, ε kɔ -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɔsɔ 'huɛn-, bu -nyi 'a mu 'diayɔnɔ a pepe kibwɛenle. Bu nu ɔo, ba nɔnɔ -ni, kɔ, ba kuo -Yusu 'Klɔsɔ ɔwli yi -tɔe. ²⁴ Nyibli a pepe, -u 'cibi 'u -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɔsɔ a nɔle, Nyɔsua bu nu ɔnu ɔhaande -mɔ, 'ki 'li dadɔke 'kwli.

'Crɛn -mɔ', Pɔɓ gba la FILIPUKUE yi

¹ Mɔ Pɔɓ kɔ Timote 'hɛn-, -v mɔ -Yusu 'Klɛsɔ a -kɔannunyibli, -a mɔ yi 'crɛn -bɔ 'crɛ. 'A mɔ -mɔ', -v mɔ Nyɛsɔ a dakɔ, 'kɛ 'lɛ Filipɔdɔ 'kwli, 'a mɔ -a yi -mɔ 'crɛ -nɛ, 'aan pɛpɛ -mɔ', -v kɔ -Yusu 'Klɛsɔ 'hɛn-, -v -mɔ. A bi 'lɛ yi, a kɔ 'cɔɛ a 'yie[ɛ]tunyɔ, kɔ 'cɔɛ a -hɛenyibli, 'aan pɛpɛ, 'a mɔ -kɔ 'crɛn -bɔ. ² -Aan 'Baɪ Nyɛsɔ, kɔ -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɛsɔ, bɔ nu 'a mɔ [haandɛ -mɔ, kɔ, bɔ -nyi 'a mɔ kibɔwɛɛnɛ.

Pɔɓ yi -nyi Nyɛsɔ 'wio, Filipukue a 'cɔɛ a -ti

³ 'A -nɛ ti, 'bɔ mɔ, 'nɛ yi 'aan -tɪ 'lu -mɔ lɛ nɛ -hie, -ɛ -bɪ 'n yi -nyi Nyɛsɔ 'wio, 'kɛ 'v 'aan -ta'. ⁴ 'A -nɛ ti, 'bɔ mɔ, 'nɛ yi Nyɛsɔ nɛ dɛ, 'kɛ 'v 'aan -ta', -ɛ bɪ 'na plɔ ble nɛ. ⁵ 'N yi -nyi Nyɛsɔ 'wio, -kɔtɪ kɔɛ la 'lɛ -nyrɔwɔ -mɔ' 'yie bɔ, -ɛ kɔ 'yri a -hɛ la -Yusu a nyibli, -bɔ di -didi, -bɔ yɛ -nyrɔwɔ -bɔ kɛ, a bi 'mɔ kɛ, [a pɪ nyibli Nyɛsɔ a [haantitɛ. ⁶ 'N yi[ɛ] nɛ, -ɛ mɔ, Nyɛsɔ -mɔ', -ɛ =tu yɛnɔ-kɔan -wlu, 'kɛ 'lɛ 'aan [wɛ] kɛ, ɛ di gba[a 'lu -mɔ -gbagba, ɛ 'mɔ[ɔ] -mɔ -wɛ, -nyrɔwɔ -mɔ', -Yusu 'Klɛsɔ di ya dɛ. ⁷ ɛ nɔɔ 'v lɛ, 'kɛ [ɔ] bɔ kɔ 'lu a lɛ-hihiedɔ a 'mɔ, 'kɛ 'v 'a mɔ -mɔ. 'ɛ mɔ -tɛɛ, 'nɛ nɛ nɛ 'a mɔ dɪaktɪ, 'kɛ 'lɛ 'na [wɛ] a pɛpɛ kɛ, -kɔtɪ 'aan pɛpɛ, a kɔ 'mɔ 'hɛn-, Nyɛsɔ nu -a mɔ [haandɛ -mɔ, -ɛ di[ɛ] nɛ, a 'mɔ 'mɔ -hɛɛ -nɛ, -tɛ ti nɛ -bɔ, tɛ 'n nɛ 'nɛ- =jɪ', kɔ, 'nɛ yi Nyɛsɔ a [haantitɛ -mɔ lɛ nɛ nɛ, 'kɛ 'v -batipunyɔ yi, 'mɔ [nɛ]ɛ yi -tɔɔ -nɛ, -ɛ mɔ, [haantitɛ a 'mɔ, ɛ mɔ -tɪ a -tɛɛ [nɛ]. ⁸ 'Bɔ mɔ, 'nɛ pɔ lɛ, -ɛ mɔ, 'nɛ nɛ nɛ 'a mɔ nɛ, ɛ mɔ -tɪ a -tɛɛ [nɛ, -ɛ nu[ɔ], Nyɛsɔ yi[ɛ]

nɛ, -ɛ mɔ, 'nɛ hɛ -tɪ a -tɛɛ. Nɔɛɛ -bɔ, 'nɛ nɛ nɛ 'a mɔ, 'kɛ ɛ -hɛn 'lɛ -Yusu 'Klɛsɔ -mɔ. ⁹ Dɛ -kɔ -tɪ 'nɛ dɛ Nyɛsɔ, 'kɛ 'v 'aan -ta', ɛ nɔ- mɔ ba nɔnɔɛ -nɛ, 'tɪ- 'aan nɔnɔɛ a 'mɔ, bɔ bii kɛ. 'Bɔ mɔ, nɔnɔɛɛ 'bɔ yi kɛ nɛ -bii -nɛ, a di -tɪ a -tɛɛ -mɔ' 'nɛ yi, ɛ kɔ, a 'mɔ yɛnɔ-tebli kɔ yɛnɔ-tebli a 'yile-hɪhɪɛɛ yi, ¹⁰ -ɛ di[ɛ] nɛ, a 'mɔ 'lɛ yɛnɔ-tebli 'lɛ -ha, a 'mɔ[ɔ] nɛ. 'Bɔ nɛ 'mɔ lɛ, -nyrɔwɔ -mɔ', -Yusu 'Klɛsɔ di ya dɛ, -ɛ bɪ a di 'v yi 'nɛ 'sii -nɛ, yɛnɔdɛ [ɔ] nɛ [ha 'lɛ 'a mɔ 'lɛ nɛ. ¹¹ -Yusu 'Klɛsɔ, ɛ nɔ- di[ɛ] nɛ, -aan nɔnɔkɔ 'mɔ 'v yi 'sii -nɛ. Nyibli -mɔ', -v di dɛ a 'mɔ 'yɛ, v di pɔ Nyɛsɔ 'nyrɛ lɛ, kɔ, v 'mɔ[ɔ] -tɪ a 'yi'buɛɛ -nyi -wɛ.

Dɛ -mɔ dɛ gbagbɔ, nɔ- mɔ [bɔ -nyi -Yusu 'Klɛsɔ -tɪ a 'yi'buɛɛ

¹² 'Dɪayɛnɔ -na, ba kɔ 'a yiyie, -ɛ mɔ, bɔ pɔ 'mɔ [jɪ], ɛ 'yɛ[ɪ] -nɛ, Nyɛsɔ a [haantitɛ 'ɛ 'yɛ bɔ -nyra, kɛɛ, ɛ 'hɛɛn bɔ. ¹³ ɛ [hɛn 'nyrɛ, 'sɛyɔ a pɛpɛ -bɔ, -v =tui -gɔlɔnɔma a 'kayɔ 'yie, kɔ nyibli -bɔ, -v nɛ 'nɛ- tɔ kɛ, v yi[ɛ] nɛ, -ɛ mɔ, -tɛ 'n mɔ -Yusu 'Klɛsɔ a nyibli, ɛ nɔ- kɔ -tɪ 'nɛ nɛ 'nɛ- =jɪ'. ¹⁴ Dɛ -bɔ nɛ 'v, ɛ nɔ- mɔ 'na [jɪ] a nɛnɛ, ɛ -nyi -Yusu a nyibli -hɔhɔɪ 'klɛ, 'kɛ bɔ kɔ -aan Kɔkɔnyɔ [wɛ] yi -tɛɛ. U 'nɛ -pie 'kɛ hɔannɔ, 'kɛ bɔ lee -Yusu a -tɪ nyibli. ¹⁵ Nyibli -bɔ nɛ 'v, 'v hɛ -Yusu 'Klɛsɔ a -tɪ, -ɛ nu[ɔ], v [tɪ] 'mɔ ca -mɔ. U -hɔɛ bɔ -nyi 'mɔ 'kla-wliye'yɪa. Kɛɛ, -v -bɔ nɛ 'v, 'v hɛ Nyɛsɔ a -tɪ, 'kɛ 'lɛ 'waa [wɛ] a pɛpɛ kɛ. ¹⁶ U ni[ɛ] nɛ, -kɔtɪ v nɔɛ 'mɔ nɛ, ɛ kɔ, 'v yi[ɛ], -ɛ mɔ, Nyɛsɔ lee 'mɔ nɛ, 'kɛ [ɔ] bɔ tɔɔ [nɛ] nyibli, -ɛ mɔ, Nyɛsɔ a [haantitɛ mɔ -tɪ a -tɛɛ [nɛ]. ¹⁷ Nyibli -bɔ -mɔ', -v =tui 'mɔ ca -mɔ, v hɛ -Yusu 'Klɛsɔ a -tɪ nɛ, -kɔtɪ v -hɔɛ[ɛ] nɛ, 'kɛ bɔ nɛ 'v 'mɔ 'lu yi. U nɛɛ 'lɛ nɛ 'hɛn. U ni[ɛ] nɛ, -ɛ di[ɛ] nɛ, 'mɔ [hɔɛn 'yɛ dɛ, 'kɛ 'nɛ [jɪ]. ¹⁸ Kɛɛ, ɛ 'nɛ 'yaa[a 'mɔ 'kla -wliye. 'Yɛ [bɔ] bɔ yi 'lɛ[ɪ] [wɛ] -hɔan 'kwli nɛ -hlɛɛ -nɛ, -hɔɪ' bɔ yi 'lɛ[ɪ] [wɛ] 'yɔpɔ 'kwli nɛ -hlɛɛ

-ni, -Yusu a [haantitie, ε no- v pi. 'N ni dɔdɔ, de a 'mɔ a -ti, kɔ 'n 'tɛ di dɔdɔ nu, 'a -ti. ¹⁹ 'E mɔ -tɛɛ, 'n yi[ɛ ni, -ε mɔ, -bati -mɔ', v pi 'mɔ lɛ, ε di[ɛ 'nɪ nu, Nyɪsɔa 'mɔ 'mɔ wɔ, -kɔtɪ a de Nyɪsɔa, 'kɪ 'v 'na -ta', kɔ, -Yusu 'Klɪsɔ a -Hihiu*, ε yi 'mɔ 'nɪ -hɛɛ -nɪ -wɛ. ²⁰ De 'n -hɛɛ seyɪ-seyɪ, kɔ, 'n yi -ple, no- mɔ, 'nɪ 'nuo 'lɪ [dedede, -ε di 'mɔ -tɔɪ -nuu -nɪ, kɔ, 'nɪ 'saa 'lɪ, 'tɪ- 'n -hɛɛ[ɛ ni, 'kɪ 'na nunukɔ a -ta', nyibli bu pu -Yusu 'Klɪsɔ 'nyɛ lɛ, -tɛ ti nɛ -bɔ, kɔ 'a -nɛ ti [dɔ, mɔ 'ye [bɪ [bɔ nɪ 'kɔ, -hɔv' [bɔ 'kɔ. ²¹ Mɔ 'ye [bɪ 'n nɪ 'kɔ, de gbagbɔ, ε no- mɔ [bɔ -nyi -Yusu 'Klɪsɔ -tɪ a 'yi'buale, mɔ 'ye [bɪ 'n 'kɔ, -ε -bɪ 'na 'kukɔv -hi 'v 'na 'klɔnɪnɪ nɪ, -ε nu[ɔ, 'kɪ 'n di 'v[ɔv 'hɔv mu. ²² 'Bɔ mɔ, 'nɪ 'tɛ nɪ 'kɔ, 'n -wɛ 'lɪ [bɔ nu -kvan nɪ, -ε di nyibli -hɛɛ -nɪ. -Tɛ ε nɪ 'mɔ lɛ, 'a -ti, 'hru [bɔ di 'lɪ -ha, 'n 'yɪ[ɪ -yi. ²³ [Bɔ 'kɔ, kɔ, [bɔ nɪ 'kɔ, -teblɪ nɪ 'hɔvɛn a 'mɔ, no- kɔ -gbati 'n nɪ 'v. 'Kɪ 'lɪ 'kɪbɪa -bɪ kɪ, 'n -hɛɛ wɛn[ɛ nɪ, [bɔ 'kɔ wɛn, -ε di[ɛ nu, 'n kɔ -Yusu 'Klɪsɔ 'hɔvɛn-, -a 'mɔ 'hɔv bu -nɪnɪ -nɪ. De a 'mɔ, ε di nu wɛn -tɛɛ, 'ε -hi 'v [bɔ nɪ 'kɔ. ²⁴ Kɛɛ, 'kɪ 'lɪ 'kɪbɪa -bɪ kɪ, ε nu -tɛɛ -wɛ, 'kɪ [bɔ nɪ 'kɔ, 'aan -tɪ, -ε di[ɛ nu, 'mɔ 'a mɔ -hɛɛ -nɪ. ²⁵ 'A -tɪ, 'n yi[ɛ ni, -ε mɔ, 'n 'tɛ di 'kɔ nɪ, 'mɔ 'lɪ 'a mɔ 'nyɪ nɪ, -ε di[ɛ nu, a 'mɔ ye' -muu -nɪ, 'kɪ 'v Nyɪsɔa a 'hru wɔn, kɔ, a 'mɔ dɔdɔ nu dɪaktɪ. ²⁶ 'A -tɪ, 'nɪ -hɔn 'nɛ- =jɪ', 'n di di 'lɪ 'a mɔ -mɔ, a 'mɔ -Yusu 'Klɪsɔ 'nyɛ lɛ pu, 'na 'lɪdidie a -tɪ.

²⁷ De -mɔ de gbagbɔ, ε no- mɔ 'a mɔ -Yusu 'Klɪsɔ a nyibli, 'aan nunukɔ bu nu[ɔ, -Yusu 'Klɪsɔ a [haantitie, bu kɔ -tɪ a 'yi'buɔɔa. Mɔ 'ye [bɪ [bɔ di 'lɪ 'a mɔ -mɔ, mɔ 'ye [bɪ [bɔ 'yɪ 'lɪ -di, 'n -hɛɛ [bɔ 'wɪn, -ε mɔ, a kɔ 'lu a lɛ-hihie nɪ -do, 'a -mɔɛ, ε kɔ, 'a kɔ [wɔ nɪ -do, 'a nɪ -kvan, -ε di[ɛ nu, nyibli 'mɔ -Yusu 'Klɪsɔ a [haantitie [wɔ yɪ -kuo -nɪ. ²⁸ 'A 'nɪ 'pie 'kɪ 'aan yraanyibli a hɔvɔv de. 'Bɔ mɔ,

ba 'ye nɪ pie 'waa hɔvɔv, v di[ɛ 'nɪ yru, -ε mɔ, Nyɪsɔa a -bati di [nɔ 'nɪ kɔ, kɛɛ, 'a mɔ -mɔ -bɪ, Nyɪsɔa wa 'a mɔ nɪ. Nyɪsɔa a [gbɛtɔ, ε no- di [nɔ de 'a mɔ -tɔɔ -nɪ. ²⁹ Nyɪsɔa naa 'lɪ -Yusu 'Klɪsɔ 'lɪ, 'ε -nyi 'a mɔ 'hru, 'kɪ ba kuo [nɛ [wɔ yɪ. 'E 'yɪ ba kuo [nɛ [wɔ yɪ nɪ -do a 'hru, ε 'yɪ 'a -mɔ[ɔ -nyi, kɛɛ, ε -nyi 'a mɔ 'hru nɪ -wɛ, 'kɪ ba 'ye [hɔvɛn, -Yusu 'Klɪsɔ a 'mɔ, 'a -tɪ. ³⁰ 'A 'ye la[ɪ a nɪ, -ε mɔ, 'n nɪ la -Yusu a -kvan nɪ -tɛɛ, [wɪ yɪ nyiblo -bɔ, -ε yi -wɔnle -tɛɛ. -Tɛ ti nɛ -bɔ, a yɪ 'nɪ 'wɪn, -ε mɔ, 'n 'tɛ -wɛn, -ε kɔ -ta', 'aan 'mumu, yɪ-wɔn-wɔnle a 'mɔ, ε no- a -wɔn-wɛn yɪ.

2

Ba kɔ 'lu a lɛ-hihiedv -mɔ', -Yusu 'Klɪsɔ kɔ la

¹ 'A kɔ -Yusu 'Klɪsɔ, 'hɔvɛn-, a -mɔɛ nɪ. De a 'mɔ, no- yɪ 'a mɔ 'klɪ -nyi. Bɔ nɔv nɛ 'a mɔ, de a 'mɔ, ε no- =tɪ 'lɪ 'a mɔ [wɔ 'kwɪ bu. 'A kɔ Nyɪsɔa a -Hihiu* 'hɔvɛn-, a -mɔɛ nɪ, 'a nɔv nɛ 'aan 'bio, 'a yuyruɪ nyɪ. ² -Tɛ ε nɪ 'mɔ lɛ, ba nɔvɛn -nɪ, ba kɔ [wɔ nɪ -do, ba -mɔɛ, ba 'wɪnwɪn win' lɛ. 'Bɔ mɔ, 'ba yɪ[ɪ lɛ nɪ nɪ, 'n di nu dɔdɔ dɪaktɪ. ³ 'Bɔ mɔ, 'ba yɪ de nɪ nɪ, a 'nɪ 'hie 'lɪ 'a mɔ nɪ -do a -tɪ 'lu -mɔ lɛ, kɔ, a 'nɪ 'yaa 'lɪ 'aan dɔnɔ, kɛɛ, ba [ɪɪɔ 'lɪ 'aan dɔnɔ. Ba 'ye 'aan 'bio [wɪ yɪ nyibli, -v nɪ 'v 'a mɔ 'lu yɪ. ⁴ Nyiblo 'bɔ nɪ 'v, yɪnɔ-teblɪ -mɔ', -ε di 'a 'bio -hɛɛ -nɪ, ε no- bɔ nu. 'A 'nɪ 'nuo 'lɪ -teblɪ -mɔ', -ε di 'a mɔ nɪ -do -hɛɛ -nɪ. ⁵ Ba kɔ 'lɪlɛ-hihiedv -mɔ', -Yusu 'Klɪsɔ kɔ la.

⁶ 'E mɔ [han-tɪ, -Yusu 'ε mɔ Nyɪsɔa,

kɛɛ, ε 'nɪ [ɪtu[ɔ la ca, 'kɪ bu -hɛ -tɛ Nyɪsɔa nɪ 'mɔ.

⁷ Kɛɛ, ε hie 'v Nyɪsɔatu a 'mɔ bu, 'ε -hɛ Nyɪsɔa a -kvannunyo, 'ε -hɛ -tonyiblo -wɛ.

⁸ -Tɛ ε -hɛ -tonyiblo,

-ε bɪ ε [ɪɪɔ 'lɪ 'a dɔnɔ nɪ,

'ε [ɪtuu 'v Nyɪsɔa, 'tɪ- 'ε 'kɔ.

'Kukɔv a 'mɔ, ε 'kɔ,

ε νο- μο βυ κωζ 'υϐυ tugbe
 'yie,
 -ε μο -tu'kukub.
 9 Ε νο- nuϐο, Nyisua 'ε 'yaa 'υϐυ 'υ,
 'ε ni 'υ -tebli a पेपे 'lu yi,
 'ε ϐtueϐe 'nyre -mu', -ε ni 'υ 'nyre
 a पेपे 'lu yi,
 10 -ε diϐe nu, nyibli a पेपे, ko 'a
 -ne ϐdedede 'huen-
 -υ ni 'li yakoz 'kwli,
 ko 'ki 'ne- -tutu ki,
 ko 'ki 'li -tutu bu,
 'bu mo, 'bu 'win -Yusu a 'nyre,
 'waa पेपे, υ 'mu 'li di,
 υ 'muϐυ kwli yi bu bla,
 'ki 'υ 'a 'υϐtuule a -ta'.
 11 A -ne nyiblo 'bu ni 'υ, ε diϐe 'ni
 hla, -ε mo,
 -Yusu 'Kliso, ε νο- μο Kukonyo.
 -E -bi υ di -nyi 'a 'Bai Nyisua -ti a
 'yi'buale.

*'Ki 'li -tebli-hvinnunyυ 'nyi, ba
 'wi nyahroyo yi, -υ yi wln*

12 'Na ninatumupu -na, 'bi a
 yiϐe ni, -te -Yusu nu 'υ Nyisua a
 'υϐtuule, 'aan 'mumu, ba ϐtuu 'υ
 Nyisua 'υ -we. Ti -mu' -ko 'yri 'n
 ni la 'li 'a mu 'nyi, a ϐtui la 'υϐυ
 ni. De -bu 'n 'yi 'ki 'li 'a mu 'nyi
 ni, ba 'cibi 'υ 'a 'υϐtuule, bu -hi 'υ
 'υϐtuule -mu', a ko la 'ki 'υϐυ -mo,
 ti -mu' -ko 'yri 'n ni la 'li 'a mu
 'nyi. Ε ϐhen 'nyre, wowa Nyisua
 wa 'a mu, ε -hveϐe ni, 'ki 'li 'aan
 -ne 'kibia ki, ba nu -kuan, 'ki 'li
 Nyisua a pipie a 'tu 'kwli, 13 -koti
 Nyisua a ϐgbetu, ε ni -kuan, 'ki
 'li 'aan ϐwli ki, -ε diϐe nu, -tebli
 -mu', -ε yi 'a plo -blee -ni, a 'muϐυ
 -nυe -ni, ko, a 'muϐυ nu. 14 'A -ne
 ϐdedede, a di nu, a 'ni 'puple 'li
 wlon le, ko, a 'ni 'nuo 'li 'blini,
 15 -ε diϐe nu, a 'mu 'υ yi 'sii -ni,
 yinyrede ϐdu 'ni ϐha 'li 'a mu 'li
 ni, ko, a 'mu Nyisua a 'yonudu
 -mu' pa, -υ 'ye ni nu -tebli -hvin
 le. Nyibli, -υ kee 'waa 'bio, υ nu-ko
 'nyi a ni 'li. Nyiblidυ a 'mu, 'waa
 'klo nyre yi. 'Ki 'li nyiblidυ a 'mu
 'nyi, ba 'wliϐi nyahroyo yi, -υ yi
 wln. 16 Ba lee ϐnu windυ -bu, -ε yi

nyibli 'klo yrayru -nyi. 'Bu mo, 'ba
 yiϐi le ni ni, -nyrowo -mu' -ko 'yri
 -Yusu 'Kliso di ya de, 'n di pu 'aan
 -pli, -koti de a 'mu, ε diϐe nyibli 'ni
 -toz -ni, -ε mo, -kuan 'yakla -bu, 'n
 nu 'li 'a mu 'nyi, ε 'yi dadυ a -kuan
 'pa-.

17 'Aan -Yusu a ϐwlu a yikuole,
 ε 'wliϐi -cohlon* yi, a yi pi, 'ki 'υ
 Nyisua ye'. 'Bu ko bu 'la 'mu, 'na
 -hlu di 'wi -cohlon yi -we, 'n pi
 'aan -cohlon a 'mu ki. 'Bu ni 'mu
 le, -ε -bi 'n di ko plo a bleele, 'mu
 dudu nu, 'n ko 'aan पेपे 'huen-
 18 Ba ko plo a bleele -we, a 'mu
 dudu nu, a ko 'mu 'huen-.

Timote ko Epafroditi 'huen-

19 'N yiϐe ni, 'bu mo, -aan
 Kukonyo -Yusu 'bu -huaϐa, 'n 'tue
 ye 'li 'a mu Timote -mo ni, -ε diϐe
 nu, 'bu ϐhian -mo, ε 'mu 'mu -lee
 -ni, -te a nu 'lunnu, titie a 'mu,
 ε 'mu 'li 'mu ϐwlu 'kwli bu ϐtu.
 20 Nyiblo ϐdu 'yi 'ne- -ni, -bu ko
 'na 'lule-hihie, 'bu 'yi Timote ni -do
 'pa-. 21 Nyibli a पेपे -bi -mu', υ yi
 -hie υ ni -do a -tebli a -ti 'lu -mo le.
 U 'ni -hieϐe li -Yusu 'Kliso a -tebli
 a -ti 'lu -mo le. 22 Timote -mo -bi,
 a yiϐe ni, -ε mo, ε mo ϐhaannyiblo
 ϐno. Ε ko 'mu 'huen-, -a pu nyibli
 Nyisua a ϐhaantitie. Ε yi 'mu 'ni
 -heε -ni, 'ki 'li -kuan a 'mu 'kwli,
 ϐwi yi -te 'yu 'ye ni -heε wen 'a
 'bai. 23 'A -ti, 'n yiϐe ni, -ε mo,
 -nyrowo, υ di 'na -bati pu, 'n di
 teϐe bu, ε 'mu 'li 'a mu -mo di. 24 'N
 yiϐe ni -we, -ε mo, 'bu mo Kukonyo
 a kuweenle, 'n 'tue di 'li 'a mu -mo
 ni.

25 Nyiblo -bu, -ε mo Epafroditi,
 a -nyi mo -heεle, -ε ya mo 'moϐo
 yi, ε ko 'mu 'huen-, -a nu -kuan.
 'E mo -tee, -a nu -kuan diaki. 'N
 'yeϐe ni, -ε mo, ε noz 'υ le, 'ki ϐbu
 teϐe bu, bu di 'li 'a mu -mo, 26 -koti
 ε -hveϐe ni, bu di 'li 'a mu -mo, ε
 'mu 'a mu 'ye. 'Aan nyai niϐe ni
 diaki, -koti ε yiϐe ni, a 'win ni, -ε
 mo, 'a 'hu yi mo 'ni hren. 27 'E mo
 ϐhan-ti, 'kue, -ε ni moϐo, ε duaϐa

'hla. Kee, Nyisva yru 'a nyai, 'e -wee ne 'a 'kue. E 'yi e ni -do 'pa-, Nyisva 'yi 'a nyai -yru. 'Na 'mumu a 'mu, e yru 'na nyai ni -we, -e di□e nu, 'kla-wliye'ytya 'ni □ha 'mu ki ye. ²⁸ E no nu□o, 'ni -hve □bu lee □ne, bu di 'li 'a mu -mo, -e di□e nu, 'ba 'ye□e, a 'mu dōdō nu, kō 'na 'mumu, 'mu □wli a lenaale 'kee -ni. ²⁹ 'A ti, 'bu di 'li 'a mu -mo, ba 'ble□e kva -tee, 'ki 'li dōdōke 'kwli. Ba -nyi Nyisva 'wio, 'a -ti. -Te e ni 'mu, nyibli -mu', -v ni 'mu le, ba □tuu 'v □nu 'v, ³⁰ -e nu□o, e dva 'kukūb, -Yusu 'Klisv a -kvan a -ti. E nu 'aan 'lu a -kvan, 'ki 'ne- 'mu 'hvi, 'e dva 'kukūb, 'na -heele a -ti, □wi yi, -te a di wen nu, a 'mu wen 'mu -hee -ni, 'bu mo, 'ba ni wen 'ne- 'mu 'hvi.

3

-Te Nyisva ni 'v -aan 'byi'siile, 'ki 'v 'a dōnō ye'

¹ 'Diayuv -na, 'na le'boōwin, e nō -bu: Ba nu dōdō, -e nu□o, a kō Kōkōnyō -Yusu 'hven-, a -mve ni. -Ti ni -do -bu, -kōti 'n 'cru mo 'a mu -mo, e nō- 'n di ki -nina -ni. □Bv di□e ki -nina -ni, e 'ni -we□e 'li 'na 'klī, -kōti e mo -heele □niō, 'ki 'v 'a mu -mo. ² Ba □tu 'aan dōnō 'yie, 'ki 'v nyibli -mu' -mo, -v ni yinyre-kvan, 'ti- -v mo hitōonyū. Nyibliḁv a 'mu, v yi nyre 'cōe yi, 'v tōe nyibli, 'ki bu 'be yre. 'Bu yi nyibli yre ni 'be, -te -Juukve* ni 'a nunuo, v nv- mo -bi, v wen 'ni, nō- ni□e, nyibli a 'mu, 'v yi -tee a Nyisva a nyibli -he. Kee, e 'yi 'mu le -ni. ³ Kee, e 'yi 'hvi a yruale □dō 'pa-, e 'ni -nu□o li□i, nyiblo 'ni -he□e li Nyisva a dakotayu. 'A mu -mo Nyisva a -tee a dakō, -e nu□o, 'a -Hihiu*, e nō- yi 'a mu 'klī -nyi, 'ki ba nu Nyisva a -kvan -tee. E 'yi de -bu, -aan □gbetv, -a -we 'li -ba nu, -a 'ni -kuo□o li□i □wlv yi, kee, -Yusu 'Klisv, e nō- -a kuo □wlv yi, 'ki bu wa -a mu.

⁴ 'Bu mo, -tonyibli a nunu-tebli 'bu -we 'li bu wa wen nyibli, 'mo Pōlv, 'n kō wen 'hru, 'ki □bu kuo wen -tebli a 'mu □wlv yi. 'Bu mo, nyiblo 'bu pu le, -e mo, e kō 'v □wōn, 'ki bu kuo nyibli a nunu-tebli a 'mu □wlv yi, 'n yi□e ni, -e mo, 'n kō 'v □wōn, 'ni -hi 'v nyiblo a 'mu 'v. ⁵ -Ti kō -ti 'ni pu le, 'n kō 'v □wōn, e nō- mo, 'mo -tee a Hebrekveyu □niō. 'Ki 'n kō 'li Yisraekve a 'blugba 'kwli. 'N pi Besame a □tugba. -Te v kō 'mu, -nyrōw ni □bliēn□bliēn a -nyrōwō, -e bi v 'be 'mu yi, □wi yi -te -a mu -Juukve a tete ni 'a hihla. Kve 'v bu de, 'n mo la Falisi□tumu* a nyiblo □niō, -v =tui 'v -Juukve a tete a pepe, -v -hi 'v nyibli -bi 'v. ⁶ 'N □tui la 'v -a mu -Juukve a 'bli-tebli a pepe ni. E nō- nu□o, 'ni gbe la -Yusu a nyibli ti 'yakli yi. 'Ni 'wla□a la -Juukve a tete bu ni -do □dō. 'Bu mo, tete a 'v□tuule 'bu yi wen 'v nyibli yi ni 'sii -ni, 'ki 'v Nyisva ye', 'n di wen 'v yi 'ni 'sii -ni pepe.

⁷ 'Mō -bi, 'wen 'ni, -tebli a 'mu, e di la 'mu 'ni -hee -ni. Kee, -te ti ne -bu, -tebli a 'mu, e 'ni -da□a li □dedede, 'ki 'li 'mu 'yi, -kōti 'n kuo -Yusu 'Klisv □wlv yi. ⁸ 'E mo -tee, -tebli a 'mu, e 'ni -da□a 'ki □dedede de, 'ki 'li 'mu 'yi, -kōti □bu yi 'na Kōkōnyō -Yusu 'Klisv, e -hi 'v -tebli a pepe a 'mu ni. 'A -ne □dedede, 'n hie ke 'v□v bu, 'na Kōkōnyō a 'mu, 'a -ti. -Tebli a 'mu, 'n dee ke□e 'bali ki a -tebli, -e di□e nu, -Yusu 'Klisv 'mu 'na Kōkōnyō -he, ⁹ kō, e kō 'mu 'hven-, -a 'mu -mve pepe. 'Ni -pv□v 'ki le ni de, -e mo, -te 'n □tui 'v -Juukve a tete 'v, e nō- nu□o, 'ni 'sii 'v yi, 'ki 'v Nyisva ye'. De -mu', -e yi 'v 'mu yi 'sii -ni, 'ki 'v□v ye', e nō- -mo, □bu -nyi 'na □wlv -Yusu 'Klisv. Nyisva, e nō- 'sii 'v 'mu yi, -kōti 'n kuo □ne □wlv yi. ¹⁰ De ni -do, 'n □mve le diaki, e nō- mo, □bu yi -Yusu 'Klisv pepe, kō 'a 'klīkīnūni -mu', -e -nu,

'e -hɔn 'lɪ 'kɔkɔnyibli 'nyɪ, 'e 'hru 'klɔ. 'N -hʉɛ ni -wɛ, -tɛ -mʉ', ɛ nu ɔhʉɛn a 'yiye, ɔbu nu ɔhʉɛn a 'yiye lɛ -wɛ, ɛ kɔ, ɔbu ɔtuɔ 'lɪ 'na dɔɔnu, ɔwɪ yɪ -tɛ ɛ nu 'lɪ 'a dɔɔnu a 'lɪ ɔtuɔlɛ, tɪ -mʉ' -kɔ 'yri ɛ 'kʉ la, ¹¹ -ɛ diɛ nu, 'mʉɔ yɪ -tɛɛ, -ɛ mɔ, Nyɪsʉa di 'lɪ 'mʉ 'kɔkɔnyibli 'nyɪ 'nɪ -hɔ, ɛ 'mʉ 'mʉ 'klɔ -hɔ, -tɛ ɛ nu la, 'ɛ -hɔ la 'lɪ -Yusu 'kɔkɔnyibli 'nyɪ, 'ɛ -hɔ la ɔa 'klɔ.

-A 'tɪɛ 'yɛ 'v yɪ nɪ ɔcɛɛ -nɪ

¹² 'N 'yɪ lɛ -pʉ, -ɛ mɔ, ɔhaandɛ -mʉ', 'n yɪ -plɛ, 'n -wɛ 'a kʉkɔ -mɔ, kɔ, 'n 'yɪ lɛ -pʉ -wɛ, -ɛ mɔ, 'n ɔcɛɛ 'v yɪ nɪ. Kɛɛ, 'n ɔtui 'v 'klɪ, 'nɪ mii ye', 'kɪ 'v Nyɪsʉa a 'hru wɔn, -ɛ diɛ nu, 'mʉ ɔhaandɛ a 'mʉ kɪ ye, 'mʉɔ kʉa 'ble, -kɔtɪ 'na 'mumu, -Yusu 'Klɪsʉ 'ble 'mʉ kʉa, 'nɪ -hɛ 'a nyiblo. ¹³ 'Dɪayɪnu -na, 'n 'yɪ lɛ -pʉ, -ɛ mɔ, 'n -wɛ ɔhaandɛ a 'mʉ, 'a kʉkɔ -mɔ. Kɛɛ, dɛ nɪ -do, 'n nɪ, ɛ nɔ- mɔ -tɛblɪ -mʉ', -ɛ -hɪ, 'n -hruɪ 'a -tɪ -mɔ, 'nɪ 'gbɛ ci, ɔwɪ yɪ cigbɛ'gbanyɔ, 'nɪ ɔtui 'v 'klɪ, 'nɪ mii ye', -ɛ diɛ nu, ɔhaandɛ -mʉ', -ɛ nɪ 'lɪ 'mʉ ye', 'mʉɔ kɪ ye. ¹⁴ 'N 'gbɛ ci, -tɛ -mʉ', 'na 'yie tɛ 'lɪ lɛ, 'kɪ 'n mi 'lɪ, -ɛ diɛ nu, ɔhaandɛ gbagbʉ -mʉ', Nyɪsʉa dɛ -a mʉ -mɔ, 'mʉɔ kɔ. ɔHaandɛ a 'mʉ, nɔ- mɔ ɔbu nɪ 'vɔv 'hʉɪ, 'kɪ 'lɪ yakɔ 'kwli, dɛ -mʉ', -Yusu 'Klɪsʉ -nu a -tɪ.

¹⁵ -A mʉ -bʉ, -v 'yɪ 'kɪ 'yonʉ 'pa-, 'kɪ 'v Nyɪsʉa a 'hru wɔn, kɛ- a kɔ -ba nu 'lu a lɛ-hihie. 'Bʉ mɔ, nyiblo ɔdʉ 'bʉ nɪ 'v, 'bʉ 'yɪ 'lule-hihiedʉ a 'mʉ -kɔ, Nyɪsʉa di ɔnɛɛ 'nɪ -tɔɔ -nɪ. ¹⁶ Dɛ gbagbʉ, ɛ nɔ- mɔ: 'Hru nɪ -do -mʉ', -a -tʉa la 'lɪ nɪna, nɔ- ba 'cibi 'v -ba na.

¹⁷ 'Dɪayɪnu -na, 'aan pɛpɛ, ba -ha 'lɪ 'na ɔpɪ lɛ. Nyibli -mʉ', -tɛ 'n nɪ nɪna, -v nɪ nɪna lɛ, v nʉ- ba ta 'v -mɔ lɛ. ¹⁸ ɛ kɔ nyibli -hʉɔhʉɪ, 'waa nunuklɔ 'ɛ tʉɛ ɔnɛ nyibli yɪ, -ɛ mɔ, v mɔ -Yusu 'Klɪsʉ -mʉ', -ɛ 'kʉv 'v tugbɛ 'yie a yraanyibli ɔnɪɔ. 'N -tʉa la 'lɪ ɔtɪ 'aan leɛlɛ, sɛɛ la a tɪ 'yri. -Tɛ tɪ nɛ -bʉ, 'n nɪ 'lɪ

wuwe 'kwli, 'nɪ hɛ 'a mɔɔ yɪ dɛ. ¹⁹ Lɛ'boɔtɪ 'yri, Nyɪsʉa di nyibli a 'mʉ bʉ 'nɪ -wɛ, -kɔtɪ v 'nɪ -kʉɛɛ Nyɪsʉa ɔwien lɛ. -Tɛblɪ -mʉ', 'waa ɔwɪlɪ -hʉɛ, ɛ nɔ- v yɪ ɔwien lɛ kʉɛ, 'v nɪ -tʉɪ-tɛblɪ lɛ, 'v pɪ 'waa dɔɔnu a -pli, 'kɪ 'v -tʉɪ-tɛblɪ a 'mʉ a -ta'. 'Klɔ -bʉ kɪ a -tɛblɪ nɪ -do, ɛ nɔ- kɔ -tɪ v yɪ 'lu -mɔ lɛ -hie. ²⁰ -A mʉ -mɔ -bɪ, 'kɪ -a kɔ 'lɪ yakɔ 'kwli. -Aan Kʉkɔnyɔ -Yusu 'Klɪsʉ, -ɛ mɔ -aan Wanyɔ, ɛ nɔ- -a yɪ -plɛ. 'Kɪ ɛ di 'lɪ yakɔ a 'mʉ 'kwli -hɔn. ²¹ 'Bʉ -di, -aan -plahʉ -bʉ, -ɛ 'yɪ 'klɪ -kɔ, ɛ diɛ 'nɪ 'cɪɪ -nɪ, -ɛ diɛ nu, ɛ 'mʉ 'a 'hʉɪ -mʉ' yɪ 'wɪ, -kɔtɪ a 'yɪ'boɔbʉa. 'A 'klɪ -mʉ', ɛ nɪ, 'ɛ kɔɔ nɛ 'a -nɛ ɔdededɛ win kɪ, ɛ nɔ- ɛ di nu, ɛ 'mʉ -aan 'hʉɪ a 'mʉ 'cɪɪ -nɪ.

4

Lɛ'boɔɔtʉwɪn

¹ 'A -tɪ, 'na 'dɪayɪnu, 'n nʉɛ -nɪ, 'a mʉ -mʉ', -v mɔ Kʉkɔnyɔ a nyibli, ba 'nɛɛ 'v yɪ bʉ, 'kɪ 'v Kʉkɔnyɔ a ɔwɪlɪ a ykuolɛ a -ta'. 'N nʉɛ nɛ 'a mʉ nɪ dɪakɪ. 'Aan 'yiyetʉ nɪ 'mʉ nɪ. 'N nɪ dɔdʉ, 'aan -tɪ. 'A mʉ -mɔ yruuledʉ -mʉ', -ɛ tʉɛ ɔnɛ nyibli yɪ, -ɛ mɔ, 'na -kʉan nɔ yɪ.

² 'A mʉ nʉgbɪ -mʉ', -v mɔ Efodi kɔ Setɪsɪ 'hʉɛn-, ba 'wɪnwɪn win' lɛ, -tɛ a mɔ -Yusu a nyibli a -tɪ. ³ -Mɔ -bɪ -mʉ', -ɛ mɔ 'na nɪnatumu, 'tɪ- ɛ kɔ 'mʉ 'hʉɛn-, -v nɪ -kʉan, -hɛɛ nʉgbɪ nɪ 'hʉɛn a 'mʉ, -kɔtɪ v kɔ 'mʉ 'hʉɛn-, -a nu -kʉan dɪakɪ, kɔ, ɔa 'yɛ ɔhʉɛn, -ɛ diɛ nu, Nyɪsʉa a ɔhaantitɪ 'mʉ bʉ 'hɛɛn -nɪ. V kɔ 'mʉ 'hʉɛn-, kɔ Klema, kɔ Nyɪsʉa a -kʉannunyibli -bɪ 'hʉɛn-, -a bibi 'yɪ lɛ, ɔa nu -kʉan. 'Waa pɛpɛ a 'mʉ, Nyɪsʉa 'cɪɪ 'waa 'nyɛ nɪ, 'kɪ 'lɪ 'cɪɛn -mʉ' 'kwli, -ɛ mɔ nyibli -mʉ', -v kɔ 'klɔ yrayɪv a 'cɪɛn.

⁴ Ba nu dɔdʉ 'a -nɛ tɪ, -kɔtɪ a mɔ Kʉkɔnyɔ -Yusu a nyibli ɔnɪɔ. 'N nɪnɛɛ kɪ dɛ, ba nu dɔdʉ. ⁵ Ba nu ɔo, -ɛ diɛ nu, nyibli a pɛpɛ 'mʉɔ yɛ, -ɛ mɔ, 'aan ɔwɪlɪ nɔ yɪ. Ba kɔ 'a yiyie, -ɛ mɔ, -aan Kʉkɔnyɔ

'tɛ di nu. ⁶ □Dedede 'nɪ 'yaa 'lɪ 'a mu 'kla -wliye, kɛɛ, ba lee Nyɪsua -tebli nɪ -tie -mu', a -hʊɛ. Ba da□a, 'kɪ bu -hɛɛ nɛ 'a mu, kɔ, ba -nyɪ□e 'wio. ⁷ 'Bɔ mɔ, 'ba yɪ□ɪ lɛ nɪ ni, Nyɪsua di -nyɪ 'a mu kɪbʊwɛɛnɛ. Nyɪsua a kɪbʊwɛɛnɛ a 'mu, ɛ -hi 'v -tebli a pepe -mu' nɪ, -tonyibli yruɪ' lɛ, 'tɪ- ɛ 'mu 'aan □wɪb 'yie □tu, -kɔtɪ a kuo -Yusu 'Kɪsɔ □wɪb yɪ.

⁸ 'Diayɪnɔ -na, dɛ -kɔ kɪ 'n di 'v -yrɛɛ -nɪ, ɛ nɔ- -bu: Ba -hie yɪnɔ-tebli -mu' 'lu -mɔ lɛ, nyibli di 'nyrɛ lɛ pɔ. ɛ mɔ □haan-tebli □nɪɔ, -a □tui 'v, -ɛ 'sii 'v yɪ, -ɛ yɪ nyibli a plɔ -blee -nɪ, kɔ, -kɔtɪ a 'yɪ'buale. -Tebli a 'mu, ɛ nɔ- ba -hie 'lu -mɔ lɛ. ⁹ -Tɪ -mu', 'n tɔɔ 'a mu, a 'ble□e kɔa, kɔ, -tebli -mu', a 'wɪn 'lɪ 'mu wɪn, 'n -nu, a 'ye, ɛ nɔ- ba nu -wɛ. Nyɪsua, -ɛ yɪ -tonyibli kɪbʊwɛɛnɛ -nyɪ, ɛ di 'v 'a mu -mɔ 'nɪ nɪ.

-Tebli -mu', v -nyɪ Pɔlv, nɔ- kɔ 'wio ɛ pɪ bu

¹⁰ 'N yɪ -nyɪ Kɔkɔnyɔ -Yusu 'wio, kɔ, 'nɪ ni dɔdɔ dɪaktɪ, -kɔtɪ a pɔ 'na -tɪ □wɪl -mɔ lɛ dɛ. 'ɛ mɔ -tɛɛ, a pɪ mɔ 'na -tɪ □wɪl -mɔ lɛ, kɛɛ, a 'yɪ mɔ 'hru -kɔ, 'kɪ ba -hɛɛ mɔ 'mu. ɛ nɔ- nu□o, 'ɛ gba tɪ -hʊɔhʊɪ, 'kɪ a 'yɪ 'mu -hɛɛ -nɪ. ¹¹ ɛ 'yɪ □bɪ □bɔ 'yɪ dɛ -kɔ a -tɪ, □bɔ nu 'a hɪhɪ lɛ. 'ɛ mɔ -tɛɛ, 'n 'nyɪ□ɪ nɪ, 'kɪ □bɔ kɔ plɔ a bleelɛ, 'na -kɔ dɛ, kɔ 'na □yɪ dɛ -kɔ. ¹² □Dedede 'bu 'yɪ 'v -nɪ, -tɛ 'n di nu, 'tɪ- 'mu dididɛ 'ye, 'n yɪ□e nɪ, kɔ, -tɛ 'n di nu, -tebli 'bu -hʊ, 'n yɪ□e nɪ -wɛ. 'Kɪ 'v 'a -nɛ □tadɔ, kɔ 'kɪ 'v 'a -nɛ □dedede -mɔ, 'n 'nyɪ□ɪ nɪ, -tɛ 'n di nu, 'tɪ- 'mu plɔ a bleelɛ kɔ, 'ye □bɪ □bɔ kɔ dididɛ, 'ye □bɪ 'kanɔ bu yɪ 'mu nɪ ni, mɔ 'ye □bɪ 'n kɔ dɛ, kɔ, 'ye □bɪ 'mɔ □yɪ dɛ -kɔ. ¹³ 'N -wɛ 'lɪ 'a -nɛ dɛ nɪ, -kɔtɪ -Yusu 'Kɪsɔ, nɔ- yɪ 'mu 'kɪ -nyɪ.

¹⁴ 'Ye □bɪ ɛ nɪ 'mu lɛ, kɛɛ, -tɛ a -nu, 'a -hɛɛ 'mu, 'kɪ 'lɪ 'na □hʊvɛn a 'yiye 'kwɪlɪ, ɛ mɔ □haandɛ □nɪɔ.

¹⁵ 'A mu Filipɔdɪɔ a nyibli, a yɪ□e nɪ, tɪ -mu' -kɔ 'yɪ 'n -tua la 'lɪ

'a mu -Yusu a -tɪ a leelɛ, 'kɪ 'lɪ Masɪdʊanɪblɔgba 'kwɪlɪ, kɔ, -tɛ 'n -hɔn la 'lɪ 'a mu -mɔ, 'a mu nɪ -do, 'a mu -yɪ la 'mu -hɛɛ -nɪ. 'A mu -mɔ -Yusu a nyibli nɪ -do -mu', 'n pɔ Nyɪsua a □haantitɪ, 'tɪ- 'n -wɛn, 'kɪ -bu -hɛɛ 'mu. ¹⁶ -Tɛ 'n nɪ la 'lɪ Tesalonikɪdɪɔ 'kwɪlɪ, 'kɪ 'lɪ tɪ blebli 'kwɪlɪ, -tebli -mu', 'n yɪ la -kɔ, ɛ nɔ- a yɛ la 'mu yɛ. ¹⁷ ɛ 'yɪ □bɪ □bɔ □mɔ□o lɛ, 'kɪ ba ya 'mu -tebli yɛ, kɛɛ, 'n kɔ plɔ a bleelɛ, -kɔtɪ Nyɪsua di nu 'a mu □haandɛ -mɔ, 'kɪ 'v dɛ -bu, a nɪ a -ta'.

¹⁸ -Tebli a pepe -mu', a ya mɔ 'mu yɪ, 'n 'ye mɔ□o nɪ. ɛ -hi 'v -tebli -mu' nɪ, 'na □wɪb yɪ mɔ -hre. -Tɛ 'n 'ye mɔ -tebli -bu, Epafroditɪ ya mɔ 'mu yɪ, 'na -tebli a pepe □ɛ nɪ. -Tebli a 'mu, ɛ 'wɪ -cɔhlɔn* -mu', -ɛ pɪ hɪnhɔn yɪ, Nyɪsua wɛɛn kɪ, 'tɪ- ɛ kwɛɛ □nɛ kɪ -tɛɛ.

¹⁹ Nyɪsua -bu, 'n dɛ, 'a kɔkɔ-tebli -hʊ nɪ. -Tebli nɪ -tie -mu', a 'yɪ -kɔ, 'kɪ ɛ di 'lɪ □nɔ -Yusu 'Kɪsɔ 'lɪ -naa -nɪ, ɛ 'mu 'a mɔ□o -nyɪ. ²⁰ -Tɪ a 'yɪ'buɔba, 'kɪ 'v -aan -nɛ 'Baɪ Nyɪsua -mɔ, -tɛ 'kɔ lɛ yɪ bu. Kɛ- bu nɪ mu.

Tiiwin

²¹ 'N 'beti -Yusu 'Kɪsɔ a nyibli a pepe, -Yusu a nyibli -bu, -v kɔ 'mu 'hʊvɛn-, -v nɪ 'nɛ- -tɛ nɪ -do, v 'beti 'a mu -wɛ. ²² -Yusu a nyibli a pepe, v 'beti 'a mu, seyi-seyi, -Yusu a nyibli -bu, -v nɪ 'nɛ- 'kɪnpɔ a -yaa 'kwɪlɪ, nu- 'beti 'a mu.

²³ -Aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Kɪsɔ bu nu 'a mu □haandɛ -mɔ.

'Crien -mu', Polu gba la KOLOSIKUE yi

1 'Mo Polu, Nyisua -ha, 'ki □bu -he -Yusu 'Klisu a -monanyo*, 'mo -yi 'crien -bu 'cri, 'n ko -aan 'diayi Timote 'huen-. 2 'A mu -mu', -u mo Nyisua a dako, 'ki 'li Kolosidu 'kwli, 'a mu -a yi -mo 'cru -ni. A ko -a mu 'huen-, -a mu 'diayinu □ni, -te a ko -a mu 'huen-, -a pa 'u, -a ko -Yusu 'Klisu 'huen- =a -mwe, 'ti- =a 'sii 'u yi, 'ki 'u Nyisua a 'hru wlon. -Aan 'Bat Nyisua bu nu 'a mu □haande -mo, e ko, bu -nyi 'a mu kibuwēenle.

Polu yi -nyi Nyisua 'wio

3 'A -ne ti, 'bu mo, □ba yi Nyisua ni de, -e mo -Yusu 'Klisu a 'Bat, -a yi -nyi□e 'wio, 'ki 'u 'aan -ta'. 4 -A yi -nyi□e 'wio, -e nu□o, -a 'win ni, -e mo, a kuo -Yusu 'Klisu □wlu yi diaki, ko, a nwe Nyisua a dako a pepe ni. 5 A ni□e ni, -e nu□o, 'klo yrayru -mu', Nyisua di 'a mu -nyi, a yi□e ni, 'a yi□i -ple, -e mo, a di□e 'ni ko. Ti -mu', -e ko 'yri u pi la 'a mu Nyisua a □haantitie, -e mo Nyisua a □haan-ti, 'ki a 'win la 'u 'klo yrayru a 'mu 'a -ti. 6 -Yusu a □haantitie a 'mu, e 'heen 'klo a pepe -bu ki bu, 'e ni□e, nyibli a 'klo 'e yi 'u yi 'sii -ni, -ti' nyibli -mu', -u kuo □haantitie a 'mu □wlu yi, 'u yi kle -bii -ni. □haantitie a 'mu, e ni□e ni, 'a ni □haande -we, kwe la 'li -nyrowo -mu' 'yie bu, -e ko 'yri u pu la 'a mu □haantitie a 'mu, 'a yru□o -tee, -e mo, Nyisua ni 'a mu □haande -mo, 'ki 'li daduke 'kwli, -bu di -didi, -bu ye -nyrowo -bu ki. 7 Nyiblo -bu, -e mo Epafrasi, e no- too ne 'a mu □haantitie a 'mu. Epafrasi a 'mu, e mo -aan □wlu a ninatumu □ni. E ko -a mu 'huen-, -a mu -mo -Yusu 'Klisu a -kuannunyi. E ni -Yusu 'Klisu

a -kuan ni -tee. E no- nyra 'u -aan -ta' bu, 'ki 'li 'a mu -mo. 8 E no- lee ne -a mu 'aan -ti, -te a ni, 'a nwe ne 'aan 'bio -tonyibli, 'ki 'li Nyisua a -Hihiu* a 'kl 'kwli.

9 E no- nu□o, kwe la 'li ti a 'mu 'yie bu, -te -a 'win la -ti a 'mu, □a 'cibi 'u Nyisua a dida, 'ki 'u 'aan -ta'. -A de□e ni, -e di□e nu, de -mu', e -hwe ba nu, e 'mu 'a mo□o -too -ni, ko, Nyisua a -Hihiu 'mu□u nu, a 'mu □to ko, a 'mu 'a -ne □dedede a leyuyruo ko, 'ki 'u Nyisua a 'hru wlon. 10 -Te Kukonyo ni 'a -huhua, ke- 'aan 'yrinaabui di 'mu ni, ko, 'aan nunu-tebli a pepe 'mu□u ki -kwlee -ni. -E -bi a di nu yino-tebli a gblegble, ko 'aan Nyisua a yiyie 'mu kle -bii -ni. 11 -A de Nyisua ni -we, -e di□e nu, e 'mu□u nu, a 'mu 'kl ki ni, 'ki 'li 'a dionu a 'klkinunu -mu', -koti a 'yi'ubua 'kwli, -e di□e nu, 'a -ne ti, a 'mu 'u yi bu 'nee -ni, ko, a 'mu □wlu a 'lila ko, a 'mu dudu nu. 12 Ba -nyi -aan 'Bat Nyisua 'wio, -te e -nu, 'e kla 'hru a 'mu yi, -e di□e nu, -nyrowo □du, a 'mu 'u□u 'hu ni, a ko 'a dako 'huen-, 'ki 'li yako 'kwli, -te -mu', 'a -nyre ni 'u. 13 E no- wa -a mu, 'e -ha 'li -a mu halo a 'kl bu, 'e nu□o, □a ni 'li 'a Nyeu a 'kl bu. 14 'A 'Yu a 'mu, e no- ko -ti kwe 'nyre yi, 'e □gble -a mu, 'e 'wuwla -aan de 'kuku.

-Yusu 'Klisu ni 'u 'a -ne □dedede 'lu yi

15 Nyiblo □du 'yi -huan Nyisua ni 'ye. Kee, -Yusu 'Klisu -mu', nyibli 'ye, e no- 'wi Nyisua yi, 'e tve ne -a mo□o yi, -te Nyisua ni 'mu. E ni la 'klo, 'ti- Nyisua 'e nu 'a -ne □dedede. 'A 'Yu a 'mu, e ni 'u 'a -ne □dedede 'lu yi. 16 Nyisua -nyi□e 'kl, 'ki bu nu 'a -ne de. E no- Nyisua naa 'li, 'e nu 'a -ne □dedede, yako 'kwli a -tebli, ko -tutu ki a -tebli, ko -tebli ni -tie -bu, nyibli yi 'ye, ko 'a de -mu', nyibli 'ye ni 'ye, e ko -tebli a pepe -mu', -e ni 'kl ki, 'ki 'li yako 'kwli,

Nytsua a Helenyub a pepe, v ko 'waa nyibli gbagbu 'hven-, 'kuo a pepe. -Tebli a pepe a 'mu, Nytsua naa 'li 'a 'Yu, 'e nu□o ni, 'ki 'v 'a 'Yu a 'mu a -ta'. ¹⁷ Ti -mu' -ko 'yri Nytsua 'ye la 'klo ni ni, 'a 'Yu a 'mu, e ni la 'klo. E no- ni□e, -tebli a pepe 'e ni 'klo. ¹⁸ E no- mo 'Cue a 'lu. E no- nee □ne, □wi yi -te -tonyiblo a 'lu ni, 'e nee □ne. 'Cue 'wi□i 'a 'hvi yi. 'Ki 'li□i 'mu, 'ki 'klo yrayru □tui 'li -wlu. E no- mo yi-henyiblo, -e -hon 'li 'kukunyibli 'nyi, -e 'hri 'klo, -e di□e nu, e 'mu 'v 'a -ne □dedede 'lu yi ni. ¹⁹ Nytsua pu 'li□i ni, 'ki -tebli a pepe, -e ni 'li 'a □wlv ki, bu ni 'li 'a 'Yu a □wlv ki -we. ²⁰ Nytsua pu 'li□i ni -we, 'ki bu naa 'li 'a 'Yu a 'kukuv 'kwli, e ko -tebli a pepe 'hven- bu -mve, -tvtv ki a -tebli, ko yako 'kwli a -tebli, e ko, nyibli 'ni 'moo 'ki 'a yraanyibli, kee, bu ko kibuwēenle, v ko Nytsua 'hven-. 'A 'Yu a -hlu -mu', -e 'wle bu, 'ki 'v tugbe 'yie, e no- e naa 'li, 'e nu -tebli a 'mu.

²¹ Ti -hi la a ti 'yri, a hlo la Nytsua -mo le. A mo la 'a yraanyibli □ni□, -koti ynyre-tebli a yi la 'lu -mo le -hie, e ko, 'a ni la ynyre-tebli -we. ²² Kee, -te ti ne -bu, 'a 'Yu -bu, e -he -tonyiblo, 'e 'ku, 'ki 'v 'aan -ta'. 'A dionv a 'kukuv a 'mu, e no- e naa 'li, 'e nu□o, a ko Nytsua 'hven- 'a -mve. E nu□o ni, -e di□e nu, 'aan □wlv 'mu 'v yi 'sii -ni, ynyrede □dv 'ni □ha 'li 'a mu 'li ni, e 'mu 'a mu Nytsua yi -too -ni, nyiblo □dv 'ni □ha 'ki 'a mu -ti -yee -ni de. ²³ Kee, ba 'tite ba kuo -Yusu □wlv yi, a 'mu 'v 'a 'hru wlon 'cibi -ni, a 'ni □ha 'kabi kle bi, e ko □haan-ti -mu', a 'win la ti -mu' -ko 'yri v pi la 'a mu -Yusu 'Klsv a □haantitie, ba 'tite ba kuo □ne □wlv yi. □Haantitie a 'mu, v pu□v 'klo -bu 'a nyibli a pepe ni. 'Mo Polv, -kvan Nytsua te 'mu -mo, e no- mo □bv pu nyibli □haantitie a 'mu.

-Kvan -mu', Nytsua -nyi Polv

²⁴ -Te ti ne -bu, 'n yi 'ye □hven, 'ki 'v 'aan -ta', kee, □hven a 'yiye a 'mu, e nie 'mu dōdv. □Wi yi -te -Yusu 'Klsv nu la, ti -hi la a ti 'yri, 'e yi la □hven 'ye, ke- ni -do 'n ni □hven a 'yiye, 'ki 'v 'Cue a -ta', -e mo -Yusu 'Klsv a 'hvi. 'N yi 'ye □hven, -e di□e nu, 'a -kvan -mu', -e hie 'v, e 'mu □ce. ²⁵ 'N -he 'Cue a -kvannunyo. Nytsua, e no- -nyi 'mu -kvan a 'mu, -e di□e nu, 'mu 'a mu -hee -ni. -Kvan a 'mu, e no- mo □bv lee ne 'a -ti nyibli a pepe. ²⁶ Ti -hi la a ti 'yri, Nytsua -hli la 'a -ti nyibli a pepe 'yi ki, kee, -te ti ne -bu, e pu□v pepe', 'ki 'v 'a nyibli -mo'. ²⁷ Nytsua -hve bu too □ne 'a nyibli yi, -e mo, de -bu, e -hve bu nu, e mo de gbagbu □ni□, 'e -hi 'v 'a -ne □dedede 'v, ko, e 'mu 'klo -bu a dako a pepe -hee -ni, 'ye □bu v mo -Juukve*, 'ye □bu v 'yi -Juukve 'pa-. -Huhlde a 'mu, -e bi pepe', e no- mo, 'ki -Yusu 'Klsv ni 'li -aan □wlv ki. De a 'mu a -ti, a yi□e ni, 'a yi□i -ple, -e mo, Nytsua di□e 'ni nu, a 'mu 'li 'a -ti a 'yi'buale 'kwli pa, 'a mu -mu', -v 'yi -Juukve 'pa-. ²⁸ -Yusu 'Klsv a 'mu, e no- ko -ti -a yi nyibli a pepe -lee -ni, □a yi □nv ti, ko, □a tve □nv -tebli a 'mu, 'ki 'li toowin -mu', Nytsua -nyi -a mu 'kwli. -A -hve□e ni, 'ki nyibli a pepe -mu', -v ko -Yusu 'hven-, -v -mve, bu □cee 'v yi. ²⁹ 'A -ti, 'n □tui 'v 'kl, 'ni yi 'v yi bu 'nee -ni. 'Kli -mu', -Yusu 'Klsv pu 'li 'mu 'li, e no- 'n ni, -e di□e nu, 'mu -kvan a 'mu 'lu -yra.

2

¹ Ba ko 'a yiyie, -e mo, 'n ni -kvan diakt, 'ki 'v 'a mu -Yusu a nyibli a -ta', -v ni 'li Kolosidv 'kwli, ko Laodisedv 'kwli, e ko 'ki nyibli -huchvi, -v ko -bi 'ye 'mu ni 'ye a -ta'. ² 'N ni□e ni, -e di□e nu, 'mu 'a mu 'kl -nyi, a 'mu -nunve -ni, ko, a 'mu -mve. 'N -hve□e ni, ba yru Nytsua a -huhlde -mu', Nytsua too ne 'a mu, -e di□e nu, a

'mu]v kua 'ble -tee, ko, Nyisua 'mu 'a mu]haande -mo nu, -huhlida a 'mu a -ti. -Huhlida a 'mu, Nyisua too ne -a mu, e no- mo -Yusu 'Klisu. ³ -Yusu 'Klisu a 'mu, e no- di -aan -ne 'hru yi kla, -a 'mu]to ko, -a 'mu -tebli -mu' le yru, -v -hven 'li Nyisua -mo.

⁴ 'N yi 'a mu -ti a 'mu 'ni -lee -ni, -e di]e nu, nyiblo]du 'ni]ha 'a mu -kaa -ni, 'ki 'li le'tuewin 'kwli. ⁵ Ba ko 'a yiyie, -e mo, 'ye]bu 'n hloko ne 'a mu -mo le, 'ki 'na]wlv pe 'li 'a mu -mo bu. 'N ni dodu, -kotu a gbe Nyisua a -ti 'lu -mo -tee, e ko, 'a -nyi 'aan]wlv a pepe -Yusu 'Klisu, 'a 'ble 'a -ti kua -tee.

Ba]tu 'aan dionv 'yie, nyibli 'ni]ha 'a mu -kaa -ni

⁶ A wven la]a ki, 'ki -Yusu 'Klisu bu mo la 'aan Kokonyo. 'A -ti, e ko 'a mu 'hven-, a -mve, e ko, -te e ni 'a -huhva, ke- 'aan nunuklo bu ni 'mu. ⁷ Ba kve 'li -Yusu 'Klisu bu,]wlv yi -te tugbe ni, 'e yi -tutu a 'nie -jri, e ko, ba kuku ti' ble, 'ki 'v -Yusu 'Klisu a 'hru wlon, -e 'wv yi, -te v nu]o 'aan toole. Ba -nyi Nyisua 'wio 'a -ne ti.

⁸ Ba]tu 'aan dionv 'yie, -e di]e nu, nyiblo]du 'ni]ha 'a mu -kaa -ni, 'ki 'li hutowin 'kwli, -e 'ye ni da]dedede.]Todu a 'mu, e 'ni -hon]o 'li -Yusu 'Klisu -mo, kee, 'ki e -hven 'li -tonyibli ko 'kuo -hvin* 'hven- -mo. ⁹ A 'ni 'puv 'li]nv nua yi bu, -e nu]o, Nyisua a nml a pepe, e no- ni 'li -Yusu 'Klisu a]wlv ki. -Te Nyisua ni 'mu, ke- -Yusu 'Klisu ni 'mu -we. ¹⁰ -Te e ko 'a mu 'hven-, a -mve, 'a -ti, 'ki 'a nml ni 'li 'aan]wlv ki -we. -Yusu 'Klisu ni 'v 'kuo a pepe ko 'waa nyibli gbagbi 'lu yi.

¹¹ -Te e ko 'a mu 'hven-, a -mve, e nu]o ni, Nyisua 'e]tu 'a mu yruule, -e tve]ne nyibli yi, -e mo, 'a mu -mo 'a nyibli. Ti -hi la a ti 'yri, e lee la -Juukve ni, bu 'be la yre, -e mo la Nyisua a dako a yruule. Kee, 'a mu -mo -bi, yruule

-mu', e]tui 'a mu, e 'ni -hon]o 'li -tonyibli -mo, kee, 'ki e -hven 'li -Yusu 'Klisu -mo. E]hen 'nyre,]wlv 'ka -mu', a ko la, e -ha 'a mo]o -ji'.

¹² Ti -mu' -ko 'yri v pu la 'a mu 'nie 'lu, e 'wv -te bu 'ye ni -ha wen 'v 'a mu 'v, a ko -Yusu 'Klisu 'hven-, ko, e 'wv -te ba 'ye ni -hon wen 'li 'kukonyibli 'nyi -we, 'ti- ba 'ye ni 'hri wen 'klo, -e nu]o, a kuo]ne]wlv yi, -e mo, Nyisua -mu', -e -ha 'li -Yusu 'Klisu 'kukonyibli 'nyi, -e -ha]a 'klo, e ko 'kl, 'ki bu -ha 'li 'a mu 'kukonyibli 'nyi ni -we, bu -ha 'a mu 'klo ni. ¹³ Ti -hi la a ti 'yri, e 'wv la -te ba 'ye ni 'ku wen, 'ki 'v Nyisua ye', 'aan de 'kuku a -ti, ko, a 'yi la Nyisua a nyibli 'pa- Kee, -te ti ne -bu, Nyisua -ha 'li 'a mu 'kukonyibli 'nyi ni, a ko -Yusu 'Klisu 'hven-, 'e -ha 'a mu 'klo, 'e 'wvwa 'aan de 'kuku a pepe. ¹⁴ Ti -hi la a ti 'yri, Nyisua a -bati mi la -a mu klo mo,]a blee yi -ba 'ku la, -te -a ni la de 'kuku a -ti, 'ti- Nyisua 'e -ha 'v -a mu de 'kuku a 'mu 'lu. Gba -mu', -a di wen 'pee -ni, e no- e 'pee -ni. E 'wv yi, 'crien -mu', -e yi -a mu -ti -yee -ni, -e hle]e, -e mo, -a di 'pee wen gba, Nyisua wen 'ni, 'crien a 'mu, e 'yi 'ki -kvan -ko de, 'e ko v]v -Yusu 'Klisu 'lu yi, 'ki 'v tugbe 'yie. ¹⁵ -Te -Yusu 'Klisu 'kuv la 'v tugbe 'yie, e -we 'li 'kuo -hvin a pepe a 'kl ni, v ko 'waa nyibli gbagbi 'hven-, 'e -ha 'v]nv 'hru wlon, 'e klo]nv, 'e too]nv nyibli a pepe yre, 'e nuu]nv -tvi, 'ti- 'e too]ne nyibli, -e mo, e ni 'kl ki, 'e -hi 'v]nv 'v.

-Yusu 'Klisu]gble 'a mu ni

¹⁶ -Te e ni 'mu le, 'a -ti, nyiblo]du 'ni -nyi]e 'li 'a mu tete, 'ki 'v diide ko 'nunade a -ta'. E ko, nyiblo]du 'ni 'die 'li 'aan 'nyre, -te a 'ye ni 'ye le'mimle a gblegble -mu', -v mo]honpu yrayrv ko -wuwle-nyrwo*, e ko le'mle-nyrwo -bi -mu' 'hven-. ¹⁷ -Tebli a 'mu, e nu- tve]ne nyibli,

-ε μο, □haande di la 'lɪ 'nɪ di. Kεε, ε 'ye la □haande a 'mʊ nɪ pʊε. Kεε, □haande a 'mʊ, ε nɔ- mɔ -Yusu 'Klɪsʊ. ¹⁸ A 'nɪ 'wεɛn 'lɪ, 'kɪ nyiblo □dʊ bʊ yeε 'a mʊ -tɪ. Nyiblidʊ -bʊ, -v kɔ -tɪ 'n hɛ, v hɛ□ε nɪ, -ε μο, a kɔ ba □tu 'aan dɪɔnʊ □hʊɛn, kɔ, ba da Nyɪsʊa a lɛlenʊ, -teblɪ -mʊ', v pʊ lɛ, v 'yee 'lɪ lɛ'yiye 'kwli, ε nɔ- kɔ -pli v pɪ 'a -nɛ ti. Nyiblidʊ a 'mʊ, v 'yeε 'lɪ 'waa dɪɔnʊ nɪ dɪaktɪ. Kεε, v 'yɪ □dedede -yi. 'Waa 'lu a lɛ-hihie 'wɪ□ɪ 'kɔ -bʊ kɪ a nyibli a 'lu a lɛ-hihie yɪ. ¹⁹ -Yusu -bʊ, -ε kɔɔ nɛ 'a -nɛ □dedede win kɪ, ε kɔ □nʊ 'hʊɛn-, v 'yɪ -mʊε. -Yusu 'Klɪsʊ a 'mʊ, ε nɔ- mɔ 'Cʊε a 'lu. 'Cʊε, ε 'wɪ□ɪ 'a 'hʊɪ yɪ. Nyibli -mʊ', v kɔ□ɔ 'hʊɛn-, -v -mʊε, v nʊ- ε yɪ 'klɪ -nyɪ, 'ε nɪ□ε, 'a nyibli 'v kʊε □wɔtʊ nɪ -do, 'v mii ye', 'kɪ 'v 'a 'hru wɔn, □wɪ yɪ -tɛ Nyɪsʊa nɪ 'a -hʊhʊa. Ε nɪ□ε nɪ, 'a nyibli 'v yɪ 'v -tɪtɛ nɪ -do nɪ, -ε dɪ□ε nʊ, ε kɔ □nʊ 'hʊɛn-, v 'mʊ -mʊε, □wɪ yɪ -tɛ -tonyiblo a 'hʊɪ a -teblɪ nu 'lɪ 'yibletʊtʊlɛ, 'v -mʊε.

²⁰ A yɪ□ε nɪ, -ε μο, 'aan pɛpɛ, a kɔ -Yusu 'Klɪsʊ 'hʊɛn-, ε 'wɪ yɪ, a 'kʊ nɪ. 'A -tɪ, 'kʊo 'yɪ 'kɪ 'a mʊ 'klɪ kɪ -kɔɔ -nɪ. -Tɛ ε nɪ 'mʊ lɛ, dɛ-nʊ 'kɪ□ɪ, 'a nɛ, □wɪ yɪ nyibli -bʊ, -v 'ye -Yusu 'Klɪsʊ nɪ yɪ. Dɛ- kɔ -tɪ 'a □tui 'v tete a gbɛgble -mʊ', -v pɪ lɛ: ²¹ «□Nɪ 'blee 'lɪ dɛ -mʊ' kʊa, □nɪ 'tɛε 'lɪ dɛ -mʊ' wɔn, kɔ, □nɪ 'hrɛɛn 'lɪ dɛ -mʊ' lɛ.» ²² Tetedʊ a 'mʊ, nyibli, v nʊ- hie□ε 'lu -mɔ lɛ. Didi-teblɪ a pɛpɛ nɪ 'v nɪ, 'kɪ nyibli 'mʊ□v di. ²³ Ti -hi la a ti 'yri, -tonyibli a 'lu a lɛ-hihie yɪ la□a nɪ 'ye, -ε μο, tetedʊ a 'mʊ, v yɪ -nyɪ la nyibli □tɔ, -ε nu□o, v wɛn 'nɪ, -a kɔ -ba kʊε nʊnʊ-teblɪ -bɪ □wien lɛ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊa a dida 'kwli, ε kɔ, -a kɔ -ba □tu -aan dɪɔnʊ □hʊɛn. Kεε, 'waa tetedʊ a 'mʊ, v 'nɪ -hɛε□ε nyiblo, 'kɪ bʊ kɔɔ a 'lu a lɛ-hihie -hʊan win kɪ.

3

-Yusu 'Klɪsʊ -nyɪ 'a mʊ ŋmlɪ yrayrɪ

¹ A yɪ□ε nɪ, -ε μο, Nyɪsʊa -ha 'lɪ 'a mʊ 'kʊkʊnyibli 'nyɪ, 'ε -ha 'a mʊ 'kɔ, a kɔ -Yusu 'Klɪsʊ 'hʊɛn. 'A -tɪ o, -teblɪ -mʊ', -ε nɪ 'lɪ yako 'kwli, ε nɔ- ba □mʊɔ lɛ, -tɛ -mʊ', -Yusu 'Klɪsʊ nɪ 'lɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊa a diidɛkʊbɪa kɪ. ² -Tebɪ -mʊ', -ε nɪ 'lɪ yako 'kwli, ε nɔ- kɔ -tɪ ba -hie 'lu -mɔ lɛ 'a -nɛ ti. A 'nɪ 'hie 'lɪ 'kɔ -bʊ kɪ a -teblɪ 'lu -mɔ lɛ. ³ A yɪ□ε nɪ, -ε μο, 'aan 'kɔ 'ka -wɛ la 'lɪ nɪ. A 'wɪ la -tɛ ba 'ye nɪ 'kʊ wɛn, 'tɪ -tɛ Nyɪsʊa bʊ -ha wɛn 'lɪ 'a mʊ 'kʊkʊw wɔn. 'Kɪ 'lɪ -Yusu 'Klɪsʊ -jɪ', 'kɪ ε pʊ 'lɪ 'aan 'kɔ yrayrʊ 'lɪ, 'ε □tui□ε 'yie. ⁴ 'Aan -hʊnhɔn, ε nɔ- mɔ -Yusu 'Klɪsʊ. -Nyɾwɔ -kɔ 'kwli, ε dɪ -hʊan 'v -dii -nɪ de, a kɔ□ɔ 'hʊɛn-, 'a mʊ dɪ 'lɪ 'a -tɪ a 'yɪ'bʊbʊa 'kwli pa.

⁵ 'A -tɪ, ba -ha 'lɪ 'aan dabʊ 'kɔ a nʊnʊ-teblɪ -hʊɪn 'nyɪ. Ba hie 'v -wɔwɔ kɔ 'lawlu 'hʊɛn- bʊ. A 'nɪ 'wɛn 'kɪ de, 'kɪ 'aan 'yri naabʊ bʊ nyre yɪ. 'Aan □wɪ a -hʊhʊa-teblɪ -hʊɪn 'nɪ 'kɔɔ 'lɪ 'a mʊ win kɪ de. A 'nɪ 'mʊɔ 'kɪ yɪnyre-teblɪ lɛ. -Tebɪ -mʊ', a 'yɪ -kɔ, 'a 'nɪ 'tʊo 'lɪ 'a ca, -ε nu□o, 'bʊ mɔ, 'ba □tu 'a ca, ε □hɛn 'nyre, -ε μο, a 'wɪ□ɪ nyibli -mʊ', -v kwɛ -cɪ yɪ. ⁶ Yɪnyre-teblɪ a 'mʊ, ε nɔ- kɔ -tɪ Nyɪsʊa 'ε pɪ nyibli -mʊ', -v 'ye nɪ □tuu 'v□v yɾ lɛ. ⁷ Ti -hi la a ti 'yri, yɪnyre-teblɪ a 'mʊ, nɔ- 'aan 'mʊmʊ, a nɪ la -wɛ, 'ε kɔɔ la 'a mʊ win kɪ.

⁸ Kεε, -tɛ ti nɛ -bʊ, ba -ha -teblɪ a pɛpɛ a 'mʊ mɛ lɛ. A 'nɪ 'pʊɔ 'kɪ yɾ de, 'aan □wɪ bʊ 'kee 'lɛlɛ'yɪa, 'kɪ ba nʊ dɛ -hʊan, a 'nɪ 'nʊo 'lɪ nyibli 'cɾɛŋmlɪ 'yɪ □hlɔn lɛ, a 'nɪ 'haa lɪ nyibli 'yri lɛ, a 'nɪ 'hɔa 'kɪ -tɪ -hʊɪn lɛ de, ⁹ a 'nɪ 'pʊpʊɔ 'lɪ hɪ klɛ, -ε nu□o, a hie 'v 'aan nʊnʊkɔ 'ka bʊ, ε kɔ -teblɪ -hʊɪn -mʊ', a nɪ la lɛ. ¹⁰ A wɛn kɛ 'kɔ yrayrʊ kɪ. Nyɪsʊa, nɔ- nyɪ 'a mʊ 'kɔ yrayrʊ a 'mʊ, 'ε pɪ□ɪ yrayrʊ' lɛ, -ε dɪ□ε nʊ, ε 'mʊ Nyɪsʊa a 'kɔ yɪ 'wɪ, a 'mʊ Nyɪsʊa yɪ -tɛε, Nyɪsʊa a yiyie

a 'mu, e 'mu kle -bii -ni 'ki 'u 'a mu -mo.

11 De a 'mu 'a -ti, -Yusu a nyibli a pepe, u mo de ni -do. -Juukue ko 'a -ne dako pdu a nyibli 'huen-gbati, 'yile'jitra pdu 'yi 'u -ni, 'ki 'u Nyisua ye'. Nyiblo 'bu ni 'u, e 'be yi, e 'yi yi 'be, 'ki 'u Nyisua ye', 'yile'jitra 'yi 'u -ni. Nyiblo yi 'crien, e 'yi 'crien -yi, -mo koyo, [yi] koyo 'pa-, 'ki 'u Nyisua ye', 'yile'jitra pdu 'yi 'u -ni, -e nu[o], -Yusu 'Klisu ni -do, e no- ni 'u nyibli a pepe 'lu yi, e ko, 'e ni 'li 'a nyibli a pepe a [wli] ki.

-Yusu 'Klisu nu[o] ni, 'a bi yrayru'

12 Bu bi 'li 'a mu 'kwli, -e mo, Nyisua -ha 'li 'a mu ni, 'ki ba -he 'a nyibli. E nwe ne 'a mu ni. -Te e ni 'mu le, 'a -ti, -tebli a ko ba nu, e no- mo: Ba ko nyibli a nyai, 'aan [wli] bu 'yoco -ni, ba [tu] 'li 'aan dionu 'li, nyibli -bi a -ti, e no- ba -hie 'lu -mo le, e ko ba ko [wlu] a 'lila -we.

13 'Aan 'bio, 'ye [bu] bu nu 'a mu de -huan -mo, a 'ni 'puu 'li [nu] yru le, kee, ba -hru de -huan a 'mu 'a -ti -mo. -Te -aan Kukonyo -nu, 'e -hru -aan de 'kuku a -ti -mo, ke- ba nu, ba -hru nyibli a de 'kuku, u nu 'mu -mo a -ti -mo -we. 14 De -mo de gbagbu, e no- mo ba -nunue -ni, -koti 'ba yi [u] le ni ni, a di ko [wlotu] ni -do. 15 Ba -hon 'u [u] -mo', 'ki kibuweele -mu', -Yusu 'Klisu yi 'a mu -nyi, bu koo ne 'aan [wli] win ki, -e nu[o], Nyisua da 'a mu ni, 'ki ba -mue, ko, 'ki ba ko kibuweele. Ba -nyi [e] 'wio 'a -ne ti. 16 Ba -hie -Yusu a win a -ti 'lu -mo le 'a -ne ti. Ba tutoo -ni. Ba pupu [to] le. Ba nu -wladu a gblegble, ba blee Nyisua -mo. Ba nu -wladu -mu', Nyisua a -Hihiu* tue ne 'a mu. Ba nu dudu, ba -nyi [e] 'wio. 17 'A -ne de, a di nu, ba nu 'li [u] -Yusu 'Klisu a 'nyre 'kwli, ko 'a -ne -ti a di hla, ba hla [a], 'ki 'li -Yusu 'Klisu a 'nyre 'kwli. Ba -nyi -aan 'Bai Nyisua 'wio -we, 'ki 'li -Yusu 'Klisu a 'nyre 'kwli.

-Te -Yusu a nyibli a nunabu ko bu ni 'mu, 'ki 'u nyibli -bi ye'

18 'A mu nugbi, ba [tuu] 'u 'aan nyibepu 'u, -e nu[o], e no- mo yunode, 'ki 'u -aan Kukonyo ye'.

19 'A mu nyibepu -mo -bi, ba nwe ne 'aan nugbi, a 'ni 'puu 'li [nu] yru le.

20 'A mu 'yonu -mo -bi, ba [tuu] 'u 'aan 'banu ko 'aan 'diinu 'u, 'ki 'u 'a -ne [dedede] a -ta', -koti e no- kwle Kukonyo ki.

21 'A mu 'yonu a 'banu -mo -bi, a 'ni 'puu 'li 'aan 'yonu yru' le, -e di [e] nu, 'waa [wli] 'ni [ha] [hlon] bi.

22 'A mu -kuannunyibli, ba [tuu] 'u 'aan nyibli gbagbi 'u, 'ki 'u 'a -ne [dedede] a -ta'. A 'ni 'puu 'li le, bu ni 'u 'a mu ye', 'ti- a 'mu 'u [nu] 'u [tuu] -ni, -e di [e] nu, u 'mu 'a mu 'nyre le pu. Kee, 'ba yi -kuan ni ni, ba -ha 'li [u] [wlu] ki, ba nu[o], -e nu[o], -aan Kukonyo, e no- a [tui] 'u. 23 'A -ne -kuande, u di 'a mu -nyi, ba -ha 'li [u] [wlu] ki, ba nu[o], -e nu[o], -aan Kukonyo a -kuan a ni. E 'yi -tonyibli ni -do a -kuan 'pa-, a 'ni -nu[o] li [u].

24 Ba ko 'a yiyie, -e mo, Kukonyo, e no- di 'a mu 'wio -nyi. 'Klo yrayru -mu', e -we -mo, 'ki 'u 'a nyibli -mo', e di 'a mo [o] 'ni -nyi, 'ki 'li yakoo 'kwli. 'Aan Nyiblo gbagbu -mu', -e ko -kuan a ni, e no- mo -Yusu 'Klisu. 25 Nyibli -mu', -u ni -tebli -hutin, u nu- -mo -bi, Nyisua a -bati di [nu] 'ni klo, -tebli -hutin a 'mu, u ni a -ti. E no- -mo -bi, e 'ni 'jra [a] li nyibli 'yi le.

4

1 'A mu nyibli gbagbi -mo -bi, 'aan [wli] bu no yi, 'ki 'u 'aan -kuannunyibli -mo'. -Tebli -mu', -e 'sii 'u yi, e no- ba nu [nu] -mo. Bu bi 'li 'a mu 'kwli, -e mo, 'aan 'mumu, a ko Nyiblo gbagbu -we, 'ki 'li yakoo 'kwli, 'e ni 'u 'a mu 'lu yi.

Ba 'cibi 'u Nyisua a dida, e ko, ba ko [to]

² Ba 'cibi 'v Nyɩsua a dɩda. 'Aan 'klɩ 'nɩ 'wɛɛ 'lɩ, 'kɩ ba da□a. Ba -nyi□e 'wio. ³ Ba da Nyɩsua -wɛ, 'kɩ 'v -aan -ta', -ɛ di□e nu, ɛ 'mɔ 'hru yɩ kla, -a 'mɔ 'a □haantitɩ nyibli pɔ, ɛ kɔ, -Yusu 'Klɩsɔ a -tɩ -bɔ, -ɛ -hli nyibli 'yɩ kɩ, -a 'mɔ □nɔ□v klɛ -hɩhɩa -nɩ. 'Bɩ a yi□e nɩ, -ɛ mɔ, -tɛ 'n nɛ -Yusu a -tɩ -mɔ lɛ, ɛ nɔ- kɔ -tɩ, 'v pɔ 'mɔ □jɩ'. ⁴ Ba da Nyɩsua, -ɛ di□e nu, 'mɔ nyibli -Yusu a -tɩ klɛ -hɩhɩa -nɩ -tɛɛ, □wɩ yɩ -tɛ Nyɩsua nɩ 'a -huhɔa.

⁵ Ba □tu 'aan 'yrinaabɔ 'yie, -ɛ di□e nu, ɛ 'mɔ 'v yɩ 'sɩi -nɩ, 'kɩ 'lɩ nyibli -mɔ', -v 'yɩ -Yusu a nyibli 'pa- 'nyɩ. A 'nɩ 'waan 'lɩ ti, 'kɩ ba lee □nɔ -Yusu a -tɩ, ɛ kɔ, ba -hɛɛ □nɔ. ⁶ 'Aan pɔpɔwin bɔ nɔ yɩ. Bɔ kwɛɛ nyibli kɩ. 'A -nɛ nyiblo 'bɔ yɩ 'a mɔ nɩ 'beti -nɩ, ba yɩ -tɛ a di 'a klɛ-hɩhɩale nu.

'Betile

⁷ -Aan □wɔv a nyiblo, -ɛ mɔ Tisikɩ, ɛ nɩ -Yusu 'Klɩsɔ a -kɔan, 'kɩ 'lɩ 'a □wɔv a pɛpɛ kɩ. ɛ kɔ 'mɔ 'hɔɛn-, -a mɔ nɩ -aan Kɔkɔnyɔ a -kɔan. ɛ nɔ- di 'a mɔ -lee -nɩ, -tɛ 'n nu 'nɛ-nɩnɩ. ⁸ ɛ nɔ- nu□o, 'nɩ yɩ 'lɩ□ɩ 'a mɔ -mɔ tɛ, -ɛ di□e nu, ɛ 'mɔ 'a mɔ -lee -nɩ, -tɛ -a nu 'nɛ-nɩnɩ, ɛ kɔ, ɛ 'mɔ 'a mɔ 'klɩ -nyɩ -wɛ. ⁹ ɛ kɔ -aan □wɔv a nyiblo Onesimɔ 'hɔɛn-, v nɩ 'hɔɛn a 'mɔ, v nu- 'n yɩ 'lɩ 'a mɔ -mɔ tɛ. Onesimɔ a 'mɔ, ɛ mɔ 'aan 'blikɔeyu □nɔ. ɛ kɔ -Yusu 'Klɩsɔ □wɔv yɩ -tɛɛ. V nɩ 'hɔɛn a 'mɔ, v nu- di 'a mɔ -lee -nɩ, -tɛblɩ nɩ -tie -bɔ, -ɛ mɩi 'nɛ- 'lu -mɔ.

¹⁰ Nyiblo -bɔ, -ɛ mɔ Alitakɩ, -ɛ kɔ 'mɔ 'hɔɛn-, -a nɩ 'nɛ- =jɩ', ɛ 'beti 'a mɔ. Makɩ, -ɛ mɔ Banabasi a 'dɩayɩ -bɩ, ɛ 'beti 'a mɔ. 'Bɔ mɔ, 'bɔ nyre 'lɩ 'a mɔ -mɔ, ba 'ble□e kɔa -tɛɛ. 'N lee la 'a mɔ 'a -tɩ nɩ. ¹¹ Jesu, -ɛ kɔ 'nyre -bɩ -mɔ Jutusɩ, ɛ 'beti 'a mɔ -wɛ. Nyibli nɩ ta a 'mɔ, v nu- mɔ -Juukɔɛ nɩ -do, -v kɔ 'mɔ 'hɔɛn- nɩ -kɔan, -ɛ di□e nu, nyibli 'mɔ□v yɩ, -ɛ mɔ, Nyɩsua, nɔ- kɔɔ nyibli a

pɛpɛ win kɩ. V yɩ 'mɔ 'nɩ -hɛɛ -nɩ dɩakɩ.

¹² Nyiblo -bɔ, -ɛ mɔ Epafrasɩ, -ɛ mɔ 'aan 'blikɔeyu -bɩ, ɛ 'beti 'a mɔ. ɛ nɩ -Yusu 'Klɩsɔ a -kɔan. 'A -nɛ ti, ɛ □tui 'v 'klɩ, 'ɛ dɛ Nyɩsua, 'kɩ 'v 'aan -ta', -ɛ di□e nu, a 'mɔ 'klɩ kɔ, ɛ kɔ, a 'mɔ ye' -muu -nɩ, 'kɩ 'v Nyɩsua a 'hru wɔn, kɔ, dɛ -mɔ', Nyɩsua -hɔɛ, a 'mɔ□v yɩ, kɔ, a 'mɔ□v nu. ¹³ 'Na 'mumu, 'n yɩ□ɩ 'nɩ 'ye, -ɛ mɔ, ɛ nɩ -kɔan dɩakɩ, 'kɩ 'v 'aan -ta', kɔ 'kɩ 'v nyibli -mɔ' -mɔ', -v nɩ 'lɩ Laodisedɔ kɔ Hielapolistɔ 'hɔɛn- 'kwɩ. ¹⁴ Luku, -ɛ mɔ -dɔdɔ gbagbɔ -mɔ', -a -nɔɛ -nɩ, ɛ kɔ Damasi 'hɔɛn-, v 'beti 'a mɔ.

¹⁵ -Yusu a nyibli a pɛpɛ -mɔ', -v nɩ 'lɩ Laodisedɔ 'kwɩ, 'n 'beti □nɔ. Nugba -mɔ', -ɛ mɔ Nifa, 'n 'beti□e, ɛ kɔ -Yusu a nyibli -mɔ', -v yɩ 'lɩ 'a -tɛ lɛ 'kukue -nɩ 'hɔɛn-. ¹⁶ 'Bɔ mɔ, 'ba -hre 'criɛn -bɔ, -ɛ -bɩ ba gba□a 'cɔɛ a nyibli -mɔ' yɩ, -v nɩ 'lɩ Laodisedɔ 'kwɩ, -ɛ di□e nu, 'waa □gbɛv, v 'mɔ□v -hre -wɛ. 'Crien -mɔ', 'n gba la Laodisekɔɛ yɩ, bɔ ya 'a mɔ□v yɩ, a 'mɔ□v -hre -wɛ. ¹⁷ Ba lee Asipɔ, -ɛ mɔ, bɔ □tu 'v 'klɩ, -kɔan -mɔ', -Yusu 'Klɩsɔ -nyi□e, ɛ 'mɔ□v nu -nunu, ɛ 'mɔ□v 'lu -yra.

¹⁸ 'Mɔ Pɔbɔ, 'mɔ -yɩ 'criɛnkɔtɔ -bɔ 'cri: 'N 'beti 'a mɔ -tɛɛ. ɛ 'nɩ 'hruo 'lɩ 'a mɔ -mɔ, -ɛ mɔ, 'n 'tɛ nɩ 'nɛ- =jɩ'. Nyɩsua bɔ nu 'a mɔ □haande -mɔ.

YI-HƐCRIƐN, Pɔlv gba la TESALONIKIKUƐ YI

¹ Mɔ Pɔlv, 'mɔ -yi 'criƐn -bu 'cri, 'n kɔ Silast kɔ Timote 'hɛn-. 'A mu -mu', -v mɔ -Yusu a nyibli, -v ni 'lɪ Tesalonikidɔ 'kwli, 'a mu -a yi -mɔ 'cri -ni, 'a mu -mu', -v ni 'lɪ -aan 'Bat Nyɪsɔ kɔ -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɪsɔ 'hɛn- -jɪ'. Nyɪsɔ bu nu 'a mu ɔhaande -mɔ, ɛ kɔ, bu -nyi 'a mu kbuwɛɛnɛ.

-Yusu a nyibli -mu', -v ni 'lɪ Tesalonikidɔ 'kwli, v nu- kɔ -ti Pɔlv 'ɛ yi Nyɪsɔ 'wio -nyi

²⁻³ 'A -nɛ ti, 'bu mɔ, ɔba yi -aan 'Bat Nyɪsɔ ni dɛ, 'kɪ 'v 'aan -ta', -a yi -nyiɔɛ 'wio, 'aan -ti. 'Bu mɔ, ɔba yiɔ ni dɛ, -ɛ -bɪ -tɛ a -nu, 'a kuo -Yusu 'Klɪsɔ ɔwlv yi, 'a ni 'a -kvan, kɔ, -tɛ a nu Nyɪsɔ a nuɛɛ, ɛ nɔ- -a yi 'lu -mɔ ɛ -hie, ɛ kɔ, -tɛ a -nu, 'a kuo ɔnɛ ɔwlv yi, 'a yiɔ -ple, 'kɪ 'lɪ ɔwlv a 'lɪa 'kwli, -ɛ mɔ -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɪsɔ di 'ni di dɛ. ⁴ 'Dɪayɪnɔ -na, -a yiɔɛ ni, -ɛ mɔ, Nyɪsɔ nuɛ nɛ 'a mu ni, kɔ, 'ɛ -ha 'lɪ 'a mu, 'kɪ ba -hɛ 'a nyibli. ⁵ -A yi dɛ a 'mu ni, -ɛ nuɔɔ, ti -mu', -ɛ kɔ 'yri -a pɪ la 'v 'a mu -Yusu 'Klɪsɔ a ɔhaantitɛ, -a 'ni -pɔɔ la win dadɔ, kɛɛ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsɔ a -Hihiu* a 'klɪ 'kwli, 'kɪ -a yi la 'lɪ -hlee -ni, kɔ, ɔa yru ti ɛ, -ɛ mɔ, -Yusu a ɔhaantitɛ a 'mu, ɛ mɔ -ti a -tɛɛ ɔnɔ. -Tɛ -a ni la 'lɪ 'a mu -mɔ, 'a -ti, a yi la -aan nunuklɔ ni. -A ni laɔa ni, -ɛ diɔɛ nu, -a 'mu la 'a mu -hɛɛ -ni.

⁶ -Aan ɔpɪ a 'mu, ɛ nɔ- a -hɛ 'lɪ ɛ, ɛ kɔ Kɔkɔnyɔ a ɔpɪ 'hɛn-. -Tɛ a 'ble la Nyɪsɔ a win kva, ɛ nɔ- kɔ -ti, nyibli 'v ɔtui 'a mu ɔhɛn, kɛɛ, a ni dɔdɔ dɪaktɪ, Nyɪsɔ a win a 'mu, 'a -ti, -kɔtɪ Nyɪsɔ a -Hihiu, ɛ nɔ- yi 'a mu -hɛɛ -ni. ⁷ ɛ

nuɔɔ, Nyɪsɔ a nyibli -mu', -v ni 'lɪ Maseduanɔblugba, kɔ Akaiɔblugba 'hɛn- 'kwli, 'a tɔɔ ɔnɔ, -tɛ 'waa nunuklɔ kɔ bu ni 'mu -wɛ. ⁸ 'A mu nuɔɔ, nyibli -hɔɔhɔ 'v 'wɪn -aan Kɔkɔnyɔ a -ti. ɛ 'yi 'lɪ Maseduanɔblugba kɔ Akaiɔblugba ni -do 'kwli 'pa-, kɛɛ, 'kɪ 'v 'a -nɛ -tɪtɛ ɔdɔ, nyibli 'wɪn ni, -tɛ a nu Nyɪsɔ a ɔwlv a yɪkuɔɛ. -A 'yi ɔdedede -kɔ, -ba ɔtu 'vɔɔ 'lu. ⁹ Nyibli a pɛpɛ hɛɔɛ ni, -tɛ a nu la -aan kva'buble -tɛɛ, ti -mu' -kɔ 'yri -a di la 'lɪ 'a mu -mɔ, 'v hɛɔɛ -wɛ, -tɛ a -nu, 'a hie 'v 'aan -cɪ, ɛ kɔ 'kuo a dɪda bu, 'a -nyi 'aan ɔwlv a pɛpɛ Nyɪsɔ, 'ti- 'a ɔtui 'vɔɔ. Nyɪsɔ a 'mu, ɛ ni 'klɔ, 'ti- ɛ mɔ -tɛɛ a Nyɪsɔ ɔnɔ. ¹⁰ Nyibli a 'mu, v yiɔɛ ni -wɛ, -ɛ mɔ, Nyɪsɔ a 'Yu -mu', -ɛ di 'lɪ yakɔ 'kwli -hɔn, ɛ nɔ- a yi -ple. 'A 'Yu a 'mu, ɛ nɔ- mɔ -Yusu, Nyɪsɔ -ha 'lɪ 'kɔkɔnyibli 'nyi, ɛ -ha 'klɔ. -Yusu a 'mu, ɛ nɔ- di -a mu wa, 'kɪ Nyɪsɔ a yru 'yɛ ni di -a mu ni klɔ, ti -mu' -kɔ 'yri Nyɪsɔ a 'mu, ɛ di 'v nyibli -bati ɛ -pɔv -ni.

2

Nyɪsɔ a -kvan -mu', Pɔlv ni la 'lɪ Tesalonikidɔ 'kwli

¹ 'Dɪayɪnɔ -na, 'aan ɔgbɛtɔ, a yiɔɛ ni, -ɛ mɔ, -tɛ -a di la 'lɪ 'a mu -mɔ, ɛ 'yi la dadɔ' pa. ² A yiɔɛ ni -wɛ, -ɛ mɔ, 'ti- -a 'mu la 'lɪ 'a mu -mɔ di, -tɛ -a 'tɛ ni la 'lɪ Filipɔdɔ 'kwli, nyibli ɔtui la -a mu ɔhɛn dɪaktɪ, 'v -hɛ la -a mu 'yri ɛ. -Tɛ -a di la, 'kɪ 'lɪ 'a mu -mɔ, 'kɪ 'lɪ Tesalonikidɔ 'kwli, -a yɛɛ 'lɪ -aan yraanyibli -hɔɔhɔ bu -wɛ. Kɛɛ, Nyɪsɔ, nɔ- =tu la 'lɪ -a mu ɔwlv 'kwli bu, ɔa pɪ la 'a mu -Yusu a ɔhaantitɛ, -ɛ -hɛn 'lɪ Nyɪsɔ -mɔ. ³ 'Bu mɔ, ɔba yi nyibli ni -lee -ni, bu 'ble Nyɪsɔ a win kva, -a 'ni -nuɔɔ hi, yɪnyredɛ ɔdɔ 'yi 'lɪ -aan ɔwlv kɪ -ni, kɔ, -a 'ni -kaaɔa li nyiblo ɔdɔ. ⁴ Kɛɛ, -ti ni -do -mu', Nyɪsɔ -hɛɛ, -ba hla, ɛ nɔ- -a hɛ, -ɛ nuɔɔ, ɛ 'yɛɔɛ ni, -ɛ

mɔ, -a mɔ nyibli □nɔ, -v 'sii 'v yɪ, 'ε wen -aan de ki, 'ε lee ne -a mɔ, 'ki -ba pɔ nyibli 'a □haantitie. -A 'nɪ -pɔ□v win, 'ki -a 'mɔ-tonyibli a plo -blee -nɪ, keε, -a pɪ win, -ε di□e nu, Nyɪsɔa a plo 'mɔ ble. Ε nɔ- yɪ -tebli -mɔ', -ε nɪ 'lɪ -aan □wɪ ki 'ye.

⁵ A yi□e nɪ, -ε mɔ, -te -a di la 'lɪ 'a mɔ -mɔ, -a 'yɪ la 'lɪ le'tuwin -ya, kɔ, -a 'nɪ -pɔ□v la win, 'ki a 'mɔ la -a mɔ kɔkɔ-tebli -nyɪ. -Tɪ -bɔ, 'n yɪ 'cɪ, Nyɪsɔa yi□e nɪ, -ε mɔ, -tɪ a -teε □nɔ. ⁶ 'Kɪ 'lɪ 'a mɔ 'nyɪ, -hɔv, 'ki 'lɪ nyibli -bɪ 'nyɪ, -a 'yɪ -hɔv□a le nɪ □mɔε, 'ki nyibli bɔ pɔ -a mɔ 'nyre le. ⁷ 'E mɔ □han-tɪ, -te -a mɔ -Yusu a -mɔnanyɔ*, -a kɔ la 'hru, 'ki -ba lee la 'a mɔ, -ε mɔ, ba kɔ 'v -aan 'v□tuule, kɔ, 'ki ba -ha la kɔkɔ-tebli -aan -hεε a -tɪ. Keε, -a 'yɪ□ɪ -nu. -Te -a nɪ la 'lɪ 'a mɔ 'nyɪ, -a kɔ la □wɪb 'yɔpɔ, □wɪ yɪ 'yɔnɔ'dii, -ε kɔ 'lɪ 'a 'yɔnɔ a de -mɔ dɪaktɪ. ⁸ -A nɔε ne 'a mɔ nɪ dɪaktɪ. Ε nɔ- nu□o, □a -hɔε -ba pɔ la 'a mɔ Nyɪsɔa a □haantitie. Ε 'yɪ de nɪ -do a 'mɔ 'pa-. -A -we la la -mɔ -we, 'ki -ba 'kɔ la 'aan -tɪ, -ε nu□o, a -hε la -aan □wɪb a nyibli.

⁹ 'Dɪayɪnɔ -na, 'n pɔ□v □han-tɪ, -te -a nɪ la, □a □tui la 'v 'kɪ, □a nɪ la -kɔvɔn, 'ki 'lɪ 'a mɔ -mɔ, 'a -tɪ 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -we, bɔ -hru 'a mɔ -mɔ. -A yɪ la 'a mɔ Nyɪsɔa a □haantitie nɪ pɪ, □a nɪ la -kɔvɔn, 'tɔ kɔ -nyre, -ε di□e nu, -a 'mɔ la -aan dɪɔnɔ yɪ -wɔn, a 'nɪ □ha la lekiklele -kɔ, -aan -tɪ. ¹⁰ A yi□e nɪ, Nyɪsɔa 'ε yi□e -we, -ε mɔ, -te -a nɪ la 'lɪ 'a mɔ -mɔ, -aan nununmɪ 'sii la yɪ, 'ki 'v 'a mɔ ye', 'a mɔ -mɔ', -v 'ble Nyɪsɔa a -tɪ kɔvɔ. Yɪnyre de □dɔ 'yɪ la 'lɪ -aan nunukɔ 'kwɪ -nɪ, ε kɔ, nyiblo □dɔ 'yɪ la 'lɪ□ɪ 'lɪ -we, bɔ yeε la -a mɔ -tɪ. ¹¹ A yi□e nɪ -we, -ε mɔ, -a yɪ la 'aan pepe 'nɪ -hεε -nɪ, □wɪ yɪ, -te 'yɔnɔ'bat nɪ, 'ε yɪ 'a 'yɔnɔ -hεε -nɪ, ¹² □a □tui la 'lɪ 'a mɔ □wɪb 'kwɪ bɔ, kɔ, □a nyεε la 'a mɔ le 'a -ne ti, 'ki 'aan nɪnabɔ bɔ bleε Nyɪsɔa a plo. Nyɪsɔa, nɔ- de 'a mɔ, 'ki ba pa 'lɪ

'a 'kɔ yrayɪv 'kwɪ, a 'mɔ 'lɪ 'a -tɪ a 'yi'buɔvɔ 'kwɪ nɪ.

¹³ -A yɪ -nyɪ Nyɪsɔa 'wio -we 'a -ne ti, -ε nu□o, -te a 'wɪn la 'a -tɪ -mɔ', -a lee la 'a mɔ, 'aan □wɪ 'ble□e kɔvɔ -teε, 'a yɪ la□a, -ε mɔ, Nyɪsɔa a win □nɔ la, ε 'yɪ la -tonyiblo a win 'pa-. Ε mɔ □han-tɪ, Nyɪsɔa a win □nɔ, 'ε nɪ -kɔvɔn, 'ki 'lɪ 'aan □wɪ ki, 'a mɔ -mɔ', -v -nyɪ 'aan □wɪ -Yusu 'Kɪsɔ. ¹⁴ 'Dɪayɪnɔ -na, de -mɔ', -ε nu nyibli -mɔ', -v kɔ -Yusu 'Kɪsɔ □wɪb yɪ, -v nɪ 'lɪ Sudeblɔgba 'kwɪ, ε nɔ- nu 'a mɔ -we. Ε □hen 'nyre, -te -Juukɔε* -nu, 'v □tu -Yusu a nyibli -mɔ', -v nɪ 'lɪ Sudeblɔgba 'kwɪ □hɪvɔn, ke- nɪ -do 'aan 'blikɔε -nu, 'v □tu 'a mɔ □hɪvɔn. ¹⁵ -Juukɔε nɪ -do a 'mɔ, nɔ- 'le la Nyɪsɔa a winwɔn-hanyɔ*, ti -hi la a ti 'yɪ, v nɪ -do a 'mɔ, v nɔ- 'la -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Kɪsɔ, ti -bɔ 'yɪ, v nɪ -do a 'mɔ, v nɔ- =tui -a mɔ □hɪvɔn -we. De -mɔ', Nyɪsɔa a □wɪb -yɪraa -nɪ, ε nɔ- v nɪ. U yɪraa nyibli a pepe nɪ, ¹⁶ 'v □mɔε□e le, 'ki bɔ ka -a mɔ yɪ, -ε di□e nu, -a 'nɪ □ha Nyɪsɔa a -tɪ dako -mɔ', -v 'yɪ -Juukɔε 'pa-lee -nɪ, Nyɪsɔa 'nɪ □ha □nɔ wa a -tɪ. -Te ti ne -bɔ, v -we 'lɪ 'waa de 'kuku a pepe yre, Nyɪsɔa a yɪv 'ε -we 'waa kɔkɔ -mɔ.

Pɔlv -hɔε bɔ mu Tesalonikikɔve yɪ -mε

¹⁷ 'Dɪayɪnɔ -na, -a mɔ -mɔ -bɪ, -te -a -hɔn la 'lɪ 'a mɔ -mɔ, 'aan 'yɪyɔv nɪ -a mɔ nɪ. Ε mɔ □han-tɪ, -a -hɔn 'lɪ 'a mɔ -mɔ, keε, -aan □wɪ 'tɪε nɪ 'lɪ 'a mɔ -mɔ. 'Kɪ 'lɪ ti -hɔhɔv 'kwɪ, -a -hɔv□a nɪ, 'ki -ba di 'lɪ 'a mɔ -mɔ. ¹⁸ Seyɪ-seyɪ 'mɔ Pɔlv, 'n □mɔε la□a le, 'ki 'lɪ ti -hɔhɔv 'kwɪ, □bɔ di la 'lɪ 'a mɔ -mɔ, keε, Satan ka la 'mɔ yɪ. ¹⁹ -A -hɔε -ba 'ye 'a mɔ de, -kɔtɪ 'ki a nɪ 'lɪ Nyɪsɔa a nyibli -mɔ' 'nyɪ, -v nɪ□e, □a yi□e, □a yɪ□ɪ -ple, -ε mɔ, Nyɪsɔa di -nyɪ -a mɔ 'wio. 'A mɔ -nɪ□e, □a nɪ dɔdɔ, ε kɔ, 'a mɔ -tɔε

□ne nyibli, -ε μο, -aan -kvan ու յի. Է ու- di□e nu, -a 'mu -aan ժոնս a -pli pu, 'ki 'u -aan Kսկոնյո -Yusu յի, ti -mu' -kո 'yri ε di di de. ²⁰ Է մո -tεε, 'aan -ti, □a pi -aan Kսկոնյո 'nyre le, □a ni dոdu.

3

¹⁻² -Tε -a 'ye ni 'win la, -tε a nu 'luninu, -a 'yi la 'li □wlv a 'lila 'li -we. Է ու- nu□o, □a -yra la□a, 'ki -ba le la 'li Timote 'a mu -mո, -a mu ni -do, □a hie la 'li Atenidո 'kwli. A yi□e ni, -ε μο, Timote մո -aan nyiblo □ուո, ε կո -a mu 'hven-, -a mu -pi Nyisva a □haantitie nyibli. -A le la 'li□i 'a mu -mո, -ε di□e nu, ε 'mu 'a mu 'klı -nyi, a 'mu Nyisva a 'hru na -tεε, ³ a 'ni □ha 'u Nyisva a 'hru bu hie, □hıven -mu', nyibli □tui 'a mu a -ti. -A yi□e ni, -ε μο, -a mu -bu, -u մո 'a nyibli, -a bleε yi, -ba 'ye □hıvendu a 'mu. ⁴ -Tε -a 'tε ni la 'li 'a mu -mո, ε ni la ke', □a lee la 'a mu, -ε μο, □hıven a 'yiye di la 'li 'ni di. 'E մո -tεε, 'a 'ye□e, -ε μο, □hıven a 'mu, ε nyre ni. ⁵ -Tε 'n yi□e, -ε μο, a yi 'ye □hıven, ε ու- nu□o, 'ni yi la 'li □wlv a 'lila 'li -we, 'ni lee 'li Timote 'a mu -mո, -ε di□e nu, 'mu□v yi, 'bu մո, 'ba 'tε kuo -Yusu 'Kısv □wlv yi -tεε, -kոti 'n yi pie la huannu, 'ki Satan bu kaa la 'a mu. 'Bu մո, 'bu կո bu ni la 'mu le, ε □hen 'nyre, -ε μο, -kvan -mu', -a nu la 'li 'a mu 'nyi, ε մո dadu □ուո.

Tesalonikıve a -ti, Pոlv ni dոdu

⁶ Kεε, -tε Timote -hոn 'li 'a mu -mո, ε lee ne -a mu ni, -ε μο, 'ki a ni 'li -tεε, 'ε lee ne -a mu -we, -ε մո, a 'tε kuo -Yusu □wlv yi -tεε, 'a nunve -ni, 'ε lee ne -a mu, -ε մո, -aan -ti ni 'a mu □wlv yi dtaktı, kո, -aan 'yiyetu ni 'a mu ni dtaktı. -Aan 'mumu, 'aan 'yiyetu ni -a mu ni dtaktı -we. ⁷ 'Dıayınu -na, ε մո □hıven □ուո, -a yi la□a 'ye, kεε, -tε Timote -di, ε lee ne -a mu ni, -tε -mu', a nu 'luninu, 'ε □tu 'li -a

mu □wlv 'kwli bu, -kոti a 'tε kuo -Yusu 'Kısv □wlv yi -tεε. ⁸ -Tε a 'tε ni 'u Kսկոնյո a 'hru wlvn, ε nie ne -a mu dոdu dtaktı. ⁹ Plո a bleεle a 'mu, -a kո, 'ki 'u 'aan -ta', 'a 'wio, -a yi Nyisva -nyi, ε 'yi 'u -a mu wien -ween -ni. ¹⁰ 'Tո kո -nyre, -a nyεε Nyisva le, 'ki 'li -aan □wlv a pepe ki, 'ki bu -nyi -a mu 'hru, -a 'mu 'a mu yi -me մո di, -teblı -mu', a 'yeε ni yi, 'ki 'u -Yusu a □wlv a yıkuole a -ta', -a 'mu 'a mո□o -tոո -ni.

¹¹ -A nyεε ne -aan 'Bai Nyisva le, ε կո -aan Kսկոնյո -Yusu 'hven-, -ε di□e nu, u 'mu 'hru -ha, 'ki -ba di 'a mu yi -me. ¹² -Aan Kսկոնյո bu nu□o, -ε di□e nu, a 'mu -nunve -ni, 'aan nunvele a 'mu, ε 'mu kle -bii -ni, ε կո, a 'mu nyibli a pepe -nve -ni -tεε, □wı yi, -tε -a nu 'aan nvele. ¹³ -Aan Kսկոնյո 'bu nu 'a nunuo le, -ε -bı a di kո 'klı, 'ki 'u 'a 'hru wlvn, -ε di□e nu, de -hvan □du 'ni □ha 'li 'aan □wlv ki ni, ε կո, a 'mu 'u yi 'sii -ni, 'ki 'u -aan 'Bai Nyisva ye', -nyrոwո -mu', -ε կո 'kwli -aan Kսկոնյո -Yusu di di de, 'ki 'ne- 'kո -bu ki, ε կո nyibli a pepe -mu', -u մո 'a nyibli 'hven-.

4

Nyisva -hve□e ni, -aan ninabvı bu 'sii 'u yi

¹ 'Dıayınu -na, de, -ε կո ki -a di 'u -yree -ni, ε ու- մո: ti -hi la a ti 'yri, -a tոո ne 'a mո□o ni, -tε a kո ba nu nına, 'ti- Nyisva a plո 'mu ble. -A yi□e ni, -ε մո, ke- a ni nuna, kεε, -a nyεε ne 'a mu le dtaktı, 'ki 'li -aan Kսկոնյո -Yusu 'Kısv a 'nyre 'kwli, ba □tu 'u 'klı, ε 'mu 'u 'klı -bu, a □tui 'u, -tε ti ne -bu 'u -hi. ² -Tebli -bu, -a tոո la 'a mu, a yi□e ni. Է ու- մո -teblı -mu', -aan Kսկոնյո -Yusu 'Kısv yi nyibli -lee -ni, bu nu. ³ De Nyisva -hve, ε ու- մո ba -ha 'aan ժոնս, ba -nyi 'aan ժոնս Nyisva pepe, 'aan ninabvı 'mu 'u yi 'sii -ni. De ε □hen 'nyre, ε ու- մո, a 'ni 'nuo 'li 'lawlude kո

-wlawhɔde 'hɔen-. ⁴ A -ne nyibeyu gbe 'bu ni 'v, e ko 'a nugba 'hɔen-, bu 'bubble kwa, [wɪ yi, -te Nyɪsua ni 'a -hɔhɔa, e ko, -te nyibli ni 'a -hɔhɔa -wɛ. ⁵ Kɛɛ, a 'ni 'kɔɛ 'lɪ yunyɛ-tɛbli -mu', 'aan [wɪ -hɔɛ [wien lɛ, -wɛn nyibli -mu', -v 'yɪ Nyɪsua -yi. ⁶ Nyiblo [dɔ 'ni 'nuo 'lɪ -wlawɪ, e ko 'a 'bɪhɪan a nugba 'hɔen-, e ko, e 'ni 'kaa 'lɪ 'a 'bɪhɪan [dɔ, 'kɪ 'v nuɔɔ a dɛ kɪ. -A lee la 'a mu ni, [a ti la 'a mu -tɛɛ, -e mɔ, nyibliɔ -mu', -v ni yunyɛ-tɛbliɔ a 'mu, -aan Kɔkɔnyɔ Nyɪsua a -bati di [nu 'ni kɔ. ⁷ Nyɪsua 'yɪ -a mu -da, 'kɪ -a 'mu -wlawhɔde ko 'lawhɔde 'hɔen-nu. Kɛɛ, e da -a mu ni, 'kɪ -aan nɪnabɔ 'mu 'v yɪ 'sɪi -ni. ⁸ -Tɛ e ni 'mu lɛ, 'a -tɪ, nyiblo 'bu ni 'v, 'bu 'yɛ ni pɔ -tɪ -bu nɔa yɪ bu, e 'yɪ -tonyibli a win 'pa-, e 'yɪ kɪ -hɪa -ni, kɛɛ, Nyɪsua -mu', -e yɪ 'a mu 'a -Hihɪu* -nyɪ, e nɔ-ko win e hɪa kɪ.

⁹ 'Dɪayɪnu -na, 'n 'yɪ [dedede -kɔ, [bɔ di 'a mu -lee -ni, 'kɪ 'v 'aan 'bio -Yusu a nyibli a nuɛɛ a -ta', -e nu [o, -tɛ a ko ba nu nuɛɛɛ, Nyɪsua a [gbɛv, e tɔɔ nɛ 'a mɔ [o ni -dodo. ¹⁰ E mɔ -tɛɛ, 'a nuɛ Nyɪsua a nyibli a pɛpɛ -mu', -v ni 'lɪ Masɪɔvanɪblugba 'kwli. Kɛɛ, ba [tu 'v 'kɪ de, 'kɪ 'v nuɛɛ a 'mu, 'a -ta'. ¹¹ Ba [tu 'v 'kɪ, -e di [e nu, 'aan nunukɔ 'ni [ha [cahwlan -ni, e ko, a 'ni 'bie 'lɪ 'aan 'bio a -tɪ 'nyɪ lɛ, ko, nyiblo 'bu ni 'v, bu [tu 'v 'kɪ, e 'mu 'a dɪɔnu lɛ -kiklɛ -ni, [wɪ yi, -tɛ -a nu la [a 'aan leeɛ. ¹² 'Bu mu, 'ba yɪ [lɛ ni ni, -e -bɪ nyibli -mu', -v 'yɪ -Yusu a nyibli 'pa-, v di 'v 'a mu 'ni [tuu -ni, e ko, nyiblo [dɔ 'yɪ 'lɪ [lɪ -wɛ, bu pɔ 'a mu na wien.

-Nyrɔwɔ -Yusu di ya

¹³ 'Dɪayɪnu -na, -a -hɔɛ [e ni, ba yi dɛ -mu', -e di 'lu -mɔ mu, 'kɪ 'v -tonyiblo -bu, -e 'kɔ a -ta', -e di [e nu, 'aan [wɪ 'ni [ha bu 'muɛ 'dɔ, [wɪ yi nyibli -mu' -v 'yɪ -Yusu -yi, 'tɪ -v 'yɛ ni -plee 'v [v lɛ. ¹⁴ -A

pɔ [v [han-tɪ, -e mɔ, -Yusu 'kɔ ni, [a pɔ [v [han-tɪ -wɛ, -e mɔ, Nyɪsua -ha 'lɪ [lɪ 'kɔkɔnyibli 'nyɪ, 'ɛ -ha [a 'kɔ. E nɔ- nu [o, [a yi [e, -e mɔ, nyibli -mu', -v kuo -Yusu [wɪv yɪ, 'tɪ -v 'kɔ, Nyɪsua di -ha 'lɪ [nu 'kɔkɔnyibli 'nyɪ, v ko -Yusu 'hɔen-, v 'mu 'v -tɛ ni -do bu ni.

¹⁵ -Tɪ -bu, -a mi 'a mu lee mɔ, -aan Kɔkɔnyɔ, nɔ- tɔɔ nɛ -a mɔ [o: -Nyrɔwɔ -mu', e di ya, -a mu -mu', -v 'tɛ di 'kɔ ni, -a 'yɪ 'lɪ [lɪ -wɛ, -ba -hi nyibli -mu', -v 'kɔ ye'.

¹⁶ -Nyrɔwɔ a 'mu 'kwli, nyibli di 'wɪn Nyɪsua a win, -tɛ e di 'lɪ 'a lɛlenyɔ -mɔ -hlee -ni, Nyɪsua a lɛlenyɔ a 'mu, 'waa nyiblo gbagbu, e 'mu 'lɪ win 'yaa -ni, e 'mu hle. 'Bu -hi, -e -bɪ Nyɪsua a -ɲamu di pɔ win, -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Kɪsɔ a 'mumu, e 'mu 'lɪ yakɔ 'kwli -hɔn, e 'mu [tɪ. Nyibli -mu', -v kuo [nɛ [wɪv yɪ, 'tɪ -v 'kɔ, v nu-mɔ yɪ-henyibli, -v di 'lɪ 'kɔkɔnyibli 'nyɪ -hɔn, -v di 'kɔ 'hɪ, ¹⁷ 'tɪ -a mu -bu, -v 'tɛ di 'kɔ ni, Nyɪsua 'mu -a mu lɛ 'kukue -ni, -e di [e nu, -a ko [o 'hɔen-, -a 'mu yɪ bu -bibi -ni, 'kɪ 'lɪ 'nunɔmɪ 'kwli, -aan pɛpɛ, -a 'mu mu, -a 'mu -aan Kɔkɔnyɔ ye' 'bɛ mɔ mu, 'kɪ 'lɪ yɔ'. -A ko -aan Kɔkɔnyɔ 'hɔen-, 'kɪ -a di 'v -tɛ ni -do bu ni, -tɛ 'kɔ tɛ yɪ bu. ¹⁸ 'A -tɪ o, -tɛ e ni 'mu lɛ, win a 'mu, nɔ- ba nu, ba [tutu 'lɪ [wɪv 'kwli blɛ.

5

-Ba ni 'v -pleeɛ'

¹ 'Dɪayɪnu -na, -a 'yɪ 'kɪ yɪ -blɛɛ -ni, 'kɪ -ba 'cɪɪ nɛ 'a mu -mɔ, 'kɪ 'v 'tɪ -mu' -ko 'yɪ -tɛbli a 'mu, e di 'v 'lu -mɔ -muu -ni a -ta', ² -e nu [o, 'aan 'mumu, a yi [e ni, -e mɔ, -nyrɔwɔ -mu', nyibli 'yɛ ni di 'v -Yusu 'Kɪsɔ ni -plee -ni, e nɔ- e di ya, [wɪ yi, -tɛ 'yɪyɪnyɔ ni didie, 'e yɪ 'kayu wa mɔ di 'tɔ', ti -mu', -e ko 'yɪ nyibli 'yɛ ni -plee 'v [v 'v. ³ Ti -mu', -e ko 'yɪ nyibli 'yɛ ni di 'v [v 'lu -mɔ lɛ ni -hie -ni, v di lɛ pɔ: «'Dɪɔ -waan kɪ bu, [gbugblɔle

□dɔ 'yɪ 'lɪ -nɪ,» 'kɪ ɔ di 'b □hɪvɛn a 'yiye -wɪlɔ □tuu -nɪ, 'tɪ -'kɪ nyiblo □dɔ 'yɛ ni di 'b wɔn nɪ □ta. Ɛ di 'wɪ nuɖba -mɔ', 'kwɪlɪ yɛ kɪ, -ɛ mi □gblɛ mɔ yɪ, tɪ -mɔ' -kɔ 'yɪɪ ɛ 'yɛ nɪ -hie 'b□v 'lu -mɔ lɛ.

⁴ 'Dɪayɪnɔ -na, -nyɔwɔ a 'mɔ, 'bɔ nyɛ 'b, ɛ 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, bɔ 'ta 'b 'a mɔ bɔ, -kɔtɪ a 'yɪ nyiblidɔ -mɔ', -v nɪ 'lɪ halɔ 'nyɪ yɪ 'wɪ, ⁵ -ɛ nu□o, 'aan pɛpɛ, a nɛ -nyɛɛ'. -A 'yɪ nyibli -mɔ', -v nɛ 'lɪ halɔ 'nyɪ lɛ yɪ 'wɪ. ⁶ -Tɛ ɛ nɪ 'mɔ lɛ, 'a -tɪ, -a 'nɪ 'ɲmɛɛ 'lɪ, □wɪ yɪ, -tɛ -v -bɪ nɪ, 'b yɪ ɲmɛ. -A mɔ -mɔ -bɪ, -ba nɪ 'b -pleɛlɛ', -ba kɔɔ nɛ -aan dɪɔnɔ win kɪ. ⁷ 'Tɔ 'bɔ -wɔn, 'kɪ nyibli yɪ 'b blɛ -pɛɛ -nɪ, 'b yɪ ɲmɛ, 'tɔ', 'kɪ ɔ yɪ 'waa dɪɔnɔ nɔ wɔn -hie -nɪ. ⁸ -A mɔ -mɔ -bɪ, -nyɛɛ', -a nɛ. -A 'nɪ -na□a 'tɔ'. -Tɛ ɛ nɪ 'mɔ lɛ, 'a -tɪ, -a kɔ -ba kɔɔ nɛ -aan dɪɔnɔ win kɪ, ɛ kɔ, -ba 'cibi 'b -Yusu 'Kɪɪsɔ a □wɔb a yɪkuolɛ, -ba 'cibi 'b nɔnɔɛɛ -wɛ, -ɛ nu□o, ɛ 'wɪ□ɪ -tɛ -ba 'yɛ nɪ pɔ wɛn tawlawɔb, -ɛ di□ɛ nu, □dɛdɛdɛ 'nɪ □ha -a mɔ lɛ -hɛn. 'Kɪ 'lɪ □wɔb yɪkuolɛ 'kwɪlɪ, -ba -ple -nyɔwɔ -mɔ', -ɛ kɔ 'kwɪlɪ Nyɪsɔa di 'b -a mɔ -waa -nɪ, -ɛ nu□o, ɛ 'wɪ -tɛ -ba 'yɛ nɪ □tu wɛn 'kɪ ta-wɔnhungblɛ 'lu. ⁹ Nyɪsɔa 'yɪ 'lɪ -a mɔ 'lɪ -ha, 'kɪ 'a yɪv 'mɔ -a mɔ kɔ a -tɪ. Kɛɛ, ɛ -ha 'lɪ -a mɔ nɪ, -ɛ di□ɛ nu, dɛ -mɔ', -Yusu 'Kɪɪsɔ -nɪ a -tɪ, ɛ 'mɔ -a mɔ wa, 'kɪ 'b 'a yɪv a -ta'. ¹⁰ -Yusu 'Kɪɪsɔ 'kɔ nɪ, 'kɪ 'b -aan -ta', -ɛ di□ɛ nu, ɛ kɔ -a mɔ 'hɔɛn-, -a 'mɔ 'b -tɛ nɪ -dɔ bɔ nɪ. 'Yɛ □bɪ -a 'kɔ, mɔ, 'yɛ □bɪ -a nɪ 'kɔ, -nyɔwɔ -mɔ', ɛ di ya, ɛ kɔ -a mɔ 'hɔɛn-, -a 'mɔ 'b -tɛ nɪ -dɔ bɔ nɪ. ¹¹ 'A -tɪ o, ba pɔpɔ 'kɪ yɪɪ lɛ, ɛ kɔ, ba -hɪhɛ -nɪ, □wɪ yɪ, -tɛ a nɪ 'a nɔnɔ.

Lɛ'boɔwin

¹² 'Dɪayɪnɔ -na, -a nyɛɛ nɛ 'a mɔ lɛ, nyibli -mɔ', -v nɪ Nyɪsɔa a -kɔan, 'kɪ 'lɪ 'a mɔ 'nyɪ, ba □tuu 'b □nɔ. Ɔ nɔ -mɔ nyibli, Kɔkɔnyɔ □tu 'b bɔ, 'kɪ bɔ mɔ 'aan yɛ'nanyɔ, -ɛ

di□ɛ nu, ɔ 'mɔ 'a mɔ 'hɪru -tɔɔ -nɪ. ¹³ Nyɪsɔa a -kɔan -mɔ', ɔ nɪ a -tɪ, ba □tuu 'b □nɔ -tɛɛ, ɛ kɔ, ba nɔɛ □nɔ -tɛɛ. A kɔ 'aan 'bio 'hɔɛn-, ba kɔ kɔbɔwɛɛnɛ.

¹⁴ 'Dɪayɪnɔ -na, -a nyɛɛ nɛ 'a mɔ lɛ, ba lɛɛ nyibli -mɔ', -v -mɪlɪ, -ɛ mɔ, -mɪmlɪɛ 'yɪ -tɛɛ -nɪ. Nyibli -mɔ', -v kɔ huannɔ, ba □tu 'lɪ □nɔ □wɔb 'kwɪlɪ bɔ. Ba -hɛɛ nyibli -mɔ', -v 'yɪ 'kɪlɪ -kɔ. Ba kɔ □wɔb a 'lɪla, 'kɪ 'b nyibli a pɛpɛ -mɔ'. ¹⁵ Ba -gbɛɛ nɛ 'aan dɪɔnɔ, -ɛ di□ɛ nu, nyiblo 'bɔ nɪ 'a mɔ dɛ -hɔan -mɔ, a 'nɪ □ha□a dɛ -hɔan -mɔ nu -wɛ. Ba □tu 'b 'kɪlɪ 'a -nɛ tɪ, -ɛ di□ɛ nu, a 'mɔ 'aan 'bio □haandɛ -mɔ nu, ɛ kɔ 'a -nɛ nyiblo □dɔ 'hɔɛn-.

¹⁶ Ba nu dɔdɔ 'a -nɛ tɪ, ¹⁷ ɛ kɔ, ba 'cibi 'b Nyɪsɔa a dɪda. ¹⁸ 'Yɛ □bɪ □dɛdɛdɛ yɪ 'a mɔ nɪ nɪ, ba -nyɪ Nyɪsɔa 'wɪo. Ba 'cibi 'b Nyɪsɔa a 'wɪo a -nyinyɪɛ, -ɛ nu□o, kɛ- Nyɪsɔa nɪ 'a -huhɔa, 'a mɔ -mɔ', -v kɔ -Yusu 'Kɪɪsɔ 'hɔɛn-, -v -mɔɛ.

¹⁹ 'A 'nɪ 'kaa 'lɪ Nyɪsɔa a -Hihɪu* yɪ, 'kɪ bɔ nu -kɔan. ²⁰ Nyibli -mɔ', -v -yɪ Nyɪsɔa a win wɔn -hɛ, a 'nɪ 'yɪɪɪ 'lɪ 'waa win. ²¹ -Tɪ a pɛpɛ, nyibli di hɪla, ba 'jɪra□a' lɛ, -ɛ di□ɛ nu, a 'mɔ□v 'yɛ, 'bɔ mɔ, 'bɔ yɪ 'lɪ Nyɪsɔa -mɔ nɪ -hɔɛn. 'Bɔ mɔ, 'ba 'jɪra□a' lɛ, 'a dɛ -mɔ', -ɛ nɔ yɪ, ɛ nɔ -ba 'blɛ kɔa. ²² Ba hie 'b 'a -nɛ yɪnyɛdɛ □dɔ bɔ.

²³ Nyɪsɔa -mɔ', -ɛ yɪ -a mɔ kɔbɔwɛɛnɛ -nyɪ, bɔ nu□o, ba □cɛɛ 'b yɪ pɛpɛ, ɛ kɔ, bɔ □tu 'aan -hɪhɪu, kɔ 'aan □wɪlɪ, kɔ 'aan -plahɔɪ a pɛpɛ 'yɪɛ, -ɛ di□ɛ nu, -nyɔwɔ -mɔ', -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Kɪɪsɔ di ya, dɛ 'kuku 'nɪ □ha 'lɪ 'a mɔ' nɪ. ²⁴ Nyɪsɔa -mɔ', -ɛ da 'a mɔ, 'kɪ ba mɔ 'a nyibli, ɛ di dɛ a 'mɔ 'nɪ nu, -kɔtɪ 'bɔ hɪla -tɪ, ɛ nɪ□ɛ nɪ.

²⁵ 'Dɪayɪnɔ -na, ba da Nyɪsɔa, 'kɪ 'b -aan -ta'.

²⁶ Ba -nyinyɪ 'wɪo, □wɪ yɪ 'dɪayɪnɔ.

²⁷ 'N nyɛɛ nɛ 'a mɔ lɛ, 'kɪ 'lɪ -aan Kɔkɔnyɔ a 'nyɛɛ 'kwɪlɪ, ba -hɛ

'cɾɪɛn -bʊ, 'kɪ 'ʊ Nyɪsʊa a nyibli a
pɛpɛ ye'.

²⁸ -Aan Kʊkɔnyɔ -Yusu 'Kɪsʊ bʊ
nu 'a mʊ ɔhaandɛ -mɔ.

'HUËN A 'CRIËN, Pòlv gba la TESALONIKIKUË yí

¹ Mò Pòlv òntò, 'mò -yí 'crien bu 'cru, 'n kò Silastì kò Timote 'huen-. 'A mu -mu', -u mò Nyisva a nyibli, -u nì 'lì Tesalonikidìò 'kwli, 'a mu -a yí -mò 'cru -nì. 'A mu -mò -aan 'Bai Nyisva kò -aan Kùkònyò -Yusu 'Klìsù a nyibli. ² -Aan 'Bai Nyisva kò -aan Kùkònyò -Yusu 'Klìsù 'huen-, bu nu 'a mu òhaandè -mò, kò, bu -nyí 'a mu kùbùwèenlè.

Nyisva di puv nyibli -bati lè -nyròwò -mu', -Yusu di ya

³ Dìayinù -na, è nòò 'ù lè, 'kí -ba -nyí Nyisva 'wio 'a -nè ti, 'kí 'ù 'aan -ta', -è nu òò, a kuo -Yusu òwlv yí -tèè, 'aan òwlv a yíkuolè a 'mu 'è yí klè -bii -nì, è kò, 'aan nùbèlè 'è yí klè -bii -nì -wè. ⁴ È nò- nu òò, 'bu mò, òba nì 'ù -Yusu a nyibli ye', -a pì 'aan -pli, -kòtì 'ye òbù nyibli bu yí 'a mu òhuen nì òtui, kò, bu yraa nè 'a mu, -tè a 'blee 'ù kva, 'kí a 'blee 'ù kva, 'a 'tìe kuo -Yusu 'Klìsù òwlv yí.

⁵ Dè a 'mu, è nò- tùè ònè -a mu, -è mò, -bati -mu', Nyisva di pu, è di 'ù yí 'nì 'sii -nì. -Tè a -nu, 'a kuo -Yusu òwlv yí, 'kí 'lì òhùendù -bù, 'a 'yiye 'kwli, 'a -tì, Nyisva di òè 'nì nu, a 'mu 'lì 'a 'klo yrayrù -mu', -è 'yè nì -wè 'lì 'kwli pa. Nyisva a 'klo yrayrù a 'mu, 'a -tì, 'a yí òhùendù a 'mu 'yè. ⁶ È mò òhan-tì òntò, Nyisva a -bati di 'ù yí 'nì 'sii -nì, -kòtì -tè nyibli nì 'aan òhuen a òtutuo, kè- nì -do Nyisva di nu, è 'mu ònù òhuen òtu -wè. ⁷ 'A mu -bù, -ù yí òhuen 'yè, -tè ti nè -bù, è di -nyí 'a mu plò a bleelè, a kò -a mu 'huen-. Kè- è di òè nu ti -mu', -è kò 'yri -aan Kùkònyò -Yusu di 'lì yakò 'kwli -hòn, è kò 'a lènyù -mu', -ù nì 'klì kì 'huen-. ⁸ 'Bù mò,

'bù yí 'lì nì di, -a di 'yè na a -huhli, nyibli -mu', -ù hìà Nyisva kì, 'tì- -ù 'yí òhaantitè -mu' òwlv yí -kuo -nì, -è nè -Yusu 'Klìsù a -tì -mò lè, è di òtu ònù òhuen. ⁹ òhuen ò di 'yè, è nò- mò: ò di 'nì 'wan, -tè 'klo tè yí bù, Nyisva 'mu 'waa 'hru yí ka, -è di òè nu, ò 'nì òha 'ù -aan Kùkònyò 'hùì bù nì, è kò, ò 'nì òha 'lì 'a -tì a 'yì'bùbùà gbagbù 'kwli pa. ¹⁰ -Nyròwò -mu', -è kò 'kwli -aan Kùkònyò di 'ù -dii -nì de, 'kí -tèblì a 'mu, è di 'ù 'lu -mò -muu -nì. -Nyròwò gbagbù a 'mu 'kwli, è di 'nì di, -è di òè nu, 'a nyibli 'mu' ò 'nyrè lè pù. Nyibli a pèpè -mu', -ù kuo ònè òwlv yí, ò di -nyí òè -tì a 'yì'bùalè. 'Aan 'mumu, 'kí a di 'lì ònù 'nyí nì, -kòtì -Yusu a -tì -mu', -a lèè nè 'a mu, a kuo ònè òwlv yí.

¹¹ È nò- kò -tì, 'a -nè ti, òa dè Nyisva, 'kí 'ù 'aan -ta'. -A dè òè nì, -è di òè nu, è 'mu' ò nu, a 'mu 'ù yí 'sii -nì, 'kí 'ù òù yè', è kò, a 'mu nyibli -mu' pa, -ù blèè nè 'a 'klo yrayrù -mu' yí, -è kò 'kwli è daa 'lì 'a mu. -A dè òè nì -wè, -è di òè nu, è 'mu 'a mu -hèè -nì, 'kí 'lì 'a 'klùkùnùnù 'kwli, 'kí ba nu òhaan-tèblì a pèpè -mu', a -hùè ba nu, è kò -kvan -mu', a nì 'huen-, 'kí 'lì 'a òwlv a yíkuolè 'kwli. ¹² Nyibli 'bù yí dè a 'mu nì 'yè, ò kò bù pù -aan Kùkònyò -Yusu 'nyrè lè 'aan -tì, ò 'mu 'a mu 'nyrè lè pù -wè, -aan Kùkònyò a 'mu a -tì. Dè a 'mu, è kò bù mu 'lu -mò, -kòtì -aan Nyisva kò -aan Kùkònyò -Yusu 'Klìsù 'huen-, ò nì 'a mu òhaandè -mò.

2

Dè -mu', -è di 'lu -mò mu, 'tì- -Yusu 'Klìsù 'mu di

¹ Dìayinù -na, tì -mu', Kùkònyò -Yusu di ya, -a 'mu lè 'kukue -nì, 'kí 'ù òù yè', è nò- kò -tì 'nì yí 'a mu -lèè -nì. -A -nyèè nè 'a mu lè: ² Nyibli -bì 'bù yí òtì nì hìè, -è mò, -nyròwò -mu', -aan Kùkònyò di ya, è nyrè 'ù nì, è 'nì 'gbugbloo

'li 'a mu, e ko, e 'ni 'nuo 'li 'a mu huannu. A 'ni 'puv 'li'li 'han-ti, 'ye 'bu v pu le, -e mo, Nyisva, no-too 'nu'bu, mo, 'ye 'bu a 'wun 'u'bu nyibli -mu', -v hle Nyisva a -ti wien, mo, 'ye 'bu v lee ne 'a mu, -e mo, 'mo 'cri'li. ³A 'ni 'ween 'li, 'ki nyibli bu kaa ne 'a mu. Ba yi'e, -e mo, 'ti -nyrowo a 'mu, e 'mu 'v nyre, nyibli -huohu di hie 'v Nyisva a 'hru bu, ko 'crekonyo gbagbu -mu', Nyisva di -huan'a 'li na 'nyi pu, no-di 'a -kuan-wlu 'tu. ⁴'Crekonyo a 'mu, e di nyibli 'ni -lee -ni, bu 'kee ne 'a -ne 'dedede a dida, mo 'ye 'bu e mo Nyisva. E di'e 'ni hla -we, -e mo, e no-ni 'v 'a -ne 'dedede 'lu yi, e 'mu 'li Nyisva a 'kagbau bu pa, e 'mu 'li gbata -mu' 'kwli bu ni, e 'mu'bu hla, -e mo, e no-mo Nyisva.

⁵-Te 'n ni la 'li 'a mu 'nyi, -ti a 'mu, 'n lee la 'a mo'co ni. 'Bu e 'ni -bi'e 'li 'a mu 'kwli? ⁶-Te ti ne -bu, 'dedede ka 'crekonyo a 'mu yi, 'ki bu di. De a 'mu, a yi'e ni. Ti -mu', Nyisva wa 'nyre, 'bu nyre 'v, 'crekonyo a 'mu, e di bi pepe'. ⁷E mo 'han-ti 'nuo, -te ti ne -bu, nyibli -huohu, v nu -wen Nyisva yi. -A yi 'kl' -huin a 'mu ni, -koti Nyisva too ne -a mo'co ni. -Ti -bu, 'n hle, e di 'v 'ni nyre, kee, e 'ye 'v ni nyre. E ble yi, nyiblo -mu', -e ka 'Crekonyo a 'mu yi, bu -ha 'bu 'hru wlon, ⁸'ti -crekonyo a 'mu, e 'mu pepe' bi. -Aan Kukonyo -Yusu 'bu -di, 'ki 'li 'a -ti a 'yi'buale 'kwli, e di 'hloon 'v 'crekonyo a 'mu pepe 'lu, e 'mu bu -we. ⁹'Crekonyo a 'mu, 'bu bi pepe', e di 'ni di, 'ki 'li Satan a 'kl' 'kwli, e 'mu 'wilekee-tebli -huohu nu. 'Wilekee-tebli a 'mu, e no- e di nu, e 'mu nyibli -kaa -ni. ¹⁰E di nu ynyre-tebli a gblegble, e 'mu nyibli -mu' -kaa -ni, v di 'li na -mu' 'nyi pu, -e 'ye ni jre, -te 'klo te yi bu. Nyibli a 'mu, v di 'ye 'huen, -koti v 'ni -hva'a li -ti a -tee, 'v 'yi' -nue -ni. 'Bu mo, 'bu

wen wen -ti a -tee ki, Nyisva di wen 'nu 'ni wa. ¹¹-Te v 'ye ni -hva Nyisva, 'a -ti, Nyisva ni'e ni, 'waa 'lule-hihie 'e mi ke', ko, 'v kuo hi 'wlu yi. ¹²'A -ti, Nyisva a -bati di nyibli a pepe a 'mu 'ni klo, -v 'ye ni -hva -ti a -tee, ko, -v nue -bu nu -tebli -huin.

Nyisva -ha 'li 'a mu ni, e 'mu 'a mu wa a -ti

¹³'Dayinu -na, 'a mu -mu', Nyisva nue -ni, e no'co 'v le, 'ki -ba -nyi'e 'wio 'a -ne ti, 'ki 'v 'aan -ta', -koti -te Nyisva 'mu la 'klo -wlu 'tu, e -ha la 'li 'a mu ni, -e di'e nu, e 'mu la 'a mu wa, 'ki 'li 'a -Hihiu* a 'kl' 'kwli. 'A -Hihiu a 'mu, no-nu'o, 'a -he Nyisva a nyibli. E we 'a mu ni, -e nu'o, a kuo -ti a -tee 'wlu yi. ¹⁴E 'mu 'a mu wa a -ti, 'e da la 'a mu, 'ki ba kuo la'a 'wlu yi, ti -mu' -ko 'yri -a pu la 'a mu -Yusu a 'haantite. E -hve la'a ni, 'ki ba nu do'bu, 'ki 'v -aan Kukonyo -Yusu 'Klisv a -ti a 'yi'buale a -ta'. ¹⁵'A -ti, 'na 'dayinu -na, ba 'te kuo -Yusu 'Klisv 'wlu yi, ko, ba naa -tebli -mu', -a too ne 'a mu 'wli ki le, 'ye 'bu 'ki 'v wunto 'yri, ko, 'ye 'bu 'ki 'v 'crien ki.

¹⁶⁻¹⁷-Aan Kukonyo -Yusu 'Klisv a 'mu, e ko -aan 'Ba Nyisva, -e nue ne -a mu, bu 'tu 'li 'a mu 'wlu 'kwli bu, e ko, bu -nyi 'a mu 'kl', 'ki ba nu 'haan-tebli, e ko, 'ki ba hla 'haan-ti 'a -ne ti. -Te Nyisva ni -a mu 'haande -mo, e yi -nyi -a mu 'kl' 'a -ne ti, e ko, e yi -a mu 'ni -he -ni, 'ki -ba -ple 'haande -mu', -a yi, e di -a mu -nyi.

3

Ba da Nyisva, 'ki 'v -aan -ta'

¹'Dayinu -na, de -ko ki -a di 'v -yree -ni, e no-mo: ba da Nyisva, 'ki 'v -aan -ta', -e di'e nu, Kukonyo -Yusu a win 'mu bu 'heen -ni, nyibli 'mu'bu kua 'ble, e ko, v 'mu 'u'bu 'v 'tuu -ni, 'wi yi, -te a ni 'a nunuo. ²Ba da Nyisva -we, -e di'e nu, e 'mu -a mu -he -ni, nyibli -bu,

-v kɔ 'cre, v 'nɪ ɔha -a mu de -hvan
 ɔdu -mɔ nu, -e nu ɔo, ε kɔ nyibli
 -bi, 'v 'ye ni wen ɔe ki, 'ki bu kuo
 -Yusu ɔwlv yɪ.

³ Kεε, 'bu mɔ, ɔni kuo -aan
 Kukonyɔ ɔwlv yɪ, ε 'nɪ -hie ɔe 'v
 -mu bu. ε di 'a mu 'nɪ -hεε -nɪ, a
 'mu 'klɪ ki nɪ, ε kɔ, ε 'mu ɔv nu, 'ki
 'kuo -hɔvɪn* a nyiblo gbagbu 'ye ni
 di 'a mu de -hvan -mɔ ni nu. ⁴ -A
 kuo ne -aan Kukonyɔ ɔwlv yɪ, 'ki
 bu nu ɔo, -tɪ -mu', -a tɔɔ la 'a mu,
 ba 'cibi 'v 'a nunuo.

⁵ -Aan Kukonyɔ bu -hεε ne 'a mu,
 -ε di ɔe nu, Nyɪsɔa a nuεle 'mu kle
 -bii -nɪ, 'ki 'lɪ 'aan ɔwlv ki, ε kɔ,
 -te a 'blee 'v kva, 'ki ba 'blee 'v
 kva, ɔwlv yɪ, -te -Yusu 'Klɪsɔ ni la
 'a nunuo.

ε nɔɔ 'v le, 'ki nyiblo bu nu
 -kvan

⁶ 'Diayɪv -na, -a -hɔe ɔe ni, 'ki 'lɪ
 -aan Kukonyɔ -Yusu 'Klɪsɔ a 'nyre
 'kwli, ba hɔɔ -Yusu a nyibli -mu',
 -v mɔ -mimlinyibli -mɔ le. V nu-
 -mɔ -bi, v 'nɪ ɔtuu ɔo 'v de -mu',
 -a tɔɔ ne 'a mu. ⁷ 'Aan 'mumu, a
 yi ɔe ni, -te a kɔ ba nu 'lɪ -aan ɔpɪ
 a le-hɪhɪa. -Te -a di la 'lɪ 'a mu
 -mɔ, -a 'nɪ -nu ɔo la -mimlinmlɪ le.

⁸ -A 'nɪ -di ɔe la 'aan dii-tebli dadɔ.
 Kεε, 'tɔ kɔ -nyre, ɔhɔvɪn, nɔ- -a yɪ
 la 'ye, -aan ɔgbetɔ, ɔa ni la -kvan,
 -ε di ɔe nu, -a 'mu -aan dɔɔv le
 -kikle -nɪ. -A 'nɪ -hɔa ɔa la ba kɔ
 la lekiklele -aan -tɪ. ⁹ ε mɔ ɔhan-tɪ
 ɔniɔ, 'hru pe la 'v bu, 'ki -ba -hɔa
 la 'a mu diide, kεε, ε mɔ de ɔniɔ,
 ɔa -hɔe -ba tɔɔ la 'a mɔ ɔo. ε nɔ-
 kɔ -tɪ, ɔa ni la -kvan. ¹⁰ -Te -a ni la
 'lɪ 'a mu -mɔ, ke- -a pɪ la: «Nyiblo
 'bu 'ye ni -hɔa bu nu -kvan, ε 'yɪ
 yɪ -bleε -nɪ, bu di de.»

¹¹ ε 'wɪ yɪ, -a 'wɪn nɪ, -ε mɔ,
 nyibli -bi nɪ 'lɪ 'a mu 'nyɪ, 'v ni
 -mimlinmlɪ le. V 'nɪ -hɔa ɔa li bu
 nu -kvan, kεε, de v nuε -nɪ, ε nɔ-
 mɔ, bu pɔ 'lɪ 'waa 'bio a -tɪ wuntɔ
 'nyɪ le. ¹² Nyiblidɔ a 'mu, v nu- -a
 yɪ 'lɪ -mɔ -hlee -nɪ. -A yɪ ɔnv 'nɪ
 -lee -nɪ, 'ki 'lɪ -aan Kukonyɔ -Yusu
 'Klɪsɔ a 'nyre 'kwli, -ε mɔ, bu nu

-kvan -teε, -ε di ɔe nu, v 'mu 'waa
 dɔɔv yɪ -wɔn.

¹³ 'Diayɪv -na, 'a mu -mɔ -bi,
 ba 'cibi 'v, ba nu ɔhaande. 'Aan
 'klɪ 'nɪ 'wεε 'lɪ. ¹⁴ -Bakle, nyiblo
 -bi di 'v 'nɪ nɪ, -tɪ -bu, -a yɪ 'crɪ, 'ki
 ε 'ye ni di 'v ɔv nɪ ɔtuu -nɪ. 'Bu
 mɔ, 'bu nɪ 'mu le, -ε -bi ba 'nεε
 ɔne 'yie ki bu, ε kɔ 'a mu 'hɔvɪn-
 a 'nɪ 'bibie 'lɪ 'yɪ le, -ε di ɔe nu, -tɔ
 'mu ɔv nu. ¹⁵ A 'nɪ 'yɪraa 'lɪ ɔi, kεε,
 ba -gbεε ɔne -teε, -kɔtɪ ε mɔ 'aan
 'diayɪ ɔniɔ.

Le'boɔwin

¹⁶ -Aan Kukonyɔ -Yusu a 'mu, -ε
 yɪ nyibli kibwεenle -nyɪ, bu -nyɪ
 'a mu kibwεenle 'a -ne ti, 'ki 'v 'a
 -ne ɔdedede a -ta'. -Aan Kukonyɔ
 -Yusu bu nɪ 'v 'aan pepe -mɔ.

¹⁷ Ki mɔ 'crɪɛnkɔtɔ -bu ki, 'mɔ
 Pɔlv, 'na ɔgbetɔ, 'mɔ -yɪ 'crɪ. 'N
 'beti 'a mu. Ke- 'n ni 'na 'nyre a
 'cɪcrɪ, 'ki 'lɪ 'na 'crɪn a pepe 'kwli.
 'Na 'cɪcrɪ-jio, nu- di 'a mɔ ɔo -tɔɔ
 -nɪ, -ε mɔ, Pɔlv ɔcrɪ 'crɪɛn -bu.

¹⁸ -Aan Kukonyɔ -Yusu 'Klɪsɔ bu
 nu 'aan pepe ɔhaande -mɔ.

YI-HECRIEN, Pɔlv gba la TIMOTE YI

¹ Mɔ Pɔlv, 'mɔ -yɪ 'crien -bɔ 'cri. 'Mɔ -Yusu 'Klɪsɔ a -mɔnanyɔ* ɔnɪɔ, -ɛ nuɔ, -aan Wanyɔ Nyɪsɔvɔ kɔ -Yusu 'Klɪsɔ 'hɛn-, ɔ nu- lee 'mɔ. -Yusu 'Klɪsɔ a 'mɔ, ɛ nɔ- kɔ -bɔ nu dɛ -mɔ', -a yɪ -ple. ² Timote, -mɔ 'n yɪ -mɔ 'cru -nɪ. 'Mɔ Nyɪsɔvɔ naa 'lɪ, 'tɪ- =nɪ kuo -Yusu ɔwlv yɪ. ɛ nɔ- nuɔ, ɔnɪ mɔ 'na 'yu. -Aan 'Bai Nyɪsɔvɔ kɔ -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɪsɔ 'hɛn-, bɔ nu -mɔ ɔhaandɛ -mɔ, bɔ yru -na nyat, kɔ, bɔ -nyi -mɔ kɪbɔwɛɛnɛ -wɛ.

Ba -gbɛɛ nɛ 'aan dɪɔnɔ, 'kɪ 'v hɪtɔɔlɛ a -ta'

³ -ɛ -bɪ 'kɪ, tɪ -mɔ' -kɔ 'yri 'n mi la 'lɪ Masedɔvanɪblɔgbɔ 'kwli, 'n lee la -mɔ nɪ, -bɔ nɪ la 'lɪ Efɛsɪdɪɔ 'kwli bɔ. -Tɪ nɪ -dɔ a 'mɔ, 'n lee la -mɔ, ɛ nɔ- 'n 'tɪɛ hɛɛ, 'kɪ -bɔ nɪ 'lɪ Efɛsɪdɪɔ 'kwli bɔ, -ɛ nuɔ, 'kɪ 'lɪ Efɛsɪ, nyɪbli -bɪ nɪ 'lɪ, -ɔ tɔɛ nyɪbli -tɪ -mɔ', 'n 'yɪ ɔnɔ -tɔɔ -nɪ, 'kɪ 'v Nyɪsɔvɔ a -tɪ a -ta'. Lee ɔnɔ, bɔ 'kee nɛ 'a nunuo.

⁴ Lee ɔnɔ -wɛ, bɔ 'kee hɪledɔ a pɔpɔ, 'kɪ 'v Nyɪsɔvɔ a -tɪ -mɔ', kɔ, bɔ 'kee gbɛɛ a pɔpɔ -wɛ, 'kɪ 'v -aan 'baɪnɔ a ɔhrɪn a ɔhrɪn a -ta'. -Tɛblɪdɔ a 'mɔ, ɛ nɪɔ nɪ, nyɪbli 'v pɪ gbɛɛ dɪakt, kɛɛ, 'waa gbɛɛ a 'mɔ, ɛ 'nɪ -hɛɛɔ nyɪbli, 'kɪ bɔ wɛn dɛ -mɔ', Nyɪsɔvɔ -hɛɛ kɪ, -ɛ nɪɔ, 'tɪ- 'v kue ɔnɛ ɔwlv yɪ, 'tɪ- Nyɪsɔvɔ 'ɛ wɛ ɔnɔ. ⁵ Dɛ -mɔ', -ɛ mɔ dɛ gbagbɔ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsɔvɔ a tɔɔlɛ 'kwli, ɛ nɔ- mɔ -Yusu a nyɪbli bɔ kɔ nɛɛɛ. Nyɪblo 'bɔ nɪ 'v, 'a ɔwlv 'bɔ 'sɪi 'v yɪ, ɛ kɔ, 'bɔ 'yɛ nɪ yɛɛ ɔnɛ -tɪ, 'bɔ kuo -Yusu ɔwlv yɪ -tɛɛ, -ɛ -bɪ nyɪblo a 'mɔ, ɛ dɪ kɔ nɛɛɛ a 'mɔ, -kɔtɪ 'n hɛɛ. ⁶ Kɛɛ, 'kɪ 'lɪ Efɛsɪ, ɛ kɔ tɔɔnyɔ -bɪ, 'v hɪɛ 'v ɔhaantɔɔlɛ bɔ, 'v pɪ gbɛɛ, -ɛ 'yɪ 'tu yɪ -kɔɛ. ⁷ ɔ -hɛɛ bɔ mɔ Nyɪsɔvɔ a tɛtɛɔnyɔ gbagbɪ, kɛɛ,

-tɪ -mɔ', ɔ tɔɛ -nɪ, ɔ 'yɪɔ -yɪ, kɔ, -tɪ -mɔ', 'waa 'mumu, ɔ pɔ ɔhan-tɪ, -ɛ kɔ kɪ ɔ yɪ 'v -hɛɛ -nɪ dɪakt, ɔ 'nɪ -yruɔ hɪɔ' lɛ.

⁸ -A yɪɔ nɪ, -ɛ mɔ, Nyɪsɔvɔ a tɛtɛ mɔ ɔhaandɛ ɔnɪɔ, 'bɔ mɔ, -tɪ -bɔ, ɛ hɛɛ, ɔba yɪɔ nyɪbli a tɔɔlɛ nɪ nɪ.

⁹ -Ba kɔ 'a yɪyɛ, -ɛ mɔ, Nyɪsɔvɔ 'yɪ tɛtɛ a 'mɔ -nu, 'kɪ 'v nyɪbli -mɔ', -ɔ 'sɪi 'v yɪ -mɔ, kɛɛ, ɛ nuɔ nɪ, 'kɪ 'v dɛ'kukununyɔ -mɔ. Nyɪblɪdɔ 'a mɔ, ɔ 'nɪ ɔtuɔɔ 'v Nyɪsɔvɔ kɔ 'a tɛtɛ 'hɛn-'v, kɔ, 'v 'yɪ 'v 'waa 'bɪo -tonyɪbli a 'vɔtuulɛ -kɔ, kɔ, 'waa ɔwlv yɛraa Nyɪsɔvɔ a -tɪ nɪ, 'v 'lɛ nyɪbli, mɔ 'yɛ ɔbɪ bɔ mɔ 'waa 'baɪ kɔ 'waa 'dɪi 'hɛn-, ¹⁰ 'v nɪ 'lawlu, kɔ 'a -nɛ 'kugbapudɛ ɔdɔ 'hɛn-, nyɪbɛpɔ 'v nɪ 'waa 'bɪo nyɪbɛpɔ nɔgbɪ -mɔ', 'v yɪ -tonyɪbli 'yri, 'v nɪ ɔnɔ ɔkoyɔ -mɔ', 'v kɔ hɪ lɛ, kɔ, 'bɔ hɪa -tɪ, ɔ 'nɪ -nuɔ hɪɔ. Nyɪblɪdɔ a 'mɔ, -tɛblɪ a pɛpɛ -mɔ', ɔ nɪ, ɛ kɔ Nyɪsɔvɔ a ɔhaantɪɛ, -ɛ mɔ ɔhaantɔɔlɛ 'hɛn-, ɛ 'yɪ -pɛ. ¹¹ Kɛ- Nyɪsɔvɔ a ɔhaantɪɛ nɪ 'a tɔɔlɛ. ɔHaantɪɛ a 'mɔ, Nyɪsɔvɔ nɔ- lee 'mɔ, ɔbɔ pɔɔ nyɪbli. ɔHaantɪɛ a 'mɔ, ɛ tɔɛ nɛ -a mɔ Nyɪsɔvɔ a -tɪ a 'yɪ'babɔvɔ, Nyɪsɔvɔ -mɔ', -ɛ yɪ -a mɔ pɔ a bleɛɛ -nyi.

Pɔlv yɪ -nyi -Yusu 'wɪo, 'kɪ 'v ɔhaandɛ -mɔ', ɛ nuɔ -mɔ a -ta'

¹² 'N yɪ -nyi -Yusu 'Klɪsɔ 'wɪo, -ɛ mɔ -aan Kɔkɔnyɔ. ɛ nɔ- nyɪ 'mɔ 'kɪ, 'kɪ ɔbɔ nu 'a -kɔvɔ -bɔ, ɛ -nyi 'mɔ. 'N yɪ -nyiɔ 'wɪo, -tɛ ɛ -nu, 'ɛ -ha 'lɪ 'mɔ, 'kɪ ɔbɔ mɔ 'a -kɔvɔnyɔ, ¹³ mɔ -bɔ, tɪ -hɪ la a tɪ 'yri, -ɛ yɪ la 'a 'nyrɛ yɪ nyrɛ, -ɛ =tɪ laɔa ɔhɪwɛn, ɛ kɔ 'a nyɪbli 'hɛn-, -ɛ -hɛ laɔa 'yri lɛ. Kɛɛ, Nyɪsɔvɔ yru 'na nyat, -ɛ nuɔ, 'n 'yɪ la -Yusu 'Klɪsɔ ɔwlv yɪ -kuo -nɪ, kɔ, dɛ -mɔ', 'n nɪ la, 'n 'yɪ laɔa -yɪ. ¹⁴ -ɛ -bɪ -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu nu 'mɔ ɔhaandɛ -mɔ dɪakt, 'kɪ 'lɪ dadɔkɛ 'kwli. ɛ nuɔ nɪ, 'nɪ kuo ɔnɛ ɔwlv yɪ, kɔ, 'nɪ kɔ 'a nɛɛɛ.

¹⁵ ɛ kɔ wɪn -bɪ, 'ɛ mɔ -tɛɛ a wɪn. Nyɪbli a pɛpɛ blɛɛ yɪ, bɔ kuo

□ne □wlv yi. Win a 'mv, ε no-bv: -Yusu 'Klɪsv di 'ne- -tvv ki, -ε di□e nu, ε 'mv de'kukununyv wa. 'Na 'mumu -bv, 'n mɔ la de'kukununyv a nyiblo gbagbv. ¹⁶ -Tebli 'kukui, 'n ni la a -ti, ε no- nu□o, Nyɪsva 'ε yru 'na nyai, 'ε nu□o, -Yusu 'Klɪsv 'ε 'la □wlv diaki, 'ki 'v 'na -ta', 'ye □bv 'na -tebli 'kukui, 'n ni la, bv -hv. Ke-ε -nu, 'ε tɔv □ne nyibli yi, -ε mɔ, 'ye □bv nyiblo a -tebli 'kukui bv -bv, -Yusu 'Klɪsv kɔ □wlv a 'lɪla, 'ki 'v nyiblo a 'mv -mɔ', -ε di□e nu, 'a -ne nyiblo 'mv□v □wlv yi -kuo -ni, Nyɪsva 'mv nyiblo a 'mv 'kɔv yrayrv, -ε 'ye ni -we 'lɪ -nyi. ¹⁷ Nyɪsva bv kɔ -ti a 'yi'bvale kɔ 'v□tuule ti a pepe. Ε no- mɔ 'klɔhiebodɔ. Ε 'ni 'kv□v li 'kɔv -mɔ 'kɔ. Nyiblo 'ni 'ye□e li□i. Ε ni -do, ε no- mɔ Nyɪsva. Ke-ε ni 'mv.

¹⁸ 'Na 'yu Timote, titie -bv, 'n yi -mv ti, 'n -hve□e ni, 'a -ti 'ni 'hruo 'lɪ -mv -mɔ. □Tu 'v 'klɪ, yɪnɔ-kvan -bv, -ni, -bv nu□o -tee, □wt yi, -te 'seyotayu ni, 'ε -wen tv. Ε 'ni 'hruo 'lɪ -mv -mɔ, -ε mɔ, Nyɪsva a □gbetv, ε no- -nyi -mv -kvan -bv, -ni. Ε no- naa la 'lɪ□i 'a winwlvn-hanyv* wlvn, 'v hla la□a. ¹⁹ 'Cibi 'v -Yusu a □wlv a ykuole. Pv -na □wlv a win nva yi bv, □ni □ha -tebli -mv', -ε kɔ ki -na □wlv yi 'v -mv -mɔ 'plεε -ni nu. Ε kɔ nyibli -bv, 'ye □bv 'waa □wlv bv yi □nv 'nyre ni □hen, v 'ni -pv□v li 'waa □wlv nva yi bv. Ε no- nu□o, 'v -sa, 'ki 'v -Yusu a □wlv a ykuole -mɔ. ²⁰ 'Kɪ 'lɪ □nv 'nyi, 'ki Himene kɔ Alesadrɪ 'hven-, v ni 'lɪ. Ε no- nu□o, 'ni pv □nv 'kuo -hvɪn* a nyiblo gbagbv Satan -ji', -ε di□e nu, v 'mv □hɪven 'ye, v 'mv□v yi, -ε mɔ, nyiblo 'ni 'ye□e li Nyɪsva -ti -hvɪn 'hvi le.

2

-Te -mv', -a kɔ ba nu -tebli a nunuo, 'ki 'lɪ 'cvε 'kwli

¹ Yi-hede, 'n -hve ba nu, 'a mv -Yusu a nyibli, ε no- mɔ ba da Nyɪsva, 'ki 'v nyibli a pepe a -ta', ba pv 'lɪ □nv Nyɪsva -ji' bv, kɔ, ba -nyi Nyɪsva 'wio -we, 'waa -ti.

² Ba da Nyɪsva, 'ki 'v 'kɪnpv kɔ bodɪɔpv kɔ 'blvgbanaanyv a pepe a -ta', -ε di□e nu, -a 'mv plo a bleele kɔ, ε kɔ kɪbvweenle 'hven-, 'ki 'ne- 'kɔv -bv ki. -Ba □tuu 'v Nyɪsva 'v, kɔ, -aan nunuklo bv 'sii 'v yi. ³ De a 'mv, ε no- no yi, 'ki 'v Nyɪsva ye'. Ε no- wa -a mv, ⁴ kɔ, 'ε -hve bv wa nyibli a pepe, kɔ, 'ε -hve bv yi -ti a -tee. ⁵ Nyɪsva mɔ Nyɪsva ni -do. 'Kɪ ε ni 'lɪ 'kɪbɪa -bv ki, -tonyibli 'v ni 'ne- 'kɪbɪa -bv ki. Nyiblo ni -do, ε no- ni 'v Nyɪsva kɔ -tonyibli 'hven- -gbati. Nyiblo a 'mv, ε no- mɔ -Yusu 'Klɪsv, -ε -he -tonyibli. ⁶ Ε di 'ne- ni, 'ε -ha 'a dɪɔnv, 'ε 'kv, 'ki 'v nyibli a pepe a -ta', ε 'mv □nv □gble, 'ki 'v 'waa de 'kuku -mɔ', ε 'mv □nv 'a nyibli -mɔ' nu. Ke- -Yusu nu□o nyibli a tɔvle, -ε mɔ, Nyɪsva -hve bv wa nyibli a pepe. Ti -mv', Nyɪsva wa la 'nyre, 'ki -Yusu tɔv 'v nyibli de a 'mv. ⁷ Ε no- kɔ -ti -Yusu 'ε nu 'mv 'a lelenyɔ -mɔ, kɔ 'a -mɔnanyɔ* 'hven-, -ε di□e nu, nyibli -mv', -v 'yi -juukvε* 'pa-, 'mv □nv Nyɪsva a □haantitie -tɔv -ni, v 'mv -Yusu □wlv yi -kuo -ni, kɔ, v 'mv -ti a -tee yi. -Ti -bv, 'n hle, ε mɔ □han-ti □nɔv, ε 'yi hi 'pa-.

⁸ -ε -bv 'ki, 'n -hve□e ni, nyɪbepv bv da Nyɪsva, 'ki 'v 'a -ne -tite □dv. 'Bv mɔ, 'bv yi□i ni de, 'waa □wlv bv 'sii 'v yi, yrv kɔ gble 'ni 'nu 'lɪ 'waa □wlv ki.

⁹ Nvgbɪ -mɔ -bv, 'waa 'hvɪlepv-tebli, v pɪ 'hvi le, bv kɔ 'v, v 'ni 'yaa 'lɪ 'waa dɪɔnv. 'Waa yɪnɔv v bleε yi bv □mυɔ le, ε 'yi bv bi 'ludv -mv', nyibli bv 'ye, 'v 'te 'v ble, kɔ, ε 'yi bv □tu 'lɪ nvi□yri 'waa dɪɔnv nvi' le, bv pv -ti dabv le, kɔ, bv pv 'cun lɔ le, ε kɔ 'hvɪlepv-tebli -mv', -ε pɪ □die diaki. ¹⁰ -Te -mv', 'waa yɪnɔv kɔ

bu nu 'mu, e no--bu: 'Waa nunuklo ko bu 'sii 'u yi. 'Bu yi nuna le ni ni, -e -bi nyibli di[e 'ni 'ye, -e mo, nugbi a 'mu, u nve Nytsua ni, 'ti-'u [tui 'u]v 'u. ¹¹ Nugbi 'bu yi Nytsua a toowin ni 'win, u blee yi, bu pu]v nva yi bu, bu [tuu 'u 'cve a ye'nanyu -mu', -u tve Nytsua a -ti. ¹² 'Ni -hua]a li]i, 'ki nugba bu too nyibeyugbe Nytsua a -ti, ko, 'ni -hua]a li]i -we, 'ki nugba bu ni 'u nyibeyugbe 'lu yi, kee, bu pu 'u nva bu, ¹³ -e nu]o, Adamu, e no-Nytsua nu yi-hede, 'ti-'e nu nugba, -e mo Efu. ¹⁴ 'Ya 'u 'lu de, Satan, -e mo 'kuo -hwin* a nyiblo gbagbu, e 'yi Adamu 'pa-, e 'yi]i me le -ha, 'ki bu kaa]ne, kee, nugba, e no-ha]a me le, 'ki bu kaa]ne, 'ti-nugba a 'mu, 'e -hee Nytsua a -ti le. ¹⁵ Kee, 'ye]bu bu ni 'mu le, nugbi di ko 'yonu, 'ti- Nytsua di]nu 'ni wa, 'bu mo, bu 'cibi 'u 'a]wlv a yikuole, ko, 'bu ko nvele, ko, 'waa nunuklo 'bu 'sii 'u yi, 'ki 'u Nytsua ye', ko, 'bu 'ye ni 'yaa 'li 'waa dionu.

3

'Cve a 'yie]tunyo

¹ E ko winbu -bi, 'e mo -tee a winbu. E no--mo: Nyiblo 'bu yi]i ni -hve, bu mo 'cve a 'yie]tunyo, e mo]haande]no, 'e yi]i 'lu -mo le -hie. ² 'Cve a 'yie]tunyo, a nunuklo blee yi, bu no yi, -e di]e nu, nyiblo]du 'ni]ha]a -ti -yee -ni, ko, e blee yi, bu mo nugba ni -do a nyibv*, e ko bu yi 'a dionu a naale, 'e ko bu -hie 'lu le -tee, 'a nunun]mlt ko bu 'sii 'u yi, e ko bu yi 'dagbi -mu', -u pve 'li 'a -te a lekiklele, e ko bu yi Nytsua a -ti a toole -tee, ³ e 'yi yi blee -ni, bu -hie ne 'a dionu no wlon, e 'yi yi -blee -ni, bu ko yru, kee, e ko bu ko]wlv a 'lila, ko, e blee yi, bu]mu]o]o le, 'ki nyibli a pepe bu ko kubweenle, e 'yi yi -blee -ni, bu nve 'wliye dtaki,

⁴ e blee yi, bu yi 'a 'kayu a naale -tee, bu nu]o, 'a 'yonu bu ko 'a 'u]tuule -tee, ⁵ -e nu]o, nyiblo 'bu 'yi 'a dionu a 'kayu a naale -yi, -e -bi e 'yi 'li]i 'li -we, bu naa Nytsua a 'cve.

⁶ 'Bu mo, 'ba yi 'u 'cve a 'yie]tunyo bu ni [tui, e 'ni 'moo 'li nyiblo -mu', -e -he mo mo -Yusu a nyiblo. 'Bu pa, 'bu mo nyiblodv a 'mu, -e -bi e di 'yaa 'li 'a dionu. 'Bu nu]o, -e -bi Nytsua a -bati di]e 'ni klo,]wi yi, -te e nu 'kuo -hwin* a nyiblo gbagbu a kuklo. ⁷ Nyiblo -bu, -e di 'cve a 'yie]tunyo -he, 'a nunabv blee yi, bu nu]o, nyibli -mu', -u 'yi -Yusu a nyibli 'pa-, bu ko 'a 'u]tuule. E no-'yi]i 'pa-, e di pie 'waa 'yie, 'ti- u 'mu]v -ti -yee -ni, -e -bi 'kuo -hwin a nyiblo gbagbu -we 'li bu ka]a yi ni, -e di]e nu, e 'ni]ha -kvan nu -tee.

'Cve a -heenyibli

⁸ 'Cve a -heenyibli -mo -bi, u ko bu pu 'waa dionu gblo yi. U 'yi yi -blee -ni, bu naa 'li ni 'hven. U 'ni 'naa 'li no dtaki. U 'ni 'nve 'li 'wliye dtaki. ⁹ 'Waa nunuklo bu 'sii 'u yi, -e di]e nu, 'waa]wlv 'ni]ha]nu -ti -yee -ni. 'Ti- winbu -bu, Nytsua to]o]nu, bu 'ble]e kva -tee. ¹⁰ 'Ti- a 'mu 'u 'cve a -heenyibli ble]tu, yi-hede, a ko ba nu, e no- mo, ba]te]nu 'yi. 'Bu mo, 'ba 'ye]e, -e mo, 'waa nunuklo 'sii 'u yi, -e -bi a -we 'li ba]tu 'u]nu bu ni.

¹¹ 'Waa nugbi a 'klo ko bu 'sii 'u yi -we. E 'yi yi -blee -ni, 'waa pupwin bu nyre yi. U blee yi, bu pu 'waa dionu gblo yi. U blee yi, bu mo nugbidv -mu', nyibli -we 'li bu kuo]wlv yi.

¹² 'Cve a -heenyiblo blee yi, bu mo nugba ni -do a nyibv†. E blee yi, bu yi 'a 'kayu a naale -tee. ¹³ 'Bu mo, 'cve a -heenyibli 'bu yi -kvan ni ni -tee, -e -bi nyibli di 'u]nu 'ni [tuu -ni. 'Bu mo, 'bu yi Nytsua a

* 3:2 3.2 -u'v: e 'yi yi -blee -ni, bu nu -wlvwlv. † 3:12 3.12 -u'v: e 'yi yi -blee -ni, bu nu -wlvwlv.

-ti ni hle, v 'yi yi -blee -ni, bu pie nyiblo [du a huannu, -e nu]o, v kuo -Yusu [wlv yi -tee.

De gbagbu -mu', -e -hlii nyibli 'yi ki, 'ti-Nyisva too ne -a mu

¹⁴ Timote, -mo 'n yi -mo 'cru -ni, kee, 'na [wlv -hue wen]e ni, [bu di wen 'li -mu -mo. ¹⁵ 'Bu mo, 'na didie 'bu yi 'v bu ni -wleen -ni, -e -bi 'cruen -bu, e no- di -mo]o -too -ni, -te -mu', Nyisva a [tugba a nyibli ko bu nu 'waa dionu a naale. [Tugba a 'mu, e no- mo 'cve. 'Klohienyisva a 'cve [ni. 'Cve, no- 'ble Nyisva a toowin kua, -e mo -ti a -tee, [wi yi, -te 'katui -nu, 'v 'ble [gbi'-hande kua. ¹⁶ -Ti a -tee a 'mu, e -hlii la nyibli 'yi ki, Nyisva, no- too ne -a mo]o. E tve ne -a mo]o yi, -te -mu', -a ko -ba nu Nyisva a 'hru a nina. -Ti a -tee a 'mu, e mo de gbagbu [ni. E no- mo:

-Yusu 'Klsv -he -tonyiblo, 'e di 'ne- -tutu ki, kee, Nyisva a -Hihiu* too [ne nyibli ni,

-e mo, e mo Nyisva a 'Yu [ni. -Te -bu, e ni 'mu, ke- Nyisva a lelenyu nu 'a 'yiye, nyibli 'v hla 'a -ti,

'ki 'li dako a pepe 'nyi, dako a gblegble a 'mu, 'v kuo [ne [wlv yi,

'ti- Nyisva 'e gba 'li]t yakoo 'kwli, 'e -nyi]e -ti a 'yi'buale.

4

Nyibli -mu', -v tve hitoole

¹ Nyisva a -Hihiu* hle]e ni, -e mo, le'booti 'yri, 'ti- -Yusu 'mu 'li di, e di ko nyibli, -v 'ye ni di]e [wlv yi ni -kuo -ni de, v 'mu nyibli -mu', -u mo hwinwlon-hanyo nua yi bu pu, 'ti- hwinwlon-hanyo a 'mu, -tebl -mu', 'kuo -hutin* tve -ni, v nu- v yi [wien le kve. ² Hwinwlon-hanyo a 'mu, v nee 'li ni 'huen, 'v ni hi. 'Waa [wli 'ni -yee]e li [nu -ti, 'bu mo, 'bu

yi hi a 'mu ni ni. ³ Nyiblidu a 'mu, v wen 'ni, nyibepu ko nuibu 'huen-, v 'ni 'kukoo 'li -ni. 'Ya 'v 'lu de, v wen 'ni, e ko didi-tebl -bi, nyibli 'yi yi -blee -ni, bu di. Kee, Nyisva nu didi-tebl a 'mu ni, -e di]e nu, nyiblo 'bu ni 'v, 'bu kuo -Yusu [wlv yi, 'bu yi -ti a -tee, bu -nyi Nyisva 'wio, 'ki 'v didi-tebl a 'mu a -ta', e 'mu]v di. ⁴ 'A -ne de, Nyisva -nu, e nu -tee. -A 'yi yi -blee -ni, -ba yraa ne 'a de -bi, 'bu mo, [ba yi Nyisva 'wio ni -nyi, 'ki 'v Nyisva a -nyinyi-tebl a -ta'. ⁵ Didide -mu', -a yi di, e 'sii 'v yi, 'ki 'v Nyisva ye', -e nu]o, Nyisva a 'mu, e hle]e ni, ko, [a de]e, 'bu mo, [ba yi de ni di, 'ki bu nu -a mu [haande -mo.

-Yusu 'Klsv a -tee a -kvannunyo

⁶ -Ti -bu, 'n hle, 'bu mo, [ni yi]t -Yusu a nyibli ni -tve -ni, -e -bi -mo -Yusu a -tee a -kvannunyo [ni. E 'wi yi, -kuo Nyisva a win [wlv yi, 'ti- -te -mu', win a 'mu, e pi, ke- -ni nina. -E -bi Nyisva a [haantoole, e no- -yi [wien le kve. ⁷ Kee, 'ledvi -mu', -e 'ye ni da [dedede, ko, Nyisva 'ye ni -hua, [ni 'puv 'li]t nua yi bu. [Mvoo]o le 'a -ne ti, 'ki -bu na, [wi yi -te -mu', Nyisva ni 'a -huhua. ⁸ Nyiblo 'bu 'cibi 'v cigbe a 'gbugba, -e di]e nu, 'a 'hvi 'mu -tee nu, e mo -heele gbe [ni. Kee, -te -mu', Nyisva ni 'a -huhua, 'bu mo, 'bu yi nina le ni ni, de a 'mu, e mo -heele gbagbu [ni, 'ki 'ne- 'klo -bu, -a ni 'ne- ki, ko, 'ki 'li Nyisva a 'klo yrayru -mu', -e di 'li di 'kwli. ⁹ -Ti -bu, 'n hle, e mo [haan-ti [ni. Nyibli a pepe blee yi, bu 'ble]e kua. ¹⁰ -A kuo 'Klohienyisva [wlv yi. E no- nu]o, [a [tui 'v 'kl, [a yi [huen 'ye, [a ni 'a -kvan. Nyisva a 'mu, e no- we nyibli, kee, sey-seyt, nyibli -mu', -v kuo -Yusu [wlv yi, v nu- e we.

¹¹ -Ti a pepe -bu, 'n hle, 'nee [ne ki bu -tee, -bu too [ne nyibli, v 'mu]v yi. ¹² [Ni 'ween 'li, 'ki

nyiblo □dv bu □tɔ 'lɪ -mʊ, -tɛ -mɔ gblohian a -tɪ. Kɛɛ, -na nununmlɪ bu tɔɔ □nɛ -Yusu a nyibli, -tɛ 'waa nununmlɪ kɔ bu nɪ 'mʊ. ɛ 'wɪ yɪ, -tɛ -na pɔpɔwin nɪ 'mʊ, -tɛ -na nɪnabʊ nɪ 'mʊ, -tɛ -na nyibli a nʊɛɛ nɪ 'mʊ, -tɛ -na Nyɪsʊa a □wɔ a yɪkuɔɛ nɪ 'mʊ, -tɛ -na □wɔ a yɪ'siɪɛ nɪ 'mʊ, 'a pɛpɛ a 'mʊ, bu tɔɔ □nɛ -Yusu a nyibli, -tɛ -mʊ', 'waa 'kɔ kɔ bu nɪ 'mʊ. ¹³ 'Tɪ -mʊ 'lɪ -mʊ -mɔ di, 'cibi 'v Nyɪsʊa a win a -hihre, 'kɪ 'v nyibli ye'. Yrue □nʊ win a 'mʊ ɛ, kɔ, tɔɔ □nʊ□v. ¹⁴ Dɛ -mʊ', -ɛ kɔ 'kɪ Nyɪsʊa -nyɪ la -mʊ, □nɪ 'nuo 'lɪ□ɪ 'kɪ 'lɪ -wɛnmlɪ kɪ ɛ. Ti -mʊ' -kɔ 'yɪ, 'cʊɛ a winwɔn-hanyʊ* hlaa la 'v -tɪ a 'mʊ, kɔ, 'cʊɛ a ye'nanyʊ pʊ la -mʊ dabʊ 'lu bu, 'kɪ ɛ -nyɪ la 'v -mʊ 'kɪ a 'mʊ. ¹⁵ 'Kɪ -mʊ', Nyɪsʊa -nyɪ la -mʊ, nuu □nɛ -kʊan 'yɪ -tɛɛ. 'Bʊ mɔ, □nɪ yɪ□ɪ nɪ nɪ, -ɛ -bɪ nyibli a pɛpɛ di□ɛ 'nɪ 'ye, -ɛ mɔ, -na □wɔ a yɪkuɔɛ yɪ bɪi kɛ -tɛɛ. ¹⁶ □Tu -na dɔnʊ a nɪnabʊ 'yɪɛ, kɔ -tɛblɪ -mʊ', -tʊɛ nyibli, □tu□o 'yɪɛ -wɛ. 'Cibi 'v 'a nunuo. 'Bʊ mɔ, □nɪ yɪ 'a nunuo ɛ nɪ nɪ, -ɛ -bɪ Nyɪsʊa di -mʊ 'nɪ wa, -kɔ nyibli -mʊ', -v pɪ -mʊ nʊa yɪ bu 'hʊɛn-

5

¹ Nyibli -mʊ', -v mɔ nyɪ'kɪ, 'bʊ mɔ, □nɪ yɪ □nʊ □tɔ' nɪ pɪ, □nɪ 'plɛɛ 'lɪ □nʊ -mɔ, kɛɛ, hlee 'lɪ □nʊ -mɔ, 'kɪ 'lɪ 'waa 'v□tuule 'kwɪ, □wɪ yɪ -na 'baɪnʊ. Gbloyɔ -mɔ -bɪ, hlee 'lɪ □nʊ -mɔ, □wɪ yɪ -na 'dɪayɪ nyɪɛpʊ. ² Nyɔnʊkui -mɔ -bɪ, hlee 'lɪ □nʊ -mɔ, □wɪ yɪ -na 'diɪnʊ. Nyɔyɔ -mɔ -bɪ, hlee 'lɪ □nʊ -mɔ, □wɪ yɪ -na 'dɪayɪ nyɔyɔ. -Na 'lulɛ-hihie bu 'sɪi 'v yɪ, 'kɪ 'v 'waa -ta'.

-Tɛ -Yusu a nyibli kɔ bu nu -tʊgbanʊgbɪ a -hɛɛɛ

³ Nʊgbɪ -mʊ', -v mɔ -tʊgbanʊgbɪ, 'bʊ 'yɪ -hɛɛnyiblo □dv -kɔ, -kɔ -bʊ □tuu 'v □nʊ, 'tɪ -bʊ kɔ 'lɪ 'waa dɛ -mɔ. ⁴ Kɛɛ, 'bʊ mɔ, 'a nyɔ 'bʊ

kɔ 'yonʊ, -hʊʊ', 'a 'yonʊ 'bʊ kɔ 'yonʊ -wɛ, tɔɔ □nʊ□v, -ɛ mɔ, v nʊ -blɛɛ yɪ, -bʊ kɪklɛ 'waa 'dɪi ɛ, □wɪ yɪ, -tɛ 'waa 'dɪi a 'mʊ, ɛ kɔ 'waa 'baɪ 'hʊɛn-, v nɪ la 'waa ɛkɪklɛɛ. Dɛ a 'mʊ, ɛ nɔ- yɪ Nyɪsʊa a pɔ -blee -nɪ. ⁵ -Tʊgbanʊgbɪ -mʊ', -ɛ 'yɪ -hɛɛnyiblo -kɔ, Nyɪsʊa nɪ -dɔ ɛ kuo □wɔ yɪ, 'ɛ dɛ□ɛ, 'tɔ kɔ -nyɛ, 'kɪ bu -hɛɛ □nɛ. ⁶ Kɛɛ, -tʊgbanʊgbɪ -mʊ', -ɛ nʊɛ 'kɔ -bʊ a -tɛblɪ a pɛpɛ, □han-tɪ 'ɛ pɪ -hʊnhlʊn, kɛɛ, ɛ 'wɪ yɪ, ɛ 'kʊ nɪ, 'kɪ 'v Nyɪsʊa ye'. ⁷ -Tɪ a pɛpɛ -bʊ, 'n -hla, tɔɔ □nɛ nyibli, -ɛ di□ɛ nu, v 'mʊ dɛ a 'mʊ nu, -ɛ di□ɛ nu, nyiblo □dv 'nɪ □ha 'hru 'ye, 'kɪ bu yɛɛ □nʊ -tɪ. ⁸ Nyiblo 'bʊ nɪ 'v, 'bʊ 'yɛ nɪ -hɛɛ nɛ 'a 'dʊkʊɛ, sɛyɪ-sɛyɪ 'a 'kayʊ a 'dʊkʊɛ, -ɛ -bɪ ɛ □hɛn 'nyɛ, ɛ 'kɛɛ -Yusu a □wɔ a yɪkuɔɛ nɪ. 'A nunukɔ nyɛ yɪ, 'ɛ -hi 'v nyiblo -mʊ', -ɛ 'yɪ -Yusu -yɪ a 'kɔ 'v.

-Kʊan -mʊ', -tʊgbanʊgbɪ di nu

⁹ 'Tɪ- a 'mʊ -tʊgbanʊgbɪ a 'nyɛ 'crɪ, 'kɪ bu nu Nyɪsʊa a -kʊan, kɔ, 'tɪ -cʊɛ a nyibli 'mʊ□v ɛ -kɪklɛ -nɪ, -tʊgbanʊgbɪ a 'mʊ, 'a 'yɪ blɛɛ yɪ, bu -hi 'yɪ a -wɪ nɪ ta 'lu, 'tɪ -ɛ blɛɛ yɪ, bu mɔ la nyɪbeyʊ nɪ -dɔ a nʊgbɪ. ¹⁰ ɛ blɛɛ yɪ, nyibli bu hla 'a □haan-tɪ -wɛ, 'kɪ 'v 'a nunukɔ a -ta'. ɛ blɛɛ yɪ, bu naa la 'a 'yonʊ -tɛɛ, bu 'ble la 'dagbɪ kʊa -tɛɛ. ɛ blɛɛ yɪ, bu pʊ la -Yusu a nyibli -mʊ', -v pʊɛ la 'lɪ□ɪ -mɔ a □tɔ -tɛɛ, bu -hɛɛ la □hɪvɛnnnyibli, bu 'cibi la 'v □haandɛ a nunuo. 'Bʊ mɔ, 'a nunukɔ 'bʊ nɪ la 'mʊ ɛ, -ɛ -bɪ ɛ nu -tɛɛ, 'kɪ -bʊ 'crɪ 'a 'nyɛ, 'cʊɛ 'mʊ□v ɛ -kɪklɛ -nɪ.

¹¹ Kɛɛ, -tʊgbanʊgbɪ -mʊ', -v 'tɪɛ -mɔ nyɔyɔ, □nɪ 'crɪ 'lɪ 'waa 'nyɛ, -ɛ nu□o, Nyɪsʊa a -kʊan -mʊ', -kɔtɪ v lee la -Yusu 'Kɪsʊ, v pʊ ɛ, v di la nu, tɪ -mʊ' -kɔ 'yɪ nyɪbʊkɔtʊ di 'v □nʊ 'v -nuu -nɪ, -kʊan a 'mʊ, 'a -tɪ di -hru □nʊ -mɔ, v 'mʊ nyɪɛpʊ kɔ. ¹² 'Bʊ yɪ 'a nunuo ɛ nɪ nɪ, -ɛ -bɪ Nyɪsʊa a -bati di □nʊ 'nɪ kɔ, -ɛ nu□o, dɛ -mʊ', v pʊ la 'lɪ, 'kɪ 'v

-Yusu 'Klɪsɔ ye', ɔ 'yɪɪ -nu. ¹³ 'Ya 'b 'lu de, -tugbanugbi a 'mu, 'cɔe a nyibli 'bu yɪ ɪnu lɛ ni -kikle -ni, -ɛ -bɪ ɔ yɪ -hɛ -mimlinugbi, 'b nɛ 'kayo blɛ ni -do. Ɛ 'yɪ ɛ ni -do a 'mu 'pa-, ɔ 'ni -nuɔ lɪɪ, kɛɛ, ɔ pɪ win lɛ dɪakɪ, 'waa mɛ 'ni -pieɪ -tɪ lɛ. -Tɪ -mu', ɔ 'yɪ yɪ -blɛɛ -ni, bu hla, ɛ nɔ- ɔ hɛ. ¹⁴ Ɛ nɔ- nuɔ, 'ni -huɛɪ, 'kɪ -tugbanugbi -mu', -ɔ 'yɪ yɛ 'muɛ, bu kɔ nyɔɛpɔ yrayɪ, ɔ 'mu 'yonɔ kɔ, ɛ kɔ, ɔ 'mu 'waa 'kayo -naa -ni -tɛɛ, -ɛ diɪɛ nu, nyibli -mu', -ɔ 'yɪ -a mu -Yusu a nyibli -nɔɛ -ni, ɔ 'ni ɪha 'hru 'ye, 'kɪ bu yɛɛ nɛ -a mu -tɪ. ¹⁵ 'N hɛɪɪ ni, -ɛ nuɔ, -tugbanugbi -huɔhɔ, -ɔ 'yɛɛ 'yɪɪɔ a 'mu ni kɔɛ, ɔ hie 'b Nyɪsɔ a 'hru bu, 'b kɔɛ Satan ɪwien, -ɛ mɔ 'kuo -huɪn* a nyiblo gbagbu.

¹⁶ -Tugbanugba 'bu ni 'b, 'kɪ 'lɪ 'a 'dɔkɔɛ 'nyɪ, 'bu kɔ 'dɪayɪ nyɔyɔ, -ɛ kuo -Yusu ɪwɪɔ yɪ, ɛ nɔ- blɛɛ yɪ, -bu kikleɪ lɛ. Ɛ 'yɪ yɪ -blɛɛ -ni, 'kɪ 'cɔe a nyibli bu kikle -tugbanugba a 'mu lɛ, -ɛ diɪɛ nu, -tugbanugbi -mu', -ɔ 'yɪ -hɛɛnyiblo ɪdɔ -kɔ, 'cɔe a nyibli 'mu ɪnu lɛ -kikle -ni.

'Cɔe a ye'nanyɔ

¹⁷ 'Cɔe a ye'nanyɔ', 'bu yɪ 'cɔe ni -nɛɛ -ni -tɛɛ, 'cɔe a nyibli blɛɛ yɪ, bu -hɛɛ ɪnu, ɛ kɔ, bu ɪtuu 'b ɪnu 'b. Nyibli -mu', -ɔ =tɪ 'klɪ, -ɔ tɔɛ Nyɪsɔ a -tɪ -tɛɛ, ba ɪtuu 'b ɪnu 'b, ¹⁸ -kɔtɪ kɛ- Nyɪsɔ a win pɪ, -ɛ -mɔ: «Bli -bu, -ɛ yɪ -kɔbɔ -huɔhɔ -ni, a 'yɪ yɪ -blɛɛ -ni, ba mu nɛ 'a wuntɔ klɛ.» Kɛ- ɛ pɪ de: «Nyiblo -bu, -ɛ ni -kɔn, ɛ blɛɛ yɪ, bu kɔ 'pɛɛɛ.»

¹⁹ Nyiblo ni -do, 'bu yɪ 'cɔe a ye'nanyɔ -tɪ ni -yɛɛ -ni, ɪni 'pɔɔ 'lɪɪ nua yɪ bu, kɛɛ, 'bu -wɛ 'lɪ 'huɛn kɔ ta, 'bu yɪɪ -tɪ ni -yɛɛ -ni, -ɛ -bɪ pɔ ɪnu nua yɪ bu. ²⁰ 'Cɔe a ye'nanyɔ 'bu nu dɛ, -ɛ nyɛ yɪ, 'plɛɪ -mɔ, 'kɪ 'b nyibli a pɛpɛ ye'. Ɛ nɔ- diɪɛ nu, nyibli -bɪ 'mu huannu pie, 'kɪ bu nu yɪnyɛ-tebli.

²¹ 'N nyɛɛ -mu lɛ, 'kɪ 'b Nyɪsɔ ye', kɔ 'kɪ 'b -Yusu 'Klɪsɔ ye', ɛ kɔ, 'kɪ 'b Nyɪsɔ a lɛlenyɔ -mu', ɛ -ha 'lɪ 'huɛn- ye', -tɪ a pɛpɛ -bu, 'n hɛ, ɪtuu 'bɔɔ 'b. ɪNi 'jɪraa 'lɪ nyibli' lɛ, pɔ ɪhaan-bati, 'ye ɪbu nyiblo -mu', ɔ yɛɛ -tɪ, ɛ mɔ -na nɪnatumu. ²² ɪNi 'mu 'b nyiblo bu ɪtu, 'kɪ bu nu 'cɔe a -kɔvɛ, ɪtɛɪɛ 'yɪ -tɛɛ. ɪNi 'nuo 'lɪ ɪdedede, -ɛ diɪɛ nu, nyibli 'ni ɪha lɛ pɔ, -ɛ mɔ, nyiblo 'bu yɪ dɛ 'kuku ni ni, ɪni -pɔɔ lɪɪ mɛ lɛ. -Na 'mumu, -na nɪnabɔ bu 'sii 'b yɪ.

²³ -Tɛ -na 'kwɪlɪ 'cibi 'b kɪkɪ a -tɪ, ɪni 'naa 'kɪ 'nie ni -do, kɛɛ, 'na -wiɪn a dɛ.

²⁴ Ɛ kɔ nyibli -bɪ, 'waa dɛ 'kuku, ɔ ni, ɛ 'yɪ -hɪlɪ, nyibli a pɛpɛ 'b yɪɪ 'ye, 'tɪ- Nyɪsɔ a -batipɔ-nyɔwɔ 'mu 'b nyɛ. Ɛ kɔ nyibli -bɪ, -nyɔwɔ -kɔ 'yɪ Nyɪsɔ di 'b -bati 'b -pɔɔ -ni, 'kɪ 'waa dɛ 'kuku di 'b pɛpɛ' -bii -ni. ²⁵ Kɛ- ni -do ɛ ni 'mu, 'kɪ 'b ɪhaan-tebli -mu', nyibli -nu a -ta'. -ɛ -bɪ ni 'b, nyibli 'b yɪɪ 'ye, kɛɛ, 'a dɛ -bɪ ni 'b, nyibli 'b 'yɛ ni 'yeɪ. Kɛɛ, 'ye ɪbu ɛ -hɪlɪ, tɪ -bu, -a ni 'yɪ bu, mu 'lɪ ye', ɛ di bi pɛpɛ'.

6

-Kɔvannunyibli -mu', -v -hɛ -Yusu a nyibli, ɔ blɛɛ yɪ, bu ɪtuu 'b 'waa nyibli gbagbi 'b

¹ 'Kɪ 'lɪ -Yusu a nyibli 'nyɪ, nyibli a pɛpɛ, -ɔ mɔ -kɔvannunyibli, ɔ blɛɛ yɪ, bu ɪtuu 'b 'waa nyibli gbagbi, -ɛ diɪɛ nu, -tonyibli 'ni ɪha Nyɪsɔ a 'nyɛ yɪ nyɛ, kɔ, ɔ 'ni ɪha -tɪ -huɪn hla, 'kɪ 'b Nyɪsɔ a tɔɔwin kɪ. ² 'Waa nyibli gbagbi a 'mu, 'bu kuo -Yusu ɪwɪɔ yɪ, 'waa -kɔvannunyibli 'yɪ yɪ blɛɛ -ni, bu 'kee 'b 'waa 'bɪtuulɛ, ɔ 'ni 'yɛɛ 'lɪɪ, -ɛ mɔ, -tɛ ɔ mɔ 'dɪayɪnɔ a -tɪ. Kɛɛ, dɛ ɔ kɔ bu nu, ɛ nɔ- mɔ bu ɪtu 'waa -kɔvann -mu', ɔ ni 'yie, -kɔtɪ 'bu yɪ 'a nunuo lɛ ni ni, -ɛ -bɪ ɔ yɪ 'waa nyibli gbagbi a 'mu 'ni -hɛɛ -ni, -ɔ mɔ -Yusu a nyibli -wɛ, 'tɪ -v nɔɛ -ni.

Ba □tu 'aan dionv 'yie, 'ki 'v hitoonv -mō, -v nve 'wliye diaki

-Tebli -bu 'n hlee ki, tōo □ne nyibli, ε kō, pu □nv □tō', v 'mv□v nu. ³ Nyiblo □dv, 'bu yi tōowin -bi ni -tve -ni, 'na 'mumu, 'n 'yi -tōo -ni, kō, 'bu 'ye ni 'ble -aan Kūkōnyō -Yusu 'Klīsv a □haanwin kva, kō, 'bu 'ye ni wen -ti -bu, -a tve -ni ki -we, -te nyiblo di nuna nu, 'ki 'v Nyīsva ye' a -ta', ⁴ -ε -bi ε □hen 'nyre, -ε mō, nyiblo a 'mv, ε 'yaa 'li 'a dionv ni. Ε 'yi □dedede -yi. De ni -do, ε □mve le, ε nō- mō bu pu gble, kō, bu pu □ye le, 'ki 'v winbui -bu a -ta'. -Tebli a 'mv, ε ni□e ni, nyibli, -v pu□i nva yi bu, 'v kve ca, 'v ni 'blini, 'v -hihe 'yri le, 'v yi -tebli -hviin 'lu -mō le -hie, 'ki 'v 'waa 'bio -mō', ⁵ 'v kla gblepu-ti, -koti 'waa 'lule-hihie nyre yi, 'ti -'v 'yi -ti a -tεε -yi. 'Waa □wli wen 'ni, bu nu nyīsvade, v 'mv 'wliye -hūohvi 'ye, v 'mv plo a bleele kō.

⁶ Ε mō □han-ti □niō, nyiblo 'bu kuo -Yusu □wlv yi, -ε -bi ε kō plo a bleele, 'bu mō, 'bu 'ye ni pu le, -ε mō, de -bu, ε -kō, ε 'yi -hu. ⁷ -Tε v kve la -a mv, -a 'yi la □dedede -ya. □Ba 'kv, -a 'yi 'li□i 'li -we, -ba gba □dedede. ⁸ 'A -ti, □ba kō diide, □ba kō 'hūlepu-tebli -we, -a 'ni 'puv 'li le, -ε mō, -tebli a 'mv, ε 'yi -hu. ⁹ Nyibli -mv', -v -hve -bu kō de, de a 'mv, ε nō- kō 'kwli Satan neε 'li, 'ε yi 'v □nv le □tεε -ni, □wi yi, -te cro 'ye ni klō mōma, 'v ni ynyre-tebli, kō, 'v kve 'lule-hihie -hvan, 'v ni buba-tebli le, 'waa 'klō a pepe, 'ε yi yi nyre, 'v hlvε Nyīsva -mō le pepe. ¹⁰ 'Wliye a nvele, nō- ye ynyre-tebli a gblegble. Nyibli -hūohvi ni 'v, 'wli a nvele a -ti, 'v 'kee ke -Yusu a □wlv a ykuole, 'kla-wliye'yīya 'ε 'yii 'li 'waa □wli ki.

Lε'boōwin

¹¹ Timote, -mō -bi o, -mō Nyīsva a nyiblo □niō. hlvō ynyre-tebli a pepe a 'mv -mō le. □Mvō□o le, 'ki -na nunabvi bu 'sii 'v yi. Nve

Nyīsva, -bu 'cibi 'v -Yusu 'Klīsv a □wlv a ykuole -tεε. Nve -na 'bio -tonyibli. Kō □wlv a 'lila, ε kō, -na □wlv bu 'yōpō -ni. ¹² -Tε cigbe'gbanyō ni, 'ε 'ye ni sa, 'ki 'v cigbe a 'gbugba a -ta', ke- -bu nu, □ni 'saa 'li, 'ki 'v -Yusu a □wlv a ykuole a -ta'. 'Klō yrayrv -mv', -ε 'ye ni -we 'li, 'ble□e kva -tεε, -koti Nyīsva -ha 'li -mv ni, ε 'mv -mv 'klō yrayrv a 'mv -nyi. Yīnō-tebli -mv', -kuo □wlv yi, ε nō- kō -ti -na la -mō le, 'ki 'v nyibli -hūohvi ye'. ¹³ 'N yi -mv 'ni -lee -ni, 'ki 'v Nyīsva ye', -ε ni□e, 'ti -tebli a pepe 'ε yi 'klō ni, kō 'ki 'v -Yusu 'Klīsv ye', -ε lee la -gvlōnoma Pvsī Pilati □haan-ti, ¹⁴ -ε mō, -ti -mv', -Yusu 'Klīsv lee -mv, □tuu 'v□v 'v, -bu nu 'a pepe, -ε di□e nu, nyiblo □dv 'ni □ha -mv -ti -yεε -ni, ε 'mv□v gba -gbagba, -Yusu 'Klīsv a 'mv, ε 'mv di. ¹⁵ Nyīsva a 'mv, nō- wa ti -mv', -Yusu kō bu ya 'nyre. Nyīsva a 'mv, ε nō- mō 'Klīkūnnyīsva. Ε ni -do, ε nō- mō Nyīsva. Ε nō- yi nyibli plo a bleele -nyi. Ε nō- mō 'kunpu a 'Kūn. Ε nō- mō bodiōpu a Bodiō. Ε nō- mō kūkōnyō a Kūkōnyō. ¹⁶ Ε ni -do, ε nō- 'ye ni 'kv. 'A bunule, nō- mō -nyre. -Tite -mv', ε ni 'v bu, nyiblo □dv 'yi 'li□i 'li -we, bu 'mve 'v yre. Nyiblo □dv 'yi -hvan□a ni 'ye. Nyiblo □dv 'yi 'li 'a 'yiye 'li -we. -Tonyibli bu 'bua ne 'a -ti 'yi. Ε nō- -bu kōo nyibli win ki, -te ε te yi bu. Ke- bu ni 'mv.

¹⁷ Nyibli -mv', -v kō 'klō -bu ki a kūkō-tebli, -ε -hv, lee □nv, v 'ni 'yaa 'li 'waa dionv, kō, v 'ni 'kuo 'li 'waa kūkō-tebli a 'mv □wlv yi, -ε nu□o, ε -we 'li bu -we bu ni, ti ni -do a ti 'yri. Kee, Nyīsva, nō- bu kuo □wlv yi. Ε nō- ni -a mv □haan-tebli 'yi □hlon le, -ε di□e nu, -aan plo 'mv ble. ¹⁸ Lee □nv, bu nu □haande. 'Waa □haan-tebli, v di nu, bu -hv. 'Waa dabvi bu 'huhue -ni, 'ki bu -nyi nyibli de, kō, bu nō -ti' le. ¹⁹ 'Bu yi 'a nunuo le ni ni, ε

□hen 'nyre, υ □tui □haan-tebli ble,
-ε 'ye ni di bu ni -we, 'ti- -ε di □nu
wa, 'ki 'li ye'. Ε no- di□e nu, υ 'mu
□haan'klo kwa 'ble.

²⁰ Timote o, δε -mu', Nyusa -nyi
-mu, □tu□o 'yie -tee. Nyibli 'bu yi
toto ni pi, -ε 'ye ni da □dedede, □ni
'puu 'li -na wunto 'li, ko, □ni 'bie
'li 'waa toole -mu' 'nyi, υ δεε -tee a
toole, kee, -ε 'yi -tee a toole 'pa-, -ε
mo hu. ²¹ 'N hle□e ni, -kotu nyibli
-hoohu, -u pi totodu a 'mu, υ 'kee
-Yusu a □wlu a yikuole ni.

Ki mo, 'n hree mo. Nyusa bu
ni 'u 'a mu -mo, ko, bu nu 'a mu
□haande -mo.

'HUEN A 'CRIEN Pɔlv gba la TIMOTE yɪ

¹ 'Mɔ Pɔlv, 'mɔ -yɪ 'crien -bu 'cri. Nyɪsva, nɔ- nu 'mʊ -Yusu 'Klɪsʊ a -mɔnanyɔ* -mɔ', 'ɛ lee 'mʊ, -ɛ mɔ, 'klɔ yrayrv -mʊ', Nyɪsva pʊ la ɛ, ɛ di la nyibli -mʊ', -v kɔ -Yusu 'Klɪsʊ 'hʊen- -mʊɛ -nyɪ, ɔbv hla 'a -tɪ. ² -Mɔ Timote, -ɛ mɔ 'na nʊɛyʊ, -mɔ 'n yɪ -mɔ 'cɪrɪ -nɪ. -Aan 'Baɪ Nyɪsva, kɔ -aan Kʊkɔnyɔ -Yusu 'Klɪsʊ 'hʊen-, bʊ nu -mʊ ɔhaande -mɔ, bʊ yru -na nyat, bʊ -nyɪ -mʊ kɪbʊwɛɛnlɛ.

Pɔlv yɪ -nyɪ Nyɪsva 'wio, 'kɪ 'v Timote a -ta'

³ 'Tɔ kɔ -nyre, 'bʊ mɔ, 'nɪ yɪ Nyɪsva nɪ dɛ, 'n yɪ -nyɪɔɛ 'wio, 'kɪ 'v -na -ta'. ɛ nɪ -do a 'mʊ, nɔ- kɔ -kʊan 'n nɪ, ɔwɪ yɪ, -tɛ 'na 'baɪnʊ nɪ la 'a -kʊan a nunuo. 'N yɪɔɛ nɪ, -ɛ mɔ, -tɛ 'n nɪ 'a -kʊan a nunuo, ɛ 'sɪi yɪ. ⁴ -Tɛ 'n yɪ la 'lɪ -mʊ bʊ nɪ hɪɛ, ɔhɪen -yɪ la we, 'a -tɪ yɪ bɪ 'lɪ 'mʊ 'kwɪlɪ ɛ. 'N -hʊɛ wɛnɔɛ nɪ, ɔbv 'yɛ wɛn -mʊ dɛ, -ɛ dɪɔɛ nu, 'mʊ dɔdʊ nu. ⁵ 'N yɪ -nyɪ Nyɪsva 'wio, 'kɪ 'v -na -ta', -kɔtɪ -tɛ -nu -Yusu 'Klɪsʊ a ɔwɪv a yɪkuolɛ -tɛɛ, 'a -tɪ 'nɪ -hruɔo lɪ 'mʊ -mɔ. -Na 'dii gbagbʊ Loist, nɔ- mɔ yɪ-hɛnyɪblo, -ɛ kuo -Yusu ɔwɪv yɪ, 'tɪ -na dɪɔnʊ a 'dii Enist 'ɛ kuo ɔnɛ ɔwɪv yɪ. 'N yɪɔɛ nɪ, -ɛ mɔ, -na 'mumu, -kuo ɔnɛ ɔwɪv yɪ -wɛ.

Pɔlv yɪ -nyɪ Timote 'klɪ

⁶ 'A -tɪ, 'n yɪ -mʊ 'nɪ -lee -nɪ dɛ, 'klɪ -mʊ', Nyɪsva -nyɪ -mʊ, tɪ -mʊ', -ɛ kɔ 'yɪ 'n pʊ la -mʊ dabʊ 'lu bʊ, ɔnɪ 'nuo 'lɪɔɪ 'klɪ 'lɪ -wɛɪmɪ klɛ. Kɛɛ, wɛn, 'kɪ bʊ nu -kʊan, 'kɪ 'lɪ -na ɔwɪv a pɛpɛ kɪ. ⁷ ɔNɪ 'pie 'lɪ huannʊ, -kɔtɪ Nyɪsva a -Hihɪu* -mʊ', ɛ -nyɪ -a mʊ, ɛ 'nɪ -nuɔo lɪɔɪ, -a 'nɪ -pieɔɛ huannʊ. Kɛɛ, -Hihɪu

a 'mʊ, ɛ yɪ -nyɪ -a mʊ 'klɪ, 'kɪ -ba nu Nyɪsva a -kʊan, kɔ, 'kɪ -ba nʊɛ nyibli, kɔ, 'kɪ -ba kɔɔ nɛ -aan dɪɔnʊ wɪn kɪ.

⁸ 'A -tɪ o, -tʊɪ 'nɪ 'nuo 'lɪ -mʊ, 'kɪ -bʊ lee nyibli -aan Kʊkɔnyɔ a -tɪ. -Tʊɪ 'nɪ 'nuo 'lɪ -mʊ 'na -tɪ, 'yɛ ɔbv 'n nɪ 'nɛ- =jɪ'. Kɛɛ, -na 'mumu, wɛnɔɛ kɪ -wɛ, 'kɪ -bʊ 'yɛ ɔhɪɛn, -Yusu a ɔhaantitɪ a -tɪ, ɔwɪ yɪ, -tɛ 'n nɪ, 'nɪ yɪ ɔhɪɛn 'yɛ. Kɛ- -bʊ nuɔo, 'kɪ 'lɪ Nyɪsva a 'klɪ 'kwɪlɪ.

⁹ Nyɪsva a 'mʊ, ɛ nɔ- wa -a mʊ, 'ɛ da -a mʊ, 'kɪ -ba mɔ 'a nyibli. ɛ 'yɪ -aan ɔhaan-tɛblɪnu-tɪ 'pa-, ɛ 'yɪ -a mʊ wa, kɛɛ, ɛ wa -a mʊ nɪ, -ɛ nuɔo, ɛ -yɪ 'lɪɔɪ 'a dɪɔnʊ 'kwɪlɪ nɪ, 'kɪ bʊ nu -a mʊ ɔhaande -mɔ, 'kɪ 'lɪ dadʊkɛ 'kwɪlɪ. ɛ ɔhɛn 'nyre, tɪ -mʊ' -kɔ 'yɪ ɛ 'yɛ la klɔ nɪ nɪ, 'kɪ ɛ pʊ la 'lɪɔɪ 'lɪ, -ɛ mɔ, ɛ di nu la -a mʊ ɔhaande a 'mʊ -mɔ, 'kɪ 'v dɛ -mʊ', -Yusu 'Klɪsʊ di la nu a -ta'. ¹⁰ Kɛɛ, tɪ -bʊ 'yɪ, ɔhaande a 'mʊ, ɛ bɪ pɛpɛ', -tɛ -aan Wanyɔ -Yusu 'Klɪsʊ di 'nɛ- -tʊtʊ kɪ. -Yusu 'Klɪsʊ a 'mʊ, nɔ- wɛ 'kʊkʊv a 'klɪ bʊ, 'ɛ tɔɔ nɛ -a mɔɔo, -ɛ mɔ, 'bʊ mɔ, ɔba 'ble 'a ɔhaantitɪ kʊa, ɛ di -nyɪ -a mʊ 'klɔ yrayrv -mʊ', ɛ 'yɛ nɪ -wɛ 'lɪ.

¹¹ 'Mɔ -bɪ, Nyɪsva nu 'mʊ 'a -mɔnanyɔ -mɔ', -ɛ dɪɔɛ nu, 'mʊ ɔhaantitɪ a 'mʊ nyibli pʊ, ɛ kɔ, 'mʊ ɔnʊɔv yɪ -tɔɔ -nɪ. ¹² ɛ nɔ- kɔ -tɪ 'nɪ yɪ ɔhɪɛn 'yɛ, 'kɪ 'nɛ- =jɪ'. Kɛɛ, 'nɪ -pieɔɛ lɪ 'a -tʊɪ, -kɔtɪ 'n yɪ -Yusu 'Klɪsʊ nɪ, 'nɪ kuo ɔnɛ ɔwɪv yɪ, 'tɪ -nɪ yɪɔɛ -tɛɛ, -ɛ mɔ, ɛ kɔ 'klɪ, 'kɪ ɔhaantitɪ -bʊ, ɛ pʊ ɛ, ɔbv pʊ nyibli, bʊ ɔtuɔo 'yɪɛ -tʊtʊ, -nyrɔwɔ -mʊ', ɛ di ya, ɛ 'mʊ 'v nyre. ¹³ ɔHaantitɪ nɪ -do a 'mʊ, ɔwɪn 'v 'mʊ wɪen, ɛ nɔ- -bʊ pʊ nyibli -wɛ, ɔnɪ 'cɪcɪ 'lɪ 'a ɔdedede. ɔNɪ yɪɔɪ nɪ pɪ, -ɛ -bɪ kuo -Yusu 'Klɪsʊ ɔwɪv yɪ, ɛ kɔ, -bʊ nʊɛ nyibli, 'kɪ 'lɪ 'klɪ -mʊ', -Yusu 'Klɪsʊ yɪ -mʊ -nyɪ 'kwɪlɪ. ¹⁴ ɔHaantitɪ -mʊ', Nyɪsva -nyɪ -mʊ, ɔtuɔo 'yɪɛ, nyɪblo ɔdʊ 'nɪ ɔhaɔa 'cɪcɪ -nɪ. 'Blɛ

□haantitie a 'mυ kva -tee, 'kɪ 'lɪ Nyɪsva a -Hihiu, -ε nɪ 'v -a mυ ke' a 'klɪ 'kwli.

Polv ne 'a dɔnv a -tɪ -mɔ le

15 -Yi□e nɪ, -ε mɔ, Nyɪsva a nyibli a pɛpɛ -mυ', -v nɪ 'lɪ Asiblugba 'kwli, v hie 'v 'mυ bu. Nyibli -mυ', -v mɔ Fiseli kɔ Hemvɛsɛnɪ 'hʋɛn-, 'kɪ v nɪ 'lɪ nyibli a 'mυ 'nyɪ. 16 Kεε, Onesifoli -mɔ -bɪ, ε kɔ ti, 'ε pɪ 'mυ 'klɪ yra lɛ. -Tɛ 'n nɪ □jɪ' a -tɪ, -tʋɪ 'nɪ -nu□o lɪ□ɪ. -Aan Kʋkɔnyɔ bu nu□o □haandɛ -mɔ, ε kɔ 'a 'kayu a 'dʋkʋɛ 'hʋɛn-. 17 -Tɛ ε di la 'nɛ-Rɔmʋdɔ 'kwli, -tɛ -mυ', 'n nɪ 'v, ε □mʋvɔ lɛ -mʋvɔmʋ, 'ε yɛ□ε kɪ. 18 -Aan Kʋkɔnyɔ bu nu□o □haandɛ -mɔ, -nyrɔwɔ -mυ', -ε kɔ 'kwli ε di di de. -Tɛ -na 'mumu, -nu 'a yiyie, ti -kɔ 'yri 'n nɪ la 'lɪ Efɛsɪdɔ 'kwli, ε -hɛɛ la 'mυ nɪ diaki.

2

-Yusu 'Klɪsv a -tɪ bu bi 'lɪ -mυ 'kwli

1 'Na 'yʋ o, -hɔn 'v -Yusu 'Klɪsv -mɔ', bu -nyɪ -mυ 'klɪ, -bu kuo □nɛ □wlv yɪ -tee. 2 Ti -hi la a ti 'yri, 'mɔ -tɔɔ la -mυ Nyɪsva a -tɪ. Nyɪsva a -tɪ -mυ', 'n nɛ la -mɔ lɛ, 'kɪ 'v nyibli -hʋɔhʋɪ yɪ, tɔɔ □nɛ nyibli -bɪ -mυ', -wɛ 'lɪ -bu kuo □wlv yɪ, -ε di□e nu, 'waa 'mumu, v 'mυ 'klɪ kɔ, 'kɪ bu tɔɔ □nɛ nyibli -bɪ de.

3 'Bu mɔ, □nɪ kɔ -bu 'yɛ □hɪvɛn, -Yusu 'Klɪsv a -tɪ, kɔ □wlv a 'lɪla, □wɪ yɪ □haan'seyotayʋ, -ε yɪ □hɪvɛn 'yɛ, 'kɪ 'lɪ □wlv a 'lɪla 'kwli.

4 'Bu mɔ, 'seyotayʋ 'bu yɪ tʋ kɪ nɪ mi, 'bu -hʋɛ bu blee nɛ 'a nyiblo gbagbu a plɔ, -ε -bɪ nyibli -mυ', -v 'yɪ 'seyo 'pa-, ε 'nɪ -pʋ□v 'lɪ 'waa -tɪ wantɔ 'nyɪ lɛ. Kε- bu nɪ 'mυ lɛ, 'kɪ 'v -mυ -mɔ. 5 □Bʋ pʋ□v cigbɛ'gbanyɔ a dɛ yɪ. 'Bu mɔ, cigbɛ'gbanyɔ 'bu yɪ cigbɛ nɪ 'gbɛ, 'bu 'yɛ nɪ □tuu 'v cigbɛ a 'mυ, 'a tete 'v, v 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wɛ, bu pʋ□v -tɪ. 6 □Bʋ pʋ□v 'dʋdɔnyɔ a dɛ yɪ -wɛ. 'Bu mɔ, 'dʋdɔnyɔ 'bu yɪ 'v 'klɪ nɪ □tʋɪ, 'bu yɪ -ci a -kʋan nɪ

nɪ, ε nɔ- blee yɪ, -bu di -ci a 'mυ, 'a yɪ-hɛ-tebli. 7 -Tɪ -bu, 'n yɪ -mυ -lee -nɪ, naa □nɛ □wli kle -tee, -kɔtɪ □nɪ yɪ□ɪ □wli kle nɪ nɛɛ -nɪ, -aan Kʋkɔnyɔ di -nyɪ -mυ 'klɪ, □mυ -tɪ a pɛpɛ a 'mυ lɛ yru.

8 -Yusu 'Klɪsv, -ε mɔ la bodɔ Dafidɪ a 'yonʋ a 'Yʋ, 'a -tɪ bu bi 'lɪ -mυ 'kwli. -Yusu a 'mυ, ε 'kʋ nɪ, Nyɪsva 'ε -ha 'lɪ□ɪ 'kʋkɔnyibli 'nyɪ, 'ε -ha□a 'klɔ. ε nɔ- mɔ □haantitie, 'n pɪ nyibli. 9 □Haantitie a 'mυ a -tɪ, 'n yɪ 'yɛ □hɪvɛn diaki, 'v pʋ 'mυ □jɪ', -wɛn nyiblo, -ε nu dɛ -hʋan. Kεɛ, v 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wɛ, bu pʋ Nyɪsva a win □jɪ', -tɛ ε nɪ bu'hɛɛnle a -tɪ. 10 'A -tɪ, 'n wɛn nɪ, 'kɪ □bʋ 'yɛ □hɪvɛn, 'kɪ 'v nyibli -mυ', Nyɪsva -ha 'lɪ a -ta', -ε di□e nu, 'waa 'mumu, 'hru -mυ', -ε kɔ wlvn -Yusu 'Klɪsv di 'v -naa -nɪ, ε 'mυ □nʋ wa, v 'mυ□v 'yɛ, ε kɔ, v 'mυ 'lɪ 'a 'klɔ yrayrʋ -mυ' 'kwli pa, -kɔtɪ a 'yɪ'bvale. 11 ε kɔ win 'ε mɔ -tee a win. Win a 'mυ, ε nɔ- bu:

«'Bʋ mɔ, □ba hie 'v -aan 'klɔ 'ka bu, □wɪ yɪ,

-tɛ -a kɔ -Yusu 'hʋɛn-, -a 'yɛ nɪ 'kʋ wɛn,

-ε -bɪ ε kɔ -a mυ 'hʋɛn-, -a di 'hru 'klɔ -wɛ.

12 'Bʋ mɔ, □ba wɛn□ε kɪ, 'kɪ -ba 'yɛ □hɪvɛn,

-tɛ -a mɔ -Yusu a nyibli a -tɪ, -ε -bɪ ε kɔ -a mυ 'hʋɛn-, -a mυ di nyibli win kɪ -kɔɔ -nɪ.

Kεɛ, 'bu mɔ, □ba yɪ□ɪ nɪ hle, -ε mɔ, -a 'yɪ□ɪ -yɪ,

ε di□e 'nɪ hla -wɛ, -ε mɔ, ε 'yɪ -a mυ -yɪ.

13 Kεɛ, 'bu mɔ, □ba 'yɪ □wlvɪkuonyibli 'pa-,

ε nɔ- mɔ -bɪ, ε kɔ □wlv a yɪkuole, -kɔtɪ ε nɔ- mɔ -bɪ, -tɪ -mυ', ε hle, ε 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wɛ, 'kɪ bu 'yɪ□ɪ -nu.»

□Tu 'v 'klɪ, -bu nu Nyɪsva a -kʋan -tee, -ε di□e nu, ε 'mυ -mυ 'nyrɛ lɛ pʋ

14 -Tɪ -bu, 'n yɪ -mυ -lee -nɪ, pʋ 'lɪ□ɪ nyibli -bɪ 'kwli lɛ, -ε di□e nu, v 'mυ□v 'lu -mɔ lɛ -hie -tee. Ti □nʋ

-tɛɛ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʋa a 'nyrɛ 'kwli, -ɛ mɔ, ʋ 'nɪ 'nuo 'lɪ 'blini, 'kɪ 'ʋ winbʊ -mʋ', -ɛ 'yɛ nɪ da ɔdedede a -ta', -kɔtɪ 'blinidʋ a 'mʋ a nunuo, ɛ 'nɪ -hɛɛɔɛ lɪ nyiblo ɔdʋ, kɛɛ, nyibli -mʋ', -ʋ pɪɪ nʋa yɪ bʋ, ɛ yɪ nyre 'waa ɔwli yɪ. ¹⁵ -Mɔ -bɪ, ɔtu 'ʋ 'klɪ, -bʋ nu Nyɪsʋa a -kʋan -tɛɛ, -ɛ diɔɛ nu, ɛ 'mʋ -mʋ 'nyrɛ lɛ pʋ. 'Bʋ mɔ, ɔnɪ mɔ Nyɪsʋa a ɔhaan-kʋannunyo, -ɛ -bɪ -tʋɪ 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ, bʋ nu -mʋ, 'kɪ 'ʋɔ ye'. 'Bʋ mɔ, ɔnɪ yɪ nyibli Nyɪsʋa a win nɪ tʋɛ -nɪ, -ɛ -bɪ bʋ 'sii 'ʋ yɪ, ɛ kɔ, bʋ kɔ' lɛyuyruo. ¹⁶ ɛ kɔ nyibli, 'ʋ pɪ -tebli -gbatɪ a gblɛ, -ɛ 'yɛ nɪ blee Nyɪsʋa a plɔ. -Mɔ -bɪ, ɔnɪ 'pʋɔ 'lɪ wuntɔ -tebli a 'mʋ 'nyɪ, -kɔtɪ nyibli a 'mʋ, -ʋ pɪ gbledʋ a 'mʋ, ʋ -hɛ 'ʋ Nyɪsʋa a 'hru bʋ wlon gbɛɛgbɛ. ¹⁷ -Tɪ -mʋ', ʋ tʋɛ -nɪ, ɛ yɪ 'nɪ wlo, ɔwɪ yɪ, -tɛ ɔjio nɪ, 'ɛ wle, 'kɪ 'ʋ 'hʋɪ kɪ. Nyibliɔ a 'mʋ, -ʋ nɪ dɛdʋ a 'mʋ, 'kɪ Himene kɔ Filetɪ 'hʋɛn-, ʋ nɪ 'lɪ ɔnʋ 'nyɪ. ¹⁸ ʋ 'nɪ -tɔɔɔ 'kɪ -tɛɛ a Nyɪsʋa a -tɪ, 'ʋ nɪ hɪ, ʋ wen, nyibli -mʋ', -ʋ 'kʋ, Nyɪsʋa -wɛ 'lɪ ɔnʋ 'kʋkʋnyibli a 'nyɪ-hɪhɪa -mɔ, 'ɛ -ha ɔnʋ 'klɔ. ɛ nɔ- kɔ -tɪ nyibli -bɪ 'ʋ hie 'ʋ Nyɪsʋa a 'hru bʋ.

¹⁹ Kɛɛ, -tɛɛ a Nyɪsʋa a win 'nɪ 'ɔɪɔɪɪ lɪ. ɛ 'wɪɪ 'hɪɔ 'pa yɪ, -ɛ kʋ 'lɪ bʋ -tɛɛ, 'tɪ -ɛ kɔ kɪ ʋ 'ɔru 'ʋ, -ɛ mɔ: «Kʋkʋnyɔ yɪ 'a nyibli nɪ,» 'ʋ 'ɔru 'ʋ de: «'A -nɛ nyiblo 'bʋ nɪ 'ʋ, 'bʋ pʋ lɛ, ɛ mɔ Kʋkʋnyɔ a nyiblo ɔnɔ, ɛ kɔ bʋ hie 'ʋ de 'kuku a nunuo bʋ.»

²⁰ 'Bʋ mɔ, ɔnɪ mu 'lɪ dɛkʋnyɔ a 'kayu bʋ, -di 'yee 'lɪ 'pʋɛlɪ a gblegble. -ʋ -bɪ nɪ 'ʋ, 'ʋ nu -gʋlʋ, 'ʋ nuɔɔ, -ʋ -bɪ nɪ 'ʋ, 'ʋ nu ti, 'ʋ nuɔɔ, -ʋ -bɪ nɪ 'ʋ, 'ʋ nu bʋɛ, 'ʋ nuɔɔ. 'A de -mʋ', -ɛ mɔ -gʋlʋpʋɛlɪ, ɔhaan-nyibli 'bʋ -di, 'tɪ- 'ʋ 'hrʋɛ ɔnɛ, kɛɛ, 'a de -bɪ -mʋ', 'a -nɛ -nyrɔwɔ, ʋ nɪɪ ɔnɛ -kʋan 'yɪ. ²¹ -Aan 'mumu, kɛ-aaan de nɪ 'mʋ -wɛ. 'Bʋ mɔ, nyiblo 'bʋ hie 'ʋ -tebli -hʋn -mʋ', -kɔtɪ 'n hla wen a nunuo bʋ, Nyɪsʋa di -nyɪɔɛ -kʋan, -ɛ nɪ 'dɔ. ɛ di 'wɪɪ

-gʋlʋpʋɛlɪ -nɪ wen yɪ. 'A kʋkʋnyɔ di pʋɔɔ 'kɪbɪa kɪ, 'kɪ 'ʋ 'a ɔgbɛtʋ a -ta', -ɛ nuɔɔ, ɛ yɪ 'a kʋkʋnyɔ 'nɪ -hɛɛ -nɪ diaktɪ, ɛ kɔ, 'ɛ -wɛ -mɔ, 'kɪ bʋ nu 'a -nɛ ɔhaan-kʋandɛ ɔdʋ.

²² 'A -tɪ, yɪnyre-tebli -mʋ', gbloyɔ -bɪ yɪ 'lu -mɔ lɛ -hie, ʋ nɪ, ɔnɪ 'nuo 'lɪɪ. 'Gba -tebliɔ a 'mʋ cigbɛ ye' lɛ. ɔMʋɔɔ lɛ, 'a -nɛ ti, 'kɪ -na nunuklɔ bʋ 'sii 'ʋ yɪ. Kuo -Yusu ɔwli yɪ -tɛɛ. Nʋɛ nyibli. ɔMʋɔɔ lɛ, 'kɪ nyibli -mʋ', -ʋ kɔ 'klɔ ɔsii 'ʋ yɪ, ɛ kɔ, -ʋ de -aan Kʋkʋnyɔ, ʋ kɔ -mʋ 'hʋɛn-, ba kɔ kɪbʋwɛnɛ.

²³ 'Bʋ mɔ, 'bʋ yɪ gblɛ nɪ pɪ, 'kɪ 'ʋ -tebli -mʋ', -ɛ 'yɛ nɪ da ɔdedede, 'tɪ -ɛ 'yɛ nɪ -hɛɛ nyibli, ɔnɪ 'pʋɔ 'lɪ -na wuntɔ 'lɪ, -kɔtɪ -yɪɔɛ nɪ, -ɛ mɔ, -tebli a 'mʋ, ɛ nɪ 'blini. ²⁴ Nyiblo -mʋ', -ɛ nɪ -aan Kʋkʋnyɔ a -kʋan, ɛ 'yɪ yɪ -bleɛ -nɪ, bʋ 'plɛ hle. Kɛɛ, ɛ kɔ bʋ nu nyibli a pɛpɛ ɔhaandɛ -mɔ. ɛ kɔ bʋ tɔɔ nyibli a pɛpɛ Nyɪsʋa a -tɪ -tɛɛ. ɛ kɔ bʋ kɔ ɔwli a 'lɪla. ²⁵ 'Bʋ mɔ, nyibli 'bʋ yɪɪ yɪ nɪ -wen, ɛ kɔ bʋ tɔɔ ɔnʋ, 'kɪ 'lɪ ɔwli 'yɔpɔ 'kwli. -Baklɛ, Nyɪsʋa di -nyɪ ɔnʋ 'klɪ, 'kɪ bʋ hie 'ʋ de 'kuku a nunuo bʋ, -ɛ diɔɛ nu, ʋ 'mʋ -tɪ a -tɛɛ yɪ. ²⁶ -Baklɛ, ʋ di -hɔn 'lɪ Satan -jɪ', -ɛ klɔ ɔnʋ, -wen ɔrɔ, -ɛ klɔ muma, -ɛ diɔɛ nu, de -mʋ', Satan a 'mʋ, ɛ -hʋɛ, ʋ 'mʋɔɔ nu.

3

Lɛ'boɔtɪ 'yɪ, 'klɔ 'bʋ 'mʋ 'ʋ -wlu -hɔn, nyibli di 'yɛ ɔhɪvɛn a gblegble

¹ -Tɪ -bʋ, 'n yɪ -mʋ -lee -nɪ, yruɔɔ' lɛ -tɛɛ: Lɛ'boɔtɪ 'bʋ nyre 'ʋ, 'klɔ 'bʋ 'mʋ 'ʋ -wlu -hɔn, nyibli di 'yɛ ɔhɪvɛn a gblegble. ² Tɪ a 'mʋ 'yɪ, nyibli di -hie ʋ nɪ -do a -tɪ 'lu -mɔ lɛ. ʋ di nʋɛ 'wliye diaktɪ, ʋ 'mʋ 'waa dɪɔnʋ a -pli pʋ. ʋ di 'yaa 'lɪ 'waa dɪɔnʋ, ʋ 'mʋ Nyɪsʋa 'yɪ lɛ -ha, ʋ 'mʋ 'waa 'diinʋ kɔ 'waa 'batʋ a -tɪ lɛ -hɛɛ -nɪ, nyibli -mʋ', -ʋ di ɔnʋ -hɛɛ -nɪ, ʋ 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ, bʋ -nyɪ ɔnʋ 'wio, ɛ kɔ, ʋ 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ, bʋ ɔtuu 'ʋ 'a -nɛ ɔdedede, ³ ʋ 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ, bʋ nʋɛ 'waa

dɔɔnɔ a 'dɔkɔɛ, ɔ 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bu kɔ nyibli a nyai, ɔ 'mɔ nyibli hɪ klɛ pɔ, ɔ 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bu yɪ 'waa dɔɔnɔ a naale, dɛ nɪ -dɔ, ɔ di nu, ɛ nɔ- mɔ bu ɔtu nyibli ɔhɔvɛn, ɔ 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bu nuɛ ɔhaandɛ ɔdɔ, ⁴ ɔ di kaa nyibli, ɔ di nɪ yru yɪ, ɔ 'mɔ -tebli -hɔvɛn lɛ nu, ɔ 'mɔ 'lɪ 'waa dɔɔnɔ 'lɪ 'yaa -nɪ dɪaktɪ, dɛ -mɔ', -ɛ yɪ 'waa plɔ -blee -nɪ, ɛ nɔ- ɔ di -nuɛ -nɪ, kɛɛ, ɔ 'yɪ 'lɪɔɪ -wɛ bu nuɛ Nyɪsua. ⁵ Nyibliɔ a 'mɔ, ɔ di 'wɪ Nyɪsua a nyibli yɪ, kɛɛ, ɔ 'nɪ -hɔaɔ a lɪ bu yɪ Nyɪsua a 'klɪ -mɔ', -ɛ nɪɔɛ, 'tɪ- -tonyiblo a 'yrinaabɔ 'ɛ yɪ 'ɔ yɪ 'sɪi -nɪ. hɔɔ nyibliɔ a 'mɔ -mɔ lɛ.

⁶ 'Kɪ 'lɪ ɔnu 'nyɪ, 'waa dɛ -bɪ, ɔ di pa 'lɪ 'kayo blɛ, nuɔbɪ -mɔ', -ɔ 'yɪ 'lu -bɔa -nɪ, ɔ 'mɔ ɔnu -kaa -nɪ, -ɛ diɔɛ nu, nuɔbɪ a 'mɔ, ɔ 'mɔ 'waa pɔpɔwin kɪ wen. Nuɔbɪ a 'mɔ, ɔ nɪ dɛ 'kuku dɪaktɪ, yɪnyre-tebli a pɛpɛ, 'waa ɔwɪ -hɔɛ, ɛ nɔ- ɔ nɪ. ⁷ ɔ pɪ nyibli a pɛpɛ nɔa yɪ bu, kɛɛ, ɔ 'nɪ -yruɔ -tɪ a -tɛɛ' lɛ. ⁸ Nyibliɔ a 'mɔ, -ɔ pɔɛ nyibli -mɔ lɛ, ɔ -wen Nyɪsua a -tɛɛ a win yɪ, ɔwɪ yɪ Moise a ti 'yɪ, -tɛ Sanɛstɪ kɔ Sabrɛstɪ 'hɔvɛn-, ɔ nɪ la, 'ɔ -wen la Moise a 'mɔ yɪ. 'Waa 'lulɛ-hihie nyre yɪ. ɔ 'yɪ -Yusu 'Kɪstɔ ɔwɪbɪ yɪ -kuo -nɪ. ⁹ Kɛɛ, ɔ 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bu muu ye', -ɛ nuɔɔ, nyibli -hɔɔhɔɪ diɔɛ lɛ 'nɪ yru, -ɛ mɔ, 'waa 'lulɛ-hihie nyre yɪ, ɔwɪ yɪ ti -hi la a ti 'yɪ, -tɛ -tonyibli nu la, 'ɔ yru laɔa lɛ -tɛɛ, -ɛ mɔ, Sanɛstɪ kɔ Sabrɛstɪ 'hɔvɛn-, 'waa 'lulɛ-hihie nyre la yɪ -tɛɛ.

Pɔbɪ yɪ Timote 'nɪ -lee -nɪ, -ɛ mɔ, ɛ 'nɪ 'saa 'lɪ

¹⁰ -Mɔ -bɪ, dɛ -bɔ, 'n tɔɛ -nɪ, -yɪɔɛ nɪ, 'tɪ- =nɪ yɪɔɛ, -tɛ 'na 'yrinaabɔ nɪ 'mɔ, ɛ kɔ, dɛ -bɔ, 'n -hɔɛ ɔbu nu, 'kɪ 'lɪ 'na 'klɔ 'kwɪ, ɔnɪ yɪɔɛ -wɛ, ɛ kɔ, -tɛ 'n nu Nyɪsua a ɔwɪbɪ a yɪkuolɛ, -tɛ 'n nɪ ɔwɪbɪ a 'lɪla, -tɛ 'n nu nyibli a nuɛlɛ, -tɛ 'n -nu, 'nɪ 'yɛ nɪ sa, ɔnɪ yɪɔɛ -wɛ. ¹¹ -Yɪɔɛ nɪ, -tɛ nyibli nu 'na ti 'yakɪ a

yɛgbɔgɔba, kɔ, -tɛ 'n nu la ɔhɔvɛn a 'yɪɛ, 'kɪ 'lɪ 'dɪ -mɔ', -ɔ mɔ Atɪɔstɪ, kɔ Yɪkɔnɪ, kɔ, 'kɪ 'lɪ Lisɪtrɪ. ɛ mɔ ɔhan-tɪ, 'ɔ gɔba 'mɔ ti 'yakɪ yɪ dɪaktɪ, kɛɛ, -tebli a pɛpɛ a 'mɔ, -ɛ nu 'mɔ, -aan Kɔkɔnyɔ ɔgblɛ 'mɔ nɪ. ¹² ɛ mɔ ɔhaan-tɪ ɔnɔ, 'bɔ mɔ, nyiblo 'bɔ -hɔɛ bu na Nyɪsua a 'hru, -tɛ ɛ mɔ -Yusu 'Kɪstɔ a nyiblo, ɛ di 'yɛ ɔhɔvɛn, 'kɪ 'lɪ -tonyibli -jɪ'. ¹³ Kɛɛ, 'crɛkɔnyibli, kɔ nyibli -mɔ', -ɔ kɛɛ 'waa 'bɪo, ɔ nu- -mɔ -bɪ, 'waa nununɔmlɪ a yɪnyɪnyre di kɪ 'nɪ -bɪi -nɪ, 'tɪ- ɔ di kaa nyibli, nyibli 'mɔ ɔnu -kaa -nɪ -wɛ.

¹⁴ -Mɔ -bɪ, -tebli -bɔ, ɔnyɪ, kɔ, -wen kɪ, 'kɪ 'lɪ -na ɔwɪbɪ a pɛpɛ kɪ, 'nɛɛ 'ɔ yɪ bu, ti a pɛpɛ, -kɔtɪ -yɪɔɛ nɪ, -ɛ mɔ, nyibli -bɔ, -ɔ tɔɔ -mɔ, ɔ tɔɔ -mɔ nɪ -tɛɛ, ¹⁵ 'tɪ- =nɪ yɪ Nyɪsɔacrɪɛn -wɛ, kɔɛ la 'lɪ -na 'hɪandɛ 'yɪɛ bu. 'Crɪɛn a 'mɔ, ɛ nɔ- yɪ -mɔ ɔtɔ -nyɪ, 'kɪ 'ɔ Nyɪsua a 'hru wɔn, 'kɪ -bɔ kɔ -Yusu 'Kɪstɔ ɔwɪbɪ yɪ, -ɛ diɔɛ nu, Nyɪsua 'mɔ -mɔ wa. ¹⁶ -Tɪ a pɛpɛ -mɔ', ɔ 'crɪ la 'lɪ Nyɪsɔacrɪɛn 'kwɪ, Nyɪsua a -Hihɪu*, nɔ- nuɔɔ, nyibli 'ɔ 'crɪɔɪ. Nyɪsɔacrɪɛn a 'mɔ, ɛ yɪ -a mɔ 'nɪ -hɛɛ -nɪ, ɔa yruɪ dɛ -mɔ', Nyɪsua -hɔɛ -ba nu, ɛ nɔ- yɪ -a mɔ -hɛɛ -nɪ, ɔa yruɪ dɛ 'kuku -mɔ', -a nu, ɛ nɔ- pɪ 'ɔ -a mɔ ɔhaan'hru wɔn, ɛ nɔ- tɔɛ nɛ -a mɔ, -tɛ -a di nu, 'tɪ- -aan 'yrinaabɔ 'mɔ 'ɔ yɪ 'sɪi -nɪ. ¹⁷ Kɛ- Nyɪsua a -Hihɪu nu 'a nunuo, -ɛ diɔɛ nu, Nyɪsua a nyiblo 'mɔ 'ɔ yɪ 'sɪi -nɪ. Nyɪsua -nyɪɔɛ 'klɪ a pɛpɛ -mɔ', ɛ -hɔɛ nɪ, 'kɪ ɛ 'mɔ 'a -nɛ ɔhaandɛ ɔdɔ nu a -tɪ.

4

Pɔ -Yusu a ɔhaantitɪ 'a -nɛ ti

¹ -Nyɔwɔ di 'ɔ 'nɪ nyre, -Yusu 'Kɪstɔ 'mɔ di dɛ, ɛ 'mɔ nyibli a pɛpɛ win kɪ -kɔɔ -nɪ, 'kɔkɔnyibli kɔ 'klɔnɪnyibli 'hɔvɛn-, ɛ 'mɔ ɔnu -bati lɛ -pɔbɪ -nɪ. ɛ nɔ- nuɔɔ, 'nɪ nyɛɛ -mɔ lɛ, 'kɪ 'ɔ Nyɪsua ye', kɔ 'kɪ 'ɔ -Yusu 'Kɪstɔ ye', ² pɪ nyibli ɔhaantitɪ. 'Nɛɛ ɔnɛ kɪ bu, 'yɛ ɔbɪ

nyibli yi 'a 'winwun ni -hwe, 'ye
 □bu v 'ye ni -hwa 'a 'winwun. 'Bu
 mo, nyibli 'bu yi de 'kuku ni ni, lee
 □nu, bu hie 'v de 'kuku a 'mu, 'a
 nunuo bu, -nyi □nu 'kli, 'ki bu nu
 □haande. To□ □nu, 'ki 'li □wlv a
 'ila 'kwli. ³ E di ko ti, e 'mu 'v nyre,
 -e ko 'yri nyibli 'ye ni di nyibli -bu,
 -v tve □nu -ti a -tee nva yi bu ni
 pu. Kee, v di□e 'ni -hwa, 'ki bu
 nu -tebli -mu', -e nyre yi. E no-ko
 -ti, v 'mu hitoonyo le 'kukue -ni.
 Hitooonyo a 'mu, v di 'ni -hu. 'Bu yi
 'ki hitoonyo a 'mu nva yi bu ni pi,
 -e -bi 'waa plo ble ni. ⁴ U 'yi 'li□i 'li
 -we, bu pu 'ki -ti a -tee nva yi bu,
 hitoole ni -do, e no- v di nva yi bu
 pu. ⁵ Kee, -mo -bi, 'cibi 'v -na dionu
 a win a kikoole, 'ye □huen, pu
 nyibli -Yusu a □haantitie. -Kvan
 -mu', Nytsua -nyi -mu, gba□a 'lu
 -mo, -bu -yra□a 'lu.

⁶ 'Mo -bi, ti nyre 'v ni, 'na 'kokoti
 'mve yre. 'N 'wi□i -cohlon*, v di
 Nytsua -pie -ni yi. ⁷ 'Ki 'li 'na
 □wlv a pepe ki, 'n nu -Yusu 'Kltsu
 a -kvan ni, □wi yi □gbaponyo.
 -Kvan, Nytsua -nyi 'mu □bu nu, 'n
 -yra□a 'lu ni, □wi yi cigbe'gbanyo,
 -e -yra 'a cigbe a 'gbugba 'lu. -Tebli
 -mu', -a kuo □wlv yi, 'n □tuu 'v□v
 ni -tee. ⁸ 'N yi□e ni, -e mo, Nytsua
 -we 'na □haande gbagbu -mo, 'ki 'li
 yako 'kwli, -koti e 'sii 'v 'mu yi, 'ki
 'v 'a dionu ye'. □Haande gbagbu
 a 'mu, e 'wi□i -guloklaun* yi, v
 yi cigbe'gbanyo -mu', -e -ha 'v 'a
 'bio 'hru wlon -nyi. -Aan Kukonyo
 -mu', -e pi -tee a -bati, -nyrowo
 -mu' -ko 'yri e di 'v nyibli -bati le
 -puv -ni, 'ki e di 'v 'mu □haande a
 'mu -nyii -ni. E 'yi 'mo ni -do 'pa-,
 e 'ni -nyi□e 'mo□o ni. Kee, nyibli
 a pepe -mu', -v nve □ne, 'ti -v yi□i
 -ple, v nu- e di□e -nyi.

*Polv -hve□e ni, 'ki Timote bu di
 'li□i -mo*

⁹ □Tu 'v 'kli, □mu 'ne- 'mu -mo di
 -te ti ne -bu, ¹⁰ -koti Demasi hie 'v
 'mu bu, 'klo a -tebli a nvele a -ti, 'e

mu 'li Tesalonikido 'kwli. Klesasi
 -mo -bi, 'ki e mu 'li Galatiblogba
 'kwli, Titi -mo -bi, e no- mu 'li
 Damatiblogba 'kwli. ¹¹ Luku ni
 -do, e no- ni mo 'mu 'hvi. 'Bu mo,
 □ni yi ni di, -e -bi -ko Maki 'huen-
 ba di, -koti e -we 'li bu -hee 'mu ni,
 'ki 'v -kvan a -ta'. ¹² Tisiki -mo -bi,
 'ki 'n lee 'li□i Efesido 'kwli. ¹³ 'Bu
 mo, □ni yi ni di, 'ki -bu naa 'li
 Trvasido 'kwli, 'ki 'li nyiblo -mu',
 -e mo Kalupusi -mo, □mu 'mu 'na
 cekvoti -mu', 'n hie 'li bu yi ya.
 Ya 'crun -mu' -we, seyi-seyi 'a de
 -mu', v nu mamvike, v -nu.

¹⁴ -Tebliblanyo -mu', -e mo
 Alesadi, e nuu 'mu 'cre le diaki.
 De -mu', e nu 'mu -mo, -aan
 Kukonyo, no- di□e 'a 'peele -nyi.
¹⁵ -Na 'mumu, □tu -na dionu 'yie,
 e 'ni □ha -mu 'cre le -nuu -ni -we,
 -koti e 'yi -aan toowin -nve -ni.

¹⁶ Yi-he-nyrowo, -e ko 'kwli v
 gba 'li 'mu -batipule', -te 'n -huhia
 □nu kle, -e mo, 'n 'yi de -hvan □du
 -nu, nyiblo □du 'yi 'v -di, 'ki bu
 -hee 'mu. 'Waa pepe, v hie 'v 'mu
 bu. De -mu', v nu 'mu -mo, Nytsua
 bu -hru 'a -ti -mo. ¹⁷ Kee, -aan
 Kukonyo, no- 'yi 'v 'mu bu -hie. E
 no- -nyi 'mu 'kli, 'ki □bu hla Nytsua
 a -ti, dako a nyibli a pepe 'v 'win.
 Kukonyo a 'kli, no- nu□o -we, 'ki
 -bati 'yi 'mu -klo, 'ni □ta 'li koko'
 wlon. ¹⁸ 'N yi□e ni, -e mo, -aan
 Kukonyo di 'mu 'ni □gble, 'ki 'v 'a
 -ne ynyrede □du a -ta', ko, e di □tu
 'mu 'yie, 'mu 'li yako 'kwli mu, -te
 -mu', e koo 'li nyibli win ki. Ba 'de
 -ba pu□v 'nyre le, -te 'klo te yi bu.
 Ke- bu ni 'mu.

Betile

¹⁹ 'N 'beti Plisili ko Akilasi
 'huen-, ko, 'n 'beti Onesifoli ko 'a
 'kayubvke 'huen-. ²⁰ 'Ki Elastii
 hie 'li Koletido 'kwli. Trofimu
 -mo -bi, 'a 'hvi a hinhren a -ti,
 'ki 'n hie 'li□i Miletido 'kwli bu.
²¹ □Tu 'v 'kli, -bu di 'li, 'ti- ce a ti
 'mu 'v nyre.

Ebulusi, ko Pudasi, ko Linusi,
 ko nugba -mu', -e mo Klodia, ko

Ngysua a nyibli a pere -bu -mu'
'huen-, u 'beti -mu.

22 -Aan Kokonyo bu nu 'u -mu
-mo, ko, bu nu 'aan pere □haande
-mo.

'Crɪɛn -mʊ', Pɔlʊ gba

la TITI yi

¹ Mɔ Pɔlʊ, 'mɔ -yɪ 'crɪɛn -bʊ 'crɪ, 'mɔ -bʊ, -ɛ mɔ Nyɪsʊa a -kʊannunʊɔ, kɔ -Yusu 'Klɪsʊ a -mɔnanyɔ*. Nyɪsʊa, nɔ- le 'mʊ, -ɛ diɔe nu, 'mʊ nyibli -mʊ', ɛ -ha 'lɪ, 'kɪ bʊ kuo ɔnɛ ɔwɪb yɪ -hɛɛ -nɪ, kɔ, 'kɪ bʊ yɪ ɔhaantɔwin a pɛpɛ -mʊ', -ɛ tʊɛ nɛ -a mʊ nunuklɔ -mʊ', -ɛ yɪ Nyɪsʊa a plɔ -blee -nɪ. ² Kɛ- 'n ni 'a nunuo, -ɛ diɔe nu, nyibli 'mʊɔ yɪ -tɛɛ, -ɛ mɔ, 'klɔ yrayrʊ -mʊ', -ɛ 'yɛ nɪ -wɛ 'lɪ, ʊ kɔɔ nɪ. Ti -mʊ', -ɛ kɔ 'yɪ Nyɪsʊa 'yɛ la 'klɔ nɪ ni, 'kɪ ɛ pʊ la 'lɪɪ 'lɪ, -ɛ mɔ, ɛ kɔ bʊ -nyɪ la 'klɔɔ a 'mʊ -tonyibli. Nyɪsʊa 'yɪ hɪ -kɔ, 'klɔ -mɔ 'klɔ. ³ Ti -mʊ', ɛ pʊ la 'lɪ, -tɛ ɛ nyre 'ʊ, 'kɪ ɛ naa 'lɪ 'a win nyibli wɔn, 'ɛ tɔɔ nɛ -a mʊ 'klɔ yrayrʊ a 'mʊ. -Tɪ a 'mʊ, ɛ nɔ- ɛ lee 'mʊ, ɔbʊ hla. Nyɪsʊa -mʊ', -ɛ wɛ -a mʊ, ɛ nɔ- lee 'mʊ, 'kɪ ɔbʊ mʊ -tɪ a 'mʊ nyibli -bɪ lɛ -lee -nɪ.

⁴ Titi ɔ, -mɔ 'n yɪ -mɔ 'crɪɪ -nɪ. ɔWɪ 'na kʊkɔyɪ yɪ, -kɔtɪ -Yusu 'Klɪsʊ nɪ -dɔ, ɛ nɔ- -a kuo ɔwɪb yɪ. -Aan 'Baɪ Nyɪsʊa, ɛ kɔ -Yusu 'Klɪsʊ 'hʊɛn-, -ɛ wa -a mʊ, bʊ nu -mʊ ɔhaandɛ -mɔ, ɛ kɔ, bʊ -nyɪ -mʊ kɪbʊwɛɛnɛ.

-Tɛ 'cʊɛ a ye'nanyɔ a nunuklɔ kɔ bʊ nɪ 'mʊ

⁵ 'Kɪ 'n hie 'lɪ -mʊ Kletɪbɔgba 'kwli bʊ, -ɛ diɔe nu, -teblɪ -mʊ', -ɛ 'yɛɛ nɪ ɔhrentɪ -nɪ, ɔmʊɔ ɔhrentɪ -nɪ. 'N -hʊɛɛ nɪ -wɛ, -bʊ na 'dɪ a pɛpɛ klɛ, -ʊ nɪ 'lɪ Kletɪbɔgba 'kwli, -ɛ diɔe nu, ɔmʊ 'ʊ nyibli blɛ ɔtu, ɔwɪ yɪ, -tɛ 'n nu la 'a hɪhla, ʊ 'mʊ 'cʊɛ a ye'nanyɔ mɔ.

⁶ Nyiblo -bʊ, -ɛ di 'cʊɛ a ye'nanyɔɔɛ nu, ɛ blɛɛ yɪ, bʊ mɔ ɔhaannyiblo. ɛ blɛɛ yɪ, bʊ mɔ

nɔgba nɪ -dɔ a nyɪbʊ*. 'A 'yonʊ kɔ bʊ kuo -Yusu 'Klɪsʊ ɔwɪb yɪ, ɛ kɔ, 'waa nunuklɔ kɔ bʊ 'sɪi 'ʊ yɪ, -ɛ diɔe nu, nyibli a pɛpɛ 'mʊɔ 'yɛ, -ɛ mɔ, ʊ 'nɪ -nʊɔ yɪnyredɛ, ɛ kɔ, ʊ kɔ 'ʊ nyibli a 'ʊɔtuulɛ. ⁷ 'Cʊɛ a ye'nanyɔ mɔ Nyɪsʊa a -kʊannunʊɔ ɔnɔɔ. ɛ nɔ- kɔ -tɪ 'kɪ yɪnyredɛ ɔɔɔ 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, bʊ nɪ 'lɪ 'a nunuklɔ 'kwli. ɛ 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, bʊ 'yaa 'lɪ 'a dɔnʊ. ɛ 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, bʊ bɪ yɪrʊ 'lɛ 'a -nɛ tɪ. ɛ 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, bʊ -hie nɛ 'a dɔnʊ nɔ wɔn. ɛ 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ -wɛ, bʊ kɔ 'kla. ɛ 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, bʊ nʊɛ 'wli dɪaktɪ. ⁸ Kɛɛ, dɛ ɛ kɔ bʊ nu, ɛ nɔ- mɔ: nyibli -mʊ', -ʊ pʊɛ 'lɪɪ -mɔ, ɛ kɔ bʊ kɪklɛ ɔnʊ lɛ -tɛɛ, ɛ kɔ, bʊ nʊɛ ɔhaandɛ a nunuo, ɛ kɔ, bʊ -hie 'lu lɛ -tɛɛ, bʊ 'sɪi 'ʊ yɪ, bʊ mɔ -tɛɛ a Nyɪsʊa nyiblo, bʊ yɪ 'a dɔnʊ a naalɛ -tɛɛ. ⁹ -Tɛɛ a Nyɪsʊa a -tɪ -mʊ', -a tʊɛ nyibli, ɛ nɔ- kɔ -bʊ nɪ 'lɪ 'a ɔwɪb kɪ tɪ a pɛpɛ, -ɛ diɔe nu, ɛ 'mʊ 'hru kɔ, 'kɪ bʊ nu win a 'mʊ, bʊ pʊ nyibli 'klɪ yɪ lɛ, ɛ kɔ, nyibli -mʊ', -ʊ -wen win a 'mʊ yɪ, ɛ 'mʊ ɔnʊ -tɔɔ -nɪ, -ɛ mɔ, ʊ kɛ nɪ.

¹⁰ Kɛ- -bʊ nu 'ʊ 'cʊɛ a ye'nanyɔ a blɛɔtutuo, -kɔtɪ nyibli -hʊɔhʊɪ 'yɪ 'ʊ Nyɪsʊa a win a 'ʊɔtuulɛ -kɔ, 'tɪ -tɪ -mʊ', ʊ hɛɛ, ɛ 'nɪ -daɔa ɔdededɛ, 'ʊ kɛɛ nyibli -wɛ. Sɛyɪ-sɛyɪ, nyibli -mʊ', -ʊ nɪ -teblɪɔ a 'mʊ, nʊ-mɔ -Juukʊɛ* -mʊ', -ʊ -hɛ -Yusu a nyibli, 'tɪ- ʊ hɛɛɛ, -ɛ mɔ, -Yusu a nyibli a pɛpɛ kɔ bʊ ɔtuu 'ʊ -Juukʊɛ a tɛtɛ. ¹¹ 'Cʊɛ a ye'nanyɔ kɔ bʊ lee ɔnʊ, bʊ 'kee -teblɪɔ a 'mʊ, 'a tɔɔlɛ, -kɔtɪ ʊ nʊɔ nɪ, 'kɪ 'lɪ 'kayo -bɪ bʊ, nyibli a pɛpɛ 'ʊ -ha 'ʊ ɔhaan'hru bʊ wɔn. -Tɛblɪɔ a 'mʊ, ʊ tʊɛ nyibli a 'mʊ, ʊ blɛɛ yɪ bʊ 'kee nɛ 'a tɔɔlɛ. Kɛɛ, ʊ nɪɔe nɪ, -ɛ diɔe nu, ʊ 'mʊ 'wliye 'yɛ. ¹² 'Kɪ 'lɪ Kletɪkʊɛ a 'mʊ 'nyɪ, nyiblo ɔɔɔ nɪ la 'lɪ, 'ɛ mɔ la 'waa winwɔn-hanyɔ* -bɪ. ɛ nɔ- hɛɛ laɔa, -ɛ mɔ: «Kletɪkʊɛ mɔ hɛɛkɔnyibli ɔnɔɔ, 'ʊ 'wɪɔɪ

* 1:6 1.6 -ʊʊ-: ɛ 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, bʊ nu -wɔwɔlɪ.

-balbmamvut yi, e ko, v 'ni -hva□a li -kvan a nunuo. Diide ni -do, no- ko -ti v yi 'lu -mo le -hie.»

¹³ Winwlon-hanyo a 'mu, e hla la -ti a -tee. 'A -ti, □ni yi 'li □nu -mo ni -hlee -ni, klaa □nu 'yi, -e di□e nu, de -mu', -e mo -ti a -tee, v 'mu□v □wlv yi -kuo -ni.

¹⁴ Lee □nu, -e mo, bu 'kee -juukve a hledv a □wienlekukve de, -e 'ye ni da □dedede, ko, nyibli -bu, -v hia -ti a -tee ki, v 'ni 'kve 'li 'waa tete □wien le.

¹⁵ Nyiblo a □wlv 'bu 'sii 'v yi, -e -bi -tebli a pepe -mu', e ni, e 'sii 'v yi. Kee, nyibli -mu', -v ko □wlv □yi 'v yi 'sii -ni, 'ti- -v 'yi Nyisva □wlv yi -kuo -ni, v nu- -mo -bi, -tebli a pepe -mu', v ni, e nyre yi. 'A -ne ti, yunyre-tebli, e no- v yi 'lu -mo le -hie. 'Ye □bu bu yi yunyre-tebli ni ni, -tv 'ni -nu□o li □nu. ¹⁶ U hle□e ni -tee, -e mo, v yi Nyisva ni, kee, yunyre-tebli -mu', v ni, e tve □ne nyibli yi, -e mo, v 'y□i -yi. U 'ni □tuu□o 'v Nyisva 'v. De -mu', Nyisva yraa -ni, e no- v ni. U 'yi 'kli -ko, 'ki bu nu □haan-tebli.

2

Too nyibli -tee a Nyisva a win

¹ -Mo -bi, too nyibli -ti a -tee, -e kve 'li Nyisva -mo bu. ² Lee kukunyv, -e mo, v 'ni 'hie 'li 'waa dionv no wlon. Bu nu -tebli -mu', -e 'sii 'v yi, -e di□e nu, nyibli 'mu 'v □nu 'v □tuu -ni. Bu -hie 'lu le -tee, v 'mu 'waa dionv a naale yi. Bu kuo Nyisva □wlv yi. Bu nve nyibli, 'ki 'li 'waa □wlv a pepe ki. Bu ko □wlv a 'hla, 'ki 'li □hven a 'yiye 'kwli.

³ Nyronukui -mo -bi, lee □nu -we, -e mo, 'waa 'yrinaabv ko bu blee Nyisva a plo. U 'yi yi -blee -ni, bu nyre nyibli a 'nyre yi. U 'yi yi -blee -ni, bu -hie 'waa dionv no wlon. U ko bu pv □haan□to, ⁴ -e di□e nu, v 'mu 'yonv nyroyo -too -ni, -e mo, v ko bu nve 'waa nyibev, ko 'waa 'yonv 'hven-, ⁵ e ko, bu -hie 'lu le -tee, ko, 'waa

'yrinaabv 'mu 'v yi 'sii -ni. Bu ko 'li 'waa 'kayu a -kvan a de -mo -tee. Bu nu yno-tebli. Bu □tuu 'v 'waa nyibev. 'Bu yi□i le ni ni, nyibli 'yi 'li□i 'li -we, bu hla Nyisva a win -ti -hvin yre.

⁶ Gbloyo -mo -bi, lee □nu, 'ki bu -hie 'lu le -tee, v 'mu 'waa dionv a naale yi -tee. ⁷ -Na 'mumu, 'n yi -mu 'ni -lee -ni, yno-tebli ni -do, e no- -bu nu, -e di□e nu, -te -na 'bio gbloyo a 'yrinaabv ko bu ni 'mu, v 'mu□v yi. 'Bu mo, □ni yi □nu ni tve -ni, nu□o, bu yi□e, -e mo, -nve -ti a -tee ni. Too -ni -tee, -e di□e nu, nyibli 'mu 'v -mu 'v □tuu -ni.

⁸ De -mu', -e no yi, nyiblo 'ye ni di 'v -ti -hvin 'hvi ni -hlaa -ni, e no- -bu too -ni, -e di□e nu, -tv 'mu -na yraanyibli nu, -kotv -te v 'ye ni di -ti -hvin □dv ni 'ye, bu hla, 'ki 'v -a mu ki.

⁹ -Kuannnyibli -mo -bi, lee □nu -we, bu □tuu 'v 'waa nyibli gbagv 'v 'a -ne ti. Bu nu de -mu', -e yi 'waa nyibli gbagv a plo -blee -ni. U ko □nu 'hven-, v 'ni 'plee 'li, ¹⁰ ko, v 'ni 'yrie 'li 'waa -tebli. Kee, bu nu □haan-kvan, -e di□e nu, 'waa nyibli gbagv 'mu□v 'ye, -e mo, v mo □haannyibli □ni. 'Bu mo, 'bu yi□i le ni ni, -e -bi Nyisva, -e mo -aan Wanyo, 'a win -mu', -a tve -ni, nyibli di 'v□v 'ni □tuu -ni.

Nyisva bu nve ne -a mu, e no- yi -a mu 'kli -nyi, 'ti- -aan nunuklo 'e yi 'v yi 'sii -ni

¹¹ -Ti -bu, 'n hle, Nyisva a nyibli ko bu □tuu 'v□v, -kotv Nyisva too □ne nyibli a pepe ni, -e mo, e ni □nu □haande -mo, -e di□e nu, e 'mu □nu wa. ¹² -Te Nyisva nu 'a nunuo le, 'a -ti, -a yi□e ni, -e mo, -a ko ba -hie 'v -aan nunuklo -mu' bu, -e 'ye ni blee Nyisva a plo, e ko, -a 'yi yi -blee -ni, -ba nve 'klo -bu, 'a yunyre-tebli, -e ko 'tv ni -a mu. Kee, ti a pepe -bu, -a di 'ne- 'klo ki -hii -ni, -a ko -ba -hie 'lu le -tee, e ko, -ba nu de -mu', -e yi Nyisva a plo -blee -ni. ¹³ Ke- -ba

nu, -ba -ple -nyrɔwɔ -mu', -ε kɔ 'kwli -aan Wanyɔ -Yusu 'Klɪsɔ di 'b di ni de, 'kɪ 'lɪ 'a -tɪ a 'yɪ'ɔɔɔɔ 'kwli. Ε nɔ- mɔ -aan Nyɪsɔa. ¹⁴ Ε nɔ- ha 'a dɔɔɔɔ, 'tɪ- 'ε 'kɔ, 'kɪ 'b -aan -ta', -ε diɔe nu, ε 'mɔ -a mɔ ɔgble, 'kɪ 'lɪ -aan de 'kuku 'kwli, ε kɔ, ε 'mɔɔɔ nu, -a 'mɔ 'b yɪ 'sɪi -nɪ, kɪ 'b 'a dɔɔɔɔ ye'. Kε- ε -nu, ɔa -he 'a nyibli, ɔa nɔe ɔhaande a nunuo 'a nε ti.

¹⁵ -Tɛblɪ a 'mɔ, ε nɔ- -bɔ tɔɔ nyibli, -nyɪ ɔɔɔ 'klɪ, ε kɔ, -gbεε nyibli -mɔ', -v 'yε nɪ 'wɪn -tɪ. 'Klɪ -mɔ', Nyɪsɔa -nyɪ -mɔ, ε nɔ- -bɔ nu, -bɔ hle. ɔNɪ 'hɔɔɔ 'b nyiblo ɔɔɔ -mɔ', ε 'nɪ 'yɾaa 'lɪ -tɪ -mɔ', -di hla.

3

-Tε Nyɪsɔa a nyibli a nunuklɔ kɔ bu nɪ 'mɔ

¹ Lee Nyɪsɔa a nyibli, -ε mɔ, v kɔ bu ɔtuu 'b 'blɔgbɔ a ye'nanyɔ a pɛpɛ. Bɔ nu de -mɔ', 'blɔgbɔ a ye'nanyɔ a 'mɔ, v hle. Bɔ nɔe ɔhaande a nunuo, 'a -nε ti. ² Lee ɔɔɔ, v 'nɪ 'hlaa 'lɪ nyibli -tɪ -hɔɔɔ yɾε, ε kɔ, v 'nɪ 'nuo 'lɪ 'blɪni. Kεε, 'waa ɔwɪt bɔ nɔ yɪ, ε kɔ, bu ɔtuu 'b nyibli a pɛpɛ 'b.

³ Kε- -bɔ nu 'waa leele, -kɔtɪ -aan 'mumu, ti -hi la a ti 'yɾi, -a 'yɪ la 'lulε-hihie -kɔ. -A 'nɪ ɔtuuɔ la 'b nyibli 'b. -A ka la ɔhaan'hru -mɔ. Yɪnyɾε-tɛblɪ a gblegble, nɔ- -a -hɔε -ba nu la. Ε nɪ -dɔ a 'mɔ, nɔ- -a yɪ la 'lu -mɔ ε -hie, ɔa ni la carɔmlɪ ε. Nyibli yɾaa la -a mɔ nɪ, -aan 'mumu, ɔa yɾaa la ɔɔɔ -wε. ⁴ 'ε mɔ -tεε, ɔa ni laɔa, kεε, Nyɪsɔa -mɔ', -ε mɔ -aan Wanyɔ, ε tɔɔ nε -a mɔɔɔ yɪ, -ε mɔ, ε ni nyibli a pɛpɛ ɔhaande -mɔ, kɔ, ε nɔe ɔɔɔ nɪ dɪakɪ. ⁵ Ε ɔhen 'nyɾε, -ε mɔ, ε wa -a mɔ nɪ, 'kɪ 'lɪ dadɔke 'kwli. Kεε, ε 'yɪ -ba nu ɔhaande a -tɪ 'pa-, ε 'yɪ -a mɔ -wa. Kεε, 'bɔ wa -a mɔ, ε 'wɪ yɪ, ε yɾu -aan nyɪt a -tɪ ɔnɔɔ. De 'kuku, -ε nɪ la 'b -a mɔ 'lu, ε -ha 'bɔɔ nɪ. Ε nu de a 'mɔ nɪ, 'kɪ 'lɪ 'a -Hihɪu* a 'klɪ 'kwli, -ε diɔe nu, -a

'mɔ kɔεwɪ nɪ 'hɔε nu, ε kɔ, -a 'mɔ 'klɔ yɾayɾɔ kɔ. ⁶ Nyɪsɔa nuɔ nɪ, 'a -Hihɪu 'ε kɔɔ nε -a mɔ win kɪ pɛpɛ, de -mɔ', -aan Wanyɔ -Yusu 'Klɪsɔ -nu -a -tɪ. ⁷ Kε- ε nu 'a nunuo, -ε diɔe nu, -a 'mɔ 'klɔ -mɔ', -ε 'yε nɪ -wε 'lɪ kɔ, -kɔtɪ -a yɪ, -ε mɔ, ε di -a -mɔɔɔ 'nɪ -nyɪ, 'tɪ- =a yɪɔɪ -ple. Kε- ε nɪ 'mɔ, -kɔtɪ ε nu -a mɔ ɔhaande -mɔ, 'kɪ 'lɪ dadɔke 'kwli, kɔ, 'ε 'sɪi 'b -a mɔ yɪ, 'kɪ 'b 'a dɔɔɔɔ ye'.

⁸ -Tɪ -mɔ', 'n hle, ε mɔ ɔhaan-tɪ ɔnɔɔ. 'N -hɔε -bɔ 'nεε ɔnε kɪ bu, -ε diɔe nu, nyibli -mɔ', -v kuo Nyɪsɔa ɔwɪt yɪ, v 'mɔ 'b 'cɪbɪ -nɪ, v 'mɔ ɔhaande nu. Win -bɔ, -a tɔɔ -nɪ, ε nɔ- nɔ yɪ, 'tɪ- 'ε yɪ nyibli -hεε -nɪ. ⁹ Gble -mɔ', -ε 'yε nɪ da ɔdedede, ɔnɪ 'pɔɔ 'lɪ -na wuntɔ 'lɪ. 'Bɔ mɔ, nyibli 'bɔ yɪ gble nɪ pɪ, 'kɪ 'b -aan 'baɪnɔ a ɔhrɪn a ɔhrɪn a de kɪ, ɔnɪ 'pɔɔ 'lɪ -na wuntɔ 'lɪ. V kɔ -mɔ 'hɔεn-, a 'nɪ 'plεε 'lɪ hle, ε kɔ, a 'nɪ 'pɔɔ 'lɪ gble, 'kɪ 'b Moise a tete kɪ. -Tɛblɪ a 'mɔ, ε 'nɪ -daɔa ɔdedede, ε kɔ, ε 'nɪ -hεεɔε nyibli. ¹⁰ Nyiblo 'bɔ yɪ 'lɪ -Yusu a nyibli ε nɪ -gbɔgbε -nɪ, yɪ-hεdε, -kɔ -bɔ nu, ε nɔ- mɔ -bɔ tiɔe. 'Bɔ 'tɪε yɪ de a 'mɔ 'lu -mɔ nɪ gbε, tiɔe de. 'Bɔ 'yε nɪ -hɔa bɔ pɔ -mɔ nɔa yɪ bɔ, -ε -bɪ hlɔɔ ɔnε -dɪɔɔɔ -mɔ ε. ¹¹ 'Bɪ -yɪɔe nɪ, -ε mɔ, nyibliɔ a 'mɔ, -v nɪ ε, v ka ɔhaan'hru -mɔ. V mɔ de 'kukununyɔ ɔnɔɔ. 'Waa de 'kuku a 'mɔ, v ni, ε tɔε ɔnε nyibli yɪ, -ε mɔ, v kε nɪ.

Lε'ɔɔɔwin

¹² 'N di tε 'lɪ -mɔ nyiblo -mɔ. 'Bɔ 'yɪ Atimast 'pa-, -ε -bɪ Tisikɪ ɔnɔɔ. 'Bɔ nyɾε 'lɪ -mɔ -mɔ, -ε -bɪ ɔtu 'b 'klɪ, -bɔ mu 'lɪ Nikopolidɔ 'kwli, ɔmɔ 'lɪ 'mɔ bɔ -yεε -nɪ, -kɔtɪ 'n pɔ 'lɪɔ nɪ, -ε mɔ, cε a ti 'yɾi, 'kɪ 'n di 'lɪ mu, 'mɔ 'lɪ bɔ nɪ. ¹³ Nyibli -mɔ', -v mɔ Sɪnast, -ε yɪ tete, ε kɔ Apɔɔst 'hɔεn-, 'bɔ yɪ 'lɪ 'a mɔ -mɔ nɪ -hɔεn, -hεε ɔɔɔ, 'kɪ 'b 'waa 'dagbablɔ a -ta', -ε diɔe nu, 'waa -tɛblɪ 'mɔ ɔcε. ¹⁴ Nyibli -mɔ', -v kuo -Yusu 'Klɪsɔ ɔwɪt yɪ, ɔwɪ yɪ

-a mu, bu 'nyɪ ɔhaandɛ a nunuo
'a -nɛ ti, -ɛ diɔe nu, nyibli -mu',
-u yɪ ɔhɔɛn 'ye, u 'mu ɔnu -hɛɛ
-ni. 'Bu mɔ, 'bu yɪɔɪ lɛ ni ni, -ɛ -bi
'waa nunuklɔ 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bu
mɔ dadu.

¹⁵ Nyibli a pɛpɛ, -u kɔ 'mu 'hɔɛn-,
-u ni 'nɛ-, u 'bɛti -mu. -A 'bɛti
Nyɪsɔa a nyibli a pɛpɛ -mu', -u nuɛ
nɛ -aan dɛ, Nyɪsɔa bu nu 'aan pɛpɛ
ɔhaandɛ -mɔ.

'Շրէն -մս', Քօլս ցա la FILEMՉ յի

1 Մօ Քօլս, -է ու 'նէ- ղյի', -Yusu 'Քլսս ա -տի, 'մօ, -է յի 'շրէն -բս 'շրի, 'ն կօ -աան 'ճիայի Timote 'հսն- -Մօ FilemՉ, -է մօ 'նա ունատսս, կօ, -է կօ -ա մս 'հսն- ու -կսան ու -ճօ, -մօ կօ 'շրէն -բս. 2 -A 'բէտի -աան 'ճիայի ուրօյս Apia, է կօ -աան 'ճիայի ուիբէիան AsipՅ 'հսն-, -է մօ -Yusu a 'սէյօտայս, լի յի, -տէ -ա ու 'մս -ւէ. -A 'բէտի 'սսէ ա ուիբլի, -ս յի Լէ 'կսկսէ -նս, 'կի 'լի -նա 'կայս բս. 3 -Aան 'Բալ Ույսսա, է կօ -աան Կսկօնօյօ -Yusu 'Քլսս 'հսն-, բս ոս 'ա մս լիաանճէ -մօ, կօ, բս -ոյի 'ա մս կսբսւէնԼէ.

4 -A -նէ տի, 'բս մօ, 'նս յի Ույսսա ոս ճէ, 'կի 'ս -նա -տա', 'ն յի -ոյիլլէ 'ւիօ, 5 -է ոս լիօ, 'ն յի 'նս 'ւոն, -է մօ, -նսէ -նա 'բիօ -Yusu a ուիբլի ա թէթէ ոս, 'տի -նս կսօ Կսկօնօյօ -Yusu լիս յի. 6 'Ու ճէ Ույսսա ոս, է 'մս լիս ոս, ուիբլի -մս', -ս կսօ -Yusu լիս յի -ւէ, ս կօ -մս 'հսն-, 'աան -մսսսսէ 'մս կԼէ -բիի -նս, կօ, լիս լիաան-տէբլի ա թէթէ -մս' յի, -ա -ւէ 'լի -բա ոս, 'տի -ա 'մս -Yusu 'Քլսս ա -տի 'յի 'բսա -նս. 7 'Ու 'ճիայի, -տէ -նս, լիս ոս -նա 'բիօ -Yusu a ուիբլի, լիս յի լիս 'կի -ոյի, է ոս 'մս ճօճս ճիակ, կօ, է -ոյի 'մս 'կի -ւէ.

Քօլս ոյէէ FilemՉ Լէ, OnesimՅ a -տի

8 -Տէ -նսէ -նա 'բիօ -Yusu a ուիբլի, 'ն ոյէէ -մս Լէ, -տի -բս, 'ն ճի հԼա, ոս լիօ. -Տէ 'ն մօ -Yusu 'Քլսս ա -մօնանօյօ*, 'ն կօ 'կի, 'կի լիս Լէ -մս, -բս ոս լիաանճէ. 9 Կէէ, է 'յի 'լի 'տսճս ա 'մս 'կսլի 'թա-, 'նս 'թԼէլլէ 'լի. 'Ու 'յէլլէ ոս, -է մօ, է ոս 'ս Լէ, 'կի լիս ոյաա -մս Լէ, -է ոս լիօ, -կօ ուիբլի ա ոսԼէ. 'Մօ կսկսնօյօ Քօլս լիս, -է թի ուն. 'Քի 'ն ոս 'նէ- ղյի', -տէ 'ն կսօ -Yusu 'Քլսս լիս յի ա -տի. 10 -Է -բի 'կի, 'ն ոյաա -մս Լէ, 'կի

'ս OnesimՅ ա -տա', -է մօ -նա լիկոյս, 'տի -է 'ցա Լա ճի. -Տէ 'ն 'յէ Լա լի, 'մօ -Լէ լինէ -Yusu a -տի, 'կի 'նէ- ղյի', 'տի -է կսօ -Yusu a 'մս լիս յի. Է 'ւի յի, է -հէ 'կի 'նա 'յս. 11 Տի -հի Լա ա տի 'յրի, OnesimՅ, -է կօ 'նյրէ ա 'մսնի -մօ -հէնյօ, է 'նս -հէլլէ Լա -մս, կէէ, -տէ տի նէ -բս, է յի -ա մս 'նս -հէ -նս ճիակ, -կօ 'մս 'հսն-.

12 'Ու յէ 'կի -մօ լիս յի. Է -հէ 'նա ա լիս ա 'յս. 13 Տի ա թէթէ -բս, 'ն ճի 'նէ- ղյի' -հիի -նս, 'ն -հսէ ւէնլլէ ոս, 'կի բս ոս ւէն մօ 'մս 'հսի բս, 'կի 'ս -նա -տա', է 'մս ւէն 'մս -հէ -նս. 14 'Ու -հսա լիա -մս', լիս կի -ւէն, լիս ոս 'ս -մս կէ', -բս ոս լիօ. Կէէ, 'ն -հսէլլէ ոս, 'բս մօ, լիս յի 'մս լիաանճէ -մօ ոս ոս, բս -հօն 'լի -նա ճիօնս ա լիս կի.

15 -ԲակԼէ, Ույսսա, ոս- ոս լիօ, 'տի- OnesimՅ 'է հԼօօ -մս -մօ Լէ, 'կի 'լի տի ցի 'կսլի, -է ճիլլէ ոս, է 'մս -մօ լիան, ա 'մս 'հսի -նսնս -նս տի ա թէթէ. 16 Է 'յի 'կի լիկոյս ոս -ճօ 'թա- ճէ, կէէ, է -հէ 'կի -աան 'ճիայի, -նս ոս -նս -տէէ. 'Ու թս լիս լիան-տի, -ճիլլէ 'նս -նս -նս -ւէ, է 'մս 'ս -տէ է ոս Լա 'լի -մս -մօ ա ոսԼէ 'ս -հի, -է ոս լիօ, է մօ -նա լիկոյս լիս, 'տի- կսէ 'ս բս, -տէ է կսօ -Yusu լիս յի ա -տի, 'է -հէ 'կի -նա 'ճիայի.

17 -Տէ -մօ 'նա 'ճիայի կօ 'նա ունատսս 'հսն- ա -տի, 'բլէլլէ կսա -տէէ, լիս յի, -տէ -ճի ւէն 'նա կսա'բսբլէ ոս, 'բս մօ, 'նս ճի ւէն 'լի -մս -մօ. 18 'Բս ոյրէ Լա -նա լիճէճէ յի, կօ, -նա ցա 'բս ոս 'լի լի -մօ, Լէ 'մս, -է ճիլլէ ոս, 'մս լիս 'թէ -նս. 19 Մօ Քօլս, 'նա լիցբէտ, 'մօ յի ւինսս -բս 'շրի, -է մօ: 'Բս կօ -նա լիճէճէ ա 'թէԼէ, 'մօ -ճիլլէ 'թէ -նս. Կէէ, է 'նս 'հրսօ 'լի -մս -մօ, -է մօ, լիս 'նա ցա կսա, -է ոս լիօ, 'մօ -Լէ -մս -Yusu a -տի, 'տի- Ույսսա 'է -ոյի -մս 'կօ յրայրս, -է 'յէ ոս -ւէ 'լի. 20 'Ու 'ճիայի օ, 'ն ոյաա -մս Լէ, -տէ -ա կօ -աան Կսկօնօյօ 'հսն-, -ա -մս, լիաանճէ -բս, 'ն -հսէ -մս, ոս 'մօ լիօ -մօ, -է ճիլլէ ոս, ճօճս 'մս 'լի 'նա լիս կի բի.

²¹ 'Crɪɛn -bʊ, 'n yɪ 'crɪ, ɛ ɔhɛn
'nyɾɛ, 'n kuɔ -mʊ ɔwɪɔ yɪ, -ɛ mɔ,
dɛ -bʊ, 'n -hʊɛ -mʊ, -diɔe 'nɪ nu.
'N pʊɔɔ ɔhan-tɪ, -ɛ mɔ, dɛ -mʊ', -di
nu, ɛ di 'ʊ dɛ -mʊ', 'n -hʊɛ -mʊ 'nɪ
-hi.

²² Kʊɛ 'ʊɔɔ -mɔ de, -wɛ -gblo
-mɔ, 'kɪ 'ʊ 'na -ta', -ɛ nuɔɔ, 'n
pʊɔɔ ɔhan-tɪ, -ɛ mɔ, Nyɪsʊa di
'aan lenyaawin 'nɪ 'wɪn, ɛ 'mʊɔɔ
nu, ʊ 'mʊ 'mʊ bʊ tɛ, 'mʊ 'lɪ 'a mʊ
-mɔ di.

'Bɛtɪɛ

²³ Epafraɪ, -kɔ 'mʊ 'hʊɛn- -nɪ
'nɛ- =jɪ', -tɛ ɛ mɔ -Yusu 'Kɪsʊ a
nyiblo a -tɪ, ɛ 'bɛtɪ -mʊ. ²⁴ Makɪ,
kɔ Alitakɪ, kɔ Demasɪ, kɔ Luku
'hʊɛn-, -ʊ kɔ 'mʊ 'hʊɛn- -nɪ -kʊan,
ʊ 'bɛtɪ -mʊ -tɛɛ.

²⁵ -Aan Kʊkɔnyɔ -Yusu 'Kɪsʊ bʊ
nu 'a mʊ ɔhaandɛ -mɔ.

'Crien -mu', u gba la HEBREKUE yi

-Yusu ni 'u Nyisva a winwlon-hanyu* 'lu yi

1 Ti -hi la a ti 'yri, 'ki Nyisva nee la 'li 'a winwlon-hanyu wlon, 'e yi la 'li -aan 'bainu -mo -hlee -ni 'a -ne ti, 'ki 'li -tebli a gblegble 'kwli. 2 Ke- Nyisva ni la 'li 'waa -mohleele, 'e ye 'klo a le'booti ki. Kee, ti -bu 'yri, 'ki Nyisva naa 'li a 'Yu -Yusu 'li, 'e hlee 'li -a mu -mo. Ti -mu', -e ko 'yri Nyisva nii la 'u 'klo, 'ki e naa 'li 'a 'Yu a 'mu 'li, 'e nu 'klo -bu. E no- Nyisva -ha 'li, 'ki e 'mu 'a -ne dedede win ki -koo -ni. 3 'Ki 'li'li, 'ki -a yi 'li Nyisva a -ti a 'yi'buale 'li 'yee -ni. E mo han-ti nu, -te -mu', Nyisva ni 'mu, ke- -Yusu ni 'mu -we. 'A wlon bu a win ni 'klh ki. E no- ko 'kwli e nee 'li, 'e 'ble 'klo -bu kva. E no- 'ku, 'ki 'u -tonyibli a -ta', -e di'e nu, e 'mu nu gble, 'ki 'u 'waa de 'kuku -mo', -e di'e nu, u 'mu 'u yi 'sii -ni, 'ki 'u Nyisva ye'. -Te e nu de a 'mu, -e -bi 'ki e mu 'li yakoo 'kwli, 'e ni 'u 'Klikuninyisva a diidekibia ki bu, -e ni 'u 'a -ne dedede 'lu yi, -e di'e nu, e ko'ko 'huen-, u 'mu 'klo -bu win ki -koo -ni.

-Yusu ni 'u Nyisva a leleny 'lu yi

4 E no- nu'oo, Nyisva 'e nu'oo, 'a 'Yu a 'mu, 'e ni 'u 'a leleny 'lu yi, 'e 'tue'e 'nyre -mu', -e 'bua, -e ni 'u 'a leleny a 'nyre 'lu yi. 5 Ke- Nyisva pi la 'a 'Yu yi, e wen:

«-Mo -mo 'na 'Yu. Kike -bu, 'n -he ke -na 'Bai.»
E no- u 'cru la 'li Nyisvacrien 'kwli. -Ti a 'mu, Nyisva 'yi -huan'a 'a leleny du ni -lee -ni. Ke- Nyisva pi la de, 'ki 'u -Yusu a -ta', -e mo:
«'N di mo 'a 'Bai,

e 'mu 'na 'Yu pa.»
-Ti a 'mu, Nyisva 'yi -huan'a ni hle, 'ki 'u 'a leleny du a -ta'. 6 E ko -ti -bi, Nyisva 'e hla'a, 'ki 'u 'a 'Yu a 'mu ki, -e ni 'u 'a -ne dedede 'lu yi. 'Ti- Nyisva 'mu 'ne'e -tutu ki -te, e wen:

«'A mu -mu', -u mo 'na leleny, ba bla'a kwli yi bu, ba pu'pu 'nyre le.»

7 'Ki 'u 'a leleny -mo -bi ki, -ti u 'cru la, 'ki 'li Nyisvacrien 'kwli, e no- -bu:

«Nyisva nu 'a leleny 'a -kuannunyibli -mo, 'u 'wi'pe pepe yi, ko, 'u 'wi'pe na-huhli yi.»

8 Kee, -ti -bu, u 'cru la, 'ki 'u 'a 'Yu -mo -bi ki, e no- -bu:

«Nyisva wen ni:
-Mo -mu', -e mo Nyisva, -mo di 'klo a pepe win ki -koo -ni, -te 'klo te yi bu.

-Te -di 'klo a win a kukoolle nu, e di 'u yi 'ni 'sii -ni.

9 De -mu', -e 'sii 'u yi, e no- -nue -ni, nu yraa de -mu', -e 'yi 'u yi 'sii -ni. E no- nu'oo, -na 'Bai Nyisva 'e -ha

'li -mu
-na 'bio 'nyi,
'e -nyi -mu -ti a 'yi'buale,
-e -hi 'u -na 'bio 'u,
'ti- 'e nu'oo, do'bu 'e 'yii 'li -na wlu ki.»

10 -Ti -mu', u 'cru la de, 'ki 'u 'a 'Yu a 'mu ki, e no- -bu:

«Kukonyo o, ti -hi la a ti 'yri, 'ti- 'klo -bu a -tebli a pepe, e 'mu la -wlu tu mo mu, -na dabu, no- nu -tutu ko yakoo.

11 -Tebli a pepe -mu', -nu, e di bu 'ni -we.

Kee, -mo -bi, 'tue di 'klo ni. -Tebli a 'mu, e di -we 'yi, -wen 'hulepu-tebli.

12 -Te ni -do u ni 'hulepu-tebli 'ki a 'pupla, ke- ni -do -di -tebli a 'mu 'a 'pupla nu.

-Tebli a 'mu, e di nyre yi, 'wi yi, -te 'hulepu-tebli ni, 'e yi yi nyre.
Kee, -mo -bi, 'tue di 'klo ni.

□Nι 'ci ci □i li -ni yruyru.
 -Na 'klo 'yi 'li □i 'li -we bu ko
 'lu-yreεε.»
 ε no- mo -ti, v 'cri la, 'ki 'v -Yusu
 ki. ¹³ Ke- Nytsva pi 'a 'Yu yi de, ε
 wen:
 «Nι mo 'na diidekiba ki bu, -ε
 di□e nu,
 -ko 'mu 'hven-, -a 'mu 'klo -bu win
 ki -koo -ni,
 ε 'mu□v gba -gbagba,
 'mu□v nu, □mu -na yraanyibli bu
 'lu ble □tu,
 -wen buikble□tude.»
 -Ti a 'mu, Nytsva lee □ne 'a 'Yu ni
 -do, ε 'yi 'a lelenyo □dv -ko, ε lee
 -ti a 'mu.
¹⁴ Nyiblo a 'di -bi -mo Nytsva a
 lelenyo 'li? U mo 'kuodu -bi □nio,
 -v ni Nytsva a -kvan, Nytsva 'ε
 yi □nu le le, bu -heε nyibli -mu',
 Nytsva di wa.

2

-Ti -mu', Nytsva lee la -a mu, 'ki
 'v -aan wowa a -ta', -a ni 'nuo 'li □i
 'kl 'li -wenmli kle
¹ -Te Nytsva -nu, 'ε naa 'li 'a 'Yu
 'li, 'ε hlee 'li -a mu -mo, -a ko -ba
 □tu 'v 'kl de, -ba pu 'a win nva
 yi bu -teε, -ε di□e nu, -a 'ni □ha 'v
 □haan'hru bu wlon -ha. ² -A yi□e
 ni, -ε mo, -ti -mu', Nytsva a lelenyo
 di hla mo, ε mo -ti gbagbi □nio.
 Nyibli -mu', -v 'yi -ti a 'mu nva yi
 bu -pu, ε ko, -v 'yi 'v□v 'v □tuu
 -ni, □hiven -mu', -ε bleε □nu yi, ε
 no- Nytsva □tu □nu. ³ Kee, -a mu
 -mo -bi, Nytsva a -ti -mu', -ε hle -te
 Nytsva ni -aan wowa, -a 'win□i ni.
 -Ti a 'mu, ε -hi 'v -ti -mu', 'a lelenyo
 lee nyibli ni. 'A -ti, 'bu mo, □ba yi
 Nytsva a -ti 'kl 'li -wenmli kle ni
 ni, □hiven -mu', -ε bleε 'a mu yi, ε
 no- ε di 'a mu □tu. -Aan Kukonyo
 -Yusu 'Klsv a □gbetu, ε no- mo
 yi-henyiblo, -ε too ne -a mu Nytsva
 a -ti a 'mu, -ε hle□ε, -te Nytsva
 ni -aan wowa, 'ti- nyibli -mu', -v
 'win□i, 'v lee ne -a mu, -ε mo, -ti a
 'mu, ε mo -ti a -teε □nio, ⁴ Nytsva

a 'mumu, 'ε too □ne nyibli -we, -ε
 mo, -ti a 'mu, ε mo -ti a -teε □nio.
 -Te ε nu 'a nunuo, ε no- -bu: 'Ki ε
 naa 'li wlonlemaa-tebli a gblegble
 'kwli, 'ε too □ne nyibli yi, -ε mo, -ti
 a 'mu, ε mo -ti a -teε □nio. 'Ya 'v
 'lu de, 'ki ε naa 'li 'a -Hihiu* 'li, 'ε
 -nyi nyibli 'kl, 'ki bu nu 'a -kvan,
 □wi yi, -te ε ni 'a -huhva.

-Yusu too ne -a mu 'hru -mu' ni,
 -a di na, -a 'mu 'li 'a 'klo yrayru
 'kwli pa

⁵ 'Klo yrayru -mu', Nytsva di nu,
 ε no- ko -ti -a hle. Nytsva 'yi 'v 'a
 lelenyo ble □tu, 'ki v 'mu 'klo -bu
 win ki -koo -ni a -ti. Kee, -Yusu
 -mu', -ε -he -tonyiblo, ε no- ε -tu 'v
 bu. ⁶ ε mo □haan-ti, v 'cri la□a, 'ki
 'li Nytsvacrien 'kwli, -ε mo:

«Nytsva o, nyo- mo -tonyiblo,
 -kotu □ni yi 'a -ti 'lu -mo le -hie
 'li?

-Tonyiblo 'yi □dedede 'pa.
 'A -ti, ε mo □whlekeεde, 'ki -bu
 di□e -heε -ni.

⁷ -Nu□o ni, -tonyiblo 'ε ni 'li -na
 lelenyo bu,
 'ti- =ni -nyi□e -ti a 'yi'bubua,
 □wi yi bodio,

⁸ □ni nu□o, -tebli a pepe 'ε ni 'li 'a
 bubuo bu.»

-Ti a 'mu, v 'cri□i ni, 'ki 'v -Yusu
 a -ta'. Winbu -bu, -ε mo: «-Tebli
 a pepe ni 'li 'a bubuo bu,» ε □hen
 'nyre, -ε mo, ε 'yi □dedede -ko, bu
 'yi win ki -koo -ni. Kee, -a 'ye□ε ni
 'ye -teε, -te -Yusu a 'mu, ε nu -tebli
 a pepe a win a kikoolε. ⁹ Kee, -a
 yi□i 'ni 'ye, -ε mo, Nytsva nu la□a
 ni, -Yusu 'ε di la 'ne- -tutu ki, 'ε
 ni la 'li Nytsva a lelenyo bu, 'ki
 'li ti gbi 'kwli, 'ti- Nytsva 'ε -nyi□e
 -ti a 'yi'bubua, 'ki 'v 'a dionv 'hvi.
 Nytsva bu yru -aan nyai, ko, ε 'mu
 -a mu wa a -ti, ε no- ko -ti, 'ε te
 -Yusu bu, 'ε di 'ne- -tutu ki, -ε di□e
 nu, 'ε 'mu □hiven 'ye, 'ε 'mu 'ku,
 'ki 'v nyibli a pepe a -ta'. -Te ε 'ye
 □hiven a 'mu, 'ti- ε 'ku, ε no- nu□o,
 Nytsva 'ε -nyi□e -ti a 'yi'bubua.

10 Nyɩsua nɔ- nu 'klo -bu 'a -tebli a pepe. E nuɔo ni, 'ki 'v 'a diɔnɔ a -ti a 'yi'buale a -ta'. E nɔ- nuɔo, 'e -hɛɛɛ, 'ki bu wa nyibli -huɔhuɔ, v 'mu 'a 'yonu -he, v 'mu 'li 'a -ti a 'yi'buale 'kwli pa. 'Ki e naa 'li -Yusu a ɔhiɛn a 'yiye kɔ 'a 'kukub 'kwli, -e diɔe nu, -Yusu 'mu 'v yi 'sii -ni, 'ki bu paa 'li 'a nyibli Nyɩsua a -ti a 'yi'buale 'kwli. 11 -Yusu a 'mu, -e niɔe, nyibli 'v yi 'v yi 'sii -ni, 'ki 'v Nyɩsua ye', e kɔ nyibli a pepe -mu', e yi 'v yi 'sii -ni 'hɛn-, v kɔ 'Bai ni -do. E nɔ- mɔ Nyɩsua. E nɔ- nuɔo, 'ki -Yusu 'ye ni pie 'yie, 'ki bu daa ɔnu 'a 'diaynu. 12 'A 'mumu, ke- e pi Nyɩsua yi, -e mo: «Nyɩsua o, 'n -hɛɛ ɔbu na -na -ti -mɔ le, 'ki 'v 'na 'diaynu ye'.

'N kɔ ɔbu pu -mu 'nyre le, 'ki 'li -na nyibli 'nyɩ.»

13 Ke- e pi de: «Nyɩsua, nɔ- 'n kuo ɔwɔ yi 'a -ne ti.»

Ke- e pi de: «Nyibli -mu', Nyɩsua -nyi 'mu, v kɔ 'mu 'hɛn-, -a mu nɔ- -bu.»

14 Nyibli -mu', -v kɔ -ti e hle, v nu- mɔ nyibli -mu', -v ni 'ne- 'klo -bu ki. E nɔ- nuɔo, -Yusu a 'mumu, 'e -he -tonyiblo, 'e 'ku, 'ti- 'e naa 'li 'kukub a 'mu 'kwli, 'e -we Satan a 'klɩ bu, -e nuɔo Satan, nɔ- niɔe, nyibli 'v 'kukub le. 15 -Te ɔkoyo ni, 'v yi 'waa 'mase a huannu pie, ke- nyibli ni, 'v yi 'kukub a huannu pie. Kee, -Yusu 'ku ni, 'ki 'v 'waa -ta', -e diɔe nu, e 'mu ɔnu ɔgble, 'ki 'v huannu a 'mu a -ta'. 16 Nyɩsua a win hleɛɛ ni, -e mɔ, e 'yi Nyɩsua a lelenyɔ wa mɔ -di, kee, e di ni, 'ki bu wa -tonyibli -bu, -v ni 'ne- -tutu ki, -v mɔ Abrahamu a 'yonu a 'yonu. 17 'A -ti, e nɔɔ la 'v le, 'ki -Yusu a 'mu, bu -he la -tonyiblo, e 'mu la -a mu -bu, -v mɔ 'a 'diaynu yi 'wi, 'ki 'v 'a -ne ɔdedede -mɔ. E yru -tonyibli a nyai, 'e -he Nyɩsua a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbu, 'e ni 'v Nyɩsua kɔ -tonyibli 'hɛn- a -gbati,

-e diɔe nu, Nyɩsua 'mu 'a nyibli a de 'kuku 'wɔwla -ni, v kɔ Nyɩsua 'hɛn-, 'v 'mu -mɛ. 18 -Te -Yusu a 'mumu, e ni la 'ne- -tutu ki, e yi 'ye la ɔhiɛn diaki, 'ki 'v leɔteɛɛ a -ta'. 'A -ti, -a mu -mɔ -bi, 'bu mɔ, 'bu yi 'v -a mu le ni ɔteɛ -ni, -Yusu kɔ 'klɩ, 'ki bu dii ne -a mu ki.

3

-Yusu ni 'v -aan 'bai gbagbu Moise 'lu yi

1 'Na 'diaynu -na, Nyɩsua -ha 'li 'a mu ni, 'ki ba -he 'a dako, a 'mu 'li 'a 'klo yrayru 'kwli pa. -A mu -bu, -v mɔ 'a nyibli, de -a kuo ɔwɔ yi, e kɔ de -a ne -mɔ le, 'ki 'v nyibli yi, e nɔ- -bu: -Yusu, nɔ- Nyɩsua lee 'ne- -a mu -mɔ, 'e -he Nyɩsua a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbu, 'e ni 'v Nyɩsua kɔ -a mu 'hɛn- -gbati, 'e nuɔo, -a kɔ Nyɩsua 'hɛn-, ɔa -mɛ. 'A -ti o, -Yusu a -ti, nɔ- -ba -hie 'lu -mɔ le 'a -ne ti. 2 -Kuan -mu', Nyɩsua -nyiɔe, e ɔtui la 'yie -teɛ, ɔwi yi, -te Moise ni la, -kuan -mu', Nyɩsua -nyi la ɔa, 'e ɔtui la ɔa 'yie -teɛ. -Kuan a 'mu, e nɔ- mɔ, bu naa la Nyɩsua a 'kayu. 3 Nyiblo -mu', -e pu 'kayu, e nɔ- v pi 'nyre le, 'e -hi 'v 'kayu a 'mumu 'v. 'Ki -Yusu kɔ Moise a -gbati, de ni -do a 'mu, e nɔ- =niɔ. 'Ki Moise ni 'li 'kayubukue 'nyɩ, -Yusu -mɔ -bi, e nɔ- mɔ 'kayuponyɔ. E nɔ- mɔ Nyɩsua a dako a Kukonyɔ. 'A -ti, -Yusu ni 'v Moise 'lu yi. -Yusu a 'mu, e nɔ- -a bleɛ yi -ba pu 'nyre le. 4 ɔBubɔ Nyɩsua a dako 'kayu a de yi: -A yiɔe ni, -e mɔ, 'a -ne 'kayu 'bu ni 'v, e kɔ kukonyɔ. Ke- ni -do e ɔti 'mu, Nyɩsua, -e nu 'klo -bu a -tebli a pepe, e nɔ- mɔ -tebli a 'mu, 'a Kukonyɔ. 5 Moise a 'mu, Nyɩsua a -kuan ni -do, nɔ- e ni la, 'e ɔtui la Nyɩsua a 'kayu 'yie -teɛ. 'A -kuan, nɔ- mɔ, bu lee la nyibli -tebli -mu', Nyɩsua di la nu, 'ki 'li ye'. 6 Kee, -Yusu Klisu -mɔ -bi, e 'yi Nyɩsua a -kuannonyɔ ni -do 'pa-, kee, e mɔ Nyɩsua a 'Yu ɔniɔ, 'e ɔtui 'a 'Bai

Nyɪsɪva a 'kayu 'yie -tɛɛ. Ɛ nɔ- mɔ Nyɪsɪva a dakɔ a pɛpɛ a Kɔkɔnyɔ. 'Bɔ mɔ, ɔba 'tɛ kuo ɔnɛ ɔwɔlɔ yɪ, ɛ kɔ, ɔba yɪɔɛ, ɔba yɪɔɪ nɪ -ple, 'kɪ 'lɪ dɔdɔ 'kwɪlɪ, -ɛ mɔ, Nyɪsɪva di nu -a mɔ ɔhaandɛ gbagbɔ -mɔ, -ɛ -bɪ -a mɔ -bɔ, -a mɔ mɔ Nyɪsɪva a dakɔ, ɔa mɔ 'a 'kayubɔkɔɛ -wɛ.

Nyɪsɪva di -nyi 'a dakɔ -wleeɛ

7 Ɛ nɔ- nuɔ, Nyɪsɪva a -Hihiu* 'ɛ pɪ la lɛ:

«Kɪkɛ -bɔ, 'bɔ mɔ, 'ba yɪ kɛ Nyɪsɪva a win nɪ 'wɪn,

8 ba 'bleɔɛ kɔa.

'Aan ɔwɔlɔ 'nɪ 'gboklo 'lɪ -nɪ, ɔwɔlɔ yɪ, -tɛ 'aan 'baɪnɔ nɪ la, 'waa ɔwɔlɔ 'gboklo la -nɪ.

Ti a 'mɔ 'yɪ, 'kɪ v nɪ la 'lɪ -tɪtɛ -mɔ', nyiblo ɔdɔ 'yɪ 'lɪ 'ti,

'b -wen la Nyɪsɪva yɪ, 'b 'cibi la 'b dɛ 'kuku a nunuo, -ɛ diɔɛ nu, v 'mɔɔ 'ye,

'bɔ mɔ, Nyɪsɪva 'bɔ di la ɔnɔ yɪ lɛ -pɔɔ -nɪ.»

9 Kɛ- Nyɪsɪva pɪ la, -ɛ mɔ:

«ɔHaan-tebli -mɔ', 'n nu la, 'kɪ 'lɪ 'yɪ a -wɔlɔ nɪ 'hɔn 'kwɪlɪ, 'ye ɔbɪ v 'yeɔɛ,

kɛɛ, kɛ- ɛ 'nɪ 'mɔ, 'b 'cibi 'b dɛ 'kuku a nunuo.

10 Ɛ nɔ- nuɔ, 'nɪ pɪ nyibli a 'mɔ yɪ lɛ,

'nɪ hlɛɔɛ, -ɛ mɔ, 'waa ɔwɔlɔ nyɪɛ yɪ. Dɛ -mɔ', 'n -hɔɛ ɔnɔ, v 'nɪ -yɪɔɔ lɪɔɪ lɛ.

11 'A -tɪ, 'kɪ 'lɪ 'na yɪ a pɔpɔɔ 'kwɪlɪ, 'n 'sɔɔ ɔnɛ nɪ, 'nɪ pɔ la lɛ, -ɛ mɔ, nyibli a 'mɔ, v 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ,

bɔ pa la 'lɪ 'blɔgba -mɔ', 'n di 'na nyibli -nyi 'kwɪlɪ, -tɪtɛ -mɔ', ɔhaan-wleeɛ nɪ 'lɪ.»

12 'Na 'dɪayɪnɔ -na, ba ɔtu 'aan dɪɔnɔ 'yie, 'kɪ 'lɪ 'a mɔ 'nyi, nyiblo ɔdɔ 'nɪ 'nu 'lɪ, -ɛ kɔ ɔwɔlɔ -hɔan, -ɛ 'yɪ Nyɪsɪva ɔwɔlɔ yɪ -kuo -nɪ, -ɛ nuɔ, nyiblo 'bɔ nɪ 'v, 'bɔ 'yɪ 'kɪ Nyɪsɪva ɔwɔlɔ yɪ -kuo -nɪ, -ɛ -bɪ ɛ ɔhɛn 'nyɪɛ, ɛ hie 'v 'Klɔhienyɪsɪva bɔ. 13 Dɛ a kɔ ba nu, ɛ nɔ- mɔ, ba -nyinyi 'klɪ 'a -nɛ -nyɔwɔ, -ɛ diɔɛ

nu, Satan 'nɪ ɔha 'a mɔ -kaa -nɪ, a 'nɪ ɔha dɛ 'kuku nu, kɔ 'aan ɔwɔlɔ 'nɪ ɔha 'gboklo -nɪ. Kɛ- a di 'klɪ a -nyinyile nu, -ɛ nuɔ, kɪkɛ -bɔ, Nyɪsɪva -hɔɛ bɔ hlee kɛ 'lɪ -a mɔ -mɔ. 14 'Bɔ mɔ, -tebli -mɔ', -a kuo la ɔwɔlɔ yɪ, ti -mɔ' -kɔ 'yɪ -a 'ble la -Yusu a -tɪ kɔa, ɔba 'tɛ kuo ɔnɛ ɔwɔlɔ yɪ, ɔba 'yɪ -sa, ɔba -yɪɔɔ 'lu, -ɛ -bɪ -a mɔ -Yusu a nyibli ɔnɔ. 15 Ʋ 'crɪɔɪ nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsɪvacrɪɛn 'kwɪlɪ -ɛ mɔ:

«Kɪkɛ -bɔ, 'bɔ mɔ, 'ba yɪ kɛ Nyɪsɪva a win nɪ 'wɪn,

ba 'bleɔɛ kɔa.

'Aan ɔwɔlɔ 'nɪ 'gboklo 'lɪ -nɪ,

ɔwɔlɔ yɪ, -tɛ 'aan 'baɪnɔ nɪ la, 'waa ɔwɔlɔ 'ɛ 'gboklo la -nɪ.»

16 A yɪɔɛ nɪ -tɛɛ, nyibli nɪ -tie, -v 'wɪn la Nyɪsɪva a win, 'tɪ- v -wen laɔa yɪ. Ʋ nɔ- mɔ nyibli a pɛpɛ -mɔ', Moise nɛɛ la -nɪ, ti -mɔ' -kɔ 'yɪ v -hɔn la 'lɪ Esipɔblɔgba 'kwɪlɪ. 17 A yɪɔɛ nɪ -wɛ, nyibli -mɔ', Nyɪsɪva pɔɔ la yɪ lɛ, 'kɪ 'lɪ 'yɪ a -wɔlɔ nɪ 'hɔn 'kwɪlɪ. Nɔ- mɔ nyibli -mɔ', -v nu la dɛ 'kuku. Ɛ nɔ- kɔ -tɪ, 'v 'kuku la lɛ, 'kɪ 'lɪ -tɪtɔkɔtɔ -mɔ', -ɛ kɔ kɪ nyiblo ɔdɔ 'yɪ 'lɪ 'ti.

18 A yɪɔɛ nɪ -tɛɛ -wɛ, nyibli -mɔ', -v kɔ -tɪ Nyɪsɪva 'ɛ 'sɔɔ la -nɪ, 'ɛ pɔ la lɛ, -ɛ mɔ, v 'yɪ la 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bɔ pa la 'lɪ 'blɔgba -mɔ' 'kwɪlɪ, ɛ di la 'a nyibli -nyi, -tɛ ɔhaan-wleeɛ nɪ 'lɪ. Ʋ mɔ nyibli -mɔ', -v 'ye nɪ ɔtuu la 'bɔɔ. 19 'A -tɪ o, 'na 'dɪayɪnɔ -na, -a yɪɔɪ 'nɪ 'ye, -ɛ mɔ, -aan 'baɪnɔ, v 'yɪ la Nyɪsɪva ɔwɔlɔ yɪ -kuo -nɪ, 'v 'yɪ la 'bɔɔ ɔtuu -nɪ. Ɛ nɔ- nuɔ, 'kɪ v 'yɪ la 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bɔ pa la 'lɪ 'blɔgba -mɔ', Nyɪsɪva -nyi la 'a nyibli 'kwɪlɪ, -ɛ kɔ 'kwɪlɪ ɔhaan-wleeɛ nɪ 'lɪ.

4

1 Ti -hi la a ti 'yɪ, Nyɪsɪva pɔ la 'lɪɔɪ nɪ, -ɛ mɔ, ɛ di -nyi la 'a nyibli 'hɪɪ, v 'mɔ la 'lɪ 'a bɔnɪlɛ -mɔ' pa, -tɪtɛ -mɔ', ɔhaan-wleeɛ nɪ 'lɪ. 'Lɪpɔdɛ a 'mɔ, ɛ 'tɛ kɔ 'klɪ, 'kɪ 'v -a mɔ -mɔ. 'A -tɪ, -ba ɔtu -aan dɪɔnɔ 'yie, -ɛ diɔɛ nu, 'kɪ 'nɛ- -a mɔ 'nyi,

nyiblo □db 'nι □ha bu hie, 'kι 'b
 -wleele a 'mυ a 'kwlipupa a -ta'.
 2 -Te -aan 'bainu nu la □haantitie
 a 'mυ 'a 'winwun, ke- -aan 'mumu
 -a nu 'a 'winwun. Kee, □haantitie
 a 'mυ, ε 'yι □nu -hee -nι, 'kι bu pa
 'lι Nyisua a -wleele', -kō -tι, -te υ
 'win□ι, υ 'yι□ι □wlv yι -kuo -nι, 'υ
 'yι 'υ Nyisua 'υ □tuu -nι. 3 -A mυ
 -mō -bι, -υ kuo □haantitie a 'mυ
 □wlv yι, -a mυ di 'lι -wleele a 'mυ
 pa. -Aan 'bainu -mō -bι, -υ 'yι titie
 a 'mυ □wlv yι -kuo -nι, ke- Nyisua
 pι, 'kι 'υ 'waa de ki, ε wen:

«Kι 'lι 'na yrv a pwpυ 'kwli, 'n
 'suυ □ne nι,

-ε mō, nyibli a 'mυ, υ 'yι 'lι□ι 'lι
 -we,

bu pa 'lι 'blugba -mυ',
 'n di 'na nyibli -nyi 'kwli,

-te -mυ', □haan-wleele nι 'lι.»

De a 'mυ, ε 'yι 'nyre □hen, -ε mō,
 -wleele 'yι 'υ Nyisua 'hυι -nι, -ε
 nu□o, -te Nyisua nu la 'klo, 'kι 'lι
 -nyrōwι nι □hlon-do 'kwli, 'kι ε
 -wee la 'υ 'a -kvan -mō, 'ε -wle
 la. 4 'Kι 'lι Nyisvacrien a 'kwtio
 -bι 'kwli, υ hla -tι, 'kι 'υ -nyrōwι
 nι □hlon'huen a -nyrōwō a de ki.
 -Tι a 'mυ, υ 'crtι la, ε nō- -bu:
 «Nyisua -we la 'a -kvan a pepe
 -mō, 'kι 'lι -nyrōwι nι □hlon-do
 'kwli, □hlon'huen a -nyrōwō, -ε
 -bι ε -wle la nι.» ('A -tι, -wleele
 nι 'υ Nyisua 'hυι.) 5 Kee, 'kι
 Nyisvacrien a 'kwtio -bι 'kwli, υ
 'crtι nι, -ε mō: «Nyisua wen 'nι:
 -Pi, υ 'yι 'lι□ι 'lι -we, bu pa 'lι
 'na -wleele'.» 6 Yι-henyibli -mυ',

-υ 'win la Nyisua a □haantitie a
 'mυ, υ 'yι la 'lι Nyisua a -wleele a
 'mυ -pa, -ε nu□o, υ 'yι la□a □wlv yι
 -kuo -nι, 'υ 'yι la 'υ Nyisua 'υ □tuu
 -nι. 'A -tι, -a yι□ι 'nι 'ye, -ε mō, -te
 nyibli -mυ', -υ 'yι Nyisua □wlv yι
 -kuo -nι, υ 'yι la 'lι -pa, nyibli -bι,
 nu- di 'lι pa. 7-8 -Aan 'bainu -mυ',
 -υ 'yι la Nyisua □wlv yι -kuo -nι, υ
 'kuku la le, 'kι 'lι 'blugba -mυ', -ε kō
 kι nyiblo □db 'yι 'lι 'ti. Ti a 'mυ 'yri,
 Nyisua a nyiblo -mυ', -ε kō 'nyre

mō Sosue, ε nō- nee la Nyisua a
 dako, 'ε gba la 'lι □nu Kanaablugba
 -mυ' 'kwli, Nyisua pυ la le, -ε di
 la □nu -nyi. Kee, Sosue a 'mυ, ε
 'yι la □nu □haan-wleele -nyi, kι 'lι
 Kanaablugba a 'mυ 'kwli. 'N hle□ε
 nι, -ε nu□o, -a yι□e nι, -ε mō, -te
 υ nyre la 'lι 'blugba a 'mυ 'kwli, ε
 gba 'yri -hūohυι, 'tι- Nyisua 'ε naa
 'lι 'a -kuannunyō Dafidi 'lι, 'ε lee
 ne 'a dako, ε wen:

«Kike -bu, 'bu mō, 'ba yι ke Nyisua
 a win nι 'win,

ba 'ble□e kva.

'Aan □wli 'nι 'gboklo 'lι -nι.»

-Te Nyisua nu la 'puple le, ε tve
 la□a yι, -ε mō, ti a 'mυ 'yri, 'a
 dako 'ye la □haan-wleele nι kve,
 'kι 'lι Kanaablugba 'kwli. Ε nō-
 nu□o, 'ε yι la □nu 'hru -nyi, 'kι
 bu 'win la 'a win, -ε di□e nu, 'bu
 'tε kuo la□a □wlv yι, ε 'mυ la
 □nu □haan-wleele -nyi. 9 Ε nō-
 kō -tι 'nι hle□ε, -ε mō, -a mυ -bu,
 -υ mō Nyisua a dako, -a di 'lι
 □haan-wleele a 'mυ 'nι pa, □wι
 yι, -te ε -nu, 'ε -wle la, 'kι 'lι
 -nyrōwι nι □hlon'huen a -nyrōwō
 'kwli. 10 Nyiblo -bu, -ε pve 'lι 'klo
 yrayrv 'kwli, -te -mυ', Nyisua yι 'lι
 'a nyibli -wleele -nyii -nι, nyiblo a
 'mυ, ε 'nι nu□o 'kι -kvan de □db. 'A
 -kvan -yre 'lu, □wι yι, -te Nyisua
 -nu, 'ε -wle la, -te ε -yra la -kvan
 'lu. 11 De a 'mυ, 'a -tι, -ba □tu 'υ
 'kli, -ε di□e nu, -a 'mυ 'lι -wleele a
 'mυ pa. -Ba □tu□o 'yie, -ε di□e nu,
 'kι 'lι -a mυ 'nyi, nyiblo □db 'nι □ha
 Nyisua a -tι le -hee -nι, ε 'nι □ha bu
 hie, □wι yι -aan 'bainu, -υ -hee la
 Nyisua a -tι le.

12 'A -tι, -ba 'ble Nyisua a win
 kva -tee. Nyisua a win a 'mυ, ε
 nō- yι nyibli 'klo yrayrv -nyi. 'A
 win a 'mυ, ε nō- kō 'kwli Nyisua
 nee 'lι, 'ε ni -kvan. Nyisua a win
 a 'mυ, ε 'wι□ι 'plien yι. Kee, ε nι
 'kli kι, 'ε -hi 'υ 'plien a 'mυ 'υ, 'ε
 pve 'lι -tonyiblo a 'hυι 'kwli, 'ε yι
 'a □wlv le -hren. Ε 'wι□ι 'plien yι,
 -ε yι 'kli □tuō le 'be, 'kι 'υ -te -mυ',

υ κούκε 'υ γρε, 'ε μι -mimi, 'ε γι 'κλι α 'μου α -hanmli κι γε. -Τεβλι -μου', -tonyiblo νεε [w]l κλε, ε -hυε bu nu, ε νο- Nysua a win α 'μου, ε πι pepe'. ¹³ Ε 'γι [d]edede -κο, -bu -hli Nysua 'γι κι. 'Κι Nysua a nunu-τεβλι α πεπε νι 'υ[υ] 'γι [h]lon. -Τεβλι α πεπε -bu, -α ni, -α di -hιhιa[α] κλε, 'κι 'υ[υ] ye'.

-Yusu, no- mo -aan -cohlōnpinyo* gbagbu

¹⁴ -Α κο -cohlōnpinyo gbagbu, 'ε νι 'υ -tonyibli κο Nysua 'hυen-α -gbati. Ε νο- mo Nysua α 'Yu -Yusu, -ε mu 'li yakō 'kwli, 'κι 'υ Nysua 'hυi. 'Α -ti, ε νο- -ba kuo [w]b γι 'α -ne ti, ε κο, -ba lee ne 'α -ti nyibli α πεπε. ¹⁵ -Aan -cohlōnpinyo α 'μου, ε yru -aan 'kla-wliye'yia α πεπε le, 'ε yi[e] -we, -ε mo, -α mu -tonyibli, ε κο ti, le[te]e 'bu ye -α mu κι, -α 'γι 'κλ [d]v -κο, 'κι -ba -wōn le[te]e α 'μου γι, ε κο, 'ε κο -aan nyai, -ε nu[ο], 'α 'mumu, -te ε ni la 'ne- -tutv κι, le[te]e α gbleble, ε νο-ε γι la 'ye, -ε 'w[ι]t -α mu γι. Kee, ε νο- -mo -bi, ε 'γι de 'kuku -nu. ¹⁶ -Α yi[e] ni, -ε mo, -Yusu α -ti, Nysua 'ε κο -aan nyai. 'Α -ti, -α ni 'pie 'li huannu, -ba 'yia 'υ[υ] 'hυi bu, 'κι 'li [w]b α ykuole 'kwli, -ε di[e] nu, ε 'mu -aan nyai yru, ε 'mu -aan de 'kuku 'wōwla -ni, ε κο, ε 'mu -α mu -hee -ni, ti -mu' -κο 'yri 'kla-wliye'yia di 'υ -α mu κι -yee -ni.

5

¹ 'Α -ne -cohlōnpinyo gbagbu, 'κι 'ne- -α mu -Juukue* 'nyl, 'κι υ -he 'li[ι] -tonyibli 'nyl, 'υ [t]ui 'υ[υ] bu, -ε di[e] nu, -cohlōnpinyo α 'μου, ε 'mu 'li Nysua -mo -hlee -ni, 'κι 'υ -aan -ta', ε κο, ε 'mu Nysua α -cohlōn* pi, 'κι 'υ de 'kuku -mu', nyibli -nu α -ta'. ² -cohlōnpinyo α 'μου, -te ε mo -tonyiblo α -ti, ε κο ti, le[te]e 'bu ye[e] κι, 'κι ε 'ye ni κο 'κλι, 'κι bu 'γι de 'kuku -nu. Ε νο- nu[ο], nyibli 'bu 'γι

[haan'hru -yi, ε κο, 'bu γι de 'kuku ni ni, -cohlōnpinyo α 'μου, 'ε -we 'li bu yru nyibli α 'μου, 'waa 'kla-wliye'yia' le, ε κο bu yru 'waa nyai. ³ De α 'μου α -ti, ε 'γι nyibli α de 'kuku ni -do α -ti 'pa-, ε 'ni -pi[e] li -cohlōn, kee, ε κο bu pi 'α 'mumu, 'α de 'kuku α -cohlōn.

⁴ Nyiblo 'bu mo -cohlōnpinyo gbagbu, -ε -bi ε κο -ti α 'yi'ubua. Nyiblo [d]v 'γι -huan 'α dōnu -cohlōnpinyogbagbude κι ni πι. Kee, Nysua α [g]betv, ε νο- de nyiblo, 'κι bu -he -cohlōnpinyo, [w]l γι ti -hi la α ti 'yri, -te Nysua α [g]betv, ε nu la, 'ε da la Ayrō, Ayrō 'ε -he la -cohlōnpinyo gbagbu. ⁵ Ke- ni -do ε [ti] 'mu, 'κι 'υ -Yusu 'Klsv -mo. Ε 'γι la 'α dōnu -cohlōnpinyogbagbude κι bu -pv. Kee, Nysua α [g]betv, ε νο- -nyi[e] -ti α 'yi'ubua, 'ε da[α], 'ti- 'ε lee [ne]:

«-Mo 'na 'Yu [n]o.

Kike -bu 'n -he ke -na 'Bat.»

⁶ 'Κι 'li Nysuacrien α 'kūtō -bi 'kwli, υ 'cru 'li[ι] ni, -ε mo, ke- Nysua πι:

«-Di mo -cohlōnpinyo gbagbu, -te 'klo te γι bu,

[w]l[ι] nyiblo -mu',

-ε κο 'nyre mo Mekisideki γι.»

⁷ -Te -Yusu ni la 'ne- 'klo κι, ε yi la[α] ni, -ε mo, Nysua κο 'κλι, 'κι bu [g]ble[e], 'κι 'υ 'kukuv -mo. 'Ti- -Yusu α 'μου, ε 'mu la 'ku mo mu, ε da la Nysua -dada, 'ε -tva la wuwe, κο, ε 'yee la 'li win, -ε nu[ο], ε -hυe bu [t]ui la 'υ Nysua 'υ, ε 'mu[υ] κι wen, 'κι bu 'ku, Nysua 'ε wen α lenyaawin κι. Ε νο- nu[ο], -te -Yusu α 'μου, ε 'ku, Nysua 'ε -ha 'li[ι] 'kukonyibli 'nyl, 'ε -ha[α] 'klo, -ε nu[ο], -Yusu α 'μου, ε [t]ui la 'υ[υ] ni diaki. ⁸ 'Ye [b]i -Yusu bu mo Nysua α 'Yu, ε κο bu 'ye [h]wen diaki, -ε di[e] nu, ε 'mu Nysua α 'υ[υ]tuule 'nyl. ⁹ -Te Nysua -yra 'α -kvan 'lu, 'κι 'li -Yusu', -ε -bi -Yusu α 'μου, ε -he nyiblo -mu', -ε we nyibli α πεπε -mu', -υ =tui 'υ[υ] 'υ, -ε

di□e nu, v 'mu 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li ko, ¹⁰ Nyisua 'e nu□o, -Yusu 'e -he -cohlonpinyo gbagbu, -e 'wi nyiblo -mu' yi, -e ko 'nyre mo Mekisideki.

Ba □tu 'aan dionv 'yie, -e di□e nu, a 'ni □ha 'v Nyisua a 'hru bu hie

¹¹ -A ko -tebli -huchui, -ba lee ne 'a mu, 'ki 'v nyiblo -mu', -e mo Mekisideki a -ta'. Kee, e 'kla 'mu, 'ki -ba yru e ne 'a mo□o' le, -e nu□o, a 'ni -yru□o -ti' le 'wowlu. ¹² -Te ti ne -bu, a ble e yi, 'aan 'mumu, ba mo wen toonyu, -e nu□o, see la, a -twa la 'nyinyu, kee, a 'ye□e le ni yru i -tee. E -hve□e ni, nyibli -bi bu di 'li 'a mu -mo, yi-he-tebli -mu', a 'ny, 'ki 'v Nyisua a win a -ta', v 'mu 'a mo□o -tco -ni de. E □hen 'nyre, -e mo, diide -mu', kukunyv yi di, a 'yee 'li 'a didie ni -we. A 'tie mo 'yonu, -v 'tie 'nyee. ¹³ 'Yupanv □tie 'nyee, e no -ye kukunyo a 'puplewin le ni yru i. ¹⁴ Kee, nyiblo -bu, -e -ku, e no -ble e kukunyo a didi-tebli yi. Ke- ni -do e □ti 'mu, 'ki 'v Nyisua a win a -ta'. Nyiblo -bu, -e kuu 'li Nyisua a win 'ny, 'ti- -e yi □haande ko de -huan a 'yile-huiale, nyiblodu a 'mu, e no -we 'li -bu yru Nyisua a win a pepe' le, e no -v ble e yi bu -nyi Nyisua a win a 'mu.

6

¹ 'A -ti, -a ni 'wi 'li 'yonu yi, 'ki 'v Nyisua a 'hru wlon, kee, -ba muu ye', -ba 'ny Nyisua a win -mu', -e ble e nyibli -mu' yi, -v kuu 'li Nyisua a win 'ny. -Te -a □tu la -Yusu a □wlu a yikuole -wlu, yi-he-tebli -mu', -a 'ny la, -ba -hi□e le, -ba 'ny -tebli gbagbi -bi, 'ki 'v -Yusu 'Klisu a -ta'. Yi-he-tebli a 'mu, -e ko -ti 'n hle, e no -mo: Nyibli ko bu hie 'v de 'kuku a nunuo bu, -e gbe 'li □nu 'kuole', ko, v ko bu -nyi 'waa □wli a pepe Nyisua. ² 'Kl 'li yi-he-tebli a 'mu 'ny, e ko de -bi, 'v tue □ne, 'ki 'v

'nie a 'lupuuv, e ko nyibli a dabu a 'lublepuuv a -ta', 'ki 'li Nyisua a 'nyre 'kwli, e ko, -te Nyisua di nu, e 'mu 'li nyibli 'kokonyibli 'ny -ha, e 'mu □nu 'klo -ha, ko, -te e di 'waa -bati a lepυe nu, le'booti 'yri. ³ -A ko -ba -hi -tebli a 'mu le, -ba muu ye', -e di□e nu, 'mu 'a mu -tebli yrayru -tco -ni. Ke- -ba nu 'a nunuo, 'ki 'li Nyisua a 'nyre 'kwli.

⁴ 'Bu mo, □ba yi yi-he-tebli ni -tue -ni, e 'ni -hee□e nyibli, -koti nyiblo 'bu -nyi 'a dionv Nyisua, 'ti- 'bu plee 'li Nyisua ke, 'hru □du 'yi 'ki 'v bu -pe, 'ki bu 'mve Nyisua le de. Nyiblo a 'mu, e 'ye Nyisua a -nyre ni, 'ti- Nyisua 'e nu□o □haan-tebli -huchui -mo, 'e -nyi□e 'a -Hihiu*. ⁵ Nyiblo a 'mu, e yi□e ni, -e mo, Nyisua a win, e mo □haanwin, Nyisua 'e -nyi□e 'a 'kl kinuu -mu', -e -hven 'li 'a 'klo yrayru -mu', -e di di 'kwli. ⁶ Nyiblo 'bu kuo -tebli a pepe a 'mu □wlv yi, 'ti- 'bu plee 'li Nyisua ke, 'hru □du 'yi 'ki 'v bu -pe, 'ki bu 'mve Nyisua le de, -koti 'bu plee 'li Nyisua ke, e 'wi□i -te 'bu 'ye ni koo wen 'v Nyisua a 'Yu tugbe 'yie de, 'ti- bu 'ye ni -ha wen 'yri le, 'ki 'v nyibli a pepe ye'.

⁷ □Bu pu□v -ci a de yi. 'Bu mo, 'nu 'bu yi ni di, 'dudo-tebli 'bu yi ni □ge, 'ki 'li -ci 'kwli, -e -bi e □hen 'nyre, -e mo, Nyisua pu -ci a 'mu wa -mo. ⁸ Kee, 'bu mo, 'witi 'bu □gaa 'li -ci a 'mu 'kwli, 'bu nyre 'a 'dudo-tebli yre, -e -bi -ci a 'mu, e 'yi -kuan -ko. E □hen 'nyre, Nyisua 'tie pi□i 'jro -mo ni, 'a 'dudo-tebli 'mu 'yro. 'A -ti, -ba 'wi □haan'dudo-tebli -mu' yi.

⁹ 'Na 'diayuv -na, e mo □haan-ti, -a ni 'puple le, kee, -a yi□e ni -tee, -e mo, 'a mu -mo -bi, □haan'hru, no- a ne, e ko, de -mu', -e di 'li□i 'kwli -hon, e no -mo Nyisua di 'a mu 'ni wa. ¹⁰ -Kvan -mu', a -nu, 'a -hee 'aan 'bio -Yusu a nyibli, 'a -ti 'yi 'li□i 'li -we, bu -hru Nyisua -mo. E □hen 'nyre,

-ε μω, α -ηεε νε 'aan 'bio -Yusu a nyibli ni, kō, 'a 'tīe yi □nu -hēe ni. Ε nō- tūe ne -a mu, -ε μω, α nūe Nyisva ni. 'Klō -mō 'klō, ε 'yi 'lī□i 'lī -wē, □haande a 'mu, 'a -tī bu -hru□o -mō, -ε nu□o, ε 'sīi 'u yi. 11 -A -hūe□ε ni, -tē a 'blee 'u kua, 'kī ba 'blee 'u kua, bu gba□a -gbagba, lē'boō-nyrōwō bu nyre 'u. A 'nī 'saa 'lī, -ε di□e nu, -teblī a pēpe -mu', α kuo □wlu yi, kō, α yi -ple, α 'mu□u kō. 12 'Aan 'klī nī 'wēe 'lī, kēe, nyibli -mu', -u kuo Nyisva □wlu yi, 'tī-, -u kō □wlu a 'līla, u nu- kō □pi ba -ha 'lī lē. Nyibliḍu a 'mu, u nu- Nyisva di de -mu', ε pu 'lī □nu -nyi.

De -mu', Nyisva pu la 'lī Abrahamu, ε nu la□a ni

13 A yi□e ni, -ε μω, ti -hi la a ti 'yri, Nyisva pu la 'lī Abrahamu de. -Tē ε pu la 'lī□i 'lī, -ε -bī ε 'suu la□a ni, -ε μω, de a 'mu, ε di la□a 'nī nu. Nyiblo □ḍu 'yi 'u Nyisva 'u -hi, Nyisva bu di la 'suu -nī. 'A -tī, 'a ḍiōnu, 'ε 'suu la -nī. 14 -Tē ε yi la nī 'suī -nī, kē- ε pi la Abrahamu yi: «'N 'suu ni, -ε μω, 'n kō □bu nu -mu □haande -mō. 'N di□e nī nu, -na 'yonu a 'yonu 'mu wlo.» 15 -Tī a 'mu, Nyisva lee la Abrahamu, ε kuo la□a □wlu yi ḍiaktī, 'tī-, 'ε yi la□a -ple, 'kī 'lī □wlu a 'līla 'kwli. Ε nō- nu□o, -teblī a 'mu, Nyisva pu la 'lī□i, 'ε 'ye la□a.

16 Nyiblo 'bu yi nī 'suī -nī, nyiblo -mu', -ε nī 'u□u 'lu yi, nō- kō 'nyre 'kwli, ε 'suī 'lī -nī, -kōtī 'suuḍeḍu a 'mu, ε nō- ni□e, 'a -nē -tī, 'ε yi 'lī -wē. 17 Ε nō- nu□o, Nyisva 'ε 'suu -nī. Ε -hūe□ε ni, 'kī nyibli -mu', ε pu 'lī de, bu yru□o lē, -ε μω, de a 'mu, ε pu 'lī □nu, ε 'yi 'lī□i 'lī -wē bu 'ci□i□i. Ε nō- kō -tī, 'ε pu 'lī □nu□u, 'tī- 'ε 'suu la□a.

18 'A -tī, -teblī nī 'hūen a 'mu, -ε μω 'līpuḍe kō 'suuḍe 'hūen-, ε 'yi 'lī□i 'lī -wē bu pu 'lī□i hī 'kwli. 'A -tī, -a mu -bu, -u 'ye -hliile, 'kī 'u Nyisva 'hūi, -teblī nī 'hūen a 'mu, ε nu- yi -a mu 'klī -nyi, 'kī 'u de -mu',

Nyisva pu 'lī -a mu, -ba -ple□e, 'kī 'lī □wlu a yikuole 'kwli. 19 De -mu', -a yi -ple, ε nō- 'ble -a mu kua, ε nō- ni□e, -aan □wli 'u ku bu, 'kī 'u Nyisva ye', □wi yi, -tē 'mu a du ni, 'bu pu□u 'nie, 'ε yi 'mu kua 'ble. De a 'mu, ε nō- ni□e, danu -mu', -ε yi Nyisva a buḍiḍe -mu' -hli, 'kī 'lī 'a 'kagbau bu, 'kī 'lī yako 'kwli, 'ε -hōn 'u -wlu, 'kī 'u -a mu -mō, □a puē 'lī -tīte -mu', Nyisva nī 'u. 20 -Yusu, nō- 'nyēe 'hru, 'ε pa 'lī -tīte a 'mu, 'kī 'u -aan -ta', -ε nu□o, ε nō- -hē Nyisva a -cōhlōnpinyō* gbagbu, -tē 'kō tē yi bu, 'ε 'wī□i nyiblo -mu', -ε μω Mekisidēki yi.

7

Mekisidēki a -tī hlo 'kwli bu

1 Nyisva a win hle□e ni, -ε μω, Mekisidēki a 'mu, ε nō- mō 'ḍiō -mu', u deē Salem a bodiō, 'ε μω yako 'kwli a Nyisva a -cōhlōnpinyō* -wē. Ε kō la ti □ḍu, Abrahamu mu la tū kī, 'ε 'la la bodiōpu -hūohūi. -Tē ε yi la kle nī -mē, -ε -bī Mekisidēki a 'mu, ε mu la□a ye' 'be mō, 'ε da la Nyisva, 'kī bu nu Abrahamu □haande -mō, 2 -teblī a pēpe -mu', Abrahamu -ha tū kī, 'ε -nyi la Mekisidēki 'a -pu a de. Mekisidēki a 'mu, yi-hede ε □hen 'nyre, ε nō- mō bodiō, -ε 'sīi 'u yi. Ε μω bodiōḍu □niō, -ε nūe kibūweenlē, -ε nu□o, ε μω Salemḍiō a bodiō □niō. Salem a 'mu, ε □hen 'nyre kibūweenlē. 3 Nyisva a win, -ε hle Mekisidēki a -tī, ε 'nī -lee lī -a mu, nyiblo a 'ḍi -bī -mō 'a 'ḍii kō 'a 'bat. Ε μω nyiblo □ḍu 'yi 'a 'batu -yi. Tī -mu', -ε kō 'yri u kōō 'u□u, Nyisva a win 'nī -hla lī□i. Ε μω, ε 'nī -lee□e lī -a mu -wē, ti -mu' -kō 'yri ε 'kuu 'u. Mekisidēki a 'mu, ε 'wī□i -Yusu 'Klīsu yi, -ε μω Nyisva a 'Yu, -ε nu□o, 'a -cōhlōnpi-kuan, Nyisva -nyi□e, ε 'yi 'lu-yreēle -kō.

4 'Ba 'ye -tē Mekisidēki a 'nyre nu 'būba, kō, 'ba 'ye Abrahamu, -ε μω Yisraēkue a 'bat. -Tēblī

a pepe -mu', e -ha tu ki, e -nyi
 'a -pu a de Mekisideki. ⁵ -E
 -bi 'ki, tete -mu', Nyisva -nyi la
 Moise, e wen 'ni, 'ki 'li Yisraekue
 a [tugbi ni -pu [tu 'v 'hven 'nyi,
 Lefipu a [tugba, -v mo Lefi a 'yonu
 a 'yonu, v nu- blee yi, -bu nu
 -cohlunpi-kuan, 'ki 'v Nyisva ye'.
 -Te v ni -cohlunpi-kuan a 'mu, 'a
 -ti, Yisraekue a pepe blee yi, ti
 a pepe, bu -ha 'waa kuko-tebli a
 -pu a de, bu -nyi[e -cohlunpinyu a
 'mu, 'ki 'v 'waa -heele a -ta'. Ke-
 tete ni 'a hihla. E [hen 'nyre, 'ye
 [bu Lefipu a 'diayinu mo Abra-
 hamu a 'yonu -we, -e 'wi[ti Lefipu
 yi, v blee yi bu -nyi Lefipu -tebli
 a 'mu. ⁶ Mekisideki -mo -bi, e
 'yi Lefi a 'yu 'pa-. 'Ye [bu e ni
 'mu le, Abrahamu -mo -bi, e -ha
 'li 'a -ne -tebli a -pu a de ni, 'e
 -nyi [ne[e, 'ti- Mekisideki a 'mu,
 'e pu la[pa wa -mo. Abrahamu a
 'mu, Nyisva pu la 'li de, 'ki 'v[pu
 -mo'. E no- tue [ne -a mu yi, -e
 mo, e mo nyiblo gbagbu [ni, 'ti-
 Abrahamu a 'mu, e no- Mekisideki
 pu wa -mo. E 'yi Abrahamu 'pa-
 e 'yi la Mekisideki wa -mo -pu.
⁷ -A yi[e ni, -e mo, nyiblo -mu',
 -e pi nyiblo -bi wa -mo, e no-
 ni 'v nyiblo a 'mu 'lu yi. 'A -ti,
 Mekisideki ni 'v Abrahamu 'lu yi.
⁸ Lefipu a [tugba a -cohlunpinyu a
 'mu, nyibli yi 'waa -tebli ni -pu a
 de -nyi, 'waa nyiblo ni -do a -kuan
 'bu nyra bu, -e =hen 'nyre, 'bu 'ku,
 -e -bi 'a 'bihian -bi bi 'v 'a -ta'. Kee,
 Mekisideki -bu, Abrahamu -nyi 'a
 kuko-tebli a -pu a de, Nyisva a win
 hle[e ni, -e mo, e no- -mo -bi, e
 hie 'klo, 'a -kuan 'yi 'lu-yraele -ko.
⁹⁻¹⁰ Ke- 'n pi: Moise a tete wen
 'ni, bu -ha 'li 'waa -tebli a -pu a
 de, bu -nyi[e Lefipu a [tugba. Ke-
 tete ni 'a hihla. Kee, Lefi a 'mu,
 e -ha 'li 'a kuko-tebli a -pu a de,
 'e -nyi[e Mekisideki, -e 'yi Lefipi
 'pa-. 'N hle[e ni, -e nu[po, ti -mu',
 -e ko 'yri v 'ye la Lefi ni kve, 'ki
 Mekisideki mu la 'v Abrahamu ye'

'be mo, Abrahamu 'e -nyi la[pa 'a
 kuko-tebli a -pu a de. De, e [hen
 'nyre, e hlo 'kwli bu. E no- mo:
 Lefi a 'mu, e -ha la 'li 'a kuko-tebli
 a gble ni -pu a de, 'e -nyi la[pa
 Mekisideki, ti -mu', -e ko 'yri Lefi
 a 'mu, 'a 'bai gbagbu Abrahamu, e
 -ha la 'li 'a kuko-tebli a pepe a gble
 ni -pu a de, 'e -nyi[e Mekisideki.
 De a 'mu, e no- -tue [ne -a mu, -e
 mo, Mekisideki, no- ni 'v Lefi, -e
 mo -cohlunpinyu a pepe a 'bai 'lu
 yi.

Nyisva [tu 'v -cohlunpinyo
 gbagbu -bi bu, -e 'wi Mekisideki yi*

¹¹ Tete -mu', Nyisva -nyi la
 Moise, e no- hle[e, -e mo, Lefi
 a 'yonu a 'yonu, -e =hen 'nyre,
 nyiblo -bu, -e mo Ayro, 'a [tugba,
 v nu- blee yi bu nu Nyisva a
 -cohlunpi-kuan, 'waa -kuan a 'mu,
 e 'mu[pu nu, Nyisva 'mu nyibli a de
 'kuku 'wuwla -ni, -e di[e nu, v 'mu
 'v yi 'sii -ni, 'ki 'v Nyisva ye'. Kee,
 sey-sey, 'waa -cohlunpi-kuan a
 'mu, e 'yi 'kl -ko, 'ki bu nu[po,
 de a 'mu bu [cee 'v yi. E no-
 nu[po, -cohlunpinyo gbagbu -bi, 'e
 -di. -cohlunpinyo gbagbu a 'mu,
 -e -di, e 'yi 'li Ayro a [tugba 'kwli
 -ko, kee, e 'wi[ti Mekisideki yi.
¹²⁻¹⁴ -cohlunpinyo a 'mu, e no- mo
 -aan Kukonyo -Yusu 'Klisv. -A yi[e
 ni, -e mo -Yusu a 'mu, -e -he -tonyi-
 blo, e mo Juda a [tugbatayu [ni.
 (E 'ni pu[pu li Lefipu a [tugba.)
 Moise a tete 'ni -hla[pa li[ti, -e mo,
 Juda a [tugbatayu, no- blee yi -bu
 nu -cohlunpi-kuan, 'ki 'li Nyisva a
 'kagbau bu. Kee, Nyisva a [gbetu,
 e no- -hve[e, 'ki -Yusu bu bi 'v
 Lefipu a -cohlunpinyu a -ta'. E no-
 ko -ti, 'e -nyi -a mu tete yrayri, -e
 ne -Yusu a -ti -mo le. Tete a 'mu, e
 ni 'v Moise a tete 'lu yi.

¹⁵ Ke- 'n pi: Lefi[tugba a
 -cohlunpi-kuan 'yi la 'kl -ko, 'ki
 bu nu[po, nyibli bu 'mve Nyisva
 yre. 'N hle[e ni, -e nu[po, -e nu[po,
 -Yusu, no- Nyisva nu -cohlunpinyo
 gbagbu -mo, 'e 'wi[ti Mekisideki

yi, Nyisva no- =tu 'bɔɔ Lefipu a -ta' bu. ¹⁶ Lefipu, v nu- ko la -cɔhlɔnpi-kvan, 'ki 'li tete a 'klɪ 'kwli, -te v mɔ la Lefi a 'yonv a 'yonv a -ti. -Yusu -mɔ -bi, Nyisva, nɔ- nuɔo -cɔhlɔnpinyno gbagbu -mɔ, -ε nuɔo, 'ki 'li 'a 'klɪ a kinɪnu 'kwli, ε -nyiɔe 'klɔ yrayrv, -ε 'ye ni -we 'li. ¹⁷ Ke- v nu la 'a 'cɪcɪ, 'ki 'li Nyisvacriɛn 'kwli, -ε mɔ: «-Di mɔ -cɔhlɔnpinyno gbagbu, -te 'klɔ tɛ yi bu, ɔwɪɔɪ nyiblo -mu', -ε kɔ 'nyre mɔ Mekisɪdeki yi.» ¹⁸ 'A -ti, yi-hetete -mu', -ε hle la -cɔhlɔnpinyno a -ti, Nyisva 'wɔwlaɔa ni, -kɔti ε 'yi la 'klɪ -kɔ, 'ki bu nuɔo, nyibli bu 'mve Nyisva yre. ¹⁹ Moise a tete a 'mu, ε 'yi la 'klɪ -kɔ, 'ki bu 'sii 'v nyibli yi, 'ki 'v Nyisva ye'. ε nɔ- nuɔo, Nyisva 'ε ya -a mu -Yusu 'yi. ε nɔ- -a yi -ple, 'ki 'li ɔwlv a yɪkuole 'kwli, ɔa yiɔe, -ε mɔ, ε nɔ- kɔ -cɔhlɔnpi-kvan -niɔe, ɔa yi Nyisva yre 'mve -ni.

²⁰⁻²¹ -Tɪ a 'mu, -a bleɛ yi -ba kuo ɔne ɔwlv yi, -ε nuɔo, ti -mu', -ε kɔ 'yri Nyisva ɔtui 'v -Yusu bu, 'ki ε 'mu 'a -cɔhlɔnpi-kvan nu, ε 'svɔ ɔne ni, 'ti- 'ε ɔtu 'bɔɔ bu. Ke- ε pɔɔ yi:

«'Mɔ Kɔkɔnyɔ Nyisva, de-bv, 'n 'svɔ -ni, 'n 'yi 'liɔɪ 'li -we, ɔbv 'cɪcɪɔɪ.

'N 'svɔ ɔne ni, -ε mɔ, -te 'klɔ tɛ yi bu, -di mɔ -cɔhlɔnpinyno.»

Keɛ, ti -mu' -kɔ 'yri Lefiɔtugba, v yi la -cɔhlɔnpinyno -he, Nyisva 'yi laɔa 'svɔ -ni. ²² -Te Nyisva 'svɔ -ni, 'ki -Yusu bu mɔ -cɔhlɔnpinyno gbagbu, -te 'klɔ tɛ yi bu, ε nuɔo, -a yiɔe ni, -ε mɔ, 'yri yrayrv -mu', Nyisva ɔtu, ε kɔ -a mu 'hven-, ε ni 'klɪ ki, 'ε -hi 'v 'yri 'ki 'v.

²³ De -bi ni 'v. ε nɔ- mɔ: Lefiɔtugba a -cɔhlɔnpinyno -hv la ni, -ε nuɔo, v 'kukvɪ la le. -ε -bi bu 'kv, -ε -bi nyiblo -bi bi 'v 'a -ta'. ²⁴ Keɛ, -Yusu -mɔ -bi, 'a -ne 'yi 'mu le -ni. ε hie 'klɔ, -te 'klɔ tɛ yi bu.

ε 'yi 'liɔɪ 'li we, bu 'kv yruyru. 'A -cɔhlɔnpi-kvan 'yi 'liɔɪ 'li -we bu kɔ 'lu-yreɛle. ²⁵ De a 'mu a -ti, ε kɔ 'klɪ 'a -ne ti, 'ki bu wa nyibli -mu', -v de Nyisva, 'ki 'li -Yusu a 'nyre 'kwli, -ε nuɔo, ε ni 'klɔ, 'a -ne ti, 'ε de Nyisva 'a -ne ti, 'ki 'v nyibli a 'mu a -ta'.

²⁶ -Yusu, nɔ- mɔ -cɔhlɔnpinyno gbagbu, -a -hve, -ε nuɔo, ε 'sii 'v yi. Kɪkade ɔdv 'yi 'liɔɪ 'li -ni. ε 'ni -nuɔo li de 'kuku. ε 'yi de 'kukunyno yi 'wi. ε ni 'dɔ. Nyisva ɔtu 'bɔɔ 'a dɔnv 'hvɪ bu, 'ki 'li yakɔ 'kwli. ²⁷ -Juukve* a -ne -cɔhlɔnpinyno gbagbi -bi -mu', v nu- mɔ -bi, v kɔ bu pi -cɔhlɔn, 'a -ne -nyrɔwɔ, 'ki 'v Nyisva ye'. 'Bu 'mu -cɔhlɔn a 'mu pi, yi-hede, v ni, ε nɔ- mɔ bu pi -cɔhlɔn, 'ki 'v 'waa ɔgbeto a de 'kuku a -ta'. 'Bu -hi, 'ti- 'v yi -cɔhlɔn pi, 'ki 'v nyibli -bi a de 'kuku a -ta'. Keɛ, -Yusu -mɔ -bi, ε 'yi la 'a nunuɔ le -nu. ε nɔ- mɔ -bi, -te ε 'mu la 'kv, 'ki 'v tugbe 'yie, ε -ha la 'a dɔnv ni, 'ε -he la Nyisva a -cɔhlɔn, -aan de 'kuku a -ti. ε nu la -cɔhlɔn-hawɔ ni -do, -te 'klɔ tɛ yi bu. Kve la 'li -nyrɔwɔ a 'mu 'yie bu, -cɔhlɔn ɔdv 'yi 'ki -kvan -kɔ. ²⁸ -cɔhlɔnpinyno -mu', v ɔtui 'v ble, 'ki 'li Moise a tete a 'klɪ 'kwli, v mɔ -tonyibli ɔniɔ, -v ni de 'kuku. Keɛ, ti -bv 'yri, tete a 'mu, ε 'yi 'ki 'klɪ -kɔ, -ε nuɔo, ti -mu' -kɔ 'yri Nyisva pɔ la le: «'N 'svɔ ɔne ni, -ε mɔ, -di mɔ -cɔhlɔnpinyno, -te 'klɔ tɛ yi bu,» ti a 'mu 'yri, Nyisva a win a 'mu, ε nɔ- bi 'v Moise a tete a -ta', Nyisva 'ε ɔtu 'v 'a 'Yu -Yusu bu, 'ki bu mɔ -cɔhlɔnpinyno gbagbu. 'A 'Yu -mɔ -bi, ε 'sii 'v yi. De 'kuku 'yi 'liɔɪ 'li -ni. Ke- ε di 'mu ni, -te 'klɔ tɛ yi bu.

8

-Yusu, nɔ- mɔ -aan -cɔhlɔnpinyno gbagbu, ε nɔ- nuɔo, -a kɔ Nyisva 'hven-, ɔa -mve*

¹ De gbagbu -mu', 'n -hve ɔbv lee ne 'a mu, ε nɔ- -bv: -Tɪ -bv,

'n hla wen, ε τωε νε 'a mɔɔ ni, -te -mu', -aan -cɔhlɔnpinyɔ gbagbu -Yusu ni 'mu. Ε nɔ- yɪ -a mu -hεε -ni. Nyɪsua -mu', -ε kɔɔ ne 'a -ne ɔdedede win kɪ, ε nɔ- kɔ diidekiɔta kɪ -Yusu ni 'v bu, 'kɪ 'lɪ yakɔ 'kwli.

2-3 -A yiɔe ni, -ε mɔ, -cɔhlɔnpinyɔ a pepe, -v ni 'ne-tutu kɪ, 'waa -kuan, nɔ- mɔ bu nu 'wlugba-tebli, bu pi Nyɪsua a -cɔhlɔn*, ε kɔ, bu -nyi Nyɪsua -nyinyi-tebli -bi. 'Bu yɪ -cɔhlɔn a 'mu pi mɔ ni mi, 'kɪ v pwe 'lɪ Nyɪsua a 'kayu -mu', -tonyibli -pu bu. -Yusu -mɔ -bi, ε 'ni -nuɔo lɪ 'a -ne -cɔhlɔnpi-kuan, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua a 'kayu -mu', -tonyibli -pu bu. Kεε, 'kɪ ε ni 'lɪɔɪ Nyɪsua a ɔhaan'kayu -mu' bu, -ε ni 'lɪ yakɔ 'kwli, -ε mɔ 'kayu -mu', Nyɪsua a ɔgbetu, ε -pu. -E -bi 'kɪ, -te -Yusu mɔ -aan -cɔhlɔnpinyɔ, ε ni Nyɪsua a -cɔhlɔnpi-kuan. 4 Kεε, ε 'ni nuɔo -kuan a 'mu, 'kɪ 'ne- 'klɔ -bu kɪ, -ε nuɔo, ε kɔ -cɔhlɔnpinyɔ, 'v ni 'ne- 'klɔ -bu kɪ, 'v ni -cɔhlɔnpi-kuan, ɔwɪ yɪ, -te Moise a tete ni 'a hɪhla.

5 Nyɪsua a 'kayu -mu', -ε kɔ bu v ni 'lɪ -kuan, ti -mu', -ε kɔ 'yri Moise mi laɔa pu mɔ, ke- Nyɪsua pu laɔa yɪ, -ε mɔ: «ɔTuɔo 'yie -teε, -ε diɔe nu, -te 'n nuɔo -na tɔɔle, 'kɪ 'ne- dugba -bu 'lu, ɔmu 'a puɔu le nu.» Kε- Nyɪsua a win pu la. De a 'mu, ε ɔhen 'nyre, -ε mɔ, Nyɪsua a 'kayu -mu', Moise pu la, ε kɔ -cɔhlɔnpi-kuan 'huen-, -v kɔ -ti Moise a tete hle, v mɔ -tebli -mu', -ε ni 'lɪ yakɔ 'kwli a yɪ'wɪde ɔniɔ. Kεε, -tebli -mu', -ε ni 'lɪ yakɔ 'kwli, ε nɔ- mɔ ɔhaan-tebli.

6 'A -ti, -a yɪɔɪ 'ni 'ye, -ε mɔ, -Yusu a -cɔhlɔnpi-kuan, ε ni, 'kɪ 'lɪ yakɔ 'kwli, ε -hi 'v -Juukue* a -cɔhlɔnpi-kuan ni. 'Kɪ -Yusu ni 'v Nyɪsua kɔ -tonyibli 'huen- a -gbati, Nyɪsua 'ε ɔtu 'yri yrayri, ε kɔ -tonyibli 'huen-. 'Yri yrayri a 'mu, ε -hi 'v yɪ-heyri ni, -kɔti 'kɪ 'lɪ 'yri yrayri a 'mu 'kwli, -tebli -mu',

Nyɪsua pu la le, ε di la nu, ε nɔ yɪ, 'ε -hi 'v -tebli -mu', ε nu la ti -hi la a ti 'yri. 7 'Bu mɔ, yɪ-heyri -mu', Nyɪsua ɔtu la, ε kɔ nyibli 'huen-, 'bu ɔce la, ε 'yɪ wen 'lɪɔɪ 'lɪ -we, bu ɔtu wen 'yri yrayri, ε kɔ -tonyibli 'huen-. 8 Kεε, -a yɪ 'kɪɔɪ 'ni 'ye, -ε mɔ, yɪ-heyri a 'mu, v 'yɪ la ɔce. Ε nɔ- nuɔo, Kɔkɔnyɔ Nyɪsua 'ε yɪ la nyibli -ti -yεε -ni, 'kɪ 'v 'waa de 'kuku a -ta'. Kε- ε pi la ɔnu yɪ, -ε mɔ:

«E di kɔ ti, -ε kɔ 'yri 'n di 'v 'yri yrayri ɔtu, 'n kɔ Judakue a ɔtugba kɔ Yisraekue a ɔtugbi a pepe 'huen-.

9 Ti -hi la a ti 'yri, -te 'n pu la 'waa 'baɪnu dabu yɪ bu,

'ni -ha la 'lɪ ɔnu ɔkode 'nyɪ, 'kɪ 'lɪ Esipublugba 'kwli, ti a 'mu 'yri, 'n ɔtu la 'yri, 'n kɔ ɔnu 'huen-.

Kεε, 'yri yrayri -bu, 'n di ɔtu, 'n kɔ ɔnu 'huen-,

ε di ni 'do. 'Yri -mu', 'n ɔtu la, 'n kɔ ɔnu 'huen-,

v 'yɪ 'vɔv 'v ɔtuu -ni. Ε nɔ- nuɔo, 'ni hie 'v ɔnu bu. 'Mɔ -bu, -ε mɔ 'waa Kɔkɔnyɔ, 'mɔ -ni 'lɪ 'waa -mɔhleele le.

10 'Yri yrayri -mu', 'n di ɔtu, 'n kɔ Yisraekue 'huen-, -te ε di 'mu ni, ε nɔ- -bu:

'N diɔe 'ni nu, v 'mu 'na tete yɪ, 'muɔv 'cri, 'kɪ 'lɪ 'waa ɔwli kɪ. 'N di mɔ 'waa Nyɪsua, v 'mu 'na dako pa.

11 Ε 'yɪ 'kɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -we, bu kɔ nyiblo ɔdu, -bu di 'a 'bɪhɪan kɔ 'a 'dɪayɪ 'huen- -tɔɔ -ni,

'kɪ bu yɪ Nyɪsua, -ε nuɔo, kue 'v 'yɪ kɪ bu, -bu ye kukunyo kɪ,

'waa pepe a 'mu, v di 'mu 'ni yɪ. 12 'N di 'waa de 'kuku 'ni 'wɔwla -ni, ε kɔ, 'mu 'waa de 'kuku a 'mu 'a -ti -mɔ -hru.»

13 Ke- Nyisva nu la 'yri yrayri a -tu a hihla. E [hen 'nyre, -e mo, yi-heyri -mu', e 'yi 'ki 'kl -ko. -A yi 'ki[ti nu, -e mo, de -mu', -e 'yi 'ki 'kl -ko, e ko, -e 'ye ni -heε nyiblo, e 'tε -we bu ni.

9

-Te -Juukve* ni la Nyisva a dida

1 'Ki 'li yi-heyri -mu', Nyisva [tu, e ko -tonyibli 'hven- 'kwli, -tonyibli, nu- =tutu -tebli yi ble, 'ki 'b -tuo -mu', v deε 'v Nyisva ki. Tete -mu', Nyisva -nyi la Moise, no- yi [nu -lee -ni, -te -mu', v di -tebli a 'mu, 'a yible[ututule nu, 'ki 'li Nyisva a 'kayu bu, e ko, -te v di -cohlun* a pipie nu, 'ki 'v Nyisva ye'. 2 -Te v nu -tebli a 'mu, 'a yible[ututule, e no- -bu: U pu 'tapokayu. 'Kayu a 'mu, e ko -gbli ni 'hven. 'A yi-he-gblo, v deε [ne Nyisva a [nani-gblo. 'Ki 'li -gblo a 'mu 'kwli, 'napitu ni 'li, -e ko 'caniyo ni [hlon'hven, 'e ko 'teble, -e ko ki v [tui 'v 'floodv -mu' ble, v -he, 'ki 'v Nyisva a -ta'. 3 'Ki 'li yi-he-gblo 'kwli, 'ki 'hven a -gblo -mu', 'a paale ni 'li. 'Ki 'v 'a paale a 'mu ye', 'ki v 'ba 'v dagbagbu bu. 'Hven a -gblo a 'mu, v nu- v deε Nyisva a [nani-gblo gbagbu. 4 'Ki 'v 'hven a -gblo a 'mu ye', 'ki 'teble ni 'v, 'v nuu [ne -golv. E no- ko ki v pi 'v hinhronpu-tebli 'to le, 'ki 'v Nyisva a -cohlun a -ta'. 'Ki 'li 'hven a -gblo a 'mu 'kwli, 'ki dukwli ni 'li, 'v 'wlaa [ne -golv 'lu le pepe, 'v deε [ne 'yridukwli. Dukwli a 'mu, e no- -tve nyibli 'yri -mu', Nyisva [tu la, e ko 'a dako 'hven-. 'Ki 'li dukwli a 'mu 'kwli, ya ni 'li, 'v nuu [ne -golv. E no- ko 'kwli, diide ni 'li, v deε mani. 'Ki 'li dukwli ni -do a 'mu 'kwli, 'ki nyiblo -bu, v deε Ayro a kotu -mu', -e =ga la -pui, e ni 'li -we, ko 'hukabi ni 'hven -mu', Nyisva 'cru la 'v 'a tete ki. 5 'Ki 'v dukwli a 'mu ki, 'ki v [tu 'v tuyonu ni 'hven bu. Tuyonu ni 'hven a 'mu,

v 'wi[ti Nyisva a leleny v, 'v tve [ne nyibli yi, -e mo, Nyisva ni -tuo ki, 'waa wanwen 'v [jri dukwli a 'mu 'lu bu. 'Ki 'li 'waa wanwen a 'mu bu, 'ki -cohlunpinyo* gbagbu -gble 'li -cohlun a -hlv le, 'ki 'v dukwli a 'mu ki, -e di[e nu, Nyisva 'mu nyibli a de 'kuku 'wowlu -ni. Ke- e ni 'mu. Kee, 'n 'yi 'li[ti 'li -we, [bu yruε mo 'a mu -tebli a pepe a 'mu le -tee.

6 Ke- v nu -tebli a pepe a 'mu, 'a yible[ututule. 'A -ne -nyrowo, 'ki -cohlunpinyo pve 'li yi-he-gblo -mu' 'kwli le, 'ki 'v 'waa -cohlunpi-kuan a -ta'. 7 Kee, 'ki 'li 'hven a -gblo 'kwli, -cohlunpinyo gbagbu ni -do, e no- pve 'li. 'Ki 'li 'yru 'kwli, e ni 'li paawo ni -do. 'Bu mo, 'bu yi 'li ni pve, -e -bi 'wugba-tebli a -hlv, e -ha, 'ki 'v Nyisva a -cohlun a -ta', e no- e gbe 'li, -e di[e nu, Nyisva 'mu 'a de 'kuku ko nyibli a de 'kuku 'wowlu -ni.

8 -Tebli a 'mu, e no- Nyisva a -Hihiu* neε 'li 'kwli, 'e tve ne -a mu, ti a pepe -mu', yi-he-gblo -mu', e di 'v -hii -ni, 'hru 'ye wen 'v bu ni pe, 'ki nyibli bu pa 'li 'hven a -gblo 'kwli, -e mo [nani-gblo gbagbu. E [hen 'nyre, -e mo, 'hru 'ye wen 'v bu ni pe, 'ki nyibli bu 'mve wen Nyisva yre -tee. 9 -Tebli a 'mu, no- tve ne -a mu, -e mo, -Yusu, no- -he -tee a -cohlun, -a yi ke. -Tebli 'ki a 'mu, -v mo 'wugba-tebli ko -tebli -bi 'hven-, v -he la, 'ki 'v Nyisva a -cohlun a -ta', e 'yi 'li[ti 'li -we, bu nu[ti, nyibli -mu', -v -he -cohlun a 'mu, 'waa [wli bu 'sii 'v yi, 'ki 'v Nyisva ye'. 10 Nyibli -mu', -v yi -cohlun a 'mu pi, v ko bu [tuu 'v [nani -mu' 'v, -v mo didi-tebli ko 'nuna-tebli 'hven-, e ko, -te v di -cohlun a -tebli a leyiyra nu, -e di[e nu, v 'mu 'v[ti yi 'sii -ni, 'ki 'v Nyisva ye'. -Nmi a 'mu, v 'yi 'li[ti 'li -we, bu 'cici -tonyibli a [wli. Nyisva, no- =tu 'v -tebli a 'mu ble, 'ki 'v ti gbi -mo', 'e gba[ti -gbagba,

ti 'e nyre 'b, -e ko 'yri Nyɩsua yaa 'b -Yusu, 'e 'ciɩɩ -tebli a pepe.

-Yusu -ha 'a dɔɔnv ni, 'kɩ bv mɔ -cɔhlon*

11 -Te -Yusu 'Kɩsv di 'kɩ, e nɔ-mɔ 'kɩ Nyɩsua a -cɔhlonpinyɔ* gbagbu. E nɔ- niɩe, -a ko Nyɩsua 'hven-, ɩa ko kibuwɛɛnɛ. Nyɩsua a 'kayudv -mv', -e ko bv e ni 'lɩ -kuan, 'kɩ 'lɩ yakɔ 'kwli, e 'bua ni, 'e ɩcɛɛ 'v yɩ, 'e -hi 'v Nyɩsua a 'kayu -mv', Moise pv la. E 'yɩ nyibli 'pa-, v 'yɩ 'kayudv a 'mv -pv. Nyɩsua a ɩgbetv, e nɔ- -pvɩv, 'tɩ- 'kayudv a 'mv, e 'yɩ 'nɛ- 'kɔ bv kɩ -ni. 12 Nyɩsua a -cɔhlonpinyɔ gbagbi -mv', -v ni 'nɛ- -a mv -Juukue* 'nyɩ, -te v ni, 'v gbe 'wlugba-tebli, -v mɔ wlobɩ ko blobɩ a -hlv, 'kɩ 'lɩ Nyɩsua a 'kayu a 'hven a -gblo 'kwli, -e mɔ ɩɣanɩ-gblo gbagbu, 'a -nɛ 'yrv, ke- ni -do -Yusu 'Kɩsv -nu, 'e mu 'v Nyɩsua 'hvi, -e diɩe nu, e 'mvɩv lɛ -nyaa -ni, Nyɩsua 'mv -tonyibli a dɛ 'kuku 'wɔwla -ni. Kɛɛ, -Yusu 'Kɩsv -mɔ -bɩ, -te e yɩ 'lɩ Nyɩsua 'hvi ni mi, e 'yɩ 'wlugba-tebli a -hlv -gba, kɛɛ, 'a ɩgbetv, e -he -cɔhlon, 'e gba 'a dɔɔnv a -hlv, 'e nu paawɔ ni -do, 'e mu 'lɩ Nyɩsua 'hvi. 'A -hlv a 'mv, e nɔ- nuɩɔ, Nyɩsua 'e 'wɔwla -aan dɛ 'kuku, 'e wa -a mv, -te 'kɔ te yɩ bv. 13 Yɩ-heyri a tete wen 'ni, bv nu wlobɩ ko blobɩ a -hlv, ko bli'gba v pv 'tɔ a 'pupu, bv -gblaɩa nyibli -mv' lɛ, -v 'wla -tɩ, -v 'yɩ 'v yɩ 'sii -ni, 'kɩ 'v Nyɩsua ye', -e diɩe nu, nyibli a 'mv, v 'mv 'v yɩ 'sii -ni. 14 'E mɔ ɩhan-tɩ, 'wlugba-tebli a 'mv, 'waa -hlv e ko la 'kɩ, kɛɛ, -Yusu 'Kɩsv a -hlv ko 'kɩ diaktɩ, 'e -hi 'v 'wlugba-tebli a -hlv 'v. -Yusu 'Kɩsv a 'mv, e 'yɩ dɛ 'kuku -nu, 'e -ha 'a dɔɔnv, 'e -nyi 'a dɔɔnv Nyɩsua, 'kɩ 'lɩ Nyɩsua a -Hihui*, -e hie 'kɔ a 'kɩ 'kwli. 'A -hlv, e nɔ- diɩe nu, -aan ɩwɩ 'mv 'v yɩ 'sii -ni, -e diɩe nu, -a 'ni ɩha 'kɩ dɛ 'kuku nu de, -e ye 'kukub, kɛɛ, -a 'mv 'Kɔhienyɩsua a -kuan nu.

De -mv', -Yusu 'Kɩsv -nu a -tɩ, Nyɩsua 'e ɩtu 'yri yrayri, e ko -a mv -tonyibli 'hven-

15 -Te -Yusu 'Kɩsv nu 'a nunuo lɛ a -tɩ, e nɔ- mɔ nyiblo -mv', -e ni 'v Nyɩsua ko -tonyibli 'hven- a -gbati, Nyɩsua 'e ɩtu 'yri yrayri, e ko -tonyibli 'hven-. De a 'mv, 'a -tɩ, nyibli -mv', Nyɩsua dɛ, 'kɩ bv -he 'a nyibli, e di -nyi ɩnv 'kɔ yrayrv, -e 'ye ni -we 'lɩ. V di 'kɔ yrayrv a 'mv 'ni ko, -e nuɩɔ, -Yusu 'Kɩsv a 'mv, e 'kv ni, 'tɩ- 'e naa 'lɩ 'a 'kukub a 'mv 'kwli, 'e ɩgble nyibli, 'kɩ 'v 'waa dɛ 'kuku -mɔ', v ni la ti -mv', -e ko 'yri v 'tɛ ni la 'lɩ yɩ-heyri a 'kɩ bv.

16 -A yɩɩe ni, -e mɔ, 'bv mɔ, nyiblo 'bv 'cɩɩ 'cɩɩɛn, -e nɛɩe -mɔ lɛ, -e mɔ: «'Bv mɔ, 'ni 'kv, -e -bɩ ke- ba nu 'na 'ku-tebli a ɩgɩgla,» e ɩhen 'nyre, -e mɔ, e 'kv pepe, 'tɩ- v 'mv 'a -tebli a 'mv ɩgla. 17 'Bv mɔ, 'bv 'tɛ ni 'kɔ, -e -bɩ 'cɩɩɛn -mv', e 'cɩɩ, e 'yɩ 'kɩ -kɔ. Kɛɛ, 'bv 'kv 'kɩ, -e -bɩ 'cɩɩɛn a 'mv, e ko 'kɩ. 18 'Yɩ a gblegble -mv', Nyɩsua ɩtu, e ko 'a dako 'hven-, ke- v ni 'mv. -Te Nyɩsua yɩ la yɩ-heyri ni ɩtui, ke- e pv la, -e mɔ, bv 'la la 'wlugbade, -e diɩe nu, v 'mv 'a -hlv bv 'wla, e 'mv 'yri a 'mv ɩtu, e ko 'a dako 'hven-, 'yri a 'mv, e 'mv 'kɩ ko. 19 Ti -hi la a ti 'yri, tete a pepe -mv', Nyɩsua -nyi la 'a nyibli, Moise -hɩɩa la ɩnv kle, 'tɩ- 'e 'la bloyonv [ko wlobɩ 'hven-], 'e 'du 'a -hlv ko 'nie 'hven-ye', 'e pupv ɩnv 'yɩ lɛ, 'e nu 'wan-hugba, 'e mvɔ ɩnɛ -kɔtrɔ -jɔhɔn lɛ, 'e 'nyra 'lɩɩɩ -hlv a 'mv -mɔ, 'e -gbla tetecɩɩɛn -hlv a 'mv lɛ, 'tɩ-, nyibli a pepe -mv', -v ni la 'v, 'e -gbla ɩnvɩv lɛ. 20 -Te e yɩ ɩnv -hlv a 'mv lɛ ni -gble, ke- e pv ɩnv yɩ: «De -bv, e nɔ- mɔ -hlv -bv, Nyɩsua ni, 'e ɩtui 'yri, e ko 'a mv 'hven-, 'tɩ- 'e yɩ 'a mv -lee -ni, -e mɔ, ba ɩtu 'yri a 'mv 'yie.» 21 -Te e -we nyibli a -hlv a lɛ-gbugbla -mɔ, -e -bɩ e -gbla 'lɩɩ Nyɩsua a 'tapokayu ble, e ko

-kɔannu-tebli a pepe -mu', -e ni 'li 'kayu a 'mu bu 'hven-, v ni, 'v de Nyisua. ²² Yi-heyri a tete wen 'ni, bu nu -hlu, v 'muɔv Nyisua a 'tapokayu 'hvi le -gbla, e ko -tebli ni -tie -mu', -e ni 'liɔi 'kwli, -e diɔe nu, v 'muɔv yi 'sii -ni, 'ki 'v Nyisua ye'. -Tebli -mu', v 'yi -hlu le -gbla, e 'yi -hu. 'Hru 'yi 'v bu -pe, 'ki Nyisua bu 'wɔwla -tonyibli a de 'kuku, 'bu mo, 'bu 'yi -cɔhlon* a -hlu bu 'wla.

-Yusu 'Klɩsu a -hlu, e nɔ- 'wɔwle nyibli a de 'kuku

²³ -A yiɔe ni, -e mo, Nyisua a 'tapokayu -mu', Moise pu la, e mo la Nyisua a 'haan'kayu -mu', -e ni 'li yakɔ 'kwli a yi'wɩde ɔniɔ. Nyisua a 'tapokayu a 'mu, e ko 'a bu a -tebli 'hven-, v ko bu -gbla ɔnu 'wlugba-tebli a -hlu le, -e diɔe nu, v 'mu 'v yi 'sii -ni, ɔwi yi, -te Moise a tete ni 'a hɩhla. Kεε, 'bu mo Nyisua a 'haan'kayu -mu', -e ni 'li yakɔ 'kwli, e -hve 'haan-cɔhlon, -e -hi 'v 'wlugba-tebli a -cɔhlon* 'v. 'Haan-cɔhlon a 'mu, e nɔ- mo -Yusu 'Klɩsu. ²⁴ -A yiɔi 'ni 'ye, -e mo, -Yusu 'Klɩsu 'yi 'li 'tapokayu -mu' bu -pa, -tonyibli -pu. 'Kayu a 'mu, e mo Nyisua a 'haan'kayu -mu', 'a yi'wɩde ɔniɔ. Kεε, e nɔ- mo -bi, 'ki e mu 'li yakɔ 'kwli, -te Nyisua ni 'li. -Te ti ne -bu, 'ki e nyra 'v Nyisua ye' bu, 'e deɔe, 'ki 'v -aan -ta'.

²⁵ -Juukɔe* a -cɔhlonpinyɔ* gbagbu -mo -bi, 'a -ne 'yru, e ko bu pa 'li Nyisua a 'kayu a 'hven a -gblo 'kwli, -e mo ɔɣani-gblo gbagbu. 'Bu mo, 'bu yi 'li ni pɔe, e gbe 'wlugba-tebli a -hlu. E 'yi 'a dɔɔnu a -hlu 'pa-, e 'ni -gbaɔa li. -Yusu 'Klɩsu -mo -bi, e -ha 'a dɔɔnu ni, 'e -nyi 'a dɔɔnu Nyisua, 'ki 'v -cɔhlon a -ta'. E nɔ- mo -bi, e nu 'a dɔɔnu a -haawɔ ni -do, e 'yiɔi ki -nɩna -ni. ²⁶ 'Bu mo, 'bu nu la 'a dɔɔnu a -haawi -hɔhɩ, 'ki 'v -cɔhlon a -ta', e 'hen 'nyre,

-e mo, kɔe la 'li bu, -te Nyisua nu la 'klo, e di nu wen 'hɩven'yeewi -hɔhɩ. Kεε, e 'yi 'hɩven'yeewi -hɔhɩ -nu. E nu 'li dɩiwɔ ni -do, le'boɔti -bu, -a ni 'yri, 'e -nyi 'a dɔɔnu Nyisua, 'ki 'v -cɔhlon a -ta', -e diɔe nu, e 'mu nyibli a de 'kuku 'wɔwla -ni, e 'mu ɔnu wa, -te 'klo te yi bu.

²⁷ 'A -ne nyiblo 'bu ni 'v, e ni 'kɔwɔ ni -do. 'Bu 'ku, -e -bi 'ki e mi 'v Nyisua ye', -e diɔe nu, Nyisua 'muɔv -bati le -puv -ni. ²⁸ Ke- -Yusu 'Klɩsu a de ni 'mu -we. E nu la 'kɔwɔ ni -do. -Te e 'mu la 'ku, -e -bi e -nyi la 'a dɔɔnu Nyisua, 'ki 'v -cɔhlon a -ta' -e diɔe nu, e 'mu nyibli a de 'kuku 'wɔwla -ni. E di 'ni di de. 'Bu mo, 'bu -di de, e 'yi e 'mu nyibli a de 'kuku 'wɔwla -ni a -ti 'pa-. Kεε, e yi 'ni di, -e diɔe nu, nyibli -mu', -v yiɔi -ple, e 'mu ɔnu wa.

10

-Yusu -he -cɔhlon, 'wɔ ni -do, e nɔ- ko -ti 'hru 'e pe 'v bu, 'ki -ba 'sii 'v yi pepe, 'ki 'v Nyisua ye'

¹ E ni ke', Moise a tete 'e tve la nyibli 'haande -mu', Nyisua di la nyibli -mo nu. 'E mo 'han-ti, Nyisua 'e naa 'li -Yusu 'li, 'e nu ɔnu 'haande a 'mu -mo. Kεε, e 'yi la 'li Moise a tete 'li -naa -ni, e 'yi la ɔnu 'haande a 'mu -mo -nu. Tete a 'mu, e hleɔe ni, -e mo, 'a -ne 'yru, nyibli ko bu nɩna -cɔhlon* a pipie kle, 'waa de 'kuku a -ti, -e diɔe nu, v ko Nyisua 'hven-, v 'mu -mɔe. Ke- tete a 'mu, e ni 'a hɩhla. Kεε, seyɩ-seyɩ, -cɔhlon a 'mu, e 'yi 'liɔi 'li -we, bu 'sii 'v nyiblo yi, 'ki 'v Nyisua ye'. ² 'Bu mo, -cɔhlon a 'mu, 'bu ko wen 'ku, 'ki bu 'sii wen 'v nyiblo yi, 'ki 'v Nyisua ye', 'ki 'li 'a piiwɔ ni -do a 'mu 'kwli, nyibli di wenɔe 'ni yru, -e mo, e mo 'haan-ti ɔniɔ, Nyisua 'wɔwla 'waa de 'kuku ni, ko, v 'yi wen 'liɔi 'li -we, bu pi wen 'ki -cɔhlon ɔdu de. ³ Kεε, e 'yi 'mu le -ni.

-cəhləndu a 'mu, e niqe ni, 'a -ne 'yru, 'waa de 'kuku a -ti, 'e yi 'li □nu 'kwli le bi. Kee, e 'ni -nu□o li□i, u 'ni 'sii□e 'u yi, 'ki 'u Nyisua ye',⁴ -ko -ti blobi ko wlobi 'huen-, 'waa-hlv 'yi 'li□i 'li -we, bu 'wəwla nyibli a de 'kuku.

⁵ E no- nu□o, -te -Yusu 'Klisu yi 'ne- 'klo ki ni di, 'e lee Nyisua, -e mo:

«□Ni -hua□a li□i, 'ki bu pie -mu 'wlugba-tebli a -cəhlən,

e ko hıapv-cəhlən -bi 'huen-

Kee, -mo lee 'ne- 'mu,

-e di□e nu, 'mu 'na dionv -ha,

'mu -mu 'na dionv -nyi.

⁶ 'Wlugba-tebli -mu', u pi 'to pepe, -cəhlən a -ti,

'ki u 'mu -mo□o -pie -ni,

e 'ni -klo□o -mu ki.

E ko, -cəhlən -mu', u yi -mu -pie -ni,

'ki 'u -tonyibli a de 'kuku a -ta',

e 'ni -klo□o -mu ki.

Kee, de -hve, e no- mo, nyiblo bu □tuu 'u -mu 'u.

⁷ -E -bi, ke- 'n pi de:

Nyisua o, 'mo no- -bu, 'n di 'ne- 'klo ki ni,

de -mu', -hve, 'mu□v nu,

□wi yi, -te u nu 'a 'cicru,

'ki 'u 'na -ta',

'ki 'li -na tetecrien 'kwli.»

Ke- -Yusu 'Klisu -pv.⁸ Yi-he-ti -mu', e -hla, e no- mo: Nyisua 'yi□i -da, 'ki bu pie □ne 'wlugba-tebli a -cəhlən, ko -cəhlən -bi 'huen-

'Wlugba-tebli -mu', u pi 'to pepe, 'ti- u yi□i -pie -ni, e 'ni -klo□o li□i ki, ko, -cəhlən -mu', u yi□i -pie -ni,

'ki 'u de 'kuku a -ta', e 'ni -klo□o li□i ki -we. -A yi□e ni, -e mo, tete -mu', Nyisua -nyi la Moise, e hle□e ni, 'ki bu -ha -cəhləndu a 'mu. Mo 'ye □bu e ni 'mu le, ke- -Yusu nu la 'a hıhla.

⁹ 'Ya 'u 'lu de, ke- e pi de, -e mo: «Nyisua o, 'mo no- -bu, 'n di 'ne- 'klo ki ni, de -mu', -hve, 'mu□v nu.»

De a 'mu, e no- tve □ne yi, -e mo, Nyisua 'ni -hua□a li -cəhlən 'ki -mu' de. E no- ko -ti, 'e ya -cəhlən yrayru, 'ki 'u -cəhlən 'ki a -ta'. -cəhlən yrayru a 'mu, e no-

mo -Yusu 'Klisu.¹⁰ -Te -Yusu 'Klisu -nu, 'e □tuu 'u Nyisua 'u pepe, 'e -ha 'a dionv, 'e -he -cəhlən, 'wə ni -do, e no- nu□o, □a 'sii 'u yi pepe, 'ki 'u Nyisua ye'. -Hən 'u -cəhlən a 'mu ke', -cəhlən □du 'yi 'ki 'u -ni de, -bu ko 'klı, -bu -he e ne -a mu -tonyibli.

¹¹ -Juukve* a -cəhlənpinyu*, 'a -ne -nyrəwə, u pve 'li Nyisua a 'kayu bu, 'u nyre ble, 'u ni 'waa -cəhlənpi-kvan, 'u nıne -cəhlən a pipie kle. Kee, -cəhlən a 'mu, e 'yi 'klı -ko, 'ki bu 'wəwla nyibli a de 'kuku.

¹² Kee, -Yusu 'Klisu -mo -bi, e -ha 'a dionv ni, 'e -he -cəhlən, 'wə ni -do. -cəhlən a 'mu, e no- ko 'klı, 'ki bu 'wəwla nyibli a de 'kuku, -te 'klo te yi bu. E 'yi 'ki -cəhlən □du -ko de, -e -we 'li -bu -he e nyibli. -Te e -yra 'a -kvan 'li, -e -bi e -hi 'li Nyisua a diidekibıa ki, 'e ni bu.

¹³ 'Ki e ni 'ki 'li bu, 'e yi -nyrəwə -ple, -e ko 'kwli Nyisua di□e nu, -Yusu 'mu 'a yraanyibli bu 'lu ble □tu, □wi□i buıkible□tude yi.

¹⁴ -Te e -nu, 'e -he -cəhlən 'wə ni -do, e no- ko -ti, 'e 'sii 'u nyibli yi, 'ki Nyisua ye', 'e pu □nu 'kibıa ki, 'ki 'u Nyisua a -ta'. E 'sii 'u □nu yi, -te 'klo te yi bu.

¹⁵ Nyisua a -Hihıu* tve ne -a mu ni, -e mo, 'a -cəhlən ni -do, e no- nu -tee. -Ti -mu', u -hla, e no- -bu:

¹⁶ «Kokonyo Nyisua wen 'ni: 'Yrı yrayrı -mu', 'n di □tu,

'n ko Yisraekue 'huen-, -te e di 'mu ni, e no- -bu: 'N di□e 'ni nu, u 'mu 'na tete yi, 'mu□v 'cru, 'ki 'li 'waa □wli ki.»

¹⁷ Ke- u pi de, -e mo: «'Waa de 'kuku -mu', u -nu, 'n di -hru 'a -ti -mo pepe.»

¹⁸ 'A -ti, -te Nyisua 'wəwla 'a nyibli a de 'kuku, Nyisua a -cəhlən □du a pipie 'yi 'ki -kvan □du -ko.

Ba di 'li, -a 'mu 'u Nyisua 'hıı bu 'yiya -ni

¹⁹ 'Na 'diayınu -na, -te e ni 'mu le, -Yusu 'Klisu a 'kokov ko 'a -hıı

-mu', ε 'wla bu a -ti, -a yi□e ni, -ε mɔ, 'hru □ga wlon, 'ki 'v -a mu -mɔ, -ε di□e nu, -a 'ni □ha huannu pie, 'ki -ba 'yɪya 'v Nyɪsua 'hvi bu, 'ki 'li 'a □ḡant-gblo gbagbu 'kwli. ²⁰ Danu -mu', v 'ba la 'li Nyɪsua a 'kayu bu, -ε yi la Nyɪsua a bɔnule -hli, -Yusu 'Klɪsu cra la□a ni, 'ε kla 'hru -mu', -a di na yi, -a 'mu 'v Nyɪsua 'hvi bu 'yɪya -ni. 'Hru a 'mu, ε mɔ 'hru yrayrv □ntɔ. □Ba yi□i ni nε, -ε -bɪ -a kɔ 'klo yrayrv. Danu a 'mu, -Yusu -cra, ε nɔ- mɔ -Yusu a 'mumu, v -kɔ, 'ki 'v tugbe 'yie. ²¹ -A mu -bu, -v mɔ Nyɪsua a 'kayubukue, -Yusu 'Klɪsu, nɔ- mɔ -aan -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbu, 'ti- ε nɔ- =tui -a mu 'yie. ²² -Yusu 'Klɪsu a -hlv 'sii 'v -aan □wli yi, kɔ, 'nie a 'lupupuv 'ε 'wɔwla -aan de 'kuku. E 'wɪ yi, -te v ni, 'v -gble -Juukue* a -cɔhlɔnpinyɔ -hlv le, -cɔhlɔnpinyɔ a 'mu 'ε yi 'nie -ple, -ε di□e nu, ε 'mu 'li 'wɔ, kɔ, ε 'mu 'v yi 'sii -ni, 'ti- ε 'mu 'v Nyɪsua 'hvi bu 'yɪya -ni, ke- -Yusu a -hlv -nu, 'ε 'sii 'v -a mu yi, 'v pv -a mu 'nie 'lu. De a 'mu, 'a -ti, -ba kuo -Yusu 'Klɪsu □wlv yi pɛpɛ, ε kɔ, -ba 'yɪya 'v Nyɪsua 'hvi bu, 'ki 'li -aan □wli a pɛpɛ ki. ²³ De -mu', Nyɪsua pv la le, ε di la nu, 'ki 'v -aan -ta', ε di□e 'ni nu. E 'ni -nu□o hi, 'klo -mɔ 'klo. 'A -ti, -ba lee nyibli le, -ε mɔ, de -mu', Nyɪsua pv la 'li, 'ki 'v -a mu -mɔ, -a kuo □nε □wlv yi, 'ti- =a yi□i -ple. -Aan 'klɪ 'ni 'wεε 'li, 'ki -ba kuo □nε □wlv yi, -ε mɔ, ε di□e 'ni nu. ²⁴ -Ba kɪkla -ti, -ε di□e nu, -a 'mu 'klɪ -nyinyi -ni, 'ki 'v -aan nɔnɔele a -ta', -ε di□e nu, nɔnɔele a 'mu, ε 'mu kle -bii -ni, ε kɔ, -a 'mu □haan-teblɪ nu 'a -nε ti. ²⁵ 'Bu mɔ, □ba yi le ni 'kukue -ni, 'ki 'v Nyɪsua a -ti a -ta', ε kɔ nyibli -bɪ, 'v yi la 'nε- le di, keε, v 'kee 'ne- ledidie ni. -A mu -mɔ -bɪ, -a 'ni 'nuo 'li 'waa de, keε, -ba -nyinyi 'klɪ, -ε nu□o, -a yi□e ni, -ε mɔ, ti -mu', -Yusu 'Klɪsu di ya, ε 'mve yre. ²⁶ -A -wε Nyɪsua a -ti a -tεε,

'a yiyie -mɔ. 'A -ti, 'bu mɔ, □ba 'tɪε yi de 'kuku a nunuo 'lu -mɔ ni gbe, 'ti- =ba yi□e, -ε mɔ, ε 'yi □haandε 'pa-, -ε -bɪ -cɔhlɔn* □du 'yi 'ki 'v -ni, -bu 'wɔwla -aan de 'kuku. ²⁷ Nyiblo 'bu ni 'v, 'bu yi de 'kuku a nunuo le ni ni, -ε -bɪ bu pie huannu, -kɔ -ti Nyɪsua a -bati di□e 'ni klo. -Bati a 'mu, ε di 'wɪ□i nagba yi, -ε di nyibli -mu' hien, -v 'ye ni □tuu 'v Nyɪsua 'v. ²⁸ A yi□e ni, -ε mɔ, nyiblo 'bu ni 'v, 'bu 'wla Moise a tete, nyibli ni 'hven, ta 'bu 'ye□e, 'bu yεε □nε -ti, 'ki 'li -batipule', -ε -bɪ -ti'wlanɔ a 'mu, v 'ni -yru□o li 'a nyat, 'v 'le□ε. ²⁹ Ke- ε yi la 'mu le ni, 'ki 'v nyiblo -mu', -ε 'wle la Moise a tete -mɔ. 'A -ti, nyiblo 'bu 'yi Nyɪsua a 'Yu a -ti ki -wen, ε bleε yi, Nyɪsua bu □tu□o □hven, -ε -hi 'v nyiblo -mu', -ε 'wle Moise a tete. 'Bu mɔ, 'bu 'yi Nyɪsua a 'Yu a -ti ki -wen, kɔ, 'bu 'yi 'a -hlv -mu' a -ti ki -wen, Nyɪsua -nu, 'ε □tu 'yri, ε kɔ 'a nyibli 'hven-, -ε mɔ -hlv -mu', -ε nu□o, nyiblo a 'mu 'ε 'sii 'v yi, 'ki 'v Nyɪsua ye', kɔ, 'bu yi Nyɪsua a -Hihiu* -mu' 'tanɪ ni □tui -wε, -ε ni -a mu □haandε -mɔ, 'ki 'li daduke 'kwli, -ε -bɪ nyiblo a 'mu, Nyɪsua di □tu□o □hven dɪakɪ, ε 'mu 'v 'a -nε □dedede 'v -hi. ³⁰ -Ti -mu', v 'cɪ la, 'ki 'li Nyɪsuacrien 'kwli, ε nɔ- -bu: «Nyɪsua wen 'ni: Nyibli -mu', -v 'yi 'na -ti ki -wen, 'na □gbetu, 'mɔ -di 'na dɪɔnv a 'lu a yrv pv. Yɪnyre-teblɪ -mu', v ni, 'n di □nv 'a 'pεele 'ni -nyi.» -A yi□e ni, -ε mɔ, de -mu', ε pv le, ε di nu, ε di□e 'ni nu. -Ti v 'cɪ la, ε nɔ- -bu: «Nyɪsua wen 'ni: 'Mɔ Kɔkɔnyɔ Nyɪsua, 'n di pvv 'na dakɔ -bati le.» ³¹ 'Klɔhienyɪsua a -bati 'bu klo -tonyiblo, -ε -bɪ 'jɪɔ 'ki 'v -tonyiblo a 'mu -mɔ, -ε nu□o, □hven -mu', Nyɪsua di nyiblo a 'mu □tu, ε kɔ bu -hi 'v 'a -nε □dedede 'v.

³² Bu bi 'li 'a mu 'kwli, ti -hi la a ti 'yri, -te a 'ble la Nyɪsua a win kva, ti a 'mu 'yri, a yi 'ye la

11

□hуen dтakт, 'kт 'lт nyibli -mυ', -υ
 'yт Nyтsυa -yт -jт'. Kee, a kо la □wlv
 a 'lula, 'a kuo Nyтsυa □wlv yт. ³³ E
 kо la ti -bт, 'υ -he la 'a mυ 'yт le,
 'kт 'υ Nyтsυa a nyibli a pеpe ye', 'υ
 ni la 'a mυ -tebт -hυтn -mо. E kо
 ti -bт, 'a mυ -mυ', -υ 'yт la □hуen
 a 'yiye -kо, 'a yт la nyibli -bт -mυ'
 -heE -nт, -υ kо la □hуen a 'yiye.
³⁴ Nyibli -mυ', υ pυ la □jт', -te υ
 mо la Nyтsυa a nyibli a -тт, 'waa
 nyaт ni la 'a mυ nт. -Te nyibli -ha
 la 'a mυ 'aan kоkо-tebт □jтe, a ni
 la dоdυ, -kо -тт a yт□e nт, -e mо,
 Nyтsυa a 'klo yrayrυ -mυ', -e yт 'a
 mυ -ple, 'kт 'lт yakо 'kwli, e nо yт,
 'e -hi 'υ 'klo -bυ kт a -tebт a pеpe 'υ,
 'тт -'klo yrayrυ a 'mυ, e 'nт -nyre□e
 yт nт. ³⁵ De a 'mυ a -тт, ba 'cibi
 'υ Nyтsυa a □wlv a yтkuole. 'Bυ
 mо, 'ba yт 'a 'lu-mоgbugba le nт
 ni, -e -bт Nyтsυa di -nyт 'a mυ 'wio
 gbagbυ. ³⁶ E nо-nυ□o, 'nт pт le, -te
 a 'blee 'υ kva 'kт ba 'blee 'υ kva,
 -e di□e nu, de -mυ', Nyтsυa -hυe,
 a 'mυ□υ nu, a 'mυ 'lт Nyтsυa a 'klo
 yrayrυ -mυ' 'kwli pa. ³⁷ E nо-nυ□o,
 'υ 'cтт la, 'kт 'lт Nyтsυacrтen 'kwli,
 -e mо:

«Nyтsυa wen 'nт:

Tт -e hie 'lт, e 'yт -hυ,

Wanyо -mυ', -e di di, e 'mυ di.

E 'yт 'lт□т 'lт -we bυ -wlen 'υ bυ.

³⁸ Nyiblo -mυ', -e kuo 'mυ □wlv yт,
 nо- 'n 'sii 'υ yт, 'kт 'υ 'mυ ye'.

Nyiblo a 'mυ, nо- di 'klo yrayrυ kо.
 Kee, nyiblo 'bυ 'kee 'na □wlv a
 yтkuole,

'n 'yт 'lт□т 'lт -we, □bυ kо plo a
 bleeE,

'kт 'υ□υ -mо.»

³⁹ -A mυ -mо -bт, 'n 'yт□т □haan-тт
 -pυ, 'kт -ba di 'lт nyibli -mυ' 'nyт
 nт, -υ 'kee Nyтsυa a □wlv a yтkuole,
 'тт, -υ 'wen. Kee, -a mо nyibli □nтo,
 -υ kuo Nyтsυa □wlv yт. 'A -тт, e di
 -nyт -a mυ 'klo yrayrυ -mυ', -e 'ye
 nт -we 'lт.

Nyiblo 'bυ kuo Nyтsυa □wlv yт,
 de e □hen 'nyre

¹ 'Bυ mо, □ba pυ le, -e mо, -a
 kuo Nyтsυa □wlv yт, e □hen 'nyre,
 -a kuo □ne □wlv yт, -e mо, -tebт
 -mυ', Nyтsυa pυ la le, e di la nu,
 □haan-тт □nтo, e di□e 'nт nu, □a
 yт□т -ple. -A kuo □ne □wlv yт we,
 -e mо, -tebт -mυ', -aan 'yт 'ye nт
 'ye, e mо □haan-тт □nтo. ² Tт -hi
 la a ti 'yт, ke- Nyтsυa a nyibli nu
 la 'a □wlv a yтkuole. E nо- nυ□o,
 'υ kwleE la Nyтsυa kт.

³ -Te -a kuo Nyтsυa □wlv yт, e nо-
 nυ□o, □a yру□o, -e mо, 'kт Nyтsυa
 naa 'lт 'a win 'kwli, 'e nu 'klo -bυ.
 E □hen 'nyre, -tebт a pеpe -bυ, -a
 -we 'lт -ba 'ye, 'kт 'ne- 'klo -bυ kт,
 Nyтsυa nu□o nт, 'e -hоn 'lт -tebт
 -mυ' -mо, -tonyiblo a 'yie 'ye nт 'ye.

⁴ Abelт, -e mо Adamυ a 'yu, -te e
 kuo la Nyтsυa □wlv yт, e nо- nυ□o,
 'e pi la Nyтsυa a -cоhлn* -mυ', -e
 nо la yт, 'kт 'υ Nyтsυa ye', 'e -hi la
 'υ 'a 'dтayт Kaen a -cоhлn 'υ. -Te e
 kuo la Nyтsυa □wlv yт, e nо- nυ□o,
 Nyтsυa 'e lee □ne, -e mо, e 'sii 'υ yт,
 'kт 'υ□υ ye'. Abelт yт la de a 'mυ nт,
 -e nυ□o, Nyтsυa wen la 'a -cоhлn
 kт. 'E mо □han-тт, Abelт 'e 'kυ la,
 keE, bυ kuo la Nyтsυa □wlv yт a
 -тт, 'e 'ттe тeE ne -a mυ 'hру -mυ',
 -a di na, 'тт -a 'mυ Nyтsυa □wlv yт
 -kuo -nт -teE.

⁵ Ke- nт -do Henоkт nu la, 'e kuo
 la Nyтsυa □wlv yт -we. E nо- kо -тт
 'e 'yт 'kυ, Nyтsυa 'e gba 'lт□т yakо
 'kwli, nyiblo □dυ 'yт la 'kт□т 'ye
 de. У 'cтт□т nт, 'kт 'lт Nyтsυacrтen
 'kwli, -e mо, e ni la Nyтsυa a □wlv
 a de, e nо- kо -тт Nyтsυa 'e gba
 'lт□т yakо 'kwli. ⁶ E mо □haan-тт
 □nтo, nyiblo 'bυ 'yт Nyтsυa □wlv yт
 -kuo -nт, e 'yт 'lт□т 'lт -we, bυ kwleE
 Nyтsυa kт. 'Bυ mо, nyiblo 'bυ -hυe
 bυ 'yтya 'υ Nyтsυa 'hυт bυ, e bleE yт
 bυ kuo □ne □wlv yт, -e mо, Nyтsυa
 nт 'klo, e kо, e bleE yт bυ kuo □ne
 □wlv yт -we, -e mо, nyibli -mυ', -υ

-hve -bu yi□e, e ni □nu □haande -mo.

7 Ke- ni -do, Noe nu la, 'e kuo la Nyisva □wlv yi, 'e □tui la 'u Nyisva 'u, Nyisva 'e lee la Noe -tebli ni -tie -mu', -e di la 'lu -mo mu. Noe a 'mu, e 'ye la -tebli a 'mu ni 'ye, kee, ke- e ni 'mu, 'e □tuu la 'u Nyisva a win, 'e nu la 'mu, □wi yi, -te Nyisva nu la □ne 'a leele, e ko 'a 'kayubokue 'hven-, 'u pa 'h□i 'kwli. E no- ko -ti Nyisva 'e wa □nu, 'ki u 'yi 'nie 'kuv -ni. De a 'mu, e tve ne -a mu ni, -e mo, nyibli -mu', -u ni la 'klo Noe a ti 'yri, 'waa 'yrinaabu nyre la yi. E no- ko -ti, Nyisva a -bati 'e klo □nu, -e nu□o, u nu- -mo -bi, u 'yi la Nyisva □wlv yi -kuo -ni. -Te Noe a 'mu, e kuo la Nyisva □wlv yi, e no- ko -ti, Nyisva 'e 'sii la 'u□v yi, 'ki 'u 'a dionu ye'.

8 Ke- Abrahamu -nu -we, 'e kuo la Nyisva □wlv yi, 'e □tui la 'u□v 'u. Nyisva lee la□a ni, 'ki bu mu la 'h 'blugba □dv 'kwli, e di la□a -nyi. E mo □haan-ti □ni□, 'e 'yi la 'blugba a 'mu -yi, kee, e □tuu la 'u Nyisva a win ni, 'e mu la. 9 -Te e nyre 'h 'blu a 'mu 'kwli, Nyisva pu la le, e di la□a -nyi, e 'ye la □ne□e ni -nyi. 'A -ti, Abrahamu 'ye la□a ni, -e mo, e 'y□i 'pa-, e 'ye la 'blugba a 'mu ni kuv, kee, 'a 'yonu a 'yonu, u nu-di□e ko. Kee, 'ki 'h Nyisva a □wlv a yikuole 'kwli, e wen la ni, 'ki bu mo la 'dagbatayu, 'ki 'h 'blugba a 'mu 'kwli. E 'yi la 'h bunule -ko. E no- nu□o, 'e yi la le -hihie -ni, 'e nee la 'tapuekayo. 'A 'yu Yisaki, ko Yisaki a -ne 'yu Sakobu 'hven-, Nyisva pu la le, e di la 'blugba a 'mu -nyi -we, u mo la 'dagbu □ni□-we, 'ki 'h 'blugba a 'mu 'kwli. 'Tapuekayo ni -do a 'mu, e no- u yi la 'h ble 'ti, □wi yi 'waa 'bat Abrahamu. 10 Ke- Abrahamu ni la 'a nunuo, -e nu□o, e yi -ple la 'd□ -mu', Nyisva a □gbetu, e -pu, 'ki 'h yako 'kwli, e 'mu la 'h 'ti. 'D□ a 'mu, e mo 'd□, -e ku bu. 'Klo -mo, e 'yi 'h□i 'h -we bu 'wle.

11 Abrahamu a nugba Sara, -te e kuo la Nyisva □wlv yi, e no- ko -ti, 'e ko la 'yu. E no- =hon, -e -hi la 'yukoti le, Nyisva nu la□a ni, 'e ko la 'yu. E yi la□a ni, -e mo, de -mu', Nyisva pu la 'h, 'ki 'u□v -mo', e di la□a 'ni nu. 12 De a 'mu a -ti, Abrahamu, □haan-ti □hon, 'e -we la 'yi diaki, 'e -hi la 'yukoti le, kee, Nyisva nu□o ni, 'e -wlo. Nyisva, no- lee □ne, -e mo, 'a 'yonu a 'yonu di 'ni wlo, -wen nyahroyo -mu', -u ni 'h yako 'kwli, ko 'puwon -mu', -e ni 'h 'yru wien, nyiblo □dv 'yi 'h -hihre 'h -we.

13 Abrahamu ko 'a 'yonu 'hven-, u 'cibi 'u Nyisva a □wlv a yikuole, 'e mu -mumu, 'e ye 'waa 'kukoti ki, -tebli -mu', Nyisva pu la 'h □nu, 'u 'y□i 'ye. Kee, u ko la □wlv a yikuole, 'u ni la d□dv, -e mo, -ti -mu', Nyisva hla la, e di la□a 'ni nu, 'ki 'h -nyrowo □dv 'kwli. U yru□o ni, -e mo, u 'yi 'ne- 'klo -bu ki -ko, u mo 'dagbu □ni□. 14 Nyibli -mu', -u ni win a pupu le, u tve ne -a mo□o ni, -e mo, u □mue bunule yrayru le, 'ki 'h yako 'kwli. 15 'Waa 'bli -mu', u hie 'u bu, u 'ni -hie□e 'ki 'a -ti 'lu -mo le. 'Bu mo, 'bu yi wen 'a -ti 'lu -mo le ni -hie, u di 'ye la 'hru -mu', u di la na, u 'mu la kle -me. 16 Kee, e 'yi la 'mu le -ni. U □mue la bunule yrayru le, -e no yi, -e -hi 'u 'waa 'bli 'ka -mu' 'u. E 'wi yi, bunule -mu', -e ni 'h yako 'kwli, e no- u =mue le. De a 'mu, e kwlee Nyisva ki diaki. E no- nu□o, Nyisva 'e hle□e, -e mo, e no- mo 'waa Kukonyo. E no- di la □nu □haanbunule -nyi, 'ki 'u 'a dionu 'hvi, -te 'klo te yi bu.

17-18 Nyisva pu la 'h Abrahamu □dedede. E lee la□a ni, -e mo: «'Ki 'h -na 'yu Yisaki 'h, 'ki -na 'yonu a 'yonu di 'h -hon.» -Te e pu la 'ki le, -e -bi e -hve bu □tee la Abrahamu 'yi, -e di□e nu, e 'mu la□a 'ye, 'bu mo, 'bu 'tve kuo la□a □wlv yi. Ke- e pi la, 'e yi la□a -lee -ni, e wen: «-Na 'yu ni -do -mu', -e mo Yisaki,

'n -hve -bv -pii 'mu 'a -cohlun le.»
 -Te Abrahamu a 'mu, e kuo Nyisua
 [wlv yi, e no- nu[o, 'e [tuu 'v[v
 'v, 'e 'du 'a 'yu Yisaki a 'mu ye', -e
 di[e nu, e 'mu[v -cohlun -mo' nu.
 19 Ke- e nu la[qa, -e nu[o, e ko [wlv
 a yikuole, -e mo, Nyisua ko 'kli, 'ki
 bu -ha 'li Yisaki a 'mu 'kukonyibli
 'nyi, bu -ha[qa 'klo. E no- nu[o,
 -te Abrahamu -ha Yisaki, Nyisua 'e
 -mia [ne kle, 'e -nyi [ne[e, e 'w[ti
 -te Yisaki bu 'ye ni 'ku wen, 'ti- bu
 'ye ni 'hri wen 'klo.

20 Yisaki -mo -bi, ke- e nu la, 'e
 kuo la Nyisua [wlv yi -we. E no-
 ko -ti, 'e lee la 'a 'yonu Sakobu ko
 Esau 'hven-, -e mo: «Nyisua bu
 nu 'a mu [haande -mo.» -Te e yi
 la [nu ni -lee -ni, e ko la [wlv a
 yikuole, -e mo, -ti a 'mu, e hla la, e
 di mu la 'lu -mo -nyrowo [du.

21 Sakobu -mo -bi, ke- e nu la,
 'e kuo la Nyisua [wlv yi. E no-
 nu[o, -te e mi la 'ku mo, 'e da la
 Nyisua, 'ki 'v 'a 'yu Sosefu a 'yonu
 ni 'hven a -ta', -e di[e nu, Nyisua
 'mu [nu [haande -mo nu, 'e 'ble 'a
 kotu kva, 'e 'du ye', 'e pu Nyisua
 'nyre le.

22 Sosefu -mo -bi, ke- e nu la,
 'e kuo la Nyisua [wlv yi. E no-
 ko -ti, ti -mu', -e ko 'yri e mi la
 'ku mo, 'ki 'li Esipubluga 'kwli,
 'e lee la 'a 'yonu, -e mo, e di ko
 ti, Nyisua 'mu 'li 'a dako Yisraekue
 Esipubluga 'kwli 'hroo -ni, e 'mu
 'li [nu 'bluga -mu' 'kwli gba, e
 pu la le, e di la [nu -nyi. Sosefu
 lee [nu ni -we, -e mo, 'bu yi 'li
 Esipubluga 'kwli ni -hven, bu gba
 'a -plahvi, v 'mu 'v[v 'v -ha, 'ki 'li
 'bluga yrayru a 'mu 'kwli.

23 Moise a 'bai ko a 'dii 'hven-,
 v nu- -mo -bi, v kuo la Nyisua
 [wlv yi -we. E no- ko -ti, -te v
 ko la Moise, 'v 'ye[e, -e mo, 'yu a
 'mu, e no yi dtaki, 'v -hli[e, 'ki 'li
 [hohnpu ni ta 'kwli. 'E mo [han-ti,
 Esipubluga a bodio 'e lee ne 'a
 'seyo, 'ki bu 'a Yisraekue a 'yonu
 [pli, -v mo nyibepu, v ko ke, kee,

Moise a 'bai ko 'a dii 'hven-, v 'yi
 huannu -pie, 'v kuo la Nyisua [wlv
 yi, 'ki bu di 'waa 'yu wa. E no-
 nu[o, 'v -hli[e.

24 Ke- Moise a 'mumu, e nu la,
 'e kuo la Nyisua [wlv yi. E no-
 nu[o, -te e ku la, 'a [wlv 'e yraa
 la[qa, 'ki bu daa la[qa Esipubluga
 a bodio a 'yu nyroyu, -e naa [ne
 a 'yu. 25 E wen 'ni, e nu -tee,
 'ki bu 'ye [hven, e ko Nyisua a
 dako, -v mo Yisraekue 'hven-, 'e -hi
 'v bu ni 'li de'kukunuule', bu nu
 dovu, -e nu[o, dovdvu a 'mu, e mo
 -hihide [ni. 26 'Ki 'li 'a 'mumu 'yi,
 e nu -tee, 'ki nyibli bu yraa [ne,
 [wi yi Wanyo -mu', Nyisua di la 'a
 dako yi ya. De a 'mu, e no- -hi 'v
 bu ko Esipubluga a kuko-tebli a
 pepe. Ke- 'a 'lu a le-hihie ni la 'mu,
 -e nu[o, [haande -mu', Nyisua di
 la[qa -mo nu, 'ki 'li ye', e no- 'a [wlv
 yi la -ple.

27 -Te Moise a 'mu, e ko
 Yisraekue 'hven-, v -hven la 'li
 Esipubluga 'kwli, -e -bi Esipuke
 a bodio ko la yru'bibie dtaki. Kee,
 Moise bu kuo la Nyisua [wlv yi a
 -ti, e nu la[qa ni, 'e 'yi la bodio a
 'mu, 'a huannu -pie. -Te e 'blee la
 'v kva, 'ki e 'tie 'blee 'v kva. Nyiblo
 [du 'ye Nyisua ni 'ye. Kee, Moise
 -mo -bi, e 'w[ti -te e 'ye ni 'ye wen
 Nyisua, 'v -hon 'li Esipubluga
 'kwli, 'v -mu. 28 'Ti- v 'mu 'li
 Esipubluga 'kwli -hon, Nyisua lee
 Moise ni, -e mo, Yisraekue bu pu
 'v blabi a -hlu 'waa 'kayo a 'maji
 a wani 'yri le, -e di[e nu, Nyisua
 a lelenyo -mu', -e di la di, -e di la
 Esipuke a yi-heyonu nyibepu 'la
 mo di, e 'ni [ha la 'waa yi-heyonu
 nyibepu 'la -we. De a 'mu, v nu
 la, e -he Yisraekue a le'mimle a
 -nyrowo, -e mo Paki. -Te Moise
 a 'mu, e kuo la Nyisua [wlv yi,
 e [tuu 'v[v 'v, 'e [tu 'v Paki a
 le'mimle a 'mu bu.

29 -Te Moise ko Yisraekue 'hven-,
 v -hon la 'li Esipubluga 'kwli, v
 kuo Nyisua [wlv yi de. E no-

nu□o, 'yrukotio, v deε 'Yru -Johun, 'v 'be la□a □tio, 'ki 'nie 'yi la □nu -coto -ni. -Te v □ta 'ki, -ε -bi Esipukε kεε □nu □wien, 'v -hue bu □ta -we. Kee, -te v yi 'ki ni □te, -ε -bi 'nie kukue yi, 'ε 'la □nu.

³⁰ -Nyrowo □du, Nytsua lee la Yisraekue ni, 'ki bu □glaa la 'li Selikodio 'li, 'ki 'li -nyrowi ni □hlon'huen 'kwli, -ε di□e nu, □gbi -mu', -ε =glaa 'li 'dio a 'mu, ε 'mu 'wle, v 'mu 'li 'dio a 'mu 'kwli pa, v 'mu 'a nyibli 'la. -Te Nytsua lee □nu -ti a 'mu, -ε -bi v kuo □ne □wlv yi, 'v □glaa 'li 'dio a 'mu, 'a □gbi 'ε 'wle.

³¹ 'Ki 'li Selikodio a 'mu 'kwli, 'ti- Yisraekue 'mu la 'li nyre mo mu, -ε -bi 'lawlunugba -mu', -ε ko 'nyre mo Rahabu, bu kuo la Nytsua □wlv yi a -ti, ε no- nu□o, Yisraekue a lelenyu -mu', -v di la 'blugba -gbeε mo, 'ε paa la □nu 'kayu bu, v 'ni □ha la □nu 'la. ε no- ko -ti, -te Yisraekue a pepe, v pa 'li 'dio 'kwli, 'v 'la nyibli -mu', -v 'yi 'v Nytsua a 'v□tuule -ko, keε, v 'yi la Rahabu 'la.

³² Nyibli -bi -mu', -v ko la Nytsua a □wlv a yikuole, v -hu la ni diaki: Gedeon, Bayraki, Samuso, Jefete, Dafidi, Samueli, ko Nytsua a winwlon-hanyu* -bi 'huen-. 'Bu mo, 'ni ko □bu na wen 'waa -ti -mo le, ε di -hi wen 'mu wlon. ³³ 'Waa pepe a 'mu, v kuo Nytsua □wlv yi. ε no- ko -ti, v ko 'blugbi -bi 'huen-, 'v -won, 'v -ha 'v □nu 'hru wlon, ko, 'v naa nyibli -tee, 'ki 'li yi'siile 'kwli, 'v 'ye de -mu', Nytsua pu la 'li □nu, 'v gba -v -bi, 'v pu 'li □nu koko' -mo, keε, v 'yi □nu □dedede -mo -nu, ³⁴ 'v pu 'li □nu nagba 'nyi, keε, na 'yi □nu -hien. -Te nyibli -hue bu nu -hotiplien, bu 'la □nu, Nytsua, no- nu□o, 'v □ta 'li□i wlon. U 'yi la 'kli -ko, keε, Nytsua nu□o ni, 'v ko la 'kli, 'v -he ta'biopu gbagbi, 'v bla ta'biopu -bi -mu' le. ³⁵ ε ko la nugbi, 'v kuo la Nytsua □wlv yi. ε no- nu□o, 'waa

'dukue -mu', -v 'koku la le, Nytsua 'ε -ha □nu 'klo, 'ε -nyi □nu nugbi a 'mu.

Kee, nyibli -bi ni 'v, bu kuo Nytsua □wlv yi a -ti, 'v gba □nu ti 'yakli yi diaki. 'Bu mo, 'bu pu la le, -ε mo, v 'yi la Nytsua a nyibli 'pa-, v di -ha la □nu me le. Kee, v 'yi -wen, 'ki bu hla□a, -ε mo, v 'yi Nytsua a nyibli 'pa-. 'Ye □bu bu di 'ku, v kuo Nytsua □wlv yi, -ε mo, 'bu 'ku, ε ko bu -ha 'li □nu 'kukonyibli 'nyi, bu -ha □nu 'klo, 'waa 'klo yrayru 'mu □haan'klo -he, ε 'mu 'v 'a 'ka 'v -hi. ³⁶ U 'caa nyibli -bi ni, 'v bii □nu lokue, 'v mua □nu, 'ti- 'v pu □nu □jre, keε, v 'yi 'v Nytsua a 'hru bu wlon -ha. ³⁷ U pu -v -bi 'hi -mo le, 'v 'la □nu, 'v 'be -v -bi □tio le, 'v nu -hotiplien, 'v 'la -v -bi, -v -bi 'yi bunule -ko, 'klo -bu, ε no- v ne ki, □huen 'ε ni □nu, 'v pi 'blakue ko wlokue 'hvi le, nyibli 'v □tui □nu □huen, ko, 'v nii □nu 'cre le, ³⁸ -v -bi ni 'v, 'v bla □nu le, 'a -ti, v ne 'wan ble, ko, 'v ne dugbi 'lu le. 'Ki 'li dugbi a 'hvi 'kwli, 'ki 'v yi 'li le -pee -ni. Ke- 'n pi, -ε mo, 'klo -bu a nyibli -mu', -v ble Nytsua a nyibli le, 'waa 'mumu, v yi 'ye □huen, -ε nu□o, 'waa de 'kuku a -ti, v 'yi yi -bleε -ni, 'ki Nytsua a nyibli a 'mu bu ni 'li □nu 'nyi.

³⁹ Nytsua a nyibli a pepe a 'mu, -te v -nu, 'v kuo Nytsua □wlv yi, ε kwlee Nytsua ki diaki. Kee, ke- ε ni 'mu, de gbagbu -mu', Nytsua pu la le, ε di la nyibli a 'mu -nyi, 'waa 'yie 'yi la□a 'ye, 'v 'ku, ⁴⁰ -ε nu□o, Nytsua pu la 'li□i ni, 'ki bu nu □nu □haande -mo, -ε -hi 'v 'a yi-hede 'v. ε wen 'ni, □haande a 'mu, v bi yi, -a bi yi, 'ki 'v -tite ni -do, 'ki ε di 'v -a mo□o -nyii -ni, ti -mu' -ko 'yri -a di 'li 'a 'klo yrayru -mu' 'kwli pa.

12

-Aan 'Bai Nytsua bu nve ne 'a 'yonu a -ti, 'ε -he 'li □nu le

1 -A muv -mō -bi, nyibli a pepe -mu', -v kuo Nyisva [wlv yi, v [glaa 'li -a mu le, 'v tve ne -a mu 'hru, -te -aan 'mumu, -a di nu, -a 'mu' 'li 'waa [pɪ le -ha. 'A -ti, ε nō 'v le, 'ki -ba hie 'v -tebli a pepe -bu bu, -ε ni[ε, 'ki -a 'ye ni muu ye', 'ki 'v Nyisva a 'hru wlōn. De 'kuku -bu, -ε ke -a mu yi, -ba hie 'v[ɔ bu, -ε di[ε nu, -a 'mu ye' -muu -ni, 'ki 'v Nyisva a 'hru wlōn. -Te -a 'blee 'v kva, 'ki -ba 'blee 'v kva.
 2 'Bu mō, [ba yi ye' ni -mii -ni, 'ki 'v Nyisva a 'hru wlōn, 'ki -ba ta 'li -Yusu -mō le, -kōti ε nō- nu[ɔ, [a kuo [ne [wlv yi, ε nō- di[ε nu -we, -aan [wlv a yikuole 'mu' 'v yi [ceε -ni. ε wen[ε ki, 'ki bu 'la[ɔa, 'ki 'v tugbe 'yie, [wi yi -balonyo. 'Kokubdu a 'mu, ε ni -tui, keε, ε 'yi -tui -pie, 'ki bu 'ku 'kokubdu a 'mu, -ε nu[ɔ, ε yi[ε ni, -ε mō, Nyisva di[ε 'ni nu, ε 'mu dōdu nu. -Te ti ne -bu, 'ki ε ni 'v Nyisva, -ε kōo ne 'a -ne [dedede win ki, 'a diidekubta ki bu.

3 Ba -hie -Yusu a 'mu, 'a -ti 'lu -mō le. De'kukununy yraa la[ɔa ni, keε, ε nō- -mō -bi, ε kō [wlv a 'lula, 'ki 'li [hiven v [tui la[ɔa a 'yiye 'kwli. Ba -ha 'li 'a [pɪ le, -ε di[ε nu, 'aan [wlv 'ni [ha [hlōn bi, kō, a 'ni [ha 'v Nyisva a 'hru bu wlōn -ha. 4 'E mō [han-ti, 'a -wen de 'kuku yi, -ε di[ε nu, ε 'ni [ha 'a mu win ki -kōo -ni. Keε, 'ki 'li 'a mu 'nyi, nyiblo [ɔv 'ye 'li de 'kuku a yi-wōnwōn 'nyi ni 'kvi -ni. 'A -ti, ba 'cibi 'v de 'kuku a yi-wōnwōn.
 5 Win -mu', Nyisva -nu, 'ε -nyi 'a mu 'kli, bu bi 'li 'a mu 'kwli. ε yi hlee 'li 'a mu -mō, [wi yi, -te 'bat ni, 'ε yi 'li 'a 'yonv -mō -hlee -ni. Ke-ε pɪ:

«'Na 'Yu,
 'bu mō, Kokonyo Nyisva 'bu yi 'li -muv le ni -he,
 'ki ε 'mu -mu de -tōo -ni a -ti,
 -ε -bi pu[ɔ nva yi bu -teε.
 'Bu mō, 'bu klaa -mu 'yi,
 -na [wlv ni 'bie 'li [hlōn.

6 Kō 'a yiyie, -ε mō, nyiblo -mu', 'a [wlv -nve -ni, ε nō- ε -he 'li le. Nyiblo -mu', ε deε 'a 'yu, ε nō- ε yi bi.»

7 'A -ti, a kō ba kō [wlv a 'lula, 'ki 'li [hven a 'yiye 'kwli, -ε di[ε nu, a 'mu 'li 'nyinyide 'li 'nyi -ni. 'Bu mō, Nyisva 'bu yi 'a mu [hven ni [tui, ba yi[ε, -ε mō, ε ni 'a mu 'a 'yonv -mō. ε 'yi 'yu [ɔv -kō, 'a 'bat bu 'ye ni -ha 'li le. 8 Ke- ni -do Nyisva ni 'li 'a 'yonv a pepe a le-hihta. 'Bu mō, 'bu 'ye ni -ha wen 'li 'a mu le, a 'yi 'li[ɪ 'li -we, ba mō wen 'a -teε a 'yonv.

9 Bu bi 'li 'a mu 'kwli, -ε mō, -aan 'batv, -v ni ke 'ne- 'klo ki, v -he 'li -a mu le, [a [tui 'v [nv 'v. 'A -ti o, -te ε ni 'mu le, -aan 'Bat -mu', -ε ni 'li yako 'kwli, -ba [tuu 'v[ɔ 'v, bu -hi 'v -aan 'batv -bu, -v ni 'ne- -tutu ki. 'Bu mō, [ba yi 'v[ɔ ni [tui -ni, ε di -nyi -a mu 'klo yrayrv, -ε 'ye ni -we 'li. 10 -Aan 'batv -bu, -v ni 'ne- -tutu ki, v -he 'li -a mu le, 'ki 'v ti gbi -mō, [wi yi, -te v ni 'a -huhva. Keε, -aan 'Bat -mu', -ε ni 'li yako 'kwli, ε -he 'li -a mu le, -ε di[ε nu, ε 'mu -a mu -hee -ni, -aan 'yrinaabv 'mu' 'v yi 'sii -ni, [wi yi 'a dōnv a 'yrinaabv. 11 'Bu yi 'li -a mu le ni -he, -a wen 'ni, v nii ne -a mu 'cre le. Keε, [hven a 'yiye 'bu -hi, nyibli -mu', -v -ha 'li 'nyinyide, 'waa 'yrinaabv di 'v yi 'ni 'sii -ni, 'ki 'v Nyisva ye', kō, v 'mu plo a bleε kō.

-Te -a kō -ba nu Nyisva a -kvan a nunuo

12 'Na 'diaynv -na, ke- ε ni 'mu. 'A -ti, 'aan [wlv 'ni 'bie 'li [hlōn, kō 'aan 'kli 'ni 'weε 'li, -ε di[ε nu, a 'mu ye' -muv -ni, 'ki 'v Nyisva a 'hru wlōn. 13 'Ki 'li 'a mu 'nyi, -v -bi ni 'li, 'v 'yi 'kli -kō, 'ki 'v Nyisva a 'hru wlōn. 'A -ti, ba na 'hru a 'mu -teε, -ε di[ε nu, nyibli a 'mu, v 'ni [ha 'hru bu wlōn -ha, v 'mu Nyisva [wien kvε -teε.

14 Ba [tu 'v 'kli, -ε di[ε nu, a kō nyibli a pepe 'hven-, a 'mu

kiḅwəenle kō. Ba wen□e ki, 'ki Nyisva bu kōḅ ne 'a mu win ki pepe, 'aan 'yrinaabui 'mu 'u yi 'sii ni -təe, 'ki 'u Nyisva ye', -e nu□o, 'bu 'yi 'mu le -ni, -e -bi a 'yi 'li□i 'li -wə, ba 'ye Nyisva, 'ki 'li 'a 'klo yrayru 'kwli. ¹⁵ 'A -ti, ba □tu 'aan dionu 'yie, -e di□e nu, nyiblo □du 'ni □ha hia, 'ki Nyisva bu nu□o □haandə -mō, 'ki 'li daduke 'kwli. Ba □tu 'aan dionu 'yie -wə, -e di□e nu, 'ki 'li 'a mu 'nyi, nyiblo □du 'ni □ha dē -huan 'hru -nyi, -e nu□o, -wleye ni -do, nō-ni□e, -wlo a pepe 'u pwe.* ¹⁶ Ba □tu 'aan dionu 'yie, -e di□e nu, 'ki 'li 'a mu 'nyi, nyiblo □du 'ni □ha 'lawlunyo mō, e kō, nyiblo □du 'ni □ha Nyisva a -tebli -yraa -ni, □wi yi nyiblo -bu, -e kō 'nyre mō Esau. Esau mō la 'a 'bai a yi-heyu □niḅ. -Tə e mō la 'a 'bai a yi-heyu, 'a -ti, e nō- 'a 'bai blēe yi bu pu wen wa -mō, -e di□e nu, Nyisva 'mu□u □haandə -mō nu, kō, e 'mu nyi'kade nu, 'ki 'u 'a 'bai a -ta'. Kēe, e kō la -nyrowō □du, Esau a 'mu, e -ha la 'li 'a nyi'kade, 'e -nyi la□a 'a 'diayi 'cumie, -e di□e nu, 'a 'diayi a 'mu, e 'mu□u diide -nyi. E nu□o ni, 'a 'diayi 'cumie a 'mu, e nō- 'waa 'bai pu la wa -mō. ¹⁷ A yi□e ni, -e mō, -tə dē a 'mu, e -hi la, -e -bi Esau -hwe la□a ni diaki, 'ki 'a 'bai bu pu la□a wa -mō -wə, -e di□e nu, e 'mu la 'u 'a 'bai a -ta' bi, e 'mu la nyi'kade nu. Kēe, a 'bai 'yi la -wen. Esau yi la 'ni we, kēe, e 'yi la 'u 'hru bu -pu, 'ki dē -bu, e nu la, bu 'ciḅi la□a.

Nyisva a -ti a 'yibvale

¹⁸ Ba kō 'a yiyie, -e mō, a 'yīya 'u Nyisva 'hwi bu ni, kēe, 'aan dē 'yi Yisraekue a dē yi 'wi, -u ni la 'klo, ti -hi la a ti 'yri. U nu- -mō -bi, -nyrowō □du, u 'yīya 'u dugba -mu', -e mō Sinai 'hwi bu, Nyisva 'e yi la 'li □nu -mō -hlee -ni. U -wə 'li bu nu la dabu ni, bu -hren la dugba a 'mu le ni. Nagba, nō-

yi la 'u dugba a 'mu 'lu -wluḅ -ni. -Nyre 'pupuo la ni, duduo 'e yi la -hi diaki. ¹⁹ U yi 'win la -ḅamḅ a win, 'u yi la Nyisva a win 'win -wə. -Tə u 'win win a 'mu, -e -bi huannu bi 'li □nu 'kwli, 'u nyaa Nyisva le, 'ki e 'ni 'hlee 'ki 'li □nu -mō dē, ²⁰ -e nu□o, -ti -mu', e lee la □nu, e -hi 'waa 'lule-hihie wlon. Kē- e pi □nu yi, e wen: «Nyiblo 'bu -hren dugba -mu' le, 'ye □bu e mō -tonyiblo -huḅ' wlugbadə, ba pu□u 'hi -mō le, ba 'la□a.» ²¹ -Tebli -mu', u yi la 'ye, -e pu la 'li □nu huannu 'kwli le diaki. E nu□o ni, Moise a 'mu, 'e hla□a, -e mō: «'Na 'hwi yi 'ni 'hīhle -ni, huannu a -ti.»

²² 'A mu -mō -bi, 'aan dē ni 'dō, -koti 'ki a 'yīya 'u dugba -mu' 'hwi bu, u dēe Sion. 'Ki 'Klohienyisva a 'dō ni 'u. 'Dō a 'mu, u dēe □ne Jrusredō, -e ni 'li yako 'kwli. Nyisva a lelenyo -huḅhwi 'kukue 'li le, 'u pi Nyisva 'nyre le, 'u ni dōḅ. Nyiblo □du 'yi 'li 'waa -hihre -wə. ²³ 'Ki a ni 'li Nyisva a 'yonu 'nyi, -u 'kukue le, -u ni dōḅ. 'A mu -mō a 'yonu, -e kō 'a -nē dē, e -kō, 'ti-, -u kō 'nyre e 'cru 'li 'a 'cruen 'kwli, 'ki 'li yako 'kwli. 'Ki a 'yīya 'u Nyisva 'hwi bu, -e mō nyibli a pepe a -batiponyo. 'Ki a 'yīya 'u yi-henyibli -mu' 'hwi bu, -u ni la 'klo, kō, -u 'sii 'u yi, 'ki 'u Nyisva ye', -ti- Nyisva -nu, 'u □ce e 'u yi. ²⁴ 'Ki a 'yīya 'u -Yusu 'hwi bu, -e ni 'u Nyisva kō -tonyibli 'huen- a -gbati. -Yusu a 'mu, e nō- kō -ti, Nyisva 'e □tu 'yri yrayri, e kō -tonyibli 'huen-. 'Ki a 'yīya 'u -Yusu a -hlu 'hwi bu -wə, e 'wla bu, 'ki 'u tugbe 'yie. 'A -hlu a 'mu, e 'ni □muḅ□o li 'a 'lu a yruponyo le, -e 'wi Abel a -hlu yi, kēe, -Yusu a -hlu a 'mu, e nu□o ni, -a kō Nyisva 'huen-, □a -muē.

²⁵ 'A -ti, ba □tu 'aan dionu 'yie, -e di□e nu, a 'ni □ha Nyisva a win ki 'bēe -ni, 'bu yi 'li 'a mu -mō ni

* 12:15 12.15 -u'u-: 'floo a 'yaade 'cumie gbe, nō-ni□e, 'flooquo a pepe 'e 'yee.

-hlee -ni. 'N yi 'a mu 'ni ti: Ti -hi la a ti 'yri, nyibli hia la ni, 'ki bu pu la Moise nva yi bu, -e yi la □nu Nyisva a -ti -lee -ni, 'ki 'ne- -tutu ki. E no- nu□o, -te Nyisva a -bati klo □nu, 'u 'yi 'li□i wlon □ta. -Te e ni la 'mu le, 'a -ti, -a mu -mu', -u yi -Yusu 'Klisu a win 'win, -e -hven 'li yakw 'kwli, 'bu mo, □ba hia □ne ki, 'hru 'yi 'ki 'u bu -pe, 'ki -ba □ta 'li Nyisva a -bati wlon. ²⁶ Ti -hi la a ti 'yri, -te Nyisva yi la win ni pi, -e -bi -tutu yi la 'ni 'hihle -ni. Kee, -te ti ne -bu, ke- e pi -a mu yi: «'N di□e 'ni nu de, -tutu 'mu 'hihle -ni, ko, yakw 'mu 'hihle -ni -we.» ²⁷ -Te e pu la le, -e mo, e di□e 'ni nu, win a 'mu, e tue ne -a mu ni, -e mo, -tebli a pepe -bu, Nyisva -nu, e di 'ni 'hihle -ni, e 'mu bu -we. Kee, -tebli -mu', -e 'yi 'li 'hihlele 'li -we, e no- di 'u hie.

²⁸ 'A -ti, ba -nyi Nyisva 'wio, -e nu□o, e yi -nyi -a mu 'dio yrayru, -e 'ye ni 'hihle -ni. -Ba pu Nyisva 'nyre le, □wi yi, -te e ni 'a -huhva. -Ba -nyi□e -ti a 'yi'buale, ko, -ba □tuu 'u□u 'u. ²⁹ E mo □haan-ti, Nyisva -mu', -a de, e 'wi nagba yi. Nyibli a pepe -mu', -u 'ye ni □tuu 'u□u 'u, e yi □nu bu 'ni -we.

13

'Yrinaabvi -mu', -e kwlee Nyisva ki

¹ 'A mu -Yusu a nyibli, ba 'cibi 'u, ba nunve -ni. ² 'Dagbi -mu', -u pu e 'li 'a mu -mo, ba 'ble □nu kva -tee. -Ti a 'mu, e ni 'hruo 'li 'a mu -mo. E no- nyibli -bi nu la, 'u 'ble la Nyisva a lelenyu kva -tee. Kee, u 'yi la□a -yi, -e mo, Nyisva a lelenyu -ni la 'u. ³ Nyibli -mu', -u ni 'li 'ji', 'waa -ti bu ni 'aan □wli yi, □wi yi, -te u ko 'a mu 'hven-, a 'ye ni ni wen 'li 'ji'. Nyibli -mu', u □tui □hven, 'waa -ti bu ni 'aan □wli yi -we, □wi yi, -te u ko 'a mu 'hven-, a 'ye ni 'ye wen □hven.

⁴ -Ti -mu', Nyisva -hla, 'ki 'u 'bli a -ta', nyibli a pepe, bu □tuu 'u -ti a

'mu 'u. Nugba 'ni 'hie 'u 'a nyibvu bu, e 'ni 'nuo 'li -wlawli; nyibvu 'ni 'hie 'u 'a nugba bu, e 'ni 'nuo 'li -wlawli -we. Ba ko 'a yiyie, -e mo, nyibli -mu', -u ni dedu a 'mu, Nyisva di puu □nu -bati le, ko, e 'mu nyibli -bi -mu', -u ni 'lawlude -bati le -puu -ni.

⁵ 'Wli a nvele 'ni 'koo 'li 'a mu win ki. A 'ni 'koo 'li □wlu a □hlonbibie, 'ki 'u de -mu', a -ko a -ta', 'ye □bu e 'yi -hu. Ke- Nyisva pi, e wen: «'N ko □bu kikle -mu le. -Te 'klo te yi bu, 'n 'yi 'li□i 'li -we, □bu hie 'u -mu bu.» ⁶ -Te Nyisva nu 'a hihla le, 'ki 'li 'a mu 'nyi, 'a -ne nyiblo -we 'li bu hla□a ni, 'ki 'li □wlu a yikuole 'kwli, -e mo:

«Kukonyo Nyisva, no- yi 'mu -hee -ni, 'a -ne ti.

'Ni -pie□e li □dedede a huannu, -e nu□o, nyiblo □du 'yi 'li 'na 'cre a lenuele 'li -we.»

⁷ Yi-henyibli -mu', -u nee la 'a mu, 'ki 'u Nyisva a 'hru wlon, -u yi la 'a mu Nyisva a -ti -lee -ni, 'waa -ti 'ni 'hruo 'li 'a mu -mo. 'Waa 'yrinaabvi, ko 'kukubdu -mu', u 'ku, 'a -ti bu bi 'li 'a mu 'kwli. Ba kuo Nyisva □wlu yi, □wi yi, -te 'waa 'mumu, u nu la 'a □wlu a yikuole. ⁸ -Te ni -do -Yusu 'Klisu ni la 'mu, ke- ni -do, e 'tie ni 'mu. -Te 'klo te yi bu, ke- ni -do, e 'tie di 'mu ni, 'klo -mo 'klo, e 'yi 'li□i 'li -we bu 'ci ci -ni. ⁹ Ba □tu 'aan dionu 'yie, -e nu□o, e ko nyibli -bi, 'u tue -tebli yrayri, -e ni dudoyo le. -Bakle, u di□e 'ni nu, a 'mu 'u Nyisva a 'hru bu wlon -ha. Ke- u pi: 'Ki 'u didi-tebli a de ki, ba kue tete -bi □wien le, -e di□e nu, 'aan □wli 'mu 'kl ko. -Ti a 'mu, u hle, a 'ni 'puu 'li□i nva yi bu, -e nu□o, de -mu', -e yi -tonyiblo a □wlu 'kl -nyi, e no- mo □haande -mu', Nyisva ni□e -mo, 'ki 'li daduke 'kwli. E 'yi de -mu', -a yi di, -u' -a 'ye ni di 'pa-, e 'ni -nyi□e li -tonyiblo a □wlu 'kl. Nyibli -mu', -u =tui 'u tetedu a 'mu 'u, tete a 'mu, e 'ni -hee□e li □nu -pi.

10 -A mu -bu, -u kuo -Yusu 'Klɪsɔ -mu' ɔwɔlɔ yɪ, -ɛ -hɛ -cɔhlɔn*, -aan dɛ 'kuku a -tɪ, -a mu Nyɪsɔwɛ. Kɛɛ, nyibli -mu', -u 'tɪɛ ɔtɪu 'b didi-teblɪ a tete 'b, 'tɪ-, -u 'tɪɛ kɔɛ -Juukɔɛ* a tete ɔwɪɛn lɛ, 'kɪ 'b -cɔhlɔn a pipie a -ta', Nyɪsɔwɛ 'nɪ -wɔɔlɔ lɪ ɔnɔ. 11 'Kɪ 'lɪ 'yɪrɔ 'kwɪlɪ, -Juukɔɛ a -cɔhlɔnpinyɔ* gbɔgbɔ, ɛ -hɛ 'lɪ -nyɪrɔwɔ nɪ -do, 'ɛ 'lɛ 'wɪlugbɔ-teblɪ, 'kɪ 'b Nyɪsɔwɛ a -cɔhlɔn a -ta', 'ɛ gbɛ 'wɪlugbɔ-teblɪ a 'mu a -hlɔ, 'ɛ pɔɛ 'lɪ Nyɪsɔwɛ a 'kayɔ a 'hɔɛn a -gbɔlɔ 'kwɪlɪ, -ɛ diɔɛ nu, ɛ 'mu Nyɪsɔwɛ lɛ -nyaa -nɪ, ɛ 'mu 'a nyibli a dɛ 'kuku 'wɔwɪlɔ -nɪ. -cɔhlɔn a 'mu, ɔ ɔtɪɔɛ ɔnɛ 'dɪɔ, 'b pɪɔtɪ 'tɔ. 12 Kɛ--Yusu a dɛ nɪ la 'mu. ɛ wɛn nɪ, 'kɪ bɔ ɔtɪɔ ɔnɛ 'dɪɔ, bɔ 'la 'bɔɔ tugbɛ 'yie, -ɛ diɔɛ nu, ɛ 'mu 'a -hlɔ nu, ɛ 'mu 'a dako a dɛ 'kuku 'wɔwɪlɔ -nɪ. 13 'A -tɪ, a 'nɪ 'kɔɛɛ 'kɪ -Juukɔɛ a dɛ ɔwɪɛn lɛ dɛ. Kɛɛ, -tɛ -Yusu 'Klɪsɔ -nu, 'ɛ -wɛn, 'kɪ bɔ -hɛɛ nɛ 'a -tɪ lɛ, -ba wɛn -wɛ, 'kɪ -ba -ha 'kɔ -bɔ a -teblɪ mɛ lɛ, -ba kɔɛ -Yusu ɔwɪɛn lɛ, 'yɛ ɔbɪ ɔ di -aan -tɪ lɛ -hɛɛ -nɪ, 14 -ɛ nuɔɔ, 'kɪ 'nɛ- 'kɔ -bɔ kɪ, -a 'yɪ 'nɛ- =haan'dɪɔ* -kɔ, -ɛ hie 'kɔ. 'Kɪ 'lɪ Nyɪsɔwɛ 'hɔlɪ, 'kɪ -aan ɔhaan'dɪɔ nɪ 'lɪ, 'kɪ 'lɪ -a mu yɛ'. ɔHaan'dɪɔ a 'mu, ɛ nɔ- -a ɔmɔɛ lɛ.

15 'A -tɪ, -ba pɔ Nyɪsɔwɛ 'nyɪɛ lɛ, 'a -nɛ tɪ, ɛ kɔ, -ba -nyɪɔɛ 'wɪɔ, 'kɪ 'lɪ -Yusu a 'nyɪɛ 'kwɪlɪ. 'Nyɪɛɛpɔpɔ -mu', -a pɪɔtɪ 'nyɪɛ lɛ, ɛ 'wɪɔtɪ -cɔhlɔn yɪ, -a -hɛ, 'kɪ 'b Nyɪsɔwɛ -mɔ, -ɛ tɔɛ ɔnɛ nyibli yɪ, -ɛ mɔ, -a mu -mɔ 'a nyibli. 16 Ba nu 'aan 'bio -tonyibli ɔhaandɛ -mɔ, ɛ kɔ, ba -hɪhɛɛ -nɪ, 'a -nɛ tɪ, -ɛ nuɔɔ, -cɔhlɔndɔ a 'mu, ɛ nɔ- kwɪɛɛ Nyɪsɔwɛ kɪ.

17 Ba ɔtɪu 'b 'aan 'cɔɛ a ye'nanyɔ 'b. Ba pɔ 'waa ɔtɔwɪn nɔɔ yɪ bɔ, -ɛ nuɔɔ, ɔ nɔ- =tɪu 'a mu 'yie, -ɛ diɔɛ nu, a 'nɪ ɔha 'b Nyɪsɔwɛ a 'hru bɔ wɔlɔn -ha. ɛ mɔ ɔhaan-tɪ, Nyɪsɔwɛ kɔ bɔ 'beti ɔnɔ, -tɛ ɔ nu 'waa -kɔɔn a nunuɔ. 'A -tɪ, ba ɔtɪu 'b ɔnɔ 'b, -ɛ diɔɛ nu, ɔ 'mu -kɔɔn

nu, 'kɪ 'lɪ dɔdɔ 'kwɪlɪ. 'Bɔ mɔ, 'ba 'yɛ nɪ ɔtɪu 'b ɔnɔ 'b, 'waa ɔwɪlɔ di bi ɔhlɔn. 'Waa ɔwɪlɔ 'bɔ bi ɔhlɔn, -ɛ -bɪ dɛ a 'mu, ɛ 'yɪ 'lɪɔtɪ 'lɪ -wɛ, bɔ -hɛɛ nɛ 'a mu.

18 Ba 'cibi Nyɪsɔwɛ a dɪdɔ, 'kɪ 'b -aan -ta', -ɛ diɔɛ nu, ɛ 'mu -a mu -hɛɛ -nɪ. -A yɪɔɛ nɪ, -ɛ mɔ, -aan ɔwɪlɔ 'nɪ -yɛɛɔɛ lɪ -a mu -tɪ. -A -hɔɛɔɛ nɪ, 'kɪ -ba nu ɔhaandɛ 'a -nɛ tɪ. 19 Ba da Nyɪsɔwɛ -wɛ, -ɛ diɔɛ nu, ɛ 'mu 'mu 'hru -nyɪ, 'mu 'lɪ 'a mu -mɔ di, -tɛ tɪ nɛ -bɔ.

Lɛ'boɔwɪn

20 Nyɪsɔwɛ -mu', -ɛ yɪ -a mu kɪbɔwɛɛnɛ -nyɪ, 'kɪ 'lɪ -aan ɔwɪlɔ kɪ, ɛ nɔ- -ha 'lɪ -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɪsɔ 'kɔkɔnyibli 'nyɪ, 'ɛ -haɔa 'kɔ, 'ɛ nuɔɔ -aan 'yieɔtɪnyɔ gbɔgbɔ -mɔ'. -Yusu a 'mu, 'a -hlɔ, nɔ- Nyɪsɔwɛ -nu, 'ɛ ɔtɪ 'yɪ yɪayɪ, ɛ kɔ -a mu 'hɔɛn-. 'Yɪ yɪayɪ a 'mu, ɛ di hie 'kɔ. 21 -Tɛ ɛ nɪ 'mu lɛ, 'a -tɪ, Nyɪsɔwɛ bɔ -nyɪ 'a mu 'kɪ, -ɛ diɔɛ nu, a 'mu 'a ɔwɔlɔ a kɪwɛɛnɛ nu. Nyɪsɔwɛ a 'mu, ɛ nɔ- diɔɛ nu, dɛ -mu', -ɛ kwɪɛɛ ɔnɛ kɪ, a 'muɔɔ nu, -ɛ nuɔɔ, 'kɪ -Yusu 'Klɪsɔ nɪ 'lɪ 'aan ɔwɪlɔ kɪ. 'A -tɪ, -Yusu 'Klɪsɔ bɔ kɔ -tɪ a 'yɪ'boɔɛ, -tɛ 'kɔ tɛ yɪ bɔ. Kɛ- bɔ nɪ 'mu.

Betɪɛ

22 'Na 'dɪayɪnɔ -na, 'n yɪ 'cɪu nɛ 'a mu -mɔ, -ɛ diɔɛ nu, 'mu 'a mu 'kɪ -nyɪ. 'A -tɪ, -tɛ 'cɪɛn -bɔ, ɛ 'yɪ -hlɔ, 'n nyɛɛ nɛ 'a mu lɛ, ba 'ble 'a win kɔɔ, 'kɪ 'lɪ 'aan ɔwɪlɔ kɪ.

23 ɔBɔ lee nɛ 'a mu: -Aan 'dɪayɪ Timote, ɛ 'yɪ 'kɪ ɔjɪ' -nɪ. ɔ tɛɔɛ bɔ. 'Bɔ mɔ, 'bɔ nyɪɛ 'nɛ- 'mu -mɔ 'wɔwɪlɔ, 'nɪ yɪ 'lɪ 'a mu -mɔ nɪ di, 'kɪ 'b 'aan yɪ-mɔmɛ a -ta', ɛ kɔ 'mu 'hɔɛn-, -a di 'lɪ di.

24 'N 'beti 'aan 'cɔɛ a ye'nanyɔ a pɛpɛ, ɔ kɔ -Yusu a nyibli a pɛpɛ 'hɔɛn-. -Yusu a nyibli -mu', -u nɪ 'lɪ Italɪblɔgbɔ 'kwɪlɪ, ɔ 'beti 'a mu.

25 Nyɪsɔwɛ bɔ nu 'aan pɛpɛ ɔhaandɛ -mɔ.

SAKI a 'crien, e 'cri la

1 'Mɔ Saki, 'mɔ -yɪ 'a mʊ -mɔ 'cri -ni. 'Mɔ -Yusu 'Klɪsʊ a -kʊannunyo ɔ ɔnɔ. 'A mʊ -mʊ', -v mɔ Nyɪsʊa a dakɔ, -v 'hɛɛn 'kɔ a pɛpɛ -bʊ kɪ bʊ, 'aan 'wio.

Nyibli -mʊ', -v kuo Nyɪsʊa ɔwlv yɪ, nʊ- e yɪ ɔtɔ -nyi

2 'Na 'diayɪnʊ -na, 'bʊ mɔ 'ba yɪ ɔhʊɛn a gblegble ni 'ye, -e -bɪ ba nu dɔdʊ. 3 Ba kɔ 'a yiyie, -e mɔ, 'ba 'cibi 'v -Yusu a ɔwlv a yɪkuole, 'ye ɔbʊ a yɪ ɔhʊɛn ni 'ye, e diɔe 'ni nu, a 'mʊ ɔwlv a 'lɪla kɔ. 4 E blɛɛ yɪ, ɔwlv a 'lɪla kɔ ɔwlv a yɪkuole a 'mʊ, bʊ nu ɔo, ba ɔcɛɛ 'v yɪ pɛpɛ, kɪkade ɔdʊ 'ni 'ni 'lɪ 'a mʊ 'lɪ.

5 'Kɪ 'lɪ a 'mʊ 'nyi, nyiblo 'bʊ yɪ dɛ ni ni, 'bʊ 'yɪ 'a ɔtɔ -kɔ, bʊ -hʊaɔa Nyɪsʊa, Nyɪsʊa 'mʊ ɔnɛɔe -nyi, -e nu ɔo, Nyɪsʊa 'ni 'kaɔa lɪɔ nyiblo ɔdʊ. 'A -nɛ nyiblo, -e diɔe ɔtɔ -hʊa, e di ɔnɛɔe 'ni -nyi, 'kɪ 'lɪ ɔwlv a yɪnɔ 'kwli. E 'yɪ 'a yɪv -kɔ. 6 Nyiblo a 'mʊ, 'bʊ yɪ ɔtɔ a 'mʊ ni -hʊɛ, bʊ -hʊaɔa, 'kɪ 'lɪ ɔwlv a yɪkuole 'kwli. E 'ni 'pʊv 'lɪɔ gble, -e nu ɔo, nyiblo -mʊ', -e -hʊɛ Nyɪsʊa dɛ, 'kɪ 'lɪ gble a pɔpɔv 'kwli, e 'wɪɔ 'yɪv a 'dʊv yɪ, pɛpɛ pɪ 'kabi klɛ, 'tɪ- e gbe 'lɪ -tɛ -mʊ', e -hʊɛ 'lɪ. 7 Nyiblodʊ a 'mʊ, e 'ni 'pʊv 'lɪɔ ɔhaan-tɪ, -e mɔ, dɛ -mʊ', e -hʊɛ, Nyɪsʊa di ɔnɛɔe 'ni -nyi. 8 E mɔ nyiblo ɔnɔ, -e nɛɛ 'lɪ ni 'hʊɛn, 'kɪ 'v Nyɪsʊa a 'hru wɔn.

ɔHɪvɛnnyɔ kɔ dɛkɔnyɔ 'hʊɛn-

9 'Diayɪnʊ -mʊ', ɔhʊɛn ni, bʊ nu dɔdʊ, -e nu ɔo, Nyɪsʊa, nɔ- di 'lɪ ɔnʊ 'yaa -ni. 10 'Diayɪnʊ -mʊ', -v kɔ dɛ, bʊ nu dɔdʊ -wɛ, -e nu ɔo, Nyɪsʊa nɔ- di 'lɪ ɔnʊ ɔtɔ -ni. Dɛkɔnyɔ a 'mʊ, e yɪɔe ni, -e mɔ, e di 'ni 'kʊ, ɔwlv yɪ -piti a -pui. 11 'E mɔ ɔhan-tɪ, -tɛ 'yɪv ni, 'e yɪ 'lɪ 'hri, 'e yɪ hʊɛn, 'e niɔe, -piti 'e yɪ 'yɪv,

kɔ, 'a -pui a yɪnɔ, 'e yɪ 'wan, kɛ- e ni 'mʊ -wɛ, 'kɪ 'v dɛkɔnyɔ -mʊ', -e ni 'lɪ 'a kɔkɔ-ɛbɪlɪ a -kʊan a nunuɔ 'kwli, 'e yɪ 'vɔv bʊ hie, 'e 'kʊv.

Ba 'cibi 'v Nyɪsʊa a ɔwlv a yɪkuole, 'ye ɔbʊ a yɪ ɔhʊɛn ni 'ye

12 Nyiblo 'bʊ ni 'v, ɔhʊɛn 'bʊ ni 'vɔv ke', 'kɪ bʊ nu dɛ 'kuku, 'tɪ- nyiblo a 'mʊ, 'bʊ kɔ ɔwlv a 'lɪla, 'bʊ 'yɪ -sa, 'kɪ 'v Nyɪsʊa a ɔwlv a yɪkuole -mɔ', -e -bɪ bʊ kɔ plɔ a bleɛɛ, -e nu ɔo, Nyɪsʊa di -nyiɔe 'kɔ yɪyɪv, -e 'yɛ ni -wɛ 'lɪ. 'Kɔ yɪyɪv a 'mʊ, e nɔ- mɔ 'wio -mʊ', Nyɪsʊa di nyibli -mʊ', -v nʊɛ ɔnɛ -nyi.

13 Dɛ 'bʊ ni 'v, 'bʊ yɪ 'v -mʊ lɛ ni ɔtɛɛ -ni, -e diɔe nu, ɔmʊ dɛ 'kuku nu, ɔni 'yɛɛ 'lɪɔ, -e mɔ, Nyɪsʊa -niɔe, -e nu ɔo, e 'yɪ nyiblo ɔdʊ kɔ, -e -wɛ 'lɪ -bʊ ɔtɛɛ 'v Nyɪsʊa lɛ, e 'mʊ dɛ 'kuku nu, mɔ, Nyɪsʊa 'ni ɔtɛɛɔe 'v nyiblo ɔdʊ lɛ, -e diɔe nu, e 'mʊ dɛ 'kuku nu. 14 -Tonyiblo a 'lule-hihie -hʊan, nɔ- yɪɔ 'v lɛ ɔtɛɛ -ni, 'e ni dɛ 'kuku. 15 Dɛ 'kuku a 'mʊ, e yɪ 'lu -mɔ lɛ -hie, ti gbi 'bʊ -hi, e nɔ- e mi nu mɔ. 'Bʊ yɪ kle ni -bii -ni, -e -bɪ e yɛ 'kukʊv, -e mɔ, Nyɪsʊa a -mɔlehlɔɔe.

16 'Na 'diayɪnʊ, 'n nʊɛ -ni, a 'ni 'kaa 'lɪ 'aan dɪnʊ. 17 'A -nɛ -nyinyidɛ ɔdʊ, -e nɔ yɪ, 'kɪ e -hʊɛn 'lɪ Nyɪsʊa -mɔ, Nyɪsʊa -mʊ', -e mɔ 'yɪv kɔ ɔhɔnpʊ kɔ nyahroyɔ a nununyo. Nyɪsʊa a 'mʊ, e 'ni 'cɪɔɔɪ lɪ -ni, ɔwlv yɪ, -tɛ 'yɪv ni, 'e yɪ 'lɪ yakɔ 'kwli lɛ -wɛ, 'tɪ- halɔ 'e yɪ bi. 18 'Kɪ e naa 'lɪ win -mʊ', -e mɔ -tɪ a -tɛɛ 'kwli, 'e -nyi -a mʊ 'kɔ yɪyɪv. 'A ɔgbɛv, e nɔ- hʊaɔa, -e diɔe nu, -a 'mʊ yɪ-henyibli' pa, 'kɪ 'lɪ 'a nunu-ɛbɪlɪ 'nyi.

Nyɪsʊa a win, a yɪ 'win, ba nu ɔo

19 'Na 'diayɪnʊ, 'n nʊɛ -ni, bʊ bi 'lɪ 'a mʊ 'kwli, 'a -nɛ nyiblo blɛɛ yɪ bʊ pʊ 'a 'bɪ nʊa yɪ bʊ -tɛɛ, e 'ni 'kɪkaa 'lɪ -ni, 'kɪ bʊ pʊ win, 'tɪ-, e 'ni 'wɔwlv 'lɪ yɪv' a lɛbibie -wɛ, 20 -e nu ɔo, nyiblo 'bʊ

kla yru'lebi-ti, ε 'yi 'li'li' -we, bu nu -tebli -mu', -ε 'sii' 'u' yi, 'ki' 'u' Nyisva ye'. ²¹ 'A -ti, ba -hie' 'u' yinyre-tebli a pepe bu, -ε ni 'li' 'aan' □wli ki. A 'ni' 'nuo' 'li' de 'kuku' de. Ba □ti' 'li' 'aan' dionu, 'ki' 'u' Nyisva ye', ko, 'a win, a 'win, -ε ni 'li' 'aan' □wlu ki, ba kuo □ne □wlu yi -tee. 'A win a 'mu, no- -we' 'li' -bu wa 'a mu, a 'ni' □ha Nyisva -mo le -hloo -ni.

²² -Tebli -mu', Nyisva a win tue ne 'a mu, a ni' 'puu' 'li' 'li' nua yi bu ni -do, kee, ba □tuu' 'u' 'u' 'u'. Nyiblo 'bu' yi Nyisva a win nua yi bu ni pi -do, 'bu' 'ye' ni nu□o, -ε -bi ε kee ne 'a dionu ni. ²³ Nyiblodu a 'mu, ε 'wi' □ti nyiblo -mu' yi, -ε te 'li' 'yie' 'kwli' le, -te 'a yigbakla ni' 'mu, -ε yi' □ti 'ye'. ²⁴ 'Bu' 'ye' 'ki' □ti, 'bu' ple 'li' ki, -ε -bi -te -mu', 'a yigbakla a 'mu, ε ni wen 'mu, ε -hru□o -mo. ²⁵ Nyiblo 'bu' yi 'li' Nyisva a tete 'kwli' le ni te, -ti -mu', ε hle, 'bu' yi' □ti ni ni, Nyisva di nu□o □haande -mo. Nyiblo a 'mu, ε 'yi' yi -blee -ni, bu 'win -ti a 'mu, 'ti -bu -hru□o -mo, kee, ε bleε yi bu □tuu' 'u' 'u', -ε nu□o, tete a 'mu, ε -we' 'li' yre, 'ti' -ε ko 'ki, 'ki' bu □gble -a mu, 'ki' 'u' de 'kuku' -mo'.

²⁶ Nyiblo 'bu' pu le, ε yi kve Nyisva □wien, 'bu' 'ye' ni □tu 'a me' 'yie, 'ti' -bu' yi yinyretoto ni pi, -ε -bi ε kee ne 'a dionu ni. E wen 'ni, ε ni nyisvade, kee, ε pipi 'li' win le dadu. ²⁷ -Tee a nyisvade, -aan 'Ba' Nyisva a 'mu, ε -hve, ε no- mo: -Ba ko 'li' 'kuiyoyonu a de -mo, ko nu' gbi -mu', -u ko nytepu □ku, 'ti' -u yi □huen 'ye, -ba ko 'li' 'waa' de -mo -we. Kve 'u' 'u' -mo bu de, -ba □tu -aan dionu 'yie, 'klo' -bu 'a yinyre-tebli' 'ni' □ha -a mu win ki -koo -ni.

2

A 'ni' 'jraa' 'li' nyibli' le

¹ 'Na' 'diayinu -na, -te a kuo ne -aan Kükonyo -Yusu 'Khisu □wlu yi, -koti a 'yi' 'buba, 'a -ti, a 'ni

'jraa' 'li' nyibli' le. ² □Bu puu □ne nyibli ni 'huen a de yi: A ni 'li' 'cvekayu bu, -ε -bi ti ni -do a ti 'yri, nyibli ni 'huen pa 'li' 'a mu' 'nyu. -ε -bi ni 'u, 'ε pu yinowlawli, ko, -gububoyo 'ε ni 'li' □ti □jio' le. -ε -bi ni 'u, ε mo □huenyoy. 'A' 'hulepu-tebli' 'ci' cre' le. ³ -ε -bi a -nyi nyiblo -mu', -ε pu □haan-tebli' 'hu' le 'wio, 'a yi' □ti -lee -ni: «Yinogbata, no- -bu, no- -bu ni ki bu.» □Huenyoy -mo -bi, ke- a pi' □ti yi: «Nyra' 'u' -te -mu' bu!» -huu': «Di' 'li, -bu' 'plaa mo' 'mu' bu' □hlon bu.» ⁴ 'Bu mo, 'ba yi' 'a nunuo le ni ni, -ε -bi ε 'wi' yi a 'jre' nyibli le, ko, 'aan' 'lule-hihie nyre yi, -ε nu□o, 'ki' 'li' nyibli ni 'huen a 'mu' 'nyu, a puu nyiblo ni -do -bati le.

⁵ 'Na' 'diayinu -na, ba pu' 'mu' nua yi bu. Ba ko 'a yiyie, nyibli -mu', -u 'yi' de -ko, 'ki' 'ne' -tutu ki, nu- Nyisva -ha' 'li, 'ki' bu kuo -Yusu □wlu yi. -Yusu a □wlu a yikuole a 'mu, ε mo de gbagbu, 'ε -hi' 'u' -tebli a kuko. Nyibli a 'mu, Nyisva -ha' 'li' □nu ni -we, 'ki' bu pa 'li' 'a' 'klo' yrayru 'kwli. 'Klo' yrayru a 'mu, Nyisva wen 'ni, nyibli -mu', -u nve □ne, nu- di 'li' □ti 'kwli' pa. ⁶ 'A mu -mo -bi, nyibli -mu', -u 'yi' de -ko, a 'ni' -daa□a li □nu nyibli. Kee, 'klo' -bu a dekonyu, nu- =tui 'a mu □huen, nu- gbe 'li' 'a mu -batiponyu yi. ⁷ U ni -do a 'mu' de, u nu-, 'nyre' -mu', Kükonyo -nyi' 'a mu, -u yi' □ti yi nyre. 'Nyre a 'mu, no- mo: -Yusu a nyibli.

⁸ 'Bu mo, 'ba yi' 'u' Nyisva a tete gbagbu -mu' ni -tui -ni, u 'cu' la, 'ki' 'li' Nyisvacrien' 'kwli, -ε -bi a ni □haande. Tete a 'mu, ε no- -bu: Nve -na' 'bi' -tonyiblo, □wi yi, -te -nu -dionu a nvele. ⁹ Kee, 'bu mo' 'ba yi' -tonyibli le ni 'jre, -ε -bi ε mo de 'kuku' □nu, 'a ni' □e. Nyisva a tete ko bu klo 'a mu, -ε nu□o, a 'wla tete -bi ni. ¹⁰ Nyiblo 'bu' yi 'u' Nyisva a tete a pepe ni □tui -ni, 'ti' -bu' 'wla' 'a' 'yee' ni -do, ε □hen

'nyre, ε 'wla Nyɪsua a tete a pepe ni. ¹¹ 'E mo ɔhan-ti, Nyɪsua ni -do a 'mu, -ε pu le: ɔNi 'nuo 'li -wlawli, ε ni -do a 'mu, ε nɔ- pu le de: ɔNi 'laa 'li nyiblo. 'A -ti, 'ye ɔbi -ye' ni nu -wlawli, keε, -te ɔle nyibli a -ti, ε 'wi yi, ɔwla Nyɪsua a tete a pepe ni. 'A -bati di -mu 'ni klo.

¹² Nɔ- nu ɔ, 'ni yi -mu -lee -ni: -Ti a pepe, a hle, kɔ -tebli a pepe, a ni, ba kɔ 'a yiyie, ε nɔ- kɔ ki Nyɪsua di 'v 'a mu -bati le -puɔ -ni, ɔwi yi, -te a nu 'v 'a tete a 'v ɔtuule. Tete a 'mu, nɔ- =gble 'a mu, 'ki 'v de 'kuku -mɔ'. ¹³ Nyiblo 'bu 'yi 'a 'bihtan -tonyiblo a nyai -kɔ, ti -kɔ 'yri Nyɪsua di 'v -bati -puɔ -ni, ε 'yi 'li ɔ 'li -we, bu yru 'a nyai -we. Keε, nyiblo 'bu kɔ nyibli a nyai, Nyɪsua di kɔ 'a nyai -we.

Nyiblo -mu', -ε kuo Nyɪsua ɔwlv yi, ε bleε yi bu nu ɔhaan-tebli

¹⁴ 'Na 'diayɪv, nyiblo 'bu pu le, ε kuo Nyɪsua ɔwlv yi, keε, 'bu 'ye ni nu ɔhaan-tebli -mu', Nyɪsua -hve, -ε -bi nyiblo a 'mu, 'a 'puplewin 'ni -da ɔa ɔdedede. 'A ɔwlv a yikuole 'bu kɔ bu ni 'mu le, -ε -bi ε 'yi 'li ɔ 'li -we bu wa ɔa, 'ki 'v Nyɪsua a yru a pupuɔ -mɔ'.

¹⁵ -Bakle, 'ki 'li 'a mu 'nyi, -Yusu a nyiblo -bi, nɔ- 'yi 'huilepu-tebli kɔ didide 'hven- -kɔ. ¹⁶ 'Bu mo, 'ba yi 'diayɪ a 'mu ni -lee -ni: «Nyɪsua bu ni 'v -mu -mɔ, pu -tebli 'hvi le -teε, -bu di de, ɔmu ɔmla», keε, 'ba 'yi ɔ 'li -tebli -mu', ε 'yi -kɔ -nyi, -ε -bi 'aan 'puplewin 'ni da ɔa ɔdedede.

¹⁷ Ke- ε ni 'mu -we, 'ki 'v Nyɪsua a ɔwlv a yikuole -mɔ'. Nyiblo 'bu hla ɔa, -ε mɔ, ε kuo Nyɪsua ɔwlv yi, keε, 'bu 'ye ni -hva bu nu ɔhaan-tebli -mu', Nyɪsua -hve bu nu, -ε -bi 'a ɔwlv a yikuole a 'mu, ε 'ni -da ɔa ɔdedede.

¹⁸ -Bakle, ke- nyiblo ɔdu di pu: «-V -bi kuo Nyɪsua ɔwlv yi, -v -bi 'v ni yɪnɔ-tebli.» -Ti 'n di ɔe yi hla, ε nɔ- -bu: «Tɔɔ 'mo ɔ, -te -nu Nyɪsua a ɔwlv a yikuole, -te -ye' ni

-hva -bu nu yɪnɔ-tebli, 'na 'mumu, yɪnɔ-tebli -mu', 'n ni, 'mu -mɔ ɔ -tɔɔ -ni, -ε di ɔe nu, ɔmu ɔv 'ye, -ε mɔ, 'n kuo Nyɪsua ɔwlv yi.» ¹⁹ -Te -mu', -nu, ɔni pu ɔv ɔhaan-ti, -ε mɔ, Nyɪsua mɔ Nyɪsua ni -do, 'ni yi -mu 'ni -lee -ni, -ε mɔ: ε nu -teε, keε, 'kuo -hvi a 'mumu, v pu ɔv ɔhaan-ti -we, -ε mɔ, Nyɪsua mɔ Nyɪsua ni -do. ε nɔ- kɔ -ti, 'v yi 'huhle -ni, huannv a -ti. ²⁰ -Mɔ -mu', -ε 'yi 'lule-hihie -kɔ, ɔbv tɔɔ -mɔ ɔ, -ε mɔ, 'bv mɔ, ɔni kuo Nyɪsua ɔwlv yi, 'ti- =ni 'ye ni -hva -bu nu ɔhaan-tebli, -ε -bi -na ɔwlv a yikuole a 'mu, ε 'ni -da ɔa li ɔdedede. ²¹ -Aan 'ba Abrahamv a -ti, bu bi 'li -mu 'kwli. Abrahamv a 'mu, ε -we la -mɔ, 'ki bu ɔtuu la 'v Nyɪsua 'v, 'ye ɔbi ε di 'a 'yu Yisaki -ha, ε 'mu 'a -cɔhɔn pi, 'ki 'v Nyɪsua ye'. De a 'mu, ε nɔ- nu ɔ, Nyɪsua 'ε 'sii la 'v ɔv yi, 'ki 'v 'a diɔnv ye'. ²² -Yi ɔ 'ni 'ye, -ε mɔ, ε kuo la Nyɪsua ɔwlv yi diaki. Nɔ- nu ɔ, 'ε -we la -mɔ, 'ki bu nu la 'a -ne ɔdedede, Nyɪsua -hve la ɔa. 'A nunu-tebli a 'mu, nɔ- nu ɔ, 'a Nyɪsua a ɔwlv a yikuole, 'ε 'sii la 'v yi. ²³ -Ti -mu', v 'cɪ la, 'ki 'li Nyɪsvacɪɪen 'kwli, ε mu la 'lu -mɔ. -Ti a 'mu, ε nɔ- -bu: «Abrahamv kuo la Nyɪsua ɔwlv yi, nɔ- nu ɔ, Nyɪsua 'ε 'sii la 'v ɔv yi, 'ki 'v 'a diɔnv ye', 'ti- Nyɪsua 'ε deε la ɔa 'a nɪnatumu. ²⁴ 'A -ti, a yi ɔ 'ni 'ye, -ε mɔ, Nyɪsua yi 'sii 'v nyiblo yi, 'ki 'v 'a ɔhaan-tebli, ε ni a -ta', ε 'yi 'a ɔwlv a yikuole ni -do a -ti 'pa-.

²⁵ Kve 'v ɔv -mɔ bu de, -wlawliɪvɔba Rahabv a -ti, bu bi 'li -mu 'kwli -we. Ti -kɔ 'yri Yisraekve a lɛleny pa la 'li 'waa 'diɔ 'kwli, ε -heε la ɔnv ni diaki, 'ε tɔɔ la ɔnv ki 'beεhru, -ε di ɔe nu, v 'ni ɔha la ɔnv 'la. De a 'mu, ε nu la, nɔ- nu ɔ, Nyɪsua 'ε 'sii la 'v ɔv yi, 'ki 'v 'a diɔnv ye'.

²⁶ -ε -bi 'ki, -te -tonyiblo ni, 'bu 'ye ni pu -hɪhɪɪn, 'ε 'kvi, ke- ε ni 'mu -we, 'ki 'v Nyɪsua a ɔwlv

a yikuole a -ta'. Nyiblo 'bu hla□a, -ε mo, ε kuo Nyisva □wlv yi, 'ti-'bu 'ye ni nu □haan-tebli, -ε -bi 'a □wlv a yikuole a 'mu, ε 'ni -da□a □dedede.

3

Ba □tu 'aan me 'yie

1 'Na 'diayuv -na, 'ki 'li 'a mu 'nyi, nyibli -huohvi 'ni 'moo 'li Nyisva a -titooonyv. Ba ko 'a yiyie, -a mu -bv, -v tve Nyisva a -ti, 'bu mo, □ba nu de -hvan, -aan -bati, Nyisva di pv, ε di 'ni 'yakla -ni, ε 'mu 'v nyibli -mu', -v 'ye ni too Nyisva a -ti a -bati 'v -hi. 2 -Aan pepe, -a ke ni, 'ki 'v -tebli -huohvi, -a ni ki. Nyiblo 'bu ni 'v, 'a pupuwin 'bu no yi ti a pepe, 'bu 'ye ni ka, -ε -bi nyiblo a 'mu, ε □cee 'v yi, ε □hen 'nyre, ε -we 'li bu nu□o ni, 'a 'klo bu 'sii 'v yi ni. 3 □Bv pvv □ne -so a de yi. 'Ti- =mu 'v□v ki 'ya mo mu, -ko -bv naa 'li□i 'plide wlvn, -ε ko 'kwli 'lili naa 'li. 'Lili a 'mu, ε no- yi -mu -hεε -ni, □ni pi 'v□v 'hru wlvn le, -te -hve 'li, □ni gbεε 'li□i yi. 4 □Bv pv□v □tv a de yi de, -ε ko danv, v pv yo'. 'Ye □bu □tv a 'mu ε 'bua, pepe gbagbv 'bu -hve bu gba□a, nyiblo -mu', -ε nεε □ne, wanv 'cumiε ε ni, 'ε pi 'v□v 'hru wlvn le. 5 Ke- ni -do -aan me ni 'mu -we. □Haan-ti, 'ε 'cumi -ni, keε, 'a nunu-tebli 'bua ni.

-Ba pvv □ne na'klayie a de yi de. ε -we 'li ti ni -do a ti 'yri, bu pv 'wandu 'to ni. 6 -Aan me 'w□i na'klayie yi. ε mo yunyrede □ni□, 'ε ni 'li -tonyiblo wlvn, 'a nunu-tebli 'ε ni□e, -tonyiblo a 'klo 'ε yi yi nyre. Medv a 'mu, 'a nunu-tebli 'w□i na yi, -ε 'be, 'ki 'li -tonyiblo 'hvi -mo. Na a 'mu, -tonyiblo a 'klo a pepe, ε no- ε yi yi nyre. 'Ki na a 'mu ε -hven 'li 'kuo -hvan a nyiblo gbagbv -mo. 7 -Tonyiblo -we 'li bu naa ne 'a -ne □dedede ni: 'Wan bu a mamv, ko nvbli, ko wlvn□-tebli, ε ko -hrin 'hven-. 8 Keε, nyiblo □dv 'yi 'li□i 'li

-we, bu ko ne 'a dionv a me win ki. 'A me a 'mu, ε mo yunyrede □ni□, 'ε 'ye ni -wle.

'A nunu-tebli ni 'kve, ko, 'ε 'ile nyibli le. 9 Me ni -do a 'mu, ε no- -a ni, □a yi Nyisva 'wio -nyi, -ε mo -aan 'Bai, ko -aan Kvkonyo. ε ni -do a 'mu, no- -a ni, nyibli -mu', Nyisva nu, □a pi □nv 'jro -mo. 10 Wuntv ni -do a 'mu wlvn, 'ki win -hven 'li -wlv, □a yi Nyisva 'wio -nyi, ε ni -do a 'mu wlvn, 'ki win -hven 'li -wlv, □a pi nyibli 'jro -mo -we. 'Na 'diayuv -na, de a 'mu, ε 'yi 'v le no- ni. 11 ε 'yi 'wlo □dv -ko, -ε ko -mo ti ni -do a ti 'yri, v -he 'li □haan'nie ko 'nie -hvan. 12 'Na 'diayuv -na, -a 'yεε -hvan ni 'ye, bubuotu bu di □wvnmlovkui tv, ko, -a 'yεε -hvan ni 'ye -we, -gbvgbtu bu di bubuokui tv, ko -a 'ye -hvan ni 'ye -we, 'ki 'li 'niebutv ni -do 'kwli, 'tanie ko □haan'nie 'hven- bu -hvn 'li -wlv.

□T□ -mu', Nyisva yi nyibli -nyi

13 'Ki 'li 'a mu 'nyi, nyiblo 'bu ni 'li, 'bu pv le, ε ko □to, -ε -bi 'a nunuklo bu no yi, 'ti- bu □to 'li 'a dionv, -ε di□e nu, nyibli 'mu□v □haan-ti pv, -ε mo, ε ko □to. 14 Keε, □ni ko ca diaki, 'ti- -na □wlv 'bu nyre yi, ko □ni yi -dionv ni -do a plo a bleele le ni □mve, -ε -bi □ni 'pvv 'li -na dionv a -pli, -ε mo, -ko □to. 'Bv mo, □ni yi 'puple le ni ni, -ε -bi -ni hi. 15 □Tovv a 'mu, -pv le, -ko, ε 'yi Nyisva 'pa-, ε 'yi -mo□o -nyi. Keε, -tonyibli a □to □ni□. □Tovv a 'mu, 'kuo -hvan a nyiblo gbagbv, ε no- yi□i nyibli le -nyi. 16 -Te -mu', -tonyibli ko 'v ca, ko, -te -tonyibli □mve 'v 'waa dionv ni -do a plo bleele le, kibvweεnle 'yi 'v -ni, keε, yunyre-tebli a gblegble, no- ni 'v. 17 Keε, nyiblo 'bu ni 'v, 'bu ko □tovv -mu', Nyisva yi nyibli le -nyi, -ε -bi nyiblo a 'mu, ε yi 'sii 'v yi, 'ε ni□e, -tonyibli 'v kve kibvweεnle, ko, ε 'ni 'yaa 'li 'a dionv 'li, keε, ε pi nyibli nva yi bu,

'ki 'b 'b[utuule 'kwli, 'e ko nyibli a nyai, ko, 'a -ne ti, yino-tebli ni -do, no-ε ni. ¹⁸ Nyiblo a 'mu, -ε ko [wlv -no yi, 'ti-ε ni[ε -tonyibli, 'b kve kibwweenε, 'a nunu-tebli a 'mu 'kwli, [haande -di 'li -wlu -hon. Nyiblo a 'mu, ε 'w[iti 'dudonyo yi: 'dud[tebli -mu', ε 'do, 'dud[tebli ni -do a 'mu, no-ε di 'ce.

4

Ba yraa 'klo -bu a yinyre-tebli, ba nve Nyisva

¹ 'Ki 'li 'a mu 'nyi, yi-wonwonε ko 'blini 'hven-, -u ni 'li, -bi' b -hven yi 'li? 'Ki b -hven 'li 'aan [wli -hvin kle, [wli[du -mu', -u -wen [haan[wli yi. ² -Tebli -mu', 'aan [wli -hve ba ko, a 'ni -ko[co li[ti. No- nu[co, nyibli -mu', -u ko -tebli a 'mu, 'aan [wli -hve, 'a [mve 'waa 'hla ε. -Tebli -mu', 'aan 'bio -ko, nu- ko ca a [tui, keε, a 'ni 'ye[ε li[ti. No- nu[co, 'a pi [ye, ko, 'a -wonwen yi. -Tebli -mu', a -hve, a 'ni -ko[co li[ti, -ε nu[co, a 'ni -da[ca Nyisva, ε 'mu 'a mo[co -nyi. ³ 'Ye [bu a -hua[ca Nyisva, ε 'yi 'li[ti 'li -we, bu -nyi 'a mo[co, -ε nu[co, -te a ni 'a dida, ε 'ni -blee[ε li 'a plo. A -hve -tebli a 'mu ni, -ε di[ε nu, a 'mu plo a bleεε ko 'a mu ni -do.

⁴ -Te -wlawlunogba ni, 'ε yi 'b 'a nyibv bu hie, 'ε mi -wlawli nu mo, ke- a ni, 'a yi 'b Nyisva bu hie, 'a nve 'klo -bu a yinyre-tebli. Ba ko 'a yiyie, nyiblo -mu', -ε nve -tebli[du a 'mu, ε yraa Nyisva ni. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni de, nyiblo 'bu ni 'b, 'bu nve 'klo -bu a yinyre-tebli, ε 'wi yi 'a [wlv yraa Nyisva ni. ⁵ A 'ni 'yee 'li[ti, -ε mo, -ti -mu', Nyisva a 'c[ien hla, ε 'ni -da[ca [dedede. -Ti a 'mu, ε no- bu: «Nyisva a -Hihiu -mu', ε -nyi -a mu, ε -hve ni, bu koo ne -a mu win ki pepe.» ⁶ -ε -bi 'ki, Nyisva yi -nyi -a mu 'kli dadu, a 'mu yinyre-tebli a pepe yi -won, [wi yi -te b nu la 'a 'c[iru, 'ki 'li Nyisva a 'c[ien 'kwli, -ε mo:

«Nyisva 'ni -hua[ca nyibli[du -mu', -u 'yee 'li 'waa dionv 'li, keε, nyibli -mu', -u =tve 'li 'waa dionv, nu-ε ni [haande -mo, 'ki 'li daduke 'kwli.»

⁷ 'A -ti, ba [ti[co 'li 'aan dionv, 'ki 'b Nyisva ye'. Ba -won 'kuo -hvin a nyiblo gbagbu yi, -ε di[ε nu, ε 'mu 'a mu -mo ε -hlo[co -ni. ⁸ Ba 'mve Nyisva yre, ε 'mu 'a mu yre 'mve -ni -we. 'A mu de'kukununy, a 'ni 'nuo 'ki de 'kuku de. 'A mu -mu', -u neε 'li ni 'hven, 'aan [wli bu 'sii 'b yi. ⁹ 'Aan -tebli 'kukui, a -nu a -ti, 'kla bu 'ya 'a mu -wliye. Ba nu nyai nmlt ε, 'ti- ba we. Ba 'kee 'c[ca, ba we [hien. Ba 'kee d[du a nunuo, keε, 'kla bu 'ya 'a mu -wliye. ¹⁰ Ba [ti[co 'li 'aan dionv, 'ki 'b K[ukonyo Nyisva ye', ε 'mu 'li 'a mu 'yaa -ni.

A 'ni 'p[uv 'li 'aan 'bio -bati ε

¹¹ 'D[ayiv -na, a 'ni 'hlaa 'li 'aan 'bio -ti -hvin yre. Nyiblo -mu', -ε hε 'a 'bi -ti -hvin yre, 'ti- ε pi [ne -bati ε, nyiblo a 'mu, ε -hle -ti -hvin ε, 'ki 'b Nyisva a tete a -ta', ko, 'ε pi Nyisva a tete a 'mu -bati ε. 'Bv mo, [ni yi Nyisva a tete -bati ε ni -pi -ni, -ε -bi ε [hen 'nyre, [ni [tuu[co 'b[uv 'b, keε, -pi [ne -bati ε ni -do. ¹² Nyisva ni -do, no- yi nyibli 'a tete -nyi, ko, ε ni -do a 'mu, no- bleε yi -bv p[uv [nv -bati ε. ε ni -do a 'mu de, no- we 'li bu wa nyibli, ko, ε ni -do a 'mu, no- we 'li bu nu[co, bu -we bu. -Mo -mu', -ε pi -na 'bi -bati ε, nyiblo a 'di -bi -pv ε, -mo 'li?

A 'ni 'yaa 'li 'aan dionv

¹³ Ba pu 'b nva bu -teε, 'a mu -mu', -u pi ε: «K[ike -bu, -huv -n[na, 'ki -a di -hvan 'li 'd[io -bu -huv 'd[io -mu' ki mu, -a 'mu 'li 'yru -hii -ni, -a 'mu 'li kvεε 'li -hlaa -ni, -ε di[ε nu, -a 'mu 'wliye 'ye -teε.» ¹⁴ 'A mu a 'mu, -u hε -ti a 'mu, [bi de, -ε di -hvan 'lu -mo mu, a yi[ε ni? -H[unh[un -mu', a pi, ε 'wi -jru yi, -bu 'hru, 'ki 'li ti gbi 'kwli, ti ni -do a ti 'yri, -ε yi -gbe ε. ¹⁵ Ke-

a kɔ ba pɔ wen: «'Kɪ 'lɪ Nyɪsɔa a 'klɪ 'kwli, -a di pɔ -hɔnhlɔn, kɔ, de -bɔ, -hɔb' de -mɔ', -a 'mɔpɔ nu.»
 16 Kɛɛ, nɔ- a hie 'v bu, 'a 'yɛɛ 'lɪ 'aan dɪɔnɔ, 'a pɪ 'aan dɪɔnɔ a -pli. 'Bɔ mɔ, 'ba kɔ ba nu 'lɪ 'aan dɪɔnɔ a 'lɪ'yaalɛ lɛ, -ɛ -bɪ ɛ nyre yɪ. 17 'A -tɪ, bɔ bi 'lɪ 'a mɔ 'kwli, -ɛ mɔ, nyiblo -mɔ', -ɛ yɪ pɪhaandɛ a nule, 'tɪ- ɛ 'yɛ nɪ nuɔ, nyiblo a 'mɔ, ɛ ni de 'kuku.

5

Dɛkɔnyɔ, ba pɪtu 'aan nunuklɔ yie

1 'A mɔ dɛkɔnyɔ, ba pɔ 'mɔ nɔa yɪ bɔ -tɛɛ. Ba we, pɪhɪvɛn a di 'yɛ a -tɪ, 'kɪ 'v 'kla-wliye'yɪya, -ɛ di 'a mɔ yɪ mu a -ta', ba nu nyai ŋmlɪ lɛ. 2 'Aan kɔkɔ-tɛblɪ pɪhɔn nɪ, kɔ 'hlɔ mɛ 'aan 'hɔlɛpɔ-tɛblɪ nɪ. 3 -Yɪrɔsɔ nyre 'aan 'wli yɪ. -Yɪrɔsɔ a 'mɔ, nɔ- di 'a mɔpɔ -tɔɔ -nɪ, -ɛ mɔ, a 'yɪ 'aan kɔkɔ-tɛblɪ -kɔvɛn 'yri -nuu -nɪ -tɛɛ, kɔ, ɛ nɔ- di 'aan 'hɔlɪ yɪ nyre, pɪwɪ yɪ, -tɛ na 'yɛ nɪ pɔ wen 'a mɔ 'tɔ. pɪHaan-tɪ, pɪa nɪ 'lɪ lɛ'boɔtɪ 'kwli, 'tɪ- 'klɔ 'mɔ 'v -wlu -hɔn, kɛɛ, a 'tɛ 'kukue kɔkɔ-tɛblɪ lɛ. 4 'Tɪ- nyibli -mɔ', -v nu -kɔvɛn, 'kɪ 'lɪ 'aan -cio kɪ, a 'yɪ pɪnɔ 'pɛɛ -nɪ. Ba pɔ 'v nɔa bɔ, -tɛ nyibli a 'mɔ, v ni 'lɪ win a 'lɪ'yaalɛ, v ni wuwe. 'Waa pɪhienwewin a 'mɔ, ɛ nyre 'lɪ Nyɪsɔa -mɔ nɪ, -ɛ mɔ 'klɔ a pɛpɛ a Kɔkɔnyɔ. 5 'Tɪ a pɛpɛ, a -hi 'nɛ- 'klɔ kɪ, 'a -nɛ de a -hɔvɛ, a kɔpɔ nɪ, kɔ, 'aan pɔ a bleelɛ nɪ -do, ɛ nɔ- a pɪmɛ lɛ. A yɪ di la de -tɛɛ, 'a 'bɔvɛ la, pɪwɪ 'wluɔba-tɛblɪ, -v 'bɔvɛ, 'tɪ- v 'lɛ, 'kɪ 'v 'waa didie a -ta'. 6 Nyibli -mɔ', -v 'sɪi 'v yɪ, nɔ- a pɔvɪ hɪ-bati lɛ, 'a 'lɪla pɪnɔ lɛ, -ɛ nuɔ, v yɪ 'lɪ'ɪ 'lɪ -wɛ, bɔ -wɔn 'a mɔ yɪ.

Ba 'la pɪwɪ, -Yusu a diditi 'mɔvɛ yre

7 'Na 'dɪayɪnɔ -na, ba 'la pɪwɪ, 'kɪ 'v -Yusu a pɪwɪ a yɪkuolɛ a -ta', ɛ 'mɔpɔ gba -gbagba, -Yusu a 'mɔ, ɛ 'mɔ di. Ba 'yɛ kɛ 'dɔdɔnyɔ, -tɛ ɛ ni, 'ɛ 'dɔvɛ -tɛblɪ, 'tɪ- 'kɪ 'lɪ

pɪwɪ a 'lɪla 'kwli, 'ɛ yɪ tawɪ -ple, kɔ lɛ'boɔnɔ 'hɔvɛn-, 'ɛ 'blepɛ kɔa -bleble, 'ɛ yɪ -tɛblɪ a 'mɔ 'a 'cɪcɛtɪ kɪ yɛ. 8 'Aan 'mumu, ba 'la pɪwɪ, 'kɪ 'v -Yusu a pɪwɪ a yɪkuolɛ a -ta'. 'Aan pɪwɪ nɪ 'bie 'lɪ pɪhɔn. -Tɛ a 'blee 'v kɔa, 'kɪ ba 'blee 'v kɔa. -Aan Kɔkɔnyɔ a diditi 'mɔvɛ yre.

9 A nɪ 'yɪyɛɛ 'lɪ -tɪ, -ɛ di pɪɛ nu, Nyɪsɔa 'nɪ pɪha 'a mɔ -bati lɛ -pɔvɪ -nɪ. Ba kɔ 'a yɪyɛ, -batipɔnyɔ, -ɛ mɔ -Yusu, 'a diditi 'mɔvɛ yre, 'kɪ ɛ nɪ 'v pɪhɔvɛn.yɪ. 10 'Na 'dɪayɪnɔ -na, Nyɪsɔa a winwɔn-hanyɔ, -v hɛ lɛ la Nyɪsɔa a -tɪ, tɪ -hi la a tɪ 'yri, 'waa -tɪ bɔ bi 'lɪ 'a mɔ 'kwli. V kɔ la pɪwɪ a 'lɪla, 'kɪ 'v Nyɪsɔa a pɪwɪ a yɪkuolɛ -mɔ', 'yɛ pɪbɪ v yɪ la pɪhɔvɛn nɪ 'yɛ. 'Aan 'mumu, kɛ-ba nu pɪwɪ a 'lɪla a kɔkɔ -wɛ. 11 -A wen 'nɪ, Nyɪsɔa a winwɔn-hanyɔ a 'mɔ, v kɔ la pɔ a bleelɛ, -ɛ nuɔ, v 'yɪ la -sa, 'kɪ 'v Nyɪsɔa a pɪwɪ a yɪkuolɛ -mɔ'. Nyɪsɔa a nyiblo -mɔ', -ɛ mɔ Sɔbɔ, ɛ nɔ- mɔ -bɪ, a 'wɪn 'a -tɪ nɪ, -tɛ ɛ nu la pɪwɪ a 'lɪla a kɔkɔ, 'kɪ 'lɪ pɪhɔvɛn a 'yɪyɛ 'kwli. A 'wɪn nɪ -wɛ, -tɛ Nyɪsɔa -nu, 'tɪ- 'a pɪhɔvɛn a 'yɪyɛ a 'mɔ, pɪhaandɛ 'ɛ -hɔn 'lɪ'ɪ 'kwli. ɛ mɔ pɪhaan-tɪ, Nyɪsɔa kɔ -tonyiblo a nyai, 'tɪ- 'ɛ nɪ pɪɛ pɪhaandɛ -mɔ.

12 'Na 'dɪayɪnɔ -na, de gbagbɔ, 'n -hɔvɛ pɪbɪ lee nɛ 'a mɔ, ɛ nɔ- -bɔ: A 'nɪ 'sɔvɪ 'lɪ -nɪ. A 'nɪ 'sɔvɪ 'lɪ yakɔ, kɔ, a 'nɪ 'sɔvɪ 'lɪ -tɔtɔ, mɔ, a 'nɪ 'sɔvɪ 'lɪ 'a -nɛ pɪdededɛ. 'Aan iin bɔ mɔ iin, kɔ 'aan 'sɔvɪ- bɔ mɔ 'sɔvɪ- kɛ- ba nuɔ, Nyɪsɔa 'nɪ pɪha 'a mɔ -bati lɛ -pɔvɪ -nɪ.

13 'Kɪ 'lɪ 'a mɔ 'nyɪ, nyiblo 'bɔ nɪ 'lɪ, 'bɔ yɪ pɪhɔvɛn nɪ 'yɛ, -ɛ -bɪ bɔ da Nyɪsɔa, Nyɪsɔa 'mɔpɔ -hɛɛ -nɪ. Nyiblo 'bɔ nɪ 'lɪ 'a mɔ 'nyɪ, dɔdɔvɪ 'bɔ yɪ'ɪ nɪ ni, -ɛ -bɪ bɔ bleelɛ Nyɪsɔa -mɔ. 14 Nyiblo 'bɔ nɪ 'lɪ 'a mɔ 'nyɪ, 'a 'hɔvɪ 'bɔ yɪ nɪ hren, -ɛ -bɪ bɔ da 'cɔvɛ a ye'nanyɔ, v 'mɔpɔ 'nyra 'lu pɔ, 'kɪ 'lɪ Kɔkɔnyɔ a 'nyre 'kwli, v 'mɔ Nyɪsɔa da, 'a 'kɔvɛ 'mɔ -wɛ. 15 'Bɔ da Nyɪsɔa, 'bɔ kɔvɛ pɪne pɪwɪ

yi, -ε mɔ, de -mʊ', ε -hʊε, Nyɪsʊa diɔe 'nɪ nu, -ε -bɪ Nyɪsʊa diɔe 'nɪ nu, 'hʊɪhɾennyɔ a 'mʊ a 'kʊε 'mʊ -wε, ε 'mʊɔɔ ye' 'du. 'Bʊ nu la de 'kuku, Nyɪsʊa di 'a de 'kuku a 'mʊ 'nɪ 'wʊwla -nɪ.

¹⁶ 'A -tɪ, -teblɪ 'kukui -bʊ, a -nu, ba wen ɔne yrε, kɔ, ba da Nyɪsʊa, 'kɪ 'ɔ 'aan 'bio a -ta', -ε diɔe nu, Nyɪsʊa 'mʊɔɔ nu, 'aan 'kʊε 'mʊ -wε. Nyiblo -mʊ', -ε 'sii 'ɔ yi, 'kɪ 'ɔ Nyɪsʊa ye', 'a Nyɪsʊa a dida kɔ 'klɪ, 'kɪ Nyɪsʊa bʊ nu de -mʊ', nyiblo a 'mʊ, ε -hʊε. ¹⁷ Nyɪsʊa a winwɔn-hanyɔ, -ε mɔ Eli, 'a -tɪ, bʊ bi 'lɪ 'a mʊ 'kwli. -Tε a nɪ 'mʊ, ke-ε nɪ la 'mʊ -wε. Nɔ- da la Nyɪsʊa, 'kɪ 'lɪ 'a ɔwɔ a pepe kɪ, 'nu 'nɪ ɔha la di a -tɪ. -Hɔn 'ɔ -nyrɔwɔ a 'mʊ 'yie, 'nu 'yɪ la di, 'ε nu 'yɪ nɪ ta kɔ ɔhɔnɔɔ nɪ ɔhɔn-do. ¹⁸ -Tε ε -hi la, -ε -bɪ ε da la Nyɪsʊa nɪ de, 'nu 'mʊ la di a -tɪ. Bʊ da la 'kɪɔɪ, -ε -bɪ Nyɪsʊa 'wɪn 'a didawin nɪ, 'nu 'ε -tʊa la didie de, -ε -bɪ 'dʊdɔ-teblɪ -tʊa la mɪmɪ.

¹⁹ 'Na 'dɪayɪnʊ -na, 'kɪ 'lɪ 'a mʊ 'nyɪ, nyiblo 'bʊ nɪ 'lɪ, 'bʊ hie 'ɔ Nyɪsʊa a 'hru bʊ, -ε -mɔ -tɪ a -tεε a 'hru, -ε -bɪ ba -hεε ɔne, -ε diɔe nu, ε 'mʊ 'ɔ Nyɪsʊa a 'hru a 'mʊ wɔn bi de. ²⁰ Ba kɔ 'a yiyie, -ε mɔ, nyiblo -mʊ', -ε -hεε nε 'a 'bɪ a 'mʊ, ε waɔa nɪ, 'kɪ ε 'yɪ Nyɪsʊa -mɔ lε -hlɔɔ -nɪ, 'ε 'yɪ 'wan. 'Ye ɔbɪ 'a -teblɪ 'kukui -hʊ, Nyɪsʊa diɔe 'nɪ 'wʊwla -nɪ.

PIELI A YI-HECRIEN ε 'cru la

1 'Mɔ Pielɪ, -ε mɔ -Yusu 'Klɪsʊ a -mɔnanyɔ*; 'mɔ -yɪ 'a mʊ -mɔ 'cru -nɪ, 'a mʊ -mʊ', -ʊ mɔ Nyɪsʊa a nyibli, ʊ bla lɛ, -ʊ 'hɛɛn Pɔtɪblɔgbɔ, kɔ Galatɪblɔgbɔ, kɔ Asɪblɔgbɔ, kɔ Bitɪnɪblɔgbɔ 'hʊɛn- kɪ bʊ. A mɔ 'dagbɪ ɲɪɔ, 'kɪ 'lɪ 'blɔgbɪ a 'mʊ 'kwli. 2 See la a ti 'yri, -aan 'baɪ Nyɪsʊa 'ɛ pʊ la 'lɪɲɪ 'lɪ, 'kɪ bʊ -ha la 'lɪ 'a mʊ, -ε diɲɛ nu, a 'mʊ 'a nyibli' pa. 'Kɪ ε naa 'lɪ 'a -Hɪhiu* 'kwli, 'ɛ nuɲɔ, 'a -hɛ 'a nyibli, -ε diɲɛ nu, a 'mʊ 'ʊ -Yusu 'Klɪsʊ 'ʊ ɲtuu -nɪ, ε kɔ, ε 'mʊ 'a -hlɪ nu, ε 'mʊ 'aan dɛ 'kuku 'wɔwla -nɪ, -ε diɲɛ nu, a 'mʊ 'ʊ yɪ 'sɪi -nɪ, 'kɪ 'ʊ Nyɪsʊa ye'. Nyɪsʊa bʊ nu 'a mʊ ɲhaandɛ -mɔ, kɔ, bʊ -nyɪ 'a mʊ kɪbʊwɛɛnle -wɛ, ɲhaandɛ kɔ kɪbʊwɛɛnle a 'mʊ 'hʊɛn-, bʊ bɪi klɛ.

Nyɪsʊa -mʊ', -ε wa 'a mʊ, ba pʊɲɪ 'nyre lɛ

3 Ba pʊ Nyɪsʊa 'nyre lɛ, -ε mɔ, -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɪsʊ a 'Baɪ, -kɔtɪ ε yru -aan nyɪ, 'ɛ -nyɪ -a mʊ 'klɔ yrayrʊ. -Yusu 'Klɪsʊ -mʊ', Nyɪsʊa -ha 'lɪ 'kɔkɔnyibli 'nyɪ, ε -ha 'klɔ, ε nɔ- Nyɪsʊa naa 'lɪ, 'ɛ -nyɪ -a mʊ 'klɔ yrayrʊ a 'mʊ. ε nɔ- kɔ -tɪ ɲa yɪɲɛ, ɲa yɪɲɪ -ple, 'kɪ bʊ -ha 'lɪ -a mʊ 'kɔkɔnyibli 'nyɪ -wɛ, ε 'mʊ -a mʊ 'klɔ -ha. 4 -A yɪɲɛ nɪ -wɛ, -ε mɔ, Nyɪsʊa di -nyɪ -a mʊ ɲhaandɛ. ɲhaandɛ a 'mʊ, ε 'nɪ -nyreɲɛ yɪ, mɔ, ε 'nɪ -paɲa 'ta, mɔ, ε 'nɪ ɲhɔnɲɔ lɪ 'klɔ -mɔ 'klɔ. 'Kɪ ε ɲtu 'lɪ ɲhaandɛ a 'mʊ yakɔ 'kwli bʊ, 'kɪ 'ʊ -aan -ta'. 5 'A mʊ -bʊ, -ʊ kuo Nyɪsʊa ɲwɪb yɪ, ε ɲtui 'a mʊ 'yie, 'kɪ 'lɪ 'a 'klɪkɪnɪnɪ 'kwli, -ε diɲɛ nu, 'klɔ a 'ʊ-hɔntɪ 'bʊ nyre 'ʊ, nyibli a pɛpɛ 'mʊɲɪ 'ye -tɛɛ, -ε mɔ, ε wa 'a mʊ nɪ.

6 ɲhaandɛ -mʊ', Nyɪsʊa nu 'a mʊ -mɔ a -tɪ, a kɔ pɔ a bleelɛ, 'ye ɲbu a yɪ ɲhʊɛn a gblegble nɪ

'ye, 'kɪ 'lɪ ti gbi 'kwli. 7 ɲhʊɛn a 'mʊ, a yɪ 'ye, a yɪɲɪ 'nɪ 'ye, -ε diɲɛ nu, nyibli 'mʊɲɪ 'ye, -ε mɔ, a kuo Nyɪsʊa ɲwɪb yɪ -tɛɛ. 'Ye ɲbu -gʊlʊ -mʊ', -ε di yɪ nyre, ʊ yɪɲɪ 'nɪ 'wla, -ε diɲɛ nu, ʊ 'mʊɲɪ 'ye, 'bʊ mɔ, 'bʊ nɔ yɪ. Kɛ- ε nɪ 'mʊ, 'kɪ 'ʊ -aan ɲwɪb a yɪkuolɛ -mɔ'. -Aan ɲwɪb a yɪkuolɛ a 'mʊ, ε mɔ dɛ gbɔgbʊ ɲnɪɔ, 'ɛ -hi 'ʊ -gʊlʊ nɪ. Kɛ- ε nɪ 'mʊ, -ε diɲɛ nu, -nyrɔwɔ -mʊ' -kɔ 'kwli -Yusu 'Klɪsʊ di di dɛ, Nyɪsʊa 'mʊ 'a mʊ 'nyre lɛ pʊ, ε kɔ, ε 'mʊ 'a mʊ -tɪ a 'yɪ'bʊbʊa -nyɪ, kɔ, ε 'mʊ 'lɪ 'aan 'nyre 'lɪ 'yaa -nɪ -wɛ, -kɔtɪ 'a 'tɪɛ kue ɲnɛ ɲwɪb yɪ. 8 ɲHan-tɪ, 'kɪ a 'ye nɪ 'ye -Yusu a 'mʊ, kɛɛ, a nʊɛ ɲnɛ nɪ. ɲHan-tɪ, 'a 'ye nɪ 'ye 'kɪɲɪ, -tɛ ti nɛ -bʊ, kɛɛ, a kuo ɲnɛ ɲwɪb yɪ. Nɔ- kɔ -tɪ 'a kɔ pɔ a bleelɛ dɪaktɪ. -Tɛ 'aan pɔ nu bʊblɛ, nyɪblo ɲdʊ 'yɪ 'lɪ 'a -mɔlɛnɪna 'lɪ -wɛ, 9 -kɔtɪ Nyɪsʊa wɛ 'a mʊ nɪ. Wʊwa a 'mʊ, ε nɔ- -a yɪ -ple.

10 Ti -hi la a ti 'yri, Nyɪsʊa a winwɔlɔn-hanyɔ*, ʊ ɲmʊɛ laɲa lɛ, 'kɪ bʊ yru laɲa lɛ -tɛɛ, -tɛ Nyɪsʊa di nyibli a wʊwa nu. Ti nɪ ye', ɲhaandɛ -mʊ', Nyɪsʊa pʊ la lɛ, ε di la 'a mʊ -mɔ nu, 'ʊ yɪ la 'a -tɪ nyibli lɛ -lee -nɪ. 11 -Yusu 'Klɪsʊ a -Hɪhiu* -mʊ', -ε nɪ la 'ʊ ɲnʊ ke', ε nɪ ye', 'ɛ lee la ɲnʊ -Yusu 'Klɪsʊ a ɲhʊɛn -mʊ', ε di la 'ye a -tɪ, 'ɛ lee la ɲnʊ -wɛ, -ε mɔ, ɲhʊɛn a 'mʊ, 'a 'yɪye 'bʊ -hi, Nyɪsʊa di -nyɪɲɛ -tɪ a 'yɪ'bʊbʊa. Nyɪsʊa a winwɔlɔn-hanyɔ a 'mʊ, ʊ ɲmʊɛ laɲa lɛ, 'kɪ bʊ yru la dɛ a 'mʊ lɛ, -ε diɲɛ nu, ʊ 'mʊ ti -mʊ' yɪ, -ε kɔ 'yri -tɛblɪ a 'mʊ, ε di 'ʊ 'lu -mɔ -mʊ -nɪ, kɔ, ʊ 'mʊɲɪ yɪ, -tɛ ε di 'mʊ nɪ, 12 Nyɪsʊa 'ɛ lee ɲnʊ, -ε mɔ, ε 'yɪ ɲnʊ 'pa-, ʊ 'yɪ -tɛblɪ a 'mʊ 'a 'yɪye -kɔ, kɛɛ, 'a mʊ -diɲɛ 'ye. Ti -bʊ 'yri, nyibli -bʊ, -ʊ pɪ -Yusu a ɲhaantɪtɪ, ʊ lee nɛ 'a mʊ -tɛblɪ a pɛpɛ a 'mʊ nɪ. Nyɪsʊa a -Hɪhiu -mʊ', ε yɪ nyibli -nyɪ, ε nɔ- tʊ ɲnʊ -tɛblɪ a 'mʊ wɔlɔn. -Tɛblɪ a 'mʊ, Nyɪsʊa a lɛlɛnyʊ -hʊɛɲɛ nɪ

-we, 'kɪ bʊ yi wenɛ, kee, Nyɪsʊa 'yɪ ɲɲɔɔ -tɔɔ -nɪ.

Aan nunuklo bu 'sii 'b yi

¹³ -Te Nyɪsʊa nu -tebli a 'mʊ, 'kɪ 'b 'a mʊ -mɔ, 'a -tɪ, ba -hieɛ 'lu -mɔ le -tee, -e diɛ nu, a 'mʊ -mɔ -we, a 'mʊ Nyɪsʊa a -kʊan nu. Ba nɪ 'b -pleele'. A 'nɪ 'hie 'lɪ ɲɲedede 'lu -mɔ le, 'bʊ 'yɪ ɲhaande -mʊ', Nyɪsʊa di 'a mʊ -mɔ nu 'pa-, -nyɔwɔ -mʊ' -kɔ 'yɪ -Yusu 'Kɪsʊ di ya de. ¹⁴ 'A -ne ti, ba ɲtuu 'b Nyɪsʊa 'b. Ti -mʊ' -kɔ 'yɪ a 'ye la -Yusu a ɲhaantitie nɪ yi, yɪnyre-tebli -mʊ', 'aan ɲwɪ -hʊe la, e nɔ- a yɪ la ɲwien le kʊe. Kee, -te ti ne -bʊ, a 'nɪ 'kʊe 'kɪ yɪnyre-tebli a 'mʊ ɲwien de.

¹⁵ Nyɪsʊa -mʊ', -e da 'a mʊ, 'kɪ ba -he 'a dako, e 'sii 'b yi. 'A -tɪ, 'aan 'mumu, ba 'sii 'b yi -we. ¹⁶ Ti -hi la a ti 'yɪ, ʊ 'cɪ laɲa nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊa a 'cɪen 'kwɪ, -e mɔ: «Nyɪsʊa wen 'nɪ: Ba 'sii 'b yi, -kɔtɪ 'na 'mumu, 'n 'sii 'b yi». ¹⁷ 'Bʊ mɔ, 'ba yɪ Nyɪsʊa nɪ de, ke- a pɪ: «-Aan 'Baɪ». -Te a dee 'kɪɲɪ 'baɪ, -e -bɪ ba ɲtuu 'bɔɔ 'b, 'aan 'yɪnaabʊ 'mʊ 'b yi 'sii -nɪ, ti a pepe -bʊ, a di 'ne- 'klo kɪ -hii -nɪ. Bʊ bi 'lɪ 'a mʊ 'kwɪ, -e mɔ, 'a -ne nyiblo, -te 'a nunuklo nɪ 'mʊ, ke- Nyɪsʊa di 'a -bati a lepɔɔle nu, -kɔtɪ e nɔ- -mɔ -bɪ, e 'nɪ 'jɪraɲa lɪ nyibli' le. ¹⁸ 'A yiɛ nɪ, -e mɔ, Nyɪsʊa -ha 'a 'Yu nɪ, 'e ɲgble 'a mʊ, 'kɪ 'b nunu-tebli -mʊ', 'aan 'baɪnʊ tʊe la 'a mʊ a -ta', -ʊ 'ye nɪ da ɲdedede. E 'yɪ 'wɪye -bʊ, -e pʊe 'ta 'pa-, e 'yɪɲɪ -nu, e 'yɪ 'a mʊ ɲgble, ¹⁹ kee, -Yusu 'Kɪsʊ a 'mʊ, 'a -hlʊ -nɪ 'klɪ kɪ, -e -hi 'b 'a -ne ɲdedede 'b, nɔ- Nyɪsʊa -nu, 'e ɲgble 'a mʊ. -Yusu 'Kɪsʊ 'wɪɲɪ blable yɪ, ʊ -ha, 'kɪ 'b -cɔhlɔn* a -ta'. E 'sii 'b yi -tee, de -hʊan ɲɔɔ 'yɪ 'lɪɲɪ 'lɪ -nɪ. ²⁰ 'Tɪ -Nyɪsʊa 'mʊ la 'klo nu, 'kɪ e -ha la 'lɪ -Yusu 'Kɪsʊ 'lɪ. Kee, ti -bʊ, -e mɔ le'boɔti, e tɔɔ ɲne nyibli a pepe yɪ, -e diɛ nu, e 'mʊ ɲnʊ wa. ²¹ Nɔ- kɔ -tɪ 'a kʊ Nyɪsʊa ɲwɪ yɪ. Nɔ- ha 'lɪɲɪ 'kʊkʊnyibli 'nyɪ, 'e -haɲa

'klo, kɔ, 'e -nyɪɛ -tɪ a 'yi'bʊbʊa. Nɔ- nuɲɔ, 'a kʊ Nyɪsʊa ɲwɪ yɪ, 'a yiɛ -we, -e mɔ, e di 'a mʊ 'nɪ wa.

²² 'A 'sii 'b 'aan dɔnʊ yɪ, -kɔtɪ a ɲtui 'b Nyɪsʊa a win nɪ. Nɔ- yɪ 'a mʊ 'klɪ -nyɪ, 'kɪ ba nʊe ne 'aan 'bio, -ʊ yɪ Nyɪsʊa ɲwien kʊe. 'N yɪ 'a mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -e mɔ, ba 'cibi 'b 'waa nʊe, 'kɪ 'lɪ 'aan ɲwɪ a pepe kɪ. ²³ Bʊ bi 'lɪ 'a mʊ 'kwɪ, -e mɔ, Nyɪsʊa a win -bʊ, -e yɪ nyibli 'klo yɪayɪ -nyɪ, -e 'yɪ 'lɪɲɪ 'lɪ -we, bʊ -we bʊ. E nɔ- Nyɪsʊa naa 'lɪ, 'e -nyɪ 'a mʊ 'klo yɪayɪ. Nyɪsʊa -bʊ, -e 'ye nɪ 'kʊ, nɔ- kɔ 'yonʊ a -he. 'A 'yɪ nyiblo ɲɔɔ, -e 'kʊ a 'yonʊ -he. ²⁴ 'Cɪ laɲa nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊa a 'cɪen 'kwɪ, -e mɔ:

«-Tonyibli a pepe, ʊ 'wɪɲɪ -piti yɪ, -ʊ 'kʊɪ. 'Waa yɪnɔɔ 'wɪɲɪ -piti a -pui yɪ, -e 'yɪɔe.

²⁵ Kee, Kʊkʊnyɔ Nyɪsʊa a win 'nɪ -weɛɛ bʊ nɪ 'klo -mɔ 'klo.» Nyɪsʊa a win a 'mʊ, -kɔtɪ -a -hle, nɔ- mɔ ɲhaantitie -mʊ', a 'wɪn.

2

Nyɪsʊa -ha 'lɪ 'a mʊ nɪ, 'kɪ ba -he 'a nyibli

¹ -Te Nyɪsʊa -nyɪ 'a mʊ 'klo yɪayɪ a 'mʊ, 'a -tɪ, ba -ha 'lɪ -tebli -hʊɪn a pepe -mʊ', -e nɪ 'lɪ 'aan ɲwɪ kɪ, ba 'kee hɪ a nunuo, kɔ, a 'nɪ 'naa 'lɪ 'lɪ nɪ 'hʊen, a 'nɪ 'tuo 'kɪ ca, kɔ, a 'nɪ 'die 'lɪ nyibli a 'nyɪe. ² Kee, ba 'wɪɲɪ 'yupanʊ yɪ, -e -hʊe 'a 'dii a nyɪe 'a -ne ti. Ke- nɪ -do ba nu Nyɪsʊa a -tɪ a -hʊhʊa, -e diɛ nu, 'aan ɲwɪ a yɪkuole 'mʊ kle -bii -nɪ. E nɔ- ba nu, bʊ gbaɲa -gbagba, ti -mʊ' -kɔ 'yɪ Nyɪsʊa di 'b 'a mʊ -waa -nɪ pepe, e 'mʊ 'b nyɪe. ³ De a 'mʊ, nɔ- kɔ -hʊhʊa a kɔ ba gba 'lu -mɔ, -kɔtɪ a ɲteɛ wɔn, 'a 'yeɛ, -e mɔ, ɲhaande a 'mʊ, e nɔ wɔn.

⁴ Ba 'yɪya 'b Kʊkʊnyɔ -Yusu 'Kɪsʊ 'hʊɪ bʊ. Nɔ- yɪ nyibli 'klo yɪayɪ -nyɪ. Nɔ- 'wɪɲɪ 'hɪɔ -mʊ'

yi, 'kayuponyo 'yi -hva bu nuu -kvan 'yri. Kee, 'hio a 'mu, e no-Nyisva -mo -bi e -ha 'li, 'e nuu [ne -kvan 'yri, -koti 'ki 'li e no-mo -bi 'yi, e no yi, 'e -hi 'u 'hi a pepe 'u. ⁵ 'Aan 'mumu, -u ko 'klo yrayru a 'mu, ba 'witi 'hiodu a 'mu yi, -e ni 'klo, -e di[e nu, Nyisva 'mu 'a mu nu, e 'mu 'kayu -mu' pu, -e ko bu 'a -Hihiu* di 'li 'ti. 'A mu -di 'li 'kayu a 'mu bu ni, -u di 'a -cohlunpinyude nu. -cohlun* a 'mu, a di pi, -e di 'a plo -blee -ni, no-mo ba -ha 'li 'aan [wli, ba -nyi [ne[e, -Yusu 'Klisu a -ti. ⁶ 'E mo -tee, u 'cru la 'li [ti Nyisva a 'crien 'kwli, -e mo, ke- Nyisva -pu:

«Ba 'ye ke, 'n -ha 'li [haan'hio, 'ni gbe 'li [ti 'dico -mu', u dee Sion (Jrusre) 'kwli bu [tu mo.

No- ko ki 'n di 'u 'na 'kayu 'u -puu -ni.

E no- 'n -ha 'li, -e nu [o, e no yi.

'A -ne nyiblo, -e di [e [wlv yi -kuo -ni,

-tuu 'yi 'li [ti 'li -we bu nu [o, 'klo -mo 'klo.»

⁷ [Haan'hio a 'mu, e mo [haande [nio, 'ki u 'a mu -mu' -mo, -u kuo [ne [wlv yi, kee, e 'yi 'mu le -ni, 'ki 'u nyibli -mu' -mo, -u yi [ti [wlv yi -kuo -ni. 'E mo -tee, u 'cru la 'li [ti Nyisva a 'crien 'kwli, -e mo:

«'Hio -mu', 'kayuponyo 'yi -hva bu nuu -kvan 'yri,

e no- -u -bi 'du ye', 'e -he 'hio gbagbu,

-e ko -kvan diaki,

'u nu [o, 'u pu 'kayu.»

⁸ E 'cru la ni -we, 'ki 'li Nyisva a 'crien 'kwli, -e mo:

«'Hio a 'mu, e ni [e ni, nyibli a buyo 'u yi [ti yre bi, 'u yi [hlon le bi.»

'E mo -tee, 'waa buyo 'u yi [ti yre bi, 'u yi [hlon le bi, -koti u 'ni [tuu [o 'u Nyisva a win 'u. Kue la 'li bu, Nyisva -yra la [a ni, 'ki bu bi la [hlon le, 'bu 'ye ni [tuu 'u 'a win 'u.

⁹ 'A mu -mo -bi, 'a mu -mo dako -mu', Nyisva -ha 'li. A mo bodopu [nio, -u 'wi -cohlunpinyo yi, -u ni Nyisva a -kvan. 'A mu -mo Nyisva a dako, Nyisva a 'mu, e pu 'kiba ki, 'ki 'u 'a dico -mo'. E [gble 'a mu ni, -e di [e nu, -tebli gbagbu -mu', e -nu, a 'mu 'a -ti nyibli -lee -ni. 'E mo -tee, e da 'a mu ni, 'e -ha 'li 'a mu halo 'nyi, 'e gba 'u 'a mu -nyre yi, -nyredu -mu', -e yi wlin, -e -hi 'u 'a -ne [dedede 'u. ¹⁰ Ti -hi la a ti 'yri, a 'yi la Nyisva a dako 'pa-. Kee, -te ti ne a ti 'yri -bu, a -he 'a dako. Ti -hi la a ti 'yri, a 'yi la [a -yi, -e mo, Nyisva ko la 'aan nyat. Kee, -te ti ne -bu, a yi [e ni, e mo [haan-ti, e ko 'aan nyat.

Ba -he Nyisva a [koyo

¹¹ 'Na ninatumupu -na, bu bi 'li 'a mu 'kwli, -e mo, a mo 'dagbu [nio, 'ki 'ne- 'klo -bu ki. 'Klo -bu, e 'yi 'aan bunule 'pa-. Yako, no-mo 'aan bunule. E no- ko -ti 'ni nyee ne 'a mu le, a 'ni 'nuo 'ki yunyre-tebli -mu', 'aan [wli -hue ba nu. -Tebldu a 'mu, e -hue bu nyre 'aan [wli yre. ¹² 'Ki 'li nyibli -bu, -u 'yi Nyisva -yi 'nyi, 'aan 'yriaabu bu 'sii 'u yi, mo 'ye [bu u pu le, a ni yunyre-tebli, [haan-tebli -mu', a ni 'a -ne ti, u 'mu [u 'ye, e 'mu [u nu, u 'mu Nyisva 'nyre le pu, -nyrowo -mu' -ko 'kwli e di di.

¹³ -Te -a yi -aan Kukonyo -Yusu 'Klisu [wien kue, 'a -ti, ba [tuu 'u 'klo a nyibli a pepe, -u nee 'blu. Romakue a 'kun gbagbu -mu', -e ko nyibli a pepe win ki, ba [tuu 'u [u 'u. ¹⁴ Ba [tuu 'u -gulunumapu -mu', 'kun gbagbu [tu 'u ble. E [tu 'u [nu ble, -e di [e nu, nyibli -mu', -u ni -tebli -hwin, u 'mu 'li [nu le -ha, ko, nyibli -mu', -u ni [haande, u 'mu [nu 'nyre le pu. ¹⁵ Nyisva -hue [e ni, ba nu [haande, -e di [e nu, nyibli -mu', -u 'ye ni -hva -bu yru Nyisva, 'ti -u yi 'aan 'nyre di, u 'mu dedu a 'mu, 'a nunuo 'kee -ni. ¹⁶ 'Aan nunuklo bu too [ne

nyibli yi, -ε mɔ, -Yusu 'Klɪsɔ nu ɔɔ nu, 'a 'yi kɛ 'ki dɛ 'kuku a ɔkoyo 'pa-. Kɛɛ, a 'nɪ 'pʊs 'lɪ lɛ, -ε mɔ, -tɛ a 'yi ɔkoyo 'pa- a -tɪ, a -wɛ 'lɪ ba nu -tɛblɪ -hʊɪn nɪ. Kɛɛ, ba -hɛ Nyɪsʊa a ɔkoyo. ¹⁷ Ba ɔtuu 'v nyibli a pɛpɛ 'v, ba nʊɛ nɛ 'aan 'bio -Yusu a nyibli, ba ɔtuu 'v Nyɪsʊa 'v, ba ɔtuu 'v Romakʊɛ a 'kɪɪn gbagbu 'v -wɛ.

'Aan 'yrinaabvɪ bv 'wɪɔɪ -Yusu 'Klɪsɔ a 'yrinaabvɪ yi

¹⁸ 'A mʊ -kʊannunyibli, 'a mʊ 'n yi 'lɪ -mɔ -hlee -nɪ. Ba ɔtuu 'v 'aan nyibli gbagbu 'v -tɛɛ. Ba 'bʊa 'waa -tɪ 'yi -tɛɛ -wɛ. Kɛ- ba nu, 'yɛ ɔbʊ 'waa ɔwɪ nɔ yi, 'yɛ ɔbʊ 'waa ɔwɪ nyre yi. ¹⁹ 'ɛ mɔ -tɛɛ, nyiblo 'bʊ nɪ 'v, 'bʊ yiɔɪ ɔhʊɪn nɪ ɔtui, 'yɛ ɔbʊ ε 'yi dɛ -hʊan ɔdʊ -nʊ, -ε blɛɛ ɔhʊɪn a 'yiye yi, bʊ kɔ ɔwɪv a 'lɪla, 'kɪ ɔhʊɪn a 'mʊ 'a 'yiye 'kwli, -kɔtɪ ε kɔ 'v Nyɪsʊa a 'vɔtuule. Dɛ a 'mʊ, nɔ- yi Nyɪsʊa a plɔ -blee -nɪ. ²⁰ 'Bʊ mɔ, 'ba yi yɪnyre-tɛblɪ nɪ ni, 'a -tɪ 'bʊ yi 'a mʊ nɪ bi, 'yɛ ɔbʊ a kɔ ɔwɪv a 'lɪla, 'kɪ 'lɪ ɔhʊɪndʊ a 'mʊ, 'a 'yiye 'kwli, nyiblo ɔdʊ 'yi 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bʊ pʊ 'a mʊ nyre lɛ. Kɛɛ, 'ba yi ɔhaandɛ nɪ ni, 'tɪ- =haandɛ a 'mʊ, 'a -tɪ, 'bʊ yi 'a mʊ ɔhʊɪn nɪ ɔtui, 'tɪ- 'ba yi ɔwɪv a 'lɪla nɪ kʊɛ, -ε -bɪ dɛ a 'mʊ, nɔ- yi Nyɪsʊa a plɔ -blee -nɪ. ²¹ Nyɪsʊa da 'a mʊ nɪ, 'kɪ ba 'yɛ ɔhʊɪn, 'yɛ ɔbʊ a yi ɔhaandɛ nɪ ni, -kɔtɪ -Yusu 'Klɪsɔ a 'mumu, ε 'yɛ ɔhʊɪn, ε 'mʊ 'a mʊ wa a -tɪ. ε tɔɔ nɛ 'a mʊ 'hru nɪ, -ε diɔɛ nu, a 'mʊ 'lɪ 'a ɔpɪ lɛ -ha. ²² 'ɛ nɔ- mɔ -bɪ, ε 'yi dɛ -hʊan ɔdʊ -nʊ. ε 'yi nyiblo ɔdʊ -kaa -nɪ. ²³ -Tɛ v -haɔa 'yri lɛ, ε 'yi -mɔ ɔhɪan, ε 'yi 'a -nɛ 'tanɪ -pʊ. -Tɛ v ɔtuiɔɛ ɔhʊɪn, ε 'yi lɛ -pʊ, bʊ nu nyibli a 'mʊ dɛ -hʊan -mɔ, kɛɛ, dɛ ε -nʊ, ε nɔ- mɔ ε pʊ 'lɪ 'a dɪɔnʊ Nyɪsʊa -jɪ' bʊ, -ε pɪ -tɛɛ a -bati. ²⁴ -Yusu 'Klɪsɔ a 'mʊ, ε 'blɛ -aan dɛ 'kuku, 'ɛ 'yɛ ɔhʊɪn -aan dɛ 'kuku a 'mʊ, 'a -tɪ, 'v kɔɔ 'vɔv tugbɛ 'yie, 'ɛ 'kʊ. -Tɛ ε nu dɛ

a 'mʊ, ε 'wɪ yi, ε ɔgble -a mʊ nɪ, 'kɪ 'v dɛ 'kuku -mɔ', -ε diɔɛ nu, -a 'mʊ 'klɪ kɔ, -a 'mʊ ɔhaandɛ nu. Bʊ bi 'lɪ 'a mʊ 'kwli, -tɛ ε nu ɔhʊɪn a 'yiye, 'aan 'kʊɛ 'ɛ -wɛ. ²⁵ Tɪ -hi la a tɪ 'yri, a 'wɪ la blablɪ yi, -v 'wan. Kɛɛ, -tɛ tɪ nɛ -bʊ, a ɔhɪan -mɔ, 'a yi blablɪkɔnyɔ ɔwien lɛ kʊɛ, 'ɛ ɔtui 'a mʊ 'yie, dɛ -hʊan ɔdʊ 'nɪ ɔha 'a mʊ lɛ -hɪn a -tɪ.

3

Nʊgbɪ kɔ 'waa nyɪbɛpʊ

¹ 'A mʊ nʊgbɪ, ba kɔ 'v 'aan nyɪbɛpʊ a 'vɔtuule, -ε diɔɛ nu, 'kɪ 'lɪ 'aan nyɪbɛpʊ 'nyɪ, -v -bɪ 'bʊ nɪ 'lɪ, 'bʊ 'yi 'v Nyɪsʊa a win a 'vɔtuule -kɔ, v 'mʊ Nyɪsʊa ɔwɪv yi -kʊo -nɪ, 'aan 'yrinaabvɪ a -tɪ. Mɔ 'yɛ ɔbʊ a 'yi ɔnʊ Nyɪsʊa a -tɪ -lee -nɪ, ² v diɔɛ 'nɪ 'yɛ, -tɛ 'aan 'yrinaabvɪ nu 'vɪ'siile, kɔ, -tɛ a ni 'v 'waa 'vɔtuule. ³ 'A 'nɪ 'hie 'lɪɔɪ 'lu -mɔ lɛ 'a -nɛ tɪ, -tɛ 'aan wɪwɪlɪ a yɪnɔɔ di 'mʊ nɪ, -tɛ a di 'lu a bibie nu, -ε diɔɛ nu, nyibli 'mʊ 'v blɛ 'ta, kɔ, -tɛ a di -gʊlʊ-tɛblɪ a 'hʊɪlɛpʊpʊ nu, kɔ, -tɛ a di yɪnɔɔnɔ a -mɔpʊpʊ nu. ⁴ Kɛɛ, dɛ ba -hie 'lu -mɔ lɛ 'a -nɛ tɪ, nɔ- mɔ, 'aan ɔwɪv bʊ nɔ yi, -ε mɔ ɔwɪv a 'lɪla, kɔ ɔwɪv a 'yɔpɔlɛ. Nɔ- mɔ yɪnɔɔ, -ε 'yɛ nɪ -wɛ 'lɪ 'klɔ -mɔ 'klɔ. ε nɔ- mɔ dɛ gbagbu, 'kɪ 'v Nyɪsʊa ye'. ⁵ Yi-hɛ-nyre a nʊgbɪ, -v yi la Nyɪsʊa ɔwien lɛ kʊɛ, kɛ- v nu la yɪnɔɔ. V ɔtui la 'v 'waa nyɪbɛpʊ nɪ. ⁶ Sara a -tɪ bʊ bi 'lɪ 'a mʊ 'kwli. Bʊ kɔ la 'v 'a nyɪbɪv Abrahamʊ a 'vɔtuule a -tɪ, 'ɛ dɛɛ laɔa 'a kʊkɔnyɔ. 'Bʊ mɔ, 'ba yi ɔhaandɛ nɪ ni, ɔwɪ yi Sara, a di -hɛ 'a 'yonʊ nyɔɔyɔ. ε 'yi yi -blɛɛ -nɪ, 'kɪ ɔdededɛ bʊ kaa 'a mʊ yi, 'kɪ ba nu ɔhaandɛ a 'mʊ.

⁷ 'A mʊ nyɪbɛpʊ -mɔ -bɪ, ba nu 'aan nʊgbɪ ɔhaandɛ 'yi ɔhlɔn lɛ. Ba kɔ 'a yiye, -ε mɔ, -tɛ a nu 'klɪ a kɪnɪnɪ, v 'yi 'mʊ lɛ -nɪ. Ba ɔtuu 'v ɔnʊ 'v, -kɔtɪ 'klɔ yɪayɪr -mʊ', Nyɪsʊa yi 'a mʊ -nyɪ, 'kɪ 'lɪ dadʊ

'kwli, 'a mu ni 'hven ε yi□i -nyi. Ba □tuu 'v □nu 'v, -ε di□e nu, 'ba yi Nyisva ni de, ε 'mu 'a mu nva yi bu pu.

-Yusa a nyibli di 'ye □hven, 'ye □bi bu yi □haande ni ni

8 De -ko ki 'n yi 'v -yree -ni, ε no -bu: 'Aan pepe, ba ko 'lule-hihietu ni -do. Ba yuyru nyai, ba nunve ni, -koti a mo 'daiyuv □nuo, 'ki 'v Nyisva a 'hru wlon. Ba nunu □haan-tebli 'yi □hlon le, ε ko ba □ti□ 'li 'aan dionu 'li. 9 'Bu mo, nyiblo 'bu nu 'a mu de -hvan -mo, a 'ni 'nuo 'li□i de -hvan -mo -we. 'Bu mo, nyiblo 'bu pu 'a mu 'tanu -mo, a 'ni 'puv 'li□i 'tanu -mo -we. Kee, de ba nu, no- mo, ba da Nyisva, 'ki bu nu□o □haande -mo, -ε nu□o, ti -mu' -ko 'yri Nyisva da la 'a mu, 'ki ba -he 'a nyibli, ε pu la 'li□i ni, 'ki bu nu 'a mu □haande 'yi □hlon le. 10 U 'cru la□a ni, 'ki 'li Nyisva a 'cruen 'kwli, -ε mo:

«Nyiblo 'bu ni 'v, 'bu -hve bu ni □haan'klo,

ko, 'bu -hve bu ko plo a bleele, ε bleε yi, bu 'kee -ti -hvin a hihla, ko, ε 'yi yi -bleε -ni, bu nu hi.

'Bu yi le ni ni, -ε -bi ε ni □haan'klo. 11 ε 'yi yi -bleε -ni, bu nu -tebli -hvin,

kee, bu nu □haan-tebli le, bu □mu□o le, 'ki 'li 'a □wlv a pepe ki,

'ki ε ko 'a 'bio 'hven-, bu wēen ki bu.

12 Nyibli -mu', -v ni □haande, Nyisva □tui □nu 'yie.

'Bu mo, 'bu yi□i de ni -hve, ε pi □nu nva yi bu.

Kee, -tebli-hvinnunyo -mo -bi, ε -wen □nu yi.»

13 'Bu mo, 'ba yi□i le ni □mve, 'ki 'li 'aan □wlv a pepe ki, 'ki ba nu □haande, -ε =dv 'yi 'li□i 'li -we, bu nuu ne 'a mu 'cre le. 14 Mo 'ye □bi a yi □hven 'ni 'ye, 'ki 'v □haande -mu', a ni a -ta', de a 'mu, 'a -ti, Nyisva di nu 'a mu □haande -mo. 'A -ti, a 'ni 'pie 'li nyibli a

'mu, 'waa huannu, -v -hve -bu nu 'a mu 'cre le. 'Aan □wli 'ni 'wuv 'li 'ku. 15 Kee, 'ki 'li 'aan □wli ki, ba □tuu 'v -Yusu 'Klsv 'v. Bu mo 'aan Kvkonyo. Ti a pepe, ba ni 'v -pleele', -ε di□e nu, nyibli a pepe, -v di 'a mu 'beti -ni, -ε mo, de- ko -ti 'a yi -Yusu 'Klsv □wien le kve, a 'mu □nu kle -hhta -ni. 16 'Bu mo, 'ba yi □nu kle ni -hhte -ni, -ε -bi ba ko □wlv a 'lila, ko, ba ko 'waa 'v□tuule. A 'ni 'nuo 'li -tebli -mu', -koti 'aan □wlv 'ε yi 'a mu -mo 'ple, -ε di□e nu, nyibli 'bu -hve bu di 'aan 'nyre, -tui 'mu □nu nu, -koti v hle -ti -hvin, 'ki 'v 'aan 'yrinaabvi -mo', 'a mu -mu', -v ni 'v -Yusu a 'hru wlon. 17 ε nu -tee, □haande -mu', a ni a -ti, ba 'ye □hven, Nyisva 'bu yi□i ni -hve, 'ε -hi 'v ba 'ye □hven, yunyre-tebli -mu', a ni a -ti. 18 -Yusu 'Klsv a 'mumu, ε 'kv ni, -aan -tebli 'kukui a -ti. 'A 'kukuv mo 'kuvv ni -do. Nyiblo -mu', -ε 'sii 'v yi, 'ki 'v Nyisva ye', no- kv, -a mu -bu, -v 'yi 'v yi 'sii -ni, ε 'mu -a mu wa a -ti, -ε di□e nu, ε 'mu□v nu, -a 'mu Nyisva yre 'mve -ni. Nyibli, nu- 'la□a, kee, Nyisva a -Hihiu* -ha 'li□i 'kukonyibli 'nyi ni, 'ε -ha□a 'klo. 19 'Ki 'li Nyisva a -Hihiu a 'kl 'kwli, 'ki ε mu 'li 'kuo -mu' -mo, -v ni □ji', 'ε lee □nu Nyisva a -ti. 20 'Kuo a 'mu, v nu- mo nyibli -mu', ti -hi la a ti 'yri, -v 'ye ni □tuu la 'v Nyisva 'v. 'E mo -tee, Nyisva ko □wlv a 'lila, 'ε yi □nu -ple, ti -mu' -ko 'yri nyiblo -mu', -ε mo Noe, ε nii la 'v 'mu, kee, nyibli a 'mu, v 'tie yi la Nyisva a -ti le -hee -ni. Nyibli -mu', -v pa la 'li 'mu a 'mu 'kwli, v 'yi la -hv. U mo la nyibli ni □blen□blen, nu- Nyisva -wa, 'ki 'v 'nie -mu' a -ta'. 21 'Nie a 'mu, -ε ko 'kwli v naa 'li, no- mo 'nie -bu, v pi ke 'a mu 'lu le, -ε we 'a mu, 'a yruule □nuo. 'Nie a 'lupuvv a 'mu, ε 'yi 'aan 'hvi a -puple a -ti 'pa-. Kee, de, -a -hve Nyisva, ε no- mo, bu nu□o, -aan □wli 'mu 'v yi 'sii -ni. 'Nie a 'lupuvv, ε we

'a mu nu, -koti -Yusu 'Klisu -hon 'li 'kokonyibli 'nyi nu, 'e 'hri 'klo. 22 -Yusu 'Klisu □huan -mo, 'e mu 'li yakō 'kwli, 'e ni 'u Nyisua a diidekubta ki bu, 'e koo Nyisua a lelenyu win ki, kō 'kuo a pepe, kō 'a -ne 'klitunde □du 'hven-.

4

Nyisua, nō -bu koo ne 'a mu win ki

1 -A yi□e ni -e mo, -Yusu 'Klisu 'ye □hven, 'ki 'li 'a -plahui 'kwli. 'A -ti, 'aan 'mumu, ba kō 'lule-hihiedu a 'mu, ba -we -mo, 'ki ba 'ye □hven, -te e nu □hven a 'yiye, -koti nyiblo -mu', -e 'ye □hven, 'ki 'li 'a -plahui 'kwli, e 'ni -nu□o 'ki de 'kuku de. 2 Kue 'ki mo bu, ti a pepe -bu, a di 'ne- 'klo -bu ki -hii -ni, de -mu', Nyisua -hve ba nu, e nō - ba nu. A 'ni 'nuo 'li yinyrekō -mu', 'aan □wli -hve. 3 Nyibli -mu', -u 'yi Nyisua -yi, -tebli -mu', u nve -ni bu nu, 'aan 'mumu, -tebli a 'mu, e nō - a ni la, 'ki 'li ti -huohui 'kwli. 'Ki bu hree 'ki mo. Ti -hi la a ti 'yri, 'a -ne de, e nō - a yi la 'aan dionu wlon -hie -ni, -tebli -hutin 'aan □wli -hve la, e nō - a ni la, 'a yi la 'yi le -bibi -ni, 'a yi la 'aan dionu didi-tebli kō nō 'hven- wlon -hie -ni, 'a kwle la -ci, -e yi la Nyisua a -ti le -he -ni. 4 Kee, -te ti ne -bu, 'bu mo, nyibli -mu', -u 'yi Nyisua -yi, 'bu yi 'waa dionu 'a -ne □dedede wlon ni -hie -ni, a 'ni 'kue 'li □nu □wien de. -Te a 'ye ni kue 'ki □nu □wien, 'a -ti 'waa □wli kee le. E nō - nu□o, 'u -he 'a mu 'yri le. 5 Kee, -nyrowo □du 'kwli, 'ki u di 'u Nyisua ye' mu, e 'mu □nu -bati le -puu -ni. Ti -mu' -kō 'yri e di 'klonuyibli kō 'kokonyibli 'hven- -bati le -puu -ni, e 'yi -mo -hlo. 6 Nyibli -mu', -u 'ku, -te u 'tite ni la 'ne- 'klo ki, Nyisua puu la □nu -bati le, □wi yi, -te e ni nyibli a pepe a -bati a lepule. -Te u 'ku, -e -bi -Yusu 'Klisu pu □nu Nyisua a □haantitie -mu' ni,

-e di□e nu, u 'mu 'klo nu, □wi yi Nyisua.

'Kli -mu', Nyisua -nyi 'a mu, nō -ba nu, ba -he e ne 'aan 'bio

7 Ti -bu, -e hie 'li, 'klo 'mu 'u -wlu -hon, e 'yi -hu. Ba koo ne 'aan dionu win ki, kō, ba ni 'u -pleele', -e di□e nu, a 'mu Nyisua da. 8 De gbagbu -mu', -e -hi 'u -tebli a pepe 'u, e nō - mo ba 'cibi 'u, ba nune -ni, 'ki 'li 'aan □wlu a pepe ki, -koti 'bu mo, 'ba nve nyibli, a -hrui 'waa -tebli 'kukui a -ti -mo. 9 Nyibli -mu', -u pu e 'li 'a mu -mo, ba 'ble □nu kua -tee. A 'ni 'puple e 'li wlon le. 10 Nyisua nu 'a mu □haan-tebli a gblegble 'yi □hlon le, 'e -nyi 'a -ne nyiblo □du 'kli, 'ki bu nu -tebli a gblegble. 'Kli -mu', Nyisua -nyi 'a -ne nyiblo, e 'ni 'hihre 'li le. Nō - bu nu, bu -he e ne 'a 'bio. 11 'Bu mo, Nyisua 'bu -nyi nyiblo 'kli, 'ki bu hle, nyiblo a 'mu, bu hla Nyisua a -ti. 'Bu mo, Nyisua 'bu -nyi nyiblo 'kli, 'ki bu -he e ne 'a 'bio, -e -bi 'kli -mu', Nyisua -nyi□e, nō - bu nu, bu -he e □nu. -Tebli a pepe -mu', a ni, bu nu□o, Nyisua bu kō -ti a 'yi'ububa, 'ki 'u -Yusu 'Klisu a -ta'. -Yusu 'Klisu, nō - kō -ti a 'yi'ububa, e nō - kō 'kli, -te e te yi bu. Ke - e ni 'mu.

Plo a bleele, 'ki 'u -Yusu a nyiblo -mu' -mo, -e yi □hven 'ye, -te e mo -Yusu a nyiblo a -ti

12 'Na □wlu a ninatumupu -na, 'bu mo, Nyisua 'bu yi 'li □hven a 'yiye 'kwli ni -nee -ni, 'bu yi 'a mu -tebli ni -tve -ni, e 'ni 'kee 'li 'aan □wli le. -Tebli a 'mu, e mi 'a mu yre, -e di□e nu, e 'mu□u 'ye, 'bu mo, 'ba kuo □ne □wlu yi -tee. A 'ni 'yee 'li□i, -e mo, e 'yi 'u le -nō -ni. 13 □hven ni -do, -Yusu 'Klisu 'ye, nō - a yi 'ye. 'A -ti o, ba nu dōdu, -e di□e nu, -nyrowo -mu', -e kō 'yri nyibli di 'u 'a -ti a 'yi'ububa 'u 'yee -ni, a 'mu dōdu nu, e 'mu 'u 'a -ne □dedede 'u -hi. 14 'Bu mo, 'bu yi 'a mu 'tant ni □tui, -Yusu 'Klisu a

-ti, Nytsua di nu 'a mu □haande -mō, -kōti Nytsua a -Hihiu* kō -ti a 'yi'bobua, -ε -hi 'b 'a -ne □dedede 'b, ε nō -di 'b 'a mu -mō ni.

¹⁵ 'Kī 'lī 'a mu 'nyi, 'bu mō, nyiblo 'bu yi □hūven ni 'ye, -te ε nu ynyrede □dū a -ti, □bi ε 'la nyiblo, ε mō 'yiyrynyō, -hūb' ε pī 'lī 'a 'bio a -ti mē 'nyi lē, -ε -bi nyiblo □dū 'nī 'pūb 'lī □i 'nyre lē, -tebli a 'mu, 'a -ti. -Tēbli □dū a 'mu, ε 'nī 'nū 'lī 'a mu 'nyi. ¹⁶ Kēε, nyiblo 'bu ni 'b, 'bu yi □i □hūven ni □tui, -te ε mō -Yusu a nyiblo a -ti, -ε -bi nyiblo a 'mu, -tūi 'nī 'nuo 'lī □i. Kēε, bu -nyi Nytsua 'wio, -te v dēε □ne -Yusu 'Klīsv a nyiblo a -ti.

¹⁷ Ti -bu, -ε kō 'yri Nytsua di 'b nyibli -bati lē -pūb -nī, ε nyre 'b nī. 'A nyibli, nō -ε di -bati lē -pūb -nī yi -hēdē. 'Bū mō, 'bū pūb nē -a mu -bati lē yi -hēdē, -bi' ε di 'mu □ti, 'kī 'b nyibli -mu' -mō, -u 'yi □haantitie □wlv yi -kuo -nī 'lī? ¹⁸ 'E mō -tēε, 'b 'cru la 'lī □i Nytsuacrien 'kwli nī, -ε mō:

«E kla 'mu, 'kī Nytsua bu wa nyibli -mu',

-u 'sii 'b yi.

'Bū mō, 'bū nī 'mu lē, -bi' ε di 'mu □ti,

'kī 'b dē-huannunyo -mō,

-ε 'yi Nytsua -yi 'lī?»

¹⁹ 'A -ti, Nytsua 'bu yi □i nī -hūε, nyibli bu 'ye □hūven, nyibli a 'mu bu 'cibi 'b □haan-tebli a nunuo, 'ti -Nytsua -mu', -ε mō -aan nununyo, kō, -ε kō 'lī -aan dē -mō, ε nō -bū pū 'lī 'waa dionv -ji' pēpe.

5

Ba □tiō 'lī 'aan dionv, 'kī 'b Nytsua ye'

¹ 'Cūε a ye'nanyū 'n mi 'lī -mō hle mō. 'Na 'mumu, 'mō 'cūε a ye'nanyō □niō. Ti -mu' -kō 'yri -Yusu 'Klīsv yi la □hūven 'ye, 'n 'ye la □a nī. Ti -mu', -ε kō 'yri Nytsua di 'b -Yusu 'Klīsv a -ti a 'yi'bobua nyibli -tōō -nī, a bi 'lī yi, 'n bi 'lī yi, -a di kō 'lī -aan 'kībia. 'A -ti, 'n

nyεε nē 'a mu lē: ² Ba □tu Nytsua a nyibli -mu', ε -nyi 'a mu 'yie. Ba nu □o, □wī yi blablīkōnyō, -ε =tui 'a blablī 'yie. Ba □tu □nv 'yie, 'kī 'lī 'aan □wlv a pēpe kī, □wī yi, -te Nytsua nī 'a -hūhūa. 'A 'nī 'nuo 'lī □i, □wī yi, -te nyiblo 'ye nī nī wen 'b 'a mu kē'. Ba 'wlaa 'b □wlv bu, ba nu -kūan a 'mu. 'A 'nī 'nuo 'lī □i, 'wliye a 'yiye a -ti. ³ Nyibli -mu', Nytsua -nyi 'a mu, 'kī ba □tu □nv 'yie, a 'nī 'nū 'lī □nv 'lu bu, kēε, 'aan 'yrynaabū bu tōō □nv, -te v di 'waa dionv a naale nū. ⁴ 'Bū mō, 'ba yi lē nī nī, -nyrōwō -mu' -kō 'yri -Yusu 'Klīsv, -ε mō blablīkōnyō gbagbu, ε di di, ε di -nyi 'a mu 'wio gbagbu, -ε mō 'klō yrayrv -mu', -ε 'ye nī -wē 'lī 'klō -mō 'klō.

⁵ 'A mu -mu', -u mō gbloyō, 'n yi 'a mu 'nī -lee -nī, ba □tuu 'b 'aan ye'nanyū 'b. 'Aan pēpe, kē- 'n pī 'a mu yi, ba □tiō 'lī 'aan dionv 'lī, a 'mu -hūhēε -nī, -kōti v 'cru □i nī, 'kī 'lī Nytsuacrien 'kwli, ε -mō: «Nyibli -mu', -u 'yεε 'lī 'waa dionv, Nytsua di 'lī □nv 'nī □tiō -nī, kēε, nyibli -mu', -u =tūε 'lī 'waa dionv, ε di nu □nv □haande -mō.» ⁶ 'A -ti o, 'n yi 'a mu 'nī -lee -nī, ba □tiō 'lī 'aan dionv, 'kī 'b 'Klīkūnytsua ye', -ε di □e nu, ti -mu' -kō 'yri ε di 'b □v 'b -hūa -nī, ε 'mu 'lī 'a mu 'lī 'yaa -nī. ⁷ -Tēbli a pēpe -mu', -ε 'yεε 'a mu 'kla -wliye, ba pū 'lī □ne □e -ji' bu, -kōti ε pī 'aan -ti □wli -mō lē.

⁸ Ba nī 'b -pleele', ba □tu 'aan dionv 'yie. 'Aan yraanyō, -ε mō Satan, ε yi -hihie lē, 'ε □mūε nyiblo lē, ε di klō, ε 'wī □i -ji yi, -ε klui, -ε =mūε diide lē. ⁹ Ba nyra □a yi bu, ba 'cibi 'b Nytsua a □wlv a ykuole. 'Bī a yi □e nī, -ε mō, 'aan 'bio -Yusu a nyibli, -u nī 'nē- 'klō kī, v yi 'ye □hūven, □wī yi -te a nī, 'a yi □hūven 'ye. ¹⁰ 'E mō □han-tī, -te ti nē -bū, 'a yi □hūven 'ye. Kēε, ti gbi 'bū -hi, Nytsua -mu', -ε kō -mō □haan-tebli a pēpe -hūen 'lī -wlu,

'a ɔgbetɔ, ɛ diɛ 'nɪ nu, a 'mɔ 'bɪ yɪ
 ɔɛɛ, 'tɪ- ɛ 'mɔ 'a mɔ 'klɪ -nyɪ, kɔ, ɛ
 'mɔɔɔ nu, a 'mɔ bɔ ku, 'kɪ 'b 'a -nɛ
 'hru ɔdɔ wɔn. ɛ da 'a mɔ nɪ, -ɛ
 diɛ nu, a kɔ -Yusu 'Kɪsɔ 'hɔɛn-,
 a 'mɔ 'lɪ 'a -tɪ a 'yɪ'bɔbɔa -mɔ', -ɛ
 'yɛ nɪ -wɛ 'lɪ 'kwɪ pa. ¹¹ Nɔ- kɔɔ
 'klɔ a pɛpɛ win kɪ, -tɛ ɛ tɛ yɪ bɔ.
 Kɛ- ɛ nɪ 'mɔ.

Betile

¹² Nyiblo -bɔ, -ɛ mɔ Silastɪ, nɔ-
 -hɛɛ 'mɔ, 'nɪ 'cɪrɪ nɛ 'a mɔ 'cɪrɪɛn
 gbe -bɔ -mɔ. 'N yɪɛ nɪ, -ɛ mɔ,
 'aan 'dɪayɪ ɔnɔ, -ɛ yɪ -Yusu 'Kɪsɔ
 ɔwɪɛn lɛ kɔɛ -tɛɛ. 'N yɪ 'cɪrɪ nɛ 'a
 mɔ -mɔ, 'mɔ 'lɪ 'a mɔ ɔwɔbɔ 'kwɪ
 bɔ ɔtu. 'Ya 'b 'lu de, 'n yɪ 'a mɔ
 'nɪ -lee -nɪ, 'ɛ mɔ -tɛɛ, Nyɪsɔa nɪ
 -a mɔ ɔhaandɛ -mɔ, ɔwɪ yɪ, -tɛ 'n
 nu 'a 'cɪrɪ. ɔHaandɛ a 'mɔ, ba
 'bleɛ kɔa -tɛɛ.

¹³ -Yusu a nyibli -bɔ, -v nɪ 'nɛ-
 Babilɔnɪdɪɔ 'kwɪ, Nyɪsɔa -ha 'lɪ,
 ɔwɪ yɪ, -tɛ ɛ -nu, 'ɛ -ha 'lɪ 'a mɔ
 'lɪ, v 'betɪ 'a mɔ -tɛɛ. Makɪ, 'n
 nɔɛ -nɪ, ɔwɪ yɪ 'na 'yɪ, ɛ 'betɪ 'a
 mɔ -tɛɛ. ¹⁴ Ba -nyinyɪ 'wɪɔ -tɛɛ,
 ɛ 'mɔɔɔ nyibli -tɔɔ -nɪ, -ɛ mɔ, a
 nɔnɔɛ nɪ, ɔwɪ yɪ 'dɪayɪnɔ.

'Aan pɛpɛ -mɔ', -v nɪ 'lɪ -Yusu
 'Kɪsɔ -jɪ', Nyɪsɔa bɔ -nyɪ 'a mɔ
 kɔbɔwɛɛnɛ.

PIELI A 'HUEN A 'CRIEN ε 'cru la

1 Mɔ Simɔ Pielɔ ɔnɔ, -ε yɪ 'a mu-mɔ 'cru -nɪ. 'Mɔ -Yusu 'Klɪsɔ a -kɔannunyo ɔnɔ, 'nɪ mɔ 'a -mɔnanyɔ* -wε. 'A mu -mu', -v kuo -Yusu 'Klɪsɔ ɔwɪb yɪ, ɔwɪ yɪ -tε -a nu 'a ɔwɪb a yɪkuole, 'a mu 'n yɪ -mɔ 'cru -nɪ. ɔwɪb a yɪkuole a 'mu, a bi 'lɪ yɪ, -a bi 'lɪ yɪ, ε yɪ -a mu 'nɪ -hεε -nɪ dɪaktɪ. -Yusu 'Klɪsɔ, nɔ-nu ɔo, -aan pεpε, ɔa kuo ɔnε ɔwɪb yɪ, -kɔtɪ ε 'sɪi 'v yɪ, 'tɪ- ε 'nɪ 'jraɔa lɪ nyibli lε. Ε nɔ- mɔ Nyɪsɔvɔ, 'tɪ- 'ε mɔ -aan Wanyɔ. 2 Nyɪsɔvɔ bu nu 'a mu ɔhaandε -mɔ, kɔ bu -nyɪ 'a mu kɪbɔwεenlε -wε. 'Bu mɔ, 'a yiyie kɔ -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu a yiyie 'bu yɪ klε nɪ -bii -nɪ, 'ε mɔ ɔhan-tɪ, ε di -tebli a 'mu 'nɪ nu.

Ba ɔtu 'v 'klɪ, 'aan 'yrinaabvɪ 'mv 'v yɪ 'sɪi -nɪ

3 -Yusu 'Klɪsɔ, nɔ- nu ɔo, ɔa yɪ Nyɪsɔvɔ -mu', -ε da -a mu, 'kɪ -a kɔ -Yusu 'huen-, -ba pa 'lɪ 'a -tɪ a 'yɪ'buɔvɔ 'kwli, kɔ, -aan 'yrinaabvɪ 'mv -Yusu a 'yrinaabvɪ yɪ 'wɪ, -ε 'sɪi 'v yɪ. -Tε -a yɪ 'kɪ Nyɪsɔvɔ, -ε -bɪ -Yusu a ɔgbetɔ, 'kɪ 'lɪ 'a 'klɪ a kɪnɪnɪ 'kwli, ε -nyɪ -a mu -tebli a pεpε -mu' nɪ, -a 'yɪ -kɔ, -ε di ɔe nu, -a 'mu 'kɔ yrayrvɔ kɔ, ε kɔ, -aan 'yrinaabvɪ, ε 'mu Nyɪsɔvɔ a plɔ -blee -nɪ. 4 'Kɪ ε naa 'lɪ -tebli a 'mu 'kwli, 'ε -nyɪ -a mu -tebli gbagbɪ -mu', ε pu la lε, ti -hi la a ti 'yɪ, ε di la -a mu -nyɪ. -Tebli a 'mu, ε mɔ yɪnɔ-tebli ɔnɔ, 'kɪ 'v -a mu -mɔ. Kε- ε nu 'a nunuo, -ε di ɔe nu, yɪnyre-tebli -mu', -ε nɪ 'nε- 'kɔ kɪ, nyibli a ɔwɪb nɔε -nɪ, 'a 'tɔ 'nɪ ɔha 'a mu nu, kɔ, a 'mu Nyɪsɔvɔ a ɔwɪb kɔ. 5 Ε nɔ- nu ɔo, 'nɪ yɪ 'a mu -lee -nɪ, -ε mɔ, ba ɔtu 'v 'klɪ, 'a mu -mu', -v kuo -Yusu 'Klɪsɔ ɔwɪb yɪ, 'aan 'yrinaabvɪ 'mv 'v yɪ 'sɪi -nɪ. 'Bu mɔ, 'aan 'yrinaabvɪ 'bu 'sɪi 'v

yɪ, ba ɔmɔɔ ɔtɔ a kɔkɔ lε. 6 'Bu mɔ, 'ba kɔ ɔtɔ, ba yɪ 'aan dɔnɔvɔ a naale -wε. 'Bu mɔ, 'ba yɪ 'aan dɔnɔvɔ a naale, -ε -bɪ ba kɔ ɔwɪb a 'lɪla. 'Bu mɔ, 'ba kɔ ɔwɪb a 'lɪla, -ε -bɪ ba ɔtuu 'v Nyɪsɔvɔ 'v. 7 'Ba yɪ 'v Nyɪsɔvɔ nɪ ɔtui -nɪ, -ε -bɪ ba nɔnɔε -nɪ, ɔwɪ yɪ 'dɪayɪnɔ. 'Bu mɔ, 'ba nɔnɔε -nɪ, -ε -bɪ ba nɔε nyibli a pεpε -wε. 8 'Bu mɔ, 'ba 'cɪbɪ 'v -tebli a 'mu, 'a nunuo, -ε -bɪ 'aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɪsɔ a yiyie 'yɪ 'lɪ ɔtɪ 'lɪ -wε, bu mɔ dadɔ, 'tɪ- ε 'mu ɔv nu, 'aan ɔhaan-tebli -mu', a di nu, ε 'mu klε -bii -nɪ. 9 Kεε, nyibli 'bu nɪ 'v, 'bu 'yε nɪ nu -tebli a 'mu, -ε -bɪ v 'wɪ ɔtɪ 'yɪi'dɔnyɔvɔ yɪ, -v 'yε nɪ yru lε. Nyibli a 'mu, ε -hru ɔnɔ -mɔ, -ε mɔ, -tebli -hɔn -mu', v nɪ la, Nyɪsɔvɔ 'wɔwɪla ɔa nɪ.

10 'Na 'dɪayɪnɔ -na, -tε ε nɪ 'mu lε, ba ɔtu 'v 'klɪ, -kɔtɪ Nyɪsɔvɔ da 'a mu nɪ, ε kɔ, 'ε -ha 'lɪ 'a mu, 'kɪ a 'mu ɔhaan-tebli a 'mu nu. 'Bu mɔ, 'ba yɪ nɪnale nɪ nɪ, a 'yɪ 'lɪ ɔtɪ 'lɪ -wε, ba -hɔn 'v Nyɪsɔvɔ a 'hru wɔn yruyru. 11 'Ba yɪ ɔtɪ lε nɪ nɪ, -nyrɔwɔ ɔdɔ, Nyɪsɔvɔ di -nyɪ 'a mu 'hru, 'kɪ ba pa 'lɪ -aan Kɔkɔnyɔ kɔ -aan Wanyɔ -Yusu 'Klɪsɔ a 'kɔ yrayrvɔ -mu' 'kwli, -ε 'yε nɪ -wε 'lɪ yruyru.

12 Nɔ- nu ɔo, 'nɪ 'tɪε di 'lɪ 'a mu -tɪ a 'mu, v tɔε la 'a mu 'kwli lε pu, 'yε ɔbu a yɪ ɔe, ε kɔ, 'yε ɔbu a 'ble ɔe kɔvɔ. 13 'Nɪ 'tɪε nɪ 'kɔ, 'n yɪ ɔe nɪ, -ε mɔ, ε nu -tεε, 'kɪ ɔbu pu 'lɪ 'a mu -tɪ a 'mu 'kwli lε, -ε di ɔe nu, a 'mu 'v -pleele' nɪ. 14 'N yɪ ɔe nɪ, -ε mɔ, 'na 'kɔkɔvɔ a ti mi 'v nyre mɔ, ɔwɪ yɪ, -tε -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɪsɔ nu la 'mu 'a tɔɔlε. 15 'A -tɪ, 'n di ɔtu 'v 'klɪ, 'mu 'a mu 'hru -nyɪ, -ε di ɔe nu, -tɪ a 'mu, ε 'mu 'lɪ 'a mu 'kwli lε bi 'a -nε ti, 'yε ɔbu 'n 'kɔ.

Nyɪsɔvɔ tɔε nε -a mu nɪ, -ε mɔ, -Yusu 'Klɪsɔ mɔ 'a 'Yu ɔnɔ

16 Tɪ -hi la a ti 'yɪ, -a lee la 'a mu nɪ, -tε -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Klɪsɔ di didie nu, 'kɪ 'lɪ 'a 'klɪkɪnɪnɪ 'kwli. -Tɪ a 'mu, 'n lee la 'a mu, ε

'yɪ la hɪdatɪ -mʊ', -tonyibli yɪ la 'lʊ -mɔ lɛ -hie 'pa-, 'kɪ 'lɪ 'waa dɪɔnʊ a 'lʊlɛ-hihie 'kwli. Kɛɛ, -aan ɔgbetʊ a 'yii 'ye la 'a -tɪ a 'yi'buɔɔba nɪ. ¹⁷ Ti -mʊ' -kɔ 'yri 'a 'bat Nyɪsʊa -nyɪ la ɔa -tɪ a 'yi'buɔɔba, -a nɪ la -tʊo kɪ, ɔa 'wɪn la, -ɛ mɔ, Nyɪsʊa -mʊ', -kɔtɪ a 'yi'buɔɔba, -ɛ -hi 'v 'a -nɛ ɔdedede, ɛ pɪ la win, ɛ wɛn: «Nyiblo -bʊ, nɔ- mɔ 'na 'Yu, 'n -nʊɛ -nɪ. ɛ yɪ -nyɪ 'mʊ plɔ a bleelɛ.» ¹⁸ -Aan 'mumu, -a nɪ la -tʊo kɪ, -a kɔ -aan Kʊkɔnyɔ -Yusu 'hʊɛn-, 'kɪ 'lɪ dʊgba -mʊ', -ɛ kɔ 'lʊ Nyɪsʊa hlɛɛ la 'lɪ -tɪ a 'mʊ, -aan nʊɪ 'v yɪ la 'a win 'wɪn, -ɛ -hʊɛn la 'lɪ yakɔ 'kwli.

¹⁹ -Tɛ -a 'ye la dɛ a 'mʊ, ɛ nu ɔo nɪ, -tɪ -bʊ, Nyɪsʊa a winwɔlɔn-hanyʊ* hla la, ɔa kuo ɔnɛ ɔwɔv yɪ -tɛɛ, -aan ɔwɔv a yɪkuolɛ a 'mʊ 'ɛ bii klɛ. 'A -tɪ, 'waa -tɪ a 'mʊ, ba pʊ ɔv nʊa yɪ bʊ -tɛɛ, -ɛ nu ɔo, ɛ 'wɪ ɔtɪ 'napɪ yɪ, -ɛ yɪ wɪn, 'kɪ 'lɪ halɔ 'nyɪ. Ba 'cibi 'v 'a nʊa yɪbʊpʊpʊbʊ, ɛ 'mʊ ɔv gba -gbagba, ɛ 'mʊ -nyrɛ a -nyɪnyɛ kɪ yɛ. -Nyrɛ 'bʊ -nyɛ, -ɛ -bɪ -nyrajrunyahroyɛ -mʊ', nyibli yɪ ɔtɪ 'nɪ 'ye, 'ɛ yɪ wɪn. ɛ ɔhɛn 'nyrɛ, -Yusu 'Kɪsʊ a -nyrɛ di 'nɪ wɪn, 'kɪ 'lɪ 'aan ɔwɪ kɪ.

²⁰ Dɛ gbagbʊ, 'n yɪ 'a mʊ -lee -nɪ, ɛ nɔ- mɔ: -Tɪ -bʊ, Nyɪsʊa a winwɔlɔn-hanyʊ hla la, ti ɔdʊ -hi la a ti 'yri, 'tɪ- v 'cɪɪ la, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊacɪɪɛn 'kwli, nyiblo ɔdʊ 'yɪ 'lɪ ɔtɪ 'lɪ -wɛ, bʊ -hɪhɪa ɔa klɛ, 'kɪ 'lɪ 'a ɔgbetʊ a 'klɪ 'kwli, 'bʊ 'yɪ 'lɪ Nyɪsʊa a -Hihiu* a 'klɪ 'kwli 'pa-.

²¹ -Tɛ Nyɪsʊa a winwɔlɔn-hanyʊ, v yɪ la hle, ɛ 'yɪ la 'lɪ 'waa dɪɔnʊ a 'klɪ 'kwli 'pa-, kɛɛ, Nyɪsʊa a -Hihiu, nɔ- yɪ la ɔnʊ 'klɪ -nyɪ, 'v hle la -tɪ -mʊ', -ɛ -hʊɛn 'lɪ Nyɪsʊa -mɔ'.

2

Ba ɔtʊ 'aan dɪɔnʊ 'yie, 'kɪ 'v hɪtɔɔnyʊ a -ta' (Judɪ 4-13)

¹ Ti -hi la a ti 'yri, hɪwinwɔlɔn-hanyʊ, nʊ- nɪ la 'lɪ

Nyɪsʊa a dako 'nyɪ. Kɛ- ɛ di 'mʊ ɔtɪ, ti -bʊ 'yri, hɪtɔɔnyʊ 'mʊ 'lɪ 'a mʊ 'nyɪ 'hɪɪ -nɪ -wɛ, v 'mʊ hɪtɔɔlɛ -tɔɔ -nɪ, -ɛ di nyibli a 'klɔ yɪ nyre. Hɪtɔɔnyʊ a 'mʊ, v 'yɪ 'lɪ ɔtɪ 'lɪ -wɛ, bʊ wɛn Kʊkɔnyɔ -Yusu 'Kɪsʊ a -tɪ kɪ, -ɛ wa mɔ ɔnʊ, 'kɪ 'v 'waa dɛ 'kuku a -ta'. -Tɛ v ni 'a nunuo lɛ, 'a -tɪ ɛ 'yɪ 'lɪ ti -hʊɔhʊɪ ɔdʊ 'lɪ -hie, Nyɪsʊa a -bati 'mʊ ɔnʊ klɔ, v 'mʊ bʊ -wɛ. ² Nyibli di kʊɛ 'waa nunu-teblɪ -hʊɪn ɔwɪɛn lɛ. 'Waa -tɪ, nyibli di hla 'v Nyɪsʊa a ɔhaan'hɪɪ -tɪ 'yie lɛ. ³ Hɪtɔɔnyʊ a 'mʊ, v ɔtʊɪ 'waa 'bio a -teblɪ ca -mɔ dɪaktɪ. Nɔ- kɔ -tɪ, 'v ni hɪ, 'v kɛɛ nɛ 'a mʊ, -ɛ di ɔe nu, v 'mʊ 'aan -teblɪ gba. Kɛɛ, kʊɛ la 'lɪ bʊ, Nyɪsʊa -yɪ la ɔa nɪ, 'kɪ bʊ pʊv la ɔnʊ -bati lɛ, ɛ 'mʊ ɔnʊ bʊ -wɛ.

⁴ ɛ mɔ -tɛɛ, ti -hi la a ti 'yri, Nyɪsʊa a lelenyʊ -bɪ -mʊ', -v nu la dɛ 'kuku, Nyɪsʊa 'yɪ la 'waa nyɪɪ -yru, 'ɛ pʊ la 'lɪ ɔnʊ na -mʊ', -ɛ 'ye nɪ jɪɛ 'nyɪ. 'Kɪ v nɪ 'lɪ halɔ 'nyɪ, 'v ɔtʊɪ ɔnʊ 'yie, ɛ 'mʊ ɔv gba -gbagba, -nyrɔwɔ -mʊ' -kɔ 'yri Nyɪsʊa di 'v nyibli -bati lɛ -pʊv -nɪ, ɛ 'mʊ 'v nyre. ⁵ 'Ya 'v 'lʊ dɛ, ti -hi la a ti 'yri a nyibli -mʊ', -v 'ye nɪ ɔtʊu la 'v Nyɪsʊa 'v, ɛ 'yɪ la 'waa nyɪɪ -yru -wɛ, 'ɛ nu la ɔa, 'nie 'ɛ 'yɪ la, 'ɛ -wɛ la nyibli a 'mʊ bʊ. ɛ 'yɪ la 'waa 'yɛɛ ɔdʊ -wa. Noe nɪ -dɔ, nɔ- ɛ -wa, ɛ kɔ nyibli nɪ ɔhɔn'hʊɛn -bɪ 'hʊɛn, -kɔtɪ ɛ yɪ la nyibli 'nɪ -lee -nɪ, -ɛ mɔ, 'waa 'yrinaabʊɪ bʊ 'sɪi la 'v yɪ. ⁶ 'Ya 'v 'lʊ dɛ, 'dɪ -mʊ', -v mɔ Sodɔmʊ kɔ Gomɔɪ, -tɛ 'a nyibli nɪ la yunyre-teblɪ, Nyɪsʊa klɔ la ɔnʊ nɪ, 'ɛ nu na, 'ɛ pʊ la ɔnʊ 'tɔ pɛpɛ. 'Kɪ ɛ naa 'v, 'ɛ tɔɔ ɔnɛ nyibli -mʊ', -v 'ye nɪ ɔtʊu 'v ɔv, -ɛ mɔ, kɛ- 'waa -nɛ di 'mʊ ɔtɪ -nyrɔwɔ ɔdʊ. ⁷ Ti -mʊ' -kɔ 'yri ɛ mi la 'v 'dʊ a 'mʊ 'tɔ pʊ mɔ, ɛ 'hɪɔɔ la nyiblo -mʊ', -ɛ mɔ Lɔtɪ nɪ, -kɔtɪ 'a 'klɔ 'sɪi la 'v yɪ. Yɪnyre-teblɪ a 'mʊ, 'dʊ a 'mʊ 'a nyibli nɪ la, ɛ 'nɪ -blee ɔe la Lɔtɪ a 'mʊ 'a plɔ. ⁸ Lɔtɪ a 'mʊ, -ɛ kɔ 'klɔ 'sɪi la 'v yɪ, 'kɪ ɛ 'tɪ la 'lɪ nyibli a 'mʊ

'nyi, -u ko 'klo -nyre la yi, 'a -ne -nyrowo, 'e yi la yinyre-tebli a 'mu 'ye, u ni la, 'e yi la 'waa pupuwin -hwin 'win. De a 'mu, e yi la 'a [wlv 'ni di diaki, -koti e no- mo -bi, e 'sii la 'u yi.

9 -Tebli -mu', -e -hi la, e tve [ne -a mo[co nu, -e mo, Nyisva yi 'hru -mu', e di na ni, e 'mu 'a nyibli wa, -u ni 'li le[teele 'kwli. -Tebli a 'mu, no- tve [ne -a mu -we, -e mo, e yi 'hru -mu' ni, e di na, nyibli -mu', -u ko 'klo -nyre yi, e 'mu [nu bu [tu, -e di[pe nu, -batipu-nyrowo 'bu nyre 'u, e 'mu [nu [hwen [tu. 10 Seyi-seyi, nyibli -mu', Nyisva di [hwen [tu diaki, e 'mu 'u nyibli -bi 'u -hi, nu- mo nyibli -mu', -u 'cibi 'u yinyre-tebli a nunuo, 'waa [wlt -hve, e ko, -u 'ye ni -hua -bu [tuu 'u Nyisva 'u.

Hitooonyo -mu', -u ko -ti 'n lee ne 'a mu, u 'yi [dedede a huannu -ko. U 'ni -pu[pu nyiblo [du nua yi bu, mo, u 'ni -pie[pe Nyisva a lelenyu -we, -u ko -ti a 'yi'bubua, 'u -he [nu 'yri le. 11 Mo, Nyisva a lelenyu -mu', -u ni 'khi ki, -u -hi 'u hitooonyo a 'mu 'u, u 'ni -yee[pe li hitooonyo a 'mu -ti, 'ki 'u Nyisva ye'. 12 Nyiblidu a 'mu, u 'yi 'lule-hihie -ko. 'Waa nunuklo 'w[ti 'wan bu a mamu a nunuklo yi. 'Wan bu a mamu a 'mu, u ni 'u bu, 'ki nyibli 'mu [nu klo, u 'mu [nu 'la. -Tebli -mu', hitooonyo a 'mu, u 'ye ni yru' le, no- u 'cee -ni. E mo -tee, Nyisva di -we [nu bu, [w yi 'wan bu a mamu. 13 Nyisva di pu [nu [hwen', [w yi, -te u ni, 'u pi nyibli [hwen'. 'Waa plo a bleele ni -do, no- mo bu nu 'a -ne yinyrede, 'waa [wlt -hve. Mo, 'ye [bu -nyre', u ni[pe ni. 'Bu mo, 'ba 'kukue 'u dediile' le, 'bu ni 'li 'a mu 'nyi, 'waa nunuklo nie ne 'a mu -tu, -koti u tve hitooole, 'u kee ne 'a mu. -E -bi de a 'mu, e ni [nu dodo. 14 'Waa de ni -do, u yi 'lu -mo le -hie, no- mo bu pe 'lawlunugbu -mo. 'Waa 'khi 'ni

-we[pe 'li, 'ki bu nu yinyre-tebli. 'Bu mu, 'bu 'ye nyibli, -u ko [wlv a yikuole [yi bu -ku, -e -bi u kee [nu ni, -e di[pe nu, 'waa 'mumu, u 'mu de 'kuku nu -we. 'A -ne ti, nyibli a -tebli, no- u =tui ca -mo. Kee, Nyisva a -bati di [nu 'ni klo. 15 U hie 'u Nyisva a 'hru bu, 'u yi 'wan. Winwlon-hanyo -mu', -e ko 'nyre -mo la Balamu, -e mo la Boso a 'yu, yinyreklo ni -do -mu', e ni la, no- nyibli a 'mu, u ni -we. 'Ki e nee la 'li de -huan 'nyi, -e di[pe nu, e 'mu 'wliye 'ye. 16 Bu bi 'li 'a mu 'kwli, -e mo, -nyrowo [du, Balamu a 'mu, -e nu la de 'kuku, e ni la 'hru wlon. -E -bi 'ki Nyisva naa 'li 'kasra [du a win 'kwli, 'e nu[po, 'kasra a 'mu, -e 'ye ni 'ple le, 'e hlee 'li Balamu a 'mu -mo, 'e y[ti -mo 'ple, 'e ka Balamu a 'mu 'a 'hru yi, -e di[pe nu, e 'ni [ha 'ki yinyrede nu mo mu de.

17 Hitwinwlon-hanyo -mu', -u ko -ti 'n lee ne 'a mu, -u kee nyibli, u 'w[ti 'niebuiti yi, -u ma 'li 'kwli le. U 'w[ti 'nunmu yi -we, pepe yi -hie -ni, 'e ni[pe, 'nu a 'mu, nyibli yi -ple, 'ki e 'ye ni di. 'Waa -ne bunule -mu', Nyisva -we -mo, 'ki 'u [nu -mo, no- mo 'li halo nma 'nyi. 18 U nve bu 'yaa 'li win, bu pu 'waa dionu a -pli, 'u pi windu -mu', -e 'ye ni da [dedede, 'u [mve[pe le, 'ki bu kaa nyibli -mu', -u =tve -hon 'li nyibli -mu' 'nyi, -u 'yi Nyisva a 'hru -yi, 'u -hve[pe, 'ki nyibli a 'mu, bu nu -twingmlt ni -do -mu', 'waa [wlt -hve, 19 'u yi nyibli a 'mu -lee -ni, -e mo, nyiblo [du 'yi [nu win ki -koo -ni, 'a -ti, 'a -ne [dedede 'waa [wlt di -hua, u -we 'li bu nu[po ni. [Tagbi, hitooonyo a 'mu, -u ni 'puple le, de 'kuku, no- koo [nu win ki. 'Bi a yi[pe ni, -e mo, de -bu, -e koo -tonyiblo win ki, no- ko [koyu -tonyiblo a 'mu e -mo. 20 'Bu mo, nyibli 'bu yru -aan Kukonyo -Yusu 'Kitsu, -e we nyibli, e ko, 'bu hie 'u 'klo -a yinyre-tebli bu, -e yi nyibli yre nyre, kee, 'bu gba ti

gbi, 'ti- 'bu □tu yinyre-tebli a 'mu a nunoo -wlu de, 'ti- -tebli a 'mu 'bu koo □nu win ki, -e -bi 'a de yrayru -mu', u ni, e di nyre yi dtaki, e 'mu 'u 'a yi-hede 'u -hi. ²¹ -Te e ni 'mu le, e di nu wen -tee, 'ki 'u □nu -mo, 'ki 'u 'ni 'yie wen 'li 'hru -bu, -e 'sii 'u yi, 'e -hi 'u bu yi 'hru a 'mu -tee, 'ti- bu hie 'u□u bu, bu 'ye ni □tuu 'ki 'u -ti -bu, Nyisua yi □nu -lee -ni. ²² De -bu, -e yi nyibli a 'mu ki ye, e ko 'ledu, 'e tve □ne nyibli. 'Ledu a 'mu, e no- -bu: De -bu, -gbi -wle, no- e yi di de. U wen 'ni de: Buoo -bu, u -we -puple -mo -te ti ne -bu, e no- mi 'li 'blu 'nyi bu pe mo de.

3

-Yusu 'Klisu di 'ni di de

¹ 'Na nunatumupu -na, 'crten -bu, 'n yi 'a mu -mo 'cru -ni, e no- mo 'hven a 'crten. 'Ki 'li 'crten ni 'hven a 'mu 'kwli, -tebli -mu', a -we yiyie -mo, nu- 'n yi 'a mu -mo 'cru -ni, 'ni pi 'li 'a mo□o 'kwli, -e di□e nu, a 'mu 'u -pleele' ni, a 'mu -tebli a 'mu 'lu -mo le -hie -tee. ² -Ti -bu, Nyisua a winwlon-hanyu* hle la, yi-he-nyre a ti 'yri, 'n -hve□e ni, bu bi 'li 'a mu 'kwli le. -Ti -bu, -aan Kookonyo -Yusu 'Klisu, -e mo -aan Wanyo, e lee ne 'a mu ba nu, bu bi 'li 'a mu 'kwli -we. 'Ki e naa 'li 'a -kvannunyibli -mu', e ya 'a mu yi, 'e too ne 'a mu -ti a -tee. ³ De gbagbu -mu', 'n -hve ba yi, e no- mo: Ti -mu', -e ko 'yri 'klo di 'u bu -wee -ni, nyibli di 'ni di, yinyre-tebli a pepe -mu', 'waa □wli -hve, u 'mu□u nu. ⁴ Ke- u di pu: «-Bi' -Yusu 'Klisu ni 'ki yi 'li? □Bi e 'yi la le -pu, -e mo, e di la 'ni di de?» -Aan 'bainu 'koku le, 'e 'ye -huan ni di. Kve la 'li ti -mu', -e ko 'yri Nyisua nu la 'klo 'yie bu, -te -tebli ni la 'mu, ke- e 'tue ni 'mu. □Dedede, no- 'yi 'cici -ni.

⁵ Nyibli du a 'mu, -u ni 'puple le, u 'ni -hua□a bu yru□o le, -e mo, see la, Nyisua pu la win, 'e nu yako ko -tutu 'hven-. 'Ki e naa 'li 'nie

'kwli, 'e nu -tutu, 'e -huta -tutu ko 'nie 'hven- 'yi le. ⁶ 'Nie ni -do a 'mu, e no- e -nu, ti -hi la ti 'yri a 'klo, 'e -we la□a bu, ti -mu' -ko 'yri 'yiyinie gbagbu 'yi la, 'e ka la 'klo a pepe ki. ⁷ Nyisua a □gbetu, no- pu la win de, -e mo, yako ko -tutu 'hven-, -a yi ke 'ye, 'ki 'u di 'u ni, e 'mu -nyrowo -bu ki ye, -e ko 'kwli e di 'li na -nuu -ni, e 'mu -tutu ko yako 'hven- -hien -ni pepe. Yako ko -tutu 'hven-, u ni 'u -nuni, -batipu-nyrowo 'mu 'u nyre, -e ko 'kwli Nyisua di 'u nyibli -mu', -u 'ye ni □tuu 'u□u bu -we.

⁸ 'Na nunatumupu -na, e ko de gbagbu, -koti -e 'ye ni di 'a mu -mo ni -hru. De a 'mu, e no- mo: 'Ki 'u Nyisua ye', -nyrowo ni -do mo 'yri a 'miliwo ni -do, ko, 'yri a 'miliwo ni -do mo -nyrowo ni -do -we. ⁹ Nyibli -bu a 'lule-hihie, e no- mo: Kookonyo Nyisua, e yi -wlen ke', ko, de -bu, e pu le, e di la nu, e 'ni -nu□o li□i. Kee, e 'yi le -ni. E 'wi□i, e ko □wlu a 'lila, 'ki 'u 'a mu -mo'. E yi -nyi 'a mu 'hru, 'ki ba hie 'u de 'kuku, a ni bu, -koti e 'ni -hua□a li, 'ki nyiblodu bu 'wan. Kee, de -bu, e -hve, no- mo nyibli a pepe bu hie 'u de 'kuku a nunoo bu.

¹⁰ -E -bi 'ki, ti 'bu nyre 'u, e mo -tee, Kookonyo -Yusu 'Klisu di 'ni di de. -Nyrowo -mu', e di ya, nyiblo □du 'yi□i -yi. 'A 'lidie di 'wi□i 'yiyinyo a 'lidie yi, -e yi di ti -mu' -ko 'yri 'u 'ye ni -ple 'u□u. -Nyrowo a 'mu, Kookonyo -Yusu di ya, -tonyibli di 'wun -cici gbagbu, ko, yako 'mu 'wan, -tebli a pepe, -e ni 'li yako yi, e 'mu hin pepe, -tutu ko -tebli a pepe -bu, -e ni 'ne□e ki, e 'mu 'wan.

¹¹ -Te -tebli a pepe di bu-wowe le nu, 'a -ti, 'aan 'yrinaabu ko bu 'sii 'u yi. 'Ki a ko ba ni 'li Nyisua -ji' pepe, e ko, a 'mu 'u□u □tuu -ni, 'ki 'li 'a -ne □dedede 'kwli. ¹² Ba -ple -nyrowo -bu, Nyisua di ya, a 'mu 'u 'kl □tu -we, -e di□e nu, -nyrowo

a 'mu, e 'mu 'u nyre -te ti ne -bu. -Nyrɔwɔ a 'mu 'kwli, yakɔ di 'ni hin, kɔ, e 'mu 'wan, kɔ, -tebli a pepe -ni 'li yakɔ yi, e 'mu hin pepe. ¹³ KEE, Nyɔsua pu 'liɔti ni, -e mɔ, e di nu yakɔ yrayru kɔ -tutu yrayru 'hɔɛn-. 'Ki 'li -te a 'mu, ɔhaan-tebli ni -do, nu- nyibli di 'li -nuu -ni. Nɔ- mɔ de, -a yi -ple.

ti ne -bu, kɔ -te e te yi bu. KE- bu ni 'mu.

¹⁴ Nɔ- kɔ -ti, 'ni yi 'a mu -lee -ni, 'na ninatumupu -na, -te a yi -nyrɔwɔ a 'mu -ple, Kɔkɔnyɔ di ya, ba ɔtu 'u 'kli, 'aan 'yrinaabu 'mu 'u yi 'sii -ni, -e diɔe nu, Kɔkɔnyɔ 'bu -di de, 'bu ye 'u 'a mu bu, a 'ni ɔha 'li de 'kuku 'nyi ni, kɔ, kibuwɛɛnle 'mu 'li 'aan ɔwlu ki ni. ¹⁵ Bu bi 'li 'a mu 'kwli, -e mɔ, de -niɔe, -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Kɔsu, 'a 'lididie 'e 'tɛ -wɛɛn ke', e nɔ- mɔ, e kɔ ɔwlu a 'lɔla, 'e -hɔɛɔe, 'ki nyibli bu kɔ 'hru, bu hie 'u 'waa de 'kuku bu, -e diɔe nu, e 'mu ɔnu wa. Pɔlu, -e mɔ -aan 'dayi, -a -nuɛ -ni, 'ki 'li 'a 'criɛn 'kwli, -tebli a 'mu, 'n hɛ, e hlaɔa ni. ɔTɔ -mu', Nyɔsua -nyiɔe, nɔ- e -nu, 'e 'cri 'criɛn a 'mu. ¹⁶ 'Ki 'li 'a 'criɛn a 'mu 'kwli, 'bu yi -tidu a 'mu ni 'cri, -ti ni -do -bu, 'n hɛ, e nɔ- e hɛ -wɛ. KEE, -tebli -bi, -kɔti e hɛ, 'ki 'li 'a 'criɛn 'kwli, e kla 'mu. Nyibli -mu', -u 'yi ɔto -kɔ, e kɔ, -u 'yi ɔwlu -kɔ -wɛ, -ti -bu, e hɛ, u yiɔti 'ni 'cɔci -ni, ɔwi yi, -te u ni, 'u yi Nyɔsua a win a 'keti -bi 'cɔci -ni.

¹⁷ 'Na ninatumupu -na, 'a mu -mɔ -bi, a -wɛ -tebli a 'mu, 'a yiyie -mɔ. 'A -ti, 'n yi 'a mu 'ni -lee -ni, ba ɔtu 'aan dɔɔnu 'yie, -e diɔe nu, nyibli -mu', -u 'ye ni ɔtuu 'u Nyɔsua 'u, u 'ni ɔha 'a mu -kaa -ni, a 'ni ɔha ɔnu ɔwien kɔɛ, kɔ, -te -mu', a 'blee 'u kɔa, a 'ni ɔha 'u -wlu -hɔn. ¹⁸ KEE, ba 'cibi 'u, ba kɔɛ -aan Kɔkɔnyɔ -Yusu 'Kɔsu ɔwien, -e mɔ -aan Wanyɔ, -e diɔe nu, e 'mu 'a mu ɔhaandɛ -mɔ nu, ɔhaandɛ a 'mu, e 'mu kle -bii -ni, kɔ, 'a yiyie a 'mu, e 'mu kle -bii -ni -wɛ. Nyibli a pepe bu -nyiɔe -ti a 'yi'bubua, -te

SAAN A YI-HECRIEN ε 'cru la

-Yusu 'Klisu, nɔ- mɔ Nyisva a Win, -ε yi -a mu 'klo yrayru -nyi

¹ Nyiblo -mu', -kɔtu -a yi 'a mu -mɔ 'cru -ni, ti -mu' -kɔ 'yri Nyisva 'ye la 'klo ni ni, ε ni la 'klo. -Aan ɔgbetu, -a 'win 'a win ni, -aan 'yii 'yeɔe, ε kɔ, -aan dabu 'v -hrenɔe le. Nyiblo a 'mu, ε nɔ- mɔ Nyisva a Win -mu', -ε yi nyibli 'klo yrayru -nyi. ² Nyisva, nɔ- tɔɔ ne -a mu 'klo yrayru a 'mu yi, ɔa 'yeɔe, ɔa yi 'a mu 'a -ti -lee -ni. 'Klo yrayru -mu', ε 'ni -weɔe 'li. Kɔe la 'li bu, 'ki 'klo yrayru a 'mu, ε ni 'li -aan 'Ba Nyisva 'huɔ bu, -te ti ne -bu, Nyisva 'ε tɔɔ ɔne -a mɔɔɔ yi. ³ De -bu, -aan 'yii 'ye, kɔ -aan nuɔ 'win, nɔ- kɔ -ti -a yi 'a mu -lee -ni, -ε diɔe nu, a 'mu -a mu ke' bi, a kɔ -a mu 'hɛn-, -a 'mu 'li 'kɔɔɔ 'li kɔ, kɔ, -a 'mu -mɔe. -A mu -mɔ -bi, -mumɔe a 'mu, -a -mɔe, -a kɔ -aan 'Ba Nyisva 'hɛn-, -a mu -mɔe, ε kɔ 'a 'Yu -Yusu 'Klisu 'hɛn-. ⁴ -Ti a 'mu, -a yi 'a mɔɔɔ -mɔ 'ni 'cru -ni, -ε diɔe nu, -aan dɔɔɔ 'mu ɔce.

Ba naa -nyre'

⁵ Nyisva mɔ -nyre ɔniɔ. 'Ki 'liɔ 'huɔ, halɔ 'yi 'li -ni. Titie -mu', -a 'win 'li -Yusu 'Klisu wɔɔn, 'ti -a -pɔ 'a mu, ε nɔ- -bu: ⁶ 'Bu mɔ, ɔba yi le ni pɔ, -ε mɔ, -a kɔ Nyisva 'hɛn- -a -mɔe ni, 'ti- =ba 'tiε yi 'li halɔ 'nyɔ le ni ne, -ε -bi ε ɔhen 'nyre, -ε mɔ, -a mɔ hɛlekɔnyibli ɔniɔ, 'ti- -a 'ni -naɔa li 'hru -mu', -ε 'sii 'v yi. ⁷ Kεε, 'bu mɔ, ɔba yi -nyre' ni -nεε -ni, -te Nyisva -nu, 'ε ni 'li -nyre 'kwli, -ε -bi ε ɔhen 'nyre, -ε mɔ, -a kɔ -aan 'bio 'hɛn-, -a -mɔe ni, ε kɔ, Nyisva a 'Yu -Yusu 'Klisu a -hɔ 'ε 'wɔwle -aan de 'kuku, -ε diɔe nu, -a 'mu 'v yi 'sii -ni.

⁸ 'Ya 'v 'lu de, 'bu mɔ, ɔba yi le ni pɔ, -ε mɔ, -a 'ni -nuɔɔ li de 'kuku,

ε 'wi yi, -aan dɔɔɔ -a kεε -ni, 'ti- Nyisva a -ti a -tεε 'ε 'yi 'li -aan ɔwli ki -ni. ⁹ Kεε, 'bu mɔ, ɔba yiɔ ni yruɔ, -ε mɔ, -a ni de 'kuku, -ε -bi -a -we 'li -ba kuo Nyisva ɔwɔ yi ni, -ti -mu', ε hɛ, ε niɔe ni. -Ti a 'mu, ε nɔ- mɔ, ε di -aan de 'kuku 'ni 'wɔwla -ni, ε 'mu 'v -a mu yi 'sii -ni, 'ki 'v 'a ɔgbetu yi, -ε diɔe nu, de -hɔan ɔɔɔ 'ni ɔha 'li -a mu 'li ni. ¹⁰ Kεε, ɔba yi le ni pɔ, -ε mɔ, -a 'yi de 'kuku -nu, ε ɔhen 'nyre, -ε mɔ, Nyisva mɔ hɛlekɔnyɔ ɔniɔ, 'ti- 'a win 'yi 'li -aan ɔwli ki -ni.

2

¹ 'Na 'yonu -na, 'n yi -ti -bu 'ni 'cru, 'ki 'v 'a mu -mɔ, -ε diɔe nu, a 'ni ɔha de 'kuku nu. Kεε, 'bu mɔ, nyiblo 'bu nu de 'kuku, ba kɔ 'a yiyie, -ε mɔ, -a kɔ nyiblo, de 'kuku 'yi 'li -ni. ε nɔ- nyra 'v -aan 'Ba Nyisva 'huɔ bu, 'ε deɔe, 'ki 'v -aan -ta'. Nyiblo a 'mu, ε nɔ- mɔ -Yusu 'Klisu. ² ε nɔ- hε -cɔhɔn*, 'ε 'ku, 'ki 'v -aan -ta'. ε nɔ- Nyisva nεε 'li, 'ε 'wɔwle -aan de 'kuku. ε 'yi -a mu ni -do a de 'kuku 'pa-, ε 'ni 'wɔwlaɔa liɔ, kεε, nyibli a pepe -mu', -v ni 'nε- 'klo ki, nu- kɔ de 'kuku ε 'wɔwle -ni.

Nyiblo -mu', -ε yi Nyisva, ε ɔtui 'vɔv ni

³ 'Bu mɔ, -ti -bu, Nyisva yi -a mu -lee -ni, ɔba yi 'vɔv ni ɔtui -ni, nɔ- di -a mɔɔɔ -tɔɔ -ni, -ε mɔ, ε mɔ -tεε, -a yiɔe ni. ⁴ 'Bu mɔ, nyiblo 'bu ni 'v, 'bu pɔ le, ε yiɔe ni, 'ti- 'bu 'ye ni ɔtuu 'v 'a win 'v, -ε -bi ε mɔ hɛlekɔnyɔ ɔniɔ, 'ti- -ti a -tεε 'yi 'li 'a ɔwɔɔ ki -ni. ⁵ Kεε, nyiblo 'bu ni 'v, 'bu yi 'v Nyisva a win ni ɔtui -ni, ε 'wi yi, ε nɔ- nuε Nyisva -tεε. 'Bu mɔ, ɔba yi 'v Nyisva ni ɔtui -ni, ε tɔe ɔne yi, -ε mɔ, -a kɔ Nyisva 'hɛn-, -a -mɔe ni. ⁶ Nyiblo 'bu ni 'v, 'bu pɔ le, ε kɔ Nyisva 'hɛn-, v -mɔe ni, -ε -bi ε blεε yi, -te -Yusu 'Klisu ni la nɔna, kε- bu nu nɔna -we.

7 'Na nunatumupu -na, tetebu -bu, 'n yi 'cru, 'ki 'v 'a mu -mo', ε 'yi tetebu yrayru 'pa-, a 'yi -huan ni 'win. Kee, -ti ni -do -mu', v lee la 'a mu, ti -mu' -ko 'yri v □tu la -Yusu 'Klisu a -ti a hihla -wlu, -ti ni -do a 'mu, ε no- =no. 8 Kee, 'ki 'li 'kubia -bi ki, -ti -bu, 'n yi 'cru, 'ki 'v 'a mu -mo, ε 'wi□u tetebu yrayru yi. -Yusu 'Klisu a 'yrinaabui tōō ne -a mu ni, -ε mo, tetebu a 'mu, ε mo -tee a tetebu □nu. 'Aan 'yrinaabui tve ne -a mu ni -we. -A yi□e ni, -ε mo, ε mo de yrayru □nu, -koti halo yi 'li 'ni -we, -tee a -nyre -we nyinye -mo.

9 Nyiblo 'bu ni 'v, 'bu pu le, 'ki ε ni 'li -nyre 'kwli, 'ti- 'bu yraa ne 'a 'bio -Yusu a nyibli, -ε -bi ba ko 'a yiyie, -ε mo, 'ki ε 'tie ni 'li halo 'nyi. 10 Kee, nyiblo 'bu ni 'v, 'bu nve ne 'a 'bio, 'ki ε ni 'li -nyre 'kwli. □Dedede 'yi 'li 'a □wlv ki -ni, -ε -we 'li -bu nu□o, bu nu de 'kuku. 11 Kee, nyiblo 'bu ni 'v, 'bu yraa ne 'a 'bio, ε 'wi□u, 'ki ε 'tie ni 'li halo 'nyi, 'ε neε 'li halo 'nyi le. Ε 'ni 'ye□e li □dedede, halo a -ti.

A 'ni 'nve 'li 'klo -bu a -tebli

12 'A mu 'yonu -mu', 'a mu ko -ti, 'ni yi 'cru, -ε nu□o, de -mu', -Yusu 'Klisu nu, 'a -ti, Nyisua 'wōwla 'aan de 'kuku ni. 13 'A mu 'banu, 'n yi 'cru 'a mu -mo, -koti a yi nyiblo -mu' ni, -ε ni la 'v, ti -mu' -ko 'yri Nyisua 'ye la 'klo ni ni. 'A mu gbloyo -mo -bi, 'n yi 'cru 'a mu -mo -we, -koti a -ha 'v Satan, -ε mo 'kuo -hūn* a nyiblo gbagbu 'hru wlōn, -ε ko 'klo a yinyinyre -hi 'v 'a -ne □dedede.

14 'A mu 'yonu -mu', 'n yi 'cru 'a mu -mo, -koti a yi Nyisua ni, -ε mo -aan 'Ba. 'A mu 'banu, 'n yi 'cru 'a mu -mo, -koti a yi nyiblo -mu' ni, -ε ni la 'v, ti -mu' -ko 'yri Nyisua 'ye la 'klo ni ni. 'A mu gbloyo -mu', 'n yi 'cru 'a mu -mo, -koti a ni 'kl ki, 'a □tu Nyisua a -ti bu, 'ki 'li 'aan □wli ki, 'a -ha 'v Satan 'hru wlōn

-we, -ε ko 'klo a yinyinyre -hi 'v 'a -ne □dedede.

15 'A 'ni 'kve 'li 'klo -bu 'a -tebli □wien le, ko a 'ni 'nve 'li klo -bu a -tebli. 'Bu mo, nyiblo 'bu nve 'klo -bu a -tebli, -ε -bi ε □hen 'nyre, -ε mo, ε 'yi -aan 'Ba Nyisua -nve -ni. 16 -Te 'klo -bu a -tebli ni 'mu, ε no- -bu: yinyre-tebli -mu', nyibli -hve bu nu, ε ko -tebli -mu', -ε ko ca nyibli -ko, ko -tebli -mu', -koti nyibli 'v 'yee 'li 'waa dionv, -tebli a pepe a 'mu, 'ki ε -hven 'ne- 'klo -bu ki. Ε 'ni -hōn□o 'li -aan 'Ba Nyisua -mo. 17 Ba ko 'a yiyie, -ε mo, 'klo -bu, ε di bu 'ni -we, -tebli a pepe -bu, -ε ko ca nyibli -ko, ε di -we bu. Kee, nyiblo -mu', -ε ni Nyisua a kuweenle, ε di ni 'klo yrayru, -ε 'ye ni -we 'li.

Ba □tu 'aan dionv 'yie, 'ki 'v nyibli -mu', -vyraa -Yusu 'Klisu -mo

18 'Na 'yonu -na, ti -mu', -ε hie 'li, 'klo -bu, ε 'mu 'li -we, ε 'yi -hu. A 'win ni, -ε mo, le'booti 'yri, -Yusu 'Klisu a yraanyibli di 'ni di. Ε mo -tee, -a yi□e ni, -ε mo, ti -bu, -a ni ki, -Yusu 'Klisu a yraanyibli -hōhōv, nu- di. 'Waa 'lidiidie tve ne -a mu ni, -ε mo, le'booti, no- -a ni ki. 19 Yraanyibli a 'mu, 'ki v ni la 'ne- -a mu 'nyi, kee, sey-sey, v ko -a mu 'hven-, -a 'yi -huan de ni -do ni -he. No- ko -ti 'v -hōn 'ne- -a mu 'nyi. 'Bu mo, 'bu mo wen -aan nyibli, 'ki v 'tie di wen 'ne- -a mu 'nyi ni. De a 'mu, ε nyre 'v ni, -ε di□e nu, -a 'mu□v le yru, -ε mo, v 'yi la -aan nyibli 'pa.

20 'A mu -mo -bi, -Yusu 'Klisu -nyi 'a mu 'a -Hihiu* ni. Ε no- nu□o, 'aan pepe, 'a yi de -bu, -ε mo -ti a -tee. 21 'Bu mo, 'ni yi 'a mu -mo 'ni 'cru -ni, 'ni -pu□v le, -ε mo, a 'yee -ti a -tee ni yi. 'N yi 'cru 'a mu -mo, 'mu□v hla, -ε mo, a yi -ti a -tee ni, ko, 'a yi□e -we, -ε mo, 'ki 'li -ti a -tee a 'mu 'nyi, hi 'yi 'li -ni. 22 Nyō- mo hinyo 'li? Hinyo, no- -mo nyiblo -mu', -ε pi le, -ε mo, -Yusu 'Klisu, ε 'yi Wanyo

-mu', Nyɩsɩva pu la le, e di la ya 'pa-
 Nyiblo -mu', -e 'yi -aan 'Bai Nyɩsɩva
 kɔ 'a 'Yu 'hʋen- a -ti ki -wen, nɔ-
 mɔ -Yusu 'Klɩsɩ a yraanyɔ. ²³ 'Bu
 mɔ, nyiblo 'bu 'yi Nyɩsɩva a 'Yu a -ti
 ki -wen, -e -bi e ɔhen 'nyre, -e mɔ,
 e 'yi -Yusu 'Klɩsɩ a 'Bai -yi. Kɛɛ,
 nyiblo 'bu yi 'vɔvɔ nyibli yi ni -hlɛɛ
 -ni, -e mɔ, -Yusu 'Klɩsɩ mɔ Nyɩsɩva
 a 'Yu ɔniɔ, nyiblo a 'mu, e nɔ- yi
 -Yusu a 'Bai Nyɩsɩva.

²⁴ 'A mu -mɔ -bi, -tebli -mu', a
 'win, kɔɛ la 'li ti -mu' 'yri bu, -e kɔ
 'yri v ɔtu la 'v -Yusu 'Klɩsɩ a -ti a
 hɩhla -wlu, ba nuɔɔ, -tebli a -ti a
 bu ni 'li 'aan ɔwlv ki. 'Bu mɔ, 'bu
 'tɛ ni 'li 'aan ɔwlv ki, -e -bi a kɔ
 Nyɩsɩva a 'Yu kɔ 'a 'Bai 'hʋen-, a 'tɛ
 di -mʋɛ. ²⁵ Nyɩsɩva a 'Yu pu 'liɔ ni,
 -e mɔ, e di -nyi -a mu 'klo yrayrv
 -mu', -e 'ye ni -we 'li.

²⁶ Nyibli -mu', -v -hʋɛ -bu kaa ne
 'a mu, nu- kɔ -ti 'n yi 'a mu -mɔ
 'cru -ni. ²⁷ 'A mu -mɔ -bi, Nyɩsɩva
 a -Hihiu -mu', -Yusu 'Klɩsɩ -nyi 'a
 mu, nɔ- 'tɛ ni 'v 'a mu ke'. -Tɛ e ni
 'mu le, a 'yi 'ki yi -blɛɛ ɔne de, 'ki
 tɔɔnyɔ ɔɔv bu tɔɔ ne 'a mu, -kɔti
 Nyɩsɩva a -Hihiu tʋɛ ne 'a mu ni, 'ki
 'v 'a -ne ɔdedede a -ta', 'ti- 'e tʋɛ ne
 'a mu -ti a -tɛɛ, e 'ni -kaa li 'a mu.
 'A -ti o, a kɔ -Yusu 'Klɩsɩ 'hʋen-, ba
 'cibi 'v -mʋmʋɛ, ɔwi yi -tɛ e nuɔɔ
 'aan tɔɔɛ.

²⁸ 'E mɔ -tɛɛ, 'na 'yonv -na, a
 kɔ -Yusu 'Klɩsɩ 'hʋen- ba 'cibi 'v
 -mʋmʋɛ, -e diɔe nu, -nyrowɔ -mu',
 e di ya, huannv 'ni ɔha -a mu nu,
 'ti- -tʋi 'ni ɔha -a mu nu, 'ki 'vɔv
 ye', ²⁹ A yiɔe ni, -e mɔ, -Yusu 'Klɩsɩ,
 e 'sii 'v yi -tɛɛ. 'A -ti, ba kɔ 'a
 yiyie, -e mɔ, nyiblo 'bu ni 'v, 'bu
 yi yi'sii-tebli ni ni, -e -bi nyiblo a
 'mu, e nɔ- mɔ Nyɩsɩva a 'yu.

3

-A mɔ Nyɩsɩva a 'yonv ɔniɔ

¹ Ba 'ye nʋɛɛ gbagbv -mu', -aan
 'Bai Nyɩsɩva -kɔ, 'ki 'v -a mu -mɔ'.
 E dɛɛ ne -a mu 'a 'yonv. De -mu',
 -kɔti 'klo ki a nyibli, v 'ye ni yruɔ,

-e mɔ, -a mɔ Nyɩsɩva a 'yonv ɔniɔ,
 e nɔ- mɔ, v 'yi -aan 'Bai Nyɩsɩva -yi.
² 'Na ninatumupv -na, -te ti ne -bu,
 -a mu -mɔ Nyɩsɩva a 'yonv. Kɛɛ, de
 -mu', -a di -he 'ki ye', -a 'yeɔe ni yi
 -tɛɛ. Kɛɛ, de -a -yi, e nɔ- mɔ, -Yusu
 'Klɩsɩ 'bu di -hʋan de, -tɛ e ni 'mu,
 ke- a di 'mu ni -we, -kɔti -a diɔe le
 'ni yru -tɛɛ. ³ 'A -ne nyiblo 'bu yi
 de -bu, -Yusu 'Klɩsɩ di nu, kɔ, 'bu
 yiɔ ni -ple, -e -bi e di 'kee de 'kuku
 a nunuo, e 'mu -Yusu yi 'wi, -e 'ye
 ni nu de 'kuku.

⁴ 'Bu mɔ, nyiblo 'bu 'cibi 'v de
 'kuku a nunuo, -e -bi e ɔhen 'nyre,
 -e mɔ, e 'ni ɔtuu 'v Nyɩsɩva a tete
 'v, -kɔti de 'kuku a nunuo, nɔ- mɔ
 nyiblo 'bu 'ye ni ɔtuu 'v Nyɩsɩva a
 tete 'v. ⁵ A yiɔe ni, -e mɔ, -Yusu
 'Klɩsɩ di 'ne- 'klo ki ni, 'ki de 'kuku
 -bu -a ni, e 'muɔv 'wɔwla -ni. E nɔ-
 mɔ -bi, de 'kuku 'yi 'liɔ 'li -ni. ⁶ 'A
 -ti, 'bu mɔ, nyiblo kɔ -Yusu 'Klɩsɩ
 'hʋen-, 'bu 'cibi 'v -mʋmʋɛ, nyiblo
 a 'mu, e 'ni 'cibiɔe 'v de 'kuku a
 nunuo. Kɛɛ, nyiblo 'bu 'cibi 'v de
 'kuku a nunuo, e tʋɛ ne -a mu ni,
 -e mɔ, e 'yɛɛ -Yusu 'Klɩsɩ ni 'ye, e
 kɔ, e 'yiɔi -yi -we.

⁷ 'Na 'yonv -na, nyiblo ɔɔv 'ni
 'kaa 'li 'a mu. 'Bu mɔ, nyiblo 'bu
 yi de ni ni, -e 'sii 'v yi, e 'wi yi,
 e 'sii 'v yi a -ti ɔniɔ, ɔwi yi, -te
 -Yusu 'Klɩsɩ -nu, 'e 'sii 'v yi. ⁸ Kɛɛ,
 nyiblo -mu', -e 'cibi 'v de 'kuku a
 nunuo, 'ki e nɔ- mɔ -bi, e -hɔn 'li
 Satan -mɔ, Satan a 'mu, -e 'tɛ gbeɛ
 de 'kuku a nunuo 'lu -mɔ. De- kɔ
 -ti Nyɩsɩva a 'Yu 'e di 'ne- tʋtʋ ki, e
 nɔ- mɔ bu -we Satan a 'mumu, 'a
 nunu-tebli a pepe bu.

⁹ Nyiblo 'bu ni 'v, 'bu mɔ Nyɩsɩva
 a 'yu, e 'yi yi -blɛɛ -ni, bu 'cibi 'v
 de 'kuku a nunuo, -kɔti 'klo yrayrv
 -mu', Nyɩsɩva -nyiɔe, nɔ- ni -kuan,
 'ki 'li 'a ɔwlv ki. 'Hru 'yi 'ki 'v
 bu -pe de, 'ki bu 'cibi 'v de 'kuku
 a nunuo, -kɔti e mɔ Nyɩsɩva a 'yu
 ɔniɔ. ¹⁰ De -bu, -e -hɩhɩɛ Nyɩsɩva a
 'yonv kɔ Satan a 'yonv 'hʋen- yi
 le, e nɔ- mɔ: Nyiblo 'bu 'ye ni nu

-tebli -bu, -e 'sii 'u yi, ko, 'bu 'yi 'a 'bio -nue -ni, e tue ne -a mu yi, -e mo, nyiblo a 'mu, e 'yi Nyisva a 'yu 'pa-

Nyisva wen 'ni, -ba nunue -ni

¹¹ Toowin -mu', a 'win, kue la 'li ti -mu', -e ko 'yri u [tu la 'u -Yusu 'Khisu a -ti a hihla -wlu, e no- mo: -A ko -ba nunue -ni. ¹² Nyiblo -mu', -e ko 'nyre -mo Kaen, -te e ni la 'mu, -a 'yi yi -blee -ni, -ba ni 'mu le. E no- mo -bi, e mo la Satan, -e ko 'klo a yinyinyre -hi 'u 'a -ne [dedede 'u, 'a 'yu [ni, 'e 'la la 'a dionu a 'diayi. De- ko -ti 'e 'la la [a 'li? E 'la la [a ni, -e nu [o, 'a nunu-tebli a pepe, e ni la, e nyre la yi. Kee, 'a 'diayi a -ne -mo -bi, e 'sii la 'u yi.

¹³ 'Diayinu -na o, e ni 'kee 'li 'aan [wli le, 'bu mo, 'klo a nyibli 'bu yraa ne 'a mu. ¹⁴ -A mu -mo -bi, -a yi [e ni, -e mo, -a -hon 'li 'kukuu wlon ni, [a pa 'li 'klo yrayru, -e 'ye ni -we 'li 'kwli. -Bi' -a nu 'a yiyie 'li? -Te -a nu 'a yiyie, e no- mo, -a nue ne -aan 'diayinu ni. Nyiblo 'bu ni 'u, 'bu 'yi 'a 'diayinu -nue -ni, 'ki e 'tie ni 'li 'kukuu wlon. ¹⁵ Nyiblo 'bu ni 'u, 'bu yraa ne 'a 'diayi, e 'wi [i nyiblo -mu' yi, -e 'lee nyibli [hwle' le. A yi [e ni, -e mo, nyiblo 'bu ni 'u, 'bu yi nyibli [hwle' le ni 'lee -ni, e [hen 'nyre, -e mo, e 'ye Nyisva a 'klo yrayru 'mu, -e 'ye ni -we 'li ni kue.

¹⁶ -Yusu 'Khisu nue ne -a mu ni. No- ko -ti 'e -di, 'e 'ku, 'ki 'u -aan -ta'. De a 'mu, no- mo 'hru -mu', e tue ne -a mu, -te -mu', -a di -aan 'bio a nuele nu. -A ko -ba -we -mo -we, 'ki -ba 'kuu 'u -aan 'bio a -ta'. ¹⁷ 'Bu mo, nyiblo 'bu ko de, 'ti- 'bu yi 'a 'diayi -mu', -e 'yi de -ko ni 'ye, 'ti- 'bu 'yi 'a 'diayi a 'mu a nyai -ko, 'ki bu -hee [ne, -e -bi e 'yi 'li [i 'li -we, bu di 'u [u wien, -e mo, e nue Nyisva ni. ¹⁸ 'Na 'yonu -na, -te e ni 'mu le, 'a -ti, -a 'yi yi -blee -ni, -ba nue ne -aan 'diayinu, 'ki 'u wuntu 'yri ni -do, kee, -a blee yi, -ba nue

[nu, ki 'li -aan [wli ki, ko 'ki 'li -aan nunu-tebli 'kwli.

Nyisva a 'yonu 'yi 'li [i 'li -we bu pie 'a huannu

¹⁹ 'Bu mo, [ba nunue -ni, -e -bi -a yi [e ni, -e mo, -a mo Nyisva -mu', -e mo -tee a Nyisva a 'yonu [ni. 'Bu mo, [ba nunue -ni, -e -bi -aan [wli 'ni -yee [e li -a mu -ti, 'ki 'u Nyisva ye'. ²⁰ Mo 'ye [bu -aan [wli bu yi -a mu -ti ni -yee -ni, -a -we 'li -ba -yi [e ni, -e mo, Nyisva yi -tebli a pepe ni, 'e -hi 'u -aan [wli 'u; e yi 'a -ne de ni. ²¹ 'Na ninatumupu -na, 'bu mo -tee, -e mo, -aan [wli 'yi 'li [i 'li -we, bu yee ne -a mu -ti, -e -bi, e [hen 'nyre, -e mo, -a 'yi 'li [i 'li -we, -ba pie Nyisva a huannu, 'bu mo, [ba yi [i ni de.

²² -Tebli a pepe -mu', -a -hue [e, e yi -a mo [o 'ni -nyi, -te -a [tui 'u 'a tete 'u a -ti, e ko, -te -a ni -tebli -bu, -e yi 'a plo -blee -ni. ²³ Tete -bu, -koti e yi -a mu -lee -ni, e no- bu: -A ko -ba kuo -Yusu 'Khisu [wlu yi, e ko, -a ko -ba nunue -ni, [wi yi, -te e nu [o -a mu 'a leele. ²⁴ Nyiblo 'bu ni 'u, 'bu yi 'u Nyisva a tete ni [tui -ni, -e -bi e ko Nyisva a 'mu 'huen, u -mue ni, 'u 'wi [i nyiblo ni -do yi. Nyisva a -Hihiu* -mu', e -nyi -a mu, no- tue ne -a mu yi, -e mo, e ko -a mu 'huen-, -a mue ni.

4

-Te -a di Nyisva a -Hihiu, ko 'a yraanyo a -hihiu a 'yile-hihiale nu

¹ 'Na ninatumupu -na, nyibli -mu', -u ko nyo -pi le, 'ki Nyisva a -Hihiu ni 'u [nu ke', a 'ni 'kuo 'li [nu [wlu yi ti ni -do a ti 'yri. Kee, ba [te [nu 'yi, -e di [e nu, a 'mu [nu 'ye, 'bu mo -ti a -tee, Nyisva a -Hihiu 'bu ni 'u [nu ke'. 'Ni yi 'puple le ni ni, e 'wi yi, winwlon-hanyu -huohu, nu- 'hru 'ne- 'klo -bu ki, -u pi le, -e mo, u hle Nyisva a -ti. ² Nyiblo 'bu ni 'u, Nyisva a -Hihiu 'bu ni 'u [u ke',

-te a di 'a yuyruo nu, ε no- -bu: Nyiblo 'bu yιι ni hle, 'ki 'b nyibli a pepe ye', -ε mo, -Yusu 'Klɪsɔ, -ε mo Nyɪsua a 'Yu, ε mo [haan-ti, ε -he -tonyiblo, -ε -bi, ba ko 'a yiyie, -ε mo, nyiblo 'a mu, Nyɪsua a -Hihiu, no- ni 'uɔ ke'. ³ Kee, nyiblo 'bu ni 'b, 'bu yι le ni pi, -ε mo, -Yusu 'yι -tonyiblo -he, -ε -bi ba yru ti le, -ε mo, Nyɪsua a -Hihiu 'yι 'b nyiblo a 'mu ke' -ni. Kee, -Yusu 'Klɪsɔ a yraanyɔ a -hihiu, no- ni 'uɔ ke'. -Yusu a yraanyɔ a -hihiu a 'mu, no- ko -ti a 'wɪn mo, -ε mo, ε di mo 'ni di, 'ε mo [han-ti, ε di ni. 'Ki ε ni 'ne- 'klo ki.

⁴ 'Na 'yonu -na, 'a mu -mo -bi, a mo Nyɪsua a 'yonu [niɔ, nyibli -mu', -u mo hɪwinwɔn-hanyu, 'a -ha 'b [nu 'hru wɔn, -koti Nyɪsua a -Hihiu, -ε ni 'b 'a mu ke', ε ni 'kɪ ki, 'ε -hi 'b -hihiu -mu', -ε ni 'b nyibli -mu', -u 'yι -Yusu -yi ke'. ⁵ Hɪwinwɔn-hanyu a 'mu, u nu -mo -bi, u mo 'klo ki a nyibli [niɔ. ε no- nuɔ, 'b hle 'klo ki a -tebli a -ti, 'ti-, 'klo ki a nyibli 'u pi [nu nua yι bu. ⁶ -A mu -mo -bi, -a mo Nyɪsua a 'yonu [niɔ. Nyiblo -bu, -ε yi Nyɪsua, ε pi -a mu nua yι bu. Kee, nyiblo -bu, -ε 'yι Nyɪsua a 'yu 'pa-, ε 'ni -puɔ li -a mu nua yι bu. De a 'mu, no- tve ne -a moɔ, 'bu mo, nyiblo 'bu ko Nyɪsua a -Hihiu -mu', -ε tve -ti a -tee, -huv' 'bu ko -hihiu -mu', -ε kee nyibli.

-Tebli a pepe -mu', Nyɪsua ni, 'ki 'li nvele 'kwli, ε nii 'liɔ 'li

⁷ 'Na ninatumupu -na, ba nuɔ -ni, -ε nuɔ, 'ki 'li Nyɪsua -mo, 'ki nvele -huen 'li -wlu. 'Bu mo, nyiblo 'bu nve Nyɪsua ko nyibli 'huen-, de a 'mu, no- tve ne -a mu, -ε mo, ε mo Nyɪsua a 'yu [niɔ, ko, ε yi Nyɪsua ni. ⁸ Nyiblo 'bu 'yι Nyɪsua ko nyibli 'huen- -nue -ni, -ε -bi nyiblo a 'mu, ε 'yι Nyɪsua -yi. -A yi de a 'mu ni, -koti -tebli a pepe Nyɪsua ni, 'ki 'li nvele 'kwli, ε nii 'liɔ 'li. ⁹ -Te -mu', Nyɪsua nu -a mu 'a nvele a toole, ε no- -bu: ε ya -a

mu 'a 'Yu ni -do yι, 'ki 'ne- 'klo ki, -ε diɔ nu, ε 'mu -a mu 'klo yrayru, -ε 'ye ni -we 'li -nyi. ¹⁰ -Te -mu', nvele a 'mu, ε ni 'mu, ε no- -bu: ε 'yι [bu, -ba mo yι-henyibli -mu', -ba nve Nyɪsua, kee, Nyɪsua, no- 'nyee 'hru, -ε nve ne -a mu, 'ε ya -a mu 'a 'Yu yι, -ε diɔ nu, ε 'mu 'ku, [wi -cɔhlun* yι, u -pi, 'ki 'b Nyɪsua -mo', Nyɪsua 'mu -aan de 'kuku a -ti -mo -hru, ε 'muɔ 'wɔwla -ni.

¹¹ 'Na ninatumupu -na, -te Nyɪsua nu -aan nvele le, 'a -ti, -aan 'mumu, -a ko -ba nuɔ -ni -we. ¹² Nyiblo [du 'yι -huan Nyɪsua ni 'ye, kee, 'bu mo, [ba nuɔ -ni, -ε -bi -a ko Nyɪsua 'huen-, -a -mue ni, 'ti-, nvele -mu', -ε -hon 'liɔ -mo, ε ni -kuan, 'ki 'li -aan [wɪ ki.

¹³ ε -nyi -a mu 'a -Hihiu* ni. De a 'mu, no- tve ne -a mu, -ε mo, ε ko -a mu 'huen-, -a -mue ni, -a 'wi nyiblo ni -do yι. ¹⁴ -Aan 'mumu, -aan 'yii 'yeɔ ni, -ε mo, -aan 'Ba Nyɪsua ya -a mu 'a 'Yu yι, -ε diɔ nu, ε 'mu 'klo -bu a nyibli wa. -A yι nyibli le 'ni -lee -ni, -ε mo, -ti a 'mu, ε mo -ti a -tee [niɔ. ¹⁵ 'Bu mo, nyiblo 'bu yιι ni hle, -ε mo, -Yusu mo Nyɪsua a 'Yu [niɔ, -ε -bi ε ko Nyɪsua 'huen-, u -mue ni, 'b -he nyiblo ni -do. ¹⁶ -A mu -mo -bi, -a yiɔ ni, [a kuo [ne [wɔ yι, -ε mo, Nyɪsua nve ne -a mu ni. -Tebli a pepe -mu', Nyɪsua ni, 'ki 'li nvele 'kwli, ε nii 'liɔ 'li. Nyiblo 'bu ni 'b, 'bu nve Nyɪsua ko nyibli 'huen-, -ε -bi ε ko Nyɪsua 'huen-, u -mue ni, 'b 'wiɔ nyiblo ni -do.

¹⁷ De -mu', -ε tve ne -a mu, -ε mo, -a nve Nyɪsua ni pepe, ε no- mo: -Nyɔwo -mu', -ε ko 'yri Nyɪsua di 'b nyibli -bati le -puɔ -ni, -a 'yι 'liɔ 'li -we, -ba pie huannu, -koti -te -Yusu ni 'mu, ke- -a ni 'mu, 'ki 'ne- -tutu ki. ¹⁸ Nyɪsua bu nve ne -a mu pepe, no- -he 'li -a mu huannu 'kwli. 'Bu mo, nyiblo 'bu yι huannu ni pie, ε 'wi yι, ε puɔ [haan-ti, -ε mo, -bati -we 'a kuklo -mo. 'Bu mo, nyiblo 'bu yι huannu

ni pie, ε ρhen 'nyre, -ε mo, nvele -mu', -ε -hcn 'li Nytsua -mo, ε 'ni nuo li -kvan, 'ki 'li nyiblo a 'mu 'a owlo ki.

19 Nytsua, no-mo yi-henyiblo, -ε nve ne -a mu. No-ko -ti, ρa nve Nytsua ko -tonyibli 'hven-. 20 'Bu mo, nyiblo 'bu pu le, -ε mo, ε nve Nytsua ni, 'ti- 'bu yraa ne 'a 'bio, -ε -bi ε mo hilekonyo ρnio, 'ε 'yi Nytsua -nve -ni. 'Bu mo, nyiblo 'bu 'yi 'a 'bi -tonyiblo -mu', ε yi 'ye -nve -ni, ε 'yi 'li ρi 'li -we, bu hla ρa, -ε mo, Nytsua -mu', ε 'ye ni 'ye, no-ε -nve -ni. 21 Tete -mu', Nytsua -nyi -a mu, ε no- -bu: 'Bu mo, nyiblo 'bu nve Nytsua, -ε -bi ε ko bu nve ne 'a 'bio -we.

5

-A -ha 'v 'klo -bu 'a 'klkini-tebli 'hru wlon

1 Nyiblo 'bu ni 'v, 'bu kuo ρne owlo yi, -ε mo, -Yusu, no-mo Wanyo -mu', Nytsua pu la le, ε di la ya, nyiblo a 'mu, ε mo Nytsua a 'yu ρnio. 'Bu mo, nyiblo 'bu nve 'yonv a 'bat -tee, ε ko bu nve 'bat a 'mu a 'yonv -we. 2 'Bu mo, ρba nve Nytsua, ε ko, ρba yi 'v 'a tete 'v ni ρtui -ni, -ε -bi -a yi ρe ni, -ε mo, -a nve Nytsua a 'yonv ni -tee. 3 'Bu mo, ρba nve Nytsua -tee, -ε -bi ε ρhen 'nyre, -ε mo, de -mu', ε pu le -ba nu, -a di ρe 'ni nu. De a 'mu, ε pu le -ba nu, ε 'yi 'mu -kla, 'ki 'v -a mu -mo, 4 -koti Nytsua a 'yonv a pepe, v ni 'kl ki, 'v -hi 'v 'klo -bu a 'klkini-tebli a pepe 'v. -Bi' -a di 'ki 'v 'klo -bu a 'klkini-tebli a 'hruwlon-hihia nu 'li? -A di -ha 'v ρv 'hru wlon, -te -a kuo -Yusu 'Klsv owlo yi a -ti. 5 Nyiblo ρdv 'yi 'li ρi 'li -we, bu -ha 'v 'klo -bu 'a 'klkini-tebli 'hru wlon, 'bu 'yi nyibli -bu 'pa-, -v kuo ρne owlo yi, -ε mo, -Yusu 'Klsv mo Nytsua a 'Yu ρnio.

-Tebli -mu', -v tve ne -a mu, -ε mo, -Yusu mo Nytsua a 'Yu ρnio

6 -Yusu 'Klsv a ρgbetu, ε di 'ne- 'klo -bu ki ni, 'ε bi 'li 'lupvni -mo, 'ε 'wla 'a -hlu bu, ti -mu' -ko 'yi ε 'ku la. Ε 'yi bu bi la 'li 'nie -mo ni -do 'pa-, kee, ε 'wla 'a -hlu bu -we. Nytsua a -Hihiu* a 'mu, no- tve ne -a mo ρo yi, -ε mo, -ti a 'mu, ε mo -ti a -tee ρnio, -koti 'a -ne ti, -ti a -tee, no- ε tve nyibli. 7 Ε mo ρhaan-ti, ε ko yruule ni ta, -v tve ne -a mu, -ε mo, -Yusu mo Nytsua a 'Yu ρnio. 8 Yruule ni ta a 'mu, v nu-mo Nytsua a -Hihiu, ko 'nie ko -hlu. -Tebli ni ta a 'mu, de ni -do, no- v tve ne -a mu. 9 'Bu mo, nyibli 'bu 'ye de, 'bu yi 'a -ti ni hle, -ε -bi -a pi ρi ρhaan-ti. 'A -ti o, ba ko 'a yiyie, -ε mo, Nytsua -mo -bi, -ti ε hle, ε 'bua ni, 'ε -hi 'v -tonyibli a hihla-ti 'v. Nytsua a ρgbetu, no- hla -tebli ni ta a 'mu a -ti, 'ki 'v 'a 'Yu a -ta'. 10 Nyiblo 'bu kuo Nytsua a 'Yu owlo yi, ε yi ρe ni, 'ki 'li 'a dionv a owlo ki, -ε mo, -ti a 'mu, Nytsua -hla, ε mo -ti a -tee ρnio. -Ti a 'mu, Nytsua -hla, nyiblo 'bu 'yi ρi ρhaan-ti -pu, -ε -bi ε no- hle ρe, -ε mo, Nytsua mo hilekonyo ρnio, -koti ke- ε pi, -ε mo, -ti Nytsua -hla, 'ki 'v 'a 'Yu a -ta', ε mo hi ρnio. 11 -Ti -bu, Nytsua lee ne -a mu, ε no- -bu: Ε -nyi -a mu 'klo yrayv, -ε 'ye ni -we 'li. 'Ki ε naa 'li 'a 'Yu 'li, 'ε -nyi -a mu 'klo yrayv a 'mu. 12 Nyiblo -mu', -ε yi Nytsua a 'Yu, no- ko 'klo yrayv a 'mu. Nyiblo -mu', -ε 'yi Nytsua a 'yu -yi, ε 'yi 'klo yrayv a 'mu -ko.

-A ko 'klo yrayv -mu' ni, -ε 'ye ni -we 'li

13 -Tebli a pepe -bu 'n 'cru ne 'a mu -mo, 'a mu -mu', -v kuo Nytsua a 'Yu owlo yi, -ε di ρe nu, a 'mu ρv yi -tee, -ε mo a ko 'klo yrayv -mu' ni, -ε 'ye ni -we 'li.

14 'Bu mo, ρba 'mve Nytsua yre, -ε -bi -a 'ni -pie ρe hvannv, -ε nu ρo, -a yi ρe ni, -ε mo, ρba yi ρi de ni -hve, ε di -a mo ρo 'ni -nyi, 'bu mo, de a 'mu -a -hve, 'bu mo 'a owlo a

kwæenle. ¹⁵ -Tɛ -a yi□e, -ɛ mɔ, 'a -nɛ dɛ, -a di□e -hɔa, ɛ di -a mɔ□ɔ 'nɪ -nyi, 'a -ti, -a yi□e nɪ -wɛ, -ɛ mɔ, dɛ -bɔ, -a -hɔɛ□ɛ, ɛ -wɛ□ɛ -aan -nyinyie -mɔ -dodo.

¹⁶ 'Bɔ mɔ, nyiblo 'bɔ 'ye□e, -ɛ mɔ, 'a 'diayɪ -bɪ, ɛ ni dɛ 'kuku, dɛ 'kuku a 'mɔ, 'bɔ 'yɪ 'kɔkɔɔ yɪ -blɛɛ -nɪ, -ɛ -bɪ ɛ nu -tɛɛ, 'kɪ bɔ da Nyɪsɔa, 'kɪ 'ɔ 'a 'diayɪ a 'mɔ a -ta', -ɛ di□e nu, Nyɪsɔa 'mɔ□ɔ nu, 'a 'diayɪ a 'mɔ, ɛ 'mɔ 'kɔ nɪ. Nyibli 'n □hen 'nyre, ɔ nu- mɔ nyibli -mɔ', -ɔ nu dɛ 'kuku -mɔ', -ɛ 'yɪ 'kɔkɔɔ yɪ -blɛɛ -nɪ. Dɛ 'kuku nɪ 'ɔ, 'ɛ blɛɛ 'kɔkɔɔ yɪ. Nyiblidɔ -mɔ', -ɔ nu dɛ 'kuku a 'mɔ, 'n 'yɪ lɛ -pɔ, ba da Nyɪsɔa 'waa -ti. ¹⁷ Yɪnyre-tɛblɪ a pɛpɛ, nyibli ni, ɛ mɔ dɛ 'kuku □nɔ, kɛɛ, ɛ kɔ -tɛblɪ -bɪ, 'ɛ nyre yɪ, 'kɪ 'ɔ Nyɪsɔa 'ye, 'ɛ 'yɪ 'kɔkɔɔ yɪ -blɛɛ -nɪ.

¹⁸ -A yi□e nɪ, -ɛ mɔ, Nyɪsɔa a 'yonɔ 'nɪ 'cibi□e 'ɔ dɛ 'kuku a nunuo, kɛɛ, Nyɪsɔa a 'Yu, nɔ- -tui □nɔ 'yie. 'A -ti, Satan 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wɛ bɔ nu □nɔ dɛ -hɔan -mɔ. ¹⁹ -A yi□e nɪ -wɛ, -ɛ mɔ, -a mɔ mɔ Nyɪsɔa a 'yonɔ. Kɛɛ, 'kɔ a nyibli a pɛpɛ -bɪ -mɔ', Satan, nɔ- kɔ□ □nɔ win kɪ.

²⁰ -A yi□e nɪ dɛ, -ɛ mɔ, Nyɪsɔa a 'Yu di 'nɛ- -tɔtɔ kɪ nɪ, 'ɛ -nyi -a mɔ □tɔ, 'kɪ -ba -yi Nyɪsɔa -mɔ', -ɛ mɔ -tɛɛ a Nyɪsɔa. -Tɛɛ a Nyɪsɔa a 'mɔ, ɛ kɔ -a mɔ 'hɔɛn-, -a -mɔɛ nɪ. 'Kɪ ɛ naa 'lɪ 'a 'Yu -Yusu 'Kɪsɔ 'lɪ, 'ɛ nu dɛ a 'mɔ. ɛ nɔ- mɔ -tɛɛ a Nyɪsɔa. Nɔ- yɪ 'kɔ yrayrɔ, -ɛ 'yɛ nɪ -wɛ 'lɪ nyibli -nyi.

²¹ 'Na 'yonɔ -na, ba □tu 'aan dɪɔnɔ 'yie, 'kɪ 'ɔ 'kuo a dɪda a -ta', kɔ, 'kɪ 'ɔ -cɪ a kɔkɔ a -ta'.

SAAN A 'HUEN A 'CRIEN ε 'cru la

1 'Mɔ -bu, -ε mɔ 'cve a ye'nanyɔ, 'mɔ -yɪ 'aan 'cve, ε kɔ 'a nyibli a pɛpɛ 'hven- -mɔ 'cru -nɪ. 'N nve nɛ 'a mɔ nɪ -tɛɛ. ε 'yɪ 'mɔ nɪ -do 'pa-, 'n 'yɪ 'a mɔ -nve -nɪ. Nyibli a pɛpɛ -bu, -v yɪ Nyɪsɔ a -tɪ a -tɛɛ, v nve nɛ 'a mɔ nɪ -wɛ. 2 'N nve nɛ 'a mɔ nɪ, -kɔtɪ a kɔ 'mɔ 'hven-, -a yɪ Nyɪsɔ a -tɪ a -tɛɛ nɪ, 'kɪ 'lɪ -aan [wɪ kɪ, kɔ, ε 'mɔ 'lɪ -aan [wɪ kɪ 'cibi -nɪ 'a -nɛ ti.

3 -Aan 'Bai Nyɪsɔ kɔ 'a 'Yu -Yusu 'Kɪsɔ 'hven-, v di nu -a mɔ [haandɛ -mɔ, kɔ, v 'mɔ -aan nyai yru, kɔ, v 'mɔ -a mɔ kɪbɔwɛɛnɛ -nyɪ. -A mɔ -mɔ, -v yɪ -tɪ a -tɛɛ [wɪɛn lɛ kɔɛ, 'tɪ-, -v nɔnve -nɪ, kɛ- ε di 'mɔ [tɪ, 'kɪ 'v -a mɔ -mɔ.

-Ba nɔnve -nɪ

4 'N kɔ mɔ plo a bleele dtaki, -tɛ 'n 'wɪn mɔ, -ε mɔ, 'aan 'cve a nyibli -bɪ, v nɛ -tɛɛ a 'hru. -Tɛ -aan 'Bai Nyɪsɔ pɔ lɛ, -ba nu -teblɪ a nunuo, kɛ- v nɪ 'a nunuo. 5 'A -tɪ o, 'a mɔ 'cve a nyibli a pɛpɛ, dɛ 'n -hve [bɔ lee nɛ 'a mɔ, ε nɔ- mɔ -ba nɔnve -nɪ. Dɛ a 'mɔ, ε 'yɪ teteɔ yrayrɔ 'pa-, a 'yɪ -hvan nɪ 'wɪn. ε mɔ teteɔ [nɪɔ, a 'wɪn, kɔɛ la 'lɪ ti -mɔ' 'yri bɔ, -ε kɔ 'yri v [tuu la 'v -Yusu 'Kɪsɔ a -tɪ a hɪhla -wɪ. 6 'Bɔ mɔ, [ba nve Nyɪsɔ kɔ nyibli 'hven-, -ε -bɪ ε [hɛn 'nyrɛ, -a [tɪ 'v Nyɪsɔ a tete nɪ. -Tɪ -mɔ', a 'wɪn, kɔɛ la 'lɪ ti -mɔ' 'yri bɔ, -ε kɔ 'yri v [tuu la 'v -Yusu 'Kɪsɔ a -tɪ a hɪhla -wɪ, ε nɔ- mɔ, ba nɔnve -nɪ.

-Yusu 'Kɪsɔ a yraanyɔ

7 'N yɪ 'a mɔ [ɔ 'nɪ -lee -nɪ, -kɔtɪ hɪlɛkɔnyɔ -hɔɔhɔ, nɔ- 'hru 'nɛ- 'kɔ -bɔ kɪ. U 'yɪ [tɪ kɪ -wɛn, -ε mɔ, -Yusu 'Kɪsɔ -hɛ -tonyiblo, 'ε di 'nɛ- 'kɔ kɪ. Nyiblo 'bɔ yɪ 'pɔpɛ lɛ nɪ nɪ, ε mɔ -Yusu 'Kɪsɔ a yraanyɔ [nɪɔ, -ε kɛɛ nyibli. 8 'A -tɪ, ba [tɪ

'aan dtɔnɔ 'yie, -ε di [e nu, -kvan a pɛpɛ, a -nu, ε 'nɪ [ha dadɔ' pa, kɛɛ, a 'mɔ [haandɛ -mɔ' 'ye, Nyɪsɔ pɔ lɛ, ε di 'a mɔ -mɔ nu.

9 Ba kɔ 'a 'yiyie, 'bɔ mɔ, nyiblo 'bɔ 'yɛ nɪ na 'hru -mɔ', -Yusu 'Kɪsɔ tɔɔ nɛ -a mɔ, kɛɛ, 'bɔ yɪ yɪ nɪ -bii -nɪ, 'bɔ yɪ -teblɪ -bɪ nɪ nɪ, nyiblodɔ a 'mɔ, ε 'yɪ Nyɪsɔ -yɪ. Kɛɛ, nyiblo 'bɔ nɪ 'v, 'hru -mɔ', -Yusu tɔɔ nɛ -a mɔ, 'bɔ yɪ [tɪ nɪ nɛ 'a -nɛ ti, nyiblo a 'mɔ, nɔ- yɪ -aan 'Bai Nyɪsɔ, ε kɔ 'a 'Yu 'hven-. 10 'A -tɪ, 'n yɪ 'a mɔ 'nɪ -lee -nɪ, 'bɔ mɔ, nyiblo 'bɔ di 'lɪ 'a mɔ -mɔ, -tɛ -Yusu 'Kɪsɔ nɪ la tɔɔlɛ, 'bɔ mɔ, 'bɔ 'yɛ nɪ nu tɔɔlɛ lɛ, -ε -bɪ a 'nɪ 'blee 'lɪ [tɪ kɔɔ, 'kɪ 'lɪ 'aan 'kayu bɔ, kɔ, ba hlɔɔ [nɛ -mɔ lɛ. 11 Nyibli -mɔ', -v 'yɛ nɪ di [e -mɔ lɛ nɪ -hlɔɔ -nɪ, ε [hɛn 'nyrɛ, -ε mɔ, yɪnyrɛɛ a 'mɔ, nyiblo a 'mɔ, ε nɪ, ε kɔ [nɔ 'hven-, v pɛ nɪ.

Lɛ'hwɔwin

12 'N kɔ -teblɪ -hɔɔhɔ [bɔ lee nɛ 'a mɔ, kɛɛ, 'nɪ -hva [a lɪ [bɔ hlɔɔ 'nɛ [ɛ 'crien -bɔ 'kwɪlɪ, -ε nu [o, 'n -hve [bɔ di 'lɪ 'a mɔ -mɔ, -ε di [e nu, -a 'mɔ yɪ bɔ -nɪnɪ -nɪ, -a 'mɔ [v hɪa, -aan dɔdɔ 'mɔ [ɛɛ.

13 'Aan 'bio 'cve a nyibli -bɔ, -v nɪ 'nɛ-, v 'beti 'a mɔ.

SAAN A TA A 'CRIEN ε 'cru la

¹ 'Mō -bu, -ε mō 'cve a ye'nanyo, 'mō -yι -mυ mō 'cru -ni, -mō Gayusi, -ε mō 'na □wlv a nūnatumu, 'n -nυε -ni -tεε.

² 'Na nūnatumu, 'n δε Nytsva, -ε di□e nu, -tebli a pepe 'mυ -mυ wen, kō, -na 'hvi 'mυ -tεε nu -wε. 'N yi□e ni, -ε mō, -na □wlv nu -tεε, 'kι 'v Nytsva a 'hru wlvn.

U pi Gayusi 'nyre le

³ -Yusu a nyibli -mυ', -v -hven 'li -mυ -mō le, -v yι 'ne- le di, v hle□ε ni, -ε mō, □cibi 'v, □ni ne -tεε a 'hru. De a 'mυ, ε nii 'mυ dōdv diakti. 'N yi□e ni, -ε mō, ke- -ni□e le. ⁴ 'Bυ mō, 'ni yι ni 'wln, -ε mō, 'na 'yonv ne 'hru a -tεε, ε mō δε □niō, -ε nii 'mυ dōdv diakti, 'ε -hi 'v 'a -ne □dedede 'v.

⁵ 'Na nūnatumu, -mō nyiblo □niō, -ε ni Nytsva a -kvan -tεε, -kōti -Yusu a nyibli -mυ', -v -hven 'li 'waa 'blvgbi kle, -v hle Nytsva a -ti, -yι □nv 'ni -hεε -ni diakti.

⁶ Nyibli a 'mυ, -yι -hεε -ni, 'bυ yι 'li ni di, -Yusu a nyibli -bυ, v -ni 'ne-, v yι □nv 'ni -lee -ni, -ε mō, -nυε □nv ni diakti. 'N nyεε -mυ le, 'cibi 'v -bυ -hεε □nv, -ε di□e nu, v 'mυ 'waa 'dagba 'lu -mō gba -tεε.

-Hεε □nv, □wι yι, -te Nytsva ni 'a -hvhva. ⁷ 'Dagbi -mυ', v mi le, -Yusu 'Khsu a -kvan v mi nu mō. U 'yι□i kι -wen, 'kι nyibli -mυ', -v 'yι Nytsva -yι, bυ -hεε □nv. ⁸ 'A -ti, -a mυ -bυ, -v mō -Yusu a nyibli, -a kō -ba -hεε nyiblidv a 'mυ, -ε di□e nu, -a 'mυ □nv kι bi, Nytsva a -kvan a 'mυ, v ni, v kō -a mυ 'hven-, -a 'mυ□v nu, -ti a -tεε -mυ', -ε -hōn 'li Nytsva -mō, ε 'mυ bυ 'heen -ni.

Diotrefv kō Demetriusi 'hven- a -ti

⁹ 'N 'cru 'cve -mō, kεε, nyiblo -mυ', -ε mō Diotrefv, -ti -bυ 'n -hla, ε 'ni -hva□a li bυ pv□v nva yι bυ.

'A 'lule-hihie a pepe, nō- mō bυ nu 'cve a nyiblogbagvde. ¹⁰ 'Bυ mō, 'ni di 'li, yunyre-tebli -mυ', ε ni, 'n di 'a -ti 'ni hla, 'kι 'v nyibli a -pepe ye', -kōti ε yι nyre 'na 'nyre yι diakti. Ε 'yι δε ni -dō a 'mυ 'pa-, ε 'ni -nu□o li□i. -Yusu a nyibli, -v mō 'dagbi, 'bυ mu 'li□i -mō, ε 'ni 'ble□e li □nv kva, nyibli -bi 'bυ -hve bυ 'ble wen □nv kva, ε 'ni -ha□a li □nv me le, v 'ni -nu□o li□i, 'ε ble □nv le, 'kι 'li 'cve bυ.

¹¹ 'Na nūnatumu, □ni 'kve 'li nyibli a nunuklo -hvan □wien le, kεε, □haannyibli a nunuklo, nō- bυ kve □wien le. Nyiblo -mυ', -ε 'cibi 'v □haande a nunuo, ε nō- mō Nytsva a 'yu. Kεε, nyiblo -mυ', -ε 'cibi 'v yunyre-tebli a nunuo, ε nō- mō -bi, ε 'ye Nytsva ni yι.

¹² Nyiblo -mυ', -ε mō Demetriusi, nyibli a pepe hle 'a □haan-ti. 'A 'yrinaabv 'sii 'v yι -tεε, 'ε tve nyibli -ti a -tεε, -ε -hōn 'li Nytsva -mō. -Aan 'mumu, -a wen□ε kι, -ε mō, ε mō □haannyiblo □niō. 'Bι -yι□e ni, -ε mō, -ti -bυ, -a -hle, ε mō -ti a -tεε □niō.

Le'bcōwin

¹³ 'N kō -tebli -hvōhv □bv lee ne 'a mυ, kεε, 'ni -hva□a li □bv hlaa 'ne□ε 'crien -bυ 'kwli. ¹⁴ 'N -hve□ε ni, 'kι ti gbi 'kwli, □bv di wen 'li -mυ -mō, -a 'mυ yι bυ -nιni -ni, -a 'mυ□v hla.

¹⁵ Kivwēenle 'kι 'v -mυ -mō. -Na nūnatumupv a pepe, -v ni 'ne-, v 'beti -mυ. -Aan nūnatumupv a pepe, 'a -ne nyiblo 'bυ ni 'v, -a 'beti□e.

JUDI A 'CRIEN ε 'cru la

1 'Mō Judi □nɔ, -ε mō Saki a 'diayi, 'mō -yi 'crien -bu 'cru. 'Mō -Yusu 'Klɪsɔ a -kwannunyo □nɔ. 'A mɔ nyibli -mɔ', -aan 'Bai Nyɪsɔa nɔɛ -nɪ, 'a mɔ 'n yi -mō 'cru -nɪ, 'a mɔ -mɔ', ε -da, 'ki ba -hɛ 'a nyibli. 'Ki ε nɛɛ 'lɪ -Yusu 'Klɪsɔ 'lɪ, 'ε □tui 'a mɔ 'yie.

2 Nyɪsɔa bu nu 'a mɔ □haande -mō, ε kō, bu -nyi 'a mɔ kɪbɔwɛɛnɛ, kō bu nu□o, 'a nɔɛɛ bu nɪ 'lɪ 'aan □wɪ kɪ. □Haan-tebli 'a 'mɔ, bu bii klɛ, 'ki 'v 'a mɔ -mō.

*Nyibli -mɔ', -v tɔɛ hitɔɔɛ
(2 Pielɪ 2.1-17)*

3 'Na nɪnatumupɔ -na, 'n -hɔɛ mō□o nɪ diakt, 'ki □bu 'cru mō 'a mɔ -mō, -ε di□ɛ nu, -tɛ Nyɪsɔa nu -aan pɛpɛ a wɔwa, 'mɔ 'a mō□o klɛ -hihiɔa -nɪ. Kɛɛ, 'n 'ye 'kɪ□ɪ nɪ, -ε mō, ε nɔɔ 'v lɛ, 'ki □bu 'cru 'a mɔ -mō, 'mɔ 'a mɔ -lee -nɪ, -ε mō, ba □tu 'v 'klɪ, Nyɪsɔa a □haantitɛ -mɔ', a kuo □wɪv yi, ε nɔ- ba 'tɛ ba 'ble kɔa. Bu bi 'lɪ 'a mɔ 'kwli, -ε mō, Nyɪsɔa, nɔ- -nyi 'a □haantitɛ a 'mɔ 'a nyibli. □Haantitɛ a 'mɔ, ε 'nɪ 'cɪcɪ□ɪ lɪ -nɪ 'klɔ -mō 'klɔ. 4 'N hɛ□ɛ nɪ, -kɔtɪ hitɔɔnyɔ -mɔ', -v 'ye nɪ □tuu 'v Nyɪsɔa 'v, v nu- pa 'lɪ 'a mɔ 'nyi, 'ki 'lɪ -huhlike 'kwli, 'v □mɔɛ□ɛ lɛ, 'ki bu 'cɪcɪ -tɪ -mɔ', -ε hɛ□ɛ, -ε mō, Nyɪsɔa nɪ -a mɔ □haande -mō, 'ki 'lɪ dadɔ 'kwli, 'ε 'wɔwɛɛ -aan dɛ 'kuku. V nu- -mō -bi, v wen 'nɪ, Nyɪsɔa yi -nyi -a mɔ 'hru, 'ki -ba nu 'a -nɛ dɛ -hɔan □dɔ, -a -hɔɛ. V 'nɪ -hɔa□a lɪ -Yusu 'Klɪsɔ, -ε mō -aan Tɔɔnyɔ nɪ -do, 'tɪ -ε mō -aan Kɔkɔnyɔ. Ti -hi la a ti 'yri, v 'cru la□a nɪ, 'ki 'lɪ Nyɪsɔa a 'crien 'kwli, -ε mō, Nyɪsɔa a -bati di nyibliɔ a 'mɔ 'nɪ klɔ.

5 □Han-tɪ □hɔn, 'a yi -tebli -bu, -kɔtɪ 'n mi 'a mɔ lee mō, kɛɛ, 'n -hɔɛ □bu pɔ 'lɪ 'a mō□o 'kwli lɛ.

Ti -hi la a ti 'yri, Nyɪsɔa wa la 'a dako Yisraekɔɛ nɪ, 'ε -ha 'lɪ □nu Esipɔblɔgbɔa 'kwli. -Tɛ dɛ a 'mɔ, ε -hi, -ε -bɪ ε 'la nyibli -mɔ', 'ki 'lɪ □nu 'nyi, -v 'yi la□a □wɪv yi -kuo -nɪ. 6 'Ya 'v 'lu dɛ, Nyɪsɔa a lɛlenyɔ -mɔ', -v 'ye nɪ □tuu la 'v Nyɪsɔa 'v, 'waa -tɪ bu bi 'lɪ 'a mɔ 'kwli. 'Klɪ -bu, Nyɪsɔa -nyi □nu, v 'yi 'klɪ a 'mɔ -kɔan 'yri -nuu -nɪ, 'v 'du 'klɪ -bɪ ye', bɔnɪlɛ -bu, Nyɪsɔa -nyi la □nu, v hie 'v□v bu. Dɛ a 'mɔ 'a -tɪ, Nyɪsɔa klɔ □nu nɪ, 'ε pɔ □nu 'cɪn, 'ε gba 'lɪ □nu halo 'nyi, 'v □tui 'lɪ □nu 'yie. 'Ki v di 'lɪ bu nɪ, ε 'mɔ□v gba -gbagba, -nyrɔwɔ gbagbu -mɔ', -ε kō 'kwli, ε di 'v nyibli -bati lɛ -pɔv -nɪ, ε 'mɔ 'v nyre. 7 'Ya 'v 'lu dɛ, 'du -bu, -v mō Sodɔmɔ kō Gomɔɪ, 'waa -tɪ bu bi 'lɪ 'a mɔ 'kwli, kō 'du -bɪ -mɔ', -v 'mɔɛ la □nu yɛ. 'Dɪ a 'mɔ a nyibli nɪ la 'lawludɛ, 'v nɪ la yɪnyre-tebli a pɛpɛ -mɔ', -tonyiblo 'yi yi -blɛɛ -nɪ bu nu. Na -mɔ', -ε 'ye nɪ jre, nɔ- kō 'nyi Nyɪsɔa pɔ 'lɪ □nu 'lɪ. Dɛ a 'mɔ, nɔ- tɔɛ □nɛ nyibli -tebli -mɔ', -ε di 'v nyre, 'ki 'v nyibli -mɔ', -v nɪ -tebliɔ a 'mɔ -mō'.

8 Hitɔɔnyɔ -nɪ wen, -v pa 'lɪ 'a mɔ 'nyi, yɪnyre-tebli nɪ -do a 'mɔ, nɔ- v nɪ. Yanie -mɔ', v 'ye, ε nu□o nɪ, 'v nɪ 'lawludɛ. V 'nɪ -hɔa□a lɪ□ɪ, 'ki Nyɪsɔa bu kɔɔ □nu win kɪ, 'tɪ-, Nyɪsɔa a lɛlenyɔ -mɔ', -v kō -tɪ a 'yi'bɔbɔa, v -hɛ □nu 'yri. 9 Nyɪsɔa a lɛlenyɔ gbagbu -mɔ', -ε mō Misɛɪ, 'a 'mumɔ, ε 'yi Satan 'yri lɛ -ha. Ti -mɔ', -ε kō 'yri Misɛɪ a 'mɔ, ε kō Satan 'hɔn-, v -wɛɛn la Moise a 'hɔ kɪ, ε 'yi la Satan 'yri lɛ -ha, kɛɛ, kɛ- ε pɔ□v yi: «Kɔkɔnyɔ a yru bu klɔ -mɔ.» 10 Hitɔɔnyɔ a 'mɔ, v nu- -mō -bɪ, -tebli -mɔ', v 'ye nɪ yru' lɛ, ε nɔ- v -hɛ 'yri lɛ. V 'wɪ□ɪ 'wan 'kwli a mamɔ yi, 'v 'yi □haan'lɛɛ-hihie -kō. -Tebli -mɔ', -ε yi 'waa pɔɔ -blee -nɪ, nɔ- v yi nɛɛ. -Tebli a 'mɔ, v nɪ, ε yi nyre 'waa 'klɔ yi. 11 'Jrɔ 'ki 'v □nu -mō, -kɔtɪ nyiblo, -ε mō Adamɔ a

'yu Kaen, -e yraa la 'a 'diayi, 'ti-
 -e 'la la□a, nō- kō nunuñmlt v yi
 □wien le kue; 'v yi kue nyiblo -mu',
 -e mō Balamu □wien le -we, 'v ni
 'creñmlt le, -e di□e nu, v 'mu 'wliye
 'ye, □wti yi, -te Balamu a 'mu, e ni
 la□a, 'e nyre la Nyisua yi bu, □wti
 yi nyiblo -mu', -e mō Kole. E nō-
 kō -ti 'b 'kukvū le, □wti yi Kole a
 'mumu. ¹² Hitōonyo a 'mu, v kō
 'a mu 'hven-, 'ba yi 'v -te ni -do
 de ni -dii -ni, v kō bu nuu ne 'a
 mu -tvt, 'v yi 'yi le -bibi -ni, 'v 'ne
 nō. U ni -do a -ti v yi 'lu -mō le
 -hie, e mō, -tvt 'ni -nu□o li □nv.
 U 'wti□i 'nunñti yi, pepe -gbe 'li e
 ye 'li, -v 'ye ni di. U 'wti□i ti -mu'
 yi -we, -v 'ye ni tv 'kui, 'ye □btu
 v nyre 'b tvtvv a ti 'yri, 'v 'wti□i
 tidv -mu' yi, -v kō 'mu v -ha -wlu
 le, 'ti -v 'ku pepe. ¹³ U 'wti□i 'yru
 a 'dvt gbagbt -mu' yi, pepe □gbie
 le. 'Waa de 'kuku, e 'wti□i kveti yi,
 'yiyinie hie bu. U 'wti□i nyahro yi,
 -e 'ye ni 'hru 'v -te ni -do le. Nyisua
 -we -tuo -mō, 'kū 'v □nv -mō, 'kū 'li
 halo dugbo 'nyi. 'Kū v di 'li bu ni,
 -te 'klo te yi bu.

¹⁴ Ti -hi la a ti 'yri, nyiblo -mu', -e
 kō 'nyre mō Henōki, -e mō Adamu
 a 'yonv ni □hlon'hven a 'yu, ke-
 e -pv, 'kū 'v nyiblidv a 'mu a -ta',
 -e mō: «Ba 'ye ke, Kōkōnyo 'bu
 yi ni di, e di ya leleny v -hvohvt,
¹⁵ nyibli a pepe -bv, -v ni 'ne- 'klo
 kt, e 'mu □nv -bati le -pvv -ni. Ny-
 ibli a pepe -mu', -v 'yi Nyisua -yi,
 'a -bati di □nv 'ni klo, yinyre-tehlt
 a pepe -mu', v nu Nyisua -mō, e kō
 yinyrewin, v pv□v yre a -ti.» ¹⁶ U
 nu- kō -ti Henōki a 'mu, 'e nu 'a
 hihla le. Nyiblidv a 'mu, 'a -ne ti, v
 yi 'puple wlon le. U 'yi -hvan plo a
 bleele ni kue yruyru. Yinyre-tehlt
 a pepe, 'waa □wli -hve, e nō- v ni,
 'v pt 'waa dtōnv a -pli, kō, 'v yi 'li
 nyibli le 'tue -ni, 'v kee □nv, -e di□e
 nu, de -mu', 'waa □wli -hve, nyibli
 a 'mu, v 'mu□v nu.

Te -Yusu a nyibli kō bu nu nina

¹⁷ 'Na nunatumupu -na, -ti -mu',
 -aan Kōkōnyo -Yusu 'Klisv a
 -mōnanyo* lee la 'a mu, -e di 'lu
 -mō mu, bu bi 'li 'a mu 'kwli. ¹⁸ Ke-
 v pt la, -e mō, le'booti 'yri, 'ti- 'klo
 a 'v-honti 'mu 'v nyre mō mu, 'a
 mu -bv, -v mō -Yusu a nyibli, e
 di kō nyibli, v 'mu 'a mu 'caa -ni.
 U nu- -mō -bi, v 'yi Nyisua -yi.
 Yinyre-tehlt -mu', 'waa □wli -hve,
 e nō- v ni. ¹⁹ E mō □haan-ti □nv,
 v nu- -gle nyibli. 'Klo -bv kt a
 -tehlt, nō- kōv □nv win kt. Nyisua
 a -Hihiu* 'yi 'v □nv ke' -ni.

²⁰ 'Na nunatumupu -na, 'a mu
 -mō -bi, ba □tu 'v 'kli, -e di□e nu,
 a 'mu -hvhēē -ni, kō, a 'mu 'aan
 dtōnv -ha pepe, a 'mu Nyisua a
 □haantitie -mu', -e -hōn 'li□i -mō
 □wlv yi -kuo -ni, 'aan □wlv a
 yikuole a 'mu, e 'mu kle -bii -ni.
 Ba da Nyisua, 'kū 'li 'a -Hihiu a 'kli
 'kwli. ²¹ 'Aan 'yrinaabvt bu 'sii 'v
 yi, -e di□e nu, a 'mu□v yi 'a -ne ti,
 -e mō, Nyisua nve ne 'a mu ni. Ba
 -ple ti -mu', -e kō 'yri -aan Kōkōnyo
 -Yusu 'Klisv di 'v 'a mu 'klo yrayrv
 -e 'ye ni -we 'li, -nyii -ni, -e nu□o, e
 kō -aan nyai.

²² Nyibli -mu', -v kō □wlv a
 yikuole, -e 'yi bu -ku -tee, ba yru
 'waa nyai. ²³ Nyibli -bv a nunuklo
 di□e 'ni nu, Nyisua a -bati 'mu □nv
 klo. A kō ba wa □nv, -e di□e nu, v
 'ni -ha 'li na -mu' 'nyi bi, -e 'ye ni
 jre 'klo -mō 'klo. -U -bv ni 'v, -v kō
 nyai a kō ba yru, kee, ba □tu 'aan
 dtōnv 'yie -we, -e di□e nu, a 'ni -ha
 'li 'waa de 'kuku 'nyi bi.

*Nyisua, nō- ni 'v 'a -ne □dedede
 'lu yi*

²⁴ Ba di 'li -ba pv Nyisua 'nyre le.
 E nō- kō 'kli, 'kū bu □tu 'a mu 'yie,
 -e di□e nu, a 'ni □ha 'v 'a 'hru wlon
 -hōn. Nō- di 'v 'a mu yi 'sii -ni, 'kū
 'v 'a dtōnv ye', e 'mu 'a mu gba,
 a 'mu 'li 'a -ti a 'yi'ubvba 'kwli ni,
 'a 'mu dōdv nu. ²⁵ Ba di 'li -ba pv
 Nyisua 'nyre le. E ni -do, e nō- mō
 Nyisua. E nō- naa 'li -aan Kōkōnyo

-Yusu 'Klɪsɔ 'lɪ, 'ɛ wa -a mɔ. Nyibli
 a pɛpɛ bɔ -nyiɔe -tɪ a 'yi'bubua, ɛ
 kɔ, bɔ pɔɔ 'nyɛ lɛ. Nɔ- -bɔ kɔɔ
 nɛ -a mɔ win kɪ. 'A 'klɪ 'nɪ -wɛɔɛ
 'lɪ. Kɛ- ɛ =ti 'mɔ, kɛ la 'lɪ bɔ, -bɔ
 di -didi, -bɔ yɛ -nyɔwɔ -bɔ kɪ. ɛ
 kɔ, kɛ- ɛ di 'mɔ ɔti, -tɛ 'klɔ tɛ yɪ bɔ.
 Kɛ- ɛ nɪ 'mɔ.

Saan a 'LILE'YEECRIEN

-Te Saan nu -tebli 'a 'yiye, 'ki 'li 'lile'yiye 'kwli, ε nɔ- ε nɛ -mɔ lɛ

¹ 'Criɛn -bu, 'lile'yee-tebli -mu', -Yusu 'Kɛsu tɔɔ Nyɛsua a -kɔannunyibli, ε nɔ- kɔ -ti ε hɛ. Nyɛsua lee -Yusu a 'mu ni, 'ki bu tɔɔ [nu]ɔ, -ε di [e] nu, υ 'mu -tebli -mu' yi, -ε 'tɛ mii 'lu -mɔ. Ε nɔ- nu [o], -Yusu 'Kɛsu 'ε tɛ 'nɛ- 'a lɛlɛnyɔ 'mɔ, Saan, -ε mɔ 'a -kɔannunyo -mɔ, 'ε tɔɔ 'mu -tebli a 'mu. ² -Tebli a pɛpɛ a 'mu, Nyɛsua a lɛlɛnyɔ tɔɔ 'mu, kɔ, 'n 'ye, 'n yɛ [ti] nyibli 'ni -lee -ni. Ε 'wɛ yɛ, 'n hɛ [ε] ni, 'ki 'υ nyibli yɛ, -ε mɔ, ε mɔ [han-ti] [ni]ɔ, -tebli a 'mu, ε mɔ Nyɛsua a win [ni]ɔ, 'ti- -Yusu 'Kɛsu, nɔ- tɔɛ [nɛ] nyibli, -ε mɔ, -tebli a pɛpɛ a 'mu, ε mɔ -ti a -tɛɛ [ni]ɔ. ³ Pɔ a bleelɛ, 'ki 'υ nyiblo -mu' -mɔ, -ε di 'criɛn -bu -hre, 'ki 'υ nyibli ye'. 'Ki 'criɛn -bu, 'a win -hɛn 'li Nyɛsua wɔn. Pɔ a bleelɛ -wɛ, 'ki 'υ nyibli -mu' -mɔ, -υ pɛ win a 'mu nɔa yɛ bu, 'ti- -υ =tɛi 'υ [υ] 'υ. Ba kɔ 'a yiyie, -ε mɔ, ti -mu', -ε kɔ 'yri -tebli a 'mu, ε di 'υ 'lu -mɔ -muu -ni, ε yɛ -mɔ -hlɔ.

'Cɔɛ ni [hlon'hɛn a nyibli, nu- Saan gbɛ 'betilɛ yɛ

⁴ Mɔ Saan, 'mɔ -yɛ 'criɛn -bu 'cri. 'Cɔɛ ni [hlon'hɛn -mu', -υ ni 'li Asiblogba 'kwli, υ nu- kɔ nyibli 'n yɛ -mɔ 'cri -ni. Nyɛsua bu nu 'a mu [haande -mɔ, ε kɔ, bu -nyi 'a mu kibuwɛɛnlɛ. 'Ti- 'kɔ 'mu la -wɛ [tu, ε ni la 'kɔ, ε ni -do a 'mu, ε nɔ- 'tɛ ni 'kɔ, kɔ, ε nɔ- di di de. Nyɛsua a -Hihiu ni [hlon'hɛn -mu', bu nu 'a mu [haande -mɔ, bu -nyi 'a mu kibuwɛɛnlɛ. U nu- ni 'υ Nyɛsua a bodɔgbata ye'. ⁵ Ε kɔ, -Yusu 'Kɛsu -mu', -ε hɛ -ti a -tɛɛ, nyibli -wɛ 'li bu kuo [wɛ] yɛ, bu nu 'a mu [haande -mɔ, kɔ, bu -nyi 'a mu kibuwɛɛnlɛ. Ε

nɔ- mɔ yɛ-henyiblo, Nyɛsua -ha 'li 'kɔkɔnyibli 'nyi, ε -ha 'kɔ. Ε nɔ- ni 'υ 'kɔ -bu, 'a 'blɔgbɛnaanyɔ a pɛpɛ 'lu yɛ.

Ε nɔɛ nɛ -a mu ni, 'ε 'kɔ, 'ki 'υ -aan -ta'. 'A -hlɔ, nɔ- ε -nu, 'ε [gbɛ] -a mu, 'ki 'υ dɛ 'kuku -mɔ'. ⁶ Ε nɔ- nu -a mu 'a dakɔ -mɔ', 'ε mɔ dakɔ a 'mu, 'a naanyɔ, 'ε nu [o] -wɛ, [a] -hɛ -cɔhɔnpinyɔ*, 'ki 'υ 'a 'Baɛ Nyɛsua ye'. Ε nɔ- -ti a 'yi'buɔɔa blɛɛ yɛ, -tɛ 'kɔ tɛ yɛ bu, ε kɔ 'kɛ a kɛni nu 'hɛn. Kɛ- bu ni 'mu.

⁷ Ba ta 'υ lɛ, 'ki 'li 'nunmɛ 'nyi, ε di 'li -naa -ni, ε 'mu di. 'A -nɛ nyiblo [dɔ] di [e] 'ni 'ye, ε kɔ, nyibli -mu', -υ nu 'di, -υ wa 'a [mɔɛ] ke, υ di [e] 'ni 'ye -wɛ. Dakɔ a pɛpɛ, -υ ni 'nɛ- tɔtɔ ki, υ di ni nyai lɛ, 'a -ti. Ε mɔ [han-ti, kɛ- ε di 'mu] [ti]. ⁸ Kɔkɔnyɔ Nyɛsua, -ε ni 'kɛ ki, kɛ- ε pɛ: «'Mɔ [tu] 'a -nɛ [dedede -wɛ]. 'Mɔ ni -do a 'mu, 'mɔ -di 'a -nɛ [dedede 'lu -yra.» Nyɛsua a 'mu, ε nɔ- ni 'kɛ ki, 'ε -hi 'υ 'a -nɛ [dedede 'υ. Ε ni la 'kɔ, 'ti- 'kɔ 'ε [tu] -wɛ, kɔ, ε ni -do a 'mu, ε nɔ- 'tɛ ni 'kɔ, ε kɔ, ε nɔ- di di.

-Te Saan 'ye -Yusu, 'ki 'li 'lile'yiye 'kwli

⁹ Mɔ -mɔ 'aan 'dɛyɛ Saan, 'mɔ -yɛ 'criɛn -bu 'cri. A kɔ 'mu 'hɛn-, -a bibi 'yi lɛ, -a kɔ -Yusu 'Kɛsu 'hɛn-, [a] -mɔɛ. Ε nɔ- nu [o], a kɔ 'mu 'hɛn-, [a] yɛ [hɛ]ventu ni -do 'ye, -aan pɛpɛ, [a] kɔ [wɛ] a 'li la, 'ti- -aan pɛpɛ, -Yusu a [gbɛ]tɔ, nɔ- kɔɔ nɛ -a mu win ki. Ε kɔ la -nyɔwɔ [dɔ] nyibli [dɔ], 'υ kɔ la 'mu, 'υ gba la 'li 'mu 'nidugbo, -ε kɔ 'nyɛ -mɔ Patimɔɔ ki. U wen 'ni, 'n nu dɛ, -ε nyɛ yɛ, -tɛ 'n hɛ Nyɛsua a -ti, 'ti- 'ni pɛ lɛ, -ε mɔ, -Yusu, nɔ- tɔɛ nɛ -a mu -ti a -tɛɛ. ¹⁰ -Nyɔwɔ [dɔ], Nyɛsua a -Hihiu* 'ε kɔɔ la 'mu win ki pɛpɛ. -Nyɔwɔ a 'mu, ε mɔ la -wuwle-nyɔwɔ* [ni]ɔ la; ε nɔ- kɔ 'kwli 'n 'wɛn 'li win, 'ε -hɛn 'li 'mu ke'. Win a 'mu, ε yɛ la 'ni 'wli, -wen -ɲamu a win, ¹¹ ε wen: «Dɛ -mu', -yɛ

'ye, 'du 'crien ye', -bu 'cru□i, -bu gba□a 'cve ni □hlon'hven -mu', 'a nyibli yi, -u ni 'li Efesidto 'kwli, kō Siminidto, kō Pegamudto, kō Tiatilidto, kō Sadesidto, kō Filadefidto, kō Laodisedto 'hven-'kwli.»

12 -Tē 'n 'win, -ε -bi 'n □hian -mo, -ε di□e nu, 'mu nyiblo a 'mu 'ye, -ε yi 'li 'mu -mo -hlee -ni. -Tē 'n □hian -mo, -ε -bi 'n 'ye 'napitio ni □hlon'hven, v nu -gulv, v -nu. 13 'Ki 'li 'napitio a 'mu 'nyi, de 'n 'yee 'li, ε 'w□i -tonyiblo yi, 'ε pu wlawlv blōblv, 'ε mva -gulvbetiye -gbatu' bu, 14 'a 'lu 'ε 'ple -puopu, 'a 'yii 'v 'w□i na-huhli yi, 15 'a bu 'v 'w□i 'plhde yi, v pu 'li 'to, -ε -hlu -gbogbo; 'a win yi 'ni 'wli, -wen 'nie gbagbo a -glt, -ε yi 'plu a win. 16 Nyahroyo ni □hlon'hven, ε nō -ε 'ble kva, 'ki 'li 'a diidedabu 'kwli. -Hotplhen, nō -hven 'li□i wlvn, 'a yigbakla 'ε yi wlvn, -wen 'mahnyrv.

17 -Tē 'n 'ye□e, -ε -bi 'n bi □hlon, 'ki 'v□v ye', □wi yi, -te 'n 'ye ni 'ku wen, 'ε pu 'mu 'a diidedabu ki bu, ε wen: «□Ni 'pie 'li huannv. 'Mo □tu 'a -ne □dedede -wlv. 'Mo ni -do a 'mu, 'mō -di 'a -ne □dedede 'lu -yra. 18 'Mō -mō nyiblo -mu', -ε 'tie di 'klo ni. 'N 'ku la ni, keε 'n -hōn 'li 'kukonyibli 'nyi ni, 'ni 'hru 'klo. 'N 'tie di 'klo ni, -te 'klo te yi bu. 'N kōo 'kukuv win ki, kō 'kuopv a 'bli 'hven-. 19 'A -ti, de -mu', -yi 'ye, 'cru□i. 'Cru -tebli -mu', -ε mi 'ki 'lu -mō, kō -tebli -mu', -ε di 'lu -mō mu. 20 Nyahroyo ni □hlon'hven kō -gulvnapitio ni □hlon'hven -bu 'hven-, -yi 'li 'na diidedabu 'kwli 'yee -ni, □bu lee -mu, de v □hen 'nyre. Nyahroyo ni □hlon'hven -bu, ε □hen 'nyre Nyisva a lelenyv ni □hlon'hven -mu', -v =tui 'cve ni □hlon'hven a 'mu 'yie. 'Napitio ni □hlon'hven -bu, 'cve ni □hlon'hven a 'mu, ε nō -ε =hen 'nyre.»

2

Titie -mu', -Yusu pu Efesidto a 'cvenyibli

1 (Nyiblo a 'mu, ε nō -yi 'mu -lee -ni de, ε wen:) «Lelenyo -mu', -ε =tui Efesidto a 'cvenyibli 'yie, 'cru □ne -mō: 'Ki titie -bu, ε -hven 'li nyiblo -mu' wlvn, -ε 'ble nyahroyo ni □hlon'hven kva, 'ki 'li 'a diidedabu 'kwli, kō, -ε neε 'li -gulvnapitio ni □hlon'hven -mu' 'nyi. 2 -Tēbli a pepe, a ni, 'n yi□e ni, 'ni yi□e -wε, -ε mō, a □tu 'v 'kl diaki, 'ki 'v Nyisva a -kvan a -ta', 'a 'yi -sa. 'N yi□e ni, -ε mō, a 'ni -hva□a li 'a mu 'crekonyibli 'nyi. Nyibli -mu', -v pu le, v mō 'na -mōnanyv*, 'ti -v 'yi 'na -mōnanyv 'pa-, a □te □nv 'yi, 'a 'ye□e, -ε mō, v mō hilekonyibli □nto. 3 'Na -ti, a yi 'ye □hven, 'ki 'li □wlv a 'lila 'kwli, keε, 'aan □wlv 'yi □hlon -bi. 4 Keε, 'ki 'li 'a mu 'nyi, ynyrede ni 'li. Nō -kō -ti, 'ni yi 'a mu -mō 'ple. ε nō -mō: -te a nu la 'na nvele a kuko, ti -mu' -kō 'yri a □tu la 'na □wlv a yikuole -wlv, -te ti ne -bu, a 'yi 'ki 'na nvele le -nu de. 5 -Tē 'aan nunabv ni la 'mu, bu bi 'li 'a mu 'kwli, 'ti -de -bu, -ε kō ki a 'wlaa 'v -ti, ba □mvo□o le. Ba hie 'v de 'kuku a nunuo bu, ba □hian -mō. □Haan-tebli -mu', a ni la, ε nō -ba nu de. 'Bu mō, 'ba 'yi -mō □hian, 'n di di 'li 'a mu -mō, 'ki 'li ti gbi 'kwli, -tuo -mu', -ε kō ki 'aan 'napv ni 'v, 'mu 'v□v -tuo a 'mu ki -ha. 6 Keε, de -bi ni 'v, a ni, -ε nō yi, ε nō -mō: ynyre-tebli -mu', Nikola a □tumu a nyibli ni, 'aan □wlv yraa □ne ni, □wi yi, -te 'na 'mumu, 'na □wlv nu 'a yraale. 7 Nyiblo 'bu kō -ti'winuva, bu 'win -ti -bu, Nyisva a -Hihiu* hle 'cve a nyibli yi. Nyibli -mu', -v 'ye ni di ni sa, 'ki 'v 'na □wlv a yikuole a -ta', 'n di -nyi □nv 'hru, -ε di□e nu, tugbe a 'kui -mu', -ε yi nyibli 'klo yrayrv -nyi, v 'mu□v di. ε mō tugbe □nto, -ε ni 'li Nyisva a 'dudoti a -ci ki.»

Titie -mu', -Yusu pu Siminudɔ a 'cvenyibli

⁸ (Nyiblo nu -do a 'mu, ε no- yu 'mu -lee -ni de, ε wen:) «Lelenyo -mu', -ε =tui Siminudɔ a 'cvenyibli 'yie, 'cru □ne -mɔ: 'Kɪ titie -bu, ε -hven 'li nyiblo -mu' wlon, -ε =tu 'a -ne □dedede -wlu, kɔ, -ε di 'a -ne □dedede 'lu -yra. Nyiblo a 'mu, ε 'ku la ni, 'ti- 'ε -hɔn 'li 'kukunyibli 'nyɪ, 'ε 'hru 'klo. ⁹ 'N yi 'aan 'kla-wliye'yɪya ni, kɔ, 'ni yi□e -we, -ε mɔ, a mɔ □hvennyibli □nuɔ. Kεε, seyɪ-seyɪ, a mɔ dekonnyibli □nuɔ. De -bu, a -kɔ, no- mɔ □haande -mu', Nyɪsua -nyi 'a mu, 'ye □bu ε 'yɪ 'yiyede 'pa-, 'n yi win -hɔn a pɛpɛ -mu' ni, -ε kɔ ku v yɪ 'v 'a mu -ti -yεε -ni. Nyibli a 'mu, v wen 'ni, v mɔ -Juukue* □nuɔ, -ε =hen 'nyre, v mɔ seyɪ a Nyɪsua a nyibli □nuɔ. Kεε, ε 'yɪ□ɪ 'pa-, v 'yɪ Nyɪsua a nyibli 'pa-, v mɔ 'kuo -hɔn* a nyiblo gbagbu Satan a -gbolugbo a nyibli □nuɔ. ¹⁰ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mɔ, a di 'ye □hven, kεε, a 'ni 'pie 'li hɔnnu. Ba pu 'v nva bu: Satan di□e 'ni nu, 'kɪ 'li 'a mu 'nyɪ, v 'mu nyibli -hɔhɔ □ji' le pu, -ε di□e nu, Satan a 'mu, ε 'mu 'v 'a mu le □tεε -ni. A di 'ye -nyrɔwɪ ni -pu a □hven. Kεε, ba 'cibi 'v 'na □wlv a yikuole, 'ye □bu v di 'a mu 'la. 'Bu mɔ, 'ba yɪ 'a nunuo le ni ni, □haande -mu', 'n di 'a mu -nyi, ε no- mɔ 'klo yrayru -mu', -ε 'yε ni -we 'li.

¹¹ Nyiblo 'bu kɔ -ti'winnva, bu 'win -ti -bu, Nyɪsua a -Hihiu* yɪ 'cɔε a nyibli -lee -ni. Nyiblo -mu', -ε 'yε ni di ni sa, 'kɪ 'v Nyɪsua a □wlv a yikuole a -ta', ε 'yɪ 'li□ɪ 'li -we, bu nu 'kuɔwɪ ni 'hven, -ε mɔ Nyɪsua a -mɔlehloole.»

Titie -mu', -Yusu pu Pegamudɔ a 'cvenyibli

¹² (Nyiblo nu -do a 'mu, ε no- yu 'mu -lee -ni de, ε wen:) «Lelenyo -mu', -ε =tui Pegamudɔ a 'cvenyibli 'yie, 'cru □ne -mɔ: 'Kɪ

titie -bu, ε -hven 'li nyiblo -mu' wlon, -ε 'ble -hɔtphɛn kva. ¹³ 'Dɪɔ -mu' -kɔ 'kwli a ni 'li, 'n yi□e ni. 'N yi□e ni -we, -ε mɔ, 'kuo -hɔn* a nyiblo gbagbu Satan, ε no- kɔɔ 'dɪɔ a 'mu a nyibli win kɪ. Nyiblo -mu', -ε mɔ Antipa, ε 'ni -pie□e la hɔnnu, 'ε hle la□a, 'kɪ 'v -tonyibli a pɛpɛ ye', -ε mɔ, ε mɔ 'na -nagbopi* □nuɔ. Ti -mu' -kɔ 'yri v 'laa la 'v Antipa a 'mu, a 'yɪ -sa, 'kɪ ba kuo 'mu □wlv yɪ. 'Kɪ v 'laa 'li□ɪ 'aan 'dɪɔ -mu', -ε kɔ 'kwli Satan 'ti 'li. Kεε, ke- ε ni 'mu, 'a yɪ nyibli le -lee -ni, -ε mɔ, 'mɔ a yɪ □wien kɔε. ¹⁴ Kεε, 'kɪ 'li 'a mu 'nyɪ, yɪnyre-teblɪ ni 'li. ε no- kɔ -ti 'ni yɪ 'a mu -mɔ 'plε. ε no- mɔ: nyibli ni 'li 'a mu 'nyɪ, tɔɔwin -mu', Balamu tɔε la Balaki, -aan 'bainu a ti 'yri, 'v yɪ□ɪ □wien le kɔε. ε tɔε la□a ni, -te ε di la nu, 'ti- Yisraekɔε 'mu la -ti 'wla, 'kɪ 'v Nyɪsua ye'. ε lee la □nu ni, bu di la 'wlugba-teblɪ -mu', v pie 'kuo, ε kɔ, bu nu la 'lawlude. ¹⁵ -U -bɪ ni 'li 'a mu 'nyɪ, de ni -do a 'mu, ε no- v ni, 'v yɪ Nikola a □tumu a nyibli a tɔɔwin -hɔn □wien le kɔε. ¹⁶ 'A -ti, ba hie 'v de 'kuku a nunuo bu, ba □hɪan -mɔ. ε no- 'yɪ□ɪ 'pa-, 'n di 'li 'ni di, 'kɪ 'li ti gbi 'kwli, nyibli a 'mu, 'mu □nu yɪ -wɔn. -Hɔtphɛn -mu', -ε -hven 'li 'mu wlon, ε no- 'n di nu, 'mu nyibli a 'mu -mɔ -wɔn.

¹⁷ Nyiblo 'bu kɔ -ti'winnva, bu 'win -ti -bu, Nyɪsua a -Hihiu* yɪ 'cɔε a nyibli -lee -ni. Nyiblo -mu', -ε 'yε ni di ni sa, 'kɪ 'v Nyɪsua a □wlv a yikuole a -ta', 'n di -nyi□e diidedu -mu', v deε mant, -ε -hli, 'kɪ 'li yako 'kwli. 'N di -nyi□e 'hɪɔ puɔpu, -ε kɔ ku v 'cru 'v 'nyre yrayru. 'Nyre yrayru a 'mu, nyiblo □du 'yɪ□ɪ -yɪ, 'bu 'yɪ nyiblo -mu' 'pa-, v di 'nyre a 'mu □tue.»

Titie -mu', -Yusu pu Tiatihɔɔ a 'cvenyibli

¹⁸ (Nyiblo nu -do a 'mu, ε no- yu 'mu -lee -ni de, ε wen:) «Lelenyo -mu', -ε =tui Tiatihɔɔ a 'cvenyibli

'yie, 'cru □ne -mɔ: 'Kɪ titie -bu, ε -hʋen 'lɪ Nyɪsʋa a 'Yu wlon. Nyɪsʋa a 'Yu a 'mʋ, 'a 'yii 'wɪ□ɪ na a -huhli yɪ, 'a bu 'wɪ□ɪ 'plɪde yɪ, ʋ pʋ 'lɪ 'tɔ, -ε yɪ wlin dtakt. ¹⁹ -Tɛblɪ a pɛpɛ, a ni, 'n yi □e ni. 'N yi □e ni, -ε mɔ, a nʋε nɛ 'aan 'bio -tonyibli ni, 'a 'tɪε kuo 'mʋ □wɪb yɪ, kɔ, 'a kɔ □wɪb a 'lɪla; 'nɪ yi □e -wɛ, -ε mɔ, a yɪ 'aan 'bio 'nɪ -hɛɛ -nɪ. -Kʋan -bu, a ni, ε -hi 'ʋ -kʋan -mʋ, 'a ni la ni. ²⁰ Kɛɛ, 'kɪ 'lɪ 'a mʋ 'nyɪ, yɪnyre-ɛblɪ ni 'lɪ. Ε nɔ- kɔ kɪ 'n yɪ 'ʋ 'a mʋ -mɔ 'plɛɛ -nɪ. Ε nɔ- mɔ: nʋgba ni 'lɪ 'a mʋ 'nyɪ. ʋ dɛɛ □ne Sesabelɪ. Ε nɔ- a -hɛ mɛ lɛ, -ε ni 'lɪ 'a mʋ 'nyɪ. Ε wen 'nɪ, ε mɔ Nyɪsʋa a winwlon-hanyɔ* □nɔ. Kɛɛ, ε kɛɛ 'na -kʋannunyibli ni, 'ε tʋɛ □nʋ, 'kɪ bu nu 'lawlude, ε kɔ, bu di 'wɪlugba-ɛblɪ -mʋ, 'ʋ pie 'kuo. ²¹ 'N -nyɪ□e ti, 'kɪ bu hie 'ʋ dɛ 'kuku a nunuo bu, bu □hɪan -mɔ. Kɛɛ, ε 'nɪ -hʋa□a lɪ bu hie 'ʋ 'lawlude bu. ²² Ε nɔ- kɔ -tɪ 'mʋ□ʋ nu, 'hʋɪ a hinhren 'yakla 'mʋ□ʋ kɔ, -ε di □e nu, ε 'mʋ □hɪʋen 'ye. Nyibli -mʋ, -ʋ kɔ□ɔ 'hʋen-, -ʋ ni 'lawlude a 'mʋ, 'bu 'yɪ 'ʋ dɛ 'kuku bu -hie, ε kɔ nʋgba a 'mʋ, 'a nunu-ɛblɪ -hʋɪn 'hʋen-, 'n di □tu □nʋ □hɪʋen gbagbu -wɛ. ²³ 'Ya 'ʋ 'lɪ de, nʋgba a 'mʋ, 'n kɔ □bu 'la 'a 'yonʋ a pɛpɛ, -ε di □e nu, 'cʋɛ a nyibli a pɛpɛ, ʋ 'mʋ□ʋ 'ye, -ε -mɔ, 'mɔ -mɔ nyiblo -mʋ, -ε yi nyibli a 'lule-hihie, kɔ 'waa -hʋhʋa-ɛblɪ. 'Aan pɛpɛ, nyiblo 'bu ni 'ʋ, 'a -nɛ -kʋande, ε -nu, ε nɔ- kɔ 'pɛɛɛ 'n di □e -nyɪ. ²⁴ 'A mʋ -bɪ -mʋ, -ʋ ni 'lɪ Tɪatɪlɪdɪɔ a 'cʋɛ bu, a 'yɪ nʋgba a 'mʋ, 'a tɔɔwin -hʋɪn a 'mʋ nʋa yɪ bu pʋ, 'tɪ- ɛblɪ -mʋ, ʋ dɛɛ Satan a -huhli-ɛblɪ, a 'yɪ□ɪ 'nyɪ. Ε nɔ- nu□o, 'nɪ 'yɪ □dedede -kɔ, □bu lee nɛ 'a mʋ, ba nu, ²⁵ kɛɛ, -tɛ a 'blee 'ʋ kʋa, 'kɪ ba 'blee 'ʋ kʋa, bu gba□a -gbagba, bu ye 'na 'lɪdi-nyrɔwɔ kɪ. ²⁶ Nyibli -mʋ, -ʋ 'ye ni di ni sa, 'kɪ 'ʋ Nyɪsʋa a □wɪb a yɪkuole a -ta, ε kɔ, dɛ -mʋ, 'n -hʋɛ, -ʋ di □e

nu, 'tɪ- lɛ'boɔ-nyrɔwɔ 'mʋ 'ʋ nyre, ʋ nu- 'n di 'kɪ -nyɪ, 'kɪ bu kɔɔ dakɔ a pɛpɛ, -ʋ ni 'nɛ- 'kɔ -mɔ win kɪ. ²⁷ 'Kɪ -mʋ, 'na 'Ba -nyɪ 'mʋ, ε nɔ- 'n di □nʋ -nyɪ. ʋ di kɔɔ nyibli win kɪ, 'kɪ 'lɪ 'kɪ a kɪnɪnɪ 'kwɪlɪ, ʋ 'mʋ □wɪbʋnyrenyibli bu -wɛ, □wɪ yɪ, -tɛ nyibli 'ye ni wɔwɔ yɪ 'kɪ lɛ. ²⁸ 'N di -nyɪ □nʋ -nyragblɪnyahroyɛ -mʋ, -ε yɪ wlin -tɛɛ.

²⁹ Nyiblo 'bu kɔ -tɪ-wɪnnʋa, -ε -bɪ bu 'wɪn -tɪ -bu, Nyɪsʋa a -Hihɪu* yɪ 'cʋɛ a nyibli -lee -nɪ.»

3

Titie -mʋ, -Yusu pʋ Sadɛsɪdɪɔ a 'cʋɛnyibli

¹ (Nyiblo ni -do a 'mʋ, nɔ- yɪ 'mʋ -lee -nɪ de, ε wen:) «Lelenyɔ -mʋ, -ε =tʋɪ Sadɛsɪdɪɔ a 'cʋɛnyibli 'yie, 'cru □ne -mɔ: 'Kɪ titie -bu, ε -hʋen 'lɪ nyiblo -mʋ' wlon, -ε kɔ Nyɪsʋa a -Hihɪu ni □hlon'hʋen, ε kɔ nyahroyɔ ni □hlon'hʋen. -Tɛblɪ -mʋ, a ni, 'n yi 'a pɛpɛ ni. 'N yi □e ni, -ε mɔ, ʋ wen 'nɪ, a kɔ 'kɔ yrayrʋ. Kɛɛ, seyɪ-seyɪ, 'kɔ 'ka ni -do -mʋ, ε nɔ- a 'tɪε ni. Ε 'wɪ yɪ, a 'ku ni. ² Ba 'du ye', ba □tu 'ʋ 'kɪ, -ε di □e nu, dɛ -mʋ, -ε 'tɪε ni 'kɔ, 'kɪ 'lɪ 'a mʋ 'lɪ, ε 'nɪ □ha 'ku -wɛ. 'Ba 'yɪ□ɪ lɛ -nu, a di 'nɪ 'ku pɛpɛ, -ε nu□o, 'n 'ye□e ni, -ε mɔ, 'aan nunu-ɛblɪ 'yɪ 'ʋ yɪ 'sɪi -nɪ, 'kɪ 'ʋ Nyɪsʋa ye'. ³ Nyɪsʋa a win -mʋ, a 'wɪn la ti -hi la a ti 'yɪ, -tɛ a nu la 'a kʋa'buble, bu bi 'lɪ 'a mʋ 'kwɪlɪ lɛ. Ba □tuu 'ʋ win a 'mʋ 'ʋ, ba hie 'ʋ dɛ 'kuku a nunuo bu, ba □hɪan -mɔ. 'Bu mɔ, 'ba 'yɪ ye' 'du, 'n kɔ □bu di 'lɪ 'a mʋ -mɔ, 'mʋ 'a mʋ -bati lɛ -pʋʋ -nɪ. Kɛɛ, ti -mʋ, 'n di 'lɪ ya, a 'yɪ□ɪ -yɪ. -Tɛ 'n di 'lɪdidie nu, ε di 'wɪ□ɪ 'yɪyɪnyibli yɪ, -ε kɔ didie nyiblo □dʋ 'ye ni yɪ.

⁴ Kɛɛ, 'kɪ 'lɪ 'a mʋ Sadɛsɪdɪɔ a 'cʋɛnyibli 'nyɪ, -ʋ -bɪ ni 'lɪ, 'ʋ 'tɪε 'sɪi 'ʋ yɪ, 'kɪ 'ʋ Nyɪsʋa ye'. ʋ 'wɪ□ɪ nyibli □dʋ -mʋ' yɪ, -ʋ 'yɪ 'waa wlawɪ sru -pʋ. ʋ nu- mɔ -bɪ, ʋ

blɛɛ yi, bu pu wlawh puɔpu, u ko 'mu 'huen-, -a 'mu 'hvi -nina -ni. ⁵ Kɛ- ɛ di 'mu ɔti, 'ki 'u nyibli -mu' -mo, -u 'ye ni di ni sa, 'ki 'u Nyisva a ɔwɔ a yikuole 'kwli. 'N di pu ɔnu wlawh puɔpu, ɛ ko, yruyru, 'n 'yi 'liɔti 'li -wɛ, ɔbu 'wɔwla 'waa 'nyɛ, -ɛ 'cru 'li 'crien -mu' 'kwli, -ɛ mo nyibli -mu', -u ko 'kɔ yrayru a 'crien. Ti -mu' -ko 'yri 'n di 'na 'Ba Nyisva ye' ni, ɛ ko 'a lelenyɔ 'huen-, 'n diɔe 'ni hla, 'ki 'u 'waa pɛpɛ ye', -ɛ mo, nyibli a 'mu, u mo 'na nyibli ɔniɔ.

⁶ Nyiblo 'bu ko -ti'winna, bu 'win -ti -bu, Nyisva a -Hihiu* yi 'cɔɛ a nyibli -lee -ni.»

Titie -mu', -Yusu pu Filadɛfidɔ a 'cɔenyibli

⁷ (Nyiblo ni -do a 'mu, nɔ- yi 'mu -lee -ni de, ɛ wen:) «Lelenyɔ -mu', -ɛ =tui Filadɛfidɔ a 'cɔenyibli 'yie, 'cru ɔne -mo: 'Ki titie -bu, ɛ -huen 'li nyiblo -mu' wɔn, -ɛ =cɛɛ 'u yi, ko, -ɛ hɛ -ti a -tɛɛ. ɛ nɔ- 'ble bodɔ Dafidi a 'maju a 'yɛɛ -mu' kua, -ɛ -hɛ 'u 'maju 'u, 'ti- nyibli 'u pɔɛ 'li Nyisva a bunɔle'. 'Bu mo, 'bu -ha 'u 'maju a 'mu 'u, nyiblo ɔdu 'yi 'klɔ -ko, bu ka 'uɔu 'u. 'Bu mo, 'bu ka 'u 'maju a 'mu 'u, nyiblo ɔdu 'yi 'klɔ -ko -wɛ, 'ki bu -ha 'uɔu 'u. ⁸ -Tɛblɔ a pɛpɛ -mu', a ni, 'n yiɔe ni. 'N yiɔe ni, -ɛ mo, a 'yi 'klɔ ɔdu ki -ni. Kɛɛ, a ɔtuu 'u 'na win ni, 'ti- 'a hɛɔɛ, 'ki 'u nyibli a pɛpɛ ye', -ɛ mo, a mo 'na nyibli ɔniɔ. Ba ta 'u lɛ, 'n ɔga 'maju wɔn, 'ki 'u 'a mu -mo. Nyiblo ɔdu 'yi 'liɔti 'li -wɛ, bu ka 'uɔu 'u. ⁹ Ba 'ye kɛ dɛ, 'n di nu, ɛ nɔ- -bu: Nyibli ni 'u, 'u hɛɔɛ, -ɛ mo, u mo -juukɔɛ* ɔniɔ, -ɛ =hɛn 'nyɛ, u mo -tɛɛ a Nyisva a nyibli ɔniɔ. Kɛɛ, ɛ 'yi 'mu lɛ -ni. U mo Satan a -gbolugbo a nyibli ɔniɔ. 'N diɔe 'ni nu, nyibli a 'mu, u 'mu 'u 'a mu ye' di, u 'mu kwli bu bla, 'ki 'u 'aan 'uɔtuule a -ta'. 'N diɔe 'ni nu, u 'muɔu lɛ yru, -ɛ mo, 'n nɔɛ nɛ 'a mu ni. ¹⁰ 'A mu -mo -bi, -tɛ 'n lee la

'a mu, -ɛ mo, ba ko ɔwɔ a 'liɔ, 'ki 'li 'na ɔwɔ a yikuole 'kwli, -ɛ -bu a ɔtuu 'u 'na win ni. 'A -ti, 'n ko ɔbu ko 'li 'aan dɛ -mo -tɛɛ, ti -mu', -ɛ ko 'yri ɔhuen a 'yie a ti di 'u nyɛ, 'ki 'u 'a -nɛ nyiblo ɔdu -mo. ɔHuen a 'yie a 'mu, ɛ ko bu ɔtɛɛ 'u -tɔtɔ ki a nyibli a pɛpɛ lɛ. ¹¹ 'N 'tɛ di 'li ni. -Tɛɛ a 'blee 'u kua, 'ki ba 'blee 'u kua, -ɛ diɔe nu, ɔhaande -mu', 'n di 'a mu -nyi, nyiblo ɔdu 'ni ɔha 'a moɔɔ ɔji' -ha. ¹² Nyibli -mu', -u 'ye ni di ni sa, 'ki 'u Nyisva a ɔwɔ a yikuole 'kwli, 'n diɔe 'ni nu, u 'mu 'na Nyisva a 'kagba a 'katui yi 'wi. ɔDedede 'yi 'liɔti 'li -wɛ, bu pu 'li ɔnu -patu'. 'N di 'cru 'u ɔnu 'na Nyisva a 'nyɛ, ko 'na Nyisva a 'dɔ a 'nyɛ yi. 'Ki nyibli a 'mu, u di 'li 'dɔ a 'mu 'kwli 'ti. 'Dɔ a 'mu, ɛ nɔ- mo Jrusɛ yrayru. 'Ki ɛ di 'li yako 'kwli -hɔn, 'ki 'li Nyisva 'hvi, ɛ 'mu 'nɛ- tɔtɔ ki ɔti. 'Ki 'uɔu ki, 'n di 'cru 'u 'na 'nyɛ yrayru.

¹³ Nyiblo 'bu ko -ti'winna, bu 'win -ti -bu, Nyisva a -Hihiu* yi 'cɔɛ a nyibli -lee -ni.»

Titie -mu', -Yusu pu Laodisedɔ a 'cɔenyibli

¹⁴ (Nyiblo ni -do a 'mu, ɛ nɔ- yi 'mu -lee -ni de, ɛ wen:) «Lelenyɔ -mu', -ɛ =tui Laodisedɔ a 'cɔenyibli 'yie, 'cru ɔne -mo: 'Ki titie -bu, ɛ -huen 'li nyiblo -mu' wɔn, -ɛ ko 'nyɛ -mo Kɛ- bu ni 'mu. Dɛ -mu', Nyisva ni, nyiblo a 'mu, ɛ nɔ- hɛɔɛ. ɛ mo ɔhaannyiblo ɔniɔ, -ɛ ni ɔhaandɛ. 'Ki Nyisva naa 'liɔti 'li, 'ɛ nu -tɛblɔ a pɛpɛ. ¹⁵ -Tɛblɔ a pɛpɛ, a ni, 'n yiɔe ni. ɛ mo, a 'yi cɛ -ni, ɛ mo, a 'yi -hɛn -wɛ. 'N -hɛ wɛnɔɛ ni, 'ki ba ni wɛn cɛ, -hɔu' ba hɛn wɛn. ¹⁶ -Tɛ a ni 'u -hɛyri, ɛ ɔhɛn 'nyɛ, -ɛ mo, a 'yi cɛ -ni, ɛ ko, a 'yi -hɛn -wɛ, 'a -ti, 'n di 'a mu 'ni -wla. ¹⁷ A wɛn 'ni, a mo dɛkɔnyɔ ɔniɔ, a ko 'a -nɛ dɛ ni. 'A -ti, a 'ni -hɔaɔa 'ki 'a -nɛ ɔdedede. Kɛɛ, a 'yiɔti -yi, -ɛ mo, seyi-seyi, a 'yi plo a blelee

-kɔ, a ni nyatɛ. Ɛ ɔhen 'nyre, -ɛ mɔ, a mɔ ɔhɔɛnnyibli ɔniɔ, 'a 'yi 'hɔɩɛpu-tebli -kɔ, 'a ɔga 'hɔɩ wɔn, 'ti-, 'aan 'yii 'dɔ ni. ¹⁸ Ɛ nɔ- nuɔ, 'ni pi 'a mu ɔtɔ', 'ki ba -tɔɔ 'nɛ- 'mu -gɔɩ -mu' -mɔ, ɔ pu 'li 'tɔ, ɛ 'mu 'li 'wɔ a -ti, -ɛ diɔe nu, a 'mu -tɛɛ a dekɔnyɔ -hɛ. 'Bɔ mɔ, 'ba nuɔ, -ɛ -bɩ a mɔ -tɛɛ a dekɔnyɔ ɔniɔ. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni de, ba -tɔɔ 'nɛ- 'mu wlawɩ puɔpuɩ -mɔ, 'a 'mu ɔɔ 'hɔɩ ɛ pu, -tɔɩ 'ni ɔha 'a mu nu, -tɛ a ɔga 'hɔɩ wɔn a -ti, ɛ kɔ, ba -tɔɔ 'nɛ- 'mu 'yii a -ci -mɔ, -ɛ diɔe nu, a 'mu ɛ yru. ¹⁹ 'Mɔ -bɩ, 'bɔ mɔ, 'ni nɔɛ nyiblo, nyiblo a 'mu, 'n -hɛ 'liɔɩ ɛ, ɛ kɔ, 'n ɔtuiɔe ɔhɔɩɛn. 'A -ti, ba ɔtu 'v 'kli, ba hie 'v dɛ 'kuku a nunuo bɔ, ba kɔɛ 'mu ɔwien, a 'ni 'ni 'ki cɛ de. ²⁰ Ba pu 'v nua bɔ, 'ki 'n ni 'v 'aan ɔhuan.yi 'yri, 'ni yi gbɔgbɔ bi. Nyiblo 'bɔ 'wɩn 'na win, 'bɔ pu ɛ, ɔbɔ pa, 'n kɔ ɔbɔ pa 'liɔɩ -mɔ, ɛ kɔ 'mu 'hɔɩɛn-, -a 'mu dɛ di. ²¹ Nyibli -mu', -v 'yɛ ni di ni sa, 'ki 'v Nyisua a ɔwɩv a yikuole a -ta', 'n di -nyi ɔnɔ 'hru, ɔ 'mu mɔ 'mu 'hɔɩ di, -ɛ diɔe nu, ɔ kɔ 'mu 'hɔɩɛn-, -a 'mu mɔ 'na gbata ki bɔ ni, ɔwi yi, -tɛ 'n -nu, 'na 'mumu, 'ki 'n 'yi -sa, 'na 'Bat Nyisua 'ɛ -nyi 'mu 'hru, 'ki ɛ kɔ 'mu 'hɔɩɛn-, -ba ni 'v 'a gbata ki bɔ.

²² Nyiblo 'bɔ kɔ -ti 'wɩnnua, -ɛ -bɩ bɔ 'wɩn -ti -bɔ, Nyisua a -Hihiu* yi 'cɔɛ a nyibli -lee -ni.»

4

-Tɛ v ni Nyisua a 'nyrelepɔpuɔ, 'ki 'li yakɔ 'kwli

¹ -Tɛ dɛ a 'mu, ɛ -hi, -ɛ -bɩ 'n ta 'li yakɔ 'kwli ɛ de, 'ni 'ye 'maju, 'ɛ ɔga wɔn, 'ki 'n 'wɩn 'li nyiblo -mu', -ɛ yi wen 'li 'mu -mɔ -hlee -ni a win. Win a 'mu, ɛ yi 'ni 'wli, -wen -ɲamu a win. Kɛ- nyiblo a 'mu, ɛ pi 'mu yi: «Di 'nɛ- 'mu -mɔ, 'ki 'nɛ- yɔ', -ɛ diɔe nu, dɛ -mu', -ɛ di 'lu -mɔ mu, 'mu -mɔɔ -tɔɔ -ni.» ² Ti ni -do a ti 'yri, -ɛ -bɩ Nyisua a -Hihiu* kɔɔ 'mu

win ki pɛpɛ, 'ni 'ye bodɔgbata, 'ki 'li yakɔ 'kwli, nyiblo ɔdɔ 'ɛ ni 'liɔɩ 'kwli bɔ. ³ Nyiblo a 'mu, 'a yigbakla nɔ yi, 'ɛ 'wɩɔɩ ɔhaan'hi -mu', -ɛ yi wɩn yi, ɔ dɛɛ sasɔpu kɔ sahɔvanɩ. -Payru ɔglaa 'li gbata a 'mu ɛ. -Payru a 'mu, ɛ yi 'ni wɩn -wɛ, ɔwi yi ɔhaan'hiɔ -mu', ɔ dɛɛ emelodi. ⁴ Gbatɩ a ɔwɩv ɔtu 'v -hen, nu- =glaa 'li yi-hɛgbata a 'mu ɛ. 'Ki 'li gbatɩ a 'mu 'kwli, nyibli gbagbɩ a -wɩv ɔtu 'v -hen, ɔ nu- ni 'li ble, 'v pu wlawɩ puɔpuɩ, kɔ, 'v ɔtu -gɔɩkɩaun* 'lu ɛ. ⁵ Gbata -mu', -ɛ ni 'v -heyri', -huhli, nɔ- hɔɩɛn 'liɔɩ 'kwli ɛ, ɛ kɔ, -tɛyɛ 'ɛ -mɔmɔɛ 'v ɛ. 'Ki 'v gbata a 'mu yi, 'ki ɔgbii ni ɔhlon'hɔɩɛn ni 'v, 'v yi wɩn. ɔGbii a 'mu, ɔ mɔ Nyisua a -Hihiu ni ɔhlon'hɔɩɛn -mu', -v ni 'v Nyisua ye'. ⁶ ɔDedede ni 'v bodɔgbata a 'mu yi, 'ɛ 'wɩɔɩ 'nie gbagbɩ ye', 'ɛ yi wɩn, -wen 'yie.

'Ya 'v 'lu de, -tebli ni -hen ɔdɔ, -v pi -hɔnhɔn, ɔ nu- =glaa 'li bodɔgbata a 'mu ɛ, -ɛ ni 'v -heyri'. 'Waa ke'dɛ kɔ 'waa ye'dɛ mɔ 'yii dadɔ. ⁷ 'A yi-hede 'wɩɔɩ kɔkɔ' yi, 'a 'hɔɩɛn a dɛ 'wɩɔɩ blibɔ yi, 'a ta a dɛ, 'a yigbakla 'ɛ 'wɩɔɩ -tonyiblo a yigbakla yi, 'a -hen a dɛ 'ɛ 'wɩɔɩ ke yi, -ɛ wen. ⁸ ɔU ni -hen a pɛpɛ a 'mu, -ɛ -bɩ 'bɔ ni 'v, ɛ kɔ wanwen ni ɔhlon-do. 'A 'hɔɩ nu 'yii a dadɔ, 'ki 'li 'kwli kɔ 'ki 'v 'hɔɩ ki, 'tɔ kɔ -nyre, 'v 'cibi 'v, 'v yi -wla ble. ɔ 'ni -nyraɔa li -wla a 'mu bɔ. Kɛ- v pi:

«Kɔkɔnyɔ Nyisua o, -mɔ ni 'klɩ ki, -mɔ ɔcɛɛ 'v yi pɛpɛ.

-Na 'klɩ ni 'v 'a -nɛ 'klɩ ɔdɔ 'lu yi. 'Ti- 'klɔ 'mu -wɩv ɔtu mɔ mu, -ni la 'klɔ, ɔni 'tɛ ni 'klɔ, -mɔ di di.»

⁹ Kɛ- tebli ni -hen a 'mu, ɛ pi, 'ɛ yi ble, 'ɛ pi Nyisua 'nyre ɛ, Nyisua -mu', -ɛ ni 'v bodɔgbata ki bɔ, 'ti- -ɛ ni 'klɔ, -tɛ 'klɔ tɛ yi bɔ, 'ɛ yiɔɩ -ti a 'yi'buɔba kɔ 'wio -nyi. ¹⁰ 'A -nɛ ti, 'bɔ mɔ, 'bɔ yiɔɩ ɛ ni ni, -ɛ -bɩ nyibli gbagbɩ a -wɩv ɔtu 'v -hen

a 'mu, v ble kwli bu, 'ki 'v Nytsua ye', -e ni 'v gbata a 'mu ki bu, ko, -e hie 'klo, 'v pi'iti 'nyre le, 'v yi 'waa 'klaun 'lu le -he, 'v 'itu 'v'itu 'klaun a 'mu ye' ble, 'v pi le:

¹¹ «Aan Kvkonyo Nytsua,

-mo nu -tebli a pepe.

ε 'wi yi, -hva'ia ni,

ε no- nu'io, 'ni nu -tebli a pepe a 'mu,

'ti- 'e ni 'klo.

ε no- nu'io, 'ni bleε yi,

nyibli a pepe bu -nyi -mu -ti a 'yi'buale,

bu 'itu 'v -mu 'v,

ε ko, bu yru'io, -e mo, 'ki 'kl a pepe -hven 'li -m -mo.»

5

Nyiblo -mu, -ε 'wi'iti 'blayu yi, v nu -cohlon -mo*

¹ -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi 'n 'ye 'crien, 'ki 'li nyiblo -mu' -ji', -ε ni 'v bodiogbata a 'mu ki bu, 'ε 'ble 'crien a 'mu kva, 'ki 'li 'a diidedabu 'kwli. 'Crien a 'mu, 'a 'kabi ni 'hven, nu- v 'cru 'v ki, 'v 'pla 'crien a 'mu, 'v nu 'gbaa-tebli ni 'hlon'hven, 'v 'gba 'crien a 'mu, -ε di'ie nu, nyiblo 'du 'ni 'ha'ia yi kla. ² 'Ti-, 'ni 'ye Nytsua a lenenyo gbagbu, 'ε 'yεε 'li win, 'ε yi 'beti -ni, ε wen: «Nyiblo a 'di -bi bleε yi, -bu 'gbla 'gbaa-tebli -bu, 'ti- -bu 'wle 'crien a 'mu 'li?»

³ Kεε, ε 'yi nyiblo 'du -ko, 'ki 'ne-tutu ki, 'ki 'li yako 'kwli, ko, 'ki 'li -tutu bu, -ε -we 'li -bu 'wle 'crien a 'mu, 'ti- -bu ta 'li'iti 'kwli le. ⁴ De a 'mu, ε nu'io ni, 'ni -we diaki, -koti nyiblo 'du 'yi la 'v -ni, -ε we 'li -bu 'wle la 'crien a 'mu, -bu ta la 'li'iti 'kwli le. ⁵ -ε -bi nyiblo ni -do, -ε ni 'li nyibli gbagbi a 'mu nyi, ε yi 'mu 'ni -lee -ni, ε wen: «'Ni 'wee 'li. 'Ye koko' -mu'. ε no- mo Juda a 'tugbatayu. ε mo bodio Dafidi a 'yonu a 'Yu 'ni. No- ha 'v 'a -ne 'dedede 'hru wlon. ε no- bleε yi, -bu 'gbla 'crien a 'gbaa-tebli ni 'hlon'hven -mu', -bu 'wle'ε.»

⁶ -Te 'n ta 'li le de, -ε -bi 'n 'ye nyiblo 'du. No- nyra 'v -heyri' bu, 'ki 'v bodiogbata a 'mu ye'. Nyibli gbagbi ko -tebli ni -hen -mu', -v pi -hunhlon, nu- =glaa 'li'iti le. Nyiblo a 'mu, ε 'wi'iti 'blayu yi. 'Ni yi'iti ni 'ye, -wen, v 'la la'ia ni, 'Blayu a 'mu 'ε 'ga 'mu ni 'hlon'hven ko 'yii ni 'hlon'hven. 'A 'yii a 'mu, nu- mo Nytsua a -Hihui ni 'hlon'hven -mu', ε yi le le, 'ki 'ne- 'klo a pepe -bu ki; ⁷ 'Blayu a 'mu 'ε mu 'v nyiblo -mu' ye', -ε ni 'v gbata a 'mu ki bu, 'crien a 'mu, -ε ni 'li 'a diidedabu 'kwli, 'ε -ha 'ne'ie -ji'. ⁸ -Te ε -ha 'ki 'ne'ie -ji', -ε -bi -tebli ni -hen -mu', -v pi -hunhlon, v ko nyibli gbagbi a -wlu 'itu 'v -hen -mu' 'hven-, v bla 'Blayu a 'mu kwli yi bu. 'Waa pepe a 'mu, v 'ble dukui' kva le, 'v 'ble -gulu-nani kva le, hunhrupu-tebli 'yii 'li 'kwli le. Hunhrupu-tebli a 'mu, ε no- mo Nytsua a nyibli a lenyaawin; ⁹ 'v yi -wladu yrayru ble. No- mo:

«-Mo bleε yi, -bu 'du 'crien -mu' ye',

-bu 'gbla 'gbaa-tebli -mu',

-ε nu'io, v 'la la -mu ni,

'ni nu -na -hlu, 'ni 'gble nyibli,

'ti- =ni gba 'v 'nu Nytsua 'hui.

Nyibli a 'mu, 'klo -bu,

no- ko dako a pepe, a nyibli

'ni,

'v pi 'bliwiin a gblegble,

'v -hon 'li 'a -ne 'blugba 'du

'kwli,

'ni gba 'v 'nu Nytsua 'hui,

¹⁰ 'ni nu 'nu -na dako -mo,

'ni mo 'waa bodio,

ε ko, 'ni nu'io, 'v -he

-cohlonpinyu*,

'ki 'v Nytsua ye'.

Nu- di nyibli win ki -koko -ni, 'ki 'ne- 'klo -bu ki.»

¹¹ -Te 'n ta 'li le de, -ε -bi 'n 'ye Nytsua a lenenyu -huohui -we, 'v mo lenenyu a 'miliwi a 'miliwi, nyiblo 'du 'yi 'li 'waa -hihre 'li -we; 'v 'glaa 'li bodiogbata a 'mu le, 'v 'glaa 'li -tebli ni -hen -mu', -v

pi -hɔnhlɔn, kɔ nyibli gbagbɔ -mɔ' 'hɔen-, 'nɪ 'wɪn 'waa -wla a win, 12 'v 'yɛɛ 'lɪ win 'v yɪ ble, v wɛn:

«'Blayu -mɔ', v 'la la, v nu -cɔhlɔn -mɔ,

'kɪ 'v nyibli a -ta',

ɛ nɔ- kɔ -jɪ' 'klɪ a pɛpɛ nɪ 'lɪ,

'ɛ kɔ 'a -nɛ ɔdedede,

'ɛ kɔ ɔtɔ, 'ɛ -hi 'v 'a -nɛ ɔdedede 'v, 'ɛ nɪ 'klɪ kɪ.

Nɔ- blɛɛ yɪ, nyibli bɔ ɔtuu 'v,

bɔ -nyɪɔe -tɪ a 'yɪ'bɔbɔa, bɔ pɔɔv 'nyrɛ lɛ.»

13 'Tɪ- tɛblɪ a pɛpɛ -mɔ', Nyɪsɔa -nu, -v pi -hɔnhlɔn, 'nɪ 'wɪn 'waa win -wɛ, -ɛ mɔ- tɛblɪ -mɔ', -ɛ nɪ 'lɪ yakɔ 'kwli, kɔ 'kɪ 'nɛ- tɔtɔ kɪ, kɔ 'kɪ 'lɪ -tɔtɔ bɔ, kɔ 'a dɛ -mɔ', -ɛ nɪ 'lɪ nie -mɔ. 'Waa pɛpɛ a 'mɔ, v yɪ ble -wladɔ. -Wladɔ a 'mɔ, ɛ nɔ- bɔ:

«Nyibli -mɔ', -ɛ nɪ 'v bɔdɔgbata kɪ bɔ,

ba pɔɔv 'nyrɛ lɛ,

ɛ kɔ 'Blayu 'hɔen-. -Ba ɔtuu 'v ɔnu 'v.

U nu- kɔ -mɔ 'klɪ a pɛpɛ -hɔen 'lɪ -wlu.

-Tɛ 'klɔ tɛ yɪ bɔ, v nu- mɔ nyibli gbagbɔ.»

14 -ɛ -bɪ -tɛblɪ nɪ -hɛn -mɔ', -v pi -hɔnhlɔn, v wɛn: «Kɛ- bɔ nɪ 'mɔ.» Nyibli gbagbɔ -mɔ -bɪ, v bla ɔnu kwli yɪ bɔ, 'kɪ 'v 'waa 'v ɔtuule a -ta'.

6

'Blayu, nɔ- =gbla 'crien -mɔ', 'a ɔgbaa-tɛblɪ

1 -Tɛ dɛ a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ 'n 'ye 'Blayu -mɔ' nɪ, -ɛ 'ble 'crien -nɪ wɛn kɔa, 'ɛ ɔgbla 'a yɪ- hɛ ɔgbaadɛ. -Tɛ ɛ ɔgbla 'kɪɔtɪ, -ɛ -bɪ -tɛblɪ nɪ -hɛn -mɔ', -v pi -hɔnhlɔn, 'n 'wɪn 'waa 'yɛɛ nɪ -do a win, 'ɛ pi lɛ: «Di 'lɪ.» 'A win 'wɪɔtɪ -tɛyɛ a win yɪ. 2 -Tɛ 'n ta 'lɪ lɛ, -ɛ -bɪ 'n 'ye -so pɔɔpɔ, nyiblo -bɔ, -ɛ nɛɛ ɔnɛ, 'ɛ 'ble flɔ kɔa, 'v -ha 'lɪ 'klaɔn, 'v -nyɪɔe nyiblo a 'mɔ. Nɔ- mu tɔ kɪ, 'ɛ 'wɪɔtɪ ta' bɔ yɪ, 'ɛ bi 'klɔ a pɛpɛ

kɪ, 'ɛ -ha 'v 'a -nɛ nyiblo ɔdɔ, -ɛ -wɛn ɔɛ -mɔ 'hru wɔn.

3 -Tɛ dɛ a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ 'Blayu ɔgbla ɔgbaadɛ a 'hɔen a dɛ nɪ. Ti nɪ -do a ti 'yri, -ɛ -bɪ 'n 'wɪn -tɛblɪ nɪ -hɛn -mɔ', -v pi -hɔnhlɔn, 'a 'hɔen a dɛ a win nɪ, 'ɛ pi lɛ: «Di 'lɪ.» 4 'N yɪ 'v lɛ nɪ tɛ, -so -bɪ 'ɛ 'hri. -So a 'mɔ, ɛ ɔhlu nɪ, -wɛn na- huhli, nyiblo -bɔ, -ɛ nɛɛ ɔnɛ, 'v -nyɪɔe 'klɪ, 'kɪ bɔ pɔ tɔ bɔ, 'kɪ 'nɛ- 'klɔ kɪ, -ɛ diɔe nu, nyibli 'mɔ 'lɪla -nɪ, 'v -nyɪɔe -hɔtɔplɛn gbagbɔ -wɛ.

5 -Tɛ dɛ a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ 'Blayu ɔgbla ɔgbaadɛ a ta a dɛ nɪ, 'nɪ 'wɪn -tɛblɪ nɪ -hɛn -mɔ', -v pi -hɔnhlɔn, 'a ta a dɛ a win 'ɛ pi lɛ: «Di 'lɪ.» -Tɛ 'n mu 'lɪ lɛ ta mɔ, -ɛ -bɪ 'n 'ye -so -yruɔgbɔ, nyiblo -bɔ, -ɛ nɛɛ ɔnɛ, 'ɛ 'ble 'wɛɛdɛ kɔa. 6 -ɛ -bɪ 'n 'wɪn win, 'kɪ 'lɪ -tɛblɪ nɪ -hɛn a 'mɔ, -v pi -hɔnhlɔn 'nyɪ. Win a 'mɔ, ɛ 'wɪɔtɪ -tonyiblo a win yɪ, kɛ- ɛ pi: «Kɔbɔ kɔ 'yugbɔ 'hɔen-, v kla lɛ, 'v pi ɔdie. -Nyrɔwɔ nɪ -do a -kɔan a 'wliyɛ, ɛ -tɔɛ -kɔbɔ a -kilowɔ nɪ -do. 'Bɔ mɔ 'yugbɔ ɔnɔɔ, -ɛ -bɪ ɛ -wɛ 'lɪ -kilowɪ nɪ ta.» Kɛ- win a 'mɔ, ɛ pi nyiblo -mɔ' yɪ, -ɛ nɪ 'v -so a 'mɔ kɪ: «'Nyra kɔ nɔ 'hɔen-, dɛkɔnyɔ -tɔɛ, ɛ nɔ- 'yɛ nɪ pɔ ɔdie.»

7 -Tɛ dɛ a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ 'Blayu ɔgbla ɔgbaadɛ a -hɛn a dɛ nɪ, -tɛblɪ nɪ -hɛn -mɔ', -v pi -hɔnhlɔn, 'a -hɛn dɛ a win 'ɛ pi lɛ: «Di 'lɪ.» 8 -Tɛ 'n ta 'lɪ lɛ, -ɛ -bɪ 'n 'ye -so -bɪ. 'A 'hɔtɪ 'pupuo nɪ, nyiblo -mɔ', -ɛ nɛɛ ɔnɛ, 'a 'nyrɛ mɔ 'kɔkɔbɔ, 'ɛ 'lɪɛ nyibli lɛ, 'tɪ- -tɪtɛ -mɔ', v dɛɛ 'kuopɔ a 'bli, nɔ- -hɔen -ta' lɛ, 'ɛ yɪɔtɪ ɔwien lɛ kɔɛ, 'v -nyɪ ɔnu 'klɪ, 'kɪ bɔ naa 'lɪ tɔ, kɔ 'kanɔ, kɔ ɔtɪtakɔɛ, kɔ 'wan 'kwli a mamɔ 'kwli, bɔ 'lɪla nyibli lɛ, 'kɪ 'lɪ 'klɔ a ɔgɛ nɪ -hɛn a 'kɔbɪa -bɪ kɪ.

9 -Tɛ dɛ a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ 'Blayu ɔgbla ɔgbaadɛ a ɔhun a dɛ nɪ, ti nɪ -do a ti 'yri, -ɛ -bɪ 'n 'ye 'kɔkɔnyibli a -hɪkɔ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsɔa a -200cɔhlɔnpiilɛ -mɔ' ɔhlɔn. Nyibli a 'mɔ, v 'lɪla ɔnu lɛ, -tɛ v 'ble

Nyɪsʋa a win kʋa a -tɪ, ɛ kɔ, -tɛ v yɪ la Nyɪsʋa a -tɪ nyibli -lee -nɪ a -tɪ, ¹⁰ 'tɪ- 'v 'yɛɛ 'lɪ win, v wen: «Aan Kʋkɔnyɔ Nyɪsʋa o, 'kɪ 'lɪ -mʋ -mɔ, 'kɪ -tɪ a -tɛɛ -hʋen 'lɪ. Nyibli -mʋ, -v nɪ 'lɪ 'kɔ 'kwli, -v 'lɪla -a mʋ lɛ, ti a 'dɪ -bɪ -kɔ 'yri, -di ɔnʋ -bati lɛ -pʋʋ -nɪ 'lɪ, ɛ kɔ, ti a 'dɪ -bɪ -kɔ 'yri, -na yɾʋ di ɔnʋ -yɛɛ -nɪ 'lɪ?» ¹¹ Bʋ pʋ 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ v pʋ nyibli a pepɛ a 'mʋ wlawɪ pʋɔpʋ, (ɛ nɔ- tʋɛ ɔnɛ nyibli yɪ, -ɛ mɔ, v 'sɪi 'v yɪ,) 'tɪ- 'v lee ɔnʋ, -ɛ mɔ: «Ba -plee 'v ti lɛ dɛ gbe, -kɔtɪ v blɛɛ yɪ, bʋ 'lɪla 'aan 'bɪo -mʋ' lɛ, -v nɪ Nyɪsʋa a -kʋan, ɔwɪ yɪ, -tɛ v nu 'aan lɛ'lɪlɛ. -Tɛ Nyɪsʋa nu 'lɪ 'a 'lɪpʋpʋʋ, 'bʋ nu 'a nunuo lɛ, -ɛ -bɪ nyibli -mʋ', -v 'lɪla 'a mʋ lɛ, Nyɪsʋa di pʋʋ ɔnʋ -bati lɛ.»

¹² -Tɛ dɛ a 'mʋ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ 'Blayu ɔgbɪla ɔgbaadɛ a ɔhlon-do a dɛ nɪ, -ɛ -bɪ -tʋtʋ -tʋa 'hɪhɪlɛ dɪaktɪ, 'yɾʋ 'ɛ -jɾɛ, -wɛn danʋ -yɾʋgbʋ, ɔhɔnpʋ 'ɛ ɔhɪlʋ, -wɛn -hɪv, ¹³ nyahro 'ɛ 'ble 'lɪ yakɔ 'kwli lɛ, ɔwɪ yɪ tugbɛ a 'kui, -ɛ 'yɪ ɔhɪlʋ, pepɛ yɪ -bʋbɔ -nɪ, ¹⁴ yakɔ 'ɛ 'plɛ, 'ɛ 'wan, ɔwɪ yɪ, -tɛ v nɪ kɔ a 'pʋplɛ; dʋgbɪ kɔ 'nɪdʋgbɔ a pepɛ 'hʋen-, 'v -hɔn -ta' lɛ; ¹⁵ nyibli a pepɛ, -v nɪ 'nɛ- 'kɔ kɪ, 'v 'gba ci lɛ, bodɪɔpʋ bɪ 'lɪ yɪ, 'blʋgbɪnaanyɔ, 'sɛyɔ a nyibli gbagbɪ, dɛkɔnyɔ, 'kɪkɪnɪnyɔ, kɔ nyibli a pepɛ, ɔkoyɔ kɔ nyibli -mʋ', -v 'yɪ ɔkoyɔ 'pa-, 'waa pepɛ a 'mʋ, v 'gba ci lɛ, 'kɪ 'lɪ dʋgbɪ 'lu, 'v -huhli lɛ, 'kɪ 'lɪ 'buitɪ 'kwli lɛ, ɛ kɔ, 'kɪ 'lɪ 'hɪ 'nyɪ, ¹⁶ 'v yɪ dʋgbɪ kɔ 'hɪ 'hʋen -lee -nɪ, 'kɪ bʋ bɪ 'v ɔnʋ 'lu, bʋ ɔjɾɪ ɔnʋ 'lu bʋ, bʋ -hɪ ɔnʋ, -ɛ dɪɔnʋ nu, nyiblo -mʋ', -ɛ nɪ 'v bodɪɔgbata -mʋ' kɪ bʋ, ɛ 'nɪ ɔhɪ ɔnʋ 'yɛ, ɛ kɔ, 'Blayu a yɾʋ 'nɪ ɔhɪ ɔnʋ yɛ, ¹⁷ -ɛ nu ɔnʋ, ti nyɾɛ 'v nɪ, 'kɪ 'waa yɾʋ bʋ kɔ nyibli. -Nyɾɔwɔ a 'mʋ 'kwli, ɛ 'yɪ nyiblo ɔdʋ -kɔ, -bʋ di wa.

7

Nyɪsʋa a lɛlenyɔ ɔtu Nyɪsʋa a

nyibli yɾʋulɛ

¹ -Tɛ dɛ a 'mʋ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ 'n 'yɛ Nyɪsʋa a lɛlenyɔ nɪ -hɛn -mʋ' nɪ, 'v nɪ 'kɔ a ɔgɛ nɪ -hɛn 'yri blɛ, 'v ka pepegble nɪ -hɛn -mʋ' yɪ, -ɛ dɪɔnʋ nu, v 'nɪ ɔhɪ 'nɛ- 'kɔ kɪ -hɪi -nɪ, ɛ kɔ, v 'nɪ ɔhɪ -tʋtʋ lɛ -hɾɛn, kɔ, v 'nɪ ɔhɪ 'nɛ kɔ ti 'hʋen- lɛ -hɾɛn; ² 'nɪ 'yɛ Nyɪsʋa a lɛlenyɔ -bɪ, 'ɛ -hɔn 'lɪ 'yɾʋ a 'hrule', 'ɛ 'ble ɔdɛdɛdɛ kʋa, ɛ nɪ, 'ɛ ɔtʋɪ 'Klɔhɪenyɪsʋa a nyibli yɾʋulɛ; 'ɛ da Nyɪsʋa a lɛlenyɔ nɪ -hɛn -nɪ wɛn, Nyɪsʋa -nyɪ 'kɪ, 'kɪ bʋ nyɾɛ -tʋtʋ kɔ 'nɛ yɪ, 'ɛ 'yɛɛ 'lɪ win, ³ ɛ wɛn: «Tɪ 'yɛɛ 'v nɪ nyɾɛ, 'kɪ ba nyɾɛ 'nɛ kɔ -tʋtʋ, kɔ ti 'hʋen- yɪ. Ba -ple -a mʋ, -ba ɔtu Nyɪsʋa a -kʋannunyibli yɾʋulɛ, 'kɪ 'v 'waa yɪgbakɪ yɪ.»

⁴ -Tɛ ɛ -hi, 'tɪ- 'v lee 'mʋ, nyibli nɪ -tɪɛ -mʋ', v ɔtu yɾʋulɛ a 'mʋ: v mɔ nyibli a (144'000) 'mɪlɪwɪ nɪ -pu ɔtu 'v 'hʋen a gblɛ nɪ -pu ɔtu 'v 'hʋen. Nyibli a 'mʋ, 'kɪ v -hɔn 'lɪ Yɪsɾɛkʋɛ a ɔtʋgbɪ nɪ -pu ɔtu 'v 'hʋen -mʋ' 'nyɪ. ⁵⁻⁸ 'A -nɛ ɔtʋgba 'bʋ nɪ 'v, 'a nyibli a (12'000) 'mɪlɪwɪ nɪ -pu ɔtu 'v 'hʋen, v nʋ- v =tu yɾʋulɛ a 'mʋ. ɔTʋgbɪ a 'mʋ, 'waa 'nyɾɛ, nɔ- -bʋ: Juda a ɔtʋgba, Rube a ɔtʋgba, Gadɪ a ɔtʋgba, Ase a ɔtʋgba, Nɛfʋtali a ɔtʋgba, Manase a ɔtʋgba, Sɪmɛɔ a ɔtʋgba, Lɛfɪ a ɔtʋgba, Yɪsaka a ɔtʋgba, Sabulo a ɔtʋgba, Sɔsɛfʋ a ɔtʋgba, kɔ Besame a ɔtʋgba 'hʋen-. Nyibli a pepɛ a 'mʋ, v nʋ- v =tu Nyɪsʋa a yɾʋulɛdʋ a 'mʋ.

Nyibli -hʋɔhʋɪ

⁹ -Tɛ dɛ a 'mʋ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ 'n 'yɛ -tonyibli -hʋɔhʋɪ. ɛ 'yɪ -tonyiblo ɔdʋ -kɔ, -bʋ -wɛ 'lɪ 'waa -hɪhɾɛ. Nyibli a 'mʋ, 'blʋgbɪ a pepɛ -bʋ, -v nɪ 'nɛ- 'kɔ -bʋ kɪ, ɛ nɔ- v -hɔn kɪ lɛ, v mɔ dakɔ a pepɛ a nyibli ɔnɪɔ -wɛ. 'Kɪ v -hɔn 'lɪ 'a -nɛ -tɪtɛ ɔdʋ, 'v pɪ 'bliwin a gblegble. 'Kɪ v nɪ 'v Nyɪsʋa a bodɪɔgbata, ɛ kɔ, 'kɪ 'v 'Blayu yɛ'. 'Waa pepɛ, v pʋ wlawɪ pʋɔpʋ, (ɛ nɔ- tʋɛ ɔnɛ nyibli yɪ, -ɛ

mɔ, v 'sii 'b yɪ,) 'v 'ble yohran kva le, 'kɪ 'b Nyɪsua a 'nyre a lɛpɔpɔ a -ta', ¹⁰ 'v 'yee 'lɪ win, v wen: «Nyɪsua -mɔ', -ɛ nɪ 'v bodɔɔgbata -mɔ' kɪ, ɛ kɔ 'Blayu -mɔ' 'hɛn-, v nu- wa -a mɔ.»

¹¹ Nyɪsua a lɛlenyɔ a pɛpɛ, v ɔglaa 'lɪ 'a bodɔɔgbata -mɔ' le, ɛ kɔ, 'v ɔglaa 'lɪ nyibli gbagbɪ, v kɔ -tebli nɪ -hen -mɔ', -v pɪ -hɔnhlɔn 'hɛn-, 'v kɔ 'lɪ blɛ, 'kɪ 'v bodɔɔgbata a 'mɔ ye', 'v pɪ Nyɪsua 'nyre le, ¹² v wen: «ɛ mɔ ɔhan-tɪ, -aan Nyɪsua, nɔ- kɔ -tɪ a 'yɪ'buɔɔa. 'Kɪ 'kɪ a pɛpɛ nɪ 'lɪɔɪ -jɪ', 'tɪ -ɛ kɔ ɔto. Ba di 'lɪ, -ba -nyɪɔe 'wio, -ba ɔtuu 'vɔv 'v, ɛ kɔ, -ba pɔvɔv 'nyre le, -te 'kɔ te yɪ bu. Ke- bu nɪ 'mɔ.»

¹³ Nyibli gbagbɪ a (24) -wɔv ɔtu 'v -hen -nɪ wen, ke- 'waa nyiblo -bɪ pɔ 'mɔ yɪ, ɛ wen: «ɔBɪ nyibli -mɔ', -v pɔ wlawɪ pɔɔpɔɪ, -yɪ ɔnu nɪ? -Bɪ 'v -hɔn yɪ 'lɪ?» ¹⁴ -ɛ -bɪ 'n -hɪta klɛ, -ɛ mɔ: «Nyɪbeyu o, -mɔ nɪ -do, -mɔ yɪ ɔnu.» -ɛ -bɪ, ɛ wen: «Nyibli -bɔ, v 'ye ɔhɔvɛn dɪakɪ, 'kɪ 'lɪ le'buɔtɪ 'kwɪlɪ, 'v 'yɪ 'v Nyɪsua a 'hru bu -hie, 'v yra 'waa wlawɪ, 'kɪ 'lɪ 'Blayu a -hlɔ -mɔ, -ɛ diɔe nu, v 'mɔ 'lɪ 'wɔ. ¹⁵ ɛ nɔ- kɔ -tɪ, 'v 'cibi 'v Nyɪsua a bodɔɔgbata ye', 'v pɪɔɪ 'nyre le, 'kɪ 'lɪ 'a 'kayu bu 'tɔ kɔ -nyre. Bodɔɔ -mɔ', -ɛ nɪ 'v gbata a 'mɔ kɪ bu, ɛ nɔ- di ɔnu 'yie ɔtu. ¹⁶ 'Kanv kɔ 'nie'natu 'hɛn-, ɛ 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -we, bu nu 'kɪ ɔnu de. 'Yru 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -we, bu hien ɔnu de. ɛ 'yɪ ɔdedede -kɔ, -bɔ di 'kɪ ɔnu le hien de, ɛ kɔ, -bɔ di ɔnu de -huan -mɔ nu, ¹⁷ -ɛ nuɔo, 'Blayu -mɔ', -ɛ nɪ 'v bodɔɔgbata -mɔ' ye', nɔ- di ɔnu 'yie ɔtu. ɛ nɔ- di 'lɪ ɔnu 'nie wien gba, 'nie -mɔ', -ɛ yɪ nyibli 'kɔ yrayru -nyɪ. Nyɪsua a ɔgbetu, nɔ- di ɔnu ɔga, ɛ 'mɔ ɔnu 'yɪ ɔhlɔn le 'hran.»

8

'Blayu ɔgbɪa le'buɔɔgbaaɛ nɪ

¹ -Tɛ de a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ 'Blayu -mɔ', -ɛ 'ble 'criɛn -nɪ wen kva, ɛ

ɔgbɪa ɔgbaaɛ a ɔhlɔn'hɛn a de nɪ. -Tɛ ɛ ɔgbɪa 'kɪɔɪ, -ɛ -bɪ -tebli a pɛpɛ -mɔ', -v nɪ 'lɪ yakɔ 'kwɪlɪ, v nu -blii. ɛ nɔ- v nu -nunu, 'ɛ gba -haawɔkɔtɔ. ² -Tɛ 'n ta 'lɪ le de, -ɛ -bɪ 'n 'ye Nyɪsua a lɛlenyɔ nɪ ɔhlɔn'hɛn -mɔ', -v nɪ 'vɔv ye', 'v -nyɪ ɔnu -ɲamɔ nɪ ɔhlɔn'hɛn.

³ Nyɪsua a lɛlenyɔ -bɪ nɪ 'v, 'ɛ 'ble -gulɔya kva, -ɛ kɔ 'kwɪlɪ v pɪ 'lɪ hɪnhɔnpu-tebli, v pɪ 'tɔ le, 'ɛ di 'v -cɔhlɔnpiile', v nu -gulɔ, v -nu, 'v -nyɪɔe hɪnhɔnpu-tebli -hɔhɔɪ, -ɛ diɔe nu, ɛ 'mɔvɔv 'tɔ le pɔ, 'a nahɔn, kɔ Nyɪsua a nyibli a pɛpɛ a lenyaawin, v 'mɔ 'lɪ Nyɪsua -mɔ mu. 'Kɪ 'lɪ -cɔhlɔnpiile', 'kɪ ɛ pɪ 'lɪɔɪ 'tɔ le, 'kɪ 'v Nyɪsua a bodɔɔgbata ye', ⁴ hɪnhɔnpu-tebli a nahɔn a 'mɔ, 'ɛ 'hru 'lɪ Nyɪsua a lɛlenyɔ -mɔ', -ɛ nɪ 'v Nyɪsua ye', 'a dabɔ 'kwɪlɪ, 'ɛ mu 'lɪ yakɔ 'kwɪlɪ, ɛ kɔ Nyɪsua a nyibli a lenyaawin 'hɛn-. ⁵ 'Tɪ- Nyɪsua a lɛlenyɔ a 'mɔ, 'ɛ 'du -gulɔya -nɪ wen ye', 'ɛ nu na'kɪɪ -mɔ', -v nɪ 'lɪ -cɔhlɔnpiile', 'ɛ 'yii 'lɪɔɪ 'lɪ. -Tɛ ɛ -we -mɔ, -ɛ -bɪ 'kɪ ɛ ɔhɪnhɔn 'nɛɔe 'kɔ kɪ. -Tɛ ɛ ɔhɪnhɔn 'kɪ 'nɛɔe 'kɔ kɪ, -ɛ -bɪ yakɔ -tua le ɔmɔmale, 'ɛ pɪ 'yii ke' le, -tɔvɔ 'ɛ -tua 'hɪhlele.

-ɲamɔ nɪ ɔhlɔn'hɛn

⁶ -Tɛ de a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ Nyɪsua a lɛlenyɔ nɪ ɔhlɔn'hɛn -mɔ', -v 'ble -ɲamɔ nɪ ɔhlɔn'hɛn kva, v -we -mɔ, 'kɪ bu biɔe.

⁷ Tɪ nɪ -do a 'mɔ 'yɪ, -ɛ -bɪ yɪ-henyiblo bi 'a -ɲamɔ nɪ. -Tɛ ɛ bi 'kɪɔɪ, -ɛ -bɪ cekli, kɔ na, kɔ -hlɔ, v nu- bibi 'yɪ le, 'v ble 'lɪ yakɔ 'kwɪlɪ, 'v bi 'nɛ- tɔvɔ kɪ, -tɔvɔ 'ɛ nu ɔtɔle'beɛwɪ nɪ ta, 'a 'kɔtɔ -bɪ kɔ tɪ -mɔ', -v nɪ 'vɔv kɪ, 'v -hin, -piti yrayru a pɛpɛ hin nɪ -we.

⁸ -Tɛ de a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ Nyɪsua a lɛlenyɔ a 'hɛn a nyiblo bi 'a -nɛ -ɲamɔ. -Tɛ ɛ bi 'kɪɔɪ, -ɛ -bɪ v 'du ɔdedede ye'. ɛ 'bua nɪ, -wen dugba gbagbɔ, na 'ɛ yɪɔɪ 'lu -wɪn nɔ, 'v pɔ 'lɪɔɪ 'yru -mɔ, 'yru a 'mɔ 'ɛ nu

□tlole'beewi ni ta, 'a 'kuto ni -do -bi 'e -he -hlu, ⁹ -tebli a pepe, -u ni 'li 'yrukuto a 'mu -mo, 'u 'koku le, 'yrukuto a 'mu, 'a 'mu a pepe, 'u nyre yre.

¹⁰ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi Nyisua a lelenyo a ta a nyiblo bi 'a -ne -namu ni, nyahroye gbagbu □du, no- ble 'li yako 'kwli, 'e yi wlu, -wen □gbuu, 'e bi 'li 'nie, ko 'nyie 'huen- -mo, 'e nyre □nu yre. ¹¹ Nyahroye a 'mu, 'a 'nyre mo Wlonklade; 'nie a 'mu, e bi 'li -mo, e nu □tlole'beewi ni ta, 'a 'kuto ni -do -bi 'e -he wlonklanie, nyibli -huhui, -u na 'nie a 'mu, 'u 'koku le, -te 'nie a 'mu, e kla wlon diaki a -ti.

¹² -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi Nyisua a lelenyo a -hen a nyiblo bi 'a -ne -namu ni. -Te e bi 'ki□i, -e -bi 'yru ko □honpu 'huen-, e 'wi -te u 'ye ni nu wen □tlole'beewi ni ta, 'yru a 'kabi -bi 'e -jre, □honpu a 'kabi -bi 'e -jre -we. Nyahro -mo -bi, 'a 'yo ni ta, 'bu ni 'u, 'a ta a 'yee ko bu jre -we. U 'ni 'be□e 'ki -tee de. 'Toluwoko -nyrowo 'huen-, u nu □tlole'beewi ni ta. 'Yru 'kee hunhuen ni, 'ki 'li -nyrowo a 'kuto -bi 'kwli, □honpu 'kee hunhuen ni -we, 'ki 'li 'toluwoko a 'kuto -bi 'kwli.

¹³ -Te 'n ta 'li le de, -e -bi 'n 'ye ke, -e yi wan, 'ki 'li 'yo', 'e 'yee 'li win, 'e pi le: «Popowli -o, popowli -o. Nyibli di 'ye □huen, 'ki 'ne- 'klo -mo. E ko Nyisua a lelenyo ni ta -bi, -u 'yee 'waa -namu ni bi. 'Bu mo, 'bu bi□e, □huen a 'yiye di ki 'ni -bii -ni diaki.»

9

¹ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi Nyisua a lelenyo a □hun a nyiblo, e bi 'a -ne -namu ni. Ti ni -do a ti 'yri, -e -bi 'n 'ye nyahroye, 'e ble 'li yako 'kwli, 'e bi 'ne- -tutu ki, 'ti -u -nyi nyahroye a 'mu 'maju a 'yee, -e di□e nu, 'huo gbagbu -mu', -e hlo 'kwli bu, e 'mu□u yi kla, ² nyahroye a 'mu 'e kla 'huo a 'mu yi. -Te e kla□a yi, -e -bi nahlun

-huen 'li -wlu, 'e 'ye, -wen nagba a nahlun. Nahlun a 'mu, e ka 'yru a 'yie yi, 'e nu□o, halo 'e bi -tutu kle, 'du 'e ni le -jojo, ³ 'kolio 'u -hon 'li nahlun a 'mu 'nyi, 'u 'heen -tutu a pepe ki bu, 'u -nyi 'kolio a 'mu 'kl, -e 'wi□i -ji-kaya a 'kl yi, ⁴ 'u lee □nu: «A 'ni 'nyree 'li -piti ko ti 'huen- yi, e ko 'a -ne 'dudode □du 'huen-. Kee, nyiblo 'bu ni 'u, Nyisua a yruule 'bu 'yi 'u□u yi -ni, nyiblo a 'mu, e no- ba mle le.» ⁵ U 'yi 'kolio a 'mu 'kl -nyi, 'ki bu 'la nyibli. Kee, u -nyi □nu 'kl, 'ki bu nu□o, nyibli bu 'ye □huen, 'ki 'li □honpu ni □hun 'kwli. 'Kolio a 'mu, 'bu mle nyiblo, e yi 'ye □huen, □wi yi, -te -ji-kaya 'ye ni mle wen nyiblo a □huen a 'yiye. ⁶ 'Ki 'li □honpu ni □hun a 'mu 'kwli, nyibli -bi di □muo 'koku le, -e di□e nu, u 'ni □ha □hwendu a 'mu 'ye de, kee, u 'yi 'li□i 'li -we, bu 'ku. U di 'koku 'ni -hva diaki, kee, 'koku a 'mumu, e di hlo□ □nu -mo le.

⁷ 'Kolio a 'mu, u 'wi□i -sue yi, u -we -mo, 'ki bu mu tu ki. 'Ki 'u □nu 'lu, de ni 'u, -e 'wi□i -guboklavu* yi. 'Waa yigbaki 'wi□i -tonyibli a yigbakla yi. ⁸ 'Waa 'lu-pupui hlo ni, -wen nugba, e ko, 'waa 'nyi 'wi□i koko' a 'nyi yi. ⁹ □Dedede ni 'u □nu -wliye, 'e 'wi□i tawlawu yi, u nuu 'plide. 'Waa wanwen yi 'ni 'wli, -wen -gbe -mu', -sue yi -jri, 'seyo ni 'u ki, 'u mi tu ki. ¹⁰ 'Waa bui 'wi□i -ji-kayi a bui yi, 'e yi nyibli le mle, -wen -ji-kayi. 'Waa -bui a 'mu, no- yi □nu 'kl -nyi, 'ki bu □tu nyibli □huen, 'ki 'li □honpu ni □hun 'kwli. ¹¹ 'Kolio a 'mu, 'waa nyiblo gbagbu, no- mo 'ku -huan* -mu', -e koo 'huo -mu', -e hlo 'kwli bu win ki. 'A 'nyre mo Abado, 'ki 'li -Juukuwini* 'kwli. Gletkue -mo -bi, u de□e □ne Aponio. 'Nyre ni 'huen a 'mu, e □hen 'nyre -Tebliu-wenyo.

¹² -E -bi 'ki, yi-he□huen a 'yiye

-hi ni. E hie 'li 'a gble ni 'huen -bi.

13 -Te yi-he hiben a 'yiye a 'mu, e -hi, -e -bi Nyisua a lelenyo a hlon-do a nyiblo bi 'a -ne-nyamu ni, 'ni 'win win, 'e -hon 'li -cohlnpiile* -mu', -e ko gge ni -hen. E mo -cohlnpiile, v nuu -gulu, 'e ni 'v Nyisua ye'. 14 Ke-win a 'mu, e pi Nyisua yi, -e mo: «Wle 'kuo ni -hen -mu', v mva la bu, 'ki 'v 'nie -mu', v dee Efrati wien!» 15 'Kuo ni -hen -mu', -v ko -ti e -hla, Nyisua -we nu -mo, 'ki bu nu -kuan, 'ki 'li 'yru ni -do a 'mu 'kwli, ko, 'ki 'li hnp ni -do a 'mu 'kwli, e ko, 'ki 'li -nyrowo ni -do a 'mu 'kwli, e ko, 'ki 'li -haawo ni -do a 'mu 'kwli. E -we nu -mo, 'ki bu mu nyibli 'la, nyibli ni ta 'bu ni 'v, v 'mu 'waa nyiblo ni -do 'la. -Te win -ni wen, e pu le, e lee Nyisua a lelenyo: «Wle 'kuo -mu',» -e -bi e mu ni, 'e wle nu. 16 -Te e -hi, -e -bi 'n 'ye 'seyo -hohoi, 'v ni 'v -sue ki ble, -te v ti 'mu, 'v lee 'mu. V mo (200'000'000) 'miliwi a -hrowi ni 'huen a 'miliwo.

17 Ke- 'n nu 'lile'yiye, 'n 'ye -sue, ko nyibli -mu', -v ni 'v nu ki ble, 'v pu tawlawli 'hvi le. Wlawli a 'mu, e nu gblegble. 'A de -bi ni 'v, 'e nu -johun, 'a de -bi 'e nu -yugbu, 'a de -bi 'e nu -gbapu. -Sue a 'mu, 'a de 'bu ni 'v, 'a 'lu 'wi ki koko' a 'lu yi, na-huhli, ko nahlon, ko 'nu -mu', -e 'lile nyibli le, 'e -huen 'li nyibli wlon. 18 Hiben a gble ni ta a 'mu, -v mo na ko nahlon ko 'nu a 'mu 'huen-, 'ki 'li nyibli ni ta 'nyl, e 'la nyiblo ni -do. 19 E 'wi yi, -sue a 'mutu, no- yi nu 'kli -nyi, 'ki bu tu nyibli hiben, -e di e nu, v 'mu le 'koku -ni, 'waa -bu 'v tui nyibli hiben -we. 'Waa -bu a 'mu, v 'wi hro yi, hro a 'li 'v ni 'v -bu a 'mu ki. E no- -sue a 'mu, v ni, 'v yi nyibli le mle.

20 Nyibli -mu', hiben a gble ni ta a 'mu, v 'yi 'la, v 'yi 'v 'waa de 'kuku a nunuo bu -hie, 'v 'cibi 'v 'kuo -hun a dida, e ko -ci a kuklo.

'Waa -cidu a 'mu, e mo tuyonu -bu, 'waa gbetu, v ni. -Gulu v ni, 'v ni tuyonu a 'mu, ko, 'v ni 'pli-tebli, ko 'hi, ko ti 'huen-, 'v ni tuyonu. Tuyonudu a 'mu, e mo, v 'ni 'ye e li dedede, v 'ni 'win -ti, ko, v 'ni -na li -we. Kee, ke- e ni 'mu, nyibli a 'mu, v 'cibi 'v -ci a kuklo, 21 'v 'tie gbe 'waa 'bio -tonyibli a 'lila 'lu -mo, 'v 'tie ni -wide, 'v ni -wlawli ko 'lawlude 'huen-, 'v yi 'yri. V 'ni -hie 'v -tebli 'kukui a 'mu, 'a nunuo bu.

10

Nyisua a lelenyo -mu', -e 'ble 'crien gbe kva

1 -Te de a 'mu, e -hi de, -e -bi 'n 'ye Nyisua a lelenyo gbagbu -bi, 'e -huen 'li yako 'kwli, 'e yi 'li di, 'nunma 'e glaa 'li 'a 'lu le, 'a yigbakla 'e yi wlin, -wen 'yru, 'a bu 'v 'wi nagba yi, 2 'e 'ble 'crien gbe, -e kle yi kva, 'e tu 'v 'a diidebu 'yru ki bu, 'e tu 'v 'a kamlabu -tutu ki bu, 3 'e 'yaa 'li win, 'e pu win, 'wi yi, -te koko 'ye ni klu. -Te e nu win a pupu le, -e -bi 'n 'win yako a mumawin, 'e nu winpuru ni hlon'huen, 'wi yi, -te -tonyiblo 'ye ni tu wen e won. 4 -Te 'n 'win yako a win a 'mu, -ti -mu', e -hla, 'n dua a 'cicu. Kee, 'n 'win win, 'e -hon 'li yako 'kwli, 'e yi 'mu -lee -ni, -e mo: «Ni 'ru 'li -ti -mu', yako a win -hla, nyiblo du 'ni ha a yi.»

5 -Te e -hi, -e -bi Nyisua a lelenyo -mu', -e ko bu ni -do -bi ni 'v 'yru ki, 'a bu -bi, 'e ni 'v -tutu ki, no- hru 'a diidedabu, 'ki 'li yako 'kwli, 6 'e 'su Nyisua, -koti Nyisua hie 'klo. E no- nu yako ko -tebli a pepe -mu', -e ni 'li 'kwli, 'e nu -tutu ko -tebli a pepe -mu', -e ni 'ne-ki, 'e nu 'yru ko -tebli a pepe -mu', -e ni 'li -mo, Nyisua a lelenyo a 'mu, 'e 'su ne ki, e wen: «Ti du 'yi 'li -hie, -e nu, 7 'bu mo, Nyisua a lelenyo a hlon'huen a nyiblo 'bu bi 'a -ne

-ɲamv, -huhlide -mv', Nyɪsua -hie 'lu -mɔ lɛ, ɛ diɲe 'nɪ nu, ɲwɪ yɪ, -tɛ ɛ nu laɲa 'a -kwannunyibli, -v mɔ 'a winwɔn-hanyv* a leele.»

⁸ 'Tɪ- win -mv', -ɛ -hɔn 'lɪ yakɔ 'kwli, 'n 'wɪn, kɛ- ɛ pɪ 'mɔ yɪ de: «'Crien gbe -nɪ wen, -ɛ klɛ yɪ, mu -bv -haɲa Nyɪsua a lɛlenyɔ -mv' -jɪ', -ɛ kɔ bv -bɪ -nɪ 'v 'yru kɪ kɔ, -ɛ -bɪ 'ɛ nɪ 'v -tɔtɔ kɪ.» ⁹ -Tɛ 'n mu 'v Nyɪsua a lɛlenyɔ a 'mɔ 'hɔv, 'n lee ɲnɛ: «-Nyɪ 'mɔ 'crien gbe -mv'.» -ɛ -bɪ ɛ wen: «'Duɲo ye', ɲmɔɲv di. ɛ di 'nɪ 'hriki -nɪ, -wen dɔnyra, 'kɪ 'lɪ -mɔ wɔn. Kɛɛ, ɲnɪ mlaɲa, ɛ di 'nɪ kla,» ¹⁰ 'nɪ -haɲa 'crien gbe a 'mɔ -jɪ', 'nɪ diɲe. ɛ mɔ ɲhan-tɪ, ɛ 'hriki nɪ, 'kɪ 'lɪ 'mɔ wɔn, -wen dɔnyra. Kɛɛ, -tɛ 'n mlaɲa, -ɛ -bɪ ɛ kla nɪ. ¹¹ 'Tɪ- 'v lee 'mɔ de, v wen: «-Tɪ -bv, Nyɪsua ɲtu -mɔ wɔn, 'kɪ 'v dako a gblegble, -v pɪ 'bliwin a gblegble a -ta', kɔ 'kɪ 'v 'blɔgbɪ -hɔhɔv, kɔ 'kɪ 'v 'waa ye'nanyv a -ta' ɲtɛ diɲe nyibli lɛ -lee -nɪ.»

11

Nyibli nɪ 'hɛn -mv', -v -hle Nyɪsua a -tɪ

¹ -Tɛ de a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ v -nyɪ 'mɔ 'mɪsɪde, -ɛ 'wɪɲɪ kotu blɔblv yɪ, 'tɪ- 'v lee 'mɔ, v wen: «'Du ye', -bv mu Nyɪsua a 'kagbav 'mɪsɪ -nɪ, kɔ -cɔhlɔnpiile* 'hɛn-, ɛ kɔ, -bv -hre nyibli -mv', -v de Nyɪsua, 'kɪ 'lɪ 'kayu a 'mɔ bv. ² Kɛɛ, ɲnɪ 'mɪsɪ 'lɪ 'kagbav a 'mɔ, 'a -yaa, -ɛ nuɲo, Nyɪsua -ha 'lɪɲɪ nɪ, 'ɛ -nyɪɲe dako -bɪ a nyibli, -v 'yɪɲɪ -yɪ. Nyibli a 'mɔ, v di Nyɪsua a 'dɪɔ -mv' 'nɪ 'wla, 'kɪ 'lɪ ɲhɔnɔv a -wɪ nɪ 'hɛn ɲtu 'v 'hɛn 'kwli. ³ 'N di tɛ 'lɪ nyibli nɪ 'hɛn, -v di 'na -tɪ hla. Nyibli a 'mɔ, v di pɔ 'kuyo-tebɪ 'hɔv lɛ, v 'mɔ 'na -tɪ, Nyɪsua ɲtu ɲnɔ wɔn nyibli -lee -nɪ, 'kɪ 'lɪ ɲhɔnɔv a -wɪ nɪ 'hɛn ɲtu 'v 'hɛn a 'mɔ 'kwli, ɛ ɲhen 'nyɛ, 'kɪ 'lɪ -nyɔwɪ a (1260) 'miliwɔ nɪ -do nɛ -hɔtɔwɪ nɪ 'hɛn ɲtu 'v -wɪ nɪ ta 'kwli.»

⁴ Nyɪsua a -tɪhlanyibli nɪ 'hɛn a 'mɔ, 'kɪ v nɪ 'v Kɔkɔnyɔ Nyɪsua, -ɛ kɔɔ 'klɔ a pɛpɛ -bv win kɪ ye'. Nyibli nɪ 'hɛn a 'mɔ, v 'wɪɲɪ tɪ nɪ 'hɛn -mv' yɪ, v deɛ olifiɛti, 'v 'wɪɲɪ 'napɪ nɪ 'hɛn yɪ -wɛ. ⁵ 'Bv mɔ, 'waa yraanyibli 'bv -hɛv bu nu ɲnɔ -balv, na di -hɔn 'lɪ ɲnɔ wɔn, ɛ 'mɔ ɲnɔ 'la. Kɛ- 'waa yraanyibli a 'mɔ, v di lɛ'kɔkɔle nu. Yruyru, v 'yɪ 'lɪɲɪ 'lɪ -wɛ, bv ɲta 'lɪɲɪ wɔn. ⁶ 'Bv mɔ, nyibli nɪ 'hɛn a 'mɔ, 'bv yɪ -tɪ, Nyɪsua ɲtu ɲnɔ wɔn nɪ hɛ, v di kɔ 'klɪ, bv nuɲo, 'kɪ 'nɔ bv 'ye nɪ di, ɛ 'mɔɲv gba -gbagba, ɛ 'mɔ tɪ -mv' kɪ ye, -ɛ kɔ 'yri v di 'v Nyɪsua a -tɪ a hɪhla -mɔ -wɛɛ -nɪ; v di kɔ 'klɪ, 'kɪ bv nuɲo -wɛ, 'nie bv -hɛ -hɔv, ɛ kɔ, 'kɪ bv nuɲo, -tɔtɔ kɪ a nyibli bv 'ye ɲhɛn a gblegble, -tɛ v di 'a -hɔhɔv nu.

⁷ 'Bv mɔ, 'bv -wɛ Nyɪsua a -tɪ a 'mɔ, 'a -mɔlenɪna -mɔ, -ɛ -bɪ mɔma -mv', -ɛ di 'lɪ 'hɔv 'kwli -hɔn, ɛ di nyibli nɪ 'hɛn a 'mɔ -mɔ 'nɪ -wɔn, 'tɪ- ɛ 'mɔ 'v ɲnɔ 'hru wɔn -ha, ɛ 'mɔ ɲnɔ 'la. ⁸ 'Kɪ 'waa 'kɔkɔkɪ di 'v 'dɪɔ gbagbv -mv', 'a 'dika blɛ pɛ, -tɛ -mv', v kɔɔ la 'v 'waa Kɔkɔnyɔ -Yusu tugbe 'yie. 'Dɪɔ a 'mɔ, 'a -huhɪnyɛ mɔ Sɔdɔmɔ, -hɔv' Esipɔblɔgba. ⁹ Dako a pɛpɛ a nyibli, -v -hɔn 'lɪ 'a -nɛ 'blɔgba ɲdɔ 'kwli, -v pɪ 'a -nɛ 'bliwin ɲdɔ, v di 'waa 'kɔkɔkɪ a 'mɔ 'nɪ 'ye, 'kɪ 'lɪ -nyɔwɪ nɪ ta nɛ 'kɔtɔ 'kwli, kɔ, v 'yɪ 'lɪɲɪ 'lɪ -wɛ, bv wen, 'kɪ bv -ha 'v ɲnɔ 'v. ¹⁰ 'Klɔ kɪ a nyibli di nu dɔdɔ dɪakɪ, -tɛ v di nyibli nɪ 'hɛn a 'mɔ 'la a -tɪ, v di 'mle lɛ, v 'mɔ 'kue-tebɪ lɛ -nyinyɪ -nɪ. V di nu dɔdɔ dɪakɪ, -kɔtɪ kɛ- v di pɔ: «Nyɪsua a winwɔn-hanyv* nɪ 'hɛn -mv', -tɛ v nɛ la Nyɪsua a -tɪ -mɔ lɛ, v ɲtu la -a mɔ ɲhɛn dɪakɪ.»

¹¹ -Tɛ -nyɔwɪ nɪ ta nɛ 'kɔtɔ a 'mɔ, v -hi, -ɛ -bɪ Nyɪsua ɲhloɔn 'lɪ nyibli nɪ 'hɛn a 'mɔ pɛpɛ 'mɪa, 'v 'hri 'klɔ, 'v 'du ye'. -ɛ -bɪ nyibli a pɛpɛ -mv', -v 'ye ɲnɔ, hvannɔ bi 'lɪ

□nu 'kwli le. ¹² -Ti nyibli ni 'hven a 'mu, v 'mu ye' 'du mo mu, -e -bi v 'win win, 'e -hon 'li yako 'kwli. Ke- e pi □nu yi: «Ba di 'ne- yɔ'.» 'Ti-, 'ki 'v 'waa yraanyibli ye', 'v 'ya 'li yɔ', 'ki 'li 'nuŋma 'nyi. ¹³ Ti ni -do a ti 'yri, -e -bi -tutu -twa 'hthlele diaki. 'Ki 'li 'dɔ -ni wen 'kwli, 'kayu ni -do, 'ki 'li 'kayo ni -pu 'nyi, e no- nyre yi. -Tutu a 'mu -e 'hthle -ni, e 'la nyibli a 'miliwi ni □hlon'hven. -U -bi -mu', -v 'yi 'ku, huannu ni □nu ni diaki, huannu a 'mu, e no- ko 'kwli v pu 'li Nyisua 'nyre le, -e koɔ yako win ki.

¹⁴ Ke- =hɔven a 'yiye a 'hven a de -mu', e nu 'lu a -mɔmumuo. Ke, e, 'a ta a de 'tɛ di ni.

Nyisua a lelenyɔ a □hlon'hven a nyiblo bi 'a -ne -ŋamu ni

¹⁵ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi Nyisua a lelenyɔ a □hlon'hven a nyiblo bi 'a -ne -ŋamu ni, ti ni -do a ti 'yri, 'n 'win win a gblegble, 'e ni 'klɔ ki, 'e -hven 'li yako 'kwli, 'e pi le: «-Aan Kukonyɔ Nyisua, ko a 'Yu -Yusu 'Klisɔ, e □tu 'v bu, nu- -he 'klo -bu a nyibli gbagbi. Nyisua, no- di 'v gbata ki bu ni, -te 'klo te yi bu.»

¹⁶ -Te win a gblegble a 'mu, e nyra bu, -e -bi nyibli gbagbi a (24) -wlu □tu 'v -hen -mu', -v ni 'v bodɔgbati ki ble, 'ki 'v Nyisua ye', v bla□a kwli yi ble, 'v pi□i 'nyre le, ¹⁷ v wen:

«-Aan Kukonyɔ Nyisua, -e ni 'klɔ ki,

'ti- 'klo 'mu -wlu □tu, -mo ni la 'klo, -mo 'tɛ ni 'klo, -a -ha 'li 'wio, □a -nyi -mo□o, -e nu□o, -ni 'klɔ ki, -mo □tu nyibli a win a kukoolɛ -wlu.

¹⁸ Dako a gblegble -mu', -v 'yi -na dako 'pa-,

v pu -mu yru le diaki. 'A -ti, ti nyre 'v ni,

-e ko 'yri -di 'v □nu yru le -puu -ni.

Ti nyre 'v ni -we, 'ki -bu puu 'kokonyibli -bati le.

Ti ni -do a 'mu 'yri, 'ki -di 'v -na -kvannunyibli 'wio -nyii -ni,

-v mo -na winwlon-hanyu*, □mu -na dako a nyibli 'wio -nyi -we,

-v mo nyibli gbagbi, ko 'waa de -bu, -v 'yi nyibli gbagbi 'pa-,

-v mo nyibli a pepe -mu', -v =tui 'v -mu 'v.

Nyibli -bu, -v yi -tutu -bu yi nyre, v nu- -mo -bi, -di -we □nu bu pepe.»

¹⁹ 'Ti- v 'mu 'puple -mo -we mo mu, -e -bi Nyisua a 'kagbau -mu', -e ni 'li yɔ', e □ga wlon. 'Ki 'li 'kagbau a 'mu bu, 'ki 'yru□tucruen* a dukwli ni 'li, 'e bi pepe', yako 'e pi 'yii ke' le, 'e □mumuɛ le, -tutu 'e yi 'hthle -ni, cekli -huɔhuɔ 'v yi 'li yako 'kwli le ble.

12

Nugba ko dohre 'hven-

¹ 'Ti- e 'mu -hi mo mu, -e -bi □wɔlekeede gbagbu 'hru 'li yako 'kwli, 'ni 'ye nugba □du. 'Yru, no- mo 'a wlawlu, □hɔnpu 'e mo 'a buktible□tude. Nyahro ni -pu □tu 'v 'hven, nu- mo 'a 'klaun. ² Nugba a 'mu, 'kwli ni□e ni. E no- ko -ti, 'e 'gbugbe le.

³ 'Ti-, □wɔlekeede -bi, 'e 'hru 'li yako 'kwli, 'ni 'ye dohre gbagbu, 'e □hlu, 'e ko 'li ni □hlon'hven, 'v □ceɛ 'klaun ni □hlon'hven, 'e □ga □mɔi ni -pu; ⁴ dohre a 'mu, 'e ni 'a 'ba, 'ki 'li nyahroyɔ ni ta 'nyi, 'e -he 'li nyahroyɔ ni -do 'li, 'e □hnhɛn 'ne□e -tutu ki, 'ti- 'e nyra 'v nugba a 'mu, -e yi □gbla ye' bu, -e di□e nu, 'bu □gbla, e 'mu 'yu a 'mu gba, e 'mu□v di.

⁵ Nugba a 'mu, e ko 'yu nyɔbehan. 'Yu nyɔbehan a 'mu, e di -he bodɔ, -e ni 'klɔ ki. No- di 'klo -bu a dako a pepe win ki -koɔ -ni, 'ki 'li 'klɔ a kinɔnu 'kwli. -Te nugba a 'mu, e □gbla, ti ni -do a ti 'yri, v 'du 'yu ye', 'v gba 'v□v

Nyɪsɪvɔ ye', -ɛ nɪ 'v bodiɔgbata kɪ bu, ⁶ nɪgbɔ a 'mɔ, 'ɛ 'gɔba ci lɛ, 'ɛ mu 'lɪ -tɪtɛ -mɔ', 'dɔ bii 'lɪ yɪ, -tɪtɛ -mɔ, Nyɪsɪvɔ -wɛɛ 'lɪ 'a bɔnɪlɛ -mɔ. 'Kɪ 'lɪ -tɪtɛ a 'mɔ, 'kɪ Nyɪsɪvɔ di 'lɪɪ dididɛ -nyii -nɪ. 'Kɪ ɛ di 'lɪ -nyɔwɔ a (1260) 'miliwɔ nɪ -do nɛ -hɔtrɔwɔ nɪ 'hɛn ɪtu 'v -wɪ nɪ ta -hii -nɪ.

⁷ -Tɛ dɛ a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ tɔ 'bɛɛ 'lɪ yakɔ 'kwɪlɪ nɪ. -ɛ -bɪ Nyɪsɪvɔ a lɛlenyɔ gbɔgbɔ -mɔ', -ɛ kɔ 'nyɛ -mɔ Misɛɪ, ɛ kɔ 'a lɛlenyɔ -bɪ 'hɛn-, v -tɔvɔ dɔhɛ a 'mɔ, 'a -mɔ-wɔn-wɔn, dɔhɛ a 'mɔ, ɛ kɔ 'a lɛlenyɔ 'hɛn-, 'v yɪ Misɛɪ kɔ 'a lɛlenyɔ 'hɛn- yɪ -wɔn -wɛ. ⁸ Kɛɛ, Misɛɪ kɔ 'a lɛlenyɔ 'hɛn-, v -ha 'v ɪnu 'hɪwɔn. Dɔhɛ kɔ 'a lɛlenyɔ 'hɛn-, v 'yɪ 'kɪ 'hɪwɔn -kɔ, 'kɪ bɔ nɪ 'lɪ yakɔ 'kwɪlɪ bɔ, ⁹ 'v pɪ 'lɪ dɔhɛ a 'mɔ -pɔtɔ'. Dɔhɛ a 'mɔ, ɛ nɔ-mɔ hɛ 'ka -mɔ', -ɛ kɛɛ 'klɔ -bɔ kɪ a nyibli. U dɛɛ ɪnɛ 'kuo -hɔn* a nyiblo gbɔgbɔ. 'A 'nyɛ -bɪ mɔ Satan. ɛ nɔ- v pɪ 'lɪ -tɔtɔ kɪ, ɛ kɔ 'a lɛlenyɔ 'hɛn-.

¹⁰ -Tɛ dɛ a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ 'n 'wɪn win -bɪ dɛ, 'kɪ 'lɪ yɔ' 'ɛ pɪ lɛ: «Tɛ ti nɛ -bɔ, Nyɪsɪvɔ wɔ -a mɔ nɪ pɛpɛ, 'ɛ tɔɔ nɛ -a mɔ, -ɛ mɔ, ɛ nɪ 'v 'a -nɛ ɪdedɛ 'lu yɪ. ɛ nɔ-mɔ nyiblo gbɔgbɔ. -Tɛ ti nɛ -bɔ, 'a 'Yu -Yusu 'Kɪsɔ, ɛ ɪtu 'v gbɔta kɪ bɔ, ɛ tɔɔ nɛ -a mɔ nɪ -wɛ, -ɛ mɔ, ɛ nɪ 'klɪ kɪ, -ɛ nuɪɔ, Satan, -ɛ yɪ la -aan 'diayɪnɔ -tɪ -yɛɛ -nɪ, 'a -nɛ ti, 'kɪ 'v Nyɪsɪvɔ ye', 'tɔ kɔ -nyɛ, v ɪhɪnɪan 'nɛ-Satan a 'mɔ -tɔtɔ kɪ. ¹¹ Kɛɛ, -aan 'diayɪnɔ a 'mɔ, v -ha 'v Satan 'hɪwɔn -wɛ, -kɔtɪ 'Blayɪ -mɔ', -ɛ mɔ -Yusu 'Kɪsɔ, ɛ nu 'a -hɪv, 'ɛ ɪgbɛ -aan 'diayɪnɔ a 'mɔ. -Aan 'diayɪnɔ a 'mɔ, kɛ- v nu 'v Satan a 'hɪwɔn -hɪhɪ, -ɛ nuɪɔ, v lɛɛ nyibli Nyɪsɪvɔ a -tɪ, -ɛ mɔ -tɪ a -tɛɛ. Kɛ- v nu 'a nunuɔ, 'v -ha 'waa dɪɔnɔ a -hɪnɪhɪn, 'v 'kɔ. ¹² -Tɛ v bla 'kɪ 'lɪ Satan yakɔ 'kwɪlɪ lɛ, 'a -tɪ, dɔdɔ kɔ bɔ nɪ 'lɪ. 'Aan 'mumɔ, -v nɪ 'lɪ yakɔ 'kwɪlɪ, ba nu dɔdɔ. Kɛɛ, 'a mɔ -bɔ, -v nɪ 'nɛ- -tɔtɔ kɪ, a mɔ -di

ɪhɛn 'ye, -kɔtɪ 'kɪ Satan di 'nɛ- 'a mɔ -mɔ. ɛ pɪ yɔv, -kɔtɪ ɛ yɪɪɛ nɪ, -ɛ mɔ, ti -hie 'lɪɪ, ɛ 'yɪ -hɔ.»

¹³ -Tɛ dɔhɛ a 'mɔ, ɛ 'yeɪɛ, -ɛ mɔ, 'kɪ v pɪ 'nɛɪɛ -tɔtɔ kɪ, -ɛ -bɪ ɛ -tɔvɔ nɪgbɔ -mɔ', -ɛ kɔ 'yɪ nyɪbɛhɪan a lɛbɔbla. ¹⁴ Kɛɛ, v -nyɪ nɪgbɔ a 'mɔ wanwɛn nɪ 'hɛn, -ɛ 'wɪɪ ke gbɔgbɔ a wanwɛn yɪ, -ɛ diɪɛ nu, ɛ 'mɔ wan, ɛ 'mɔ 'lɪ -tɛ -mɔ', 'dɔ bii 'lɪ yɪ mu, -tɛ -mɔ', Nyɪsɪvɔ di 'lɪɪ diidɛ -nyii -nɪ, ɛ 'mɔ 'lɪ 'yɪ nɪ ta kɔ 'kɔtɔ 'lɪ -hi. 'Kɪ 'lɪ -tɛ a 'mɔ, dɔhɛ 'yɪ 'lɪɪ -wɛ bɔ kɔɪɔ. ¹⁵ Dɔhɛ a 'mɔ, ɛ nuɪɔ nɪ, 'nɛ -hɔhɔ, 'ɛ -hɔn 'lɪɪ wɔn, -ɛ diɪɛ nu, 'nɛ a 'mɔ, ɛ 'mɔ nɪgbɔ a 'mɔ ɪwɪɛn kɔɛ, ɛ 'mɔɪ gba. ¹⁶ Kɛɛ, -tɔtɔ -hɛɛ nɪgbɔ a 'mɔ nɪ. ɛ nɔ- 'ca wɔn, 'ɛ mɪla 'nɛ a pɛpɛ a 'mɔ, -ɛ -hɔn 'lɪ dɔhɛ a 'mɔ wɔn. ¹⁷ -Tɛ dɔhɛ a 'mɔ, ɛ 'ye dɛ a 'mɔ, -ɛ -bɪ ɛ -tɔvɔ nɪgbɔ a 'mɔ, 'a yɔv a lɛpɔlɛ dɪakɪ, 'ɛ ɪhɪan -mɔ, 'ɛ mu nɪgbɔ a 'mɔ a 'yɔnɔ -mɔ -wɔn mɔ. 'Yɔnɔ a 'mɔ, v nɔ- mɔ nyibli -mɔ', -v =tɪ 'v Nyɪsɪvɔ 'v, 'tɪ- -v kuo win -mɔ', -Yusu tɔɔ ɪnu ɪwɪɛn yɪ; ¹⁸ dɔhɛ a 'mɔ, 'ɛ mu 'v 'yɪwɪɛn bɔ nɪ mɔ.

13

Mamɔ nɪ 'hɛn

¹ -Tɛ dɛ a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ 'n 'ye mɔma ɪdɔ, 'ɛ -hɔn 'lɪ 'yɪwɪɛn -mɔ. ɛ kɔ 'lɪ nɪ ɪhɪnɪhɪn, kɔ, 'ɛ ɪga ɪmɔ nɪ -pu, 'v ɪkɛɛ 'klaɪn. 'Lu 'bɔ nɪ 'v, 'kɪ 'vɔv kɪ, v 'cɪu 'v 'nyɛ, -ɛ -hɛ Nyɪsɪvɔ 'yɪ lɛ. ² Mɔma a 'mɔ, ɛ 'wɪɪɪ -jɪ yɪ. 'A bɔ 'wɪɪɪ -tɪ a bɔ yɪ. 'A wɔntɔ 'wɪɪɪ kɔkɔ' a wɔntɔ yɪ. Dɔhɛ -nɪ wɛn, ɛ nɔ-nyɪ mɔma a 'mɔ 'klɪ. Mɔma a 'mɔ, 'kɪ ɛ nɪ 'v dɔhɛ a 'mɔ, 'a gbɔta kɪ bɔ. ³ ɪNɪ 'yeɪɛ, -wɛn, v -hɛn a 'lu -bɪ dɛ, -ɛ diɪɛ nu, ɛ 'mɔ 'kɔ, kɛɛ, ɪjɪɔ a 'mɔ, ɛ -wɛ nɪ. Nyibli a pɛpɛ -mɔ', -v nɪ 'nɛ- 'klɔ kɪ, ɛ kɛɛ 'waa ɪwɪɛn lɛ, 'v yɪɪɪ ɪwɪɛn kɔɛ, ⁴ 'waa pɛpɛ, 'v pɪ dɔhɛ a 'mɔ 'nyɛ lɛ, -ɛ nuɪɔ, ɛ -nyɪ mɔma a 'mɔ 'a 'klɪ, 'v pɪ mɔma a 'mɔ 'nyɛ

le -we, v wen: «E 'yɪ yɪ'wɪde -ko. E 'yɪ ɔdedede -ko, -bu di 'bɔv 'hru wɔn -ha.»

⁵ Mɔma a 'mɔ, v -nyiɔe 'hru, 'kɪ bu 'yaa 'lɪ 'a dɔnɔ, ε kɔ, bu -ha Nyɪsɔa 'yɪ le, 'v -nyiɔe 'kɪ, 'kɪ bu nuɔ, 'kɪ 'lɪ ɔhɔnpɔ a (42) -wɪ nɪ 'hɔn ɔtu 'v 'hɔn 'kwɪ. ⁶ -E -bɪ ε -tɔa Nyɪsɔa a -tɪ a 'hɔle'yɪye, 'ε -hɛɔe 'yɪ le, ε kɔ -tuo -mɔ', Nyɪsɔa nɪ 'v kɪ, ε kɔ nyibli a pɛpɛ -mɔ', -v nɪ 'lɪ yakɔ 'kwɪ 'hɔn-, ⁷ 'v -nyiɔe 'hru -we, 'kɪ bu -wɔn Nyɪsɔa a nyibli yɪ, -ε diɔe nu, ε 'mɔ 'v ɔnɔ 'hru wɔn -ha, 'v -nyiɔe 'kɪ -we, 'kɪ bu kɔɔ 'kɔ -bu a dako a pɛpɛ a nyibli win kɪ. Nyibli a 'mɔ, v pɪ 'bliwin a gblegble, 'v nɪ 'lɪ 'a -nɛ 'bɔgba ɔdɔ kɪ. ⁸ 'Kɔ kɪ a nyibli a pɛpɛ, v di pɔ mɔma a 'mɔ 'nyɛ le. Nyibli nɪ -do -mɔ', -v kɔ 'nyɛ v 'cɪu 'lɪ nyibli -mɔ', -v kɔ 'kɔ yɪayɪv a 'cɪn 'kwɪ, v nɔ- 'yɛ nɪ diɔe nɪ nu. -Tɛ Nyɪsɔa 'yɛ la 'kɔ nɪ ni, 'kɪ v 'cɪu la 'v 'nyɛ a 'mɔ. 'Cɪn a 'mɔ, 'Blayu -mɔ', v 'la la, ε nɔ- kɔɔ.

⁹ Nyiblo 'bɔ kɔ -tɪ'wɪnɔa, -ε -bɪ bu 'wɪn -dodo, -tɪ -bu, 'n mi hla mɔ: ¹⁰ Nyiblo 'bɔ nɪ 'v, 'bɔ kɔ bu pɔvɔ ɔjɪ, ε mɔ ɔhan-tɪ ɔnɔ, v di pɔvɔ ɔjɪ'. 'Bɔ kɔ bu nu -hɔtɪpɪn, v 'mɔvɔ 'la, ε mɔ ɔhan-tɪ ɔnɔ, nɔ- v di nu, v 'mɔvɔ 'la. -Tɛ ε nɪ 'mɔ le, 'a -tɪ, Nyɪsɔa a nyibli kɔ bu kɔ ɔwɔ a 'lɪla, 'tɪ- bu 'tɪε bu kuo Nyɪsɔa ɔwɔ yɪ.

¹¹ -Tɛ 'n ta 'lɪ le de, -ε -bɪ 'n 'yɛ mɔma a 'hɔn a de, 'ε -hɔn 'lɪ -tɔtɔ 'kwɪ. E kɔ ɔmɔ nɪ 'hɔn, 'v 'wɪɔɪ 'blayu a ɔmɔ yɪ, 'a 'pɔpɔlewin 'wɪɔɪ dɔhre a 'pɔpɔlewin yɪ. ¹² Yɪ-hɛmɔma -mɔ', ε nɔ- kɔ 'kɪ ε 'du ye', 'ε nɪ ɔwɪlekeε-tebɪ, 'kɪ 'v yɪ-hɛmɔma a 'mɔ ye', 'ε nɪ 'v 'kɔ kɪ a nyibli a pɛpɛ ke', ε wen: «Yɪ-hɛmɔma -mɔ', -ε kɔ ɔjɪo -we, nɔ- ba pɔ 'nyɛ le.» ¹³ 'Hɔn a mɔma -mɔ', ε nu ɔwɪlekeε-tebɪ -hɔhɔ -we, 'ε nuɔ, 'kɪ 'v nyibli a pɛpɛ ye', nahru 'ε -hɔn

'lɪ yakɔ 'kwɪ, 'ε di 'nɛ- tɔtɔ kɪ. ¹⁴ -Tɛ v -nyiɔe 'kɪ, 'kɪ bu nu ɔwɪlekeε-tebɪ, ε nɔ- nuɔ, 'ε kaa 'kɔ kɪ a nyibli, ε wen: «Ba nu tuyu, -ε 'wɪɔɪ yɪ-hɛmɔma -mɔ' yɪ, v hla -hɔtɪpɪn, keε, -ε 'yɪ 'kɔ. Ke- ba nu, -ε diɔe nu, a 'mɔvɔ -tɪ a 'yɪ'buale -nyi.» ¹⁵ 'hɔn a mɔma -mɔ', -ε nɪ 'pɔpɔ le, 'v -nyiɔe 'kɪ, 'kɪ bu ɔhɔn 'lɪ tuyu a 'mɔ pɛpɛ 'mɪa, -ε diɔe nu, ε 'mɔ -hɔnhɔn pɔ, ε 'mɔ win pɔ, kɔ, ε 'mɔ nyibli a pɛpɛ -mɔ' 'la, -v 'yɛ nɪ diɔe 'nyɛ le nɪ pɔ, ¹⁶ mɔma a 'mɔ, nyibli a pɛpɛ, ε nɔ- ε nɪ 'v ke', nyibli gbagbɪ, kɔ nyibli -mɔ', -v 'yɪ nyibli gbagbɪ 'pa-, dɛkɔnyɔ, ɔhɔvnyibli, ɔkoyo, kɔ nyibli -mɔ', -v 'yɪ ɔkoyo 'pa-, 'v ɔtu ɔnɔ yɪuɔle, 'kɪ 'v 'waa diidedabɔ kɪ, ε kɔ, 'kɪ 'v ɔnɔ yɪ. ¹⁷ Nyiblo -mɔ', v 'yɛ nɪ di yɪuɔle a 'mɔ nɪ ɔtu, ε 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -we, bu -tɔ, kɔ, ε 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -we, bu plo. Yɪuɔle a 'mɔ, v di ɔtu, ε nɔ- mɔ mɔma a 'mɔ a 'nyɛ. 'A 'nyɛ nɪ 'lɪ 'noba 'kwɪ.

¹⁸ Nyibli blɛε yɪ, bu kɔ ɔtɔ. Nyiblo -mɔ', -ε kɔ ɔtɔ, ε diɔe 'nɪ yɪ, de a 'dɪ -bɪ 'nobadɔ a 'mɔ, ε ɔhɛn 'nyɛ. 'Noba a 'mɔ, -tonyiblo ε ɔhɛn 'nyɛ. 'Noba a 'mɔ, ε nɔ- mɔ (666) -hɔtrɔwɪ nɪ ɔhɔn-do, nɛ -wɪ nɪ ta ɔtu 'v ɔhɔn-do.

14

Nyɪsɔa a nyibli yɪ ble -wɔdɔv yɪayɪv

¹ -Tɛ 'n ta 'lɪ le de, -ε -bɪ 'n 'yɛ de -bɪ. De a 'mɔ, ε nɔ- mɔ 'Blayu -nɪ wen, 'ε nɪ 'lɪ dɔgba -mɔ', v deε Sion 'lu. 'Kɪ 'vɔv 'hɔɪ, 'kɪ nyibli a (144'000) 'mɪlɪwɪ nɪ -pu ɔtu 'v 'hɔn a gble nɪ -pu ɔtu 'v 'hɔn nɪ 'v. 'Blayu a 'mɔ, 'a 'nyɛ kɔ a 'baɪ a 'nyɛ 'hɔn-, ε nɔ- v 'cɪu 'v nyibli a 'mɔ yɪ. ² 'Tɪ- 'nɪ 'wɪn win, 'ε -hɔn 'lɪ yakɔ 'kwɪ, 'ε yɪ 'wɪ, -wɛn 'nie gbagbɔ a -glɪ, -ε yɪ 'plu a win, 'ε 'wɪ -tɛ yakɔ 'yɛ nɪ ɔma. 'A win a 'mɔ, 'a yɪnɔn 'wɪ -tɛ nyiblo 'yɛ nɪ

bi duku'. ³ Nyibli -huhwi a 'mu, u nu- yi -wladu a 'mu ble. 'Ki u ni 'u Nyiswa a bodogbata -mu' ye' bu, ko, 'ki 'u nyibli gbagbi -mu' ye', ko, 'ki 'u -tebli ni -hen -mu', -u pi -huhwun ye', 'u yi -wladu yrayru ble. -Wladu a 'mu, nyiblo pdu 'yi 'a blele -yi, 'bu 'yi nyibli a 'miliwi a 'miliwi a 'mu 'pa-. U nu-mo nyibli, Nyiswa gble, 'ki 'li nyibli -mu', -u ni 'ne- -tutu ki 'nyi. ⁴ U nu-mo -bi, u yi kwe 'Blayu -mu' wien, 'a -ne -tite, e mi 'u, wu yi nugba ko 'a nyibu 'hwen-, -u 'ye ni hihie ble, -e diqe nu, u 'ni ha -wlawli nu. U nu-mo nyibli -mu', Nyiswa gble, 'ki 'li nyibli -mu', -u ni 'ne- -tutu ki 'nyi, -e diqe nu, u 'mu Nyiswa ko 'Blayu -mu' 'hwen- a yi-henyibli' pa. ⁵ U 'yi -huan hi ni ni. E 'yi dedede -ko, -e ko ki u di 'u nu -ti -yee -ni.

Nyiswa a leleny ni ta

⁶ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi 'n 'ye Nyiswa a lelenyo -bi, 'ki 'li yo', 'e yi wan. 'A -kwan, no-mo bu mu Nyiswa a haantitie -mu' pu, -e 'ye ni -we bu, 'ki 'ne- 'klo -bu ki a nyibli -mo, 'ki 'li 'blugbi a pepe 'kwli, ko dako a pepe -mu' -mo, -u ni 'u 'a -ne -tite pdu, ko, -u pi 'a -ne win pdu; ⁷ Nyiswa a lelenyo a 'mu, no- 'yee 'li win, 'e yi 'li nu -mo -hlee -ni, ke- e pi: «Ba pie Nyiswa, e ko, ba pu 'nyre le, -e nu, ti -mu', -e ko 'yi e di 'u nyibli -bati le -pu -ni, e nyre 'u ni. E no- ba bla kwli yi bu, -e nu, e no- nu yak, ko -tutu, ko 'yru, ko 'nie 'hwen-»

⁸ -Te Nyiswa a lelenyo a 'mu, e -hi, -e -bi a 'hwen a nyiblo -bi 'hru yi, e wen: «'Dio gbagbu -mu', -e mo Babiloni, e di bi hlon. 'E mo han-ti, 'e bi hlon. 'A nyibli nu ni, 'waa 'lawlude -mu', -e kwlee nu ki, 'e 'heen bu, 'ki li 'a -ne dako pdu 'nyi. E no- nu, Nyiswa 'e pu nu yru le.»

⁹ -Te Nyiswa a lelenyo a 'hwen a nyiblo a 'mu, e -hi, 'a ta a nyiblo,

no- 'hru yi, 'e 'yee 'li win, 'e pi le: «Nyiblo 'bu ni 'u, 'bu yi mu -mu' kwli yi bu ni ble, 'ki 'u 'a 'nyre a lepupu a -ta', e ko 'a tuyu -mu' 'hwen-, 'ti- 'bu tu nyiblo a 'mu mu a 'mu, 'a yrule, 'ki 'u yi, -hru' 'ki 'u 'a dabu ki, ¹⁰ nyiblo a 'mu, Nyiswa di pu ne yru le, e 'mu huwen 'ye, 'ki 'li na -mu' 'nyi, -e 'ye ni jre, ko 'ki 'li 'nu -mu', -e 'lile nyibli le 'nyi. Huwendu a 'mu, u diqe 'ni 'ye -we, 'ki 'u Nyiswa a leleny ye', ko 'ki 'u 'Blayu 'hwen- ye'. ¹¹ Na -mu', -e yi nyibli le hien, 'a nahun 'ni -nyra ba gbe. Nyibli a 'mu, u bla la kwli bu, 'ki 'u mu a ye', e ko 'a tuyu 'hwen-, 'u tu nu mu a ko 'a tuyu a 'mu a yrule. -Ti a 'mu, e no- ko -ti, 'u 'ye ni di -wleele ni 'ye, kee, u di 'ye huwen, 'to ko -nyre.» ¹² 'A -ti o, 'a mu Nyiswa a nyibli -mu', -u -tui 'u 'u, 'ti- -u kuo -Yusu wu yi, 'n yi 'a mu 'ni -lee -ni: 'A 'ni 'saa 'li, ko, -te a 'blee 'u kua, 'ki ba 'blee kua.

¹³ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi 'n 'win win, 'e -hon 'li yak 'kwli, 'e yi 'mu -lee -ni, -e mo: «'Cru -ti -bu, 'n mi hla mo: Kwe 'ki mo bu, nyibli -bu, -u kuo Kukonyo wu yi, 'ti- -u 'ku, u nu- Nyiswa di haande -mo nu. Bu ko plo a bleele.» -E -bi ke- Nyiswa a -Hihiu* pi, e wen: «Ke- e ni 'mu. Nyibli a 'mu, u -yra 'waa -kwan 'lu. 'A -ti, bu ni bu, u 'mu -wle. 'Waa haan-kwan -mu', u -nu, e di bi pepe'. U di ko 'a 'wio.»

De -mu', -e di 'lu -mo mu, 'klo a 'li-weti 'yri

¹⁴ -Te 'n ta 'li le, -e -bi 'n 'ye 'nunma pu pu, dedede 'e ni 'u ki, 'e 'wu -tonyiblo yi, 'e tu -guluklan* 'lu, 'e 'ble -kubu'ce-paka kua. -Paka a 'mu, e 'wen ni dakti. ¹⁵ 'Ti- Nyiswa a lelenyo -bi, no- -hon 'li Nyiswa a 'kagbu bu, 'e 'yee 'li win, 'e yi nyiblo a -mu' -lee -ni, -e ni 'u 'nunma ki, e wen: «'D -na -paka

-mu' ye', -bu 'ce -kubu, -e nu□o, -kubu'ceti nyre 'u ni. -Tutu ki a -kubu □hlu nu.» ¹⁶ E no- mo nyiblo -mu', -e ni 'u 'nunma ki, bu 'du 'a -paka ye', bu 'ce -tutu ki a -tebli a pepe.

¹⁷ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi Nyisua a lelenyo -bi 'hru 'li Nyisua a 'kagbau bu, 'e ni 'li yako 'kwli, 'e 'ble -paka kua. -Paka a 'mu, e 'wen ni -tee. ¹⁸ -E -bi Nyisua a lelenyo -bi -hcn 'li -cchlunpiile*'. E no- ko 'li -cchlunpiile a de -mo. E no- di, -e da 'a 'bhtan -mu', -e 'ble -paka kua, 'e lee □ne, e wen: «Ta 'u le, ti a pepe -mu', u dee resen, -u ni 'li 'klo ki, 'a 'yo □hlu ni. 'Du -na -paka ye', -bu mu, -bu -ha□a.» (Tiyodu a 'mu, -kotu e hle, u nu- mo -tonyibli -mu', -u 'ye ni □tuu 'u Nyisua 'u.) ¹⁹⁻²⁰ E no- mo Nyisua a lelenyo a 'mu, bu 'du -paka ye', bu -ha tiyo a pepe a 'mu, 'ti- 'e mu 'u -tite -mu', u yi 'u tiyo le 'plo- no, 'ki 'li 'huo 'kwli, -e di□e nu, 'a 'nie 'mu 'hru, u 'mu□u no -mo nu, 'e 'wla 'u□u bu. -Tite a 'mu, u yi 'u tiyo le 'plo- no, 'ki e ni 'u 'dico □hlon. -Te u yi□u ni 'plue, -e -bi -hlu, no- -huen 'li□u 'kwli, -hlu a 'mu, 'e yi ble -hi, □wi yi, -te 'nie 'ye ni -hi ble, 'e nu -kilowu a -hotrowu ni ta. -Hlu a 'mu, -e yi ble -hi, bli 'bu yi wen□e le ni ne, 'a 'lu ni -do, no- di wen yi 'hru -ni. Nyibli -mu', -u 'ye ni □tuu 'u Nyisua 'u, ke- Nyisua di 'waa yru a lepoule nu.

15

Nyisua a lelenyo, nu- ye 'li □hiven a 'yiye a gble ni □hlon'hven

¹ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi 'n 'ye □wilekeede gbagbu -bi, 'ki 'li yako 'kwli. De a 'mu, e maa 'mu wlon le. 'N 'ye Nyisua a lelenyo ni □hlon'hven, 'a -ne lelenyo 'bu ni 'u, 'e 'ble □hiven a 'yiye kua. E no- mo le'bo□hiven, Nyisua di nyibli □tu, -e nu□o, e no- ko ki Nyisua a yru a pupu di 'u -wee -ni.

² 'Ki 'n ni 'u bu de, -e -bi 'n 'ye de -bi, 'e 'wi□u 'yru yi, 'e yi wlon, -wen 'yie, -e nu□o, nahru ni 'li□u 'kwli; 'ni 'ye nyibli □du -we. Nyibli a 'mu, u nu- -ha 'u muma -ni wen 'hru wlon, 'u 'yi 'a tuyu -mu' kwli yi bu -bla, 'u 'yi -wen, 'ki bu 'cru 'u □nu 'a 'noba -mu' yi, -e -mo muma a 'mu, 'a 'nyre. Nyibli a 'mu, 'ki u ni 'u 'yru wien bu, 'u 'ble duku' -mu', Nyisua -nyi □nu kua le, ³ 'u ble -wladu, □wi yi -te Nyisua a -kwannunyo Moise nu la 'a buble; -wladu a 'mu 'e 'wi□u 'Blayu a -wladu yi -we. -Wladu a 'mu, e no- -bu:

«Aan Kukonyo, -mo mo 'Klikununyisua.

-Na nunu-tebli 'bua ni, 'e -hi 'u 'a -ne □dedede 'u. -Mo mo dako a pepe a Bodu, -na 'lule-hihie 'sii 'u yi, 'e mo -ti a -tee.

⁴ Kukonyo o, nyibli a pepe, u yi -mu 'ni pie,

'u pi -mu 'nyre le. -Mo ni -do, -mo mo Nyisua. Dako a pepe di 'ni di, u 'mu -mu kwli yi bu bla, -e nu□o, 'waa pepe, u 'ye□e ni, -e mo, -na nunu-tebli 'sii 'u yi.»

⁵ -Te -wladu a 'mu, e -hi, -e -bi 'n ta 'li le de, 'ni 'ye Nyisua a 'kagbau, -e ni 'li yako 'kwli, 'e □ga wlon, 'ki 'li□u 'kwli, 'ni 'ye -tite -mu', Nyisua tve 'li 'a dionu nyibli yre, ⁶ 'ni 'ye Nyisua a lelenyo ni □hlon'hven -mu', -u 'ble □hiven a 'yiye a gble ni □hlon'hven -mu' kua le, 'u 'hru 'li 'kagbau a 'mu bu, 'u pu yinowlawli puopu, 'u naa □ne -gulubetiye ki. ⁷ -Tebli ni -hen -mu', -u pi -hunhlon, 'a 'yee ni -do, no- =glee Nyisua a lelenyo ni □hlon'hven -mu' -gulubant le. -Nanu a 'mu, u 'yii 'li ni, 'ki 'u Nyisua a yru -mo. 'Klohienyisua a □gbetu, no- pu nyibli yru le. ⁸ 'Ti- nahlon 'e 'yii 'li Nyisua a 'kagbau bu. 'Ki e -hven 'li Nyisua a -ti a 'yi'buale ko 'a 'kl a kinunu 'kwli.

Nyiblo □du 'yi 'li□i 'li -we, bu pa 'li Nyisva a 'kagbau a 'mu bu, ε 'mu□u gba -gbagba, □hiven a 'yiye a gble ni □hlon'hven -mu', u 'mu 'li Nyisva a lelenyu -mu' -ji' le -we.

16

Nyisva a yru a pupuv

¹ -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi 'n 'win win, 'ε ni 'kli ki, 'ε -hon 'li Nyisva a 'kagbau bu. Ke- ε pi, 'ε yi Nyisva a lelenyu ni □hlon'hven -mu' -lee -ni, ε wen: «Nyisva a yru -mu', -ε ni 'li -nanu ni □hlon'hven -mu' 'kwli, ba mu ba 'wla□a bu, 'ki 'li -tutu ki.» ² E no- mo Nyisva a yi-helelenyo bu mu, bu 'wla 'a -ne bu, 'ki 'ne- -tutu ki, nyibli -mu', u □tu muma -mu', 'a yruule, 'ti- u bla tuyu -mu' kwli yi bu, 'ki 'u 'a 'nyre a lepupuv a -ta', u nu- =ji 'be, 'ε kle diaki.

³ -Te ε -hi, -ε -bi Nyisva a lelenyo a 'hven a nyiblo mu ni, 'ε 'wla 'li 'a -ne -nanuwō 'yru -mō. Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi 'yrukotō a 'mu, ε -he -hlu, 'ε 'wli□i 'kukuku a -hlu yi, -tebli a pepe -mu', -ε ni 'li□i -mō, 'ε 'kuku le.

⁴ -Te de a 'mu, ε -hi, Nyisva a lelenyo a ta a nyiblo mu ni, 'ε 'wla 'li 'a -ne -nanuwō 'nie gbagbi kō 'nie 'cimu -mō ble, 'a pepe a 'mu, 'ε -he -hlu. ⁵ -ε -bi 'n 'win Nyisva a lelenyo -mu', -ε kō 'li 'nie a de -mō, 'ε pi Nyisva 'nyre le, ε wen: «-Mō ni -do, -mō mō Nyisva. 'Ti- 'klo 'mu -wlu □tu, -mō ni -do -mu', -mō ni la 'klo, -mō 'tie ni 'klo. -Bati -bu, □be, ε 'sii 'u yi. ⁶ Nyibli -mu', u 'la -na winwlōn-hanyu* kō -na nyibli 'hven-, □ni yi □nu -hlu -nyi, -ε di□e nu, u 'mu□u 'na. E kō 'u ni.» ⁷ 'Ki 'n ni 'u bu, 'ni 'win win, -ε -hon 'li -cohlunpille*', 'ε pi le: «-Aan Kukonyo o, -mō mō Klukunuyisva. -Mō mō -tee a Nyisva. 'Ti-, 'a -ne ti, -na -bati, -pi, ε 'sii 'u yi.»

⁸ -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi Nyisva a lelenyo a -hen a nyiblo 'wla 'li 'a

-ne -nanuwō 'yru 'yi, na 'ε -hon 'li 'yru a 'mu 'yi, 'ε yi nyibli le hien, 'ε -ha □nu □ji 'hvi le. ⁹ □Han-ti □hon, 'u 'ye □hven, keε, u 'yi 'u 'waa de 'kuku a nunuo bu -hie, 'u 'yi -wen, 'ki bu -nyi Nyisva -ti a 'yi'ububua, keε, u -he□e 'yri le, -ε nu□o, u wen 'ni, Nyisva, no- nu□o, □ji 'ε 'hri □nu 'hvi le.

¹⁰ -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi Nyisva a lelenyo a □hun a nyiblo, no- mu, 'ε 'wla 'a -ne -nanuwō muma -mu' 'lu, -ε ni 'u gbata ki bu, halo 'ε bi 'li 'waa 'blugba 'kwli, nyibli 'u yi 'waa me di, □hven a 'yiye a -ti. ¹¹ Keε, u 'yi 'u 'waa de 'kuku a nunuo bu -hie, 'u -he 'Klohienyisva 'yri le, -te u yi □hven 'ye, □ji a -ti.

¹² -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi Nyisva a lelenyo a □hlon-do a nyiblo -mu', ε mu ni, 'nie -mu', -ε kō 'nyre -mō Efrati, ε no- kō -mō ε 'wla 'li 'a -ne -nanuwō 'li, 'nie a 'mu 'ε -ma, -ε di□e nu, 'blugba a ye'nanyu -mu', -u -hven 'li 'yru a 'hrule', u 'mu □taale 'ye, u 'mu tu -wōn mō di. ¹³ -Te 'n ta 'li le de, -ε -bi 'n 'ye 'kuo -hvin* ni ta, 'u 'wli□i -puent yi. 'Ki -u -bi -hon 'li dohre -mu' wlōn, -u -bi 'u -hon 'li muma -mu' wlōn, -u -bi 'u -hon 'li hwinwlōn-hanyo -mu' wlōn. ¹⁴ 'Kuo -hvin a 'mu, 'ki u -hon 'li Satan -mō. E no- ni □wilekeε-tebli, 'ε neε 'blugbanaanyu a pepe yre, 'ε yi □nu le 'kukue -ni, -ε di□e nu, u 'mu 'Klukunuyisva tu yi gba, -nyrōwō -mu', -ε kō 'kwli Nyisva a 'mu, ε di 'u nyibli 'a 'kli -tōō -ni.

¹⁵ Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi -Yusu pu win, ε wen: «Ba pu 'u nua bu -tee. -Nyrōwō -mu', 'n di ya, nyiblo □du 'yi□i -yi. 'Ni yi 'li ni di, ε di 'wi, -te 'yirinyo 'ye ni di wen 'li, ti -mu', -ε kō 'yri u 'ye ni -plee 'u□u 'u. Plo a bleele, 'ki 'u nyiblo -mu' -mō, -ε ni 'u -pleele', 'ti- -ε kō wlawli ni 'u□u 'hvi, -ε di□e nu, 'bu mu, 'ni yi 'li ni di, ε 'mu□u pu, ε 'ni □ha 'hvi

wlon ɔga, 'bu yi ni ne, e ko, -tu
'ni ɔhaɔa nu, 'ki 'u nyibli ye'.

¹⁶ Kuo -hɔn ni ta -ni wen,
u 'kukue 'blɔgbinaanyo le, 'ki 'u
-tite -mu', u deɛ Hamagedo, 'ki 'li
-Juukɔewin* 'kwli.

¹⁷ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi
Nyɔsua a lelenyo a ɔhlon'hɔen a
nyiblo, e mu ni, 'e 'wla 'li 'a -ne
-ɔanɔwɔ pepe 'kwli, win ɔdu 'e
-hɔn 'li Nyɔsua a bodiɔgbata 'kwli,
'ki 'li 'a 'kagbau bu, 'e pi le: «E -we
'li ni,» ¹⁸ yako 'e pi 'yi ke' le, -teye 'e
yi ɔti, -tutu 'e yi 'hɔhle -ni. Kue la
'li, -te Nyɔsua nu la -tonyibli, -bu ye
ti -bu ki, -tutu 'yi -huan 'hɔhle le
ni ni, ¹⁹ -tutu a 'mu 'e -ki wlon, 'dɔ
gbagbu -mu', 'e nu ɔtiɔle'beɛwi ni
ta, e ko, 'klo ki a 'du a pepe 'u
nyre yre. 'Dɔ gbagbu -mu', -e ko
'nyre -mɔ Babiloni, Nyɔsua 'yi 'a
de 'kuku, 'a -ti -mɔ -hru, 'e -tua
'a yru a lepuɔle. E 'wi -te 'bu 'ye
ni -nyi wen ɔnu 'nunade -huan, e
wen: «Ba 'naɔa -nana, ba -we 'li ɔti
le.» ²⁰ 'Ti-, 'blɔgbi a pepe, 'nie
ɔglaa 'li, 'u 'mie, dugbi a pepe 'u
'wle, ²¹ cekli -huɔhuɔ 'u yi 'li yo' le
ble. 'A 'kuo ni -do -we 'li bu 'weɛ
-kilowɔ a -wli ni 'hɔen ni. U nu -yi
nyibli kle bi, 'u -he Nyɔsua 'yri le,
-te cekli a 'mu, e ɔtui ɔnu ɔhɔven
ɔiaki a -ti. ɔhiwendu a 'mu, u yi
'ye, e -hi 'u ɔhɔven a pepe ni.

17

*-Bati gbagbu -mu', Nyɔsua di
'lawlunɔgba gbagbu -mu' le -puɔ
-ni*

¹ -Te de a 'mu, e -hi, -e
-bi 'ki 'li Nyɔsua a lelenyo ni
ɔhlon'hɔen -mu' 'nyi, -u 'ble -ɔani
ni ɔhlon'hɔen -mu' kua le, 'ki
nyiblo ni -do -hɔn 'li, 'e lee 'mu, e
wen: «Di 'li, ɔbu tɔɔ -mu, -te -mu',
Nyɔsua di 'lawlunɔgba gbagbu a
yru a lepuɔle nu. 'Lawlunɔgba
a 'mu, e ɔhen 'nyre 'dɔ gbagbu
-mu', u -pu, 'ki 'u 'nie -huɔhuɔ
wien. ² 'Klo -bu a 'blɔgbinaanyo
a pepe ko ɔhɔen-, u nu 'lawlude,

ko, 'klo ki a nyibli 'u 'na 'a nɔ, 'u
-hie ɔne 'waa dɔnɔ wlon, 'ti- 'u nu
'lawlude -we.»

³ -Te e -hi, -e -bi Nyɔsua a -Hihiu*
kɔɔ 'mu win ki pepe, ko, Nyɔsua a
lelenyo a 'mu 'e gba 'li 'mu 'wan
'kwli. -Te 'n nyre 'li 'wan a 'mu
'kwli, -e -bi 'n 'ye nɔgba ɔdu, 'e ni
'u mɔma -johɔn ɔdu ki bu. Mɔma
a 'mu, e ko 'li ni ɔhlon'hɔen ko
ɔmuɔ ni -pu, 'ki 'u ɔu ki, 'u 'cru
'u yunrenyre, 'e ɔglaa 'li ɔti, 'e -he
Nyɔsua 'yri le. ⁴ Nɔgba a 'mu, e
pu yinɔwlawlu -johɔn, e ko, 'e ɔtu
'li 'a dɔnɔ -gulɔnuɔyru nu' le,
ko yinɔhu a gblegble -mu', -u pi
ɔdie, e nɔ- e 'ble kua, e ko, 'e 'ble
-gulɔ-ɔanɔ kua. ɔHunhɔn-tebli,
nu- 'yii 'li -ɔanɔ a 'mu 'kwli. De
e ɔhen 'nyre, e nɔ- mɔ 'lawlu -mu',
e ni. ⁵ 'Ki 'u nɔgba a 'mu yi, u 'cru
'u 'nyre. De 'nyre a 'mu bu di 'nyre
ɔhen, nyibli 'ni -yru ɔo li ɔti le. E
nɔ- mɔ: 'dɔ gbagbu -mu', -e mɔ
Babiloni, e nɔ- mɔ 'lawlunɔgbi ko
yunyre-tebli a pepe -mu', -u ni 'ne-
'klo ki a 'dii. ⁶ 'N 'ye ɔe ni -we, -e
mɔ, nɔgba a 'mu, e me la Nyɔsua
a nyibli a -hlu, -hlu a 'mu, e nɔ-
ni ɔe, ɔwi yi, -te nɔ 'ye ni nu wen
nyiblo. Nyɔsua a nyibli a 'mu, u
hle ɔe ni, 'ki 'u nyibli a pepe ye', -e
mɔ, -Yusu mɔ 'waa Kɔkɔnyɔ ɔniɔ.
E nɔ- ko -ti, 'u 'lila ɔnu le.

-Te 'n 'ye nɔgba a 'mu, -e -bi
'na ɔwlu keɛ le ɔiaki, ⁷ Nyɔsua a
lelenyo a 'mu, 'e lee 'mu, e wen:
«De- ko -ti 'e keɛ -na ɔwlu le 'li?»
-E -bi e wen: «Pu 'u nua bu, 'mu
-mu -lee -ni, de nɔgba a 'mu, e
ɔhen 'nyre, e ko mɔma -mu', e ni
'u ki 'hɔen-, -e mɔ mɔma -mu', -e
ko 'li ni ɔhlon'hɔen, ko ɔmuɔ ni
-pu. ⁸ Mɔma a 'mu, ɔye, e pi la
-hunhlɔn. Keɛ, -te ti ne -bu, e 'ni
-pu ɔu 'ki -hunhlɔn. Ti, -e hie 'li, e
'yi -hu, e 'mu 'li 'huɔ -mu', -e hlo
'kwli bu 'kwli -hɔn. 'Bu -hɔn 'li
-wlu, 'ki e di 'li bu-weɛle' mu. Ti
-mu' -ko 'yri 'klo ɔtu la -wlu, e ko,
nyibli -mu', -u di 'klo yrayru -mu',

-ε 'ye -we 'li kō, -te Nyɩsɩa 'cru la 'waa 'nyre, 'ki 'li 'cruen 'kwli, ε kō la nyibli -bi, -u kō 'nyre ɔyi la 'cru -ni. Nyibli a 'mu, 'bu 'ye muma a 'mu, ε di kεε 'waa ɔwli ε, -ε nu ɔo, muma a 'mu, ε pi la -hɔnhlɔn, kεε, -te ti nε -bu, ε 'ni -pu ɔb 'ki -hɔnhlɔn de, 'ti-, 'ki 'li ti gbi 'kwli, ε 'mu 'klo 'hri.»

9 -Te ε -hi, -ε -bi Nyɩsɩa a lelenyo a 'mu, ε lee 'mu ni de, ε wen: «Nyibli bu kō ɔto, -ε di ɔe nu, u 'mu -tebli -bu 'a leyuyruo kō. Muma -mu', 'a 'li ni ɔhlon'huen -mu', ε ɔhen 'nyre dugbi ni ɔhlon'huen -mu', -ε kō 'lu nugba a 'mu, ε di 'li ni, 'ε ɔhen 'nyre 'blugbinaanyu ni ɔhlon'huen -we. 10 'Blugbinaanyu a 'mu, 'waa gble ni ɔhun, u nu- 'yi 'ki 'u gbata a 'mu ki -ni. 'Waa nyiblo ni -do -bi, nō- 'tɩε ni 'u gbata a 'mu ki. ɔhlon'huen a nyiblo a -nε ti 'yεε 'u ni nyre. 'A ti 'bu nyre 'u, ε 'yi 'li ɔi 'li -we, bu -wleen 'u. 11 Muma -mu', -ε pi la -hɔnhlɔn, 'ti- -ε 'ye ni pu 'ki -hɔnhlɔn, ε nō- mō 'blugbinaanyu a nyibli a ɔblen ɔblen a nyiblo. 'Ki ε ni la 'li 'blugbinaanyu ni ɔhlon'huen -mu' 'nyi. 'Bu -hɔn 'li 'huo -mu' 'kwli, 'ki ε di 'li bu-wεεle' mu.

12 Muma a ɔmu ni -pu -mu', ɔye, u ɔhen 'nyre 'blugbinaanyu ni -pu -mu'. Nu- 'yεε gbata ki ni bi. Kεε, Nyɩsɩa di -nyi ɔnu 'kɩ, -ε di ɔe nu, u kō muma a 'mu 'huen-, u 'mu nyibli win ki -kōo -ni, 'ki 'li ti gbi 'kwli. 13 'Blugbinaanyu ni -pu a 'mu, u kō 'lule-hihietu ni -do. 'Ki 'li 'waa 'kɩ a pepe 'kwli, 'ki u di 'li muma a 'mu -kuan -mō -nuu -ni, -ε di ɔe nu, ε 'mu nyibli win ki -kōo -ni, 14 nyiblo -mu', -ε 'wɩ ɔi 'Blayu yi, u 'mu ɔb -mō -wɔn. Kεε, 'Blayu a 'mu, ε nō- di 'u ɔnu 'hru wɔn -ha, -kɔti ε nō- mō kɔkɔnyu a Kɔkɔnyo, ε nō- mō bodɔpu a Bodɔ, ε kō 'kɩnpu a 'Kɩn. 'A nyibli yi kɩε ɔe ɔwien, 'ki 'li 'waa ɔwli a pepe ki. ε -ha 'li ɔnu ni, 'ε da ɔnu, 'ki bu

kɩε ɔe ɔwien. 'A -ti, u kō ɔo 'huen-, nu- di 'u 'a yraanyibli a 'mu 'hru wɔn -ha.»

15 -ε -bi Nyɩsɩa a lelenyo a 'mu, ε lee 'mu ni de, ε wen: «'Nie -mu', ɔye, -ε kō wien 'lawlunugba a 'mu, ε ni 'u, ε ɔhen 'nyre dakō a pepe a nyibli, -u ni 'nε- 'klo -bu a 'blugbi a pepe 'kwli, -u pi 'bliwin a gblegble. 16 Muma a ɔmu ni -pu, ɔye, ε kō muma a 'mu 'huen-, u di 'lawlunugba a 'mu 'ni -yaa -ni. U di -ha ɔa -tebli -mō le pepe, -ε di ɔe nu, ε 'mu wli ε ce, u 'mu ɔb klo, u 'mu ɔb di. 'A de -mu', -ε di 'u hie, u 'mu 'li ɔi na 'nyi pu. 17 Nyɩsɩa, nō- nu ɔo, 'blugbinaanyu ni -pu a 'mu, 'u yi win' le 'winwin -ni, kō, 'u nii muma a 'mu -kuan -mō, -ε di ɔe nu, muma a 'mu, ε 'mu nyibli win ki -kōo -ni. Nyɩsɩa nu ɔo ni, -ε di ɔe nu, de -mu', ε -hɩε, u 'mu ɔb nu. Muma a 'mu, ε nō- di nyibli win ki -kōo -ni, ε 'mu ɔb gba -gbagba, -ti -mu', Nyɩsɩa -hla, ε 'mu -nue -ni.

18 Nugba -mu', ɔye, ε nō- mō -bi, ε ɔhen 'nyre 'dɩo gbagbu -mu', -ε kōo 'blugbinaanyu a pepe, -u ni 'nε- klo ki win ki.»

18

Nyɩsɩa puɩ Babilɔni dɩo a nyibli yru le

1 -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi 'n 'ye Nyɩsɩa a lelenyo -bi, 'ε -hɔn 'li yako 'kwli. ε ni 'kɩ ki dɩki, 'a -ti a 'yi'buale 'ε nu ɔo, -nyre 'ε wɩn 'nε- 'klo a pepe ki, 2 'ε 'yεε 'li win, ε wen: «'Dɩo gbagbu -mu', -ε mō Babilɔni, ε bi ɔhlon. Babilɔni bi ɔhlon pepe, 'ε -he 'kuo -hɩn* a bunɩle. 'Kuo -hɩn a gblegble, nu- ni 'li ɔi 'kwli, nubli -mu', -u nie nyibli huannu, kō nyibli 'yi -nɩε -ni, u nu- ni 'li -tuo ki -we. 3 Babilɔni bi ɔhlon, -ε nu ɔo, 'a nyibli nu ɔo ni, 'waa 'lawlude -mu', -ε kwlee ɔnu ki, 'ε 'heεn bu, 'ki 'li 'a -nε dakō ɔbu 'nyi, kō, 'klo a pepe a 'blugbinaanyu kō ɔnu 'huen-, 'u nu 'lawlu -we, puplonyibli a pepe, 'u

-he dekonyibli, -te 'waa puplo-tebli kwlee nyibli ki a -ti.»

4 -Te ε -hi, -ε -bi 'n 'win win -bi, 'ε -hven 'li yakō 'kwli, 'ε pi le: «'Na nyibli, ba -hōn 'li 'dīo -mu' 'kwli. Nō- 'yīti 'pa-, 'ba bi 'li □nu 'nyi, 'ba nu de 'kuku, a di 'ye □hven diakti, □wi yi, -te 'waa 'mumu, v ni □hven a 'yiye. ⁵ Ba -hōn 'li 'dīo a 'mu 'kwli, -ε nu□o, 'waa de 'kuku -hu ni diakti, ε kō, Nytsua 'yi 'waa de 'kuku a 'mu, 'a -ti -mō -hru. ⁶ Bu □tu □nu □hven, □wi yi, -te v nu la, 'v □tu la nyibli □hven -we. De 'mu, v nu la nyibli 'yi □hlon le, bu nu □nu 'a 'wi ni 'hven -mō -we. Yru -mu', v puu la nyibli le, bu nu □nu 'a lepuuwi ni 'hven -mō -we. ⁷ Bu □tu □nu □hven diakti, -ε di□e nu, v 'mu nyai le nu, □wi yi, -te v -nu, 'v kō -ti a 'yi'buale diakti, ε kō, 'v kō -tebli a pepe -mu', v -hve. Ke- v pi 'waa dionu yi, v wen 'ni, v mō nyibli gbagbi □nu, 'waa 'dīo 'yi nyai le -ni, -wen -tugbanugba. ⁸ -Te v ni 'lule-hihie le a -ti, ε nō-di□e nu, 'waa □hven a 'yiye 'mu -wlu □tu, ti ni -do a ti 'yri. 'Kue, kō 'kuyo, kō 'kanu gbagbu, -tebli a 'mu, -nyrowō ni -do a 'mu, 'ki v di 'v -wlu □tuu -ni. Na di pu 'dīo a 'mu 'to, -ε nu□o, Kukonyo Nytsua, -ε mō 'Klukinunytsua, nō-di □nu -bati le -puu -ni.»

⁹ 'Blugbinaanyu, -v ni 'ne- 'klo ki, -v nu la 'lawlude, 'ki 'li 'dīo a 'mu 'kwli, ti -mu', -ε kō 'yri 'dīo a 'mu, ε di hin, 'bu 'ye 'a nahlun, v di 'ni we, v 'mu nyai le nu, -koti ti -hi la a ti 'yri, -tebli a pepe, v -hve la, v kō la□a ni. ¹⁰ □Hven a 'yiye a -ti, huannu di □nu 'ni nu, v 'mu 'li -mō -hloō -ni, v 'mu le pu: «Popowli o, 'dīo gbagbu -mu', -ε mō Babiloni, -ε ni la 'klu ki, ε bi □hlon, 'ε nyre yi pepe. ε 'yi bu -wleen -ni, Nytsua a -bati 'ε klo□o.»

¹¹ 'Klo -bu, 'a puplonyibli, v yi 'ni we -we, 'v ni nyai le, 'dīo a □hlonbi-ti, -koti nyiblo -bu, -ε di ke 'waa -tebli -to, ε 'yi ke -te

-ni. ¹² -Tebli a 'mu, ε nō- -bu: -gulu-tebli a gblegble, kō yinōhi a pepe, kō yinōdanu -huohui, kō yinōti a gblegble -mu', -v pi □die, ε kō -tebli -bi -mu', v nu dōnyu, v -nu, kō 'a de -bi -mu', v nu ti, v -nu, kō de -bi -mu', v nu 'pli-tebli, v -nu, kō -ε -bi -mu', v nu 'hi, v -nu -we. ¹³ Pupilonyibli a 'mu, v ple lepluunyra kō hawi a gblegble -mu', -v pi hinhron 'hven-, 'v ple □nu -we, kō 'nyra kō -kubu, kō 'floopupu, 'v ple blo, kō blabli, kō -sue, kō -so-gbe -mu', -sue yi -jri, ε kō □koyo, kō nyibli -bi 'hven-. -Tebli a pepe a 'mu, nyiblo □du 'yi 'ki 'v -ni, -bu -toō 'li □nu□v -ji'. ¹⁴ ε nō- mō puplonyibli a 'mu, bu we, bu lee 'dīo a nyibli, -ε mō: «-Tebli -mu', -ε pi la 'a mu 'tu le, ε hin ni. 'Aan kuko-tebli a pepe -we bu. A 'yi 'li□ti -we, ba 'ye 'ki□ti de.» ¹⁵ Pupilonyibli a pepe -mu', -v plo -plopo, -v -he dekonyibli, 'ki 'ne- 'dīo -bu 'kwli, □hven a 'yiye a huannu di □nu 'ni nu, v 'mu -mō hlo, v 'mu we, v 'mu nyai le nu, ¹⁶ v 'mu le pu: «Popowli o, 'dīo gbagbu nyre yi. ε 'wi□ti nugba, -ε pu yinōdanu -mō, kō, -ε pu -gulu-tebli a gblegble 'hu le, ε kō -tebli -mu', v nu yinōhi, v -nu. ¹⁷ 'Ti-, 'ki 'li ti gbi 'kwli, -tebli a pepe a 'mu, 'ε -we bu.»

'Munaanyu kō 'waa nyibli gbagbi, kō pupilonyibli a pepe -mu', 'mu ye, ε kō nyibli a pepe -mu', -v ni 'li 'mu 'kwli, v hlo -mō, ¹⁸ 'v te 'li le. -Te v yi 'li le ni te, -ε -bi 'dīo -mu', -ε yi hin, ε nō- kō nahlun v yi 'ye, 'v 'yee 'li win, 'v pi le, -ε mō: «'Dīo -mu', -ε yi hin, 'dīo □du 'yi 'bua, ε 'yi□ti ki -ye.» ¹⁹ 'v yi we, 'v ni nyai le, v wen: «Popowli o, 'dīo gbagbu nyre yi. Ba 'ye 'dīo -bu, -ε nu□o, nyibli a pepe, -v kō 'mu, 'v -he dekonyibli, 'dīo a 'mu, ε nō- -bu, -ε nu, ti ni -do a ti 'yri, -ε nyre yi.»

²⁰ 'A mu nyibli -mu', -v ni 'li yakō 'kwli, ba nu dodu, 'dīo -bu, -ε nyre

yi a -ti. 'A mu Nyɩsua a nyibli, kɔ -Yusu a -mɔnanyu*, kɔ Nyɩsua a winwlɔn-hanyu*, ba nu dɔɔv, -e nuɔo, Nyɩsua a yru kɔ ɔnu ni, 'ki 'v -tebli a pepe -mu', v nu 'a mu 'yi ɔhlɔn le a -ta'.

²¹ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi Nyɩsua a lelenyo gbagbu -bi mu ni, 'e 'du 'hiɔ gbagbu ye', -e 'wiɔ 'hiɔyu yi, v ni, 'v yi -tebli hii, 'e pu 'hiɔ 'yru -mɔ, e wen: «Ke- ni -do, v di nu, v 'mu 'kɩ nu, 'dɔ gbagbu -mu', -e mɔ Babilɔni, v 'muɔv 'wan pu. V 'yi 'liɔ 'li -we, bu 'ye 'ki 'dɔ a 'mu de. ²² Nyibli -mu', -v yi ɔgeti bi, 'ki 'li 'dɔ a 'mu 'kwli, kɔ nyibli -mu', -v yi ble, kɔ nyibli -mu', -v yi 'padue bi, kɔ -ɲamvɩ 'hɛn-, v 'yi 'liɔ 'li -we, bu ni 'ki -te. 'Ki 'li 'dɔ a 'mu 'kwli, v 'yi 'liɔ 'li -we, bu 'ye 'ki 'srenyo ɔɔv de, e mɔ, v 'yi 'liɔ 'li -we, bu 'win 'ki 'hun a win. ²³ 'Napu 'yi 'liɔ -we, bu wɩn 'ki de, 'v 'yi 'liɔ 'li -we, bu 'win 'ki 'blipanyɔ kɔ 'a nuɓa 'hɛn- a win. Ti -hi la a ti 'yri, 'dɔ a 'mu, 'a puplonyibli -hi la 'v 'kɔ a pepe a puplonyibli ni, -e nuɔo, 'ki 'v 'a -ne -tɩte ɔɔv, 'a nyibli a 'mu, v ni -wɩde, 'v kee nyibli. E nɔ- kɔ -ti, v 'mu bu -we pepe.»

²⁴ Nyɩsua a -bati kɔ Babilɔnidɔ a nyibli ni, -e nuɔo, v yeɛ 'li Nyɩsua a winwlɔn-hanyu kɔ Nyɩsua a nyibli a -hlv bu; e kɔ, nyibli a pepe -mu', v 'lɩa le, 'ki 'ne-tɩtv ki, Babilɔnidɔ a nyibli, nu- ni 'liɔ bu.

19

¹ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi 'n 'win nyibli -huɔhuɩ a win, 'ki 'li yakɔ 'kwli, win a 'mu 'e 'ye 'li. Ke- e pi: «Ba pu Nyɩsua 'nyre le. E nɔ- we -a mu. -Aan Nyɩsua a 'mu, nɔ- kɔ -ti a 'yi'buɓua, 'e ni 'kɩ ki, 'e -hi 'v 'a -ne de 'v. ² 'A pupu-bati 'sii 'v yi 'a -ne ti. 'A -bati a 'mu, e kɔ 'lawlunugba -ni wen ni. 'Lawlunugba a 'mu, 'a yunyre-tebli, e nyre -tonyibli a pepe a 'lu yi, 'ki 'ne- kɔ -bu ki.

Nyɩsua ɔtuɔo ɔhɛn, -kɔtɩ e 'la Nyɩsua a -kuannunyibli.» ³ Ke- v pi de, v wen: «Ba pu Nyɩsua 'nyre le, -kɔtɩ 'dɔ -mu', v pu 'tɔ, nɔ- kɔ nahɩn, a yi 'ye, e 'yi 'liɔ 'li -we, bu jre 'kɔ -mɔ 'kɔ.» ⁴ -Te v pu 'ki le, -e -bi nyibli gbagbu a -wlv ɔtu 'v -hen -ni wen, v kɔ -tebli ni -hen -ni wen, -v pi -hunhlɔn 'hɛn-, v bla kwli bu, 'ki 'v Nyɩsua ye', -e ni 'v 'a gbata ki bu. Ke- v pi, v wen: «'E mɔ ɔhan-ti, ba pu Nyɩsua 'nyre le.»

Nyiblo -mu', -e 'wiɔ 'Blayu yi, e nɔ- kɔ 'bli a pupa a le'mimle

⁵ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi 'n 'win win, 'e -hɛn 'li Nyɩsua a gbata 'kwli, 'e pi le: «'Aan pepe -mu', -v mɔ Nyɩsua a -kuannunyibli, e kɔ 'a mu -mu', -v =tui 'vɔv 'v, nyibli gbagbu kɔ nyibli -mu', -v 'yi gbaale -kɔ, ba pu -aan Nyɩsua 'nyre le.» ⁶ 'ti- 'ni 'win nyibli -huɔhuɩ a win de, win a 'mu 'e yi 'wli, -wen 'nie gbagbu a -glɩ, -e yi 'plu ɔwi yi, -te yakɔ 'ye ni ɔma wen. -Te 'n pu 'v nua bu, ke- v pi: «Ba pu Nyɩsua 'nyre le, -kɔtɩ -aan Kɔkɔnyɔ mɔ 'Kɩkɩnunyɩsua, e nɔ- kɔv nyibli win ki. ⁷ -Ba kɔ plo a bleele, -ba nu dɔɔv, -ba puɔv 'nyre le, -kɔtɩ ti nyre 'v ni, -e kɔ 'yri 'Blayu di 'v 'a nuɓa 'bli -paa -ni ('a nuɓa -mu', -e mɔ Nyɩsua a dakɔ). 'A nuɓa a 'mu, e -we -mɔ, 'e yiɔ -ple. ⁸ V -nyiɔe 'kɩ, 'ki bu pu yunɔwlawlv -mu', -e yi wɩn, 'ti- -e 'yi sru -ni.» Yunɔwlawlv a 'mu, de e ɔhen 'nyre, e nɔ- mɔ yunɔ-tebli -mu', Nyɩsua a nyibli -nu.

⁹ -E -bi Nyɩsua a lelenyo ɔɔv lee 'mu ni, e wen: «'Cɩ 'liɔ 'cɩɩn 'kwli, -e mɔ: Pɔ a bleele, 'ki 'v nyiblo -mu' -mɔ, Nyɩsua -da, 'ki bu di 'Blayu a 'bliɩdiide.» Ke- e pu 'mu yi de, e wen: «-Ti -bu 'n hɩe, e mɔ -ti a -teɛ ɔniɔ, -e nuɔo, 'ki e -hɔn 'li Nyɩsua wɩn.»

¹⁰ Bu pu 'ki le, -e -bi 'n blaɔa kwli yi bu, 'ni -tua 'a 'nyre a lepupu.

KEE, e lee 'mυ nu, e wen: «□Nι 'nuo 'lι□ι, -kotι 'na 'mumu, mo Nyisva a -kvanunyo □nuo, □wi yi, -te -nu, □ni mo Nyisva a -kvanunyo, -ko -na 'bio 'hven-, -u kuo win -mu', -Yusu too □nu □wlv yi. 'A -ti, Nyisva ni -do, e no- -bu pu 'nyre le.»

Win a 'mυ, -Yusu too nyibli, no- yi Nyisva a winwlon-hanyu* 'khi -nyi.

-Yusu, no- ni 'u -so puopu -mu' ki bu

11 -Te de a 'mυ, e -hi, -e -bi 'n 'ye yako, 'e 'ca wlon, e ko, 'ni 'ye -so puopu, 'e 'hru yi, nyiblo □du 'e ni 'u□u ki. Nyiblo a 'mυ, 'a 'nyre mo □Haannyiblo, -e ni □haan-tebli. 'A puopu-bati 'sii 'u yi, ko, 'a tu a -wunwon 'e 'sii 'u yi. 12 'A 'yii 'wi□ι na a -huhli yi, 'e □tu 'klaun a gblegble 'lu le, 'u 'cru 'u□u 'nyre ki. 'E 'yi nyiblo □du -ko, -bu yi 'nyre a 'mυ, 'bu 'yi 'a □gbetu 'pa- 13 'A wlawlv -mu', e -pu, e nu -hlv a dadu. Nyiblo a 'mυ, 'a 'nyre mo «Nyisva a win». 14 Nyisva a lelenyυ -mu', -u mo 'a 'seyo, nu- yi□ι □wien le kue. 'Ki u ni 'u -sue puopu kle, 'u pu wlawlv puopu, -e 'yi sru -ni. 15 -Hotuplien, no- hven 'li□ι wlon. 'E no- e di nu, e 'mυ 'u 'klo -bu a dako a pepe, -u -wen□e yi 'hru wlon le -ha. 'E di koo □nu win ki, 'ki 'li 'a 'khi a kinunu 'kwli, e 'mυ □nu kle na, -wen tiyo -mu', u dee resen, u ne kle, 'ki 'li 'huo 'kwli, -e di□e nu, u 'mυ 'a 'nie no -mo nu. 'E □hen 'nyre, -e mo, -aan 'Klikunuyisva pu yru diaki. 16 Nyiblo a 'mυ, u 'cru 'a 'nyre ni, 'ki 'u 'a wlawlv ki, ko, 'ki 'u 'a 'po ki. 'A 'nyre a 'mυ, e no- mo: Bodio pu a Bodio, ko kukonyupu a Kukonyo.

17 -Te de a 'mυ, e -hi de, 'n 'ye Nyisva a lelenyo -bi, 'e nyra 'li 'yru 'yi bu, 'e 'yee 'li win, 'e de nobli a pepe -mu', -u 'wi□ι ke yi. Ke- e pi □nu yi: «Ba 'kukue le, le'mimle a diide -mu', Nyisva pie

ne 'a mυ, a 'mυ□u di. 18 Ba di 'li, ba di 'blugbinaanyυ -mu', -u 'ku a -plahuι. Ba di 'seyo -mu', -u 'ku, ko 'waa nyibli gbagbi a -plahuι -we. Ba di -sue ko nyibli -mu', -u nee □nu, e ko nyibli a pepe -mu', -u 'ku a -plahuι. Ba di □koyo, ko nyibli -mu', -u 'yi □koyo 'pa-, ko nyibli gbagbi, ko nyibli -mu', -u 'yi gbaale -ko a -plahuι.»

19 -Te 'n ta 'li le de, -e -bi 'n 'ye muma -ni wen ni, ko 'klo -bu 'a 'blugbinaanyυ. 'Waa 'seyo 'kukue le, -e di□e nu, nyiblo -mu', -e 'ya 'u -so puopu a 'mυ ki, u 'mυ□u -mo -won, e ko 'a -ne 'seyo 'hven- 20 'Ti- 'u klo muma a 'mυ, e ko hwinwlon-hanyo -ni wen 'hven- hwinwlon-hanyo a 'mυ, no- ni la □wilekee-tebli, 'ki 'u muma a 'mυ ye'. Ke- e -nu, 'e kaa la nyibli, -e di□e nu, u 'mυ□u ki wen, 'ki bu □tu □nu muma a 'mυ, 'a yruule, ko, u 'mυ tuyu -mu' kwli yi bu bla. -Te u klo muma a 'mυ, e ko hwinwlon-hanyo a 'mυ 'hven-, u 'yi □nu 'la, 'u pu 'li □nu 'huo gbagbu -mu' 'kwli, -e ko wlon na ni 'li, -e 'ye ni jre 'klo -mo 'klo, e ko 'nu -mu', -e 'ile nyibli le 'hven- 21 Muma a 'seyo a 'mυ, u nu- mo -bi, nyiblo -mu', -e ni 'u -so ki bu, e nu -hotuplien, -e -hven 'li□ι wlon, 'e 'la □nu, nobli a pepe -mu', 'u -we 'u ti ki, 'u di 'waa 'kukukui -didi, 'u □mla.

20

'Yri a (1000) 'miliwo a -ti

1 -Te de a 'mυ, e -hi, -e -bi 'n 'ye Nyisva a lelenyo -bi, 'e -hon 'li yako 'kwli, 'e di 'ne- -tutu ki. 'E no- 'ble 'maju a 'yee -mu' kua, e ni, 'e □gbe 'huo -mu', -e hlo 'kwli bu, 'a 'maju, 'e 'ble 'cun gbagbu kua -we; 2 'e -mu, 'e klo dahre -ni wen, -e mo hre 'ka -mu', -e mo Satan, -e mo 'kuo -hulun* a nyiblo gbagbu; Nyisva a lelenyo a 'mυ, 'e mua □ne, -e di□e nu, e 'mυ 'li 'cun a 'mυ wlon ni, 'ki 'li 'yri a 'miliwo ni -do

'kwli. ³ -Te Nyɩsua a lelenyɔ mba ɩne, -e -bi 'ki e pu 'liɩ 'huɔ a 'mu 'kwli 'e ka 'u 'maju 'u, 'ti- 'e nu 'a 'yee, 'e ɩgbaɩa, 'e ɩtu 'u yruule, -e diɩe nu, e 'nu ɩha 'hri, e 'nu ɩha 'klo ki a nyibli -kaa -ni de. 'Yri a 'miliwɔ ni -do 'bu -hi, u diɩe bu 'ni te, 'ki 'li ti gbi 'kwli.

⁴ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi 'n 'ye -batipugbati, nyibli 'u niɩ ki ble, Nyɩsua 'e -nyi ɩnu 'ki, 'ki bu puu nyibli -bati le. 'Ti- 'ni 'ye Nyɩsua a nyibli -bi, -u 'ku a -hihiu. Nyibli a 'mu, u 'be la 'u 'waa 'li le, -e nuɩo, u kuo la -Yusu 'Kɩsu a win ɩwlu yi, ko, 'u hle la Nyɩsua a -ti. U nu- mo -bi, u 'yi la muma -mu' kwli yi bu -bla, e ko, u 'yi -wen, 'ki bu ɩtu ɩnu muma a 'mu, 'a yruule, 'ki 'u 'waa yigbakla ki, ko 'ki 'u 'waa dabu ki. -E -bi 'n 'yeɩe ni, -e mo, u ni 'klo de, u ko -Yusu 'Kɩsu 'huen-, 'u koɔ nyibli win ki, 'ki 'li 'yri a 'miliwɔ ni -do 'kwli. ⁵ Nyibli a 'mu, u nu- mo yi-henyibli, -u -hon 'li 'kukonyibli 'nyi, -u 'hri 'klo. Nyibli -bi -mu', u nu- mo -bi, u 'yee 'klo ni 'hri. 'Yri a 'miliwɔ, no- di -hi, 'ti- u 'mu 'klo 'hri. ⁶ Plo a bleele, 'ki 'u nyibli -mu' -mo, -u mo yi-henyibli, -u -hon 'li 'kukonyibli 'nyi, -u 'hri 'klo. Nyɩsua pu ɩnu 'kɩɩa ki, 'ki 'u 'a dɩɔnu a -ta'. U 'yi 'liɩ 'li -we bu, nu 'kuuwɩ ni 'huen. U di mo -cohlonpinyu*, 'ki 'u Nyɩsua ko -Yusu 'Kɩsu 'huen-ye', u ko -Yusu 'Kɩsu 'huen-, u 'mu nyibli win ki -koɔ -ni, 'ki 'li 'yri a 'miliwɔ 'kwli.

-Te Nyɩsua di 'u Satan a 'hru a wlon-hihia nu

⁷ 'Bu mo, Satan, 'bu nu 'li 'yri a 'miliwɔ, 'ki 'li 'ciun a 'mu wlon, -e -bi u di teɩe bu, u 'mu 'liɩ 'huɔ a 'mu 'kwli -ha. ⁸ E di 'ni 'hri, e 'mu mu, e 'mu 'klo -bu a dako a pepe a nyibli -kaa -ni. Dako a 'mu, 'waa 'nyre mo Gogu ko Magogu. E di 'kukue ɩnu le, -e diɩe nu, u 'mu tu gba, u 'mu Nyɩsua mo -won. U di 'ni -hu, -wen 'yru wien a 'puwon. ⁹ -Te 'n 'ye ɩnu, -e -bi

u 'heen 'klo a pepe -bu ki bu, 'u ɩglaa 'li -tite -mu', Nyɩsua a nyibli ni 'li, e ko 'dɩɔ -mu', Nyɩsua nuɩ -ni. -Te u ɩglaa 'li ɩnu le, -e -bi na -hon 'li yako 'kwli, 'e -we nyibli a 'mu bu, -u =glaa 'li Nyɩsua a nyibli le. ¹⁰ Satan -mu', -e kee la ɩnu, u kloɩo ni, 'u pu 'liɩ 'huɔ gbagbu -mu', -e ko 'kwli na, -e 'ye ni jre, 'klo -mo 'klo, e ni 'li, e ko 'nu -mu', -e 'lile nyibli le. -Tite -mu', u pu 'liɩ, 'ki u pu 'li muma -mu', e ko 'a hiwinwlon-hanyɔ -ni wen 'huen- -we. 'Ki u di 'li ɩhuen 'li 'yee -ni, 'a -ne ti, 'to ko -nyre.

-Te Nyɩsua di nyibli a pepe -bati a lepuule nu

¹¹ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi 'n 'ye -batipugbata gbagbu, -e 'ple, nyiblo 'e ni 'li gbata a 'mu 'kwli bu. -Tutu ko yako 'huen-, u 'wan ni, 'ki 'uɩ ye'. Nyiblo ɩdu 'yi 'ki 'liɩ 'li -we, bu 'ye 'ki ɩnu de. ¹² -Te 'n ta 'li le de, -e -bi 'n 'ye nyibli a pepe -mu', -u 'ku, nyibli gbagbu ko nyibli -mu', -u 'yi gbaale -ko. Nyibli a 'mu, nu- ni 'u gbata a 'mu ye', 'ki u ni 'u bu, nyiblo ɩdu 'e kla 'ciun ɩdu yi, 'e ɩhian -mo, 'e kla 'crien -bi yi, -e mo nyibli -mu', -u ko 'klo yrayru a 'crien. -Te u kla yi-heciun yi, -e -bi Nyɩsua puu nyibli -mu', -u 'ku -bati le. E puu ɩnu -tee a -bati le, ɩwi yi, -te 'waa ninabu ni la 'mu, ko, -te u nu la 'a 'ciɩu, 'ki 'li yi-heciun a 'mu 'kwli. ¹³ Nyibli -mu', -u 'kuu 'li 'nie -mo, 'nie te ɩnu bu, 'kukuu ko 'kuopu a 'bli 'u te 'waa -ne nyibli bu -we, Nyɩsua 'e puu 'waa pepe -bati le, ɩwi yi, -te 'waa nuu-tebli ni la 'mu. ¹⁴ 'Ti- 'u pu 'li 'kukuu ko 'kuopu a 'bli 'huɔ gbagbu -mu' 'kwli, -te na, -e 'ye ni jre 'klo -mo 'klo, e ni 'li. 'Huɔ a 'mu, e no- mo nyibli -mu', -u di 'kuuwɩ ni 'huen nu, 'waa bunule. ¹⁵ 'A -ne nyiblo -mu', -e ko 'nyre ɩyi 'li nyibli -mu', -u ko 'klo yrayru a 'crien 'kwli -ni, 'ki u pu 'liɩ 'huɔ gbagbu -mu'

'kwli, -ε kɔ 'kwli na, -ε 'ye ni jre 'kɔ -mɔ 'kɔ, ε ni 'lɪ.

21

Nyisva di nu yakɔ kɔ -tutu yrayrv

¹ -Tɛ dɛ a 'mʊ, ε -hi, -ε -bɪ 'n 'ye yakɔ kɔ -tutu yrayrv 'hʊen-. Yɪ-hɛyakɔ kɔ yɪ-hɛ-tutu 'hʊen-, ʊ 'wan ni, 'yru 'yɪ kɪ -tɛ -nɪ de. ² 'Tɪ-'nɪ 'ye Nyisva a 'dɪɔ gbagbʊ. 'Dɪɔ a 'mʊ, nɔ- mɔ Jrusɛdɪɔ yrayrv, 'ɛ 'hrɪ ʏ. 'Kɪ 'dɪɔ a 'mʊ, ε -hʊen 'lɪ yakɔ 'kwli, 'kɪ 'lɪ Nyisva -mɔ, 'ɛ yɪ 'nɛ- -tutu kɪ ɔtu -nɪ. Nyisva nu ɔo ni, 'dɪɔ a 'mʊ 'ɛ nɔ yɪ, -wen nuɔba, -ε pu yɪnɔ-teblɪ 'hʊɪ lɛ, -ε -wɛ -mɔ, 'kɪ -bʊ mu 'a nyɪbɪ ye' bɛ, 'kɪ 'lɪ 'blɪpaalɛ'. ³ 'Tɪ-'nɪ 'wɪn wɪn, 'ɛ -hʊen 'lɪ gbata a 'mʊ 'kwli, 'ɛ yɪ 'wɪ dɪakɪ. Kɛ-ε pɪ: «Ba 'ye kɛ, 'kɪ Nyisva 'tɪ 'lɪ nyɪbli -mʊ' 'nyɪ. ɛ di ni 'ʊ ɔnu -mɔ. ʊ di mɔ 'a dakɔ, ε nɔ- -mɔ -bɪ, ε 'mʊ 'waa Nyisva' pa. ⁴ ɛ nɔ- di ɔnu 'yɪ ɔhlon lɛ 'hran. ʊ 'yɪ 'kɪ 'lɪ ɔɪ 'lɪ -wɛ, bʊ 'kʊ 'kɪ de. ʊ 'yɪ 'kɪ 'lɪ ɔɪ 'lɪ -wɛ, bʊ ni 'lɪ 'kuyo 'nyɪ de. ʊ 'yɪ 'kɪ 'lɪ ɔɪ 'lɪ -wɛ, bʊ we 'kɪ de. 'Waa 'hʊɪ a ɔdedede 'yɪ 'lɪ ɔɪ 'lɪ -wɛ, bʊ kla 'kɪ de. -Tɛblɪ 'kɪ a pɛpɛ di 'nɪ 'wan.»

⁵ 'Tɪ- nyɪblo -mʊ', -ε ni 'ʊ gbata a 'mʊ kɪ bʊ, ε wen: «'Ye kɛ, 'n ni ɔɛ ni, -teblɪ a pɛpɛ 'mʊ -teblɪ yrayrv -hɛ.» -ɛ -bɪ ε wen: «-Tɪ -bʊ, 'n di hla, 'crɪ ɔɪ, -ε nu ɔo, ε mɔ -tɪ a -tɛɛ ɔnɪɔ, hɪ 'yɪ 'lɪ ɔɪ 'nyɪ -nɪ.» ⁶ -ɛ -bɪ kɛ-ε pɪ de, ε wen: «-Kʊan -wɛ -mɔ. 'Mɔ ɔtu 'a -nɛ ɔdedede -wlu. 'N ni la 'kɔ, 'tɪ- 'a -nɛ ɔdedede 'ɛ -nue -nɪ. 'Mɔ ni -do a 'mʊ, 'mɔ -di 'a -nɛ ɔdedede 'lu -yra. -Tɛblɪ a pɛpɛ di bʊ 'nɪ -wɛ, kɛɛ, 'n 'tɪɛ di 'kɔ ni. 'A -nɛ nyɪblo 'nie'natʊ ni, 'n di -nyɪ ɔɛ 'nie dadʊ. 'Niedʊ a 'mʊ, 'n di ɔɛ -nyɪ, ε di 'wɪ ɔɪ 'nie -mʊ', -ε -hʊen 'lɪ -tutu bʊ tɪ a pɛpɛ, -ε ni ɔɛ, nyɪbli 'ʊ kʊɛ 'kɔ yrayrv, -ε 'ye ni -wɛ 'lɪ. ⁷ 'A -nɛ nyɪblo, -ε 'ye ni di ni sa, 'kɪ 'ʊ 'na ɔwɪ a yɪkuolɛ a -ta', ε nɔ- 'n di -teblɪ a 'mʊ -nyɪ. 'N

di mɔ 'a Nyisva, ε nɔ- -mɔ -bɪ, ε 'mʊ 'na 'yɪ' pa. ⁸ Kɛɛ, nyɪbli -mʊ', -ʊ mɔ huannukɔnyɪbli, ε kɔ nyɪbli -mʊ', -ʊ 'yɪ 'mʊ ɔwɪ yɪ -kuo -nɪ, kɔ nyɪbli -mʊ', -ʊ kɔ ɔwɪ nyre yɪ, kɔ 'waa dɛ -mʊ', -ʊ 'lɛ nyɪbli, kɔ -ʊ -bɪ -mʊ', -ʊ ni 'lawludɛ, kɔ nyɪbli -mʊ', -ʊ ni -wɪdɛ, kɔ -ʊ -bɪ -mʊ', -ʊ kwɛ -cɪ, ε kɔ hɪlɛkɔnyɪbli a pɛpɛ, 'waa pɛpɛ a 'mʊ, 'kɪ ʊ di 'lɪ ɔnu 'hʊɔ gbagbʊ -mʊ' 'kwli pʊ. 'Hʊɔ gbagbʊ a 'mʊ, nɔ- kɔ 'kwli na ni 'lɪ, -ε 'ye ni jre 'kɔ -mɔ 'kɔ, kɔ 'nʊ -mʊ', -ε 'lɪɛ nyɪbli lɛ 'hʊen-. 'Kɪ 'lɪ -tɪtɛ a 'mʊ, 'kɪ nyɪbli nii 'lɪ 'kʊwɪ ni 'hʊen.»

Nyisva a 'dɪɔ yrayrv -mʊ', -ε mɔ Jrusɛ a -tɪ

⁹ -Tɛ dɛ a 'mʊ, -ε -hi, -ε -bɪ Nyisva a lɛlenyɔ -mʊ', ε nɔ- di 'ʊ 'mʊ 'hʊɪ. 'Kɪ ε ni wen 'lɪ Nyisva a lɛlenyɔ ni ɔhlon'hʊen -mʊ' 'nyɪ, -ʊ 'ble wen -gʊɪ-ɲanʊ ni ɔhlon'hʊen -mʊ' kʊa lɛ, -ε kɔ 'kwli ɔhʊen a 'yɪɛ a gble ni ɔhlon'hʊen ni 'lɪ. -Tɛ ɛ -di, -ε -bɪ ɛ lee 'mʊ ni, ε wen: «Di 'lɪ, ɔbʊ tɔɔ -mʊ nuɔba -mʊ', 'Blayu di kɔ. (Nuɔba a 'mʊ, ε ɔhen 'nyre Nyisva a nyɪbli).» ¹⁰ 'Tɪ- Nyisva a -Hihɪu* 'ɛ kɔɔ 'mʊ wɪn kɪ pɛpɛ, Nyisva a lɛlenyɔ a 'mʊ 'ɛ gba 'lɪ 'mʊ dʊɔba blɔblɔ ɔdʊ 'lu, 'ɛ tɔɔ 'mʊ Jrusɛdɪɔ, -ε mɔ Nyisva a 'dɪɔ. 'Dɪɔ a 'mʊ, 'kɪ ɛ -hʊen 'lɪ yakɔ 'kwli, 'kɪ 'lɪ Nyisva -mɔ, 'ɛ yɪ 'nɛ- -tutu kɪ ɔtɪ. ¹¹ 'Dɪɔ a 'mʊ, ε yɪ 'nɪ wɪn dɪakɪ, -wen yɪnɔhɪɔ -mʊ', ʊ dɛɛ saspu, -ε yɪ wɪn, -wen 'yɛ. Nyisva a -tɪ a 'yɪ'bʊbʊa, nɔ- ni wɪnwɪtɪn lɛ. ¹² ʊ nu ɔgbɪ, 'ʊ -ha 'dɪɔ a 'mʊ yɪ. ɔgbɪ a 'mʊ, ε 'gboklo ni, 'tɪ- 'ɛ hɪɔ yra. 'Majɪ ni -pu ɔtu 'ʊ 'hʊen, nʊ- ni 'lɪ ɔgbɪ a 'mʊ 'kwli. ʊ nʊ- kɔ 'yɪ nyɪbli nɛɛ 'ʊ, 'ʊ pʊɛ 'lɪ 'dɪɔ 'kwli. Nyisva a lɛlenyɔ ni -pu ɔtu 'ʊ 'hʊen, nʊ- -tɪ 'majɪ a 'mʊ 'yɛ. 'Kɪ 'ʊ 'majɪ ni -pu ɔtu 'ʊ 'hʊen a 'mʊ 'yɛ, 'kɪ ʊ 'crɪ ʊ 'Yisraɛkʊɛ a ɔtʊgbɪ ni -pu ɔtu 'hʊen a 'nyre, 'majɪ 'bʊ 'nɪ 'ʊ, 'nyre. ¹³ 'Kɪ 'lɪ 'dɪɔ

a 'mu, 'a ḡbi a 'kubia ni -do ki, 'maji ni ta, nu- ni 'li: ta 'ki 'li 'yru a 'hrule', ta 'ki 'li 'yru a paale', ta 'ki 'li 'lu yi, ta 'ki 'li ḡhlon. ¹⁴ 'Ki 'li ḡbi a 'mu bu, v pu 'li 'hi ni -pu ḡtu 'v 'huen. 'Ki 'v 'hi a 'mu ki, v 'cru 'v 'Blayu a -monanyv* ni -pu ḡtu 'v 'huen a 'nyre.

¹⁵ Nyisva a lelenyo -mu', -e yi 'mu -lee -ni, e 'ble 'misode kva, v nuu -gubv, -e diḡe nu, v 'mu 'dico a 'mu 'misi -ni, e ko a 'maji, ko 'a ḡbi 'huen-. ¹⁶ 'Dico a 'mu, 'a 'kabi ni -hen a 'mu, v wéen ni, Nyisva a lelenyo a 'mu, 'e nu 'a 'misode, 'e 'misi 'dico a 'mu. 'Dico a 'mu, 'a kubuhulo mo 'metriwi a (200) -wli ni -pu ḡtu 'v 'huen. 'A kubuhulo ko 'a kle'buuba, ko 'a yrahulo, v mo de ni -do. ¹⁷ 'Ti-Nyisva a lelenyo 'e 'misi ḡbi a 'mu a yrahulo. 'A yrahulo a 'mu, e mo -hon 'v -jiomu 'yri, -bu ye -ḡle ki, 'a gble a (144) -wli ni ḡhlon'huen ḡtu 'v -hen. E 'misiḡti ni, ḡwi yi, -te nyibli ni -tebli a 'misi. ¹⁸ 'Hidu -mu', v -nu, 'v pu ḡbi a 'mu, 'a 'nyre -mo sasupu. 'Dico -mo -bi, v nu -tee a -gubv, 'v puḡv, 'e yi wlin, -wen 'yie. ¹⁹ ḡGbi a 'mu, v nu yinohi a gblegble, 'v pu 'a -wlubude.

Yi-hehio, v -nu, 'v ḡtu 'a pupuv -wlu, v dee ḡne sasupu, 'hio a 'mu, 'a 'huen a de, 'v dee ḡne safih,

ta a de, 'v dee ḡne kasidvani, -hen a de, 'v dee ḡne emelodi,

²⁰ ḡhun a de, 'v dee ḡne sadonisi, ḡhlon-do a de, 'v dee ḡne salidvani,

ḡhlon'huen a de, 'v dee ḡne klisoliti,

ḡblienḡblien a de, 'v dee ḡne belih,

ḡhutan-do a de, 'v dee ḡne topasi, -pu a de, 'v dee ḡne klisoplas,

-pu ḡtu 'v -do a de, 'v dee ḡne hiaseti,

-pu ḡtu 'v 'huen a de, 'v dee ḡne ametisiti.

²¹ 'A -ne 'maju mo 'hio ḡhio, 'v dee ḡne yinohio. 'Dico a 'hru -mo -bi, seyi a -gubv, e no- v puḡv wlon le, 'e yi wlin, -wen 'yie.

²² 'Ki 'li 'dico a 'mu 'kwli, 'n 'yi 'li Nyisva a 'kagbau 'li 'ye, -e nuḡo, 'Klikuninyisva a 'mumu, ko Nyiblo -mu', -e 'wiḡti 'blayu yi, v ni -tuo ki. U nu- mo Nyisva a 'kagbau.

²³ -Te 'n ta 'li le de, de 'n 'ye 'li de, e no- mo 'yru ko ḡhonpu 'huen-, v 'ni -wlinḡti 'li 'dico a 'mu 'kwli de. 'Waa winwlin 'ni -heeḡe li nyibli, 'ki 'li -tite a 'mu, -e nuḡo, Nyisva a 'mu a -ti a 'yi'buuba, no- yi wlin, 'Blayu -mu', 'e yi nyibli -nyre -nyi -we, 'ki 'li 'dico a 'mu 'kwli. ²⁴ -Nyre ni -do a 'mu, e diḡe 'ni nu, 'klo -bu 'a dako a pepe 'mu le na, 'ki 'li 'dico a 'mu 'kwli. 'Blugbinaanyv a pepe, -v ni 'ne- 'klo -bu ki, v di 'li 'dico a 'mu 'kwli 'ni pa, v 'mu 'waa 'kli a pepe Nyisva -nyi.

²⁵ 'Dico a 'mu, 'a 'maji di ḡga wlon le, 'ki 'li -nyrowo 'mumu 'kwli. U 'ni -kaḡa 'vḡv ni, -e nuḡo, 'to 'ni -wonḡo ni. ²⁶ Dako a gblegble, nu-di 'li 'klo -bu a -ti a 'yi'buale, ko 'a ḡhaan-tebli a pepe ya, v 'mu 'liḡti 'dico a 'mu 'kwli -paa -ni, v 'muḡv Nyisva -nyi. ²⁷ Yinyre-tebli -mo -bi, v 'yi 'liḡti 'li -we, bu pa 'li. Nyibli -mu', -v ko ḡwlv nyre yi, v ko hulekonyv 'huen-, v 'yi 'liḡti 'li -we, bu pa 'li. Nyibli ni -do, -v di 'li pa, v nu- mo nyibli -mu', -v ko 'nyre v 'cru 'li 'Blayu a 'crien -mu' 'kwli, -e mo nyibli -mu', -v ko 'klo yrayru a 'crien.

22

¹ -Te de a 'mu, e -hi, 'ti- Nyisva a lelenyo a 'mu, 'e too 'mu 'nie -mu', -e yi nyibli 'klo yrayru -nyi. E yi 'ni wlin, -wen 'yie. 'Ki e -huen 'li Nyisva ko 'Blayu 'huen- a bunule',

² 'e yi -hi, 'ki 'v 'dico a 'mu a 'hru a -heyri'. Tugbe -mu', -e ko 'kui, -e yi nyibli 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li -nyi, 'ki e ḡgaa 'v 'nie a 'mu wien. E ḡgaa 'v 'nie a 'mu, 'a

'kabi ni 'huen wien. E ni tuuwɪ ni pu □tu 'u 'huen, 'ki 'li 'yɾu 'kwli, -ε =hen 'nyre tuuwɔ ni -do, 'ki 'li □hɔnpu 'kwli. 'A hawi mɔ -ci □niɔ, 'ε ni□e, dako a pepe a nyibli a 'kue 'ε yi -wε. ³ -Tebli -mu', Nyɪsua pu 'jɾɔ -mɔ, u 'yi 'li□i 'li -wε, bu ni 'li 'diɔ a 'mu 'kwli.

Nyɪsua kɔ 'Blayu 'huen-, 'waa bodiɔgbata, nɔ- di 'li 'diɔ a 'mu 'kwli ni, ε kɔ, 'a nyibli -mu', u di pu□u 'nyre le, ⁴ u 'mu 'a yigbakla 'ye, u 'mu Nyɪsua a 'nyre 'cɪ, 'ki 'u 'a nyibli a yigbakla yi. ⁵ 'Tɔ 'yi 'li□i 'li -wε, bu -wɔn 'ki de. 'Napi kɔ 'yɾu 'huen-, u 'yi 'li□i 'li -wε, bu -hεε 'ki nyibli de, -ε nu□o, Kɔkɔnyɔ Nyɪsua a 'mumu, nɔ- di wɪn, -ε di □nu -nyre -nyi. Nyɪsua kɔ 'a nyibli 'huen-, nu- di 'u gbata ki bu ni, -te 'klo te yi bu.

-Yusu di 'ni di de

⁶ -ε -bi ke- Nyɪsua a lelenyɔ a 'mu, ε pi 'mu yi, ε wen: «-Ti -bu, 'n hle, ε mɔ -ti a -tεε □niɔ. E nu -tεε, 'ki nyiblo bu kuo □ne □wɪu yi. Kɔkɔnyɔ Nyɪsua yi 'a -Hihiu* 'a winwɔn-hanyu* 'ni -nyi, -ε di□e nu, u 'mu 'a -ti -mɔ le na. E nɔ- le 'a lelenyɔ, -ε di□e nu, ε 'mu 'a -kwannunyibli -tebli le -tɔɔ -ni, -ε 'tiε -nie -ni.» ⁷ -ε -bi ke- Yusu pi, ε wen: «Ba pu 'u nua bu. 'N 'tiε di 'li ni. Plo a bleele, 'ki 'u nyibli -mu', -u =tui 'u 'cɪɾen -bu a win 'u, -ε nu□o, Nyɪsua a 'mumu, ε nɔ- tɔɔ □nu□u.»

⁸ 'Mɔ Saan, 'mɔ □wɪn -tebli a 'mu, 'ti-ε 'ye□e. -Te 'n 'wɪn -tebli a pepe a 'mu, ε kɔ, 'n 'ye□e, -ε -bi 'n bla kwli bu, 'ki 'u Nyɪsua a lelenyɔ -mu', -ε tɔɔ 'mu -tebli a 'mu ye', -ε di□e nu, 'mu□u 'nyre le pu. ⁹ Kεε, -ε -bi ε lee 'mu ni, ε wen: «□Ni 'nuo 'li□i, -kɔti 'na 'mumu, 'mɔ Nyɪsua a -kwannunyɔ □niɔ, □wɪ yi, -te -na 'mumu -nu, □ni mɔ Nyɪsua a -kwannunyɔ, -kɔ -na 'bio Nyɪsua a winwɔn-hanyu 'huen-, ε kɔ nyibli -mu', -u =tui 'u 'cɪɾen -bu a win 'u. 'A -ti, □ni 'puu

'li 'mu 'nyre le. Nyɪsua, nɔ- -bu pu 'nyre le.»

¹⁰ Kε-ε pi 'mu yi de, ε wen: «Win -bu, □cɪɾi 'ne- 'cɪɾen -bu 'kwli, Nyɪsua, nɔ- tɔɔ -mɔ□o. 'A -ti, □ni 'hlie 'li -tebli a 'mu, tɔɔ □ne nyibli, -ε nu□o, -tebli a 'mu, 'ki 'li ti gbi 'kwli, ε di mu 'lu -mɔ. ¹¹ Nyiblo 'bu ni 'u, 'bu nuε -tebli -hɔn a nunuo, -ε -bi bu 'cibi 'u, bu nu -tebli -hɔn. Nyiblo 'bu ni 'u, 'a nunabu 'bu 'yi 'u yi 'sii -ni, -ε -bi bu 'cibi 'u -tebli -mu', -u 'yi 'u yi 'sii -ni a nunuo. Nyiblo 'bu ni 'u, de -mu', Nyɪsua -hɔε, 'bu yi□i ni ni, -ε -bi bu 'cibi 'u □haande a 'mu, 'a nunuo. Nyiblo 'bu ni 'u, 'bu 'sii 'u yi, 'ki 'u Nyɪsua ye', -ε -bi bu 'cibi 'u yi'siile, 'ki 'u Nyɪsua ye'.»

¹² -ε -bi ke- Yusu pi de, ε wen: «Ba pu 'u nua bu, 'n 'tiε di 'li ni. 'N ye 'li □haan-tebli, -ε di□e nu, 'a -ne nyiblo, 'bu ni 'u, 'mu □ne□e -nyi, □wɪ yi -te -mu', ε nu -kwan a nunuo. ¹³ 'Mɔ □tu 'a -ne □dedede -wlu. 'N ni la 'klo, 'ti- 'a -ne □dedede 'ε nue -ni. 'Mɔ ni -do a 'mu, 'mɔ -di 'a -ne □dedede 'lu -yra. -Tebli a pepe di bu 'ni -wε, kεε, 'n 'tiε di 'klo ni.

¹⁴ Plo a bleele, 'ki 'u nyibli -mu' -mɔ, -u 'wɪ□i nyibli -mu' yi, -u yre 'waa wlawli, 'ε 'wɪ 'li. U nu- kɔ 'hru, 'ki -bu pa 'li Nyɪsua a 'diɔ a 'mu 'kwli, u 'mu tugbe a 'kui -mu' di, -ε yi -tonyibli 'klo yrayɾu -mu' -nyi, -ε 'ye ni -wε 'li. ¹⁵ Nmltyunyrenyibli -mu', -u yraa Nyɪsua, ε kɔ nyibli -mu', -u pi -wɪ, kɔ nyibli -mu', -u ni 'lawlu, ε kɔ 'waa de -mu', -u 'hile nyibli le, ε kɔ -u -bi, -u kwle -ci, kɔ nyibli -mu', -u kɔ hi, 'ki u di 'u -patu' -hree -ni. 'Klo -mɔ 'klo, u 'yi 'li□i 'li -wε, bu pa 'li 'diɔ a 'mu 'kwli.

¹⁶ 'Mɔ -Yusu, 'mɔ -le 'na lelenyɔ, -ε di□e nu, ε 'mu -ti a 'mu hla, 'ki 'li 'a mu Nyɪsua a nyibli 'nyɪ. 'Mɔ -mɔ nyiblo -mu', a yi -ple, -ε kɔ -bu 'hru la 'li bodiɔ Dafidi a □tugba

'kwli. 'Mɔ -mɔ -nyragblunyahroye -mu', -e yi wɩn -tɛɛ.»

¹⁷ Ke- Nyɩsua a -Hihiu kɔ 'blɩpanɔgba -mu' 'hɩen-, ɔ pi, ɔ wen: «Di 'lɩ.» 'A mu -mu', -u pu 'ɔ nɩa bu, ke- ba pu -wɛ: «Di 'lɩ.» 'A mu -mu', 'nie'natu ni, ba 'di 'lɩ, a 'mu 'nie -mu' 'na, -e yi nyibli 'kɔ yrayru -nyi. Nyibli -mu', -u hɩɛɛ, ɔ yi ɩnuɩ 'nɩ -nyi, 'kɩ 'lɩ dadɔke 'kwli.

Lɛ'boɔwin

¹⁸ 'Aan pɛpɛ -mu', -u yi 'crien -bu a win 'wɩn, Nyɩsua a ɩgbetu, e tɔɔ -nɩ, 'mɔ Saan, 'mɔ -yi 'a mu -gbɛɛ -nɩ, -e mɔ: 'bu mɔ, nyiblo 'bu pu 'ɔ dɛ win a 'mu 'lu, Nyɩsua di ɩtuɩ

ɩhɩɛn a gblegble -mu', -kɔti e hla 'nɛ- 'crien bu 'kwli. ¹⁹ 'Bu mɔ, nyiblo 'bu -ha 'ɔ dɛ win a 'mu 'lu, tugbɛ a 'kui -mu', -e yi nyibli 'kɔ yrayru -nyi, 'a 'kɩɩa -mu', e kɔ wen, Nyɩsua di -ha ɩnɛɛ -ji'. Nyiblo a 'mu, e 'yi 'lɩ 'lɩ -wɛ, bu pa 'lɩ Nyɩsua a 'dɩɔ a 'mu 'kwli. Tugbɛ a 'kui a 'mu, e kɔ 'dɩɔ a 'mu, 'crien -bu, e hla 'a -ti nɩ.

²⁰ Nyiblo -bu, -e hɩɛɛ, -e mɔ, -ti -bu, e mɔ -ti a -tɛɛ ɩnɩɔ, ke- e pi: «E mɔ ɩhan-tɩ, 'n 'tɩɛ di nɩ.»

Ke- bu nɩ 'mu. Kɔkɔnyɔ -Yusu o, di 'lɩ -o!

²¹ Kɔkɔnyɔ -Yusu bu nu 'a mu ɩhaandɛ -mɔ.